12-27. H-3

IVLII CAESARIS SCALIGERI VIRI CLARISS. COMMENTARII, ET ANIMADVERSIONES, IN SEX LIBROS DE CAVSIS PLANTARVM THEOPHRASTI.

¶ *Exquiſitam rerum ac dictionum penitus abſtruſarum Græcæ Latinæq́ linguæ explicationem in his commentariis reipſa comperient Lectores: & ipſe Index Operi additus commonſtrabit.*

LVGDVNI,
APVD GVLI. ROVILLIVM.
M. D. LXVI.
EX priuilegio REGIS in calce Operis exſcripto.

382.

12. 17. H

SYLVIVS SCALIGER, HOC PATRIS MONIMENTVM, AVTHORE R. CONSTANTINO, DEDICAVIT GENEROSISSIMO VIRO D. IACOBO DE LVXEMBOVRG, COMITI LANNEO, ET DOM. SAMMARCELLI, &c.

IOANNES CRISPINVS PHI-
LOSOPHIÆ AC PHILOLOGIÆ STV-
dioſo Lectori, S.

SIEA ſcripta meritò probantur, quæ cum rei cognitione coniunctam habent doctam & exquiſitam orationem, hi ſanè libri quos IVLIVS SCALIGER πολυΐστωρ ſcripſit, & quos nunc exhibemus, nominibus iſtis commendabiles eſſe debent. Nam præter ſummá rerum excellentium quas habent, dignitatem, eluceſcit peculiaris quidam dicendi nitor, vt vix ſtatueris quid magis ſit admiratione dignum, an res & argumentum, an eiuſdem præclara & concinna tractatio. Ac quemadmodum ridicula eſt, & nimium, in Philoſopho præſertim, pudenda ea curioſitas quæ in verbis affectatis, vndique conquirendis ac conſtruendis verſatur: inanis, inquam, illa λογοποιΐα vel potius λεσχηνεία, in qua ſibi placent qui relicta rerum cognitione, toti verbis adhæreſcunt: ita certè importuna & impudens eorum hominum moroſitas, qui quaſi ἀσύστατον eſſet bene ſentire & bene loqui, conſectantur horridum & ſpinoſum loquendi genus: & ſuperbè reiiciunt ſi quid commodiùs & felicicùs ab aliis fuerit dictum. Sed ſanè illorum veſaniam iam pridem, Dei beneficio, noſtrum hoc ſeculum agnoſcit: & doctorum hominum labore & induſtria effectum eſt, vt non ampliùs de vera Philoſophandi ratione ſit dubitandum. Verùm nec huius loci nec noſtri eſt inſtituti, in hoc ſermone immorari: hoc tantùm volo, Lector, in his libris quos modò edimus, illius quam dixi rei & verborum ἀναλογίας illuſtriſsimum exemplum apparere. Quod dico, de vniuerſo opere puto ſtatuendum, vt doctorum quidem iudicio, & THEOPHRASTVS librorum iſtorum author, & SCALIGER interpres his dotibus ornati meritò cenſeantur. Cuius rei non obſcura eſt aut difficilis probatio. Quis enim neſcit THEOPHRASTVM & in ſentiendo, & in loquendo nomini ſuo reſpondere? In rerum quidem & naturæ cognitione quaſcunque tandem partes reſpicias, omnino mirabilis eſt, vti librorum numerus qui à Laertio commemorantur, & illa maximè ſcripta quæ in hæc vſque noſtra ſecula peruenerunt, ſatis ſupérque indicant. Atqui ſi in omnibus

ſcriptis admirandus eſt, omnino in his libris qui ſunt de PLANTARVM CAVSIS, ſeipſum prorſus videtur ſuperaſſe. Ampliſsimum enim eſt argumentum de Plantis, & iucunda vtiliſque earundem cognitio, & hac de re aliàs quidem egit, ſed certè non peræquè vt in his libris. Nam τὸ ὅτι quiuis perſpiciet, dummodo ſit ſenſu præditus: videbit quilibet eſſe plantas, admirabitur illarum pulchritudinẽ, varietatem, fructum, cognoſcet nomina: ſed tenere illarum τὸ διότι, nempe principia & veras cauſas, tantum præſtat leui illi & externæ per ſenſus cognitioni, quantùm mens & intellectus, eáque doctrina quæ certis conſtat principiis, antecellit vagam & incertam alicuius rei opinionem. Hic vero THEOPHRASTVS agit de cauſis plantarum, & iis quidem quantum poſſunt eſſe, ſempiternis & ἀμεταπτώτοις, illíſque ſtabilitis deducit varia principum cauſarum effecta: explicat mirabiles Naturæ ortus, incrementa, exitus, & quicquid denique varium in Plantis architectata eſt Natura: quæ altiùs & prolixiùs repetere omnino eſſet ἀπροσδιόνυσον. De Theophraſti verò ſtilo illiuſque decoro & decenti ornatu, nihil eſt aliud proferendum quàm ex optimi iudicis ſententia. quem enim Ariſtoteles ex Tyrtamo Θεόφραστον auguſtiſſimo nomine, propter ſummam & ſingularem dicendi facultatem, nuncupauit, quis non eloquentiſſimum exiſtimauerit? Cæterùm, quod maximè erat optandum, eloquentiſſimo viro, doctiſſimus obtigit Interpres, SCALIGER ille nimirum Latinè & propriè explicans quæ Theophraſtus Græciæ quondam tradiderat. Hoc quidem permulti conati ſunt perficere, inter quos THEODORVS GAZA vir eruditiſſimus, & ſuæ, id eſt Græcæ Linguæ peritiſſimus: cuius ſanè laudandus eſt conatus, ſed tamen hactenus vt agnoſcamus illum ſiue Græci aut Latini ſermonis non ita diſtincta cognitione, ſiue rei (quod veriſimilius eſt) ignoratione, infinitis propemodum in locis adeò fuiſſe hallucinatum, vt Iulio Scaligero ἁρμοστῇ & emendatore opus habuerit. Accedit interpretationis exquiſita proprietas, conciſi ſtili & compoſitionis breuitate condita, cui nihil poſſis detrahere. Memineris ergo hic te legere non vulgarẽ aliquem Interpretem, de Lexicis ſapientem, & aliena ſcrupuloſè inſectantem: ſed SCALIGERVM, id eſt, priſcum illum & germanum ſermonem, quem Varro cum Scaligero aut Scaliger cum Varrone locutus eſt. De nobis verò nihil eſt neceſſe vt pluribus agamus: hoc tamen verè poſſumus teſtari, nos in hoc opere emittendo, quantum potuimus maximam habuiſſe huius argumenti, quod per ſe difficillimum eſt, rationem: vt præclari iſti ac minimè vulgares Commẽtarii ab omnibus emendatè & planè legi poſſent. Iam verò hoc certè quidem fatebor in hunc vſque diem, mihi in aliis nimirum ſtudiis ſemper propemodum verſato, non licuiſſe, quantam optarem, in literis Philoſophicis operam adhibere: & libentiùs Iuriſprudentiæ noſtræ operam

dare

dare: ſed quandoquidem Philoſophiæ cum aliarum literarum ſtudiis rectè conuenit: ſpero, Deo adiuuante, aliquid item adiumenti ex hoc noſtro labore Philoſophiæ impoſterùm allatum iri: ſicut & hi libri, & alii iam nunc à nobis editi in aliquot ARISTOTELIS libros Commentarii, teſtantur. Interim, Lector, accipies hoc noſtræ fidei ἐνέχυρον & pignus, à R. CONSTANTINO viro doctiſſimo profectum: & Theophraſti cum Scaligero modò coniunctiſſimi, amicitia & ſocietate frueris. Vale, & noſtris ſtudiis faue.

IVLII CAESARIS

SCALIGERI COMMENTARII in libros De cauſsis plantarum

THEOPHRASTI.

TRES eſſe particularis Philoſophiæ tradendę rationes diximus in Commẽtariis, qui nuper editi ſunt IN LIBROS DE PLANTIS ARISTOTELI ATTRIBVTOS. Prima contenta eſt ſimplici narratione: qua quęque res eſt facie, quibus affectibus. Operoſior altera ſcrutatur generationes: hoc eſt, quo quicque modo, a quo, vbi, quando, quatenus fiat. Difficillima nobiliſſimáq; omnium tertia, conquirit cauſas ſubſtantiarum: à quibus elicit affectuũ productiones naturaliũ, atque ea principia, quibus ii inhęrẽt illis: ſiue ſint apparatus ad generationes, ſiue rei generatæ perfectiones: quibus omnia Naturæ opera finem ſuum conſequuntur. Ac duorum quidem capitum priorum Commẽtationes abſoluimus in Hiſtoriis: nunc reliquum eſt, vt tertiã partem expediamus: vnde inchoata de plãtis ſcientia penitus abſoluatur. [SVBIECTVM.] Quod igitur Græci ſapientes ὑποκείμενον vocant, noſtri SVBIECTVM: id eſt rem, qua de agitur, tam præcedentium, quàm horum Librorum, eſt planta. Sed in prioribus Commẽtariis ratio conſiderationis, qua circunſcribitur autoris opus, eſt natura ipſa, qua & generãtur plantæ tales, & ſunt tales. Sunt autẽ ad finem aliquem. Is ducebatur à materia, & à forma. Facit enim materia, vt quædam ad ignem tantùm expetantur: vnde tum Gręcis, tum Latinis nomina, φρύγανα, Cremium. Aliæ parãtur ad vſum edificiorum: vt tigna, trabes, valuæ. Quemadmodum ad inſtrumenta cæduntur nonnullæ, velut ad capulos, manubria, ridicas. Sunt etiã, quæ propter carbones, aut cineres aliis anteferuntur. A forma vis ea manat, qua generantur vel totæ, vel partes, vel fœtus ipſi, quos FRVCTVS appellamus: vnde propter hominũ vitam, vel conſeruetur ſanitas, vt à cibis: vel reparetur, quod fit per medicamẽta. [RATIO SCRIBENDI.] Hæc fuit ratio prioris tractationis. In hiſce verò quanquã eſt & idem ſubiectum, & eadem ratio: tamen rationis huius, modus alius eſt. In illis enim ſimplex erat, ac, quemadmodum dicebamus, in nuda planáq; narratione cõſtitutus. In his autem tum exactus in ſe, tum ſeſe promouens ad cauſarum diſquiſitiones. Quarum duæ ſunt, vt Ariſtoteles vocare ſolet, κατ' ἀνάγκην, MATERIA ſcilicet, ac FORMA. Tertia ἕνεκα τοῦ, qui dicitur finis. A terra nanque habet Robur contumaciam: ab aqua Vimen flexibilitatem: ab vtriuſque forma communi vtrũque grauitatẽ: priuatim verò Quercus vt glãdem ferat: Salix vt nihil, aut hucamenta ſolúm. Hoc eſt plenum propoſitum, quem ſcopũ vulgus vocat: & [SCOPVS.] hæc ratio totius contemplationis, quam Methodum appellant. Huius autem rationis modus omnibus artis conſtat partibus. Interdum enim (ſuo quicque loco declaratum eſt) vtitur cõmuni ac probabili ratiocinandi modo. Nonnunquam etiam demonſtratione, vel ex propoſitis, quam vocãt ὑπόθεσιν, vel ex principiis

cipiis ipſis, quæ iam cognita ſunt in libris vniuerſalibus. Eſt etiam, cum adducit authoritates, tum ex popularibus agricolarum opinionibus, tum ex ſententiis eorum, qui hac in materia quid ſenſerint, prodiderunt. Quin & exemplorum, & inductionum perſuaſionibus ambit fidē legentium: veluti cum Amygdali caſtigat luxuriam, aut corrigit amaritudinem: illius rationem transfert ad præcepta vinearum: huius inſtitutum conmunicat cum Malorū punicorū aciditate: adductus ſcilicet naturę cōmunis proportione, quā analogiā dicimus. Is ergo modus eſt. ORDO verò hic. Cùm ad vſum hominis artes omnes cōparatę ſint: quam ob cauſam Socrates apud Xenophontē mathematicarū excurſum circunſcribit ciuilibus vtilitatibus: videtur hæc philoſophiæ pars ad agricultutam principia ſtatuere. Idcirco efficientē cauſam non attigit: propterea quòd ea tota eſt in ſemine: cuius partem principalem, quæ forma eſt, autorē facit generationis Philoſophus, in libris de Generatione animalium, & in ſeptimo Diuine philoſophiæ. In ea cōmuni diſceptatione, ſi quid hîc ea de re dubitari poteſt, nobis eſt acquieſcendum. Dirigimus enim hîc pleraq; omnia ad Philoſophi cognitionem: ſed ita, vt haud contēnenda pars ad vſum agrorū commēdetur. Huius operæ partes cùm ſint tres, in aruo, in arborū generibus, in prato: de hoc poſtremo nihil ſeparatim: propterea quòd & parabilis eſſet ei⁹ cultura, & ad conſitiones referri poſſet: de aliis duobus ita dicere inſtituit Theophraſtus: vt quaſi ad ſumma capita duo redegerit omnem contemplarionem. His igitur partibus eruit præceptiones ex naturæ ſinu. Ita explicat in arboribus fructus, quorum partim ὡρίμους, partim diximus ἀκρόδρυα. Aruū habet frugum genera, quæ iā diſtinximus in Hiſtoriis, per frumētacea, legumina, & tertiam eorū claſſem, quæ referuntur ad Milii naturam, quibus etiam Seſamū atq; alia eiuſmodi attributa ſunt. Nec ab iis abſunt multum oleracea. eo nanq; ſolo diſtāt, quòd frugum ſemina modò: olerum etiam folia ipſa, & caules ſunt veſcēdo. Arbores autem partiebamur in vineas, oliueta, & ficeta ſeorſum. deinde in viridaria. Hæc ob mites arbores. Propter feras verò, in ſyluam fructiferam, & ceduā. Talis eſt ſumma totius inſtituti noſtri. Quoniā verò his omnibus naturæ quædā cōmunes ſunt: atque inter eas vna potiſſimùm, quæ eſt generari, vt ſint nunc: & generare, vt eſſe porrò queāt: de hoc primùm, déque eius generibus, ſiue modis, atque affectibus dicendum fuit. In ſecundo autē libro de ſylueſtribus. Hæc de arboribus: à quibus incipere oportuit tanquam à notioribus, tum ob magnitudinē, tum ob diuturnitatem. Et vetuſtior eſſe videtut apud mortaliū animos arborum quàm frugum cognitio: quod & diuinus Poeta, atq; ante hunc Varro, ac eo priores Thucydides, & Ariſtot. teſtatum reliquere. Itaq; poſteaquā in tertio libro induxerit artis principia ad arbores colēdas: in quarto explicabit arationū rationes. His ita conſtitutis, in quinto expedit multarū cauſas ſpecierū: quibus quæque affectibus præditæ ſint. Ac deinde alios, qui præter cōmunes, aut ꝓprias formas naturales eueniant: quos morbos appellamus. Poſtremò his abſolutis, aggreditut eruere cauſas earū qualitatum, quæ maximè vidētur inſignes in plantis: odores dico, & ſapores. Hæc ſunt, quæ de toto hoc opere, propoſito, fine, docēdi ratione, partibus, ordine dicenda mihi viſa ſunt. Ex quibus ſatis ꝓponi videtur nobis, quid ſequi liceat, quid min⁹ approbare. Ac mihi quidē videntur illi priſci ſapientes artiū, atq; ſcientiarū vel inuētores vel cultores minùs exactè quædā tradere coacti. Sic enim cōparatum eſt in natura omnium principiorū, vt quoniā ſemina cohibeāt in ſe omnia futurę molis, cōfuſa multa contineāt. Quāobrem vt quicque venerat in mentē, ſæpe importuna inuaſione aliarū commentationū ſedes occupauit. Quo factū eſt, vt non pauca videamus coaceruata, alia repetita, plurima inculcata, nec pauciora præpoſtera. Id quod cùm in aliis obſeruauimus autorib⁹, quos honoris cauſa non nomino: tū his in libris etiam licet animaduertere. Principiò nō rectè videtur à mitibus ar-

ORDO.

CASTIGATIO.

boribus auſpicatus ad ſyluestres postea tranſiſſe : ſunt enim ſyluestres vtroque
modo notiores nobis,& natura ſcilicet, & facilitate. Neque tueri poſſumꝰ hoc
diuini Præceptoris exẽplo: qui in Historiis corporis humani partes extimas pro
formula statuit ad cognitionẽ partiũ, quę in aliis animalibus conſiderãdę ſunt,
quaſi maximè notas nobis ad ignotiores agnoſcendũ. Non enim ratio par. Nã
homo ſibi præſens eſt: arbores mites nihilo magis vel præſentes, vel obuiæ, vel
frequẽtes, quàm ipſæ feræ. Quocũq; oculos circũtuleris: illico naturã inuenies
ſuo de ſinu pandentẽ ſpõte opes ſuas: tuæque arti proponentem, quæ imitãda
tibi ſint, exẽplaria: tuũque studiũ operæ ſimilitudine prouocantẽ. Tũ verò quis
neſcit inſitiones ipſas, & ſerò inuectas, & ſępe à natura repudiatas, nõ rectè pri-
ore loco poſitas ab hoc viro, quàm eam generationẽ, quæ quotidie videtur, e-
tiã inuitis nobis occupare arua ipſa vel ſummis artibus exculta? Quis enim nõ
videt tribulos, & ſcolymos, & anemonas, & lumas naturæ cõſilio & obstrepere
iã poſitæ operæ, & augere futuram? Præterea, quæ ſuis monebimus locis, multa
cõfundit, multa repetit: quædã tã perplexè, atq; miſerè tractat, vt explicatio lõ
gè maiorẽ patiat dubitationẽ, quã ipſa quæstio. Illud nõ potest ferri: cũ priꝰ de
morbis egit, quàm de affectibꝰ naturalibus. Nã ſi morbus eſt constitutionis de-
prauatio: quis neget, priꝰ agnoſcẽdas ipſas qualitates, quã earũ vitiationes: Nã
& hoc apud medicũ imprimis cõſideratur: In qualibet ęgritudine, quo quiſque
habitu ꝓtius fuerit naturali. Hęc enim eſt primaria indicatio. At iste vltimo lo-
co docuit, quibꝰ prĩcipiis ſapores in plãtis odoréſq; cõstarent: quorũ corruptio-
nẽ in ipſa ſubstantia deprauata iã legebamus in præcedẽti libro. Sic igitur & cõ
modius & prudẽtius statuiſſet. Plantarũ cauſa atq; principiũ ſeminiũ quoddã
est: ſed aliis manifeſtũ, aliis occultũ. ſunt enim certis locis prĩcipia cæleſtia quę-
dam, quibus elementorũ mistiones animãtur in plãtas: quales eę ſunt, quę ſpõ-
te dicuntur prouenire. Aliæ generantur ex plantarum partibus ſeſe protogãti-
bus: vt quæ pullulãt ab radice. Aliæ ex plãtæ parte ſeparata: vt ex talea, paxillo:
Nõnullę ex plãtæ fœtu, quod ſemẽ appellatur. Eius modi duo, aut enim idẽ ge-
neratur ſpecie, vt è glãde robur: aut ꝓportione, vt è braſſicæ ſemine rapũ. Simi-
lis talearũ rationi eſt inſitio. Quippe huic ſurculo matrix arbor eſt: ſicut terra
taleæ. Auulſiones autẽ nihil mutãt, aut addũt naturę, præter locũ. Radix enim
iã ꝓduxit: vnde & viuiradices appellamus: ars vero trãſfert. Horũ igitur modo-
rum maior, atq; potior pars cũ ſit in feris plantis: ab his primũ exordiri par eſt.
Secundo loco trãſferenda opera in cauſas cicurũ plantarũ. Et quia ſunt arborũ
naturę præstantiores, ab arboribus prius incipiendũ. Hic verò explicaret in fe-
ris τὰς ἀλλοκαύλους, ſcilicet quę ſine aliarum opera cõſiſtere nequeũt: ſimul quę nõ
niſi in aliis proueniunt, vt viſcũ. Atque huic naturæ adiungeret artẽ inſitionũ.
Tertio loco diceret de virgultis, ſiue fruticibus, & quæ ipſe vocat, coronaria.
Ac deinde de oleraceis. Quarto de frugibus: ſunt enim oleribus eę posteriores.
Tum ſequerẽtur affectus naturales: ſcilicet odor, & ſapor: atque etiã color: quẽ
tamen omiſit ipſe. At non prætetiit autor eorũ librorũ, qui Ariſt. attribuuntur.
Et ſanè quærendũ fuerat, quare viriditas penè omnibus cõmunis. Cur deficit
trũcos veteraſcẽtes. Quãobrẽ ligna viridia nulla: lutea nõnulla: rubra aliquot?
Quæ cauſa buxũ nouellã facit dilutiore viriditate, vetulã fuſciore: contrà in a-
liis frondes per initia ſaturo virore: decliui ætate fiũt pallidiores. Qui fiat, vt au-
tũno vitibus, rubis, malis, ſorbis videamus folia viriditatẽ cũ rubore cõmutare?
Sunt & ſpeciebus quibuſdã colores peculiares: vt biſtortæ: ſubtus enim foliorũ
ſuperficies cæſia eſt. Cyclamino rubra. Atriplex tribus coloribus totidẽ ſpecies
distinguit, ſicut & beta, viridi, pallido, ſanguineo. Sunt & alia generis eiuſdem
in floribus, in radicibus, in fructibus: quæ omnia nobis fuerant hîc excuſſa, ad
ſuam quicque cauſam, reducenda. Ac posthæc morborum, ſeu vitiorum con-
ſiderationi postremus fuerat relictus locus.

12 27-H-3

IVLII CAESARIS

SCALIGERI IN LIBROS

DE CAVSIS PLANTARVM THEOPHRASTI, COMMENTARII.

CAPVT PRIMVM.

Caput primum continet rationem conſilii ſui, quare cauſas plantarum ſit tractaturus. Cur è ſemine prodeant. Cauſæ ſpontaneæ generationis. Generationes ab auulſione, & taleis: in quibus, & in quibus non, & quare.

ΤΩΝ φυτῶν αἱ γενέσεις. Cauſarũ tractationem hunc in locum delatam eſſe poſt priores enarrationes, oſtẽdit. Partitur autem in duas neceſſitates. Prima eſt: Tametſi, inquit, ſatis à nobis pictæ ſunt plantæ: nec minus indicata natura propagationis: item quot, quibuſque modis (multos enim narrauimus) prouenire queant: tamen quia non omnibus omnia competunt: neceſſe eſt, priuatim quid cuique ſpeciei debeatur, deducere ad cauſas vſque. Altera neceſſitas. Quia, inquit, animaduertere oportet, quemadmodum ratio cohæreat narrationi. Non enim B ſatis eſt, quæ aut auditione accepimus, aut vſu cõſequuti ſumus, aut caſu comperta ſunt, cognoſcere: ſed videndum porrò eſt, an ea cuncta conſentanea ſint rationi. Hæc cùm dixit: incipit conſtituere principia generationis: atque ait, ſementiferis omnibus communem eſſe naturam, vt è ſemine proueniant. Ita modificauit hîc ſententiæ amplitudinem, ac circumſcripſit cancellis ſementiferarum. Inſequentibus tamen libris conari videtur oſtendere arbores omnes è ſemine naſci. Hoc axioma, quia perplexè admodum agitatur, ibi commodiùs explicauimus. Primò igitur ponit hanc concluſionẽ, πάντα δύναται γεννᾷν. Duplici via probat. Primùm dicit, eſſe manifeſtum ſenſui. Deinde etiam demonſtrari poſſe nihilominus. Hoc eſt C quod maxima duo lumina frequenter profitentur, Ariſtoteles, & Galenus. Demonſtrationem dico, ἀπόδειξιν ἐπιστημονικήν. Iccirco dixit, ἀναγκαῖον: ſed modeſtè, vt ſolet ipſe: & Plotinus ad faſtidium dubitationis, addidit, fortaſſe, ἴσως. Hoc etiã modo temperat periculum iudiciorum princeps Aboali. quanquam in hoc à barbaris Latinitatem fruſtra profitentibus calumniam paſſus eſt. Apponit deinde probationes Prima propoſitio: Natura nihil facit fruſtra. Hoc toties à præceptore dictum fuit: vt citare loca, ſit vel oſtentatio, vel ſuperſtitio. Et ratio eſt. Quod enim fruſtra eſt, finem non ſpectat. Autor igitur inconſultus. At Deus & Natura, vnum. Minor propoſitio. Natura fecit ſemen. Non ergo fruſtra. Auget vim argumentationis, cùm ait, ἥκιστα ἐν τοῖς πρώτοις καὶ κυριωτάτοις.

A Nihil fruſtra, id eſt nunquam: tanto minus in principiis. At ſemen principium eſt. Hoc patet in multis. Quare in cæteris quoque lex eadem agnoſcenda eſt. Dixit, πρώτοις, quaſi dicat, ὡς ἀρχαῖς, καὶ στοιχείοις, καὶ αἰτίοις. tot enim ſunt genera principiorum. Et addidit, κυριωτάτοις. Quia poſſunt eſſe πρῶτα, non tamen κύρια: tanto minus κυριώτατα. Eſt enim κύριον, quod habet in aliis poteſtatem. Sic cerebrum, & cor, κύρια, Galeno & Ariſtoteli. Materia in compoſito πρῶτον eſt: at non eſt κύριον. Apud Thucydidem βουλὴ, πρῶτον eſt: at non eſt κύριον: ſed inſanus ille populus. Ob id Philoſophus hîc addidit τῷ πρώτῳ τὸ κύριον. At ſemen adeò κύριον eſt, vt ſua poteſtate tota ipſa planta ſit. Pòſt adiungit conſequentem concluſionem, ſed inuerſam. Semen, inquit, fruſtra eſſet, ſi non poſſet generare. Recta concluſio ſic. Igitur ſemen non eſt fruſtra. Auget ſententiam verbis illis, εἴπερ χάριν τούτου ἀεὶ τὸ σπέρμα, καὶ περὶ τοῦτο πέφυκεν. In quibus videtur palilogia. Quippe idem, τούτου χάριν, καὶ περὶ τοῦτο. Sed intelligendum δύναμιν καὶ ἐντελέχειαν, cùm dicit, τούτου χάριν: vt inſtitutum ſit à Natura. in illis autem, καὶ περὶ τοῦτο, ἐνέργειαν, vt deducatur ad effectum. Atque ita oſtendit: & factum propter generationem, & conſequi finem ſuum. Quòd autem ad hoc ſit comparatum, & quidem ſemper quoad naturæ ſuæ principia, manifeſtum eſt ex omnium vſu ſine vlla controuerſia. Quòd verò aliter videatur: factam eſſe hanc ſuſpicionem ex agricolarum cõſuetudine: qui non omnem propagationem ſemi- C nibus comparent. Hanc obiectionem diluit ſic: Hoc, inquit, ab illis fieri: non quòd inutile ſit: ſed quia multa ſpontè prodeant. Tum quòd tam in arboribus, quàm in herbaceis non omnibus facile eſt ſemen ad ſeminium ſumere. Hæc fuit, inquit, cauſa, vt arbitrarentur quidam non ſemper eſſe ſemen vtile ad quancunque generationem. Poſtea dat viciſſim obiectionem huic obiectioni. In ficubus, inquit, non videtur vſus ſeminis ad generandum: & eſt tamen, quemadmodũ diximus in Hiſtoriis. item de aliis eſto ſimile iudicium. Ex arboribus præter ficum, exempla petes à moro: in aliis plantis, vt à fraga, & thymo cuius flos herbaceus eſt, nec minus ſemen. Iccirco dixit, πάντων paulo laxiùs, vt & φρύγανα comprehenderet, & θάμνους. Hæc eſt ſententia. Verba verò

paulo perplexiora. Inquit, σπέρμα μάλιστ' ἂν εἴη, μὴ δυνάμενον γεννᾶν. Iam hæc fateri cogimur ex antecedentibus. At ſubinfert: ἴδιον γὰρ τοῦτο ἔχειν ἀεὶ τὸ σπέρμα. Siquidem generationis cauſa ſemper eſt ſemen. Hoc non poteſt eſſe probatio, ſed probatum. Videtur ergo, non per ἴδιον inferri debere. Sic tueamur. Iam probatú eſſe, & probari per inductionem. **Factum** eſſe à Natura non fruſtra, ſed ad generationem. Igitur ſi non poſſet generare, in eodé eſſet cõtradictio: eſſet enim fruſtra, & nõ fruſtra. Sed illud non eſt ſupinè prętereundum, cùm dixit, δυνάμενον γεννᾶν. conſtitutum enim eſt ex materia, quæ poteſt paſſiuè, & ex forma, quæ poteſt actiuè facere ad generationé. Vtroque enim modo hîc δύναμις valet. Dixit, ἐκ τῶν ἄλλων πάντων. Quomodo? Nam de omni ſemine diſputat. Quænam igitur ſunt illa ἄλλα? Nõ probat ex omni ſemine ſeminium fieri: non enim neceſſe eſt: quia quædam ſunt in cõfeſſo. Sed de quibuſdam agitat controuerſis: quorum naturam docet eandem eſſe oportere, quę ſit & in aliis. ἔτι δὲ κατ' ἄλλον τρόπον. Poſtquam verba fecit de vno principio, id eſt de ſemine: ait alio quoque modo fieri plantarum generationem. Quippe ex materiarum concurſu, atque putrefactione. Imò, inquit, ex naturali alteratione. Tribus verbis inſignib⁹ vſus eſt: συῤῥοῆς σήψεως, φυσικῆς ἀλλοιώσεως. συῤῥοὴν, in ſequentibus libris ſæpe ponit. συνδρομὴν veteres medicos appellaſſe cauſarum coitionem ad morbos conſtituẽdos, ex Galeni methodis patet Hîc concurſus: ibi cõfluxio. Similis eſt apud Thucydidem compoſitio pactorum inter duos exercitus, quam ipſe vocat ξύμβασιν: Paulus Iurecõſultus conuentioné. Materiarum eiuſmodi conſtitutioné atque conflationé Lucretius cœtum dixit à coeundo. Hîc igitur συῤῥοὴν & materiarum inter ſe, & vnitarum cum forma vult eſſe confluxum atque cohæſionem. Hoc ſatis nõ eſt: ſed oportet ἀλλοίωσιν interuenire. Niſi enim mutetur materia certis qualitatibus, quibus apparatus fiat ad formæ ſuſceptionem: non introducetur forma. Ideò dixit, γινομένων. Fit enim temporis tractu: deinde momento indiuiſibili forma ſubit. σῆψιν autẽ principium ſtatuit generationis, non per ſe, ſed tanquam priuationem actiuam. Sic enim cogimur loqui, præter antiquorũ atque recentiorum morem, in re valde ſubtili. Cùm enim putreſcit humus, putredo non eſt forma futuræ plantæ: ſed priuatio formæ τῆς ὑπαρχούσης. Abſentia igitur formæ plantæ in terra eſt priuatio abſoluta. Putrefactio verò terræ, eſt priuatio actiua: quia priuat terrã forma ſua. Ita præexiſtit in terra priuatio formæ plantæ: infertur autẽ priuatio formæ propriæ, per putrefactionem. An verò putrefactio ſit priuatio? non eſt: ſed putrefactio eſt principium priuationis. Quia igitur putrefactio non eſt principium per ſe: correxit illico ſuam ſententiam, & dixit, μᾶλλον δὲ ἀλλοιώσεως φυσικῆς. Propterea quòd natura noua introducitur, & fit ἄλλο à priore. Id quod eſt generatio. Non enim putrefactio eſt natura, ſed naturæ inſtrumentum ad ablationé eius formæ quæ impedit futuræ formæ in-

A uectioné. ὅτι μὲν οὖν κατὰ πᾶσαν. Hactenus duo principia poſuit: vnum, ſemen: alterum, naturalem materiæ mutationem ad formã extrinſecus aduenientem ſuſcipiendam. Deinceps modos alios poſitos in hiſtoriis repetit: eiſque cauſas aſſignat. Sed, antequam aggrediatur, colligit quæ dixit. Et addit, non ſolùm ſemine ſementifera omnia, & ſpontè quædam prouenire: ſed etiã nonnulla vtraque natura frui. Idque animalium eorum exemplo, quæ & ſexu per ſemen, & ex putredine oriuntur ἐξ ἀλλήλων, per ſexus. Commodiore fuiſſet vſus eorum hiſtoria, quæ ſine mari concipiunt: vt channæ & erythrini. Ad horum enim naturã propiùs accedunt plantæ. καὶ ἐκ τῆς γῆς. quoniam de plantis loquitur, terram ſolam nominauit. At alia multa ex alia, quàm è terræ proueniũt putredine: vt veſpæ, apes, coſſi. An verò Culices lentiſci & vlmi naſcantur è

B putredine, diſcuſſũ eſt ſuo loco. ὅτι καὶ αἱ γενέσεις. Alium aggreditur modũ. Ex his, inquit, cognoſcere licet, pro variis generibus ſuum cuique modũ eſſe generationis. Deinde partitur genera per has differétias, ξηρὸν, μονοφυῆ, ἀπαράβλαστα. De quibus ſtatuit iudicium, οὐδ' ἐγχωρεῖ δὲ χεῖται φυτεύειν. Negat eas, quæ præſiccæ ſunt: aut quę ſingulari prodeunt ſtipite: aut quæ ab radice non pullulant, arte produci poſſe ad generationem. Et quia φυτεία cultum omnem deſignat, qui ad agricolam pertinet circa φυτὰ, latiùs explicat ſignificatum ad duo: ſcilicet ὅτι τὸ ἀπὸ παρασπάδος, ἢ τὸ ἀπ' ἀκρέμονος. Igitur præter σπέρμα & ἀνσπερματον, eſt etiam βλάστησις, ſiue γένεσις à matrice, eáque duplex. nẽpe aut à ſtolone auulſo, aut à talea. Dixit autem ἀκρέμονα, reſpiciens ad μονοφυῆ. Salix enim vnico tãtùm eſt ſtipite: cæſus ta-

C men ramus, atque pactus creſcit in arborẽ. Hinc reddit cauſam, quare non propagentur ex iis generationes ad eos duos modos, cùm dicit: τὸ μὲν ἀπὸ παρασπάδος, τὸ μὴ ἔχειν τὰ μονοφυῆ. Quæ non emittunt ſtolones ſed vniſtipites ſunt, ab iis ſtolo peti nõ poteſt. Quæ ſunt ſicciores: ab iis ramus inutilis eſt ad arborẽ futurũ. Vbi ſubtiliùs etiã cõſiderandũ eſt. vnúmne ſit genus μονοφυὲς, καὶ ἀπαράβλαστον, an duæ naturæ. Nã vnã eſſe ſuſpicari poſſumus ex eo quod hîc attribuit τὸ παρασπάδα τοῖς μονοφυέσι. Et ſanè idẽ videtur: vnicũ habere ſtipitẽ, & non multos habere ſtipites. Illa erunt μονοφυῆ, hæc ἀπαράβλαστα. Ex aduerſo videtur eſſe nugatio palilogiæ, ſi duabus vocibus deſignetur vnum. Et ſanè verum eſt, aliquã horũ eſſe differentiã. vt μονοφυῆ ſint ita vno ſtipite: vt non omnes ſint ἀπαράβλαστα.

D Exempli gratia: ſalix & μονοφυὲς eſt, & nullũ emittit ab radice pullum. Pyrus eſt μονοφυὲς, & emittit. Illa eſt μονοφυὲς ἀπαράβλαστος: pyrus autẽ μονοφυὲς παραβλαστικὸν. Quarum ſcilicet natura per ſe eſt arborea. At punica malus, & corylus, & myrtus, nõ ſũt natura ſua vniſtipites, ſed fruticoſæ & penitus παραβλαστικαί. Vt nõ temere dixerit in hiſtoriis Theophraſtus plãtarũ naturã eſſe πολύχουν, ἀεὶ γὰρ τὸ μάλλον βλαστάνειν. Ratio quare nõ procedat ab iis generatio. Quia, inquit, ſiccitas in ipſis cauſa eſt. Oportet enĩ quod emittere debet ex ſe germẽ, habeat in ſe humiditatem. Neque verò τυχόντων, id eſt, cuiuſ-

cunque

cũque modi, qualis eſſe poſſit: verbi gratia, à terrę vligine, vel cæli lentore: ſed ἔμβρυον, id eſt ἔμφυτον. Non temerè maluit, ἔμβρυον, quàm ἔμφυτον. Quia dixit βλαστάνειν: & loquitur de generatione: prægnãtem voluit eſſe. hæc eſt prima conditio: vt ſit propria, & natiua. Altera: καὶ δύνασθαι τηρεῖν. Quæ tandiu ſeruari poſſit in principiis internis: quoad radices capiat: vnde nouã naſciſcatur humiditatem, quæ genuinæ illi priori cõſumptæ ſuccedat. Sanè deductio plena. Verùm illud acutiùs conſiderandũ. An μονοφυῆ ſint ſicciora. Eſt enim huius ſyllogiſmi terminus medius, ſiccitas, ſic. Sicca nõ producunt. vniſtipites ſunt ſiccæ. Ergo vniſtipites nõ producũt. Profectò minor eget multa probatione. Corylus enĩ longè ſiccior eſt, quàm pyrus, aut malus. & plus tamen germinat ab radice. Itẽ punica multo ſiccior, multo etiam myrtus, quàm vitis ipſa. Mirum verò quantum hæc ab illis pullulatione ſuperetur. Minoris autẽ propoſitionis probandæ conditiones mul ꝏ. ξηρὸ, inquit, διὰ τὸ ὀλίγον ἰκμάδα ἔχοντα. Parum habent humidi. non enim dicũtur ſicca, propter totã priuationẽ: ſed quia ſibi quidẽ ſatis habent: ad generationẽ, non ſatis. Hæc prima ἀφαίρεσις. fulcit eam illis, ὅταν ἀπὸ τοῦ δένδρου ἀφαιρεθῇ. Cùm à matrice planta reciſus eſt ramus. Quia iam inde ab ea non poteſt haurire porró. Itaque ſuis in theſauris repoſitã habere oportet. At nõ habet Altera ratio καὶ διαπνεῖται. Ecce, & nõ multã habet: & id parũ abit. Quoniã verò, ſicut & Galenus notabat in excrementis, quod reſoluitur duplici natura conſtat, aquoſiore ſcilicet & aerea: poſuit vtrũque. διαπνεῖται, expirat. Hoc tenuius eſt. & ἀτμίζεται euaporat. hoc aquoſius paulo. Hæc ſatis declarata ſunt in primo meteoron. Atque hæc quidẽ materia eſt. quod addit poſtremo loco, aut forma eſt, aut inſtrumentum formę. ξυνεξάγει, inquit. ἅμα τὸ σύμφυτον θερμόν Exhalat igitur humor innatus: qui cùm ſint innati caloris ſedes, ſecũ educit illũ quoque. Quamobrẽ fit ramus ille ſterilis, & quod Gręci efficaciſſimè dicũ: ἀδρανής. Sic in epicheremate intelligitur axioma illud: calidũ & humidũ ſunt principia generationis. Verba multa notanda hic quaſi prædita ſunt efficacia. μέλλον βλαστάνειν. hic tractus tẽporis reſpõdet illi propoſito, δύνασθαι τηρεῖν Alterũ infinitiuum, τὸ ἔχειν ſic reſpondet. Quæ germinãt, ea oportet habere humidũ. Quæ μέλλει germinare, oportet ſeruare humidum quod habent atque incorruptum, quidem, hoc eſt τηρεῖν. Ideo dixit ἔχειν, ſcilicet in ſua poteſtate: atque ita ſanè, vt regere poſſit. Hoc verbũ ſatis, alibi ex Cratylo, & in voce ἐπιλέγειν eſt à nobis explicatũ φύσει ξηρό. Quia multa humida natura, caſu ac fortè poſſunt eſſe ſicciora. τὰ δὲ παραβλαστικά. Atque hæc quidẽ περὶ τῶν μονοφυῶν, quæ nõ habẽt ſtolones. Nunc dicamus de iis, quæ pullulãt. Hæ plãtæ, inquit, ob moderatum humidum & calorem, vtrunque valẽt: retinere ſcilicet quod habẽt. & ſeruare. Idque adeò, vt non ſolùm auulſę viui radices, atque aliò trãſlatę perpetuari poſſint: ſed etiã rami, etiã taleæ, tum viuẽdi principia in ſe habeãt, tum principiorum ſeruẽt efficaciã ad viuẽ-

A dum. Ponit exẽpla vitis, & ficus. Amplificat autẽ hiſtoriã ita, vt non ſolùm tales fructiferæ ſint, verumetiã & ſterilium quædã: quas inter enumerat ſalicẽ, ſambucũ, populũ vtrãque. Cauſam adiungit breuiſſimis verbis, τῷ φιλύδρον: vt humor ſit autor fœcunditatis. vbi fœcunditatẽ fructuum intellexit eorũ, qui in cibos ad hominis vſum reciperentur. Non enim populus omnis ſterilis, & ſãbucus fert baccas in vmbellis frequẽtiſſimas. Hæc cùm expediuit, more ſuo, quẽ inſtituit ex diuini legibus pręceptoris, ait: tanquã formula quadã ieciſſe fundamenta exactioris diſceptationis. Hoc enim eſt, ὡς τύπῳ, quẽadmodum alibi declaratũ eſt. Trãſlatum à pictoribus & architectis: qui antequã iuſtum opus aggrediãtur, delineamẽta quędã fingunt, quaſi veſtigia futuri ædificii: vnde etiã ἰχ χαρίαν dicunt:
B vulgus Italicũ à modo diminutiuo duplici *modellam*. Videamus nunc, quæ in codicibus circunferuntur. Tãtis enim mendis hi libri deformes ſunt, vt quẽadmodum in hiſtoriis quoque faciebamus, non vulgarẽ operã hac in re ponere coacti ſimus. Sic igitur ſcribẽdum puto καὶ διὰ ποίας αἰτίας ἀποδίδωσι μέλλουσι καὶ τὰς ἰδίας οὐσίας, πειρατέον εἰπεῖν. ἀδύνατον συμφανεῖς καὶ τοὺς λόγους τοὺς εἰρημένους. Quę poſtrema decẽ verba apud Gazam deſiderãtur, vbi ſcriptum eſt, συνεξάγον θ᾽ ἅμα. ſcribẽdum, συνεξάγειν. Quia dixit, τὸ ἔχοντα, nũc συνεξάγοντα Alioquin illud, τὸ, priori loco eradendum fuit. & παραβλαστικὰ, non autẽ ἀπαράβλαστα. vbi ſequitur συμμετρίᾳ τινί. Alterum enim mẽbrum eſt de iis, quę apta ſunt ad generationem. At ἀπαράβλαστα non eſſe, iam dixit. Rectè verò Theodorus aut diſſimulauit, aut abie-
C cit illa verba, καὶ μονοφυῆ δ᾽ ἔχεται, καὶ τὰς ἄλλας Sic enim continuandus eſt contextus orationis. Τὰ δὲ παραβλαστικὰ συμμετρίᾳ τινὶ τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ δύναται τηρεῖν τὸ ὑγρὸν ἔχοντα. οὐ μόνον ἀπὸ παρασπάδων: nõ autem, καὶ μόνον. Theodorus, καὶ ποίας αἰτίας, quaſque ob cauſas. Quales, ille dixit. Quia cauſam eſſe oportet, & hanc, & talem. vt & ſit eſſentialis effectui: & ſit cauſa omnium accidẽtium: quemadmodum ſeptimo diuinæ ſcientiæ probatum eſt. Idem abutitur ſermonis proprietate, cùm ita ſcribit: generatio quæ ſemine adminiſtratur. Sæpe virum optimum tali dicẽdi ambitione peregrinum agnoſcere licet. Nulla ſanè adminiſtratur generatio. Non enim eſt opus noſtrũ. Sed ſatio eſt agricolæ opera: generatio eſt naturæ opus. ἀπ᾽ αὐτομάτου παραγίνεται. Theodorus more ſuo addidit, adoleſcunt:
D non neceſſariò. De ſola generatione hîc agitur. τῶν ποιωδῶν, herbis. Herbaceis potius. vt & herbas, & analoga comprehẽdat. οὐ λιμίαν, φρυγανικῶν, δ᾽ ἔχεται φυτῶν. Nullum ſerendi tempus admittunt. De tẽpore nulla mẽtio: de re ipſa loquitur. Nõ enim malè cõuenit eis cum tẽpore, ſed omnino cum ſatione. ξηρὸ ſicciſſima: peſſimè. ſicciſſimũ enĩ eſt, quod penitus humore caret omni ἔμβρυον, ingenitũ. nõ expreſſit vocis plenitudinẽ: in qua eſt idea quędã futuri fœtꝰ. Sic potius. Eas oportet humore quodã quaſi pręgnãtes eſſe. ἐξάγειν, amittũt. Imò euehũt. Duplex enĩ motus externus, tractio ἕλξις: pulſio, ὦσις. Hos apud Ariſtotelẽ. Tertiũ addemus, ὄχησις,

vectio. Sed vehēs & vectum non eſt vnum pet ſe. Calor naturalis, & humor, ſunt vnū ſubiecto. Vectio autem reducitur ad tractionē, quia prorſum fit. An acutius ad impulſionē, ſi in equo ſis: Quippe equi motus cū ex vtroque conſtet, pulſio prior eſt. Prius enim mouet poſteriora. φιλύδρων, aquarum præauidas. Onerauit inuidia verbū moderatum φιλῦν enim non eſt πολυποτεῖν.

CAPVT II.

Caput ſecundum quærit cauſam propter quam inter eas quæ ſunt vniſtipites ſola Palma feratur ramo, atque proueniat.

Τῶν μὲν ἀλλὰ μάλιστα φύεται. Priua à nunc hiſtoria ſubtexitur: qua cognoſcitur, non eſſe vniuerſale quod dicebatur: vnicauliū arborum ſatos ramos non eſſe vtiles ad generationum. Palmæ naturam hoc præditam narrat beneficio. pro cauſa apponit meatuum denſitatē: quorū ſcilicet crebritate atque cohæſione ita ſpiritus obſepiātur, vt nequeāt exhalatione diſſipatos exhauriri. Cæteras arbores eiuſmodi nullas, ac ne cupreſſum quidē. Nam in Creta, inquit, quòd cupreſſus aliter quàm ſemine proueniat: fit hoc, quia παραβλαστικὸν ibi eſt. Soli ergo id euenit prærogatiua, non autem natura ſpeciei. Tamen ſalicis exēplum ſuprà ponebamus nos. Nā quod poſſet obiici de fructiferis ſolis hîc agi, tāto acriùs inſtabimus. Magis eſſe mirandū in ſterilibus: quibus deſit plus humoris illius genuini, quàm fœcūdis. Poſuit tria, ξηρῶν, μονοφυῶν, παραβλαστῶν: quia ſicciora quædam fruticoſa: quod & ſuprà monebamus: vt Coryli. μονοφυῆ quędā propria idea, quę locis quibuſdam pullulant ab radice: vt in Creta cupreſſus. Iccirco dixit, μάλιστα μόνον παραβλαστεῖ. Quia mutat in ſpecie naturā: vt ex vniſtipite fiat fruticans: mutat etiam in accidentibus, quæ conſequuntur illā: vt apti nati ſint eius rami tum habere, tum ſeruare humidum genitale ad futuræ arboris conſtitutionem. Quinetiam vt mutetur idea hęc in cupreſſo: nihilominus in Palma quoque mutari patet eadē lege, loci ſcilicet. Ait enim circa Babylonem fieri hoc. Quin præſcribit certa conditione. Ramos enī non omnes, ſed tenerrimos eligere ad id opus. videlicet in iis eſt, quem quærimus, prægnans humiditas illa. Ex iis plātaria inſtitui, quæ trāsferant poſtea, vbi eam adepta fuerint perfectionem, quę poſſit matricis terræ tolerare mutationem. Iccirco dixit, ἐμβιώσωσι, viuendi efficaciam nactæ fuerint. Hoc verbo ſępe vtitur ad hunc ſignificatum. Addit tamen præter Babylonici agri beneficium, etiam in Gręcia factitari ſolitum. Quod ſi ita eſt: iam ſpeciei ſit ea propenſio, non autem (ſicuti nos dicebamus) terræ. Quippe cùm in locis maximè alienis, & in quibus vel nullum, vel ſerò, vel minus commendabilem fructum fert: tamē in iis talis eſſe pergit. καὶ βλαστάνει. Explicat naturę illius inclinationē ad generandum. Non ſolùm ſuperiori ex parte (hoc ἄνωθεν appellauimus in hiſtoriis) germina fūdere: ſed etiā ſubtus emittere radices. Videātur cuipiā verba hæc ſuperflua. Nam ſi vitales Palmæ ramos pactos dicit: quis dubitat, quin ra-

A dices agātis ſufficere ſcribat ad generationē, quis non fateatur etiā germinare? Denique ſi ἐμβιῶσι, ſi μεταβάλλονται, quis non putet, vtrūque horū peractum eſſe? Tamen ita ſubueniendum. Demiſſi in ſcrobē rami aliquando supernè germinarunt: infernè radicē nullam compararūt. Quod in populis & ſalicibus quotidie videmus. Quin alibi duo potuimus exēpla domi noſtræ nata. Ramum ſeuimus ſeſemini. Is eodē anno etiā flores tulit: altero verò copioſiores. Cùm tamē nō adoleſceret, rati minus idoneo loco ſitum, effodimus alio tranſlaturi. Ibi nullā penitus inuenimus radicem. Populi truncus ſanè magnus, atque ad columnæ officium exciſus, plus ſeptē menſes cum iacuiſſet humi, poſtea germina extulit è cortice frequentia ſatis, & B ſatis longa. Ne igitur de Palma quis idē ſuſpicaretur: vtrunque coniunxit. ἔτι δ' ἀνάγει. Quin, inquit, tam facilis eſt ad radicandū, vt etiam ſi obliquus deponatur, idē faciat: ſed addit cōditionem. Modò, inquit, terra ſubſit ἔνικμος: vdo ſcilicet ſolo. viqueadeo ſemper fouet hoc principium humiditatis. Et reſpōdet illi, ξηρόν: quæ propterea negat ad hæc apta eſſe. Mihi tamen ex agricolarum præceptis, & ex œconomico Xenophontis, minus mirū videtur, ſi obliquus ramus faciliùs radices emittat. Nam quāto plures oculi ſub terra fuerint, tanto plura erunt loca radicularum, vt ita dicā, emiſſaria. Nam quemadmodū quæ ſupra terram ſunt partes, ex oculis gemmas protuberantes exigunt, vnde rami perficiantur: ſic terra qua teguntur, ſimilibus ex locis agūt radices. Quā rem indicauit C radicum crebritate, cùm dixit, πολλαχόθεν. Addit tamē, ad iuſtam non prodire magnitudinem. ἐπὶ δὲ μικρὸν, καὶ ἐλάττω. Nequis multa exceptione labefactaret id quod pro vniuerſali propoſitū eſt: negat in aliis cōgeneribus, hoc eſt μονοφυέσιν, id euenire, euiuſmodi abies & pinus. Ac ne cupreſſo quidē, niſi in Creta. neq; id in omni Cretę parte, ſed certo demum loco: quaſi ſit is locus propria illa præditus humiditate, qua poſſit vniſtipitis naturā amplificare, atque producere ad pullulantium fœcunditatē. locum nominat, περὶ τοὺς κεκλιμένους φοίνικας. Quin ne ibi quidē à ramis depactis prouenire, ſed à ſtolonibus tātùm. Sic enim ſonant illa verba, παραφυάδας ἐμπεφυκότας ἔχουσι. vult eſſe ſtolones eóſque cum radicibus. Tum aſſeuerat, ſi radices non ſint, D haud facilè adepturos illos ramos arboris naturā atque incrementū. hoc eſt, quod dicebat, χαλεπόν. & addit, ἀδύνατον. Adeò perſtat in priſtina ſententia. Quod autē ibi fruticent cupreſſi cauſam deſignat. cùm ait, ἔνυδρον. Vt cùm Cretēſe ſolum ſuopte genio aptū ſit cupreſſis procreandis: qui locus in Creta fuerit vliginoſus: in eo etiam habeāt cupreſſi facultatem ab radice pullulandi. Quāquam autem addiderit rationem: tamen vt modeſtiam ſuam, quod vbique facit, profiteatur: ait, hæc à ſe nō perinde fulta rationibus explicata eſſe: ſed per ὑπόθεσιν tantùm. Petit ergo ſuſtineri hanc ſententiam, quoad exactiùs diſceptetur. Quæ ſequuntur verba, redintegrant hiſtoriam Palmæ. ὁ δὲ φοῖνιξ. Duo docet. Primum, quare Palma. Alterum,

quare

quare à tenerrimis. Duas cauſas in ima ponit: χώρας εὐβοσίαν, & εὐφυΐαν. Præpoſuit locum: quia eſt perfectio ſpeciei. Poſtpoſuit ſpeciei εὐφυΐαν, quia non eſt cognita niſi loci beneficio. εὐφυΐα, quia naturæ facultas eſt, πρὸς τὸ φύεσθαι. Loci autem εὐβοσία, quia loci materia talibus affecta qualitatibus ipſas plantas alit. εὔβοτος terra, ſucculenta, Latinè dicas, propter tum vbertatem ſoli, tum naſcendi facilitatem. maxima efficacia orationis. Nam ſuprà dicebat, oportere & habere, & ſeruare tum humorem, tum calorem. Si ergo ſoli bonitas ea ſit, vt faciat ad generationis celeritatem: naturam iuuabit illam ad humorem conſeruandum. iccirco addit ταχύ. Nam ſi tarda eſſet vbertas agri ad id officium præſtandum: fieret interea quod ſuprà cauſabatur, & ſpirituum caloriſque διαπνοὴ, & humoris illius τοῦ ἐμβρύου ἐξάτμισις. Diximus εὐφυΐαν ad naſcendum, etiam addes ad producendum: vt ſit καὶ φύειν, καὶ φύεσθαι. Atque hæc de virgis Palmæ, vt à tota natura: nunc priuatim à partibus. ait enim, τὸ δ' ἀπὸ τῶν ἁπαλωτάτων. Conſentaneum magis eſt vires haſce humiditatis in tenerioribus ramis contineri. & addit, καὶ τμηματικώτατα. ſanè facies orationis diſſimilis. non enim vocis huius modus is conuenit cum ſuperioribus. Iccirco Theodorus aut nõ habuit, aut abiecit. ſenſus tamen optimè cohæret. Significat enim facilè pati poſſe hanc teneritudinem à ſubeunte alimento, quod ſummittit tellus illa, quam εὔβοτον dicebat, nos feracem. Ita τμηματικώτατα erit alimentum ipſum: quia ſoluet continuitatem nouelli rami. Niſi mauis vulgata commodiùs vti ſignificatione. Significat enim, compendioſiſſimè: ſcilicet propter facilitatem & ſubitionis, & receptionis. Illa propter εὐβοσίαν: hæc ob εὐφυΐαν. Hæc ratio virgarum molliorum. Sequitur cauſa, quare germinatio prodeat è cerebro. Quia, inquit, etiam in Palma vetula indidẽ eſt potiſſimum origo germinum. Hoc eſt, quod dicebat ſtatim. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου. vt potius ab ſummo, quàm ab imo. Et ſanè tota natura plantæ talis eſt, vt habeat ima nudiora. appellauit hîc ῥᾷστην φύσιν, ortum. Non enim ſignificat communi more Naturam, ſed exitum: atque vt ad verbum reſpiciamus, fuſionem. Quippe fundus πρὸς τὸ φύειν. Hæc ratio eſt à proportione loci. Nam qui locus ad fundendas virgas eſt in matrice: cum in ſurculis quoque depactus eſſe, par eſt. Altera ſequitur ratio à forma. ait ergo. καὶ ὅλως δὲ ἀρχή τις αὕτη ζωτική. Dicit in palma, cerebrũ eſſe principiũ vitale. Nẽpe quia medulla eſt: quod & in aliis. Non tamẽ principiũ ſimpliciter. iccirco addidit τις, ſuo modo, atque idea. Namque alia quoque ſunt principia vitę, ſcilicet conſeruantia: vt cortex ſanè ſi delibretur tota, perierit. Itaque eſt ἀρχή τις: nimirum conſtituẽs. Probat autem, quod aiebat: eſſe principium. διὸ καὶ ἐξαιρουμένου. Si cerebrum eximatur: fore, vt intereat. & auget probationẽ alia hiſtoria. Nam ſuprà dicebamus defuſſa tranſuerſa virga multo plures demitti radiculas. Quare videri poterat huius ſitus cõmoditas facere: vt etiam exciſo ce-

A rebro radicaretur, ac porrò viueret. Non eſt, inquit, ita. ἐπεὶ καὶ ἐκ τῶν πλαγίων. Dixit ἐπεὶ, nota eſt conſequentis quidẽ orationis: ſed præcedentis probationis. atque hîc vocat ἔκφυσιν, quod modò φύσιν. εἰ δὲ καὶ πεφυκότος, καὶ ἐρριζωμένου τοῦτο συμβαίνει. Argumentũ à maiori. ſi contingit, vt in ea Palma, quæ iam & radices egit, & adulta eſt, exẽptio cerebri exitio eſt. quanto magis tenella? & ratio eſt, quam etiam in ſequentibus oſtẽdemus: eáque duplex. Nam antequam radices fundantur, vtrunque peragendũ eſt naturæ: nempe vt & radices agat, & habeat quod ſibi retineat, vt in germina refũdat. Itaque diſtracta laborat magis. Altera pars rationis eſt in arbore confirmata. Namque radices ſunt validiores, ſuccus vberior intus in tota: vt

B videatur poſſe, quantum fuerit ademptum, ſubſtitui atque reparari. Nec tamen fit: ne igitur in ſurculo quidem. ἡ βλάστησις. Quoniã dixerat à cerebro germina prodire: ne quis ab eo ſolo ſuſpicaretur: ait, multis ex partibus erumpere. Quod tamen paulo liberiùs ipſe dixit, πανταχόθεν. Sanè nõ intelligit, ex omnibus meatibus: ſed ex omnibus iis vnde commodiùs natura poteſt. Notandum quod dicebat, nõ ſolùm extracto cerebro, ſed etiã malè affecto. Sic enim duo ſunt cauſarũ genera in morbis: vnum externum, quod procatarcticum vocant: externũ voco, quod aut penitus extra corpus eſt, vt falcula, qua cerebrũ exciſum fuerit: aut quod tametſi fuerit in corpore, tamẽ abiit: vt caloris æſtus, aut rigor frigoris. Alterum genus eſt intus: vt humor alienus, exempli gratia, ab imbribus, aut aliunde. Ideo duo dixit, ἐξαιρουμένου, &

C πονήσαντος. Εὐλόγως κατὰ λόγον. Quæ ratio eſt in iuſtæ magnitudinis Palma, vt exiccetur: eadẽ eſt etiã in virga. Quippe cerebrum, aut ablatum, aut malè affectum. πανταχόθεν γὰρ διαμένει. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Maior illa ſubiicetur hîc, quia ſuprà fuerat poſita. Vbicũque fuerit humiditas illa prægnans, nec delebitur exhalatione, inde erit germinatio. Minor hîc, vbique perſiſtit humiditas illa. Concluſio iam anteceſſit illa, πανταχόθεν. Sic enim ſemper loquitur accuratiſſimus hic Philoſophus diuinum imitatus præceptorem. διὰ τὸ μὴ ἀξήραντον εἶναι. Ratio quare maneat. quia non facilè ſiccatur. Rationis ratio, τῇ πυκνότητι τῶν πόρων. Meatuũ anguſtia prohibet exuctionem illam. Is igitur ordo. Materiæ obex, quo minus tranſmittatur humor. Humoris coerctio. Prohibitio exiccatio-

D nis. Retentio caloris, cuius eſt humiditas fundamentum. δυσδιάπνευστον. explicatio cauſæ: quare vtilis ſit pororum denſitas. Quia cohibet, ne efflari poſſint ſpiritus. Ita duo reſpondent hîc duobus ſuperioribus. Dicebat διαπνεῖται, & ἐξατμίζει. huic poſteriori redditur hîc τὸ ἀξήραντον: illi priori, τὸ δυσδιάπνευστον. Poſtquam hæc ita narrauit, colligit. Inter vniſtipites ſolam Palmam multis prouenire modis propter haſce cauſas. Alias cõgeneres non poſſe, quia non ſint ſimili prædita natura. In quibus verbis etiam inuenies impliciũ ſyllogiſmũ.

Legendum, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου, ὃ διὰ τῶν ὑστάτων, μᾶλλον δὲ τοῦτο εὔλογον. Eſt enim

cōparatio partiū ſuperiorū, & inferiorū. & δυσ-διαπνευστον, non δυσδιάπνευστον. Theodorus, ἀφιλοκάλως, ambitioſè, & inſuauiter. Nepotum exortia. & metaphora κακόζηλος eſt, & altera vox vaſta. Neque forte quicquam obrigit cuiquam in Natura apud Peripateticos. At ipſe verbo hoc, ſortiri, vel viſque ad faſtidium vtitur. μονοφυῆ, non malè vnicaulia. Vniſtipites δέχεται ἢ ἕτερα γένη. Alia prouenendi genera patitur. Nullo modo placet phraſis, *patitur prouenire*. Verùm ei verbo in hiſtoriis animalium longè duriorem fecit vſum, cùm dicit: Equæ non patiuntur paſci, & eiuſmodi alia talia. veluti ſi dicam: Ego non patior me ſcribere. πλάγιον malè interpretatus eſt, inuerſum. eſt inuerſum cuius ima pars ſumma facta eſt. πλάγιον, cuius ſumma & ima ad eandem libellam, aut non multum inter ſe diſtant elatione, ac depreſſione. Habemus apud Galenum, ὀρθόν, λοξόν, ἐγκάρσιον. hoc poſtremum eſt πλάγιον. Neque abeſt ab eo ſitu multum τὸ λοξόν. Horum ſignificationes tranſtulimus alibi ad ἀντοίκους, καὶ περιοίκους Macrobii, propter ſomnium Scipionis: vbi oſtendimus etiam doctiores maleuerſatos eſſe. Inuerſus ergo ramus erit is, qui cacumine infoſſus deorſum ſpectat, cætera ſurſum. Idem eſt inuertere & ſupinare, vt acutius amplificemus inuerſi definitionem etiā ad plana, & alia: quorum cacumen nullū: partes tantùm imæ, & ſummæ ὑπερρίζους ὄντας. Confibratas Theodorus, non inepto verbo. omiſit enim τὸ συνεχομένον, τὸ ὄντα. flexu etiam vocis minus apto. Hic enim, modo radice aliqua confibretur. Hic eſt tractus temporis. At Theophraſtus ait, ὄντας. quæ iam ſint radicatę ſubtus. Iam fibrata eſt, non fibratur: & ſiccum radices affert, non accipit. Itaque viuiradicem rectè vertit. εὐβοσίαν frugalitatem. minus rectè Non eſt enim frugalis potius opulentus, quàm mediocriter parens. vbertate potius. Hoc enim eſt vber glebæ Virgilianum: dictum à ſucco ὖθαρ: vnde vligo. quia Syri vnde Græci per Cadmum acceperunt, ὕλαν aquam dicebant. εὐφυΐαν, habilitatem, optimé. Aptum natum Cicero, εὐφυές. id eſt qui natura ſua eſt aptus. ἐξαιρουμένου, καὶ ποιοῦντος δύναμιν. De ſuo addidit, mox, neque fideliter, neque verè: ἐπεὶ καὶ ὅταν τοῦ πλαγίου ἐκφύσεως, ἔχοντος τὸν ἐγκέφαλον. Theodorus, Nepotum illa procreatio non niſi cerebri copia fieri ſolet. Malè intellexit hunc locum. πλάγιον enim à latere interpretatur. ſane hoc quoque ſignificat, ſed non hic. Non enim ait, propter cerebrū fieri, vt ſtolones generētur. Nam in omni ætate cōtingeret. ſēper enim cerebrū habet. At nō ſemper emittit ſtolones, ſed ætate iam ſtata. Ideo Theodorus de ſuo addidit, copia. Cæterùm non vult hoc Theophraſtus: ſed, vti docebamus, etiam tranſuerſum ſurculū ſatum, ait, non radicum copia, quas poteſt emittere: imò potius cerebri beneficio germinare. Hoc manifeſtum eſt cùm ſubdidit: non eſſe mirum, ſi ſurculus, tametſi tranſuerſus, ablato cerebro exaceſcat: ὅπου γε καὶ πεφυκότος, καὶ ἐρριζωμένου τοῦτο συμβαίνει. ſiquidem hoc etiam contingit palmæ iam con-

A firmatæ. πεφυκότος καὶ ἐρριζωμένου. Cùm palma integerrima ſtat, & radicibus plenè adhæret. Calamiſtrata oratio. δυσδιάπνευστον exhalatu difficilis. Hoc eſt, δυσεξάτμιστον. Illud ad ſpiritum potius.

CAPVT III.

Caput tertium cauſam docet, qua quædam oriuntur à ſtolonibus, & ſurculis: à ligno, & ramis, non contrà, à ſurculis alia nequaquam, ſed à ſummis virgulis, & ligno. De prærogatiua radicum longarum & quæ profunda non ſunt. Tres fruticationum modi, & eorum cauſa.

ΟΣΑ δ᾽ ἐλαΐους φυτεύεται λέγομεν. Poſteaquā vniuſmodi poſuit in palma generationem: nunc agnoſcit in aliis multiplicem. Atque inter eas quæ ſint differentiæ. Duas comparat naturas. Ait enim: Quæ auulſione, ra-

B diceve, aut ſurculo proueniunt: eadem non omnino etiam à ligno, & craſſioribus proueniunt ramis. Contrà, quæ germinant è ligno & exciſis brachiis: ea non item prodeunt è ſurculis. exemplum primi generis ponit vitem, & ficum. Ad exemplum ſecundi adducit oleam. Nam vitis & ficus ex palmite, & ſtolone procedunt. è trunco nunquam. Olea ex talea, & virgis craſſioribus: è ſummis ſurculis nequaquā. τὰ δὲ μᾶλλον ἀπὸ βλαστῶν. Maximè concila oratio. Sic enim dicendū fuerat: τὰ δὲ μᾶλλον ἀπὸ ξύλου μὲν καὶ ἀκρέμονος, οὐκ ἀπὸ βλαστῶν δέ. Propterea quòd olea non producitur à germinibus, id eſt à ramulis tenuioribus. Atque hæc non dixit, ſe deſcribere per hypotheſin, vt ſolitus eſt. & decuit tamen. Minus enim accurata ſententia eſt. Namque hic ad caſtium Maurum

C ſecſidum Olium fluuium nata eſt ex pacto ramulo olea. eàque hodie iuſtam nacta magnitudinem, & ab radice ſoboleſcit, & fructum fert optimum. τὸ δ᾽ αἴτιον. Rationes agnoſcit eaſdem diuerſorum ſubiectorum. Ex eadem, inquit, aut ſimili cauſa. Vitis enim & ficus trunci ſicci, etiam aſperi. At ſiccum iam diximus ineptum eſſe ad generationem. Aſperum verò nihilo magis aptum. Atque ibi ſiſtit probationem. Reſoluamus ad cauſam ſuperiorem. ſcilicet aſperum item ſiccum: ac plerunque durum etiam. Non ergo ἰκμαντὸν, vt ſuprà περὶ ἀπαλῶν dicebamus. κλῶνα intelligit ſurculum, id eſt paruum ſucum: ἀκρέμονα ſuccum iuſta craſſitudine. Sic enim *virgam craſſam* veteres vocabant. ſurculum voce diminutiua, κλῶνα. Græci à motu: quoniam vento κλονεῖται. ἀκρέμονα, ὅτι ἐν ἄκρῳ μένει. Itaque τὸ ἔτυμον, quod Latinè dicitur verum, in eo verum non eſt. Vt deſinat Theodorus in præfatione Latinis inſultare: quaſi non habeant qui deſignent ἀκρέμονα voce patria. Habent verò: brachia namque dicimus, eadem transferendi lege, qua Græci dixerunt, cor, matricem, alas, cerebrum. Neque verò brachiis noſtris obiicitur etymologiæ deprauatio: ſicuti Græcis in acremone. Non enim in ſummo manēt rami grādiores. Mox autē κλῶνα βλαστοῦ nomine deſignauit. nouellū ſcilicet ramum. αἴτιον αὐτὸ. καὶ παραπλήσιον. αὐτὸ ſignificat eſſētiæ cognationē: παραπλήσιον affinitatē proportione. Igitur eadē cauſa pro eo eſt: quia

quia humor ibi præſentis eſt vitæ ſedes, & auſpicia futuræ. Similis autem: quia quod eſt aſperum non eſt idem quod ſiccum. Propinqua tamen natura ſunt. ξηρὸν καὶ ξυλῶδες. Quia partes aliquæ ſiccæ queunt eſſe, veluti frondes: non tamē ligneæ ſunt, quomodo truncum dicimus, aut ramum ligneū. Iccirco addidit: ξυλῶδες, nec ab re. Nam ξηρὸν nota eſt abſentis vitalis qualitatis: lignoſum ſignificat ineptam ſubſtantiam ad germinationem propter duritiam. Ideo dicebat, ἀπελῶν. Neque ſolū ſiccæ ac lignoſæ trunci partes, ſed etiā τραχεῖα. Iā verò diximus, quare ſit aſperum δύσβλαστος. τὴν ἐλαίας τὰ ἴδια τῶν ἀκρεμόνων ἔνικμα. Cauſam dat, quare oleę brachia ſit apta ad germinandum. ἔνικμα. Hoc ſemper requirit: ſcilicet humidum. Declarat modum huius humidi. λιπαρὰ ὄντα. Quia duplex eſt humiditatis genus: vnum aqueum, alterum aereum, hoc eſt pingue, hic λιπαρόν: alibi γλίσχρον dicitur, cùm dēſius eſt. Hæc eſt vna cauſa, quare non ἀξηραίνεται. Patet ex opere noſtro id. nam oleum & aqua multa ferueant in lebete: ſoluitur in vaporem aqua, oleū manet. Altera cauſa eſt, quam & ſuprà notabat in Palma, πυκνότης. Prohibent enim meatuum parietes inter ſe cohærentes. & habent igitur humiditatem, & ſeruant. Quorum vtrumque à natura ad germinandum exigebatur. Iccireo dixit ἀμφοτέρως. Vtraque de cauſa οὐκ ἀξηραίνεται, non facilè exiccantur, minus apta ad exiccationem. τὰ δ' ἄκρα. ἄκρα intelligit τοὺς κλῶνας, ſureulos qui in ſummo nouelli nuper extitere, eos ait ineptos eſſe propter ſiccitatem. Tum ſiccitatis addidit cauſam non à temperatura, aut ſitu partium, quod ſuprà innuebat in aſperitate: nam ſunt ſanè leuiſſima ſuperficie, nō igitur ſunt vel lignoſi, vel ſcabri: ſed tenues. Ita ea paruitate haud multo ſucco abūdare queūt. reſpōdet illis ſuperiorib⁹ cùm dicebat, ἔχειν ὑγρότητα. ἔχειν notat id quod eſt, ἐν ἑτέρῳ: vt in quinto primæ Philoſophiæ. Hoc autem obtinet loci proportionem. Ideo materiam Plato χώραν appellabat. Si ergo locus anguſtus eſt: etiam quod eo capietur loco, paruū erit. eſt enim locus locato par. Vnde ſequitur contrarium eius, quod ſuprà dicebat: τηρεῖν, ſeruare μὴ ἔχειν οὐ. Horū verborum æquant ſenſum illa: καὶ οὐ δυνάμενα διαφυλάττειν. In paruo nanque humido paruus calor. Imbecillus igitur. Addit aliarum arborum differentias, Pyri, Amygdali, Mali: & ait, ὡσαύτως. quomodo ὡσαύτως? Sicut in vite, & ficu, an ſicut in olea? verba ſequētia declarāt. à maioribus ramis hęc non prouenire maiore ex parte. Apponit etiā inter haſce differentias. In Amygdalo raro. in Lauro nunquam. Addit cauſam, quia ſicca Laurus. confirmat. Nā ne auulſione quidem facile. Tametſi eius rei gratiam facere poſſit illi, quæ ſubeſt, radix. Quanto minus ſi radice careat? Sed eſt imprimis animaduertendū, cùm addit pro cauſa denſitatē. ſuprà enim fauebat hæc germinationi: propterea quod cohibebat intra ſe humidū, quominus exhalaret. Nunc facit aduerſariam eiuſmodi generationis. Dicendum videtur: denſitate contineri humidum internum in eo officio, quod requiritur in materia

A vitali. At vero ſi denſitas comes ſit ſiccitatis: tum verò æquè prohibeat ſucci egreſſionem ad informanda germina, atque ipſa ſiccitas. Denſitas igitur, quod multum eſt, fouet: quod parum, ſuffocat. ἀβλαστεῖ γάρ. Videtur haud multū referre, vtrum dicatur ἀβλάστη, an ἀβλαστητικά. quia in eodem eſt actio & paſſio. Nempe forma & vis, vt impellāt materiam extrorſum: hoc eſt, βλαστικόν. materia, vt impellatur à forma: hoc eſt, βλαστητόν. Ita ſubtiliter explicandi ſenſus Peripateticorum. ἐθέλει. Aſteiſmus Græcis. Sic loquitur & Plato, & Ariſtoteles, & alii magni viri elegantes, ἐθέλει, βούλεται. φιλεῖ, quæ verba nihiloſecius rebus inanimis attribuunt. Velut in Phædro. τὰ δένδρα οὐ βούλεται μανθάνειν. Hìc non eſt omittendum: cùm hìc eximit vitem, ac ficum ex humidorum cenſu. At in ſequentibus agnoſcit ſuccoſiſſimas. Et ſanè ſunt quàm olea longè humidiores. Dici poſſe videtur: vitem, ac ficum, cętera humidiores: truēco exuctiores. Ac de vite quidem ſatis patet. de Ficu verò poteſt ambigi. fortaſſe Fici ſtipes humidior eſt oleagino. Etiam hìc foueamus partes diuini viri. In vtroque humidum videmus: eſto etiam, ne litigemus, par etiam in vtroque γλίσχρον. At Ficus admodum rara textura eſt. vt in olea meatus denſiores ſuccum fortè commodius arcere queūt. οὐ δύνανται γὰρ καὶ φέρειν τὸ διαλείπειν τὸ μᾶλλον. Obſcura breuitas, ac potius mutila: ſenſus videtur eſſe is. Naturam hanc imbecilliorem eſſe ad ſeruādum

C id, quod magis intereſt germinationis, τὸ μᾶλλον ſic, perinde valebit, ac ſi dicat: τὸ κυριώτερον. nota locutionem καὶ τούτου γ' ἔτι, tanquam ſi diceret, καὶ πρὸς τούτοις. ὅσα δ' ἀπὸ ξύλου. nunc expedit cur è ligno poſſit in illis expediri germinatio, Quibuſcunque, inquit, in ligno vita continetur (hoc enim eſt ἔμβιον, ſicuti ſuprà ἔμβρυον: atque eo nomine vtitur ſæpe, ſicut & verbo ἐμβρυοῦσθαι) ea ſeruare poſſe denſitate ſua vitale principium, quod continetur in eiuſmodi quam dicebamus, humiditate. Affert hiſtoriam oleę, myrti, oleaſtri. Suprà dicebat humore contineri vitale principium: hìc dicit, humorē contineri vitali principio. rectè vtrobique. Continet humor vitale principium tanquam vehiculum: ſicuti materia formam. Continetur humor à vitali principio, perinde atque à rectore.

D Seruat enim: vt ſit nunc, quod futurum debet eſſe. Apponit rationes tres: cur ſufficere nequeat ad generationem, πυκνόν, ξηρόν, ἀπαρέβλαστον. Oportet, inquit, vt ſi denſum eſt, habeat etiam humidum. Alioquin οὐχ ἱκανὸν non ſatis eſt eſſe denſum, ſi ſit ſiccum. Quod autem ait, καὶ ἀπαρέβλαστον, reſpondet ſuperioribus. Nanque vniſtipites amouebat ab hac fœcunditate. Vbi acutius intelligendum. Non eſſe cauſam huius ineptitudinis, ipſius ſtipitis vnitatē, ſed ſignū. Nempe cùm viderimus hāc ſolitudinē: concipiamus animo vtrūque, & antecedentem cauſam, quæ eſt ſiccitas: & ſubſequentem affectum, qui eſt, inutilem eſſe ad germinationē. ἰσχνὰ καὶ ἀπαρεβλάστητα. Dicebamus hìc τὸ παραβλαστικὸν non poſſe ſumi pro cauſa futura generationis ex ligno: ſed pro affectu. Quare poſitum

in propoſitione. Nõ faciet demõſtrationẽ à prio-
ri: ſed eam quam vocãt τὴν ὅτι ἐστὶ διεξιόντων. Vt er
go perfectiùs cognoſcamus hinc ad finem vſque
capitis περὶ παραλλαγῶν ita agit, vt eius naturam
reſoluat in cauſas: propinqua illa eſt. συνεστραμμένην
ἔχειν τὴν ῥίζαν Quia fluxuoſa radix eſt, videtur ha-
bere proportionem multarum radicum. Propte-
rea quòd ex dorſis ipſarũ ſinuationũ videtur ſeſe
proferre ad aliquid expromendum: hæc eſt cauſa
cauſę. altera. Quia ſuccus in contortis diutius im-
moratur: igitur & coquitur magis. Immoratur au
tem propter operoſiorẽ motũ. Tertia. In omni fle
xu, vel ligni, vel metalli pars exterior fit rara magis.
Inde igitur prodire ſuccus poteſt. Quẽ cùm pro-
digere noluit temere natura: quod optimum factu
ſit, excogitat, atque efficit. Creat igitur ſobolem.
ſic habes cauſarũ à Philoſophopoſitarum noſtris
inueſtigationibus ad vltimas vſque reſolutionẽ.
Cauſam verò quare ſit συνεστραμμένη, ponit ipſe,
quia ſcilicet ἀπαμυνόμενος. Duæ ſunt cauſæ fluxuoſi-
tatis in plantis, eæque contrariæ. vna eſt duritia. I-
taque ſuccus obiecto lignoſo retentus atque etiã
repulſus, enititur aliquã in partem ſibi viã facere.
In conixu torquetur ea pars impulſu videlicet ſuc
ci primùm, deinde etiã inceſſu. Altera eſt mollitia.
Nõ enĩ ſe ipſã ſuſtinere quit. Quocirca & ſibi ipſa
oneri eſt, & ſibi ipſa cedit. Tertia cauſa externa
eſt. Nimirũ cùm obiectu rei durioris reflectitur.
Hoc patiuntur à rupibus, aut aggeribus flumina.
Poſuit autẽ more ſuo cauſam prius, mox effectũ.
prius inquam ἀπαμυνόμενος, quam συνεστραμμένην, quia
demõſtrat à priori ἰσχύς γὰρ μᾶλλον. præter ſuprà di
ctas cauſas aliã ſtatuit. quippe robur. Quia validę
ſunt naturæ, multum etiam poſſint operę ponere.
Hæc tamen eſt cauſa valde remota. Nam vt mul-
tum poſſe fatear: an hoc quoque poſſint quærã.
ἔτι δυσώλεθρα. Pertinaciter reſiſtunt omnibus
incommodis, quibus generatio prohiberi poſſet.
Non facilè verò ſunt exitiis obnoxia: quia ſunt
compactæ naturæ. Denſa omnia minus admittũt
externas impreſſiones. Itaque radices hæ ſunt vi-
uaciores. τὸ γὰρ καταλειπόμενον. multa hic includun-
tur: primum, cognoſcimus flexuoſas non facilè a-
uelli integras. Alterum, declarat quare tam robu
ſtæ ſint. Quia non vitiantur diſcerptæ, ſed nihilo-
ſecius fundunt reliquiæ. Tertium, fœcunditatem
colligimus Quòd remanet, diſpendia reparat, ac
reponit quantum eſt ademptum. Quæret aliquis
obiiciendo: de tortis radicibus accipio: at de pru-
no, pyro, aliis quarũ ſunt radices prolixæ? His re-
ſpõdet illis verbis τῶν δὲ μακρορρίζων. Per ſe, inquit,
alia ratione iis radix robuſta eſt. Duæ fuerint er-
go cauſæ. vna cùm radix retorquetur ad ſuperfi-
ciem: altera in profundis. In ſuperficiariis eſt na-
tura facilitatis: tum quia coquuntur ab aere, & So
le: tum quia non premuntur terra multa, ſed ſoli
tenuis cruſta facilè cedit. In profundis ratio eſt
roboris. non enim tam altè vel demitterent ſeſe,
vel occuparent, niſi lõgè abeſſent ab imbecillita-
te. Ita explicata eſt probatio quam ſubiicuit ipſe.
ὅτι μετεωρότεραι καὶ οὐ βαθύρριζα. Monuimus alibi priſcis

A omnibus etiã breuiloquo Hippocrati, etiam cõ-
ciſo Ariſtoteli morem fuiſſe ſic loquendi, quo &
Homerus vſus eſt, ἐκ κάτω, ὕπω ἀκρας. quod & Plu-
tarchus animaduertit. Ita hic, ſuſpenſæ ſiue ſubli-
mis in ſuperficie ſoli, neque profundæ radices. εἰ
καὶ τινες. obiectio. Nõ videtur natura poſſe ſimul,
& multum demittere in radices, quas agit porrò
deorſum, & in pullulationes ſurſum ſuppeditare.
reſpondet. Tametſi producit in profundum: tamẽ
etiam nonnullas ſubigunt ad ſuperiora. Quid tũ
poſtea? ἔτι θ᾽ ὅτι πάντων συῤῥοῆς γινομένης. vbi, inquit
confluxerit eò ſuccus: coit eò faciliùs Solis vis cũ
materia: quippe ad ſuperficiẽ: atque ita coquitur
ſuccus, atque habilitatẽ recipit ad ſtipitis formã
induendam. Ideò dixit καὶ διὰ τὸ φυλάσσειν ἐν τῇ ἐπι
φάνειᾳ. Quaſi concipiat inde quod pariat poſtea.
B Ita duo argumenta vnum vides. Non enim duæ
ſunt rationes illæ, γαρ οῦ τοι μὲν, ἔτι ζητεῖ: ſed vna demõ-
ſtrans priore loco ſitum radicis, ſecunda ratione,
propter ſitũ, facultatẽ adeptionis apparatus ad for
mam ſuſcipiendam, qui fiat beneficio Solis. ἐπιπο-
λαῖς, non penitus ſuper faciem ſoli, ſed quaſi penſi-
les (hoc eſt μετέωρεν) ſi reſpicias ad profũdas illas.
ſic natare ἐπιπολαῖς quoſdam piſces dicimus: non
qui ſuper aqua, ſed qui haud ita multum ſubtus.
Sic plantarum radices ſubter ceſpites, & ſumma
ſoli: καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων ἐστι. probat ſimilitudi-
ne. A ſummis ſemper fit ramis, aut maiore ex parte
germinatio. Ita ab ea radicis parte, quæ ſuperior
eſt. τούτων ἀποσχιζόμενον. Quibus ſuppoſitis. Nam ſa-
C nè repetit hîc, quæ modò dicebat nominauit συῤ-
ῥοὴν, hic nominat. Dixit, πρόθεν. Dixit πέττουσα.
Quin vberiùs ſcripſit, quàm nũc ſcribit. Deduce
bit enim calorem à Sole, quem adiungeret plan-
tæ ſeu radicis calori. Nunc ſolem omiſit. Iccirco
prius dicebat συνθερμαντῇ: Mox ſimpliciter dixit,
θερμαινομένη Dixit autem θερμαινομένη καὶ πέττουσα,
quia calor eſt inſtrumentum. Forma in materia
ſita, eſt agens in materiam alienam vt ſuæ proprię
ſimilem faciat, atque etiam eandem ſpecie. Effe-
ctus eſt, coctio. Qua apparatur ſuccus, vti diceba
mus. Quænam igitur intelligit, cùm ait, τούτων
ἀποσχιζόμενον? Intelligit ſimilitudinem germinatio-
nis in ramis quoad frondes, & ramulos cum ger-
minatione ſtolonum à radice. Neque eſt repeti-
tio, ſed ſyllogiſmi concluſio, ſic. Coquitur in ſum-
D ma radice ſuccus ad ſobolem. Probo per ſimili-
tudinem generationis in ramis. ergo quemadmo
dum in ramis coquitur, in radice coquetur. Sic à
reprehenſione vindicandus autor. Ne duo extre-
ma vitia hic, & alibi obiiciant critici: nempe con
ciſam, atque etiam interdum mutilam breuitatẽ:
& deteſtabilem Peripateticis paliilogiam. Quo-
niam verò in omni perfecta ſcientia cognoſcitur
ſubiectum, ſubiecti ratio, principia & accidentia
cùm dedit hic ſubiectum, generationem, ſpecies,
& modos: nunc accidẽtia dare aggreditur à loco.
ait igitur τὰ μὲν οὖν πλεῖστα. Plurimi ſtolones, in-
quit, ad ſtipitem oriuntur: quia prope ſuperficiem
ſunt. Hæc igitur concluſio pendet ex anteceden-
tibus, vt ſuperficies ſit medius terminus in ſyllo-
giſmo

giſmo pro cauſa. Dixit μετεωρότερα, quia etiam πλεῖστα. Nā ſi ſtolones dicimus pullulare quia πολλοί: & ii pullulant ab radice, quia radix eſt μετέωρος: ergo quæ partes erunt maximè μετέωροι: ab iis pullulabunt maximè multi. Tam verò eſt efficax noſtra: vt oliua etiam fœcundet noua ſobole ſtipitem ipſum. ſcilicet ſtipitis ea parte cauſa maximè coniuncta eſt cum radice propter affinitatem. Nā ſi arbores omnes ab ſummo poſſūt ſtipite ramos fundere: ſi multæ ab radice nouam ſummittere ſobolem: media natura quarundam poterit in ſtipite vti beneficio propinquitatis radicis ipſius. Iccirco dixit, γε ἐλαία. particula illa γε magnā habet efficaciam aſſertionis in rara natura. Vt quaſi ſit probatio eorum quæ profitetur. Nam pullulationem dicit ab radice. Cauſa, propinquitas ſuperficiei: vnde cum Sole magnus ei ſit vſus ad coctionē, ac deinceps ad germinationem. Quàm, inquit, conſentaneum eſt veritati: quando in oleæ imo ſtipite, etiam qua nulla radix agitur. vis eſt ad pullulationem. ἄπωθεν δὲ καὶ ῥίζα. Adiungit aliam differentiam eorum quæ profunda mituntur radice. Nam Pyrus, inquit, & punica & non ſolùm prope ſtipitem poſſunt: ſed etiam procul: vbi ſcilicet radix profunda non fuerit. Hoc quoque pertinet ad probationem. Nam ſi procul fit: neque fit, niſi in ſuperficiariis partibus: manifeſtum eſt fauorem hūc ab eiuſmodi ſitu conciliari. Maiorem ſyllogiſmi propoſitionem ſubdit. ἐνταῦθα γὰρ ὁ συρροῦς, καὶ πέψις: ſic enim eſt in figura. vbicunque fuerit confluxus, & maturatio ſucci: inde erumpant ſtolones. Coquitur autem radicis pars, qua ſol aſſiccare poteſt. Ea eſt qua attollitur flexuoſa. ita habes concluſionem. Addit affectus declarationem. διὸ καὶ ἄτακτος ὁ τόπος. Quia radicum illarum prolixarum tractus inæqualis eſt, & quaſi fluctuans: incōditus item ſitus erit ſtolonum. Ratio verò, quare ſit inæqualis radicum porrectio, eadem eſt quę & in fluminibus. Loca enim ſunt inæqualia. Igitur quæ cedunt vacua: in ea ſeſe radix induit. Manifeſtū eſt hoc in mōtanis. Inter ſaxorū hiatum perſequentibus ius ſuū radicibus. Nec fruſtra eſt huius inquiſitio cauſæ. Nō enim radicis intereſt ſummaqu ærere, ſed profunda, duabus de cauſis. vna eſt à forma: terreſtris enim maximè omniū partium pars illa eſt. Altera à fine ſuo, & à fine plantę. A ſua vtilitate: quia plus alimenti conſequitur ex profundo. non enim exugitur locus ille ab aere, vel ab ſole. Propter plantam verò: quia firmiùs hæret, quo eſt profundior. Hæc ſunt ergo fruticā dæ differentię: circum ſtipitem ab radice, vt Lauro: circum ſtipitem ab ſtipite, vt Oleæ. procul à ſtipite, vt μακρόρριζα. Inconditā eſſe hanc ſobolem: quia radicum item elatio ſuperficiē verſus ſit inęqualis. An verò quia in iis ſuccus plurimus, vbi is erumpere nititur, ſurſum ſeſe euehit in radice ad arborem creandam, quam ſubtus meditabatur? Natura enim quo poteſt cunque modo ſeipſam fœcundat ſemper: atque ab ipſis indiuiduis ſumit operam quotidianam quaſi obſidem futurę perpetuitatis in ſpecie. Hæc cùm dixit: ad ſimiles

A traſit. Similes quidem in fruticatione, diſſimiles in fructificatione. Quæ tamē circūſcribit certa differentia. vult enim eſſe viuacia. Ait igitur. τὰ δ' ἄκαρπα: verùm non omnia, ſed illa, καὶ εὔζωα non ſolùm poſſunt βλαστάνειν, ſed etiam συμπληροῦν, id eſt cōplere, ac perficere ad iuſtam perductas ſoboles magnitudinem. Hoc quotidie videmus in Populo, alba præſertim. Vna enim modo depacta, latè loca multa complet. Eſt autem viuaci pertinacia, quia & plurimum habet humidi: & plurimum lentoris. Calorem quoque in ea temperatum teſtatur odor ſuauis. In hoc genere paucæ admodum aliæ, aut nullæ, ſi arbores ſpectes. Potius enim inuenies eſſe frutices. Quamobrē minimè eſt eorū operoſa perfectio ad magnitudinē hāc vulgarem. Nō enim requiritur inſignis, quāta in arboribus. Hæc ratio eſt, quare ſoboles in fruticibus ęqualis ſit parenti: in arboribus nō ſit: niſi ſiqua ſint lento
B humore multo vitali prædita quales populi. Hoc eſt quod dicebat, συμπληροῦν τὸ βλαστάνειν potius τὸ βλαστανόμενον. Nā omnes cōplent ipſam actionē: id eſt agunt. At non complent, id quod egerunt. Ita ponunt operā: opus non abſoluunt. εὔζωα dicit: ſicut præceptor animalia εὔβια. Sed differunt. Quia βίος non modò actum animæ in corpus, quem ſolum ζωὴ ſignificat à calore, ſed etiam & tractum & conditiones quæ ad actus illius conſeruationē requiruntur: vt cibus, potus, & alia quæ à medicorum vulgo falſò dicuntur non naturalia. Itaque etiam actiones ad huius ambitum ſpectant ſignificationis. Quare εὔβια dicit ille animalia, quæ facili victu vitā tuentur. In arboribus autē talis eſt ζωή: quę non multis egent officiorum interpolationibus ad trahendum vitā. Simul hæc dicit: ſimul pa
C rat trāſitum ad hiſtoriā fruticū, capta occaſione ex eo, quòd eos nominauit in comparatione: cùm dixit, τὰ δ' ἄλλα οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑλημάτων. Nō tamen ea eſt ratio tranſitionis huius: ſed quia pars eſt inſtituti noſtri conſequēs arborum cognitionem. Quorum tractatio cùm ſit abſoluta: reliquū eſt, vt frutices expediantur. Iccirco dixit, ὑπὲρ τῶν δένδρων ἱκανῶς εἴρηται.

Corrigēdus codex, ἐν αὐτῷ διαφοράν. ſcribe αὐτοῖς. Quod mendum tam frequens eſt in libris autorū Græcorum penè omnium: vt quàm parum ſit laboris animaduertere, tam multum ſit, manus adhibere. κλῆμα, καὶ κεράδια. lego, κράδη. Ficus is ramus eſt, ad quē ſignificandum non habemus vocem ſingularem. κλῆμα dicunt illi in vite: nobis
D multa ſunt vocabula: vſitatiſsimum, Palmes. etiam palma legitur, & virga, & ſarmentum, & pampinus, eiúſque modi multi, vt focaneus, ſagitta, & alia quæ à noſtris agricolis cōmemorantur. In olea θάλλον Græci, nos termitem, Palmæ ſpadix. quidam Ægyptiam vocē dicunt, alii Siculā. Illud vero ſimilius, pro eo quòd Ægypto, non Siciliæ peculiaris arbor illa. Hæc vulgata. Illud minus. Æſychius ſcribit, ramum quem manu tenere ſoliti eſſent ii, qui Deorum laudes concinerent, ab antiquis αἴσακον nominatur cúmque Laurinum fuiſſe. καὶ ἀμφοτέρως εὐξέργεται. appone negationem. Su

prà enim dicebat item, à denſitate humidum conſeruari ἐπεὶ δ᾽ ἐξ ὧν παραβλάστησις, ſcribẽdum, ἐπὶ δὲ καὶ παραφθείρεται ὑπὸ πυκνότητος. tepore, παρθεῖν. Lego συμπλήρωσιν δι᾽ ἧς ἀιτία τὸ βλαστάνειν, addito articulo. Id eſt τὸ βλαστανόμενον. vt ſit, καὶ βλαστάνειν, καὶ συμπληροῦν.

Quod emendabamus ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς, Theodorus ſic. Quæ pluribus exeunt modis, differentiam in his quoque ipſis habere latè videntur. vt videatur intellexiſſe, ἐν αὐτοῖς, ſcilicet τρόποις. vtrum placuerit, non diſplicebit. Coniunctio δ᾽ multum ſuſtinet vulgatam lectionem: quaſi ſit ſenſus hic & diuerſis generantur modis, & in vno quoque modo habent diuerſitatẽ. Sanè verò. Nã quæ ſemine prodeũt, non vno ſerũtur modo. A ſitu: quædam mucrone prono, quædam ſupino. Item à numero: quædam ſingula, quædam plura, vt Palmulæ. A tempore, à defloſionis quantitate, & eiuſmodi. Quæ producuntur à partibus: alia à ligno, alia à brachiis, alia à ſurculis. Quædam etiã à folio. Veluti noua planta hæc, cuius folium ſatum exeunt in truncum. eius amplitudo, quanta palma hominis maximi. Figura plurimùm accedit ad humanæ ſoleæ veſtigium, tota eſt tuberoſa. E ſingulis tuberibus prodit ſpinula. Fructũ nondum tulit, vt poſſimus iudicare: ſitne *Muba* ſiue *Maus* Ægyptiorum. Quæ vero ab imo pullulant, quot modos habeant in differentiis, iam dictũ eſt. Non diſplicet ergo Theodori iudicium: diſplicet audacia tum hìc, tum alibi: cùm addit de ſuo, larè. Nam, vt ait Galenus, ſumma interpretis fides eſt, vt explicet non quid ipſe ſentiat, ſed quid autor, quem ſuſcepit interpretandum. Non enim ſimile eſt hoc negotium, atque id quod de Sophocle, atque Euripide circunfertur. Horum alter perſonas quales fuiſſent: alter, quales eſſe debuiſſent, ſeſe effingere profeſſus eſt. At Latinus, qui Græca ignorarit: ſi ei Theophraſti authoritate vtendum ſit: falſò ſemper imponet aliquid illi ex Theodoro: quod ipſe de ſuo nunquam prompſerit αὐτὸν ταὐτὸν καὶ παραπλήσιον. Theodorus cauſa vna & eadem. Nõ eſt παραπλήσιον, idem. Nos exactiùs per idem, & ſimile. καὶ ὑπομένοντα διαμένειν. Nec ad educandum valida ſupereſtant. ἀδιάφορον phraſis. Nec ſuperextare eſt, ſuperſtitem eſſe. ἐπιδιώκουσι βλαστάνειν. In codice ſcriptum eſt, pullare. Si non eſt mendum: vſus eſt primigenio pro diminutiuo, pullulare. καὶ ὡς ἐν παραλόγῳ. & præter naturæ ritum. Hoc paralogum vocat Ariſtoteles παράλογον: quod præter leges ordinarias naturæ fit. Theodorus ſemper eurat vſitatiora verba, ſi habeat alia minus vſitata. Ita ritum hìc maluit, quàm legem. At λόγος eſt origo & anima legis, tam rei quàm vocabuli. λόγος, λόγος. lex. ἀιτία δ᾽ ὥσπερ: ἡ λεγομένη ἡ ξηρότης, καὶ πύκνωσις γ᾽ ἐπὶ ἡ πυκνότης. Theodorus nõ agnouit ſpiſſitatem, ſed raritatẽ: atque ita repoſuit. Credo, quod ſuprà legebamus, denſitate ſeruari humiditatẽ, atque inde fieri generationẽ. Hìc cùm auferatur generatio: cauſam eſſe contrariã oportet. Cæterùm denſitas iuuat, humidum cohibendo. At vbi cum ſiccitate coniuncta eſt, nocet. Suffocat enim, & obtundit. Idcirco mox ſibi conſtat cùm ait, ἡ γὰρ

A ἰσχυρὸν, ἐὰν ᾖ πυκνόν γε. ὁ ξηρὸν, καὶ ἀπαραβλαστον. At Theodorus errorem errore cumulauit: nam hìc quoque μανὸν, non autem πυκνὸν legit. ὅσα δ᾽ ἀπὸ ξύλου ἰσχύει. Quæ autem ligno conualeſcere, germinareque pollent, vt omittam illam peregrinam. cum: non enim cum infinitiuo iungitur polleo verbum, ſed nominibus applicatur: quod ad ſenſum attinet: longè diſtat tum ſignificatio, tum infinitiui illius languor ab efficacia Græcæ vocis, ἰσχύει: de qua ſuprà ſatis. Neque expreſſit illa: διὰ τὸ, ὅσοι τὸ μᾶλλον. & langueſcere fecit vim orationis illius: ἀυτὰ τῷ ἔχειν τὴν ζωτικὴν ἀρχὴν, ἔχοντα ὑγρότητά τινα, cùm dixit, non ſine adiumento humoris naturalis. Dixerim, Hæc poſſunt vitalem ſeruare principium: quia certum habeant humorem.
B vt non ſolùm ſit φυσικὴ ὑγρότης, ſed etiam τίς, καὶ ποία, καὶ πόση, ſuæ ſcilicet ſpeciei. Nam quæuis, & qualiscunque, & quantacunque humiditas naturalis, nõ eſt cuius naturalis. Itaque τὸ τὶς aſtringit τὸ φυσικόν. διὰ τὸ σκριφῶδη τινα καὶ συνεστραμμένην ἔχειν τὴν ῥίζαν. Radice detorta, ſcrupuloſa, flexuoſaque. duobus verbis vnũ dixit, detorta, flexuoſa, συνεστραμμένην. hoc primum, ſecundum, medium alienum interpoſuit, ſcrupuloſa. Tertium, non eſt detortũ συνεστραμμένον, ſed contortum. Detorta eſt radix quæ in ſe redit, neque procedit. Quartum, neutiquam σκρίφος ſignificat ſcrupum. Aliud ſaxum, aliud ſtipes δυσαλθές, mori contumacia. peregrina oratio διὰ τὸ τὴν ῥιζῶν ἰσχύν. ex radicis copia. Ne-
C quaquã. Nõ vbicũque vel copia, vel magnitudo: ibi continuò robur. ἰσχὺς robur eſt. μετεώρως. per ſumma ceſpitum hæreant: male. Nam neque hærent, ſed iacent, & ſerpunt. neque per ſumma ceſpitum, ſed ſubter ſuperficiem συνθερμαινθέν ſufferueſcant. τὸ συν non eſt ſub, ſed præpoſitio Græca ſignificat ab vtroque calefactionem tum ab Sole, tum à principiis internis caloris naturalis. Concalefiat. Sic enim fit acceſſio caloris à Sole ad calorẽ naturalem. Omnino Peripatica tum veritas, tum ſeueritas reſpuunt orationis lenocinia. Neque ſine magno periculo affectantur diuerticula. ſic mox etiam illud. ἐκθερμαινόμενον ſufferueſaciens. Cæterùm præpoſitio ἐκ, ſignificat hìc exitum, vt ita dicam, caloris ab radice, in illam ὁρμὴν. Si hoc durum ſit, dicas, promotionem. ſanè prin-
D cipium ſignant actionis, τὸ ὅθεν. Sic addit aduerbium, latiſſimè de ſuo, ſicut ſuprà facillimè ἀεὶ. Non enim quod eſt ἀεὶ βλαστητικὸν, facillimè fundit. Illam comparationem deformauit. καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐκβλαστεῖ. Sic enim ſimplici ductu dixit. Nam & ramis, ac cæteris partibus hac ratione germen erumpit. At Theophraſtus confert naturas, vt probet, ſic, Perinde in aliis fieri par eſt, quemadmodum fit in ramis διὸ καὶ ἄτακτος ὁ τόπος. Radix, quánam ſui parte ſumma telluris petat: conſtat nemini. Aliud eſt eſſe ἄτακτον, id eſt certis æqualibúſque non emergere, aut ſubire interuallis: aliud eſt, nobis ignorum eſſe locũ ἐπὶ τῶν ὑλακώδων. ſummiſſo genere. Suo more laſciuit. Nam quare Phrygana dixit ſummiſſum genus: niſi vt faceret deſiderium Græ-

cæ

eæ lectionis: quod tamē ſcripturæ candore decuit aut tollere penitus, aut ſaltem lenire. Hîc monendi ſumus nos legiſſe ſic: διὰ πολλοῦ μακρὰ ῥιζα ὄντα, ἢ ἄνευ ῥιζα μετίωσιν ἤ. Theodorus autem ita legiſſe videtur: ἤ ἄνευ ῥιζα μετίωσιν ἤ. & ſanè ſententia facilior.

Quarto capite quæruntur cauſæ generationum in herbaceis & fruticibus, à ſemine, radice, ſurculo. In bulbaceis, coronariis, oleribus, aliis. Item à ſtipite. Cur oleaceæ taleæ corticem non auferantur. Allio auferatur ad ſationem. Qua naturæ lege peculiaris ſit in fruticibus è gemmis generatio.

TOYTΩN δὲ τὰς μὲν γενέσεις. Arborib⁹ expeditis, aggreditur frutices, & eiuſmodi alia, ea diuiſione quam poſuimus in argumento. Ac primùm ordinem inſtituit ſimul & modum tractationis. Perſequendas eſſe horū generationes, quemadmodum in arboribus factum eſt. Incipiendum à maximè communi. At maximè generalis eſt ea quæ fit ex ſemine: cùm alioquin ab radice quoque fiat. Is modus duplex. Nā quędam ſponte ab radicibus oriuntur: quædam ſatione, ſcilicet radicibus tranſlatis. Prioris modi ratio varia. Nanque ſtolones alio modo pullulant à radice principali: & alio modo ſtipes à radice: cuius pars ablata, pars relicta eſt: & alio modo, quibus areſcit ſtipes: ac poſtea ſubit nouus. Similiores inter ſe ſunt ii duo modi poſteriores: Non enim nouus exit caulis à cicatrice, ſed aliunde. Quæ verò transferuntur, aut ſimul cum caudice panguntur, vt ſtolones: aut ſine ſtipite nuda radix, vt fit in Arundine. Hoc quoque non vno modo. Nanque aut oportet integram eſſe radicē, vt Rapi, Cyclamini, Croci: aut non refert, totáne, an pars defodiatur. Quin partes hæ non vno modo. Quippe aut mutila, vt Aſparagi: aut integra, vt Allii ſpica. Hæc ita vides vt accuratiùs à nobis exædificata ſunt ſuper fundamentis à Theophraſto iactis. Dixit modum generationis à ſemine, κοινότατον: propterea quòd alii quoque ſunt κοινοὶ, ſed non adcò magno ambitu. Hîc nō eſt animaduerſio prætereunda. Nam cùm hanc, quæ fit à ſemine, generationem maximè dixerit communem: tamen ab ea non incœpit, ſed ab illa quæ fit ab radice. Huius conſilii, ac potius licentiæ, cauſa me latet: niſi fortaſſe ordinem, quē modò relinquebat in arboribus, continuādum eſſe duxit. Appellat κεφαλόῤῥιζα Bulbacea, ſicut & nos porrum capitatum, & allii capita legimus in faſtis apud Ouidium ἢ ἔχουσι τῶν ἀρχ(?)μ(?)ων Hæc eſt cauſa, quare non cœperit à ſemine: quia continuare vult in fruticibus ordinem qua ſunt affines arboribus ea parte, quæ tractabatur. Qua, inquit, attingunt de arboribus inſtitutam narrationem. Verbum vſitatiſſimum optimo cuique autori, Ariſtoteli, Xenophonti, Thucydidi τὸ ἐφάπτεσθαι, quod Cicero dicit coniunctum eſſe: vt ſæpius pro Cluentio. Contra Rullum verò etiam attingere. Δεῖ δὲ καὶ τὸ μὲν ὑποληπτέον. Conditiones affert radicibus neceſſarias: quę ſeruari debent ad ſationem. Duæ ſunt eæ, vna vt

A humiditas interna pinguior ſit. Nam ſi eſt aquoſa diſſoluitur: Altera, vt tunicis muniantur, quarum præſidio cohibeatur intus humor, ne exhalet. Ita habes cauſam internam & externam. Adiungit exemplum Rapi & Raphani. Sanè vtrunque citò rugatur: raphanus verò citiſſimè Abeūt enim tenuiores partes: quib⁹ ille cōſtat acrib⁹. eæ in rapis nō ſunt. Itaque diuti⁹ ſeruātur. ideo amouit aquoſum humorem ab eo priuilegio, cùm dixit μαδωμίαν ſcilicet radicem, ἰσχύουσα τοῦ δεῖν. vt Rapum, ſed γλίσχρον, id eſt lentum, vt Allium. Cui etiam munimentum aliud à natura comparatum eſt. Quippe tunicæ ἐνζυμογονται γὰρ αὐτοῖς. Semper hoc exigit: vt & habeant ὑγεῖαν certam, & perpetuationem. Suprà enim & διαμένειν dicebat, & διαλμάζειν: & ſicut ſuprà διαμένειν διαμένειν: ſic hîc, εἰς διαμονὴν. καὶ ὅλως εὐχυλόν τινα. expoſitio eſt illius ὑγεῖαν, cùm dixit εὔχυλον. ſucculētum nanque medicis εὔ-

B χυλον eſt, quod probum generat ſuccum. τὸ δὲ ſignificat finem tranſmutationis. At hic τὸ δὲ ſignificat ſuam ſibi bonitatem ad perdurandum. Et quia in omni plantæ parte, ſicut & in animalibus, eſt portio liquida, & portio denſa: in animalibus enim ſanguis, ſiue ἰχὼρ, & caro: in plātis ſuccus & craſſum, quod in ſtipitibus & analogis dicitur lignum: in fructibus & radicibus quibuſdam caro per tranſlationem appellatur: vtrunque attigit & ſuccum & carnem, cùm dixit, εὔσαρκον. Et quia in capitatis ſolis ſuſpicari quiſpiam poterat has eſſe ὑποστάσεις, vt in Dracontiis, Bulbis, & ſimilibus: apponit exemplum longè diuerſi generis: cùm dicit: καθάπερ αἱ τε ἀμφότεραι τοῦ χλωροῦ. Nō igitur prę-

C ciſè circumſcribit huius generis ambitu: cùm vult eſſe nouellam. Non igitur pari διαμονῆς ratione: αἱ γὰρ τοιαῦται. Solæ, inquit, eæ tranſlationem patiuntur. Dixit, φυτείαν, id eſt plantationem. Quamè καὶ μετάθεσιν, tranſplantationem. αἴρειν verbum frequentiſſimum Thucydidi ad tollendum. ἄρσις, & Muſicis & Grammaticis θέσις contraria. καὶ ταῦτα μὲν Hactenus comparauit radices diuerſas, inter affirmationem, & negationem. Videlicet, quæ vtiles eſſent, aut inutiles. Nunc inter ſe comparat vtiles atque ait, non eſſe omnium æqualem facultatem ad retinēdum ſui vſum: ſed alus aliam maiorem, aut diuturniorem. ἄλλαις δ᾽ αὖ πάλιν Hîc alterum ponit membrum. Quædam, inquit, transferenda non ſunt. Quippe ſi non auferantur è natiuo loco: germinant. Si locum mutant: intereunt.

D Addit cauſam: propter ſiccitatem. Nominat, quæ ſint ἐπιπτέρυγα. Quæ quantumuis amiſſo caule ſufficiunt nouum. Itaque aliud eſt ἐπιτείνειν, aliud ἐπιπτέρυγον. Additamentum τοῦ καυλοῦ præſcribit, cuius ſit illa annua perpetuatio. Cauli ſcilicet. Si nihil addatur: tum totum deſignabit eſſe annuum: totam, inquam, plantam. Annua ſunt, quæ tota durant annum ſolum. Annicaulia ſunt, quorum caulis ſolus annum viuit: tum interit. Radix autem etiam porrò viget. διὰ τὴν ξηρότητα. Hanc potiſſimùm cauſam, ſi cuiuſquam, putat eſſe ſiccitatem. Conuenit hoc cum ſuperioribus. Quæ enim patientes erant tranſlationis, erant εὔσαρκοι, εὔχυλοι,

γλίχεσι radices. ἐπὶ δὲ ἐνίων καὶ ἀπὸ ἀκρεμόνων. Aliæ differentiæ duæ: ſcilicet à ſtolonibus, & à cacuminibus. Prioris exempl. in oleribus à Braſſica, & Ruta. In coronariis, Abrotono, Siſymbrio, Serpyllo. Quæ cùm adduxit, narrat naturæ progreſſum: ait enim ſtatim radices ſummittere à germinibus. Itaque τὰ ἄκρα hîc appellauit κλῶνας. Atque hæc cùm dixit, apponit etiam Ederæ hiſtoriam. Eam propter peculiarem viuacitatem radicari adeò, vt (quemadmodum illa in terram) ita ipſa vel in ipſarum arborum corpora ſubeat radicibus. Addit aduerbium ἰδίως, vt reſpondeat ſuperioribus, ἐκ τοῦ στελέχους ἢ τοῦ μίσχου & ἀκρεμόνων. Appellauit Ederam ἐμβρυον, prægnantem, ſicut & ſuprà ἀκρεμονογόνα. Enutrit enim ſingulis ex articulis radiculas. & dat eius rationes duas. Alteram, cum aliis communem: cùm terra operta exit, ἐν τῇ γῇ κρυπτόμενος. Alteram peculiarem, cùm penetrat atque infert ſeſe in arbores, εἰσδυόμενος εἰς αὐτὰ τὰ δένδρα. Quam equidem illi poſtpoſuiſſem: vt orationis creſceret efficacia. Tantam eſſe eius vim, vt & communem naturam foueat: & peculiarem tueatur. Adderet etiam, captare qualecunque etiam lapidum vel humiditatem, vel etiã mucum: & vbi ſedem captet, & vnde capiat alimentum. Non eſt prætereundum, quod de Braſſica prodit. Nam eam ab radice pullulare vidimus: neque ab alio accepimus auditione. Τῶν λαχανωδῶν. Eximiam inter oleraceorum exempla, naturam appingit. Nam Ocymum, tametſi lignoſum eſt, tamen ab ſummo receſum atque pactum, & radices fundit, & adoleſcit. Sanè peculiaris ideo generationis: ſiquidem caret illis tribus. Non enim vel σπέρμα, aut ῥίζαν, aut γλίσχρον. Mihi tamen exactior videtur Amaraci natura: quod ſi quis dictum nimis acriter putat: at ſanè perç qua ſieeitas, τοὺς ἀπὸ φυτείας, ſcilicet βλαστούς. Cultũ ſuſcipit ad fundendum germina ex ſuperiori parte, ſi receiſa pangatur. Oratio tamen videtur corrupta: niſi ſit aliquis Atticiſmus: id quod equidem puto. ait enim, καίπερ ξυλώδες ὄν· ἀλλ' ὅτι καὶ δυσξήραντον. Quã quam lignoſum: ſed præterea etiam non facilè areſcit. Illud, ἀλλ' ὅτι καὶ. Explicata oratio ſic fuerit, τοῦτο γὰρ καίπερ ξυλῶδες, ἀλλ' ὅτι δυσξήραντον· ἀλλ' ὅμως. διὸ καὶ πολὺν χρόνον διαμένει. Adiungit ex hiſtoria teſtificationem viuacitatis. Carptum diu durat incolume. Hoc verum non eſt. Illico enim flacceſcit. Et illud verum commune cum omnibus habet coronariis, κολουόμενα, πάλιν βλαστάνει. ſecta enim rurſus pullulant coronariæ, & oleraceæ fortaſſe omnia, omnéſque arbores, præter eas modò, quæ non ſuſtinent decacuminationem, vt Abies. ξυλώδης δὲ καὶ τὸ ἀβρότονον. Alia hiſtoriæ ſimilitudo in Abrotono. Et cauſas ſimiles ex præſcriptionibus ſuperioribus. Nam per ἐγκάθυγρον ſubintelligit habere humidum illud requiſitum: addit autem, habere denſitatem, qua conſeruare poſſit humorem. Sed & calorem genitalem: quem intellexit ex ea quam attribuit, acrimonia. Suprà dicebat habere plantas denſitatem ad conſeruandum: nunc dicit, habere conſeruationem ex denſitate. Ita eleganter voces cõmutauit: manſit ſententia. Hactenus prima capitis pars. Deinceps de iis quæ peculiari magis natura conſtant. Vt in Lilio & Roſa rarior generatio ex depactis. Itaque vtitur ἀποβλάστησις, cùm ait, αὕται μὲν οὖν κοιναί. Tráſitio verò eſt ad illas, αἱ δὲ τοιαῦται ἀπάνιαι, ἢ ἰδιώτεραι. Duas voces attulit, rariores & pauciores. Vt pauciores, indicet ſpecies: non enim multæ ſunt, vt illæ. Rariores, ſignificat euentum generationis in eis. Non enim ſemper ſuccedere etiam in iſtis. Appellat autem καυλοτομίαν, ἢ ῥάβδους, τὴν τοῦ καυλοῦ ἢ ῥάβδου φυτείαν: niſi mauis ſtipitem dici. Ac de Roſis quidem conſtat. Depacta nanque flagella, progreſſus faciunt ad iuſtam magnitudinem. At Liliorum hunc ad modum ſatio nobis penitus incomperta eſt. Bulbo enim feruntur. Etiam ſemine proueniunt. Poſt hæc aliam ponit quaſi à ligno: quę pars reſpondet ſationi quæ fit per taleam, vt in Olea. Hoc dicit de Arundine. Sectam atque pactam prodire. mirum etiam ſectæ partem: ſciſſam enim, σχιζόμενα. ταῦτα ὁμοίως. Quoties in aliqua proportione, aut affinitate, aut ſimilitudine eſt aliquid primarium (eſt autem omnino & ſemper in proportionibus: in ſimilitudinibus nõ ſemper) intereſt Philoſophi cætera omnia deducere ad id quod eſt nobiliſſimum, & quaſi caput illius naturę. Id itaque facit hîc. reducit enim ad Oleæ taleas ideas aliarum plantarum, quæ prodeant è lignõ depacto. Atque vt omnem eius generis ambitum complecteretur: addidit, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων βλαστικῶν. Tamen è contrario ſic locutus eſſet ſanè cõmodiùs, ἀναβλαστάνει ταῦτα τοῖς τῆς ἐλαίας. Διὸ καὶ τὴν αἰτίαν. Cauſam explicat quare ſic poſſint à ligno: quã toties inculcauit. Et faceta oratio, cùm dicit, ſub cauſam cadere poſſunt, id eſt eſſe obnoxias iã dictis cauſis, ſcilicet humiditati certæ, certæ deſiccationi: illi ad materiam germinationis, huic ad huius conſeruationem: ac præterea calori ad ipſius formę miniſterium. ἢ τὸ ἀμφοτέρων, ἢ τοῖς ἀρτηριώδεσιν λόγον. Conciſa oratio. Senſus eſt. Cùm itaque ſic prodire queunt, quia tales ſunt: etiã eo tẽpore atque ea ætate, atque ea parte ſumendæ ſunt taleæ, quo tempore, qua ætate, qua parte ſunt tales. Id eſt, cùm, & vbi ſunt nec magnæ nec vetulæ. Nã quæ tempore prouectæ ſunt ad magnitudinẽ, aut ad ætatẽ prouectiorem: eæ ſunt exuctiores atque compactiores, quàm par ſit. Itaque dixit, θᾶττον ἐξ ἐλαττόνων, καὶ ἀπεπτομένων: ex iunioribus, quia ſunt luxuriores. apertiores, dicit ipſe. Atque ab his productionem fieri tum celeriùs, tum faciliùs. Si θᾶττον, ergo ſuperfluò addidit ἀπονώτερον. Quod enim celeriùs fit, minus eſt operoſum. At hoc eſt, facilè: non eſt ita. Quædam enim fiunt celeriter, quia præcipitantur, neque ſine conatibus. Quare etiam κρίσεις dictæ ſunt in morbis. τὸ δὲ μέγα, καὶ συμμετρώτερον. Quod magnum eſt, ineptum dicit. Credo quia durum. Nam magnitudo, quatenus eſt magnitudo, non obſiſtit. Itaque appoſuit, συμμετρώτερον. Idem quod συμμέτρως. Nam meatuum mediocris laxitas, tam magna, vt cedere queat ſubeunti ſucco: tam parua, vt ſeruare tandiu

diu poſsit, quoad ſit opportunum vt educatur: in nouellis eſt, in vetulis non item. Tubulorum enim parietes coeũt propius addita corpulẽtiæ ſpiſsitudine. Itaq; tũ Medici tum Philoſophi, & venas & matricẽ, & muſculos cohibẽtes veſicã, modò συμμύειν dicunt, modò συμπίπτειν. οὐχ᾽ ὁμοίως πάσχειν: non æquè ſuſcipit affectionẽ caloris. Nõ æquè patitur. Vt quid? οὐδὲ βλαστητικόν, vt germinet. Nota locutionẽ prægnantẽ. διὰ τὸ ἐν ἀρχῇ. ſcilicet germinationis. vt ἀρχὴ hic ſit principiũ in tempore, ſub principio eſſẽtiali, id eſt ſub forma quæ eſt autor germinationis. Διὸ καὶ τὰ σκόροδα διαιροῦσι. Continuat alius naturæ hiſtoriã propter ſimilẽ cauſam. In his igitur intelligit eſſe aliquid alienũ à natura germinationis, ſcilicet in vetulis & magnis, quaſi moles ſit impedimẽto. Ita, inquit, impedimẽto eſt cutis in Allii ſpica cũ ſeritur. Itaq; auferunt. Niſi ſic ſuppleas, nõ cohærebit oratio: neq; poterit ſubinferre particulã illam δέ. Et mox ταῦτα γὰρ περιέχειν τὸ ἀλλότριον. Neceſſe enim eſt etiam in magnis talcis eſſe aliquid ἀλλότριον. Cæterùm nõ explicat ipſe: & paſsim nos ſimilibus fatigat anfractib⁹. Felicẽ Theodorũ qui hoſce angulos, vbi libuerit, poſſit diſsimulare. Dixit κατατεχόπτειν, ſcilicet à matrice: deinde κατατεχίζειν, ſcilicet τὸ κατατεκοπτόμενον. διαιροῦσι, capita partiuntur in ſpicas. Hoc nõ fit, quia ſit ibi quicquam alieni: ſed ne confertim exoriantur, atque ita mutuis damnis labefactẽtur propter vicinitatem. καὶ κρομμύων. Eadem ratione adimi radiculas cæpis. Quare? quia alienum quiddam ſunt. Quare alienum? quia non viuunt. Omne autem non viuens, viuenti alienum. At quare non viuant, non declarauit. In hiſtoriis quæſitum eſt atque agitatum, in Cæpis & eiuſmodi: vtra eſſet radix, bulbus an fibræ. Ibi diſcuſsimus ab ipſo perplexiſsimè atque moroſiſsimè, vt ſolet, implicatam potiùs quàm explicatã quæſtionem. Nũc ad hæc ſatis ſic. Omnino conſtat radicis obtinere rationẽ bulbũ. Siquidẽ ſub terra eſt, & quædã ſine fibris ea tantũ natura vtuntur vice radicũ. Vbi verò fibræ ſubiũt, erit fibra bulbi radix. aut vtraq; fuerit radicis pars: quatum potior eſt in Cepulla bulbus: quoniam etiam mortuis fibris viget nihilominus, & ad generationem aptus eſt. Quòd verò ait καὶ τὰ χελύφη, & tunicas, quas ei placuit appellare putamina, aufert ad ſationem: hoc non faciũt holitores noſtri. Qui tamẽ fibras abſcindũt, quas barbulas non ineptè nominant. Quòd verò neutrum impediat generationem, ſatis ex eo compertum eſt, quòd etiam non ſatæ cepullæ germinant in cellis ſuſpenſæ. Omnino nihil tunica prohibet, quin potiùs defendit putrefactionem. Tolluntur autẽ fibræ, nouellas vt fibras ſummittere queant. Non enim in vetulis fouendis abutetur opera ſua calor naturalis: ſed ſublato, cui fruſtra det beneficium: nouum opus in quo collocet meditabitur. Vt tuearis Philoſophi partes, dicas de Allio intellexiſſe. Quanquam ei non detrahitur cortex, niſi vt ſpicæ diſsipentur. Hoc enim fuit lectum vetus verbum, ſipare, pro ſerere. ὥσπερ καὶ τῆς μύρρου. ab exemplo argumentum. Ideo quæ in ar-

A boribus exaruerint, amputari. τὰς μὲν οὖν ἰλαίας. Obiectio. Aiſin cepulla tolli partes non viuentes, vt fibras: ab Allio tunicam: quemadmodum in arboribus ea quæ ſunt areſacta. Igitur in arboribus quare non itidem cortices auferantur? Non enim à talea, quæ ſeritur: non à Myrto. Reſpondeo. Non ſolùm non impedit cortex, ſed etiam ſeruat. At quæ à cæpis auferuntur fibræ, non ſunt partes ζῶντες. At oleæ cortex eſt ζῶν. Non ſunt illis fibræ partes κύριαι. At eſt cortex oleæ. ſeruat enim vitam. ἐπεὶ καὶ ἀκμὴν. Partes mutilæ Allio & Cæpis adimuntur: itaque germinant. Quòd ſiquis illis quoque, ſcilicet Oleæ ac Myrto abſtulerit, æquè germinabit. Exempli gratia, ſi qua corticis pars vitioſa ſit. ἰδίως τοῦτο

B δὲ βλάστησις. Atque hi quidem modi ſimiles modis illis qui in arboribus agnoſcebantur. Peculiaris verò eſt generationis modus in fruticibus, de quo nunc in hac tertia capitis parte dicit. Maximè, inquit, propria fruticum eſt generatio è gummi, ſi ſeratur. Sanè ſi ita ſit, neutiquam erit excrementum gummi. Quod tamen ab omnibus autoribus hactenus proditum eſt: ſed fruticis pars, in qua viget ſeminium genitale. Hoc de Smyrnide fruticello dictum eſt in hiſtoriis. Sed & de Apio maiore, quod Væapiũ diximus alibi, ac præterea de Lilio dicunt idem. ἐκ ἄλογος δέ. Quia non conſtat in hac generatione ratio. quippe Gũmi neque totum, neque pars, neque fœtus eſſe videtur plantæ. Suſtulit admirationem cùm dixit, nõ ſolùm conſequi naturam caulium per propor

C tiones, ſed etiam confeſſam ac liquidam eſſe perinde oportere atque ex caulibus. Et quia hoc non minus mirum videbatur, infert, In Gummi coactam eſſe vniuerſam fruticis naturam. Quãobrẽ in ſe continere principia ſeminis genitalis. Sic enim dicit, ἀρχὴν τὴν γόνιμον. Et reſoluit ad vltimã vſque cauſam: calorem ſcilicet. οὐ γὰρ ἄνευ θερμότητος ἡ τοιαύτη γένεσις. Scilicet Gummi non erumpit abſque calore. De Gummi cauſis ieiunè hic admodum, atque in tranſcurſu. At nobiliſsima natura eſt hæc ad medicamenta. Quare decuit exactiorem operam ponere. Quæro an à calore fiat Gummi. Huius quæſtionis triplex conſideratio. Nempe ſubſtantiæ, motus, qualitatum. Subſtantia plantæ ſuccus aqueus eſt.

D Huius non eſt autor calor magis quàm aliarum partium omnium fabricator, rector, conſeruator, δημιουργὸς, κύριος, σωτὴρ, οἰκόνομος. Motus, quia multis ex partibus in vnum confluit. Huius motus calor autor eſt, ſicut omnium motuum in corpore viuente. Quippe ſecretricis atque expultricis miniſter facultatis. Qualitates primæ non eædem omnibus. Euphorbio calida: Opio frigida: ſicca Acaciæ: humida Tragacantho fortaſſe. Sed verbi gratia ſumptum ſit impreſentia. Qualitates ſecundæ à ſitu partium. Durum, quia denſum. Denſum quia humidum coactum. Hoc in luto fit à frigore, hyeme: in fornace, à calore. Gummi denſitas vtro fit? Nam duratur & à frigore & à mul-

to calore: cóque dupliciter, aut conferto aut per ſucceſſionem. A modico igitur frigore, & à calore modico deniari videtur. Hæc in libro de miſtorum affectibus accuratiùs diſputata. Quæro præterea. Siue gummi pars eſt, vt innuere videtur: ſiue fœtus, vt fructus: non videtur ea generatio, quæ ab eo fit, eſſe affinis, quod ipſe profitetur, ei quæ fit è caule: ſed quaſi è ſemine: non quale in fructu, ſed quale in animali. Dicendum igitur, quibus in plantis gummi genitale ſit, non id eſſe excrementum, ſed ſemen proportione ſeminis animalis. In quibus autem non eſt vitale, an ſit excrementum? Fortaſſe ne in iis quidem. Sed imperfectius ſemen: propterea quòd illæ plantæ ſint operoſiores. Illud non eſt prætereundum. Si Gummi ſit genitale in quibuſdam ignobilioribus: quare nobiliſſimum Gummi non erit præditum principiis maximè validis ad generationem? Videtur enim quamplurimum ſubſtantiæ, quæ in planta eſt eò contuliſſe calor ille, quem in locum mirificas virtutes cum illuſtriſſimis qualitatibus coniunctas conſtituit. Exemplum petes è Myrrha, Bdellio, Laſere, Balſamo. Lacrymæ nanque ſunt omnia hæc. Itaque Philoſophus hic & lacrymas nominat δάκρυα, & ſuccos, ὀπὰ. De quibus affert ſententiam hanc, non omne Gummi eſſe habile ad generationem. Hoc dixit, ne quis putaret, quod proximè accederet ad ſeminis naturam: quemadmodum omne ſemen ad id vtile profitetur eſſe: ita de Gummi quoque exiſtimandum. Et ſanè ex propoſitis ſequitur hoc. Nam cùm dixerit [illegible]. ſequi caulium in hoc naturam: cùm ne omnes quidem caules eiuſmodi ſint vt ab iis fiat generatio: nec ab omni Gummi fiat. Illud addendum fuit. An quorum caulium apta eſt Idea ob generationem: eorum omnium Gummi ſpecies perinde ſit idonea? Non eſt compertum: neque eſſe verum puto. Quòd ſi verum non eſt: alia defectus huius atque interruptæ proportionis cauſa quærenda eſt. Idcirco dixit περὶ τὰς ἐκείνων αἰτίας ἐπισκεπτέον. Ex cauſæ erant, quia neque caules omnes erant apti, neque radices. Poſtremò apponit axioma luculentum, quod ab hiſtoriis tum plantarum, tum animalium petitum: tum in libro de generatione animalium repetitum atque ſancitum, in hiſce libris ſæpe faciet ad multas probationes. Id eſt, faciliùs imperfecta gigni. Nam tametſi principia ſunt imbecilliora, tamen finem habent propinquiorem: ac propterea opus habent operæ minus interpolatæ. Celeriùs igitur abſoluuntur. Hoc eſt, quod dicebat, κατὰ λόγον καὶ τοῦτο. His rationibus maxima ratio adiuncta eſt. Quæ è Gummi ſato proueniunt ea eſſe imperfectiora. Nec repugnat hoc iudiciis iis quæ habentur de ſponte naſcentibus. Longinquiora nanque, ac ſenſibus ignotiora ſunt in agro nudo, atque rudi plantæ futuræ principia quàm in Gummi, quod

A aliquid aliquando illius plantæ fuit. εἴ τι [illegible]. Aurea ſententia viri optimi & modeſtiæ noſtræ conſulentis. Audiant Canes impuri, qui Diuini viri Topica tanquam confuſam tractationem, libros tranſnaturalis Philoſophiæ, quaſi nihil eorum quæ profitentur præſtent, impudicis latrant buccis. Iacta nanque ſunt fundamenta omnium artium atque ſcientiarum ab ingeniis illis nunquam ſatis laudatis: ſuper quibus nobis, qui omnia bona debemus illis, tutò liceat exædificare. Niſi enim tradita eſſent ab illis ea, nobis ipſis inueſtiganda recentibus atque incertis laboribus fuiſſent. Id quod an melius quàm ii fecerint qui tum ita fecerunt, facere nos potuerimus: ſi vnuſquiſque ſui conſcius conſideret, gratias illis debere ſe ſentiat, quòd eorum ipſorum telis nobis dederint illi facultatem ſeſe oppugnandi. Ait igitur vir
B humanæ imbecillitatis conſultiſſimus, ſi quid ab ſe relictum deſideretur, nouis operis expleri atque ſarciri poſſe κοινῇ [illegible] communi conſilio, induſtria, vtilitate perſpicere atque iudicare.

Legendum [illegible]. Non [illegible]. Non enim dubitat an quæ dicturus eſt, ad ea quæ dicta ſunt, referri queant: ſed deſignat diuiſiones eodem modo faciendas, quo & ſuperiores, qua res ipſæ rebus affines ſunt, id eſt fruticum generatio arborum generationi. Duobus locis βλαστάνει ſcriptum eſt, per initia capitis, καὶ αὐτόματα βλαστάνει: & ad finem, εἴ τε ἀφαιρεῖται [illegible], βλαστάνει. Aut βλαστάνει reponendum, aut cedendum ſchemati. Vt ſubintel-
C ligatur aliquid tale, εἰκὸς, δεῖ, φασί. Nam his omnibus libris ſæpè occurrit is modus, ſi non eſt mendum. Sublatis illis, φύεται καὶ, ſic continuandum. [illegible] καὶ ἀπὸ [illegible], καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων [illegible]. Et illa tota delenda. Τῶν αὐτῶν [illegible], καὶ [illegible], καὶ τῶν [illegible]. ſunt enim iam poſita. Et lego [illegible]: non autem [illegible]. Theodori verba fateor me non intelligere.

Δεῖ δὲ καὶ τὸ μὲν [illegible] ἔχειν, ὥσπερ τῆς γογγυλίδος. Sed nulla, & tenui, & diluto cortice (ſic enim lego, non, integretur) ad modum Rapi & Rhaphani opus eſt. λείριον, quare Lirium transferre maluerit quàm Narciſſum, neſcio. [illegible] μάλιστ' [illegible]. Theodorus non per cauſæ redditionem, ſed per aduerſatiuam malè, ſic, Illa tamen omnium maximè vi-
D uax. Videtur [illegible] legiſſe, aut [illegible]: ſicut ſuprà [illegible]. [illegible] εἰς αὐτὰ τὰ δένδρα. Ille ſuo more licenter luſit, Arboreſcandens amplexu ſuo perſtringit. Longè aliter ſonat mens orationis. Nam radices in corticem ſeſe induunt. Neque rectè illam ſimplicitatem, καὶ ἐν τῇ γῇ κρυπτόμενον additione illa tuetur: in terra abdita ima ſubeat. Non enim adigitur ad ima terræ. κολουόμενον, tonſum & diminutum. Simpliciſſimè, mutilatum. Quod Theophraſtus ταύτῃ φύεται: ille, regerminat. Peſſimè. non enim à cæſura germinat, ſed à foliorum commiſſura: quemadmodum etiam ſi

non

non carpatur. Al ȃs enim fundit etiam integram. Non igitur iteratur germinatio, ſed procedit. Non ſanè eſt πεύτῃ, ſcilicet ἡ κολουόμενον δεῖ: ſed ἐκ τῶν πλαγίων. Vt etiam Philoſophi ipſius diligentiam intelligamus. Non poteſt Theodoro condonari illud, cùm acorem dixit Abrotoni δριμύτητα. Aliud eſt acor in aceto, & vino vitiato, cùm acuit: aliud acrimonia. Illud ὀξύτης: hoc δριμύτης. καὶ πῶς καταχίζειν, καὶ κατακχίζειν ἄλλγον. Nec procul augmento præcidi ſolent (ſic lego, non argumento.) Hic augmentum nihil eſt, tanto minus argumentum. Et omiſit κατακχίζειν. γίλγεις, nucleos interpretatus eſt. Plinius ita vocat ſpicas. Spicæ autem dictæ, quia in mucronem deſinunt. Vnde inſpicare & ſpiculum. In Acharnenſibus ἀγλῖθες apud Ariſtophanem, capita. τὰ ἀφαυαινόμενα, quæ obareſcunt. Imò quæ iam arida facta ſunt. Addidit, vt paraphraſtes, abſcindere aſſolent. Et omiſit illa omnia, ἀλλότριον δὲ τῶν ζωτικῶν τὸ μὴ ζῶν. ἀποστέγει, obſepit. non: ſed obtegit. Sepire poteſt agrum ſepes, obtegere non poteſt. Allium tunica non ſolùm obſepit, ſed etiam obtegit. τὸ στέγει tegminis ſignificat vtilitatem: τὸ ἀπὸ conſignificat nocumenta, quorum iniuria corrumpi queat. Tale eſt Latinum verbum abdo & depono: in quibus τὸ ὄδε, καὶ τὸ ἀπό. μὴ δὲ τοὺς κυρίους. Primatum cauſæ obtinent. Luculentius, Non habent imperium, ſiue principalem facultatem ad vitalis ſucci rectionem. αὐτὸν γὰρ ἔπειεν, ὃ συνωθεισμένους δεῖ εἶναι καὶ τὴν ἐκ ὅδε ἀρχὴν τὴν γόνιμον. Nihil enim aliud quàm quòd illarum quoque fœcundum principium coactum eſſe oportet. Coactum, ſign ficat συνῳσμένον ad punctum. Et coactum ſignificat τὴν ἀκοήν. Planius dicas. Nihil aliud gummi eſſe conuenit, quàm neceſſarium principium genitale ab ipſis caulibus congregatum. Ita vt, quaſi ſemen, omnibus è partibus vnum confluxerit in locum. οὐ γὰρ ἄνευ θερμότητος ἡ τοιαύτη ὑγρότης. Non enim ſine calore humoréque generatio talis conſequitur. Primùm, Philoſophus non dicit hoc: ſed humorem illum calore gigni. Non enim ὑγρότης hæc humore fit: eſt enim humor ipſe. Deinde, non eſt verum hanc generationem eſſe conſequentem, ſed fieri & conſtare. Abutitur autem (ſicuti ſæpe monuimus) verborum laſciuia Theodorus. Tum ſatis patet, quemadmodum humoris autorem faciat calorem: caloris enim eſt, homogenem in vnum coaceruare. Et caloris ſubiectum humorem indicauit. Theodorus autem nihil. συνεδεῖν, concerni. Conſpici vſitatius, conſiderari.

CAPVT V.

Capite quinto narratur: ſponte prouenire minores plantas. Maiores variùs. Cauſa generationis imbres, & ſolem: fortè & aerem. Aliis etiam ſeminibus aliunde, vi fluminum. Non verè eſſe ſpontaneas. Naturas ſeminum, in Salice & aliis latere. Florum ſatu quaſdam prouenire. Fortaſſe nullam eſſe arborem natura ſterilem, ſed euentu. Sterilitatis cauſa.

A AI δ' αὐτόματοι γίνονται. Plãtarum principia cũ ſint, aut manifeſtiſſima, vt in ſtolonibus: ibi enĩ ſunt radices: neq; aliud ei quicquã ad arboris perfectiunẽ deeſſe videtur, quã magnitudo: aut proportionalia, vt in ramo. Cætera iã ſunt, ſola radix futura eſt: aut min⁹ abſoluta, vt in talea: pars enĩ rami eſt: aut occulta, vt in ſemine: nõ enim eadẽ ſemini quę plãtę facies, aut occultiſsima, vt in ſpõtè naſcẽtibus: latẽt enim ſenſũ omnẽ: põſtquã de illis verba fecit, de his poſtremis dicere deinceps aggreditur: quib⁹ ſcilicet ſpõtè naſcẽdi principia ſunt Naturæ beneficio attributa. Huiuſmodi eſſe ait genera fruticũ, atque
B omnino quę plãtæ ſunt minore magnitudine. Tũ attẽtat periculoſiſſimũ negotiũ. Audet enim ſuſpicari è ſemine omnia prouenire. Nã etiã in Salice abdita eſſe vitæ ſeminaria ad generationem. Hoc autẽ lõgè abhorret à cõmuni cõſẽſu Philoſophorũ, qui ita cẽſuerũt, Omne quod naſcitur, principiũ aliquod habere, neceſſe eſſe. At id appellare ſeminis nomine perinde eſt atq; vocẽ ratã pro ambigua ſtatuere. Nã ſemẽ eſt plãtæ fœtus figuratus. Quæ figura atq; cõformatio vbi nõ ſit, & tamen expectetur generatio: illud ibi principiũ quidẽ fuerit: ſemẽ iure nullo dici queat. Nã quis Muris ſemẽ eſſe profiteatur in Boue, propterea quòd è fimo bubulo prodeat? Tamẽ huius rei rationẽ quẽadmodũ ineat, videam⁹. Primũ in vniuerſũ dicit, pu-
C ſillas prouenire τῶν ἐλαττόνων. Quaſi ſit hoc fũdamẽtũ probationis, quod & alibi ſtatuit, & innuebat ſuprà eũ dicebat, imperfectiora facili⁹ abſolui: quia minoris egeãt operæ. Minores igitur plãtæ paratiora nãciſci elementa in Naturæ officina. Quod axioma quia non poteſt per omnia puſillorũ õniũ genera deduci: addidit ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. ἁπλῶς. Hęc ſimplicitas aduerſaria eſt exactæ diligentiæ: quæ nõ pauca depromat è puſillis operoſæ generationis, vt verbi gratia, Laſer. Hoc tametſi ſpõtè prouenit aliquãdo, tamen adeò eſt nobilis naturæ: vt perpetuò nõ potuerit ſuſtineri. Itaq; defecit, ſaltẽ in Cyrenẽſi, vbi maximè cõmẽdabatur. Sed ad hãc inficiationẽ magis facit Balſamũ, tã puſilla arbuſcula: neq; tamẽ facilè proueniẽs. Ideo aſtrinxit ambitũ ſententiæ ad ſpecies Annuarũ, cùm dixit μά-
D λιστα τῶν ἐπετείων, καὶ ποωδῶν. Itaque ſubdit eius diligẽtiæ motũ, ἤμην ἀλλά. Tametſi hæc ita effati ſumus valde lata ſẽtẽtia cõplexi rẽ magni ambitus, tamẽ ſimplici narratione dicta ſunto. Non ſolũ enĩ minutæ plantæ, ſed etiã maiores quãdoq; proueniunt. καὶ τῶν μειζόνων ἐνίων ὅτε συμβαίνουσι. Atticiſmus. Deeſt enim rectus caſus partiẽs illã amplitudinẽ, τῶν μειζόνων. τινά, ſcilicet. Potuit dicere ἐνίων ἅ. Verbum συμβαίνουσι, hîc multa cõplectitur. Primũ, quia ſuprà dicebat συμβολήν: vbi conuenit materia, qualitates apparantes ad formæ ſuſceptionem, inſtrumentum formæ calor internus, forma ipſa, cæli habitus à Sole, & ſideribus aliis, & eorum miniſter atque ſequeſter aer. Præter hæc, quæ ſunt principia generationis, indicat verbum illud etiam euentum. Contingit enim eò conferri

tot conditiones. Non enim ſtati ſunt calores, aut ordinariæ pluuiæ, quorum efficaciæ tanquam ex conſtituto queat attribui plantæ generatio. Atque ea quidem priuatio legitimi ac neceſſarii circuitus appellatur à Græcis συμβατικὸς. Dat cauſam materialem ἐπομβρίαις. Dat eius potentiam, κατασχόντων, obtinuerint. Sic Cicero dicit, Obtinere litem & cauſam. Adeò ſint imbres validi, vt terram occupent. Addit alias cauſas partim à loco, vt à terra: partim ab agente, vt ab aere. In aere nanque multas exiſtere poteſtates, multa ſunt indicia, fulgura, fulmina, irides, cometæ, pluuiæ lapidum, ferri, ranarum. Hæc effuſiùs hîc non nominauit, ſed aſtrinxit ea voce ἰδιότης. Exemplum habes naturæ peculiaris ſub cælo Noruegiano. Pluit enim ſæpe puſillis animalculis, haud abſimili muribus ſpecie, *Lemmer* vocant. Ipſe, vt in plantarum propoſita hiſtoria, Silphii attexit originem. πιττώδους τινός. Piceo imbre complutum agrum Libycum edidiſſe Laſerpitium. καὶ τὴν ὕλην δὴ τὴν τοῦ σιλφίου. Adiicit imaginem quaſi quandam demonſtrationis, ſic. Quæ nunc eſt materia, prius non fuerat. Et Piceum imbrem illum eſt conſequuta. Ex imbre illo igitur traxiſſe nouæ ſpeciei principia videtur. Vbi quæſtio diſcutitur ſanè vetus. An nouæ ſpecies quæ nunquam extiterint gigni queant. Nam propterea mundum imperfectum dicebat Empedocles, quòd quotidie noui eſſet aliquid generati. Hoc non negant Peripatetici: at nihil noui generari, quòd ſit ſpecies: ſed in ſpecie quæ iam eſt indiuiduum. At ſpecies propter nouam materiam non mutatur: eadem nanque materia ſemper manet. Alii mundum ſtatuebant æternum hanc eandem ob cauſam. Quia, inquiunt, ſemper gignitur, imperfectus eſt: ac nunquam deſiſtet generatio, quia nunquam abſoluetur. Nugæ. Materia prima non augetur. Non enim fit quicquam illius, ſed ſub aliam transfertur formam. Reſtat ergo ſolum id quærendum: An noua forma fieri poteſt quæ materiæ ſeſe aptet? Hoc enim eſſentia eſt, & quam ſpeciem appellamus. Iam ſi quæ de Silphio narrat vera ſunt, nouam exoriri poſſe cogimur fateri. Qui negabit pertinacius, ſi non in Libya, at alibi Laſer fuiſſe ante id tempus profitebitur. Cautiores atque elegantiori homines iudicio, à proportione ducunt & argumentum & aſſenſionem. Nam ſi in fimeto muris forma non eſt, & mus generatur ibi: muris ibi formam eſſe nouam neceſſe eſt. Quis eam conſtituit? Vt Solem neges autorem, alium quempiam ſtatues neceſſarió. Nihil enim fit à ſeipſo. Igitur ratione pari, poſſunt eſſe ſpecies in efficientis poteſtate. Quæ poteſtas non educitur in actum, niſi cùm patiens rite affectum fuerit. Itaque è ſpuma Apuas, è ſitu Araneos, è rore vermiculos, è fimeto Muſcas exire videmus. Quæ igitur ſpecies ſunt nobiles, vt Equus, Leo, Bos, Homo: eæ non niſi per vniuocam generationem per indiuidua

A propagantur. Quæ verò ſunt imperfectæ: earum Ideæ in autoris ſunt poteſtate, quoad ſeſe offerat idonea materia. Ipſorum vero indiuiduorum actus, quam Philoſophi vocant exiſtentiam, poteſt ita per tempus intercipi, ſicuti per locorum interualla intermittuntur. Quare nunc è Cyrene Laſer habemus nullum. Nam neque Benioin ad Laſeris antiquorum accedit commendationem: neque iſti Vaporarii, alienorum laborum compilatores, ſano ſunt cerebro, cùm in Germania Laſer audent oſtentare. Dixit ἐξ ἰδίας τινὸς τοιαύτης αἰτίας. Quatuor ſunt. αἰτία, cauſa. Quodcunque enim fit in Natura, cauſam habet. ἰδίας: ſcilicet alia à ſemine vniuoco. τινὸς, quia non eſt cauſa vniuerſalis, ſed ἰδία. Vocem hanc ἰδιότης ad hunc vſum ſæpè videmus his in libris. τοιαύτης. quia dixit πιττώδους. Oportet enim certis qualitatibus eſſe præditum:

B quarum generalem cùm poſuit παχὺν (latè nanque patet craſſitudinis natura) ſubdit priuatim πιττώδους. Nam pix, præter craſſitudinem, etiam lentorem præ ſe fert, & odorem proprium, atque etiam calorem: quæ oportuit eſſe futuris Laſeris ſeminaria. Præpoſitio ἐξ, ſignificat hîc materiam, veluti cùm dicimus ex auro. αἱ δ' ἐπομβρίαι. Explicat quod propoſuit de imbribus, idque verbis exquiſitis. καὶ σήψεις ποιοῦσι, faciunt putredines. Quomodo faciunt, ſi materia putredinis humor eſt, & imbres humor ſunt? Materia ergo ſunt, non effectores. Dicamus, materiam eſſe internum humorem à calore

C deſtitutum. Calorem deſtituere, quia extinguatur ab extranei humoris impreſſione. Extraneus humor imber eſt. Eſt igitur effector imber. καὶ ἀλλοιώσεις. Etiam diximus alibi, fortaſſe non eſſe putrefactionis calorem vlli rei naturalem: itaque mutationem ad naturalia eſſe putrefactionem illam. Idcirco addidiſſe ἀλλοιώσεις. ἐπὶ πολὺ διαπυρωμένου τοῦ ὑγροῦ. Sanè ſi ſola ſuperficies perſtricta ſit humore, non poteſt intus corrumpi naturalis calor. Itaque introrſus adactum imbrem penitus ſubire vult. Dixit ποιάς, quia non ex qualibus putredine planta naſcitur, ſed tali. Semper ita loquuntur Peripatetici, quod explicent poſtea. γίνεσθαι ἀφ' ὧν τι. Aliàs etiam ποιόν. Di-

D xit autem ἀλλοιώσεις, quia poſt putredinem fiunt ἄλλο. Hoc enim eſt εἶδος. Itaque vult demitti multum. Non enim ſatis eſt principia ſtatui generationis: ſed oportet operam in opus exire, vt in ſe inchoata in opere abſoluatur. Idcirco addit διαίνειν καὶ τρέφειν, καὶ ἐπαύξειν τὸ συνιστάμενα. A ſuperficie nanque, etiam ſi conſtituta ſint, nequeant haurire τὰ ἐπιτήδεια. Rectè coniunxit hæc duo, quia alimentum eſt incrementi materia. Et compoſito vſus eſt ἐπαύξειν: vt tractum ſimul explicaret augmenti: ſicuti dicimus accretionem: ſimul ordinem: nam primò alitur, pòſt augetur. τὸ ἐπὶ, inſuper. συνιστάμενα, quia conſiſtentia eſt finis confluxionis, tanquam motus quies. Ideo ſuprà συῤῥεῖν, hîc σύστασις. Sicuti διανοίας ἐπιστήμη. Ratiocinatio motus quidam eſt, ſcien-

ſcientia quies: vnde & nomen, tum apud Græcos, tum etiam noſtrum. παρὰ τὸ ἐπὶ ἵστασθαι, ἐπιστήμη. Siſtitur enim mentis agitatio, & fit ſpecies in animo. Sic Latinum Scientia, ὅτι γίνεται χάριν τοῦ ὄντος. Nam Latini quod nomen Entis ſimplex ab vſu abiecerunt atque repudiarunt, omnibus actiuis participiis idem adiunxerunt. Audiens, ἀκούων ὤν. Sciens, χρῶν ὤν. Συγκαίοντος τοῦ ἡλίου: aut adiutorem caloris naturalis ſtatuit, aut autorem: idque duplici opera, calefaciendo & exiccando. Niſi ſiccaret, non conſtaret planta: quod non neſciuit Catullus poeta noſter, cùm dixit, *Firmat Sol, educat imber*. συνίσταται igitur quia deſiccat: quòd prohibet debitum rigorem. Niſi calefaceret, non ſiccaret. Non enim ſiccitas actiua qualitas eſt, vt falſò putauit Olympiodorus. Si non calefaceret, non viuificaret. Hoc enim eſt ζωὴ, παρὰ τὸ ζεῖν, τὸ ζῆν. ὥσπερ καὶ τὴν τῶν ζώων. Exemplum à maiori naturæ opera. Nam ſi animalia quæ ſunt operoſiora, naſcuntur eodem modo: atque extant ex putredine, tanto faciliùs planta. Dixit, οἱ πολλοὶ ποιοῦσι. Non λέγουσι, faceta oratione, vt indicaret conſenſum Philoſophorum: eam pro certo tenent: vt facete videantur. Vnde ſectæ & factiones. Et verbum *facere*, ſimpliciter poſitum tam apud Ciceronem, quàm apud Thucydidem ποιεῖν. Dixit autem οἱ πολλοὶ, non ſine ratione. Nam in imbribus aqua eſt: ii terram ſubeunt. Terræ igitur admiſcentur. Sole animantur: Calor ineſt ergo. Aerem non introduxit, propterea quòd Anaxagoras in aere ſolo ſtatuit ſeminii principia quædam. Ideo dixit πολλοί: Non enim Anaxagoras. Hoc eſt, quod mox ſubdit. Εἰ δὲ δή. Vbi dixit συγκαταφέρων, conferens, quaſi ἄγων: ſicuti dicimus συμβάλλειν. vnde ſymbolæ & ſymbolum. Sed maluit vti verbo motum ſignificante, non iactum: ſic vtimur φορά. Dixit σὺν, quia cum aliis: κατὰ, quia neceſſe eſt aerem deſcendere. καὶ πολλῷ μᾶλλον. Ex illis fit proportio ſeminii, aqua, terra, Sole. Quòd ſi aer quoque aliquid conferat: iam tanto impenſiùs eiuſmodi alia dicemus eſſe occulta ſeminum principia. Nec otioſum verbum δίδωσι. Sic enim dii dicebantur δωτῆρες. Eſt enim datio motus rei tranſlata poſſeſſione. Itaque ſeminis illud principium non ampliùs aeris eſt, ſed plantæ. ἄλλως γὰρ ποιεῖ. Explicatio illius πολλῷ μᾶλλον. Etiam ſine γὰρ ſic, Καὶ πολλῷ πλείους οἱ δίδωσιν ἀρχὰς τῶν συστάσεων, καὶ τροφὰς τῶν συνισταμένων. Sic enim manifeſtò cognoſcemus alia multa principia, quibus tum plantæ conſtituantur, tum conſtitutæ nutriantur. Ideo dixit ἀρχὰς καὶ τροφάς. Et ποιεῖ, ſicuti modò ποιοῦσι. ἔτι δ' οἱ ποταμοί. Hinc aquarum non materiam, ſed opus. Cæterùm non tam pro principio, ſicuti ſuprà ποιοῦσι εἶδος, quàm pro inſtrumento. Fluuii, inquit, & aquarum colluuiones, atque eruptiones multis è locis inuehunt ſemina tum arborum, tum minorum ſtirpium. Tria, ποταμοί,

A συρροαί, ἐκρήγματα. Fluuii ſunt nobiliores aluei. συρροαὶ à riuis in conualles. ἐκρήγματα, è ſpecubus cùm plus ſolito fontes exiliunt largiores. Etiam lacus cùm ripas ſuperant: denique omne genus aquarum cùm reſtagnant. ἐπάγουσι, quia ex agro in agrum. Verbum mercatorum & nautarum. Hæ igitur aquæ vehicula ſunt ſeminum, non autem principia, vt illæ ἐπομβρίαι. ἐκρήγματα, ſicut erupit Peneus è Theſſalia: & multi fontes terræ motu, ſicuti diximus in Meteoris. Διὸ καὶ αἱ μεταστάσεις. Auget narrationem. Fluuiorum curſibus tranſlatis, locorum quoque fieri mutationes quoad plantas. Sed abuſus eſt tranſlatione. Etenim μεταστάσεις vocat fluuiorum qui tamen non ſtant, ſed fluunt. Intellexit tenores ipſos, atque adeò alueos: ii enim ſtant: in eis fiunt curſus. Dixit ὑλώδεις, & ἀνύλους. Quoniam mutatur ſoli facies: ita vt quæ pura fuerat ſuperficies, ſyluescat. Sicut B dixit ὑλήματα, ſic ὑλώδεις, materialis. Nam malleolos & alia inſtrumenta, ſiue fomenta ad ignes, etiam materiæ nomine appellatos paſſim videmus in hiſtoriis. Cùm hæc ita narrauit, oſtendit de his iudicium ſuum. Non enim haſce plantas eſſe ſpontaneis annumerandas, ſed è ſemine ortas videri. Inuecta enim ab aquis ſemina. Quare aquæ illæ tanquam agricolæ cenſendæ videantur. Et duo dixit, σπερμάτων propter ſemina: φυτευομένων, quaſi etiam herbulæ integræ importentur. Quænam ergo fuerint αὐτόματα declarat. τῶν δὲ τῶν ἀκάρπων. Argumentatio talis eſt. Si ſemen non eſt fruſtra, vt indicauimus, ſementiferæ ipſæ, quæ aquarum inuectionibus exoriuntur, videntur furtiuo C ſeminio ſuas origines debere. Quod ſi iiſdem tractibus etiam ſteriles enaſcantur: non eſt dubium quin eæ verò ac certò ſint ſpõtaneæ. Cæterũ quoniam non probat hanc opinionem, & conabitur refutare, addit ἐνδέχεται. Nam quemadmodum dicebamus, & mox videbimus, putat omnes arbores ſuum ſemen habere: quod quoniam abſurdum videtur è ſententia eorum qui in ſyluis verſantur, adumbrat hãc opinionem rei tenuitate atque obſcuritate. Latere enim ſemina earum quæ nullum ferre exiſtimantur. ὅταν δὲ ἀναγκαῖον μηδ' ἕτερον τούτων. Senſus eſt apertus. Si plantæ proueniunt omnes aut ſatu, aut plantatione, aut ſponte: & illa duobus modis prioribus non proueniunt: tertio prouenire neceſſe eſt. Ita digeritur ſyllogiſmus. Verba verò ſunt obſcura. ὅταν δὲ ἀναγκαῖον, ſciD licet αὐτόματον εἶ), μηδ' ἕτερον τούτων, ſcilicet cùm neutro modo ſint. deeſt verbum & aduerbium ὅταν, ἐπεὶ, ξυμβαίνει. ἀλλὰ μήποτε Refutatio Modus loquendi elegans. Negatio aliquando per interrogationem, aliquando ſimpliciter in vſu. Sic & apud hunc, & apud Comicos, atque etiam Xenophontem. ἀλλὰ μήποτε οὐκ ᾖ ἀληθές. Non eſt, inquit, verum hoc, ſaltem in maioribus. Hoc dixit, quia & dudum, & aliâs demonſtrauit, in minoribus minorem operam à natura poni. Τοῦτο, id eſt, hoc quæ arbitrantur, abſque ſemine generari. ἀλλὰ

μᾶλλον λανθάνουσι. Poſtquam ſententiam illā mendacii redarguit, apponit veritatem. Inſunt, inquit, ſeminatſed latent nos, quemadmodum diximus in hiſtoriis. Exempla Salicis adiungit & Vlmi. At de Salice poteſt eſſe aliqua ſuſpicio ſeminis occulti. Nucamenta nanque demittit quædam. Ea in ſe vt nihil ſolidi continent:(talia nanque inania progenerat etiam Corylus, cui ſemen alioqui fructus ipſe eſt) tamen poſſunt habere proportionem quampiam ſeminis, vt mox de Thymo dicet: cuius ſemen in flore ipſo ineſſe aſſeuerat. At Vlmi ſemen & conſpicuum & confeſſum adeò, vt etiam nomen inuenerit: Samaram enim vocant priſci. ἐν ᾗ καὶ τῷ ἐλατήριον. Exemplo minorum ſuam fulcit opinionem. Adducit enim Thymi naturam, cuius flore ſato planta veniat. Eſt autem modus tanquam medius quidam. Hic enim neque prorſus latet, vt in Adianto: neque penitus paret, vt in Apio. Itaque viſu non percipitur, euentu percipitur. Ideo dixit κατὰ τὴν δύναμιν φανερόν. Nam exit in actum generationis, quia talis poteſtas eſt. καὶ δῆλον γε. Diceret aliquis. De minoribus non mirum, puſilla nanque ſemina exiliorum eſſe, par eſt. Idcircò ſubdit, id quoque in maioribus deprehendi. Elegit ad exemplum maximam arborem Cupreſſum: cuius ſemen ſit minimum. Quare ſubinferri poſſit, nihil eſſe mirum ſi minores, quàm ſit Cupreſſus, arbores (tantam eſſe Salicem vidimus) in ſe occulta inuiſaque contineant ſemina. Abutitur tamen ſenſibus noſtris pudentiſſimus alioqui Philoſophus, cùm ait, δυσόρατα. Quis enim multum laborat in videndo Cupreſſi ſemen? Ταύτας γάρ. Nequis totam nucem ſemen eſſe putet, docet palam illam à ſeminis opinione amouendam: ἀλλ' ἐγγυόμενον, ſed quod intus eſt. Inſitum dicit Cicero. Quod intus naſcitur: λεπτὸν, non ſolùm exiguum, ſed etiam tenue. Eſt enim vt rectè vocat πιτυρῶδες. Furfuraceum, καὶ ἀμυδρὸν, & flaccidum. ſic enim transferetur ab auribus animalium, quæ propter mollitudinem propendent, ad ſeminis huius naturam, quæ minimè rigida eſt. ἀμενηνὸν enim ſignificat imbecillum. νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα Homeri, vertit diuius Poeta. *tenues ſine corpore vitas*. Itaque cùm ſit & exiguum & tenue, ἐκπέτεται, auolat. Proprium eſt rerum non craſſarum, cùm ſua latitudine ab aere ſuſtineantur, eius motu iactari. ἐν, ſignificat locum, ſcilicet pilas (quas dicit hiare) ᾗ χασκόντων. διὸ καὶ ἐμφαίνειν πῶς. Cùm ſint δυσόρατα quædam ſemina propter exiguitatem: alia propter naturam cum florum natura confuſam: aut nucamentorum: reperiatur etiam quod de gummi ſatione dicebat atque generatione: cùm hæc ita ſint, experto homine opus eſt ad eius cognitionem. & dixit συλλέξαι τὴν ἐμπειρίαν, colligere quid ex quaque planta diligenter animaduerterit. Et τὸ ἐμπειρικὸν illud explicauit duobus capitibus, ἐπιτηροῦντες, & γνωρίζειν δυναμένου. Vt ſit & diligentia & ſcientia. Poſſit

A obſeruare nec noſſe quiſpiam. Alius nouerit, ſed negligens fuerit ad dijpiciendum atque comparandum. Qui ex varia frequentíque inſpectione parant ſibi facultatem ad ſemina cognoſcenda. ἐπὶ πολλῶν μὲν οὖν. Proſequitur ſuam ſententiam. Conſtare, quod dicit, in multis: videlicet non ſpontè naſci ac temere. Argumento eſſe quæ in ſaltibus aſperis oriuntur. Non enim eas poſſe frequentari, niſi aut ab radicibus emiſſa ſobole aut à ſemine. Argumentum ergo eſt à facilitate, quam declarat arborum crebritas. Cæterùm quanto facilius illa αὐτόματος generatio, ſi à cælo tantùm pendet & ab agro. Nam eadem eſt vbique agri vis, in omnibus ſcilicet a-
B gri partibus, eadem cæli quoque. At non tam fuſa radicum aut ſeminum ratio. Quare ſi vnam modò potuit agri natura cæli auxilio arborem producere, multas ibidem poſſit eadem ratione. Τοῦτο συμβαίνει, vt videantur à ſemine proficiſci, non temere. συνεχῶς, continenter, non vnitate ſed frequentia, vt ſit potius συχνῶς ἐν ταῖς ὕλαις. addidit ἀγρίαις, quæ cultu vacant. De iis enim quæſtio. Quia loquitur ἀεὶ αὐτομάτων. εἰ γὰρ ἅπαξ. Natura illa ſpontè naſcendi, eſt principia à quibus naneiſcuntur hanc naſcendi facultatem, ſi eſſent ſpontanea, non fuerint ſatis ad ſyluas immanes frequentandas. Mihi contrà videtur: neque Arduennam, neque Hercyniam, neque eas quæ ſunt in Rutenis, ſucceſsiua prole factas arbi-
C tror: ſed quemadmodum non communicatione aut confluendi motu terrarum tractus alii aliis coloribus, odoribus, ſaporibus, partium conſtitutionibus apparent: ita diuerſis quoque facultatibus ad variarum ſpecierum productiones, cum ipſa cæli facie conſtituiſſe. Dixit συνεχῶς, reſpondet aduerbio συνεχῶς. Cæterùm minus accuratè, διαμένειν, permanere, durare. non enim de vita nunc quæritur, ſed de generatione. neque ἀεὶ ἐκ τῶν ἐκεῖ συμπεσόντων διαμένει, ſed ἀεὶ φαίνεσθαι. ὀλίγα δὲ ἄκαρπα. Ad ſuæ ſententiæ confirmationem adducit lignatorum atque ſaltuariorum obſeruationes. Eos ſolitos profiteri: paucas eſſe arbores quæ fructum non ferant. Idcircò ſuperioribus illis συνεχῶς, συνεχῶς, opponit hic ὀλίγα. Quin etiam ſuppoſuit aculeum, quo aduerſa-
D riorum ſententia ſtringeretur, cùm dixit ἐν ὁμογενῶν. Quaſi dicat non à ſpecie id habere, vt fructum ne ferant, ſed ab euentu. Siquidem eodem in genere ſint quæ ferant. Ratio eſt in communi ſpeciebus omnibus differentia quæ genus conſtituit. Nam ſi genus fructiferum eſt, ergo & omnes ſpecies. Quòd ſi quæ ſunt pro ſterilibus habitæ vulgaribus agreſtium hominum opinionibus: non continuò tales à ſapientibus ſuot cenſendæ. Sed transferenda cauſa, vel ad illorum ignorationem, vel quòd eæ arbores peculiari commodo alendi ſui ſeſe fruſtrétur ſemine. Hoc eſt, quod dicebat: διὰ τὸ κατὰ τὰ πλείστα εἰς ἄλλα τὴν τροφήν. Omnia tangit: quæ ſunt illa ἄλλα? Nempe ipſa τροφή. Hoc in ſequentibus docet

docet libris. Habitiores plus iuſto arbores, minus eſſe fructiferas. Igitur non conuertunt alimẽtum in alia quàm in ſemen: ſed conuertũt ſuccum in alimẽtum, non in ſemen. & rectiſſimè ex iis dixit, ἄκαρπα γίνεσθαι, fieri ſteriles, non autem eſſe. eſſe nanque genere fœcundas. Dixit λανθάνειν εἰκός. Videtur operas agreſtes ſenſibus intẽtas latere vis occulta Naturæ, quæ impediat fructificationem. Quibus rationibus colligimus eum negare, vllã eſſe arborem ſterilem natura ſua: vt omnino tollat αὐτομάτην generationẽ à grandioribus. κατὰ τὰς ἀμπέλους. Steriles eſſe non ſpecie, ſed accidẽte, probat exẽplo vitis, cùm luxuria ſteriteſcit. Hoc incommodum in Hiſtoriis dicebamus, τερατίζειν. quia in prouerbio veteri eſt, cùm quid fruſtra fit, hircos mulgere. Quod tetigit aptiſſimè diuinus Poeta. Quaſi ex diſtentis lacte capellis vites fœcundæ factæ ſint hirci, cùm amitere fœcunditatẽ. καὶ ἐπ' ἄλλων Hoc videbimus infrà in Amygdalo, & Iuglande. Iuglandi namque niſi recta radix, cùm plantatur, abſecta fuerit, in eam ſe totam cõdit & abſumit. καρπίμων, ἢ καρποφόρων. Tã ſtudioſus breuitatis: quamobrem diſtinxit κάρπιμα τῶν καρποφόρων. Hic quoque tueamur diuinum virũ. Antum καρποφόρα, quæ fructum ferunt: κάρπιμα, quæ ipſa tota edendo ſunt, vt Tubera, & quædam plantæ perfectiores, vt Rapum, Petroſelinum, & eiuſmodi. Eæ totæ vtiles, totæ fructus, fiũt inutiles aliquo euentu. τί δὲ κωλύει ἐπὶ τῶν ὅλων. Si igitur in vna vite, Amygdalo, Iuglande, Corylo contingit, vt præter ſpeciei naturam amittant generandi facultatem: nihil prohibere videtur, etiam totam quampiam ſpeciem ſub genere fœcundo ſteriteſcere. Ratio hæc nulla eſt: argumentatur enim à minori ad maius. nam in indiuiduo materia in cauſa eſt, in ſpecie non poteſt tolli tota differentia, niſi altera contraria differentia. Dixit ὅλον, quia ſpecies eſt totum eſſentiale. Indiuiduum eſt ſpeciei (vulgò ſic tenetur: nos alibi ſubtilius) pars materialis. Hoc enim eſt numero differre. ἕως περ τηρουμένων πρὸς καρπογονίαν. Alia cauſa finalis, ſed vrbanior, quàm verior. Vt abſtineant à generando, quaſi ſeruent & operam ſuam & materiam ad tempus aliud magis idoneum. Hoc euenit ſanè etiam cùm inuitæ diſtinentur. Nam quæ vinea gelatione cohibita eſt, ne hoc anno fructũ ferat, in ſequenti duplum dabit: vt & illum dependat, & alterum addat. Quia igitur & ſententia periculoſa, & probationes veriſimiles potius quàm neceſſariæ: vir optimus, vt ſemper ſolet, addit modeſtiæ ſuæ pignora verba illa: ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἐπὶ δόξαν ὁμολογείσθω. Quod aliàs, ὡς εἰπεῖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὡς τύπῳ καθ' ὑπόθεσιν: cùm excuſat ſe, quare non exactiùs tradiderit. Vt ſit quaſi ex auctario, non autem προὔργου. Ideo compoſuit participium cum præpoſitione ὑπ'. Quanquam eſt nota indicii multis in locis. Ergo tanquam δόξα, non tanquam ἐπιστήμη ſumenda erit. Omnino videtur ex ipſo ὑπὸ, adiuncta probatio facilior rationibus magis neceſſariis. Ideò remittit nos ad acriorem atque exactiorem diſquiſitionem. Cæterùm non

A ſolùm σκέψασθαι, contemplari: hoc enim ſibi quiſque commodi comparabit, ſed etiam ciuili animo ἀναφέρειν ad communem vtilitatem referre in cõmentarios. τὰς αὐτομάτους γενέσεις. Ecce quàm non fidit priori ſentẽtiæ, quæ tollebat ſpontaneas arborum generationes. Quamobrem etiam adiungit cauſam, ac ſanè talem: vt etiam ex ea producat neceſſariam αὐτομάτων generationẽ. Nempe συμβολὴν illam terreſtrium qualitatum, aptæ materiæ, ſolis virium. & argumento à maiori: καὶ διὰ τῶν ὁρωμένων καὶ τὰς τῶν ζώων. Quia ſi animalia quæ ſunt plantis ipſis longè toto genere præſtantiora, fortuitis cauſis abſque parentum ſemine progignuntur: quãto faciliùs quod minoris eſt? Ita videmus hanc tractationem eſſe confuſam ac fluctuantem. B Et quæ tam præteritarum in Hiſtoriis, quàm futurarum in ſequentibus libris quæſtionum facies repræſentet. Vt diuinandũ ſæpe ſit, vtram in partem vergant eius ſententiæ poſt multas implicatorum argumentorum iactationes. Vt neutiquam nos pœniteat barbarorum noſtrorum diligentiæ atque explicationis. Qui vbi quippiam controuerſum habent, de quo quid ſentiendum ſit, quærant: adeò luculentè ſimul atque ſubtiliter diſputant, vt ſoli docere ſciuiſſe videantur.

Lego, τὴν δ' ἀκύπαρτον ἐνδείη τις, non autem κυπάρων. & διαλαμβάνουσι, non διαλαμβάνουσι. & ὁ κυπάριττος, ὁ ἀρρενογονῶν, addito articulo. & πιτυώδης furfuroſum, non πιττώδης piceum. Non enim pi- C ceum eſt Cupreſſi ſemen, ſed furfuri ſimillimum. Quod ſi piceino ſemini ſimile feciſſet, de vtroque ſimul potius narrandum fuiſſet. &, περιττεύουσι τοῖς, καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα γονιμεύειν δυνάμενον, in ſecundo caſu: vt reſpõdeat illi, ἀκάρποις. &, τρυγώδεις, non τρυγώδεις. non enim fæculentæ ſunt.

Theodorus pingit orationem ſuam variis verbis, vt ſuo quæque loco declarabuntur. ſic hic, τῶν ἐλαττόνων, quæ minora conſiſtunt. Niſi Græcis adiuuaret, non intelligerem. κατέχωσι. cùm aut imbres frequentauere. Aliud eſt frequẽtare, aliud occupare. Poteſt eſſe frequens impreſſio, non tamen diuturna, aut efficax. κατέχειν ſignificat potẽtiam. ἐκρήγματα præruptiones: imò eruptiones. συρροαί, concurſus. melius colluuiones. μεταστάσεις, D digreſſiones, tranſlationes, immigrationes. Sic Grana fluuius in prætura Salinarũ, vbi reſtagnat, ſolùm conueſtit recentibus herbis, connecto ſemine ex dilutis atque deterſis Alpinis glebis. ἐπὶ πολλῶν μὲν οὖν τοῦτο συμβαίνει. Ergo in multis ſolitũ id quoq; habetur. Vix tueri ſe poteſt à culpa barbarè loquẽdi. Solitũ habetur. ὅτι συνεχῶς, quę cõtinua: imò frequẽtia. Nã quomodo cõtinua ſũt, ſi ne ſic contingũt quidẽ. Aliud συνεχές, aliud ἁπτόμενον, aliud ἐφεξῆς aut ἐχόμενον, aut ἑπόμενον. Hæc iam in principiis naturalium cognitionũ declarata ſunt. Eſt enim continuum, ſubtiliſſima definitione, cuius partium extrema ſunt vnum. ſed omnino longè infeliciùs vertit τὸ συνεχές, contineptiam. Quis enim intelligat quomodo ſeruent arbores continentiam: cùm [illegible] Legit πιτυώδης Theodorus, non

πεποιῶσθαι, vt nos. Sic enim vertit, Semen Larici ſimile. Cùm tamen Laricem non norit Theophraſtus. Tota namque Græcia nulla eſt. Sed & Larici ſi comparaſſet, ſimul vtrunque dediſſet ad exemplum, & Cupreſſum, & Laricem. Sic itaque dixiſſet, ὡς καὶ περὶ τῆς κυπαρίττου καὶ πίτυος. omnino autem τὸ ἀχυρῶδες declarat furfures illos. & nihil eſt propiùs furfuris faciē, quàm ſemen illud. τῶν ὁμογενῶν, quæ generis habent ſocietatem. Tametſi Cicero ita loquitur, & ſubeſt doctrinæ ratio, quia ſpecies ſecāt genus: à ſecando autem, & ſequor, & ſecta, & ſocietas. tamen cum Plinio planiùs, congeneres. Abeſt enim neſcio quid illius eſſentialitatis, quæ debent intelligi communis ſpeciebus, in laxa illa ſocietatis coniunctione. Quis neſcit, aliud eſſe ſocium, aliud affinem, aliud cognatum, aliud congenerem? Verùm de his in primo exotericarum exercitationum. ὑλοτόμοι, ruſtici. Non ſatis. Nam rus eſt ager magna ex parte domitus. At de iis qui verſantur in ſyluis loquitur. Saltuarios vocat Iureconſultus. Lignator ad verbum. καρπίμων, ἢ καρποφόρων. Theodotus vnum agnouit, alterum abiecit. Omiſit illa omnia Theodotus, τὴν θεωρίαν πεπειραμένου, καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα γνωρίζειν δυναμένου. Itaque non dixit, obſeruari oportere ab homine rerum perito atque exercitato, vt ex omnium contemplatione colligeret illorum dignotionem: ſed mutilè admodum, & abſurdè: legi nonniſi ab experto homine poteſt. Scilicet ſemen ſi eſt manifeſtum, abs quiuis legi poteſt. Si eſt obſcurum, vt in Salice, & Thymo: nihilominus etiā ab imperito poteſt. Nam quæ difficultas ad legendum? ἐπιδοξαζόμενον, opinionis adiectitiæ, tranſlatitiæ. ἀναφέρειν, commentari: malé. Commentari enim eſt, ſola mente agitare: non etiam dicere, vel mandare literis. Idem, quod comminiſci, μηχανᾶσθαι. hinc enim noſtrum.

CAPVT VI.

Caput ſextum agit de inſitione. Propter naturæ ſimilitudinem ex duobus vnum fieri. Tempeſtates idoneas eligendas: quarum commoda comparat in vere, & ſub Cane. Inde obſeruationes ad caſuram. In poſtrema parte comparat cum temporibus loca, item cum plantarum naturis. Tum naturas inter ſe mutuum, ac ferarum.

ΛΟΙΠΟΝ δ' εἰπεῖν περὶ τῶν ἐν ἄλλοις φυομένων. Hactenus prima libri pars, quæ tractauit naturales generationes. Hinc altera incipit, qua declarātur arte inſtitutę. Primùm proponit, qua de re dicat. περὶ ἐνοφθαλμισμοῦ. Deinde oſtēdit ſimilitudinem ſationis & inſitionis. Quippe ſurculum vti arbore, ſicut terra taleam. Ex vtriuſque naturæ concordia conſenſionéque in vnum coaleſcere. Tertio loco diſputat de anni tēporibus. Quarto de modo & arte inoculandi. Quinto de locis & temporibus. Attentū facit auditorem, quia ſimplicem dicit eſſe rationem: & docilem ex facilitate. [illegible]dam, inquit, penè ſuprà explanata [illegible], καὶ σχεδὸν εἰρημένα πρότερον, ſcilicet in Hiſtoria. Sunt [illegible] -

A ctura quaſi quædam horum librorum. Pollicetur ergo cauſas. Cauſa verò, vt coaleſcant, eſt eadem, qua fit vt ſata proueniunt: nempe reſponſus mutuus recipientis taleæ, ſubminiſtrātis ſoli: ſic haurientis ſurculi, ſuppeditantis arboris. Duo ponit ἐμφυτείαν καὶ ἐνοφθαλμισμόν. Videtur ἐμφυτεία, id eſſe, quod immiſſio ſurculi in ramum præciſum. Hāc peculiari voce vocat Plinius inſitionem: qua vulgò vtimur. *Incalmare* dicunt noſtrates, quaſi incalamare: quoniam ſurculū quem adigerēt, calamum priſcis placuit appellari: *graphium* alii vocant, quia graphium & calamus ad idem vſum, & ad graphii ſcriptorii modū radi iubet Didymus. Tamen neque is, neque Florentinus, cùm de modis ſcriberent inſitionū de hoc quicquam dixere. Sed treis alios docent, ἐμφυλλισμόν, ἐγκεντρισμόν,
B ἐνοφθαλμισμόν. Duorū priorum eadem ratio. Differunt ſubiecto tātúm. Quippe ſciſſo cortice immittunt ſurculum, quem propterea vocāt ἔνθεμα. Cæterùm ſi tenuis cortex eſt, vt Citrio, corticem ſolùm ſcindunt, hunc vocant ἐμφυλλισμόν, credo quoniam foliorum tenuitatem imitatur. Sin eſt craſſus, vt Fico: etiam ſcalpellum in ſtipitem adigunt: à qua vi, ἐγκεντρισμὸν nominarūt. Horum duorum, ac magis prioris ſimilis eſt maiorum noſtrorum emplaſtratio. Scutulam detrahunt craſſicortici arbori, eiuſdem magnitudinis cum ſuæ gemmæ papilla imponunt aliam, ex qua fructum habere intendunt. Labia luto muniunt: vnde nomen emplaſtrationis. Tertius modus eſt illis, eſt is ſecundus Theophraſti, ἐνοφθαλμισμὸς, quam Plinius vocat inoculationē. Ramum anniculum decurtant eatenus, vbi nulla gemmę ſpes ſit. eum de-
C glubunt. Quantum puræ ſubulæ relictum eſt, tātam fiſtulam induunt ex paris craſſitudinis ramo ea ex arbore ſumpto, de qua fructū ſperant, exempto intus ligno, ac relicto cortice cum oculis: vnde appellatio. Hac plurimum Santones vtuntur. Hoc enim modo plures fructuum ſpecies in eadem ſpectantur arbore. ὥσπερ γὰρ γῆ. Quia dixit, penè eſſe iam declarata: oſtendit, quomodo. Nam eadem, inquit, & ſationis & inſitionis ratio. Nam in ſatione terra matrix eſt: in inſitione arbor. Itaque inoculatio non ſolùm eſt appoſitio quædam & aptatio, παράθεσις, non temeraria, ſed ritè atque ordine inſtituta: verumetiā ſatio quædam: φυτεία τις. Syllogiſmus patet. Quia medius terminus eſt matrix, quæ eſt terra ad arborem in ſatione: arbor ad ſurculum in inſitione. παράθε-
D σις, apparatus, ordinatio, ſeriatio, vt ſimile ſimili adiūgatur. Appellauit autem ordinationem, quoniam eſt hîc primum. quod προϋπάρχει, arbor: ſecundum, quod ἐπάγεται, ſurculus. ἀλλ' ἐντεῦθεν. Reddit rationem ſimplicitatis in hac natura. Simpliciores namque mutui reſpectus principiorum, quàm in ſatione. Namque in ſatione duo diuerſa ſūt, arbor, & terra: atque adeò genere toto diuerſa. At in inſitione vna eadémque natura, & alētis, & alimoniam ſuſcipientis. Eſt enim arbor quiddā pluſquam matrix: quippe idem cum ſurculo, non ſolùm genere altiore atque remotiore, puta plantæ, ſed

tæ, ſed etiam propiore, quod eſt nobis ignotum: quale intelligimus eſſe commune genus Pyro ac Cydonio: ſicuti quoddam item commune eſt Aſinę & Equo, vnde fiat Mulus. Itaque dixit, τὸ ἔλαττον, καὶ τὸ φυτὸν ἡ ὑγρότης ἐστὶν ἡ γόνιμος. Genitalis humor eſt & agens & patiēs quoad ſubiecta, quia alterutrum videtur eſſe horum alterum: eſt tamen vt materia in alimentū tranſformabilis: vt vniens, habet efficientis proportionem. Ratio eſt, quia in humiditate illa eſt & liquor materia: & calor cæleſtis, id eſt anima ipſa, forma: & calor elementaris inſtrumentum formę. Itaque quatenus materia eſt, ὑγρότης eſt: quatenus forma, γόνιμος. ὃν δὲ ὀφθαλμὸν ἔχει. Non, quemadmodum nos, duobus attribuit humidū illud genitale: ſed oculo tantùm. Quod quare fecerit, ratio nobis explicanda eſt. Nam ſanè tam in arbore, quàm in oculo humor ille communis eſt, & vnus. Neque vnum fierent corpus naturale, atque vna miſta ſpecies, ſicut in Mulo, niſi vnus eſſet humor. Igitur de ſurculi humore ſolo dixit: quia formæ ſpeciē tenet: arboris autem humor vices gerit ſolius materiæ. Iccirco dixit: ſurculum haurire quidem ab arbore alimentum, vt ex eo ſibi augeat tranſformato ſuam illam genitalem humiditatem. Nec abhorret ab ipſa natura ſententia hæc. Nam ſurculi vis ea eſt, vt in tantillo corpuſculo, tamen præponderet arboris viribus totius. Non enim arboris prodit, ſed ſurculi fructus. Ideò verbis illis omnia cōplexus eſt. ὑγρότης, materia. γόνιμος, forma & vis in ſurculo. ἁρμόττεται, materiæ facultas ad glutinādum, aptatur: hoc enim humidi eſt. τροφὴν ab arbore ἔχει. poteſtas tranſmutandi: habēs in ſua poteſtate. magna namque verbi huius vis eſt. ἀποδίδωσι. quia ab arbore acceptam in potentia reddit. οἰκείαν, quia ſibi fecit propriam. βλάστησιν, quæ non iam eſt τροφὴ, ſed actu germinatio, & tot apparatuum finis. αὐξάνονται πάντα. Poſt quam declarauit ſubſtantiam, declarat affectum conſequentem, atque ait, Inſitiones omnes facilè capere incrementum. Vnam tantùm reddit rationem: διὰ τὸ κατεργάζεσθαι τὴν τροφήν: quia nō, quemadmodum in ſatione fit à terra ſumitur alimentum, quod multa eget interpolatione: ſed iam elaborata eſt ipſa alimenti materia in arbore matre, quæ adoptauit. Addo alterā. Quia in arbore multa ſubeſt materia: quare multa etiam ſubit. καὶ τὰς διὰ τῶν ἐνοφθαλμισμῶν ἔτι μᾶλλον. Præſertim, inquit, inoculationibus: earum namque ſuccos eſſe maximè puros. Quare verò ſit in eis ſuccus elaboratior, non ſatis apertè conſtat: Par enim omnium ratio videtur non eſt tamen. Namque in ſurculatione (nomē enim mihi fingere neceſſe eſt, ne inſitionis vox, quæ generis eſt, importunè contrahā ad eius ſpeciē) matricis arboris materia, quā ex capit ſurculus alimētum, longiùs diſtat à gemma, quæ turget in ſurculo, quàm ab oculis qui ſunt in fiſtula. Hæret enim cortex totus toti ligno. Itaque ſe ipſe declarat, cùm dicit: καθαρωτάτη γὰρ αὕτη. puriſſima reſpondet hoc nomen illi verbo. κατεργάζεσθαι. Καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς στελέχεσιν ἤδη τῶν καρπῶν. Tam eſt

A pura, ac tanta cognatione cōiuncta ſimul vtraque materia, quanta eſt affinitas materiæ quæ eſt in ramis aut truncis, cum materia quæ eſt in fructibus. Víqueadeò ſimilem eſſe naturæ communē in fiſtula, & in matrice. Sic enim dicebat, τὴν τροφὴν ἔχων ἀποδίδωσι. τὴν οἰκείαν βλάστησιν. Oculus quaſi portitor eſt alimenti, quod capit a matrice, ac tranſmittit ad germinis augmentum. Sic à ramo peciolus, quod traducat ad erementa fructus. Tū ponit maiorem ſyllogiſmi propoſitionē ex axiomate communi, ſic. ἐὰν προσφύηται τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ. Tanto magis, τὸ αὐτὸ γένει, ἢ εἴδει. Si ſimili ſimile coaptatur, cúmque eo coaleſcit: quanto cōmodiùs ac minore negotio ea quæ ſunt ſecūdùm formam eadem? Ratio eſt apud primum Philo-

B ſophum. Nam forma ſua ſibi facit accidentia. Ergo ſi eadem inſit forma: eadē inerunt accidentia. Igitur ſimilitudo. In qualitatibus namque ſimilitudo. Sic habes demonſtrationem. Ac ſanè quòd ſubſtantiæ congeneres faciè coaleſcant, id cauſę eſt quòd idem ſunt re: finibus atque interuallis diuerſæ. Amota igitur loci diuiſione, ac terminis nihil iam intererit. Quorum autem ſimiles ſunt qualitates, in iis apparatus vnionis fit per ipſas qualitates. Oportet enim prius vnū fieri Mathematicum, ſcilicet quantitatis tractu: vt in id vna forma poſtea introducatur. Iccirco in minore propoſitione auxit ſententiam. In prima erat, ὅμοιον: in ſecunda ὁ δὲ ὀφθαλμὸς ὥσπερ ὁμογενής. Quia forma eſt autor ſimilitudinis, plus eſt eſſe generis eiuſdem quàm eiuſdem qualitatis. Deinde con-

C firmat coaleſcendi facilitatem: addítque cautas & conditiones, quas vocant Græci προσθήκας, cùm dicit: ἀλόγως ἡ ἀντίληψις, μάλιστα τῶν ὁμοφλοιῶν: præſertim ſi inter cortices conuenerit. Non eſt ratio à forma, vel à ſubſtantia, ſed à commoditate cohæſionis. Vnio enim non ſolùm fit inter ſimilia, ſed etiam requirit quandam quantitatis æqualitatem. Itaque cùm per corticem adhæreſcentiā fiat vnio: cortices & ſimiles & æquales eſſe decet. Igitur vtrinque teneritudinem quærunt, vtrinque leuitatem, vtrinque craſſitiem parem. Mutua tum fit coaleſcentia: quia vterque & capit, & contrà capitur ab eo, quem capit. Hoc enim ſignificat plenior illa vox, ἀντίληψις: vindicatio. Sibi vterque vindicat, quantum intereſt ſua. ἐλαχίστη γὰρ ἡ

D ἐξαλλαγή. Reddit facilitatis & cōiunctionis rationem. Non enim multam fieri interpolationem. Nam quid traiectionis eſſe quit inter duo, quæ ſunt vnum? Sanè perquam pauca. Nam loca inter ſe contingunt. Quantulum interuallū intercedit, id vbi completū eſt ſucco ſequeſtro, qui vtrique ſimilis, vtrique communis eſt: is vnus efficiet, vt illa ſint vnus. Itaque ſcitiſſimis verbis vſus eſt καὶ ὥσπερ μετάθεσις γίνεται μόνον. Non fit mutatio ſubſtantiæ, ſed coniunctio. Fit ergo tantùm loci mutatio, quam tranſlationem dicimus. Hęc ſanè ſucci μετάθεσις fit οἴκοθεν οἴκαδε, vt eſt in prouerbio Græco. Qui ſuccus in matrice fuit cùm eſt in oculo non eſt alius à ſeipſo, niſi loco. ἅμα γὰρ συμβαίνει καὶ τοὺς καρποὺς ὀργᾶν. Quid hîc ſibi vult κατ-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

τὸν ad demonſtrandam ſimilitudinē, atque æqualitatem affectuum inter arborem, & oculum inſitum? An appellat hîc ipſum oculum fructum? Sic enim videtur dicere: ſimul turgere gemmas in fiſtula, ſimul incitari arbores ad germinationem. Declarat igitur vtriuſque partis conſenſionem atque conſpirationem ſub iiſdem temporis momentis ad germinandum. hoc enim eſt ἅμα ὀργᾷν. Quamobrem ſuprà quoque potuit τὸν καρπὸν ad hanc eandem accōmodare ſignificationem: cùm dicebat καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς στελέχεσι τὸν καρπόν. Vt ſit adeò purus ſuccus oculorum, vt & cum ſucco qui fructibus debetur comparari, & fructus nomine deſignari queat. Ita nos lancinant libri hi. Quod non ſemel queſti ſumus. Nihil enim grauiùs hac commentandi ſeruitute, quæ nos tenet & aliena obſtrictos libidine, & non rarò mendoſiſſimis codicibus captiuos. Quòd autem καρπὸν ſic acceperit, facilè percipitur ex ſequētibus verbis. Ait enim. ὥσθ' ὅταν ὅμοιόν τι ᾖ καὶ ὁμοιοπαθὲς τοῖς καρποῖς, ἐξ ἀμφοτέρων εὔλογον τὸ τάχος τῆς αὐξήσεως. Cùm idem affectus parturiendi ſimilis ſit atque æqualis tum in ſtipite, tum ἐν καρποῖς: tum ex vtriuſque officio, facilè fit opus ad vtrique communem finem. Id eſt facilis cohæſio, facilis vnio, facilis accretio, vt poſtea fructus edantur: αὐξήσεως τάχος, reſpondent illi, συναυξῆ. εὔλογον, autore natura, quæ ſtatis conſultiſque rationibus omnia temperat. εὔλογον igitur ſignificat facilè, τάχος: citó. Alteri alterū hęret, vtrunque alteri ſocium. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν ἧττον. Hîc videtur inoculationem ſtatuere in ſolis congeneribus. Quod ſi ita eſt: facilè iam patet, quamobrem dixerit ſuprà, inoculationibus gemmas afferre ſuccum puriſſimum, ſimillimum, paribus affectibus præditum, paruæ indigentē mutationis. Quòd verò ita ſētiat, videtur: cùm dicit ἄλλοις: ſcilicet generibus inſitionū. ὅταν ἧττον, quādo minus conuenit inter arborem & ſurculum: veluti cum Quercus inſeritur Vlmo. In quibus propter diuerſitatem naturæ, opus operoſius eſt. Tres diuerſitates deſignat. γένεσι ὀπῶν, χυμοῖς. Vbi alia genera, ſucci diuerſi, tempora non conueniūt ad germinandū. Quæ tria ita tria ſunt, vt non ſint tria propter differentias diuidentes: ſed ſunt ſicut effectus & cauſę. Nam γένος declarat eſſentiā. Hęc caput, origo, autor ſucci. Hæc principium motus ad tēpus germinationis. Ita & dat ſuccum, vt ſubſtantiam: & addit motum, vt affectum ad finem. Finis autem germinatio. Vides verò quàm breuitatem. Vtrobique enim omiſit verbum ἧττον, ſcilicet τὸ ὁμοιοπαθές. ὃ καὶ παραλλαγὴ: ſcilicet eſt ὃ, pro διό. Prępoſitiones enim omittunt Attici. ὃ, pro διὸ, & καθὸ ἧ, & τῷ, quatenus & propterea τῷ παθεῖν, διὰ τῷ: & χάριν τῷ. παραλλαγὴ verbum Ariſtotelis, παραλλάττει, cùm à legibus naturæ communis, vel ab iis quæ iam dicta ſunt diſceditur. Cùm alia ratio eſt, aut idea, aut qualitas, aut modus, aut numerus, aut ſitus, aut τὸ ἔχειν. Quod verò ſuprà de ſuccis dicebamus: addātur & hæc. Non ſemper, non vbique vel ſuccus idem, vel tempus germinandi, tametſi in eadem ſpecie. Veluti quæ aut regioni-

A bus diſſitæ ſunt, vt Pruna Damaſcena in Syria ſucco alio prædita ſunt, alio in Francia. Item nemo dubitat maturiùs ibi, quàm hîc. Aut cùm diuerſo terrarum ſitu ſunt conſtituta: vt campeſtria, & montana. Hæc cùm dixit: nactus occaſionem de temporibus differēdi, hanc aggreditur tractationem illis verbis. εὔλογον δὲ καὶ ὥρας. Rerum naturalium principia diximus materiam, formam efficientē, finem. Hæc principia ſunt, vt ſint. Priuatio eſt principium vt fiant. Non enim facit eſſe: ſed facit, vt eſſe poſſint. Sunt etiam principia conſeruationis: quorum locus tenet principatum. eſt & tempus. Nam ſi non mouerentur cæli: corrūperentur omnia. Quanquam diximus alibi, tempus nihil agere. Sed qualitates agunt ipſæ, quæ nō

B à tempore inducuntur, ſed à potentiis cæleſtibus. Vulgi eſt opinari, tempus afferre frigus aut calorem: tanto minus interitum. Cùm igitur hîc dicit, anni tempora eſſe ad inſitiones obſeruandæ, vulgato loquendi more vſus eſt. Et duo dixit, augens orationem, εὔλογον μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον. Non ſolùm commoda anni tēpora, ſed etiam neceſſaria. Non ſolùm expetenda aut eligenda, tanquam aliis alia commodiora, ſed etiam quia quædam ſunt vtilia, quædam noxia. Quæ igitur afferunt vtilitatem, ea talia intelliguntur neceſſaria: quando alia nocent. εὔλογον. Inſtituenda eſt inſitio ea anni tempeſtate, quæ non repugnat rationi. Modeſtè addit, ἴσως. καθ' ἃς καὶ ὅλως. Rationem reddit neceſſitatis.

C Suprà dicebat, quo turgent tempore plantæ ad germinationem, rectè inſeri: ſubire namque ſuccum ad alendū: hoc erat veré. par proportio eum ἐπιβλαστάνουσιν, id eſt ſupergerminant. Hoc tempus eſt autumno, & in exortu Caniculę. Vbi duo ſunt animaduertenda. Primùm, Græciæ ſcribere de autumno. Noſter enim autumnus ſyluis, vt ait ille, decutit honorem: tantum abeſt vt incumbat in ſecundam germinationē. Alterum, cùm miſcuit ea quæ fuerāt diſtinguenda. Nam ἐπιβλάστησιν narrat hîc. Ea cùm veré non fiat, ſed autumno, & ſub Cane: tamen confudit illis verbis. μετὰ τὸ πρωΐ, καὶ ἔαρ, καὶ κυνὸς ἐπιτολήν. Igitur ſic dicendum fuerat, καθ' ἃς καὶ βλαστάνουσι, καὶ ἐπιβλαστάνουσι γίνονται. Ponit deinde rationem: & eſt maior propoſitio ſyllogiſmi. δεῖ δὲ ὀργῶν φέρειν. Non poteſt ferre, niſi cùm turget in-

D ternis principiis germinandi. ὀργῶν in ſingulari ἀντὶ τοῦ τὰ ὀργῶντα. παραινέσεις δὲ οἱ λόγοι. Sēper ſibi rationem proponit ducem ſuatum commentationum. Vbiq; legas, λόγον, εὔλογον, ἄλογον, & ſimilia. Cùm igitur obſeruare tēpora quibus turget arbor, cautio ſit: & cuique ſuum tempus, non idem ſit omnibus commune: quæ diligentia eſt in mādandis terræ ſeminibus, atque in arboribus plantandis: eadem ratio in ipſa quoque inſitione. Diſpicienda ergo tempora: neque lex eadem temere omnibus ſtatuenda. Vbi latet Philoſophi diligētia. ſubeſt ſiquidem obiectio. Quaſpe inſeremus ſub Canicula, cùm torrētur omnia, aut autumno, cùm abit vigor? Reſpōſio. Quemadmodum ſub autumno plantantur arbores in terram: ſic plantando, eſſe ſurculos in arborem. Ratio ſita eſt in

ſuperiore

ſuperiore ratione, cùm dicebat: arborem ſurculo pro matrice eſſe, quemadmodũ arbori terra eſt. At hoc non expletur ſimilitudo. Quippe plantãtur arbores, cùm ſuccus introrſum retractus eſt, ac ſpiritus ipſi naturales in radicem, relictis tãtùm vitalibus ſpiritibus, ad cõſeruationem in partibus ſuperioribus. Id fit, quia reſeruati recreantur, quò fiant ad opus futurum valentiores. At ſurculus eo ipſo minus commoda vtatur arbore ad alimentũ. Quare non erit ea ſimilitudo, quam ipſe profitetur illo verbo, περιπλάσσει. Videtur tamen nõ ex proprio arbitratu hæc præcipere, ſed ex aliorum ſententiis euocare. Ait enim. εἰ μὲν γὰρ τὴν ἐαρινήν. Poſtquam communem duobus temporibus Veri & Autumno attribuit inſitionibus vtilitatẽ: nũc vtriuſque cauſas reddit, ex quibus hominum iudicia ac ſtudia diuerſa comparentur. Vernum tẽpus, inquit, commendatur: propterea quòd tum prægnantes arbores ſunt. hæc prima ratio. Nam ſi habent, vnde noua fundant germina, tanto commodiùs habebunt, vnde alant inſitum ſurculum, qui non eget generatione, quæ operoſior eſt, ſed fœdere tãtùm, atque ſocietate. Hoc primum. Alterum: φλοιὸς ἐπιφύει). Quia opus eſt vnione prius: vnionis quoque cõmoditates explicat. accreſcit, inquit, cortex. ἐπιφύεται. In omni augmento eſt generatio. Neque enim ſola quantitas additur, vt in Mathematicis, ſed etiam ſubſtantia. Itaque dixit φύει). Id ſignificauit generationẽ præpoſitio verò ἐπὶ, acceſſionem. vt περὶ τὸ ὑπάρχον ἐπιγίνεται ὑπὸ τῆς φύσεως τὸ φυόμενον. Et quia non ſatis erat dare materiam è ſucco & formã quę facit vt ſuccus ille ſit cortex: dat etiam finem καὶ περιλαμβάνει. Hoc enim eſt corticis officium, comprehendere. Quare igitur quidã vernas probent inſitiones, hæ ſunt cauſæ. Quare verò alii autumnalem, iam dicet. ἔτι κινοῦνται. Illud ἔτι eſt quaſi, ὅτι, vel ὅταν, ſcilicet κινοῦνται. Coaleſcẽtibus inter ſe corticibus vnus fit cortex, quo comprehẽdente fiunt intus omnia ſecundiora. οἱ δὲ τὴν ἐπ' ἀρκτούρῳ. Nunc autumnalis vtilitatis affert rationes. Quòd tempus deſignat Arcturi exortus. Is Plinii tempore diebus vndecim erat ante æquinoctium libræ. Nunc anteuertit. Vnde notauimus in noſtris Exercitationibus illorum errorem, qui ex Palladio noſtris nihiloſecius temporibus vmbras metiuntur per mẽſium dies. Ii progreſſum noui orbis ſub decimo ignorarũt. Quemadmodum & hoc, & Solis ἀπόγειον, qui mirantur cum Plinio quamobrem obeliſci vmbræ prioribus non conuenirent. περιέχεται μὲν γὰρ δὴ ῥιζοῦται. Quia, ſicuti dicebamus, autumno reuocatur intrò vis animæ, inſtrumentum calor, materia ſuccus: atque iccirco fruſtrari videtur ſpes coaleſcentiæ, quæ Vere fiebat alimento ſubeunte: iccirco molliuit rem verbo ῥιζοῦται, inquit. Quaſi nondum toto ſucco reuocato (autumni enim tunc eſt initium, atque etiam ante initium) ſatis eſt humidi in quo ſurculus ille radices agat. Quaſi natura, quemadmodum arboribus in terra meditatur radices, ita ſupra terram in arbore ad ſurculi beneficium. Sed quia non ſunt radices

A neque per formã, neque per figuram, ſed proportione & officio: iccirco addidit, δὴ καὶ ἐπιτηδεία. Vt non ſolùm vniatur, ſed etiam ſpem faciat & durationis, & officii futuri. Verbum difficile eſt ad interpretandum. Deſignat ſibi futurã germinationem. Id eſt adeò coaleſcit vt quemadmodum rami qui in arboribus inſunt, præferũt ac quaſi meditantur gemmis ſuis germinationem: ſic inditus ſurculus ſimilem oſtentet vigorem. Qui vigor quoniam ſubobſcurus etiamnum eſt, neque ſatis expreſſus, adeò adiunxit, ſicut & priùs, δὴ. συνεργεῖ δέ. Nunc oſtẽdit huius apparatus vtilitatem, eámque longè verna præſtantiorem: quippe eo tempore inſtitutã inſitionem vſque adeò promouere principia ſua, vt erũpere poſſit Vere cõferta germinatio. Quaſi conditas res ſuas in theſauris

B proferat demũ, atque explicet cumulatè. Eſt autẽ ἰσχυροτέρα ἀρχὴ, propterea quòd in ſe conſtãs atque vnita manet: non effunditur, vt Vere. Sic & ignis conceptus qui latuit priùs, latiùs atque violentiùs graſſatur. Ita rei maximæ controuerſiæ, ac nobis ignotæ reddidit manifeſtiſſimam cauſam. Nihil enim clarius, quàm ex validis principiis commodiores euentus eſſe. Nihil magis confeſſum, quàm virtutem rei cuiuſpiam collectam firmiorẽ ſeipſa eſſe diſſipata. ἐκλέγουσι δὲ καὶ τὶ τὰς μασχάλας. Hæc alia capitis pars. Ibi eligebat tempora: hîc partes arboris eligit ad inſitionem: μασχάλας, alas. Tranſlatæ multæ vocabulorum ſignificationes ab animalibus. Hoc iam vulgatum non eget exemplis: velut etiam μασχάλη. Hoc ſignificat alarum in homine cauitatem: etiam aliorum animalium: vnde cingula veterinorum, μασχαλιστῆρες. Stratonicus ob

C eam cauſam Byzantium Græciæ μασχάλην appellabat. Itaque cùm plantam inuerſum hominem faceti dicebant, itémque hominem plãtam inuerſam: quę pars eſt ſuperior inter ſtipites & ramorũ coniunctionem indicabãt. At in eam partẽ nemo demittit ſurculos, neque poteſt induere inoculationem: ſed in ramum fiſſum ſurculum, in ramum delibratum fiſtulam cum oculo. Emplaſtrationis autem ſcutulam neque eximit inde quiſquam, neque eò applicat. Quamobrem μασχάλην hîc pro ramo contra rationẽ: ex vſu tamen. Ramos enim ſic alas vocat Dioſcorides. παλαιοτέρας καὶ νεωτέρας, medias inter vetulas, & imperfectas: inter tenerrimas & duriores. Adeò ſint nouellæ, vt ſint perfectæ; adeò perfectè, vt ne vetulæ. Rationẽ adiungit vtriuſque. Actus ob teneritudinẽ fauet ad coale-

D ſcendũ: vt in puerorũ fractis oſſibus. Nam præter ſimilitudinẽ (eſt enim etiã inter duas vetulas partes ſimilitudo, quæ non coeunt tamen) eſt etiã, vt ita dicam, mutuum obſequium. Ideò dixit. ἀντιλαμβάνεται γὰρ ἐντεῦθεν μᾶλλον. Scilicet oculus capit ex eiuſmodi potiſſimùm ramis & conſiſtentiæ & vitæ principia, & generationis: tum quia poſſunt, hoc eſt δὴ τελειότερα: tum quia obſequium præſtant ob naturæ facilitatem, quæ eſt in tenera ætate, hoc eſt ἁπαλά. Itaque oportet eſſe teneriorũ perfectiſſimas, & perfectiorum tenerrimas. Addit alterius tantùm conditionis rationem, δύναται

τὰ νέα, καὶ εὐβλαστῆ Quoniam ſint nouellæ præditæ principiis maximè commodis ad viuẽdum, atque etiam ad germinandum. Hoc non probat: probatio talis eſt. Sunt proxima primis ſuis principiis, & remotiſſima ab extremo vitæ tractu. Igitur εὔζωα. Item εὐβλαστῆ, quia ſucco abundant. hoc autem non eſt, quia νέα, ſed quia τέλεια. Itaque prudentiùs addidiſſet ſic, τὰ νέα, καὶ τέλεια. Itaque duo ſuprà cùm ſtatueret principia, ἔχειν, καὶ τηρεῖν ὑγρότητα: hic eadem deſignauit. ἔχειν, cùm dixit, εὔζωα: τηρεῖν, cũ dixit εὐβλαστῆ, μάλιστα δὲ εὐφυῆ. A partibus cõdiſſimilib⁹ elegit quę maximè conuenirẽt: nũc à partibus cõſimilibus & earũ qualitatibus. Maximè aptas eſſe partes eas, quarum humiditas eſſet γλίσχρα, item ipſa μαλακόφλοια, ὁμόφλοια, ὁμοπαθῆ. Quatuor conditiones: vna à ſucco, duæ à partibus, quarta à toto. Quas omnes antecedit, ἔχειν ὑγρότητα, καὶ τηρεῖν. De humore iam dicta eſt, & de lẽtore cauſa. De corticis teneritudine non minus. vbi negabat aſpera εὐβλαστητικά. De iis quarum ſimiles eſſent cortices, etiam nonnihil: cùm aiebat, ſimilia coire. De eo quod eſt, eſſe ὁμοιοπαθῆς, hoc eſt ſentiendum, quod præceptor de animalibus. Negat fieri poſſe, vt ex animalium genere diuerſo, tertium progignatur: niſi tempora conueniant vtero geſtando. Igitur in plantis τὸ ὁμοιοπαθὲς tum hoc ſignificat, tum illa alia: frigoris, caloris, ſiccitatis, humiditatis vim æquè ferre poſſe: denique ſoli, cæli, peregrinarũ impreſſionum affectiones. Mollia verò coaleſcunt: propterea quòd in ſecũdo De generatione, tenuis eſt, partes vacuas implere poſſe. At ab humore mollitia: humor autem tenuis. Vbi verò per humidum coiere: per ſolem coaleſcunt tantiſper humido ſuperfluo, atque calorem obtundente reſiccato: non ſuperfluo verò per denſationem affecto firmitate. διὸ καὶ εἰς τὰ παρεμφυτεύεται. Ponit cõcluſionem ex illis omnibus quæ propoſuerat: Quæ natura ſimilia ſunt, & quæ ætate, facilè coire. Naturam intelligit ſpeciem, & ſpeciei accidentia. Ætatem, tempus vitæ, & temporis accidẽtia. Non enim ſatis eſt, Pyrum in Pyro inoculari ita, vt in arborem vetulam, aut nun vetulæ ramum vetulum: oportet etiam ætates conuenire. Sic ſuprà, eſſe poterat humiditas: oportuit eſſe viſcidam: Ineſſe potuit viſcida: oportuit conſeruari. Conſeruari potuit: oportuit mollem eſſe corticem, vt facilè obduceretur. Potuit eſſe mollis, vt Phyliræ, & Citri: oportuit eſſe ſimilem. Potuit eſſe ſimilis cortex: oportuit totam plantam ſuapte natura æquè cum ſurculo, ſurculum cum planta eaſdem noxas defugere, ac ſuſtinere. ἔτι γὰρ γλισχρότης καὶ ἀντιληπτικά Sanè gluten prehendit, atque hærens tenax eſt. Hæc eſt ratio quæ requiritur ab humore lento. Quæritur à reliquis. Itaque dicit de corticis mollitie. ὁ δὲ μαλακὸς φλοιὸς εὐμενής. Faceta oratio, & ἰδίᾳ metaphora. obſequentem interpretor. Addit, καὶ οὐ πολὺ μεγάλην μεταβολήν. perſtat in priore ſententia. Facilitas coaleſcẽdi in iis, in quibus nõ eſt opus multa opera. Quia cortex obſequioſus eſt, neque refragatur, opus ipſum non multum requirit temporis. Vnde etiam

A illud ſequitur: vt cùm celeriùs negotiũ cõficiatur: minus ſit plurimis, quæ alias aliæ ſolent euenire, obnoxium ſit incommodis. ἔτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις. Exemplo contrario fecit illuſtriorem ſententiam ſuam. In olea ſeriùs inſitionem perfici, quia ſeriores item ſint prouentus oculorum. Vbi verbo abuſus eſt, ποιεῖν. Ait enim: oleam oculos facere. Nihilo magis olea facit oculos, quàm ramos: nihilo magis ramos, quàm ſtipitem. Sed naturæ vis quæ in ſeminario fuit, puta in talea, fecit radicem, brachia, frondes, alia. Solum fructum fortaſſe dicatur arbor facere: quoniã fœtus eſt. Sed Theophraſtus, qui ſuprà vocauit κύημα ipſam germinationem: potuit & hîc hunc ad modum loqui. ἔτι δὲ ἀπαλά. Si non eſt mendoſus codex, ſumẽdum eſt τὸ ἰερὸν veteri ſignificato pro tenello ramo. Sic enim priſci ἰερὰς, Iunices appellabant. Tunc ſen-

B tentia perſpicua erit. Sumendos eſſe teneros ſurculos, quorũ humiditas ab æſtiuo calore nequeat expugnari. Tunc autem legam ἀπὸ τοιούτων commodiùs, à ſimilibus ſperare nos poſſe germinationem. Ceterùm ἀθρόα quid ſibi velit hic, neſcio. Theodorus legit ὑγρά. Nihil tamen affinitatis eſt inter haſce voces. διὰ τέλους, ne intermittat, aut intercipiatur humiditas. Mira loquutio Græca. Nã quomodo tractus ad finẽ, & finis ipſe coire queant? διὰ, ſignificat tractum inter principium & finem. at τέλος finem. Quònam igitur modo, διὰ τέλους? τὸν τόπον, locum, id eſt oculorum, qui euaſuri ſunt germina. μάλιστα. potiſſimùm. Num igitur ab iis etiam ſurculis qui tales non ſunt? Vult

C dicere, commodiſſimè. διὰ γὰρ τούτων. Confirmat pręcepti ſui autoritatem artificii autoritate. Nam quidam, inquit, hanc humiditatem adeò putãt neceſſariam, vt etiam quatuor aut quinque menſes inſitionem rigari iubeãt. Non tamen omnem inſitionem, ſed inſurculationem tantùm. Nam mox inoculationem ait aquis infeſtari. τὸ δ᾽ ὕδωρ τῷ μὲν ἐνοφθαλμισμῷ πολέμιον. & mox, τῷ δ᾽ ἐμφυτευμῷ χρήσιμον. Vtriuſque cauſam reddit: inſurculationi verò etiam addit conditionem. Quare obeſt humor inoculationi? ἐκσήπει γάρ: putrefacit. nota præpoſitionem ἐκ. mira eius efficacia. Significat enim perfectionem, vt expugnare. non ſine ratione. Sua namque natura deſignat locum vnde. Er-

D go ex ipſa pugna extrahit hoſtem, qui ita vincit, vt non ſit amplius pugnandum. At ἐκσήπει, non ita putrefacit vt extrahat ex putrefactione, ſed vt eximat è natura ſua. Sic in hiſce libris frequentem inuenias vſum huiuſce propoſitionis. Καὶ ἀπόλλυσι. Ita reſoluit actiones has, in ſuas cauſas. Primùm dixit, πολέμιον. quare hoſtilis & inimica eſt aqua? quia ἐκσήπει, i. putrefacit. Quid tũ poſtea? ἀπόλλυσι. Interficit. Quomodo fit hoc? περιρρέον διὰ τὴν ἀσθένειαν. Aqua, inquit, præterfluit atque detergit ſuccum illum natiuum. Itaque & ſuo frigore calorem extinguit: & ſua lubricitate ſuccum illum, quem oportuit eſſe γλίσχρον, diluit: atque etiam effluẽs auehit. Ille autem ob imbecillitatem reſiſtere nequit. hoc eſt, δι᾽ ἀσθένειαν. Cauſa igitur prima eſt illa, περιρρέον. Itaque id prohibent agricolæ

cedæ, vt conſulant inoculationi. Prohibent autem redimiculis: hoc eſt, περιδοῦσι τοῖς φλοιοῖς. Iccirco non ſubit, ſed arcetur corticibus. etiam limum obducunt, aut argillam, & muſcum inſuper. Tum corticem decuſſatum imponunt, & viminibus cohibent. Hæc eſt ars in opere. Alia pars artis eſt in electione temporis. Vt vitem imbrium incommoda, ſub Cane rem peragunt. hoc eſt quod aiebat, ἀσφαλέστατον. Hæc de inoculatione. Inſurculationis autem præſcribit conditioně. Ei aquam eſſe vtilē, ſi natura ſua nō ſit humidus ſurculus. ἂν μὴ ὑγρὸν ᾖ τῇ φύσει. Exempla non poſuit. Nos nulli vnquā quicquā aſpergimus. Διὸ καὶ οἱ μὲν αὐτῷ. Lutum adhiberi hac de cauſa à quibuſdā, vt ne reſiccentur. Nos argillā, vt ne madefiāt. Quoſdā verò etiā ollā imponere, vt paulatim inſtillet. Oportet igitur, vt opinor ollā iſtam pertuſam eſſe. Et notandum verbum ἐπικολλαίνουσι: nam vſitatum eſt κολλᾷν. Ἀναξηραίνεται γὰρ ἀντιχύ. Ratio conſilii, quòd initur ad humectandum. Exiccatur enim propter vulneris magnitudinem. Præciſo namque brachio multum patet ſpatii, vnde exhalet attenuatus humor. Ὀρθῶς δὲ. Alia capitis pars, in qua docet artis modum, & præceptorum cauſas. Cauendum, vt tam oculus, quàm cortex ſit ἀρραγὴς, id eſt abſque vlla ſciſſura. hoc de oculo: de ſurculo id. Ita radendum (hoc enim fit, vt in fiſſuram adigatur) vt nequid medullæ incommodetur. Nam vtriuis vtrumlibet contigerit, futurum vt areſiant. Dixit ὀρθῶς, ritè: & quod ſuprà dicebat εὐλόγως. Quod enim rectum eſt, è ratione eſt. τὸν ὀφθαλμὸν, ſané. Nam ſi oculus eſt inchoatum germen: oculus ſi vitietur. germini vitium afferetur. καὶ τὸν φλοιὸν, nempe & corticem. cortex enim præſidium ſucci eſt. Quà ſciſſus fuerit: eà ſuccus amittatur. hæc, inoculationi. καὶ τὸ ἔνθεμα: hoc eſt ſurculus ab euentu. quia imponitur. Diophanes etiam verbo vſus eſt, ἐνθεματίζεται. Alia ratione Didymus ἔμβολον dixit fiſtulam inoculationis. Nam potius eſt περίβολος. Quippe ἔνθεμα intrò ponitur: ἔμβολος extrá. Μὴ γυμνοῦν. Intellige de lateribus. Non eſſe lignum auferendum quo ſe ſtipata medulla tuetur. Nam omnino in ipſa cuſpide medulla detegatur neceſſe eſt. Nota loquutionem mutilam, ὀρθῶς εἰς τὸ διατηρεῖν. Alius dixiſſet, ὀρθὸν διατηρεῖν. Ραγέντος, ad corticem & oculum refertur: γυμνωθέντος, ad ſurculum. Διὰ τοῦτο καὶ περιδοῦσι. Alia cautio ab arte. Quantum hiat inter duos cortices id phylira circundant: deinde obducunt luto pilis miſto. eo luto etiam chymiſtæ vtuntur. Lutum implet: pilus cohibet, ne calore diſſiliat. In inſitionibus item pilum addebāt, ne à ſole reſiccatum hiſceret. Phylira quid ſit, ex hiſtoriis & Dioſcoride ſatis. etiam Grammatici docent ex Plinio ad coronarum vſus: vt apud Horatium. Ob tenuitatem & tenacitatem petebatur ab inſitoribus: vnde tæniolas ducerent. Cato Bugloſſi foliis vtitur. Quæremus, vtrum præſtet, Phylira ſtatim obducere, ac deinde luto: an cōtrá. Nos enim argillā primùm ſtatim apponimus: deĩde faſciolas ſalignas, prius circumiecto

A muſco. Atque ita longè melius fit, vt humor ille permaneat intus incorruptus: qui congenere humore luti foueatur. Tria deinde enumerat incommoda. Μήθ᾽ ἥλιος, μήθ᾽ ὕδωρ, μήτε ψῦχος. Vbi ſatis patet, non eſſe à Theophraſto accuratiorem diligentiam exhibendam. Sępe, vt quicque ſubiit, admiſſum eſt. Cùm omnis natura vitietur exceſſibus, atque ii quatuor contineantur qualitatibus, tres hîc ponit: quartum omiſit ſiccitatem: ſanè bene. Primùm quia non eſt actiua qualitas: deinde quia fit ſiccitas vel à frigore vel à calore: quorum vtrunque poſuit hîc. Tertia erat humiditas. Quæ profectò erat tertio loco ſtatuenda. At eam inter calorem & frigus poſuit. Hæc non vaſtant ſentētiam: ſed lædunt animum verè Peripateticum, id eſt exacti iudicii virum. Hoc hîc moneo: quia ſæpe vſque ad faſtidium obtundit. ἐπιλυπῇ. Moleſta ſint. Compoſito verbo vſus eſt. τὸ ἐπὶ ſignificat horum incommodorū viciſſitudines: id quod Latini dicunt aliud ſuper alia. Καὶ ὅταν σχίσαντες. Aliud præceptū præpoſterè poſitum. Prius enim ſcindunt atque inſerunt, quàm oblinunt aut obligant. & σφηνοειδῆ. Cuneatum faciunt ſurculum. Σφύρᾳ ἐλαύνουσι. Non ſurculum adigunt malleo, ſed vtraque, vt Plinius iubet, manu. Indunt autem ſurculum in fiſſuram, quàm vt cuneolo ferreo fecerint, quàm cuneolū malleo adegerint. Itaque τὸ σφηνοειδῆ etiā poteſt referri ad Cuneū ipſum. vtrò referatur, nihil ſanè refert. Quaſi dicat σφηνοειδὲς τὸ τμήσαντες. aut σφηνοειδὲς τὸ ἔνθεμα. Hoc autem inſtituunt: vt penitus adigatur. μάλιστα penitus, prorſus, Latina puriſſima ſignificatione. χρὴ δὲ τὸ ὑγρότατον. Per initia capitis generationē & coaleſcentiā

C attribuebat humiditati. Poſtea verò etiā in quibuſdā quęſiuit vel aduētitiā, à luto, & ab olla. Nūc oſtēdit cōtrà, quarundā arborū eſſe naturā humidā adeò, vt ad futurā inſitionē cedere aliquot ante dies neceſſe ſit, vt ex ea fluat: quod nimiū eſt. Vitē cōmemorat hîc: de cuius humiditate plurima ſcripſit etiam in ſequētibus. Συμμέτρως πως. Modum certum. Quia modus omnis omniſq; tēperatura, eſt τῶν πρός τι. Nanque aliuſmodi eſt in hac ſpecie, atque in illa. Μὴ σήπηται, μηδ᾽ εὐρωτιᾷ. Nunc dicit noxā, cuius ſit autor humiditas nimia. Scilicet putrefactio: aut, minimū, ſitus & muccor. Quamobrē prohibetur coaleſcere. εὐρωτιᾷ. Verbū, quo etiā vtitur, vbi de rubigine, aliiſq; plātarum vitiis loquitur. Igitur cùm immittunt ſurculum, operæ eſt, vt iam effluxerit quod nimium eſt. προαπορρυῆν.

D πρὸ ſignificat tēpus ἀπὸ ſignificat locum vnde. Ita tempus præuentionis προαποτέμνουσι. ῥεῖ δὲ καὶ αὐτή. Cùm dixit humidiſſimam, ponit ſiccîſſimas. Illam præcidebāt multo antè: has illo & cedunt, & inſerunt. Illam, quia humidiſſima: has, quia ſicciſſimę. Et ibi numerat Punicam atque Ficū. De Punica non ambigitur. Habet enim partes omnes maximè aſtringentes, etiam liquidiſſimas. At ficum ipſemet in ſequentibus agnoſcit humidiſſimam.

Δεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς χώρας. Non rectè deſcripſit Theodorus hæc à ſuperioribus. Cùm enim hîc ſicciora comparet cum ſucculentioribus: &

iam de temporibus loquutus ſit: de locis nunc agit: ſimúlque confert ea cum temporibus, & cum arborum naturis. Ac mox ipſarum arborum naturam eam qua ſunt vel mitia, vel agreſtia, ſdque ad inſitionem. Oportet, inquit, capere, atque etiam eligere tempora tum pro locorum conditione, tum pro arborum natura: vt hęc inter ſe conueniant. Confundit autem vtrunque breuiſſimo gyro loquutionis. ἔστι τὰ μὲν ἔνυγρα, τὰ δὲ ξηρὰ, καὶ λεπτόγεω: de loco: nunc de tempore: καὶ ἅμα πρὸς τὸ ἔαρ. Ratio. οἰκεῖον γὰρ οὕτως, ἀντὶ τοῦ τοῦτο. Conuenientius eſt, ideò ἄμεινον. Quia omne conueniens, bonum ei eſt, cui conuenit. Quare conuenit? διὰ τὸ ὀλίγον ἔχειν τὸ ὑγρόν. Non bene dixit ὀλίγον ἀντὶ τοῦ μετρίου. Namque ὀλίγον defectus eſt, vt in æſtate: non mediocritas, vt in Vere. Ita vides confuſa. Nam cùm ſit terra partim vda, partim ſicca: vtri B tandem commodius ver, quod hoc ipſo commẽdatur, quia non habet humoris multum? Præterea cùm εὐφυτεῖα gaudeat aquis: ἐν ὀφθαλμισμῷ lædatur aquis: quomodo vere hacce humoris paucitate communem ad vtilitatem aliis temporibus anteferatur? Itaque hanc confuſionem explicat cùm dicit, ἐν δὲ τῇ ἀγαθῇ. In ſolo læto requiri potius autumnum. Hic autumnum pro ſicco ſtatuit: ver autem pro humido, & contrariis quidem vocibus iis quas dicebat modò: vt mendoſum eſſe codicem ſuſpicemur. Ait enim τοῦ ἦρος πολλὰ λίαν ὑγρότης: ac dudum, ὀλίγον τὸ ὑγρόν. Vt quemadmodum ὀλίγον interpretabamur μέτριον: ſic hic πολλὴν, ἀρκοῦσαν. & ſit πολλὰ ad tricenos dies, non tamen nimia. Poſt hæc ponit affectus inſitionum, duplici ratione: primùm à tem C pore: verna ex inſitione καλλικαρπότερα. Nunc ſtatuit iudicium controuerſiæ ſuperioris, & modeſtè, cùm dicit, ἄλογον. hoc à tempore: item à genere arborum: quippe ſi in agreſtem, mitis inſeratur. Ratio? ἀτεροῖα γὰρ, &c. Forma eſt à ſurculo, materia ab arbore. At robuſtiores ſunt arbores feræ. Quando naturæ tantùm ſatu ortæ ſunt, non arte aut electione, quæ fruſtrari queant.

πολὺ διαφέρειν. hic ſignificat excellentiam, non ſolam differentiam vſitatiſſima dicendi lege Grecis. Meliuſcula, inquit, erit ſi in mitem inſeratur agreſtis: non tamen nitorem illum aſſequetur: quem ſibi mitis comparat, ſi in feram inſeratur.

Lego, ἀναζεῖ. Sicut & multis aliis locis hiſtoriarum, vbi perperam legitur, ἀναξεῖ. Et τῆς D δὲ τῶν ὀφθαλμισμῶν, non autem τοῖς. Et παραχρῆμα, non παρὰ χρῆμα. Illa, ὡς ἐν ἑνὶ λαβεῖν, fortaſſe ſunt expungenda. Et ἀθρόα, poſt, ἱερὰ, fortaſſe aliter legendum. Et τόπον αὐτοῖς non αὐτῆς.

Et φιλύρας τὸ κοιλαίνειν τοῦ φλοιοῦ, non autem φιλυρὰ φλοιοῦ. Et σφυρᾷ ἐλαύνουσι, non autem ἐν σφυρᾷ.

Theodori codicem corruptum ſuſpicari neceſſe eſt, aut eum aliuſmodi Grecum habuiſſe Sic enim, ἐπεὶ δὲ τὸ ἐν ἄλλοις φύεσθαι, ſequitur vt rationem generationum, quæ ſubditis aliis fierent, explanemus. Quanquam non tam errorem, quàm A culpam fortaſſe quis iudicabit. Sæpe namque diſtorquet orationem. At inſitio & inoculatio in aliis fit: non autem arbores ſub ſurculis, aut oculis ſubduntur. Imò ipſi in arbores induntur. tamẽ mox etiam ſubditum dicit truncum. At ὑπάρχει μὲν τὸ στέλεχος, οὐχ ὑποτίθεται δέ. Et qui ſubditi vulgari dicuntur ſignificatione, etiam hoc iudicant, Tranſmouentur enim ex imperio ſub imperium.

παράταξις appoſitio. optimé. ad verbum, adordinatio. Verbum militare. ἁρμόττεται δὲ πάντῃ. Paraphraſin exercuit cùm dixit, quàm habens oculus oculo aptiſſimè ſe coniúgit. Et eſt Didymi ſententia, vt fiſtulæ oculus locum tegat eius oculi qui fuerat in ramo. Et verbum ἁρμόττεται rectè expreſſit aduerbio illo, aptiſſimé. Simpliciſſimè cõuenit, & ex puriſſima verbi huius ſignificatione. B διὰ τὸ κατειργασμένην τὴν τροφήν: Quòd alimenti copiam præparatam, confectámque ſecum attulerint. Sanè mera paraphraſis, non autem verſio. Neque tamen præparatum dicit hic alimentum, ſed κατειργασμένην, confectum. præparatio namque eſt διάθεσις, ἥτις προηγεῖται πρὸς τὴν κατεργασίαν. ὥσπερ ὁμογενὲς. tanquam generis ſocietate. Iam diximus, aliud eſſe generis ſocium, aliud congenerem. Generis ſocius erit τὸ ἀνάλογον. Socius enim eſt is qui admittitur ad facultatum, laborum, negotiorum, præmiorum participationem. Quàm naturam ſanè præ ſe fert τὸ ἀνάλογον, quod nõ eſt penitus ſua tota natura ſub eodem genere, ſed particeps ſocietate. Is eſt vnus è cincinnis Theodori, ſumptus ex munditiis Ciceronis: habiturus amaſios loquutores, non veros Philoſophos. Hoc dixi, quia Plinius maluit ſuccorum ſocietatem. C συμβαίνει καὶ τοὺς καρποὺς ὀργᾶν. Succos tranſtulit τοὺς καρπούς. Diximus in commentario, quæ è re viderẽtur ἅπερ ὅμοιον ᾖ, καὶ ὁμοιοπαθὲς τοῖς καρποῖς. Quod Theodorus vertit, non intelligo. Cùm ſimile aliquid eſt, & ſimili fructuũ ratione afficitur. Quãquam ſuprà explicatum eſt: tamen hic quoque dicamus. Si eſt eadem Naturæ incitatio tum fructuum tum arborum ad germinationẽ: illud quoque quod erit ſimile, & proximũ naturæ fructuũ, habebit eandem incitationem, quam & arbores habent ad germinandum. At oculi ſunt eiuſmodi. Quia ſicuti fructus ſunt arborum ſoboles, ita ſurculi ſunt partes quaſi cæteris à partibus generatæ: id eſt à trunco aut brachiis. Quamobrem eodem tempore & arbor ipſa incitabitur, & ſurculus qui in arborẽ inoculatus eſt. Sic igitur planiùs D vertiſſet. Quando ſimile fuerit, & iidem præditus affectibus, quibus afficiuntur fructus. παραλλαγή, diſcrimẽ. non bene. Nam diſcrimen eſſe quit ſine motu: velut inter equum & leonem. At in tẽpeſtatibus eſt non ſolùm diſcrimẽ, ſed etiam mutatio. Hoc autem ſignificat παραλλαγή. μᾶλλον δ' ἴσως ἀναζεῖν. Theodorus deformauit modeſtiã Philoſophi contrario verbo: dixit enim, omnino. Aduerbium hoc aſſertiuum eſt: at ἴσως eſt dubitatiuum: ὅλως poſuit, ἀντὶ τοῦ ἴσως. ἐπισυμφύεται. Maiorem in modũ coire. Neſcio qua ratione hæc ex illo duxit. Imò verò repręſẽtare ipſã germinationẽ.

Sic enim

Sic enim Latinè dicimus: non ſum preſentis ſecuritatis dare ſignificationem, ſed etiam tum roboris, tum operæ futuræ. τελειοτάτας, nitidiſſimas: peſſimé. Nihil nitidius nouellis germinationibus. Multum enim in iis ſucci, multum aeris, multum ſpiritus. Itaque reciſo Quercus ſtipite, cùm ſummittit nouella germina radix, cum quouis panno ſerico poteſt comparari. At vbi ſunt adepta perfectionem: ſanè depoſito nitorcillo, ſubtriſtior eſt viriditas. Sic mox τελειότητι lęuitatem, neque ex fide, neq; ex re. Quid perfectius adulta Vlmo, Quercu? Eæ cùm ſunt τελειότεραι, minus ſanè læues ſunt. ὁμοπαθῆ, pariter apta affici. Rectè. De tempore intelligẽdum, non de gradibus affectuũ. Simul enim calorem ſentiunt, at non æqué. ἔχει γὰρ γλισχρότης ἀντιληπτικόν. Lentor enim apprehendendi viam obtinet. Quæ oratio magis eſſe poteſt ἄπειρος ἢ ψυχρά? Itaque, vim, ſcribendum eſt. εὐφυῆ, benignum. Rectè: obſequioſum, & facilem. Mollitudo, lentitudinis aut mater, aut ſoboles, aut comes. ἁπαλὰ ἱερά. Humidi, tenelliſque ſurculi perendi. Satis de his ſuprá. μὴ ἔχει ὑγρότητα, niſi humorem habeat extrinſecus illibare. Quid hoc ſibi velit, neſcio. ἀποξύνειν, exacuere. Non id ſignificat, ſed radere aut abradere. at ille Plinium ſequutus eſt: qui excutionem dicit. At mox cuneum ſimul nominat: & radendi mentionem facit. πηλῷ τετριχωμένῳ, limo crinito. Ludit nos. Non ſunt crines equini pili. Crines ſunt pendentes pili, ac diſcriminati. Hoc eſt, κόμη. Plinius, paleato luto. σφηνοειδής, cuſpidatim deciſum, ex Plinio, non ex fide. Non eſt cuſpidis forma, ſed cunei Mucro tametſi aciem habet, tamen latiuſculus eſt. Cuſpis in punctum deſinit. Hoc eſt ἀκίς, & apud hunc eundem autorem habemus alibi ἀκιδωτόν. Cuneus autem σφήν. Vnde & conchæ quędam. quanquam σφηνοπώγων fortaſſe hunc errorem ſuſtinere poſſit. προσχωθῇ: deprimatur. Non explet verbi ſignificatum. Nam πρὸς habet conſignificationem, & relationem adhæſionis. πρὸς θέσιν. Adigatur ad verbum. Nam hoc hîc non poſuit, quia iam poſuerat pro ἐλαύνουσι. verbum aurigarum. vt illi ſcutica, vel flagello. ſic hi malleo impellũt. Sin ἐλαύνουσιν, adigunt, dicas: rectè namq; dicitur: προσχωθῇ, dicas adiiciatur. Plinii verbo. His autem verbis addidit de ſuo ſuperſtitioſé (lecticæque). εὐλιᾷ, vermiculatur. non id ſignificat, ſed mucorem. οἰκείας ὥρας καὶ πρὸς τὰς τῶν δένδρων φύσεις. Quin & pro ratione locorum temporis proprietatem cepiſſe, ratio eſt ſicuti dicimus capere locum, capere tempus: ſic dictum voluit. capere temporis proprietatem. Ambitioſè ſané. Conſideratis locorum plantarúmque naturis, iis opportunum tempus accommodare conuenit, προσλαμβάνειν. Sic Latinè ſumere tempus. τὸ οἰκεῖον, planius conueniens, quàm proprium. ξηρὸν, ſitienti ſolo non ad verbum, ſed ad conſequens. Sitit enim, quia ſiccum. Hîc ſuppleuit Theodorus ſic. illis ſiccescentibus. At loca ξηρὰ non ſicceſcunt, ſed ſicca ſunt. Sic Theo-

A dorus hoc verborum flexu abutitur ſæpe, quemadmodum aliâs monuimus. Sicca ſanè haud ſicceſcunt, ſed vda, cùm æſtus ingruunt. τοῦ γὰρ ἦρος πολλὴ λίαν ὑγρότης πρὸς τὸ δακρύειν, ἕως ἔτι δακρύῃ τὸ δάκρυον. Id eſt verna humiditas tanta eſt, vt ſufficere per tricenos dies poſſit. Tot enim, vt aiunt, durat lacrymatio. At contrariam ſibi ſententiam ſtatuit Theodorus. Humor, inquit, verno tempore largior eſt, quàm qui ad conſeruandum ſufficiat: quandiu duret lacrymatio. Si largior eſt: ergo ſufficit. διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ ὑποκειμένου: vires ſubditæ arboris. Perſtat in ſuperiore licentia. At arbor ſubdita non eſt. Surculus inditus: arbor locomota non eſt. διαφορὰν ποιεῖν. Simpliciter expoſuit Theodorus differentiam. Cæterùm

B monebamus nos, pluſculum indicare. Non autem ſatis eſt, ſi dicamus, differt. Nam etiam quod deterius eſt, eo ipſo differt. Itaque hîc ſignificat excellentiam, quemadmodum eſt apud Græcos vſitatiſſimum. Agreſtem ſurculum ſi in arborem mitem inſeras, meliuſcula quidem fiet germinatio: at non tam perfecta. ποιεῖν διαφοράν: tametſi aliquid addetur non contemnendum, quo ab ſeipſo differat ſurculus. καλλικαρπεῖν, bonæ frugis arbor. elegantiſſimé. ſic καλλικαρπεῖν. Sic καλλίκαρπα, de qua diximus in cõmentariis ſuper libris de plãtis falsò Ariſtoteli attributis.

CAPVT VII.

C

Capite ſeptimo declaratur quemadmodum è ſemine fiat generatio. quia ſit in eo totius plantæ principium, ſicut & in ouo. Durare denſiora. In omnibus eſſe ſemen, aliis latens, aliis manifeſtius. Communiri quadam firmioribus operimentis Naturæ conſilio ad motionem. Similia vtia principia in radicibus & ſurculis. Pulegium extra terram germinare, alieno anni tempore.

TÀ δὲ σπέρματα πάντων. Hinc ſecandum fuiſſe caput, ſatis patet ex argumenti disiunctione. Alia namque tractatio hîc. Et manifeſtum eſt ex clauſula: ſic enim dicit, περὶ φυτείας καὶ ἐμφυτείας ἱκανῶς εἰρήσθω. Eſt autem hîc ἀνάληψις quædam eorum, vnde ſuprà digreſſus eſt. Hoc ſæpe committit, vt interturbet. Repetit de

D principiis, quæ in ſemine inſunt, quæque in radicibus & ramis. Primum apoteleſma ſic habet. τὰ σπέρματα πάντων ἔχειν τινὰ τροφὴν, ἣ συναποτίκτεται αὐτοῖς. Duo ſunt hîc. Vnum: omnia ſemina in ſeipſis continere principium nutritionis. Alterum eſt, ſemina eſſe plantæ τόκον: dicit enim συναποτίκτεται. Ac quanquam generatio, & motus ſubſtantiæ compoſitæ, à ſubſtantia, in ſubſtantiam (motum hunc alibi exactiùs, hîc vſitatiùs) tamen principium illud muniendi, tametſi non eſt compoſitum, ſed vis quædam formæ, tamen ei voluit attribere generationem, cùm dixit: τίκτεται. An verò verum ſit: in ſemine eſſe principium nutritionis? Et videtur. Ouo namque comparatur plantæ ſemen. At in ouo ſunt & generationis & nutritionis, tum materia, tum prin-

eipia formalia. Vtrũ vtri ſit attributũ, vitellum an albumen: alibi declarauimus. Hîc dicendum: non eſſe integram ſimilitudinem. Nam pullus intra putamen arcetur. Is dum fit, eo in tractu temporis eget non ſolùm alimento, ſed etiam augmento. Id in plantæ ſemine non videtur eſſe. Formationem requiri ſolam, augmentum nullum. Igitur explicari tantùm, ac radicem illico demittere videmus, abiectis carnoſis interdum partibus: quas iccirco ſatis liquet non eſſe, niſi ad conſeruationem in ſemine cõſtituta. Huic ſimile eſt, quod cenſuit Hippocrates: Iecur primo quoque momento ſtatui, ſcilicet ob alimẽtum. Hoc haud ita eſt. Non enim alitur quod nondum vel eſt, vel fit. Itaque neceſſe eſt, prius creari τὸν δημιουργὸν, cor ſcilicet, quàm τὸν ταμίαν, iecur ſcilicet. ἢ καὶ οὐ καλῶς. Quia comparabat ouo: fulcit ſententiam ſuam Empedoclis ſententia, qui dicebat μακρὰ δένδρεα ὠοτοκεῖν, grandes arbores ouiparas. Vtroque modo legi poteſt, ἦ per interrogationem, & ἢ per illationem. Sic enim vtitur ſæpe pro eo quod eſt, quapropter.

πλὴν ἴσως. Confirmat Empedoclis opinionem verbis illis, περὶ πλείω: tum deinde caſtigat verbis his, πλὴν ἴσως. Quia dixerat μακρὰ δένδρεα. Non de arboribus, inquit, ſolùm dictum oportuit, ſed de plantis omnibus. Omnia namque in ſe habent principium alimenti. Probatio. διὸ καὶ δύνανται διαμένειν. Diu, inquit, durare queunt. Cæterùm neunquam ex præceptoris ſententia: qui rei, quę eſt in potentia, negat vllam eſſe actionem. Non alentur autem, quia vitellum non comedit albumen, aut contrà. Sed frumenti granum ſeipſo conſtat toto: neque alit, neque alitur. Eſſet enim actu iam planta. Reſoluitur autem humidũ, nõ à calore genitali: diuinitus enim tenet Galenus: opificem illum neutiquam conſumere materiã ſuam: ſed ab elementari interno, cuius ſubiectum ignis eſt: qui ignis eſt vnum ex elementis ex quibus conſtat omne compoſitum: ac præterea externo calore, vel aeris, vel venti, vel ſolis dixit, εἰς χρόνους in plurali, non ad augendam diuturnitatem: pauca namque biennium ſuperant: ſed ad diuerſitatem. Non enim omnibus eadem διαμονή. Sic mox, χρονιώτερα δ' ἐπὶ ἔτι. οὐχ ὥσπερ τὰ τῶν ζῴων. Comparat arborum ſemina cum ſeminibus animalium, vt ipſe arbitratur: alii aliud videbitur fortaſſe. Durant, inquit, plantarum ſemina diu, à ſuis plantis ſeparata: animalium ſemina eiecta ex animalibus non durant: ea excipio, quæ ſunt ouiparorum. Ita omnino ouum ſemen putat animalis. Alius acutior exiſtimauerit: ouum eſſe pluſquam ſemen. Quod vt doceat: ita gradus digerat generationis. In quibuſdam animalibus perfectioribus ſemen eſſe maris, & fœmellæ: vt in homine. In quibuſdam non eſſe niſi fœmellæ: vt in Erythino. In aliis, analogia: vt Saliua purpurarum. In aliis obſcuriùs: vt Anguillarum ſtrigmenta. Atque hæc quidem omnia. ſine vllo ſequeſtro porrò procedere ſtatim à ſemine in animal. In nonnullis aliter fieri. ſemine enim non illico animal fieri, ſed quiddam medium. Hoc medium eſt duorum modorum: vnus eſt perfectius, vt vermiculi Muſcarum ſoboles, è quibus fiunt Muſcæ: alterum imperfectius, vt oua. Cuius proportionis ſunt plantæ. Non igitur fructum ſemen eſſe, aut ouum puto, quale ſemen eſt animalis: ſed fœtum integrum ex ſeminis occultis internis, non tamen dearticulatum. Perfectum, inquam, cæteris omnibus, niſi dearticulatione. Hæc extra vulgi opinionem, rudiora ingenia non admiſſura, ſcio. τοῦτο γάρ. Duo dat, quibus comparat diuturnitatem. τροφὴν habent, vnde alantur: καὶ φυλακὴν, & quæ ſeruare poſſint ipſam τροφήν. Hanc φυλακὴν, id eſt præſidium eſſe in munimentis, quæ mox enumerat, πυκνὰ, ξηρὰ, ξυλώδη. Nam quum vel putrefactio diſperdat, vel beſtiolæ populentur, vel ſiccitas intermat, vel frigus exurat, hæc omnia incommoda tolluntur. Ne externæ impreſſiones malè habeant, obex eſt denſitas: nihil enim ſubit. Ratio ab axiomate phyſico. In corpus non ſeſe induit corpus. Et quia multa ſunt denſa, quæ ſunt humida, aqua ipſa: iccirco voluit etiam ſicca eſſe: Cùm autem multa ſint denſa & ſicca, vt libri arborum, & coria caſtanearum, neque tamen dura ſunt: ideò addidit ξυλώδη. Oportet eſſe lignea. Intellige lignea, dura: nam durum Gręco fonte lignũ dicit: vnde Durateus equus. Hoc & alibi dictum. Dura igitur lignea. tanto magis oſſea, aut teſtacea. Nam quòd exemplum ponit de Palmula, quouis ligno duriorem affert duritiem. ἐπέχει. Explicat cauſas munimenti. Primùm, οὐ δέχεται παρείσδυσιν. Denſa non admittunt. Dura reſiſtunt. δύσιν ſignificat penetrationem: εἰς, prorſus ac penitus. παρὰ, quia omne quod ſubit, prætergreditur loci latera. Secundum, ἔτι ἐν αὐτοῖς. Rectiſſimè. Namque & ab externis eſſe oportet tuta: & intus ſecum non diſſidere. Huius habemus in populis exempla. Romanos nimirum, exterarum vires, aggreſſiones, impulſiones & ferebat, & frangebat nationum: ſuis, vt inquit ille, Roma viribus ruit. dixit ὑγρότητα δυσφθειρομένην. Videtur adhuc exteras ſpectare impreſſiones, cùm ait, non habere corruptibilem humiditatem: maius tamen quiddam ſentit: quippe principium firmitatis. Negationem enim antecedit affirmatio. Non corrumpitur, quia non eſt corruptibilis: non eſt corruptibilis, quia principia continet conſeruationis. Itaque melius fortaſſe dixiſſet, φθαρτὴν quàm δυσφθειρομένην. Sed noluit tam exactè aſſerere: incorruptibilem eſſe illam humiditatem. Eſt igitur quaſi dicat, quæ non facilè corrumpatur. Duo ſanè ſunt principia corruptionis, aut aduentitia aut connata, ſcilicet ex contrariorum coitione. Iccirco dicebat Hippocrates: ſi homo vnum eſſet, non corrumperetur. Intelligit autem φθορὰν omnis generis, tum quæ ſuprà dicebamus, tum etiam cùm poſteaquam putruerint, etiam porrò conſumuntur.

Id euenit,

Id euenit quoties putrefactione generatur beſtiola: neque ſiſtitur ibi iactura, ſed eo augetur quòd à ſobole tota conficitur parens. Iccirco dixit, ὅθεν καὶ θηριοῦται: vnum. Alterum, ὅτι ἀναξηραίνεται. Neque concipit beſtiolas, quibus abſumatur. Exemplum. Sicut, inquit, frumentacea, ſiue fruges, σιτηρά. Hoc eſt vnum vitium, & vna ſpecies corruptionis. Neque reſiccãtur. Exemplum. Sicut, inquit, holeracea. Omiſit σήψιν. Quare? Quia non meminerat ſemen quodpiam obnoxium putrefactioni. At eſſe maximè ſcit, qui frumenta ſeruat. Quin præter putredinem, aliquando (neque id animaliculorum maleficio, ſed ſicut vinum fit vapa) totum intus abſumitur triticum: neque quicquam reliqui fit, præter tuniculas furfuraceas: ſic & Alica, & Secale, & Auena. Quin ἀπὸ τῶν σιτηρῶν in præſentia milium auferas. Minimè enim omnium frugum corruptibile eſt. Rationem fortaſſe quis adducat loriculæ læuiſſimã denſitatem. Verùm aliquis dubitauerit. Si ſunt munita præſidio ſiccitatis: cur porrò celeriùs non exiccãtur ab aeris calore, quàm quę humida ſunt? Minima nãque acceſſio videtur maius aliquid allatura momentum. Dici poteſt, dẽſitatem caueri. Humida verò illa ſolutilibus partibus eſſe conſtituta. ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ περιέχον. Mutatio numeri tam frequens Hippocrati, Ariſtoteli, Theophraſto, quam alibi docuimus. Dicebat enim ἐν αὐτοῖς, nũc ἐν αὐτῷ. περιέχον autem deſignat illud φυλακτικόν: & illa, σώζειν, τηρεῖν, φυλάττειν. Et omninò verbũ σώζειν, explicat τὴν φυλακήν. Seruamus enim cuſtodiendo: ὅτι δ᾽ ἐν ἅπασι. In omnibus eſſe alimentũ probat ab eo quod minus apparet. Si enĩ eſt, in quibus ineſſe nõ videtur: tãto magis in cæteris. Non videtur eſſe in holeraceis: etenim in illorum quibuſdam fugit oculos medulla. Hæc tamen adeò ſunt apta ad generationem: vt non ſolùm, cùm ea ſeruant holitores, non audeant committere pauimentis, quocirca ſuſpendunt in ſacculis: verumetiam cauent, ne in ædium eas partes, in quibus illa condiderant, aquam inferãt. Magna orationis efficacia: cùm vel ſolo halitu moueãtur ad generationẽ. Sic etiam præcipiunt medici: non ſolùm vt ne potent hydropes aquam, ſed etiã vt abſtineant à vicinia: etiam aſpectu eis interdicunt. ὥσπερ κελυφώδη. Non potuit exuctiora demonſtrare: cùm dixit coriacea, putaminoſa. Sanè tomentacea ſunt intuborum & lactucæ ſemina. Atque vt augeret, addidit, ἀχυρώδη. quaſi dicat, nihil eſſe aliud, quàm paleã. tametſi moderatus eſt, cùm dicebat, ὥσπερ. Et ſanè vix vidẽtur hæc duo cohęrere poſſe: quaſi, & omnino. πάντα κινεῖται. mouentur ſuis temporibus. Habent enim peculiaria tempora quædam ad germinationes. Quamobrem ſemina eiuſmodi, tametſi non ſunt in tabulatis repoſita, tametſi nullum attingunt ſolum, ſuſpenſa ſunt, in faſciculis ſunt, locis perſiccis ſunt: tamen vbi tẽpus illud venit, quo, ſi terræ mandata eſſent, germinarent: etiam non mandata terræ germinãt. Iccirco dixit, οἰκείας ὥρας. Propriũ tempus nactæ. &, ἱκμώ-

A δες. quodcunque, qualecunque, quantuncunque humiditatis. non ſolùm ὑγρότητος, ſed ἰκμάδος, quod madorẽ ſignificat. Quid autem ſibi velit illa vox, ἀξαρίχοις, nondũ comperi. Noſtrum vocabulum, aſſeres, Græcã habet originẽ ἄξονος. Fortaſſe indidem diminutiuum ἀξάριον, & alterũ porrò ἀξαρίσκος. vt quiſque inuenerit, augeat literariã rempub. Nos in ſacculis ſuſpẽdimus. In camariis germinare pulegium, ſimile quiddã eſt. ὑποῤῥαίνουσι. ῥαίνειν eſt rigare. At domum nemo rigat, niſi cùm verrit. Voluit dicere in id cœnaculũ nihil effũdi, nihil importari. Nobis hæc religio nulla eſt. τῶν δὲ λοιπῶν. Suſcepit probandum, omnibus in ſeminibus ineſſe materiam ad vitam ſuſtentandã, quàm iccirco τροφὴν vocabat. Duo ſũt ſeminum genera, quædã aceracea, & in quibus latet medul-

B la ſenſus noſtros. In aliis eſt manifeſta. de illis dixit: de his nunc. Cætera, inquit, ſemina palàm eam naturam habent. Ideò dixit, φανερά: & ſignatè, τὰ περιόντα. de eo, quod τροφὴν vocabat. Non enim eſt ea natura primaria. Principalis enim eſt hæc, quæ præſtat ad generationẽ. Acceſſoria, hæc quę illius ſuſtentãdæ cauſa comparata eſt ad hanc ſocietatem. καὶ ποτὲ δή. Adeò verò manifeſta eſt, vt in iis quæ ſunt carnoſiora, etiam quaſi lac ſpectetur quoddã: γαλακτοῦται, lacteſcit ea pars. Cùm dixit, τότε idem dixit, quod dicebat, τὰ περιόντα. διαχωριζόμενον, quaſi lac ſeparetur à cætero corpore. Ita eſt ſententia. Quam partem dicebamus ad ſeminis alimoniam comparari: ea in carnoſioribus ſeminibus lacteſcendo percipitur ſenſu diſiuncta ab illis partibus, quæ ſunt illis in ſeminibus genitales. Verbũ verò quod ponebat, κινεῖται, ſæ-

C pe alibi vſurpat ad generationem. Non tamen eſt verè generatio κίνησις: ſed μεταβολή. Iccirco acutiùs intelligamus, hunc motum non eſſe generationem, ſed ad generationẽ. γίνεται γὰρ. καὶ διὰ τοῦτο κινεῖται ἵνα ᾖ, καὶ πρὶν κινεῖται, ἀλλὰ ὥσπερ ἐν τῷ εἶδ. Dixit ὥσπερ ἐγγαλακτοῦται, quia non eſt verum lac in Iuglande aut Amygdalo. Sic tamen vocamus ob ſenſilem ſpeciem. σχεδὸν δ᾽ ὁμολογούμενον. Sicut ſuprà, ſic & impræſentia comparat cum animalis ſemine. Ait ergo: etiam in animalis ſemine partes eſſe quaſdam aſcititias. Iccirco dicebat οὐ καθαρὸν, καὶ εἰλικρινές. καθαρὸν purum, id eſt non commiſtione ſibi diuerſum. εἰλικρινὲς, perſpicuum. Eſt igitur partium ἑτερογενῶν. Sed miris eſt vſus vocibus. Primùm, ὁμολογούμενον, ſi eſt confeſſum: percognitum eſt. Quare di-

D xit ergo ὑπολειπτέον? Nam quod ſuſpicor, non conſtat mihi. Dicendum: quod ſit omnibus receptum, & confeſſum: nobis eſſe pari aſſenſione excipiendum. quaſi diceret, ὑποθετέον, quia non probat hic, ſed ponit: ideò θέτεον, καὶ ὑποθετέον. Sed quia non ponit à ſe, accipit ab aliis: ideò ληπτέον καὶ ὑποληπτέον. Hoc tamen adeò, vt canit ipſe, confeſſum an confeſſum ſit? Nihil minus apud præceptorem. Ait enim ſemen animalis eſſe puriſſimum, neque afferre aliud quàm facultatẽ, materiã verò nullã. Eam verò materiam

non coire ad fœtum, ſed ἀφανίζεσθαι. Quòd ſi qua pars ineſſet excrementitia, nõ pareret illi reſolutioni, & impediret operam illius facultatis. Quare autem dixit, τὸ κάτω περιττόν, equidem neſcio. Eadẽ nanque vel puritas, vel impuritas tum in vaſis, tũ demiſſo. Niſi id ſtatuerit, quaſi pro argumento. Veluti ſi diceret: id ſemen quod extra animal eſt, ſenſu percipi quit, non eſſe omnibus ſuis partibus defæcatum. ἔστι δὲ ξυλώδη. Sequitur altera capitis huius pars, in qua ſeminis præſidia narrat ad conſeruationem. Quamobrem non debuit hoc à ſuperiore cap. ſeparare Theodorus. Differentias tegumẽtorũ quatuor ponit, non ex æquo diuerſas, ξυλώδη, πυρηνώδη, δερματικὰ, ὑμενώδη. Nam πυρηνώδη non tam materiã dicit, quàm figuram: niſi dicas, eam deſignari materiam quæ talem figuram gerit. Quanque non omnis nucula (ſic os appello, ne eum medulla ipſa nuclei nomine confundã) formam habet mucronatam: inde nanque πυρὴν, vnde & πυραμίς. Itaq; in Punica veri ſunt πυρῆνες. Item in pinea nuce ſtrobili ὀστώδη voluit intelligere, & ὀστρακώδη, vt in Palmula, Olea, Abellina, Piſtacio. ξυλώδη intellexit, vt in glande. lignea nãque & cuppa eſt, & reliquum tegumentum. δερματικὰ, vt in Caſtanea. Corio namque tegitur, ſicut & os Piſtaciorũ. ὑμενώδη, vt vuæ. Membrana enim cohibetur quod intus eſt. Sunt alia quoque duo rimina. Nam horum nullum putamen Iuglandis eſt extimũ carneum. Sed non appoſuit, quia non hoc potius, quàm teſtaceo ſeruatur munimẽto. In frumẽtaceis, leguminibus, & miliaceis gradus quidã ſunt ſub ambitu cutis aut corii. ὑγρὸν γὰρ ἡ ἀρχὴ δυνάμει πάντων. rectè poſuit rationẽ neceſſitatis. Nã tametſi quibuſdã durior eſt medulla intus: vt Caſtaneis, Glandibus, Abellinis: tamen omnibus eſt natura humida, non quidem actu, vt Vuæ, ſed poteſtate. Hic vnam accipimus pro exemplo. Non enim corium extimum ſemen tegit, aut ſeruat, ſed cutis Gigarti. Sunt autem poteſtate humida, quia ſuſcipere queant eiuſmodi impreſſiones, quibus diſſoluãtur ac diffluant. ἔχουσι δὲ τὰς ζωτικὰς ἀρχάς. Hæc eſt tertia capitis pars, in qua repetita ſententia docet eadem in radicibus, vt in ſpõgiis Arundinum & Aſparagorum: in ramis, vt in Ficu: in lignis, vt in Olearum taleis: in ſtipitibus, vt in Salice: quæ ſi à reliqua planta ſeparentur, ſecum vitam afferunt, & ſeruatam effundunt in germina. Ideò dixit, κινεῖν, ſicut ſuprà, κινεῖται, vtroque verbi genere, actiuo & paſſiuo: quia vtriuſque facultatis principia obtinet, quemadmodum compoſita omnia: in quibus eſt pars mota, & pars mouens. καὶ μέχρι τοῦ βλαστάνειν. Vt non immeritò actiuo flexu vſus ſit, κινεῖν. Nam βλαστάνειν eſt actio quædam. Mouent igitur ſuam materiam non ſolùm ad integrandum vitæ actum, qui videtur in eis quaſi partiarius à toto deciſus, ſed etiam ad germinationem. Itaque & ſe tuentur, & ſe augẽt, & ſe propagant. τὸ μέχρι non habet τὸ βλαστάνειν tanquam terminum, quod vulgò dicũt, excluſiuè, ſed ipſum quoque comprehendit. Quo ex loco animaduertendum eſt: hæc per initia ſtatuenda fuiſſe: vt

A quoniam in ſeipſis haberent principia cohibentia ſeminarium generationis, eo iure poſſent inſeri ad communicandam cum ſubiecta matrice planta generationem. οἷον αἱ τε σκίλλαι. Apponit exempla, tametſi non eodem ordine. Cæterùm contemptus non eſt, ſed ἀφέλεια orationis. De radice, Squillam, καὶ σκιλλώδη, bulboſa omnia. De ligno, Oleum. De caule, Lilium. De ramis, Pulegium. Vbi mutauit ἀκρέμονας in κλῶνας. Deinde addit hiſtoriam de Pulegio, ad ſententiæ confirmationem: quam etiam deſcripſit Plinius. Florere namque ſolſtitio: id quod ipſe dicit eſſe admirabile, & quidem μάλιστα. At quid in Pulegio admirabile, quod multis contingit plantis, florere ſolſtitio? Nam & Cichorium, & Maluam hoc
B anno æſtuoſiſſimo vidimus apud nos florentes, & Batrachium. An intelligit abciſſos caules? Nam ii quoque bruma florent. Tunc igitur, τὸ αὐτὰ, erit atque ſi diceret, αὐτοί. Ἰσ τε πολλά. Ratio ſimilis ſuperioribus. Namque habent humidum, & tale humidum, & quo ſeruetur exteriore. Itaque humiditas κοίνη, eſt ζωτικὴ, aerea & ſpiritualis. γλίσχρον, vt & ſuprà requirebat. Lentor enim reſiſtit reſolutioni: quod olei exemplo cum aqua bullientis docebamus. λιπαρὸν, pinguis quæ eſt adhuc in vlteriore natura eius concretionis. Nam in Squilla eſt lentor, non pinguedo: in Olea eſt etiam pinguedo. Vtrum verò ſit contentius atque prouectius in hac natura? Nam γλίσχρον gluten
C eſt: & in Bulbaceis glutinoſitas: quæ in Viſco ſumma eſt λιπαρὸν autem minus contumax. Dicẽdum videtur: lentorem pertinacius reſiſtere. Eſt enim pinguæ aereum non pauca terra miſtum. Pingue autem plus aeris habere, minus terræ. Hæc ſunt præſidia interna: illa ſubſidia externa. καὶ ἔτι σκέπεσθαι. Quoniam præterea muniuntur tunicis. Hoc iam eſt repetitum: quemadmodum & quod ſequitur, καὶ τῇ πυκνότητι τῇ αὐτῶν. Nam ſuprà erat vna ex conditionibus denſitas. vt taceamus confuſionem. Nam cùm internam declararet in priore parte ſententiæ conſtitutionem, in ſecunda munimentum: confudit hîc internam denſitatem. ὅτι μὲν ἀξήραντα ᾖ. Hæc eſt concluſio prioris ſyllogiſmi: & maior propoſitio ſecundi, ſic. Quodcunque non facilè ex-
D ſiccatur, facilè ſeruat principia vitalia, quæ producat ad generationem. Quid tum poſtea? τῆς ὥρας μεταβάλλοντος. Interea dum ſeruantur ii theſauri, fit vt aliquando mutetur aer. Sat ſine eſt nequaquam. Sed oportet (quod & alibi ſæpe dictum eſt) vt ea mutatio ſuis qualitatibus conueniat naturæ plantæ. Hoc eſt quòd aiebat, τῆς οἰκείας ὥρας, ſcilicet περιϊούσης. Tunc enim συμμεταβάλλεται. Mira vox. Nam tempus non patitur: quomodo planta compariatur? Vult dicere obſequitur. Itaque dicunt Poetæ, genitabile tempus: &, genitabilem auram Fauonii. Videtur aliquid coniunctionis deſiderari in hac periodo. ἡ δὲ βλάστη. Quia exigebat humiditatem, eámque viſcidam aut pinguem: occurrit obiectioni. At dicet aliquis, Pulegium talem habet nullam. Reſpõ-

det ſic. ἀγὰ δῆλον. Manifeſtum eſt tale habere principium, quod mouetur ad aeris mutationem. Ratio Phyſica eſt. Videtur effectus: & videtur ordinatus certo ſub tempore: habet ergo in ſe principiũ huiuſce effectionis, quod eſt poteſtas quædam mutabilis à tempore. Vbi non ſupinæ prætereunda eſt diſquiſitio. Hoc principium κινεῖται. Ergo paſſiuum eſt. Quomodo igitur, ſi eſt paſſiuum, agit? Actio nanque eſt germinatio. Dicendum: non eſſe paſſiuum, niſi quatenus reducitur de potentia ad actum. Notabis duas voces, φαίνεται, apparet: δῆλον, manifeſtum. Vt rei apertæ in obiectione opponat rem confeſſam in reſponſione. Illa verba φαίνεται ξηρὸν, ſunt explicationes illorum μάλιστα θαυμαστόν. Quia maximè eſt admirabile: ſi requiritur humiditas ad germinandum, illud germinare in quo non eſt humiditas. μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσι. Non fruſtra vtrunque. Nam μεταβολὴ eſt paſſiuè in aere. ἀλλοίωσις actiuè in aere, paſsiuè in planta. Mutatur aer à Sole. Mutat aer & alterat plantam. Ita ſibi viſus eſt omne negotium expeditum dediſſe. at nobis non videtur. Nam quorſum illa principia tum interna, tum externa? Denſum, leue, lentum, pingue, lignoſum, teſtaceum, coriaceum, membranaceum? Perinde eſt atque ſi dixiſſet, hæc omnia ineſſe oportet, aut non omnia, aut nullum. Nullum enim in Pulegio. Dicendum: Naturæ conſultum ſatis habere, ſi reducat partem maximam ad certa capita. Si quid redundat, id περιττὸν vocant Peripatetici: quod de Pulegio quoque dictum ſit. θαυμαστὸν δὲ τὸ τῆς ὥρας. Suprà, totam naturam germinationis admirabilem dicebat eſſe. Nunc cùm ſuſtulit illud miraculum, addit alterum. Non tam eſſe mirandum quòd germinet: habet enim mutandi principium. ſed mirandum quòd eo tempore. Cùm enim ſiccum ſit Pulegium, in nimia ſiccitate non videtur germinare poſſe: quia parua ſiccitas ſiccitate ſuperueniente etiamnum maior fit. Nam quibus tẽpeſtatibus exceſſus temperantur, eæ videntur ad generationem conducibiles. At ſiccitatis exceſſus, quî poteſt exceſſui ſiccitatis moderari? Ideo reddit cauſam admirabilitatis cùm dicit, οὐ γὰρ ἀνηβῶντ, ἀλλ᾽ ὅ μᾶλλον ἐπιτείνοντος. Obſeruanda locutio ὅ μᾶλλον. τὸ ὅ non ſignificat, neque τὸ καλὸν, neque τὸ χρηστὸν, neque τὸ ἀγαθὸν: ſed gradum. Sic Latinè, bene magnus, bene mané. Non ſoluit autem miraculum hoc: ſed fugit bibens, vt ad Nilum canis. Diuertit ergo ad dies brumales, & ait, εἰ μὲν ἄρα ἀεὶ ταῖς ἀλκυονίσιν, intellige ἡμέραις: de quibus omnes autores loquuntur. Tunc enim non eſt mirandum ſi floret Pulegium: temperatur enim aduerſis qualitatibus. Quid igitur de aeris vi ſtatuendũ, ſi in vtriſque extremis eidem plantæ flos erumpit? Quare non hoc excuſſit qui cauſas ſuſcepit explicandas? Non enim quæ ſequũtur verba ſatisfaciunt. ἱκανὸς γὰρ ὑπονοοῦν χεῖρον. Qualicunque tempore naturas imbecillas atque puſillas moueri poſſe. Non enim verum eſt. Nam hîc moueri verbum, æquiuocè capit. Si dicit pro alterari, verum eſt: ſin ad germinationem promo-

A uere vult, non eſt verum. Paſsio nanque duplex: alia eſt perfectionis, alia imperfectionis. Hoc diximus in primo de anima. Quod eſt alterari, eodem modo. Quæ ſunt imbecilla poſſunt à qualicunque tempore alterari, ſcilicet communibus qualitatibus. At non poſſunt alterari ad generationem niſi quibuſdam, nõ autem omnibus. Hoc enim perfectio eſt. Tantominus à duobus extremis, quippe ſummo frigore, ſummo calore, ſumma vtrobique ſiccitate, quod ſiccißimum eſt. Nobis in tanta rerum caligine audere, non erit fraudi: qui hæc non ad gloriam condimus, ſed ſtudioſis animi gratia, ad Veritatis conuiuium Symbolum damus. An Pulegii natura hæc eſt, velle eſſe

B quamſiccißimum? Itaque in tabuletis lætius, in pingui degenerat atque marceſcit. Ergo ſiccißimis temporibus floret. Talis enim bruma cum frigore, tale ſolſtitium cum calore. At quare ſub aduerſis aliis duabus qualitatibus? At non eſt verum, brumæ frigore temperari? Sed potius circumuẽtum calorem internum, obſeßione frigoris circunſtantis, collectum in ſeſe atque confirmatum effundere ſolere flores. Solſtitio verò corroboratum ſimili, cognato, expetito calore, foras euocari? Si quis habet meliora, det, atque à nobis ineat gratiam. Duo dixit, μικρῶν καὶ ἀσθενῶν. Puſilla & imbecilla. Quia poteſt eſſe alterutrum ſine altero, tum in plantis tum in animalibus. Vacca ingens, molles habet ſpiritus. Felis paruus, magnos.

C Ichneumon exiguus, & Viuerra, maximos. Laurus procera, ampla, multa ſtipata ſobole, neque virıũ rigorem habet, neque vitæ diuturnitatem. Edera diutißimè viuit, Cornus & Spinus robuſtißimæ. αἱ μὲν οὖν φύσεις. Claudit primam libri partem epilogo. Vnde ſatis pateat non rectè factum à Theodoro, cùm hîc non diſſeruerit hæc: vt ſequẽtia caput eſſent aliud.

Scribendum ἢ συναπίπτει, non ἢ. Tum ſiquis malit ἢ καὶ ὁ καιρὸς, admonuimus in Commentariis. Et tribus locis, κατὰ τὰς οἰκείας ὥρας: καὶ ταῖς οἰκείαις ὥραις: τὸ δὲ τῆς ὥρας. vbi perperam χώρας. Hoc fatale his in libris mendum, vt altera vox pro altera ponatur. Sicut & apud hunc & apud alios autores Græcos, vt omittatur aſpiratio in pronomine, cũ ſignificat reciprocationem. Itaque vtrobique ſcri-

D bendum cum aſpiratione, ἐν αὑτοῖς ἔχει τὴν, & ἐν αὑτῷ ἀρίστη. Lego ὑπονοοῦν, non ὁμονοοῦν.

Theodorus συνεκτικὴ), in natura profundis. Sanè ambitioſe. ἀνοτικῶν. Oua ſolẽt excelſis gignere ramos. peßimé. Nam neque ſolis in ramis excelſis fructũ ferũt, neq; hiſce verbis indicatur ab Empedocle, de magnis ſolis arboribus dictum. Quî poßit igitur Theophraſtus illa ſubdere cum Theodoro? Diſſerere tamen ille non tantùm de arboribus, ſed de omnibus debuit. Nam ſui cuiq; plantæ rami ſunt, imi, excelſi, medii. At μακρὰ δένδρα deſignat hîc arbores maiores. In codice Theodori, durare nimium valeat. Lege nimirum. καλυφώδη, putaminea. Putaminacea. ἐν ἄκροι χεῖρες etiam Theodorus omiſit: & ſatis habuit ſic: ſuſpendúntque eminentius. Blechrum maluit Græ-

cè dicere Theodorus,quàm Latinè Pulegium. οἱ
μὴ ἄγαν ἐπὶ τὰς ἀλκυονίδας. Theodorus addidit de
ſuo,ſuffecturas. Quod ſanè neque ſufficit neque
deficit, neque valet quicquam. Theodorus le-
git,vt vulgò legitur,ὁπηλικουοῦν,quantumlibet tempo
ris. At hîc non de quantitate,ſed de qualitate tem
poris loquitur. Itaque ὁποιουοῦν lego.

CAPVT VIII.

Caput octauum continet hæc. Proceriora atque vegetiora, quæ plantantur,quàm quæ ſemine proueniunt. Item quæ radicum ſata. Denſas uccontundiùs creſcere. Humorem conferre ad germinationem & alimentum. Maioribus interuallis ſata latiora. Repetit,è ſemine deteriora prodire. De regionis natura.

EΥΒΛΑΣΤΗ͂ δὲ καὶ αὐξῆ.
Hîc incipit alia libri pars:alia nã-
que materia ſcriptionis eſt. Poſt-
quam de generationis principiis
loquutus eſt, nunc differentiarum
quæ in eis ſunt,facit comparationem. Ait ergo,è
ſeminio non æquè benè prouenire, atque ex aliis
modis. Nanque in ſemine mera potentia nihil ex-
preſſum actu. Oportet igitur ad actum reduci o-
mnia. Hæc enim eſt generatio. Fit enim, quòd fit,
partim ex ente,partim ex non ente. At ſi planta
pangatur,multæ iam ſunt actu partes, ſi deſit ra-
dix. Nam caulibus,taleis,ramis eſſe diximus prin-
cipia genitalia. Itaque tum ſola radix generanda
eſt ſemine poſito, radicem ipſam,tum caulẽ quo-
que fieri oportet. Quòd ſi cauli quid radicis ſub-
ſit,iam minus operæ futurum ſit. Neque tum alia
quàm loci mutatio eſt, vt in viuiradicibus ſiue
plantariis: nihilque reliquum eſt,præterquam vt
aſſueſcant noui domicilii affectibus tolerandis,in
quorum œconomia pænam ſibi paret pro com-
meatus copia ad alimentum,vt viuat:ad vitam, vt
germinet. Ideo dixit ἄλλον τε κἂν ὑπὸ ῥίζαν ληφθῇ.
Vt radicis acceſsio ſit gradus ad facilitatem. No-
tabis loquutionem, ſi non ſit mendum, ληφθῇ ἀντὶ
τοῦ λάβῃ. Niſi ſic intelligas κἂν τι ληφθῇ ὑπὸ ῥίζαν.
Vt deſignet ſtolones ab inferiore radicis parte
pullulantes. Non placet. Non enim inde prodeũt,
ſed ἄνωθεν. προϋπάρχει γὰρ πολλὰ τῶν μορίων Iam a-
ctu præſubſiſtunt multæ partes. non ſanè omnes:
quia non rami,non frondes. Eæ partes cùm ſint,
non habent opus facto. τῶν δ' ἐκ τῶν σπερμάτων.
Confert earum conditiones quæ de ſemine oriũ-
tur. Et reſpondent partes inter ſe. In iis quæ à ſe-
mine ἅπαντα ταῦτα ὑστερίζει: reſpondent illis ὑπάρ-
χει πολλά. Et quod hîc ait πρῶτον, ibi præpoſitio
προ in verbi coniunctione. Et quod hîc ἔπειθ' ὅταν
αὐξηθῶσιν: illis ἃ δεῖται μόνον τροφῆς, ſcilicet ſtatim.
Nullum ibi interuallũ inter ſationem & cremen-
tum. Itaque nullum ἔργον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Alte-
rius capitis comparatio. Nam radices quoque
ſolæ ſerebantur. Earum duo modi. Quædam in-
formes ac mutilæ, nec niſi partes eſſe videntur
quædam radicis potius quàm radices, vt Pæo-
niæ, Arundinis. Quædam integræ, vt Bulbacea,
& ſimilia, Squillæ, Serpentariæ, Cyclaminus. In

A iis poſterioribus natura paratior apparet. Itaque
& ῥιζοφυῆ vocauit, & addidit, ἐν τούτοις προείσεται
τῆς φύσεως. προείσεται reſpondet illi προϋπάρχει.
Quamobrem naturæ ordinem ſic licet contem-
plari. Semen imperfectiſsimum, quia totum in po
tentia. Altera ex parte actus,cuius ſectiones mul-
tæ. prima ſtatim à ſemine Taleæ. infranis enim.
Deinde brachium. Tum ſtipes ſine radice. Inde
radix mutila Poſtremò radix formata. Etiam ſe-
minibus ineſt ordo. Nam floſculacea quędã ſunt,
quæ ſenſibus nihil promittant. Et Gummi potes
in primo ſtatuere loco. Dubitari poteſt vtrobi
paratior natura in Bulbaceis,an in Caulibus ſatis.
Nam ſi vtrobique vitale principium, argumentũ
non nitetur, niſi quatenus oſtendet alterum ope-
roſius. Vtrum igitur operoſius, caulis an radix?
Sanè videtur radix eſſe præſentius vitæ inſtrumẽ-
tum. Apparet id ex more Naturæ. Deletis nanque
B Caulibus vniuerſam ſtirpem reſeruat in radicis
theſauris. Præterea cùm calor vitalis potius appe
tat aſcenſionem, facilior videtur ſtipitis ab radice
generatio ſurſum elatis,atque à Sole euocatis ſpi-
ritibus,quàm radicis à ſtipite deorſum. Neque ge
neratur alia ratione radix ſub terra pacto ſtipite,
quàm ſupra terrã rami. Hæc animi gratia: vt ſem-
per aliqua noua commentatiuncula ſtudioſorum
animos exercitaremus. Nota loquutionem, προεί-
σεται τῆς φύσεως in ſecundo caſu: ſic Attici ὡς ἔχει
χρημάτων, ſubintelligitur τί. Sic Itali, Galli, Hiſpa-
ni loquuntur. Quę ſequuntur, nihil aliud quàm
repetunt ſuperiorem ſententiam: prius operam po
ni ad radicum generationem: poſtea ad germinã-
C dum. ὅσα δὲ κατὰ τὰς ἰδέας. Hoc capite, cùm in-
ſitionum facilitatem comparet ſecundum partes
arborum, vt vidimus, ad crementa capienda, & a-
dipiſcendam germinandi facultatem: nunc alieno
ſanè loco ab incrementi ratione capta occaſione
de eius quaſi principiis quibuſdam agit, executien-
do Democriti ſententiam. Alieno, inquam, hæc
loco tractantur hinc ſanè, quia pertinent ad affe-
ctus generis vniuerſi ſtirpium, non autem arborũ
tantùm (hæ ſiquidem ſolæ inſeruntur) tantò mi-
nus ad inſitionem. Arctiore nanque gyro cohi-
betur earum natura quæ inſeruntur, quàm ſimpli-
citer arborum natura. Non enim omnis arbor
inſitioni apta eſt. Quærit autem vtrum potius
admittendum ſit pro principio, non quidem pri-
mo, ſed medio, vnde & medium vulgò dicitur, in-
D crementi. An, vt Democritus arbitrabatur, qui-
bus eſſent recti meatus, eas facilè adoleſcere, pro-
pter affluxionis parabiles commoditates: an ex
partium potius id euenire diſtantiis, quæ raritas
dicitur. Itaque à meatibus vtraque ratio: rectè.
Per meatus enim materia diducitur. Meatus affe-
ctus duplex, aut figura parietum, aut diſtantia. V-
tra commodior ad alimentum tranſmittendum?
Videmus itinera flexuoſa longiora. Et eſt defini-
tio mathematica, recta linea, breuiſsima extenſio.
Talis ergo ſeries erit, anfractuoſa via, mora com-
meatus, dilatio tranſmutationis, crementum. Cõ-
paretur cum iis laxitas viarum. Exempli gratia,
flexuoſa

flexuoſa laxitas cum anguſtiis directis. Sanè hoc videtur vtilius ad expediendum. Ratio eſt in capacitate & aſsiduitate. Suppeditationis alimenti. Dicit autem hanc naturam ſitus partium, ἰδιότητα. genericam ſcilicet: ideo dixit φύσιν. Quoniam nõ ſtatuitur hoc iudicium à partibus, vt ſuprà, in radice, ſtipite, talea, ſed ab affectibus genericis. Idcirco dixit hanc collationem eſſe γένει πρὸς γένος. ποτέρα κατὰ τὰς ἰδιότητας. prior pars quæſtionis ab eo quod alibi vocat εὐθυπορίαν. Quod vſitatius πόρον, hic πόρος. Et reſpondent voces λάβρως, λειοτέρα δ' εὐθεῖα γὰρ ἡ φορά. Sententiæ Democriti ratio, à facilitate fluxionis. In alueo recto nullus eſt obiectus laterum. Tales ſunt fluuii, tum propter neceſſitatem, tum propter finem. Neceſsitas eſt vel obiectu corporis firmioris, vel depreſsio loci fluxũ ad ſeſe inuitans, etſi non reiiciatur à rupibus aut aggeribus. Finis duplex, vnus quo diutius aquæ ſuſtineantur. Ab opifice nanque comparatæ ſunt ad hos vſus quos videmus. Alter eſt, vt pluribus locis etiam longinquioribus ſeruiant. Is enim finis primarius fuit, propter quem ſunt flumina inſtituta, atque eis curſus attributus. nimirum vt etiam procul à fontibus hauriremus. Quanquam eſt & alia cauſa, ne ſcilicet ſtantes atque inertes corrumperentur. ἢ ἀνεμπόδιστον. ratio vna hæc, quamobrem ſit εὔρους. Facilitas omnis fluxionis aut eſt in corpore fluẽte, aut propter locum. Corpus fluidum eſt tenue, non lentum: ſiue illud ſurſum feratur ſiue deorſum. Locus re, idem vtriſque tum grauibus tum leuibus, ratione diuerſus. Nam grauibus deuexus dicitur, leuibus ſupinus. Idem ſignificant accliuis & decliuis. Loci conditiones multæ, vt ne anguſtus, vt ne ſiccisſimus. Quippe aqua per ſiccum parietem nõ fluit aſperſa, ſed gutteſcens pendet. At hæc oportet eum eſſe leuem & rectum. Omnis enim inæqualitas offenſionem creat. Inæqualitas autem vel eſt in ſuperficie, vt ſcabrities: vel in tractu, vt ſinuoſitas. ἡ φορά Motus. vulgata vox Philoſophis. ἢ μᾶλλον ὅσα μανότερα. Altera quæſtionis pars, quæ à denſitate ac raritate. Verùm aliam quoque accipit conditionem cùm ait, καὶ ὑγρότερα. Non enim ſatis eſt eſſe rara veluti Pumex: oportet etiam eſſe humida. Facetè transferas ad magnos loculos, in quibus non ſit aurum. Oportet vtrunque eſſe, & locum & locatum. Nam omnino humiditas eſt planta ipſa in potentia. Raritas non eſt, niſi commoditas. τὰ μὲν γὰρ πυκνά. ſicut illa εὔρους γὰρ ἡ φορά erant, quæ rationem redderent ſententiæ Democriti, ſtatuẽtis creſcendi commoditatem comparari ἐκ τῆς εὐθυπορίας: ſic hæc reddunt cauſam, quare opus ſit raritate & humiditate. Et probatio eſt à contrario. Accipit quaſi pro confeſſo denſum ac durum, haud facilè promoueri ad incrementum. Nam ſanè quæ ſequuntur, non probant. ea ſunt, τῶν γὰρ ἡμέρων τὸ πυκνόν, καὶ ξηρόν. καὶ πικρόν. Non probant, inquam: & fortaſſe nihil hîc agunt. Quid enim facit hîc amarum & igneum, atque, vt ſemel dicam, falſum? Nam neque igneum omne tale, neque omne tale igneum. Ignis ipſe denſus non eſt. Igneũ

A ſulphur ſpongioſum eſt. Igneum piper, ignea Thapſia, rara. Ignea Canella, dulcis in acrimonia. Amarum Opium, igneum non eſt. Buxus denſa, non eſt ignea. Non ergo probat. Quid? eſtne confeſſum ſicca minus creſcere? Eſt ſanè omnibus agricolis. ὅτι βραδύτερον. Concluſio. Idem enim in propoſitione demonſtrationis ἀναύξητα: & in concluſione βραδύτερα ἐπιδίδωσι. διά τε ἐν δὲ ὀλίγῳ οὐ πολλῷ. Non eſt dubium cùm dixerit de denſo, nunc dicere de raro: quòd & apertè deſignat cùm ait, διὰ τὴν μανότητα. Quæ ergo ſententia hæc? Alterum, id eſt humidum & laxum, parum multo. Id eſt multo tempore parum proficit. Imò verò ἐν ὀλίγῳ πολλόν. Non enim eſt βραδεῖα ἐπίδοσις. Itaque diſtorquenda oratio, vt ſit ὀλίγον, δι' ὀλίγου χρόνου, B πολλῷ αὔξεται. Sic cum his curtis ſententiis pugnandum. καὶ ὅλως ἡ ὑγρότης εὔβλαστον. Aliud quaſi axioma. Nemo nanque huic videtur aduerſari. Dixit π, more ſuo. Id eſt in ſuo genere. & cauſam adiunxit εὔτροφον. Quia alimentum eſt crementi apparatus. Cui ſi addas εὐ, omnino ad ipſum vſque redundat incrementum. Fundamentum totius ſententiæ illud eſt, materiam oportere eſſe productilem: hoc enim eſt διάδοσις & ἐπίδοσις. humidam igitur. σημεῖον δέ. Argumentum à locis vnum: ab aeris & humoris vſura, alterum. Idcirco dixit copulatiuè, καὶ κατὰ τοὺς τόπους, καὶ κατὰ τὰς φυτείας. Sed ſimul coniungit, an confundit? In apricis atque à vento non vexatis, plus creſcere. Minus enim ſiccantur. Nam ſanè verrit ventus. Hoc per locum. Per humidi fruitionem idem euenire. Frui verò C humido magis ſi crebræ ſerantur arbores. minus enim ſiccari, quia ſeſe opacant mutuò. Eſt igitur in hac frequentia proportio cum loco non perflato: propterea quòd ſic pote minus perflantur. Itaque ſubdit ex euentu, quod intendebat, εὐαυξῆ. Hoc enim proponebatur. proceriores enim fiunt arbores & exiliores, vt videmus. Deinde addit μανὰ καὶ ὑγρὰ μᾶλλον. hoc pertinet ad probationem illius quod aiebat, τὸ μανὸν εὐαυξές. ἐν δὲ τοῖς πνευματώδεσι. Altera pars contraria. opponit duobus duo, εὐδιεινοῖς ψυχρούς, πνευματώδεσιν ἀπνευμάτους. Item φυτείαν μανὴν φυτείᾳ πυκνῇ. Quare deducet contrariũ ἀναυξέστερα, quia dixerat εὐαυξῆ, & πυκνότερα, quia μανά. & ξηρότερα, quia ὑγρά. συνίστησι γὰρ τά. Ratio huiuſce partis poſterioris, cuius D contraria ratione probetur contraria ſuperior. Quare non commodè creſcunt? Quia frigora conſtringunt. Sanè. Quia venti detergunt atque exugunt. Quia denique aer ipſe occurrens omnino aliquid agit. Vbi æquanimitate oratio cõcinnanda eſt. Nam in Borealibus, arbores lætiſſimæ. Non omnes venti obſunt incrementis. Alit Zephyrus: neque obeſt Vulturnus: neque Auſter in Francia: neque in Libya Septentrio. Et illud ab eo eſt animaduertendum, quòd aeri attribuit huiuſcemodi incommoditates. Non enim aer quatenus aer agit id. Quippe is eſt Peripateticis calidus & humidus. Sed vt in exceſſu eſt vel qualitatum, ſcilicet frigoris & caloris, vel motus. Exiccat enim motus. At hæc iam dixit πνεύματα καὶ ψύ-

A χει. Vt in ventis præter qualitates etiam motum intelligat. Idem τὸ ϖροσπίπτον deſignat: Incumbens irruens, accidens, inquit ipſe, non ſine ſignificationis conditione. Non enim mouet aer hic ſeſe ex tranſuerſo, ſed pellitur, vt videatur accidere, non appellare. Non ſanè motus eius naturalis eſt eiuſmodi. ἅμα δὲ καὶ συστέλλεται. Tria dicit, ϖίεζονται, ſiſtunt. Quia crementum motus eſt ambitus corporis: Alterum συστέλλεται, contrahuntur. Hoc verum non eſt, ſi exactam rei cõtemplere rationem. Non enim minores fiunt arbores. Sed voluit dicere, contractiores eſſe, quàm futuræ fuiſſent. Itaque non motum dicit, ſed habitum. Tertium, οὐ λαμβάνει τὸν ἴσον ὄγκον. non aſſequuntur æqualem magnitudinem. Cui æqualem? An aliis quæ ſunt B minus denſæ? ὁμοίως δὲ καὶ ὅπερ ἡ φυτεία. Implet hanc ſententiæ partem. Quia duo vtrobique iungebat, locum & arborum diſpoſitionem. Itaque etiam in raritate arborum inuenitur etiam denſitas, tum crementum potius ad craſsitiem quàm proceritatem. Sed omnino turget hic quæſtio: Nam ſi quod amittitur in longitudine, reponitur in craſsitie, non videtur denſitas obſtare accretioni ſimpliciter, ſed huic accretioni tantùm, ſcilicet quæ patatur in longitudine. Dicendum, τὸ βάθος, hîc non ſignificare dimenſionem craſsitudinis, ſed internas partes. Quæ enim denſeſcunt, ea intus augentur. ἐν δὲ ταῖς πυκναῖς ἀνάπαλιν. Faceta permutatio vocum, ἐν ταῖς φυτείαις ταῖς πυκναῖς, C κατὰ τὰ δένδρα: ἐν ταῖς μαναῖς, πυκνά. Sed relationes non ſunt penitus eædem: quia in arbore partium ſitus ſpectatur propinquarum magis, aut magis diſſitarum: in diſpoſitione verò totæ arbores. Itaque arbor rara ſatu erit denſa, & denſa ſatu erit rara. Quia vna relatio eſt intra arborem, altera eſt extra. Sic interpretatus ſum βάθος internam profunditatem potius, quàm radicem. Plus enim quadrat. φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Cùm probauit à locis & à diſpoſitione, probat exemplo ac ſimilitudine animalium: præſertim hominis. Quæ enim humidiora ſunt & rariora, ea facilius creſcere. Tales eſſe fœmellas. Hoc partim verum, partim controuerſum, partim obſcurum. Puellas celerius incrementa capere, verum eſt. Item humidiores eſſe maribus. Rariores eſſe, non eſt omni- D bus confeſſum. Compacta nanque magis ſunt carne. Quòd ſi ſolidioribus partibus ſunt rariores: eas igitur creſcere, carnem creſcere non oportuit hac ratione. Itaque cauſæ ſunt obſcuræ. Nanque in fœmella plus humoris calorem vincet. At calor autor eſt incrementi. Dicendum, caloris eſſe ſatis. Eius vim agere in humidum, non illud quidem nimium, ſed vberem tamen. Itaque celeres fieri progreſſu augmenti. Etiam alia ſubeſt cauſa. Opus, in quod intendit, imperfectius eſt quàm in mari. Ideo in re minus elabotata citiùs expediri. Quamobrem incrementa illa velocia quidẽ ſunt: conſiſtunt tamen intra magnitudinem quæ debetur maribus. Atque hæc in animalibus perfectioribus. Nam in magna inſectorum parte, maiores ſunt maribus fœmellæ. Hæc ita concinnauimus

A conſulentes & autoris dignitati, & pudori noſtro: vt ἀναυξῆ hunc ad modum interpretaremur. quæ ſcilicet facilè atque celeriter creſcerent, non autẽ quæ proceritatem adipiſcerentur. Non enim verum eſſet quod hîc de fœminis narratur. Quanquam, vt verum fateamur, etiam dubitari poſsit de hoc: cùm ſuprà de arborum proceritate, nõ de creſcendi celeritate verba faceret, & poneret exẽpla. δῆλον δέ. Procedit argumentis aliis ad probationem. Sumit autem ab arborum genere. Quæ rariora ſunt, ea ἀναυξῆ eſſe. Contraria, cõtrá. Primæ Hiſtoriæ dat exempla, Punicæ, Fici, Vitis. ſané. Secunda in claſſe, ſtatuit Palmam, Cupreſſum, Laurum, Pinum, Oleam. De Lauro fortaſſe B verum non eſt. & alibi pro rara cenſetur. καὶ ἔτι τὰ ἀθυμότερα. Optima demonſtratio. Non omnia ἀθύμεα ἀναυξῆ. hæc eſt maior propoſitio. Non igitur eſſe quit αἴτιον τοῦ ἀναυξέσθαι τὸ ἀθύμεον. Ἀλλ' ὅτι πυκνότης. alia concluſio, quę pendet ex illa: nullum denſum aut ſiccum ἀναυξές, etiam ſi ſint ἀθύμεα, vt Pinus, Cupreſſus. ἢ ἀμφω. Ridiculum. Si alterutrum obſiſtit, quid efficient coniuncta? καὶ γὰρ ἡ ξηρότης ἀναυξής. Sicuti contrarium ſuprà dicebat, ὑγρότης ἀβλαστον. ἔτι δὲ ϖρὸς τούτοις. Addit etiam cauſam aliam, imbecillitatem: talia nanque eſſe δυσαυξῆ καὶ δύσφορα. Hîc copula pro cauſali nota eſt. non augentur commodè, quia non aluntur. Igitur ab accurato Philoſopho ſic digerentur cau- C ſæ. Alimentum eſt ex materia, per formam & inſtrumentum, qui eſt calor, ſecundum motus commoditatem, quæ pendet tum à quantitate tum à qualitatibus materiæ: & ab obſequio locorũ per quæ fertur, & à vi attrahẽtis. Arbores ergo, quarũ ſuccus erit ineptus à matrice terra ſuppeditatus, non alentur. Veluti cum Paluſtres in ſicco, & è contrario. Sic materiam accipiebam. Formam verò cum ſuis poteſtatibus, quas ipſe deſignauit ſub nomine quod non dixit, per nomen quod dixit, ἡ δύναμις. Facultates autem ſunt attrahere, immutare, vnire. Quoniam verò fruſtra conetur attrahere quod non eſt, quod parum eſt, quod contumax eſt: & tranſmutare quod nimis ſiccum, nimis craſſum: idcirco etiam quantitatis modũ, & qualitates enumerauimus. Motus ergo modus eſt & à virium modo attrahentium, & ab obſequio ſuc- D ci, ac præterea à loci ipſius per quem tranſit opportunitate. Vt etiam anguſtiæ, etiam anfractus obſtent operi, aut differant. Hunc ad modum habes explicatam alimenti rationem. De qua ſub Ariſtotelis ſignis proprio Libro ſatis diſceptauimus. Nota loquutionem ὥσπερ τὰ ἀσθενῆ. deeſt præpoſitio, aut χάριν aut ὑπό Nam tametſi cætera omnia parata habent: tamen nequeunt, quia nequeunt. δεῖ γὰρ μὴ κρατεῖσθαι. Declatat præter eam quam diximus, & quam dicet, aliam quoque rationem imbecillitatis. Oportet, inquit, vt tolerare queant, μὴ κρατεῖσθαι non ſupetari. Infert μὴ τῶν κωλυόντων. Quid eſt illud ſuperari? cùm prohibetur ab aeris vi ſurculus creſcere: neque reſiſtere poteſt. Accepit hîc κράδην pro quouis ſurculo, non ſolùm ficulneo.

Ε᾽πεὶ καὶ τὸ ἀδυνατεῖν. Admittit Democriti ſententiam: mearuum rectitudinem facere. Non tamen id ſatis eſſe: ſed opus habet facultate duplici, tum quæ intus operari queat: hæc eſt κατεργαστικὸν, tum quæ poſſit ſéque opúſque ſuum ab externis impreſsionibus tueri. Hoc eſt quod dicebat, καὶ ἀπαθῶν. ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲν ὄφελος. Alius dixiſſet ἄλλως οὐδὲν ὄφελος. Nihil ἀδυναμία confert, niſi vis adſit. Eſt igitur aduerſariuæ altera pars, altera tacita. Quanquam eſt rectitudo, tamen abſque facultate nihil ad rem.

Lego ἀδύνατος τῆς τρέφειν, non αὐξάνειν. Et illa, altero duorum modorum. aut enim delendum eſt ἄλλων, & legendum ἐπὶ τῆς ζώων τοῦτο συμβαίνει: non enim plantæ ζῶα ſunt: at ἄλλο eſt nota diſtributionis ſub genere aliquo. aut legendum ζώντων. Quia ζῶντα ſunt plantæ. Et alimentum atque crementum competit non animali, neque plantæ, niſi ſub genere viuentis.

Theodorus προϋπάρχει, prægenitum eſt. poſuit antecedens pro conſequenti. Exiſtit enim, quia genitum eſt. Et iam ſuprà dicebat ἰσχυρώτερας. ἀἐργοῦ ὁ φορά. Agi perlationem facillimé. Equidem extra Græcum codicem non intelligerem. βραδεῖαν δὲ τὴν ἐπίδοσιν. Hinc lenta huius acceſsio eſt. Cuius huius? Huiúsne naturæ ſiccæ, dēſæ, amaræ, igneæ? At acceſſio eſt eius, quod huic aduenit ἐπίδοσις, autem eſt eius quod præexiſtit. ἐπιδίδωσι nanque id, cui fit ἐπίδοσις aduentantis alimenti. εὐδιεινοῖς, ſerenis, fatalis Theodori lapſus. Nulla enim loca ſerena ſunt, niſi vbi non pluit, & opponit his mox ψυχεινοῖς. At frigidum non aduerſatur ſereno. Cùm ſæpè ſic errarit & hîc & in Hiſtoriis, ac ſemel ibi ſit animaduerſũ, hîc quoque pro cæteris omnibus ſatis eſto. ἀναυξέστερα, minores. Haud malé. plus tamen in Græca voce eſt. Quippe naturam explicat quæ minus apta ſit ad creſcendum. ἀὴρ προσπίπτων Aer occurrens. Appellens, accidens, ad verbum. καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλων ἀνθρώπων. Quia, ſicuti dicebamus, animal non eſt de genere plantæ, diſplicuit Theodoro vox illa τῆς ἄλλων, quemadmodum & nobis. Cæterùm ſi acutiùs conſideremus, non ſit auferenda: refertur enim ad ἀνθρώπων, hunc ad modum. Cùm in aliis animalibus, tum in homine. Idcirco eſt geminata copula, & additum μάλιστα. καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλων, καὶ μάλιστα. ἀπαθῶν, Theodorus ὑπερφερτικῶς. Vim reſiſtendi iniuriæ temporis. ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲν ὄφελος, Theodorus totum omiſit. Satis eſt ſuprà declaratum.

CAPVT IX.

Nonum Caput redit ad intermiſſas cauſas generationis, qua deterior ſit è ſemine, præſertim in mitibus. De Aegyptiis ac Cilicii Punicis. De ſeminibus animarum plantarum.

A'ΠΑΝΤΑ δὴ χείρω. Redit ad generationum comparationem, atque ait è ſemine quæ prodeũt arbores, degenerare. Non quidẽ omnes. Non ſanè agreſtes. Earum

A' nanque naturam imo in gradu eſſe, & vix poſſe peius habere. Aere & locis tum ſucci tum carnis bonitatem comparari. Omnino verò annuorum ſeminiorum commendationem aut reiectionem ex agri natura prouenire. ὡς ἐπίπαν, quod aliás ὡς εἰπεῖν. Contrarium eſt τὸ χεῖρον. ἔτι ὅ γε τὰς ἡμέρους. Aſtrinxit hanc deterioris naturæ conditionem ambitu mitiorum arborum. Nam agreſtes nullam habent παραλλαγήν. Quia infrà earum ignobilitatem nullus eſt gradus. Pro exemplo huius mutationis in peius, enumerat Punicam, Vitem, Ficum, Amygdalum. Punicam ſuo ſemine prouenire non eſt præter admirationem, ſiquis ipſius ſeminis animaduertat conſtitutionem. Oportet igitur intra ligneum illud etiam medullam eſſe. Non enim ipſum arbitror pro medulla accipiendum. Amygdalas autem omnes noſtras è ſemine habemus excellenti magnitudine, ſapore optimo. καὶ

B γὰρ ὅλα γίνεται μεταβάλλει. Duos explicat modos huiuſce vitiatæ conditionis. Vnus eſt, totum mutari genus. Hoc non declarat hîc, quia in Hiſtoriis docuerat è Fici ſemine non Ficum, ſed Caprificũ generari. Quod ſi ita eſt, alterutrum euenire neceſſe eſt: aut cultu poſſe miteſcere Caprificum, aut non eſſe verum quod ipſe toties affirmat, ſemen plantis à Natura datum ad ſpeciei propagationẽ. Hoc negabamus in Viſco nos, vt ſuo loco patet: hîc manifeſtum eſt, ſi mutatur tota ſpecies. Non enim eſt generatio vniuoca. Dixit autem ὅλα γένη, quia etiam aliquando non mutantur tota, ſed affectus aut modus quidam ſpeciei. Veluti quod in ſecundo Hiſtoriarum ſcribitur, cùm alba Ficus

C in nigram, & è contrario mutatur. Alter modus vitiatæ conditionis eſt, quem deſignat illo verbo ἐκπίπτουσι. Quod ſanè hîc non intelligeremus, niſi eſſet antea in Hiſtoriis explicatum. Nam quis comprehendere poſſet animo, quemadmodum arbor in pappos ſolueretur? De fructu intelligit, ſic enim in ſecundo. αἱ δ᾽ ὅτι μὲν ἀδρυνόμεναι, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἀνθῆσαι μόνον ἀφαυαίνονται. τούτων δ᾽ αἴτιον ἡ ἀσθένεια τῆς σπερμάτων. Satis leuis ratio: propter imbecillitatem ſeminum. Sic omnia ſoluentur dubia. Nam quamobrem perfecti arbores, atque ex quidem operoſiores è ſemine veniunt optimè? omitto Cupreſſum: agreſtem dicet quis. At Perſicus? At Pinus? Quod ſi ficulnei ſeminis cauſetur exiguitatem: at Morus æquè fert exiguum, & tamen non aliter nobis prodit. Itaque neceſſe illi

D fuit explicatiùs edere cauſam huiuſce imbecillitatis. Dixit ergo, κρατεῖται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς, vinci ac tanquam ſuffocari ſucci affluxione. Quomodo πλείονος οὔσης. Cauſa eſt copia, quæ non poſſit Natura reduci ad fructuum perfectionem. Igitur ſic intelligit, è ſemine ſobolem imbecillam procreari, quæ penſum ſoluere nequeat. Et ſanè hac in probatione proportio quædam eſt à natura cõſtituta. Nam Ficus ſua ſpecie non facilè coquit cibum. Quocirca non eſſe mirum ſi quæ de ſemine prouenit, minus etiam valeat conficere. καὶ ὥσπερ ἄκαρπα. Explicatio eſt illius ἐκπίπτουσι. Nam partim ad floris vſque editionem perue-

niunt: partim conformant etiam fructum, ſed non perficiunt. Idcirco perinde eſt ac ſi nõ ferrent. Ratio eſt in vtilitate finis. Nam ſi fructus ob eſum, & edendo, ii fructus non ſunt, non erunt fructus: igitur ἄκαρπα. At fructus figuram præ ſe ferunt. Igitur non ἄκαρπα. Propterea dixit ὥσπερ. Appellat autem ἐπιῤῥοὴν humoris affluxionem. & τὸ ἐπὶ, ſignificat continuatas ſubitiones. Vbique vtitur hac voce in ſimili propoſito. & συῤῥεῖ. Reſpondent autem inter ſe, διὰ πλῆθος, & πλείονας. Et expreſſio eſt τῆς συῤῥοῆς, cùm dicit τῆς τροφῆς. & οὐ δυνάμενα πέττειν, valet illud κρατεῖται. Is igitur eſt ordo. Semen, imbecillitas, κρατεῖται. A quo ὑπὸ τῆς συῤῥοῆς. Quomodo? πλείονος οὔσης. Quid inde? ἀδυναμίᾳ πρὸς τὸ πέττειν. Vnde ſequitur ἀκαρπία. Igitur χεῖρω τὰ ἐκ σπέρματος. διὸ καὶ θάσιοι. More ſuo applicat hiſtoriam. ſimul oſtendit quo vitio degenerent Amygdali. Amygdali & Iuglandis commendatio eſt etiam à corticis teneritudine. Itaque Tarentinæ celebrabantur nuces: & eiuſmodi, aut eædem cognomine Perſicæ. Satum Amygdalum effici arborem, ex qua dura producantur Amygdala, dicit hic. Ei rei conſulere Thaſios inoculatione. Vbi enim adultæ fuerint, oculos nobiliorum eis imponere. περιαυξηθῶσιν, accreuerint. ἐὰν δ' ἀνῶσι. Sic artes propagantur præceptorum atque operũ ſimilitudine. Quod in Amygdalis fit à Thaſiis, in aliis quoque hoc exemplo idem fieri poſſe. ὅσα δ' ἰσχυρά. Suprà docuit quæ ſemina eſſent valida. Nũc ea dicit poſſe perferre omnia incommoda, atque ex iis arbores prognatas non degenerare. Tria dat exempla, Palmæ, Pinus, Piceæ. κωνοφόρον, Strobiliferam intelligit. An alia Pinus ſit? An Pinaſtrum excludit? Non poteſt. Quia Pinaſtrum nõ quit degenerare. Etiam è Macedonia Pini ſpeciẽ ſterilem agnoſcit in tertio Hiſtoriarum. φθειροφόρον autem πίτυν nullam pingit in Hiſtoriis: nec Plinium de ea quicquam memini. Pediculariam interpretor. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τῶν ἀγρίων. Rectè procedit, cùm minus nota reducit ad magis nota. Poſita de mitibus hiſtoria, refert ad eas agreſtiũ naturam. Idem, inquit, de agreſtibus cenſendum. Apponit autem ſententiam. Quanquam, inquit, fortaſſe non habent tranſitum ad deteriora. Sicut Athleticus habitus apud Hippocratem non habet tranſitum ad meliora. quod ille dicebat, οὐκέτι δύναται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι: eſt enim μετάβασις. Imitatus eſt præceptorem, qui Naturæ prolapſiones παρεκβάσεις vocat, vt alibi declarauimus. ὁ γὰρ ἀκρότατος τὸ ἔσχατον. Sic in Ethicis duo ſtatuit extrema Philoſophus, alterum ſupra virtutes omnes, quem habitum vocat heroicum: alterum infra omne vitium, quam dicit ἀγριότητα, feritatẽ. Vt virtutum ſubiectum ſit homo. Supra hominẽ illud heroicum. Vitiorum ſubiectum ſit homo. Extra hominem feritas. ſic in arboribus feritatẽ quidem eſſe at infra eam nihil eſſe, ἀλλ' ἡ ἀχυλία. Poſtquam de ſua cuiuſque natura dixit in ſpecie, nunc oſtendit quod innumeris eſt penè locis repetitum, aeris ſoliſque beneficio conſeruari. Conſeruari verò vel omnino, vel ad certum vſque tem-

A pus. Neque verò ſolùm conſeruari, ſed etiam meliores fieri. Hoc per ſe ſatis patet. Nam ſi vel cælo vel loco alieno arbor quæpiam vtatur: inde ad cognatiores tranſlatam conditiones, melius habituram quis neſcit? Cùm verò duo ſunt in fructibus, ſubſtantia quæ futura ſit cibus, & ſapor qui commẽdet, atque etiam ſenſui appetibilem faciat vtilitatem: vtrunque poſuit hîc, pro ſubſtantia εὐσαρκίαν, pro ſucci qualitate εὐχυλίαν. Et dixit πρὸς ἄλληλα, non quòd vnum ſit alterius cauſa, ſicut in ſexto dicit, odores & ſapores mutuò ſeſe ſequi: multa nanque carnoſa ſunt triſtiſſimo ſucco, aut parum ſuaui: vt Pepones iniquo loco ſati: multa ſunt mala carne, ſucco ſuaui: vt quæ manſa ſuggimus, eorum pulpã expuimus. Sæpè id fit in Pyris

B ac Malis. Sed ita voluit πρὸς ἄλληλα, ſæpè, non ſemper. Διὰ τὸν ἀέρα. Optimè. Nanque infrà dicet aerem etiam alere. Καὶ ἁπλῶς τοὺς τόπους. Quare non dixit aerem & locum: ſed aerem, & omnino loca? Quia locus quoque in aere eſt. Quia terræ quoque locus non ſolùm propter internas qualitates, ſed etiam propter cælum talis eſt. Igitur cùm dixero locum, vtrunque capiam. Ideo dixit ἁπλῶς. Id eſt ſine aeris adiectione. Ἐπεὶ καὶ τὰ ἥμερα. Quoniam hoc differunt mites. An hoc verum eſt? Excellentiores eſſe mites agreſtibus, quia ſolo cæloque vtuntur commodiore? Non videtur. Vix vllius mortalis ingenium id eligat loci ad plantas ſuas terræ mandandas, quod ſit æquè conducibile, atque is locus in quo (ſpontè hoc naſci dicitur) Naturæ conſilio prodit ſtirps. An

C voluit dicere arte multa corrigi quæ arboribus incommodarent? Exemplum ponit huiuſce melioris habitus comparati, tum de loco, tum de ſpecie. In Ægypto, inquit, & Cilicia præſtabiliores euaſere Punicæ. Hîc ex æquo ponit: in ſecundo horum librorum addit etiam differentiam, cùm dicit, εἰς τὸ βέλτιον μεταβολή: καθάπερ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν κιλικίᾳ τῶν ῥοῶν. Hîc igitur non ponit μᾶλλον: ſed tamen ponit ipſum illud, propter quod μᾶλλον eſt. ait enim, γλυκεῖαι καὶ οἰνώδεις: hoc in Ægypto. Poſtea αἱ δ' ἀπύρηνοι, καὶ καλλίκοκκοι. Vt in Cilicia præter ſuauitatem, etiam ſint ſine ligno, & viſenda acinorum ſpecie. Καθάπερ εἴρηται. In ſecundo Hiſtoriarum, vbi etiam pleraque eorum quæ hîc repetit, veluti de Amygdali duritia, & a-

D lia. περὶ τὸν πίναρον ποταμόν, vbi cum Dario conflixit Alexander. ἁπλῶς δ' ὅταν οἰκεῖαν. Sic ſuprà καὶ ἁπλῶς τοὺς τόπους. ἐν δὲ τοῖς ἐπετείοις. Altera capitis pars de frugibus & oleraceis, quæ annuo proueniunt ſatu. Hæc quoque pro locorum conditionibus, ſicut & arbores mutari. Non percognoſci verò tam commodè, propterea quòd minus diu in terra ſtent. Igitur minus affici poſſe. Quare cùm eodem tollantur anno, vix hærere poſſunt veſtigia mutationis. Cæterùm tertio demum anno planè deprehenditur quantum in iis aut laudari aut deſiderari poſſit. Moderatè capiendum eſt τὸ ἕως hîc. ἕως ἀνασπείρωσιν. Non enim, ſtatim à ſatu intelligendum: ſed ſtatim à collectis fructibus, qui ſanè colliguntur ἀνασπείρωσιν prius. ὥσπερ καὶ

τὸ

τὰ ζῶα. Animalibus idem euenit, alio licet modo, quia alio quoque modo ſeruntur. Nanque fruges tertio mutant anno, quia tertio ſeruntur anno. Animalia in nepotibus mutant, tametſi multis pòſt annis: quòd, vt frugibus tertius ille ſatus, eſt annuus: ita ſatus tertius animalibus, tametſi non annuus neceſſarió. Nanque ne ipſa quidem ἔπιτα, ab annorum numero, ſed à ſationum ordine cenſebuntur. Sunt enim ſemina quædam, vt in Hiſtoriis dictum eſt, quæ ſeruantur, vt vetula terræ mandentur. Sic enim magis proficiunt. Τετρογονοῦντα συνεξομοιοῦνται. Philoſophus in Hiſtoriis, ex Æthiope nata alba fœmina, ex albo marito peperit Æthiopem. Ecce ſimilitudine tertiæ prolis auitam ſpeciem repræſentatam. Vbi & res notanda & verba. Nam hæc hiſtoria nihil hìc facit. Semina enim non redduntur tertio ſatu ſimilia primis: ſed contrà, cùm videantur nihil mutata primò, mox non multum, tertiò manifeſtò mutata videntur. Hæc eſt res animaduertenda: nunc verba videamus. τετρογονοῦντα, actiuum eſt. Animalia tertio ordine generantia. Eſt igitur in quarto fœtu mutatio. Quia tertio quæ ſeruntur anno, quartum fructum edunt. Si igitur ita eſt, quomodo eſt συνεξομοιοῦνται? Non enim ſi in quarto fœtu mutatio eſt, in tertio generante eſt ἐξομοίωσις, id eſt egreſſio è ſimilitudine. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπίδηλον. Quanquam, inquit, præcidat omnem moram expectationis, quantum apparet in ipſo primo anno. Videtur enim iam aliquod veſtigium mutationis. De momentis, quæ ſenſu percipi nequeant, ſatis in libris Phyſicorum, & in Problematis à nobis eſt ſub Ariſtotele diſputatum.

Legendum ἔν γε τοῖς ἡμέροις, non ἔν τε, peculiari Philoſopho huic loquendi more. Ἀκυλιϛ. Lego κύλικες, ſicut in locis ſupradictis. Scribe ὅταν περιυξηνθῶσιν, non autem, vt legitur, inutile. Et καὶ ἡ ἀσαρκία τούτων, non autem συσαρκία, niſi quis argutetur de carne ſucculentiæ comite.

Theodorus, καὶ ὥσπερ ἄκαρπα γίνεται. & quemadmodum infœcunda copia alimenti redduntur: malé. non enim comparat infœcundis, ſed aſcribit earum cenſui. Penè ſterilia. Quodammodo. Eſt enim τὸ ὥσπερ, nota qua moderatur illi
D voci ἄκαρπα. Non enim verum eſt eſſe ἄκαρπα, quæ καρπὸν ferant. Οὐ δυνάμενα πέττειν, Theodorus, digerere. Sanè & ad coctionem hoc vtuntur Latini. At enimuero aliud eſt διάδοσις, id eſt diſtributio ſiue digeſtio. Vt Æneas digerit ceruos in naues. Aliud eſt à verbo Plautino, digero. Ita etiam in reſolutione collectionum eſt digeſtio, quia diſſipatio, Sipare vetus verbum. Quare Græci διαφόρησιν eodem filo. Διὰ τὸ μὴ κρατεῖν, quia viribus carent. malè cauſam poſuit pro effectu, neque ex fide interpretis. Et ſanè hæc diſtinguenda, vt in Plethora. Quædam enim κατὰ δύναμιν: quædam καθ' ὄγκον. Sic hìc, ſemen ſuas habet vires, non autem iis caret. Sed eſt imbecilli-
A tas non ἁπλῶς, ἀλλὰ πρός τι: ſic enim dicit διὰ τὸ πλῆθος. Sic enim doctè omnia penſitanda. Sibi ſatis habet virium, at non ad copiam. Itaque vires non deſunt: actio imminuta eſt, non propter facultatis detritionem, ſed quia obiectum eſt maius penſum, quàm vt exhaurire queat. Ἐκ μαλακῶν σκληραί. Ex mollibus prædurae. Dura nimis vox. Quid attinet exceſſum addere ſententiis Philoſophorum compoſitionum καλλωπισμῷ? Ἀγριότης, ferocitas. Vtinam ne tam ſæpe defugeret trita verba vir optimus: commodiore ego vteremur. Nam ferocia eſt habitus animi, quo ex profeſſo aduerſamur conſiliis & officiis ciuilibus. Feritas hìc eſt ἀγριότης. Feræ quot ſunt animantes, feroces non ſunt? θρασὺς ferox eſt, & θη-
B ριώδης efferatus: vt Ariſtodemus vir omnium fortiſsimus. ἀγριότης, hìc agreſtitas, quæ opponitur miti atque obſequioſæ naturæ. Eſt hoc vitium in homine quidam quaſi ſtupor ſiniſter ad ciuilia munera, & rectam rationem. Ferocia verò temeraria propenſio ad exceſſum. αἱ δὲ μετὰ χρόνον. Aliæ autem ſtatuto tempore. Nequaquam eis ſtatum vllum tempus eſt, aut præciſum: ſed ſimpliciter dicas aliquandiu. Ὀλίγος ὁ ἐν τῇ γῇ χρόνος. Parum id temporis eſt. Omiſit vocem neceſſariam, ἐν τῇ γῇ. Eſt enim mutationis autor terra. Niſi diu ſit in terra, non diu patietur à terra. Actionum enim impreſſiones in temporis tractu ſunt. Non ergo mutabitur à terra æquè atque ea quæ diu hæſerint terræ: id quod de arboribus
C dicebatur. Ἀλλ' ἐπίδηλον γέ τι ποιεῖ. Nonnihil indicii faciunt. Præbent ſpecimen quoddam inchoatæ mutationis. Oſtendunt rudimenta futuræ mutationis.

CAPVT X.

Decimum caput declarat, omnem germinationem eſſe quaſi nouam generationem. Non eſſe vnum omnibus tempus. Cauſam tempeſtiuæ germinationis in quibuſdam eſſe robur, in aliis imbecillitatem. Humiditatem & mollitudinem ad id plurimum conferre. Quædam contrariis ſibi temporibus germinare. Alias concauſas adiungendas. Germinandi celeritatem non magnitudine, aut paruitate, aut qualitatibus ſtatuendam, ſed commenſu Naturæ quodam. Autumnalem germinationem maiori ex parte fruticibus & herbaceis, arboribus minus. Quo tempore ſuperfugent aliquæ.

Η δ' ἐπὶ τῶν βλαστῶν. De generatione, déque eius modis atque cauſis
D dixit: tum de ea quæ fieret ſimpliciter, tum de ea quæ fieret in aliis, cuiuſmodi erat per inſitionẽ. Nũc reſtat vt de ea quærat quæ fit in aliis, ſed alio modo. Eiuſmodi eſt germinatio. Eſt enim generatio noua. Quæ cùm à natura fiat, inſitio ab arte: inſitioni germinationem decuit anteponi. Quinetiam cùm plantæ quædam nonniſi in aliis proueniant. vt Lichen, quam vocant Pulmonariã, Muſcus, Polypodium, Dryopteris, Hipparis quædã, Epithymum, Viſcum, & ſiqua ſunt alia: an hæc quoque hanc ipſam de germinatione tractationem anteferri oportuit. Simul autem definit aliquo modo germinationẽ: ſimul cauſam dat quare de ea ſcribat hìc. Οἷον δ' ἀπίεις γίνεσθαι. Saz

nè eſt proles parentis: ergo noua generatio. Appellat autem ſecundam, quia prima eſt ſtipitis. Ita vt centeſimo etiam anno germinatio ſit ſecunda. Vt magis ad naturam quàm ad tempus τὸ δεύτερον reſpiciat. vt ſit δεύτερος τρόπος φύσεως. Hæc accipienda æquanimitate quadam. Non enim eodem modo gignitur è planta fructus quo gignitur frons. Non quo frons gignitur, genita fuit è ſemine ſtipes ipſe. Nam ſemen tota planta eſt in potentia. Non fit, niſi expreſſio & explicatio. Ex planta frons oritur, vt pars è toto. Fructus à planta fit, vt ab animali fœtus. Non enim plantæ pars eſt, ſed planta tota in potentia. οὐχ' ἅμα γίνεται πᾶσι. Poſt naturæ deſcriptionem digerit differentias. Non omnibus idem germinandi tempus. Quippe ne omnibus quidem ſationis atque prouentus tempus idem. Quia ſecundum anni ſegmenta, quas ὥρας Græci vocant, aliud aliis. Ideo dixit παρηλλάχθαι, ὅτι ἄλλοις ἄλλος ὁ χρόνος: ἄλλος παρ' ἄλλον. Id adeò, vt quibuſdam commodiora ſint tempora, quæ contrariis prædita ſunt qualitatibus. Addidit modeſtiæ, more ſuo, notam σχεδὸν, penè in contrariis. Quia non in exceſſibus. Nihil enim oritur æſtu, aut hyeme ſæuiente. Sed hyemis intelligit totam latitudinem. Sunt enim flores hyemales, & autumnales, & æſtiui. Hic ſic interpretatus ſum ἐναντίας. At non eſt ſic accipiendum. Non enim ἐναντία hic ſignificat temporis qualitatem contrariam plantæ qualitatibus: ſed tempora inter ſe contraria. Adeò nanque aliud aliis eſſe tempus, vt quædam germinent per æſtatem, quædam per hyemem. Hoc tamen verum non eſt. Nihil enim hyeme germinat, ſtante quidem: ſed abeunte, vt Mandragora. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ καρπογονία. Poſtquam dixit de vera germinatione, dicit nunc de proportionali. Fructus enim ſimili modo prodit, quo & oculi, & frondes, & rami. Idcirco fructus nomine ſuprà vocabat germinationem. Sanè fructuum diuerſa tempora perficiendorum, nō producendorum. At perfectio non eſt generatio. Itaque illud ὁμοίως minus exactè accipiendum. Et καρποτελεία differt multum temporibus, vt ſi Ceraſa ſpectes & Oleam, aut Zizipha, aut Meſpila, aut Glandem. At quod ait, καρπογονία, non vſqueadeo latas atque diſtantes habet temporum differentias. Ὡς μὲν οὖν ἁπλῶς εἰπεῖν. Reddit cauſam. Pro temporum plantarúmque conuenientia fieri, vt tum germinent plantæ, cùm fuerint nactæ ſibi ſimilia tempora. Idcirco dicit σύμμετρον τὴν κρᾶσιν. hic τὸ σύμμετρον non ſignificat ἁπλῶς, ſed mutua relatione inter tempus & plantam. τὸ συν non deſignat miſtorum proportionem atque reſponſum in εταſι, ſed reſpectum terminorum, in quibus eſt fundata Craſeως relatio. Ταῦτα καὶ τὰς βλαστήσεις. Quia duo dixit βλάστησιν & καρπογονίαν, de vtroque item dicit. Vbi diligentia noſtra perſpicua eſt. Ille nanque dicebat καρπογο-

A νίας ſimilitudinem: nos aliquid monebamus de perfectione potius, quàm de generatione. Quod hic facilè patet etiam ab Autore ipſo probari. Ait enim τὰς πλείους τῶν καρπῶν. οὐ μὴν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰς καθ' ἕκαστα. Quanquam hoc, inquit, effatum vniuerſale ſatisfacere videtur quæſtioni: non totum tamen ei huiuſce rei iudicium committendum eſt: ſed ſpeciatim de ſingulis inquirendum. Singula hic τὰ καθ' ἕκαστα, ſpecies intelliguntur: alibi indiuidua. hic ſtatuitur contrà, τὰ γένη τὰ ἄκρα: hic contrà τὸ καθ' ὅλου. Rectè dixit διαιρεῖν. Eſt enim partitio ambiius generici in ſpecies. Et modeſtè, ſuo more, πειρατέον. Ἔστι μὲν γὰρ διελεῖν. Iam diſtinguere incipit, & ſanè per contra-

B rias differentias. Nam quibuſdam eſſe tempeſtiuam germinationem propter robur, aliis ob imbecillitatem. Hoc ſæpenumero alibi quoque profitetur. Nam quæ validæ plantæ ſunt, in iis facultas generandi mouet ſuccum ad frondium, florum, fructuum conformationem. Quæ ſunt imbecillæ, earum vis non mouet, ſed mouetur ab aere ambiente. Robuſtæ igitur ita mouent, vt iuuentur acceſſione officii ab aere, foris: aut etiam quæ ſunt robuſtiora, vincant externa incommoda: Debiles contrà non mouent, niſi moueantur. Actus quidem conformationis eorum eſt: at is actus opus habet extimo autore atque euocatore: alioqui propior potentiæ eſt. Δι' ἰσχὺν καὶ πολυτροφίαν. Duo ponit, materiam ſcilicet alimenti copiam, & formam ſcilicet robuſtam po-

C teſtatem. Exemplum dat Amygdali & Punicæ. Et addit, καὶ ὅλως τὰ ἄγρια τῶν ἡμέρων. Nam & in hiſtoriis & in his libris ſemper ait, agreſtes mitibus antecellere firmitate. Ἔνια δὲ δι' ἀσθένειαν. Quædam verò ob debilitatem, vt herbacea, & annuo ſatu prouenientia. Καὶ γὰρ ἀνθεῖ πολλά. Explicat euentum ab illa imbecillitate, quia florent pleraque hyeme. Tum ponit τὸ καθ' ἕκαστον, vt erat pollicitus, Anemones exemplo. Quo loco maximè videre vellem quid ex his mihi ſentiendum ſit. Nam ſi euocantur aere, hyeme qui poſſint euocari? Non nego axioma. Aio verum eſſe, moueri debiles plantas ad functiones ab externa vi. At à calore id fieri aio. Veluti ſi quis dicat, Violam martiam primis quibuſque teporibus e-

D rumpere. Ἀνθεῖ πολλὰ τοὺς τῶν κατὰ χειμῶνα. Hoc debent articulis Græci, vt multa queant mira breuitate non dicendo dicere. πολλὰ τῶν φυτῶν ἀνθεῖ τοὺς χρόνους τῶν κατὰ χειμῶνα, quæ tempora inter hyberna queant connumerari. φαίνεται δὲ οὐδ' ἡ μηλέα. Quoniam numerauit herbacea: quæreret aliquis, inter arbores, num propter robur Malus anteuertat. Fortaſſe non, inquit. Hic enim τὸ φαίνεται non tam ſtatuit, quàm dari petere videtur pro confeſſo atque ſenſu cognito. Quæ igitur cauſa? Quære tu. Nam ille te inuoluit nebula communi, quam non diſcutit. ἀλλ' ἄλλην αἰτίαν. ἑκάτερον δ' εὔλογον. Concluſio cauſas explicans. Tempeſtiuè vtrunque genus germinat, tum validum, tum debile. Validum

dum ſuaui protrudit ſucci copiam. Imbecillum A prouocatur ad protrudendum. Non otioſè potuit τῷ πλήθει. Quia opus habent ea copia qua partim alantur, partim vtantur ad germinationem. Caſum tamen non adeò probo. non enim πλήθει προωθεῖ, ſed πλῆθος. Copia nanque truditur. προωθεῖ verbo compoſito, ſicut προσβάλλει. Reſpondet enim illi. Vſus ſum hîc hoc verbo trudo, non temerè. Eſt enim trudi, terra edi. Non ignorauit omnium doctiſsimus Poeta cùm dixit, Truditur è ſicco radix oleagina ligno. Υ'πὸ μικρῶν ἀνίεται. Non potuit magis explicare imbecillitatem. Nam & addidit δὲ, & dixit ὑπὸ μικρῶν. Quod à paruis mouetur: neceſſe eſt etiam minus eſſe. Sed de B Malorum germinatione nihilne afferetur cauſæ? An non eſt verum eſſe imbecillam? In Malo nanque ſuccus multus. An etiam eſt multus ſpiritus? Quippe & odoratum ipſum eſt pomum, & valde flatuoſum. Itaque ad ignem poſitum dirumpitur & ſibilat. Notabis loquutionum ſimilitudinem. τῶν κατὰ τὸν χειμῶνα, ſuprà: hîc τῶν κατὰ τὸ ἔαρ. Μέγα δὲ καὶ ὁ ὑγρότης. Alias aſſuit cauſas. humiditatem ac teneritudinem, quæ videntur eſſe vna cauſa: duæ tamen ſunt. Nam ὑγρότης eſt in ſucco, μαλακότης eſt in corpore. Itaque ſi ſit humida planta, & materiam habet & materiæ facilitatem. Si ſit tenera, non eſt compacta. Igitur apta ad tranſmiſſionem in ipſo tractu, C ad receptionem in extremis, vbi fit germinatio. Ideo mox dicit τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν οὔτ᾽ ἀδίοδον ὁμοίως, οὔθ᾽ ὕλην ἔχει πλῆθος. Vtrunque tangit: ſiccum, non habere ſucci copiam: denſum, non habere commodos meatus. Duo notanda. Vnum ὁμοίως. Non æquè habere tranſmiſſionem, quia non omninò carent meatibus: ſed meatus nō ſunt ſimiles. Alterum, quia dixit πλῆθος. Non enim eſt ſiccum, vt vulgò dicitur, quod humore caret, ſed humoris copia. Notabimus præpoſitionem in verbo προϊέναι, & in verbo προωθεῖ. In προϊέναι locum ſolum deſignat: vt qui ſuccus intus hæret, proferatur. In προωθεῖ ſignificat tempus anticipationis, & motum quaſi violentum, quia præuenit alias. Et omnino declarat motum antecedentem τὴν πρόεσιν. Propellit enim vt germi- D net. Nec prætereunda cognitio loquutionis, μέγα ἡ ὑγρότης: ſcilicet ἐστὶν, aut δύναται. Ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας φύσεως ἐλέχθη. Hîc φύσις non ſignificat naturam, ſed generationem: quia φυτὰ dicuntur φύεσθαι. Ὅτι δὲ ἐν ταῖς ἐναντίαις ὥραις. Nunc rationem reddit earum quę germinant contrariis tempeſtatibus. Ex Clidemi ſententia fieri caloris & frigoris temperationem. vt calida in frigidis, in calidis frigida germinent. Hanc ſententiam vt non improbat: ſic etiam adiungit quod ipſe vocat συναίτιον. Duas ergo concauſas addendas putat, ὀλιγότητα καὶ ἀδυναμίαν. exiguitatem & imbecillitatem. Ὀλιγότης hîc eſt μικρότης. Ac ne iis quidem contē tus, ait καὶ εἴ τι ἄλλο. Sic ſemper cautè atque prudenter loquitur. An verò paruitas cauſa ſit quare pa-

A rum valeant? Ita ſanè quædam, veluti oleracea nonnulla. Quorum exempla ponit ex Portulaca & Cucumi. Non enim prodire ante annuos tepores, quos ipſe declarat feliciverbo illo θερμημερεῖν. Dicat aliquis, non eſſe mirandum: frigida nanque ſunt & humida. At de Ocymo, quod in eadem cauſa eſt, quid ſentiendum? Id enim eſt ſiccum & calidum. Quid igitur expectat calores? In Ocymo ſiccitatis comes eſt duritia. Ea poteſt germinationem retardare. Idcirco addidit ξυλῶδες. Καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λαχανωδῶν. Quaſi etiam in aliis ſit. Quod ita verum eſt etiam in multis, vt contrarium non eſt falſum in aliquibus eorundem ſpeciebus. Lactuca nanque poſt primos imbres à Canicula durat, niſi maximo vra- B tur gelu, etiam totas hyemes penè ad ipſum Solſtitium. Et tamen frigida humidáque eſt: ne quis inde captet obiectiones. Vtitur enim vtroque tempore feliciter. Sic alia multa. Καὶ εἴ τι ἄλλο. Quid aliud queamus comminiſci? Nam eæ ſuſpenſæ dubitationes auferunt officii gratiam, quod in docendo præſtat. An eſt peculiaris aliqua natura, vt in Ocymo? ipſum enim nō tam eſt debile ad germinandū, quā ſiticuloſum: Itaq; eget aliquo adiumento, quo conſiſtat ſub calore communi calor peculiaris. Εἴς γε διαμονήν. Hoc oſtendit, ea multum pati. Nam ſi Ianuarii, quod ſæpe fit, aut etiam, quod nonnunquam, diebus Halcyoniis erumpunt quædam intempeſtiuè, impor- C tunam temeritatem luunt primo quoque legitimo frigorum reditu potius quàm ſuperuentu. Itaque, inquit, εἴς γε. Quæ quidem germinatio diuturnitatem ſibi ſit vindicatura. Καὶ τελέωσιν. Quaſi dicat, ſi pertinaciùs reſiſtant quin intereant: ac eorum conſtitutio minus perfecta eſt. Αἴτιον δὲ. repetit: Cauſam eſſe imbecillitatem, quę ſit in quibuſdam cum exiguitate coniūcta. Quin, inquit, etiam in maioribus nihilo felicior. Nam Cucurbita, cùm & in largitudinem inſignem producatur: adeò vt etiam ramis frequentata ſcandat arbores, atque etiam quaſdam vel ſuperet, vel opacare queat: ea tamen tam valida tot progreſſibus non poteſt ſibi adeſſe ante calores. Hîc nos de Cucurbita diximus hactenus quoad nos. Nam D Philoſophus hîc adiungit quæ negotium faceſſant. Opus, inquit, habet etiam eo vigore qui requiritur ab autumno. Hoc nobis ſanè incompertum eſt. Et tamen ſic ait, βλαστεῖ & ἐκβλαστάνειν, producere. & προσδεῖται τῆς ὥρας, quaſi non ſatis habeat inuitamenta veris, fotus æſtatis: ſed πρὸς τὸ μετόπωρον. Hoc ſanè tum nouum eſt, tum inauditum huic noſtro cælo. Maio enim atque etiam Aprili Cucurbitas habemus ad Popinas. Niſi velit hîc intelligi ſuam illam πλάνησιν. Sed tamen ante Solſtitium ſiccæ ſunt, nedum maturæ: paucæque ſuperſtites primo cuique Peponum veſtigio. Αὔξησις γὰρ δὴ εἰς ὕψος. Rectè de altitudine: ne cætera ſpectes. hoc de ſtipite. Auget, καὶ προσεμβάλλει κλωνίν. Quaſi ſit craſſitiei ſupplemētū effuſio hęc in ramos. Vicarii ſanè videtur rami craſsitudinis;

quoniam ſparguntur ad latera: At latitudo hæc eſt. Nota verbum ἐπίκηρον: ſæpe nanque vtitur pro imbecillo, quaſi fato obnoxium. hoc enim κὴρ ſignificat. Marcidum, putridum, fragile interpretantur. Heraclitus vtitur tanquam epitheto rerum humanarum: Flens apud Lucianum. Ἀναδενδρὰς autem quid ſit, apud hunc vnum coniectari potius potui quàm inuenire. Vitem ſcanſilem volunt intelligi: ego Lambruſcam. Ἐπίκηρον autem etiam de Olea infrà: & in quarto. Καὶ τὰ ἀκανθώδη. Attribuit huic claſsi generatim alia quædam, vt ποώδη. Quæ non eſt mirum imbecilla eſſe, quando continentur ſub priore ambitu ὀλιγοέτεσι. Etiam λαχανώδη dixerat. De aculeatis autem Cinara non differt ſub Autumnum. Nam ante calores aliquando perfecta eſt. Hoc acceptum feratur cultui. Nam Scolymus, qui idem eſt agreſtis, differt. ῥιζοκέφαλα verò cùm multa ſint, aſtringenda hæc ſerò germinandi conditio certis ſpeciebus. Nam Rapum κεφαλόῤῥιζον eſt: at hyeme tota optimum: & ſemen edit primo quoque tempore. Cepe verò ſub autumnum. Narciſsi hîc apponit huius exemplum rei, & aculeatarum Scorpium. Sanè Scorpioides nôn perfert ſemen, niſi ſub ipſas vltimas arationes. Tiphyon etiam Plinius æſtiuum florem dicit: qui ſit, non dicit. An verò hîc ſpina eſt Regia, & quæ hoc eodem cognomine ſeritur Babylone? Nam illa eadem qua ſata eſt in arbore, die prodit. Mira ergo vis. Vndènam igitur tanta germinandi cunctatio? Atque hæc ita clauſit atque conſtrinxit imbecillitatis neceſsitatibus. At aculeata quomodo imbecilla? An robuſta eſt materia, & ſuccus contumax, facultas oppreſſa? At Bulbacea valentiſſima ſunt. Habent humorem lentum, genitalibus conditionibus vndique munitum. An eſt iis ſuccus nimius? Ἔνια δὲ καὶ μετ᾽ ἀρκτοῦρον. Adhuc porrò promouet terminos huiuſce naturæ. Nam quædam etiam bruma. Sanè multi ſunt flores brumales. Quid igitur? Hæc ſi ſunt robuſta, quare non σεσωθῶσι? Sin ſunt imbecilla, quare non obruuntur contrariis? An quemadmodum in animalibus, quædam humidis ita gaudent, vt exempta moriantur: alia ſi bibant, intereunt: vt in Libya diximus de quibuſdam: nonnulla vigeant æſtibus: quædam meliùs habeant hyeme: ſic & de plantis ſtatuendum. Atque hæc de vita & bono habitu, quod εὐθηνεῖν vocat Philoſophus. Quid de generatione? Nihilo ſecius. Homo ſemper. Etiam de Lepore idem produnt. De Columbis domeſticis non eſt dubium. Singulis menſibus nouos creant, atque educant fœtus. Maxima pars Vere. Multa æſtate. Halcyones plena bruma. Sunt ex animalibus quæ ter pariant, vt Mulus, vnde Græcis nomen: ſunt è plantis item, vt Lentiſcus, etiam Ciceronis carmine celebrata fœtificatione. Sic igitur dicendum, ignoratione noſtra huius rei ſcientiam comparandam. Latet nos elementorum miſtio:

A multo etiam magis latent formarum notiones. Ad duo tamen capita cauſam reducēdam. Quippe aut exceſſus remiſſionem, aut temperaturæ conſenſum. Non quibus cogatur aut circumſcribatur forma: ſed quæ ſint formæ inſtrumenta ad functiones & fines naturales. Itaque frigidiora ſub æſtu. Quæ ſi differant ad autumnum vſque, id vſuueniet, propterea quòd diuturniore opera egeant ad ſummam rei conficiendam. An verò eſt & tertia ratio earum ſtirpium quæ nimio calore reſoluuntur? Iis ergo calor modici frigoris ſuperuentu non ſolùm temperatur, ſed etiam intus cohibendo roboratur. Hoc eſt quod Heſiodus dicebat, AEſtate mulieres in venerem proniores: mares ſolutiores ac minus valen-

B tes. Contrà verò tempore contrario. Hæc cùm tantus vir animaduerteret, facetiſsima ſeſe expediuit ratione. Ait enim, Ἔστι δ᾽ οὐχ ὕστερον. Vtrum hæc igitur ſerotina, an potius tempeſtiua dicenda erunt? Nam ſi aliarum ortum ſpectes, ſera dixeris. Sin pluuias eas quæ poſt Canem eueniunt, tempeſtiua. Quippe ſicuti verna germinatio pro tempeſtiua ducitur, quoniam præuenit æſtiuas & autumnales: Pari iure & ratione, tempeſtiua fuerit autumnalis germinatio, quæ brumæ tempus atque etiam futurum ver anteuertat. Ratio videretur Sophiſtica, niſi fundata eſſet in eo quòd annus circularis eſt: neque initium babet neque finem. Ideo dixit, γινομένων τῶν πρώτων ὑδάτων. Appellat enim primas aquas perinde atque ineuntis anni. Tum remouet odioſam ob-

C iectionem cùm dicit, οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρότερον ἢ τὸ νῦν. Nihil, inquit, refert, huiúſne temporis an verni, dicas eſſe aquas primas. Nam Vere ſunt imbres primi ad conſequentia tempora: quamobrem non & autumnales, ad ea quæ ſequuntur vocabimus antecedentes? Quid? Imò verò διαφέρει. Nam tametſi eſt annus ſeſe in ſeipſum replicans ac retegens: tamen eius ambitionis ſunt diſſimiles partes. Neque enim par eſt & æqualis ad opus Naturæ ſigniferi vel deuexus, vel elatus tractus. Et à generationis maxima parte iudicandum. Itaque perfectis frugibus, anni finis ibi ſtatuendus. Erunt igitur ὀψίτερα. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνο φανερόν. Poſtquam nos iactauit argumentorum ſalo, ſtatuit quid ſentiendum. Neque à ma-

D gnitudine neque à paruitate cauſarum conditiones accipiendas item neque caliditate, frigiditate, ſiccitate: ſed à temperaturis, quibus inter plantam & anni conueniat tempeſtatem. Ita ſemper turbulentis diſquiſitionibus decidit cum veritate. Profectò Arabes, quos iſti magiſtelli, quibus oculi dolent, inſolenter inſectantur, commodiùs tribus verſiculis, atque etiam dilucidius docent. Γίνεται γὰρ ἀπαλώτερα. Hoc vocabulo etiam alibi ſæpe vtitur. ἀπαλὸν enim aerem vocat. Sic, quæ dura fuerit hyems quibuſdam: quæ fuerit aliis æſtas aſpera propter diſſentientia principia: euadet ea nonnullis mollior propter conſenſionem Naturæ. φαίνεται γὰρ ἅπαντα.

ἄπαντα. Quare non prius germinant? Quia videntur omnia manere propriam perfectionem. Hoc etiam quiuis dicat è plebe minutorum Philoſophorum. Nihil prius moliri Naturam, quàm conducibile fuerit tempus, locus, aliæ omnes conditiones ad perfectionem. Hoc non quærimus: neque eſt eius cauſa quòd quærimus. Quærimus illud. Quare tempus aduerſarium generationi, ſcilicet frigidum, aptum ſit quibuſdam ad generationem. Τὰ δὲ καὶ βλαστάνει. Corruptus codex eſt: neque quicquam libet diuinare. Nam ſi βλάστησις de ramis tantùm intelligatur, falſum eſt quod ſubinfert: Autumno germinare frutices & herbacea. Sanè omnes plantæ Vere germinant. Quòd autem ſic intellexerit, patet ex ſequentibus cùm dicit, ἐπεὶ δένδρον γε οὐδὲν, εἰμή τι κατὰ τὴν ἐπιβλάστησιν. Si negat arborem Autumno nullam germinare, niſi quatenus ἐπιβλαστάνει, id eſt iterum præter primam germinationem germinat: concedit, Frutices Autumno βλαστάνειν, non ἐπιβλαστάνειν. Hoc autem ridiculum eſt. Quòd ſi de floribus atque fructibus intelligamus, quærendum eſt qui fructus ex Cremiis atque fruticibus erumpat nobis poſt Arcturum. Et fortaſſe quæretur fruſtra.

Theodorus προανθεῖν, præflorere. Maturare florum editionem. Θερμημερινῶν, feruentes dies. malè. Aſtrinxit enim ad Ocymum ſolum. Itaque dixit hoc. At de Portulaca quoque ac Cucumere ſentit idem. Itaque non potuit interpretari τὸ θερμὸν hîc, feruens. Cucumeres enim habemus etiam ante æſtus. Cæterùm maior lapſus eſt in eo quòd σικύαν, Cucumerem æquè interpretatus eſt. Puto calami lapſum. Nam hoc ſexu Cucurbitam ſignificari nemo eſt è triuio, qui neſciat. Et Cucumis non accedit ad iſtam porrectionem quam æquiparat Anadendradi. Hanc Theodorus arbuſtiuam putat Vitem: nos Labruſcam. De re nanque loquitur naturali, non ab arte. Εὔθρυπτον, fragilis: potius languida. Non enim ſarmenta illa fragilia, ſed magis lenta.

Δεῖται προαγαγεῖν, prorogare cupit: imò neceſſe ei eſt. Deeſt ei totum tempus illud ad perfectionem. Hoc eſt verbum δεῖται, ſua vera ſignificatione. Ἐπεὶ δένδρον γε οὐδὲν. Sententiæ, quæ mihi non placeret, falſitatem perſpicuis verbis apertiorem fecit Theodorus: Arbor nulla penitus autumnum deſiderat. Imò verò Punica, Glans, Olea, Zizipha, Sorba, Corna, Meſpila, Ceratia. Et ipſa vitis haud multum abeſt.

CAPVT XI.

Vndecimo capite perpetuifolia ſeriùs & germinare & fructificare. Quare quædam toto anno fœcunda?

ΩΣ δ' ἐπίπαν, καὶ καθόλου. De celeritate aut tarditate generationis dixit, ſecundum meatus, ſecundum denſitatem & raritatem, ſecundum teneritudinem & duri-

A tiam, ſecundum exiguitatem & magnitudinem, ſecundum temperationem qua plantis cum tempore conueniret, ſecundum genera, vt oleracea, ſpinoſa: nunc adiungit etiam alius generis conſiderationem. Quippe quare perpetuifoliæ plantæ ſeriùs tum germinent, tum fructificent. Cauſam dat, denſitatem & ſiccitatem. Ac præterea ſucco fluxionem. Ergo à materia, à materiæ motu, à motus commoditate. A materia, cùm ſint ſiccæ, ſibi retinent diutius quo habent opus ad alendum. Itaque eæ cauſæ ſunt attributæ, tum iis quæ tota ſpecie ſunt ſterilia, quia ſibi abſumunt: tum iis quæ luxuria fortuita factæ ſunt ſteriles, quod πρότερον ſuo loco dictũ eſt. Omnem enim ſuccum quem fructui dependere debent, auferunt in germina. Hæc à materia. A materiæ motu, cùm dicit paulatim affluere, non autem collectum pleno impetu confluere. A motus commoditate:
B cùm dixit συνεχέστερα. Per anguſtias enim minus facilè tranſmittitur. Et ſanè viſcidior τῶν ἀειφύλλων ſuccus, vt minus habilis ſit ad motum. Duas coniunxit voces, ἐπίπαν καὶ καθόλου, non ea neceſſitate quæ ſtatuitur in primo poſteriorũ, & in primo priorũ, ἐν παντὶ εἶναι, ἐν ὅλῳ εἶναι, κατὰ παντὸς λέγεσθαι, καθόλου: ſed ſimplici oratione. Quaſi dicat, in toto ambitu generis τῶν ἀειφύλλων, vniuerſalem naturam contemplando, non autem habendo rationem vnius aut alterius: ſi qua ſunt quæ ſeſe aliter habeant. Ὀψιβλαστοῦντες καὶ ὀψικαρποῦντες. Vtrunque deſignauit, quia alterutrum in multis eſt. Morus citò frondet, ſerò fructum edit. Amygdalus prius edit fru-
C ctus veſtigia quàm frondium. Καὶ διὰ τὸ συνεχῶς. Addit & tertiam cauſam. Perpetuò in frondes abſumi aliquid alimenti. Eſt igitur hæc auerſio atque interceptio. Dixit διαφορεῖν, quia dicitur διάδοσις, & ἀνάδοσις. Οὐ γίνεται δὲ ἀθροισμός. τὸ δὲ hîc, eſt οὖν. Cùm perpetuò diducatur aliorſum ſuccus, non poteſt ſucci collectio fieri. Ὥστε πληρωθῆναι. Vt cogatur deinde orumpere. ὁρμὴ eſt impetus: ἀφορμὴ, ab iis ſedibus in quibus ſuccus conſedit. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας οἰκείας. Commodè conſideranda vox οἰκείας. Nam etiam in quibus fit collectio, impetus ille fit à conſtituto Naturæ tempore. Κινεῖται τὸ καθῆκον, mouetur quod opus eſt. Portionem illam ſucci fructibus debitam, quaſi ex officio καθῆκον ſcitiſſima voce appellauit. Σπάνια γάρ. Ratio qua-
D re dixerit ἐπίπαν, non autem καθόλου. Quia ſunt ex perpetuifoliis quædam, quæ tempeſtiuè germinant atque fructificant: etſi rara. Ederam & Rhamnum adducit pro exemplo. Cùm ergo Rhamnus hîc non amittat frondes, ſatis patet quos in ſcopulos impegerint herbarii noſtri: qui præter Galenum & Dioſcoridem nihil canere didicerunt. Non dixit plantam moueri πρὸς τὸ καθῆκον: ſed ipſum καθῆκον moueri, vt figura commendaret orationem. Ἡ δὲ ἰδιότης. Sicut affert obiectionem, ſic obiecti rationem. ἰδιότητα hîc appellat hanc naturam peculiarẽ quæ nõ

continetur illo ambitu maiore. Sic & alibi ſæpe. Quid ſit Idioritmus alibi declaratum eſt. Aſsignat autem cauſas ſuperioribus contrarias, raritatem & humiditatem. Hoc non erat ſatis: adiunxit etiam motus autorem θερμότητα. Sed more ſuo pudenter omnia. Nam aut aliquam ex his, aut omnes accipiendas. Ad quod ſi intendamus, neceſſe, inquit, erit primo loco dignoſcere, quæ calida, quæ frigida ſint. Tum ex iis eligere quæ ſeſe pro cauſa gerere queant. ὅτι δ' ἔχει τι πρὸς ἔργον. Altera capitis pars de iis quæ toto germinant anno. Sũt, inquit, quæ toto anno tum germinant, tum florent, tum fructificant: ſicut Malus Perſica, quam Medicam diximus alibi. Hoc in genere magna excitatur dubitatio: quæ aut excludit omnes cauſas ſuperiores tanquam falſas: aut ſi veræ ſint, B non ſolæ ſufficiant: ſed ad eas aliæ ſint excogitandæ. Obiectio eſt. Suprà dicebas, à plantis expectari conueniens tempus: optimè. Idcirco quædam autumno, quædam vere excitabantur: aliæ alio tempore. At quæ totum annum in opere eſt: quomodo per vnam temperaturam binis poteſt contrariis conuenire? Alia dubitatio. Cùm vna ſit arbor: qua ratione diſsimiles inter ſe fructus edit? Ad primam tantùm reſpondet. Similem eſſe naturam ſuperfœtantibus animalibus. At hoc non explet. Non enim mulieris ſuperfœtationes à temporum natura pendent. At à temporum natura pendent arborum fœtationes. Ideo mox C porrò quæret. Ad ſecundam dubitationem nihil. At multis plantis euenit, vt diuerſa gerant folia, Scabioſæ, Querculæ minori, Agrimoniæ, Ricino, Serpentariæ, Staphyſagriæ. Item fœtus. Nam Corylus & nuculas edit, & racemos ſquammatim coagmentatos. Quercus verò plurimos, glandem, gallam, cachryn, alia. Priorem autem quæſtionem ſic ſoluemus. Optimè temperatam plantam tum omnibus exceſsibus reſiſtere, tum omnibus temperaturis conuenire. Etiam ſecunda quæſtio præbet materiam ſoluendæ primæ. Nam ſi verum eſt, diuerſos edere ſubinde fructus Malum Medicam: non erit mirum conſumpta certos in fructus priore materia: quaſi ſecundariam manum ex alia noua nouos fructus alius ideæ in Na- D turæ ſcenam dare. Poſſe verò diuerſos edere fructus eiuſdem rationis eſt, ac ſi quis quærat cur eodem in fructu partes non ſint eædem. Cauſa eſt ſucci diuerſitas, & poteſtas multiplex. Eſt enim anima ſubſtantia ſimplex & vna: poteſtate multiplex & multa. Itaque perfectior anima etiam contrariorum motuum autor eſt. Quemadmodum ergo poteſtas eſt generandi corticem, frondes, ramos, flores, fructus, medullas, tegmina, pulpas, ſemina: ſic varias fructuum formas edere poſſe non eſt abſurdum. Flores etiam duarum ſpecierum gerit Caryophyllata. Sic & Cucurbita, quoſdam ſteriles, quoſdam fœcundos. Sic Spinachia & Cannabe, ſemina edunt figura non diſsimilia, facultate difformia. Nam ex ali-

A quibus exit mas, ex aliis eiuſdem plantæ fœmina. Sed & Maiz Indicum duas gerit florum facies. Hinc igitur habemus & exempla & cauſas. An verò verum ſit quod hîc ait, Medicam Malum diuerſos ferre fructus? Sic enim ſcribit, οὐδ' ἂν τὰ αὐτοῖς ὁμοιοβλαστεῖν τὰ γένη, καὶ ὁμοιοκαρπεῖν. Nam nobis neque Arantium, neque Citrium, neque Limonium diſsimiles fructus edit in eadem arbore. In diuerſis verò ſpeciebus quid mirum? τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς κεχωρισμένοις τῶν ὁμογενῶν ἀξιοῦμεν: Id eſt non aduerſatur opinioni hominum, quia variæ ſunt ſpecies differentiis ſeparatæ. Ideo dixit ἀξιοῦμεν. addit καὶ ὁρῶμεν. Ratio & ſenſus mutuò ſibi ſubſcribit vterque. At in quarto Hiſtoriarum hic idem B autor, vbi & Perſicam vocat & Medicam, nihil de fructuum varietate. ſed de floribus tantùm diuerſæ naturæ. Quidam enim fœcundi: quidam ſteriles. Fortaſſe viderat, aut ab eo qui vidiſſet audierat hoc, quòd eſſet per inſitionem, non autem per connata principia. τὸ μὲν συμπάθος. Nota loquutionem. Non enim affectus eſt ſimilis animalibus ſuperfœtantibus: ſed ſuperfœtationi animalium. Verbum autem hic πλάγια, negotium facesſit. Si quis ita ſit auſus interpretari, vt dicat, Primam fœtationem eſſe rectam, ſicuti dicimus in cognationibus: ſuperfœtationem eſſe lateralem, quia in affinibus cellulis fiat: non repugno. Acumen non impro- C bem: coactum tenium atque extortum non probem. τοῖς μὲν φανερά. Similitudo eſt in ſucceſſione: differentia in eo quod in animalibus eſt manifeſtum: in plantis non. Manifeſtus quidem effectus in vtriſque: cauſa latet in plantis, quia ſexus ſunt confuſi, quemadmodum diſceptauimus in libris iis qui falsò aſcribuntur Ariſtoteli. τοῖς μὲν φανερὸ, quia palàm coitus videtur: τοῖς δὲ λόγου δεόμενα, quia ſenſu non percipitur, ratiocinatione deprehendenda. Dicit enim ratio, fœtum alium ſuper alium nouum nouo ſemine conſtitui. Τὰ μὲν οὐχ ἅμα λαμβάνοντα. Explicat cauſæ perſpicuitatem in animalibus. Nõ enim, inquit, ſimul concipiunt, neque ſimul edunt: quia non totum ſemen excipiunt extrinſe- D cus intrò ad fœtationem, & ad ſuperfœtationem, ſed particulatim. At plantæ, quando paratum in ſe conceptum ſimul habent: quare non habent præſto ad fœtandum? Dicit ἀρχὴ, quia maris ſemen aut eſt totum principium generationis, aut potior pars. παρ' ἑτέρων, foris, à maribus. Init enim mas hodie: poſt dies aliquot vel idem, vel alius. οὐδ' ἴσως εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, quia multæ ſunt in quibuſdam matricibus receptacula. Itaque non impedit altera alteram conceptionem. Dixit ἴσως, propterea quòd non in omnibus matricibus tot ſunt ſinus quot fœtus. Satis patet in Piſcibus. In quibus cùm ſint δίκεροι: tamen infinitos in ſe continent penè fœtus. Et in muliere ſepteni fuere. Quanquam hac ratione fortaſſe plantæ non ſint animalibus diſſimiles.

Non

A Non enim in eundem locum fœtus materiam cõcipiunt. Et laxior eſt earum in hoc natura. Matrix enim latiſſimè ſita. Commodiùs ergo res conficietur. Οὐδ᾽ ἅμα κυΐσκεται. Ideò non ſimul edunt Lepores, quia non ſimul concepere. Quæ namque ſimul concepere, ſimul edunt. Hoc eſt, quod dicebat: εἰ μὴ ἅμα κατελάβετο. Et addit καθάπερ. Quia eſt ſimilitudo. Sicut omnes fœtus ſemel concepit: ſic ſimul edit. Verbum ſignatum, καταλαμβάνει. Hic codex obſcurus ob menda. τῶν δ᾽ ἔτι ἡ βλάστησις. Haud facilè, inquit, explicari poteſt: quamobrem in iis non fit ſimul editio: ſiquidẽ fieri ſimul videtur conceptio. Non enim quicquam principii foris nanciſcẽdum eſt. De hoc aliquid diximus: dicamus item. Non ſimul edere: B quia ne cæteræ quidem arbores ſemper edũt. Eſt igitur opus apparata materia. Ergo ſi tota non eſt parata: nõ edetur tota. Paratur autem tẽpore, vbi facultas viget: fit opus in opere. Itaq; etiã biferas arbores habemus. Quòd ſi maximè valẽs eſt vis, atque ita vt vel incommoda ſuperare, vel cum iis inire queat aliquã ſocietatem: ſanè eæ perpetuant ſubſtitutione frequenti generationem. Hæc eſt noſtra ſententia. Ipſe aliter cognoſcit. Ἀνάγκη γάρ. Quod & alibi diſputat: attribuit huiuſcemodi mutationem operæ radicum, aut ramorum mutationi. In prima germinatione partem tantùm materiæ ſuſcipi in ramos ab radice tranſmiſſam. Eam coqui tum: quod reliquum ſit, nondum C excipi à ramis: nondum coqui. Id poſtea fieri. Ideò dixit, ἐξ ὧν: vt partem indicaret. Hæc eſt igitur vna ex cauſis, quam ex præceptore cuncti Peripatetici vocant, ἐξ ἀνάγκης. Alteram autem quam dicunt, τὸ οὗ, id eſt finem, ipſe hic ſe ſcire negat: ait enim τίνος ἕνεκα, ἐν ἀλόγοις εἰπεῖν. Animaduertendum quare dixerit, διὰ τί, καὶ τίνος ἕνεκα. Idem namque videtur eſſe: & turpe eſt Peripatetico nugari. Deterruit ergo tantus vir nos humiliores ab huius cauſæ diſquiſitione: qui ſibi non facilè patere illius rationem profiteretur. hoc enim eſt, ἄλογον. Videtur tamen eadem eſſe cauſa, quæ in aliis fructificationibus. Omnis fructus habet ſuum finẽ, vel propter ſe tantùm, vel etiam propter aliũ. Propter ſe, vt propagetur generatio: propter alium, vt ad vſum animalium, vel in cibos, vel ob medicamenta. D Iidem Medicæ Mali ſuperfœtationi fines: non quatenus ſuperfœtatio eſt: ſed quatenus fœtatio. Superfœtatio verò, quia eſt dilatio: non aliũ habet finem, quàm opus ipſum. Quod quia non poteſt vno impetu excludere, pluribus exequitur aggreſſionibus. Cunctatur enim, ac ſe ſuſtinet. Quod & alibi nõ ſemel dicebamus: interim dum vacant arbores à muneribus, meditari quod expedituræ ſint ad opera futura. Εἰ μὲν γὰρ ἄμπελος. Exẽplum appendit Vitis, quam vocat inſanam: propterea quòd non ſuo tẽpore parit. Molitur autem fœturam tractu temporis: propterea quòd reliquias ſeruat ſucci: quæ euocentur aduẽtu mollioris tempeſtatis. Itaque quod ceſſauit, ſarcit ac reponit. Redit autem ad opus inuitata mollitia temporis. Sæpius hac vtitur voce ad aerem, μαλακός.

A Καθάπερ καὶ ἄλλοις. Quod eſt omnibus cõmune, vt mollitia temporis acuantur: id eſſe huic ceſſanti peculiari adiumẽto, non eſt mirum. Infrà quoque dixit, μαλακὸν καὶ ἀδιάπνουν, cui oppoſuit, χειμερινὸν καὶ σκληρόν. Quia frigus & rigor, affines. Rigidũ durum eſt. Nota verbum, ἐπιγίνεται, quomodo cohæreat cum illis, αἱ πρῶται βλαστήσεις. Si ſunt primæ, non ſuperueniunt. Laxè ſanè. Sed τὸ ἐπὶ ſignificat fieri quod non erat. Quæ ſequuntur verba de Malo, de omnibus potius accipiantur. ἡ μηλέα πλειογονεῖ, καὶ ἐκπίπτει. Si de vulgari Malo intelligit: quid? Nonne ſummo omniũ genere decuit pronunciare? Si redit ad Malum Perſicam: rectè dicit, reliquias illis non propterea incoctas eſſe, quia B ſeorſum coquuntur. Cæterùm quid infert? διὰ τὸ μερίζεσθαι, ἄλλοτ᾽ ἄλλα βλαστάνειν, ἄτοπον. Quomodo eſt ἄτοπον, partiri fœtus: ſi eſt Medicæ Malo naturali? καὶ ταῦτα ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς. Præſertim ab vna collectione ac theſauro. Sicut vitis inſana facit. Id in ea quidem abſurdum. At in Malo Medica non eſt abſurdum: propterea quòd habet multa momenta ab ipſis principiis ad generationẽ. Αἱ μὲν οὖν ἀποίαι χαλῶσι ταῦτα. Ita ſanè: ſed tam malè digeſtæ, tã perplexæ excuſſæ: vt poſt ſolutiones plus dubiũ dum relinquatur.

Scribendum, ἀλλ᾽ ὅτι οὐδ᾽ αὐτὰ αὐτοῖς, non αὐτοῖς. Et ἄμπελος ἡ μαινομένη, non autem σημαινομένους. Et ὑπολείμματα, non autem ὑπόλειμμα τό. C Multis aliis locis puto codicem deprauatum.

Ὡς ἐπὶ πᾶν καὶ καθόλου. Theodorus, ad ſummã. vt in vniuerſum exponam. Rectiſſimè. vt ſummatim dicam, quæ de vniuerſo genere ſentio. Ἀείφυλλα, perpetua fronde cõduntur. κακοζηλία. Non enim frondibus ædificantur arbores. τὸ καθῆκον, quoad liceat. In commentario ſatis ἀξιοῦμεν, volumus: malè. Non enim à voluntate noſtra pendet. Putamus, opinamur. ἐπικυϊσκομένοις πλάγια. Fœtus, qui præpoſterò cõcipiuntur. Non potuit peius. Præpoſterum eſt quod alienum locum occupat in ordine: quod anteuertit, cùm ſequi debet. At ſuperfœtatio ſequitur ordine ſuo: quia pòſt, cõceptus factus eſt: pòſt, fit fœtus. Οὐχ ἅμα λαμβάνοντα παρ᾽ ἑτέρων τὰς ἀρχάς. Theodorus omiſit, παρ᾽ ἑτέρων: ſanè incommodé. Animalia namque concipiunt ex aliis. Sic maris definitio, qui generat D in alio. Plãtæ in ſeipſis. Eſt igitur formalis differentia ſolutionis. Τὰς ῥίζας μηδαμῇ, μηδ᾽ ὁμοίως ἔχειν. Interpretatus eſt, μηδαμῇ, non vbique verſus. Sanè locus perobſcurus eſt. Nuſquam ſignificat μηδαμῇ. Quomodo nuſquam ſint radices, neſcio. Theodori autem oratio nõ ſuſtinet Latinitatem. Vbique verſus, nemo vnquam dixit. Motum ſignificat verſus & verſionem: itaque aut quò, aut vnde: ſunt enim termini: aut quà: ſcilicet in tractu. Ideò dicimus, vndiq; verſus: quoquo verſus, quaque verſus. Τάχα δ᾽ ἔξεστι καὶ ἀλόγως δέχεσθαι. Non procul argumento fortaſſis concepiſſe exiſtimaueris. quomodo eſt, ἀλόγως, procul argumento? Non omne argumentum pro ratione eſt: ſunt & non pauca rationi contraria. δέχεσθαι verò dixit, concepiſſe, quia ſequitur illud, ἐγείρεται γόνιμον.

Τ' πολείμματα, reſidua: ex mobili fixum fecit reliquias. Quomodo verò μελίαν Fraxinum verterit, nemo poteſt vel quærere vel queri. Legit enim, μελίαι: ſed quàm miſerè, docti viderint. Quid enim Fraxinus hîc?

CAPVT XII.

Capitis XII. argumentum. Quia multa in ſe habet arbor principia, multiplex quoque poteſt opus facere: id enim diuerſum: quia diuerſa principia. Vnumquodque germen eſt quaſi arbor in arbore ſicut arbor in terra. Arboribus euenire commoda quædam: quibuſdam propter naturam ſuam, quibuſdam propter loci beneficium. Aliud eſſe ἀναβλαστάνειν, aliud ἐκφυλλεῖν, aliud ἐκβλαστάνειν. Sicut in diuerſis arboribus diuerſa ſunt fructificandi tempora, ſic in eadem arbore nihil refert.

ΠΡΟ'Σ δὲ τὸ πλείω αἰτίαν. Tametſi videtur conatus cauſas reddere propoſitarum quæſtionũ: tamen quia perplexè ſimul, & leuiter attigit: de integro prouinciam capeſſit: Quare arbor vna plures fundere fœtus anno toto poſſit, in ſpe floris inchoatos, affectos, perfectos. Prima ratio: multa ineſſe principia. Rationis explicatio: πολλαχόθεν ζῇ. Multa habet principia ad opera: quia multa habent principia ſuæ cõſtitutionis, multa præſidia, multa inſtrumenta. At enim hæc rationis confirmatio eſt admodum tenuis. Radicum multiplex diffuſio communis eſt omnibus penè plantis. Quin multæ profundiores, fuſiores, plures habent radicum partes: neque tamen habent naturam ſuperfœtationis. Omnes à terra ſuggunt: augentur imbribus: fouentur aeris clementia: firmantur ſole. Πολλὰς ἀρχάς. An ſunt accidentalia principia hæc? Nam hoc ab eo quæri poteſt, qui intelligit vnius rei vnum tãtùm eſſe principium? Hîc ſubtiliſſimè dicendum eſt. Internum vnicum eſſe principium primariũ, formam ipſam. Eam regere materiam, atque in eam agere. Quæ ſi eſt vniformis in qualitatibus: ſi eſt vniformis in motu: ſi eſt in ea mediocritate, quæ vnico impetu moueri, vno opere continuato confici poſſit: vnicum fiet opus vnico tractu. Sin materia ſit multa, ſi diuerſiformis, & forma ipſa valens ſit: tunc cẽſenda erunt multa principia: vnum primarium, ſed multiplex: quia materia multiplex. Hunc ad modum ea declaranda fuere: non autem λεπτῶς. Nãque hac ſuperficiaria iudicatione grãdes libros explere poſſimus. Sic porrò deducendum. Si diuerſæ materiæ partes, ergo multæ. Diuerſitas enim cauſa multitudinis eſt. Igitur æqualia non poſſunt eſſe. Eſſent enim vnum. Quia æqualitas in ſubſtantia eſt identitas. Si non ſunt æqualia: ſunt ergo aliis alia præſtantiora. Hæc igitur agent primò: illa póſt. Quare quæ germina, qui fructus ab his pendent, eorum quoque naturam conſequentur. Non ſimul igitur erumpẽt, ſed ordine quopiam, quo & eorum cauſæ diſpoſitæ ſunt. Ideò dixit αἱ πρῶται ἀναγκαιότεραι, primi fructus magis neceſſarii. Scilicet quo quiſque fuerit propior cauſam validiorem, potior erit vi ac tempore. Materiæ autem diuerſitas omninò tam perſpicua eſt, vt penè ſe oſtentet in Quercum, dũ fert Glandem, Gallam, Cachryn, alia. Propterea dixit, οὔθ' ὅμοιος, οὔτ' ἴσος. In prouincia Narbonenſi eiuſdem arboris Arancia nonnulla acida, quædam dulcia guſtauimus eodem tempore: quibus nihil deerat ad perfectionem. Hoc quoque materiæ indicat diuerſitatẽ: quæ non æqualiter coqui potuerit. Διὸ καὶ βλαστητικόν. Quænam hæc concluſio, à genere ad ſpeciem? Argumentationis ſeries hæc eſt. Multa habet principia. Iccircò πολλαχόθεν viuit: id eſt, quemadmodum conſtitutionis, ita viuendi quoque principia multa habet. Sequitur: iccirco βλαστητικὸν eſt. Rectè. at nõ hoc quærimus. Omnibus enim arboribus commune eſt vt germinandi habeant poteſtatẽ. Illud quærimus: quare ſic germinet. Ἐκ τῶν ἀρχῶν δὲ τούτων. Nunc deducit: à principiis iis euenire fructus neque ſimiles inter ſe, neque æquales, neque eodẽ προθεσμίας præſtitutione. Qualitates expediuit: diximus de acidis & dulcibus: de figura non conſtat. An omnia complexus eſt? etiam ſubſtantiam? Nam ſuprà dixit ὁμοιοσχημονεῖν τὰ γένη. De quantitate non eſt dubium. Hoc euenit in omnibus penè arboribus: vt pro alimenti occaſione, ſibi quiſque paret magnitudinem. De tẽporibus tota quæſtio eſt. Hoc expediendum. Habent tamen ſingula cauſæ veſtigium ad ipſum motum. Nam ſi non ſunt æquales: non eandem exigunt motionem. Si non ſunt ſimiles, non habent eundem calorem elementarẽ, qui eſt inſtrumentum formæ ad motum, & generationem. Quòd ſi addamus: etiam τῆς οὐσίας, vt ipſe ait, multas habere cauſas: iam verò ſatis patet, oportere formalem intus ineſſe diuerſitatem. Erit igitur arbor vna, non vna. Nam quod aiebat ſuprà, ſicut & ibi docebamus, οὐχ ὁμοιοβλαστεῖν τὰ γένη. Si intelligit ſub vno genere ſpecierum fructus eſſe diuerſos: hoc omnibus omnium generum ſpeciebus commune eſt: Alioqui non eſſent ſpecies diuerſæ. Sin in eadem ſpecie negat eſſe ſimiles fructus: doceat vbi gẽtium ſit arbor illa Medica, quæ tota Græcia (ſcimus enim) nulla viſitur. Ἀλλ' ὅπου ἡ πλείων. Pro materiæ modo, ciúſque affluxione atque motu, fructuum magnitudinem atque editionem variari. Εὔλογον γὰρ αὐτῶν. Non potuit acutiùs. Nam ſi arbores locorum diſtantiis ſeparatæ aliter atque aliter afficiuntur ad germinandum: quare non & in eadem arbore alibi atque alibi ſiti rami? Sunt enim in arbore rami: quemadmodum arbores in terra. Sic etiam ſuprà dicebat de inſitionibus. Surculum eſſe in matrice arbore: ſicut in terra arborem. Μὴ ἅμα δέ. A proportione temporis quod intercedit inter conceptum & fœtum, facit demonſtrationem. Itaque maior propoſitio talis eſt. Fœtus conceptum ſequitur. Minor. Non idem tempus conceptionis, quia non eſt æqualiter parata materia: non eſt æqualiter promota facultas: ergo non erit idem tẽpus fœtationis. Sanè hoc apparet in Gallinis. Nõ enim poſſent omnia oua perficere. Succeſſione conſuluit natura commoditati. Μὴ δ' ἴσως τῇ ἰσχύι.

Non

Non negat æqualem, eandémve eſſe poteſtatem ſemper ipſi arbori, ἀπλῶς: ſed reſpectu ad materiã. Non enim poteſt vniuerſam ſimul complere: ſicuti poteſt Morus. Ea poſt multã atque, vt aiunt, ſapientem cunctationem tanto impetu propellit materiam: vt & vna nocte floribus tota ſit coöperta, quæ pridie veſperi nullum habuiſſet: & auditus ſit erumpẽtium floſculorum ſtrepitus. Hoc enim etiam affirmare auſi ſunt. Sed & Natura ſibiipſi ſemper conſona eſt. Namque ἀείφυλλα ſeriùs fructificabant: quia paulatim fieret ἡ αὔξησις. Sic hic τὰ ἀείκαρπα, ſuſtinent dilationem, atque operæ repoſitionem: propterea quòd κατὰ μέρος, ἀλλ' οὐκ ἀθρόως fit ἡ τροφή. Ἔτι δὲ καὶ ἡ θέσις. Adiungit principium externum. Cùm partes arboris non æquè proſtẽt Solibus, non æquè in omnes partes euocabitur materia. Quæ ergo aliorſum ſpectabũt: eæ ſetiùs excipient ſuccos ad fructificationem. Itaque in agriculturę libris vites vergũt ad ſeptentriones, palmites ad Solem. Valet hoc additamẽtum principii huius externi: quia ſubſunt interna principia naturalia. Nam in aliis arboribus hoc nihil eſt. Non enim fit propterea, vt aliis alii fructus anteuertant. Ὥσπερ γὰρ καὶ ὅλον. Sicuti ſuprà æquiparabat plantis totis ramos ſingulos: ſic hic plantarum totarum ſitum cum ſitu partium ſingularum. Nam ſi locis tepidis priùs germinant quàm gelidis: quæ pars arboris apricum ſpectabit cælum: ea ſuſtinebit maturioris prærogatiuã generationis. Τοιαύτης δὲ τῆς φύσεως. Rectiſſimè, ſicuti dicebamus, ait aeris clemẽtiã cõferre: quia iam ſubſit natura talis. Nõ enim cõfert aliis: quia nequeunt recipere beneficium. Appellauit autem hanc naturam κοινὴν, non quia ſit multis communis: eſt enim Medicę Mali, & fortaſſe paucarũ pręterea: ſed quia pendet adhuc in ſuæ naturæ poteſtate, nec reducitur ad actum, niſi aeris vi. Ὀλίγον χρόνον. Vbi ſint interna principia hęc: vbi aeris applicatio: ex eo principiorum conuentu tantùm operæ expediri, vt paucis diebus germinatio abſoluatur. Fit enim (quod requirebat) par ἰσχὺς operi. Apponit deinde à loco exemplum de Ægypto. Et ſubdit: contrariis in locis, ſcilicet frigidis, diutius trahi germinationem. Τὸ γὰρ ὅλον βραχεῖα γίνεταί τις διάλειψις. Vbi enim ſit materia vberior, & agens efficax, parum temporis intermitti par eſt ad ipſam exequendam germinationem. Hæc ob id adducta ſunt, vt intelligeremus arboris partes ei parti aeris affines, qui aer tepidior ſit, inire vti naturæ ad germinationis commoditates. Appellat διάλειψιν, intermiſſionem, interuallum. Τροφὴ δαψιλὴς materia largior: & fidus tum comes, tum adminiſter caloris naturalis aer εὔκρατος. Epithetũ commodæ atque conuenientis temperationis.

Ἐπεὶ καὶ τὰ μὴ φυλλοβολοῦντα. Tantum valere loci ſitũ ob cæli genium, ſatis probaſſe videri poteſt: nunc etiam ſubtexit hiſtoriam. Ficus & vitis ſuapte natura amittunt folia: quibuſdam locis non amittunt: propterea quòd iis in locis humus apta ad alimenti commeatum: aer propitius ad fouendum. Idem eſt hic δαψιλὴς, quod modò δαψιλής.

A Qui namque ſuccus vber eſt, is ſatis eſt. Eſt autem δαψιλὴς, actu. Semper enim ſolo ſubeſt ſuccus, qui ſufficitur in conſumpti locum. In aliis autem locis neque ſummittitur à ſolo, neque trahitur à calore plantæ, neque iuuatur à ſolis vi. Hoc eſt quod dicebat: aliis retineri folia etiam inuitis locorum difficultatibus, vt in Pinu: aliis locorum beneficio. Illud à forma & temperatura: hoc à loci clementia. Ideò dixit, τοῦτο μὲν οὖν πλειόνων κοινόν. Retentio foliorum multis eſt generibus communis, at non eandem ob cauſam: quibuſdã enim per ſe, vt quibus à forma & temperamento: aliis per accidens, vt quæ fouentur locorum bonitate, aeris obſequio. Δυσπεριφέρον δὲ τῷ φυλλοβόλον. Alterius naturæ communicatio elegãtiſſima. Nam, inquit, eæ arbores quæ folia non amittunt, & tamen fructus ſuperinducunt, ſimilem habere vidẽ-

B tur proportionem. Seruant enim aliquid in præſenti, ſcilicet ad alendum: aliquid etiam ſeruant in futurum, quippe ad fructum. Ita demonſtrat analogiã cum Malo Medica. Nobis verò illud quoque addendum eſſe videtur. Arbores, quibus cadunt folia, pleræque nónne prius frondes edunt, poſtea verò fructus? Tandem vti tot tantíſque rationibus auferatur miraculum ſuperfœtationis in Medica: (Præſertim cùm, ſicuti dicebamus, apertiſſima talis eſt in Gallinis idea: eæ namque etiam nullo ſumpto à mari ſemine multis diebus multos edunt diuerſis conceptibus informatos fœtus) Ideirco dixit perpetui folii cauſas duas: alteram, διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν: alteram διὰ τὸν τόπον: vtramque διὰ τὴν δαψιλείαν τῆς τροφῆς, propter alimenti ſufficientiam: vt verbo verbum reddam.

C Tertio, inquit, loco ponenda eſt ἡ ἀειβλάστησις. Eſt tamen ſecũdo loco, ſi naturam conſideres. Quare verò ſeorſum ſtatuat, dicit: ὅτι τὸ ἀείφυλλον οὐκ ἀειβλαστές. Non ſanè omne, neque quatenus ἀείφυλλον: ſed tamen ipſamet arbor hæc, qua de agitur, eſt & ἀείφυλλος, & ἀειβλαστής: Malus Medica ſcilicet. Ἀλλ' ἐκείνα. Proſequitur inchoatam diſtinctionem. Quia perpetuifoliæ ſolùm id agunt, vt ſeruent quod habent: quæ verò perpetuo fœcundæ ſunt fructu, eæ huic ipſi quod nactæ ſunt, addunt inſuper aliud. Hoc eſt, quod dicebat, προσπεφυκέναι. Quid autem ſit illud, ἐπέχειν, haud facilè docere flexus vocis poteſt. Senſus tamen clarus, atque ſi dixiſſet ἐπέχειν: ſic enim etiam dixit, τὰ προϋπάρχοντα. & fortaſſe ſic ſcribendũ eſt. Huic etiam porrò aſtruit vltimam differẽtiam, cùm dicit διὰ

D τὴν ἰδίαν φύσιν: quemadmodum etiam τὰ ἀείφυλλα erant talia, διὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. Intelligitur hic ἴδιον in genere ſubalterno, non autem in ſpecie vltima.

Τοῦτο δὲ ἐν ἄλλοις μέχρι τινός. Duo facit: primùm oſtendit quamobrem ſit ἴδιον illis: quia in aliis ſupergerminatio eſt tantùm. Eſt autem idea quædã ſuperfœtationis. Igitur eadem natura, non tota, non ſpecie: ſed analogia. Simul igitur cauſam explicat, quare non apponendum ſit miraculo, Arancii ſuperfœtatio. Quando ſupergerminatio imago eſt quædam ſuperfœtationis: vtraque enim eſt generatio: at ſupergerminatio fit in omnibus

poſt Caniculam. Quamobrem ab eius exortu nõ A defuere qui nouum inchoarent annum. Idque attribuũt Zoroaſtro: qui primum tonitruum eum eſſe iudicarit, qui poſt exortum Canis excuteretur. Sic etiam Diophanes arbitratus eſt, cùm vniuerſa de anni tempeſtatibus præſagia conſtituerit ex Lunæ domicilus, in quibus illa eſſet exoriẽte Sirio. Et huc videtur adiecisse oculos Theophraſtus, cùm ſuprà diſceptare auderet: quæ poſt Caniculam fructificarent arbores: earum fructus eſſéntne tempeſtiui, an ſerotini. Etenim eo tempore niſi quiſpiam eſſet arbitratus, annum initia ſua capere: profectò impudens fuiſſe videretur illa dubitatio. Quanquam non caret aliqua ratione. Videtur enim poſt illius exortum vniuerſus annus in ſenio eſſe: quiſque paucis diebus non ſolùm conſummatus, ſed etiam conſumptus ſit. Et à B nobiliſſima planta (Triticum dico) non erit plebeium argumentum. Ea namque naſcitur haud multis ita pòſt diebus: abſoluitur haud multis anté. Dixit autem, τρίτον ὥσπερ ἰσχὺς δοτέα. Vt & numerum ſtatuat, & ordinem non naturæ ſed cognitionis noſtræ. Ἐπιβλαστάνει δὲ γάρ. Quia dixerat ἐν ἄλλαις μέχρι τινός: declarat in eis varietatem. Non enim illum finem quem deſignat τὸ μέχρι, eſſe ſtatum omnibus. Nam quædam, ſua habent ſidera, quaſi ſuarum duces germinationum: Vitis nullum habet tẽpus præſtitutum. Ἅμα τοῖς ἄστροις, non dixit, quibus: non enim idem tempus omnibus, ſicuti neque florum, neque fructuum. Ἄμπελος δ' ἀορίστως. vitis autem indefinité. Ὁ δ' ἐν τούτοις μέχρι τινός. Quod igitur non plenè, ſed præciſe dedit hiſce natura, μέχρι τινός: hoc non mutilè, ſed integrum C dedit τοῖς ἐπιβλαστάνουσι: de quibus ſermo eſt, & propter quæ tot diximus. Hoc enim eſt: δι' ὅλου. Quia μέχρι præcidebat tempora. δι' ὅλου tollit præciſionem per totum tẽporis ambitum. Quid eſt, quod dedit? Abundare ſucco: formæ robur, formæ calorem adminiſtrum aeris obſequium, ſoli præſidium. Itaque dixit, ὥστε καρποφυεῖν, καὶ καρπογονεῖν. Vt non ſit μέχρι τινὸς in tẽpore, ſed δι' ὅλου: vt non ſit, μέχρι τινὸς in opere, cuiuſmodi eſt ἐπιβλάστησις, vt præter germina præterea tentẽt nihil: ſed δι' ὅλου, id eſt totam natura: cuius totũ eſt, non ſolùm frons, & ramus, ſed etiam flos & fructus. Duo namque verba ponit, καρποφυεῖν καὶ καρπογονεῖν: vt φύειν ſit rudimentum in flore, cuius imperfectionem ſuprà deſignabat hoc verbo, ἐκπεπαίνουσι: τὸ γονεῖν autem, ſit perficere. Οὕτως δὲ τοιαύτης τῆς αἰτίας. Con- D cludit: Cùm hæc ſint principia ſubſtantialia: non eſt abſurdum, tales quoque effectiones euenire. Quæ ſunt effectiones illæ? vt in eadẽ arbore quædam perfecta ſint, quædam inter florum momenta, quædam in ipſis rudimentis inchoationis, quædam adhuc hærere in veſtigiis principiorum. hoc eſt, quod ait, μέλλειν. Quo verbo ſæpius vtitur in hiſce libris. Nondum extare, ſed eſſe in Naturæ meditatione, atque cunctatione. Vbi notabis verbum βλαστάνειν, de fructu. Ἐπεὶ οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις. Quod ſuprà dicebamus: Si nulla in planta ſimul omnia fiunt: quid erit abſurdi, aliqua in plãta non

A omnes fructus ſimul fieri? Διαφέρει τι τοῖς χρόνοις. Sed inter vnam germinationem, & aliam interiectum eſt aliquid temporis. Verba ſunt corrupta, ſenſus eſt: alia mox conſequutura. Ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ζητητέον. Poſtquam viſus eſt, ſeſe expediſſe: reiectis obiectionibus, quærendum eſſe ſtatuit, quænam ſit horum temperatio, quæ conſtitutio. Potuiſſet etiam quærere: vtrum quòd validæ ſint eæ arbores, ſuperfœtent: an quòd inualidæ. Nam quòd validæ: operis multitudo. Quòd inualidæ: operis dilatio atque partitio. Hanc ad quæſtionem ita reſpondendum eſt. Eſſe valentiſſimas: tum perpetuorum argumẽto foliorum, tum tantæ operæ, quam in fructu ponit, continuatione. Minus tamen valere, quoad ſucci copiam vniuerſam: poſſe tamen ea conficere operum ſucceſ- B ſione. Quatuor dicit: τίς, πόθεν, κρᾶσις, σύστασις. Temperamentũ eſt qualitatum diſcordium concordia. Conſtitutio eſt ſubſtantiarum, quæ ſunt ſubiecta qualitatum, compoſitio ſub certa forma: ita dicta σύστασις, quia ante generationẽ, id eſt momentum illud quo introducta forma, res eſt id quod eſt, multi fiunt motus. Forma verò introducta fit quies, qui & ſtatus appellatur. τίς intelligit iam factã craſim, iam factam ſyſtaſim: πόθεν, quærit ex quibus eæ factæ ſunt. Partes enim ſunt cauſæ totius materiales in materia, formales in forma materiali. Hæc ſplendida ſanè ac magnifica vbi propoſuit, rem æquè ignotã ſtatuit pro ſequeſtra ad huiuſce rei iudicium. Ait enim eadem hæc in iis eſſe, quę ſint in perpetuifoliis: niſi quòd fortior eſt natura. Addendam enim etiam alteram C quæſtionem: Vnde nactæ ſint tantum virium, vt queant adeò copioſum coquere ſuccum. Quòd ſi in perpetuifoliorum cauſis æquè cæci ſumus: nihilo perſpicaciores in iſtis erimus. Calorẽ modò quẽdam afferunt, & ſucci copiam: vtrunque vtrique conuenientem. Sanè oſtende mihi tandem, quid ſit illud (quẽdam). Non enim idẽ Oleę, Cypreſſo, Taxo, Ilici, Lauro. Et propior eſt Iuglãdis odor Lauri odori, atque etiam ſapori, ſi folium tentes, quàm Oleę: propior Pino Larix, quàm Ilex: Ilici tamen folia manent, & Oleę: Iuglandi abeunt, & Larici. Quid aliud eſt dicere, lentor & calor quidam: quàm, lentor & calor, quem equidem neſcio. Iuuat tamen ita potius neſcire quàm quo modo vulgus neſcit. Ἔσται δ' ἐργαλεῖον. Simile dicit, ſed χαλεπωτέρον, id eſt operoſius. Declarat D quo modo. πεσσομένων. Oportet huic cognitioni, quam profitemur περὶ τῶν ἀειφύλλων, addere & illã: qua intelligamus in iſtis perfectam coctionẽ: eam adeò quę etiam prodire poſſit, atque apparare generationem. Non ſatis liquet, cùm dicit, περιττὴν λαμβάνειν, ad quod referat illud περιττὴν. Intelliges ὕλην. At hęc non iam breuitas eſt. Ἡ γὰρ ἐπιβλάστησις. Atque hic etiam βλάστησιν æquè accipit ad fructum, atque acceperat ad germina. Dicit autẽ hęc nõ neceſſariò: vt probaret, ſuperfœtationem eſſe nouam generationẽ. At quis dubitat? & modus loquendi alienus. Nulla enim eſt generationis generatio. Quomodo igitur γίνεται καὶ πολυτοκίας.

Nam

Nam ſanè καρποτοκία eſt, καρποῦ γένεσις, ἐπεὶ τότε πλείους ἅμα. Exemplo alterius ſpeciei confirmat à materiæ contumacia pendere coctionis dilationem. Siquidem Iuniperus non eodem tempore perficit omnẽ fructum. Δυσπέπτως. τὸ ἀπὸ ſignificat initium coctionis:ita vt eo tractu multa mora fiat propter materiæ difficultatem. Atque hic quidem finem facit huic diſquiſitioni cauſarum. Mihi verò non,vt aiebat,videtur potius quærendum quare non cadant folia, quàm quamobrem cadant. Arbitrãdum enim fortaſſe eſt: primis naturæ legibus conſtitutum, ne cadant folia: ſicuti ne cadant rami. Namque ſuorum operum ſemper intendit conſeruationem. Si ſecus accidat:vitium videtur eſſe in materia:in qua fit ab aduerſariis corruptio. Itaque potius quærendum,quare cadant. Quia frigore conſumitur ſuccus, qui in peciolis eſt ergo fit minor. Corrumpitur.ergo fit ineptus. Supplementa cohibentur,atque repereutiuntur.ergo tollitur reparatio. Coarctatur meatus.ergo prohibetur commeatus. Cadunt igitur deſtituta folia, & corrupta. In quibus igitur ſuccus frigori quit reſiſtere,non cadunt eadẽ ſeruãt tenorem perpetuitatis.

Lege: νῦν, τ' ἐκ τ τροφῆς. Et ὅταν, non ὅπερ. Et δύσπεπτος, aut δυσπέπτως,non autem δυσπέπτως.

Theodorus ſubticuit illa omnia, Διαφέρει τι τοῖς χρόνοις, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα παρ' ὀλίγον τοῦ ἦρος. Contrà,omnia illa verba initio capitis addidit de ſuo: Pro facultate, quæ in his rebus ſuppetat. Πολλαχόθεν ζῇ, permultis ſui corporis partibus viuit. Non τὸ πολλαχόθεν non eſt πολλοῖς:neque bene dicat, multis corporis partibus viuere plãtam, quæ omnibus viuat, ſed ſignificat τὸ ὅθεν τοῦ βίου, vitæ principia. Partes autem non ſunt principia generationis. At hîc agit de principiis. Sic addidit & illa: Non paucioribus obtinet.magna audacia. Non enim verum eſt: partibus totidem fructum ferre,quot viuit Ita videmus Theodori cincinnos hoc vento diſturbatos. Et οὐσίας, Naturæ, interpretatus eſt,laxè nimis. Nam neque ex fide interpretis, quàm debet: neque ex officio paraphraſtæ,quod ſæpe profitetur. Natura enim plus eſt,quam οὐσία. At paraphraſtes aſtringit laxa:diducit cõfuſa: explicat connexa: reducit ad ſpecies generica. Εὐδιεινῷ, fatali errore,ſereno, pro tepido. Cùm tamen complura loca ſerena ſint aſpera: nubiloſa mollia, & ad generationem aptiſſima. Tum addidit de ſuo, placida. Πρωϊβλαστεῖ γὰρ ταῦτα. Hæc enim tum germine, tum fructu præuenire notantur. καλοζωνία in verbo, more ſuo,addito tẽpore maturè germinare. Præueniunt, quæ anticipant tempus à Natura preſtitutum. Σκληρόν, immite,rectiſſimé. Aſperum,rigidum. Τὰ δ' ὠδίνει, parturiunt. Non potuit melius. Σύστασις, coagmentatio. Vox Ciceronis Concretio. Πλεῖον χαλεπωτέρως. Præterquam quòd aliam rationem deſideret. Non expreſſit.niſi quòd operoſiús. Quia plus operæ ἐπιπόνου,quàm ἀσύμφυλον eſſe. Πέττει, incoquere: peſſimé. Incoquit pullum in aqua co-

A quus. Succum coquit arbor ad fructum.

CAPVT XIII.

Capitis XIII. argumentum. An plantæ partes ſuperiores atque inferiores æqualiter creſcant. An inferiores, autumno & hyeme ſuperiores,vere & æſtate. Naturam & artem iacere omnia conſtitutionum fundamenta. Principales tamen partes aliis præferri: verùm haud magno momento. Vnum eſſe quod generat: ſimul omnibus omnia adminiſtrari. Concludit tum ſubtus,tum ſuprà fieri accretiones omni tempore.

ΠΟΤΕ'ΡΑ δ' ἡ βλάστησις καὶ αὔξησις. Primo loco diximus de generatione, ſecundo de germinatione, quæ ſit ſecundaria quædam generatio. Sanè partiũ eſt, vt illa B totius. Nunc noua tractatio de augmento. Eſt enim augmentum non quidem generatio, cæterùm nõ ſine generatione: quemadmodũ alibi dictum eſt. Neque generatio fit ſine quantitate, neque crementum ſine generatione. Generatur enim quantitas noua cum ſubſtantia noua. Quoniam verò de cremento ſatis dictum eſt in ſecundo de generatione & corruptione: hîc peculiari inſtituto quærit per comparationem: vtrum, partes inferiores plus hyeme, atque autumno creſcant, quàm ſuperiores: contrà, ſuperiores plúsne vere, & æſtate. An per omne tempus æqualiter vtrobique fiat accretio. Vel ſaltẽ ſi non æqualiter, at æquali proportione. Dico, non æqualiter: quia non eſt verum, radices tam grandes fieri, quàm ſuperna: C ſed æquali propenſione moliri Naturam vtriuſque crementa, quod in ſe eſt, quantum ipſis futurum ſit ſatis. Ἡ βλάστησις καὶ αὔξησις. Vtrũque voluit cõplecti. Cæterùm non videtur potuiſſe coniungere. Non enim βλάστησις ſub terra fit. Ἡ διῃρημέναις τοῖς χρόνοις. contrarium eſt hoc illi, ἅμα. ſimúlne, an diſiunctis temporibus. Καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸ ἄστρον. Cupreſſus verò etiam menſe Octobri ita germinat, vt nouellæ eo tẽpore plurimum ſuſtollantur. Ταῦτα δὲ κατὰ λόγον. Ratio huius opinionis. Nam ſi primo quoque tempore prodit ſubtus radix:ratio eſt,vt conſequenti tempore ſuperiorum partium crementa compenſentur: hoc eſt quod dicebat, ἐν πρώτῃ φύσει κατακολουθεῖν. In principio ipſius generationis eſſe accretionum vices. Ver- D bum κατακολουθεῖν quomodo cõiunctum eſt cum illis ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει. Nemo dicat, vlla in re, quę ſit prima, vllam eſſe conſequutionem. Non hoc intendit: ſed in prima generatione eſſe haſce conſequutiones: vt infernę partes primùm, deinde ſupernæ ſua capiant incrementa. Πρῶτον γὰρ ἡ ἀρχὴ... Quia radix ſit adminiſtra cibi: cibo fiant accretiones: cibi adminiſtrã primo quoque momento augmẽtationis conſtitui neceſſe eſſe. Hæc fuit ratio, quæ in animum induxerit Hippocrates exiſtimare, Iecoris generationẽ priorem eſſe cordis generatione. Cæterùm ridiculè ali velit, quod nondum viuat. Viuit autem corde animal ſine vlla controuerſia. Quin ab eodem cor ſtatui membrum primarium: ſatis oſtendimus in exotericis.

Κατακολουθεῖν. τὸ κατὰ ſignificat vices & tēpora, vt in Hiſtoriis ſæpe vtuntur Græci. ἐπάξεται. Cibus inducetur. Portitorem facit radicem. φανερὸν δέ: Probat, radicem primùm generari, argumento autumnalium ſationum. Ac duo quidem probat: vnum, emitti radicem: alterum, plus emitti radicis quàm germinationis. Sed quod prius erat, poſterius poſuit, illis verbis: εἰ γὰρ μὴ ἐρρίζωτο, ἐσάπη ἄν. niſi radix ſubeſſet: putreſcerent. Satis patet in ridicis. Quod autem poſterius erat, priore loco poſuit, illis verbis: τότε γὰρ ῥιζοῦται, οὐ βλαςάνει δὲ, ἢ ἐπὶ βραχύτατα τῶν ἄνω. Si ergo radicantur, & non germinant, niſi pauxillulum: ſubtus fit augmentū. Loquendi verò modus, aut corruptus eſt aut obſcurus. Quid enim ſit βλαςάνει ἐπὶ βραχὺ τι, intelligo: quid ſit ἄνω βραχύτατα, nō intelligo. Α'λλὰ δὴ φύτα. Etiam à communi ſententia. Nam ſi cōmendantur autumnales ſationes, quòd firmiores futuræ ſint plantæ robuſtioribus actis radicibus: ſanè eo tempore, putant ii plus acceſſionis radicibus fieri. Δι' ὧν καὶ ἡ τῆς τελέχους. quia dixerat radices ἀρχὰς: hæc addit. Quomodo ſunt principia? Non ſanè ſimpliciter, ſed inſtrumentaria, ſicut os aut ventriculus in animali. vtrunque enim agere radicem ex Philoſopho docuimus in exotericis. Ideò non dixit ἀφ' ὧν, aut ὑφ' ὧν, ſed δι' ὧν. Ω'ς τάχ' ἀδρὺς ἀνατρέχοντα. Adhuc oſtendit radices autumno cōpleri: quia ſint autumnales ſationes firmiores. Nam è contrario, quæ minus operæ poſuerūt in radicibus conſtituēdis: citiúſque impetum cœperunt ad ſuperiorum partium incrementa: ea ita ſiunt imbecilla, vt etiam priuentur generandi facultate. Καὶ ἄκαρπα, eſt explicatio illius imbecillitatis. ἀδρὺς: ſcilicet nondum plena radice. Et τρέχειν, verbum odioſum præpoſteræ præcipitationis: τὸ ἀνὰ, retractionem conſignificat operæ ab radice ad germinationes. Et habet aliquid cognationis cum ἄνω, vt ſuperna deſignare queat.

Καθάπερ οἱ Α'δώνιδος κῆποι. Exemplum feſtinationis. Namque in hortis penſilibus non poſſunt demitti magnæ radices: Itaque minus ſunt fructuoſi.

Πιθανὸς δὲ καὶ ταύτῃ. Etiam communi ratione corroborat hanc ſententiam. Videntur Autumno radicibus impendi: quādoquidem aeris frigore deorſum repercutitur ſuccus. Quæ verò ſubtus ſunt, tetra cooperta atque obſepta eo calore, qui de ſuperiore loco depulſus includitur in imo: tum quaſi ad manum habentia alimentum, facilè perfruuntur. Eſt ergo, σκεπαζόμενα, munita aduerſus aerem, qui ſuo frigore ſupernis, quòd eſſent apertæ, iniuriam faciebat. Eſt, συγκατακλειόμενα ὑπὸ τῆ θερμοῦ. Comitem habent accretionis autorem, calorem ipſum. Eo namque ſtipantur pari ſorte concluſo. Hoc denotant, τὸ σὺν, & τὸ κατά. Eſt præterea ὑγρότης, eáque non quælibet, ſed τροφή. Itaque προσαύξεται. Et augentur: & ei cremento ſubinde aliud aduenit. Quam verò vocat ἀντιπερίστασιν, adeò nota eſt aliunde: nihil vt impræſentia ſit obtundendum. Circumſtat calorem frigus, atque obſidet. Iccirco eſt ἀντὶ, quia contrarium: περὶ, quia cohibens: στάσις, quia robur: Non enim dimouetur. Πάντα γάρ. verba aurea, cùm coniunxit augmentum cum generatione: Neutrum enim ſine altero fit. πάντα γάρ. potius, πάντα οὖν: vt concludit ex ſuperioribus. Tum hæc concluſio ſit maior propoſitio in vltima demonſtratione. Vbicūque omnia parata ſunt, ſine vllo impedimento ad augmentum, & generationem: ibi erit augmentum & generatio. Ad radicem ſunt hæc omnia tempore autumni. Ergo eo tēpore creſcit potiſſimùm radix. Σημεῖον δέ. A frugibus argumentum. Frumentum hyeme aſpera, plus agit radicum. Hoc dixit ab agricolis καρκινοῦσθαι vocitari. Quia Cancri retrorſum cedunt æquè, atque procedunt. Ratio eſt in æquali proportione flexionum tractūm, ad attractionis & pulſionis vices. Ideò emiſſa ſemel radice ſuccus videtur deberi totus partibus ſuperioribus. At hyemali ſæuitia cùm retunditur atque etiam retruditur deorſum ad radices: eam reciprocationē veteres agricolæ Græci Cancritionem appellarunt. Πιλούμενος, ad verbum, ſtipatus. Δυνάμιν καὶ τροφὴν, formam & materiam. Ταύτῃ μὲν οὖν δόξειεν ἄν. Hactenus prima capitis pars cum propoſitione quæſtionis, & rationibus: pro ea ſcilicet opinione, quæ non ſimul vtraſque foueri partes ſupernas infernáſque ſentiat: ſed inferiores prius. Hinc altera capitis pars, docta admodum, ſiqua alia: in qua Naturam ad vtranque moueri partem docet. Ad perſpicuitatem autem, ea figura (quę appellatur tranſitio, quę eſt apud præceptorem plurima: apud Xenophōtem in aſcenſu Cyri etiam odioſa) vtitur. Hæc, inquit, ſunt, quibus aliquis tenere poſſet, cremētum non ſimul omnibus diſtribui partibus, ſed quibuſdam prius. Ideò dixit, μερίζεσθαι. Τὸ δ' αὐξήσεως: non ſolùm augmentū, ſed etiam omnes augmenti conditiones. Τῇ δ' ἠγ ἐάλιν. Apparatus contradictionis. Modus loquendi vſitatus Theophraſto, τῇ propterea: & τῇ, altera ex parte. Vulgò namque dicimus, τῇ μὲν, τῇ δέ. His quidem rationibus ſuadeatur: his verò diſſuadeatur. Sic hîc, ταύτῃ μὲν, τῇ δὲ Id eſt τούτοις μὲν, τοῖς δέ. Modeſtia Philoſophi, δόξειεν. Sic prætores Romani, in ſententiis: videri vim feciſſe. Repetitio verò verbi lepida eſt. Ε'ντι γὰρ τῇ πρώτῃ Reſpondet ad primum argumentum, concedendo quod ſtatuunt, non totū tamen. Anteuertit quidem germinibus radix: at id tēporis perpuſillum eſt: quemadmodū paruo momento cęteras partes antecedit cor. Nota locutionē, ἐρίζα προτερεῖ τῶν βλαςῶν. Et πλῆθος χρόνου, temporis plenitudo. Quia tractus ille qui intereſt inter terminum vnde fit motus, & quò fit, plenus eſt ea menſura, quæ dicitur tempus. Dixit, καὶ τὰ περὶ καρδίαν, id eſt cordis munimētum, & arteriæ, quibus vis vitalis diducitur ad partes omnes. Α'πλῶς γὰρ ἀσύμφωνον. Quia potuiſſet aliquis ab artibus iudicio ſumpto ſimilitudinis, opinari Naturæ actiones tractim fieri, ſicuti noſtrę ſiunt: omninò tollit hoc de medio. Negat enim Naturam facere κατὰ μέρος, particulatim. Α'λλὰ πάντα ἀθρόα καταβάλλει). Verbo inſigni vſus eſt ad deſignanda principia: Eſt enim verbum fundamentorum καταβάλλεται, iacit.

Iacit,

Is cit,inquit,omnia ſimul fundamenta. Ratio eſt: quia non aliunde conquirit, ſed ad manum habet apparata omnia. Ideò ſubiunxit: ἀπαντα ὧ ἑτέρων ἑτέρως ἀφέσεως. Iactis igitur fundamẽtis omniũ,perficit non ſimul,ſed alius alia priora. Vnde vulgus putet tunc ea quoque priùs inchoata. Pulcherrima ratio. Cæterùm non ſolùt robur prioris opinionis. Nãque vt concedant illi hoc,iaci principiorũ fundamẽta ſimul:quod reliquum dicit,pro ſeſe arripiant: perfici alius alia priùs. At nobis hoc propoſitũ eſt:conſtituta planta vtrę partes priùs perficiantur. Augmentum enim perfectio eſt. Εἰ δὲ ἡ ὥς τῇ αὐξήσει. Quia de augmento vrgemus,concedit,in prima generatione anteeedere partes par tibus: quaſdam, quibuſdã. At in cremẽto non itẽ. Exemplũ petit ab animalibus: quorum magnitudo tota ſimul,atque continenti alimẽto augeatur. Hic ſophiſma eſt. Nam perfecto animali, æquè ſimul omnia membra ſuum quicque capit alimentum. At nondum perfectis, ſed creſcentibus,non æqualis iiſdem partibus fit acceſſio. Patet hoc in iumẽtis & homine,contraria proportione. Infantes enim,vt præceptoris vtar verbis, τὰ κάτω ἔχουσι μικρά. Creſcunt ſanè deorſum. Contrà,iumenta negant à poplite deorſum creſcere. Quinetiam id nos, qui equitium habemus, facilè obſeruauimus longo vſu (ſtudioſiſſimi namque huiuſce pecoris fuimus.) Poſteriora prius creſcere, præſertim in genere Mulino. Quia ſuprà dixit, κατὰ μέρος ἐπὶ τὰ χρόνῳ: dicit hic de natura, κατὰ συνέχειαν, in candẽ ſententiam. Et duo iunxit, τρέφεται, καὶ ἐπιδίδωσι, aluntur,& proficiunt. Hoc enim eſt accretio, ἐπιδίδωσι. Ideò dixit, κατὰ τὴν αὔξησιν δεῖ φανερὸν. Eſt ergo κατὰ συνέχειαν,abſque intermiſſione:quod ſuprà vocabat ἀδιάλειπτον. Ἐπὶ δὲ ἀτοπον δεῖ τὸ δυνάμεως. Sententia pulcherrima verbis mutilis. Abſurdum,inquit,eſt:vim altricẽ immorari in aliqua parte magis quàm in alia. Ratio. Quia diuina quædam poteſtas eſt, δύναμις θειοτέρα, διὸ δεῖ τὴν τρεφὴν, καὶ διαμένειν κατὰ τὰ μέρη τινὶ ἐνεργεῖν. Scilicet totum in toto eſt,& præſto tum ſibi,tum partibus,quibus operam ſuam diſtribuat. Igitur ſi dat materiã: hoc enim eſt δύναμις τρεφὴ: ſi partitur efficaciam operæ ad efficiendum,vt ſuccus fiat cibus: ſi fingit atque conformat iam factum aptum ad figuram & formam ſuſcipiendam:ita tetigit & partes & partium diaplaſin: non ſolùm magnum quiddam eſt: ſed etiam conſultiſſimæ virtutis poteſtas eſt. Quamobrem ſi eſt ἐνέργεια, eſt pluſquam δύναμις. Et ſi eſt in partes diſtributa,& adeſt materia:non differet,quin agat. Axioma eſt receptum:materia parata,agens validum, aptè admotum. Hinc omninò elici actionem. Opus autem hic eſt acceſſio corporis,quod cremẽtum dicitur. Dixit, ἅμα πᾶν. Quia non ſimul æquè omnia creſcunt, ſed πᾶν,ſuo quicq; iure, καὶ ὅλον ὅλως. quia dixit omnes partes,addit,totum. Propterea quòd partes augẽtur,vt totum augeatur. Totum enim eſt finis conuentus partium. Et quanquam aliquod totum nihil aliud eſſe dicatur,quàm ipſæ partes: tamen totum naturale omninò eſt aliud quiddam præter

A partes. De aliis in quinto & ſeptimo metaphyſices ſatis diximus. Ἐπεὶ δ᾽ ἄτοπον deeſt verbum adeſſe, nec agere, ſed otiari. Ο᾽ δικαιώτατος, quippe quòd. Διαπλάσει. Confuſè, primum poſuit poſtremum,poſtremo loco ſecundũ,in medio quod primum eſt. Nam primùm dat materiam,deinde efficaciam,tum διάπλασιν. Ἡ᾽ πλάσις. Omninò putãdum libros hos eſſe corruptiſſimos. Non enim tam tumultuoſa quempiam viſum eſſe vnquam oratione. Senſus eſt. Si non videntur ignobiliora fruſtrari ſuis actionibus: quãto minus nobiliora? Nobiliſſima eſt vis altrix incorporea, immaterialis. Minus nobilia corporata hæc,exempli gratia; vt ipſe ſtatuit, πνεῦμα καὶ πῦρ. Quòd ignis efficax ſit ad agendum,nemo neſcit. De flatu non eſt du-

B bitandum Philoſopho,qui decimum legerit Hiſtoriarum de animalibus, qui librum Hippocratis. Non eſt quærendum machinariis, non muſicis,non nautis. Igitur ſi τὸ ἐνεργοῦν,id eſt vis activa, πάντων τῶν σωματικῶν ἐν τοῖς ἐνεργείαις λέγεται, καὶ ἑτέρα δυνάμει:longè minùs τὸ ἀσώματον τι καὶ θεῖον. Non enim poteſt niſi diuinum quippiam ἀδιάλειπτον. Ἀλλ᾽ οὐκ ἅμα πάντ᾽ ὁρᾶται. Quiſpiam obiecerit. Si tam clara,tam prompta viseſt: at cur intermitti videmus opus eius, puta hyemis tempore? Hoc quoque mox caſtigabit. At interea reſpondet. Eſto, vim hanc non perpetuò agere, ſed moueri temporibus. Ergo vbi temporibus mouetur, per totum moueri. Totum enim indiget eius ope. Ἐν γὰρ τὸ γεννῶν. Magna verborum vis. Si enim eſ-

C ſent plures autores generationis, alius alio prior aut poſterior eſſe poſſet. At vnus eſſe generans:ergo vnus modus. Non vt dicebat Empedocles, qui partiebatur effectores generationis ita, vt radicis confirmationem terræ mãdaret: ramos attribueret Ætheri, ſeparatis quaſi iuriſdictionibus. Haud, inquit, ita eſt. Sed vna materia, vnum efficiens generationis. Quomodo vna materia? An eadem materia radicis & ramorum? Sanè ex cadẽ aliter atq; aliter ab vno eodẽmq; artifice variis facultatibus prædito elaborata. Quomodo ἓν αἴτιον generationis? Nõnne eſt efficiens:nõnne eſt forma? Duo quidẽ autores λόγῳ,at re vnus. Nam forma, quatenus per totã infuſa materiam,facit eſſe hoc quod eſt (εἶδος appellatur & ἐντελέχεια.) Quatenus afficit,mouet,diſponit,cõſtituit, exprimit materiã ſibi pro apto domicilio,eſt ἀρχὴ κινήσεως,καὶ τὸ ποιοῦν. Nã

D quòd terrã dat radici:id eſto pro materia, qua maiori è parte cõſtet. Sic dices de ramis atque de Æthere. Ω᾽ς τὸ ὅλων σύνεσιν μικτόν: Verba nõ ſanè cõmoda ad intelligendũ:tamen ita ſatagamus. Si,inquit,id voluit Empedocles, plus vt haberet radix terrę,ramus verò minus (hoc enim eſt ἡ σύμμετρος ἐπὶ τῆς ἕξει, καὶ τῆς τροφῆς) ſi hãc accepit ſeparationẽ propter habitudinẽ partiũ, & habitudini cõueniẽs alimentũ: ſi inquã,ita ſenſit τῶν ὅλων σύνεσιν μικτόν: Non eſt ſeparanda opera magna negotio in multa magnáque temporis momẽta. Paruum erit negotium ad huius rei conſtitutionem. Quòd ſi propterea diſpertitus eſt: vt radici locus imus ſit, quemadmodũ terrę:ramo ſummus, velut Ætheri:

c. i.

Tunc actiones diuerſis quidem temporibus euenient, nec ſine magnis expedientur interuallis. Aliàs enĩ terra mouebitur: aliàs Æther. Appellauit autem χώρας radicẽ & ramos: quas quaſi in regiones diuiſerit Empedocles. Hæ ſunt huius autoris ſpinæ, non parum ſæpe his in libris à nobis eradicatæ, ſummis quidem difficultatibus, ſed iucũdis: quando iis tam odoratæ roſæ obſepiũtur. Ἡ δ' ἀπὸ τοῦ ψύχους. Nunc alii reſpondet argumento. Id erat tale. Hyeme par eſt radices creſcere, non ramos: propterea quòd ramorum cremẽta frigore prohibentur. Crementum enim per diffuſionem, frigus cogit & coarctat. Verum eſt, inquit, ita agi cum frigore: at non eſt verũ, propterea partiri naturæ opus. Sed accidit id, quemadmodum etiam cùm haud ſuo tempore interuenit hyems. Tunc enim tametſi tẽpus germinationis eſt: tamen germinatio cohibetur. Nihilo tamen ſecius radix quoq; fruitur demiſſi caloris cõmoditate. Dixit, οὐ ποιεῖ μερισμὸν φυσικόν, non facit naturalẽ partitionẽ, ſed accidentalem. Non eſt igitur tanquam pro lege accipiẽdum. Ἀλλ' ὥσπερ εἰ. Sed quemadmodum etiam adultis contingit radicibus. Si igitur tũc ſunt adultæ non creſcunt. At ne rami quidem tum creſcunt. Exempli gratia in arbore iam perfecta Si igitur neq; in radice fit opus: quia iam factum eſt: adulta namque eſt: neque in ramis, quia importunæ tempeſtatis frigidæ superuentu cohibentur: non videtur eſſe naturalis illa operis partitio. Nota loquutionem, συμβαίνοντί τινι, ἀντὶ τοῦ συμβαίνοντος. ſubintelligitur, ἐστι. Καθήκουσαν τὴν ὥραν, poſtquã debitum appetiuerit germinãdi tempus. Sicut ſuprà, καθῆκον, debitum tempus. Ἀποκόψῃ, retuderit, ad verbũ. Alibi quoq; vtitur. Hyemem non intelligit hic ὡραίαν, id eſt ſuis mẽſibus, ſed aduentitiam alienis. Τὸ δὲ τὰς ῥίζας οὐ κωλύεται. Quia dicebant hyeme radices creſcere, ramos æſtate: oſtendit, æſtate neq; ramos creſcere, ſi hyẽs obſiſtat: neque radicem non creſcere, διὰ τὴν ἀλέαν, propter temporis ſtatum. Sed & eas creſcere adacto calore per ἀντιπερίστασιν: & ramos non creſcere Hoc autẽ eſt per accidens. Ita, inquit, accidere quoque, vt hyeme creſcant radices: rami non creſcant: non propter ſtatam naturæ operis diuiſionem, ſed quia frigore intenſus calor id agat, quod foris ageret, ſi per tempeſtatem liceret. Hæc ratio validiſſima eſt, & confirmatur ſenſu. Si enim tepidę ſint hyemes, aut non intermittitur, aut repetitur germinatio. Quale igitur accidit intempeſtiuo hyemis interuẽtu: tale & vera, legitima, ſtata hyeme. Ita concludet alteram quæſtionis partem veram, & falſam ſecundùm quid: alterã totam falſam ſimpliciter. Falſa ſecundùm quid erit illa Radices hyeme creſcunt, rami non. Verum, inquit, eſt: ſed per accidens, non autem lege conſilióve naturæ. Non enim fit hoc, quia naturæ opus modò huc, modò illuc partiatur. Altera pars falſa penitus eſt illa: Rami æſtate creſcunt, non radix. Quia nihil hic prohibet. Quare plena manu fundet opes Natura ſuas. Ὅταν δ' ἤδη συγχωρῶμεν. Cùm igitur vigorem ſuum ſic ſeruauerint, vt

A impetum capere queant ad ἔκχυσιν, erumpent: amoto ſcilicet aeris impedimento, citabunt, promouebúntque vires ſuas ad germinandum. Ἔκχυσις, effuſio, ad verbum. eruptio. Eſt ergo ceſſatio ab impedimento: non autem operis partitio. Natura enim in ſe habet ὁρμήν. Ὡραίων δὲ χειμώνων. Argumentum ſimile priori, ſed contrarium. Nam ſuprà, hyems erat intempeſtiuo ſuperuentu incommoda. Nunc cõtrà: Hyems ſi commodior etiam ſuo tempore, vtrinque creſcunt plantæ & ſurſum & deorſum. Dixit, εὐδιεινῶν, rectè tepidas. At abuſus eſt verbo, ὡραίων. Ὡραία namque eſt ὥρα ſibi quæque, cùm ſuo tempore venit, ſuis regnat qualitatibus. Ὡραία eſt hyems ſibi, ſi eſt aſpera. His itaque deſtruit illam ſententiam. Hyeme nec creſcere ſuperiora. Quòd ſi & ſuperiora hyeme: vt

B hîc oſtendimus: & inferiora, ſicuti ſuprà dicebamus, æſtate creſcunt: iam non eſt Naturæ diuiſum per vices opus. Quippe ſi non euenit id, per accidens eſt. Si eſſet per ſe, nunquã germinarẽt. Quin ſequentibus verbis validiorẽ efficit aſſertionem.

Ἐπὶ ὅπου ἀήρ. Si quibus, inquit, locis clementior aer eſt: per pauxillũ remittet de vtroq; opere Natura, germinandi ſcilicet, & radificandi. Ἀὴρ μαλακὸς, vt ſuprà ἡ βλάστησις, vt ſuprà ἀκρεμὼν, & infrà ὕστερον. Sed ἀκρεμὼν erat cauſa, βλάστησις καὶ ὕστερον, poteſtates ab ea concretione proficiſcẽtes. Concludit, οὐ μεριζομένων τοὺς χρόνους. Etiam hîc more ſuo omiſit quid verborum. Nam quæ ſunt illa μεριζόμενα an ſunt βλαστήσεις? At caſus non conueniũt. An ſunt δένδρα? Parum refert. Ita hæc ſorbenda ſunt.

C Τοὺς δὲ χειμῶνας. Vehementiùs agit. Dixerat, hyeme ramos quoque, æſtate radices etiam creſcere: nũc hyeme vtriuſque partis ceſſare cretionem neceſſariò, ſi Solis calore fit. Nã fieri, patet ex cęli ſtatibus. Igitur ſi Sol ob radiorũ obliquitatẽ nõ fouet radices: eę nõ creſcẽt. Τοὺς χειμῶνας κατέχειν, hyeme radices cohiberi. At & ſuprà, & alibi ſemper canit ἀντιπερίστασιν. Itaque non eſt opus Sole: ſi calor deorſum adigatur frigore, ἐκ τῆς πάλιν ἀντιπεριστάσεως. Agricolarum axiomate fulcit ſententiam ſuã. Radices non plus demitti, quàm quãtum Solis calor deſcẽdat. Niſi ſi locorũ laxitate porrò inuitẽtur. vbi tria ponit, ἀδιόδος, μανὸς, κενός. Duo ſanè ſũt neceſſaria. vt ſit & per ſe peruius, & per accidẽs. Id eſt vt meatus habeat ſuapte natura: & ni-

D hil acciderit, quo meatus ii obſtruãtur. Cæterùm cùm poſuit ἀδιόδος, quare appoſuit, μανός? Quia multi agri ſolidi ſunt, qui tamen hiant. Is ſunt fiſſuris ἀδιόδοι, non tamẽ μανοί. Quocirca grãdioribus radicibus locus eſt: fibræ retundũtur ſoli ſoliditate. Propiùs verò conſiderãda ſentẽtia illa eſt. Radices non profundiùs ſeſe prorogare, quàm quò Solis perueniat radius: niſi locus ſit rarus & laxus. Quid? ſi radicis prolixitas atq; augmẽtũ Sole perficitur, quà laxus locus ac vacuus eſt, ſi Solis radius nõ adiicitur: quomodo eum in locũ immittent ſe radices? Si locus peruius nõ eſt, quid agit Sol? Dicẽdũ radicẽ à forma formaliq; calore promoueri: ſi ſit loci cõmoditas. Sin loci ſoliditas expugnãda ſit: nõ poſſe ab radicis materia, quę etiã nũc ĩ veſtigio primo

gio primo eſt conformationis: quare ſolis vi diffindi atque aperiri. Atque ita intelligemus, Solis adiumẽto euenire radicibus prolixitatẽ: autorem tamẽ eſſe calorem naturalem. Alioqui radices omnium plantarũ eodem loco æquè promitterentur: æquè enim demittitur omnibus ſolis vis. Μὴ γὰρ τούτου συμβαίνοντος. Videamus quid velit, deinde quorſum. Niſi, inquit, ita contingeret: iure quæri poſſet quãobrem non augeantur radices hyeme. Quæſtionis ratio. Adeſt alimentum: eóq; maius, quòd à frigore introrſum retruſum ſit. Igitur capient vſu, quod præſto eſt. Ideò dixit λαμβάνοντα. Hæc eſt ſententia. At vnde deducit? Ait enim, τοῦτο μὴ συμβαίνοντος. Quid eſt illud, τούτου? Nam dixerat, potius eſſe conſentaneum, radices item vt ramos hyeme cohiberi: At hoc ſi non eueniat, non cohibebuntur ergo. Alentur igitur. Quid ergo quęret, quod eſt? Τάχα δὲ καὶ τοῦτο κοινόν. Ait, hoc idẽ de omnibus aliis partibus æquè poſſe quæri: propterea quòd omne viuens alitur. Reliquit nobis illud: ſed ſemper viuit viuens, dum viuit, nulla facta intermiſſione: itaq; ſemper aletur. Ratio vltima, in quam reſoluuntur hæc omnia, illa eſt. In viuẽte ſẽper aliquid humidi carpitur à calore: ſiue ille ſit naturalis, vt vulgò putãt: ſiue, quod mauult Galenus, ab elementari. Quapropter aliquid ſubinde reponendum. Hæc ſic. Quid tum poſtea? Nam quamobrem deflexit orationem à propoſito, cõfudíſque nutritionem cum incremento? Τὸ δ᾽ ἐν ὁρμῇ. Plus defatigamur in diſponendis argumentis, colligendíſque ſententiis, quàm faceremus in ſoluenda quæſtione. Iam enim hic negat, quicquã augeri. Rationis fundamẽtum eſt ex libris primæ Philoſophiæ. Iam enim declaratũ eſt, quod eſt in potentia, non habere actionis vim. Probat igitur non augeri quia tam nouellę, quàm vetulæ plantæ omnes in ipſa ſunt incrementi appetitione. Hoc eſt, πάντα νέα, καὶ παλαιὰ παρορμᾷ πρὸς τὴν αὔξησιν: impetum capiunt ad incrementum. Non igitur augentur, ſi mouentur ad augmentum. Ita ſonant illa, ἐν ὁρμῇ τῆς αὐξήσεως ὄν, οὐκ αὔξεται. Is enim eſt ordo in animalibus, in quo deprehendemus quod ad plãtas attinet. Δύναμις, πάθος, ὄρεξις, ὁρμή, κίνησις, πρᾶξις, πρᾶγμα. Ex quibus aliquot ſit χάριν multis, ὄρεξις: vnde promanant πράγματα μετ᾽ ὀρθοῦ λόγου. Eſt enim vis quædam in anima, puta, ad Iuſtitiam. Inde ex obiecto, affectus. Tum appetitus. Poſt hæc inclinatio. At ea motus animi atque etiam corporis aliquando ad agẽdum. Quem conſequitur actio. Poſtremò fit opus: ídq; duplex, aut enim dum fit, eſt: aut poſtquã factum eſt. Ex quibus ſatis patet: dum ὁρμῶσι plantæ, nondum augeri. Quemadmodum quoad ὀργῶσι, nondum gignere. Εἰ μὴ ἄρα συμβαίνει. Vides planè ſubſultantem diſceptationem: quòd vitium eſt huic maximè peculiare, vt perplexiſſimè doceat. Iam dixit non moueri, quia ſint in ipſa motus aggreſſione: nunc inuoluit, atque ait: niſi quis dicat, tunc augeri molẽ ipſam: poſtea quę vis effundatur in ramos: quos ὥσπερ διαγκλάσει explicet germinãdo. Hunc ſermonis leporẽ ſæpe videmus in hiſce libris: cùm tempus anni clemens ri-

A dere dicit. Τοῦτο δὲ ἡ γένεσις. Quemadmodum ſatis patet, germinatio generatio eſt: & ſuprà, dicebat ſecundam eſſe generationem. Si ergo materia cóuſque ſeruata eſt: ſeruata fuerit etiam incremẽti. Hoc eſt quod dicebat, κύοντα κατὰ τὸ χεῖμα, & ἀποτίκτειν. Cæterùm hac ſententia fouebit, priùs inferiora creſcere. Sed ſemper tuebitur clypeo priore: quippe & iã dicebat, ὥσπερ διαγκλάσει: & nũc ἅμα τῇ ὥρᾳ: vt nõ Naturæ lege fiat accretio diſpertita: ſed Naturæ lex partiatur per accidẽs à tẽporibus: quorũ mutatione cõmutentur etiã incrementa. ἄρχειν γὰρ δεῖ ταῦτα. Quia dixit generationẽ eſſe germinationem: agnoſcit eius principia in ramis. Quare etiã incremẽti principia obtinere putãdũ eſt: Ac quemadmodum ab anni tempeſtate citantur ad generandum, ab eadem iuuabuntur ad creſcen-B dum. Duo dixit, ἀρχὰς ζωτικὰς & διὰ θερμαινόμενα, vt principium ſit internum: iccirco dicebat modò, πάντα χεῖ τὰ νέα, καὶ τὰ παλαιὰ παρορμᾷ: adiumentũ autem ab aere. Si igitur eſt illud vbiq; principiũ: vbique opus fiet, non autem per vices. Cùm verò continget, vt aer vel ſupra terrã, vel ſub terra partes moueat, earúmq; facultates: eorſum principia quoque illa vires intendent ſuas. Id adeò: vt etiam cùm rami abſciſſi nullã emiſerint radicem, tamen germina fundere ſoleant. Eſt igitur intus neceſſariò principium germinandi. Eſt pręterea neceſſarium intelligere: non neceſſariò radices prius conſtitui primoribus incremẽtis, ſed tenui exiguóq; duntaxat momẽto ad plãtæ fundamentũ: ſicuti ſuprà dicebamus. Hoc eſt quod dicebat: καὶ μὴ ῥιζουμένων τούτων. Cuius rei dat exemplũ ex ſarmentis, & C aliis. ἐν τοῖς πίθοις συντιθεμένων. In doliis farciculatim imponuntur: vt ſcilicet aliquã in regionem aſportentur. Καὶ ἔτι πρὶν: quia mox, κλήματα, ῥάβδους, χάρακας προβλαστάνειν, anticipãt, germinant ante, quã radices egerint. Sic mox, ἄνωθεν, quod reſpondet illis, μὴ ῥιζουμένων τούτων. Surſum amandatus ſuccus eſt, nulla ſubtus acta radice. Semper autem manet in priore propoſito: temporis qualitatibus moueri: ideò dixit, τὰς ὥρας καὶ θερμότητας. Ὅτι δὲ καὶ τὰ πηγνύμενα. Dicat aliquis: non mirum ſarmẽta in doliis germinare, nulla ſuborta radice. Sanè nullum ſubeſt ſolum, cuius ope foueantur. Quin, inquit, etiã depacta ſarmenta prius germinare videmus, quàm radices emittere. Hoc vno ſuſtulit omnem controuerſiam. Sed & explicat rationẽ: vt principia vitę neceſſaria ſint in ramis: in radice, D non itẽ. Sine radice namque tum viuunt, tum etiã agunt. Quid ergo radicis opus eſt? Reſpõdet, τροφῆς δὲ λειπομένης κατὰ τὸν τόκον. fœtum appellat hic omne opus additamẽti. Vt non ſolùm fructus, ſed etiam alias germinationes: neque ſolùm has, ſed etiam ipſum incrementum. De incremento namque hic agitur: quęque dicuntur, omnia ad ipſum referẽda ſunt. Iccirco dixit, ἐὰν μὴ χρονίσῃ καταξηραίνεται. Ecce non ad τόκον tantùm, vel ad germinationem, aut etiam crementum, ſed ad vitam ipſam quoque. Siquidem ſi deſit alimentum, exareſcunt. Dixit autem ἄνωθεν ἰσχνότερον ὂν εἰς ἀρχήν: ſignificat incboatum modò opus. Sicuti vſitatè

A dicimus, οὐδ' ἀρχήν, ne tantillum quidem. Id eſt ne initii quidẽ prima mométa. ὥσπερ εἰς ἀρχήν, quia nõ procedit opus ad perfectionem. Dixit, ἀρχὰς καὶ δυνάμεις. Quia ἀρχὴ ſit idem reale & formale cum anima: idem enim eſt anima, & anima generatrix, penitus: δύναμις autem ſit, idem ſanè re, ſed ratione aliud: vt homo, & ridere aptum. Eſt igitur δύναμις facultas conſequens ſubſtantiam: quemadmodum decorum conſequens eſt honeſti. Διὸ καὶ ἐν ἰσχύι κοινῶς λέγειν. Ex communi ſententia declarat innatas poteſtates quaſi in theſauris ſeruatas, quæ poſtea ſeſe dent in opus. Nam vulgò quidam ſolent dicere: dum fructus vigent in arbore: tamen nouellos ibi tum florere. Hæc, inquit, oratio ſatis declarat ſe intelligere de facultate: nam tum flores nulli videntur. Sic de fure eſt
B in vulgato prouerbio. Furem dum vnum furtum facit, aliud nouum moliri animo. Et gulones bolum in gula vnum habent, vnum in faucibus, vnũ in ore, in manu vnum, in oculis vnum, vnum etiam in animo, qui adhuc eſt in culina. Sanè igitur ii de poteſtatibus loqui videntur, non de corporibus. Nondum enim extant: niſi δυνάμει ſunt in arbore. Ὥς μὲν οὖν αὐξήσεις. Concludit, hunc ad modum alternis operis creſcere partes arborum, ſcilicet euentis, non autem Naturæ legibus, quibus opera illa per vices partibus modò his, modò illis attribuantur.

Lego, συγκεκλειμένας τύχωσιν, non συγκεκλειμέναι. Et ἀλλὰ τοῦτο γε τῆς φύσεως, non αὐτῶν. Et ἀλλὰ καὶ τὰς ῥίζας. Et βάθος, ὃ ἂν ὁ ἥλιος ἀφ' αὐτοῦ. Et
C ἅπαν μὲν γὰρ ζῶν, non autem ζῶον. Non enim ζῶον complectitur plantam. Et ἑτέρων ἐπιόντων, non autem ἐπιόντων. Etiam dum alii fructus inſunt. Non enim nothi antecedunt. At ſic, antecederent.

Et, δῆλον, ὡς δυνάμεις, non autem οὖ. Et, συμβαίνειν, non autem συμβαίνει. Vbi verbum ὑπολαμβάνειν, ſeruit toti clauſulæ. Et in principio capitis legendum, ἱερὸς καὶ θεῖος, non autem ἄλλος.

Αὔξησις, Theodorus, auctio: non malè. Tamen intereſt Philoſophi accuratè loquentis ſtatuere differentiam inter auctionem & crementum: id quod alibi declarauimus. Augetur quadratũ addito Gnomone: haud tamen creſcit. Sola creſcunt viuentia. Verbi origo fuit in animalibus, κραάζειν. Æolenſes, quos nos ſequimur, κραάσκαι. Τῶν ὑπὸ τῆς γῆς, quæ in terra conduntur. Simpliciùs, quæ terra conduntur. Quæ ſub
D terra ſunt. Ὑπὸ τὸ ἄστρον, ſub ſidus. Miror, Theodorum, qui vbique paraphraſten agat, hic ſub ſidus, non ſub cane interpretatum. Nam per excellentiam Sirius intelligitur. Alii addunt κυνὸς ἄστρον. Autor librorum de plantis falsò Ariſtoteli attributis lepida compoſitione κύναστρον. Veterum quibuſdam ἀστροκύων. Sic & ſuprà cùm de inſitionibus ageret, ὑπὸ κυνὸς, ὅταν μέλλῃ βλαστάνειν. Πεπιλημένος, conſtipata, perſtrictáque. Conſtricta potius. De ſegete loquitur à frigoribus retuſa. Veſtes ſubcoactæ, quæ non textu, ſed factu fiunt, confici dicuntur κατὰ πίλησιν. Perſtringere aliud

A eſt Stringere. Græcum στλεγγίζειν, idem quòd detergere: vt remos detergere. Quoniam, ſtrigilibus de tergo demebant in balneis ſordes, quæ inde ſtrigmenta dicta ſunt. At πιλοῦν eſt condenſare: perſtringere eſt rareſacere. Ἢ ὅλως ὑπὸ τοῦ συμπτωμάτων τι ἐξωτερικῶν. Neſcio quare ſic verterit. Vel ſiquid extrinſecus agit. Omiſit illa omnia.

Ὥς εἰ τὸν ὅλον σύμπαν μικρόν, εἴπερ ἐλάμβανε πρὸς ὄψιν, καὶ κατὰ τὰς τροφὰς, καὶ κατὰ τὰς αὐξήσεις. Ὃ καὶ καθόλου συμβαίνει γίνεσθαι τοῖς δένδρεσιν, ὅταν ἀντικόψῃ ὁ χειμών. Quod vel tempore omnibus debito nunquam proculdubiò euenit, cùm frigus retorſerit. Malè addidit negationem. Ait enim Theophraſtus, impediri etiam perfectas radices frigoris ſuperuentu. Et ἀντικόψῃ, retuderit potius quàm retorſerit. Εὐοδίας, expeditus. Malè, peruius.
B Expeditus eſt, quod in fine ponit, κενός. Vacuitas enim eſt, vbi nullum impedimentum. Sic peſſimè, μανὸν, mollem. Quid aqua mollius? Quid ea denſius? Quòd ſi de viſus tranſmiſſione captioſiùs arguatur: accipiat vitiũ. Id hac ratione molle ſimul & durum erit. Sic Vitrum molle eſt, denſiſſimum eſt. παρορμῶσι πρὸς αὔξησιν, ſe ad germinandum compellunt. non eſt παρορμᾶν idem quòd ὠθεῖν. Neque αὔξησις eſt germinatio. Ad incrementum ſeſe excitant. Ὥσπερ εἰς ἀρχήν. Quoad principium illud vitale poſſit intelligi. Commodè explicauit. Non ad vlteriorem prouentum, ſed quaſi deſignatis modò veſtigiis principii vitalis. ἐπὶ πρώτων ἐπιόντων, primis nondum ſemotis, rectiſſimé.
C

CAPVT XIIII.

Capitis XIIII. argumentum. An hyeme prægnantes ſint arbores, vt vere pariant. Non eſſe arborum ſuturas à tempeſtatibus. Tunicas æſtate arbores deintegro repleri ad ſuturam. Calorem & humorem principia eſſe generationis. Iccirco Vere arbores parere. Quærendum ergo quomodo autumno, quem aiunt frigidum & ſiccum. Quomodo non ſit frigidus & ſiccus autumnus. Quæ ſit humiditas eo tempore. Iuuenculas arbores eſſe vetulis fœcundiores. In biferis poſteriores fructus minores eſſe quàm priores. In productioribus autumnis etiam roſa iterum. Aprica loca multum conferre.

D ΖΗΤΗΣΕΙΕ Δ' ἄν τις. Quia ſuprà quærebat. an hyems otioſa ſit ab operæ germinandi, quoniam in alendis radicibus plus incumbat. Iterum quærit, An videantur arbores in eiuſmodi otio hyberno tum concipere, tum fœtum gerere ad germinationem. Bipartitò tractat caput hoc. Primùm ponit quæſtionem, & quærendi rationem, cùm dicit, ἐκ τῶν εἰρημένων. Non enim ſolùm oportet ſapientem dubitare & quærere: ſed id facere opportunè. Deinde ſecundo loco ſoluet quæſtionem. Quærit igitur, hyemis tempore cùm nihil operis ſenſu percipimus ab arbore proficiſci: vtrum concipiant tunc, atque

fœtus

fœtus fabricandi meant rationem, apparatúmque inſtituant: an omnino nihil agant, priuatæ ſcilicet ſucco, & expugnatę contrariis cæli qualitatibus. Ac primùm quidem quæſtionis membrũ munit exemplo animalium, cùm ait: οὐθ᾽ ὅτι περίοδοι τοῖς χρόνοις διωρισμένοις. Quemadmodũ ſtata ſunt animalibus concipiendi gignendíque tempora: ita ſint & arboribus. Maximæ verò animalium parti attributum eſt vernum tempus ad generationem. Quo tempore natura penum ſuam plena manu referſit: vt eſſet vnde alerentur. Nouellis enim herbis & matres habent pabulum ad lac: & mox ipſi fœtus ad alimentum. Sic mox, κινηθέντα τὰ δένδρα ἐκ τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς καρπογονίας, ἀντιπληροῦσθαι πάλιν. Ceſſántne igitur à germinando? quia non ceſſant ab apparatu germinationis? an ceſſãt duas ob cauſas: primùm, quia careant alimento: tum, quia prohibeantur à frigore opus ſuum prodere? Cùm igitur ceſſatio ſit priuatio: priuationes duas pro huiuſce priuationis cauſis affert: priuationem materiæ, τροφῆς: & priuationem inſtrumenti, quo forma vtitur, quippe caloris naturalis, quem vinci dicit à frigore. Εἰ γὰρ ἐν ταῖς ἀδείαις. Iam oppugnat eam partem quæ velit attribuere temporibus conceptionem ac germinationem. Tempora hìc intelligo Ver. Aſſignat enim pro cauſa, temporis qualitates, vt teporem & mollitiem, non autem temporis (vt ita dicam) factiones: quaſi hoc ſibi aſſumat Ver. Hoc autem ſi quis propiùs ſpectet, nõ videtur facere ad quæſtionem. Quærimus enim de cauſa ceſſationis in hyeme. In locis autem in quibus non eſt hyems, non eſt ceſſatio: ergo nõ eſt locus quæſtioni. Pręterea tametſi tepor perpetuus quibuſdam locis perpetuò fauet germinationi: tamẽ nõ propterea tollitur, quin ſeruetur collectus hyeme ſuccus, qui poſtea teporibus euocetur. Εἰ δὲ μὴ ὅπη γε πάντως. Quòd ſi, inquit, omninò tempori non debetur germinatio, ſed temporis qualitatibus: ne temporis quidem partibus debebitur. Is eſt ſenſus. Potes & ſic. Quòd ſi dicas, tempus hoc omninò requirere atque agere: at non hoc ſaltem determinatum tempus. ὅπη γε, ſaltem. Quod tamen ponebatur in quæſtione: cùm dicebat, χρόνοις ὡρισμένοις. Ὡς ἀλλ᾽ ἅμα βλαστάνειν. Non committitur à natura, vt temporis diuiſionibus agatur res. Vult dicere ad id quod quærebat. Quærebat, eſſétne κύησις, an ὠδῖνα. Si eſt defectus, non eſt conceptus: ſed totum ſimul erumpit, nullo prius apparatu inſtituto. Et dixit ἅμα, quia ſimul fiat motus vterque, ſcilicet conceptionis & germinationis. Et dixit, πάλιν: quia quotannis fit. Hoc ad ſecundam quæſtionis partem. Ad primam illud, καὶ ὅπη τὸ ἔργον ἀποτίκτειν. Quòd ſi eſt conceptus & κύησις, ne tum quidem partus debetur temporis parti cuipiam. Quamobrem neutra ratione ſibi ſumere debet id Ver. Hæ ſunt ſalebræ, quæ etiam bono viro ſtomachum facere poſſint. Εἰ δὲ καὶ συνεχῶς. Quòd ſicubi aer obſecundatur: continua-

A ri partum æquum eſt. Non ergo tempus determinatum eſt: ſi confuſum eſt in omnibus temporis partibus, quarum aeris clementia ſit comes. Hoc ſignificat verbum ἀκολουθεῖ. Quod potuit flexu dubitatiuo ἀκολουθεῖν: quia procedit per hypotheſin. Eſt tamen in Æthiopia ſub Ægypto Abiſſinorum regio, quæ dicitur Angot. In ea toto anno ſerunt ac metunt. Cùm igitur non Ver, ſed Veris qualitates agant: non temerè dictum eſt cum ab aliis, tum ab Empedocle: arbores perpetuifolias frui verna temperie toto anno. Hoc eſt quod dicebat, οὐκ ἀλόγως τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν ποιητῶν. Item, οὐδ᾽ ἀλόγως, ὥς φησιν Ἐμπεδοκλῆς. Ait enim Empedocles, τὰ ἀεὶ φυλλα καὶ ἐμπεδόκαρπα vigere toto anno

B vbertate fructuum, hoc eſt ἀφθονίαις καρπῶν, κατ᾽ ἀέρα: tanquam ſi Ver præſens haberent, cuius commodis fruerentur. Βάλλειν autem eſt virere, & pullulare. Dixit, ἐμπεδόκαρπα, quibus ius fructuum eſſet ratum. Retulit ergo totius anni clementiam ad verni temporis proportionem. Iccirco dixit, ὑπὸ τὸ θερμὸν κρεῖττον εἰσεῖναι. Ἔχοι δ᾽ ἄν τις. Tranſit ad aliam dubitationem, quæ neque facit ad ea quæ propoſita ſunt, neque digna eſt tanto Philoſopho. Quærit enim ſi calor imbecillior ſit, quaſi debilitatus humore nimio: an propterea tum deteriùs coquantur fructus. Nam & culinæ, in ampliore lebete, aqua multa, igni tenui, ſeriùs, minùs, peiùs carnes coqui, non ignorant. Quòd ſi hanc excitare volebat quæſtionem, inferiore loco mouen-

C da fuit, poſteaquam de temporibus fructificandi fuerit diſputatum. Tunc enim de operis excellẽtia dicere opportunum erit. Itaque dixit, τοῦτο μὲν οὖν καθ᾽ ὑπόθεσιν θεωρείσθω. Hinc aggreditur ſolutionem. Ἐν δὲ τῇ νῦν περιόδῳ τῶν ὡρῶν. Summa eſt. Tempora in ſeipſis habere fœturas, tum in totis arboribus, tum in partibus earum. Quia ſuprà dicebat, ramum eſſe paruam in trunco arborem: ſicuti tota arbor in terra eſt. Non tamen dixit quæ tempora. Non dubitamus quin tempore fœtæ ſint, tempore pariant: quærimus an diuerſo. Non de momentis loquimur: Neceſſe enim eſt, motum antecedere generationem. Sed ὥρας quærimus, id eſt diſtinctas anni partes à partibus: puta hyemem à Ve-

D re. Vere pariunt: ergo videantur hyeme concipere. Dixit, τῇ νῦν περιόδῳ. De temporis circumactu qui nunc eſt in quæſtione. Τὰ δένδρα κενωθέντα: quia ſuprà quoque dicebat, κενοῦσθαι: & ὠδῖναι. Exhauſta igitur ſunt tum germinatione, tum fructificatione per æſtatem. Itaque in altera reuerſione hyemis rurſus compleri neceſſe eſt. Dixit, ἀντιπληροῦσθαι. τὸ ἀντὶ, viciſſim: vt pro abſumpto ſucco tantundem reponatur. Et dixit, πάλιν: ſicut & ſuprà, βλαστάνει πάλιν. Hoc enim eſt anni περίοδος: quemadmodum dicebat diuinus Poeta: atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus. Εἶτ᾽ ἐκ ταύτης ἀντιπεριστάσεως. Poſtquam intus aliquanto tempore coercitus

humor eſt à circumfuſo frigore hyemali: exit in germen ac fructum. Eodem autem modo dixit, ἐκκαυθεὶς χυμὸς, quo ſuprà κατὰ δὴ καιρὸν ὥρας. ὥρα namque hic non ſimpliciter deſignat tempus, ſed τὸν καιρόν. Itaque ὥριον eſt, quod ſuo fit tempore. Sic καθῆκον eſt, quod decet, conueniens, atque opportunum. Nota locutionem. Tempora habere πως, aliquo modo, κύησιν. Et addit: tum in totis arboribus, tum in arborū partibus. Hîc habere nō eſt ἐν ᾧ, vt in loco, aut ſubiecto, ſed vt in poteſtate. Nam arbores habēt in ſe conceptū: ſiue materiam ſpectes, ſiue facultatē concipiendi. Dixit autē eſſe in totis arboribus, vt hæreret ſententiæ ſuperiori: quæ neq; radici ſeorſum, neq; ſuperis partibus ſeparatā per vices deſignat adminiſtrationē ſucci. Et dixit eſſe in partibus: propterea quòd tametſi tota in arbore, ſingulisq; partibus, nihilominus tota anima eſt, omnesq; facultates: tamen œconomia Naturæ aliud ad officiū rami, alias ad functiones truncus deſtinatus eſt. Εὔλογον δὲ καὶ φυτείᾳ. Quoniam à temporibus pendere ſcripſit germinationes, deducit hanc ſententiam multas in partes. Eſſe ait cōſentaneum rationi: non vno ſatu mandari terræ omnia: atque iccirco non eodē omnia naſci tēpore: hoc, eſt à toto: à partibus, illud: non idē tēpus omnibus ad germinationes. Cauſas expectabamus ex promiſſo: nullas dat. Eæ ſunt ſitæ in temperaturarum varietatibus: quarum alia conueniat temporis habitudini: quemadmodum & ſuprà dictum eſt, & amplius dicetur. Διαχῦσι δέ. Si tempus regit: tempora ſunt varia: variæ germinationes, ſicut & ſationes: Quænam ſunt ea tempora, cedo. Tria ſtatuit: atque ea mox comparabit difficillima diſquiſitione. Nam ver, autumnus, Canis exortus, tria ſunt tempora germinandi. At hęc cùm inter ſe contraria eſſe videantur: quibus naturæ legibus, ſi horū vnum aptum ſit: aptū erit etiam contrarium. Vbi animaduertendū, qua ratione tribus propoſitis potuerit inter ea ſtatuere contrarietatem. Vnum enim vni contrariū eſt, ex definitione contrariorum. Sunt enim quæ ſub eodem genere plurimum diſtant. Facilis eſt reſponſio. Ex vulgi opinione veri cōtrarius eſt autumn⁹: calido & humido, frigidus & ſiccus. Canis autem exortus vtrique contrarius; Veri ſiccitate, autumno caliditate. Illa ſunt cōtraria ſimpliciter: hæc, vt loquuntur, ſecundum quid. Non eſt hîc de Galeni ſententia diſputādum: qui Ver ait temperatū. De hoc ſuo loco. Iccirco dixit πως, quia non exactè ſunt hæc tria inter ſe contraria. Etiam augere potes ſignificatum πως, id eſt qualitatibus. Quia tempus, quà tēpus, nulli nullum cōtrarium. Nihil enim contrarium quantitati. Εἰ γε ἐπὶ τετράς Excludit obiectionem de quarto tempore. Solſtitiū, inquit, ſiquis adnumeret: id perexiguum eſt. Et non dixit, εἰ δὲ καὶ τετράς: ſed εἰ: Quia non ſtatuit tanquam ita ſit: ſed accipit cum conditione. Τὸ μὲν οὖν ἔαρ Aggreditur cōparationem. Nō eſſe mirandum de verna fœcunditate. Eſſe enim tempus vitalibus maximè pręditum qualitatibus. Ζωτικώτατον. Sed addit: καὶ ὑγρὸν καὶ γόνιμον. Vt non

A ſolùm ad fouendam vitam ſit idonea tempeſtas, ſed etiam ad generationem. Γόνιμος, genitalis. Et ſubdit cauſas acceptas à libris vniuerſalibus, humiditatem & calorem. Probantur autem hæc in libro de affectibus miſtorum, & de generatione rerum animatarum. Quia calor ſit accenſus & adminiſter animæ: humor ſit eius pabulum. Τὸ δὲ θέρος ὥσπερ ἐναντίον. Æſtas autem contraria. Perſtat in ſententia ſuperiore, non ſolùm de contrarietate, ſed etiam de modo, cùm dixit ὥσπερ, ſicuti ſuprà πως. Quia non eſt æſtas ſimpliciter contraria, ſed per ſiccitatem tantùm. In calore autem, per gradus: Eſt enim ἐμπυρώτερα. At θερμὸν mediocre vitale eſt: Πῦρ autem exceſſus. Sic Ariſtoteles, τὸ θερμὸν ζωτικόν. Exceſſus autem non ſolùm exceſſui contrarius, ſed B etiam medio. Hæc à qualitatibus, & gradibus qualitatum. A functionibus & fine. Quippe calidum generat, viuificat, auget: feruidum vrit, deſtruit. Τὸ δὲ μετόπωρον. Autumnus autem non πως, aut ὥσπερ contrarium, ſed plenè: frigidus enim ſiccúſque. Iccirco dixit, οὐ μόνον ξηρόν, ſcilicet ſicut æſtas, ſed etiam ψυχρόν: quod è diametro aduerſatur calori, qui in vere erat ζωτικός. Μεταβάλλει. Ratio eſt ex libris vniuerſalibus. Nempe quod mutatur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem. Sic ab æſtate ſicca, vnde diſcedit, ab hyeme frigida, ad quám ſeſe applicat, autumnus, ſiccus & frigidus exiſtimatur. Atque hoc quidem in mutationibus alterationis. Nam in ſubſtantiali trāſmutatione non eſt motus, nec partitio vlla. Hunc C declarat tractum verbis illis, ἐπιλαμβανούσης τῆς ὥρας. fit à ſicco frigidus occupatione appetentis hyemis. Ἐπιπονώτερα. Maior eſt hæc ſyllogiſmi propoſitio. Contraria eſt frigiditas generationi: autumnus eſt frigidus. Sequitur concluſio. Sanè βλάστησις eſt actio materialis: itaque ſiccitas erit contraria. Priuatio namque materiæ eſt. Et eſt rerum viuentium. Ergo frigus obſiſtet. Quin nihil ei eſſe ad agendum loci aut iuris in natura, præterquam ad caloris exceſſus temperationem, alibi diſputatum eſt. Οὐ μὴν, ὅτι. Nunc explicat quomodo non ſit ἀλογία: ſed tam miſerè ac frigidè: vt ipſius autumni frigus augeatur. Statuit enim quod probare oportebat. Ait, non eſſe contraria tempora ad ipſas germinationes. Audio. video rem ipſam. D Autumno germinant. Ratio communis reuocat nos ad non credendum, quod ſenſu percipimus. Contrarium putamus. Negas. Dic quomodo. Non ſunt, inquit, ἀσύμφωνα κατὰ τὰς δυνάμεις. Quid? Nónne actio à facultate: facultas à temperamento? Igitur ſi frigidus: frigefaciet. Si ſiccus: deerit materia. Quænam ergo συμφωνία? ἀλλ᾽ ἔχοντι τινα ὁμοιότητα. Si eſt ſimilitudo in qualitatibus, & qualitates ſunt contrariæ: quænam erit inter contraria ſimilitudo? ſubdit: neceſſe eſſe ſub Cane & autūno ſubeſſe qualitates, quales in Vere: propterea quòd de Vere nemo dubitat. Et porrò qualitates ſunt, humor & calor: quare

neceſſe

neceſſe eſt, vt oſtendat iis quoque temporibus, quæ ſicciſsima exiſtimantur, ineſſe etiam humiditatem. Hoc vt faciat, ita inſtituit. Ἐν ἀμφοῖν δὲ τούτοιν συμβαίνει. In vtriſque temporibus, tam ſub Sirio, quàm poſt Arcturum flare Notos: nubibus obductum cælum in pluuias ſolui. Sub arborum libris ſuccum cieri, atque erumpere ad germinationem. Rectè ſanè proæ, id eſt pro germinatione: ad argumenti vim nihil. Non enim verum eſt quod accipiebat ad ſolutionem. Qualitatibus contraria eſſe tempora: poteſtatibus non contraria, ſed ſimilia. Non enim docet, quomodo non dependet à temperatura facultas. Vnico verbo potuit. Per ſe eſſe contraria, per accidens ſimilia. Propterea quòd ſub Sirio magnis æſtibus multum aſcendat exhalationis, quæ concreſcat in nubes. Poſt Arcturum ſiccitas æſtiua incipiat à qualitatibus ſubeuntis hyemis expugnari: cuius hyemis non ſola frigiditas ſit, ſed etiam humiditas. Quæ humiditas ſuperueniens magnis caloribus facilè queat eſſe cauſa germinationis. Sic ſatis erat animis doctiorum ſatisfaciendum. Nam quod attinet ad æſtuum vim, cuius imperium ſit in ciẽdas exhalationes, duplici patet hiſtoria priuata, vna communi. Communis & vniuerſalis eſt, quòd imbres largiores æſtate ſumma, & autumno veniunt cum impetu: propterea quòd multum trahitur vnico hauſtu ab Sole. Particulares hiſtoriæ ſunt ab Æthiopiis, altera ſub Ægypto, altera Occidentali. In Abiſſinis, qui Nilum inter & Erythræum incolunt, nulli fluuii. Nilus ea loca reſtagnatione non rigat. Excelſa nanque ſunt: ille ibi humilis & ruens. Cæterùm tantis imbribus repentinis perfunduntur, vt diluuio propior ſit euẽtus eiuſmodi. In occidente verò ad Oceanũ promontorium eſt altiſſimum, in cuius vertice ſemper nubes: nulla vnquam ab eo ſupercilio abſunt fulgetra. Idcirco Θεῶν ὄχημα quod priſcis vocabatur, id eſſe docti putant. Ab ea feritate Luſitani, Serram Leænam nominarunt. Sed ad rem. Nemo non videt, non eſſe hinc caput abſcindendum. Cõtinuatur enim oratio in cauſæ redditione. Καὶ ὅτι ἀὴρ ἐνικμάζει. Quaſi dicat, vt agnoſcam aerem ipſum ſub Canicula inflammatum: tamen humoris ſatis euenit ab aere propter Auſtrinos flatus, & imbres è nubibus. Quæ non ſunt fruſtra. Quin arbores ipſæ tantum concipiunt humoris, vt ſuccus manifeſto ſub cortice commeare videatur. Ideo dixit φανερῶς & διαδίδοται. Et τις, certæ humiditas, ex quanta vernæ humiditatis ſpecies queat repræſentari. Ὅ δ᾽ ἐν φοραί Eſt cauſa, Auſter. Eſt materia, τῆς ὑγρότητος. Eſt igitur motus ad effectum. Hunc autem ſucci motum hîc ῥοὴν, alibi ἐπιρροὴν, aliâs συρροὴν vocat. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν. Etiam appellat καιρὸν, vt & huic tempeſtati naturalis ſit is euentus. Ἔτι οὖν ἐλαυνομένου. Quomodo fiunt igitur hæ fluxiones? Altera ex his cauſa. Aut quia ſuccus agitatur, ſcilicet calore. Citat enim calor attenuando & attrahendo. Verbum aurigarum & equiſonũ cùm carpunt iter ac promouent. Aut quia eſt ἀντιπερίστασις. Intus igitur ob-

A ſeſſus ſuccus feruet. Quomodo ἀντιπεριΐσταται? Nónne calor euocat? Nemo vnquam dixit calore quicquam ita obſideri, vt intus cohibeatur. Dicendum, humidum à ſicco fugere. Idcirco arido parieti aſperſo aqua gutteſcit ac pendet, non diffluit. Et oleum ſi tabulæ affundatur, atque in eius medio carbo accenſus imponatur, diffugit quoquouerſus oleum. Ita ſuccus à ſicco aere coercetur in planta. Hoc quoad licuit, ita concinnauimus. Idcirco cùm hęc cauſa eſſet in controuerſia, ſubdit ἢ δι᾽ ἄλλην αἰτίαν. Sic & Præceptor differt ſæpe tum hiſtoriarum, tum cauſarum diſquiſitiones. Πάλιν συμβαίνει γὰρ τοῦτο Exemplo familiari notiorem facit ſententiam. Nihil enim nobis notius, quàm nosmetipſi. Autumno igitur corpora

B noſtra fieri humidiora. Nam & aluos citari, & febres accidere. Quibus de cauſis in tranſcurſu etiam aperiatur ratio, quare ſit peſtilens autumnus vulgò dictus, à medicis verò morboſus. Sub æſtu nanque facilè putreſieri cum humorem qui nimius ſit. Ὅ δ᾽ ἐν καὶ ὑδάτων ἀναδόσεις. Emerſiones aquarum, non quæ ſcateant (nullo enim tempore aquarum venæ magis abſconduntur: quocirca tum putei maximè inſtituuntur) ſed intellexit, cùm antea ſiccum fuerit cælũ, humeſcere. Quaſi latitauerint aquæ in Naturæ ſinu. Καὶ ἕτεραι μεταβολαὶ πλείους. Et aliæ mutationes, addit etiam multæ. Quæ mutationes aliæ? Nam ſanè quod mutatur, omne in contrarium aliquo modo mu-

C tatur. Quippe omnis mutatio eſt in contradictorio. Fit enim quod non erat, & deſinit eſſe quod erat. Verſatur igitur inter eas & non eas. Ergo ſi æſtate ſiccum tempus eſt & calidum, atque id mutatur: neceſſe eſt in non tale mutari. At iam dictum eſt, mutari in humidum: quænam igitur alia mutationum acceſſio fieri queat? Ἀλλὰ δι᾽ ἣν μὲν αἰτίαν. Harum mutationum cauſam non hîc deſcribendam eſſe: ſed iam deſcriptam in libris Meteoron, inde petendam. Ibi enim reſoluuntur hæ cauſæ omnes in vapores & exhalationes. Ὅτι δ᾽ ἐξυγραίνεσθαι. Concluſio. Non ſine ratione factum intelligi: ſecundam germinationem quam ἐπιβλάστησιν vocat, euenire: cùm in plantis humorẽ conceptum non retundit aer incommodus. Eſt,

D inquam, concluſio: quæ erit maior propoſitio alterius ſyllogiſmi. Cuius minor eſt: Autumno & ſub Sirio fieri hoc. Alia concluſio ſequitur. Εὔλογον eſſe τὴν ἐπιβλάστησιν iis temporibus Ἀντιπίπτοντος. Sicut ſuprà προσπίπτοντος, de aere. (Eſt enim συμβεβηκὸς, non autem interna cauſa.) Sic de hyeme, ἀντικείμενον ſuprá. Τὸ δ᾽ ἱμετίσαιεν. Hinc iam incipit verè ſoluere, ſolutis principiis. Negat enim θέσιν illam, Autumnum eſſe frigidum & ſiccum. Quid igitur ſuprà concedebat eſſe contraria tempora qualitatibus, poteſtatibus non eſſe contraria? Autumnum verò calidum ſtatuere, valde abhorret an à communi hominum opinione, an à ratione? Etiam Virgilius Autumni canit æſtum. Sanè ſi æſtas calida & ſicca: hyems frigida & humida: quæ interſunt interualla temporum vtranque naturam participare decet. Non poteſt autumnus

eſſe calidus & ſiccus:eſſet enim æſtas. Non poteſt frigidus & humidus:eſſet enim hyems. Neceſſe igitur eſt vt ſit aut calidus & humidus, aut frigidus & ſiccus. Quòd ſi erit calidus & humidus, iam non differet a vere: niſi quatenus caliditatem ipſe habeat per initia maiorem, in extremo humiditatem vberiorem, illam æſtati, hanc affinem hyemi. Contrà ver ab humido incipiens hyberno ad æſtiuum inclinet calorem in fine. Quæ ſententia potius eſt admittenda ad diſceptationẽ, quàm pro iudicata, repudianda. Ἅμα δὲ ἐν τῷ τοῦ ἄςρου. De altera quoque tempeſtate dicendum eſt. Ait igitur, quemadmodum temporis vi, id eſt naturali temperamento, vere fit miſtio caloris & humoris ad generationem: ſic ſub Canicula per accidens. Ideo dicit ἐπὶ κυνί, hîc: id eſt ſub Cane. Θερμῷ σφοδρῷ: χύτου: quia ſubeſt in natura temporis. Τ' γεῖτος ἐπιγινομένου, ſuperuenit extrinſecus humor: διὰ τὴν πύκνωσιν τοῦ ἀέρος, quia denſatur aer exhalationibus, & cogitur in nubes: καὶ ἀνάψυξιν, quia humore refrigeratur. Ideo bene dicebat fieri μῖξιν. Non ex calore & humore, non enim miſtio hæc: ſed ex calore & ſuperueniente frigore, quod ſecũ affert humor. Ipſe tamen dicebat μῖξιν τοῦ θερμοῦ καὶ ὑγροῦ: non quia vſquam talia miſceri dicantur: ſed quòd in humore ineſt frigus. Aqua enim per ſe frigida. Εὐλόγως δὲ καὶ τὰ μὲν ἄκαρπα. Quoniam & hîc & alibi humorem ait matricem eſſe generationis, oſtendit id duobus exemplis: ſterilium ſcilicet & nouellarum. Rectè verò coniunxit has ce naturas duas. Vtrique enim ſtudium penè vnum, ſcilicet ſumpſius, non prorogandæ ſpeciei. Nam quæ ſterilia ſunt, ſibi viuunt omnino: Quæ nouella, ſibi nunc viuunt, ſibi creſcunt. Ideo dixi penè. Non enim penitus æqua ſors vtriſque. Τὰ μὲν γὰρ ἄκαρπα. Non eſt probatio, ſed explicatio. Quæ enim eſſet hæc probatio, Steriles humidiores, quia fœcundæ ſicciores? Sed ita fit hîc vt in dialecticis exercitationibus. Negamus enim aliquod effatum aliquando, & addimus: quia eius contradictorium verum eſt. Sic hoc loco, cùm dixit, Fœcundæ verò ſicciores: cauſam illico adiunxit. Quia humorem abſumunt in fructus. Quæ res non perinde condonanda eſt. Aduerſarius enim dicat, fœcundas & ſibi humidas eſſe, & ad fructus. Steriles vix habere ſibi: idcirco fructibus nihil. Sanè periculoſa eſt diuerſarum ſpecierum comparatio. Quòd ſi in eadem ſpecie proponatur quæ ſterilis, quę fœcũda: ibi ſine controuerſia multa decidatur lis. veluti de Cupreſſu. Omnino enim coniferæ Cupreſſi longè ſunt ſucculentiores. Τὰ δὲ καὶ τῇ φύσει ταῦτα. Cùm duo coniungebat τὰ νέα καὶ τὰ ἄκαρπα: hîc φύσει, duo item deſignabit: & naturam ſpeciei in ſterilibus, & naturam ætatis in nouellis. In quibus id adeò verum eſt, vt Amygdali nouæ etiam totam hyemem frõdes retineant. Hoc enim ſæpe vidimus in noſtris. Quapropter iure ſubdit, τὰ νέα καὶ ὑγρότητα ἔχει, καὶ θερμότητα πλείω. Πάλιν δὲ ὅπου μὲν οἱ τόποι. Tria propoſuit, ætatem, ſpeciem, locum: νέα, ἄκαρπα, χειμερινούς. Omnium reddenda ratio eſt. Ætatis ac

A ſpeciei reddidit: nunc loci. Dixit χειμερινοὺς καὶ ὑγροὺς χώρους. ita hîc, τόποι χειμερινοὶ καὶ ὑγροί. Addit autem aeris beneficium, vt ἐὰν ἀγαθοὶ. Marcet enim ſuccus in aere ignauo. Coniunxit autem humiditatem cum frigiditate: quia omnino hîc humorem requirit. Omnino verò vrget argumentum. Nam etiam ſi autumnum frigidũ dicas: modò id quoq; des quod poſtulabat, vt etiam ſit humidus: tamen conuincet eſſe genitalem: quandoquidem in ſimilibus locis autumno arbores euadant procerę, ſucculentæ, pulchræ. Tria ſanè attribuit μακρά, ὑγρά, καλά. Vt creſcant, & creſcendo non exhauriantur: ſed ſimul cum excelſitate adhuc tantum obtineant ſucci, vt deinceps etiam habituræ videantur.

B Adiunxit autem etiam pulchritudinem: nequis oppreſſum calorem putet naturalem: vnde fiant deformes. Πολλάκις δὲ καὶ ὕδατα. Etiam aliam addit cauſam, quare autumno fiat noua germinatio. Quia, inquit, multi ſunt imbres æſtiui. Quocirca ſuperueniente autumno repetitur germinatio. Cæterùm imbecilla admodum ratio eſt. Nam qui imbres per æſtatem cadunt, per æſtatem quoque abſumuntur. Hoc quotidie videmus aridiſſima tellure illico. Itaque non potuit inferre illa ἅμα ὑγροῦ ἀέρος ὄντος. Tum autem cuiuſmodi eſt aer ille alter, qui autumno ſuperuenit? ait enim, ἐπιγιγνομένου ἀέρος. An intelligit humido æſtiuo humidi autumnalis acceſſionem fieri? Dixit autem κατὰ τὸ πολὺ πλείους: ſicut aliâs, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. πλείους, intellige ὥρας Latinè, magnam partem. Id

C eſt, rarò euenit quin a ſtate multi imbres ingruãt. Ἔτι δὲ καὶ τὰ διφοροῦντα. Probat etiam alia certa natura, humidorum locorum commoditates ad germinandum. Etenim Biferæ arbores quæ appellãtur, talibus ferè locis eſſe. Quas inter, Mala commemorat & Pyra. Euenire autem hanc fœcunditatem tum aeris beneficio, tum quòd priores fructus præmaturè decerpantur. Quamobrem quantum ſucci ſucceſſurum fuerat, tantum illis ablatis, ſubit ad nouorum fructuum cõparationem. Dixit autem δοκοῦντα διφορεῖν, quaſi non verè ſint biferæ: quod mox oſtendet. Non enim perfectos eſſe fructus poſteriores. Et dixit ἔνια, quia paucæ ſunt tales. Ἅτε παρεμπιπτούσης τῆς ὥρας, incidere anni tempore: ſicut ſuprà ἀντιπεριστάντος τοῦ ἀέρος. ὥρα ſi-

D gnificat impreſſionem. Διὰ deſignat interuallum inter priores fructus & frigora futura: inter quę tempora intercidit tempus fructuum poſteriorum. Intercidente, interueniente. Dixit ἐπιπολὺ, ſępe. Quia non ſemper euenit. Καὶ οἱ περικαρπισμοὶ ὅμως διαφέρει. Non æquales ſunt prioribus fructus poſteriores. Sed priores excellentiores. Hoc enim & hîc & alibi ſæpe ſignificat διαφέρειν. Ideo dixit ὅμως. Quanquam eiuſdem parentis ſunt: quanquam poſteriores videri queãt eſſe debere perfectiores, quoniam plus temporis impenſum eſt: tamen præſtant ii ſequentibus. Etiam ſic concinnes τὸ ὅμως. Tametſi videatur feſtinare Natura in iis prioribus: tamen ſunt perfectiores. Hoc eſt quod dicebat διὰ τὸ γὰρ ἀναπληροῦται. Ecce Naturæ properationem. Celeriter enim deintegro reple-

repletur. Quæ tamen repletio non ſiſtinet priorum commendationem. Ideo dixit, οὐδὲν τῶν δευτεραίων ὅμοιον γίνεται τοῖς ἐξ ἀρχῆς. Non eſt explicata ratio loquutionis. Nam τὰ δευτεραίων deſignat arbores: τὸ ὅμοιον deſignat fructum. Dictum oportuit τὰ ὕστερα γίνεται ὅμοια τοῖς ἐξ ἀρχῆς. Hic appellat δευτεραῖα, quæ alibi ὄψιμα. Quæ inter hæc interſunt verba, valde obſcura ſunt. Διὸ καὶ χρῶνταί τινες αὐτῶν τῇ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλεπόντων. καὶ κινδυνεύονται τινες αὐτῶν τῶν πρὸς τὴν ὥραν βλεπόντων. Tametſi vitioſum ſuſpicamur codicem: tamen exercendi nos gratia ſic ſatagamus. Non ſunt ſecundi fructus cum primis comparandi. Tamen quia proueniunt alieno anni tempore, vendibiliores ſunt. Qui igitur mercatui ſtudent, hoc eſt βλέποντες πρὸς τὴν ἀγορὰν: ii vtuntur iſtis fructibus. notabis numerum mutatum, αὐτῷ, ἀντὶ τοῦ αὐτοῖς. Aliud comma quod ſequitur, ad arbores refertur. Et ſanè diſtorta ſententia eſt, ſi dicas arbores βλέπειν πρὸς τὴν ὥραν. Ὅμως μόνον τοῦ φυτοῦ λαμβάνοντος. Ratio, quare poſteriores prioribus cedant ſpecie & præſtantia. Quia impetus fœtificandi non quit produci ad perfectionem vſque. Et ſemper aggregat aeris adiumentum. Οὐ συναποτελέσαντος τοῦ ἡλίου. Quare verò cùm poſuit Solem, apponat καὶ τοῦ ἀέρος, intelliget qui meminerit æſtate media hyemes aliquando, & contrá. Non enim cum Sole ſemper congruit aeris modus aut qualitas. Aſtra enim alia, ſuo quæque imperio vtitur. Notiſſimæ ſunt Hyades, Pleiades, Orion, Capella, Sirius, alia. Ea mutant aerem, atque etiam interdum à Sole alienant. Συναποτελέσαντος. τελεῖν opus deſignat: σὺν cooperationem. ἀπὸ, motum ab imperfecta acerbitate ad perfectam maturationem. Καὶ ἐφ' ἑτέρων δέ. Manifeſtiùs hanc ſequentis fructus imperfectionem oſtendit in aliis: quippe tum Punicam, tum Myrtum inchoati modò turgere fructus oſtentatione. Itaque vſus eſt verbis ſignatiſſimis. προφαίνει, & προδεῖξαι. vt monſtret tantúm. Sic optimus Poetarum, Oſtendent terris hunc tantùm fata, neque vltrà Eſſe ſinet. προφαίνει, præ ſe fert, profitetur. μέχρι τοῦ προδεῖξαι, quod non attingit illud quod dicebat συναποτελεῖν. Ἐπεὶ καὶ βλαστικώτατα. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Maior eſt illa, Quæcunque arbores maximè ſunt fertiles, bis poſſunt ferre. Punica & Myrtus ſunt tales. Etiam Pruna nos habemus in ſuburbano, quę ſæpe iterum ferunt. Etiam hoc anno, hoc nũc, quo ſcribimus tempore. Βλαστικώτατα τὰ γένη. Hæ ſunt appẽdices propoſitæ per initia quæſtionis. Quærebamus enim quid ceſſarent arbores hyeme. Per eius cauſæ diſquiſitiones, vt res alia aliam trahit, perductus eſt ad biferas arbores, quarum opus alterum quaſi ſucciſiuum eſſet autumno. Hæc omnia ſpectant cõſeruari ſuccum tempore, quem tempore explicet in fructum, cæli beneficio: præſertim ſi natura ſua ſint arbores ſucculentæ. Tales verò eſſe quatuor vel cauſis, vel affectibus, vel indiciis. Sanè quarum natura eſt ad germinandũ maximè propenſa, ea tribus officiis continentur: primum eſt, vt ſint fructibus fœcundæ. Secũdum,

A à ramorum frequentia. Tertium, à ſtolonum emiſſione. Quartum addit ipſe, vt bene magnæ fiant. Hoc enim multa complecti poteſt. Nam ſi proceræ & craſſæ ſunt, cætera quoque alíequi poſ ſunt beneficia. Nam quod addit exceptionem: niſi natiua ſiccitate impediantur, vt Amygdalus: agnoſcenda eſt arbor tum ampla, vt paſſim videmus: tum ſiccitate prædita. Cæterùm quod negat eſſe βλαστικώτατον: hoc nos latet. Nam & multis ramis latè effunditur. Et multum fert fructum. Sed & Iuglans nihilominus ſicca. Eius germinatio copioſa. Quercus verò vel maximè ſicca, vel maximè ampla, vel maximè germinatrix, vel maximè fructuoſa. Et ſubeſt integra quæſtio. Si eſt Amygdalus ad germinationem ſicca, quomodo
B non eſt ſicca ad maxima incrementa? Itaque ratio hæc ſiccitatis, niſi fundamentum habeat ab alia ratione, ruat. Sunt enim plantarum ſpecies ad radices plurimæ, vt Rapum. Aliæ ad radicem minimæ, ad ſtipites immenſæ, vt Pinus, Cupreſſus. Aliæ ſteriles foliis grandiſsimis, nitidiſsimis: vt lingua ceruina. Quædam ſterilitatis comites habent ramulos exiles, folia exigua, vt Adiantum. Ita reliquas partiare. Non enim à ſiccitate, ſed à forma id euenire intelliget, qui periclitatus fuerit eiuſdem Adianti naturam. Ex eã herbula preſſis tantus elicitur ſuccus: vix vt quadrante à tota mole ſuperetur. Ex libra enim appenſæ herbæ illius, premitur ſuccus ad beſſem, atque etiam plus eo. Et tamen ſterilis eſt. Καὶ εἰ ἐπενεγχθείη. Aliam aſſuit
C naturam. Non repetere germinationem eas arbores, quarum decerpuntur fructus eo tempore quo deberet euenire illiuſmodi germinatio. Cauſam, quam non ponit, apponendam cenſeo. Ex ea mutilatione cohibetur opera naturæ. Sic quæ vites ſerò putantur, ſerò germinant. In omni detractione certo temporis momento ægreſcit arbor, νεαγενής, recens. Vox Ariſtoteli vſitata, & Demoſtheni, Galeno, aliis. Ἐὰν οὖν μακρόν. Si tempeſtatis fauet temperatura germinationi: ſanè ſequetur, quo plus moræ trahet tempus ipſum, plus conſultum iri eiuſmodi operi. Ergo ſi autumno fit germinatio; in prolixiore autumno fiet commodior germinatio: ſcilicet longiùs ſummota imminentis hyemis inimica impreſſione. Quare non erit mirum ſi denuò Roſa prodeat. De Peſtunis
D roſis biferis iam apud Autores tranſlatitium eſt. Sicut & hic ait ad Dium Macedoniæ. Vbi Stephanus autor eſt, Olympiacum certamen ſolitum celebrari. Ait autem hoc euenire, propterea quòd non adeò ſit operoſa res. Ideo dixit ἐν ἰσχυρῶς δεόμενα τῆς πέψεως. Itaque paruo momento poſſunt impelli. Et alioqui eſt χρόνιον, ingrato. Reſpondet illi μακρὸν μετόπωρον. Si multum eſt temporis, ſi non multo egent operæ, poteſt ab eis commodè confici, vt floreant. Et perſtat in modo loquendi. Sicuti ſuprà dicebat προφαίνει, ſic hic ἐξάγειν. Dixit autem καὶ ἄλλ' ἄττα τῶν τοιούτων alii floſculi, qui haud magna cum re prodire queant. Ὅσα μὲν δὴ, ὃ ἄν τις τάχιστ' εἴρηται. Sanè, atque etiam εἴρηται. Sæpiſsimè enim inculcat hoc axioma. Aerem commodum

plurimùm conferre germinationi:non quidem omnibus vt ſemper germinent, ſed quibuſdam. Quòd ſi hoc beneficium euenit vt quibuſdam ſit perpetuum:quanto minus abeſt à ratione,vt item quibuſdam contingere poſſit autumno, vt contingere poſsit repetita fœtificatione? Vſus eſt iiſdem vocabulis,quibus aliàs, μαλακῶ,quantum ad teporem: ὑγρῷ,quantum ad materiam. ἀκρίτως, quantum ad vtrunque. Ideo dixi: σωῖαλον. Τὰ δ' ἐλάττω τούτων. Semper in hiſce libris profitetur,maiores plantas maioribus egere momentis ad germinationem:minores faciliùs mutari. Itaque quod accidit quibuſdam arboribus,tanto faciliùs coronariis quibuſdam. Atque hæc ſunt ſanè quæ innuebat modò cùm diceret ἀλλ' ἄττα. Neque loci aut cæli obliuiſcitur. Ait enim,cùm nacta ſint loca Solibus expoſita,& à frigoris iniuria tecta, ἀλεεινοῖς: προςειλοις autem,quod & alibi ἀλέας. Διαπελλῆ γάρ. Explicat illa ἀλλ' ἄττα,œnanthes hiſtoria,& Violæ. Quibus nonſolùm iteratam illam attribuit germinationem,ſed etiam continuatam. Hoc enim eſt διατελεῖν. Θέρους καὶ δι' ὅλου χειμῶνος. Vt oſtendat ea eſſe interna ſpeciei fundamenta naturalia, quæ locorum benignitate iuuentur: neque cultus reſpuant adiumenta. Quin ab arte etiam fieri acceſsionem. Ὅτι δὲ μεγάλην ῥοπὴν ἔχει. Probat locorum præſidiis multùm proſici. Alicubi nanque prouenire arbores aliquas: alibi non prouenire: cæli ſcilicet clementia tuta, quam vbi deſiderent,non extare: Et adiungit naturam vlteriorem, nempe ſi ſit,vt cælum alienum patiantur: at ſteriles ſunt. Hoc de Palmis ſatis in Hiſtoriis. De Malo Medica nobis compertum. Occulta ratio nonnullarum: vt de Edera, quam in Aſia ſcriptum eſt non viuere. Vnde iactatio hiſtoriæ in ſacris Libris,in quibus Edera legitur ad Niniuem. Καὶ προςαυξεῖ, καὶ προςβλαστάνει. Vt non ſolùm floreāt hîc,non alibi: verumetiam ſicubi flores edantur: at in apricis priùs: & ipſæ coronariæ priùs.

Lego διξὸν ἀλόγως ἔχειν, non ἀναλόγως. Et ἐπιπολῆ, καὶ μετ' ἀρκτοῦρον. Et χεῖμα ὄντος ἱματίου. Non καὶ πλείους. Et ὅθεν καὶ ῥᾳδίως τοῦτον,non ῥᾳδ. Et χειμερίοις χώραις,non ὥραις. Quaſi fatali culpa. Suprà ter emendauimus ὥραις, deleuimus χώραις. Et διαφθείρει,non διαφθείρειν: ſic διαφθείρονται. Et ὑπόγυιον ἀφαιροῦντες, non ὑπόγειον. libentiùs tamen ſcribo ὑπόγυιον: idem eſt quod πρόχειρον,ad manū. Hoc enim ſignificat γυῖον. ſiue ſit πρὸς τὴν γυίαν. verbum erit agricolarum. Quod enim ad aratrū eſt,ad manus eſt.

Theodorus, κατὰ χειμῶνα κύει, prægnantes perdurant. Verbum additum καὶ κύει ὅμως. ὁ ἀὴρ ἀκολουθεῖν, aer obſequens.ſcitiſsimé. Non expreſsit τὸ κατ' ἰδέαν Empedoclis. ἐκ ταύτης ἀντικαταστάσεως, ex ipſa reſtitutione Fortaſſe ſcripſit,reſtitatione:tametſi non aſſequitur. ζωτικώτατον, viuacíſsimum. Viuax,eſt abſolutum: ζωτικὸν,tranſitiuum. In viuaci actio manet vitę:in viuifico ita manet, vt in alium tranſeat. Eſt enim viuere faciens,ζωτικὸν,idé quod ζωοποιόν.Illud vocat neutrum,vulgus Grammaticorum,hoc actiuum. De his in libris de cauſis lingue Latinæ. Ἀλογία μὲν γὰρ δόξειε φαίνεσθαι, igitur temeritas quædam Naturæ in iis ipſis appareat. Malè admodum. Videntur hæc abſcedere à ratione. Ν. συνίστανται,nubes conſiſtunt. Conſtantur potius aut conſtituuntur. διαδίδονται,expanduntur, diſpertitur. τὰ νέα,quæ iuueneſcunt. Caſtigauimus aliàs hanc loquendi ambitionem. Iuueneſcebat Æſon dum recoqueretur: & Iolas in procinctu. At Neoptolemus dum erat iuuenis, non iuueneſcebat. Nouellas vocant agricolę,& diuinus Poeta: & ipſe mox,noua,minus ſignato vocabulo. ὅταν δ' ὑγρὸν τὸ ἀέρος ὄντος ἐπιγινομένων ἐπιγενῶν. Theodorus non expreſsit. Cùm calidus aer æſtiuus ſua natura deprehēdit imbres fortuitos. Loquitur enim de Autumni calore,qui ſuperuenit imbribus ęſtiuis,alius ab æſtiuo calore. Παραμηκυνθείσης ἐπὶ πλεῖον τῆς ὥρας. Cùm tempus ſeſe longius protrahat, nondum loquitur de hac productione, ſed infrà cùm dicit, ἐὰν μακρὸν γένηται μετόπωρον. Sed hîc de interuentu caloris autumnalis inter æſtatem & hyemem futuram. Nam τὸ ἐπὶ πολὺ,ſumus interpretati ſuprà,magna ex parte. Quód ſicut magis probatur ſententia Theodori,aſſentiar. Καὶ προκαρπεῖ: quod etiam fructus celerem prouentū dixeris. Aut eſt mutila oratio, aut codex mancus. Sic verba quæ nobis negotium faceſſebant, καὶ χωρὶς τοὺς αὐτῶν τῶν πρὸς τὴν ἀποκύησιν βλεπόντων,καὶ αὐξανομένους τῶν πρὸς τὴν ὥραν βλεπόντων, ita cōcinnauit. Qua de cauſa fructus eadem alios perfectos iam vſui præſtat: alios concipit parturitque. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ προδεῖξαι μόνον. Sed nullatenus augere poſſunt. Non expreſsit autoris ſententiam,ſed aut antecedentem aut conſequētem. Oſtendere tantùm, eſt aut non poſſe augere, aut ab eo pendet. Τὰ μάλιστα ἀναυξῆ. Quæ ſuapte natura facilè affici poſſunt. Fortaſſe aliquid deeſt: nihil enim exprimit.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. Quemadmodum animalia: ſic arbores quoque poſt fœturam rurſus ad conceptum excitari. Quòd ſi loca ac tempora faueant, etiam decerptis prioribus fructibus alios ſubmittere. Quamobrem non ſimul floreant & germinent arbores. Plu. eſſe ora poni in fructuum maturatione.

TO δ' ἐπὶ τῶν διφόρων δῆλον. Propoſitis quæſtionibus & ſublatis, declarat affectum arborum pendentem ex iis quæ dicta ſunt. Narrauit biferas eſſe. Earum conditiones explicauit:de fructibus diſputauit. Nunc duo inſtituit. Primùm oſtendit virium redintegrationē ad repetendam fœtificationem: & affert ab animantibus ſimilitudinem. Deinde ait,quibuſdam locis etiam ſi non ſint arbores natura ſua biferæ: at opere humano fieri tales. Quippe detractis fructibus alios ſubnaſci. Hoc in prima parte. Quæ omnia ſpectant ad operum ordinem in Natura. In ſecunda parte non multùm ab his diuerſa exequitur. Comparat enim florum,fructuum,germinationum tempora: & cauſas deſcribit quare in-

ter

ter ſe differant. Τῶν ἀφαιρέντων, quæ ſuprà vo-
cabat διαφερουῶντα. Ὥσπερ τινὰ τρίτον. Eſt ſimili-
tudo: quaſi iteratio: ſed τις quædam, non ἁπλῶς ple
na. Siquidem arbores in ſe concipiunt: beſtiæ fo-
ris accipiunt. Pecudes tantùm notauit: eùm tamē
exempla communia ſint aliis multis. Εὐτοκή-
σαντα καὶ ἀγονοῦντα. εὐτοκήσαντα, quæ commodè
geſtarunt, & feliciter peperere. ἀγονοῦντα, quæ
temen idoneum habent vt rurſus concipiant. Πα-
ρὰ τὴν φύσιν Dixit autem in præterito πέφυκεν, nō
γίνεται, vt declaret lege naturæ fieri. Sic alibi o-
ſtendimus: ſic dicimus τὸ τί ἦν εἶναι. Quod natura
tale eſt. Ἐπιτηδείως ἔτι τῆς ὥρας. Modò tempus
non obſiſtat. Cooperante anni tempeſtate. ſimul
cum ipſa temporis efficacia. Verbo hoc etiam
infrà vtitur. Quinetiam eùm in eo eſſet, vt mo-
reretur, eo vſus eſt. Rogatus enim εἴ τι ἐπισκήπτει:
poſt pauca verba, eáque ſapientiſſima, hæc addi-
dit, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκέτι ἐμαυτῷ βουλεύεσθαι τι περιττόν.
Nihil mihi reliqui factum eſt, quod mecum faciat
ad capiendum conſilium de rebus meis amplius
ordinandis. Καὶ τὰ δένδρα. Altera pars compa-
rationis. Eodem modo prioribus demptis fructi-
bus arbore deintegro concipiunt. Γεννᾷ, generāt.
Maluit περιγενέσθαι, quàm ἀφαιρεθέντων. Idem ta-
men eſt. Nam παρὰ etiam ſignificat, ab. Vt non
ſolùm in Etymologico ex vetuſtiſsimis Gram-
maticis, ſed etiam ex Ariſtotele in Topicis, ídque
cum quarto caſu. Δεῖται δ' ἴσως χώρας. Vt tan-
tum operis conficiatur: opus eſt non ſolùm apta
regione, verumetiam culturæ ſtudio, eóque non
mediocri, ſed πλείονος: neque ad vnos tantùm fru-
ctus, puta poſteriores, vt ferantur & perferantur,
ſed vtriſque. Nempe vt eam maturè procedant
priores, vt ſatis ſit temporis poſterioribus, tum ad
ſuccedendum, tum ad explendum perfectionem.
Ideo dixit ἀμφοῖν. Καὶ μᾶλλον. Addit & aeris fa-
uorem. ὅπως λάβῃ τὸν χρόνον ἱκανόν. Quod ſanè æ-
quum eſt, vt & tractus temporis tantum ſit, quan-
tum requiritur ad opus: & ζωτικαὶ illæ conditio-
nes, quas complectitur illa voce χρόνους. Iiſdem
verbis vtitur quibus ſuprà, χρόνον λαβόντα ἱκανὸν
ἐξέφηνε τὸ ἄνθος. Διὰ τοῦτο. Dat cauſam quare iis o-
pus ſit. Quia niſi hæc adſint, non eueniunt ſecun-
di fructus, tametſi decutiantur flores, aut immatu-
ri fructus amoueantur. Ratio eſt, quia de ſuo cur-
ſu detorta eſt natura, & in alienum coniecta tem-
pus. Tamen id obſeruatum eſt, vbi gelauerunt
Vites floreſcentes, omphaca eo habuimus tem-
pore quo vindemiæ ſolent inſtitui. Aliuſmodi e-
uentus eſt in Roſa. Roſam bruma ſi velis habere,
aut ſanè haud multo antè: plantam ipſam, dum in
eo eſt vt erumpant flores, amoue loco atque in a-
lium transfer, modò non incommodum. Sanè
poſt Acturum ſæpe habuimus. Cultum autem
intelligit maximè ſtercorationem: ea nanque a-
cuitur arbor ad fœtum: item munitiones à flati-
bus gelidioribus, tum rigationes. Etiam Africani
præceptum quo fœcundiores fiant, adiumento e-
rit. Portulacam & Tithymallum contuſas trunco
aduoluit. Et fimo columbino fouet. Nam quæ

A attribuunt Zoroaſtri, qua ratione ſteriles fructū
vt ferant, fiat: puerilia ſunt & nugatoria. οὐ γὰρ
ὅσον τι ἀπὸ τῆς κυήσεως χρόνον. Vult dari tempus ad con
ceptum, vt generent. propterea quòd priore fœtu
ſubſtracta ſit materia: neceſſaria eſt altera. Τοῦ
προϋπάρχοντος. Nota vim participii. deſignat enim
præteritum tempus: quod præexiſtebat. Ἅμα
δὲ ὥσπερ. De materia dixit: etiam de forma nunc.
Tardari vim generandi: quæ ſentiat incommodū
vulneris. Decerpto nanque fructu, aperitur arbo-
ris latus. Eſt autem arbor quæ generat, non arbo
ris anima. Idcirco læſione affertur mora. Ideo di-
xit ὥσπερ πηροῦσθαι. Quaſi mutilari principium ge-
nerandi, id eſt vim efficientem, quæ eſt in ipſo in-
B diuiduo per formam πηροῦσθαι, quod aliàs κολοῦσ-
θαι. Ὥστε μὴ βλαστάνειν. Senſus patet. Itaque ex ea
læſione fieri vt ne ferant: quippe alieno ſuperue-
niente tempore: quod indicat per verbum καινὸν &
ἄλλον. Nouam & alienam vocat tempeſtatem, nō
ſolùm aliam. Verba illa οὐκ ἐκποιεῖ, interſtrepunt.
Aut tollenda ſunt, aut delenda altera negatio. Οὐκ
ἐκποιεῖ βλαστάνειν, non poſſunt facere vt germinēt.
ἀπὸ τούτου, ex eo tempore. Familiaris loquutio hi-
ſtoricis Græcis. Τούτων μὲν οὖν. Claudit hanc
capitis primam partem: alterā inſtituit ſic. Quē-
admodum fructum fructus ſubit: ita & fructus
germinationem. Flos autem & germinatio inter
ſe παραλλάττουσιν, id eſt, nō ſeruant ordinis legem.
In Pruno & Amygdalo flos antecedit: in aliis mul
tis ſequitur germinationem. Cuius rei cauſa ſanè
C fuit aſſignanda. Nam quæ ratio huc affertur de
fructuum ſera productione, proba eſt pro fructi-
bus. Operoſiores enim ſunt quàm frondes. At fa-
cit contra flores iſtiuſmodi. Frondes enim minus
operoſæ. Neque à tenuitate duxeris argumentum.
Non enim omnes tenues anticipant. Roſa etiam
tenuior eſt: & Perſici flos multum habet partium
tenuiſſimarum. Quocirca non parum ciet aluum.
Hæc à forma & qualitatibus. Sed neque à fine.
Non enim quia fructus Amygdali habet os durū,
& pulpam nucamenti, propterea maturandus fuit
apparatus in flore. Hoc enim etiam in Iuglande.
Quin in Perſico celeriùs erat expediendum. Si-
quidem pulpa putaminis, quæ veſcendo futura eſ-
ſet, etiam diutius fuerat elaboranda. Quare inſci-
D tiæ confeſsio vitabit culpam, quam præſtare non
debee. In ſapientia nanque humana, caligo pro
Sole eſt. Αἱ δ' ἀνθοῦσι τῷ καρπῷ. Non florēt,
inquit, omnes pro ratione germinationis. Non
tamen multùm intereſt inter ea temporis: penè vt
ita dicam, eadem hora. Τὸ δὲ πεπαίνειν. Quòd
autem ſeriùs accedat fructibus maturitas, id eſt
quia frondium & germinum rudior eſt materia.
Corpulentior eſt, & defæcata minus: Fructibus
autem purior. Excocta igitur magis, cùm in cæte-
ris partibus, tum in ſuccis ipſis. Itaque ad plus o-
peræ plus temporis. Ἔτι δὲ μείζω ἄν. Sed & alia
ratio eſt. Nam illa eſt opera exquiſita: at eſt præ-
terea multiplex. Frondes enim penè vniformes:
Florum partes non admodum inter ſe diſtant, ſi
cum fructuum partibus comparentur: ſucco, me-

dulla, membrana, carne, putamine, corio, teſta. I- A deo non ſolum multæ ſunt differentiæ, verumetiã, vt ipſe notat, μεγάλαι. Vide quantum diſtat ab oſſe ſuccus. ξυλώδεις, vt in gigartis & oſſibus. γεώδεις, vt in putaminibus. ξηρά, vt coria λεπυρά, vt iuglandis ſuccus, aut Oleæ. Διὸ καὶ προανθοῦσι. Non eſt ergo mirum ſi flores & frondes penè ſimul prodeant: fructus poſtea longo tempore perficiãtur. Nam cùm flos ſit inchoatus fructus, in cuius rudimentis ille conficiatur, ad tãtas, quæ in Amygdalo ſunt, diuerſitates aſſequendas, opus fuit de eius floribus inſeſſu diuturniore. Δυσαποσπάστον γὰρ ὁ ξυλώδης. Difficilè nanque, & ob id ſerò lignoſa pars ab aliis ſecerni atque eſtingi poteſt. Durum verbum hic ἀποσπᾶν, vt ſecretionis exprimeret difficultatem. Serius igitur hoc fit: at floris B natura facilior atque expeditior, & idcirco paratior. Propterea dixit τὸ δ' ἀνθεῖν ἀνθεῖ. Florem autem primo quoque tempore extrudit. Quippe res eſt imperfecta: nimirum fructus ipſius rudimentum. Ideo dixit διὰ τὴν πρώτην λεχθεῖσαν αἰτίαν. Non quidem de floribus attulit cauſam, ſed de frondibus, quas dicebat ἐκ τοῦτα. Itaque ſiqui flores operoſiores ſunt, quemadmodum qui ſunt corpulenti, quales cytini Punicæ mali, ii ſeriùs exeunt: propiores enim ſunt natura ſua iis prætextibus, quos in fructuum diuerſiformibus partibus cauſabamur. ὑπερβάλλοντα δὲ ταῦτα. Qui fructus excedunt alii alios multiplici partium diuerſitate: iis natura ordinis modum admetita eſt. hoc erat, συμμέτρειαν ἔχει τινὰ καὶ τάξιν. Conuenientiam C inter ſe habent inter ſe, inquam, συμμετρεῖ τοὺς ordinem ipſum prodeundi. Non enim eſt in ipſis ſymmetria ſimpliciter, id eſt in eorum conſtitutione, ſiquidem ὑπερβάλλουσι. Nota loquutionem, μετὰ τῶν σωμάτων ὄγκων. Duobus modis id fit. Vt τὸ μετὰ, ſit nota coniunctionis, velut in Roſa. Eſt enim flos coniunctus cum craſſo pediculo, qui poſtea fit caput. Lilii flos eſt copulatus cum thyrſulo medio, qui poſtea concameratur ad ſemen continendum. alio modo τὸ μετὰ nota eſt miſtionis, vt in Cytino. Non enim Punicæ flos alius eſt à Cytino ſed ipſe Cytinus eſt. Ideo dicebat, ἐν γὰρ τῷ κυτίνῳ τὸ ἄνθος.

Lego, τῶν δὲ διαφερόντων, non autem διαφερόντων. Et πλείους ἀμφοῖν. Deleo enim ἢ. Et, vti dicebamus in Commentatiis, deleo μὴ εἰ τὰ βλαστάνειν. D

Theodorus ἐκ πισσώσεως τῆς ὥρας, dum modò tempus ſuppetat inutile. Non ſolùm enim tractus, ſed & clementia temporis requiritur. Omiſit vtrunque ἢ ἀμφοῖν. Γεννᾶν τὴν κύησιν Quantum partui ſatis ſit: κύησιν tamen non eſt partus. Δ' ἔτι μὴ βλαστάνειν, & cætera, quæ nobis negotium faceſſebant, ita concinnat Theodorus, vt nunquam, niſi alio denuò effecto principio germen emergere poſſit. Quod quidem præſens tempus nequit efficere. Κατὰ μίαν, ὡς εἰπεῖν, ὥραν. Theodorus nõ admodum expreſſit. Arbores enim magna ex parte eodem tempore germina ſua edunt Inuoluit illa τὸ σύνεγγυς αὐτοῖς. Haud ita magnum temporis interuallum interponunt inter florum ac germinum explicationem. Propinquæ enim ſunt ἀνθοφορίᾳ καὶ βλάστῃ αὐτοῖς ſcilicet floribus. τὸ σύνεγγυς tam declarat anteceſſionem, quàm ſucceſſionem in propinquitate. Εὐκαμπτότερα, agiliora. Obſcura vox ad præſentem ſignificationem. Minore momento egeant. Σωματωδέστερα, καὶ περισσωματικὴν, craſſiore, calloſioreque. τί πῶμα, quis dicat callum? Non ſemel iis in libris abutitur calli voce ad interpretandum. Τ' ἐκβάλλοντα δὲ ταῦτα. Theodorus omiſit ὀψιαίτερον γίνεται, ſeriùs ſe oſtendunt. Fiunt, eueniunt. Nam προανθίζει & προφαίνει, ſuprà ponebat non ad maturitatem, ſed ad ipſam tantùm primam oſtentationem. Sic in ſequenti capite προφαίνει μὲν οὖν πολὺ ὁ καρπὸς τοῦτο δὴ ἐκ ἀνθεῖ. Ἐν γὰρ τῷ κυτίνῳ τὸ ἄνθος. Vt flos Pu- B nicæ neutiquam expreſsit in oratione operoſa mentem Philoſophi: de qua nos ſatis.

CAPVT XVI.

XVI. capitis argumentum. Inculta ... quare maturiùs germinent. Quia nihil noui tentetur à calore naturali: & quia non vulnerantur. Siccioraſ facilius moueri ad germinationem quia minus humoris habent. Ergò minus opera. Cultorum germinatio ſpecioſior. Agreſtia minus coquere fructus, licet calidiora, ob exuberantem fœcunditatem. & quia denſiora.

TA' δ' ἀργὰ τῶν εἰργασμένων. Partes eiuſdem generis, diuerſæ geniture comparauit in toto: quippe in biferis fœtus duorum temporum. Deinde comparauit partes diuerſi C generis: ſcilicet flores, fructus, germina, ad eãdem rationem. Nunc tota cum totis comparat ad eundem finem, nempe ad germinationem & fructificationem. Τὰ ἀργά. Actiua & paſsiua ſignificatione capitur De agro inculto, vti diximus in Hiſtoriis, paſsiuè: in quo nullum fit opus. Γεωργὸς ἀργός. Priuat hic actionem. Eſt enim ἄεργος: vnde noſtrũ æger. Hic in arboribus non accipitur actiuè: agunt enim, ſi ſunt προβλαστεῖ: ſed paſsiuè: quod declarant ſequentia verba, μὴ γυμνουμένων τῶν ῥιζῶν.

Διὰ τὸ κατέχειν. Si non putantur, non paſtinãtur, non ablaqueantur: non exhalat foras calor, ſed intus cohibetur. At is eſt autor germinationis αὕτη γὰρ ἡ κινοῦσα, ſcilicet θερμότης. Ita frequens eſt ei vſus verbi, κινεῖν. Καὶ διὰ τὸ μὴ διαπνεῖν. Modos exe- D quitur culturæ: cùm non putantur, μηδὲ πάσαν σκαλευ... Itaque dixit ἄνω, quia dixerat γυμνουμένων τῶν ῥιζῶν: quod incommodum eſt in imo. Κλωμένων. Modi τῶν σκληρῶν. Si amputentur, ſi confringantur, ſi ſtringantur, ſi pampinentur. Nam hic quoque, ſicut & ſuprà, καρπὸν intellexit τὴν βλάστησιν. καρπολογουμένων, decerpto fructu. Nam qui fructus adſit, ſi nunc primulùm germinant. Si non demitur fructus, maturè germinant. Nullus enim fructus antecedit germinationem: niſi fructus pro germinatione accipiatur. Quanquam non acquieſcit animus. Nam ne de germine quidem accipi poteſt. Quo enim modo déptum iam ſit germen ſi nondum editum eſt? Itaque lego καρπολογουμένων. Detrahuntur enim puſilli quidam rami, qui ſunt inutiles.

tiles. κάρφη. Ἀφελκύσματα γάρ. Ex ea apertione, duo ſequuntur quæ incommodent. Vnum eſt, πόνος. Neceſſe enim eſt in ſolutione continui animantes pati. Quod enim vnum erat, aliquo modo fit non vnum. Fit ergo etiam aliquo modo non ens. Non enim eſt id totum quod erat, eo modo quo erat. Hoc autem eſt maximum vitium in Natura. Naturæ nanque munus nullum aliud eſt, præter quàm eſſe. Eſſe verò, & eſſe aliquid, & eſſe bonum, & eſſe vnum, & eſſe totum, idem eſt reipſa. Hoc dico, quia inſani quidam non attigerunt veritatem, cùm negant ſolutionem continui, dolori eſſe. Hoc in nobilibus exercitationibus diſcuſſum eſt. Alterum incommodum eſt, καταψύχει. Refrigerantur enim, propterea quòd, vti dicebamus, exhalat calor naturalis. Quocirca id quod caloris reliquum eſt, contrahit ſeſe: hoc eſt quod dicebat, εἰς ὀλίγον συστέλλει. At contractio & effuſio ſunt contraria. Germinatio verò effuſio quædam eſt. τὸ συστέλλειν igitur facit ὑστερίζειν: ſicut eſſe intactas, efficit τὸ πρωΐ. Sic rectè oppoſuit τὸ καταψύχειν ei calori, quem contineri dicebat in incultis. Ταῖς δὲ πολλαῖς διαδίδοται. Etiam aliam adiungit rationem τῆς πρωϊβλαστίας. Nam in agreſtibus remanent incolumes ramuſculi puſilli, quos cultura iubet auferri: eos κάρφη ob exiguitatem dicebamus in verbo, καρφολογουμένων. Ii ramuli propter paruitatem facilè patiuntur ab aere mutationes. Hæc ſententia & ſuprà dicta eſt de imbecillis, & alibi non ſemel dicetur. Διαδίδοται, ſcilicet ſuccus qui in puſillis eſt feſtucis. Et iiſdem penitus verbis vtitur, quibus aliàs. Διὸ ταύτας ταῖς ὥραις ὑπακούει. Obſequuntur temporibus eiuſmodi, qualia ſunt euocantia genitalem ſuccum ad germinationem. Niſi legas, ταῦτα. Eſt enim codex hîc corruptiſsimus. Καὶ ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον. Non opus fuit hac copulatione, ἔτι. Tantò minus illa aſſertione, μᾶλλον. Repetitur enim quod iam dictum eſt. dixerat μὴ κλωμένων: dicit, ἀκλάστων. Dixerat, μὴ καρφολογουμένων: dicit, ἀκαθάρτων. Dixerat, πολλαῖς: dicit, ἐν πολλαῖς. Ibi, μικρά: hîc μικρά. Illic διαδίδοται: hîc, τὰς γονίμους κατέχειν ἀρχάς. Non enim diſpertiretur ſuccus, niſi calor ageret genitalis. Εἰ δ' ἕκαστον. Vbique profitetur hoc, minuſculas plantas & minuſculas plantarum partes facilè moueri. Itaque addidit ὀξὺς, vt non ſolùm facilè moueantur, ſed etiam citò. Deſignat autem idem τὸ ὀξὺς hîc, quod in propoſito τὸ πρωΐ. Ὃ καὶ ἐπὶ τῆς ἀχράδος. Exemplum capit à Pyris. Pyrus agreſtis cùm ſit eiuſmodi ſtipatus particulis, id edit ſpecimen maturæ germinationis. Hoc eſt quod dicebat, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Quæ cauſæ? Illæ conditiones, τὸ μεμερίσθαι ἐν αὐτῷ εἰς πλείω, καὶ κατὰ μικρὰ τῶν ἀρχῶν. Facilè mutari partes eius: quia puſillas multas habeat, quas nullo negotio ſibi fingat aer. Ἔτι δὲ καὶ ἐξαιρέτως. Poſtremum argumentum. Sic ergo colligimus, Quamobrem & ex mitibus eæ

A quæ non coluntur arbores, & agreſtes, præueniũt germinatione ſua cultas aut mites? Nam incultæ mites præueniunt cultas, & agreſtes præueniũt mites etiam non cultas. Primùm quia non laborant ex vulnere. Deinde quia non refrigerantur, reſoluto aut abeunte calore genitali: itaque non retrahuntur. Tertio loco, quia in incultis & agreſtibus ramuſculi ſunt incolumes, in quibus propter exiguitatem & facilè cientur principia genitalia ab aere ambiente, & facilè tum mouent materiam ſuam. Poſtremò, quia ſunt ſicciores. Vbi minus humoris, minus operæ: Citiùs ergo tranſigitur. Καλλίων μὲν τοῖς. Compenſatio Naturæ. Vt quanto cedit arbor cultu affecta celeritate germinandi atque fructificandi ei arbori,

B quæ intacta eſt: tanto illam vincat fructus ſpecie, & copiarum collatione. Hoc enim eſt ἀνθρωπίνως. Nam videbimus poſtea, fructu frequentiores eſſe agreſtes, ſed operæ ſucceſſione tales: mitium verò impetum conferti ſucci, non partiti fœtus. Nec ratio deeſt, Nam cultis cunctano ſuſtinet fructificationem. Vis deinde ipſa vbi ſe collegit, expeditam ſui habet rationem, atque idcirco expromptam operam. Agreſtes autem dum feſtinant, haud perinde habent in ſuo penu, materiæ apparatum. Exigui rami præoccupant, tum alia ſubeunt lentiora. In ipſis cultis retentus ſuccus id facit quod & in aquis fit: quæ obiice quopiam coercitæ fuerunt intus, quoad impetu erumpant magno. Et alia ratio, In Agreſtium

C feſtinatione tempeſtas etiamnum acerbiuſcula: cuius fidem cæli mutatione variari neceſſe eſt. In mitibus atque cultis dilatum opus ad momenta temporis vegetiora fautorem habet aerem ſibi, atque etiam coadminiſtrum. Ἀπὸ δὲ τούτων. Altera ſequitur capitis pars. Sic formanda eſt in Lyceo dubitatio per ſyllogiſmum. Omne robuſtum & validiùs & promptiùs mouet, ac celeriùs motum perficit. Agreſtes robuſtiores: ergo promptiùs ac celeriùs germinant. Rectè eſt. Iam hoc eſt conſtitutum. Altera pars concluſionis: ergo meliùs abſoluit & conficit id quod mouit. Hoc in ſe verum eſt, ſi cætera ſint paria. Cæterùm penſi iniqua magnitudine impeditur operis perfectio. Itaque non abſoluitur maturitas fructus agreſtium. Itaque maior vera erit cum addi-

D tione illa: nimirum cum exceptione impedimenti. Videamus igitur impedimenta. Vnum eſt τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς. At ſunt robuſtę agreſtes. Videamus roboris præſcriptionem. Ἰσχύουσιν, ἀλλ' οὐχ ὑπερισχύουσι τῇ ἰσχύι. Non eorũ robur tanto ſuperat exceſſu robur arborum mitiorum: quanto maior materię copia ſuperat materiam mitiorũ. Itaque vt eſt abundantia ſucci ſupra modũ: ita eſſe oportuit excellentiã roboris ſupra robur quod habẽt. Itaque fatemur cicures eſſe agreſtibus valentiores: ſed non quantùm ſit ad ſucci immanem exuberantiam expediendum. Διὸ καὶ οἱ γεωργοί. Argumento legum agricolarum confirmat ſentẽtiam. Viridariorũ magiſtros demere de fructib.

eos, qui nimis videantur. Hæc eſt vna cauſa. Ε᾿πειτα δὲ. Altera, quia denſiores ſunt & ſicciores, & ſibiipſis alimentum vindicantia. Hoc eſt, εἰς ἑαυτὰ μᾶλλον ἕλκοντα τὸ ὑγρόν. Sic ſoluitur quæſtio tacita. Nam ſi materiæ multitudinem ait eſſe cauſam cruditatis: multùm in iis ineſſe ſucci neceſſe eſt. Quónam igitur modo ſunt ſicciores? Quia, inquit, ſuccum ſibi abſumunt ad compactam denſitatem. Itaque ne eo quidem ſucco multo ſucculentæ ſunt, quia intus ſuffarctæ. Hanc equidem cauſam vnicam puto: non ſuperiorem. Succum ipſum eſſe indomitum & contumacẽ. Itaque non mutari. Illam verò ſuperiorem minus probari poſſe perſuadet ratio proportionis. Nã ſi multitudo fructuum agreſtis Pyri, aut Mali, aut Labruſcæ, cũ fructuum paucitate mitium conferatur, quis non videt quantũ deeſt in numero mitium, tantum in magnitudine reponi atque dependi? Η῾ δὲ τροφή. Alimentum, inquit, & maturatio fructuum fit εὐοδούσης τῆς ὑγρότητος, cùm expeditur ſuccus ad transformationem. εὐοδοῦται proficere. Η῾ν οὐ ῥᾴδιον ἐστὶ πεπεμμένην λαμβάνειν. Quam diſtractam (in ſua nanque commoda vertit auida mater) non facilè percipere fructus poteſt. Α῾πλῶς δὲ οὐ τὰ ἰσχύοντα, καὶ τρέφειν. Moderatur maiorem ſyllogiſmi propoſitionem ſic, Quæ ſunt robuſta, multùm mouent omnia: at non omnia multùm alunt. Et adiungit exemplum de animalibus. Nam alius ac certus quidam modus eſt roboris ad ferendum fructum, alia ad alendum atque perficiendum. Hoc eſt quod dicebat, ἑτέρα. & καθ᾿ ἑαυτήν. & ἰσχύς. & δύναμις. Ne tamen intelligas id verum eſſe in re, ſed in modo rei. Eadem nanque vis eſt animæ generatricis atque informatricis: quæ adminiſtram ſibi habet nutritiuam facultatem. At nutritiua facultas eadem reipſa eſt cum gignitrice. Non enim poteſt alere aut augere, ſine vniuoca partis appoſitione. Hoc autem eſt generatio. Quippe ſucco à terra hauſto, apparato, tranſmutato, imponit formam Pyri Pyrus arbor, eam quam in ſe obtinet ab anima. Ideo eſt ἑτέρα, non ἄλλη. Et καθ᾿ ἑαυτήν, ſeparata opere atque actione, non ſubſtantia. Et ἰσχὺς in ſubſtantia, δύναμις in officio. Μανὸν γάρ. Non eſt ratio, quomodo ſit alia vis: ſed quare denſitas obſiſtat. Oportet meatus eſſe tum commodos, quod fit raritate: tum liberos, quod deſignatur per εὔοδον. Ac præterea materiam adeſſe, quod & ſuprà dicebamus. Hoc dixit, ὑγρόν. Cæterùm, vt innuebam, ſi parata fuit via qua ſubiret ſuccus ad fructus conformationem, atque eam quidem frequentiſſimam: quomodo poſtea factum eſt vt tranſitus intercluderetur?

Ω῾´σπερ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν. De obeſis intelligit. Sic etiam Gallinæ pingui ſteriliſcunt. Ο῾ καὶ ἡ γεωργία. In omnibus ſibi ſimilis eſt Natura. Itaque, quod & ſuprà dicebat, auferunt agricolæ fructus ſuperfluos: atque ita efficiunt vt qui reliqui facti ſint, perficiantur. Non ipſi quidem ſuppeditant alimentum, ſed amotis interceptoribus, autores ſunt perceptionis. Εὐδιόδα, καὶ ἄπνοα. Ars facit, vt & ſuperuacanea tollantur omnia, & vt arbores ſint tum rariores, tum ſpirituoſiores. Nam cultus laxat, admittens aeris teporem & ſtercoris. Laxat enim calor. Et attenuat idem ſuccum, atque redigit ad naturam ſpiritibus propiorem. Ac præterea conficit, vt liberiùs commeẽt ſpiritus intus. Hoc eſt ἄπνοα, qua voce ad has commoditates vtitur in hiſce libris ſanè crebró. Περαίνει μὲν οὖν. Concludit. Et vtitur verbo quo eſt ſuprà. Vt oſtentent fructum modò, non etiam abſoluant. Ε᾿νδόσιν, non ſolùm διάδοσιν ſignificat, ſed etiam emolumentum. διὰ, dicit motum & partitionem. ἐν, deſignat locum, inhæſionem, vnionem. Λαμβάνει. vnde ἀνάληψις & ἀναληπτικὰ, refectio, recreatio corporum defectorum. τελειογονίας. Sic intelligit perfectam fœtificationem, non autem inchoatam iſtam. Ω῾´σπερ γυναικῶν. Hic non eſt iniucunda dubitatio. Non enim vt commodè fœtus alatur, neceſſe eſt mulieris corpus eſſe rarum aut laxum. Scilicet neutiquam à toto corpore amandatur fœtui ſuccus, ſed à ventriculo, iecore, venis: quarum tubos ſatis eſt expeditos eſſe. Cætero corpore nihil refert compacto ſit, an ſolutiore fœmina. Nam quod afferri poſſet de alimenti defraudatione, non eſt neceſſe. Permultæ nanque mulieres dum gerunt vterum, corpore ſunt habitiore.

C Lego, ἐλαία, συκῆ, τἄλλα, non τὰ δ᾿ ἄλλα. Et, γυμνουμένων τῶν ῥιζῶν, non γυμνουμένας. Et, περιφλεγομένων, non περιπολογουμένων. Et, ἀκλάστων ὄντων, non ἀβλάστων. Et, γονίμους κατέχειν ἀρχὰς, non μονίμους. Et, ἀνομένην λαμβάνῃ, non λαμβάνειν. Et, μανὸν γὰρ, καὶ εὔοδον, non μόνον. Et εὔοδα καὶ ἄπνοα, non εὔδηλα.

Theodorus, μὴ σκαπτομένης τῆς γῆς. Cùm non fodiantur. Non fodiuntur arbores, ſed terra. Καὶ εἰς ὀλίγον συστέλλεται, contrahitur in exiguum: de calore intelligendum. Non enim habet arbor motionem. Quanquam ſic ſenſimus in Commentario: tamen fortaſſe ad tempus accommodari queat. Vt ſit aliquantiſper. Sic enim præſcribitur τὸ ἀεὶ καὶ τὸ ἐπί. Hoc magis mihi probatur. Ε᾿πὶ τῆς ἀπίου, in Pyro ſylueſtri. πολυγονωτέρων. Intelligitur enim ſatis, quando hic de agreſtibus loquitur. Εἰς πλείω γὰρ, καὶ κατὰ μικρὰ μεμερισμένων τῶν ἀρχῶν. Cùm enim pluribus minutioribúſque internodiis diuidatur. Internodia ſũt ſpatia inter nodos arundinum & ſtipularũ. At ſurculi non ſunt internodia, ſed puſillæ portiũculę arboris. Quin vnde exeunt, non eſt nodus, ſed ſinus & ala. Τὸ δ᾿ ἔλαττον, εὐκινητότερον, quod minus eſt, motu faciliùs extat. Nihil hic agit verbum, extat, niſi κατοζιζειν. Extare eſt, ὑπερέχειν, aut ὑπάρχειν, aut ὀζοῦσθαι. Περιττὰ δ᾿ ἐκείνης: Citior neglectarum. Paraphraſis non incommoda: ſi non dixiſſet, neglectas. Negligere eſt omittere, iudicio & electione. Negligimus enim quod

nolumus curare. At hoc non eſt neceſſe in incultis. A ἀπὸ δὲ τούτων ἄν τις ἀπορήσειεν. Totum hoc omiſit:& ſolo verbo abſoluit,quæres. ὑπερισχύουσι τῇ ἰσχύϊ, ſuis præualent viribus. rectiſsime. Sicuti præponderare, præpollere. Ἐπεισόδιον, aliunde trahitur. Imò aliorium. Τροφιμώτερα, altiora. Tametſi ab alendo,altum legimus apud Ciceronem,tamen circunſtant ea verba, quibus ab excelſi diſiungere poſſis ſignificatione. Hoc autẽ flexu comparatiuo,nemo intelligat. Καρποτοκώτερον,fructũ largè laturum ſit. Iniuriam fecit Theophraſto cum largitate illa. Et de perfectione hic intelligit,non de vbertate. Contraria nanque ſibi diceret. Nam largè fructificant agreſtes. At his verbis agreſtes ſubmouet.

CAPVT XVII.

Argumentum capitis XVII. Percoctionem duarum eſſe rerum,putaminis,& nuclei. Et fine duplici, ſcilicet ad plantarum generationem,& ad eſum propter hominem. Putaminis & nuclei naturas quodammodo eſſe aduerſas inter ſe. Semen eſt omniũ plantarum finis communis. In plantis alimentum tripartito diſtribuitur: in ſtipitem ac ramos,in putamen,in nucleum. Quod vni duobúſue acceſſerit,reliquis reliquóue detrahitur. Aliarum alijs fruimur partibus,radice,folijs,fructu.

H ἡ πέψις ἐστὶν ἐν τῷ περικαρπίῳ. Quia de coctione dixerat, quæ quibus plantis ineſſet maturiùs aut ſeriùs, ídque in fructuum natura: nunc declarat, quæ partes ipſorum fructuum ſibi vindicent coctionem. Duas agnoſcit partes, τὸν καρπὸν, καὶ τὸ περικάρπιον: miro ſanè abuſu vocis huiuſce poſterioris. Nam ſi Pruni pulpam deſignat hoc nomine: ὁ καρπὸς intus erit. Ergo τὸ περικάρπιον non erit ὁ καρπὸς, neque τοῦ καρποῦ quicquam. At in omnibus non eſt eadem proportio. Nam ſi καρπὸς erit ſemen tantùm, aut ipſius ſeminis medulla: tum quod citrà cunque fuerit,erit περικάρπιον. Quamobrem non rectè fiet, quæ ſequitur,diſtinctio. Ait enim, τοῦτο δὲ δεῖ γίνεσθαι, καὶ λαβεῖν χυλὸν ἁρμόττοντα πρὸς τὴν ἡμετέραν φύσιν. Intelligit igitur eſculentum eſſe τὸ περικάρπιον. Quare ſi definitum conuertitur, vt loquuntur,cum definito: idem continget eſſe καὶ καρπὸν, καὶ περικάρπιον in Iuglande, Amygdalo, alijs: & idem ſimul non eſſe. Nam quod intus eſt, edendo eſt:quod foris,non eſt. Ita non omne περικάρπιον propter nos. At ipſe id hîc profitetur. Neque illud negligendum quod ait, πέψιν eſſe ἐν τῷ περικαρπίῳ. Non enim minus eſt, ἐν τῷ καρπῷ. Siue ille ſit non tam eſculentum, quàm ad propagationem ſpeciei, vt in Olea, Gigarto: ſiue ſit ad vſum hominis. Quocirca etiam vtriuſque partis naturam atque augmentum comparabit. Et vſus eſt τῇ πέψει, ἀντὶ τῆς πεπάνσεως. Rectè dixit, λαβεῖν χυλὸν: quia ſuprà etiam λαμβάνειν τροφήν. Et ſignatiſsimè, ἁρμόττοντα πρὸς ἡμετέραν φύσιν. Id eſt proportione reſpondentem naturæ noſtræ. Nutrimentum enim tam conuenit rei

A nutritæ, vt ſit res ipſa nutrita in potentia. Εὖ ἔχει διελεῖν. Cùm dixit in pericarpio eſſe πέψιν: nunc fluctuat & ait, oportere eam etiam τῷ καρπῷ attribuere. Sed & malè eloquitur quod rectè proponit. Inquit enim, διελεῖν ὅ,τι πέψις ἐστίν. Non enim in ea partitione docet quid ſit πέψις, ſed cuius. non igitur ὅ,τι ἐστί, ſed τίνος. Quare corruptum codicem puto, & legendum ὅτι. Coctionis diuiſionem faciendam: quoniam altera ſit fructus interioris, alia pulpæ exterioris. Hoc eſt aliquid formale. Etiam dat fines. Ait enim καρπὸν πρὸς γένεσιν, ſcilicet indiuidui: καὶ διαμονήν, ad perpetuationem nimirum ſpeciei. Species enim fit incorruptibilis propter ſucceſsionem indiuiduorum. Accepit λόγον hîc (ſicut in Timæo Plato)
B ἀντὶ τῆς φύσεως. Οἱ γὰρ καρποί. Vna res eſt καρπὸς καὶ σπέρμα: ſed ratione differunt. Cùm intelligitur ad futuram plantam ſationis vſus, σπέρμα dicitur: Cùm refertur ad noſtra commoda, vocatur καρπός. ſic Triticum eſt vtrunque. Idcirco ait, propter plantæ propagationem ſemen eſſe. Demonſtrationis figura ſic ſtatuitur. Quodcunque propter aliud eſt, propter illud fit, quando ſit. Semina propter plantam ſunt: propter ergo plantam fiũt. Reſoluitur ἀναλυτικῶς ad illud primum. Quod fit, fit vt ſit. Et hoc modo fit, vt illo modo ſit. Generatio nanque eſt propter ſubſtantiam, & ſubſtantiæ. Ἐναντίως δέ πως. Comparatio inter partes diuiſionis, τοῦ καρποῦ, καὶ τοῦ περικαρπίου,
C quoad coctionem. Et oſtendit contraria eſſe, tum quomodo ſunt contraria. Nam ſecundum finem non ſunt contraria, ſed diuerſa: quando alterum propter hominem, alterum ad propagationem. Item forma communi ſpecifica non ſunt contraria. Nempe totius eiuſdem partes ſunt. Sed ſunt contraria qualitatibus, conſtitutione, quantitate, ſitu partium. Conſtitutione, quia craſſa aut tenuia. Qualitatibus, humida, ſicca. Quantitatibus, parua, magna. Situ partium, dẽſa, rara. Quod non eſt idem cum conſtitutione. Quippe craſſum aut tenue, eſt affectus partium in toto: denſum & rarũ, eſt affect⁹ totius in partibus. Hæc ſolis metaphyſicis nota ſunt. Ergo cùm περικάρπιον eſt magnum, fructus eſt paruus. Alteram partem contrarietatis
D ſubiicit. Cùm περικάρπιον eſt humidius: Quid? an fructus ſiccior? Sanè in quibuſdam, vt in Perſico, Pruno: pulpa humidiſsima, nucleus ſiccior. In alijs alia ratio, vt in Iuglande. Partium ſitus patet. Quia Iuglandis acerbæ denſiſſimum putamen: intus rariſsima medulla. Vbi maturuit, medulla firmior, non tamen putamine compactior. Hæc fuit cauſa, vt in comparatione cùm duo ſtatuerit ex priore parte, περικάρπιον ὑγρὸν, καὶ πλεῖον: ex altera non reſpondent niſi vni, καὶ ὁ καρπὸς ἐλάττων. Contrà, in ſequenti collatione addidit ſic, καὶ ἅμα μεῖζον ἐστί: ecce de magnitudine ſola. Opponit plura, καὶ τὸ περικάρπιον ἔλαττον: ſatis erat. addidit, καὶ σκληρότερον, καὶ δυσχυλότερον. Sanè de magnitudine ferè verum eſt. Pruna optima oſſe minimo: item Ceraſa. De duritia verò non eſt verum ſemper. Nam quibuſdam Prunis os

maximum, pulpa minor, ſed ſuauiſſima: vt ſunt ea quæ aicaulum imitantur, atque inde nomen apud Gallos inuenere. Ne verò compares τὸ σκληρότερον τοῦ σπερματίου, cum nuclei medulla. Nunquam enim fit vt ſit durior. Sed ſeipſa durior eſt, quàm cum medulla, minor. Πρὸς δὲ καὶ γεωργία. Arte opus fuit, quæ prohiberet huius incrementum, ſcilicet τοῦ καρποῦ. Nota ſolutiorem ſententiam. Non enim finis artis eſt caſtigare excreſcentis oſſis magnitudinem, ſed augere pulpam. Is primus & vnus finis, quem ille poſtea conſequitur. propterea quòd quantum accedat pulpæ, tantum decedat medullæ. Τὴν τούτων αὔξησιν, ſcilicet καρπῶν. Nempe tranſlato ſucco ad σπερμάτιον. Ἄνευ χειρ. Vtilitas ab arte. Τὸ γεωργούμενον. pertinet, ad foſſionem, ſtercorationem, rigationem, qui ſunt affectus terræ: cuius vox eſt in hoc participio cum opere coniuncta. ἐργαζόμενον, pertinet ad ipſam arborem, quæ putatur, ſtringitur, ablaqueatur. Quæ proportio eſt cultæ ad incultam, ea eſt ratis ad feram arborem. Ideo in hac analogia principem ſtatuit locum illis, ἡμερα ἀγρίων. Μικροπυρηνότερα. Explicatio ſuperiorum. eſt enim idem hic, καρπὸς καὶ πυρήν. ὑγροτροφούμενα μᾶλλον. Scilicet ſuprà declarabatur, quemadmodum laxiores fiebant arbores cultu: per quarum meatus factos commodiores ſuccus largior commearet. Eam verò humiditatem modificari ab ipſo calore naturali, ne excedat in vitium luxuriæ: quod operæ fuerit caſtigare, ſicuti poſtea docebimus. Itaque dixit εἰς συμμετρίαν τῆς ὑπερβολῆς χεῖρας, quod ſuprà dicebat ἀφαιροῦντα πρὸς τὴν ἀπεργασίαν. Vſus enim eſt ex natura. Αἱ μὲν οὖν φύσεις. Colligit, & dicit φύσεις: quia in his libris differentias vocat διαφορήματα. rectiſſimè. Semper enim partimur ſpecies per contraria. At definitio contrariorum quæ longiſſimè diſtant. Duo igitur verba contraria ad idem ſignificandum comparata ſunt, ἡμεροῦν, φθείρεσθαι. Διάστημα, διαφορά. Non eſt verus motus rationalis ab irrationali in re ipſa, ſed in intellectu: qui hac de cauſa vocauit διαφοράς. Res autem ipſæ conſiſtunt. Multa poſſent hîc ab ineptis dici, ſed ſunt ſuo loco tractata in quinto, ſeptimo, duodecimo ſupranaturalis Philoſophiæ. Εἴπερ χρὴ καὶ τὴν μὲν εἰπεῖν. Quaſi veniam petit moderatione ſua. non enim negat ſe contra leges communes loquendi vſurpaſſe vocem φύσεως. Τάχα δ᾽ ἄν τις ἀπορήσειεν. His ita conſtitutis, alteram partē capitis expedit, propoſita & ſoluta quæſtione. Quæſtio eſt hæc, An robuſtiſſima ſint fœcundiſſima. Ratio loci, ſcilicet quamobrem hoc hîc quæratur eſt: quia ſuprà tetigerat agreſtium naturam, quas valentiſſimas dicebat. Ratio dubitandi eſt, Quòd robuſtiſsimę naturæ actiones robuſtiſsimæ. Opus maximū in arbore eſt generatio. Probat. Eſt enim perfectio, & finis & arborum & animalium. Neque priùs ſementigera ſunt, quàm perfecta ſint. Simul verò cum ætatis inclinatione tum de perfectione demitur, tū deterior fit facultas generādi. hoc eſt in primo loco. Tū ſoluit, negátq; verū eſſe. Propterea

A quòd, ſicuti ſuprà dicebatur, diſpertitę vires, tenuiores ſunt. Igitur cū tam ſeminis, quā bonæ habitudinis in plāta ſit eadē materia, ſcilicet ſucc⁹. vt ſi is diſtractus fuerit, altera pars minus habebit. Ita habemus expeditā quæſtionē: cuius cōmodior locus erat coniunctus cū fine capitis ſuperioris. Videamus ſingula. Ἀπορήσειεν καὶ ἀξιώσειεν. Simul dubitarit: ſimul dubitationis attulerit rationē ex cōmuni axiomate. Id tale eſt, vnde ducatur explicatiſſimus ſyllogiſmus. Quod fortiora continet: cōtinere debere videtur etiam minus fortia. at ſemē fortiſsimū. Hęc cùm dixit, nō expedit alterā partē, ſcilicet quid ſit minus forte. Dicamus, eſſe plātæ ἰσχύν. Sic quæ plāta poteſt plurimùm fundere ſeminis, eā poſſe ſibi quoque benefacere: quod eſt
B longè minoris operæ. Solo nanque additamento fit nutritio. At ſemen tota planta eſt in potentia. Quamobrē magna fabrica eſt, eáque operoſa: nō ſolùm alterā plantā ſibi ſimilē generare: ſed etiam plurimas. Plurima nanque fundit ſemina. Itaque nutrimentum eſt confuſum in principiis, non autē, vt in ſemine, collectū totū. Videmus ergo quęſtionem non pendere ex proxima tractatione, ſed ex ſuperiore diſceptatione. Ita, quod ſæpe ſumus obteſtati, cōfuſa non rarò capita, haud facilè tam apud hunc, quā etiam apud Pręceptorem ſeparari poſſe. Κοινὸν γὰρ τέλος πάντων. Non ſolū omniū ſementiferarum, vt nos aſtringimus, ſed etiā, vt ipſe fruſtra ſuprà contēdebat, omniū omnino. Negabat enim vllam eſſe arborē quæ fructū nō ferret:
C neque aliter vſpiā propagari ſpeciē. Eſt probatio quare ſemen ſit ἰσχυρότατον. Quia eſt vltimū opus plātæ. Probat & hoc. Ἐπειδὴ τὸ ὅμοιον γεννᾶν. quia finis omniū ſit, ſimile ſibi procreare. Hîc ſiſtit curſum probationū, neq; reſoluit porrò. At probandum quoq; illud eſt, omnē animantē, ſibi ſimilem appetere progenerare. Hoc probatur non hîc, ſed in libris vniuerſalibus de animaliū generatione. Ibi enim Philoſophus à Conditore datū, vt indiuiduorum opere prorogaretur ſpecies imagine quadā æternitatis propter ſucceſsionē: non ſolùm conſiſteret illorum cōſiſtentia. Nā conſiſtētia eſt cū materia. At in materia contrarietates: in contrarietatibus pugna: in pugna victoria: ergo interitus. Sed omnino illud acutiùs iudicandū eſt. Nā quęrebatur, an bene habita & robuſta poſſēt per-
D ducere fructū ad perfectionē. Id nō hîc probatur, ſed contrariū. Eſt enī propoſitio hęc, An quę ſemen poſſunt gignere, poſsint etiam eſſe bona habitudine. Ita vides quàm ſæpe iactemur. Ἅμα δὲ καὶ ἐν τοῖς ζῴοις. Alia probatio perfectionis in ſemine, à ſimilitudine. Nam in animalibus quoque ſimul incipit & corporis perfectio, & ſeminis conſtitutio: ac ſimul vtrunque deſinit. Eſt ergo perfectionis opus quiddam. ἐξαδυνατεῖν, verbum frequens, indicans exitum è robore. quaſi ſit ἐξιέναι ἐκ τῆς δυνάμεως. Nota loquutionem. Generatio amittit poteſtatem. Τὸ φύειν. Animal ſanè amittit generandi poteſtatem. Declaratur ergo duplex τέλος. Nam & ſemen eſt τέλος: & ſemen eſt ἐν τῷ φύ-

σει

σιν τῇ τελειουμένῃ. Vt ille finis ſit ad aliud: eſt enim ad generationem, & finis eſt alterius: eſt enim generantis. Διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ παρακμάσαν. Poſterius eſt prioris ἐξηγητικόν. Quænam ætas illa? παρακμαστικὴ, declinans. Οὐκ ἀλόγως δέ. Hæc eſt altera portiuncula huius ſecundæ partis. Eſt autem aſſeueratio quæſiti. Docet enim quæſtionis originem. Sapientis enim intereſt non ſolùm dubitare: hoc enim etiam vulgus facit: ſed etiam docere, quamobrem dubitet. Itaque iure ait dubitari: iure afferri effata illa ſuper quibus ædificabatur ſyllogiſmus. Quamobrem verbis penè iiſdem rem perſequitur & ſententias. Nam ille dicebat, σπέρμα τελειουμένης ἐπιγίνεσθαι τῆς φύσεως: hic dicit, ἐν τελειότητι τὸ σπερμοφυεῖν. Ille dicebat, ἐν ζώοις ὑπεραλλείπειν διὰ τὴν ἡλικίαν ὑπερβαλλόντων τὸ γονιμεῖν: hic ait, καὶ τῶν ζώων ὡς ἐν ἡλικίᾳ λαμβάνοντας. Deinde ſubdit, vt hæc fateamur: ita negemus illud, τὰ ἰσχυρότερα εἶναι σπερματικώτερα. Imò verò, inquit, contrà viſuuenit: ſcilicet, μὴ εἶναι. Ratio. ὑπερβάλλεσθαι μερίζομένης τῆς τροφῆς. Altrinſecus alterorium deriuata parte alimẽti. Poſtquam dixit τροφῆς, addidit καὶ δυνάμεως. Vt igitur in animalibus, ſic & in plantis, deteriùs alterutrum fieri aucto altero. Ratio. διαρκεῖν γὰρ οὐ δύναται πρὸς ἄμφω. Non poſſe vtroqueuerſum ſufficere. Hoc autem eſſe confeſſum omnibus & in omnibus. Ratio eſt in communi axiomate. Pars non poteſt toti ſufficere. Hoc etiam pendet ab illo priore. Pars eſt minor toto. Hoc quaſi natum eſt nobiſcum in ipſis primordiis animæ. Patet ex electione. Propoſito nanque pomo dimidiato etiam cuiuis infanti, vtranque partem captabit. Ἐπὶ τῶν φυτῶν συμβαίνει. Id eſt φαίνει, δείκνυσι. συμβαίνει κατὰ λόγον: quia dixit ἀλόγως ἀξιώσειε. Quis autem ſit λόγος, is declarat ſtatim. Τὴν ἀναλογίαν λαμβάνειν. Non enim eſt vniuoca ſeminis natura in plantis & in animalibus. Sed in animalibus potior atque plenior, in plantis proxima. Ὁπότερον τούτων ὁρμήσῃ. Vtrumuis horum ſeſe promouebit, anteuertet alteri. Ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς. Quia duas aſſignauit partes in quas fierent ſuccorum diſtributiones, ſubtiliùs hoc exequitur: & addit tertiam: ſed ſuo more ſatis perplexè, ne dicam, confuſè. Vt tam multis locis abutatur liberalis animi patientia. Τρεῖς τινὲς εἰσὶν οἱ μερισμοί. τινὲς, quia certi & ſuus cuique. Dic quibus. Περὶ αὐτὸ τὸ δένδρον, καὶ τὴν βλάστησιν. Hæc pro vno accipiantur. βλάστησις enim ita δένδρου eſt, vt ſit δένδρον ipſum. Καὶ πάλιν εἰς καρπὸν καὶ περικάρπιον. Eſtne hæc ſecunda pars tota ſola, an ſecunda ſimul & tertia? Nam ſicuti καὶ, eſt inter δένδρον & βλάστησιν, ſic hìc inter καρπὸν & περικάρπιον. Quare non ex phraſi quæ turbulenta eſt, ſed iis quæ ſupradicta ſunt, propoſitam partiemur ſententiam. Vindicari ſuccum ab arbore ob proprium alimentum: vindicari à pulpa: vindicari à fructu. Ii ſunt illi tres μερισμοί. Quarum partitionum prima fructui aduerſatur. Nanque vbi eſt arbor ſucculenta, fructus pauciores.

A Duo poſtremi inter ſe aduerſantur, vti ſuprà dicebamus. Luxuriante nucleo pulpa macilentior eſt. Vberiore pulpa nucula intus ſtrigoſior. Ὅθεν ἐναντίον τοῖς καρποῖς, ὅταν πλείων γίνηται τοῦ συμμέτρου. ὅθεν, ſcilicet totum. de arboris nimis bona habitudine, dèque germinis luxuria intelligit. Διὰ τοῦτο γὰρ ἀκαρπία. Hæc omnia iam ſuprà dicta, temerè hìc repetuntur. Ὥσπερ αὖ ἐπ' ἐκείνων. Mutuus reſponſus damni ac ceſſionis. Itaque paria faciunt. Conſentit rationi, ſubtrahi fructibus ſuccum, quem ſibi præripiat arbor. Rectè reſpondent inter ſe verba, ἐκ ἀλόγως, ἀνάλογον. Quod non abeſt à ratione, ratam ſibi habet naturæ partem in hoc ipſo. Verba quæ ſequuntur,
B omnino corrupta ſunt, τὰ δ' ἄγρια, καὶ εἰς τὴν τροφὴν, καὶ εἰς αὐτὴν ὑγρότητα ἄγοντα, παρὰ τρία τε τῶν περικαρπίων, ὥστε μεῖζω γίνεσθαι τὸν καρπόν. Senſus tamen elici poteſt. Syluestres arbores tum ſibi conſulere (ſunt enim robuſtiſſimæ) tum etiam parare ſuccum fructui, in quem tamen plus impendant quàm in pulpam. Nam tametſi etiam in iis pulpæ quantitas ſit maior oſſibus: tamen ſi cum mitibus comparetur, admodum ieiuna eſt. Et potius ſcribendum τὰ δ' ἄγρια, quàm τὰ γὰρ ἄγρια. Non enim probat: ſed adiungit diuerſa. Qui non grauabitur ita legere, benignè fecerit. Τὰ δ' ἄγρια καὶ εἰς τὴν τροφὴν τὴν ὑγρότητα ἄγοντα, παρὰ τὰ τῶν περικαρπίων, ὥστε μεῖζω γίνεσθαι τὸν καρπόν. Ita ſibi ducere ſuccum, vt etiam fructui impertiant: ſed vtroque auertant à pericarpio.
C Non prætereundum quod prætereibamus, ἐπιγέγραπται eſſe etiam ſcriptum. Idem eſt. Τάχα δ' οὐδ' ἄν τις. Obiecerit aliquis ſic. Quomodo ſtudere quit vtrique emolumento agreſtis arbor: ſuo, inquam, & fructus, ſcilicet in ſucci penuria? Siccæ nanque dicebantur ſuprà. Sanè ſæpe in hiſce libris hæc inuenies, ab eadem habitudine deduci contraria. Suprà erant arbores ſiccæ: parum proficiebat fructus. Hìc ſunt ſiccæ: fructibus ſufficere queunt. Reſpondet: maſculas eſſe agreſtes: effœminari cultu mites. Itaque robur tolli, quominus vtriſque ſatisfaciant. Paulo vrbanius ingenium, cui verba nihil niſi verba ſunt, dicat: tantò minus fœtificare. Fœmellas enim fœcundiores. Cæterùm hìc io-
D cis non eſt locus. Dicendum acutiùs & prudentiùs. Agreſtes fructuum pulpas edere puſillas: à mitibus hoc exigi potiſſimùm. Itaque multum exhauriri, quia multum requiratur. Agreſtium pulpam miſeram, relinquere parenti, vt ſuis damnis ſit beatior. Nam iſtæ maſculinitates picturæ ſunt. Verbo autem hoc, ἐκθηλύνεσθαι, etiam aliàs vtitur his in libris. Τὸ μᾶλλον ἀφικνεῖσθαι, plus peruenire: ſic vt Cicero dicit, perueniat ad numos, perueniat ad ſua, id eſt conſequatur. Sic hìc, attingere magnitudinem. Ταῦτα μὲν οὖν. Quia hæc effœminatio plantarum ab arte, longè eſt à puritate Philoſophiæ, & dura eſt metaphora: quod ab eo damnari ſcribit Cicero: idcirco appellat ſimilitudinem: & ait παρόμοιον καί

μένον. Si intelligas de metaphora: aut ſi accipias de huius rei ratione, quaſi de re abdita iudicet, atque in alium reuciat locum. Id quod cùm alibi facit, tum mox cùm ait, ἄλλος λόγος. Ratio autem eſt, multum ſibi valere agreſtes, multum fructibus: quia nihil demitur putatione: & ſuo ſibi loco natæ, atque educatæ non ſunt inquilinæ, ſed ciues proprii ſoli, αὐτόχθονες non ἐπήλυδες: quorum ſolo neceſſe eſt etiam cælum ipſum conſpiraſſe. Tot habent prærogatiuas ſuæ originis, conſeruationis, actionum. At quomodo effœminat cultura? Quia facit humidiores atque molliores, accito ſucco ſcilicet. Ideo addidit καὶ αἱ τροφαί. Τῶν δὲ πεπάνσεων. Extrema capitis parte comparat inter ſe maturationes, tum fructuum, tum pulparum, quæ dixerat repetendo: quæ nos tanto minus repetemus. Ἐν πολλοῖς δὲ δόξειεν τὸ τελειότερον. A fine comparauit: ob vſum noſtrum, ob generationem. Nunc ab ea quæ pertinent ad formam. Quia fructum dixerat eſſe rem perfectam, in vtro erit perfectio maior? Intelligit fructum & pulpam. Id eſt, cui plus operę ponitur à Natura? ἄλλος, inquit, λόγος. Alia ratio. Tanto impenſiùs abs te exigenda, qui de cauſis inſcripſiſti libros tuos. Nemo non videt adiectitium quiddam eſſe pulpam. Semen autem habere in principia vitalia. Quippe actu ineſſe animam, alibi diximus. Niſi enim actu eſſet, non ageret. At agit. Conformat enim ſibi materiam in qua eſt. Quam ad fabricam an egeat ſpiritibus materialibus tanquam inſtrumentis, alibi dictum eſt. Et puto non egere. Itaque puerilia ſunt argumenta illa: nihil agit in ſeipſum, & eiuſmodi, de quibus ſuo loco. Ipſe tamen mauult iis in partibus, quæ noſtro vſui ſunt ad veſcendum, eſſe nobiliorem concoctionem. Κυριώτερος, potior. Non meminerat, etiam ſeminibus ac medullis ipſis veſcimur. Et quod magis eſt, non ſolùm alere, ſed etiam eſſe viui magno ad medicandum: vt in Ceraſis ac Perſicis, nihil præſtantius ad calculum. Neque omittendum quod dicebamus, In pulpa eſſe maturationem: in medulla, tum ſimilem, tum eam quæ debetur animæ plantæ. Itaque tollitur illud argumentum. Pulpa eſt ad hominis alimentum: ergo eſt homo in potentia. Reſpondeo. Remotiſſima illa potentia eſt: & habet opus ſubſtantiæ mutatione: ad quem vſum æquè poſſit referri medulla. At medullæ non mutatur ſubſtantia, vt arbor ex ea fiat, ſed explicatur atque exprimitur ſolùm: &, vt loquuntur, actuatur. Fit igitur aliud per accidens. Ἐπεὶ οὕτω γε. Etiam corrupta hæc. Senſus tamen eſt. In Oleribus vicem hanc gerere folia & radices. Quarum plantarum ſemina nullo viui nobis ad alimoniam: puta Braſſicæ, Betæ, aliorum. Quare ſi verum eſt, potiorem eſſe pulparum coctiones, quàm medullarum: verum erit & hoc, in oleraceis folia, quæ ad eundem vſum comparantur, eſſe coctiora ſeminibus.

Lego, ὅτι, non ὅ,τι. Cauſa dicta eſt in Commentario. Et πλείω, non πλεῖον. Quia dixit ὑγιέστερα, non ὑγιέστατα. Et, καὶ πάλιν ἐν ξηροῖς, A non autem ἐν ἑαυτῷ. Corrige, μακροχρονιώτερα. Quemadmodum legenda ſint illa, τὰ γὰρ ἄγρια, &c. dictum eſt.

Theodorus, καρπῶν, vertit ſeminum, non fructuum. Quippe nobis τὸ σπέρμα fructus eſt. Διαμονὴν, perpetuitatem, rectiſsimé. Δυσχυλότερα, ſapore deterior. Maluit ſaporem, quàm ſuccum. Non valdè laborandum. De hoc fuſiùs in texto. Μεμηχάνηται, ſolers adinuenit ingenium. Ait ab ingenio ſolerti adinuentam agriculturam Theodorus. Ergo μεμηχάνηται accipit paſſiué. Εἴπερ γὰρ καὶ ταύτην μὴ εἰωθυῖαν πέψιν λέγειν. Siquidem & minus ſolitum illud concoquendi genus addidiſſe conueniat. Quod genus concoquendi non eſt ſolitum? Omnis conco- B ctio ſolet eſſe concoctio. Non de re loquitur hîc Philoſophus, ſed de vocabuli abuſu. Teſtatur enim ſibi dari velle vſum vocis huius πέψις, ad hunc locum: vbi potiùs conueniat πέπανσις. Nam πέψις, hîc præter morem. Ideo dixit μὴ εἰωθυῖαν. κατακρατεῖ, exuperat. Sanè id ſignificat. Sed hîc eſt, continere: vt ſuprà declarabamus. Θάτερον ἐλλιπέστερον. Altera ieiunior eſt. Candidiſſime. Defectior. Ἐὰν πλεῖον γίνηται τοῦ συμμέτρου, ſi plus æquò inceſſit. Duriuſculé. Διὰ τὸ ὥσπερ ὄντα ἀρσενικώτερά τι, καὶ ξηρότερα. Quoniam maſculæ quodammodo ſint. Hoc addidit de ſuo: quia mox ἐξηπλωμένοις. Οἷς ἡμεῖς ἐνίοτε χρώμεθα πρὸς τὴν τροφήν, quibus ad paſtum nonnunquam vtimur. C Sanè vtimur olerum quorundã ſeminibus, vt fœniculo, aniſo, coriandro: cæterùm non ad alimentum, ſed condimenti gratia: ſinapi verò ad embammata.

CAPVT XVIII.

XVIII. capitis argumentum. Proponuntur dubitationes. An ſylueſtres nequeant maturare propter frigiditatem. Ficus ſucco lac cogi. Caprificum ſucco non. Vtrum magis expetatur à Natura, cultúſne, an agreſtitas ſine cultu. Ex vtris arborum natura conſideranda: ex ſpontè naſcentibúſne, an ex iis quæ coluntur. Naturam ſemper optimum appetere. Non omnium eandem eſſe naturã. Alia cultum aſpernari, alia appetere.

ΈΣΤΙ δὲ περὶ αὐτῶν ὁ λόγος. Duas hîc D proponit quæſtiones, quas etiam perſequitur. Altera ſanè huic cõuenit loco. Quærit enim proximũ ei quod quærebat: an agreſtes arbores propter frigiditatem concoquere fructũ nequeant. Altera ab hoc loco aliena eſt. Quippe decuit eam tractari per initia totius huius operis. Ea eſt. Iucundáne ſit plantarum naturæ ratio ex agreſtibus, an ex iis quæ cultu exercentur. Ratio dubitationis. Propterea quòd cultu mutari videtur. At quærimus naturæ principia. Cultu videtur aliquid addi proprię naturæ, quod naturæ non ſit. Id prętentum intellectui noſtro naturam obtegere primorem. Si enim idipſum quod additur, naturę aliquid eſſet, artem ipſam præueniſſet. Hoc mox: nunc primam aggrediamur. Primum argumentum. Agreſtes non poſſe concoquere fru-

ctus:

ctus: quia fructus frigidi. Probatio. Conſtare namque materia terreſtri, quippe admodum lignea. Et addit amplius, καὶ περιττωματικῆς. Quod tamen non admittimus. Eſt enim fructus agreſtium, vnum per ſe naturale. Et omnes partes quibus conſtat, ſunt naturales. Niſi quis tueatur ſic: ex ea materia, quæ cultu eiicitur tanquam excrementum, factum eſt aliquid in iis fructibus agreſtibus naturale ipſis Hoc an poſſit conſiſtere hac explicatione defenſionis, accuratiùs erit diſceptādum. Sanè teſta nuclei munimentum eſt, & officialis pars. Itaque nullo modo concedemus eſſe conditam ex materia excrementitia: ſed electum ex elementis id quod faceret ad oſſis lignive naturam. Et ſimilitudo ipſa quam petit ex animalibus, ὥσπερ τὰ ἐν τοῖς ζῴοις, damnat ipſam ſententiam. Non ſolùm enim oſſa ſunt animalium conſultò cōfecta certa ex materia, ſicut ait in Timæo Plato, ſed etiam vngulæ ipſæ, ac porrò cornua. Sunt enim vngulæ ingreſſionis, cornua defenſionis inſtrumenta. Quin pili ipſi non penitus excrementa ſunt. Iccirco è contrario natura inſtituit in iis atque in arboribus. Hyeme namque cadunt frondes: at animalia nouis denſioribus, prolixioribus veſtiuntur pilis. Quod ſit argumento, comparatos eſſe ad corporis præſidium. Αὐτὸ μὲν οὖν. Partim concedit, partim negat, partim omittit. Concedit oſſa eſſe dura, terreſtria, lignoſa. Omittit an ſint excrementitio ſata ortu. Negat medullam interiorem terreſtrem eſſe. Cuius gratia cùm maturitas elaboretur: neque ea ſit terreſtris, atque iccirco neque frigida: non ſequetur quod proponebat frigidos eſſe fructus. Præterea, quod ipſe non dicit, etiam mitium fructus hac ratione frigidos futuros. Ἀλλ' οὐ γῆς καθαρωτάτης. Concedit etiam è terra medullam eſſe: verùm è terra puriſſima. Opponitur hoc illi, περιττωματικῆς. Vbi nō ſupinè prætereunda ſunt hæc. Nam quòd è terra impura conſtat. videtur neceſſariò ei quippiam admiſtum alieni. Non erit aqua in tam duro corpore. Ergo alia elementa. Non igitur adeò frigidum erit os atque ipſa medulla, ſi medulla è terra puriſſima eſt. Terra enim puriſſima frigida eſt. Ita videmus craſſa admodum Minerua loqui aliquando viros ampliſſimos. Imò verò, quoad terrea natura conſtans pati poteſt, medullæ minimū ineſſe terræ arbitror: ſatis aquæ, non parum aeris. ignis quantum ſatis ſit pro inſtrumento viuificandi: quibus omnibus terra præponderet. In oſſeo operimento propemodum terra totum eſt, quod eſt: aliorum elementorum quàm minimum ὅσον ἐν τῷ, pro captu naturæ illius. Igitur non intelligit καθαρὸν, meram, ſed elaboratam. Nam neque terra in miſtis pura eſt: & ſicubi locorum terra pura eſt, ea ineptior eſt ad ſemen conſtituendū, quàm quæ in ipſo ſemine cum aliis miſta eſt, atque ideò non pura. Πέφυκε δὲ τὰ θερμά. Vides, quod tam ſæpe conquerimur, ſaltuoſam diſputationem. Hæc eſt altera pars aduerſaria quæſtionis. Ait enim cōtrà videri: ſiquidem calidæ naturæ intereſt ſemina generare, σπερμοφυεῖν. Hæc erit maior

A propoſitio: Minor illa, retorquens quod intendebatur. Agreſtes, ſemina multa generant. Sequitur concluſio contraria hypotheſi ſuperiori. Erat autem hæc. Agreſtes arbores frigidas eſſe. ex qua deducebat: propter frigiditatem eas non maturare ſemen. Ideò ſubinfert concluſionem. ἡ θερμότερα ἂν εἴη. Quare iudicabuntur ex his calidiores. Sæpe vtitur hac illatione ad conſequens, ἤ: quod ſuis locis oſtendimus. Καίτοι γε τῷ ἥμερον. Rurſus reſilit ad opinionem frigiditatis. Nam cùm aliquo modo agreſtes mitibus opponātur: dum hæc mites, calidas oſtendit: & mites fructum maturēt, agreſtes non maturent, agreſtes frigidæ videbuntur. Itaque etiam vtriuſque dat exemplum ſub eodem genere communi. Fici ſuccum mitis cogere lac: fici agreſtis ſuccum non cogere, aut non probé. Quo ex argumento vides contrà quàm ſuprà dicebat: agreſtes eſſe maſculas: mites effœminatas. Omninò animaduertendum eſt ſuprà dictum argumētum de teſta & nucleo: vbi dicit, τὸ δὲ σπέρμα, ἀλλ' οὐχ ἡμέρου. Tunc enim negat in ſemine frigiditatem. Nam pericarpium agreſtium non maturatur. Quid tum poſtea? Hoc fit à ſiccitate: cùm ei parti imprimis humiditas requiratur. At maturatur ſemē: Si enim non maturaretur: ſatum non proueniret. at prouenit. Etiam non tam neceſſarium, quàm argutia facetum argumentū deducēdum eſt. Agreſtium pericarpium agreſtibus parari animantibus. Itaque homo, ſi velit illud ſibi viui eſſe, datum ſciat ſibi & inſtrumentum inſtrumentorum manum ipſam, & eius rectorem animum: quibus illam ſibi pulpam edomitam efficiat idoneam ad alimētum. Cui propoſuerit rem natura, vt res eſſet: artem autem dederit, vt rei vſus eſſet. Περὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο. Quaſi nunc primùm aggrediatur alteram quæſtionis partem, ait: contrà perſuaderi de caliditate. Sed iam confudit, cùm dicebat: πέφυκε τὰ θερμὰ σπερμοφυεῖν. Nam agreſtes maximè σπερμοφυοῦσι. Ὅτι τὰ ἄγρια. Ponit argumentum. In locis frigidioribus agreſtes perdurare. idque propter caloris firmitatem. Hęc ratio nulla eſt. Quippe etiam in calidiſſimis perdurāt. Æquè in Scythia, æquè in Æthiopia: atque vtrobique grandiſſimé. Ideò reiicit hanc diſceptationem ad alium locum, multis de cauſis. Nō enim temerè iudicandum, quæ frigidæ, quæ calidæ. Non facilè capi coniectura, aut argumentis euinci poſſe. Ad hæc, huiuſce conſtantiæ quæ ſit cauſa quęrendum. An frigus calórve conueniens; an reſiſtens. Tum iſtine ſolis qualitatibus eam cōmoditatem perſequātur: an etiam ſubſit alia cauſa priuatim cum iis coniuncta. Καὶ τίνων δὲ πέψις. Nunc omninò extra hanc ſcenam aliam agit perſonam. Quęrendum præterea de ea maturatione, quæ diſtinguenda eſt. Quandam enim eſſe ἁπλῶς, ſcilicet in ſemine ad progenerationem: quandam reſpectu ad nos. Hāc eſſe duplicem: vnam, de qua ſuprà, ad cibum: aliam ad medicamenta. Sanè nimis ſæpe exercet nos. Nam hæc partim præter propoſitum, quod nunc eſt ad manum: partim repetita. Et ſuprà decuit hæc omnia vno in loco

B

C

D

poni. Τὰ δὲ δριμύτατα. vnum ſaporem pro multis poſuit. Nam medicamenta non ſolùm acria, ſed & dulcia, vt Caſia: amara, vt Aloe: acida, vt Tamarindi: aſtringentia, vt Myrobalani. Ἅ δὴ καὶ ἐπαινεῖσι. Ne videatur leuia conſectari: affert operæ pretium à publica commendatione. Recepta, inquit, ſunt artium conſenſu ad vſum noſtrum. Iccirco verò hæc attigiſſe videtur, quoniam in ſequentibus libris ſoli maturitati attribuit dulcedinem. Quare acria non viderentur matura. At ſi vſui magno ſunt hominibus, ea ſummam eſſe adepta perfectionem, neceſſe eſt. Diuidēda igitur coctio & in dulcia, & in alios ſapores. Ἁπλῶς, id eſt καθ' αὑτὴν, nulli rei comparata. Nam aliter frigidum eſt Opium ſibi, aliter frigidum nobis. Frigore ſuo vitali fruitur Mādragoræ pomum. Hyoſcyami ſemen: at nobis aliter ab iis euenit. Ταῦτα μὲν οὖν ἴσως, ἰδιώτως. Sæpenumero, ſicuti dicebamus, vtitur hac voce ἰδιώτως, quoties ea tractat quæ abſiſtūt ab Idea communi. Et hac parte ſoluit quæſtionem. Non calore, non frigore fieri ſeminis in agreſtibus coctionem, ſed propria natura quadā. Quæ natura eſt hæc? An ea, de qua Galenus & eum ſecuti medici verba faciūt? Nequaquam. Nullo enim modo hanc agnoſcunt priſci Peripatetici. Id adeò videtur apud Ariſtotelem: qui ad aperta cauſarum principia reducit omne quæſitum. Aphrodiſienſis verò etiam inſaniunt: dum ad elementorum fornacem recoquit animā noſtram. Tantum abeſt, vt occulti quicquam communicatur. Contrà quidam deſipere gratis maluerūt, & ad Dæmonum poteſtates abdita reuocare. Quos miror, quamobrem non & ipſam plumbi in aurum trāsformationem Dæmoni potius cuipiam Chryſochoo, quàm Augurelli pulueri attribuerit. Quænam igitur hæc ἰδιότης? Conuenientia loci propter conueniens ibi alimētum. Propterea dixit, περὶ οὗ καὶ αἱ τροφαί. Et quia locorum differentiæ duæ: cultorum & incultorū: icc irco vtrorumque appoſuit exemplum ad conuenientiam: Nam quædam plantæ non niſi cultis proueniunt: vt Mala quædam pumila: nuſquam enim agreſtia ſunt. Aliæ culta fugiūt: vt Silphium. Addit etiā Capparim. At culta hæc optimos fructulos fert, & longè minùs noxios agreſtibus. Inculta illa loca appellat ἀργὰ ſuprà. Hic cultus priuationes, ἀργίας. Καὶ εἴ τι πάλιν αὖ. Hoc additamento hiſtoriæ, ſoluit quæſtionem. Agreſtes ſuis foueri natalibus. Frui vitæ principiis, quibus ſunt conſtitutæ ad ea munera obeunda quæ eis ſunt à natura data. Itaque non eſſe mirum, ſi alia ſiccum, alia quærunt vdum ſolum: & quod iam quæſitum eſt ſuprà, etiam frigidum: quod & ibi & hic vocat χειμερινόν. Facilè conuenit huic naturæ cum animaliū natura. Sunt enim quædam, quæ adeò cultus egent, vix vt curæ ſatis impendi queat. Cuiuſmodi catelli ſunt iſti Meliteſes olim, nūc Lugdunenſes. Tam ſunt ii delicati, & ἐπίκηροι, vt propter eos homo factus eſſe videatur. Contrà, quot nunquam manſueſcunt? Omitto Reguli fabulam: accipe hirundines & crabrones. Ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων.

A Sequitur altera capitis pars cum altera quæſtione, quam ſuprà explicabamus ἐξ αὐτῶν τούτων. Quomodo ex hoc naſcitur quæſtio hæc? Quia cùm dicimus alias abiicere, atque etiam repudiare culturam omnem: alias coli velle vel maximè, quæri poteſt ex vtra natura poſſimus commodiùs, propiùs, accuratiùs, compendioſiùs cognoſcere vniuerſam plantarum naturam: ex iis, quæ cultum aſpernantur: an ex iis quæ cultum flagitant. Hanc quæſtionem ſuprà dicebamus, eſſe alieno loco: hic aſſentimur Philoſopho, qui ait à ſuperiore deduci. Quænam igitur erit conſtantiæ ratio? Hæc erit. Non naſci hanc ex illa: ſed ab ingenio curioſo poſſe deduci. Sanè hæc in operis totius initio ſtatuenda eſſe videbatur. Qui enim de plantarum cauſis eſſet ſcripturus, quare non id B primùm quæſiuit, vnde ſuſcipere poſſet, eam cognoſcēdi rationem? Quod ne ipſe quidem ignorauit: ſed quaſi veniam peteret, ait: πάλιν τινὰ ἀπορίαν, καὶ καθόλου. Si eſt communis & vniuerſalis, communi loco rerum vniuerſalium ponenda fuerat. Is autem locus eſt in aditu ac veſtibulo tractationis. Πότερον. Hæc eſt forma quæſtionis. Vides quot modis vtimur Πότερον, πότερα, πότερος. Duo dicit, τὴν φύσιν: & τὰ κατὰ φύσιν. Sic enim abſoluitur demonſtratio, vt de ſubiecto agatur, & de conditionibus, & affectibus ſubiecti. Vt ſit φύσις, ſpecies ipſa: τὰ κατὰ φύσιν, quas appellant circunſtantias: vt qualitates, quantitates, partium ſitus, propenſio ad cultum, aut auerſa natura. Propterea dixit, καθ' ὃ γὰρ τοῦτο τοιοῦτο, μᾶλλον δὲ μέρος τοῦτο. Vbi C apud Metaphyſicos non parua eſt diſputatio: in eodémne prædicamento ſit ſubiectum & eius affectus, an in diuerſis: exempli gratia, homo, & capax diſciplinæ. Sic enim ἡ φύσις, καὶ τὰ κατὰ φύσιν eſſet τὸ αὐτὸ penitus. Cæterùm vt vt alibi diſputatū ſit à nobis: hic omninò dicimus eandem eſſe rem, ſed diuerſa eſſe ratione. Sicut ens & vnum non ſunt diuerſa, neque eſſe poſſunt, niſi ſecundùm momēta naturæ: quia omninò entitas eſt cauſa vnitatis contrà quàm Platonici putarunt. Sed quia diſceptatio ardua eſt, neque capitur tam anguſto ambitu plantariæ cognitionis: addidit popularem ſententiam, μᾶλλον δὲ μέρος τοῦτο. Vt quod ad naturam ſpectat, ſit naturæ pars. Intelligendum eſt laxè de parte. Nam conditio & affectus D ſpeciei non eſt pars ſpeciei: quia neque integrans, neque eſſentialis, neque ſubiectiua. Hæc hic coacti digeſſimus, non oſtētatione, ſed neceſſitate. Nam qui hæc aliter vel ego intelligerem mihi, vel alios docerem, nō equidem inueniebam.

Καὶ πότερον ἐκ τῶν ἀγρίων, ἢ ἐκ τῶν ἡμέρων. Cùm ἄγρια ſint αὐτόματα, ἥμερα ſint δι' ἐργασίαν: nō video cauſam, quare hæc per copulam καὶ, addita ſint. Ἡ μὲν γὰρ φύσις. Aggreditur quæſtionis tractationem, pro agreſtibus. Obſcurè admodum narrat: ſed explicemus. Iam hypotheſis eſt illa: nos plātarum naturam inueſtigare. In veris igitur erit natura: in iis & ab iis inſtituenda inueſtigatio. Sed natura eſt in agreſtibus. Sequitur concluſio. Probat in agreſtibus eſſe naturam. Quia natura in ſe continet

net principia ſubſtãtialia, quibus planta ſit planta. A At agreſtes ſunt plantæ: habẽt igitur à principiis vt ſint. Sic amplectitur cauſam agreſtiũ ſimul: ſimul excludit cultus, cùm dicit: τὸ δ᾽ ἔξωθεν ἄλλον τινὰ καὶ τὴν τέχνην· ἀφ᾽ ἑτέρας γὰρ ἀρχῆς. Quod verò ab arte proficiſcitur, acceſſio eſt foris adueniens ab alio principio. Non ergo natura. Quia natura eſt principium internum motus & quietis. At naturam quærimus hîc. Ideò dixit ἄλλον. Si eſt alio modo principium ars: alio modo conſiderãda ea quæ ab arte fiunt. Si igitur eſt ἄλλον, non eſt vnum per ſe id quod ab arte fit, & id quod à natura. Ideò dicebat Præceptor, artem eſſe de us, quæ eſſent ἐνδεχόμενα: Naturæ verò τὸ ἀεὶ καὶ τὸ ὅμοιον, niſi impediatur. Οὐδ᾽ ἐν τοῖς ζώοις. Eſt in libris γεννήσεως, quomodo fructus accipiant quam velis figuram. Et animalium tenellorum membra diriguntur pro libidine autoris. Hoc exemplum elarum, ſanè ſuſcipit ipſe ad probationem. Nam ſi animalia ita diſtorta aut correcta contemplemur, fallemus nos. Non enim accidentia illa vel poni poterunt in definitione, vel ei apponi, vel ab ea deduci, vt probentur de ſubiecto. Quamobrem ſcientia, vt vno verbo abſoluatur, ex naturæ principiis, non ex artificialibus acceſſionibus expeditur. Πλάττεται, vt in catellis, quibus naſus deprimitur. In tollutariis cantheriis, quibus crura diſtenduntur. Πρὸς μικρότητα καὶ μέγεθος. Catellos enim alunt in capſulis & ollis, ne ſeſe pandiculando creſcant. Καὶ τὸ ὅλον τύπον τῆς μορφῆς. Hoc non memini vllo fieri in animali, niſi à pictorib*, præſertim Germanis. Quanquam ex Vitruuio quoque priſcis in more fuiſſe, legimus. B C

Ἡ δ᾽ ἂν πρὸς τὸ βέλτιστον ὁρμῇ. Vide, quàm miſerè diſtinguat partes diſputationis. Hæc enim eſt altera quæſtionis pars, qua argumentatur, cognitionem quæ habetur ex cultis & arte, eſſe potiorẽ ea quæ ſumebatur ex agreſtibus. Fundamentum argumentationis eſt axioma tritum apud Præceptorem. Naturam ſemper, quod optimum eſt, appetere atque intendere. At optimum eſt in cultis. Quod enim deerat in priore natura, eſt arte abſolutum. Perfectio igitur ab arte. Quæ perfectio non cognoſceretur, niſi ab arte acceſſiſſet. Itaque & hoc primùm ſtatuendum: & illud ſecundo loco. Qui cognoſcit cultam, cognoſcit etiam incultam. Tertiò: non eſſe præter naturam artem ipſam: ſed tanquam alteram naturam: itaque apponi non rem extraneam, ſed naturalem, quæ deerat priùs. Ita ſoluetur contrarium argumentum quo dicebatur non eſſe vnum per ſe, quod à natura eſſet, & quód accederet ab arte. Si enim cultus non eſſet quiddam naturale, non admitteretur à natura. At non ſolùm admittit ipſum natura, verumetiam ab eo melior fit. Totius autem rei huius caput eſt: quòd plantæ ſunt animantes immobiles: quapropter nequeunt cõmoda ſua quærere ac perſequi, cum quibus ſua commutent incommoda. Non poſſunt aquatum ire: non ſibi laxare ſtipatum ſolum, quo ſuffocantur: non parare ſibi tegetes, quibus fouẽatur: non recidere partes D

ſupertacaneas, quibus intercipitur ſucci pars idonea ad fructus augendos. atque hæc omnia requiruntur naturæ legibus. Quamobrem eadem natura, quę propter hominẽ plantas ipſas fabricata eſt, homini dedit rationẽ, dedit manum: vnde & à tẽpore, locóque plãtis, & à plantis ſibi ſuppeterẽt expeditæ commoditates. Ὥσπερ ὁμολογούμενα. Quia non eſt ita confeſſum, vt illa prima principia, quos νοῦς appellat Philoſophus, ſed proxima notitia & conſenſione. Propterea dixit, ὥσπερ, pro confeſſo. Ταύτῃ δὲ τὰ ἐκ τῆς θεραπείας. Minor propoſitio. Arte fieri: vt natura ſummum illum perfectionis apicem in plantis adipiſcatur. Concluſio ſequitur. Naturæ perfectionem à cultu, qui arte conſtat, eſſe petendam. Ἅμα γὰρ τελείωσις γίνεται τῆς φύσεως. Quaſi non extrinſecus ſit principiũ, ſed intus. Intus enim eſt τὸ πεφυκὸς ad perfectionẽ. Itaque ἅμα. Vnũ fit ex Natura quæ præexiſtebat, & natura quæ perfecit. Ταύτῃ, hoc modo, hac via & ratione. Sicuti ſæpe, τῇ & ᾗ. Ὅταν οὖν ἐλλείπῃς. Quod deeſt, accipere per artem ſupplementum. Et ſanè perſtat efficaciter in propoſito, cùm dicit ἐλλείπῃς. Si enim defectus eſt in agreſtibus: non poſſumus ab ipſis expiſcari veram cognitionem. Itaque τὸ ἐλλείπον λαμβάνει τὴν τελείωσιν. Οἷον τροφῆς. Explicatio artificii: alimentum, ſi deſit: ſi ſuperſit, ademptio. Simul ποιότης. Vt & qualitate, & quantitate conſulatur. καὶ ἐμποδιζόντων. amotio impedimentorum. Veluti cùm laxantur meatus, ſtercoratione & putatione. Καὶ κωλυόντων, vt cùm caſtigatur radix, quæ intercipit & prohibet ſubire ſuccum. Ἃ παρέχουσι δηλονότι. Non nego, inquit, hæc etiam pręſtari agreſtibus à locis ipſis, in quibus ſuprà ſtatuebamus auſpicia noſtræ conſiderationis: verùm non omnia, ſed quę à ſolo & ab aere præſtari queunt. At culturæ ope fit, vt etiam multa alia procurentur. Hæc nos ſic. At ipſe negligenter, ἃ. Cæterùm non eſt verum, τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐμποδιζόντων, καὶ τῶν κωλυόντων obiri à locis.

Ἀέρος, pro temporum partibus: πνεύματος, pro affectibus aeris. non enim ſolùm flatus conſiderandi, ſed etiam nebulæ, & alia. ἰδίᾳ ὅσων à ſolo τροφῆς, tam ab aere, quàm multis locis ἄτροφον vult: quàm à terra, quod omnes intelligunt. Μεταχειρίσει, in qualitatibus, & modis. Sic hîc accipit κίνησιν mutationem. μετάθεσιν, etiam de loco. Nam tametſi apto ſolo nata ſit agreſtis arbor: tamen poteſt vicino halitu offendi, aut vento, aut rupis obiectu. Itaque quod à loco in quo ſita erat, præſtari potuit, datum eſt: vt proueniret, vt aleretur. Cęterùm vt à vicinorum iniuria tuta eſſet: quod non potuit à loco, paratum eſt ab arte: aut reſiccato ſtagno, aut exciſa rupe, aut ipſa tranſlata. Ὥς εἶναι ταὐτά γε. Vult oſtendere, quod ab arte fit, exigi à natura Eſſe igitur naturale. Cùm ergo quæramus naturam, quærendam eſſe in arte cultis: quoniam in iis natura perfecta ſit Ἐκεῖνά γε, ſcilicet agreſtes προσδεῖται τινῶν, requirunt, quãtum deſit: quia dixit ἐλλείπῃς ἄττα τινῶν, flagitat. πρὸς, ad id quod habent, vt accedat quod deſiderant. πρὸς τὸ βέλτιον, quo deficiuntur. Καὶ ταῦτα, ſcilicet quæ: [illegible]

præſidio ſita ſunt, admittãt. Πεϱιδέχεται,ſuſcipiãt:
non ſolùm vt conueniẽtia,ſed etiam vt neceſſaria.
Quod enim perficit,non videtur facere acceſſio-
nem: ſed omninò facere, vt ſit hoc quod eſſe de-
bet Quod enim non eſt perfectum,ne eſſe quidẽ
videtur. Nõ enim totum eſt·ſiquidem pars abeſt,
eáque præſtantiſſima. Si igitur appetit,& poſtu-
lat,& ſuſcipit, ὡς ἂν οἰκεῖα πϱοσδέχεται : profectò po
ſtulat,vt propria & conuenientia. Τὸ δ' αὐτὴν
καὶ ζητεῖν ἄλλων. Dicat quis: cur id exigit? Nónne
eſt arbor iam? Non habet ſuam formam? Non
ſatisfecit ſuis principiis,cùm conſtitit,cùm viuit?
Ita ſané. Cæterùm quia finis eius eſt,fructificare:
habet id quidem à forma : ſed multa obſiſtunt.
Quærit igitur leuationem. αὐτὴν, ſcilicet φύσιν.
Nam is mos huic viro:agitare lectoris cogitatio-
nes varia iactatione. Ἄλλως τε καὶ ἐκ τούτων ἠϱτημέ-
νην. Quod ex his pendet. Quomodo pendet ab
arte natura? Nónne ipſa πϱοσηκόντως ἔχει? Sané. Sed pẽ-
det,quoad opus:nõ enim poteſt expedire,niſi ad-
iuta. ἄλλως τε, tum quia defecta eſt, tum quia pro-
moueri vult ad opus. Καὶ ἐν τούτοις ἔχουσι τὰς ἀϱχάς.
Hoc verum non eſt. Naturam in arte habere ſua
principia·ſed artem in natura. Quomodo igitur
ἐν τούτοις; Secũdum propoſitum. Quia agens mo-
uetur à fine. Statuit ergo ſua principia pro ratione
finis. At finis eſt ab arte. Ἐπὶ χεῖϱον. Vult rur-
ſus efficaciùs demonſtrare artis emolumentum
eſſe naturale. Nam ſi naturæ ipſius iſta principia,
quibus agreſtes arbores conſtituuntur,non poſ-
ſunt ſeruare tenorem atque conſtantiam ſuã,quin
ſubinde ipſæ arbores è ſemine ortæ, fiãt deterio-
res : videtur non ſolùm vtilis ars ad cõmoditates,
ſed etiam neceſſaria ad ſpeciei conſeruationem.
Hoc,vt libuit,dixit pro argumento. Nam & ipſe
negat alibi : quia videntur agreſtes eſſe in vltimo
naturæ cenſu: quaſi,inquam,capite cenſæ. Non
poſſe igitur in peius referri. Sicut apud Hippo-
cratem athleticæ habitudines in melius nequeunt
promouere. Et præterea falſum eſt. Neceſſe enim
eſt poſt tot mundi reuolutiones lapſum illum ali-
quando alicubi conſtitiſſe. Ἄτοπον,ſanè rem ab-
ſurdam: & cui locus non ſit in natura:Id enim ſi-
gnificat ἄτοπον. Ideò dixit, ὥσπεϱ παϱὰ φύσιν. Præter
naturã videtur eſſe,vt fiant ſatu deteriores:quãdo
in ſemine arbor eſt. Verùm quia fit in ambitu Na
turę,nõ eſt à Naturę legibus amouẽdũ:ideò ὥσπεϱ.
Nihil enim fit in natura nõ natura. Ὅλως ἐξίστασθαι
τοῦ γένους. Degenerare,abſiſtere,egredi è generis or-
be. Verbi huius ἐξίστασθαι,in exotericis, vis & vſus
ſatis declarata ſunt. Cæterùm magnopere quidẽ
illud ἄτοπον fuerit,ſi ὅλως. Non enim verum eſt:vt
ex Pruni ſatu,aliud exeat genus. Ἀλλ' εἰς τὸ ὅ-
μοιον ἀπογεννᾷν. Oſtẽdit quare ſit præter naturam:
quia contrarium eſt ſecundùm naturam. Contra-
rium autẽ eſt,ſibi ſimile gignere:quod dixit nouo
loquendi modo, ἀπογεννᾷν,ex ſe gignere:non dixit
ὅμοιον,ſed εἰς τὸ ὅμοιον. Quaſi ἀπογεννᾷν ſit,transferre
genus. Notabis auctum incommodum degene-
rationis, cùm dixit χεῖϱον, gradum tantùm ſi-
gnificat. cùm dixit ὅλως,& ἐξίστασθαι, etiam ſubſtã-

A tiam. De illa verò loquutione quid dicemus? A-
cutiùs aliquid excogitandum:idcirco huc diſtuli-
mus : ne moroſis eſſe moroſi videremur. Quare
dixit, εἰς τὸ ὅμοιον? Quia planta non gignit ſibi ſimi
lem plantam,ſed gignit ſemen. Et ſemine autem
planta fit. Itaque ἀπογεννᾷ τὸ μὲν ὅμοιον σπέϱμα, εἰς τὸ
ὅμοιον φυτόν. φαίνεται δὲ καὶ ἐκ τούτων. Corollarium
appellant noſtri diſputatores:cùm poſt deductam
concluſionem alia deducimus ex illa,tanquam ex
conſtituta maiore propoſitione. Sic ex iis,quæ
diximus,infert, Satis conſtare,non eſſe tractandas
rationes diuerſarum maturationum:niſi prius na-
turæ ipſæ arborum pro ſuis diuerſitatibus explo-
rentur. Nam cùm arbores quędam cultum reſpu-
ant ita vt per ipſum etiã fiant deteriores, vt Cor-
nus:aliæ cultura gaudeant,ſinéq; ea nequeãt pro-
B ficere,vt Pyrus: de earum fructuum maturatione
ratio nulla iniri poteſt, niſi natura illa prius co-
gnoſcatur. Θεϱαπείας καὶ γεωϱγίας. Sæpe vtrunque
coniungit. vt θεϱαπεία ſit opera quæcunque illis
impenſa: γεωϱγία terræ ſolius:veluti aratio, foſſio.
Satis patet falſum eſſe Theodorum illo epilogo,
αἱ μὲν οὖν αἰτίαι:vt hinc abſcinderet nouũ caput.
Continuatur enim cœpta ſuperiùs tractatio, ad
eam vſque partem, in qua eam deponit ac reſumit
diſceptationem de maturatione, ibi: πεϱὶ δὲ τῆς πέ-
ψεως, ἐπεὶ ὁ λόγος ἐδείχθη, πάλιν ἐπιλοιπὸν λεκτέον. Hæc
enim omnia interpoſita , ſimul recenſenda fuere.
Quod autem ita ſit, patet ex eo quòd hîc iudiciũ
dat de controuerſia. Neque ſemper à mitibus,ne-
que ſemper ab agreſtibus hauriẽdas rationes: ſed
ab alterutris interdum, aliquando etiam ab vtriſ-
C que. Quod vt melius confirmet, apponit exem-
pla ab animalibus, quæ non egent explicatione.
Ἑκάστῳ γὰϱ. Reddit rationem quare modò ex
his, modò ex illis, modò ex vtriſque ſuſcipienda
ſint iudicia naturæ. Quia,inquit,ſua cuique natu-
ra quædam eſt οἰκεία, peculiaris ad ea omnia quæ
ſpectant ad earum ſcientiam. Nam in eis cogno-
ſcimus,quod ſunt,quid ſunt,quandiu ſunt,quomo
do ſunt, vbi ſunt,quando ſunt,quare ſunt. Ita ha-
bemus, materiam , formam, finem , conditiones,
quæ ſanè ipſe ieiunè recenſet:nam & multa omit-
tit, & quædam bis dicit, & non ordine digerit.
Priùs poſuit σωτηϱίαν quàm αὔξησιν. At in primis
naturæ momentis præſto eſt incrementum . Ita-
que poſtquã conſtitutæ ſunt,ſeruantur. Et omiſit
ipſam οὐσίαν. Et idem eſt σωτηϱία & διαμονὴ, ſanè
D in ipſo ſubiecto. Niſi dicas durare,quia ſeruantur.
Quòd verò legitur φύλλα, non eſt ferendum. O-
mninò enim corruptus eſt codex. Quid enim ha-
beant frondes , quarum præſidio diu viuant ar-
bores:quarum ope creſcant:quę ſint cauſæ germi-
nationis, cùm ipſę ſint germina : quæ ſint princi-
pia fructificandi. Nemo ita inſaniat. στοιχεῖα repo-
nendum eſt, quoad vera vox reperiatur. Ἴσως δὲ
καὶ ἐν αὐτοῖς. Feciſſe videtur ſibi diuiſionẽ ſterilium
& fructificantium : ſiquis hęc nunc hîc attendat
verba. Quod tamen non eſt. Sed ita euenit huic
magno viro: vt diſcerptim ſcribat. Ait hîc: etiam
in fructiferis partiẽda natura : cuius altera pars ad
ſpontè

ſpontè naſcentes, altera ad culturam referatur. A
Ἐπιμέλειαν, intelligit curam quæ pendet ex præceptis & obſeruatione. Κατεργασίαν, operam quę pēdet ex cura. Atque hic, dicit, abſolutam eſſe partitionem.

Lego, ἢ θερμότερος ἂν εἴη, non autem εἰ. Et, πέψεις δέξαιτ' ἂν ἔχειν. non σῆψις. Et ἐν αὑτῇ τὰς ἀρχὰς ἔχει aſpiratè, non αὐτῇ. Et, περὶ τὸ βέλτιον. Deleo, τὸ. Et ταύτῃ δὴ τὰ ἐκ τῆς θεραπείας, cum diphthongo ſpuria, non ταύτη. Et, ἐκεῖνά γε, non, ἐκεῖνό γε. Et, τὸ δ' αὐτὴν καὶ ζητεῖν. non, ὁ δ' αὐτήν.

Et, omninò tolli iubeo φύλλα, atque aliquid reponi ex feliciori iudicio.

Theodorus caput hoc, ſi quod aliud, tranſtulit elegantiſſimé. Velut illud: ἔστι δέ τι καὶ οὗτος ὁ λόγος, nec explodenda illa ratio eſt. Dicet alius, fertur etiam eiuſmodi ſententia. Ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς ζῴοις. Theodorus προσερεισμῶν, quemadmodum & in animalibus oſſa. Ἀλλ' ἐκ τῆς καθαρωτάτης. Theodorus ſuperſtitioſè barbarum (vt hoc loco) verbum de ſuo addidit, compilatur. Oppilare, eſt offirmare, obiecta pila. Compilare eſt, ea quæ expilauerim, vnum in locum conicere. Sed hæc in originibus. Πήγνυσι, contrahit. Neſcio an rectè.

Poteſt enim, vt breuiore loco caſeus quàm lac, ex quo eſt confectus, capiatur. Non tamen exprimit vim verbi, πήγνυσι. Compingit noſtrum, eſt ex ea ipſa Græca origine. Αἱ ἀργίαι, neglectus. minus apté. Ceſſationes, vacationes. Alterum Ciceronis, alterum Cæſaris, ad hanc ſignificationem. Quod verò addit, ſæuitates, quid ſibi velit, equidem neſcio. Ἀποροῦσι κοινήν τινα ἀπορίαν, καὶ ἄδηλον. Communi quadam, ac generali ceſpitans ambiguitate. Quid ſit ceſpitare, ſanè me fugit. Ἢ χωρὶς τῆς ἐργασίας, laſciuè admodum, quæ cultu hominum exeunt, & adoleſcunt. Sic. φύσις ἐν αὑτῇ τὰς ἀρχὰς ἔχει: addidit, motus & quietis. At hic nō curat quietem natura hæc particularis, ſed motum ſemper: primum generationis, ſecundum augmenti, tertium, fructificationis. Contrà, omiſit ἀναγκάζεται. Ἅμα γὰρ τελειοῦν γίνεται ἡ φύσις. Quo perfectiùs ſuum exequatur officium. Imò quo addatur naturæ perfectio. Τροφῆς τι ποιότητα. Theodorus legit πιότητα, pinguedinem, peſſimé. Sed vt ſuprà dicebat de qualitate. In Ægypto & Cilicia punica Mala fieri dulcia, vini ſapore. Ἐμποδιζόντων, καὶ κωλυόντων ἀφαίρεσιν, rerum impedientium exterminationem. Omiſit, κωλυόντων. Ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μόνον περιέχουσι, rerum externarum tantummodo ratione, opitulantur. Paſſiuè, pro, iuuantur. Μετακινεῖ, rectè, immutat: μετατίθησι, non rectè, diſponit. Imò tranſponit. Οἰκειοτέρα, coniunctior, accommodatior. Θεραπείας καὶ γεωργίας: cultura & ſolertia. Neutiquam expreſſit. Et mox, ἐπιμέλειαν culturam: diligentiam potius. Mirum, Theodorum variationis ſtudioſiſſimum atque etiam anxium, quomodo non idē repetat, vbi aliud reponendum erat, idem non ſuo loco poſuiſſe.

CAPVT XIX.

Argumentum capitis XIX. Maturationum ratio vniuerſalis. Deinde per genera, poſtea per ſpecies. veluti de Moro & Vite. Quæ prohibeant maturationem. De arbore moro Ægypti. De vitibus lateſſcentibus.

ΠΕΡὶ δὲ τῆς πέψεως. Abductus à maturationis contēplatione per quæſtiones, eò rurſus redit. Ac primò cauſas aſſignat vniuerſales, ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν, à ſucci natura & cortice. Deinde per genera, ibi: ὥσπερ καὶ τοῖς ὅλοις. Tum per ſpecies: vt de Moro, Vite, Ficu. Hinc igitur auſpicandū caput nouum quęſtionibus abſolutis.
B Repetit enim intermiſſam materiam. Iccirco dixit, πάλιν & ἐπάνιμεν. Ergo ſi hoc eſt reſiduū, hinc nouum caput abſcindendum. Primùm igitur ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν, vniuerſali ſcilicet ratione. Non quidem à ſpecie, vt in Pinu: Non à genere, vt à frumentaceis, ſed ab vniuerſali cōſtitutione, qualis eſt hęc: Quibus fructus humidus, nudus, aut tenui amictu, eas plantas tempeſtiuè maturare. Nam ſiccitas magis indomita eſt. Etenim ſi maturitas, coctio eſt: & coctio eſt actio caloris ad æquandos ſuccos, faciliùs & citiùs patietur humidum, quàm ſiccum. Quia humidum reducitur ad æquabilem ſiccitatem: ſicca non admittunt coctionem, niſi aduentitii humoris adiumento. ſiceſcent enim magis. Non igitur adipiſcentur illam æquabilitatem. Altera conditio, γυμνός: cui fructus nudus.
C Sanè agens propior, neq; eius actio arcetur obice, aut diſtinetur. Nudum intelligamus commoda interpretatione. Quippe non medulla detecta, ſed ſine vagina, ſiliqua, putamine, corio, cortice, teſta, atque eiuſmodi firmioribus munimētis. Sic accepit, ſanè ſuo arbitratu: vt quæ teguntur cute, nuda diceret. Huic naturæ ſiue nuditati affinis illa eſt, quæ operitur tenui tegumento. Exempla dat vitis & Ficus: potiſſimùm verò Mori. Huius enim cuticulæ tenuitas facillimè tranſmittit Solis impreſſiones. Iccirco dicit, ὁ ἥλιος ἐπιθῇ. Imponit, imprimit. Et βραχείας δεόμενα θερμότητος, exiguus calor ſatis eſt. Sed notāda verba ſunt ἐπιθῇ, ſcilicet ὁ ἥλιος. Sané. Προαλλοιώσαν, alterauit. Quid? Fructū. Quid igitur eſt in recto δεόμενα. Fortaſſe legen-
D dum in quarto caſu, δεόμενον. Non enim ἥλιος eget calore. Hæc tamen verba ſunt. At etiam res quærenda. Quare dixit, προαλλοιώσαν? Quid ſibi vult anticipatio illa, ἐν τῷ πρό? Rectiſſimé. Non enim calor maturat, ſed forma, cuius inſtrumentū calor eſt. Cùm dixit ταχὺ & βραχείας, vt & citò fiat & paucis egeat, ſubdit. Ἅμα δὲ συνεργάζεται. Aliam cauſam in Moro agnoſcit velocis maturationis. Quia ſcilicet calor intus multus multùm valet. Eſt autem multus, quia non citò ſeſe expediuit. Collectus igitur diu quaſi phalange facta impetum facit tam expromptum, vt cùm ipſum edit tandem fructum, (edit enim ſerò) ſonitum facere credatur. Eſt igitur δύναμιν ἰσχυρὰν, quia diu reſti-

tanſatque iccirco non paulatim,ſed ἀθρόως ἢ ὁμοῦ.Cauſa,γὰρ ὀψίτης ἐποίησεν ἀθροισμόν. Non ſanè dilatio facit eum cumulum: ſed in dilatione fit ab ipſa natura.ὀψίτης,quaſi dicas ſerotinitas. Ο῞σω ἂν αἱ βλαστήσεις. vt natura in eo ſimilis ſibi ſit. Ac quemadmodum confertim germinat, confertim quoque maturet.Idem enim ſucci procurſus.Neque ſolùm ἀθρόως: ἀλλὰ καὶ μετ᾽ ῥοπῆς πολλῆς, magna vi inferũt ſeſe.Poſſunt enim lentè moueri,tametſi ſimul cunctæ ſucci partes. At vtrunque fit:vt & ſimul & cum impetu. Νεανικόν, robuſtum: metaphora ſumpta ab ætatis vigore iuuenilis. Παρέμενον γάρ. Ratio par,atqi in hyberna ſegete,quàm diu cohibuerit frigus. Celerrimos enim poſtea facit progreſſus ad incrementa. Ἀνεθέντα, repoſiti, inquit ipſe. Remiſſi,emiſſi, ſcilicet ὑπό. Poſtquam euocatæ ſunt illæ ſegetes tepore,mirifica capiunt incrementa. Ὥστ᾽ οὐ μὰ πολὺ καὶ δυσμῆν. Adeò vt non ita multo ab us, quibus ſecundior annus fuit,præueniantur. Hic iam claudicat ſimilitudo. Nam expediri in Moro dicebat ante alias arbores maturationem:in frugibus ὑστερίζειν.

Εἰ μὴ κατ᾽ λόγον. Vult enim cætera eſſe paria. Vt ſi tempus cõferas cum tempore, & cum loco locum: ratio perſuadeat, eandem ſuppleri naturam ab impetu virium collectarum, quæ præſtabatur caloris beneficio. Ε῎τι δὲ καὶ ταύτῃ συμβαίνει. Iam hic aperit oculos nobis, vt videamus an fideliter ſibi ipſe conſtet.Non ſanè videtur. Ait enim hic, ſerò coquere,quia particulatim. Et addit cauſam, à ſucci tenuitate λεπτὸς καὶ ὑδατώδης. Quoniam tenuitas quædam aerea, quædam etiam ignea eſt, addidit aqueam eſſe. Potuit etiam addere copiã: quam pro cauſa ſerioris coctionis alibi ſtatuit. Ergo ſuprà cùm tractaret locum hunc de maturatione, & loqueretur de tenuitate operimẽti, adeò vt etiam nudum Mori fructum diceret, non intelligebat Morum admittere Solis vim ad coctionem: & intus collectis caloris viribus ad eam vti. Sed planè aliud agebat, & cùm ἀθρόον πεπαίνει diceret deberet, abiit diuerſus, & dixit πρώϊμον. Nam cuiuſmodi rationem tradat cuiuſpiam feſtinæ fructificationis, ſumptam à cutis tenuitate, & illa quam prætexit, nuditate fructus: qui fructus nondum extat.Quomodo in hunc fructum nudũ aget Sol,vt præproperè educat ipſum? Η῾ μὲν συκῆ τὸ καλάμιον.Continuat de Moro narrationem. Quo fit, vt maximè mirandum ſit, quamobrem Theodorus hic abſciderit caput. Perſtat etiam in ſententia prauiſſima, cùm ait: Mori fructificationem eſſe πρώϊον. Tum Meneſtoris ſubdit longè magis ſcitam opinionem. Quanquam non tota probanda eſt. Nam Mori germinatio ſera,maturatio cita. Hæc vera: illa videndum an vera ſint. Seræ cauſam germinationis ait eſſe loci frigiditatem.Sanè in Sicilia,Cypro,Syria,Babylonico agro non ſunt loca frigida: vbi Mori plurimæ ac pulcherrimæ. Maturationem verò celerem propter imbecillitatem eſſe, non ſtatim eſt aſſentiendum Nam quare non ſtatuebat potius imbecillitatem pro cauſa tarditatis? Coctionis autem velocitatem humoris obſequio: qui facilè patiatur à Sole:quòd equidem non appellarim debilitatem. Debile namque illud eſt, quod non eſt habile ad aliquod munus obeundum: at quod paratum eſt ad accipiendum beneficium,vnde poteſt proficiſci:id non debile,ſed ſibi officioſum eſſe arbitrãdum eſt. Tantum enim habet virium, quantum requiritur ad opus. Η῾ δὲ ἄμπελος. Comparat cum Moro Vitem ac Ficum: quæ ſeriùs coquant. Cauſa repetitur ex propoſitis,com craſſitudo. Huic addit humoris abundãtiam.Nam humorem ſuprà volebat conferre ad maturitatem, rectè:at copiam hic impedire. Tertia eſt,ab humoris craſſitie.Ita nos acuit Philoſophus. Morus ſuprà diu reſtitabat in operæ coctionis ob ſucci tenuitatem:nunc Vitis ob ſucci craſſitiem. Acuit, inquam,ad expediendam coctionis definitionem. Non enim eſt,vt putant, humoris incraſſatio: ſed æquatio:vt tam tenuis quàm craſſus deducatur ad mediocritatem. Extrema enim & inter ſe aduerſantur,& repugnant medio. Vbi verbi notabis audaciam. Κέλυφος enim hic poſuit pro cute. Puto dictum παρὰ τὸ καλύπτειν,omne tegumentum olim ſignificaſſe: vnde & καλύβαι, mapalia. Παχύτερον. non temerè poſitum eſt. Obducuntur circum circa operimento craſſiore. Cæteroqui ſi aditus aliqua ex parte ſit, eà calor admittatur, vnde matureſcant. Id quod in terra Græcia Ficis euenit à Culicibus caprifici. Et Glans qua parte aperta eſt à cuppula,dulcior eſt, quia maturior. Καὶ τὸ μὲν σῦκον. Adiungit etiam duas alias differentias: in Fico magnitudinẽ:in Vua confertam frequentiam. Quin apponit & aliam Fico. Quia,inquit, properat totus ſuccus confertim ad maturitatem, non quit in vniuerſum Fici corpus diſpertiri. Οἱ δὲ βότρυες. Duo aſſignat,πυκνῶς,ἀθρόως,& declarat τὸ ἀθρόον modum. Poſſunt eſſe numeroſi acini, vt in Lauro,baccæ:at non erunt cõfertę,ſed raræ. Poſſunt eſſe confertę,vt in vmbellis fruticum,Anethi Fœniculi,at non cohærent.Itaque modum addidit huiuſce ſtipatæ frequentiæ, cùm dixit non diſtare interuallis,ἢ διαλήμμασι. Habes apud Platonem ex Timæo,διάλειμμα,intercapedo. Deliquiũ, ad verbum. Item addit alias rationes. Frondibus obtegi,neque liberiore cælo frui,οὐχ ὁμοίως ὑπαιθρεῖς. Quid hic facit,ὁμοίως? An non ſolùm frondium vmbram,ſed etiam ſuiipſius deſignat occupationem? Οὐχ ὁμοίως,non æqualiter acini inſolãtur. Premunt enim ſe mutuò,atque obtegũt. Poſtremò, quod & alibi ſæpe dicit, vehementer humidam plantam dicit. Quod verò addit,φιλυδρεῖ eſſe,id eſt aquarum appetentem: ſi arboris naturã ſpectes,verum eſt. At vinum melius ſicciorib*us* locis,& glareoſis. Quemadmodum cecinit diuinus Poeta:denique apertos Bacchus amat colles. Lætiſſima vineta ſunt in æſtuariis Medulorum,& Vibiſcorum. Vinum dilutius. Quod verò in eorundem oritur ſabuletis, elegãtiſſimum atque generoſiſſimum.Paluſtre tamen vinum Florentini ad valetudinem commendat,tãquam magnopere ſalutare. Minus ſanè tentat caput,oculos,neruos, iecur

iecur. Ἄπεπτα γὰρ τὰ γλυκέα βραδυτέρως πως πεπαίνεται. Sanè facit ad Vitis hiſtoriam, & cauſas ſeræ maturationis vuarum. Dulcis enim fructus eſt. Vt fiat dulcis, multæ eget interpolationis: quod & alibi videbimus in hiſce libris. Cæterùm τὸ γὰρ, hic minus commodè poſitum eſt. Cauſa enim eſt in ſententia non in verbis. Hypotheſis ſcilicet eſt, vuam eſſe dulcem. Vt ſit noua ratio tarditatis: non autem cauſæ redditio. Ἐὰν δὲ δή τις. Cauſa externa. Tardari etiamnum magis ſi addatur opera, putationis ſcilicet aut pampinationis. Hoc enim appellat ἀφαίρεσιν. Περὶ τὰς ἡμετέρας χρείας. Quia fructuum fines duos ſtatuebat: vnum in nobis, ex pulpa: vnum in propagatione, ex ſemine. Pro ſemine non colitur, ſed pro vſu noſtro. Ἔτι μᾶλλον, ſcilicet βραδυτέρως.

Αὗται μὲν οὖν τούτων. Hactenus ὡς τύπῳ cauſas produxit ad effectum maturationum. Deinceps ſubtiliùs agendum cenſet. Huius retractationis cauſam proponit. Quia, inquit, quod diximus, nequit vniuerſis conuenire generibus. Propterea quòd multæ ſunt & Vitis & Ficus ſpecies: quæ non æquè citò conficiunt coquendo ſuccos, & fructus ſuos. Quamobrem ſubtiliore tractatione ſunt exequendæ cauſæ vniuerſales. Ita videmus hæc quoque ſuperioribus continuanda. Eadem namque materia eſt. Αἰτίας τοῦ πρωϊτέρου καὶ ὑστέρου. Interpretationes ſunt τοῦ πρωΐ, καὶ τοῦ ὀψέ.

Οὐ μὴν καθόλου τῶν δένδρων. Non eſt affectus generis, id eſt arboris, quà arbor eſt. Sanè quis dubitat? Videntur enim verba hæc acutis iudiciis ineptiora. Nam ſi τὸ πρώϊον eſſet arboris affectus: eſſent arbores omnes πρωΐκαρποι. Itaque τῶν δένδρων hic intelligendum eſt, τῶν φύσει τούτων. Harum arborum in genere: ſcilicet Vitis, Ficus & Mali, vt infrà mox addet. Sed eſt affectus ſpecierum quarundam: quæ certis diſtant differentiis.

Ὡς ὄντων πόῤῥω πάνυ ἀπηρτημένων. πάνυ efficaciam addit diſtantiæ. Hic duo quæ ponit, πρώϊον, καὶ πόῤῥω, reſpondent illis πρωϊτέρου καὶ ὑστέρου.

Διόπερ ἴσως τὰς καθόλου λεκτέον αἰτίας. Concludit neceſſitatem retractationis, ſed ſuo more cum modeſtia, ἴσως. Non eſt tamen ferendus. Nam ſi πρώϊον καὶ ὄψιμον, non eſt affectus generis: quomodo rurſum nos implicat generi? Implicat ſanè, cùm profitetur ſe καθόλου dicturum. At iam dixit. Suprà dicebat, ὑγρὰ, γυμνὰ, λεπτὸν ἔχοντα κάλυμμα, πρωΐκαρπα. Hic dixit, κάθυγρα, γυμνὰ, λεπτοῖς ὑμέσι περιεχόμενα. Addidit tantùm, ψυχρά. Suprà dicebat de Vite, ὑγρότης παχυτέρα: hic χυλοὶ λεπτοί. Suprà, ἡ ὑγρότης λεπτὴ καὶ ὑδατώδης: hic δὲ πέψιν τῶν χυλῶν ὑδαρῶν. Quamobrem non videbatur eſſe locus repetitioni. Πρωΐκαρπα μὲν. Incipit diſceptationem. Tempeſtiuè fructificare quæ (vt ſuprà dicebat) neque præhumida, neque, vt nunc addit, frigida. Tum quæ nuda, aut tenuibus amicta membranulis. Vbi τὸ ἢ, non poteſt diſtinguere, ſed debet explicare: γυμνὰ, id eſt λεπτοῖς ὑμέσι περιεχόμενα. Quoniam ἁπλῶς γυμνὰ, nulla ſanè. Nihil viuens non amicitur aliquo munimento. Sic confuſæ ſunt hic cauſæ: internæ, ὑγρά, exterio-

A res, ὑμένες: interiores rurſus adiungit, χυλοί. Quarum ſuccus non craſſi, ſed liquidiores. Sic enim interpretandum hic ὑδαρῆ, non aquei. Sunt enim aquei procul à coctione. Ὀψίκαρπα δὲ. Satis patet quod infert. Si ὀψίκαρπα ſunt in ferendo fructum contraria τοῖς πρωϊκάρποις, etiam eorum cauſæ conſtitutionum. Eas tamen narrare libuit, demptis negationibus. Vicaria quædam ſubſtituit. Nam dicebat μὴ ψυχρὰ τοῖς ὅλοις: hic, ψυχρὰ τοῖς καρποῖς. Et oppoſuit illis, λεπτοῖς ὑμέσι, hic περικαρπίοις ξυλώδη. Vt membranæ opponat putamen: & tenui lignoſum. Vides hic περικάρπιον abhorrere ab vſu hominum: in quem ſemper ſuprà referebat. Nota loquutionem, περικαρπίοις ξυλώδη. Sunt lignea, qua parte putamen habent. Καὶ ξηρά.

B Duo extrema. Nam ſuprà volebat τὴν πρωϊκάρπων naturam eſſe humidam: hic exceſſum addit, κάθυγρα: & ei exceſſui contrarium exceſſum, ξηρά. Præpoſitio κατὰ ſæpe deteriorem facit ſignificatum: vt κατάγχειν, καταδικάζειν, κατηγορεῖν. Καὶ ἐν περιοχαῖς τοιαύταις: ſcilicet ξηραῖς. Nam περικάρπια erant lignea. Fructus alioqui ſicci. Tum quorum tametſi operimenta non erant lignea, tamen erat ſicca: vt coriacea, velut in Caſtaneis. Reſpondent ſuperioribus, περιεχόμενα, περιοχαί. Καὶ ἅμα πλείους. Quæ tegumenta etiam ſi multa ſunt, tanto ſeriùs differetur fructificatio. Caſtanea coriis duobus contecta eſt, atque etiam ſpinis, quaſi quispiam Naturæ theſaurus. Ἔτι δὲ ἂν οἱ χυλοί. Su-

C prà facilitatem ſtatuebat in ſucco liquidiore: nūc difficultatem in lento ac viſcido. rectiſſimè. Nam tales ſucci ægrè coquuntur. Patet in Iuglande & Olea. Quin oleum & aqua ſi in cacabo ſimul coquuntur: aqua ſoluetur priùs quàm oleum. Etiam hic iiſdem penè verbis, & loquendi legibus vtitur. Suprà, καὶ τὴν πέψιν χυλῶν ὑδαρῶν: hic, χυλοὶ πρὸς τὰς πέψεις λιπαροί. Attribuit figuratè coctioni quod ſuccorum eſt, τὸ ὑδαρὲς, τὸ λιπαρόν. Καὶ ἄλλην τινὰ ἔχοντες παραπλησίαν δύναμιν. Semper, quod etiam Præceptor ſolet, poſteaquam explicauit numerum quempiam rerum, quas tractat, addit καὶ τοιαῦτα. Τ' ἄλλα, καὶ εἴ τι τοιοῦτο. Sic hoc loco, præter ſiccam aut præhumidam, aut viſcidam materiam, innuit alias quoque eſſe, quæ incommo-

D dent huic tempeſtiuitati. Talem qualitatem dixit παραπλησίαν: ſiue quòd reuera ſit proxima, & affinis, vt ſunt inter ſe λιπαρὸν καὶ γλίσχρον, quæ ſæpe alibi coniungit ipſe: ſiue dicere voluit ſimilem non genere & idea: ſed effectu: quia æquè impediat. Quum verò dixit ἄλλην, explicauit illud ξηρά. Vbique enim (quod ſæpe videbimus) τὸ σύμμετρον facit αἴτιον, non ſolùm τῆς ἐκφύσεως, ſed omninò πάσης τῆς πέψεως. Nam & in ſequentibus libris videbimus: vbi parum ſit ſucci, auaram matrem, ac potiùs egentem ſibi vindicare. Quamobrem ſterilitas eſt, aut à luxuria: cùm fundit opes ſuas arbor εἰς τὰ μὴ δέοντα.

Itaque fructum nullum meditatur: aut cùm ab egeſtate. Tarditas autem fructificandi ſemiſterilitas (vt ita dicam) quædam eſt. Δυνάμει. Pro ſucco ſanè minus vſitatè, cæterùm non vulgari Philoſophia. Nempe obiectum viſile, odoratile, guſtabile, in potentia tantùm eſt: neque agit, niſi ad actum prius reducatur. Color enim eſt color actu, & actu aptus natus ad videndum. Non tamen actu videtur, niſi in actu ponatur à luce. Sed de his ſuo loco. Nota: quia dixit ἐν ἴζῳ, & addidit τοιαύτην: vt & talis ſit, & non multa, vel potius non ſatis. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα κωλυτικά. Hæc omnia prohibent. An paucitas & ſiccitas prohibeant? Popularis eſt oratio, non exquiſita. Prohibet, quod amouet: aut cohibet facultatem. Siccitas non prohibet: ſed potiùs non admittit.

B Ἐκ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα. Tertia pars hæc capitis eſt, in qua deducit nos ad hiſtoriam, quam perſequitur generatim: eámque ait conuenire cum his præceptis vniuerſalibus. Ita hîc τὸ καθ' ἕκαστα non indiuidua deſignat, ſed genera. Statim nanq; procedit per ἀείφυλλα: quod eſt genus multas complectens ſpecies. Λόγος σύμφωνος, ratio, ſiue mauis oratio (quam diximus) aſſentitur, & cõſona eſt rebus ipſis. τῶν γινομένων, hîc id ſignificat, quod χρημάτων aut πραγμάτων: ſcilicet res quæ in natura fiunt. Quaſi dicat: ex ſubiecta generum contemplatione comperimus eſſe verum, quod in vniuerſa natura diximus. Sic ſequitur Præceptoris veſtigia: qui διδασκαλίαν omnem deducit ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως. Sic ipſe ex horũ generum cognitione cõflauit illam ſuperiorem communẽ omnibus propoſitionem. Τῶν γὰρ ἀειφύλλων. Incipit diſtribuere

C enumerationem. Quę non amittunt folia, eorum ſummum hoc ipſo ambitu agnoſcit genus: ídque ait ſerò fructum edere. ὀψικαρπεῖν. Quia non ſine periculo conformantur in natura plãtarum propoſitiones vniuerſales. Eſt enim, vti diximus, in Hiſtoriis, πολύχρους. Ξυλώδη γὰρ καὶ σκληρὰ. Ratio ſimilis ſuperiori vniuerſali Dicebat τὰ ξυρὰ ὀψίκαρπα. Item τὰ σκληροκάλυφα. Fructus igitur τῶν ἀειφύλλων cùm ſint duri, & vel toti lignoſi, vel ligno tecti, minus poſſe tempeſtiuè coqui videntur. Inde ponit ſpecies, Pinũ, Piceam, Cupreſſum. Adhuc alias ſpecies à duritia, à pinguedine, & lentore, vt Cedri. Διὸ καὶ οὐκ ὄντες μεγάλοι. Hic poſuit καὶ αὐτῇ τῇ

D οὐσίᾳ. Tametſi magni non ſunt, atque ita materiæ copia non contumaces: tamen ſunt δυσκατέργαστοι. operoſi, propter materiæ denſitatem, haud facilè elaborantur. Et dixit, τῇ οὐσίᾳ. ſua ſubſtantia: vt ſint, vt exiſtant. Magnitudine quidem exigui: eſſentia verò operoſi. Ἅμα δὲ. Addit etiam incommodum: ſicuti ſuprà, commodum erat, εὐδίοδον τῷ. Hîc propter denſitatem non licet ſucco ſubire. Fit ergo mora in motu: & fit mora in quiete. Multæ namque partes requiruntur ad denſum corpus. Itaque duo dixit, primum ἐμπῆξαι. Non eſt integrum ſucco ſeſe inferre in partes: propterea quòd vacuitas perexigua eſt. Secundum ἐνίστασις ὅλη: tota conſtitutio. Vbi enim fluxit, ſiſtitur. Suprà dicebat, ἐπιοῦσα iniens: ἐνθῇ, imprimat: nunc

A ἐνίστασις, id quod conſtat ex illa impreſſione. eſt idem quod σύστασις. Sed τὸ ἐπὶ deſignat motum præcedentem: μονὴ, motus illius firmitatẽ. Τῶν δὲ μὴ ἀειφύλλων. Altera pars diuiſionis. Quę arbores folia amittunt: eas adhuc diſtinguit in duo genera. Aut enim ſũt pręhumidæ & frigidæ, vel etiã terreſtres, vt Pyrus ſylueſtris, & Glans: earum fructus ſerò prouenit: quippe humiditas nimia, frigiditas, terreſtritas reſiſtunt operi coctionis. aut ſunt calidæ & raræ. Eæ non ſolùm maturè germinant, ſed etiam tempeſtiuè fructificant: modò temperationem quempiã obtineant tum inter partes mutuam, tum aeri conuenientem. Τὸ πλῆθος, ſcilicet abundantia. Hæc deſignabatur per præpoſitionem in voce illa, κάθυγρα, ſicuti ſuprà dicebamus. Et quod dicebat δυσκατέργαστον, dicit hîc

B δυσέργαστον. Ὅσα δὲ κάθυγρα. In quibus eſt cum illo humido θερμασία, ſed ita vt fiat κρᾶσις quædam, quam mox etiam vocat μῖξιν. Ideò dixit eſſe additamentum caloris huic humido, cùm dixit, πρὸς τούτοις. Sed vult etiam raritatem adeſſe: quoniam ſuprà cõtrariam ſtatuebat denſitatem. Vbi vides confuſam ſententiam. Cùm enim dixit, κάθυγρα, rectè vult addi θερμασίαν. Sed cùm etiam ſimul recenſuit τὸ γεῶδες, cui coniunxit τὸ ξηρόν: quomodo addi vult iis calorem? ſicceſcunt enim magis. Quamobrem vtraque illa confudit in illis vocibus, πρὸς τούτοις. πρὸς τοῖς καθύγροις dicendum erat. Et τοῖς ξηροῖς non μανὸν, ſed ὑγρὸν admiſcendum cum ipſo calore. Aduertendus filus orationis. Ὅσα κάθυγρα. Non eſt, quo

C modo temperentur. addit, καὶ ἐν θερμασίᾳ τυγχάνει. Copula fungitur vice explicationis, non copulationis. Eſt enim iſta ipſa craſis τὸ ἐν θερμασίᾳ τυγχάνειν. Συμμετρίαν ἔχοντα. Suprà enim negabat à calore, vel ab alia qualitate fieri fœcunditatem, aut explicari vim generationis.

Πρὸς τὸ περιέχον. Semper aerem ſtatuit ἐν προσθήκαις καθήκοντι μέρει πρὸς τὰ τῶν φυτῶν.

Χρὴ δὲ λαμβάνειν. Quia erat quod exciperetur, & quod obiiceretur iis quæ dicta ſunt: occurrit ſcita admodum cautione. Ita demum conſtitutiones haſce accipiendas: ſi nihil impediat. Tum declarabit impedimenta. Sed videndum eſt quid ſit ὥσπερ. Ait enim, ὥσπερ τῶν εἰρημένων. Et, fortaſſe vacat.

D Οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ. Nihil hac in re κύριον, id eſt certum pronunciari poteſt. ἐπαναγκεῖν, inferre: neque pro ſera, neque pro tempeſtiua maturatione, neque de omnibus omninò, neque de maiori parte. hoc eſt, ἰδίᾳ τὸ πλεῖον πάντα. Obſtrepunt inter ſe τὸ πάντα καὶ τὸ πλεῖον: contraria namque ſunt, omnia & maior pars: alterum enim alterius includit contradictionem: quia maior pars excludit aliquam partem: omne includit omnes. Idem eſt, maior pars, & non omnes. Tamen ſic ſatagamus reducere omnia ad maiorem partem. Non eſt igitur integrum ita abſolutè dare iudicium: quia quædam ſunt aduerſaria. Hîc quoque codex minus ſatisfacit. ἐὰν ἕτερ' ἄττα. ἐναντιῶται. ἐὰν hîc erit, ſiquidem. ἕτερα, non

φυτὰ, ſed res quæpiam. Eſt enim in Taxo. Smilacis enim ponit exemplum, quiddam, quod maturationem differt fructus, tametſi habet tempeſtiuitatis conditionem: quippe cutis tenuitatem: id quod hîc nuditatem vocat. Quid ſit illud ἐναντίον non explicat: niſi velit, vt in Vite faciebat, agnoſcere acinorum frequentiam: ait enim, ἢ ἄλλ' ἅττα βοτρυώδη. Et fortaſſe Taxum, ſicut & nos aliquando cecinimus, frigidam putauit: nam mox colligit in Rubo quoque tarditatem à frigiditate. Videndum tamen eſt, quod à Priſcis proditum eſt: quemadmodum eius fructu eſu proueniant ardentes febres. Τὰ δὲ περὶ τὴν ὄψιν. Etiam gradus facit in his. Nam Taxus tametſi maturat ſerò, tamen eodem tempore percoquit, at non Rubus. Rubus enim præterquam quòd tardam nauat operam maturando, etiam illam ipſam operam non explet: ſed B ponit in mora moram. Κατὰ μέρος enim perficit: id eſt particulatim. Τὰ δὲ γυμνὰ καὶ ἀκάλυφα. Nihilo hæc commodiora. Quæ nuda ſunt, ſine operimento non eſſe ἰσχυρὰ, non ſufficere. Ad quid? An eſt, non poſſe reſiſtere? Quare? Ἐπιλαμβανομένῳ τῇ ὥρᾳ, tempori ſuperuenienti. At nunc agit de ſerotinis. Quid igitur attinet repetere? An vult intelligere: nuditatem prohibere, ne ſerò germinent? Ita implicat anfractus. Texit, retexit, repetit, inculcat. Inculcat enim de ſiccitate. Ergo concinnemus, vt poſſumus. In Rubo eſt ſiccitas: quippe aſtrictio multa manifeſta. In Rubo eſt nuditas fructibus. In Rubo eſt frigiditas. Ex frigiditate fit tarditas fructificationis, ſimul & ex ſiccitate. C Quia nudus eſt, maturatur ab aere calido: quia ſiccus non expedit totam maturationem. Aut etiam addamus, Rubi fructus, quia nudus, patitur à calore: quia ſiccus, flagitat humorem, qui præſtatur ſero anni tempore. Itaque fructus ab vtroque tempore perficitur: atque ideò lenta & longa eſt maturatio. Ideò dixit, ἰκμάδος δεῖται: itaque non poteſt expedire. Quare differt ſub tempus quod ἰκμάδος, ταμίας eſt. Hoc erat quod dicebat, ὁ δὲ βλαστὸς ἀμφοτέρων μετέχει τῶν ὡρῶν, vtriuſque tempeſtatis particeps: atque ideò πολλῷ χρόνῳ περαίνεται. ἐκ ſignificat egreſſionem ab æſtate: διὰ deſignat motus tractum. Ἀλλ' ὅσα γε τύπῳ εἰπεῖν. Hæc aduerſatiua reſpondet illis: οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ κύριον. Quanquam nihil exquiſitè af- D firmare licet: tamen haſce cauſas, quoad licet (hoc enim eſt, ὡς τύπῳ) admittendas cenſeo.

Ἔτι δὲ καθ' ἡλικίαν. Vnus ex noſtris barbaris, quos iſti Græculi contemnunt: puta, Albertus, aut Aboali, aut Duns, ita inſtituiſſent. Dilatio, aut feſtinatio fructificandi, aut eſt propter occultam cauſam in ſpecie, ſicut eſt de medicamentorum poteſtate: aut ex manifeſta. Occulta quod hic narrat de Ægyptia arbore, quæ centeſimo quoque anno fructum ferat. Manifeſta eſt, aut à materia interna, aut à qualitatibus ipſius, aut à conditionibus, quas vocant circum- A ſtantias, aut ab externis, iſque duobus: nempe à ſolo, & ab aere. Aeris conditiones vel ex inclinationibus Cæli communes, vel ex ſitu peculiares, vel ex anni tempeſtatibus. A materia cuiuſque ſitu partium, vt craſſa, denſa. Item copia, multa. à qualitatibus calida, humida. à conditionibus, vetula, nouella. à ſolo, pingui, raro. à cæli ſegmentis, ad aquilonē, arcturum. ab anni partibus, vere, æſtate. Tum hæc omnia digereret: exemplis firmaret: adduceret obiectiones. Profectò Abſyrtus ille Medeæ non tam membratim fuit cōquirendus. Nunc enim ait, nouellas ob humoris nimietatem non poſſe maturè expedire coctionem: atque etiam quia multo egent alimento. Itaque ſibi ſuccum parant. Et ſuprà dicebat ſemen non eſſe, niſi perfectæ ætatis. Ætas B autem iuuencularum nondum perfecta. Ὀψίκαρπα καὶ μὴ, κατὰ τὰς ἐναντίας ὥρας. Pro ratione ætatis ſunt vel ὀψίκαρπα, vel non. Quia nouellæ, ſunt: non nouellæ, non ſunt. Hîc ἡλικία ætatem dicit qualemcunque. Aduerte loquutionem, ἢ τὸ ὅλον τῆς τροφῆς. Senſus apertus, fortaſſe non abſque mendo. Τὰ δ' αὖ πάλιν. Idem euentus, cauſa contraria. Nouellas obruebat materia: vetulas deficit. Itaq; opus habent multo tractu temporis ad conuaſandam minutam ſuppellectilem.

Πόρρω τῆς ἡλικίας. Hic ἀκμὴ pro meliore ætatis parte. Sed angit codex, ὡς ἔτι φασί. Quæ exacta ſunt ætate, ita longè fructificant à tempore ſtato aliis: vt ipſæ ſunt longè ab ætate meliore. Subdit deinde exemplum arboris Ægyptiæ cuiuſdam, quæ centeſimo quoque anno fructum fe- C rat. Fides conſtantia penes autores ſit: Sanè ſi arborem ſpecie fructiferam, ætate effœtam habeat noſtrûm quiſpiam in viridariis, haud ſanè ſextum expectet annum parturientem illam, nedum vt eius ignauiam ſuſtineat ad centeſimum vſque. Igitur prudens Philoſophus deleuit maculam mendacii verbo illo, μυθολογοῦσι. Quia non ſatiſfaciebat exemplo fabuloſo: ſubdit aliud verum & cōfeſſum de Sycomoro, quod accommodet ad priorem hiſtoriæ huius partem, id eſt ad nouellas. Eæ namque impediuntur ſucci copia, & quia ad ſuum incrementum requirunt alimoniæ plurimum. Sycomoro non ab ætate, ſed à ſpecie atque temperamento natura par. Ei namque attribuit ἀτροφίαν καὶ πάθος. Quapropter nonniſi oleo D delibutos fructus percoqui. Caleſit enim à Sole Oleum: tum calefacit: éſtque Solis quaſi πρόξενος & vehiculum, quem tanquam in hoſpitium introducat. Hæc vna cura: altera ſimilis ſubſidii, alterius rationis, qualis & Ficis in Græcia. Ficos ibi culices aperiunt: quo ſubeat Sol. Sycomori fructum vnguibus ferreis ſcabunt Ægyptii: quo præſtetur idem. Οὐ μόνον δὲ τὸ πλῆθος. Argumentum à maiori. Si copia ſucci nimia, facit ſterilitatem: quanto faciliùs fructuum dilationem? Eſt enim ſterilitatis imago quaſi quædam hæc, dum ceſſat fructum ferre,

quo debet tempore. Ait igitur ea de cauſa fieri ſteriles aliquas. Eſt igitur in his ἀκαρπία, in illis ὀψικαρπία.

Καθάπερ εἴρη). In Hiſtoriis dictū eſt de Vitibus hircillantibus, ſic enim voco τραγώσας. Quia capræ fœturam explent: hirci non explēt: vnde prouerbium eſt, hircos mulgere. Sic etiam de Amygdalis & dictum eſt, & dicetur: tum de aliis quæ pertuſionibus, & adactis clauis caſtigantur: cuiuſmodi eſt Olea, in cuius radices Oleaſtri cuneus infigitur. Τετερημένων pertuſis: κολαζομένων, vulneratis. Apertis enim fluit, quod nimis eſt. Claui autem impinguntur: vt diutius laboret ex perpetuo vulnere auara nimis radix. Si enim clauus non ineſſet: vulnus obduceretur in cicatricem. Quamobrem rurſus ad ingenium rediret tyranna radix incommodo liberata. Ideò dixit, τῆς ὑγρότητος ἀποκριθείσης, exacta humiditate, quæ fructum non ferebant, ferent: quæ ferebant, meliorem atque pulchriorem ferent.

Τὰς δ' ἀμυγδαλᾶς. Oſtendit quibus artibus meliores euaſuri ſint fructus. Exciſo, inquit, ramo effluet humor ſuperfluus: vnde ex amara fiet dulcis. Hoc eſt & κενοῦν & κολάζειν: vt alibi vtitur ἐκκαθαίρειν. rectè. Amaritudinis enim vis videtur impuritatem afferre ſucco. Ideò dixit, purificari fluxionem. Hoc quaſi pro cauſa ſtatuit. Sed altiùs eruenda eſt. Non enim eſt qualitas admiſta ſucco, quæ detrahatur: ſed vt in venæ humanæ ſectione, quod relinquitur ſanguinis, regitur à natura. Amaror igitur in Amy- C gdalo eſt ex incoctione. Quod ſatis manifeſtum eſt ex fructibus qui antequam matureſcant, amari ſunt, vt Glandes, Cucumeres. Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ συκῆ. Liberat fidem ſuam, cùm explicat exemplis illa verba, τετρημένων καὶ κολαζομένων. Declarat enim quænam ſunt arbores aliæ præter Vitem. Non mirum verò de Ficu, ſi demptis radicum partibus melior fiat. Non parum in natura plantarum exercuimus nos. Etiam Ficus radicem timari voluimus. Hoc poſſumus profiteri: nullam omnium arborum tam craſſas, tam implicatas, tam confertas mittere radices: ſi eæ cum cætera magnitudine compa-rentur. Quæ ſequuntur reliqua, perſpicua ſunt: nec indigent interpretatione. Dixit, πέταλον pro ramo. Nam πέταλον non naturæ vocabu- D lum eſt, ſed officii ab arte. Sic Demoſthenes in oratione contra Midian. Demoſthenis nomen, eſſe priuati: τῦ χορηγοῦ, non eſſe priuati nomen aut Demoſthenis, ſed ciuitatis.

Alibi monuimus, in libris Græcis inſcitia ſcriptorum ſæpe in pronomine reciproco omitti aſpirationem: ſic hoc capite bis. Itaque lego, ἔχειν περὶ αὑτὸν κάλυφος. Et, καὶ ἐν αὑτῆς, καὶ περὶ τὸ περιέχειν. Et, δένδρων δυσμέτρητος, non, δένδρων. Et, ἀναδύντος γὰρ ἔτι, vt legitur: non vt corrigunt, ἔτι. Et βραδυτέρας πως τὰς πεπάνσεις, non βραχυτέρας. Nam neque ſenſus conuenit: & ſi detur ſignificatio celeritatis: tamen non e-

A rit verum. Dulcia namque ſeriùs coquuntur. Et, σύμφωνος ὁ λόγος, non συμφώνως. non enim eſt verbum ἴχει. Et, ὁ ἀὴρ ὁ τῆς πόλεως, καὶ τῆς ἀξίας, non ἰξύας. Et ὅσγε πως, non ὅσι. Et ἐναντίως ἔχει, non χύει. Videntur enim librarii malo quodam fato dixiſſe ſacramentum: vt alterum pro altero falsò ſupponant. Et καθ' ὅλας καὶ ὀψικαρπίτης, vt ſcriptum eſt: non περιϊκαρπίτης, vt deprauant. Subinfert enim exemplum nouellarum, quæ ſunt ὀψίκαρπα. Et ἰκανῶς ἔχει, non ἰκέτῃ. Scriptum eſt etiam ὀψικαρπεῖν. alibi, ὀψικαρπεῖν. haud magni refert. Et ἀχυλώτης, non ἠχυλίτης. Mendum facilè, & hic & alibi ſurrepſit elementorum affinitate.

Theodotus, ὅσον ἂν ὁ ἥλιος ἐπιθῇ, quan- B tumcunque Sol tepefecerit. Non ex Interpretis fide. Περιαλλοιῶσαι, immutari poſſit. Et ſubticuit præpoſitionem malè: & malè generis verbum poſuit pro ſpecie. Enimuerò quod quaſi ex Cicerone recentiores audent, non eſt ferendum. Vertunt enim ἀλλοίωσιν immutationem, ne barbari, ſi alterationem dixerint, videantur. At barbaria, vocum vitare barbariam ſententiarum, mera Latinitas eſſe mihi videtur. Aliud enim eſt ἀλλοίωσις, aliud μεταβολή. Hoc illius genus eſt. Itaque cùm dixero, immutatum: iam Philoſophus bonus ambiget: in ſubſtantiáne, an qualitate, an quantitate, an loco debeat intelligi. Sed hoc cæcos miſſos faciamus: qui cùm ſint verborum faſtidioſiſſimi aucupatores: ſicubi caſtigentur: de verbis nos C litigare calumniantur. At vetera ſinerent ſuo iure vti: κίβδηλα ne inueherent. Dum nos caſtigare volunt, æquo animo ſuſtineant caſtigationes. Ἀθρόως ἐπιοῦσα. Vniuerſa excurrere ſolita. Inuadens, propriè. Nam quò excurreret? Ἅμα δὲ καὶ ἐν αὐτῷ συνεργάζεται δύναμις ἰσχυρά. Fructum conficit atque percoquit. Non expreſſit, τὸ συνεργάζεται ἐν αὐτῷ. Communem cum Sole operam ponit. Quia dixit, ἥλιος ἐπιθῇ. Idem fuerit ac ſi dicat συνεπιθῇ. Sic ἐπιοῦσα, perinde ac συνεπιοῦσα. Ἐποίησεν ἀθροισμόν, collectum maximum facit. addidit ſuperlatiuum de ſuo. Et collectum maluit quam collectionem. Collectam Cicero, τὸ ἔρανον ſiue τὸ σύμβολον. Et efficacius eſt ἐποίησε, quàm ποιεῖ. Significat enim abſolutam effectionem.

D Βλαστήσεις ἀθρόαι, germina congeſta: peſſimè. Non enim germina ſunt cumulata: hoc enim eſt congeſtum: ſed diſtantia. Ἀθρόαι tamen, quia ſimul eodem erumpunt tempore, alibi tamen aliud, non cohærentia. Ὥστε καὶ ψόφον ποιεῖν: vt & ſonitum facerent: faciant potius. De arboris natura loquitur, quæ ſibi præſens eſt. Ὑπὸ τῶν χειμώνων κατεχομένας. Quæ hyems diu retinuit. Quæ hyemes cohibuerunt. Ὥστε μὴ πολὺ καθυστερεῖν. Vt non multo ſeriùs poſteriora perfici poſſint. vt non ita multùm præueniantur. Τὸ μὲν ἀθρόον, ſummatim. minus aptè. ſimul. Ἡ ὑγρότης δὲ καὶ ὑδατώ-

καὶ ὑδατώδης. Corrige vbi eſt ſcriptum amittenda, omittenda. Τὰ κελύφη, putamina. fideliter. Nemo tamen dixerit Latinè Fici corium, putamen: tanto minus acini. Hic deſiſtendum fuerat: id quod alibi facit ſine cauſa. Ἀθρόως πως. Summatim, vt ſuprá. Πως hîc ſignificat σχεδὸν, aut ὡς εἰπεῖν. Eodem penè tempore cunctum edens fructum. Hoc enim eſt ἀθρόον, τὸ πᾶν ἅμα: quaſi ſub oculos ſubiiciatur, ὑπὸ τὸ ἀθροῦν. Theodorus maluit, quodammodo ὑπόσκια, vmbra opacant. Fortaſſe ſcriptum reliquit, opacantur. Ἔτι μᾶλλον, longè amplius feſtinationes apparent. Maturatio eſt, non feſtinatio. Adhuc magis citantur ad maturandum. Πρώϊον, præcoquum. Præcoquum eſt id quod anteuertit, non vſitata lege temporum. At ὡραῖον ſibi naturale eſt: & à ſua ſpecie habet, vt tempori fructum edat. Præcoqua ingenia apud Quintilianum. Apud Horatium, præcanum, ante ætatem ſcilicet. Πολλαὶ δὲ διαφοραὶ καὶ ἀμπέλων, καὶ συκῶν. Minus bene Theodorus. Vites enim, & Fici permultis inter ſe diſcriminibus diſtant. Non enim Vitis & Fici mutuas differentias: ſed vtriuſuis ſpecies differentes intelligit. Ἴσως λεκτέον. Fortaſſe dignius eſt. περιζυλία hîc, illic ἀφέλεια. Περιοχαὶ ſeptum, minus commodè. Septum nunquam contingit id quod ſepit. Neque ſeptum totum ambit. Καὶ ὀλίγον ἔχοντες ἅμα, καὶ τοιαύτην ὑγρότητα. Addidit, ſdque pingue. At ſatis eſt, τοιαύτην. πίτυς, Larici. An rectè ſit interpretatus: alibi diximus. Nuſquam enim tota Græcia Larix.

Γλισχρότητά τινα ἔχοντες, Gliſcentes. Quanquam verba ſimilia ſunt: tamen ſignificatus eſt diuerſiſſimus. Sed γλίχομαι eſt origo noſtri verbi, quod ſignificat appetere. Signatiſſimè apud doctiſſimum Poetam, Turni violentia gliſcit: quia creſcebat, & præceps incitabatur. Ἡ τῆς ἰξύος. omiſit Theodorus. Fortaſſe ἰξύος reponendum. Μικρὰ ἡ ἐπιῤῥοή. Parum alimenti influi poteſt. Scio fluxum habere ideam participii. Verbum ipſum paſſiuè poni, nunquam memini. Ἡ ἐπίστασις ὅλη. Totus acceſſus parciſſimè agitur. Non Latina dicendi ratio. Et ἐπίστασις non eſt acceſſus, ſed quod alibi ἵστασις. Occupatio. conſtitutio. Κέκρανται, media temperie conſtant: peſſimé. Non enim ſunt ἄκρατα.

Καὶ ἐν θερμασίᾳ. Satis calidæ. Paraphraſis μανὰ, ſoluta. Vox ambigua, & Philoſopho fugienda. Συμμετρίαν, Admiſtionis ratione percongrua. Nihil ad punctum. Quarum concretio temperatione quadam, quæ in ipſis mediocris eſt, reſpondet naturæ aeris ambientis. Sic dixiſſet fortaſſe Ciceronianus. Ὥσπερ τῶν εἰρημένων. Theodorus omiſit. Omiſit & illud, κύριον. Non poteſt promitti, vt ratum futurum ſit huic naturæ, quod de ea pronunciabimus. Οὔτε πρωϊκαρπίαν, οὔτε ὀψικαρπίαν, neque maturus, neque ſerotinus fructus. peſſimé. Maturus nihil aliud dicit, quam percoctum calore naturali. At id tam in ſerotino quàm in ipſo tempeſtiuo inuenitur.

A Non eſt eadem in hoc licentia ſignificandi, quæ in aduerbio eſt, cùm dicimus: aliquid maturè fieri. Nam etiam imperfecta quędam, maturè fiunt: at ipſa non matura. Docet hoc origo vocis. A diei ſiquidem tempore ducta eſt: nempe à manè: cui præeſt Matuta dea. At in ipſo matutino ſpatio roſa maturè exit, quæ tamen inchoata eſt, necdum matura. Cæterùm quod toties conqueſti ſumus, multi Grammaticè, pauci Latinè loquuntur. Confudit ergo Latinis quidem Theodorus τὸ πρώϊον, καὶ τὸ πεπεμμένον. Ἐπὶ πολὺν χρόνον περιστεροῦντα. Diutius ſe tueri, atque protelare poſſit. Vides ambitum. Κατὰ τὰς ἐπαυσίους ὥρας. Theodorus omiſit. Καθ᾽ ἡλικίαν ὀψικαρπότερα. Theodorus addidit ad explicationem vtriuſque

B ætatis: ſerò, maturève. Τὰ δ᾽ αὖ πάλιν. Theodorus, Veteres autem ceſſant. Paraphraſis. Sic addit, effœtas. Μυθολογοῦσι, narratur. mutilei Διατετραμμένων, καὶ κολαζομένων. Perforatu caſtigantur. Confudit in vnum quę diſtinxit Philoſophus. Nam & perforantur, vt Amygdalus: & ῥιζοτομοῦνται, vt Ficus: quæ eſt κόλασις.

CAPVT XX.

XX. Capitis argumentum. Comparantur inter ſe arbores, & frumentacea, quoad ſolum naturam. Cauſa redditur, quamobrem læto ſolo fruges lætiores: arborum fructus minus commendabiles.

C EN τῷ αὐτῷ δ᾽ ἴσως γένει. Tametſi hęc poſtea exactiùs (nam mox tractat cauſas quas omiſit ſuprà, cùm diceba: Vitis ſpecies plures: neque omnes eodem tempore fructum perficere) tamen hîc cum eo quæramus cauſam affectus, qui pertinet ad productionem & maturationem. Ita erit perfecta demonſtratio, atque ex demonſtratione perfecta ſcientia. Eſt autem affectus is quoad ſolum. Huius analogiam tractationis deſignat illis verbis: ἐν τῷ αὐτῷ γένει αἰτίας. Non verè genus idem. Quippe à formis, & ideæ totius internis affectibus ducebat cauſas: humore, ſiccitate, denſitate, eiuſmodi. Ea ſanè ſunt efficientia primaria, aut ſecundaria. At ſolum, ac cælum, ſunt externa. Igitur analoga & concauſæ. Id

D adeò, vt ager, propter qualitates ſit concauſa efficiens: propter alimentum, ſit materialis. Iccirco dixit, πως. Quia non idem penitus cauſæ genus. Τὸ μὲν, τὴν ἀρίστην καὶ πίειραν, ἀρίστην εἶναι τοῖς σιτηροῖς. Quę eſt optima terra ſimpliciter, non eſſe optimam πρός τι. Non reddit rationem: reddamus nos. Optimo debetur optimum. Frumenta ſunt optima ſimpliciter, omnibus aliis fructibus anteferenda. Iccirco lætiſſima fœcundiſſimáque terra debetur eis. Fœcunditas enim eſt finis terræ ad alendum. Sic frumenti finis nobiliori lege vita eſt, quàm Glans, aut Rapum, aut Caſtanea. Τὴν πίειραν, καὶ βαθύγειον. Sunt explicationes τῆς ἀρίστης: vt pinguis ſit, ſed non lenta, ſed ſoluta, ita vt alto ſulco ſeri poſſit. Si enim tenuis pulpa eſt, cui ſubſit totiꝗ

aut rubricæ, aut argillæ cruſta, non eſt βαθύγεως.

Ἀλλὰ τὴν δευτέραν, ſecundariam: ſicuti ſecundarius panis. Sic Plautus, ſecundo in precio. Et vſitatè dicimus in prima cõmendatione. Quia omnia entia ſuum quicque obtinet ordinem. In XII. diuinæ Philoſophiæ declaratum eſt, nullas duas ſubſtantias eſſe vnius perfectionis. Eſſent enim vna, non duæ. Quia æqualitas in ſubſtantia eſt identitas. Ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ βάθει. Incipit reddere rationem, quare à meliori terra deterior fiat arboris conditio. Propterea quòd radix multum nacta, multum trahit. Multum nanciſcitur: & quia multum ineſt, & quia licet multum occupare propter obſequium ſoli, & probitatem. Probitas autem eſt tum in ſucci copia, tum in facilitate. At exſuctior terra minus alit: minus ergo alitur arbor: minus ergo corporis, & minus ſucci. Probior ergo concoctio. Contumax terra minus admittit. Radices ergo non tot ex locis ſuggunt: nempe non ita diffunduntur. Εἰς βάθος ἰούσας ῥίζας. Duæ cauſæ. Multum terræ contingit radix, ipſa grandis, multis ex partibus attrahere quit. Prima hæc: εἰς βάθος ἰούσας. Altera, τῆς χώρας εὐτροφοῦς, actiuè, terra vbere & opulenta ad alendum. Πλεῖον τοῦ συμμέτρου. Hoc ergo vitiatur ſuccus: quia modum excedit. Itaque fit inſuauis, inſipidus, minus aptus ad nutriendum: aquæ ſcilicet propior, ac ſegniùs elaboratus. Ἐπισπῶνται, verbum ſignatiſſimum ob præpoſitionem. τὸ ἐπὶ namque ſignificat τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον. vt poſteaquam quod ſatis eſt traxerint: quod nimium eſt, porrò prætereà trahant. Ἐν δὲ τῇ λεπτογείῳ. Contraria ſignificato, non vocibus, λεπτὸν, βαθὺ, tenue ſolum, & profundum ſolum non res ipſa, ſed vſus fecit vt eſſent contraria. Nam ſabuleta, ſunt βαθυγεώτατα. Sed ita tenuit conſuetudo, vt βαθὺ deſignaret hîc, vber. Itaque perſtat in hac contrarietate. nam ſuprà erat, εἰς βάθος: hîc μὴ βαθεῖα. Figura à nobis alibi animaduerſa. Cùm dixit, λεπτογείῳ, appoſuit contrarium cum ipſa negatione. Sic Homerus ἴσασιν οὐκ ἀεικές. Etiam Ariſtoteles ea vſus eſt, & appellatur aſſeueratio. Tametſi hoc loco alterum quaſi alterius cauſa eſt. Vt quia ſit exſucta, non admittat profundum ſulcum. Contrarium illud ſanè, τὰς ῥίζας ἐπιπολαιοτέρας. Si non eſt profunda, non erunt profundæ radices, ſed ſuperficiariæ. Sic hîc τροφὴν ἐλάττω, minus alimenti, contrarium illi πλεῖον τοῦ συμμέτρου. Non ſanè minus quàm deceat, ſed minus quàm ὑπὲρ μέτρον illam. Ideò ſubdit συμμέτρον. Quærat hic aliquis. λεπτόγεων, terram tenuem, oportere eſſe faciliorem: faciliorem quæ in eam radicum aditum atque diffuſionem. Ita verum eſſet, ſi ſuccoſam agnoſceremus. At ieiuniorem intelligit. Quid igitur quærat radix, etiam ſi agatur in profundum? Aut quibus conatibus, ſi ipſa eſt imbecilla? Itaque in exſucta minor eſt radix: à minore minus quæritur.

Ἐπεὶ καὶ ἐν ψαφαρᾷ. Argumentum à minori. Si in ſabuletis & ſaxetis, quantum ſit ſatis ad vitam præſidii, & opum ad fructificandum

A capere poſſunt, quanto commodiùs ἐν λεπτογείοις; ψαφαρὸν, friabile. Qui aliter interpretantur, à nobis alibi caſtigati ſunt. Friabile, cuius non contumaciter cohærent partes. At cohærent bi muris beneficio. Vbi ille non fuerit: cohæſio defuerit. Καθάμμοις, καὶ ἐν ῥωχμοῖς. Modum explicat, quo ſibi ſuccum trahant in ſabulonibus καθάμμοις. Facilè namque diducitur ac cedit ſolum tale: ῥωχμοῖς, in rupibus. Scilicet per anfractus atque ſaxorum commiſſuras rimantur ſibi viam: cùm obiectu lapidum deflexæ, quærunt quà tranſmutant. Ἔτι δὲ καὶ καταψύχειν. Addit commoditatem ab humo infelici. Maior propoſitio. Radix amat refrigerari. Οἱ δὲ ἐπιζητοῦσι τὸ δένδρα. Minor. Saxea refrigerant. Patet concluſio. ἐπιζητοῦσι. non

B vacat propoſitio. Inſuper hoc quærunt. Id eſt, præter id, quod eſt, poſſe radices promouere, ſiggere, ali: volunt etiam refrigerari. Ὁ δὲ σῖτος. Explicatio alterius membri comparationis. Ait frumenta in agro officioſo multum radicum agere poſſe, eáſque in profundum.

Συλλαμβάνει μὲν πλείω. Quia dicit πλείω, dicit σῖτον. Concipit plures radices. Quare? διὰ τὸ κατὰ βάθους εἶναι τὰς ῥίζας. Non tamen explicauit cauſarum differentias. Quare nocebat τὸ εἰς βάθος arboribus, at frumenta iuuat? Propterea quòd frumenti ſtipes ſiccus: patet ex culmo, & ſtipula: Fructus numeroſus: ſtipes breuis: ſemen penè nudum. Ergo quantum trahit, tantum quit excoquere. Frumenti commendatio eſt in copia. Semen puſillum citò perficitur. Celeri-

C ter namque claceſcit: quia ſicciuſcula natura. Tot nominibus ei debetur humoris multum: tot rationibus maturare poteſt. At non apud Indos Mexicios. Tanta enim ſubeſt humiditas, vt luxuria marceſcat. Ἐν δὲ ταῖς μοχθηραῖς. Contrarium parti ſuperiori, cùm dicebat πλείω. Et naturæ arborum, quæ in macro ſolo ſatis trahebant. Cùm igitur frumentum in læto ſolo multas agat radices, in macro areſcet, quia multas agere non poteſt: & multis eget alioqui. Καταψύχεσθαι δοκεῖ. Ratio quare exiccentur. Quia exuruntur. Exuruntur, quia non teguntur humo. ſuperficiariæ namque ſunt. Quòd ſi imbres interuenerint, (id enim ſignificat præpoſitio in verbo, ἐπιβρεχεῖ) necantur, putreſcunt enim. Ideò dixit, πολὺ δ' ἐξαμβλοῦται, χεῖρον δεῖ. Si-

D quid non interit penitus, at illud deterius eſt. Sic è contrario reſpondet in arboribus incommodum: Quarum fructus humore nimio corrumpuntur aut vitiantur. Id quod ſimile eſt huic frumenti vitio, quoties imbribus occupatur id quod eſt in macro ſolo. Hoc ſibi vult illud, ὁμοί. Quaſi dicat, ὁμοίως. Ἐξίσταται τῶν γενῶν. Verbum hoc iam eſt examinatum, & res ipſa ſuprà. Vix enim veritas hoc patiatur: vt imbribus genera mutentur. Qualitates quidem aliæ fiunt: ſpecies & idea manet.

Lego, καὶ τῆς χώρας ἀτροφοῦς, non autem ἀτροφοῦς. Et, διὰ τὸ κατὰ βάθος, deleta negatione. Et,

καὶ τὰ-

κὰ πεφύξιαι οὐ δ' ἦτις, vt emendarunt.

Theodorus, τὴν ἀείσαν, καὶ πίειραν, καὶ βαθύγειον, pingue, altum, lætúmque ſolum. malé. Nam neque altum, explet τὸ βαθύγειον: & τὸ ἀείσλω, non expreſſit ad quam referretur ὁ δευτέρα. Itaque ſententiam ipſam, reperta voce, fecit & ſuauem & efficacem Philoſophus. τὸ μὲν τὴν ἀείσλω ἐστὶ τοῖς δένδρεσι. Altum ſulcum dicimus: altum ſolum an dicatur, obſeruandum eſt ex autoribus. Τὴν δευτέραν, quod deteriùs conſtet: & familiaris huic viro χωρίζωνται, verbo addito: neque exprimit ſecundariam in bonitate. Nam deterius eſt comparatiuum improbitatis: δευτέρα eſt ordo bonitatis. Nā infrà μοχθηρὰν dicit. Λεπτόγεων, gracili, tenui. etiam λεπτον Herodotus. Ψαφαραῖς, duabus ambiit vocibus, arenaceis ſabuloſiſque. Καθιέμενα, καὶ βιαζόμενα ταῖς ῥίζαις. Nituntur: & in diſiecta tellure radices nimirum ſuas demittunt: Vt ſibi viam faciunt, qua radices demittant. Ἐν ταῖς ἀγαθαῖς. Solo frugali. Vtitur origine pro dedi ícto. Nam à frugum bonitate frugalis vita. Haud tamen idem ſignificatum. Frugi vir, vtilis in parſimonia temperata. At ἀγαθὴ γῆ, vber & larga & liberalis: denique ſignatiſsimè dapſilis, quæ dapes ſumminiſtret. Ὅταν δὲ ἐπομβρίαι γένωνται, καὶ πολὺς ὁ διασωζόμενος χείρων ἐστι, cùm verò imbres acceſſerint: deterius pre alimento nimio credēdum eſt. Omiſit neceſſaria verba duo, πολὺς διασωζόμενος. Et præſertim articulum ὁ. Aliud enim eſt πολὺς διασωζόμενος χείρων. Significat enim multum eſſe incolumē. Et aliud, σωζόμενος. Significat enim magnam partem eius quod non interit, eſſe deterius. Tametſi effugit putrefactionem: tamen non vitauit vitiationem. Ingratus prouentus, quia inutilis.

CAPVT XXI.

XXI. capitis argumentum. Quæ videntur eiuſdem generis, non eodem tractu temporis fructum gerere ad maturitatem vſque. Non eſſe generis eiuſdem proximi, ſed ſummi, ac ſpecie differre. Quare non eſſe mirum ſi ad fructificationem diuerſa quoque natura ſunt.

ATOΠΟΝ δ' ἂν δόξειεν τὸ ἀμφοῖν ἴσα. Quod ſuprà dixerat, Vitem Ficúmque diuerſas vtranque ſpecies habere, fructificationiſque tēpore differentes: eius rei propoſita quęſtione cauſas inquirit. Quamobrem rectiùs feciſſet Philoſophus, ſi hæc ſtatim ſuperioribus continuaſſet, antequam compararet agri naturas aptas ad fruges & ad arbores. Et rectiùs feciſſet Theodorus, ſi hinc nouum caput ſeciſſet. Conſtituit autem quæſtionem in naturæ ſimilitudine. Nanque animalia (Canem excipit) nulla ſua tempora variant, variis alioqui ſpeciebus. At variant Vites & Fici, ſicuti ſuprà dicebamus: quibus addit etiam Malos & Pyros. Quinetiam in Prunis & Abellinis animaduerti poteſt. Et in fructibus olitoriis Pepones quoque & Cucurbitæ patiuntur idem. Canibus autem non omnibus idem tem-

A pus vterum gerendi: diuerſo nanque Laconicæ, quemadmodum diximus in *Hiſtoriis*. Vbi caſtigabamus Hippocratis ſimplicitatem, qui matrices vnguibus irritatas, eiicere fœtus aiebat. Non enim ſtatus eſſent partus, ſi propter eam moleſtiā ſeſe potius exonerarent, quàm parerent legibus Conditoris. Nam quid rerum omnium quæ à nobis vſquam agnoſcuntur, aperit ea inguinis oſſa, per quorum diductum hiatum fœtus egreditur? Sed de his in libris de ſemine genitali. Quare igitur inter animalia ſola Canis ſpecies variat: inter plantas tot ſunt diuerſitates? Quia pluribus diſtant inter ſe plantæ differentiis, quàm animalia. Quare à certis formis certi affectus: à diuerſis diuerſi. At ipſe, vt penè ſemper, fluctuat in ſolutio-

B ne. Ac primùm quidem ait, fortaſſe ne in plantis quidem reperiri diuerſitatem hanc. Sed eas quæ ſerò maturent, ſerò concipere, ſerò florem edere. Nam hunc ad modum animalia quoque mutare tempora conceptionum. Et ſanè in Iumentorum genere equæ aliæ Vere, aliæ concipiunt Autumno. Itaque duodecimo pòſt menſe pariunt, licet non eodem. Ita etiam fit in pecore alio. Hæc reſponſio multam præ ſe fert rationem. Tamen haud ita eſt. Nam & Vitis, & Ficus, & Pruni, omnes iiſdem flores explicant penè momentis Lōgè tamen aliis interuallis pariunt. Æquè cum aliis floret ea quæ Iulio menſe habet vuas eſculentas: & ea, quæ vix Septembri extremo; quam Bumaſtem vocant.

C Itaque reſponſio cùm minus placeret, ſeſe contulit ad aliam, quam videbimus. Καὶ τἆλλα. Quæ nos addidimus ad exemplum. Sanè in Malorum genere Nanæ quædam ſunt, quę ipſo vere fructum ferunt. Et inter Pyros, eæ quas Moſchatas ab odore dicimus. Quinetiam in hoc ſuburbano, vbi nos hæc nunc ſcribimus, ſpecies quædam eſt, cuius fructus non à floris parte incipit matureſcere, ſed à pediculo, contra quàm fit in aliis. Ἀλλὰ πεισόχρονα κατὰ τὰς κυήσεις. Reſpondent inter ſe temporum æqualitate. ἰσόχρονα, ſatis erat: addidit præpoſitionem ad comparandum. τὸ παρὰ nanque ſignificat, iuſta. Quia quæ iuſta ponuntur, admittunt iudicium comparationis. Τὰς κυήσεις, καὶ τὰς ἐκτροφάς. Quia quod concipiſſit, edunt: quod edunt, educant. Τὸ ἐκτρέφειν. Compa-

D rauit, qui eſt inter prima rudimenta & perfectionem, quo potuit modo. Alitur enim tunc & creſcit Cæterùm animal extra vterum eſt: fructus etiamnum quaſi in vtero plantæ. Sanè animalia edita iam perfecta ſunt: neque fit eis acceſſio, niſi quantitatis ac firmitudinis. At fructibus totus deeſt actus, quoad vſui ſint, vel edendo, vel ferendo. Παρισόχρονα. χρόνος eſt quaſi materia ἴσον quaſi forma παρὰ nota collationis, vti dicebamus: vnde & παραβολή. Hinc noſtrum, par, pariter, comparo. Ἀλλὰ μόνον παραλλάττει. Non eadem ad concipiendum ſtata tempora. Κατὰ τοὺς τόπους. Quia pariunt in Autumni fine Capellæ Medulorum ac Vibiſcorum: alibi etiam ad Aprilis initiā. ſunt etiam quæ Iunio menſe. Sed quid in aliis immoramur? Homo ſatis exemplorum dabit. Toto

nanque parit anno, quia toto item concipit. Vt non ſolùm à locis, ſed ab habitudine, atque etiam interdum euentu fortuito. Καὶ μάλιστά γε ξυνεπιδρομώμενα. Hoc iam dixit præceptor in Hiſtoriis, διὰ τὴν ἡμερείαν, καὶ τὴν ἀτεχνίαν. Quoniam fouentur tecti commoditate & victu liberaliore. Multum enim facit magiſtrorum cura: munimentum ab iniuria temporum: ſecuritas de quærendo cibo. Quæ conditiones locorum cælíque vitare queunt incommoda, & beneficiis emendare. Καὶ προσαποδίδωσι τὸ ἀνάλογον. Pro rata dependent. Proportione reſpondent. Seriùs percoquunt, quia ſeriùs conceperunt. βλαστήσεις hîc accepit fructuum inchoationes: alibi pro foliis tantùm. Οὐ μὴν, ἀλλ' ἐφ' ὧν τοῦτο μὲν δεῖ. Altera capitis pars cum accuratiore diſquiſitione. Detur, inquit, vt ita ſit: at non ſunt eiuſdem generis, ſed ἑκάστῳ ὥσπερ ἐν ὁμωνυμίᾳ γίνεσθαι τὸ ἀπόρημα. Statim igitur deſtruit hypotheſim. Sumebat enim eſſe, ὁμογενῆ. Negat igitur eſſe generis eiuſdem, proximi ſcilicet. Nam ſanè laxè nimis hîc accipit ὁμωνυμίαν. Sunt enim ὁμώνυμα, quæ ne in genere quidem conueniunt ſuperiore, ſed in genere corporis tantùm aut ſenſibilis. At quarum planta commune genus eſt: ea nullo modo eſſe queunt ὁμώνυμα. Sunt omnino ὁμογενῆ, ἀλλ' οὐχ ὁμοειδῆ. Probat earum diſtãtias in formis ipſis. Mites, ſylueſtres, ſteriles, fœcundæ, pauciferæ. Atque id quidem non pro tempore aut loco, ſed tota natura ſemper & vbique. Atqui reſponſio hæc neutiquam tollit quæſtionem. Omnes aſſentiuntur, eſſe ſpecies diuerſas. At ὁμογενῶν nemo ſanus neget, ſylueſtres & mites. Neque Malos quas habemus nos tertio quoque anno ferentes diſtrahet ab earum genere, ſub quo cenſentur eæ, quæ eiuſdem figuræ, magnitudinis, coloris, ſucci, ſaporis fructum ferunt. Neque Auarcas (ſic enim Vaſcones agreſtes vocãt) à mitibus ſeparabit ſpecie, quas poſt cultum ferre docent fructus elegantiores. Ἔστι γὰρ ἰθύ. Mira vox, ſi non ſit mendũ ἰθύ. Eſt vnum rectum, ad quod alia referuntur omnia, tam in animalibus quàm in plantis: atque, vt nos addimus, etiam in metallis & lapidibus: denique in omnibus miſtis. Sic enim dicebat diuinus Pręceptor, Rectum eſſe normam etiam obliqui. Hîc Theophraſtus ait eſſe rectum Naturæ, id eſt νόμον, legem ſanè, vt tum plantæ tum animalia ſint non iiſdem præſcripta pariendi legibus: οὐχ' αἱ αὐταὶ περιθεσμίαι: ſed alia ſint fœcunda, quædam ſterilia, nonnulla media. Ὥσπερ τὰ ἥμερα, καὶ τὰ ἄγρια. Sanè hoc ſuprà diſceptabat, vtrum horum eſſet τὸ ἰθὺ, ad quod alterum referretur ob herbariæ rei contemplationem. Πολύκαρπα. Sanè hoc eſt ἰθὺ in plantis, ſicut κατὰ τὸ βλάστημα aut καθῆκον quodpiam in homine ciuili: quippe cùm largiùs ſuum faciunt officium. Τὰ δ' ὀλιγόκαρπα. Acutiùs qui interpretabitur, dicet, hoc non iam eſſe ἰθύ. Quia disiungit τὸ δ', & oſtẽdit egredi hæc ab officio illo recto ad obliquum: de quo ſub recti ratione iudicium faciamus: ac tanto impenſiùs ſuper illo. τὰ δ' ὅλως ἄκαρπα. Quia τὸ ὀλιγόκαρπον eſt ἄκαρπον aliquo modo. Τὰ γὰρ τῆς ἐρινεῶν. Oſtendit in Caprifico modum ſterilitatis. Nam quòd fructum fert, neque maturat: ne fert quidẽ. Non enim fructus eſt, qui perfectus non eſt: quia fit. & quod fit, nondum eſt. Ἕτερον γένος. Pręſtat quod propoſuit, aliud eſſe genus ac diuerſum à Fico, quia percoquere fructum nequit. Nota loquutionem. τὰ τῆς ἐρινεῶν, ἕτερον γένος. Quę pertinent ad naturam Caprifici, alius ſunt generis. Οὐ δυνάμενα πέττειν. Si non poteſt, non habet principia naturalia: differt ergo ſubſtantia. Vt defectus ſit in ſpecie, non ſola contumacia in materia. πέττειν eſt eius finis. Ideo ſubdit, οὐδὲ δύναται εἰς τὸ τέλειον, neque aſſequi perfectionem. Eſt enim expoſitio τοῦ πέττειν. Hoc igitur τῆς ἀγρίας πρὸς τὸ ἥμερον, vt ne ſit Ficus, niſi æquiuocé. Hoc enim dicebat, τὸ ἀπόρημα verſari ἐν τῇ ὁμωνυμίᾳ. Nunc addit & inter mites differentias, quarum diuerſa genera facit, cùm dicit ἕτερον δὲ τῆς ἀμπέλου. Vites cognomento inſanæ, de quibus & in Hiſtoriis, & dudum ſuprà, munera exequuntur omnia edendi germina, florem, fructum, percoctionem expedire neſciunt. Deſit eis illud τὸ τελειοῦν. Confuſè ſtatuit hæc ipſe. Nam cùm primo loco rectè ſtatuiſſet βλαστάνειν: non rectè ſtatim πέττειν, vt ἀνθεῖν ſubderet. Nemo enim neſcit florẽ præire, βοτρυοῦνται ſubſequi: formatur in racemum flos: tum poſtremò πέττεσθαι affectari. Quam quare ſeparauerit ab eo quod poſtea dicit τελειοῦν, non equidem ſcio. In fructu nanque idem eſt πέττειν καὶ τελειοῦν. Et modò ipſe dicebat idem: ſed tueamur dignitatem ampliſſimi viri optimè de nobis meriti, vt πέττειν ſit tractus maturationis, τελείωσις finis. Nota verbum βοτρυοῦνται, racemantur. Quia ergo peculiares habent naturas, pro diuerſis ſtatuendæ ſunt. Τῇ ἰδίᾳ φύσει: Si eſt propria natura, non eſt cum aliis communis: Si habent διαφορὰς, non ſunt vnum, ſed aliud. Si ſunt ἕκαστα talia, non habẽt communem naturam. Nimirum igitur δικαίως λέγοιντ' ἂν ἕτερα κατὰ τὸ εἶδος. Erunt igitur ſpecie differentes. Concluſio demonſtratiua à definitione. Species ſunt quæ ſub communi genere differunt inter ſe eſſentiali natura. Ab hac definitione ducitur illa concluſio. Ecce non ſoluit quæſtionem. Non enim ſunt ἕτερα κατὰ τὸ γένος. At in equis & canibus ἕτερα κατὰ τὸ εἶδος, tamẽ ſtata ſeruant tempora gerendo vterum. Nemo enim ſanus dicat eiuſdem eſſe ſpeciei Cantherium, & equum Hiſpanicum & Belgicum. Item catellum Melitæum, & Sagacem, & Leporarium curſorem, & Anglicum, quem Dogam vocant. Itaque vt ſub Equino genere illa continentur diuerſa ſpecie, quibus tamen eadem pariundo præſtituta dies eſt à Natura: ſic in Vitibus eſſe decuit, quæ Iulio menſe fructum ferunt eſculentum: quæque ſub eodẽ cęlo vix ad Calendas Octobres percoquunt. Ὅσα δὲ δύναται. Repetit de Medica Malo narrationem, quæ nõ videtur quicquam facere ad hunc locum. Quæritur enim hîc illud vnum, An arborũ quarundam ſpecies quia differunt ſubſtantia, differre debeant tractu temporis fructũi ferendo: quandoquidem in animalibus, quorum inſigniores o-

porret

portet eſſe differentias, non ſit idem. Animaduertes hîc quoque confudiſſe atque ordinem peruertiſſe. Primùm dixit πεπαίνειν, deinde βλαστάνειν, tum ἀνθεῖν. καὶ τὰ ἀλλαχόθεν, mutila verba: nō enim partes ſunt functiones, ſed à partibus, aut toto. At βλαστάνειν, effectio eſt. Εἰ δὲ ἀεὶ διατελοῖ τοῦτο δρῶν, Si ſemper in hac actione perſtat. Alterum μεταβάλλει, aut ἀεὶ, aut διατελοῖ: idem enim ſonant. Si enim mutaret, non à ſpecie præſtaret, ſed ab euentibus mutaretur. Addit autem ſatis leuia, nonnihil eſſe inter hæc ſimilitudinis: ſcilicet inter Medicæ propriam vim, & aerem vbi eſt mollis atque officioſus. Illo differre, quòd aer ſit omnibus cōmunis: Medicæ vni facultas interna peculiaris. Vult innuere, qualis ſit aeris potentia externa, qua fit, vt etiam alieno tempore germinent quædam: talem eſſe intimam ac propriam Medicæ: quaſi quæ ſibi ſit talis aer internis præſidiis principiorum.

Lego, παρισόχρονα, æquali tractu temporis, non ἀνισόχρονα. Et, καὶ τὰ ἄγρια, τὰ μὲν πολύκαρπα, non autem καὶ. Et, μαραινομένων, non μακρυνομένων.

Theodorus, τῶν ὁμογενῶν ἔνια. Quædam eorum quæ generis ſocietatem habent. Videor mihi meminiſſe, ſic quoque loquutum eſſe Ciceronem. Credo quia genera ſecantur à ſpeciebus. A ſecando enim ſocius. Cuique enim ſua portio eſt. Vnde communia iuris tribus titulis, pro ſocio, familiæ herciſcundæ, communi diuidundo. Græca vox non ita exactè. Similitudinem enim generis dicit, τὸ ὁμογενές, non autem participationem. At analoga potius habent ſimilitudinem, quàm ἰδέαν integram. Sed de his in quinto ſupranaturalis Philoſophiæ. Τὰ μὲν πρώϊα, τὰ δ' ὄψια. Alia matura, alia ſerotina conſiſtere Imò producere. κακοζηλία intempeſtiua ſæpe, atque etiam ridicula interdum. μηλέα, Pomi. Quid eſſet Pomum, quid à nuce differret, contra veterem Grammaticorum opinionem, diximus alibi. Neque ibi aſſentimur Varroni: ſed Pomum dictum arbitramur: quia etiam ſitim tollerent eorum plurima, ſimul vt eſſet cibo & potui. Tenuit vſus, vt, quemadmodum Caulium appellatio deflecteret à generis ſignificatione, ad Braſſicam priuatim deſignandam: ita Pomum pro Malo caperetur. Tamen Plinius in quintodecimo genere neutro ipſam quoq; arborem appellauit, vbi Poma putanda eſſe docet ſicut & Vites. Παρισόχρονα rectè expreſſit, pari tempore. Πρὸς τὰς ἐκτροφάς, & alunt cùm pepererunt. Educant. Παραδιδόασι τὸ ἀνάλογον, portionem abſoluunt. Exhauriunt tantundem. Explent quantum debetur temporis. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐφ' ὧν τοῦτο μὲν ἔστι, cæterùm in quibus id deſit. Imò verò in quibus ita eſt. Quæ tales ſunt, vt alio temporis ſpatio fructum gerant. Ὥσπερ ἐν ὁμωνυμίᾳ γίνεσθαι τὸ ἀπόρημα. Quæſtio iſta quaſi per æquiuocationem exultat. Qua lætitia quæſtio hęc afficiatur, equidem me neſcire fateor. Hoc tamen verbo vtitur etiam alibi immodicè. Theodorus omiſit τὸ ἀνθεῖν: & illa omnia, καὶ πολύκαρπα, καὶ ὀλιγόκαρπα, τὰ δ' ὅλως. Ἕτερα ἂν λέγοιτο κατὰ τὸ

A εἶδος. Diuerſi generis iure exiſtimentur. Hîc omnino & ſeſe & nos fefellit Theodorus, cùm pro ſpecie genus poſuit. Hoc enim hîc decipiatur, generis eiuſdem eſſe, non eiuſdem eſſe ſpeciei.

Καὶ τὰ ἀλλαχόθεν. Theodorus legit, κατὰ ἄλλα μέρη. Aliis tamen, atque aliis partibus. At nemo neſcit florem ac frondem haud indidem erumpere. Μείζω τινὰ δύναμιν, pleniorem. Ἀέρος μαλακοῦ, καὶ εὐκράτου. Aere placido, medióque conflato tepore. Sanè μαλακῶς, atque etiam conflatè.

CAPVT XXII.

Argumentum capitis XXII. Alio præſcribi termino pulpæ maturitatem, alio ſeminis perfectionem. Semen commodius ac

B *tutiùs ſeruari etiam ipſis in arboribus.*

ἘΠΕῚ δ' ἕτερον τὸ περικάρπιον. Redit ad maturitatis tractationem, quam explet comparatione τοῦ περικαρπίου, καὶ τοῦ καρποῦ. Totum caput planum eſt ac deductum. Quoniã pulpa aliud eſt à fructu, neceſſe eſt vt eius perfectio certo tempore præfiniatur. Sin vltra tempus id progreſſa fuerit, vitiatur ab imbribus & frigoribus. χειμώνων καὶ ὑδάτων καταλαμβανόντων. Deprehenſa gelu aut aquis. Animaduerte mutatos numeros ac genera. περικάρπιον. τούτων. ὑπερβάλλοντα. Τινὰ χρόνον ὡρίσθαι, Quoddam tempus eorum eſſe finem. At etiam fructui certum tempus

C finis eſt. Vult dicere τινὰ, paruum aut modicum. Fructus autem non eſſe huic temporis breuitati obnoxios: ſed ſine detrimento vltra tale tempus progredi poſſe, atque etiam durare. Ideo dixit τοὺς δὲ χρονίους μὴ ὁρ., ſcilicet eam aſtrictam præſcriptionem. Et reddit rationem. Συγκαταφθείρονται γὰρ τούτων, ἢ προεκπηδῶσι. Liberant ſe hyemis iniuria: propterea quòd aut ſimul cum pericarpiis corruptis, ipſi nondum corrupti dilabuntur: aut ſi nō procidunt ambientia operimenta, ipſi exiliunt: atque ita ſeſe terræ vbi mandauerint conſeruantur, vt exeat arbor. Exemplum primi petes ex multis, Pruno Perſico, Armenico. His enim cum pericarpio συγκαταρρεῖ nucleus. Exemplum ſecundi ponit ipſe. Nam ex Strobilo qui non cadit Pino, & ex Cono, qui non cadit Cupreſſo, exiliunt ſemina

D atque ſeipſa proferunt. Atque hîc etiam vides τὸ περικάρπιον, quoad vſum noſtrum æquiuocè accipi. Nam tametſi hîc dicit, οὗτοι γὰρ πρὸς τὴν χρῆσιν ἡμῶν, tamen exemplum ponit Cupreſſi: cuius nullo pacto Conus vel nobis vel etiam beſtiis vlli vſui eſt edendo. Et concinna eſt oratio diligenti obſeruatori duabus in præpoſitionibus aliquo modo contrariis. σύν & πρό. συγκαταρρέουσι. ſimul cum pericarpiis collabuntur fructus: ἢ προεκπηδῶσι. Aut non expectant vt cadat pericarpium, ſed ſed ipſi anticipant egreſſionem, vt ne ab aere vitietur. Præexiliunt. Sic mox, προεκπηδῶσι γὰρ τῶν κώνων ἀνοιγομένων τὰ κώνια, καὶ καταλείπονται κενοί. Anteuertunt ſuo caſu Conorum caſum. Πιτυΐδες εἰσίν. Vt ex Pino vnde fit pix. Mirandum cur ad-

diderit hanc differentiam, qua circumſcriberet hunc affectum quaſi Picoſo Pino peculiarem, cũ tamen vniuerſo generi τῷ κωνοφόρῳ attribuat, & cum illa amplitudinis nota, ὅλως. Περισπερμάτιον ἔτι, etiamnum. ἐκπηδᾷ. Suprà erat πρὸ, nota temporis, quòd præueniebant Conorum caſum: hîc ἐκ, nota loci, id eſt Coni, vnde exiliunt. Neque non conſiderandum quare ſaltum potiùs dixit, quàm caſum illorum egreſſionem atque prolapſionem. Et animaduertendus vſus vocis huius κάρυον. Integram enim ſignificat Nucem: at hîc pro ſemine tantùm. Sanè intellexit de Pini fructu, qui nuculæ ſpecie eſt: non de Cupreſſino, qui eſt paleaceus. Eum itaque vocauit ὑμενώδη καὶ ἀμυδρόν, membranaceum & exile, tomentaceum. At Pini fructum, καρυώδη. Vnde etiam κάρυα dicere potuerit ἀμυδρόν, ἀσθενές, imbecillum. Οὐ μὴν οὐδὲ ξυλώδη. Hîc quoque oſtendit æquiuocationem τοῦ περικαρπίου: cùm omnino figura & facie ſimile ſit in Amygdalo, & Iuglande, & Perſico, & Pruno: vſu verò diuerſum. Hîc tamen ſub eadem tractatione ſtatuit & Iuglandem & Palmulam, atque vtriuſque pulpam extimam vocat περικάρπιον. At quomodo probet τὸ περικάρπιον ἢ ὕστερον τοῦ καρποῦ? hoc enim inſtituit in principio capitis huius, vt oſtenderet, quia diuerſa eſſent, diuerſo tempore perfici: probabat autem illis verbis, τὸ γὰρ πρὸς τὴν χρῆσιν ἡμῶν. At hîc Iuglandis putamen eſt, & eſt περικάρπιον, neque eſt ad cibum noſtrũ: quin contrà potius ſemen ipſum, id eſt interior medulla. Sed ſequamur quod occœpimus. De pericarpiis dixit: de fructibus nunc ſimul & pericarpiis. Pericarpia igitur quædam dilabuntur, quæcunq; ſcilicet carnoſa ſunt ſiue eſculenta, vt Pruno: ſiue non eſculenta, vt Iuglandi. Quædam non dilabuntur, ſed præſidio ſunt ſemini quod continent: qualia ſunt vel lignea, vt Glandi: vel coriacea, vt Caſtaneæ: vel membrana multiplex, vt Milium. præter enim primam cutem nitidam, altera ſubeſt tenuior: vel ſimul eodem tecta folliculo, vt in Pyro: hæc omnia diutiùs operimentorum beneficio ſeruari. Hæc eſt rei ſumma: ſed quàm infeliciter digeſta, partim viſum eſt ex æquiuocatione pericarpii: partim videbimus examinando ſingula. Nam dixit amiſſo pericarpio carnoſo, ſeruari per ſeipſos fructus: quibus autem pericarpium ſit lignoſum, à pericarpio conſeruari. Quis non videt tam Perſici medullæ, quàm medullæ Iuglandis eſſe ligneum munimentum quo ſeruentur: vtrique autem pulpamentum extimum putreſieri atque decidere? Non igitur Iuglandis fructus κατ' αὐτὸν ſeruatur, ſed ambientis ligni tuitione: nihilo ſecius quàm medulla Perſici. Præterea quid ad conſeruationem hanc facit cœtus ille atque ſocietas ſeminum in Pyri, Cidoniſve folliculo? Non enim alterum alterius vel fide munitur, vel ſocietate firmatur, vel præſidio ſtipatur aduerſus temporum moleſtias. Quamobrem ambitioſè ſimul ac fruſtra poſitum eſt τὸ ἀλλήλοις, & τὸ κοινὴν σκέπην. Neque differt hoc membrum ab iis quæ coriaceo amictu conteguntur. Acutiora ſanè iudicia

A nunquam ſatis conqueri poſſint de huiuſce viri ſecuritate. Τὸ γίγαρτον, dilabente acini pulpa: ſicut & os relinquitur in Palmula putrefacta pulpa. Ὑμέσι καὶ χιτῶσι πλείοσι. Diximus alibi maximam ſeminum partem duplici cute obduci, ac fortaſſe omnia, ſi eorum tenuitates oculi vis conſequi poſſet. Ἀλλήλοις πῶς συνημμένα. Quia cohærent ita vt ſe tangant, hoc eſt illud πῶς. Ἄπαντα γὰρ ταῦτα. Hęc poſtrema intellige in Pyris & Malis, maioribus atque craſſioribus circumfarcta pericarpiis, quò diutius durent. Non igitur vnus tantùm vſus pericarpiorum pro cibo noſtro: ſi etiam ad ſeminum præſidium data eſt pulpa Pyris. Quamobrem ſic deſignanda erat ſeries harũ formarum atque finium. Fructum omnem quia B non ſtatim terræ mandatur atque perfectus eſt, ſed quorundam intereſt expectare tempus ſationis (hoc dicimus reſpectu ad glandem, quæ paucis diebus poſtquam decidit, producitur in ſuam arborem) certis muniri tegumentis. Ea ſunt, ſi ſubſtantiam conſideres, Silicea, lignea, coriacea, membranacea, cutanea, vt in Olea, Glande, Caſtanea, folliculis Malorum internis, Tritico. Si numerũ, duplicia, multiplicia. Duplex eſt Cucurbitæ: multiplex Amygdalo. Si ſeriem, non eadem omnibus proportio. Nam durius Caſtaneæ corium externus: contrà multis: mollius Iuglandi. Si locum, putamen extimum quibuſdam totis circumfunditur, vt Iuglandi: aliis non totum, vt Glandi & A- C bellinæ. Si vſum, longè contraria natura quorundam. Nam pulpa ſola eſculenta, medulla non: velut in Olea & Ziziphis, multo minus in Palmula. Aliis contrà, vt Amygdalo: quorundam vtrunque, vt in Peponibus: aliquibus neutrum, vt in Lauro.

Τῶν μὲν οὖν καρπῶν. Partim colligit, partim repetit. Colligit ita fructus ſeruari ad ſationem: repetit ſuum item pericarpiis attributum tempus, quandiu eſſe poſſint vſui. Cui ſententiæ adiungit ſimilitudinem ſuccorum. Succis enim ætatem ſuam eſſe, vltra quàm ſeruati vitientur. Id vitium appellat tum hîc, tum alibi ἀνυγραίνεσθαι, aqueſcere. Scilicet ex vino fit vapa, quoties vetuſtate aut aliquo incommodo exhalat vigor ille igneus. Incommodum intelligo, veluti cùm dolia nõ ſunt obturata, D aut quòd minus ſunt plena. Nam quod ſcriptum eſt in libris γεωπονίας tertio ex præceptis Quintiliorum, falſum eſt hîc apud nos. Iubent non compleri ad ſummum os dolia: ne, inquiunt, vinum ſuffocetur. Oportet enim liberiùs ſpirare. In Vaſconia ſi ita fiat, aceſcunt vina. Nam quod ait ſuffocari, ridiculum eſt. Et ſemper aliquid abit, ne id timeamus. Hæc igitur de ſuccis expreſſis, quorum ſimilitudinem applicet ad fructus. Quòd ſiquis non de exempto ſucco, ſed de eo qui etiamnum in fructibus eſt, accipere malit: non eſt laborandum. Tũc erit ſenſus, Vitiari fructus, quia ſucci eorum ſoluuntur atque marceſcunt. Prior ſententia plus conuenit rei. Quanquam ea quæ ſequuntur, magis fauent ſententiæ poſteriori. De Oleæ nanque ſucco ſcribit. Cuius tractationis ſumma eſt, vſque ſub Arcturum oleum gigni in Olea: poſt id temporis,

poris, pulpam potius. Præterea ſi pluuioſus annus ſit, deterius eſſe oleum, & fæcis habere plurimum. Quare poſtremo loco ſtatuit, caloris opus eſſe oleum. Τῶν δὲ οὐδὲ πλείους. Longè alia conditio quorundam, veluti olei. Non enim quo diutiùs in arbore olea eſt (hoc enim erat χρονίζεσθαι) fit liquidior olea: hoc enim erat ἀνυγραίνεσθαι: imo contrà, fit corpulentior. οὐδὲ πλείους, neque vberiores fiunt ſucci: οὐδ' ἀπό τινος ὥρας. Si, inquit, certum tempus tranſmiſerint, iam non amplius augentur. Sicut olea, poſtquam ad Arcturum peruenit, ἀπ' ἐπιτολῆς τῆς ὥρας οὐ γίνεται πλεῖον τὸ ἔλαιον, ἀλλ' ἡ σὰρξ αὐξάνεται. Ergo demeſcit, non fluida fit olea, vt fiebant alii vel fructus vel ſucci. Καὶ ἐάν γε δὴ πλείω. Quin contraria natura etiam, atque magis admirabilis. Nam oleum liquor eſt: videtur ergo magis ab affini iuuari poſſe. Cognatiſſima verò liquoribus ita videtur eſſe aqua, vt etiam ſit eorum mater. Quamobrem imbribus augeri oportere oleum videtur. At contrarium euenit.

Ποιῇ ὕδατα. Notanda loquutio. Si vulgò dicimus, facit frigus. Sic hic facit imbres, ſcilicet imbrium autor. Eodem modo quo dicimus, pluit.

Α'μόργην λαμβάνει. Explicatio eſt eiuſmodi detrimenti. Fit deterius, quia fæculentum fit. λαμβάνει, ſanè ab aqua, tanquam materiam malelaboratam à materia inelaborata. Addit, πλείω, propterea quòd in omni oleo fæx eſt. Ratio eſt in cruditate. Non enim euinci poteſt humor à calore, vt areſcat. Hæc enim eſt olei natura. Itaque denſitas terrea fit, quam Amurcam nominamus: terrea quidem natura, & quæ ideirco fundum petat.

Πολλάκις δὲ συμβαίνει τὸ καρπόν. Auget Amurcæ cauſam. Scilicet iſtis ipſis imbribus non ſolùm premitur opera caloris naturalis, ſed etiam putreſcit fructus. Tum verò ne vulgò quidem mirum, ſi deterius oleum ſit. Πειρῶνται δὲ πάντως. Dicat aliquis, cur ergo cùm in eo eſt olea, vt oleũ ſit abſolutum, quódque poſtea ſuccedit temporis id omne pulpæ, non ſucco tranſmittatur: cur, inquam, non auferunt illico ad prela fructum, ſed expectant quoad matureſcat? Duæ cauſæ· ἐργασία maior, & ἀφαίρεσις difficilior. Id eſt, plus operæ ponitur in faciendo (hoc enim verbum peculiare huic rei: vnde & factores) ſcilicet crudior materia premitur ægriùs. Et minus commodè decerpitur. Non enim facilè fructus abſcedit, neque carpentem ſequitur. Fructus nondum maturus hæret tenaciùs. Sequitur ex hoc alia calamitas: perticis enim decuſſa olea nõ cadit, quin ſecum auferat aliquid de ramulis. Ideo dixit λυμαίνεται. Ῥαβδιζόμενα, virgis percuſſa. Φαίνεται δ' οὖν. Demonſtratio à poſteriori. Demonſtrat enim cauſam, i. calorẽ δημιουργὸν olei, per effectũ: ſcilicet per pluuias. Medius terminus demonſtrationis eſt, λιπαρότης, ſic. Oleum eſt pingue. Pingue eſt opus caloris. Ergo caloris opus oleum eſt. Propterea dixit λιπαρότητα τοῦ χυλοῦ. Quia ſuccus eſt etiam à pluuia, ſed non pinguitudo. Ob id appellat ſuccum ὑποκείμενον. Quia liquor eſt ſubiecta materia, pinguedo eſt qualitas in eo ſubiecto. Ei qualitati at-

A tribuit conditionem, quæ eſt σύμμετρον. Quoniam conſiſtit inter humiditatem illam aqueam ab imbribus, & vlteriorem deſiccationem. Eſt igitur lentor ille modus calefactionis vltra aquam, citra ſiccitatem. Id quod apertè mox docet cùm ait, Poſt imbres ſi ſerenitates ſubſequantur, caſtigari humoris illius copiam, atque reduci intra certos fines temperationis. Et dixit πρὸς τὸ ὑποκείμενον, non autẽ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ: quia eſt relatio quædam habitudinis inter ſubiectum, & ea quæ ſunt in ſubiecto. Εἰ δὲ πλείων; Quòd ſi modum excedat illum, non propterea maior olei copia. Quare? Quia eſt ἀλλοτρία ὑγρότης. Aliena à forma & à fine, ſcilicet ab olei & natura & vſu. Καὶ

B ἐπίθετος, non genuina, ſed acceſſoria atque aſcititia.

Πρὸς περιττώματος χώραν: ad quantitatem ſuperfluam. Rectè reſpondent omnia. ἐπίθετος. τὸ ἐπὶ, nota eſt exuberantiæ: ſic περίττωμα, τὸ περί. χώραν hic poſuit, ſicuti Plato χώραν, pro materia. Vnde χωρεῖν, capere. Nihil capacius materia prima. Idcirco πανδεχὲς rectè vocauit idem Plato. Ad materiam recrementi. Οἷον ἀντισπῶσα μᾶλλον. Modus cauſæ. Vim ſucci trahens ad carnis ſubſtantiam conformandam. Id eſt auertens materiam ab inſtituto olei, ad carnis facultatem. ἀντί. ἀντὶ τοῦ ἐλαίου σάρξ. Dixit δύναμιν, quia ſucci vis tendit ad oleũ, à quo diſtrahitur ad carnem. Succus autem eſt δυνάμει aut oleum aut caro. Σπῶσα, vim ſignificat abſtrahentis à fine in quem intendit. πρὸς τὸν χυλὸν τὸν ἄλλως μέλλοντα ἔσεσθαι ἔλαιον. Ὃ καὶ τοῦ θέρους.

C Nequis à tempore id fieri putaret, oſtendit etiam alio euenire tempore, dum adſint eædem aeris cõditiones. Ac tempora quidem duo contraria cùm deſignet, in quibus æquè id contingat: efficaciſſimè excludit omnes temporis obiectiones. Tum omnino vt id vitium ab humore oblatum declaret; ambit vtrunque genus aquarum, quæque de cælo fluunt, quæque rigationibus ducuntur. Itaq; dixit ὑετοὺς, pluuias: & ποταμοὺς, riuis. Tũ dicit effectum, ἐκπιαίνονται: & detrimentum, ἀπολύουσι τὸ ἔλαιον. Soluunt oleum, quia reddunt aqueum: ergo deterius. Reſpondet enim illi incommodo, ἀνυγραίνεσθαι, de quo ſuprà. Poſtremò dat cauſam, διὰ τὴν πολυτροφίαν. Verba illa moleſta ſunt, ἐν ὁρμῇ τῆς αὐξήσεως οὔσης. Dum in eo ſunt, vt creſcant. Id eſt,

D dum naturali curſu capiunt incrementum. Quomodo igitur hyemalium imbrium iniuriam ſentiant? Non enim tunc ſunt in cremento. Dicendum, hyeme pluuia deterius oleum futurum: niſi, vt ſubinfert ipſe, ſubſequutæ fuerint poſtea ſicciores tempeſtates. A rigationibus autem pati ſimiliter: ſi fiant, quo creſcunt tempore. Ita ſunt diſtribuendæ partes. Quod autem diximus ἀπολύουσι ſoluunt: ita interpretandum, ſi ita legamus. Sin, vt vulgò legitur, ἀπολλύουσι, perdunt. Οὕτω δὲ σώζεται, καὶ πληθύνει μᾶλλον, per ſerenitates caſtigato humore, ſeruatur oleum. Reſpondet illi, ἀπολλύουσι, καὶ πληθύνει μᾶλλον. Et vberior eſt oliuitas. Implet magis. Largiùs fluit, quàm ſi non exceptæ pluuiæ fuiſſent ſerenis tempeſtatibus. Sic igitur ſereno ſubeunte tempore, & emendatur vi-

tium,& ſuppletur detrimento. Ὅ ἐφ᾽ ἰδεῖν. Ponit A probationem ex hiſtoria,quę perſpicue per ſe eſt.

Ἡ μὲν οὖν ἐγίνετο κάλλιον. Largior vbertas fuit:nō ſolùm quàm ſi ſerena tempora non ſubueniſſent, vti dicebamus:ſed etiam quàm alijs annis, quibus hyemes non fuiſſent pluuiæ. Ideo dixit elegantiſſimè, ἐκ γὰρ τῶν ἡμισέων ἡ αὐτά Duplicata fluxit quantitas. Τὰς μὲν οὖν πέψεις. Epilogus dimidiatus. Nam cùm de coctione tam fructus quàm pulpæ dixerit:nunc de altero tantùm colligit,ſcilicet πρὸς τὴν χρείαν τὴν ἡμετέραν. Atqui etiam πρὸς τὴν γένεσιν. Et fruſtra addidit,ex ſupradictis cognoſci à nobis poſſe inſtitutas maturationes à Natura noſtri cauſa. Non enim docuit nos noſtri cauſa hæc fieri,ſed fieri tantùm.

Lego, τῶν δὲ καρπῶν μὲν τῶν, non autem τὸν δὲ B καρπόν. Et, τὰ μὲν ὄντα ξυνῳδὰ, non μετὰ ταῦτα. Et, περιεκπιδῶν, non περισεκπιδῶν. Et, διερματικοῖς, non autem δερματικοῖς. Et, τὰς μὲν οὖν πέψεις, addita collectiua coniunctione.

Theodorus, ἐστι δ᾽ ἔτι ἔχον τὸ περικάρπιον. Cùm pulpa diuerſa per ſe conſiſtat. Nihil minus. Non enim vllum περικάρπιον per ſe conſiſtere, docet relatio ambitus,qui deſignatur per notam, περί. Sed κακοζηλία præcipitem egit orationem doctiſsimi viri. Καρυώδης, nuceum. Ingenioſa vox,nec aſpernanda, vt in propoſito. Γίγαρτον, vinaceum. rectè. Plinius communi natura,lignum. Barbari noſtri, Arillum. Galli, Pepin. Quo nomine omne ſemen nunc, olim omne paruum ſignificabant. Sic nunc Pepiniere ſatum agrum, vnde adultas ar C bores transferant. Plantaria Latini, Græci libri γεωπονίας, φυτεῖα. A Gigarti vilitate Ligures Taurini tenuem ſupellectilem etiam nunc tranſpoſita litera Girgate nominant. Συνημμένα, deuincta. Nemo Pyri in folliculo quæ ſunt ſemina, vincta dicat. Et de, non eſt οὐ. Ἅπτεσθαι hic eſt tangere, non vincire. Cohærentia,contigua. Illa omnia addidit, vigore certè indomito permanent, falsò ſimul atque ambitioſè. At illa prætermiſſa, καὶ ὁ τῆς ἰτέας πυρήν. Et ſanè mēdum eſſe neceſſe eſt. Quis enim in ſaligno nucamento nucleus? Quærenda vox audacioribus quæ huic ſubſtituatur: aut delenda omnia: & ſanè ſatis exemplorum eſt. Ἀναχαυνώμενοι, maduerint. Nequit vllus ſuccus madere Vapeſcant. Maximè patet in melle ὑγρότης eiuſmodi. Τῶν δὲ οὐδὲ πλείους, οὐδὲ ἀπό τινος ὥρας. D Nonnullis quodam tempore pòſt copia largior datur. vt oliuis poſt Arcturum. Peſſimè omiſit negationes. Nam poſt Arcturum non augetur oleum,ſed caro. Quippe non amplius elaborat calor,ſed materiam addunt imbres. Ἀμόργην λαμβάνον ἔλαιον. Oleum amurca deterius redditur. Malè expreſſit, πλεῖον. Quo ſublato ſentētia tota corruit. Item τὸ λαμβάνον. Amurcæ plus nanciſcitur.

κατεργασία, confectio. Factio. Factores propriè olearii. Πρὸς ὑπολείμματος χωρεῖν. Deficit. Miſerè interpretatus eſt. Degenerat ad recrementa.

Ἀπωθοῦσα, impellens. Negligenter admodum. Nos ſatis in Commentario. Ἡ ῥύσις καλλίων. Olei profluuium longè melius extitit. Inſuauis oratio ac peregrina. Fluxit oleum copioſiùs. Ἐκ γὰρ τῶν ἡμισέων ἡ αὐτά. Tantundem enim ex dimidiatis portionibus fluxerat. imò fluxit. De vſu tēporis huius, ſatis in libris de cauſis linguæ Latinè dictum eſt à nobis.

CAPVT XXIII.

XXIII. capitis argumentum. Prima capitis pars, Quamobrem quædam fructum ferant ex anniculis, quædam nouellis ramis à neotera Palmæ,ſed ex præcedentis anni rudimentis. Secunda pars, De priuata natura Palmæ.

DE'PEI δὲ τοὺς καρπούς. Poſtquā oſtendit cauſas productionum fructuum, & maturationum ſecundū tempora: nunc vult declarare fructificationum differentias ſecundum partes. Habet autem caput hoc partes duas. In prima declarat generatim differentias duarum ſpecierum. Arbores quaſdam ex ramis ferre præcedentis anni:nonnullas ex iis,qui eodem ſunt anno recèns generati. Secunda pars priuatam Palmæ naturam tractat, quæ neque ex his neque ex illis ferat. Atque horum omnium aſſignat cauſas. Τὰ μὲν ἐκ τῶν ἕνων, τὰ δὲ ἐκ τῶν νέων. Alibi deſignauimus concinnitatem ἐκ τῆς παραλλαγῆς elementorum in hiſce duabus vocibus. In earum quoque coniunctione ad denotandam diem affinem vtrique menſi decedenti atque ſubeunti, concinnitas alia eſt. Nominabant enim eam diem Græci ἕνην καὶ νέαν, poſtremam & nouam. Elegantia verò in eo eſt: Quòd ſi ponas ἕνον, poſtremum erit: ſi apponas νέον, non iam erit poſtremum, ſed ipſum νέον erit poſtremum ἕνον enim erit antecedens. Sed ad rem. Διαφέρουσι τῇ φύσει. Hanc operis differentiam prouenire ex naturæ differentia quæ ſit in temperamento. Ideo dixit αὐτῆς. Id eſt ad ipſa ſubſtantiæ primordia. Iam declarauimus alibi quare differentias appellet διαστήματα. Sic hic διεστῶτα. Sicut ſuprà οὐσίας. Quia poſt motum multarum alterationum ad generationem fit ſtatus τῆς οὐσίας. Idcirco dicitur οὐσία. Sicuti poſt motum mentis in diſquiſitionibus cauſarum, fit ſtatus in cognitione, qui dicitur Græcè propterea ἐπιστήμη. Eſt enim ἐπίστασις, Latinè ſcientia. Eſt enim ἐπίσχεσις. Ratio verò illa, qua diſtant, rectè dicitur διαφορά: propterea quòd φορὰ motus eſt ad generationem. Quænam igitur ſunt illæ, quibus diſtant, concretiones, explicat nunc. ξηρὰ, πυκνὰ, ξυλώδη. Sanè admodum inter ſe coniunctæ naturæ, aut ſaltem quæ duritiei ſint autores. Poſſent eſſe ſicca, & tamen rara. Voluit etiam denſa eſſe, eámque ſiccitatem in ſubiecto craſſo, cuiuſmodi lignea ſunt. Hæ nimirum conditiones prohibent ſubire humorem: quippe denſitas non habet ſpatia, quibus ſit commeabilis, & humoris haud multum ineſt. Quibus duabus de cauſis non ſatis materiæ ſuppeditatur ad nouitatem, ſed in ipſis vetuſtis reſidet. Alioqui è contrario quiſpiam ſuſpicaretur. Quippe quibus natura ſicca & denſa ſit, in iis non prouenire debere è partibus ſiccioribus, quales ſunt

vetu-

vetulæ: ſed ex tenerioribus, quales ſunt anniculæ. Sanè hęc obiectio euidentiorem habet rationem. Rationis ſuperioris fundamentum eſt in humoris ignauia propter paucitatem & viarum præcluſionem. Quocirca nequeat porrò promouere ſeſe ad nouella germina: ſed reſiſtet in vetuſtiuſculis. Propterea dixit, μικρᾶς καὶ βραχείας οὔσης τῆς ἐπιῤῥοῆς. Parua eſt affluxio, vt in corpore ſicciore: breuis, vt in corpore denſo. Signatiſſima vox βραχείας ad oſtendendum quod intendit. Quia excurſus humoris non eſt in nouella germina, ſed breuis curſus retenti in vetuſtis. Parum igitur humoris, nec procedens. Ἅμα καὶ ὁ βλαστὸς ἀσθενής. Alia cauſa. Germen nouellum, vt è paupere penu, minus bonæ habitudinis. Ea imbecillitas ipſi ſibi, ſatis habet, ſi ſufficiat: nedum vt in fructus B ſuas opellas effundere meditetur. Ὥστε μήτε μεταλαμβάνειν. Sanè ſi debile eſt, nequit fructũ ferre. Sed quod addit, μήτε κατέχειν, non intelligo quorſum. Neque, inquit, cohibere. Quid cohibeat? Affluxionem? nequaquam. Non enim affluit admodum. Quare nihil ſuperflui: nullus impetus. Quónam ergo tenderet? Extréme tentet ex germine ita vt opus habeat coertione? Potius intelligam ſibi retinere alimentum, quàm non cohibere. Ὅταν δὲ ὑγρὸν καὶ μανά. Altera cõditio contraria, quia erãt illa ſicca & dẽſa. Tertiũ contrariũ, καὶ τὸ ὅλον ἀτροφῆ. Quaſi dicere velit, eſſe pulpę quã ligno propiora: nam illa erant ξυλώδη. Ταῦτα ἐκ τῆς ἀθρόας τε ἡ ὁρμὴ, καὶ πολλή. Eſt multa materia, & eſt impetus ob quantitatẽ, & eſt ἀθρόον, id eſt vniuerſæ ſimul motus, non vt ſuprà βραχεία. C Non minutatim, ſed cõfertim. Ex continua igitur affluxione fit ſucceſsio productionum & germinis primùm, & porrò fructus. Notabis σύλληψιν. τοῦτο ἡ ὁρμή. Alius dixiſſet τούτων: & fortaſſe ſic ſcribendum eſt. Οὐ μὴν ἀλλά. Apponit exceptionem priori parti huiuſce diuiſionis. Quæ ex vetulis ferant, ea nihilominus educere germinilla quædam nouella, atque ex eis fructum. ἐκ τῶν ἐπιφερόντων: deeſt omnino articulus. βλάστημά τι μικρόν. Extra vetulum ramũ prodit tenellus quidam, è quo fructus. Non enim ex vetulo illo εὐθὺς, id eſt ſtatim ſine medio. Cui cùm apponat epithetum ξυλώδους, videtur etiam cauſam addere. Nam ligneam naturam ad hanc productionem ineptam agnoſcebat. Siccitas igitur ſi eſt incommoda, nouella erunt commo- D diora. Sic igitur longè enucleatiùs diceremus, Ex nouellis omnino prodire ſemper fructum, ſed in arboribus humidioribus ἀμέσως, id eſt ſtatim: in ſiccioribus aliter: nouellum enim germen ex vetulo prodire. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ φυτικόν: non enim ex ligneo ſuccus aptus. Ἂν μή τι συμβαίνῃ. Cautè addit, ſi ſecus eueniat, id non euenire ſecundùm rationem. Ἰδιαίτατα δέ. Altera capitis pars, in qua tertiam omnino in Palma naturam explicat. Idcirco ſuperlatiuo flexu dixit, ἰδιαίτατα. Καὶ πρὸς τἄλλα, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ξυλώδη. Reſpectu igitur ad vtranque naturam illam. Quare non dixit, πρὸς ἑκάτερον? Quia ſine flagitio poteſt abeſſe à natura humidarum, ipſa lignoſa: at non ſine ad-

A miratione, quæ ſicca ſit, à ſiccarum conditione deciſcere potuit. Quæ fuit cauſa vt ita loqueretur, πρὸς αὐτά. Quaſi diceret, καί τινος ἐξ αὐτῶν οὔσης. Ἀλλὰ τῶν κυημάτων πρότερον. Non à nouellis, non à vetulis, ſed à rudimentis quibuſdam prius inchoatis. Κυουμένων. Turgent enim diu prius quàm edantur. Ὥσπερ τὰ σπέρματα τῶν σπερμάτων. Sic etiam turgent in ſpicis ſemina antequam proferantur. ἐκφαίνεται, verbum frequens in hac ſignificatione fructuum inchoatorum. Ἐκ γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν. Explicatio ſimilitudinis. Illico ſimul cum fructu prodit oculus. ὀφθαλμοὺς vocat alios ramulos. Appellat ῥάβδον. Sic agricolæ Latini in Vite virgam. Αἰτιάσαιτο δ' ἄν τις. Huius rei cauſam arboris aſſignat ſiccitatem. Quaſi non B queat humorem producere ſeriatim, vt ramulum fructus conſequatur. Suprà humidiores eodẽ poterant anno germen ſimul & fructũ fundere, propter materiæ tum copiam, tum facilitatem: nunc putauerit aliquis humidam Palmam, quæ ſimul vtrunque efficiat. Id non ita eſt. Tum quia priore anno inſtitutum non potuit abſoluere, tum quia germinis exiguitas haud multum operæ requirit. Semper modeſtiſsimè loquitur. αἰτιάσαιτο, pro cauſa afferre poſsit. Sed addit ſententiam planè dignam tantis exercitationibus, καὶ τὴν ὅλην μορφήν. Semper viri magna in bonis literis autoritate tenuere: nullum ex Ariſtotelis familia vllum effectum retuliſſe ad eam cauſam quæ attribuitur toti ſpeciei, ſed qualitatibus manifeſtis. Hic ſatis C patet aliter profiteri Theophraſtum. Vt iam hinc quoque ſilentium imponatur Alexandri deliriis, qui formas ex elementorum educit principiis. Hic enim penitus diſtinguit à qualitatibus. Ἐπεὶ γὰρ φυλακῆς. Aliam nectit à fine cauſam præter hanc formalem. Quia fructus egent munimento quopiam ad conſeruationem, & cùm editi ſunt, & cùm exeunt: aliarum arborum fructibus hoc præſidium à frondibus comparatur, vt ſuprà videbamus: in Palma verò quoniam non eſt ſecũdùm frondem fructus, neceſſe fuit in ipſo ſinu cõformari atque conſiſtere. Ἔξω συνιστάμενα, cùm poſt editionem foris conſtiterunt. Καὶ ἐξ αὐτῶν προφαινόμενα, cùm ex ipſis apparent primulùm: cùm extare incipiunt. Ἐν τούτῳ, in ipſo tuberculo, tanquam φολάδι. Συσκευάζεσθαι, confieri. D Ὅπως ἰσχύον, vt non tener, ſed validiuſculus prodeat in aerem. ἀπὸ δ' αὐτοῦ, ſcilicet ab arbore. quia dicebat etiam ſuprà, πάλιν τι βλάστημα. Καὶ μεμορφωμένα. Formatio nanque non aduenit, niſi iam compoſitis miſtionibus atque abſolutis.

Διὸ δὴ ἐν συγγενεῖ. Idcirco intus primùm cum virgula ſimul conceptus atque inchoatus, poſtea editus eſt. Quia tuitionis egebat, in cognato atq; ſibi neceſſario quaſi gremio conceptus eſt. συγγενεῖ, reſpondet illis ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκφαίνεται. Non in aerem continuò prodiit, quia non eſt cognatus aer, ſed inter ſuos auſpicia prima tulit originis, quibus propter naturæ coniunctionem naturali ſocietate potius, quàm fortuito fœdere foueretur. Ideo & συγγενεῖς ſunt vicinæ partes,

& ἀκμαῖαι, etiam conuenientes. Feſtiuè dixit, ἐξέτεκε τὴν κύησιν, ἀντὶ τοῦ, τὸ κύημα. Sicuti dicimus ſcripturam pro ſcripto: operam pro opere. Et quoniam reducebat ad ſpicarum ſimilitudinem, modeſtè, vt ſolet, addit ἴσως. & inueſtigandam cenſet cauſam. Εἰ δὲ ὅμοιον. Si fructificatio hæc ſimilis eſt ſpicarum fœtificationi: quoniam hæc ſpicarum editio communis eſt multis: communem quoque cum illis multis Palmæ fructus cauſam obtinebit. Quòd ſi ſoli Palmæ contingit, priuata cauſa exquirenda erit. Ita in biuio ambiguè decernit, ac deſtituit nos hiantes. Quid quòd ne ibi quidem, vbi de ſpicarum hac eductione ſcribit, vllam cauſam dat? An peculiarem fœtus huiuſmodi formationem dicemus? Cunctationis B autem cauſam (anno enim ſequenti explicat inſtituta rudimenta) eadem fuerit, quæ & in eductione arboris ipſius à ſemine, poſteaquam terræ mandatum eſt. Serò enim editur: tardè creſcit, tardiſſimè fœtificat. Operoſa ergo tota eſt. Quamobrem neque virgam illam primo anno producere quit, & inſequenti collectam diu materiam ſimul etiam efformat in fructum. Πλειόνων ἐστὶ τοῦτο, ſcilicet προεκβάλλειν: qua in voce verbum alio modo eſt, atque cùm dicebat φυλλοβολεῖν. In hoc abiicere: in illo eiicere. Τὴν αἰτίαν κοινήν. Si multæ ſunt plantæ ſimiles hac ipſa προεκβολῇ, in communi multitudine cõmunis cauſa quærenda eſt. Μόνον τῶν δένδρων τοῦ φοίνικος συμβαίνει, ἀντὶ τοῦ, μόνῳ.

Lego, τούτους ἐκ τῶν ἀδελφῶν, non autem ταῦτα. C

Theodorus, ἐκ τῶν ἔνων ex anniculis, more ſuo. Non tamen id vox hæc ſignificat, ſed vt in chordis, ἐνάτη. Et aliter in re ipſa eſt. Non enim anniculi ſunt rami Perſico è quibus prodit fructus, ſed vetuſtiores atque etiam magis Moro. Dicendum ex ramis iis qui poſtremi prodierant. Εὐθὺς κατὰ τὰς χρείας. Omiſit εὐθὺς, non ſine culpa, vti declaratum eſt. Μικρῶς καὶ βραχέως. Parcè influunt. mutilè. Modicè, nec diu affluat humor. Εὐτραφῆ, plenæ. benehabitæ, ſucculentæ. Ἄμφω δύνανται ποιεῖν. Theodorus omiſit. Idiotiſmus Græcus. ἀμφότερον, βασιλεύς τε μέγας, κρατερός τ' αἰχμητής. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔνων φέροντα, cùm ex annotinis fructificant. Non per aduerbium, ſed per relatiuum. Quæ, non autem cùm. De genere nanque illo agit. D Συγγενοῦς καὶ ὥσπερ τὴν κύησιν ἐξέτεκε. Quamobrem in vtero parentis, natura partum ſeruauit. Miris modis & ambitioſa & aliena à ſententia Philoſophi oratio hæc. Neque partus eſt κύησις, ſed fœtus. Partus autem τόκος. Μόνον τῶν δένδρων. Theodorus addidit frondibus Palmæ euenire. Non eſt affectus frondium, ſed fructus.

CAPVT XXVI.

* *Argumentum capitis XXIIII. Quare arbores quædam non quotannis, ſed alternis gerant.*

A ΠΑΡΕΝΙΑΥΤΟΦΟΡΑ. Suprà oſtendebat quibus è partibus fructum ferant: nunc quibus temporibus. Itaque cùm ſit alius affect.*, aliud nos fecimus caput. Item ſuprà docebat quibus anni partibus, quæ propterea πρώϊα vocabat & ὄψια: nunc vult ipſis ab annis integris declarare fructificationis officium, eiúſque viciſſitudines. Tertio quoque anno quædam ferre. Alternationis cauſam reddit. In extremo capitis multum attribuit locis ipſis admodũ neceſſaria ſententia: ne quis aſcriberet cæli vitiis aut benignitati vel noxas vel incõmoda: harúmq; quaſi legum, quas hic fert Philoſophus, euerſiones. B παρενιαυτοφόρα. Quia prætereunt annum otioſè, quaſi dicas præterãniferas. Sicut ἐπετειοφόρα, quotãnis ferentia. ἐπέτειον, quod annũ durat: ſic Demoſthenes ex legibus Athenienſium ἐπετείους ἐγγύας. Illud παρ' ἔτος: hoc ἐπ' ἔτος. Et dicere poterat παρετειοφόρα. Ὡς τύπῳ λαβεῖν, quia ſumit tanquam conceptum, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ μέρος, non autem probatum. Τὰ ξηρὰ, καὶ ξυλώδη, καὶ ὅσα μὴ ἐκ τῶν νέων. An ſunt hæ duæ cauſæ? Nequaquam. Ferre enim ex vetulis non poteſt eſſe cauſa: habet enim cauſam priorẽ, ſcilicet duritiam ex ſiccitate. Vt ſit & humoris paucitas, & recipientis inobedientia. Οἷον γὰρ δεῖ προσυλλέξαι Duo hic fieri oportet. Vnum eſt, colligere alimentum: alterum eſt tranſmutare. In corpore ſicco non multum conuaſari poteſt. Quare tractu temporis opus eſt. Tranſmutatio C verò duplex requiritur. Prima eſt materiæ elementariæ in ſuccum arboris. Hęc eſt pręſens materia materiæ futurę. Quippe fructus ex ea conficiendus. Itaque acutiſſimè dixit προγεννῆσαι. Quia fructuum generationem antecedit ſucci generatio. Perinde igitur valet τὸ προγεννῆσαι atq; δὶς ἢ διπλᾶ γεννῆσαι. Sic προσυλλέξαι. Quia colligendum eſt ad fructum: ſed præ colligendũ eſt ad hanc ipſam collectionem. Simpliciter vt gignatur fructus, oportet ſuccum prægigni. Οὐ δύναται δ' ἅμα ταῦτα. Sic ſuprà, ἔστι μὲν τι μεταπηγνύειν δύνασθαι, μὴ τι κατατήκειν. Ideo dicit διὰ τὴν προτέραν λεχθεῖσαν αἰτίαν. Ὥσπερ τὰ ἄξυλα, καὶ ἄτροφα. Comparatio. Nequeunt hæc ſimul præſtare, ſicuti præſtant eæ quæ minus lignoſæ ſunt & ſucculentiores. Nã D eæ ieiunæ vix ſibiipſæ ſunt ſatis. ἄξυλα καὶ ἄτροφα. τὸ ἀ, non æquè vtrobique. Nam in priore voce ſignificat moderationẽ & detractionẽ: opponitur enim illi ξυλώδη. In ſecũda ſignificat adiectionẽ τοῦ τροφῆς. Nõ enĩ ἄξυλα dicas benè lignata, vt bene manè, bene pot*: ſed mediocriter lignoſa. Omniũ enim arborũ materia lignea. Sed in quibuſdã excedit modum hęc duritia. Μάλιστα δ' ἐπιδήλως. Affert exemplum ab Olea. Cui præter internam hanc naturam, addit etiam cauſam fortuitã. Perticis enim cùm decutiatur Oliua, neceſſe eſſe ipſam malè haberi. Quanquam hæc ratio ſatis imbecilla videtur, ex aliis arboribus quæ idipſum patiuntur, quas inter eſt & Quercus & Iuglans. Quin putata Vitis fœcundior. μάλιστα δ' ἐπιδήλως. More ſuo verbum ſuppreſſit. Manifeſtè verò in Olea

deprchendi:quia propius reſpicitur in ea vel iactura vel prouentus. Oleā ſanè us affectibus agnoſcit oneratam. Concluſio eſt ex propoſitis. Omne tale,ſcilicet ξηρὸν, πυκνὸν, ξυλῶδες, ἐστι περιττοφόρον. Ἡ ἐλαία τοιοῦτο. Conſtat autem concluſio ex Hiſtoria,tertio quoque anno meliùs ferre. Habem⁹ nos huiuſmodi ſuburbanas Malos. Ἀδυνατώτατον,καὶ ἐπικρατέστατον. Vt ex imbecillitate propria talis ſit,atque etiam quia ſit obnoxia maximè iniuriis omnibus·ἐπίκηρον,ſuprà ſatis declaratum. Πρόφορον λαμβάνον οὐ μὴ τῆς εἱμαρμένης,ἀλλ᾽ αὐτομάτου, πρὸς τὸ κακῶς ἔχειν.Ideo καὶ ῥαβδιζομένη:quod non facit Iuglans,non ſolùm perticis appetita, ſed etiā ſaxis excuſſa. Καὶ κατακεκομμένη τοὺς θαλλούς, cæſis termitibus. Alibi declarauimus hoc eſſe oleæ nomen ramis peculiare,ſicut aliud aliis:prætertim in Vitibus. Didymus etiam Sarmētum quod defodit ad arbuſtum, ἐμβεχάδα ſcribit ſuo tempore appellatum. Ἐπεὶ καὶ ἐᾶν.Probat iis verberationibus ita affici,vt fructum differat. Nam qui, inquit, non percutiendo, ſed ſuccuſſu legunt cadentem oleam:eam arborē vnde legerunt,aiunt non intermittere, quin quotannis ferat. Αὐτομάτως. hìc puto addendam copulam aut diſiunctionem,ἢ αὐτομάτως ἀπορρέουσαν, id eſt cadiuam: ἢ σείοντες,aut concutientes. Nota tamen quod adiecit in fine, μᾶλλον. Non ſimpliciter ferre quotannis,ſicut aliæ quæ ſunt ἐπετειοφόροι: ſed μᾶλλον,magis quàm quæ ῥαβδίζονται. Alioqui non à ſiccitate quam prætexebat περιττοφορεῖν agnoſceret, ſed ab hac perticarum iniuria & mutilatione. Μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι. Altera capitis pars, in qua,vt alibi ſępè,multum regionibus attribuit. Ab iis enim cuiuſcunque naturæ fieri acceſſionem. Itaque eas quæ ſua ſpecie quotannis edunt fructus,ſoli vitio, quicum minus eis conueniat, differant ac reponant alternis. Alias vberiùs quotannis ferre, quā ferrēt minus commodis locis. Quemadmodum eſſe etiam regiones quaſdam, quarū beneficio eæ quæ alioqui ſuo in genere alibi frondes amittant, non amittere. Huic ſoli prærogatiuæ etiam adiungit cæli fauorem. Nam etiam paulo alieniore loco ſi tempeſtas anni fuerit clementior, parabilior item tunc ſit fructificatio. Hoc tot locis eſt dictum,repetitum,vt iam ſit prætereundum. Διαφέρουσι. Quia tractat τὰ περιοδικοφόρα:& affert exemplum τῶν ἀειφύλλων, quæ ſunt valde diſtantes differentię. Imò verò τῶν ἀειφόρων. Quæ Hiſtoria valde faciebat ad explicationem fœcunditatis illius, cuius cauſas quærebat in Malo Medica. Locum vnum nominat, Aletheam. Videtur eſſe regio. De ea nihil memini me legiſſe. Non enim de agro Siculo,qui cognomini vrbi adiacet,intelligere:ſatis ex eo conſtat,quòd tota Sicilia nihil tale videtur. Alio loco diximus,in Angor prouincia Troglodytarum,qui nunc Abiſſini dicūtur,aruum eſſe perpetuò paratum arationi, ſementi, meſſi. Αἰεί τι καρποφορεῖ: ἐξαλλαγὴν δὲ ποιοῦσι κατὰ τριετίαν. Tantum valet alternatio illa in arborum natura: vt iis etiam locis in quibus arbores toto anno ſemper aliquid fructuum ferunt,tamen tertio

A quoque anno minus ferant. ἐξαλλαγὴ,mutatio vel copiæ vel bonitatis. Ita leuiter perſtringit huius intermiſſionis rationem, cùm altiùs diſquiri poſſit,qua id fiat lege. Nam ſi idem à terra ſuccus aut propemodum, eadem arbor: quàmobrem nō eadem opera? An quæ facultates in materia ſunt, fatigantur? Quamobrem egent intermiſſione ad ſpirituum inſtaurationem. Facultas quidem eadem:neque delaſſatur quod eſt ſubſtantiale (non enim poſſet reparari) ſed eius inſtrumenta ſiunt vel minora vel deteriora. Itaque etiam opus.. Nam quod ait Auenrois formas, quæ in materia ſunt,actionum frequentia faſtidire: non eſſe verum, docuimus in Exotericis. Nunquam enim forma terræ motum intermitteret deſcenſionis, B etiam ſi interuallum locorum à quo & ad quem ſit motus,eſſet infinitum. Sed finitus eſt motus rectus,quia ſpatia ſunt finita. Motus autem cæli circularis,infinitus: quia ſpatium infinitum. Quia ſuprà ſumebat exempla ſimilitudinum ab animalibus: & nos dicebamus habere Malos περιττοφόρους:dicamus & hoc. Ad hanc villam, vbi hæc ſcribimus,in gregibus noſtris eſſe Serofam, quæ tertio quoque anno terdenos parit:ſequentibus interuallis tertio quoque,binos tantúm. Ὅτι δ᾽ ἰσχυρότερας. Oſtendit analogiam cæli cum ſolo. Sicuti ſolum efficiebat τὴν ἀτελεσφορίαν: ſic cælum concinnat naturam earum quæ à vetulis producunt. Si enim benignior annus fuerit,tamen C earum imbecillitas, quæ ferunt ἐκ τῶν ἴσων emendatur ita, vt etiam intermiſſionis tempore fructū ferant. Ita ſcitiſsimè duo genera hæc ſimul contulit. Suprà in perpetuò ferentibus tertio quoque anno mutationem in deterius dicebat: hìc earum quæ tertio quoque ferunt,mutationem in melius. Sic ergo plus poteſt temporum qualitas, vt prauum corrigat, quàm locus, vt bonum perpetuet. Non eſt prætereunda ſententia diuini Viri, ὥσπερ ἂν ὁ θεὸς ἄγῃ τὰς ὥρας,prout Deus tempora ſtatuerit. Vt Deum etiam quotidianarum operum agnoſcat effectorem. Tantum abeſt vt Ariſtotelica familia neget,Deū eſſe totius efficientē cauſam. Sed nos ex incōparabilis Præceptoris ſententia fuſiùs & acutiùs in Exotericis exercitationibus. Τὰ τῶν καρπῶν ἀποδόσεις. Non ſolū τοὺς καρπούς,ſed etiam D τὰ τῶν καρπῶν,& fructus,& occaſiones,& circunſtātias. Ὥσπερ καὶ τὰ ἐκ τῶν νέων. Reducūtur ad earum naturā,quę ex nouellis fructificant. Quæ ſentētia innuit id quod explicatum non eſt,ſcilicet quale tempus eſſe conuenit. Quale? Sanè cuiuſmodi confert ad emolliendum τὸ ξυλῶδες illud,& humectandum τὸ ξηρόν. Συνεπικουρεῖ ταῖς ὥραις. Verbum hoc & ſuprà & infrà, ad hunc eundem vſum. Quaſi dux ſit operæ, & adminiſter aer. Aer, inquam, non ὥρα, id eſt motus illius menſura. Nullius enim autor eſt actionis. Idcirco addit καὶ τῇ κράσει τοῦ ἀέρος. Sunt enim aeris qualitates quæ mutant, non motus. Quarum principia ſunt in aſtris quæ ſunt in cælis, quorum actiones motu variantur: in motu, inquam,non à motu.

A Lego, ἀξύλα, non ἀξύλου. Non enim eſt analogia. Et, ἰσχυρότερα ἐκ τῆς ἴσων φέροντα, non autem ἐκ τῆς νέων. Non enim à temporibus conſequuntur beneficium quotannis ferendi, τὰ ἐκ τῆς νέων φέροντα, ſed ſuapte natura ſtatis temporibus. Sic mox comparat atque ait, hæc τὰ ἐκ τῆς ἴσων, Dei cæliſque beneficio ita fructificare, καὶ δεῖ τὰ ἐκ τῆς νέων.

Theodotus, ξυλώδη, prædura. Affectum pro ſubſtantia. Περιφύονται τὰ φυτῶν. Expreſſit τὸ περὶ, priùs: priùs colligatur generatúrque. Et prætermit τῶν ἐτῶν. Εὔξυλα, probè materiatæ. Ἀτεροα, aliæ. Vtrunque minus benè. Nam ædes & naues benè probève materiatas dicimus, cùm ex firma ſunt conſtructæ materia, & quanta opus eſt. At hîc aliter, vt expreſſimus in Commentario. B Et ἀτερα non deſignat hîc proceritatem, ſed habitudinem ex temperamento. Vtrum verò altum, id eſt ὑψηλὸν quod ab imo diſtat, ſit tranſſumptum ab arborum animaliúmve magnitudine, quàm ex alimento ſint conſequuta: an quia Græcum ἀείρομαι elationem ſignificat: in originibus ſatis declaratum eſt. Ῥαβδιζομένων, decuſſa perticis. Parallage eſt in ſolœco. Non enim decutitur arbor, ſed fructus. Αὐτομάτως ἀποῤῥέουσι, ſpontè decidentes. Sanè ſonat ita Græcè. Tamen res aliter monet. Colliguntur quæ excidere, non quæ cadunt aut cadebant. Caducæ aut cadiuæ. Sic enim veteres agricolæ. Μᾶλλον ἐπετειοφορεῖν. Propius ad fructificandum annuatim oleas accedere. Elegans verſio, ſuauis & commoda. Non tamen ex- C plet. Nam quod propè eſt, in eo non eſt cui eſt propinquum. Et olea quotannis fert. Si fructus nõ vi, ſed ſuauiter auferatur, plus fert. Αἰεί τι καρποφορεῖ. Theodorus omiſit τι.

CAPVT XXV.

Capitis XXV. argumentum. Arbores alterutro luxuriantes, fructu ſcilicet aut germine, altero minus fœcundas eſſe. Eius naturæ cauſam eſſe robur: imbecillas neutro excellere.

ΣΥΜΒΑΙ΄ΝΕΙ δὲ ἔνια μὲν ὑλομανεῖν ἄγαν. Germina fructúſq; ſuprà comparauit inter ſe tempore generationis: nunc cõparat quoad materiam & quantitatẽ. Vbi germina luxurient, fructus eſſe minus vberes. Largiore fructus prouentu minus frequentari germina- D tionem. Haud omnes tamen eſſe tales. Nam Ficũ & Vitem albam cùm maxime ramis & frondibus luxuriant, tunc eſſe fœcundiſſimas. Cauſas aſſignat, illis robur, his imbecillitatem. Ὄντα δ' ὑλομανοῦντα ἄγαν, ἀκαρπεῖν μᾶλλον. In aduerbiis eſt affirmatio, & reſponſus exceſſus. ἄγαν, exceſſus verus, nimium. μᾶλλον, exceſſus à medio. In verbis autem eſt contrarietas per aduerbia, τὸ ὑλ, καὶ τὸ α στερητικόν. Quæ alius mox vocibus deſignabit. ὑπερβλάστεις, κατάβλαστεις. Alius dixiſſet, ὅταν βλαστάνωσι μᾶλλον, καρποφορεῖν ἧττον. τὸ μᾶλλον auget natura ſua: huic verbo iunctum ἀκαρπεῖν, minuit: propterea quòd auget diminutionem quæ eſt in verbo. Hoc non eſt natum, ſed illud: Cùm ἀκαρπεῖν auferat totum fructum, τὸ μᾶλλον refert partem tantùm. Οὐ δυνάμενα δὲ ἀμφω διϊκνεῖσθαι ἡ φύσις. Scitum verbum διϊκνεῖσθαι, pergere, peruadere, vtrunque perficere. τὸ διὰ, nota eſt motus interioris ac ſubitionis. Natura enim, vti ſuprà dicebamus, internum principium eſt. Si non poteſt, ergo debilis. ἀδυνατεῖ dicit Præceptor. Mox dicet illas alias eſſe debiles, quæ in ὑπερβλαστάνουσι.

Καταπλήττεται. Et debilis eſt, quia vtrunque nequit explere, & in alterutrum incumbit atque transfertur materia. Ἴδια δὲ τούτων. Diuerſa ab hac ideâ communi multis, Ficus & Vitis albæ ſpecies: quoniam ὑλοβλαστοῦσι ἄριστα. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ἀμφότερα ὑπάρχειν ἀληθές. Non vult dice- B re, alterius orationis veritatem ab alterius pendere veritate: qui loquendi modus diuino Præceptori peculiaris eſt: ſed ſic. Si verum eſt quod aiunt, non propterea non verum eſt quod nos dicimus de aliis in genere. Priuata enim in his natura Ἡ δὲ ὑλοβλαστία. Ratio à conſentaneo. Abſumit in ſe germen fructuum materiam. Huius rei duas aſſignat cauſas: vnam. χώρας ἀρετὴν, ſoli facultates: alteram, τῶν δένδρων ἰσχὺν, arborum robur. Nanque ἐν τῇ, ſcilicet terra ἀφθονία, vbertas larga: τὰ δὲ, id eſt arbores, ἑλκύσαι δύνανται, valent attrahere. Et ſubdit exemplum Amygdali ac Puniceæ, de quarum auiditate attrahendi ac frondificandi luxuria cùm loquitur alibi, vſurpat verbum admodum efficax. ait enim ὑβρίζειν. Quippe quæ ob fructum ſatæ ſint, fru- C ctui faciunt iniuriam. Largè igitur ſuppeditatur, largè attrahitur, largè abſumitur in frondes, intercipitur pars debita fructibus. Ἀρετῇ, alibi declarauimus vocem hanc à Philoſophis omnium rerum facultatibus accommodari. Δεινά Hoc quoque vocabulum valdè commune eſt. Ita vt & in malam & in bonam partem accipiatur. Abſolutè poſitum, graue ac moleſtum ſignificat: cum adiecto quopiam ad id refertur. Δεινὸς λέγειν, apud Demoſthenem, & δεινότης: de qua etiam Quintilianus. Eius autem origo docet hæc. Dictum enim eſt παρὰ τὸ δεῖν, καὶ παρὰ τὸ ὄν. Quod opus eſt vt ſit. Multum enim capit verbum hoc: vnde legimus ἀπηλλάχθαι εἰς τὰ δέοντα. Sic etiã eſt in alia voce non minus ampla, ἱκανὸς. Sed hęc ex originibus. Ἄλλα δὲ. Contra, quatũ natura imbecilla eſt, eæ non luxuriãt germinũ frequentia. ἀλλὰ σύμμετρα ἡ αὐ- D τῶν ὑλοβλαστία γίνεται σύμμετρος eſt contraria τῷ ὑπέρ. Sicut ὑλοβλαστία habet τὸ ὑλ medium, contrarium duobus extremis ὑπερβλαστεῖ & καταβλαστεῖ. Cuinam verò eſt σύμμετρος? πρὸς τὸ καρποφορεῖν. Arbor enim apta ad ferendum fructum & idonea, mediocrem obtinere debet facultatem. Itaque τὸ ἀσθενὲς hîc, quod his arboribus attribuebat, non eſt imbecillitatis nota, ſed mediocritatis. Alioqui eſſet non ſolùm κακόβλαστος, ſed etiam κακόκαρπος. Verum autor iſte populari vtitur oratione, non exquiſita. Non eſt igitur in ramis luxuria, ſed pro modo fructuum. Ἡ δὲ συκῆ καὶ ἡ ἄμπελος διὰ τὴν ἀσθένειαν. Ecce quam in partem accipiat hanc ſuum ἀσθένειαν. Nam de iiſdem ſuprà dicebat, ſimul

mul ἀβλαστάνειν, ſimul ἀκαρπεῖν. Non poſſunt autem duo hæc δὲ, ab imbecillitate proficiſci. Quéadmodum & mox abutitur hac voce ἀγαθὴν cùm dicit, δεῖ μὲν ὂν τὴν χώραν ἀγαθήν. Nemo enim temperatè loquens dicat in mala terra fieri eadem in arbore καὶ ἀβλαστεῖν, καὶ ἀκαρπεῖν. Ideo addidit ἴσως. Et ſanè cùm dixerit λαμβάνει τὸ σύμμετρον, videtur attribuere arboris naturæ: cui etiam ſi contingat eſſe in optima terra, tamen nonniſi τὸ σύμμετρον ſumat ſibi. Διὸ καὶ εἰς τὰς νήσους τὰ τοιαῦτα μᾶλλον συμβαίνει. Neſcio quas narret inſulas, arenoſas fortaſſe. At Cyprum & Siciliam, & Iauam maiorem qui notas habeat, is harũ meritis attribuet inſulis nomen horreorum: tantum abeſt, vt agnoſcat atque obiciat infelix, aut ingratum ſolum.

Lego, vt ſcriptum eſt, ἡ ἄμπελος ἡ τοιαύτη, quia albam nominauit. Germani ex Theodori paraphraſi mutarunt in vocem explicatam, & poſuerunt pro τοιαύτη, λευκή. Hoc erit gloſſematis loco. Tamen monendi potius gratia acceptum velim, quàm caſtigandi.

Theodorus, συμβαίνει δὲ ὅταν μὲν ἀβλαστῶσι. Aſtrinxit hoc apoteleſma ad Oleas tantùm. Addidit enim αἱ ἐλαιοφόροι, Oleas. Ego puto, atque etiam ſcio, id arboribus, quæ nobis notæ ſunt, præter Vitem ac Ficum, omnibus conuenire. Sic addidit (neceſſe) ibi κατὰ παραλλαγήν. Εἰ δὲ τοῦτό ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἰρημένον ἀληθές. Quod ſi verum ſit, ſupradictum quoque verum eſſe neceſſe eſt. Hic etiam addidit (neceſſe) & ſuperfluò & falſò. Non enim hoc ab illo pendet, aut ab hoc illud. Alterutrum enim eſſe quit verum, altero falſo: & è contrario. Quin cùm contrariæ ſint naturæ: non poteſt vtrilibet alterutri neceſſitas imponi conſequendi. Ἀφαιρεῖται, fructum detrahere. Nequaquam: ſed futuri fructus materiam. Subtrahere, dixerit acutiùs. Σύμμετρος αὐτῇ ἡ ἀβλαστία γίνεται πρὸς τὴν καρπογονίαν. Sed modicè aptéque ad fructificandum bis germina prodeunt. Non potuit peius. Sed germinum fructuúmque modus inter ſe conuenit. Hoc enim eſt πρός. Vt ſit relatio menſuræ illius ad hunc.

Ἡ τοιαύτη: Vitis præcipuè candida. Non præcipuè, ſed penitus ac præciſé. Non enim Vites aliæ. Λαμβάνει τὸ σύμμετρον. Hic quoque temerè addidit, vliginem.

CAPVT XXVI.

Argumentum XXVI. capitis. Quare fructus poſterius, quàm eum ambiens munimentum concrescitur. vtriuſque incrementum alterius eſſe diſpendium. Naturam tamen vtrique ſtudere. Cauſas à qualitatibus & accidentibus quibuſdam ſenſibus veſtigandas: alias etiam ratione.

ἘΝ ἅπασι δὲ τοῖς καρποῖς. Poſtquam diſceptauit de tempore generationis, comparando fructum ſimul & germina: nunc in fructuum partib⁹ idem facit. Quare meritò caput nouum à ſuperioribus abſcindendum. Fructuum

A partes duas agnoſcebat ſuprà: alteram καρπὸν vocabat, alteram περικάρπιον. Quas partes inter ſe comparabat dupliciter, maturatione ſcilicet ac fine, id eſt vſu. Nunc verò comparat quoad tractum temporis in quo fiunt. Quamobrem illis hæc commodiùs eſſent adiuncta. Confert enim generationum celeritatem. Ait ergo τὸ περικάρπιον prius moliri naturam. Ratio. Quia ſemen ſiue fructus ad propagationem: pulpa extima ad vſum noſtrum. At ille nobilior finis eſt. Cauſa igitur διὰ τὸ οὗ. Altera cauſa, ἐξ ἀνάγκης. Pulpa enim, & teſta, & corium eſt propter ſemen. Suprà nanque dicebamus eſſe σωτηρίαν τοῦ καρποῦ καὶ φυλακήν. Hęc eſt minor propoſitio ſyllogiſmi. Maior. Quod-
B cunque propter aliud eſt, prius eſſe tempore neceſſe eſt, quàm id cuius gratia eſt. Animaduertendũ illud, Haſce duas rationes non cuiuis fructui conuenire. Non enim prior ratio conuenit Iuglandi, aut Amygdalo, aut aliis. Neque ſecunda conuenit Perſico. περικάρπιον enim illud eſculentum non eſt à Natura comparatum munimenti cauſa. Diſpertiendæ igitur hæ rationes alia aliis, prout quæque cuique accommodari poteſt. Ἢ αὐτός γε ὁ καρπός. Notandum γέ Aſſertiua hic particula. καρπὸς, καὶ τὸ σπέρμα. Alterum nomen eſt ſubſtantiæ καρπὸς, alterum finis σπέρμα. Quanquam τὸ ἔτυμον τοῦ καρποῦ, non eſt à ſubſtantia, ſed ab euentu. κείρειν. Vnde etiam noſtrum carpere, tranſpoſitis ſanè vocis partibus, ἔκειρεν ἀπό. καρπός. ἀπέκειρεν.

Τοῦτο δ᾽ εὔλογον. Duas deinde cauſas aſſignat: v-
C nam à materia. Quia, inquit, magna ſeminum pars ligneo tegitur operimento. At hæc neceſſariò ſerius perfici, etiam ſuprà dictum eſt. Altera eſt ratio finalis, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ τέλος, de quo etiam ſuprà dixiſſe rectè dicit. Δεῖ δὲ τὸ συντελεσθὲν αὐτὸ ἐκεῖνό γε πρότερον εἶναι. Rurſus γε, profectò.

Ἐν προϋπάρχοντι γὰρ τῷ τοιούτῳ γίνεται. Duplex ſenſus elici poteſt ab homine ingenioſo. Primus de pericarpio Eius naturam in eo conſtitutam vt antecedere debeat: τῶν τοιούτων, ſcilicet omnium eorum quæ propter aliud fiunt. Alter ſenſus pro ipſo ſemine. Eius generationem meditari naturam in alterius principiis, ſcilicet pericarpii. γίνεται ergo τοῦ σπέρματος ἐν προϋπάρχοντι τῇ δυνάμει, id eſt in eo quod exiſtit: nempe in principio. Etenim
D dum condit Natura pericarpium, id fabricat vt ſemen faciat. Quòd igitur ſeminis ſit rudimentũ ipſum pericarpium, probat ab acinis Vuarum, in quibus ſemen intus nullum: quales inter alios ſæpe videmus. hoc eſt quod dicebat, οὐχ ἅπαντα περικάρπια σπερμοφόρα. Sic enim videtur inchoaſſe natura totum id quod ex pericarpio conſtat & ſemine. Semiſſẽ verò tantũ ipſius operis feciſſe, ſcilicet pericarpiũ, non autẽ abſoluiſſe operã integrã in ipſo ſemine, ſed ſubſtitiſſe. Ideo explicant ſic. ὡς ἡ δυναμένης τελειῶσαι τῆς φύσεως ταύτης. Quo ex loco ſatis patet ita ſtatuere Philoſophũ, propter generationẽ ac propagationẽ ſemẽ inſtitui: propter ſemẽ, pericarpiũ. Ita vſus propter hominis cõmoda poſterior ſit, quã cõditio progenerationis. Dicat aliquis, at ii acinuli perfecti nõ ſũt: quare nil nil

rum ſi ſemen non habent. Occurrit. Γλυκεῖς δ' ἐσὶν ὁμοίως τῶν μειζόνων. Dulces ergo perinde ſunt atque maiores. Itaq; nihil eis deeſt quoad ipſos, niſi finis perfectio, id eſt interius ſemen. Cæterùm maior inſurgit dubitatio. Nam ſi acinulorum & ſuccus & caro iam perfecta ſunt, (ſunt enim, ſi etiam maiorum dulcedinem ex conuenienti coctione ſunt conſequuta) videtur ergo natura ſatis & laboraſſe & confeciſſe. Non enim ſemen porrò meditatum eſſe, quæ totam operam exhaurire potuerit in ipſa maturatione. Ad hoc reſpondet, ὃ καὶ δῆλον. Haud tam id eſſe naturæ opus, id eſt caloris interni plantæ naturalis, quàm ſolis & aeris, qui natura confectum ac tanquam propoſitum ſuccum pericarpii percoquere potuerint, ὡς ἀραιὸν, inquit, ſcilicet facile tactu propter corporis A B raritatem: idcirco dixit συνεφάπτεται, vt τὸ σὺν non ſolùm iungat ſimul aeris ac Solis vim, ſed etiam horum facultatem cum ipſa Natura. Semen verò, quia ſit interius, & ſubſtantiæ denſioris atque durioris, tametſi principia ſui habeat in acini principiis, ſicut & pericarpium: tamen non potuit accipere Solis aut aeris beneficium. Sed ſolius naturæ videtur opus, quæ cùm fuerit ad id minus valida, neque Solis aeriſque ſubſidiis adiuta fuit, nequiuit quod occœperat explere. Vbi & illud animaduertendum. Sunt enim in Pruno pulpa tenera, quam non durauit Sol. Eſt teſta interior, ſanè duritia inſignis: quis hanc durauit, quæ plus abſit ab autoribus eius duritiei, quàm agnoſcit in Gigarto? Sic de Palmula dices: de Oliua nihil minus. At ſuprà dicebat pericarpia teneriora, propterea quòd eſſent lignoſiora. At ad ea tum intendit natura, tum adiungit miniſterium ſuum ſol & aer. Tria verò poſuit principia, Solem, aerem, tempus. Cæterùm vnum tantùm eſt, Sol ſcilicet. Is enim & aerem afficit, & ὥρας ducit. Non ergo ſunt ſeparatæ cauſæ, ſed explicationes. Dixit ἰδιώτερον eſſe opus Naturæ τὸ σπέρμα, quia etiam τὸ ἀκρόσπερμον ἴδιον. Pericarpium proprium cum aliis: ſemen magis proprium per ſe. Πρὸς ἡμᾶς δὲ. Quia pericarpium eſt non præcipuus naturæ finis, ſemen eſt præcipuus: ſemen propter generationem: pericarpium propter nos. Idcirco dicit, ſeminum quædam nihil ad nos, quædam parum. Vt Gigarta nullo viui, Perſicorum nuclei nonniſi ad medicamentum. Verùm duplici ratione vſum eleuat: partim à tota ſpecie, vt Ziziphorum & Olearum: partim à tempore. Ideo dixit ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, & mox ἐλάττων ἡ χρεία. Nondum tamen in mentem venit, an ſemen vllum ſit aliquando eſculentum, quod idem non ſit ſemper. Quare ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ad maturitatis celeritatem retuliſſem: ſed tunc quid ſibi vellent illa verba, τὰ μὲν οὐδὲν, equidem ignorabam. Non enim penitus ab opere Naturæ diſiungere licet. Quòd ſi voluit dicere, non durare ad vſum cibi: at plus durat ad vſum cibi Triticum, quàm ad ſationem. Non malè tamen comparat hanc diuturnitatem pulpæ cum ipſis nucleis: minus ſanè diu durant. Διὸ καὶ C D

A τὰ ἀπύρηνα ποιεῖν ζητοῦμεν. Ratio qua oſtendit ſemen nihil aut parum ad nos pertinere. Quia nucleos, inquit, abiicimus, ſiqui ſunt, vt Prunorum: aut etiam arte facimus, vt ne ſint: quemadmodum in Vuis, quas hic ἀγιγάρτους vocat, vulgò dicimus Corinthiacas. Eæ ſanè perpuſillos habent acinos: at in Indicis nauigationibus etiam grandiſſimas eſſe apud Orientales abſque lignis internis. Sic etiam fit & curatur in Punicis. Quin iiſdem in libris legimus ibidẽ Granata quæ vocantur Mala, non ſolùm ſine intimo illo callo eſſe, verumetiam carere iis ligneis carnibus in quibus inſident grana: ſed præ tenuibus admodum herciſci diſſepimentis. Ἡ δὲ φύσις. Altera capitis pars. Neutrum, inquit, natura ne- B gligit. Nequis ex ſuperioribus verbis arbitretur, πάρεργον eſſe τὸ περικάρπιον, cùm dixit τὸν καρπὸν ἰδιώτερον. Quantum cuique ſatis, impendere, ἀμφοῖν ἀποδιδόναι τὸ σύμμετρον: id eſt, quod cuique conueniat. Ὁπότερον δ' ἂν πλεονάζῃ. Quod faciebat in comparatione τῆς καρπογονίας, καὶ τῆς βλαστήσεως, facit hic inter partes ipſas eadem proportione. Si excedat alterutrum illam συμμετρίαν, alteri tantundem ſubtrahi ac deeſſe, quantum in illud abierit. Et quia copia eſt à materia, defectus à defectu: declarat quẽmadmodum exuberet alteri, alteri deſit. Nam ſi alterum ſiccitatem poſcat, melius habebit in ſiccis locis atque temporibus. Quod humidum requirit, ab C humida tempeſtate lætius erit atque habitius. Vtroque verò vitiari συμμετρίαν, quæ vtrique debeatur. Sic erat in oleæ partibus. Sicciore anno plus olei, humidiore plus pulpæ. Cæterũ haud ſine diſquiſitione ſupinè tranſeundum eſt. Nam ſi vel à tempore, vel à loco, vel ab vtroque ſit humoris copia, tum ex ea Pruni Perſicíve pulpa ſit craſſior: non puto eius beneficii parte nucleum ipſum defraudatum iri. Alteram ergo tantùm huius ſententiæ partem veram eſſe cenſeo: quippe ſiccitate, gigarta frequentiora ſunt in Vuis. An verò etiam ſint craſſiora, perſpiciendum eſt. Et ſanè videtur ratio par. Ex materiæ nanque multitudine multitudo gigartorum. Quare non item & magnitudo? Cauſa verò cur gigarto- D rum ſit copia ſiccis temporibus, ea videtur eſſe, quia craſſior ſuccus ab anni ſquallore minus aptus eſt ad pulpam. An verò ſimilem afferet rationem pro altera ſententiæ parte? Quippe argumento ſimili videtur item ad Gigarti ſubſtantiam materia fuſior atque liquidior, ex qua fit acceſſio ad pulpam ex humidioris aeris conſtitutione: neque poteſt ſatis calor coquere ad duritiam vſque illam. Sic habes excuſſam quæſtionem.

Τῶν μὲν, ſcilicet pulparum. Τῶν δὲ, ſcilicet lignorum. Τὴν γὰρ ἂν συμμετρεῖν, corrigendo luxuriam: ſicuti ſuppeditando materiã, cùm deficit: quippe rigatione aut ſtercoratione. Διὰ ξηρότητα καὶ πυκνότητα. Quia in ſiccitate materiæ priuatio: in dẽſitate cohibetur ſucc⁹, quomin⁹ diſpertiatur, & alit καὶ τὸ ὅλον ἀτροφίαν. Non neceſſaria additio: ἀτροφία nanque priuatio eſt. Hæc immediata eſt

cauſa,

cauſa, quare minor ſit vel pulpa vel lignum: quia paruitas eſt defectus dimẽſionis: cuius cauſa prior eſt defectus materiæ, quæ eſt ſiccitas. Et notabis ἀτεργίαν, non veram, ſed μεταπεργίαν. Καὶ πρὸς τὴν μὲν ἰσχυρίαν. Quia humiditatem ac ſiccitatem nominauit: ac præterea mentionem fecit τῆς συμμέτρου: item diſtribuit vtrique tam καρπῷ quàm περικαρπίῳ quod eſſet conueniens: repetit toties iam dictum effatum illud, triplicem comprehendens cauſam duobus modis: nempe internis qualitatibus, quas naturas vocat, & extimis duobus efficientibus, aere ſcilicet ac loco. Hæc igitur tria facere ad καρποῦ καὶ περικαρπίου perfectionem: addo etiam, inquit, ad ipſam generationem totius plantæ: tum verò & ad germinationem. Sanè rectè. Hæc enim tria nihil aliud ſunt quàm generatio. Sed cùm dixit, περὶ βλαστίαν, partem ſententię pro tota poſuit. Etenim hic τὴν δύναμιν eſſe cauſam dicit, cùm ait, αἰτιατέον, pro cauſis afferenda. At δύναμις eſt tam ad fructum quàm ad pericarpium: quorum neutrum idem exigit. Præterea cùm aliis qualitatibus hic recenſuit ψυχρότητα. At frigiditas non eſt cauſa τῆς περιβλαστίας. Itaque intellexit περὶ τὸ περὶ καὶ ὅλα βλαστάνειν. Καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστων φύσεις. Quia natura eſt principium motus eius in quo eſt. Declarat autem naturas, humiditatem & ſiccitatem, aliáſque qualitates quæ ſunt formarũ, id eſt naturæ inſtrumenta interiora. Ideò dixit, ταῦτα τῆς φύσεως, non autem φύσις. Natura enim eſt forma: accidentia verò ſunt à natura, id eſt à forma. Id adeò, vt plerique Philoſophi putarint, æquiuocè dici ens de ſubſtantia & accidẽte. Quaſi accidens non ſit ens, ſed entis. Sic humiditas non ſit natura, ſed naturæ. Hæc ſubtiliora non ſunt hic implicanda. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα. Autor, qui ſibi ſumpſiſſet prouinciam explicandi cauſas, rectè modos eas venandi docet nos. Ait igitur, Harum cauſarum aliquas ſenſu poſſe percipi: intelligit denſitatem & humiditatem, atque alia talia. Quaſdam verò ſola ratione deprehendi poſſe. intelligit calorem, & frigus. Non enim calidiſſimæ plantæ, fœcũdiſſimæ. Hoc mox deinceps diſputabimus. Cæterùm de humidis quoque ſimilis excitari poteſt controuerſia. Non enim humidiſſimæ, fœcundiſſimæ: neque plus fert Spinachia ſeminis quàm Myrrhis, aut Daucus & affines ſũt naturæ. Namque humor materia eſt: calor inſtrumentum formæ. Ideò dixit, ἀμφισβητεῖται, dubitatur, vnde oritur contradictio: icirco adiunxit καὶ ἀντιλέγεται, & cientur controuerſiæ. Ἀνάγκη δέ. Hiſtoria eſt quam dicebat de euentibus fructus, ac pericarpii, déque mutuis reſpectibus in natura. Cauſæ erant, internæ qualitates: externæ, à loco, aere. Cognoſcendas eſſe cauſas, in præceptis eſt, ac præſenti propoſito. Modus cognoſcendarum duplex: à ſenſu, à ratione. A ſenſu facilis per certas qualitates: à ratione, quomodo? Nunc ergo methodum declarat, aſtque ex euentibus excipiendas atque admittẽdas cognitiones. Hæc ſunt veſtigia diuini Præceptoris, in quibus ſemper inſiſtit optimus Philoſophus. Duci nos ad vniuer-

A ſalia per ſenſum receptis notionibus. Icirco ab accidentibus capienda eſſe primordia conſiderandi. Hæc axiomata ſtatim in totius operis initio ſtatuenda fuere. Ἐκ πάντων γὰρ κρίνομεν, καὶ διορίζομεν τὰς δυνάμεις. Is enim ordo veſtigandi effectus, vis, qualitas, ſubſtantia. exempli gratia, vſtio, vrendi facultas ex qualitate: id eſt eſſentia ipſa ipſius qualitatis. tertio loco, qualitas id eſt calor. quarto, caloris ſubiectum. Nota verborum ordinem, κρίνομεν prius, διορίζομεν poſterius. Iudicium tamen eſt poſterius contemplatione. Eſt enim iudicium reflexa cognitio: ſiue cognitio cognitionis. Cæterùm & Theophraſtum & Ariſtotelem ita loqui conſueſſe, alibi declaratum eſt. Modus enim eſt, ἀναλυτικός.

B Lego, ἑκάστῳ γε, non ἐκείνου. Et γλυκεῖς, non autem γλυκεῖα. Et τὰ ἀσύμφυα, non autem σύμφυτα. Et καὶ τὸ ὅλον ἀτεργίαν, non autem ἀτεργίαν.

Theodorus, ἐν προϋποκειμένῳ, in prærondito aliquo, & quaſi iacto fundamento. Non placet. Non enim eſt fundamentum ipſorum fructuum, ipſum pericarpium: ſed munimentum. Fundamẽtum autem eſt vtrique commune, materia. ſuper qua fundatur vtriuſque ſua cuique forma. Sed eſt apparatus quidam operis futuri: cuius finem dicit eſſe ſemen Theophraſtus. Ἀραιὸν ἐκπέψαι, rara aptéque excoqui. Ἀραιὸν cauſa paſſiua excoctionis. Συνεψεῖν, percoqui ac dulceſcere poſſit. More ſuo poſtremum hoc addidit: neque expreſſit τὸ σύν. Et tamen erat neceſſarium. Sunt enim multa συνεργάζοντα, Sol, aer, ſolum. Ἐν ἐλάττοσι χρόνῳ, aliam minimo vſui ſcilicet. Non di-

C xit hoc Philoſophus, niſi ſecundùm tempus. Omnia namque ſunt eſculenta non minimo vſui: ſed non ita diu. Ἀμφισβητεῖται καὶ ἀντιλέγεται, dubitantur, atque in crebra obloquutione verſantur. Neque Latinè: & ambitioſè. Nam quid eſt obloquutio? Nempe iurgium aut conuicium. Nec dicam, hæc dubitantur. Commodiùs, in controuerſia ſunt. Quòd ſi non negarim, dici poſſe, hoc dubitatur: at nego dicendum, qualitates dubitantur.

CAPVT XXVII.

Capitis XXVII argumentum. Calor attribuitur pro cauſa quatuor rebus. Fertilitati in plantis: locis ad conſeruandum contrariarum qualitatum plantas: tempeſtiuæ germinationi, atque
D *fructificationi: foliorum perpetuitati.*

MIA μὲν οὖν αἰτία λέγεται. Suprà dixerat de calore ac frigore inquirendum. Deinde inueſtigandum ac declarandum quæ calida ſunt, quæ frigida. Quamobrem antequam exeat è præſenti tractatione, præſtat quod recipit de natura calidorum. De frigidis non dicit: propterea quòd ex iis contraria patebit natura. Quatuor caloris capita facit, non quidem æqualia, vel æquali natura reſpondentia. Hæc autem omnia, aut ex opinione communi, aut ex Me-

neſtoris ſententia: quæ poſtea perpendet particu-
latim. Primum caput eſt de calore in plantis, qui
ſit autor fertilitatis: idque ex opinione communi,
λέγεται. Eſſe verò cauſam tum in plantis tum in a-
nimalium vtraque natura, tam quæ animal, quàm
quæ ouum pariunt. Hoc an verum ſit poſtea vi-
debimus: ſicut & ſecūdum caput, in quo calorem
attribuit locis ad frigidarum plantarum conſer-
uationem: quaſi fiat hunc ad modum temperatio.
In animalium concretionibus hæc fuit Empedo-
clis ſententia. Etenim piſcium naturam profeſſus
eſt igneam: atque iccirco detruſam in aquas ob
temperandum. Hanc opinionem Meneſtorem
quoque ſecutum eſſe. Verùm, vti videbimus ali-
quot patitur difficultates. Tertia caloris claſſe
ſtatuit vini fructificādi: quarta foliorum attribuit
perpetuitatem. Εἰς τὸ χρήσιμον ἀνάγουσι. No-
ta loquutionem. Cauſa referens ad fertilitatem:
ſcilicet ducens cognitionem noſtram. Nam vul-
gò aliter loquimur. Dicimus enim ad cauſam re-
ferri fertilitatem. Ἐνίοις δὲ κατὰ τὰς χώρας. Θερ-
μὸν καὶ ψυχρὸν in præcedente ſententia intelligebat
internum (vt ſuprà docuerat) nūc alteram cauſam
dicit externam à qualitate regionis, ſcilicet pro
cæli ſegmentis, aut inclinationibus. Nam neque
terra, quà terra eſt, neque locus, quà locus eſt: ſed
quatenus ſub aliqua cæli parte continetur. Iudi-
catur ergo terra calida, in qua frigidæ plantæ: fri-
gida verò, in qua calidæ. Vt argumentum τῆς κρεί-
σσονος qualitatis in natura plantarum ſumatur à
contraria regionis temperatura. Οὕτω γὰρ εὐθύς.
Argumētum ab vniuerſali naturæ inſtituto. Fieri
namque hunc ad modum generationem. Sanè
contrariorum & concurſu, & occurſu, & pugna,
& victoria, & conſenſu tandem. Εὐθὺς, id eſt à
primordiis ipſius generationis. Quare ſi eſt in-
ternorum talis ratio: erit etiam circumſtantium:
qualis eſt locus. Lex enim eadem conſtituendi
& conſeruandi. Eſt enim, quod & alibi diximus,
conſeruatio quaſi generationis perpetuatio quæ-
dam. Ὡς ὑπὸ τοῦ ὁμοίου φθειρόμενα. Ar-
gumentum à contrario. Si ex ſimilibus euenit cor
ruptio: ex contrariis conſequētur conſeruationē.
Ac nequis demiretur, à ſimili fieri diſſimilitudi-
nem, (corruptio namque diſſimilitudo eſt in ſub-
ſtantia) vt diluat hoc paradoxon, addit cauſam, διὰ
τὴν ὑπερβολήν. Id quod Præceptor non ſemel di-
cit, πῦρ ἐπὶ πῦρ. Summa rationis, Ἁρμονίας πρὸς γι-
νομένης. Ex conflictu fieri concordiam. Eſt enim
belli finis, pax. Τὰ γὰρ ὑπάρχοντα. Empedoclis
opinio, de qua ſuprá. Ὑπάρχοντα, reſpondet illi, ὑ-
περβολὴν, communi vtrobique præpoſitione. Sed
vis verbi negligenda non eſt. Non enim τὸ ὑπὲρ ἐν
τῷ ὑπάρχοντα auget τὸ πῦρ: ſicut τὸ ὑπὲρ ἐν τῷ ὑπερβο-
λὴν, auget τὸ βολήν: ſuprà nāque calorē ignis nul-
lus calor eſt, ſed ſignificat exceſſum caloris præ-
poſitio: altera vocis pars eſt exceſſus illius ratio:
ſcilicet ignis. Συνακολουθεῖν, ſequutus eſt Em-
pedoclem Meneſtor. Pręgnans vertium: ſequutus
eſt, & cum eo fuit in ea ſententia. Id valet illa prę-
poſitio, σύν. Θερμότερα γάρ φησι. Meneſtoris

A exempla ad ſententiam corroborandam, per enu-
merationem. Recenſet Iuncum odoratum & Ca-
lamum, non hunc noſtrum Acorum id eſt Aire
indigenis, aut Boſtuorce, aut Zeli Tattarici, quod
ſonat herbam Scythicam: ſed verum calamū, qui
eſt arundo, & vocatur ab Arabibus Caſſab aſſe-
ri, à Perſis Caſſab alderira. Probatio ſenten-
tiæ, τῶν χειμώνων ἐκ ἐπιπήγνυσθαι. Quòd in aquis
tum eæ, tum Cipirus oriantur, conſtat: quòd ſint
calidæ plantæ, vis ipſa docet, qua frigoribus ita
reſiſtunt vt ne gelaſcant. Auget probationem la-
tioribus exemplis etiam extra aquas. Nempe fri-
gidis locis prouenire pinus, abietes, cedros, iuni-
peros, ederam: eius tanta ſit efficacia, ſi calorem
ſpectes, vt etiam niues excutiat hyeme: non enim
durare ſuper caſſas. Etiam adiūgit argumentum
B alterum ederaceæ caliditatis, flexuoſitatem. Eius
eſſe cauſam medullæ calorem: ac propterea con-
torqueri. Hoc in pilis robuſtis patet, & pellibus:
vnde & Æthiopum capilli. Τρίτην δ' αἰτίαν λέγει.
Tertium caloris officium eſt, maturare germina-
tionem ac fructificationem. Sanè ſuprà ſæpe di-
xit, calorem πέπτειν. Et Ariſtoteles in libro de mi-
ſtorum affectibus dicebat, Igni vti Naturam, &
tanquam materia, & tanquam inſtrumento. Et in
primo de generatione, attribuerūt antiqui actio-
nem omnem igni. Καὶ ὁ ἐπὶ αὐτός. Quia
calor non agit, niſi in ſubiecto: & ſpiritus in ani-
mali (his enim deſignatur actio ab anima) ſangui-
nis ſunt puriores partes: in plantis non ſanguinis,
ſed eius loco ſucci ſunt particulæ tenuiores: iccir
C co non calorem, ſed calidum ſuccum dixit, πέπειν
καὶ πρὸς βλαστάνειν, καὶ πέπτειν. Craſſiuſculè tamen.
Materia namque ſuccus ipſe eſt, in quam calor a-
git, vt eam maturet. Non eſt ergo ſuccus ipſe a-
gens, ſed patiens, quippe materia, patiens matura-
tionem. Iccirco dicebat alibi ſuccos dulceſcere.
Τετάρτην δέ. Quartum caloris opus eſt, effi-
cere vt plantis ne cadant folia. Etenim propter
calorem Meneſtor in planta frondes ſeruari pu-
tat. Quæ amittunt plantæ folia, id ea pati caloris
inopia. Προστιθησι λέγει. Quinta capitis pars,
in qua caloris indicium in plātis exquiritur ex eo
quòd earum lignum facillimè comprehendit i-
gnem. Quid ſuper hac re ſentire Galenus videa-
tur, ſuo loco dictum eſt. dicit, προστιθησι λέγει, ſcilicet
D Meneſtor. Pręter quatuor exquiſitiones adiungit
& hanc. Τὰ πύρεια, ἄριστα καὶ κάλλιστα ἐκπυροῦ-
ται. Explicādum áduerbia. Non ἀμαυρῶς, ſed κάλ-
λιστα, λαμπρότατα, luculentè in fomentis ignis ac-
cēditur. Non ὀλίγον, ſed ἄριστα, feliciſſimè. Τὰ πύρεια
materias intelligit ad ignes excipiendos, ſiue qui è
ſilicibus excutiantur, ſiue, quemadmodum doce-
bat in Hiſtoriis, quæ attritu concipiunt ignes.
Ἄριστα, egregiè. ὑπεκκαύματα vocat Præceptor
multis in locis. Καὶ τῶν δένδρων, ὅσ' ἀεί τι τῶν
πυρῶν ὄντα τάχιστα ἐκπυροῦνται. Satis patet hîc eſſe
codicem mendoſum. Omninò delendum τι. vt
ſit concluſio, ὅσ' ἀεὶ τὰ εὖ πυρός. Vt pro certo ha-
bendum ſit, quæ celerrimè concipiunt ignem, eas
eſſe ignea. Hoc ſanè eſt quod vulgò dicitur à
Philoſo-

Philoſophis ſymbolum. Ὅταν τοῦ πυρός. Nota loquutionē in ſecundo caſu: quod ſolet in ſexto ex igni, ex auro, è luto. Quia etiam vulgò dicimus ignem dominari: quaſi ſint in ignis poteſtate.

Lego, τὰ μὲν θερμὰ ἐν τοῖς ψυχροῖς, τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τοῖς θερμοῖς. Non autem vt legitur. Nam quomodo eſſent in contrariis πρὸς ἀντικρατοῦν? Etiam eſſet ἀντιβολὴ contrà Meneſtoris ſententiam: & φησὶ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. Et προσυπολέγει, non autem προσυπολέγειν, ſicuti ſuprà λέγει, non λέγειν. Hoc tamen modò his in libris ſæpe ſcriptum eſſe, etiam alibi monuimus.

Theodorus, ἐκπήγνυσθαι torpere. Plus ſentit Græca vox ἐκπήγνυσθαι dicit infrà. Non enim torpor omnis à gelu. Quin torpet manus aliquando ſpiritibus intus ſuffocatis: quoties ſcilicet brachiū ligatur: aut cùm parua olim pila luſeramus. Turgida tamen erat, & ſanguinis affluxu tum rubicūda, tum feruens. Is modus ambitioſè interpretandi non parat diuerticula, in quibus acquieſcamus, ſed errationes. Quid eum prohibuit ſimpliciſſimè dicere: non gelaſcunt. Ἐπὶ τήκειν γάρ: ſcilicet, cedera: Theodorus malè ſuper his. Eſſet enim omnium affectus ille, ſoluendi niues. At non eſt. Videmus enim Pinum maximè grauari niuium inceſſu. Hanc autem ſententiam eſſe vanam, ſatis patet ex recepta de Tiliæ calore opinione, & ex aſpectu quotidiano. Sub Septentrionibus enim Tilia frequentiſſima. Ea verò tantum abeſt vt diſſoluat niues, vt etiam onere dirumpatur.

Ὁ δ' ὑπὸ τοῦ. Theodorus emolliuit eam, quam ſuprà narrabamus difficultatem. Abſtinuit enim ab explicatione illius verbi, τοῦ: & ſententiam circunduxit. Ἐκπυροῦσθαι. exardeſcere Non. Aliud eſt, ignem concipere: aliud ardere: hoc enim, φλέγεσθαι.

CAPVT XXVIII.

Vltimi capitis argumentum. Exemplo animalium non eſſe calidiores plantas fœcundiores. Calore modico fieri & generationem, & augmentum: exceſſu corrumpi. Aquatilia non omnia calida. Natura quæ gignit in vno loco, in alium contrarium non transfert. Sententias ſibiipſis aduerſari. Calorem in fomitibus attritu fieri, non ab interno calore. Ratio calida explorandi melior à ſenſu.

EXEI δ' ἀπορίαν. Diſcutit ea quæ ſunt à Meneſtore cōſtituta. Summa propoſiti ſita eſt in aureis illis verbis. Ταῦτα μὲν ἐν ἀμφιδόξῳ, προσδιόρθωμα δέ τινος δεῖσθαι. Quaſi ſint aliqua ex parte vera: qua vera non ſunt, ſint à veris ſegreganda. Nempe nonnulla calida, ſunt fœcunda: quædam non item. Hæc eſt prima quęſtio. Secunda hæc. Quædam calida in frigidis, quædam in calidis. Ad primam ſic. τὰ γὰρ θήλεα τῶν ἀρρένων. Statim in materia, qua de agitur, redarguit. Arbores, inquit, eæ quæ pro fœminis habētur, ſunt fœcundiores. At fœmina frigidior in animalibus: ergo per proportionem etiam in plantis. Iccirco dixit, ἐκ τῶν ζῴων ὁμοιότατος λαβών, καὶ

A μὴ ὁμωνύμως. Vt eadem natura conueniat per gradum quēdam: non autem penitus ęquiuocum fœminæ nomen ſit. Hoc à ſexu argumentum alterum: quod ſequitur, à genere. Ἔτι δὲ τὰ ζῷα. Animalia cuiuſque generis calidiora, non itemq; eſſe fœcundiora. Inductio per παμφάγα, καὶ λαίμαργα, carniuora & guloſa. Hæc enim calidiora: nempe plus coquunt: ideò plus appetunt. Sola fœcunda calida, canis & ſus. Ac canem quidem hîc vult calidam. Multas tamen patitur obiectiones. Αὐτῶν δὲ τῶν ὁμογενῶν τὰ ὁμοειδέστερα, πολυγονώτερα. Sententia obſcuriſſima, & vnus ex iis locis, in quibus de Theophraſti candore cōqueri ſoleo. Torquet enim me cruciatq; ſimpliciſſimi hominem ingenii; penè ſæpiùs quàm docet. Tamen eluctādum eſt. Videtur hæc ſententia partis aduerſariæ,

B quæ calorem facit autorem fertilitatis. Ait enim hîc, in ſpeciebus animalium, quæ ſub vno genere continentur, eas ſpecies quo inter ſe ſunt ſimiliores, eo eſſe fœcundiores. Quod autem eius ſimilitudinis participes ſint, cauſam eſſe calorem: cuius vi fiat, vt membrorum articulationes ſint expreſſiores. Hanc ſententiam ſumi poſſe ex auium generibus. Nempe in idea ſumma columbacea multæ ſunt ſpecies inter ſe quàm ſimillimæ: Palumbus maior, minor, rupicola, turricola, domeſticus, turtur. Habes perplexiſſimam ſententiam ſimul, & quæ habeat contradictionem. Non enim tam latus eſt eius ambitus, quin excludat quamplurima genera: neque ſolùm in quadrupedibus, verumetiam in auibus ipſis. Nam Bouis

C genus ſummum, ſub ſe multas habet ſpecies, bouem hunc vulgarem noſtrum, bouem Lituanicū, quem Vrum vocant, *Bufalum* noſtratem, quem falſò putant vrum, bouem Africanum qui nunquam noſtratis vituli non excedit magnitudinem, bouem Æthiopiæ iubatum, bouē Indum vnicornem, & alias fortaſſe formas: addunt enim etiam tricornes boues. natura tamen hæc neque diu, neque multum fœcunda. Septem enim annos vix explent fœtæ. Geminos tam rarò pariunt: vt portento propius eſſe videatur. In auium verò genere, quid infœcūdius rapacibus? Equidem Aquilā, Accipitrē, Vulturē, Oſſifragū ſub vno ſūmo genere colligo. Sub iis ſpecies longè ſimillimas, minus aptas tamen ad ſobolem multiplicandam. Accipiamus Coruinum genus. Sub eo coruus, cornix,

D monedula triplex, & fortaſſe pica quoque. Nihil iis minus fœcundum. Corui fabuloſa viuacitas. Nemo illum expetit ad menſas. Raritas inſignis. An vult dicere ſimilitudinem inter marem ac fœminā? At gallinæ galliſque facies diſſimiles: & fœcundiſſima natura tamen. Ceterùm omninò plus faceſſit negotii, quàm paret vtilitatis. Quare ad alia. ἐξαύξειν, non ſimpliciter αὔξειν, perficere atque explere augmentum. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ζωογονίαν. Si quale denominatur à dominio qualitatis: prima propoſitio falſa eſt, quæ ſtatuit calida fœcunda: ſi ponit calidum in exceſſu. Namque in omni generatione tam animalium quàm fructuum: itémque ad ipſam maturationem, non calorem, vt

odoratum an ſit calidum. Eodem modo de denſitate ac raritate. Iccirco dixit, κατὰ λόγον, & πάντα ταῦτα ἐν θερμότητι δοκεῖ εἶναι: vt ſit, λιπαρὸν: ergo calidum. Sic colligitur: ἄσαπτα, minus putreſcentia: ergo minus humida. Εὐπύρωτα. Quia ἀεὶ πυρείαν dicebat, ἐκπυρωτικά. Id verò eſſe in Pinu propter pinguediné. A ratiocinatione omnia. Quia pingue aereum. Item porrò. Hæc affinis igni.

Ὅτι καὶ τὴν τοῦ σιδήρου βαφὴν ἀνίησι. Hoc etiam maiore opera indiget intellectus. Sanè calore obtundi ferri aciem par eſt. cuiúſque rei quotidie facimus periculum. Frigus enim denſat: calor laxat. An verò ſolo calore vis hebetetur illa? Videmus profectò etiam Citriorũ ſucco nihilominus obtundi: quod eſſe frigidiſſimum ſans conſtat. Non eſt cauſa frigiditas: ſed lentor illius ſucci, quo fit aciei minus lubrica ſubitio. & notabis feſtiuam loquutionem. Acies gladii cote fit, deducto corpore craſſo ad lineæ tenuitatem. Duritia eſt à natura ferri. Non pauca ipſis ab aquis: vt etiã Poeta dixerit, Salone gelari ferrum. Theophraſtus non dixit, τὴν ἀκμὴν, ſed τὴν βαφὴν: tincturam remittere, id eſt vim, quam ex tinctura nactum eſt. Χρὴ τοιαύτας δυνάμεις ὁρᾶν τὰ θερμά. Cùm & tactum & guſtum conſulendos cenſeat ad calorem deprehendendum, feſtiuè tamen dixit, ὁρᾶν. Hoc enim oculorum eſt. Sic, audire vocem viſa ſum militis, apud Comicum. Θερμότητας ἐμποιεῖ. non ſolùm ποιεῖ, ſed etiam ἐν. Quia recipitur ſpecies. Hoc enim eſt ſentire. Καὶ πέψεις, καὶ συντήξεις. Hoc percipitur ratione. Quòd facilè, quòd rectè concoquatur: reſiſtentiam non habere à frigiditate. Item τὰ συντήκοντα, καὶ τὰ σήποντα, quæ liquefaciunt ac ſoluunt corpus, quæque putrefaciunt: iccirco dixit, ἰατρῶν χρεία μαρτυρεῖ. Quo loco non ſupinè agendum eſt. Videmus enim hic ab inferiore artifice ſuperiorem ſibi ſumere argumenta: quippe à medico, naturalem: idque in re dubia. Διαδιδόασι τὴν αἴσθησιν, ſenſionem diſtribuunt. An vſus hoc verbo eſt, vt τὸ διὰ indicaret tranſitum à ſenſu ad ratiocinationem? An non eſt ita: quia iam ipſe ſe ſiſtit in ſenſu, cùm ait, ὡς λέγουσι. Sed τὸ διὰ, erit à re ipſa ſpeciei tranſmiſſio in ſenſum ipſum. Ὡς δ' ἐπὶ τὸ πᾶν. Poſtrema capitis pars, in qua, quem inſtituendum iubebat, perſequitur διορισμόν. Eſſe igitur in calidis calida: eſſe verò etiam in frigidis. Modeſtiſſimè verò loquutus eſt, ac fortaſſe nimis. Dixit, πλείω ἐν θερμοῖς. Poſtea correxit, ἢ ἐκ ἐλάττω. Imò verò πλεῖστα in calidis: in frigidis ὀλίγα. Quia igitur in vtriſque inueniuntur: addit, διὸ καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις γίνεται καὶ ταῦτα ἀμφοτέρων τινά. Quæ cauſa eſt, vt de iis perquiramus, tanquam de rebus ſubcontrariis generibus. Τὸ μέν τι περὶ τοῦ. Quod palàm videtur, concedere cogitur: etiam à frigidis locis calidæ plantæ ſuppeditari alimẽtum. Sed dixit, τινὰ τροφὴν: quoniam ſi frigidis penitus alerentur, eſſent vtique frigidæ. Omninò verò non contemnenda eſt Meneſtoris ſententia. Si enim calidæ plantę, quæ naſcuntur aquoſis locis, in ſicca loca transferantur, interibũt. Egẽt igitur τινὸς illius τροφῆς, id eſt frigidæ alimo-

A niæ, non qua frigida eſt, ſed quatenus eſt in humido. Nec verbi contemnenda eſt conſideratio. παρέπονται, inquit. Quaſi acceſſoria ſit natura illa frigiditatis: primaria verò calida: quia frigidam illam ſibi parat planta calidam. Ἀλλὰ τινὰ μία. quia dixit τινὰ, neque explicauit: & requiri poſſe videt: tãtas difficultates differt ad aliam operam. Quantum verò præſenti inſtituto capi quit: confugit ad humanarum tenebrarum aſylum: an quod ſi quis animi aciem intendamus: non ſanè pudeat virum verè ſapientem ſeſe fateri neſcire: ſed pœniteat, ſi quando ſe quicquam verè ſcire profeſſus eſt. Adducit ergo, ἰχὼ: ſanè verò: ac præterea τινά. Atque obiecta hac offa nobis, quam deuorare non potuit, putauit ſe euaſiſſe.

B Lego, ἡ θερμότης χωδεὶ τὰ σπερμοφόρα. Et αἱ δόξαι πρὸς αὑτάς. Et ὃ ἢ σπερματολόγει, vt ſuprà. Et ἀέριον, quid hîc ſit, neſcio. Et εὐπυρωτικόν. facilis ad igneſcendum. Et συντήξει, non συντήξειν. Et πρὸς τὴν ψυχὴν, non ψυχόν.

Theodorus, μὴ ὁμώνυμον, non cognatione nominis. adderet, ſolius. Nam etiam vniuoca communem habent nominis rationem. Sed ne Græci quidem ſatis rectè putarunt, τῷ ὁμῶς capere ſola nomina, rerum excludere rationem. Et ſanè valet idem τὸ ὁμῶς ἐν τῷ ὁμώνυμον, quod τὸ σὺν ἐν τῷ συνώνυμον. Ἔτι δὲ τὰ ζῶα. Theodorus aut ex alio codice, aut arbitratu ſuo aliter legit. Nos quoque ita legimus, ἔτι ἢ τὰ ζῶα τὰ πολυγόνα, ἡ θερμότερα, χωδεὶ τὰ σπερμοφόρα. Non enim conſtaret ſententia contradictionis. Vult enim falſum oſtende-

C re: plantas fertiles eſſe calidiores. Ἡ γὰρ θερμότης ἐξαίρειν φαίνεται. Theodorus addidit, immodicé. ſanè immodicé. Non enim in naturis formarum quicquam immodicum. Sed τὸ ὑπερβολικὸν fit κατὰ συμμετρίαν. Neque eum mouere debuit, ἐξ præpoſitio. Familiaris enim eſt cum ipſi, tum omnib⁹ Atticis, vt mox ἐξισχναίνειν. Διαθεῖναι, coarctare. Si non ſcripſit coartuare, errauit, dearticulare. arctare autẽ παρὰ τὸ ἀρκεῖν. artus, ἀπὸ τοῦ ἄρθρου. Quòd autem malè addiderit aduerbium, immodicè, ſatis hîc patet: vbi dicit immodicum calorem exiccare, non autem augere. Ἐν οἰκείοις τόποις, ſuo loco. Mihi tamen plus videtur οἰκεῖον, quàm ſuũ. Suus eſt cuiuſque locus, vbi eſt: οἰκεῖος non ſemper eſt. Eſt enim οἰκεῖος, idoneus. Καὶ μᾶλλον ἐξισχναίνειν.

D Theodorus addidit, magis extenuari. Ἄσηπτα. putredine immuni. putredinis. Ἀπύρωτος, perfacilis ignitu accedit. Is verbis nimius ſæpe ac frigidus, nec ferendus. Nam quò accedit Pinus? Βαφὴ. aciem hebetant. Rectè ex neceſſitate. conſequens, vti dicebamus, pro antecedente. Tingo Græcũ eſt, τέγγω Mirũ, vbi candens ferrũ aqua extinguimus, nihilo minus tinguimus. Itaq;, ſi pateretur vſus, βαφὴ hîc eſt illa extinctio. Ἀνιᾶσι, hebetãt, remittũt. Πέψεις, coctura. concoctiones, in plurali: quia eſt in vẽtriculo, in venis, in membris. Ἠ δύναμις. Polleant perdurare. Verbũ tamẽ hoc ſẽper cum aliquo nomine, polleo viribus, gratias cum infinitiuo. Græciſſat. Βυπήγνυσθαι cõcreſcere. ãbigua vox. ſuprà, torpere. ęquè malé. Gelaſcere.

FINIS COMM. IN LIB. PRIMVM.

IVLII CAESARIS

SCALIGERI IN SECVN-

DVM DE CAVSIS PLANTARVM

THEOPHRASTI, COMMENTARII.

PROEMII ARGVMENTVM.

In plantis naturas eſſe duas, vnam ſimpliciter, alteram ab arte. Naturam nihil temere inſtituere. Artem naturæ opitulari.

PERI` δὲ τῆς βλαστήσεως. In præcedenti libro diſquirebat, vnde ſumenda eſſent argumenta & inueſtigationis, & cognitionis naturæ plãtarum: in iſtis quę ſpontè proueniunt, an in iis quæ ab arte. Hoc erat fundamentum methodi totius. Nunc generatim hæc duo vult exequi, tam quæ principium ſuum à ſola nanciſcuntur Natura, quàm quæ artis opera naturæ aliquid addunt ad eam perfectionem: quæ illis tametſi extrinſecus aduenit, tanquam peregrina: tamen aliena non eſt, ſed habet proportionem & affinitatem futuræ vnionis: ita vt cum principio Naturæ coniungi poſſit artis ſupplementum. De vtraque igitur agit hoc libro: de natura priùs, vtpote priore. De arte póſt. Totius igitur libri Synopſis hæc eſto: vt huius viri fidem atque ſedulitatem cum in eruditione, tum in prudentia quæ in ordinationibus conſiſtit, intelligatur. In prima parte docet, quibus rebus naturalibus plãtæ bene habeant. Quæ illis conferant aut incommodent. Hoc quoad ipſas. Inde ad earum officia: quippe fructificandi. Poſtea tum ipſæ habitudines, quàm earum officia quibus de cauſis mutentur, ſcilicet ad fœcunditatẽ aut ſterilitatem. Deinceps de natura ſeminum, ac de fructuũ mutationibus. In ſecunda parte quæ ab arte fiant mutationes. Ab his regreditur ad naturas, & agit de accidentibus: nempe de odorum cauſis. Tum de ſpecierum mutatione. Inde quam ob cauſam in aliis quædam innaſcuntur: in terra ſatæ, non. Hinc de mutuis inter plantas officiis aut noxis. Poſtremò de mutatione foliorum. Atque hæc, vt quicque occurrerit, explicabuntur: nunc proemiũ aggrediamur. Quæ naturæ ſoli debent ſua principia, hæc & ſuprà, & hîc αὐτόματα vocat, vſitato quidẽ verbo, ſed recepto præter rationem. Nam & hîc & alibi, & Præceptor ſæpius, ἡ φύσις οὐδὲν μάτην. Quid igitur in naturæ opere prodeuntibus plãtis τὸ μάτην inſerere auſi ſumus? Præterea

A ſi acutiùs iudicemus, τὸ αὐτὸ, minus conuenit. Quod enim generatur, nondum eſt. Quónam ergo modo eſt, αὐτὸ ἀφ' αὑτοῦ, ſi nondum eſt? Eſt autem caput hoc προοιμιῶδες, eorum ex genere, quæ ſemẽtem faciunt futuræ meſſis in toto libro: maximè Philoſophis familiaria, quos nihil arceſſere decet ſuperfluũ. Ὅσα μὴ πρότερον εἴρηται. Quaſi non ſit argumentum ſeparatum, ſed diligentia περὶ τὰ ἐγκαταλειπόμενα. Mihi tamen commodiùs facturus fuiſſe videatur, ſi non diſpergeret. Quare non fecit igitur? Quia mos eſt Peripateticorum, ὡς πάντα narrare priùs, quæ deinceps ἀκριβέστερον δηλοῦν. Ὁμοίως. Similiter. Nõ ſimili modo, mutile: ſed ſimili inſtituto ad reddendas cauſas. Διαιροῦντες χωρὶς ἕκαστα. ἑκάστα: ſcilicet. Et reſpondent

B inter ſe voces, χωρὶς, ἰδία. vnde noſtrum ſeco. Κατὰ τὰς ἀνακαμπτούσας ὥρας γινόμενα. Τὰ γινόμενα, tam comprehendit fructus qui annuo prouentu generantur in arboribus non emorientibus, quàm plãtas alias duorum generum: quæque intermortuæ renaſcuntur ab radice, quæque ſeipſas radice propagant: idque duobus modis: vel agnata, vt bulbacea quædam: vel prorogata, vnde alii ſtipites enaſcantur, vt gramẽ: aut cacumine, vt rubus: aut nodis, vt peruinca: aut ſemine, vt magna pars. Quæ Naturæ digeſtio longè eſt exactiùs à nobis explicata, quàm à Theophraſto. Κατὰ τὰς γεωργικὰς θεραπείας. Altera pars ab arte: quæ Naturæ imitatione naturas iuuat. vel corrigendo, vel demendo, vel addendo. Corrigimus Vitem ridica. Demimus luxuriam, putatione. Addimus fimo ſuccum.

C Correctio autem duplex, aut plantæ, aut circunſtantiũ. Plantæ, ſicuti de vite dicebamus. Circunſtãtia ſunt, tellus, aer, aqua. Tellus, vt matrix: aqua, vt alimentum: aer, vt vtrunque. namque & fouet, & alit. Terram corrigimus, puta fodiendo. Eius inſtituti finis duplex: vnus, vt leuior ac rarior fiat, quo (exempli gratia) prorumpens Cinara commodiùs exeat: alter, quò ſtipes latiùs adoleſcat, & iuſtioris capiat craſſitudinis incremẽtum. Imitatur autem ars Naturam ipſa propagatione. Quippe vt rubus defixo cacumine ſeſe propagauit: ita vitis brachium demiſit vinitor. Item alia ratione

Naturam

Naturam imitatur:vt inſitione. Quia Viſcum videtur incertum Quercui. Quam legem etiam à caſu mutuata eſt. Natam enim vidimus in Salice Nucem. In ſtipitis enim vitioſi medullam putrefactam importauerat iuglandem Pica. Δύο γὰρ δὴ μέρη. Duæ partes totius conſiderationis, Natura & ars. Hæc eſt vniuerſæ ſummæ partitio.

Παρασκευὰς ἀφώρισται εἰς τὸ ἔργ. Apparatum hunc omnem operam deputat, quæ præcedit opus tale, vt per ipſum dicatur: planta eſt. Ὁ λόγος δ' ἀμφοτέροις οὐχ ὁ αὐτός. Hæc eſt illius conſilii ratio, διαιρετέον χωρίς. Quia non vna ratio. Simul enim tractanda eſſent, ſi vtriuſque vna eſſet ratio.

Οἷον φυσικῶς. Quomodo ὡς? Non ſignificat ſimilitudinem accidẽtalem. Eſt enim naturalibus ſubſtantiale eſſe naturalia. Sed τὸ ὡς ſignificat hîc ſubſtantialem differentiam. Sic enim dicimus, πῶς τι. Ὁ δ' ἐπιτεχνικός. Tractatus alterius partis pertinet ad ratiocinationem & intellectionem. Propterea quòd habet ars ſuæ ſubſtantiæ principia ab intellectu, obiectum autem à re. Notiones enim ſunt artium principia ad agendum. Οὔτε γὰρ ἡ φύσις μάτην. Non his rationem reddit quare tractatio illa ſit naturalis, neque quamobrem diſtinctæ ſint eæ duæ tractationes: ſed conſilii ſui, qui inſtituerit cauſas & inueſtigare & reddere. Quippe ſi Natura nihil temere molitur, nihil expedit: quænam iſtæ ſint cauſæ, à quibus & in quas intendit illa, videndum eſt.

Ἤ τι διάνοια βουλευτ. Similia ſunt ergo. Si conſultò Natura facit: & conſultò naturam iuuat ars. Omne autem ſimile, eſt alio modo diuerſum: alioquin eſſent vnum. Vtriuſque igitur aſſignandæ cauſæ, & quidem ſeorſum. Ἐπεὶ δὲ πρότερον τὰ τῆς φύσεως. Priùs de Natura dicendum: quia prior. Sic Præceptor vbique, πρῶτον δὲ περὶ τῶν πρώτων. Dubitabit aliquis. Cùm à notionibus ſit procedendum, quare non incœpit ab iis quæ ſunt arte conſtituta? Hæc enim notiora nobis. Quippe nos artium principia ſumus. Dicendum: in agricultura omnem artem pendere penitus à Natura: neque inſitionem cognoſci, niſi priùs inſita & inſerenda agnoſcantur, ſcilicet ab artifice. Nam qui ſpectat, priùs nouit confuſum genus inſitorum, quàm partes inſitas, aut modum inſitionis. At hîc artifex hæc tractat, non ſpectator: qui non poteſt deſumere ſurculum niſi à Natura.

Theodorus, καὶ ἁπλῶς τῶν φυτῶν, atque ex toto plantarum. Atque omninò. Hic τὸ ἁπλῶς excludit partitiones, & genus deſignat. Eſt enim cõfuſum quodammodo ſimplicius, quia paucioribus circunſcribitur differentiis. Species autem ſũt ſuo modo aliter ſimpliciores, quatenus arctioris ſũt ambitus. Talis eſt inter ea proportio, quatenus alia atque alia ratione alterum alterius eſt vel totum vel pars. Genus enim eſt ad ſpecies totum prædicabile: & tamen eſt ſpeciei pars in definitione. Verùm de his ſuo loco. Γεωργικὴ θεραπεία Quæ agricultura parit & auget. Ideſt, ponit operam, vt generentur & augeantur. Non e-

A nim generat aut parit agricultura, ſicut ſtatuaria quæ facit formam in marmore. At agricultura non facit, neque formam, neque figuram, neque accidẽtia cætera in Tritico: ſed Naturæ ſolius ea ſunt officia. Ars, vti dicebamus, aufert impedimẽta. Veluti cùm terræ mandat ſemina, quaſi remouet borrei ſolum, quo impediebãtur quin ſulcum tangerent: arui ſuperficiem leuat, quæ impedit quominus ſubeant. Addit etiam quæ deſunt conditiones, quas circunſtantias nominant. Μέρη, Theodorus tranſtulit genera. Cicero partitiones generum in ſpecies. Οἷον φυσικόν. velut naturale. Imò verò verè naturale, ſicut ſuprà oſtendebamus.

CAPVT II.

B *Argumentum capitis ſecundi. Omnis planta iuuatur hyeme, pluuia & boreali, potiſſimum verò niuibus, retento intus calore à frigore, & adaucto alimento ab humore.*

ΜΕΓΙΣΤΟΝ μὲν οὖν. Enumerat cauſas efficaciſſimas atque cõmodiſſimas ad generationẽ. Quoties, inquit, hyems ὡραία eſt, id eſt ſuis menſibus. Εὔωρον, dixerim, opportuna: non nimis longa, nimis breuis, alieno anni tractu. Hæc prima conditio. Altera, καλαί. Pulchras vocat hyemes, vt mox declarat, commodas imbrium vbertate borealium, & niuium copia. Omninò verò ſpirantibus Aquilonibus hyemes candidiores ſunt atque apertiores. Etiam ſi pluit, hilariores eæ pluuiæ ſunt. Χειμαδῶσαι, hybernari, ad verbum. Hybernis affici qualitatibus. Infrà

C de floribus, χειμαζομένων, qui ab hyeme patiuntur incommoda. Naues in tempeſtatibus dicuntur χειμάζεσθαι, cùm iactationem patiuntur, etiam in æſtate: propterea quòd eiuſmodi difficultates hyemis peculiares ſunt. Βλαστήσεις καλλίστας. Idem quod modò dicebat, ὡραίαν. Et aptiſſimus eſt connexus orationis. Ἀπὸ τῶν καλῶν χειμώνων καλλίστας βλαστήσεις. Apponit minorẽ ſyllogiſmi propoſitionem per explicationem τοῦ κάλλους τοῦ χειμῶνος, tribus conditionibus. Eæ ſunt, πολυϋδρία, βόρειος, χιονώδης addit τὸ ὅλον vt colligat in vnum, quòd ſit frigus abſque gelu, ψῦχος ἄνευ πάγου. Iccirco vult aquas & niues, non autem torridã hyemem. Quãquam hæc verò eſt ſegetum mater. Pruinis enim ſatis ſuppeditatur alimenti: ſicco gelu reflectitur introrſum ad radices tota vis: herbæ malę: beſtio-

D læque necantur. Vult itaque non abeſſe gelu penitus, ſed ſuaue eſſe. Nequit enim hyberna pluuia borealis, eſſe ſine gelu. Δεῖ γὰρ κεχωρισμένα. Duo poſuit, pluuiam & boream. Duorũ ergo cauſam dare oportet. Iccirco dixit, reponendum arboribus tantundem quantum ſubtractum eſt. Subtractum eſt autem à fructificatione. Igitur hæc eſt ratio τῆς πολυϋδρίας. Imbres affluentes eſſe conuenit: vt exhauſtæ fœtibus arbores de integro repleantur. Et moderata eſt poſtulatio. Cùm enim ſeipſas exinaniuerint in ipſos fructus: ſaltem ſibi alimentũ reponi debere. Hæc eſt ratio quæſitæ πολυϋδρίας. Sequitur quãobrẽ borealẽ eſſe oportet.

ἢ ταύτην πῆψαι καὶ κατασχεῖν. Non ſatis eſt accipere ſuccum: ſeruato etiam, atque etiam coɛto opus eſt. Et hic peruerſus ordo. Cohibetur enim priùs quàm coquatur. Cohibendus autem vt arɛtiore loco meliùs coquatur: neque laxatis partibus tepore ſuperueniente protinus euocetur intempeſtiué. Id quod fit Noto flante. Igitur eduɛti flores in hac regione, cui Vulturnus hybernus frequẽtes excitat tepores, Cori verni aut Aquilonis, quorũ vterque ſæpe ſpirat hac anni tempeſtate, ſuperuẽtu miſerè aut vrũtur ipſi, aut aſtriɛto pediculo decutiuntur. Vtrunque igitur & detentio, & coɛtio frigore fit: detẽtio per ſe, coɛtio per accidens, coercito calore intus per ἀντιπερίστασιν: quod & ſuprà dicebamus. Τροφῆς μὲν οὖν πλῆθος ἐν ὑμβρου πλῆθει. Maior & minor propoſitio ſimul in vna coniunɛtæ. Ita habemus hic πλῆθος, quod erat πλὴν ἐν πολυυδείᾳ. Τὸ δὲ κατασχεῖν: minor propoſitio alterius ſyllogiſmi. Oportet cohiberi ſuccum, vt coquatur & alat: Hæc eſt maior. Sub ea ſumitur altera. Hyeme cohibetur. Concluſio: ergo hyems cauſa eſt coɛtionis & alimenti. πίεζῃ, grauet, premat. Quia terræ denſat ſuperficiem. Tranſlatio à ponderibus, quæ premunt. ita calor deorſum truditur ad interna. Καὶ μὴ ἔξω διαπνέῃ ἡ θερμὴ γίνηται. Ne excurrat. Id eſt, ne euocetur vel alimentum, vel calor naturalis. Si enim non comprimatur, exhalabit. Ideò mox dicet, ὁ μαλακίτης ἀνακαλεῖται θερμὴ habet motus principium internũ: ἔκκλησιν, externũ. Τὰς δὲ ῥίζας. Adhuc oſtendit τὸ πολλοῦ καὶ τὸ ἀφθόνου finalem ac materialem neceſſitatem: vbi dixit, ἀφθόνου τροφῆς, non modico alimento, ſed largo: ergo etiam ἀφθόνων materiam poſcũt. Imbres igitur. Simul rationem reddit τοῦ ἀφθόνου: duobus verbis, primum eſt, διαδιδόναι. Quod enim diditur, vt ſcita atque apposita voce vtar, oportet multum eſſe. alterum verbum, πρὸς τὴν δένδρου. Si tota requirit arbor: magnæ moli magna debetur quantitas ad ſupplementum. Ὥσπερ κατειργμένην. Ratio, quare cohiberi oportet. Quia tametſi multus demittatur humor tamẽ ſi non retinetur, non erit multus. Tum ſi diſtributione opus eſt, neceſſe eſt diu cõtineri, quod ipſe declarauit per σύμμετρον χρόνον. Id eſt quãtum ſatis. Quæ neceſſitas etiam à duobus operibus declaratur: vnum eſt in participio πεπεμμένην. Coɛtio namque eſt motus. motus fit in tempore. Et coɛtio eſt alicuius & aliquãti coɛtio neque ſola alteratio, ſed etiam tranſſubſtantiatio. Partes enim arboris non aluntur aqua, ſed ex eo quod fuit aqua, & alia elementa ſimul. Eſt igitur alicuius, id eſt humoris crudi: & aliquanti, id eſt vt dixit toties, multi. Eget igitur & trãſmutatio multis alterationibus antecedẽtibus. & alteratio multo tempore propter cruditatem: & copia requirit multam pugnam. Deinde eſt aliud participium κατειργμένην. In quo etiam vlterius officium deſignatur Non enim eſt ſola πέψις ad alendum plantam: ſed & κύησις ad ferendum fruɛtus. Ταχὺ γάρ Hoc aduerbium celeritatis aduerſatur commoditati τῆς τοῦ χρόνου συμμετρίας. Quia cæli mollitia præuenit ſtatuti temporis illius συμμετρίαν, & ſuccum

A euocat in germina. Tepor enim laxat. Quamobrem nos in hymno diximus veris clementiam. Διὸ τοὺς τῇ ὑμβρίους. Nunc declarat borealium imbrium vtilitatem. Quia ſi ſpirant Auſtri, mollis fit aer: minor propoſitio ſyllogiſmi. maior illa iam diɛta fuit: aeris mollitia euocat. Καὶ πάνθ᾽ ὅσοι χειμῶνος. Duæ cauſæ commoditatis ex niuibus. Prima: quia iuuat, ſicuti rores Cyrenaici, qui præſtant imbribus, propterea quòd paulatim ſubeũt. Pluuiæ verò diluunt, aut glebas detergunt atque auehunt: aut ſolum denſant in cruſtæ modum. At nix, poſtquam incubuit, duo facit: dum manet ἀναζυμοῖ, fermentat locum ipſum. Itaque etiam cruda terra dicitur inepta. Intus igitur calorem concludens quem deprehendit, coquit aruum. Deinde cùm ſoluitur & marceſcit, ſenſim ſubit. Ad-

B deret: niuem fimi vicem gerere. Omninò enim ex niue fit aliquid lutoſum. Ad hæc ita cenſeo, Niuem multum concepti aeris continere: tota namque ſpuma eſt. Omnis autem aer principium cuiuspiam pinguitudinis eſt. Nix verò ita gelat tellurem, vt non compilet, ſed potiùs diſſipet. Sub niuibus enim ſolum non ſolidum ſtipatúmve, ſed ſolutum inuenimus. Hoc eſt quod ſuprà dicebar, ψύχει ἀεὶ τὴν γῆν. Illa verba omnia ſignificant. Διαδύεται. At non pluuia: abit enim. At materiam quærimus ad alimentum. Κατὰ μικρόν. Ergo diſpertitum penſum non premit aut ſuffocat calorem naturalem, ſed ita vacat ad operam ponendam ob coɛtionem. Μὴ ἀθρόον, non confertum, vt pluuia: cuius par-

C tes ſeipſas ſtipantes, nequeunt inter ſe cedere. Μὴ διαρράσσον, vnde ſtipetur ſolum ex eius caſu, tanquam malleo. Tamen quod dicitt πρὸς τὸ ὕδωρ, meliùs πρὸς τὸ ἐντός, aut ἴσως καὶ παρὰ τὸ ὕδωρ. Συγκατακλείουσα, καὶ ἐναπολαμβάνουσα. Priùs tamen deprehendit quàm includat. Quod tot locis monuimus, tranſpoſuit more ſuo. Et ſanè prioris participii præpoſitiones aptæ ſunt σὺν, notat obſidionem illam κατ, locum inferiorẽ. Sic prior præpoſitio poſterioris, ἐν, deſignat incluſionẽ. At τὸ ἀπὸ, quid præſcribit? aɛtionem præcedentem à niue. Ὃ καὶ τοῖς σπέρμασι. Vt talis hyems apta ſit, & ad partiũ in arboribus, & ad totius in genera ſatorum, generationẽ. Iuuãtur autem ſemina, propterea quòd ſubtus cohibita

D fouentur commodiùs intimo calore: qui, vt ſuprà loquebatur, ἀθροίζεται. Itaque hic dicit ἰσχύουσι, numeroſioribus fibris arɛta radice. Quaſi radix in fibras ſcĩdatur. Sic enim ſcriptũ eſt, ἀπὸ τῆς ῥίζης. Non tamẽ verbi genus cõuenit. Quippe ῥιζοῦνται paſſiuum eſt: σχίζουσι aɛtiuum. dixiſſet igitur σχίζονται. neque ἰσχύουσι ſcripſerim: tum quia generis eadem excuſatio, tum quia non frequens vſus Ἐπισχίζονται potiùs. Itaq; lego, ἐπισχύονται, παρὰ τὸ ἰσχύειν. cùm propter denſationem in ſeipſum collectus calor corroboretur ita vt radices agat profundiores atque validiores. Duo poſuit, πίλησιν, ſtipationem atque ſubaɛtionem. Sic enim ſubaɛti panni, qui non filis texti ſunt, ſed pilis conferti, quales pilei, & quos *filtros* vocant.

Altera

Altera vox eſt, κατάπηξιν. Quia fit ex denſatione compreſſio. Igitur, ſicuti dicebamus, non reiicit πῆξιν, ſed vehementem gelu concretionem.

Ἅμα τῇ ἡμέρᾳ διαχαλάσῃ. Vbi primùm cæli tepore laxata eſt, erumpit ac repentina capit incrementa. Ταχείας καὶ ἀθρόας ἀναδόσεις. Redditiones, cum ipſis reditionibus. Et redit, & quod detinuerat in radice, reddit ad crementa ſuperiora. Idque tum multùm, tum celeriter. Potuit ἡμέραν pro tempore: quòd & nos: voluenda dies en attulit. Ne putes igitur te fraudatum tempore: citò compenſat. Ταχείας. Ne putes opus ea dilatione imperfectum: ἀθρόας. Optimum verò miniſtrum: cuius officium magnum in celeritate. Ἀλλὰ τὰ μὲν σπέρματα. Quia frigoris communes fecerat vtilitates & arboribus, & ſatis diſtribuit certas differentias. Sententiæ ſumma eſt. Pluuiis plus arbores, frigore plus iuuari ſata. Æſtiuas pluuias eſſe vtiles vtriſque: at ſeminibus quàm arboribus vtiliores. Itaque vetus quoque verbum fuit: Æſtate pluuia, puluere hyberno grandia farra Camille metes. Ideò dixit, προσεπιζητεῖ καὶ τοὺς θερινοὺς ὑετοὺς μᾶλλον. plus ſcilicet quàm arbores. Ratio. Quia radix eorum minus profunda ex profundo nequit haurire. At ſoli ſuperficies æſtu facilè ſiccatur. Arbores autem tum demiſſioribus radicibus è longinquioribus, profundioribúſque, ac propterea minus exuctis locis alimentum ſibi parare queunt: tum ſibi ſemper intus habent ſucci multũ. Itaq; non alimento & humore, ſed potiùs calore opus habent, qui eis opituletur ad coquendos iam partos, iam ſeruatos ſuccos, & quos conficiãt ad alimoniã, & quos vertãt ad germinationes. Hoc eſt quod aiebat. ὅτι τε πολὺ πρὸ μᾶλλον τῆς συνεργούσης θέσεως. Duo autem ponit in ſatis, πλείους καὶ κατὰ μικρούς. Plus humoris poſcunt, quia plus ſiccantur: ſed minutas pluuias: dat rationem, διὰ τὴν ἀσθένειαν. Largiores enim imbres, & ſubſtrahunt glebam, atque iccirco theſaurum alimẽti: & ſternunt ipſa. Quamobrem facilè putreſcũt. Ideò dixit, καὶ ταχὺ πάλιν δύονται vt oſtendat ſatis operæ poni poſſe etiam à minutioribus illis rorationibus. Itaque omnes orationis partes inter ſe conueniunt. Sicut & illæ: in ſatis ἀσθένεια, in arboribus ἰσχυρότης. Dixit autem προσεπιζητεῖ πρὸς, & ἐπί. Prior præpoſitio materiæ additamentum declarat: altera temporis ſucceſſionem, atque adeò acceſſionem ipſam. Πλείους, diſcretas, non confertas ſed crebras Cui reſpondet illud in arboribus, διάπλεα. Quia calore inaniantur ſata, πλείους quærunt: arbores quia διάπλεα non quærunt. Σημεῖον δὲ τὸ μὴ βλαστάνειν πρὶν τὸ ἔαρ. Quia dixit arbores non humoris egere, ſed calore, adiungit argumentum. Haud prius germinare quàm ver aduenerit: cuius ſcilicet tepor συνεργούσῃ: vt anni calor interno calori ferat ſuppetias, per ſe imbecillo ad illam concoctionem.

In vtroq; caſu, recto & quarto legi poteſt συγκαταπλείσαν, de niue: & συγκαταπλείσαν, de terra: quę calorem cohibeat. Corrige plebeium mendum ἀντιπαλαμᾶσθαι. Et βορείους, pro ὡραίους. Et θερινὸς

A pro ὑγρούς. Illud autem non vulgare, pone pro ἐνδεσμὸν, ἐνδεσμόν.

Theodorus, μέγιστον μὲν τοῦτο, ſummum omnibus arboribus ſcilicet bonum. Etiam Latini ſic ὡραίους καὶ καλούς, tempeſtiuam, probámque. Καλούς, commodis. Græcè tamen hîc pulchrum ſignificat: & vulgus ita vtitur. Εἰ ἡ κατοχὴ τοῦ ψύχους. Theodorus addidit: frigus vehementius, diutiúſque adiuuerit. Duo errata. Non expreſſit τὸ κατοχῇ. Et omninò appoſuit quod autori contradiceret. Ait enim Theophraſtus ψύχη ἄνευ πάγου. quam ſententiam tanti fecit vt adderet aſſeuerationẽ, τὸ ὅλον. Si vult ergo frigora ſine gelu: quid addito fuit opus, vehementia eſſe oporteie atque diuturna frigora? Nec prætereundum quod item per ſe aduerſatur. Si enim opus habet χρόνῳ συμμέτρῳ, vt ſcribit Philoſophus: non opportunum eſt

B aduerbium, diutius: vt adglutinat Theodorus. Ἀθρόᾳ προσπεσών influxu corruens vnico dilabitur, dilabitur potius. Nam dilabi dicimus, quoties diſperſim: vt dilapſi equites, qua ſalus cuique ſeſe oſtenderat. Neque neglıgẽda vocum Latinarum cum Græcis collatio. Noſtrum ruo, Græcum eſt integrum ῥύω. id per, influxum interpretatus eſt Theodorus. Et quod erat, προσπεσὼν, id eſt illabẽs, vertit per corruens. Ταχείας ποιεῖ, καὶ ἀθρόας τὰς ἀναδόσεις. Celeriter atque vniuerſa erumpunt. Non erumpunt ſemina, ſed effundunt: ἀναδίδοασι.

Ταχὺ γὰρ ἂν ξηραίνοιτο. Mox ſiccari móxque madeſcere. Non eſt ταχὺ mox. Mox enim ordinẽ conſignificat. quippe eſt aduerbium conſequen-

C tiæ, & relatiuum. Quare in ſecundo commate rectè fortaſſe: at in priore, nequaquam.

CAPVT III.

Tertii capitis argumentum. Rurſus ab imbrium euentu probat vtilitates. Vbi tepor toto perduret anno, vt in Aegypto, æqualitatem illam conferre: vbi intermittitur, vtiliorẽ eſſe frigoris interuentum. Germinationem eſſe quaſi quandam generationem. Omnem generationem egere mediocri temperamento. Ab aere facilè pati tenellas productiones.

ΟΤΙ δὲ πολυϋδεία. Fortaſſe non erat hinc ſcindendum caput: vna enim tantùm materia eſt. Rurſus namque probat, ab imbribus multas euenire commodita-

D tes: idque Aquilone ſpirante, non Auſtro. Iccirco dixit κἀκεῖθεν. Quaſi ſit additum nouum prioribus argumentum. Ἅπαντα ἀσθενεῖ μᾶλλον. Hoc fuiſſet falſum. Non enim omnia pluuio tempore diuturno meliùs habent. Non enim fruges, non olera pleraque. Ideò addidit, ὡς εἰπεῖν. Quoniam maior pars. Nam ſanè arbores etiam quædam non illam amant imbrium vbertatem. Non enim Mali, non Oleæ, vt alibi dictum eſt.

Ἀλλ᾽ ὅταν ἔσω γίνηται. Caſtigat ſententię τὸ καθόλου. Non omnis πολυομβρεία. quippe non auſtralis, ſed borealis tantúm. Auſtralibus enim διυγραινομένη,

id eſt humore nimio marcent aut fatiſcunt. ἢ ἀδυνατεῖ. huc Hippocratis aphoriſmus. Auſtros eſſe graues. ἰσχυρὰ τὰ κ᾽ ἐπιτήδεια μᾶλλον. vt & ſibi meliùs valeant: hoc eſt ἰσχυρά: & ſint officioſiores ad opus concoctionis, hoc eſt, ἐπιτήδεια, ſcilicet fructus. & dixit μᾶλλον, quia etiam ſub auſtro maturant, ſed ſub borea plus. Ἀπὸ τῆς μήτρας. Ratio roboris. Quia terra ſatura eſt. Argumentum ἀπὸ τῆς ὕλης. Quia, inquam, terra eſt tanquam penu plenum. Ideò dixit eam ὑλικήν. Poteſt ergo multum ſuppeditare. Hoc ab efficiente: illud à recipiente. Αὐτή τι συνεστῶσα. vox haud facilis ad Latinitatem recipiendam. Significat tamen firmitatem. Conſtantia, inquit ipſe. id eſt non exucta, aut famelica, ſed quaſi in ſuo aere. Καὶ ἀναπνεύσαντα εἴσω θερμόν. Quia non exhalauit calor, concepto intus calore. ἀντιλαμβάνεται à quo, à frigore ſanè repercutiente. Sic frigus & cohibet intus calorem, & corroborat atque compacta facit. Hoc erat, συνεστῶτα. Οὕτω γάρ. particula γὰρ hic nullum ſui præſtat vſum. Non enim ab aeris continuata clementia deducere ſimul poteſt arborum felicem habitum, & à frigoris beneficio firmari arbores. Eſto tamen hunc ad modum opportuna ſententia hæc: quaſi occurrat obiectioni. Dicat enim quiſpiam. Quomodo frigoribus aſſignas arborum firmitatem & coctionem? Nam ſanè in Ægypto, vbi frigus nullum, ibi lætiſſimæ arbores, atque fertiliſſimæ. Reſpondet. Ibi aerem quidem eſſe calidum, ſed clementer. Hoc enim eſt, μαλακός, ſuauis. præterea dixit, ἀεί. Quare non fit contrariorum viciſſitudo. hoc eſt illud, ἀντικείμενα. Nihil, inquit obtundit in Ægypto: propterea quòd eſt æquabilitas. Itaque ſemper eſt εὐτροφία. Duo fauent igitur: ſcilicet aer duabus conditionibus: quia non eſt aſper: quia eſt aptus ad alendū. Sic & alibi habemus, εὔτροφον, quaſi dicas, almum. Fauet etiam ſolum. Nempe ἀφθονίᾳ τροφῆς: non autem viciſſitudinaria, ita vt oporteat eam cohiberi, ſi velis poſtea ſuppeditari, quantum ſit ſatis. Et ſanè ſi Februaria frigora non ſuperuenirent: rectè ſuccederet etiam noſtratibus. Tum deinde diluit alteram dubitationem. Quæret aliquis: an boreale frigus illud ſit arboribus naturale. Reſpondet ad hanc ſententiam. Non eſſe, niſi per accidens. Hæc autem ſententia eſt, quæ & ſuprà non ſemel. Περὶ τὸ πῶς μᾶλλον, vt hæc ita fiant. Id quod hæc ita facit, aut in omnibus, aut in quibuſdam, opus habet fortaſſis alio temperamento. Vt non ſit calor elementaris ſolus, calor ſcilicet is qui vulgò ſentitur, ſed alius certus temperatus. Iecirco dixit, τοῦτ᾽: vt ad formam, eiúſque inſtrumentum dirigeret nos. Et addidit ἴσως: quia non eſt hic locus diſputationis huius, ſed in eo libro qui tractat vniuerſalem viuentium generationem: quem librum tam animalibus qàm plantis oportet eſſe communem. Ἐν τούτῳ δὲ. Contrà hic apud nos, atque in Ægypto: quia hic tempeſtatum vices non ſolùm variæ, ſed etiã aduerſæ. Quamobrem oportet ſtatos eſſe circuitus ac terminos

A germinationum, eáſque certis qualitatũ legibus accommodatas. Propterea dixit, φθάσωσι μὲν. præuenerint: præexcurrerint. Περὶ deſignat tempus anticipationis in quo fit excurſio illa, ſiue egreſſio. Ἐκ, notat naturam quæ eis debetur, & ex qua egrediũtur. Nam ſi debet hyẽs eſſe gelida, vt cohibeat ſuccũ, ne erumpens in folia & flores, & ſit tepida, euocatus ille ſuccus atque in germina conformatus, noui frigoris ſuperuentu corrumpetur. Non enim intempeſtiuus tepor ille alieno incubans tepori poteſt perpetuari. Ideò dixit, κατὰ ὥραν ἴσως. Id eſt ſuo tempore. Et verbo ſignato vſus eſt cùm dixit, φθάσωσι. Anticipatio namque omnis celeritatis nota eſt. Curſus autem eſt cruis motus celer. Δι᾽ εὐτροφίαν, ob alimenti copiam, ſiue à ſolo intelligas, ſiue ab aere. Aer

B namque auſtrinus implet. Itaque εὐτροφον aerem dicit ſæpe. Καὶ ἀνιεῖσι τὰ ἀέρος, & aeris indulgentiam quæ laxat. Actiuè hic ἀνιεῖ. Laxat enim tepor. Hoc eſt ei contrarium, quod ſuprà de contrario, ſcilicet frigore, dicebat. Συγκρατεῖ καὶ πυκνοῖ. &, πιλοῖ, & ἐγκρατεῖ. Ἐπιγίγνεται ψῦχος. Tanquam ſibi debitum tempus à feſtiua germinatione præoccupatum vindicantia frigora ſuperueniunt. Ἐλυμήνατο in præterito. Quia rei naturam demonſtrat ex vſu Philoſophorum ſic loquentium, vt Laurus erat. Quod enim iam factum eſt in Natura naturale videtur eſſe. Hoc alibi ſubtiliùs diſputatum eſt. Καὶ ἐπίκαυσιν, viſit, de frigore. Sic & Virgilius. & ſanè diuerſarum virium caloris ac frigoris effectus idem in

C germinibus, floribus, fructibus: Flacciditas primòm exhauſto ſucco aut corrupto, deinde ariditas, tum caſus, poſtremò color ater. Οὕτω γὰρ ἀπὸ κακώσεως. Explicatio eſt commodi & incommodi. Cur à frigore nocetur? Propterea quòd egent aere molli. At cur egent? Quia nõdum firmi fœtus, nondum ſolidi. Οἱ δὲ χειμῶνες χαλεποί. Seræ hyemes incommodæ: tenella namque germina populantur. Εὐφυὲς εἰς τὴν τροφήν. Aeris egent clementis & lenis ad educationem. Figura attributio, quę eſt ſoboles trãſlationis. Εὐφυὴς enim eſt affectio rei animatæ, & ἰσχύειν μᾶλλον: id quod hic de aere.

Καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Duæ ſunt cauſæ, quibus maximè nocetur arboribus principiis læſis. Vna eſt materialis. Imperfecta materia nequit ſe tueri. Itaque alieno eget præſidio,

D quod ſitum eſt in aeris benignitate. Propterea dixit, τότε ἀσθενέστατα. Altera cauſa eſt penè formalis. Quia germinatio prima videtur eſſe quaſi compendium totius futuri prouentus: cuius felicitas aut interitus in aeris benignitate aut ſæuitia repræſentatur. Sed illud vrbaniſſimè. Τὸ δ᾽ ἀσθενὲς ἀεὶ τιθηνήσεως δεῖται. Quod imbecillum eſt, indiget quaſi nutricationis. Nutricis eget ſedulitate. Perſtat in metaphora τοῦ τιθηνεῖσθαι.

Καὶ γὰρ ὅλως. Maior propoſitio. Omnis mutatio, & omnis generatio opus habet præſidio ad progreſſus faciendos: facilè namque impeditur.

Minor

Minor: Germinatio, & floreſcentia ſunt mutationes, & aliquo modo generationes. Hoc etiam ſuprà ſanè ſubſtantia noua eſt. Hæc autem eſt definitio generationis. Tunc enim generatur arbor, cùm ſemen generatur. Quia ſemen eſt idem numero cum arbore, quæ ex ipſo creatur, quaſi potentia & actus: vt in Trãſnaturalibus declaratum eſt. Ε᾽ν αἷς καὶ πλεῖσται φθείρεται. Conuenit hoc cum ſuperioribus. Dicebat enim, τότε γὰρ ἀσθενέστατα, οἷα χεῖρον ἀπομαλακιζόμενόν τε, καὶ ἀποκεκλασμένον, καὶ ἀποπνιγόμενον, καὶ τὸ ὅλον χειμαζόμενον. Ab ægritudine, ἐρυσίβη, rubigo: quæ eſt qualitas ab humore reſide, vt videbimus. Α᾽πόκοψις, contuſio, afflictatio, à vẽto. Etiã ab eodẽ ἀποτρίψις: conteruntur enim vel mutua, vel foliorũ, vel ſtipitis alliſione. Sic enim abolẽtur, vbi confligunt. ἀπόπτωσις. Hoc non eſt malum ab aliis diſtinctum, ſed conſequens. Habet autẽ multas præterea cauſas alias à ſuperioribus. Iccirco totum illud colligit vno verbo, quum dicit, τὸ ὅλον: quod alii, συνελόντι. χειμαζόμενον. Denique tot affecti difficultatibus, quot afferunt hyemales tẽpeſtates. Dixit autem, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, more ſuo, nequid prætermitteret. At quid eſt aliud præter βλάστησιν καὶ ἄνθησιν, cuius ſit generatio? Sanè haud paruũ negotium eſt, intelligere. Nam fructum ſub flore comprehendit. De corticis, aut medullæ augmento ſenſiſſe, nimis leue eſt. An τὰ ἄκαρπα innuebat, quæ neque rami ſunt, neque folia, neque flores, neque fructus? Eiuſmodi ſunt Gallę in Saluia & Quercu, & Cachryes, & Agaricum, atque alia talia. Ε᾽πεὶ καὶ τὰ ἄγρια μᾶλλον συμβαίνει ταῦτα. Argumentum à potiori. Non eſt dubium, quod & alibi diximus, agreſtia mitibus eſſe robuſtiora. Hæc, inquit, ſentiunt noxas illas. Quippe parturientes ſi quo frigidiore vento deprehendantur, aut calidiore, pereunt. Α᾽ρτιβλαστῶν, felix vox recẽtem deſignans germinationem. Et quia placidiores auræ, quæ intra frigus illud ſubſiſtunt, non ita nocent: addidit ἄγαν. vt ſit valde frigidus aut calidus ventus. vnde peruulgatum illud, μηδὲν ἄγαν. Et eſt in Aphoriſmis Hippocratis. Α᾽πορρίπτει γὰρ ἄμφω, καὶ ἀπόλλυσι. Nota ἀπορρίπτω actiuum, vt vulgò loquuntur: vt nos emendauimus, tranſitiuum. quomodo eſt vſus ſæpe Virgilius. Quod penè ſemper in compoſito, diruo, eruo, ſubruo. Infrà verò poſuit abſolutè more vulgatiore. Cætera plana ſunt.

Lego ἀσθενέστερα, non ἀσθενέστεραι. Sic etiam ἰσχυρά. nam ἐκπέπτει, numero ſingulari, qui non cõuenit fœminino flexui plurali. Apud Pindarum ſuper hoc videndum, an corruptus ſit codex. Et διά τι τὴν ἀτροφίαν, non autem ἀτροφίαν.

Αὐτά τε συνεστῶτα, vtpote quæ ſibi conſtent. Theodorus omiſit, ἅτε τῆς γῆς διαμενούσης. Siquidem ſatura tum terra eſt. Compacta, dixerim ξυνεστηκότα: ſicut infrà, ξυνεστηκότων, καὶ ἰσχυόντων τῶν χειρῶν, καὶ τῶν σωμάτων, ſolidis non laxis. Sic Liuius de Gallis, corpora calore fluxa. Μηδὲν ἀντισπᾶσθαι, nihil retorqueat. ἀντισπᾶν, vnde ἀντισπαστικὰ medicorum: repercutere vulgò dicitur. retundere, ad verbum. ἀλλ᾽ εἰς ἀτροφίαν, cæ-

A li clementia. Non explet. ſed aer alumnus. aer genitalis aliud ſignificat, ſimile tamen. Περὶ δὲ τὸ ποιοῦν ἢ πάντων, ἢ τινῶν. Ad rem tamen, quæ omnia hæc, aut aliqua ex his faciat. ad rem, id eſt ad naturam. Τρὶς ἑτέρας κράσεως, alia conditione. Non exprimit conditionis vox temperamentum. Eſt loci, eſt cæli, eſt operæ, eſt ipſius temperamenti conditio. Itaque expreſſum oportuit.

Ε᾽ὰν μὴ καθ᾽ ὥραν, ſi non tempeſtiuè, optimè. vt apud comicos toties, In tempore aduenis. Εἰς τὴν ἐκτροφὴν, quo adoleſcere poſſint. rectè. Τιθηνήσεως δεῖται. Tutelam, & quaſi officium nutricis. rectè. nutricationis egeat. Α᾽ποκοπτόμενα, perciduntur. verbum ſiniſtrum. ceduntur aut abſcinduntur. tunduntur potius, vt ſuprà ἀντιλαβεῖν.

Τὸ ὅλον, ad ſummum. rectiſſimè. Α᾽πορ-

B ρεῖ γὰρ ἄμφω, καὶ ἀπόλλυσι. Vterque partus labefacit atque interimit. addidit partus. Labefacere, ad vnguem eſt, labi facere, ἀπορρεῖ. vnde labes propriè, cùm terra ſubſidet. In vſu tamen eſt ſignificatus concuſſionis, quæ lapſionem antecedit. vt, -labar ariete crebro Ianua. niſi ibi quoque caſum iam ipſum intelligas. Addit enĩ, -& euerſo procumbunt cardine poſtes.

CAPVT IIII.

Quarti capitis argumentum. Quæ ſint tempeſtiuæ pluuiæ: & quare ad fructuum productionem atque perfectionem.

C Ε᾽ΠΟΜΕΝΟΝ δὲ τούτοις. Pluuia quidem ſubſtantia eſt, ex qua fit plantis alimentum: eius autem qualitates efficiunt plantarum affectiones. Quippe naturalis humiditas, & caliditas interior, & extrinſecus adueniens, vel harum vtrauis, vel aliarum quæpiam, cauſæ ſunt commodorum vel incommodorum quæ plantis eueniunt. Propterea deducit hæc à quantitate Philoſophus: hoc eſt enim πολυΰδεία. Item à qualitate: nempe ab Aquilonum & Auſtrorum temperatione. Nunc alias adducit conditiones ad ſimilia: quippe à tempore, quod duobus modis conſideratur: aut pro ratione

D temporum anni: veluti cùm vernas, aut æſtiuas pluuias dicimus: aut reſpectu ad plantas: videlicet ſi ante germinationem, aut poſt, aut cum ea ſimul contigerit. De prima iam ſuprà: de altera nunc, tribus capitibus. Primo capite ſuprádictas repetit ab anni tempore. eas eſſe optimas. Proxima bonitate eas, quæ ante germinationem, tertia vtilitate, poſtquam defloruerint. Hęc eſt prima capitis pars. In ſecunda repetit id quod ſecundo tractauit capite.

Ε᾽πόμενον, conſequens. Etenim pluuiarum conſideratio, quatenus antecedunt aut ſequuntur germinationem, appendix eſt conſiderationis illius, quæ perpendit hybernarum aut aliarum

vtilitatẽ. Ratio, quia germinatio eſt actio. omnis actio in tempore. hyems, ver, æſtas, temporis partes. Περὶ τῶν ὡραίων ὑδάτων. tempeſtiuas aquas vocat τὰ ὡραῖα, non ab horis, id eſt anni temporibus: (hoc enim iam ſuprà) ſed opportunas quatenus obeunt commodè plantarum affectiones. ſic ὡραία virgo dicitur, non ab anni partibus, ſed ab ætatis opportunitate. Sic apud Virgilium, iam matura viro. & apud Horatium, tempeſtiua viro. Ibi verò ſignatiſſimè, ὡραιότατα τὰ χειμερινά. quia χειμὼν ὥρα eſt. Δεύτερα δὲ τὰ περὶ βλάστησιν. Nunc τὰ χρεῖα, id eſt apta commodis. Cicero tempeſtiuum. Οὕτω γὰρ ἁδρυντικά. Ratio, quare τὰ περὶ τὴν βλάστησιν. quia copioſior, & melior materia. rationis ratio. ἐκπληρωθήσεται πάντων τοῖς μορφαῖς. Efficaciſſima vox. non ſolùm τροφήν, ſed etiam μορφήν. Forma namque intus agit. dicat aliquis. Ergo forma extrinſecus affertur iam formatę rei, ac per ſe conſiſtenti. Dicendum: non afferri nouam formam, qua totum fiat: ſed materiam ſuper quam extendat ſe forma interior: ad quod crementum appellatur. Crementum enim alibi diximus non eſſe generationem: haud tamen fieri ſine generatione. Fit enim acceſſio materiæ, cuius forma corrupta poſt multas alterationes, introducitur forma corporis, quod ali debet. Atque inde fit vnio naturalis, id eſt vnum ſub vna forma. Nam prius fit vnio mathematica quantitatum duarum, quarum extrema ex contiguis duobus fit vnum continuum. Ἐκπληρωθήσεται, expletis. τὸ ἐκ ſignificat complementum expletionis. Ἀβλαστεῖς, non penitus, ita vt tota priuentur germinatione, ſed κακοβλαστεῖς: ſicut apud Præceptorem ἄποδες veſpertiliones, & Cypſelli. Τῶν μὲν ἐχόντων, τῶν δὲ πεπαινόντων. Haud temere Theodorus verba hæc vel abiecit, vel diſſimulauit. Nam quomodo eſſent ἀβλαστεῖς ἄμπελοι, ſi partim haberent, partim coquerent? non enim coquitur quod non eſt. Τρίτα δὲ μετὰ τὴν ἀπάνθησιν. Tertius vtilium pluuiarum ordo eſt, poſtquam flores lapſi ſunt. In illis enim eſſe vtilitatem ad materiam & formam generationis. In iis enim iam ſpectat Natura πρὸς τὴν μορφήν. intelligit fructum ipſum. Vt iam ſuppeditatæ, iam preparatæ materiæ, iam factæ idoneæ ad formę ſuſceptionem, forma induatur: non ſanè ab ipſis aquis, ſed à facultate formatrice. Et quia forma eſt perfectio, dixit τὴν τελείωσιν. Ita exprimit Peripateticam formæ appellationem ἐντελέχειαν enim vocant. Τελείωσις autem eſt τοῦ τέλους ἐπίδοσις. Ταῦτα δὲ οὐκ εὐθύς. Quoniam ſtatim à ſubeunte fructu pellitur flos atque abolетur: poſſet intelligere quiſpiam, tum primùm illico prodeſſe pluuias. Non ſtatim, inquit: ἀλλ᾽ ὅταν ὁ καρπὸς ἰσχύσῃ. Cùm fructus paulo robuſtior eſt. Sic & Virgilius, — frons tenera imprudénſque laborum. Et idem hoc ſuprà iam profeſſi ſumus. Εἰ δὲ μή. Hic duas partes. Si non acceſſerit pluuia: cadunt humoris inopia. Si inceſſerit non conſummato fructu: aut cadunt humore obruti: aut ſi non cadunt, marcore corrumpuntur. Hoc eſt, διυγραινόμενα, humore nimio ſoluta. Duæ condi-

A tiones deprauationis: χεῖρω, quoad vſum: ἀσθενέστερα, quam vt durare queant. Idque bifariam: aut in arbore ad perficiendum, aut decerpti ad ſeruandum ob vſum. Τὴν δ᾽ ἐλαίαν. Adeò ſunt ad fructus fluuiæ neceſſariæ, quibus materia ſuppeditetur: vt etiã ſi ſit materia, & aliorſum dirigatur: fiat caſus fructuum. Id quod in olea contingit, vbi noua ſuperuenit ramorum germinatio. Tunc enim cadit oliua defraudata ſucco, qui abeat in germina. Hoc eſt quod dicebat ἀπὸ τῆς τροφῆς ἰούσης εἰς τὴν βλάστησιν. Eſt autem hæc Oleæ ἰδιότης. Ἀωρία, tranſitio. Intempeſtiuè, inquit, eæ pluuiæ: at illæ peſſimæ, quæ floreſcentibus ingruunt. Ἀωρία, nota vocis mutationem ex compoſitione. ὡραῖα, non dicitur ἀωραῖον.

Χείριστα, ἢ παρυστερήσαντα. Simpliciùs dixiſ-
B ſet, ὑστερήσαντα. Nam ſanè quod ſerum eſt, rectiùs dicitur παρυστερεῖν: propterea quòd præterierit occaſionem. Quod anteuertit, ex vſu potius ita dicitur, quàm ex verbi etymo. Noſtrum præter, meliùs accommodatur: quia in eo ineſt, præ, quod anteuertit. niſi mauis acutiùs, è contrario. Quæ ſerò veniunt, ea non amiſiſſe occaſionem, quam reliquerint: ſed contrà potius ipſam non eſſe aſſequuta. Περὶ τὴν ἄνθησιν. Si verum eſt, aquas incommodare fructibus, qui nondum corroborati ſunt: quanto magis floribus? Ideò dicebat, πάντα γὰρ ἀσθενῆ. minor eſt propoſitio ſyllogiſmi. Τὰ μὲν ἐρυσιβούμενα, enumerat incommodorum ſpecies. Pereunt, inquit, aut labuntur, vel rubigine, vel marceſcentia. At quæ
C non cadunt, degenerant præter pauca. Καὶ οὐδ᾽ ἧττον ἐν τοῖς φρυγανικοῖς. ita lego abſque nota negationis. Hoc minus euenire in frutícibus. cauſam ponit ambiguam. Aut, inquit, propter occultam vim, aut propter manifeſtam ſiccitatem, qua reſiſtant illi nimiæ humiditati. Tria ſtatuit genera in enumeratione, φρυγανικὸν, ſummum, & ſub eo, στεφανωτικά, καὶ πόαι, καὶ χέδροπα. Ἐξ αὐτῶν τε καὶ προσφύσεων. Duo ſubiecta roboris illius, quo reſiſtunt caſui: tota planta, & priuatim pediculi. Hoc enim eſt πρόσφυσις, qua hærent. His cauſis ita deſignatis, non ſunt otioſa verba illa, ἄγρια καὶ αὐτόματα. namque agreſtia ſicciora & robuſtiora. Αὐτόματα verò eſſe validiora multę perſuadent demonſtrationes, & nominis ipſius pars, αὐτό. Quod enim ſeipſo autore facit, αὐτουργόν
D eſt. Locus præterea & cælum, in quo & ſub quo potuit nouas formæ prolatio in materia comparari: poterit etiam fouere iam conſtitutam. Ῥόδον καὶ κρίνον. validiorum exempla.

Ὅσα τοιαῦτα ὁμοῖα. vt Lilium conuallium, Hemeroacles, Narciſſus, Hyacinthus. Ἀναλαμβάνοντα τὸ ὑγρόν. Ratio, quare ſiccæ non patiantur ab illis imbribus. Quia, inquit, facilè abſumitur humidum. Superfluum illum humorem depaſcitur ſibi illorum arida natura. Ἐπικρατεῖ γὰρ οὕτω τὸ κρατοῦν, ἀπαθές. Iucundiſſima oratio: cuiuſmodi fuimus olim vſi in epitaphio patris mei viri fortiſſimi. Victum ab eo toties fatum ſuperauit. Præpoſitio ἐπὶ præualet. Sicuti

cuti

cuti Latinè dicimus, præponderat. Τὸ κρατοῦν, eſt aqua valida. ἐπικρατεῖ, cum ſiccitas ſuperans ſuperantem. ideo remanet ἀπαθές. Hæc ſic ad exercenda iudicia. planiùs atque apertiùs, τὸ κρατοῦν, ſiccitas ſuo robore, poſt pugnam ἐπικρατεῖ, vincit, atque non patitur. Ὧν δὲ ὀψὲ καρποὶ χρονιώτεροι. Demonſtrationis partes hunc ad modum ordinabuntur. Tempeſtiuæ pluuiæ ob incrementa ſunt eæ quæ ſequuntur fructuum inchoationem, & perfectionem antecedunt. Igitur quæ plantæ ſerò maturant fructus ſuos, in tam amplo interuallo licet eis expectare pluuias: atque iis etiã ſi ſeræ ſunt, frui. quæ ſignificauit illis verbis, τούτοις ὡραῖα καὶ τὰ ὀψιαίτερα. Sanè conuenit, vt ne ſint ſeris fructibus ſeræ pluuiæ: par enim naturæ ratio: par ergo cauſis effectus atque etiam euentus. Ἀπλῶς δὲ ἑκάστοις. Quia non eſt omnibus eadem προθεσμία, id eſt præſtitutum tempus vnum perfectionis, vt ſimul colligat ſub vnam præceptionem diſſita genera, dicit: in ſumma eſſe vtiles pluuias ante cuiuſque perfectionem. Notanda loquutio ἑκάστοις. ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ οὐχ ὁ αὐτὸς ἅπασι καιρός. Concluſio eſt demonſtrationis, cuius propoſitio maior erat illa: Sub floris perfectionem tempeſtiuæ ſunt pluuiæ: non omnibus idem tempus perfectionis: non igitur omnibus eadem pluuiarum ratio tempeſtiua. Ὥσπερ ὁ τοῦ χειμῶνος πρὸς τὴν βλάστησιν. Comparatio ſuperioris capitis cum hoc, id eſt germinationis cum fructificatione, & temporum cum temporibus. Omnibus hyems confert ad germinationem: at non omnibus pluuia eodem tempore ad fructificationem. Cætera plana ſunt, vbi ponit inter ea quæ temperiùs proueniunt, trimeſtres fruges. Ἁπλῶς δὲ αἰεὶ τὰ βόρεια βελτίω. Repetit hac parte capitis, quæ priore dixerat capite. Τὴν ἀπόλαυσιν ποιεῖ πλείω. Vſus eorum diuturnior. Rationem adiungit & antecedentis cauſæ, & coniunctæ, & ante has procatarcticæ. Coniuncta cauſa eſt ἡ σύστασις τῶν καρπῶν. Fructuum firmitas ex ſoliditate. Huius cauſa antecedens eſt in arbore. Qualis enim arbor, talis fructus: ideo dixit, ξυνεστηκότων καὶ τῶν καρπῶν, καὶ τῶν δένδρων. Ita ſanè habent huius conſiſtendi atque perdurandi facultatis cauſam in principiis maternis, id eſt in arbore Procatarctica verò cauſa eſt in illa voce ψυχρότητα. Frigus enim denſat: Quæ propoſitio eſt in hac humana caligine vltima: nec habet vlteriorem in quã reſoluatur. Nemini enim compertum eſt, quã ob cauſam quóve modo frigus denſet, calor laxet. Eſt igitur ὁ καρπὸς, opus: τὸ δένδρον, opifex. Item boreas opifex, frigus opera, firmitas in arbore opus, atque etiam in fructu. Vnde fit ἀπόλαυσις. Ἀφαιρεῖ τὸ περιττόν. Alia vtilitas. Non ſolùm non addit quo marceſcãt: id quod Auſtrina facit pluuia διυγραίνουσα. ſed etiã aufert ſuperfluum. quippe frigus cogit, cogendo exprimit. Inde lachrymę & coryzæ nobis. Atque idcirco exprimendo ſiccat, ἀποξηραίνουσα. καὶ ἐκ τῆς προσεδρείας διυγραίνει. Hoc vbi cauſas tractat rubiginis, apertiùs declaratur: ex humoris inſeſſu ſitum contrahi ac marceſſere. Ea nanque rubigo

A eſt. καθεδρεία: inuidioſum verbum, inſidens, incubans: Οὐδ᾽ ὑπὸ ἡλίου συνεψομένων λυμαίνεσθαι, neque permittit ab humore nimio ſolis penitum fatigari. Si enim plus ſatis humoris inſideat, id quod à Sole concoqui oportet, non concoquetur. Computreſcent ergo. Διὸ καὶ τὰ ἐπιγινόμενα πνεύματα ὠφελεῖ. Concluſio. Non ſolùm antegredientes flatus iuuant, quia materiam ſuppeditãt: verumetiam poſteriores, ſi ſint boreales: propterea quòd demunt de difficultate concoctionis exucta materiæ portione. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προσφιλέστατα. In hac extrema capitis parte perſequitur analogiam. Qualis proportio borealis frigoris ad auſtri teporem, talis nocturnæ pluuiæ ad diurnam: reddit rationem. ἀπόλαυσις maior, χρεία ſcili-
B cet: quia non illico abſumitur à Sole quæ noctu cadit aqua. Καὶ τῶν ἄλλων ἀκινδυνότερα. Vbi non eſt negligenter intelligendum. Primùm non declarauit quid quantúmve ineſſet in diurna pluuia periculi. Deinde non eſt æqualitatis ius in partibus comparatis. Nam ſi boreæ flatus plus iuuant, quia detergunt magis: & Sol detergit: ſub Sole quę fient pluuiæ conducibiliores eſſe videntur. Dicendum, non in eo ceſſe vim comparationis, ſed in tepore: vt Solis tepor auſtrinæ mollitiæ ſimilis ſit, ſimiliter igitur agat. Quare non differet quod ſequitur, à priore commate huius periodi. Idem enim eſt eſſe ἀκινδυνότερον, & μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ τρόφιμον ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Tamen aliquid excogitandum eſt,
C quo diurnarum imbrium colligantur incommoditates aut pericula. Et ſanè in præſentia nihil ſuccurrit, niſi rubigo. Sol enim incidentem vrit atq; corrũpit humorem, quem diſcutere nequit. quanquam nocturnas pluuias in ſinubus florum adhęreſcentes ſuperueniens Sol ſequenti die perinde vertat in fuliginoſum lentorem illum, qui à calore dicitur Rubigo.

Lego, ſicuti monebam, abſque negatione, καὶ τοῦθ᾽ ὑπάρχει. Et, χειμερινὰ δεῖ, non ἀνθεῖν.

Theodorus, ἀθροωτέρα, καὶ καλλίων ἡ βλάστησις. Pleniùs & lætiùs germinatio agitur. Hoc verbo ſæpe vtitur ad hanc formam, peregrina ſanè phraſi. Aliud enim eſt agere, aliud facere. Sicut & Gręcè, aliud δρᾶν καὶ πράττειν, aliud ποιεῖν. Et ἀθρόον non
D non eſt plenum. Nam compleri poteſt generatio etiam particulatim, vt in Secale & aliis, quemadmodum in priore quoque libro declaratum eſt. At ἀθρόον dicit totum ſimul germinare, quantum debet, non autem differri ſpatiis aut interuallis. Id quod & materiæ copiam & facilitatem (quippe ſicca eſt contumacior) & virium facultatem vegetiorem indicat. Ἐκπληρωθέντων ταῖς μορφαῖς. Cùm plenè omnia ſuas formas receperint: mihi videtur minus eſſe vſitata loquutio hæc, plenè recipio. Cicero vtitur explendi verbo ita vt hîc ſit accommodatiſſimum. τὰ μὲν ἄλλα καὶ ἀποῤῥεῖν, cæteri quidem fructus. Qui cæteri? Non ita eſt, ſed τὰ μὲν ἄλλα, ἐπιῤῥήματικῶς. Et Latinè dicimus, aliàs: hîc ὥστε τὸ πλεῖστον. Partim delabi: quæ non delabũtur: tamen adeò corrumpi, vt ſpeciem amittant. Alio flexu orationis dicatur idem, ὁ μὲν.

νον χαρμαγίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀποφῆναι, vt tunc ſit prorſus incommodatum. Τὴν δ' ἐλαίαν καὶ ἐπιβλαστάνουσαν ἀποβάλλειν. Omiſit vim præpoſitionis illius ἐπι, non opportuna negligentia. Cuiuimodi verò ſit illa loquutio, oliuæ germinibus intereunt: equidem neſcio. Sic dixit (vti dicimus) interire fame. Sic nemo dicat, exilio interire. Sic regnum cùm affectauit M. Manlius, atque eam ob rem interfectus eſt, nemo dicat, regno interiiſſe. Ἀώριοι μὲν οὖν πάντες: χείριστοι δὲ καὶ ἀσυμφορώτατοι πρὸς τὰς ἀνθήσεις. igitur intempeſtiui imbres ſunt peſſimi, atque ex toto importuni. Omiſit ἀσύμφορον, & vnam tantùm fecit orationem, quæ duæ ſunt. Eſt enim epilogus ſuperiorum more Græco, cum tranſitu ad ſequentia. Igitur ii imbres, qui ſequuntur illico florum caſum, peſſimi ſunt, quia intempeſtiui. Sequitur altera ſententiæ pars. Illi verò qui floreſcentibus ingruunt, longè peſſimi. Maluit integrum inopportuni, quàm vſitatum importuni. Τὰ δ' ὑπομένοντα. Quæ autem reſiſtere potuerunt. non pote meliùs aut pleniús. Nam ὑπομένειν ſignificat & manere & ſuſtinere: quorum vtrunque expleuit verbo vno. Και οὕτω οὐχ ὑπομένοντα. Sic etiam cum ipſa negatione legit Theodorus: Quod in fruticũ genere animaduertere licet. Imò verò minus id euenit fruticibus & coronariis, quia minus humida. itaque mox, πάντα δὲ διαφεύγει. Διὰ τὴν ἰσχὺν, propter ſoliditatem. Tamen ſolida non ſunt, ſed vacua & arundinacea omnia legumina, ſicut & cæterorum ſtipulæ cerealium. Περιφύσιον, retinaculo. Pediculos intelligo calyculorum: retinaculum, officii vox eſt: φύσις, naturæ. Ἐπικρατεῖ γὰρ οὕτω τὸ κρατοῦν ἁπαξ. Theodorus aliter legit, ἐπικρατεῖ γὰρ οὕτω: τὸ δ' ἐπικρατοῦν ἀπαθές: Facilior oratio: noſtra eſt acutior. Τὴν ἀπόλαυσιν ποιεῖ πλείω. Faciunt vt plantæ amplius humore ſibi oblato potiantur. Non explentur Græca Latinis. Quoties quippiam nanciſcimur, eo ſanè potimur. Potimur enim eo quod eſt in poteſtate noſtra. at ἀπόλαυσις plus eſt, quippe vſus aut fructus. Multa nobis eueniunt, quibus frui non poſſumus. Ita etiam diurnæ pluuiæ plantis contingunt. At eis non fruuntur plantæ, quoniam ſubtrahitur à Sole multum. Itaque ἐν ἀποτυγχάνουσι μὲν, ἐν ἀπολαύουσι δέ. Denique ſic ſtatuendum ex vſu Latinitatis: vt qui fruitur, potiatur: qui potitur, non continuò fruatur. Cæterùm, quod toties teſtati ſumus, pauci purè loquuntur. Οὐδ' ὑπὸ ἡλίου συνεψόμενον λυμαίνεσθαι, neque æſtu Solis afficere ſinunt. Nullus eſt in hiſce verbis ſenſus. Neque quod apparandum eſt concoctioni, à Sole vaſtari. Vaſtum enim eſt vacuum. Suggens Sol euacuat. Ea eſt læſio quæ Græco verbo ſignificatur ἐκκαρποῦ, detergunt, optimé. Abſumit, ad verbum.

CAPVT V.

Quinti capitis argumentum. Qui venti commodiores, & quare. Loca non omnibus eadem. Auſtrinis borealia feliciora. Loca oportere aperta eſſe, atque ventorum flatibus expoſita.

A TO'N αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν πνευμάτων. Quoniam pluuiarum commodã, aut incommodam naturam deduxit à ventorum ſubſtantia & qualitatibus: vt analyticam expediat rationem, tractat etiam ventorum ipſorum ex naturis vtilitates. Et quia ventus, tametſi non eſt aer motus tantùm (vt in meteoris declaratum eſt) ſed aut ſola exhalatio, aut ab exhalatione pulſus aer: tamen quia id eſt in aere, quod aqua fluminis in terra: ita recipit ab aere qualitates, ſicut à terris quas tranſmittit fluuius. Igitur Auſter è ſiccis flans, humidus eſt nobis propter mare, quod trãſmeat: vnde ab hauriendo Latinum nomen. Item B Vulturni eadem conſideratio. Nam tametſi cauſa non abſimili calidus eſt & Italiæ & Prouinciæ: tamen hic in Vaſconia frigidus eſt interdum: ſanè quoties Aruerni montes niuibus tecti ſunt. Ii nanque inter illius exortum, atque hanc interiacent regionem. Hæc eſt cauſa propter quam de aeris hic ſcribit qualitatibus. Hęc eſt prima capitis pars. In altera diſputat de locorum differentiis: in quibus etiam petit argumentum ab animalibus. In tertia parte conſiderat locorum conuenientes cum plantis conditiones. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Eadem ratio ventorum. Nam ſi pluuiæ Aquiloniæ ſunt meliores Auſtrinis: ſanè ipſi item Aquilones Auſtris erunt meliores. Ab effectu noto ac probato ad cauſę cognitionem. Και τὰ πόρρω. Ventorum differentiæ ſubſtantiales ab ex- C halationũ ſubſtantia ſumuntur, & qualitates propriæ à qualitatibus propriis. Accidentia verò locorum naturæ debentur. Locorum natura duplex, aut à quibus, aut per quæ. Prior ratio magis vniuerſalis initur per orbis dimenſiones. Ita diſtinguuntur in Aquilonem, Auſtrum, Fauonium, Subſolanum primò, mox in alios per interſtitia. Ab Oriente nanque, Occidente, Polis aut Polorum tractibus flant. Hoc ideo ſic diſtinguo, propterea quòd Auſter nõ flat ab Antarctico nobis, ſed ab Æthiopia aut Libyæ montibus, qui à Meſſes Atlantis promontorio ad Mareoticas penè paludes pertinens, ſeparat à Libyæ deſertis oras Africæ maritimas. Hic eſt modus vniuerſalis. Priuatim verò ventis adiungunt varias qualitates lo- D ca (ſicuti dicebamus) per quæ tranſeunt. Prioris autem modi etiam ratio particularis eſt à priuis locis. Quidam enim ſpirant à terra, quidam à mari. Hos igitur hic comparat inter ſe. Eos qui à mari veniunt eſſe frigidiores, quàm qui à terra. Quę tamen ſentẽtia ſi ſimpliciter accipiatur, haud ſemper tuta eſt. In Italia tota, Prouincia, Bethica, quin vniuerſa Græcia, Auſtris, Africis, Euris longè frigidiores ſunt ii qui à terra ſurgunt. In Italia ab Alpibus Noricis, Carnis, Illyricis, Gallicis, Apœnino. In Prouincia ab Aruernis montibus, Cemenis, Pyrenęis, Allobrogibus. In Græcia ab Oeta, Hæmo, Rhodope, Olympo. Καὶ τὰ ἀπὸ δύσεως τῆς ἀφ' ἕω. Quoniam qui venti vel ſequuntur Solem, vel antecedunt, ii Solis naturam videntur participare. Orientales autem cum So-

le.

le. Subtiliùs hæc digeſſimus alibi nos. Frigidiores enim ſunt ab Oriente nocturni, ab Occidente calidiores, quia Solis impreſſio recentior eſt. Καθόλου τὸ ψυχρόν. Maior ſyllogiſmi propoſitio, ſimilis ſuperiori. Frigida omnia conferre. Cæterùm quia frigus (vti diſputauimus alibi) non facit ad opera naturæ per ſe: non potuit hoc axioma verùm eſſe in omnibus ſpeciebus, locis, temporibus, ætatibus germinum aut florum. Idcirco ſubdit, quibus caſtiget audaciam notæ vniuerſalis illius, καθόλου. Prima moderatio eſt cùm dicit, ὡς εἰπεῖν. Altera, cùm explicat fuſiùs ſic, ἐὰν μὴ ἁπαλὰ ᾖ. Frigidi iuuant flatus, modò ne ſint etiamnum tenella germina. Felix compoſitio Græcis, νεογνὸν, νεάνικον, ἀρτίτοκος, ἀρτιβλαστῆ. Hæc eſt exceptio atque præſcriptio illius καθόλου. Sequitur ratio. Τότε γὰρ ἀπαυγῆ. Hoc etiam ſuprà dicebatur. Multa enim hoc in capite repetuntur, quæ pridem dicta fuerunt. Βελτίω δὲ καὶ τὰ ζεφύρια. Quia dixit τὰ ἀπὸ δυσμῶν, declarat, quæ. Sunt enim tres, Africus, Fauonius, Corus. Ex iis eligit temperatiorem. Nam & ſuprà & infrà laudauit ſυμμετρίαν. Non ſolùm autem ex Occidentalibus Zephyrum potiſſimùm commendat ipſe: verùm etiam nos (ſi Græcis credamus) anteponere non dubitabimus. Genitales enim ſemper Zephyros canunt. Itaque eius vel comitem, vel ſobolem, vel coniugem attribuere Chloridem; quam & Zephyritida vocant. Vernæ enim iucunditatis autorem faciunt ac patrem. Καὶ αἱ τροπαί. Aliam apponit non à loco, ſed à tempore conditionem. Solſtitiales hîc ventos deſignat, figuratè quidem. αἱ τροπαὶ ἀντὶ τοῦ τὰ τροπαῖα, ſiue τροπαῖα πνεύματα. Sicut λιβύη ἀντὶ τοῦ λιβυκοῖς, Africa terra, pro Afri. Et apud Hippocratem, τὸ ἔαρ ἀντὶ τοῦ ἠρινοῦ. Sic Ver ſanum dicimus, id eſt Veris qualitates ſanitatem facere. Καὶ ὅλως αἱ αὖραι. Nunc ἀκριβολογεῖται per gradus. ἄνεμος, ventus: validius, πνεῦμα: αὔρα, vnde noſtrum aura, flatus clementior. Hanc dicit vtilem: vehementem illum abiicit. Dicitur αὔρα, παρὰ τὸ ἀεὶ ῥεῖν. Spiritus fluens. ἄνεμος autem eſt emiſſio, veluti è carceribus quadrigarum cum impetu. Auræ non appoſuit epithetum: ſignificatus enim placidæ fluxionis illius eſt vſitatiſſimus. Ventis autem appoſuit, quibus declararentur incômoda. Sanè σκληρῶν καὶ διατόνων. Durum dixit ventum optima tranſlatione. Definiuit enim durum, quod non cedit: ergo retundit. Addit & aliam maleficii potentiam, διάτονον. Duo ſignificat vox hæc, vehementiam & perpetuationem, id eſt pertinacem contentionem. hoc enim deſignat διατείνειν. Et conuenit huic duritia. Sic enim intenta chorda duritiem acquirit. Vbi eſt iucunda ſanè diſceptatio. Nam duritia videtur eſſe propter partium propinquitatem, vt lapis denſior durior. Quonam igitur modo duritia ſuccedit partium diſceſſioni atque laxationi? Tympani enim membrana tenta laxior: quippe diductis partibus, nempe longior fit ac latior, & durior tamen. Primùm dicendum, non omnia denſa dura eſſe. Non enim aquam. Deinde, non omnia dura denſa. Denſior eſt cera,

A quàm pumex. Tum acutius videndum: partium laxitatem in corio non eſſe vel cauſam, vel fundamentum duritiei. Neque veram ibi eſſe duritiam; ſed quia per diſtentionem chorda tam rara facta eſt, vt porrò nequeat rarior effici neque diſtendi, niſi rumpatur: ne rumpatur, non cedit tactui: à violento verò impulſu rumpitur. Τὸ μὲν γὰρ τρέφει. Voluit dicere αἰθήρ. De auris loquitur. Aliunt auræ, quia ſenſim induunt aerem: aër autem multis locis ἀὴρ τρέφων dicitur. Θάτερον δὲ πιλεῖ. Quia dixit σκληρῶν. Sanè durum compilat ac ſtipat. Καὶ κωλύει τὰς αὐξήσεις. Accretio enim eſt additio ſubſtantiæ quantæ per omnes dimenſiones. Oportet ergo extrema promoueri. Quod igitur cogit & cohibet, prohibet terminorum
B promotionem. & quod ſtipat, anguſtat meatûs. Non igitur ſubire quit alimentum. Accretmentum ſine alimento nullum. Eſt enim altrix accretricis adminiſtra. Ἰσχύει δ᾽ ἕκαστον. Nequis putet hæc, quæ dixit, eſſe talia ſimpliciter: ea reducit atque refert ad regionum rationes. Aliis enim alia conferre. Κατὰ τὴν θέσιν τῆς χώρας. Non ſolùm ſecundùm regionem, ſed etiam ſecundùm ſitum. Regionis conditio eſt, aut à cælo: veluti cùm dicimus Auſtrinam, Aquilonam: aut à modo terrarum, vt ſicca, vda, montana, campeſtris: aut à ſitu, vt in valle, ad cliuum, ſub monte. Ita laudatiſſimi illi Fauonii hîc in Vaſconia pernicioſiſſimi: à Pyreneis enim ſpirant. Etiam ſitum ſtatues in propinquitate aut longinquitate. Nam qui Auſtri
C ſunt hîc pernicioſi, Franciæ pro ſaluberrimis habentur. Hanc ad rationem in locis Septentrionalibus Auſtrinus eſſe ſitus poteſt. Ita totus Africæ tractus Aquilonem ſpectat. ergo viridis ea plaga tota non ſentit familiares illius cæli difficultates.

Οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὴ αἱ παραλλαγαί. Prout erunt mutationes qualitatum: item fuerint regionum facultates ad plantarum fructus. παραλλαγαὶ, permutationes. Declarat quomodo. Velut, inquit, hyeme calidiora loca, frigidiora caloribus temperabuntur. Nam ſi fuerint, vt de ſua patria ferſtiuè canit Heſiodus, pernicies ſequitur exceſſum. Intelligamus diuerſa loca, non eadem hyeme calida, æſtate frigida. Nulla nanque ratione fieri poteſt id apertis locis, ſed ſubterraneis tantùm, ob ἀντιπερίστασιν. Εὔλογον δὲ ἤδη. Eſt concluſio. Ideo di-
D xit ἤδη. Iam patet, inquit, non omnibus omnia prodeſſe vel obeſſe. Quia (ſicuti dicebamus) Auſter quibuſdam pernicioſus, alios iuuat. Aſpellit enim à regionibus in quibus oritur, exhalationes ad nos: illis ſerenus, nobis nubilus: quemadmodũ Eteſiæ noſtri cùm ſpirant, nobis non ſolùm temperant æſtus, ſed etiam ſerenum faciunt annum: Æthiopiæ vltimæ inducit nubes, quibus niues colliquefactæ ſoluantur ad incrementa Nili. Sic Notus, Hetruriæ peſtilens, infamis: noſtros Noricos oblectat ac reficit. Ἐπινοσὸς, noxius atque infeſtus. Καὶ ὁ ζέφυρος, aliis conducibilis, aliis deteſtabilis. Ciet enim Vaſconiæ, grandines, fulmina, typhones. Ἅπαντα δέ. Quia frigida dicebat ſecundùm ſe meliora: moderatus eſt, & vo-

ſuit eſſe potius auras, quàm ventos. Poſtea dixit & calida frigidis locis. Nunc opportunitatem à tẽpore, non vniuerſali veris aut hyemis, ſed germinationum ratione. Quod cùm ſuprà iam dixerit, non oportuit hîc repetitum. Suprà dicebat, ἐπιχειμέρια τῷ ἀέρι: hîc δὲ ἀμφοῖν τῷ ἀέρι. Neque ſolùm quia ad germinationem, neque quia calida, neque quia frigida, ſed quia λίαν. Hoc valde eſt ὑπερβολή, quam vbique meritò reiicit. Naturæ enim decẽpeda eſt ſymmetria. Ὡς δὲ τὸ ϲύνολον εἰπεῖν, ἄπνουν εἶναι καὶ τὸν τόπον. Declarat à ſitu & modo flatuum. ἄπνους enim vox habet in ſe τὸ ἀ καὶ τὸ πνεῖν. Vult aperta eſſe loca, ſed modicis flatibus: quibus σκληρὰ καὶ διάπνοα contraria. ſpirabilem eſſe decere aerem, qui locum ambit, ſiue mauis perflabilem.

Ἔτι γὰρ δὲ ἄπνουν εἰς καὶ περιπνεόμενος. Vt neque à ventis penitus excluſus, neque ventorum iniuriis obnoxius. Vbi manifeſtò περίπνευμος aliud, aliud ἄπνους. Vt τὸ ἀ non ſit in copia, ſicut ἀπορία, ſed commoditas. Σχεδὸν δὲ ὁμολογούμενον. Quoniam dicebat aliis alia conferre: videbatur hoc eſſe controuerſum atque diſceptabile, ſiquid de vno pronunciaret. Tamen, inquit, illud confeſſum eſt de aere, oportere ipſum eſſe mediocri temperatura. Talem enim aptum eſſe autorem vel fructuum, vel germinationis. Hoc ſignificat εὐβλαστὴς καὶ ἀγαθός. Quid autem hîc agat vox illa πάντως, haud equidẽ ſcio. Notabis maiorem propoſitionẽ ſyllogiſmi. Ea eſt, τὸ δ' εὔβλαστον χρήσιμον πρὸς τὴν βλάστησιν. Ex ipſa nominis vi penè eſt prædicatio de ſeipſo, quã Duns probat: Auerroiſtæ ridiculè irrident. Oſtẽdimus enim alibi nos eſſe ex Ariſtotelis ſententia in primo Topicorum Animaduertes etiam τὸ εὔβλαστον eſſe actiuè poſitum. Οἱ δὲ περισκεπεῖς, ſi legas περισκεπεῖς, vt & alibi, hæc nota δὲ, non disiungit ea quæ dicuntur hîc, ab iis quæ dicebantur περὶ τῶν ἀέρων. Sed ab iis quæ pridẽ περὶ τῶν ἀπνόων. Concluſa loca, & obiectu montium à ventis disiuncta ſuffocare fructus. Duo igitur extrema fuerint, τὸ περίπνευμον, καὶ τὸ περισκεπές. Quorum mediũ ſit τὸ ἄπνουν at legendum περισκεπές Vox eſt apud Sophoclem: & eos ſignificat, qui alterorum clau dicant: cuius contrarium ἰσοσκελής. Quæ loca in alterutrum exceſſum inclinant caliditatis aut frigiditatis: & ſanè ſic videtur ſenſiſſe Philoſophus. Ait enim ἐφ' ἑκάτερα. Deinde dat vtriuſque exemplum in ipſa exceptione. Excipit enim peculiarem vtranque naturam, quæque caloris gaudeat exceſſu, quæque requirat frigora. Illiuſmodi Palmam eſſe: huius Abietem. Χαλεπῶς δὲ καὶ πύξος καὶ φιλύρα, ægrè locis æſtuoſis prouenire tum Buxũ, tum Tiliam. Sic interpretor, ἀλεεινοῖς, non autem ſimpliciter calidis. Hæc enim regio ad calorem propius accedit, quàm ad frigus: in ipſa tamen eſt Buxus ſatis frequens aliquot locis. Tilia verò vſque adeò frigidis gaudet: vt ingentes ſint in Nortwegia & Laponia ſyluæ. Hæc autẽ natura extremitatis orbem ipſum complet per gradus ſuos. vt quædam extremis meliùs habeant, alia mediis. Sic Ariſtoteles docuit, aliquos ſeruos naſci veros, neque aliam fortunam æquo animo pati poſſe: Ita nonnullæ plantæ infelices. Exemplum familiare vel ipſis in plantis probis atque vtilibus. Diximus alibi de Tritico & Hordeo, illum poſcere lætos ſulcos: hunc ſtrigoſum ſolum. Ἐπὶ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Prouerbium ſumptum à Præceptore.

A

Συμμετρίας γὰρ δεῖται. Prohibet ne calidioribus ſtatuantur arbores. Aliquis dicat, quid ſi ſint iſtæ ipſæ arbores calidæ? Non, inquit, tum laxè vtendum illo principio: ſimili ſimile iuuatur: ſed tamen dum ab exceſſu. Additur enim ignis igni. Ac quanquam exceſſu gaudent quædam, tamen exceſſum hunc oportet præſcriptione quadam intra certum naturæ modum cohiberi. Ideo dixit καὶ τὸ ὅμοιον. Non ſolùm frigida calidis, frigidis calida temperari, ita vt ne excedant certam mediocritatem: verumetiam ſimilibus ſimilia deſignato modo foueri. Intellige ſimilia per totam denominationis latitudinem. Verbi gratia, calida calidis. Calida igitur non quibuſlibet calidis iuuabuntur, ſed ad certos gradus. Alioqui ſententia leuis eſſet admodum, ſi ſimilia agnoſceremus ſecundùm cũdem gradum. Itaque ſubdit. ἀλλ' ἐν τοῖς ψυχροῖς ἔνια φύεται τῶν ψυχρῶν: non quia ſint diſsimilia qualitate, ſed qualitatis gradu. Addit & illa non fieri ſemper in contrariis temperationem. Videlicet quia non poteſt eis conuenire ad quæſitæ mediocritatis illius conſtitutionem. Propterea ſubdit, ἀεὶ γὰρ δεῖ τινὰ ἔχειν τὴν κρᾶσιν τῆς φύσεως πρὸς τὰ ἐκτός. Quibus verbis omnino Meneſtoris tollit ſententiam: Non enim in calidis frigida, in frigidis calida ſtatui à natura, vt cõflat illa moderatio: ſed omnino ſubeſſe in planta naturalem concretionẽ, quæ conueniat cum loco, ſiue is ſit aqua, ſiue aer, ſiue vtrunque. Ἔοικε δὲ καὶ χώρα τὸν. Alia capitis pars οἰκειοτικὴ: ſimilitudinem nanque petit ab animalibus. Propterea quòd quædam quibuſdam locis non ſunt, aut quia non conuenit aer, aut quia pabulum minus aptum. Sic, inquit, & in plantis.

B

C

Τάχα δὲ καὶ ἕτεραι πλείους αἰτίαι. Is locus eſt iam ſecundus, vnde Peripateticos intelligamus & agnoſcere & ſtatuere occultas qualitates. Nam & priore libro, capite viceſimoquarto, καὶ δι' ἣν ἄλλην μορφήν. ſic & hîc ἕτεραι πλείους αἰτίαι, αἱ πρὸς τὰς ἰδίας φύσεις ἀνάγονται. Μεγίστη γοῦν διαφορά. Ratione magis vniuerſali demonſtrat certa quibuſque generibus deſtinata loca. Nemo, inquit, in magna illa ſummorum faſtigiorum differentia quærit, quam ob cauſam aquis aquatilia, terris terreſtria ſunt à natura data. Sed ſolùm quærim͂, quæ ſunt calida magis aut minus. Ὡς εἰπεῖν. Quia non penitus abſiſtimus ab omni cauſarum eiuſmodi quæſtione. Hoc dixit, nequis ab eo nunc exigat occultas illarum, quas ſubiicet, cauſas. Quaſi dicat, Sapienti multa licet ignorare.

D

Ταῦτα γὰρ ἀμφισβητεῖται. Omiſſis iis, quæ nequeũt ſine culpa aut fruſtratione veſtigari, Controuerſantur, inquit, in qualitatibus quibuſdam. Καὶ ἄλλα δὲ οὐ συγκεχωρημένα τῇ φύσει τίθεται. Cætera, quorum cauſæ non relucent in humana caligine, ea tum cognoſcimus nobis, tum docemus alios per θέσιν. Ponuntur, inquit, & cõceduntur intereà:

non

non autem de eis diſceptatur, quippe μὴ συγχωρούμενον τῇ φύσει. Quæ ſcilicet ſibi natura ſeruauit, non conceſſit nobis. Καὶ τοι τὰ ἐγδόλου, καὶ κατὰ μέρος τι δεῖ ζητεῖν. Pro ſe litigat adhuc. Quæ ſunt vniuerſalia magis, ea neceſſe eſt artifici væſtigare. Probat, quia in omni ſcientia particularium cognitio pẽdet ab vniuerſalium notionibus. Hoc eſt quod aiebat, ὡρισθέντων γὰρ τούτων καὶ τὰ κατὰ μέρος φανερά. Quod ita dicit, quaſi dicat, cùm ita ſit vt adeò vniuerſalium cauſarum rationes aut differamus aut omittamus: non erit fraudi harum quoq; minutiorum aliquas ignorare. Atque ita feſtiuè perſoluit debitum egeſtate: quemadmodum ii qui vulgò dicũtur facere bonorum ceſſionem. Tum demum deuenit ad propoſitam excuſationem.

B Τοῦτο μὲν ἴσως κωλύοι τ' ἂν οὐδὲ τὸ χαλεπόν. Difficultas eò nos penetrare prohibet, vnde ſunt emendæ cauſæ. Scilicet vniuerſalia longè abſunt à ſenſibus, in quibus eſt omne omnium artium atque ſcientiarum fundamentum. In particularibus ergo verſandum erit nobis: è quibus ſenſuum indagine perceptis euehemur ad ideas principiorũ. Propterea dicebat, ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα μᾶλλον ἀναστρέφειν. Ἡ γὰρ αἴσθησις δίδωσιν. Ratio methodi. Principiorum aggreſſionibus atque conſtitutionibus & diſputandum & procedendum ad concluſiones: harũ enim habitus ſunt ſcientiæ: at principia nonniſi à ſenſibus ſuggeruntur: id quod diuinus quoq; Pręceptor docebat in Reſolutoriis. Probat. ἐμφανέστατα γάρ. Circa ſingularia manifeſtiſsimi ſunt affectus. At affectus omnis habet cau- C ſas à differentiis eſſentialibus. Καὶ ἔτι μᾶλλον πλείοσιν ἐπὶ τῶν φυτῶν. Quia cæteris naturæ partibus ſi affectus ſunt manifeſti: in plantis inuenientur manifeſtiſsimi. Sunt enim animalibus plantæ ſimpliciores. Minus igitur latent euentus. Metalla verò etſi ſunt plantis minus compoſita: minus tamen natura ſua ſunt nota homini. Etenim plantæ quodammodo nobis ſunt familiares. Dixit autem ἐπ' ἄμφω, ſcilicet ad vtranque partem diſceptationis. Præcedit enim quæſtio aſſertionem. Præter ergo primas qualitates, cũ pauca ſeſe plantis offerant indicia ad earum naturas cognoſcendas: plura verò in animalibus: minus erit in plantis diſpiciendum. Μεγίστη δὲ διαίρεσις. Alia capitis pars, qua redit ad propoſitum poſt ecbaſin illam, D quam lõgè commodiùs docuit in principio libri vniuerſæ methodo præponi: vbi ſeſe excuſaręt, quantum hîc facit. Redit autem ad locorum conſiderationem. Quod, inquit, attinet ad locorum rationem, maxima diuiſio eſt: quia maxima inter agreſtes ac mites differentia. Declarat oratione.

Αἰεὶ γάρ τι μαλακωτέρους καὶ ὑγειοτέρους ζητεῖ. Vtra verò tandem huiuſmodi locorum mollitiem quęrunt? Quippe duo ſimul ponit, mitia & ſylueſtria. Sanè mutila oratio. De mitibus vt intelligamus naturæ affinitas perſuadet. Molliores enim mites.

Οὐμὴν ἀλλ' ἔτι γε. Hæc ſententia non cohæret iis verborum notis, quibus eſt adiuncta ſuperiori. οὐμὴν ἀλλά. Non enim aduerſatur priori ſententiæ, ſed eam conſequitur. Nam ſi molliora loca requi- A runt mites arbores: iam, ſi molliora loca ſunt tempore modico humida modicè, non poterunt mites arbores vel calida loca vel frigida. Quamobrem non ad id referendum τὸ οὐμὴν: ſed ad cauſam, ſic. Cæterùm non propter ſolam craſim, ſolámve imbecillitatem ſibi quęrunt mites arbores loca mollia, ſed ſubſunt aliæ cauſæ. Quæ? Vna illa eſt inter cæteras in iis arboribus, quarum radices minus profundæ ſunt. Oleæ exemplo. Vruntur enim facilè tum ab æſtu tum à frigore. Ideo neque in Germania, neque in Æthiopia ſunt Oleæ. Imbecillitatem verò intelligit à raritate aut paruitate, vt ſuprà dixit. Craſim intelligit aut contrariam aut ſimilem, ſed in exceſſu. Καὶ ἐν θερμῷ καὶ ψυ- B χρῷ. Tam eſt noxæ parata ſuperficiaria radix, vt neque calore queat reſiſtere neque ſicitate. Quæ duo præſidia pro roboris cauſis attribuebat ſuprà naturæ plantarum. Ἐμπήγνυνται γάρ. Quanquam oleę exemplum applicabamus nos vtriſque locis tum calidis, tum frigidis: tamen Philoſophus de ſolis frigidis intelligit. Itaque dixit in iis non poſſe durare oleas, propterea quòd radices gelaſcunt. Itaque de calidis ſtatim. Ἡ δ' ἀχράς. Pyrus ſylueſtris in calidis malè haberi, vt in Ægypto. Vbi etiam mites Pyri & Mali, nihilo melius. Nulla itaque ſylueſtris in Pyrorum genere: mitis autem rara. Vt loci natura penitus reiicere videatur: ars nonnihil extorqueat conſenſionis. μοχθηροὶ καὶ σπάνιοι. Vbi videmus tres læſionis ſpecies, ablationem ſylueſtrium, ſatiuarum vel raritatem, C vel deprauationem. Signata vox μοχθηρόν. Quod laborem defraudauit, eluſit, fruſtra eſſe fecit.

Τὴν δ' αἰτίαν ἐπισκεπτέον. Quoniam cuipiam viderentur hac de cauſa fortaſſe non eſſe calidæ rationes inuęſtigari iubet. Τὰ μὲν οὖν ὅλως. Auget hiſtoriam in genere, duobus modis. Scilicet vt quædam proueniant, ſed nihil ferant fructuum: quædam ne germinent quidem. Exemplum Perſeæ in Rhodo inſula: quæ quaſi ignara peregrini cæli, ac tanquam ſtupida, diu nihil ferat: tandem aſſueta diſcat opus facere, ſed exiguum. Καὶ καλλικαρπεῖ, καὶ γλυκυκαρπεῖ ἐκεῖ μόνον. Mutila oratio. Vbi ἐκεῖ? Ad Ægyptum referendum. Cætera plana. Ὁ γὰρ ἀήρ. Quaſi dicat aerem ob frigus inhoſpitalem. Οὐ δέχεται. Tres modi. Vnus, ὅλως D οὐ δέχεται. Sic dicebamus ſuprà eſſe priuationem. Alter, τὰ δ' εἰς βλάστησιν. Germinatione tenus. Actio diminuta. Tertia eſt perfecta, cùm ait, ἔνια δὲ καὶ εἰς καρπόν. Ὁ δὲ οἰκεῖος. Quia dicebat quibuſdã rectè procedere ad fructificationem vſque, dat cauſam. Euenire hanc perfectionem propter loci conuenientiam. Ita vt & arbor ipſa, natura ſua fructifera ſit: & locus ipſe faueat affectu ſimili. Hîc τελείωσις non eſt ἁπλῶς, ſed πρός τι. Natura perfecta, huic ſcilicet. Itaque τελείωσις hîc eſt in latitudine τῆς ἀχωρίας: non abſolutè, ſed relatiué. Quoniam ſuprà ita dicebat, amare quaſdam τὴν ὑπερβολὴν, vt nihilo ſecius conſtaret ſymmetria quædam. Exceſſus igitur ille eſt his ἄκρατος. Quemadmodum Mandragora, & Hyoſcyamus. & Dipſas, & Seps ſunt ſibi ἄκρατα: ſunt enim ſibi ſana.

Δι' αὐτὴν δὲ τὴν αἰτίαν. Deducit Ficus hiſtoriã A
in Ægypto, & cauſam quare non bonæ ſint ibi, non vlli vſui: hoc enim eſt χρηστούς. Quia nimis æſtuoſus aer eſt. Vrit ergo, non coquit. Vſtio fit humore conſumpto: coctio, non conſumpto, ſed modificato. Dicat aliquis: At Ægyptium ſolum feraciſsimum. Fateor, inquit, in humo ἀτροφίαν: coctionem nego. Id eſt humorem multum ineſſe aſſentior: modum caloris, non. Hoc eſt quod dicebat, δυσχαίνει μόνον. Humor quidem eſt, ἀπέπτους ὄντας. Quaſi dicat, ἀπέπτως δέ. Cæterùm haud reſpondet. Nam ſi eſt in Ægypto calor multus, humor multus: eſſe oportet coctionem multam. Neque verum eſt, Ægyptio ſolo ſubeſſe vliginem: ſed ſuccum à Nilo inuehi. Itaque ſegetes breui ſpatio lętiſſimæ: arbores non omnes. Ficus autem B
minus commodè prouenit ibi propter æſtum. Calores enim amat: ſquallorem non amat. Atque hoc quidem vt lęditur: ita etiam Nili inundatione. Deterrima nanque eſt Ficus locis paluſtribus ac depreſſis, velut in agro Ferrarienſi. In Illyrio, Piceno, Brutiis, optimæ, quemadmodum & ab inſulis Ionii maris & Ægæi. Vt eleuaret fidem obiectionis περὶ τῆς ἀτροφίας, addidit eius operam mutilam, quippe ſolam humectationem, δυσχαίνει μόνον. Διὸ καὶ μικρὰ ἴσχει. Hæc verba potius oſtendunt cõtrarium τῆς δυσχάνσεως, & ipſam adeò vſtionem, quàm ἀπεψίαν. Quia ἀπεψία ſiue μώλυνσις, non eſt in exiguitate fructuum, vbi eſt ἀτροφία, & τὸ δυσχαίνειν, ſed iuſta magnitudo, verùm ſucco terreo aut aqueo, & indomito. Igitur in Ægypto C
Ficus ſi paruæ ſunt, aduſtionis indicium eſt. Huiuſce rei argumentum nobis eſt familiare. Quibus annis tempeſtas vda nimis: fructus grandes, inſipidi, ſera vtilitate. Vbi ſquallidus annus eſt, fructus puſilli, denſi, craſſo ſucco, exucti. At Ficuum ſuccus propter pinguitudinem perfacilè aduritur.

Τοὐναντίον δὲ ὁ ψυχρός. Quia de calidis & frigidis propoſuit: de calidis exemplum dedit: de frigidis ſubdit. Contrà in frigidis euenire. Quomodo? Eximit frigus humiditatem. Intelligamus eſſe contrarium τοῦ ὑγραίνειν. At idem tamen euentus vtrobique: paruitas ſcilicet fructuum. Et cauſa nihilominus eadem, ratio diuerſa. Tam eximit humorem frigus, quàm calor: ſed laxando calor, attenuando, reſoluendo: frigus exprimendo quod ineſt: cogendo ac denſando quod coqui debet admiſſo calore extimo: cogendo meatus ar- D
boris, ac prohibendo, ne ſubeat alimentum. Τὴν δὲ οὐ δύναται. Id eſt partem eximit: quod relinquitur, nequit ad bonam frugem perducere. Dixit ὑγιεινῶς πέττειν. Quia certa eſt cuiuſque maturatio. Qui gradus in vna erit imperfecta maturatio, in Sorbo Meſpilóve perfecta fuerit. Ὥσπερ ἐν ταῖς ἐλαίαις. Nunc omnino demonſtrat locorum variam poteſtatem ad fructuum generationem. Oleas frigidioribus locis minus habere carnis, plus olei: quaſi caro ſit oleum incoctum, oleum caro cocta. Quod & alibi docet, pluuiis temporibus carnoſiores, ſiccis oleoſiores. Notabis vocem ἀντιλαμ.

Lego, ἔτι γὰρ δ' ὁ ἄπτυος. Et, ἀβλαβεῖς, non συμβλαβεῖς. Quanquam alibi σύνεργον appellauit. Et, τούτων, in aliam vocem mutandum videtur. Et, χαλεπῶς, non χαλεπός. Niſi ſit figura, Attributio. Quaſi dicat, moroſum ſe præbere Buxum. Et, τὸ μὲν δύναται βλαστάνειν, τὸ δ' οὔ. Et, καὶ ἐν θερμοῖς, non καί. Et, ἵνα δὲ καὶ εἰς καρπόν. Et, ἰλαυσίσσεται δή, non μεγαλόῤῥιζα.

Theodorus, αἱ τροπαί, ſolſtitiales, ſcilicet venti. Ille ſolſtitia, ex vſu, non ex ratione vocabuli.

Διατείνειν, intentis, contentis. Πιλοῖ, inſtipant. Stipant, ſimpliciter. Infarciunt. Ἄλλα γὰρ ἄλλοις τοιαῦτα. Alii aliis tales occurrunt. Quid ſibi velit hîc illud verbum, neſcio. Et infrà repetit: & huiuſmodi verborum additionibus abutitur Latinis auribus. Εὔπνουν, flatus compotem. Flatibus commodis ventilatum. Ἢ ὅλως ὁ ἀνεμώδης. Malè omiſit τὸ ὅλως. Oportet ponere tamen: quia non eſt ἄπνους, ſed prorſus ventis obnoxius. Ἀναυξής. Incrementi laudem nullam aſſequi poteſt. Sanè ambitioſam, ne dicam ridiculam ἀναυξῆ λίαν. Ἀέρος διάθεσις, cæli habitus. rectè. Πλεονάζουσι ἐφ' ἑκάτερα, qui in alterutram exceſſerint partem. Inclinauerint. Τὸ ἀεί, non deſignat vtrunque ſimul, vt in voce ἀμφίβιος: ſed alterutram ambitus extremitatem. Ἐλάτην hîc prunum legit Theodorus malé. Eſt enim in Syria & Africa, & Cypro optima ac pulcherrima. Ἄνευ δὲ θερμότητος καὶ ξηρότητος. Theodorus hîc omiſit ſiccitatem, rectiſſimé. Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐναντίων συμμετρία τις πρὸς ἄλληλα. Contrariorum quoque copulandorum modus ſtatuitur. Non commodè videtur dici, plantas & aerem copulari. Neque Græcam ſententiam fideliter plenéve expreſſit. Eſt etiam in contrariorum natura mutuæ cuiuſdam proportio mediocritatis. Τὰ μὲν δέχεται τὴν τοῦ ἀέρος διάθεσιν. Alia pati aeris qualitatem poſſunt. Non rectè δέχεσθαι, pati. Admittere, ſuſcipere. Δέχεται, quod iuuet: patimur, quod aduerſatur. Et διάθεσιν, qualitatem. laxè admodum. Ἐναντίας, diuerſæ. non bené. Aliud διάφορον, vt canis à ligno: aliud contrarium, vt calido frigidum. Οὐ συγκεχωρημένα. Theodorus legit affirmatiuè, exploſa particula negatiua: tanquam naturæ conceſſa ratione. Quaſi conceſſerit ita Natura. Vtrouis modo conſtare ſententia poteſt. Non quærendas cauſas, quia natura ſic voluerit. Non quærendas, quia ſibi abdiderit natura, neque conceſſerit. Hoc eſt Aſylum philoſophorum. Ibi ſuum habent trapezitam: cuius ephemeris ſæpe rationes ſoluit ex illo collybo, NESCIO. Τὰ καὶ διδίου, perpetua. Iam hîc exceſſit temere nimis interpretis fidem. Nemo negat ſpecies æternas eſſe in Philoſophia. Cęterùm ſi dicas ἀΐδιος Græcè, vel perpetua Latinè, haud continuò intelligas τὰ καὶ διδίου. Multa nanq; ſunt æterna, quæ non ſunt ſpecies. Vt alia omittã, vel Deum afferas, vel materiam primam. Prętereà non eſt confeſſum omnibus, ſpecies eſſe ſubſtantias reales communicatas indiuiduis. Hoc negat Themiſtius, Auenrois, Thomas. Sed aiunt eſſe notiones modò in intellectibus humanis, conceptas

ex

et cognitione indiuiduorum. Quod ſi verum eſſet, æternitas illa eſſet accidentalis, quotidie in intellectu alio atq; alio generabilis & corruptibilis.

Μᾶλλον ἀπογεγύμνωται. Plus facultatis diſſerendi habetur. Singularium cauſæ faciliùs atque largiùs à ſenſu ſuppeditantur. Διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἢ τὴν χρείαν. Propter debilitatem aut habitum. Aliud ἕξις, aliud χύσις, aliud διάθεσις, aliud χρεία. Ἐμπήγνυται, ſicut & ſuprà ἐκπήγνυται, gelu concreſcit. Fortaſſe non opus eſt eo verbo. Gelu afficitur, ſimpliciſſimé. Καίπερ θερμὸν καὶ πυκνὸν ἐν τοῖς δένδρεσι. Theodorus hæc omnia omiſit. Tamen ad rem faciunt. Videbatur enim ferre gelu poſſe calore ſuo, ſua denſitate. Ἐπεὶ οὐκ ἂν θερμὰ δόξειεν εἶναι, quippe cùm eas calidas nullus exiſtimet. Non affirmat oratio Græca, ſed ſic modeſtè: quoniam non eſſe calida videri queant. Περσέα, Perſica. peſſimé. Sunt enim tres arbores, vna nux Perſica, vna pomum Perſicum, vna Perſca Pruni facie. De qua olim dubitabam eſſétne noſtra Nuciperſica, quam Vaſcones *Brignols* vocant. Cæterùm Dioſcorides excuſſit nebulam.

Τὰ δ' ἕως εἰς βλάστησιν, ἔνια δ' εἰς καρπόν. Alia eo vſque poteſt, vt germinandum tantummodo ſit: quædam etiam ad fructificandum vſque euenire patitur: ſed fructum perfici maturarſque nunquam ſinit. In codicibus noſtris hæc poſtrema deſiderantur. Mihi tamen arrident admodum. Illa loquutio & peregrina & cum cæteris partibus non cohæret, vt germinandum tantummodo ſit. Nam verba alia ad cælum referuntur, patitur, ſinit. Sic fortaſſe ſcriptum reliquit vir omni laude dignus, vt ad germinandum tantummodo apta ſint. Χρηστῆς, frugis bonæ, ſic alibi frugales. Sic in Præceptoris hiſtoriis de Apibus. Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς γῆς ἀτρεμία διϋγραίνει μόνον, ἀπέπαντος ὤν. Sed terra ſuo duntaxat alimento crudo humefacit. Non expreſsit ἀπέπαντος. Nam crudus ὠμὸς miteſcere coquendo poteſt. Et eſt in ea ſpecie qualitatis quam poteſt amittere. At ἀπέπαντος excludit cum actum omnem coctionis, tum etiam poteſtatem. Eſt enim in habitu priuationis. Aliud enim eſt ἄπεπτος incoctus, aliud ἀπέπαντος incoctilis: ſed ſemper eſt ἐν τῇ μολύνσει. Ἄσαρκον πάμπαν, nulla carne. Hic erat locus cenſuræ Theodori, qua profitetur ſe cum Ariſtotele ac Theophraſto certare. Aduerbium enim illud πάμπαν hic mendaciſsimum eſt Mirum ſi vſquam vlla extitit oliua, cuius ſub cute ſolum eſſet oleum tanquam in vtre, fraeces verò poſt oleum factum nulli.

CAPVT VI.

¶ Sexti capitis argumentum. Terrarum differentia ad arbores & fruges. Quare ſolutior ac leuior arboribus. frugibus pinguior. Quod Oleis aptum ſolum, quod Vitibus.

ἘΠΕΊ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος. Plantarum principia interiora, ſicut & aliarum rerum naturalium materia & forma: atque ab his prodeuntes qualitates à quibus vires ad vitam, facultates ad generationem pendent. Exteriora principia prima naturalia, ſecunda ab arte. De his in libro ſequenti. Naturalia totidem ſunt, quot interna quæ materiam ſecundam conſtituunt, quatuor ſcilicet elementa. Neceſſe enim eſt iis ſeruari, quibus eſt conſtituta. Itémque iiſdem qualitatibus interdum ſimilibus, interdum contrariis, vti ſuprà dictum eſt. Hæc autem elementa ſic vt futura ſunt materia: cæterùm habent etiam efficientis cauſæ rationem propter qualitates. Eæ verò ſunt in terra, vt in matrice ac nutrice: in aqua, vt in lacte cibóue maxima ex parte: in aere, vt in magiſtro ſiue rectore: in igne, vt eſt inſtrumentum ad actiones. Sic enim ait Philoſophus, igni Naturam vti tanquam materia & tanquam inſtrumento. De cæteris omnibus dictum eſt: nunc de terra dicendum. Eius ergo differentias craſsiuſculè tractat impræſentia, mox minutiùs atque auctiùs in capite ſequenti. Nunc ſatis habet in ſumma recognoſcere terram pinguem & leuem, carúmque vtilitates aſsignare, huius arboribus, illius frugibus. Cauſas daturus, repetet iam ſupradictas. Hæc prima capitis pars. Altera declarat pinguis leuiſſque ſoli conditiones. In tertia parte affert exemplum ſuæ ſententiæ ab hominis natura, vt videbimus. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ ἔδαφος. Solum appellat ſicut & nos. Tamen ἔδαφος Græcis eſt ſuperficies, ὅπου ἀφή. Qua ſentitur tactu ſedes. Noſtrum ſolum tota maſſa eſt. Hoc enim eſt ὅλον, & oſce, ſolon: vnde ſoliferrea. Idcirco Iureconſulti ſolum diſtinguunt à ſuperficie. Vt ſolum ſit ipſum totum atq; totius facies: ſuperficies, quo ſuper facie conſtitutum eſt: aut ſupera facies, vt ædes, columna. Καὶ γὰρ αὐτὰ τῆς φύσεως. Quoniam duobus hiſce libris naturalia tractat, ſequentibus artem: notabis numerorum diuerſitatem, τούτω, αὐτά. Ἔτι δὲ ἀβλαστεῖ ἄμφω γίνεται. Aſſeueratio rationis. De cauſis agimus τῆς εὐβλαστίας. De aere diximus. At etiam terra cauſa eſt. Igitur de hac quoque dicendum. Nota ἄμφω, ἐπιρρηματικῶς: vt apud Homerum, ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. Alius dixiſſet δ' ἄμφω. Dixit πολλάκις. Quin potius ſemper propter vtrunque. Vt ſic explicemus: διὰ τὸν ἀέρα μὲν ὁμολογουμένως: οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γῆν πολλάκις. Idcirco ſubdit, tantum poſſe terram, vt etiam in aere peſsimo ſoli proficiant bonitate. Non tamen parum ſibi poſcit, cùm poſuit ſuperlatiuũ χρηστότατα. Vult enim tantum accedere telluri, quantum decedat de aere.

Καθάπερ ὅταν. Sicut è contrario cùm ager improbus eſt. Huius tres ponit conditiones, ἀμμώδης, κεραμὶς, κατακεκαυμένη. In ſabulo enim non eſt alimentum. Hoc primum. Item diſsitæ ſunt partes. Admittit itaque facilè nocumenta frigoris aut æſtus ad radicem. κεραμὶς, figulina terra, cretacea, argillacea. Non enim putreſcit neq; admittit aquas, & ſtrangulat vehementi ſua cohæſione. κατακεκαυμένη, aduſta, propter inclinationes cæli, vt in Æthiopia inferiore: vel quia natura ſua cinerea ſit. ſicut & aliæ nitroſa, aluminoſa, ſulfurea, metallica.

Rubricam ſub cretacea comprehendit. Ῥίζωσιν δὲ
καὶ τὸ σφόδρα ἐνδιμιαν τὸ τοῦτον ἔχει. Aliusdixiſſet, ῥιζῶσι μὲν,
σφόδρα δ' ἐνδιμίαν ἀπὸ τοῦτον ἔχει. Ibi autem τὸ τούτων,
intelligit radices, quę vox ſit in verbo ῥιζῶσι. Cæte
rùm in ſabulo & aduſta terra verũ ſit. Facilè nan-
que tum effundunt frequentes, tum in profundum
radices demittunt propter partium raritatem. At
in argilla qui poſſit? Καὶ χεδὸν. Tales, inquit, ſunt
ſteriles atque etiam ἀβλαστεῖς. Non penitus nudæ,
ſed (vt ſuprà) κακοβλαστεῖς. Καὶ εἴ τις ἄγαν δίυγρος ὅλως.
Contrariam ponit naturã, earum ſcilicet quæ pa-
luſtres ſunt aut lutulentæ. Duo ſunt augẽtia ſigni-
ficatum incõmodi: præpoſitio δὶς (vt alibi ſępe) δι-
υγραὶ ς: & aduerbiũ ὅλως. δὶς, vſque & vſq; pror-
ſus: ὅλως, omnino. Id eſt vnico verbo præhumida.
Marcet enim & virtus & materia. Lutũ verò inu-
tile ſi liquidum eſt, propter humoris copiã: ſi craſ
ſum non æqualiter hæret plãtæ. in vtroq; verò hu
midi plus ſatis. Itaq; lutoſo ſolo non pãguntur ar-
bores, ſed ſicco. Βλαστητικὴν δὲ καὶ ἀκάρπον. Perſequi-
tur ius arborũ in terra macilẽta. Et omnino in ar-
borum genere ſtatuit eam diſtinctionẽ, quã agno-
ſcebat inter ſegetes & arbores. Segetibus attri-
buebat aruũ pingue, macrũ arboribus. Ita, inquit,
in ipſo ambitu naturæ arborum, ſicui detur ſolum
lætum, germinabit nec fructificabit, aut nõ felici-
ter. Cui verò tenuis ager obtigerit, ea probè ac
largè feret fructum. Καὶ ἡ ἐκ τῆς βάθους. Aut codi-
cis mendum eſt, aut autoris moroſitas. Deſunt e-
nim talia, σφόδρα ἑαυτοῖς ἔλκειν. Niſi velis ita cõcin-
nare: Radices eſſe magnas & valẽtes: eã verò quæ
radicum eſt caput, adigi admodum in profũdum.
Tamẽ τὸ ἐκ, aliã innuit ſententiam. Ἣν δεῖ μὴ δ'
ὀλίγην. Paucitas citò deſit: idcirco ſuppeditari o-
portet non parum. μὴ δ' ἀξήραντον, quod euenit in
ſabuletis. Hæc penè omnia iã dicta ſunt. Αὕτη δὲ
ἐν μὲν τῇ πίειρᾳ. Explicat vbi neq; exiguum alimen-
tũ neq; exuctile. Vnde felix arborib⁹ germinatio,
itẽ magnitudo. Non tamẽ alimẽtũ excoqui poteſt:
ideo non fructificat. In tenui verò ſuccus eſt quã-
tum opus eſt, ξύμμετρος, tum ad germinationẽ, tum
ad arborum ſpeciẽ, tum ad fructuum vel copiã vel
bonitatẽ. Κρατοῦσι τε. Euincũt arbores alimẽtum
atq; perficiunt in fructum. Contrariũ ei quod di-
cebat μὴ ἐκπίπτειν. Λευκὴ λίαν οὖσα, ita candoris gra
dus habes: hìc λίαν, mox ὑπόλευκον. Ἡ δὲ πίειρα μὲν
οὖν. Apponit hìc præſcriptionem opinioni de bo
nitate quæ ſit in pingui. Nã pinguedo ſi frugibus
vtilis: ergo multa pinguedo multum vtilis eſſe de-
bere videbatur. Atqui, inquit, neq; arboribus, vt
dictum eſt de pingui ἁπλῶς, neque frugibus ipſis,
ſi eſt pinguis, πάμπαν. Cauſa. Vrit enim plus ſatis:
nõ tamẽ eo verbo vſus eſt, ſed vicario, ξηραίνει μᾶλ
λον τῆς δέοντος. Nõ poteſt autẽ exiccare, niſi frigore
aut calore. At quomodo exiccet pĩgue? Omne e-
nim pingue quà pingue eſt, humidum eſt. Pingue-
do verò eſt in calore, ſed mediocri. At mediocris
non reſiccat. Huius ſententiæ Meneſtorem quoq;
facit autorem: cui tamen aſſentiri nequeo: ſed in-
cõmodari alia ratione. Pingue enim omne arbo-
ribus eſſe inimicum: ſiue quia non ſubeat ſuccus

A propter lentorẽ: ſiue quòd marceſcant arbores in
pingui, ac putreſcãt. Omnis enim putrefactio per
initia pinguis eſt. Quid de ſegetibus? quare terra
pingui nõ læduntur? Duplex explicãda ratio. Pri-
mũ propterea quòd frugum omniũ ſtipula rarior
abſq; medulla, ſubarida natura. Deinde quia radi-
ces minus profundæ, caſtigatur itaq; ſuccus in ſu-
perficie de qua ſuggunt. Quòd autẽ frugum gen⁹
ſiccius ſit, ſatis ex eo patet, quòd terram exhaurit.
Idcirco nouales ceſſant. Nominat autem terrã illã
non à ſpecie, ſed ab officio πλυντρίδα, qua ſcilicet
fullones vtuntur. Quaſi dicas lotricẽ. Et deſignat
coloris nota, χρῶμα ὑπόλευκον. Minus alba quàm ſu
perior illa, quã commendabat. Ἀρίστη δὲ δῆλον,
B ὡς ἡ ἀρίστη κεκραμένη. Nunc optimum deſignat. Nã
ſi requirit ſemper τὸ σύμμετρον καὶ τὸ εὔκρατον. Et τὸ
εὔκρατον habet latitudinem quandam, vti diceba-
mus. Ergo τὸ ἄριστα εὔκρατον erit optimum & vti-
liſſimum ſolum. Cæterùm hoc eſt δυσγνωστικόν. Da
ergo qui cognoſcam. E ſenſibus enim deducebas
notiones. Idcirco dicit μανή τις οὖσα. Rara ſolutá-
q;: vt Virgilius, - reſolutáq; terga: & - putris Zephy
ro ſe gleba reſoluit. Agnoſcitur in aratione, cùm
vtrinque marceſcunt glebæ ac ſoluuntur: & ad oc
cationem, cùm diſperguntur. Μὴ ψυχρά. Hinc
amouet vitia. Eſt enim contraria τῇ ἄριστα κεκραμέ-
νῃ. Addit deinde alia ſigna, vt barbari noſtri lo-
quuntur, poſitiua bonitatis. Ἔνικμος vt ſit. Vligi-
noſa proprio ſucco, vt ille dixit: & cùm vult ex ſe
ipſa remittit. Lætam Latini dicunt: quemadmo-
C dum id quod talem facit lætamen. Καὶ εὔθρυπτος.
Pergit deſignare. Vox hæc etiam ſuprà. Hæc eſt
contraria illi argillæ tenaci ac denſæ. Quocirca
& cedit radicibus, & ſoles tranſmittit: & traducit
imbres mediocriter ad alendum. Ob hæc dixit
εὔτροφος. Τὸ εὖ non tam ſignat facilitatem tranſi-
tus quæ in ſabuletis maxima eſt, quàm mediocri-
tatem atque commoditatem. Ὅθεν βούλονται. Pro-
bat à ſigno talẽ eſſe oportere. Ars optimũ quod-
que conatur. Patet. Quia ſupplementa mittit aut
dat naturæ. Ars quærit rarefactionẽ. Rarefactio
ergo confert. Non hominat artem, ſed deſcribit
tribus vocibus. Prima eſt τῆς σκαπάνης. Αἱ ἡμερώσεις.
Cùm volumus feras plantas cicurare, inter cætera
officia illis præſtanda, ſolum ipſum foſſionibus a-
D pertum curamus. Hæc cicuratio quomodo fit?
Declarat duabus vocibus, κατεργασίαις, operæ, puta
foſſiones, ablaqueationes: καὶ κοπρώσεις, ſtercoratio-
nes. Videbimus enim in ſequentibus ſtercorandi
vtilitates. Nã & auget calorem, & auctũ fouet, &
terram coquit ac laxat, & materiam adiungit.
Ἄλλαι δὲ πρὸς ἄλλα. Hæc eſt altera capitis pars.
Suprà duo faſtigia componebat, pinguis ac te-
nuis: quas applicabat vel ſementi, vel plantationi.
De pingui ſpecies dixit, nunc de macra: cuius
modos item comparat. Ὥσπερ καὶ διαιροῦσιν.
Addit ſuis dictis autoritatem ex ſententiis ſa-
pientum. Duas ſtatuit, vnam oleis aptam, quam
σπιλάδα vocat: alteram vitibus. Σπιλὰς, καὶ ἔτι
μᾶλλον ἡ πλαδαρά. Spongioſam vult oleis deberi,
propterea quòd oleæ debetur humiditas & flatus.

At

At in cauernoſa terra multum eſt vaporis, & habet ſpiramenta. Atque hac ratione conſit ſyllogiſmus. Adiungit autem huic vtilitati alteram vtilitatem: quippe ſi ſit albicans. Et ſanè affinitas eſt talis loci atque olei. Eſt enim oleum aquea terra cū aere pluſimo. At ſuprà ex etymo demonſtrabamus aerem eſſe παρὰ τὸ ἄειν. & πίδυμα παρὰ τὸ πνεῖν. Si ergo aereum oleum eſt, atque idcirco denſeſcit, non autem concreſcit vt aqua gelu: & ex cauernoſa terra conceptus flatus exire poteſt ad oleam: ad oleam flatus illius pertinere poteſt vtilitas. Ἡ δὲ λειμωνία καὶ ὕφαμμος. Ad Vites. Omnino in ſabulonibus excellentiſſima vina: ſicut in glareis Vibiſcorum. At prata qua ratione commendet ad vineta, non ſatis liquet. Prata nanque lætiſſimum amant ſolum. Hoc autem Vitibus inimicum. Vini quidem plus: ſed tenerū eſt & aqueum: citò fit vapa, citò aceſcit, marceſcit, ſitum contrahit. Ipſe tamen ἔφυδρον eſſe vult: quoniam Vitis multo egeat alimento. Hoc etiam infrà profitetur. Sic & in libris Geoponias Conſtātini Florentinus, paluſtris vini laudes recēſet multas. ὕφαμμος, ſcilicet arena miſta terræ, non autem mera. Deinde apponit eas conditiones, quarū beneficio coire poſſint pluuiæ cum ſucco natiuo. Igitur eſto ſolum tenue, rarū, leue, nec ſine humore, ἔφυδρος, id eſt intra ſe aquoſus, ἐπὶ. quaſi ἔνυδρος. Quia rara quædam non continuò leuia ſunt, vt tofacea: neque tenuium partium, vt terræ quædam inæquales in collibus noſtris. Idcirco tria coniunxit, μανὴ, κούφη, λεπτή. Τὸ οὐράνιον ὕδωρ συνεκπίνει πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ. Idcirco aqua natiua non compinget ſolum: quia rarum eſt, & admittet recreationem ex humoris peregrini acceſſione. Τρέφει πολλὴν ἄμπελος δὲ . . . Ergo depoſcit ſibi terrā ἀδίοδον Vitis: quia laxior terra quit humorē tranſmittere. Sequitur probatio, θερμὴ, μανὴ, ὑγρὰ, πολύκαρπος. Si eſt calida, ſitit: ſi rara, reſolubilē ſuccum habet: & partes alimētum admittentes. Si humida natura ſua, humoris multum requirit. Si feraciſſima, oportet multum quærat, quia multum impēdit. Addere potes & id: Calida reficienda eſt frigore tēperato: quoties ei calori calor additur foriſne fiat (vti ſuprà cauebatur) καὶ θερμὸν, καὶ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Quo ex loco non vulgarē excutias cōſiderationē. In exotericis caſtigauimus illius temeritatē, qui Solē volebat eſſe actu calidum ſicut ignē, non autē effectu tantū. Et recētiores ſcholaſtici de ſerico argutabantur, nō eſſe tēperatum, ſed frigidū: propterea quòd Ser vermiculus illius opifex eſſet frigidus. Iam videmus ex piſcibus eſitatis ardeolarū excrementa vſq; adeò calida eſſe, vt arbores exurant. In præſenti verò exēplo quis neſcit Vitis folia pro frigidis haberi? Earum clauiculas ac ſummitates tundimus ad intinctus ob aciditatem. Huius tamen plātæ opus, id eſt vinum, adeò calidum eſt, vt ſpiritus incendat. Sed de his alibi. Τάχα δὲ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ πολύκαρπος. Cùm quatuor poſuerit, calidam, raram, humidam, fœcundam: hoc poſtremum agnoſcat tanquam ſuperiorum opus in natura, & concluſionē in ſyllogiſmo. Quia ma-

A teria eſt ab humore, agēs à calore, facilitas à raritate. Non enim impeditur trāſitus vel materiæ vel facultatis. Ἔτι δὲ καὶ ἄσαπτοι τῶν ὑγρῶν αἱ ῥίζαι. Mirabilis ſententia. Vdum ſolum eſſe aptum Vitib[us], propter prædictas cauſas. Dicat aliquis, quomodo non putreſcēt? Quia, inquit, humida radix eſt. Minor propoſitio ſyllogiſmi. At humidæ radices non putreſcunt Maior propoſitio: quæ non eſt ſine diſceptatione. Videmus enim hic apud nos in aere, quæ ſunt humidiora, facili[us] pati putrefactionē. Eſt enim humor aptior ad patiēdum. Sic piſces ac fructus humidiores celeriùs cōputreſcunt. Dicendum ad autoris tuitionē, ſicciores radices auidas eſſe humoris: qui cū coqui nequeat, quia non ſit naturalis, putreſcere. Sed ſatis: nō enī ſatisfacit.

B Poſuit autē diuturnitatis cauſas optimas tres in cōditionibus naturalis facultatis, ἑλκτικὰς, ἀντέχειν, ἀποδοῦναι. Trahunt, vt alantur: reſiſtūt, vt ne putreſcant: reddunt quod acceperint, & partibus ad alendum, & poteſtatibus ad fœtificandum. Reſiſtunt autem humidis humidę non contrarietate, nec verè reſiſtūt, ſed potius affinitate naturæ, vnum fit humor internus cum humore externo: id quod etiam fit in Alni ligno, quod ſub aquis tam eſt incorruptibile, quàm aquæ ipſæ. Εἰ δ' ἁπλῶς εἰπεῖν. Tertia pars capitis, qua redit ad officium atque vſum partitionum. Quo in loco miror à Theodoro nouum abſciſſum caput. Eſt enim eadem penitus materia. Nimis pinguem negabat cuipiam eſſe vtilem.

C Poſtea pinguem ſimpliciter dicebat eſſe arboribus inutilem. Nunc iſtam ipſam non multis eſſe viui demonſtrat. Sed quod dicebat περὶ τῆς πάμπαν πιείρας: nunc dicit περὶ τῆς ἁπλῶς πιείρας. Et perſtat in ſuperiore ſententia. Videtur, inquit, pinguis exiccare plus ſatis, μᾶλλον τοῦ μετρίου. Eſt enim aduerbium ſatis, nota mediocritatis, ſumptum ab agricolis poſt ſementem factam: perinde atque ſi dicerent, ſatis frugibus non prætereà laborandum. Sed hæc in originibus. Καὶ λυμαίνεσθαι καὶ νοσεῖν. Vtrum prius eſt ægrotare an affligi? Quia dixit πλείοσιν, quibus eſſet pinguis inutilis: declarat quibus ſit vtilis. Ὅσα λυπρά, quæ exucta & ſtrigoſa παρὰ τὸ λιπαίνεσθαι. Eius contrarium dixit Horatius, nitidum. Triſtis Latinè. Addit exemplū ab oleribus & frumentis ἀδηφάγα, verbum Ariſtotelicum, ſicut ἀδηφαγεῖν.

D Maiorē propoſitionem poſtponit minori, minorē concluſioni. Concluſio. Pingui ſolo egent fruges & olera. Minor: Fruges & olera λυπρά, humoris indiga & auida. Maior. Quodcūq; humoris eſt indigum, auidum eſt alimēti pinguioris. Πιοτέρας δὲ τῆς τροφῆς. Et perſtat in ſententia. Vt non ſolùm ſit humidū, ſed etiā pingue. Tum quia ſpirituoſum eſt, vti monebamus: tum quia minus abſumitur. Exemplum ex oleo petendum, quod cū aqua feruet in lebete. Aqua ſoluitur in vapores: oleum non abit: quia tametſi aliquid tenuiorum partium abſcedit, tamen quæ ſunt craſsiores, attenuantur calore, atq; ſubeunt in abſumptarum locum. Quare olei moles remanet. Ἀνάλογον δ' ἔοικε. Hac parte confirmat exemplo, quod ſentit in natura plantarum.

Hominum exemplo, inquam, qui ſunt ἴκλιμοι, exucti. A Χαίρει μάλιστα ταύτῃ. Hoc ſcilicet alimento pingui. Et quia multi ſæpe noxiarum rerum appetentes ſunt, apponit emolumentum. Ex eo ſummas capere vtilitates. Quippe ἐπιδιδόναι progreſſus facere. Πρὸς ἀρχέστατον καὶ ἰσχύν. Ad bonum habitum, qui eſt primo loco. Non enim erit ἀρχέστατον, niſi ſit ſanitas. Altiore loco eſt εὐεξία athletica. At idem ſanè cum ſanitate apud medicum, vt vult Galenus. Vlterior eſt ἰσχὺς, robur ipſum. Cutis ſanè tenuiorum eſt receptaculum exhalationum, quarũ proportio eſt pro natura totius ſanguinis. Nota χαίρειν, vt oſtendat eſſe naturalẽ deſideriũ hoc eſt appetentiam ad eò, vt etiam gaudeant. Ἐνδεῖ γὰρ ὄντι σώματι δεῖσθαι. τροφῆς πολλῆς, καὶ πιείρας. multum eſſe oportet alimentũ, quia multo egent. B Defectus emendatur ſupplemento. Pingue verò eas ob cauſas quas dicebam. Hic intellige finem, reductionem malè temperati corporis ad modum naturalẽ: non autem naturalem appetentiã ad conſeruationem. Τὰ δὲ αὐχμηρῶν. A ſiccioribus cibis non iuuari, quia eorum temperamentum ſit extremo propius. Et reddit rationem. διὰ τὸ μὴ ἀπολαύειν. Propterea quòd fructus non ſequatur vſum. Neque ſolùm non iuuari, ſed etiam adduci in diſcrimen ægrotandi. Euenire nanque inde τὴν ὑπερβολὴν, de qua ſuprà. Fiet enim λιμὸς ἐπὶ λιμῷ ὑπερέχοντι, ſicuti dicebat πῦρ ἐπὶ πῦρ. Ἄλλας τε καὶ μάλιστα τὰς κοιλίας. Tum alios, tum eos quibus ventriculus tentari ſolet. Sanè legimus ethicos fieri quoſdam à ventriculi ſiccitate. Quòd ſi κοιλίαν C inferiorem accipit ſicut κοιλιακοί, non vulgata ſignificatione, ſed quemadmodum intellexit Aſclepiades, quibus dixit ne flatus quidem demitti. An addere liceat dyſentericos? Acui nanque humores ſiccitate notum eſt: vnde fieri poſſit eroſio inteſtinorum aut vaſorum apertio. Ὁμοίως δὲ. Hæc eſt ἀνάδοσις τῆς ὑπερβολῆς, aut τῆς ἐλλείψεως. Ponit deinde diſcrimen in hac ſimilitudine. Quia exuctæ plantæ ſemper tales ſunt: humana corpora non ſemper. Ἀλλ᾽ ὅπερ ἀνακομισθῇ. Sed poſteaquam reſtituuntur mediocritati, μεταβαίνει εἰς τὴν τετριμμένην καὶ ἄκνιστον. Tranſeunt in habitum hilariorem atque puriorem. In verbo eſt metaphora ſumpta à meſſibus. Fruges enim cùm feruntur in arcam aut horreum ἀνακομίζεσθαι dicuntur. Habes in aphoriſmo ver- D bum, pro reductione ad priſtinum ſtatum. Et eſt inter hoc verbum & aliud, ſcilicet ἀναλαμβάνεσθαι, proportio. Reſumi nanque dicuntur corpora quæ recreantur, poſteaquã morbis defuncta ſunt. Aliæ duæ voces ſumptæ ſunt ab vſu balneatorum & παιδοτριβῶν. Etenim ad εὐεξίαν balneo vtebantur, & frictione. Hoc eſt τετριμμένην, ſcilicet ἕξιν. καὶ ἄκνιστον, ſi eſt per κ, erit à qua pedor ac nidor abeſt. ſi eſt per ν, æquabilem nec mordicantem. Κνίζειν, vellicare, mordicare, vrere, Virgilius & Terentius: vnde κνᾶν ſcalpere. Τυροκνῆστις, inſtrumentum quo caſeus raditur in micas.

Lego οἱ ἀμμώδεις, non autem ἡ. Et addo βλαστικῶν δὲ. Et in tertio caſu λεπτῇ διαστάσει, nõ inſectio, ſcilicet τῇ πέτρᾳ. Et οὐ πυκνωθεῖσα, nõ πολυκρείδα. Et κεκερασμένον, non autem κρεμαμένον. Et προτέρας τροφῆς, non autem ἑτέρας. Quia non inueni quid ſignificaret ἰκλίμους, aliam ſubſtituendam ratus, ἰκλίμους ſatis habui in præſentia, quoad aliquis aliud melius communicatur.

Theodorus καὶ διὰ τὰ ἄλλα, καὶ διὰ τὴν γῆν καλλίστην. Res vtriuſque tum cæli, tum ſoli occaſio germen feliciter educit. Omiſit καλλίστην: non recte. & addidit occaſionem, peſſimè. Non enim aer ac terra occaſio eſt, ſed cauſa. Occaſio ſanè eſt cauſæ conditio, vt tempus, & locus, & abſentia, & præſentia. At terræ cæliq́ue qualitates effectrices ſunt primariæ & veræ cauſæ. Cauſa Troiani belli B fuit raptus Helenæ. Occaſio fuit Hectoris mors, Sceę portę ruina: nox, ſopor lætæ ciuitatis. Occaſionis vox ſatis indicat rẽ ipſam: eſt enim quaſi ob cauſam aut ob caſum: quẽadmodũ in libris de cauſis vniuerſalibus à nobis ſumma diligentia declaratum eſt. Τὰ κάτω χρησιμώτατα. Arborum pars ima. Nequaquã: ſed terra, non arbor. Τὰ δ᾽ ἄνω ἐσχάτα, id eſt aer, non autẽ arboris pars. Loquitur enĩ de ſolo & aere: quod patet tum ex propoſitis, tum ex iis quæ ſubdit καὶ διότι ἀμμώδεις. Ἡ κεραμὶς, toſoſum. non, ſed aptiſſimis τὰ κεραμικά, quaſi dicas figulinum. Ῥιζῶσι. Radices modum excedunt. non. Non enim in ſabulo radices grãdiſſimę, neque in adiſto. Sed ῥιζῶσι tantùm: radices agunt. C Καὶ μεγέθει τοῖς δένδρεσι. Theodorus non ſatis habuit dicere magnitudinem, ſed ambitiosè addidit ampliſſimam. Item omiſit illa λεπτῇ διαστάσει.

Ἐν δὲ τῇ λεπτοτέρᾳ σύμμετρος γίνεται πρὸς ἄμφω· καὶ κρατοῦνται τὰ δένδρα δυνάμει κρατοῦντος. Theodorus προστάμενος, ὑπερφραστικῶς interpretatus eſt commoda illa explicatione, tam ad germinãdum quàm ad fructificandum. Sed illud κρατοῦνται, fœdauit ambitioſa oratione ſic: vtpote robuſtiores, quã vt oblata copia vinci poſſint. Hic non eſt copia, ſed σύμμετρος. Quod rectè tranſtulit modicẽ. At in re modica non eſt copia. Nẽpe copia eſt coapia. At modicũ eſt quaſi mediũ. Πλυντικὸν. Ad abſtergẽdum maculas. Terram lotricem dixeris, aut abſterſtricem: vt M. Tullius expultricẽ. Terra fullonia. Καὶ μὴ ψυχρὸν, nec frigore torpeat. Additio fimbriata. Ἡμερώσεις, mitigationes. rectè, ſed obſcurè. Κατεργασίας, agitationes, neque rectè & D obſcurè, præſertim redundanti ſæpe paraphraſtę. Sic diceret aliquis, quod intẽdit ars pręſtare iis operis quæ ad ſicurationem pertinent: cuiuſmodi ſtercoratio eſt, &c. Σπηλαιὰ, argillaceã. Non ſanè ſignificat id vox hæc, ſed ſcopulũ interdũ, interdũ ſpecum. Non eſt dubiũ quin ita voluerit Philoſophus. Vult enim ἰκμάδα multã, multũ pręſtari πνεῦμα: quorũ vtrunq; in cauernoſa terra continetur. Talis in Prouincia, Thuſcia, Piceno: argilla nulla. Ἰκμάδα vaporem eſt interpretatus communi vſu. De hoc & exhalatione nos alibi. Καθάπερ αἱ τῶν ξηρῶν, quæ ſicceſcunt. Fatalis Theodori lapſus & recentiorũ, abuti verbis alterationem ſignificantibus pro iis quæ habitũ ſignificant. Ἔστι τοίνυν.

Solum

Solum idoneum redditur. Imò eſt. Nam redditur
arte tale, quod non erat. Hic non artem curat, ſed
naturam. Idcirco ἰσχνά. Αὐχμηρά, macilenta, triſtis,
ieiuna. Aridum, ſenem auarum, Plautus. σίκχον, A-
riſtoteles: vnde & noſtrum, ſiccum. Ἐκλιμώους,
macilentos, ieiunóſque. Iam dixi me nondum me-
miniſſe vocem hanc apud quempiam ſcriptorē:
ac neſcire an ſit ἐκλιμώους reponendum. Id eſt fame-
licos qui ex fame nuper exiere. Nam inde λιμα-
λέος deſignat macilentum: quales hoc anno vide-
mus penè infinitos. Εἰς τετεθηλυῖαν καὶ ἄκνιον. Cor-
pus recreatum ad plenum incolumémque habitū
tranſeat. τετεθηλός, nitidum. ἄκνιον, purum, præ-
purgatum ab infeſtis acrimoniis.

CAPVT VII.

Septimi capitis argumentum. Rurſus redintegrat explicationem differentiarum quæ in terris inueniuntur, vel ad ſementem, vel ad conſitiones.

ΔΙΑΦΟΡΑΙ δὲ πολλαὶ καὶ τῆς γῆς,
καὶ τῶν δένδρων. Proſequitur etiam-
num terrarum differentias: quarū
ſpecies attribuit aliis alias. Vbi
duabus animaduerſionibus obno
xius eſt. Primùm, quia multa repetit: deinde, quia
miſcet ea quæ ad artem pertinent: quam tamen
ſeorſum profitetur libris ſequentibus. Dicendum,
non nunc docere artis modum, ſed terrarum na-
turam: quaſi iaciat fundamenta futuræ electionis
ad ſementes & conſitiones. Quod verò repetit,
neceſſariò facit, cùm minutiùs exequitur ſoli diſ-
crimina. Eſt autem caput hoc ſolidū ac deductū,
nullíſque diſſectum portionibus. Hinc autē auſpi
cati ſumus, atque diſiunximus à ſuperioribus: quia
mos eſt Peripateticorū, poſitas materias exactiùs
deinceps diſcutere. Διαφορεῖ καὶ τῆς γῆς, καὶ τῶν δέν-
δρων. Simul enim vtrunque, quatenus inter ſe con
ueniunt, colligendum. Nam ſi eſſent in terris dif-
ferentiæ, in arboribus non eſſent: vnum tantùm
terræ genus eligeretur. Cæterùm quia ſunt in ar-
boribus quoque differentiæ, varianda erit electio
atque attributio. Atque hunc ad modū ſeparatur
caput hoc à capite ſuperiore: quia ſuprà poſuit
terrarum differentias: nunc arborum adiungit va-
rietatem, quas illis applicari conueniat. Videamus
igitur hoc in natura Vitium. Quædam enim mō-
tanis meliùs proueniunt, aliæ campeſtribus. Com
parabis autem hanc compendiariam excurſionē
cū diligentia librorū, in quibus hęc præcepta re-
cēſentur: Conſtātini dico, & Columellę, atq; alio-
rum. Non enim ſumus ii qui omnia congerunt, vt
nihil non ſciſſe videantur. Nihil à nobis Latinorū
Gręcorúmq; autorum prętermiſſum eſt: omnes
ſunt in ampliſſima bibliotheca: omnes in elēchis,
ac fortaſſe etiam memoria. Cęterū caſti integríq;
interpretis officio fungimur, non oſtētatoris. Sed
ad rem. Ita verò certæ ſedes cuique ſunt à natura
attributæ, vt ex paruis momentis maximę fiant in
ipſis ideis inclinationes. μικροὶ τὰς ἀλλαγαί, momē
ta diximus: motus enim & mutatio communia ha

A bent principia appellationum μάω: vnde μῶα no-
ſtris Æolenſibus, quos Latium eſt ſequutū: quod
alii μῶσα & μοῦσα. Ῥοπὴ autem, eſt examinis incli-
natio in trutina. Τὰ μὲν στερεά. Deducit ad par-
titiones hoc generale dictū. Solidas ac denſas mi-
nus vdis locis commendari: earum nanque natu-
ram minus trahere. Hoc eſt cōcretionis ratione.
Nam ſanè ſolidum pluribus conſtat partibus, quā
idem ſi ſit rarum. Dicendum, minus reſolui ſolida
corpora. Idcirco vbi aliquando conſtiterint, mi-
nori egere ſupplemento. Rara autem ſemper hia-
re admiſſum atq; receptum ſuccū multum reſolui:
multum ergo repoſcere. Τὰ δ' ἀραιά. Quarum
concretio illis contraria, earū loca priorum locis
B eſſe decet contraria. Arborum verò conſtitutio-
nes contrariæ hæc. Raris denſæ: ſolidis humidæ.
Ita facta eſt antitheſis figura in figura, quę dicitur
χιασμὸν: vt primo reddatur quartum, ſecundo ter-
tium. Τροφὴν ξύμμετρον. Ex hoc quaſi naturæ ſym
bolo fieri, vt cuique quantum ſatis ſit, pabuli ad-
miniſtretur. Τ᾽ ἀφ' ὧν, τῶν ἴσων. Quia pro vniuerſa
natura arborum ſolius Vitis attulit exemplū: exē-
plo abſoluto de omnibus concludit idem, cū mo-
deratione tamen ἴσως. Αἰσθητικῶς δεῖ τοῦ συνιέναι.
Sententiā quam ſuprà dixerat in excuſatione illa,
non poſſe nos omnium cauſarum conſequi ratio-
nē, ſed ſenſibus acquieſcēdū in periclitatione quæ
fit circa ſingularia, repetit hîc. σύνεσις eſt in Ethi-
corum libris habitus animi: quo prędıtos Latini
priſci, catos appellabant. Hunc hic attribuit exa-
C ctiori ſenſuū ſedulitati. Itaq; ſenſuum humilitatē,
quę poterat deſpecta eſſe, adornauit vocabulo nō
contemnendo. Et bonam ſuam facit cauſam à dif
ficultate, quā deſignauit illis vocibus τὸ ἀκριβὲς, &
τῷ λόγῳ ἐνδεέστερος. Colligamus ſic. Non eſt abſi-
ſtendum à diſquiſitione ac diſceptatione. Nō ſunt
niſi duo canes Philoſophis ad venationem cauſa-
rum, ſenſus & ratio. Ratio non quit nos perduce-
re: à ſenſibus igitur ſuppetias. ἀκριβὲς, quod tā ſub-
tiliter perpenſū eſt vt non egeat ampliatione. ἀνεν-
δεῶς. Itaque Latini dicunt exactum. Quod nō
eſt amplius repetendū. Ἐπεὶ καὶ τὰς πρὸς ἥλιον δια-
φοράς. Siquidem non ſolùm terræ qualitatum at-
que ſubſtantiarum oportet habere rationē, verū
etiam ſituum, quoad Solis radios excipiendū, O-
D rientis, Occidentis, Meridialis, μεσημβρινὰ ſimplici
voce dixit. Ἢ πῶς ἄλλως ἔχοντα. Propterea quòd
alii quoq; tractus ſunt inter hos. Adiūgendę nāq;
ſunt vernæ, autūnales, æſtiuę, hybernę inclinatio-
nes. Ποίων τῶν φυτῶν οἰκεῖος. Sic & Virgilius, -De-
nique apertos Bacchus amat colles. Ὅλως δὲ
τῶν ἡμερωτέρων. Quia faciliùs dignoſcuntur ſummo-
rum generum differentiæ, veluti Vitis, Quercus,
Palmæ: cui quis conueniat locus. Quin ſuprà do-
cuit in genere viticeo multas eſſe ſpecies differen-
tes. Ὅθεν καὶ οἱ ἀμπελουργοί. Declarat artis exemplo.
Ex multis enim experientiis fit vna memoria: ex
multis memoriis vna propoſitio vniuerſalis, quæ
eſt principium in ſcientia. Vinitores, inquit, ſi
conuallem fuerint nacti, in qua viticam ſtatu-
ant, non omnia latera æquè probant, ſed vnum

aliúmve cliuum. συνάγκεια, conuallis. ἄγκος, receptaculum. Ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν. Quia in omni re varia ſunt momenta ad multas controuerſias: idcirco reducit cognitionis iactationẽ quaſi in portum mediocritatis. Nam & ſuprà leuem eàm laudabat, nõ propterea ſabulum, quod eſt leuiſſimũ, admittebat. Quæ terræ, inquit, erunt mediæ inter denſum ac rarum, ſiccum & humidum, leue & graue: quæ erunt æquales, vt ima ſummis conueniant: non autem ſub cruſta terræ habeant tofum, rubricam, ſabulum: qua ratione ſcriptum eſt à Poeta, τέμνειν ὕλης βαθεῖαν: & vulgò βαθύγειος dicitur: eæ erunt optimæ. Quòd ſi, vt faciunt Iureconſulti, amplificare velis ſententiam, τὰ ἄνω, καὶ τὰ κάτω, dilatabis etiam ad aerem & ad terram. Vt non ſolùm terræ ſubſtantiam, quod hic facit, conſideremus, ſed etiam ſitum ipſum. Atque hoc ſanè non neceſſariò, ſed διδασκαλίας χάριν. Nec tamen ab re. Mox enim dicet. φαίνεται ὁμοίαν τινὰ ἔχειν τῷ ἀέρι πρὸς τὰς ἄλλας χώρας. Non ergo parum refert, ſi cum aere conueniat in mediocritate. Πρὸς τὰς ἄλλας χώρας. Si cum aliis terris comparetur, videbitur hæc ſimilior aeri, quàm illæ. Omnino ſententia hæc eget explicatione. Quippe aer eſt rariſſimus, leuiſſimus, ſolutilis, fuſilis, pinguis, & pinguitudinis principium in miſtis: ad hæc, ſi vera eſt humidi definitio, humidiſſimus. Ex iis colligi poſſunt ea in quibus huic mediocri terrarum habitudini cũ aere conuenire poſſit, an quibus non poſſit. Vt potius ea de qua tractatio mox ſequitur, propius ad aeris naturam accedere videatur. Ait ergo eam quæ non erit mediocris, neceſſariò declinare. Quæ igitur in alterum extremorum declinarit, in proxima eſſe commendatione. Et ſanè propterea quòd haud facilè cognoſcitur hæc mediocritas: neque crebra eſt, & fortaſſe nuſquam: idcirco expleuit doctrinam hanc prudentiſſimo apoteleſmate. Si hæc ad manus non ſit, ἀλλ᾽ αὐτῶν γε τούτων ἡ πρὸς θάτερον μέρος ἀποκλίνουσα. Quæ abſcedet ab hoc medio, ſi acceſſerit ad laxam, leuem, vdam: inter bonas recenſenda erit. ἔνικμος, quæ verè humus, vt alibi docebamus ἰκμαλέον, vdum: vnde humus, & vua, & vuidum: quorum origo ὕειν, καὶ ὕδωρ. ἰκμὰς ad verbum, mador. Quæ vox Latina etiam Græcos parentes habet. Ἔχει τε γὰρ τροφήν. Sunt rationes propoſitionis minoris in ſyllogiſmo. Maior eſt hæc: Quæ terra in ſe continet alimentum & facilitatem ad ſuppeditandum, ea eſt optima. Continet autem alimentum ἔνικμος. Propenſa eſt ad illius tranſmiſsionem, ea quæ eſt εὐδίοδος. Idem quod μανὴ propter meatus. Cuius habitus conſtituitur à leuitate: non enim cogitur aut compingitur. Subeunt ergo radices, ac facilè prolatantur. At eæ ſunt alimoniæ penora aut promi. Notabis autem admirabilem opinionem. ἣν καί τινες ἁπλῶς τίθενται ἀρίστην. Vt optimum non ſit in medio, ſed ab latere. Sic & noſtra æqualitas à vero medio recedit ad calidum & humidum: quia non eſt ſanitas medium concretionis ſimpliciter, ſed relatum ad vitam & officia quæ aut ei debentur, aut ab ea debentur ad beatitudinem.

A Κατὰ δὲ τὰς παραλλαγάς. Nunc perpendit naturarum harum coniugationes. Si vna quæpiam natura fuerit pro arboribus, quoties eiuſmodi multæ conuenerint, tanto magis arboribus conſuletur. Exẽpli gratia: ſi laxitas quæritur, & cum laxitate coniuncta fuerit leuitas & ſiccitas, fiet acceſsio ad bonitatem, modò ſit βαθύγειος. Arboribus enim radicum frequentia aut profunditas requiritur. Hæc autem frugibus inepta eſt. Rationem ſuprà dixit bis: hic etiam repetit. Summa eſt in radicum profunditate. Laxa tranſmittit hybernos imbres in profundum: quo ex loco ſibi haurire queant arbores, fruges nequeant ob radicum ſitum ſuperficiarium. Ὡσαύτως δὲ κἂν εἴ τις

B ἄλλη διαφορά. Quia hæc, de qua diximus, terra propter has conditiones eſt inutilis ſegetibus, vtilis arboribus: ſi qua eſt alia differentia, ea vt erit inutilis alicui, ſic vtilis erit alii. Hoc eſt quod, inquit, τὸ γὰρ πρόσφορον ἀποδίδωσι τινὶ γένει διὰ τὴν παραλλαγήν. Quia plantarum genera declinant à medio puncto ad ambitum vitæ, non per vnam lineam, ſed per diuerſas diametros: ſic & terrarum habitudines. Quocirca παραλλαγὴ, id eſt varietas mutationis ipſorum temperamentorum adhærebit ſemper alicui propter conuenientiam.

Οὐκ ἀηδῶς δέ. Eleganter ſentire illos etiam qui aliam dirigunt temperaturam ad vtilitatem, ſcilicet calidam & humidam. Quare dixerit οὐκ

C ἀηδῶς. Quaſi frigidè laudet hanc ſententiam, ſanè me latet. Eſt enim omnium optima. Vbi vides à nobis (quod ſuprà dicebamus) acutè dictum: τὸ ἄνω ab aere intelligi, τὰ κάτω à terra. Nam terra calida nulla eſt, niſi ab aere. Sanè quibus ſubterranei calores, eæ omnes ſteriles, quippe à ſulfure, nitro, alumine, bitumine. Non enim ignis ille aptus ad generationem. Ἄμφω γὰρ ἔχειν δεῖ. Ratio præſtantiæ. Cùm duo requirantur, ſi adſit vtrunque, perfectam eſſe naturam. Sunt autem duo illa, materia & agens. Ideo explicat, τροφήν τι καὶ τὸ κατεργαζόμενον, id eſt κατεργάζον. ὑγρὸς eſt τροφὸς, τὸ θερμὸν eſt effector. Εὐλόγως δέ. Tertia ratio bonitatis, ἀπὸ τοῦ θησαυρισμοῦ. Non ſolùm materiam ſuſcipit ea terra, quam ſtatim conuertat in alimentum: ſed etiam

D ſeruat ac repoſtam habet pro futuro ſupplemento, quam dependat. Reſoluit enim in exhalationes, quas efficit ex prius admiſsis imbribus atque ſummittit: vbi ſuperiora ſint exhauſta calore cæli. Ἀλλὰ τὴν μὲν ἔνικμον. Nunc partitur calidam ſimpliciter, atque adiungit differentias humidi aut ſicci. Has deinde tum frugibus partitur tum arboribus. Plana ſunt, ac ſæpius inculcata. Ἐν ταὐτῷ δὲ φέρεται. Par, inquit, huic illa quoque ſententia, quæ pinguem vult, non compactam, μὴ πηγνῦσαν. Quaſi dicat μὴ πυκνήν. id quod ſuprà quoque detrahebat de bonitate: & hic addit, quaſi exponẽdo. Niſi πηγνῦσαν capias, quaſi quæ frigore facilè cõereſcat. Nã pinguis non cruſtatur frigore, ſed ſpiſſatur, vt oleũ. Μὴ δ᾽ ἁλμυρόν. Nõ potuit ſuprà dulcẽ eſſe oportere ad cõmendationẽ, nunc tamen

tamen perinde ac vitium amouet contrariũ. Nam ſi pingui obiiciebat deſiccandi maleficium, quãto magis ſalſæ? Ἀλλὰ ποτὲ μὲν καὶ ψαθυρόν. Atque etiam, ſi fieri poteſt, etiam friabilis eſto. Tum inde rurſus, ac tertiò τερφὸν, καὶ τὸ ἀδιάδυτον. Vt hi ſint medii termini ſyllogiſmi tot demonſtrationum.

Μελάγγειον. alia nota bonitatis à colore. Τὸ μέλαν hîc pullum accipias, non atrum: atra namque nimis vda, pulla ſatis. Ὅτι δύναται καὶ ὑπομένειν. vulgaris natura. Duę namque plantis potiſſimùm cauſæ ſunt omnium morborum, multi minus imbres, æſtus aeris. Quæ terra ſeſe tuebitur ab vtroque, eam pro re valentem eſſe cenſet. Verùm hæc Leophanis cauſa à ſenſu tracta eſt. Da tu mihi, Philoſophe, cauſam ἀναλυτικὴν. Dicendum, quia calore coquit imbres: humore domat æſtus. Nempe illis in verbis non eſt ratio reſoluens, δεχὲς οὖσα καὶ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ. Nulla enim terra non excipulum eſt vtriuſque. Notabis vocem δεχὸς, hoſpita. Cætera plana ſunt in epilogo.

Ἀρετὴ χώρας. Virtus nunc loci, regionis: ſignatiùs atque arctiùs, quàm γῆ. Quia regio multas alia alias proprietates. Χώρα, officii nomen à capiendo. Vnde materiam ſic appellauit Plato, propterea quòd eſt πανδεχές. Ἀρετὴν autem eſſe vim & inanimis quoque rebus attribui tum à medicis, tum à Philoſophis, iam dictum eſt à nobis, & in originibus, & in familiaribus exercitationibus, deducta è Chaldæorum & Syrorũ vſu, quorum linguam Cadmus in Græciam importauit. Priores namque duæ ſyllabæ nõ ſolum Leonem, ſed etiam omnem deſignãt ferociam: vnde etiam illorum ἄρης.

Lego, πυκνὰ φυτεύειν ἐν τοῖς ἐναντίοις. Et expũgo δέ. αἱ τεσσαρες δεκτὸν ὅτι. Suſpicor hîc alia quoque menda eſſe, quemadmodum creberrima ſunt toto opere.

Theodorus. μικρὰ δὲ παραλλαγή. Quanquam exigua diuerſitas ſit, potiùs ſic intelligam. Si conſtituatur arbor aliter, atque eius exigit natura: tametſi parum abſit loci natura ab arborum natura: tamen multum affert momenti ad naturæ deprauationem. Tunc παραλλαγὴ ſignificabit aduentitiam mutationem, non autem naturalem diuerſitatem. Καθ᾽ ἑκατέρας τὰς χώρας. Pro vtrarunque arborum natura. Puto ſcriptum reliquiſſe: pro vtrarunque terrarum. Συνέσεως. Nunc notionem, nunc diiudicationem interpretatur. Senſu conſultò opus eſt. Κρᾶσιν ἐναντίων. contrariorum confuſionem. Noua audacia, aliud eſt σύγχυσις, nunquam in ordine naturali rei conſtitutæ, ſed in via tãtùm ad conſtitutionem: vbi poſt elementorum conuentionem fit actio mutua: aliud κρᾶσις, quæ temperatura eſt ordinaria in opera atque opere Naturæ. Latinè concretio iiſdem vocum lineamentis: vt alibi diximus. Ἡ δὲ πυκνὴ, καὶ βαρεῖα καὶ ξηρά. Spiſſum, ponderoſum, ſitiens. conſequens pro antecedente. Sanè quia ſiccum, ſitit βαθύγειον. Si ſolum altum ſit, ſatis ambiguè. Namque in colle ſolum ſabuloſum nihilominus altum eſt, nec βαθύγειον tamen. Τὸ δὲ

A περίφορον. Theodorus addidit illa omnia, quod aliis incommodum foret. Οὐκ ἀνάδοτόν δέ. Non imperitè diiudicant. Verbum addidit. & videtur ἀδιάδοτον legiſſe. Μὴ παγώδη, non rigidum. à rigore ſcilicet ac frigore. Puto intellexiſſe contumacem ac concretam glebam, cuius partes haud facilè ſeparentur. Sicuti ferri ſcoria παγώδης, non tamen ſolida. Δεχὲς. capax. receptaculum. Πρὸς ἕκαστον, conuenienter ſingulis. non vulgaris loquẽdi ratio: qua tamen vtitur Cicero.

CAPVT VIII.

Octaui capitis argumentum. Aquarum vtilitates, dulciũ, ſalſarum etiam quibuſdã. Ex Braſſica naturam educi acrimonia, maroſa aquæ rigatione. In Tylo inſula ſalſas rigationes plus
B *conferre quàm pluuias.*

ΤΑ Σ δὲ τῶν ὑδάτων διαφοράς. Iam diximus aquas eſſe tanquam lac in plantis: terram pro matrice, quoad aquas ſcilicet, quas intrà ſe continet. Suprà dixit de cæleſtibus aquis: nunc de iis quas vocat ἐπιγείους. Quam vocem æqui boni conſules: ſunt enim ἔγγειοι καὶ ὑπόγειοι. Sed reſpexit ad rigationes, elices, alucos, canales, qui ſunt ἐπίγειοι. Earum differentiæ multæ à qualitatibus peregrinis. Dulces dicemus ipſas inſipidas. Alię ſũt acidę, vt in Arriernis, nec ſine vini (vt ſibi ridiculè perſuadẽt amẽtęs incolę) imitatione. Id aluminis vena præſtari, argumento eſt den-
C tium ſtupor impreſſus ab alumine. Aliæ ſalſæ ſũt, amaræ aliæ. Item à primis qualitatibus, calidæ, frigidæ. calidarum differentiæ multę. Quamobrem in quibuſdam vis ineſt genitalis: in quibus ſcilicet mediocris tepor cum dulcedine. Quocirca piſces in aquis calidis ad Iuliam Carnicam: quemadmodum contrà in gelidiſſimis puteis Florentinis piſciculi, quos *Laſcas* vocant. De his igitur omnibus hîc agendum. Καὶ γὰρ ταῦτα οὐ μικρὰν ἔχει μερίδα. Haud paruam habent portiunculam ad alendum. Quarum officia atque facultates haud exiguam ſibi partem vindicant ad plantarum incrementa. Θερμὰ, νιτρώδη, στυπτηριώδη calidę ſcilicet valde. Nam infrà quædam calidæ non ſũt ineptæ: cuius vitii has inſimulat. Feruidæ namque vrũt ac delent calorem naturalem, qui in medio-
D cri temperie conſtitutus vtrinque habet extrema pro contrariis. Nitroſæ autem & aluminoſæ propter ſiccitatem. Εἴ τι ἄλλος τοιοῦτος χυλός. Puta bituminis, chalybis, æris, ſulfuris. Ἀστερα, plãtis quæ extant. Ἀγονα, plantarũ quæ ab aliis dulcibus generantur. Sanè conuenit, vt in ſe habeat vitæ principia id quod habet in ſe vitę proportionem. Eſt autem vitæ proportio, nutrimentum. Poteſtate quidem membrum eſt viuens, in quod futurum eſt, vt transformetur, & cum eo quod præexiſtit, fiat vnum. Ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Si non exactè loquamur, ſed in ſumma. hoc eſt hîc ἁπλῶς. Πλὴν εἴ τι συγγενὲς αὐτοῖς. Declarat exceptionem. Quia ſunt quædam quarundam priuatæ naturæ planta-

ſtributa. Conferre quidem tum arboribus quibuſdam, tum oleribus, ſed oleribus minus, quia minus ſint arboribus robuſta. Vbi comparanda ſunt genera in eo ſimilia, ſcilicet quę iuuentur ſalſis. Alioqui olera quædam quibuſdam arboribus plus accipiunt à ſalſis beneficii. Oblectatur iis Braſſica, Pyrus offenditur. Τάχα γὰρ ἄν τις στεῤῥεῷ. apertior aſſeueratio. Namque ſuprà ſalſis minus ali dicebat, & deteriùs nunc: tantum abeſſe ab hoc maleficio, vt etiam afferant emolumentum. Ideò dixit, τὸ ὅλον: ſi tota natura conſideretur.

Εἰσὶ καὶ οἱ ἅλες. Argumentum ab abſtracto ad concretum. Si ſal iuuat: ergo & ſalſa. Ideò dixit: διὰ τὸ πλήθους γὰρ ὁ αὐτὸς χυλός. At quomodo ſimilis & affinis, ſi eſt idem ſuccus? Οὐ μὴν ἀλλά. Non erat opus aduerſatiua. Idem eſt in eodem ſenſu, iiſdem verbis. Olera iuuari ſalſis. Βελτίω γὰρ γίνεται. Non igitur fit διὰ τὸ ἰσχυρότερα εἶναι, ſed à forma: quia ſalis quædam ſua ratione, quam ſequitur finis: διὰ τὸ βελτίω. Quod addit de nitro: id eſt propter proportionem ſalis ac nitri. Γίνεται πολλῷ γλυκυτέρα. Sapor princeps affectus eſt cibi: quò condiuit cum Natura, vt mandendi labori comes eſſet voluptas. Is igitur ſi ſalſugine adipiſcitur in olere commendationem: plurimùm ad olus facit ſalſugo. Eſt ſecundo loco quod quæritur in cibis, friabilitas atque teneritudo: propter duos fines. Vltimus quidem ac verus eſt, facilitas tranſmutationis quę fit ægriùs in duro. Medius finis ac propinquior, eſt cōmoditas ore conficiendi, tum quia eſt apparatus ad illum vlteriorē finem, tum quia guſtum citiùs atque prolixiùs ſapor afficit, in partes minutiores ſoluto atq; liquefacto cibo.

C Horum vtrunque ſalis beneficio cōparatur: dulcor quidem propterea quòd agreſtitas, vt ita loquar, illa domitatur calore ſalis, quemadmodum & ſolis vi, cùm fructus maturantur. Teneritudo autem, quia ſal penetrando conſumit humidum lentorem, quo fit partium cohęſio pertinax. Iccirco dixit, καὶ διότι καὶ ἡ ἑψηθεῖσα. Cocta ſi dulceſcit ac tenereſcit: igitur idem fiet à proportione coctionis. Itaque ſalis vi, quia ſalis vis coctrix: calida enim eſt. Καὶ ὅλως ἡ ἀλυκότης. Rationem reddit, quæ ſubtiliùs eſt conſideranda. Amaritudinem, quæ in Braſſica eſt, reſeratis à ſalſugine meatibus, exigi. Quod hic conſiderare debemus, eſt. Amarum & ſalſum ſapores eſſe affines. At expulſio fit à contrario. Deinde, expulſionem eſſe actionem valentioris. Ac amaritudo ſalſedine potentior eſt. Dicendum: non expelli à ſalſedine, ſed

D à calore naturali coquente & aperiente meatus, cui ſit ſal pro miniſtro atque inſtrumento. Atque ita ſoluitur vtraque obiectio. Ταύτην ſcilicet πικρότητα, ſalſugo ſubiens ἐξάγει, educit. Abit igitur ipſe quoq;, alioqui non fieret γλυκυτέρα: abit porrò eiuſdem opera caloris. Ἀραιουμένων, quia rarefacit calor. iccircò dixit, ſubiens. Vnde fit teneritudo, diſſitis partibus.

Τὸ δὲ πικρὸν ἄτροφον, καὶ δύσχυλον. Omnium Philoſophorum ſententia hæc: amarum neque alere, neque ſuccum facere naturalem. Ita, quod

A dicebamus, vides. Saporis iucunditatem neceſſitudinem habere cum alendi facultatibus. vt χυλὸς ſit διὰ τὴν τροφήν. Τὰ δ' ἄλλα χείρω. Cæteras plantas fieri deteriores: propterea quòd ſalſugo ab eis nō educat extraneum ſuccum, ſed vitiet aut abſumat peculiarem. Vbi notabis vocem, ἀλλότρια. Quaſi verò amaritudo illa ſit Braſſicæ peregrina & extraria. Non eſt ſanè, ſed οἰκεία. Verùm reſpexit ad commodiora: vt ſit, ἀλλότριον ſapori. Δῆλον δ' ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Analogiam ponit Coronopodis & ſalis. Coronopoda prope Cichoreacea ſatam, eorum mitigare amaritudinem, ſua ſcilicet acrimonia. Vbi vides omninò Coronopoda Theophraſti eſſe noſtrum Cornucerui, ſiue Herbam ſtellam. Eſt enim ſapore acri atque Erucis affini. Dicet aliquis: cur prope Al-

B lium ſata, non eius diluit vim? Reſpondet, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν χυλῶν. Simili namque augetur ſimile, non tollitur. Κα... ἐπὶ τῶν καὶ ... Oſtendit ſubitionis modum. Qui maculas eluūt, euocant quo ſunt imbuti panni. Id quod facit ſapo ſubiens atque ſeſe commiſcens, deinde exiens: ſic & lixiuium. Sic Zaphera vitrum purgat. Ἐπιχρώσεις coloramenta. Quia macula omnis alius coloris eſt, atque id quod maculat. Εἰ δὲ ἀληθές. Androſthenes ſcriptum reliquerat, in Tylo Erythræi maris inſula rigationes plus conferre quàm pluuiales aquas. At rigationes eſſe ſalſas ibi, ſatis conſtat. Διὸ καὶ ὅτι. Corrupta hæc ſunt verba, ſicut & alibi pleraque. ſententia hæc, Si poſt pluuias inducūt riuos: id conſuetudini eſſe tribuendum, quaſi neget eſſe naturale: ſed ex

C conſuetudine corrigere ibi, quod alibi deprauat. Cæterùm huic iudicio meus animus nequit acquieſcere. Si enim non ferret natura: non inferret conſuetudo. Nam fuit aliqua ſanè rigatio prima omnium. ea quare non obfuit? Nam ſi obfuiſſet: nunquam fuiſſent adducti Olitores vt ſecundam inducerent. Cur ergo confert? propterea quòd conuenit vitæ tractus cum principiis. Ita dico, illis plantarum ſpeciebus non aduerſari ſalem. Prętereà illis in locis ſi potuere prima vitæ rudimenta pati ſub ſalſæ naturæ ſolum illud: poſſe etiam ſimilia vitæ ſupplemēta tolerare atque in ſua commoda vertere, id eſt ad alimoniam, accretionem, durationem. Εἰ περιέχει, ſcilicet ἀληθές ἐστι. Συμβαίνει δέ. Quia videbatur inuita ſententia cedere veritati, ſcilicet conſuetudine Naturam ſupera-

D tam: addit naturam ibi infrequentem eſſe, id eſt pluuias: iccirco artis officia libenter atque etiam vtiliter admittere, id eſt rigationes, ob agrum ſiticuloſum. Quare factum vt non ſolùm arbores, ſed etiam fruges ſibi eam operam depopoſcerint. Nec ſanè non mirandum eſt, ſi etiam ſegetes rigantur ibi. Διὸ καὶ τὰ σιτηρὰ ἀρδεύουσιν. Quippe cum cælo calido qui habeant rationes, aquarū vſuram perfacilem: ea indulgentia & commoditate ſibi comparant, & quaſi ſeruire cogunt tempeſtates. Ita, quod & alibi diximus, in Angot prouincia Troglodytarum, quæ ſub eadem eſt verticis altitudine, toto anno ſeritur, Ταῦτα ὡς δ' ἐν-

θινῶν. Quia minus accuratè redditæ cauſæ ſunt. A Quemadmodum cùm robur pro cauſa deſignat, quamobrem ἐπίτινα ſalſuginem patiantur. Eſſe namque τῶν ἐπετείων naturam valde friuolam: ſatis patet ex vitæ breuitate. Item quòd in æſtuariis alantur arbores dulci, non ſalſa. Nam Baſcorum vina ſubſalſa ſunt, propter venas ſubterraneas ab Oceano: ac ſanè talia, quale canit lac diuinus Poeta: *Et ſalis occultum referunt in lacte ſaporem.* Quocirca vina illa quo magis potantur, minus extinguunt ſitim: & in Vibiſcis veſicæ vitia crebra.

Lego συγγενὴς αὐτοῖς ἐντρόφοις, cum aſpiratione, non αὐτοῖς. Et ὅτι δ' ἐν τῇ ἐμπιμπλῶσι. Et τοῖς δεκτικοῖς δὲ, δῆ, addita coniunctione.

Theodorus, ποικίλα, varia. Mitigauit licentiam Græcæ vocis. Ποικίλον, varium quidem ſignificat, verùm in ipſa vniuerſitate. At mare neutiquam generat ποικίλα φυτά: non enim ἂν κατὰ τὸ γένος τῶν φυτῶν. B Ἐν αὐτῇ καὶ τῶν φυτῶν γένος τι. Quod niſi in mari viuere nequit. Addita hæc per paraphraſin. Τοῖς ἐγγείοις. Suas incolas. ſanè pluſquam Poeticé. Παραβαλλόμενα, aggeratus. vox nimia Satis eſt, appoſitus ſal, adiectus, affuſus. Et addidit de ſuo: vnicé. Καθάπερ καὶ ἑψόμενα. Sicut & ſi priuſquã coquatur, ſale commaceretur. Ita ergo τὸ ἑψόμενον, eſſet futurum. at eſt præſens. Μεταξὺ ἑψομένη. Inter coquendum ſanè fit tenerior: at nequaquam dulcior, ſed ſalſior ſi ſal addatur. Sed cõparauit Philoſophus ſalis vim cum vi coctionis. Ἄτερπόν τι καὶ δύσχυλον. An amaritudo cum ſaporem, tum alimẽtum peruertit. C Sæpe monuimus, hoſce verſionum laxiores ambitus non hærere medullis ſententiarum Philoſophicæ orationis. Sic in his. Τὸ ἄτερπον, negat penitus. τὸ δύσχυλον, non negat aut tollit, ſed deprauat. At Theodorus vtrique verbum idem, peruertit. Simpliciſſimè, nec ambitioſé. neque alit, & vitiat ſaporem. Εὐαυξέστερον, altior. Non expreſſit creſcẽdi aptitudinem ac facilitatem, quam acquirit à ſale. Tenerior fit & habilior ad creſcẽdum. Id enim eſt τὸ εὖ, in ea voce. Τὰ δ' ἄλλα χείρω. Sed cæteris in rebus deterior. Attribuit hęc verba Braſſicæ. at referenda ſunt ad alias herbas. Braſſicam meliùs habere à ſalſugine, cęteras peiùs, in quibus ἐπιχέεται τὸ ἅλιον. Et quæ ſint aliæ res illæ in quibus ſit deterior: ſi & in ſpecie habitior, & in ſapore dulcior, & ad vſum alimenti eſt tenerior? Καθάπερ καὶ ὁ κορωνόπους. D Vt in Selagine atque vniuerſo genere Intuborum. Ita omiſſa eſt ſententia qua comparatur in acribus Coronopodis vicinia, cum ſalis vicinia in amaris. Coronopum Plinius cùm duobus diuerſis locis ita pingat, vt vni non videatur conuenire: ab vtraque longè diuerſam facit Selaginem. Cęterùm vt pleraque alia videtur ex appendicibus Dioſcoridę ſublegiſſe Theodorus. Ἐξάγουσιν ἐπιχλόους, maculas detergunt. Aliud eſt ἐξάγειν, aliud ἀποπλύνειν: vt etiam declaratur à Galeno. Detergentia amouent à ſuperficie, non habent euocandi facultatem. At in hac cõparatione eſt, ſubitio, miſtio, eductio, quemadmodum dicebamus.

CAPVT IX.

Noni capitis argumentum. Aquarum dulcium qualitates, vtilitates, cauſa. Magis conferre frigidiores Puras. Commendabiliores. Salſugine, aut aliis miſtas ſaporibus quibus proſint: & quamobrem. Dulces ad Pyream quare non alant plantas.

ΤΩ͂N δὲ ποτίμων. Excluſis ſalſis aquis, ac medicatis à communi rigationis vſu, ſolæ ſuperſunt aquæ dulces: quæ propterea quòd tum frigidæ, tum calidæ queunt eſſe, idq; vel ſole, vel igni, vel Auſtro: quæ quibus ſint vtiles, hîc videbimus. Totum caput hoc ſuauiſſima narratione iucundum ac perſpicuum eſt, neq; diuulſum farragine diſceptationum, neque diſſitum in partitiones operoſas, vt pleraque alia. B Primùm agit de aquarum frigidarum, quę purę ſunt, commodis. Deinde abit à propoſito, vt non amplius de dulcibus agat, ſed de iis quibus admiſcentur ſalſæ. Poſtremò de vitiis occultis aquarum, quæ ad Pyrean ſunt, tametſi dulcium. Τῶν δὲ ποτίμων. Potabilium, id eſt dulcium, ab effectu & vſu qualitas expreſſa eſt. Ait, frigidas eſſe optimas. ratio: Autores ſunt concoctionis: quia cogunt introrſum calorem ad radices. Is ſecum ipſe cumulatus, cumulatè ac plenè operam nauat ad officia concoctionis. Hoc ſanè per antiperiſtaſin, obſeſſo calore ſcilicet. Calidas autem euocare ac diſſipare. quippe aperiunt. Hoc ergo ratione partium. Deinde accedit ratio ſimilitudinis: vt foras exeat ad calorem calor: cuius coniun- C ctionis atque neceſſitudinis ſuprà faciebat mentionem. Alibi dicebamus: ſolum Ocimum aquis inſolatis lætari atque proficere. Κατὰ ψύξιν. alia cauſa. Excalfactas, exuctáſque radices egere refrigerationis. Ideò dixit: ταύτης δεῖται τὰ δένδρα. Vt quod facit in animalibus vel ſpiratio, vel trãſpiratio, huius proportionem præſtet iſtiuſmodi refrigeratio. Ὅτι δὲ βελτίω. Sententiam confirmat experimento. Hæc eſt hypotheſis. omnibus in partibus eſculentis dulcedinem quæri, veluti radicibus, foliis, fructibus. Ait ergo: dulceſcere omnia hæc aquarum dulcium rigatione.

Ἔοικε δέ. tertia ratio à ſimilitudine. procedit autem per probata. Nam ſuprà commendabantur aquæ boreales & nocturnæ: ratio par in rigationibus, quæ in pluuiis. Similis quoque proportio à D ventis. Frigidi namque flatus probabantur. Dicit hîc νυκτερινάς, ſicut alibi νυκτερινά. Ὅταν ψυχρὰ καὶ μὴ θερμά. Non eſt hîc illa palilogia, de qua diximus alibi ex Homero, Ariſtotele, hoc ipſo autore, ἱκανόν, οὔτι ἀεικές: μέγα, καὶ οὐ μικρόν: ſed quia dicit frigidas conferre: ne quis ſuſpicari poſſet, calidarum parem, aut ſaltem ſimilem afferre vtilitatem, ſi dulces ſint: addidit, ita frigidas vſui eſſe, vt calidæ non ſint. Τὴν γὰρ αὐτήν. Eandem ab omnibus præſtari vtilitatem: quia ſit omnibus eadem natura, quę eſt principium vtilitatis. Poterat dicere, ἔχει πάντα: maluit πάντα ἔχει: neq; fugit hiatum. Τὰ θερμὰ διαχεῖ. Rectè. diffundunt duplici ratione. Nam & continentis partes laxant: & conten-

contentas attenuãt. Addidit autem ἀνυχαίνει: quia ſi ventos conſideres, Meridionales cum calore imprimunt etiam humidum. Si aquas: quia humidæ ſunt actu, apertis ſubeunt meatibus. Itaque tunc fit contraria natura ei, quam ſuprà toties commendabat: ξυνιστάντα τὰ δένδρα. Ὑγχαινόμενα ergo dicemus, ob mollitiem laxa. Καὶ ἀσθενῆ ποιεῖ. imbecillũ facit natiuum calorẽ. Cauſa eſt in præcedenti verbo, διαχεῖ: diſſipatus fit ſibi ipſe, quoad partes alienus. Diſſitum ſcipſo cõpacto quiduis infirmius. Ratio: Quia collectum eſt magis vnum. At vnitatis ratio eſt reciproca cum entitate. At rarum eſt quodammodo multa, ſibi ipſi denſo comparatum. Eſt & alia ratio imbecillitatis, ἀνύχανσις. Humectatio maior quàm par ſit. Cùm Hippocrates tria deſignet, continentia, cõtenta, καὶ ἐνορμῶντα: hæc tria tetigit. Continens, eſt arboris corpus. Contentum, τὸ ὑγραῖνον. Τὸ ἐνορμῶν, calor naturalis. Ὑπολάβοι δέ τις ἴσως. poſſet aliquis occurrere. Quomodo frigidas & eligis & laudas, cùm aquæ natura frigidiſſima ſit? Frigus autem calorem estinguat: quo fit vt non alantur: fit enim alimenti tranſmutatio à calore. Quamobrem neceſſe eſt interitum ſequi. Hoc eſt quod dicebat, εἰ δὲ ἀφαιρεῖται τὴν τοῦ θερμοῦ δύναμιν, ἀφαιρεῖται τὴν τροφὴν· ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν. Quanquam illud γὰρ, potiùs fuiſſet οὖν. Conſequitur enim vitæ ablatio nutrimenti ablationem. Reſpõdet: temperari aquę vim illam, illúmque exceſſum remitti adiunctione terræ, in qua ſunt plantæ & affinitate aeris, qua ambiuntur. Nam ſanè ſi ab his non ſint ſubſidia: obſunt aquæ frigidæ. Iis enim vruntur prata, niſi fimo aſpergantur. Ita inſiſtit in veſtigiis Præceptoris, qui in ſecundo De generatione aqua ſola negat ali plantas. Duo connumerat incommoda frigiditatis, καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πρὸς γένεσιν. Οὐ μὴν πολλή γε. Is, inquit, exceſſus & inutilis & noxius. Si tamen eius operæ aliorum opera miſceantur: illorum coniunctione tum ipſe fiet tolerabilis, tum erit eius actio naturalis. Χυλὸν ἀλλότριον. Intelligit aeris & terræ: quod mox explicat: Ταῦτα δ᾽ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ἀέρι: ſcilicet δένδρα. Οὐ πολλὰ, non multus apparet is exceſſus, οὔτ᾽ ἐν πολλοῖς, neque in multis. In ipſa quidem aquæ natura eſt: at in ſubiectis corporibus, quibus opus eſt aqua, non extat. Οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὅμοιον. Oſtẽdit, illius obiectionis aliam ſolutionem variam eſſe. Eſt autem ſolutio per aliã obiectionem. obiiciat enim piſces quiſpiam. Ii namque ita illo in exceſſu ſunt, vt & tolerẽt & viuãt. Ait ergo animantes illas habere ſibi peculiares aquas: plantis autem eſſe alienas. Itaque piſces aquis ambiri totos atque contineri: plantas verò non ab aquis, ſed à terra & aere. Οὔτε πλὴν ἐκ τῆς γῆς. Intellige terræ calorem, non proprium, ſed à ſole impreſſum. Πλὴν εἴπου γε. Niſi aer, inquit, item ſit frigidus. Hoc ſequitur ex propoſitis: non ſanè temperaret, ſed conſeruaret exceſſum. Nam omninò & aer talis ἀβλαστής, id eſt infœcũdus: at ſub eo terra ἄγονος. Conſule huic voci. vt ſit ἄγονος è ſemineis ſibi creditis. Nam ſub vrſa terrarum tra-

A ctus ſyluarum frequentia, denſitate, arborum ſpecie, viriditate viſendi. vnde & *Grantland* nomen. Quos enim nos *frun* illi *grant*, viride. Τὰ μὲν οὖν ψυχρά. Diabaſis ad aquarum comparationẽ, quæ ſunt bibendo & quæ non ſunt. Quæ aquæ ſunt idoneæ potui: eæ ſi peregrinis qualitatibus vitientur, non alunt. puta ſi ſalſis admiſceãtur. Veluti quæ litoribus aut æſtuariis proximæ: eas non ſolùm non alere, ἀτροφίας ἐμποιεῖν, non vulgato loquendi more: verumetiam lędere, morbos afferre, βλάβας ἄλλας: quia ἀτροφία βλάβη ἐστί. Plus eſt ἀτροφίας ἐμποιεῖν, quàm οὐ τρέφειν. Quia non alit lapis arbori vicinus, non tamen nocet: at hic ſalſilago facit ἀτροφίαν, id eſt conſumit. Ἐμποιεῖ, τὸ ἐν, intus. quia nutrimentum fit κατ᾽ εἰσδοχήν. Καθαιρεῖ ἐπὶ τῶν σωμάτων. Sal enim τήκει, tabefacit. Ἡ

B δὲ μίξις. Tollit opinionem perpetui nocumenti huiuſmodi miſtio, τοιαύτη, id eſt non excedens, idem quod σύμμετρος. Et ſimul comprehenditur ποσότης καὶ ποιότης, quia eſt quãtitas qualitatis. Nõ enim quantitas nocet, vt vulgus habet in prouerbio, ſed qualitas, & ea quidem certa. Hãc temperaturam ait eſſe vtilem: quoties expugnãda fuerit natura quępiam in aqua crudiore. Σκληρὸν durum vt in Braſſica. Ita ſuprà dicebat, ἀπαλοτέρα. Sic hic, ἀπαλὸν καὶ ὠμὸν, ſuprà πέψιν ποιεῖ. Aquam verò quæ ſecum limum affert appellat θολὸν καὶ μαλακόν. Sanè fontes ac fluuii qui ſurgunt es terrenis, aut terrenos tranſmittunt alueos, molliores vehũt aquas, es ſaxis crudiores, ex arenoſis mediocri ſapore iucundas. Cùm mollitiem duriuſcula

C metaphora pinxit facetè. Simplex ſententia eſt, aquæ contumaciam emolliri inuecto limo: quem terrenum ſuccum vocat. Et dixit, συνεπιφέρει, duplici præpoſitione, ἐπὶ, ſuper aquæ cruditatem. Σὺν, limum cum aqua. Θολερὸν, vt in Duria fluuio Subalpino. Adeò fœcunda eſt aqua Duriæ & Granę, qui eſt in prætura Salutiarum, vt non ſolùm ditẽt prata, ſed etiam generent. Καὶ κοπριώδη. Vt fit in pratis. Sparſo fimo deducunt riuos, quorum decurſu cæteris partibus communicetur fimus.

Τοιαύτης δέονται τροφῆς. Quia mollitudine opus habet, quæ eſt in turbida & fimoſa. Λεπτὸν καὶ παχύ. Species alias declarat miſtionum. Si nimis craſſa eſt, non eſt communicabilis. Ideò tenuiores adiunctione tum fluida fiet, vt diducatur:

D tum attenuabitur, vt ſubeat. Declarat autem vtrunque modum duobus exemplis. Vt putealis tenuitatem admiſceat ſcatebris lutulentis: & fluuialis craſſitiem pluuiali. Diſtinxit πηγαῖον ἀπὸ τοῦ ῥυτοῦ. Eadem aqua riui eſt & fontis, vnde fit riuus. Sed ſcatebrã intellexit ſuperiorem, riuum autem poſtquam proceſſit. Εἰ μὴ πῇ καὶ ἁπλῶς αἴτιον. Quæuis harum, aut ſimilium miſtionum apta eſt: quæ verò materia cauſaria eſt, id eſt quæ exigit miſtionem, ea eſt inutilis. Τὸ ἁπλῶς αἴτιον. Quod ſimpliciter afferat cauſam excuſationis, vt aluminoſum, & eiuſmodi. Quia tales aquæ penitus excludunt vtilitates miſtionum. Θαυμαστότερον. Hæc eſt poſtrema capitis pars. Non tam hęc quę diximus, admirationem facere queant. Habent

A enim cauſas manifeſtas, quàm ſi qua eſt aqua potu habilis hominibus: quæ non tamen ſit, vt ita dicã, plãtis potabilis. Sic quoq; diuinus loquitur Poeta: *-potent violaria fontes.* Θαυμαστότερον. Quia illud quoque admirabile, talia alere. Γλυκὺ καὶ πότιμον. Dulcedo, qualitas ad vſum: potabilis, vſus ipſe: eſt potabilis, quia dulcis: dulcis, vt potetur. Ἢ ὅλως ἄτροφον, ἢ μὴ τελεσφόρον. Aut penitus inutilis, aut deterior vtendo. Τελεσφόρον, cõducibile, quod perfectum afferat alimentum. Ἐν δυοῖν ἄρα. Duas commentus cauſas priorem excludit. Idem modus & ſuprà, & alibi, δυοῖν θάτερον. Εἰ ὅτι λεπτὸν: quod alibi πάμπαν. An, inquit, aqua illa tam rara eſt, vt inepta ſit ad concretionem. Hoc eſt illud ἀραιὸς à raritate. Non, inquit, ea cauſa. Quippe rariſſimus eſt, atque alit tamen. Idem ſępe, tum ſuprà, tum alibi, ἅτερον. Modeſtè loquitur, vt ſemper, δοκεῖ. Ἢ ὅτι χυλόν τινα. An guſtum latet ſapor occultus quiſpiam? Ecce, quemadmodum refert cognitionem noſtram, quod & alibi facit, ad occulta quædam, quæ ſenſum queãt fallere. In ſapore, inquit, non eſt: tangeret enim guſtum. Noxa tamen eius deprehenditur experimẽto. Qui namque homines ea lauantur aqua, fiunt ſcabioſi. Sanè verò mirum: ſi cutim adurit & linguam, faucéſque non afficit. Profectò non iam θαυμασιώτερον, ſed θαυμαστότατον. Ἐκδηλούμενον. ἐκ, quia latet, exit veritas. Λέγει. Aliud ab Elephanto. iam vulgò ſcitur. Καὶ τὰ φυτά. Plantas quoque aduri credendum. Οὐ γὰρ δὴ τό γε ἄγαν. Excludit tacitam opinionem. Cùm receptum ſit, aquas dulces ali: & manifeſtò eæ ſint dulces aquæ: fortaſſe putaret aliquis, ab iis & ex
C iis nimium confieri nutrimentum, adeò vt concoctrix virtus ſuperetur: atque obtuſa virtute conſequatur tabes. Hoc tollit. Neſcio an probus ſit illius vocis flexus, ἀτροφῆ Ἄτροφα namque ſunt ὕδατα. Corpora verò ſi ſunt ἀτροφῆ: noua vox eſt ἀτροφὰς: nam ἀτροφεῖς dicimus: igitur & ἀτροφεῖς.

Lego καὶ ἄλλον ἔχει χυλόν. Et ἐπὶ τῶν ζώων δεῖ, τῶν ἐνύγρων. ἐκεῖνα μὲν γάρ. Et ἄγαν σκληρὸν ἢ καὶ ὄξος. Et εἴπῃ γλυκὺ καὶ πότιμον, non ἀπότιμον. Et ἀτροφῶ, non ἀτρεφῶ.

Theodorus ἀντιπερίστασιν, circumobſiſtentiã. At idem eſt, circum, & ob. obequitare, obambulare. Ἀντιπερίστασις ſignificat aduerſariæ naturæ obſidionem vel obſeſſionem. Ἔμφυτον θερμόν. inſitus calor. minus plené. Omnis calor, qui intus eſt, ibi ſitus eſt: ergo inſitus. At non o-
D mnis ἔμφυτος, innatus. Exprimenda naturæ vox, quæ in eo verbo eſt. φυτὸς enim ἐκ τῆς φύσεως. Ὑπερβολὴ δέ τι δεῖν ἴσως. Sed forſitan frigidi quoque exceſſus ſtatui poteſt. Quod ſtatuitur, hominis opera fit. At hîc τὸ δεῖ natura eſt. Ἀφαιρεῖται τῆς θερμῆς δυνάμεως. ἀφαιρεῖται τὴν τροφὴν ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν ζωήν. Alimentum, vitéq; caloris demat, ſine quibus ſeruari vita non poteſt. Toties conqueſti ſumus, à fimbriis deformari veſtimenta Philoſophiæ. Malim equidem in comptiuſculam paulo orationem, & multo expreſſiorem veritatem. iã primùm peruertit ordinem. Nam priùs tollitur

A calor, qui eſt autor alendi, quàm opus eius quod eſt alimentum. Deinde, quod innuebamus in Cõmentario, hîc eſt demonſtratio à poſteriori. Hoc enim concludere vult, quod tractat. Tractat autem alimenti rationes ab aquis. negat haice aquas alere. Non poteſt probare ex eo quod deprehẽdatur, quid intra arborem agatur. Probat igitur ab euentu vltimo. Intereunt, inquit: ergo vitiato calore, & ſubducto nutrimento. Theodorus autẽ quaſi apud ἡλιαστὰς, non autem in Lyceo cauſam agat, ſuo more loquitur: non reſpicit ad ducem ſuum. Hæ aliorúmque tales forenſes orationes plebeiarũ literarũ ſectatores ſaturãt, ſecundíſque plauſibus excipiuntur: at Philoſophiæ meræ ſunt vel κολάσεις, vel κῆλαι. Ἄλλον ἔχῃ χυλὸν ἀλλοτριώτερον. Niſi alia quoque cauſa damnoſa accedat. Nimis
B laxè, χυλὸς, cauſa. Ταῦτα δὲ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ἀέρι. Plantæ autem in terra, & in aere ſtant. Non ſatisfacit verbum hoc additum. Non eodem modo ſtant in terra & in aere. in terra ſtant, aere ambiuntur. Πολὺ εἴπου γε καὶ ὁ ἀὴρ ὅλως τοιοῦτος ἄτοπος γὰρ ἀβλαστὴς, καὶ ἄγονος ἡ γῆ τὸ ὅλον. Theodorus legit, οὕτως: vt terra ſit ἀβλαστὴς, καὶ ἄγονος: quod placet. ἄγονος, quòd non ferat: ἀβλαστὴς, quòd ſi tulerit, ea nihil ferant. Τοιόνδε συνεπιφέρει χυλόν. Saporem, peſſimè eſt interpretatus. Sapor enim nõ eſt in aqua, niſi ſubſit ſuccus. Iccirco mox dixit, alimentum. Ac à ſapore alimentum nullum, ſed à ſubſtantia, in qua ſapor eſt. Εἰ μὲν τῷ καὶ ἁπλῶς αἴτιον. Theodorus omiſit hæc omnia.

CAPVT X.

C *Decimi capitis argumentum. Plantas alias aliis gaudere locis. Quid inter Abietem ac Pinum conueniat: quid non. Quid item inter Punicam, & Myrtum. Quid Oleũ vocent Tarentinum, & quamobrem.*

TOΥ͂Σ δὲ τόπους. Quanquam de locorum affectibus, à qualitatibus, & à ſitu, pro plantis, aut aduerſus plantas diſputatum eſt: de integro tamen retexuntur eadem orationis tractu admodum ſuaui atque æquabili: vt hoc ſolo tollatur tędium repetitionis. Diſtribuit ergo locorum, plãtarúmq; naturas, ſuam cuique: communes autem mutuáſque coniungit.

Τοὺς δὲ τόπους. Ne fruſtrà an temere loquax repetere videatur: exactiùs procedit hunc ad mo-
D dum. Non ſolùm, inquit, eæ plãtæ, quæ minus vulgatæ ſunt, propria ſibi quæque loca vindicant: ſed etiam eæ quæ minori diſcrimine variis locorum affectibus acquieſcere videntur, deſiderant certa loca potiùs quàm alia quædam. Ita poſuit ἀντίθετα, ſcilicet περιττὰ καὶ ἴδια. altera ex parte κοινότερον. Diximus alibi tum apud ipſum, tum apud Præceptorem, περιττὸν, rarum: quod præter aut ordinem communem eſt, aut cognitionem noſtram. Sicut impar numerus, ſi diuidatur, habet quòd egrediatur ab æqualitate. Locorum autem differentias ſtatuit ab internis qualitatibus, ξηροὺς, ἐνύδρους. ab externis, χειμερινοὺς, προσηλίους, ἀπηλιώτους, χειμερινὸν

appellat frigidũ, ab hyemis natura. προσήνεμον, apertũ & expoſitum ſoli, ea loca dicuntur aprica. His cõtraria παλίσκια, vmbroſa, opaca. quid hic agit τὸ πάλιν? An vult dicere vmbrã duplicatam, & quaſi reciprocam, quaſi ex altera diametri parte radiorum? Nam ſanè radius perpendicularis à ſubtenſa reflexus ęqualiter vtrinque reciprocus in ſeipſum duplicatur. A ſitu alia differẽtia, ὀρεινὰ, πεδινά. Nã etiã montana alia ſunt aprica, alia opaca, alia vẽtis & frigoribus agitata, alia ventis auerſa: ſicut inter ſumma iuga vertices, alioqui altiſſimi, depreſſi. Sic & valles, apertæ, occluſæ à tergo, à frõte, ab latere. Cæterùm mõtes maxima ex parte ſicciores: valles humidiores. Οὐκ ἀεὶ δὲ πάντες. Quanquã certa requirũt loca: tamẽ haud ſemper. Οὐδὲ διὰ μίαν αἰτίαν. Quare non eadẽ loca ſẽper appetunt? quia non eadem cauſa. quin non vna cauſa ſemper. ſic hæc confuſa explicãda. Quia non eadem ſemper anni pars: non ſemper idem locus plantæ commodiſſimus. Non eadem ſemper anni cõſtitutio: cauſæ minutiores, imbres, vẽti, nebulæ, ſiderũ nouæ mutationes, haud ſtatæ, inſtabiles, incõditę, incertę. Καὶ παρὰ τὸ συγγενές. optima ſẽtẽtia. Natura cõparatũ eſſe, vt cognata inter ſe cõſentiãt: atque iccirco arboribus cõueniat cum locis propter affines qualitates: quod appellauit οἰκεῖον: & ſubintulit conueniẽtię huius teſſerã illã, ἐν οἷς ἂν καὶ αὐτόματα φύῃ. Quaſi loci natura ſeſe propaget in plãtæ naturã, quam educat è ſinu ſuo. notabis diligẽter locutionẽ. Præpoſitio παρὰ cum quarto caſu ſignificat interdũ excluſionẽ: vt παρὰ τὸ πρέπον, pręter decorũ: nonnunquã deſignat principiũ, & originẽ: quomodo vtitur Ariſtoteles in topicis: & autor Etymologici potiùs dicit, παρὰ τὸ λέξιν λόγος, quod alii ἀπὸ τοῦ λέξιν. ſic hic παρὰ τὸ συγγενές. Nec deeſt ratio: quod enim deducitur ad alio, ſeparatur ab eo. & illud notandum. Videtur enim verbũ hoc ἄγει, μέσον eſſe, ἀντὶ τοῦ ἄγεσθαι. Alius dixiſſet, ἡ φύσις, non autem τὴν φύσιν. Τὸ δ᾽ αὐτόματον μηνύει τὴν φύσιν. Maior propoſitio. ſic digeritur demonſtratio. Quod ſpontè naſcitur, teſtatur communẽ conueniẽtiam naturę: in propriis locis eſt quod ſpontè naſcitur: ergo propria loca ſunt principia naturæ conuenientis. Ὥσπερ ἐκ τῶν αὐτῶν αἱ τροφαί. Frequentata ſentẽtia multorum recitatione, quam primus edidit diuinus Præceptor: eadẽ eſſe principia nutrimenti & generationis. Hæc eſt probatio maioris. Quia natura eſt principium generationis. nẽpe principium omnis motus. at generatio conſeruatur alimento. Hoc iam declaratũ eſt: nutritionẽ non eſſe abſque generatione. Καὶ καθ᾽ ἕκαστον διαφέρουσι. Id eſt eadem ratio, alimẽti, generationis, partitionis: ſcilicet quam quicque qualitatem ſibi conducibilem nanciſcatur. Ζητεῖ γὰρ πρόσφορον. Probatio probationis, aut explicatio quæ fit in Epicheremate. Requirũt enim ea quæ faciunt ad ſuum temperamentũ. Ergo ſicca ſiccis, humidis humida ſunt diſtribuenda. Nam ſi alimentum eſt tum denique cùm vnum eſt, materiæ continuatione ſub eadem forma: neceſſe eſt, eaſdem quoque obtinere qualitates. Πρόσφορον, ſignatiſſimum

A verbum. Fit enim acceſſio corporis ad corpus ex alimẽto. Quia cibus eſt poteſtate corpus animalis: φέρεται γὰρ τὸ πρὸς τὸ ὑπάρχον. Ἔτι δὲ ἀσθενῆ καὶ ἰσχυρά. Aliæ differentiæ à partibus & habitu. Habitus eſt, ἀσθενὲς καὶ ἰσχυρόν. partes illę, βαθύρριζα, ἐπιπολαιόρριζα. Πολλάκις δὲ καὶ παρὰ πλείω. Multa etiã conuenire atque conſpirare, quaſi fiat illa Empiricorum συνδρομὴ: ac tantundem miſtionis viciſſim expetatur à planta, quæ miſtio ſit in agro, in cælo, in eorum accidentibus. Ἔνιοι δέ. Sic etiam in primo Hiſtoriarum differentias ſtatuit κατὰ τὸ ἔχειν, καὶ μή. Sanè hæc eſt maxima differentia: vbi eſt minus materiæ neceſſariò, id eſt ex Naturæ legibus, & alius formæ modus. Πάντα γὰρ ταῦτα. Videtur mutila aut ſuperflua oratio: itaque tota eſt omiſſa à Theodoro. Ἔτι δὲ τὰ ὅ-
B μοια. repetita ſententia. A ſimilibus appeti ſimilia: illis diſſimilia non appetere illud idem. Τὸ μὴ αὐτόν. Quaſi pronomen ἀόριστον poſuit, ex inſtituto Præceptoris, τὸ μὴ αὐτὸν, ſicut in ἄνθρωπος. Sanè poterat, οὐ τὸ αὐτό. Declarat autem τὸ ἀνόμοιον ſequentibus. Ὅταν δέ τις παραλλαγή, quoties non conueniant inter earum naturas. Vbi, inquit, extiterit diuerſitas. Verbum ζητεῖ iam ter poſuit, & mox ponet, neque temere: habet enim ſuum etymon, ζῆν αἰτεῖ: vt vitæ cauſa ſibi depoſcant loca debita. Adducit exemplũ Abietis & Pini: in quibus eſt diuerſitas. Namq; Abietem ſiccam dicit: igitur opacis gaudere: non enim vult amplius ſiccari: contrà, Pinus humida quærit aprica: amat enim inſolari. Calida, inquit, vtraque. Cæterùm ad fidei ſuæ leuationẽ addit, ἴσως, & καθάπερ φασίν: adeò
C pudẽs vir & modeſtus: omnia circumſpicit, omnia tuta timens, diſſimilis noſtrũ, qui arroganter cuncta profitemur. Siquis aliter ſentiat, adeò excandeſcimus, vt ei maximè infenſi atque etiam infeſti ſimus. Σημεῖον δέ. locus hic deprauatus eſt. Argumentum, inquit, ſumendum ex Pini generatione. verba hæc nihil ſignificãt. Quid enim prodat Pini generatio Pini humiditatem? Sed neque Theodori diligentia ſubuenire poteſt nobis, qui legit πίσσης, non autẽ πεύκης γένεσις. Eſſet enim nugatio repetita eadẽ re, ſi ſic pote. Argumẽto eſt picis generatio, ſimul autẽ humiditatis copia. Nã ſanè pix ipſa humiditas eſt. vbi eſt animaduertẽdũ, humiditatẽ hic eſſe liquorẽ. Nã ſanè pix ipſa, ſiue reſina liquor ſanè eſt, ſicca tamẽ eſt: reſina quidem poteſtate, pix autem etiam actu. Καὶ ὁ προσήνεμος
D τόπος. Affert pro indicio humiditatis, natalia pini: nempe apricis locis. Neq; neceſſarium ſignũ eſt, neque neceſſaria cauſa, neque neceſſaria concluſio: quia loca ſoli expoſita requirat: iccirco ſit humida: neq; quia humida, deſideret loca illa. Πέφυκε γὰρ οὕτω κάλλιον. A fine probat calidi loci conuenientiam: nempe melior vt fiat cõcoctio. In tertia ſectione apud Ariſtotelẽ ſcriptũ eſt: ἔνδεια ἡ ἐπιθυμία. Et omnib' vbiq; receptũ, appetẽtiã defectus eſſe ſobolẽ. At hic exceſſũ facit appetitus autorẽ. Sanè appetitum creat contrarii ad temperationẽ. vbi habes conuenientiæ ambitum ampliorem: non enim propter ſimilitudinem præſentem, ſed

propter futuram æquabilitatem. Ἀεὶ κατὰ τὸ
ὑπάρχειν. continuat explicationem. Semper appe-
tere tantum quantum opus ſit propter exuberan-
tiam: quia multum ſucci multum expetit coctio-
nis: igitur à calore multo. Hoc tamen, ſi ad vni-
uerſum reuoces, falſum eſt. Non enim appetunt
humida reſiccationem. Dicendum, non propter
ſuam ſubſtantiam & conſeruationem, ſed propter
operis finem. Τὸ ὑπάρχειν, ὑπερβάλλον. Proportio nã-
que in ſignificatis communis eſt, τοῦ βάλλειν, καὶ τοῦ
αἴρειν. Καὶ δῆλον. ad alia diffundit hoc exẽplum.
Quemadmodum Abieti & Pino non fecit com-
mune genus: vt iiſdem locis gauderent: quare in-
ueſtigatæ ſunt cauſæ indifferẽtis: ita in aliis quo-
que inueſtigãdę. Quia mirum videretur cuipiam,
non conuenire: cùm ſenſus penè iudicet eaſdem,
propter maximam figurarũ & communium qua-
litatum affinitatem. Quin nec vi id adeò mirum
ſit: contrario deſignat euẽtum contrarium. Nam
ſi congeneres diuerſa loca ſibi quærunt, quanto
propiore iure quę ſunt generis diuerſi? velut Ede-
ra quæ ſit calida & ſicca, atque aliæ plantæ quæ
ſunt humidiores. Etenim tum hæc, tum illa volunt
vmbroſa loca. Πάρυδρα, quæ aquarum gaudent
halitu: & ἀλσώδη, quę delectantur opacis: qualis ea
que nomen inuenit inde, Alſine: nec minus Beto-
nica. Ῥᾴδιον εἰπεῖν. puto hîc eſſe mendum: di-
ſtorta enim oratio eſt. Τῶν δὲ ἡ φύσις. Ea-
rum ſcilicet, quæ aquarum aſpergines, aut ęcas
venas, aut vdos halitus requirunt: & earum quæ
opacis gaudent, genera ſunt affinitate naturæ con
iuncta. Cæterùm haud facilè eſt intelligere,
quamobrem hæc appoſuerit. Dicamus, ſimul o-
ſtendere, tum ſimilia, tum diſſimilia eadẽ loca exi-
gere. Diſſimilia, vt Ederam & Alſinem. Ederam
calidam, Alſinem frigidam, locis opacis lętas eſſe:
Similia: vt Lẽticulam & Lichenem, ad aquas. No-
ta verò vocem periculoſam, ἔσω μὴ ὁμογενῆ τὸν αὐ-
τὸν ζητεῖ: nam ἔσω, idem quod πάντα. Hoc autem
falſum: ſed ἔνια tantúm. Ἔσται δὲ καὶ τοῦτο. Si
quis, inquit, ſingula intueatur: faciles ei ſeſe atque
apertæ cauſas dabunt. Ὅμοιος δέ. Affert diſ-
ſimilium exemplum aliud in iiſdem locis, ſub eo
affectus genere, quod appellat φυλλόσκεπτον. In qui-
bus opacatur fructus foliis: qualis Punica & Myr
tus. Tectifolias vocare quis poſſit. differentias o-
ſtendit. Punica rara & ſicca: Myrtus denſa & ſic-
ca. Vides communionem & diuerſitatem. Sicuti
ſuprà, Pinus & Abies: vtraque calida, altera ſicca,
altera humida. Ita Myrtus & Punica, ſicca vtra-
que. rara hæc, denſa illa. Atqui diſſimilia hæc ea-
dem loca ſibi dari petunt, nempe opaca. Ratio v-
na. fructus ſiccus. patet. περιπώδης vtrique. Nimis
igitur exiccaretur.. Τῷ ἡλίῳ προδιδόμενος:
quaſi dicat, proditus. Et addit, ταχὺ, ſcilicet ante-
quam perficeretur maturando. Mirum verò, ſi
Punica ſicca humidum fructum fert: eſt enim ſuc
culentus. Dicendum: ſucco, quantus quantus ſit,
præponderare alia multa, nucleũ, membranas, pul
pam interiorẽ, coriũ. Quin ſuccus ipſe actu hu-
midus, poteſtate ſiccus, ſicut omnia acida. Quã-

A obrem nimis inſcitè conceſſerunt Elephantico
medici recentiores, Puniceum acidum, Arancium
& Limonem. Σκιατροφούμενα. vmbratili
fruuntur educatione. Καὶ μετρίως ὑπολάμποντι. ſi me-
diocriter illuſtretur.. Lucem potiùs dixit quàm
calorem: vt tangeret mediocritatem. Σώζει
τὴν αὐτῶν ὑγρότητα. Contrà illud περιξηραινομέ-
νοις πυκνοῖς. Is nempe finis: propter quem depoſca-
tur eiuſmodi locus. Διὸ καὶ τὰς ῥόας. Ex artis
præceptis, vt ſæpe aliàs, parat probationem. Cre-
bras ſeri Punicas: vt mutua inumbratione opa-
centur. συσκιάζωσι, cooperiant: obtegant inter
ſe mutua, vt ita dicam, coumbratione. Nam
Græci ſic loquuntur, συσκιάζειν. obiectu mutuo:
hoc enim eſt, περιβολὴν ἔχειν. Ἅμα δὲ καὶ
τοῦ. Occurrit obiectioni. Ea eſt: fore, vt ſeſe
B mutuò defraudent. Non, inquit, eſt periculum:
non enim vel magna vel multa nituntur radice:
Οὐκ ἐνοχλοῦνται, non incommodant. Experi-
mento id compertum eſſe: nam vbi raræ ſeran-
tur, minus eſſe fœcundas. Ἔνιαι γάρ. ſci-
licet aliæ, non Punica aut Myrtus. Haſce humi-
diores efficaciores poſtulare ſoles ad maturandũ.
Αἱ μὲν οὖν τῶν τόπων. Colligit & claudit hanc
tractationem prudenti exceptione. Sic eſſe co-
gnoſcenda loca in natura, & ab arte eligenda: ni-
ſi quippiam ſit impedimento, vt Oleis in agro Ta
rentino. Notabis voces, κώλυμα καὶ σίνος. impedi-
mentum, noxa. ſuprà ἀσινής. Ὥσπερ τὸ περὶ
τῆς ἐλαίας. Nota caſum, κώλυμα τῆς ἐλαίας. τῇ ἐλαίᾳ
dixiſſet alius. Ἡ μὲν αἰτία κατὰ τὴν. Non
C eſt controuerſa cauſa, ſed ſenſui manifeſta: vtri-
que verò ſenſui, tactui, propter occurſum vento-
rum: viſui propter frondium quietem. Aeris er-
go langor ille deprehenditur: quanquam etiam
naribus id percipitur: ne nunc aures adducam. I-
taque dixit εἴδηλον, vt hæc omnia comprehende-
ret. Ἀπολείπεται γὰρ πολλά. non omnia. Itaq; minui-
tur, non tollitur prouentus. quia non refrigerãtur
aura: vruntur. Dicat aliquis, mirũ ſi nunquã quic-
quã flat. Flat, inquit, aliquãdo, ſed marinus vẽtus.
& lepidiſſimè attenuatione figura vſus eſt. πνέοντι
τι. Tale quiddã marinũ. quod non eſt ſupinè acci-
piendũ. Siquidẽ Tarẽto Boreas marinus eſt: Au-
ſter autẽ ἀπόγειος. Niſi intelligat Vulturnũ, qui ab
Ionio & Ægæo ſeſe infert. Ideò Syrochus vulgò
D dicitur Eurus: propterea quòd Italiæ ſpirat è Sy-
ria. Ἢ τῇ ἅλμῃ. Explicat noxã quę à vento pro-
ficiſcitur, ac pręterea modũ. Radit enĩ mare, neq;
aufert aliquid exhalationũ, quæ ſale ſuo flores ero
dũt atque populãtur. ἐπιφερομένῃ, illata ἄνθη. Oleæ
flores hîc vocauit τὰ βρύα. Δοκεῖ δέ. Non abſimile
nocumentũ à ſimili materia. nebulã inferri atque
inuadere ſine vẽto. quomodo mouetur ergo? quia
ſẽper exhalat aliquid ſubinde poſt primã exhala-
tionẽ. Itaq; cùm eius natura ſit, nõ aſcẽdere, & ſuſ
pellitur à ſubeunte, neceſſe eſt in latus moueri: &
ſanè repellitur ab aere ſuperiore. Hęc etiam ratio
motus eſt in ventis. Διὸ καὶ μάντεις. Nunquã non
regnarũt præſtigia, & impoſturæ prętexẽtes verũ
Dei cultum. Quis furor in ea perſuaſione? nidore
hirci

ſirei cõbuſti arceri poſſe caliginem illam. Ὥς τε μὴ ἐκβῆναι. Quominus egrederetur è mari, atque
inuaderet. Καὶ φασὶ κωλύειν. prudenter ſtare
voluit mendacii fidem penes autores. Pecora
Platonica, vbi diſpartita ſunt imperia Dæmoni-
bus: ita vt alii præſint tonitribus, alii caligini, alii
vẽtis, alii aliis: ſuſit hoſtiarũ animabus placari eos.
Veſci enim animabus illis, atque etiã fumo, nido-
re, fuligine paſci: propterea quòd ſint conſtitu-
ti ex ſimili materia. Quaſi verò ſi Dei miniſtri
ſunt Dæmones, (ſunt enim) eorum impetus com-
mentis mortalium retardentur: ac non potiùs i-
ra Dei, ab ipſo ſtatim Deo ſit deprecanda.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον. Repetit quæ ſuprà dice-
bat, τὰ ἄνω χείρονα τε, τὰ δ' ὑπὸ γῆς φαῦλα. Aeris
temperati bonitate plantas ali etiam in terra non
bona. Καθάπερ ἐλέχθη. Suprà, capite ſex-
to. Συντήκειν. Synonyma omnia, vel analo-
ga, ἴδιον, οἰκεῖον, συγγενὲς, προσφερὲς, συντήκειν.

Lego, ἐν τῷ ἁλμῷ, non autem ἔ. Πάντα γὰρ
ταῦτα. demit Theodorus. Legendúmne ſit,
πολὺ μὲς γίνεται, an πολὺ, ſatis dictum eſt in Commẽ-
tario.

Theodorus, περιττὰ, operoſo habitu. περιττὸν
eſt, ſicut περίεργον. Hîc præter leges communes
ordinarias. Κατὰ τὸ ὑπερβάλλον ἡ ὄρεξις. res excel-
lentis ratione appetentia ſequitur. Nihil peni-
tus intellexiſſem. Simpliciſſimè & candidiſſimè
exceſſus fecit appetentiam. Ζητεῖ, concupi-
ſcit. laſciuit. Nam ἐπιθυμία longè abeſt à plantis
in ſchola Peripatetica. Φυλλέσκεπα. quæ
niſi frondibus obſepta, poſſent ſeruari. Nimis
anxiè aſtrinxit Punicorum conſeruationem fron-
dibus Theodorus. Facit ſanè frondium frequen-
tia, ne nimium ſolis admittant: non tamen eorum
ſalus inde pendet. Quippe non parum prominent
frondibus poma: alioquin non coquerentur: mul-
tum enim terræ obtinent, humoris non parum.

Συνεστερεωμένος, in vmbra coaleſcens. non:
ſed adoleſcens. Coaleſcũt ea, quæ diſiuncta priùs,
poſtea conueniunt: συμφύεσθαι. Εὐήλιον πρὸς.
ſolem modicè ſentiens. Rectè dixit, ſed non ex-
preſſit. Καὶ προβολὴν ἔχοντα τοῦ ἡλίου. Atque ſo-
lis nimios æſtus aufugere poſſint. laſciuè. Non
enim aufugiunt: neque, vt ait Cicero, flexu cor-
poris declinant: ſed præſidio muniuntur. Hoc eſt
προβολὴ, verbum militare, proiecto ſcuto. Nota
loquutionem, προβολὴν τοῦ ἡλίου. ἀναβολὴν potiùs,
& προβάλλειν πρὸς τὸν ἥλιον. Σωτήριον, commo-
dum. At plus eſt, ſalutare.

CAPVT XI.

*Vndecimi capitis argumentum. Vestigantur cauſæ ma-
turationis. Quæ ſub hyemem maturescant, & quare. Quædam
nulla aeris qualitate, neque frigore, neque calore, niſi artis ſub-
ſidio.*

EI' δ' ἔγει ἡ πέψις. Toties maturi-
tatis mẽtionem fecit ſuprà in prin-
cipio libri, & capite quinto, & in
vltimo capite libri prioris: vbi di-
ſputabat, quænam eſſent fœcun-
diora, calidáne, an frigida. Impræſentia vult diſ-
A cutere quæſtionem: vtra ſit efficiens cauſa, calór
ne, an frigus, vt ſtatuunt quidam. Partes capitis
hæ ſunt. In prima dicet, vtro & quo modo. In ſe-
cunda ſcribit, in quibus ea ſit differentia. In po-
ſtrema demonſtrat, quædam ne calore quidem
coqui poſſe, niſi arte ſubuentum fuerit. Εἰ δὲ
γίνεται ἡ πέψις. Vult dicere: ſi ea opinio, quæ frigore
fieri dicit concoctionem, haud penitus exploden-
da eſt: at ſaltem, inquit, fiat diſtinctio, vt à calore
ſit opus id per ſe, à frigore per accidens. Nempe
frigus non agat in ſuccum, ſed calor introrſum
coactus à frigore circunſtante. Ideò ſic explica-
uit. Τὸ γὰρ θερμὸν ἐν ἀμφοῖν ποιεῖ, καὶ μία τις αἰτία. Vna
cauſa, tametſi non vno modo. Ὅτι οὐχ ὁμοίως, ſed
per illam toties accerſitam ἀντιπερίστασιν. Et mox,
tametſi hoc aſſerit, tamen modeſtè dicit, ὑπολη-
B πτέον. Συμβαίνει δέ. Altera capitis pars oſtendit,
in quibus id cõtingat. Quæ ſerò fructus coquũt,
neceſſariò hyemis ſuperuentu occupantur: προκα-
ταλαμβανομένοις τῇ ὥρᾳ. λαμβάνει tẽpus, ſicut locus.
Capit enim & continet quodam modo. Καὶ τὸ ſem
per dicitur de minus valenti. περὶ, reſpondet illi cir-
cumuentioni, quæ eſt in verbo ἀντιπερίστασις. Et hîc
τὸ κατὰ eſt τὸ ἀντὶ. Quoniam ſerotini fructus ſunt,
aut propter ſucci copiam, aut propter contuma-
ciam: de vtriſque loquitur: & partitur cauſarũ ra-
tionem. Quæ humidiores eæ requirunt hyemem
vegetiorem: συντονώτερον, contentiorem. Rigidam
dicit in ſua lingua hoc in ſignificatu vulgus Galli-
cum: & hyemi conueniet. talem ait eſſe Vitem. Et
ſanè ad flumẽ Rhenum hyeme maturatur vua. Et
C vuæ genus quoddam non niſi tali tempore coqui
narrat Plinius. Quæ verò ſicciorem fructũ ferũt,
vt Myrtus: eæ mitiora volunt frigora: propterea
quòd ſi contentiùs ingruat frigus, vrat porrò ni-
mis. Ἀποσφίγγει τὰ ἄγαν. Non cogit introrſum cle-
menter calorẽ, ſed compingit & obſtruit meatus.
Apud nos hîc vites cùm in eo ſunt, vt coquatur v-
ua, vel modico frigore crudeſcit occupata. Ἡ
δ' εὐκρασία. Duo ponit principia maturationem
conficiẽtia: Primùm εὐκρασίαν: quod non eſt ſepa
ratum principium à calore. Eſt enim, acſi diceret,
calorem mediocrem. Alterum, inquit: ſi hoc non
poſſumus naſciſci: at ſaltem oportet eſſe aerẽ hu-
midiorem. rationem omittit. Eſt autem: quia hu-
midi eſt ſubire: vt eſt in ſecundo De generatione.
Non ſubit autem, niſi aut diſſipet partium cohæ-
D ſionem, aut ipſummet diſſipet. Ac quanquam hu-
midi beneficio fit partium cohærẽtia, atque adeò
ipſa vnio: tamẽ id fit ab interno humido. Nullum
autem corpus viuens caret meatibus, qui ad cu-
tim vſque pertinent: in eos meatus ſeſe induit ex-
ternum humidum: quare partes illæ tenereſcunt,
ſubuecto aeris vel tantillo calore, aut etiam coa-
cto modicè introrſum calore naturali: tertio lo-
co addit auſtralem aerem. Sanè vtrumque ſecum
habet quod afferat: nam & humidus eſt, quod e-
rat in ſecundo loco, & calidus quod erat in pri-
mo. Ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ὑγρόν. Aſtruit hoc ante-
cedenti ſententiæ: ita eſſe oportere, nempe vel εὐ-
κρασίαν, vel Auſtrum: quia ne illa quidem humida,

ſi ſint humidiora, nimio coquſitur frigore. Quare quod ſuprà dicebat, συμπώσηγεν, intelligit comparatam alteri frigori, cuius egeant ſicciora, non autem ἁπλῶς σύντων. Sed omninò aut ſit vitium exiccatione, aut proprii ſucci priuatio, vt in Ficu. Nota loquutionem: ὁ ὑπὸ νότον ἀήρ. Aer Auſtro ſubditus: in quem ſcilicet ius Auſtro eſt. Ἀντίχει. Eximit ab his naturas quaſdam præhumidas, vt Arbutea poma: reſiſtere namque reſiccationi. Καὶ ἔνια χεάδη. Nunc ex genere ſiccorum apponit alia, quæ ob terreſtrem naturam ſūt admodum rigida: quæ item opponat illis ὑγροῖς, quibus vitium afferebatur. Γεάδη, atque iccirco σκληρά, aſpera, καὶ ἰσχυρά: iccirco ἀντίχει, reſiſtunt. Oſtendit autem eſſe terreſtria, quia ſerò maturātur adepta propriam humiditatem: quippe ſerò fit æquabilis eorum caro ad ſucci repræſentationē. His addit Meſpila cum *Auarcis*: ſic enim vocant Vaſcones agreſtia mala. Quam vocem recipiendam cenſeo ad ſupplementum penuriæ noſtræ, ſicuti cæterarum & alia plurima. Καὶ αὐτὸ ὅλον πεπαίνεσθαι, ſcilicet δύναται. Maturari queunt omnia, ſed non plenè, at quadamtenus, quoad ſuccum quendam conceperint eſculentum. Τὸ ὅλον, non reſpicit τὸ πέπανον, vt omninò maturentur, ſed ambitū huius naturæ, quæ eſt σκληρά. Εἴτ' οὖν σήπειν. correctio. Niſi quis mauult agnoſcere putrefactionem quàm maturationem: quemadmodum in carnibus quæ aſſeruantur: quo euadant teneriores. Εἴτε καὶ ἄλλην διάθεσιν. Etiam tertiū iudicium: vt neque ſit maturitas neque putrefactio, ſed alius affectus, quem nobis deuorandū reliquit in illo magno ſanè bolo, λείπεται. Vt teneritudo illa non ſit à terra, neque ab aere, neque à ſole, neque ab arboris calore: ſic non erit maturatio, ſi non ſit à cauſa naturali. Si non eſt putrefactio, non erit à cauſa quæ ſit præter naturam. At nihil hîc medii. Οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως. Ne perturbatum relinquat auditorem poſſe, ait, euenire ab aeris externo calore: & eſto vera maturatio. Amplificat rationem. Deſiit, inquit, humor affluere tūc, qui priùs ab arbore ſuppeditabatur. Quare potens eſt aer id perficere calore ſuo. Sic enim multis locis attribuit aeri θερμότητα. Ac nequis miretur ab extraneo confieri, quod nequiuerit à naturali, ſcilicet dum eſſent in arbore: at duo fuiſſe impedimenta, vnum ordinarium, affluentem perpetuò ſuccum, alterum fortuitum. Fortaſſe, inquit, ſuperuenit frigus. Hanc materiam etiam in ſequētibus tractat: vbi rationem venatur eorum ſeminum, quæ terræ mandata ſerò exeunt. Μὴ περιγίνεσθαι. Nunc cum in arbore non ſunt, nulla cùm fiat acceſſio ἐπιρρεῖν: ſeruatus intus calor naturalis, aut iuuatur ab externo, aut obſidetur à frigore, quoad opus perficiat. Itaque in ſtramine maturitatem acquirant. Λαμβάνει τὴν μεταβολήν. Sic mox ἀμεταβάλλοντα, mutatio hæc eſt alteratio. Τοῦ ὑδατώδους. Exemptæ à vitibus vuæ aliquot poſt dies dulceſcunt magis, conſumpta ſolis vi humiditate aquea. Ita ſanè ſi in ſole ponantur. Nam in vmbra ſi ſint,

A aeri opus illud aſcribatur. quid ſi creta diluta incruſtentur? Hac enim arte diutiſſimè ſeruantur incorruptiſſimę. Tunc ſanè calorem internum autorem intelligemus. Ἐπεὶ αὐτοῦ δὲ τῆς ἀμπέλου. Duos adiungit modos analogos huic. Vnus eſt vt ſubtiliter ludamus, ſi neque eximantur è vite, neque non eximantur. Id ita fit: cùm in vite relictis torquentur pediculi. Hunc ad modum haud penitus fruſtrantur τῇ ἐπιρροῇ: tamen pars maxima tollitur: quod relictum eſt, probè coquitur: hoc eſt ἐκπέττεται. Alter modus eſt, cùm ſuper matrice ſeneſcunt. Fiunt enim paſſæ, quas Græci σταφίδας vocant: vnde verbum hic, ἀποσταφιδοῦσθαι, quaſi dicas, paſſeſcunt. Σχεδὸν δέ. Hoc, inquit, exemplum pro omnibus ſatis eſto: idem enim euenit, tametſi plus aliis, aliis minus, B imò verò aliis non. Non enim Perſica, non Ceraſa, non alia multa recipiunt eiuſcemodi perfectionem, ſed marceſcunt. Tricocca verò Meſpila vix tres horas exempta durant. Ἔνια δ' ἐναντίως. Vltima capitis pars de iis qui non ſolùm in arbore non matureſcunt, ſed ne exempti quidem, neque è contrario: vt in Ægypto Mora: tametſi loco ſint non inepto, quippe calido, niſi oleo perungantur. Attenuat Oleum, & aperit ac viam facit ſoli. calefit & calefacit. Hæc vulgata: illud acutiùs. fortaſſe etiam calorem auget denſatione. Non enim tam aperit cutem, vt putarunt, quàm denſat. Omne namque pingue viſcidum. Et Oleo fricti piſces compactiores. At in gymnaſticis Oleum aperire arbitrati ſunt, decepti frictionibus. hæ namque aperiunt. Quid C de carnibus Oleo elixatis ſenſerit Auenrois, alio loco diſputatum eſt. Ἐπικνισθέντα. Scalpta vt ſol penetret. Itaque non eſt Oleum quod aperit. Ἀπεπτότερα καὶ ἀπεπτα hîc cruditas, niſi ſit mendum, imperfectio, quæ finem nacta nō eſt. Hîc ἔλαβον, eſt ἀπέλαβον, abſtulit & humoris & ſpiritus cruditatem. Ita hîc ſpiritus facit mētionem, quemadmodum alibi ſępe autorem operum animæ, vt generationis, nutritionis, accretionis, maturationis. Ἔνια δὲ τῶν λαχανωδῶν. Negat cucurbitam matureſcere: at nos negamus hanc negationem. Quin matureſcit ſuper matrice ſua, atq; etiam ſiccatur. Matureſcere verò ſatis patet: quod cius ſeminibus ſatis nouellæ plantæ prodeunt.

Lego ἀποσήπεται ἄχρι, non τέ. Et ἐπικνισθέντα δέ, addita coniunctione.

D Theodorus, κατὰ συμβεβηκός, per euentum. peſſimé. Eueniunt enim multa neceſſariò. Diuiditur euentus in neceſſarium, & contingens. Accidens, quod cadit præter cauſam. Οὐχ ὁμοίως δὲ διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν. Non æquè percipi poteſt propter circumobſiſtentiam. Quaſi ἀντιπερίστασις, obtundat cognitionem noſtram. Haud ita eſt. Sed malè addidit infinitiuum. Imò, ὁμοίως: non ſimilis actio euidem cauſæ. Quia calor idem non obſeſſus aliter conficit coctionem, quàm obſeſſus à frigore. Ἀπέσφιγξε, exacerbat, id eſt acerbum facit. Non. ſed condenſat, vt ſit μάλακον, de quâ duritie importuna dictum eſt in li-

eſt in libro de affectibus miſtorum: cuius autorem facit frigus. Legit ergo Theodorus ἀποστέφει. nos ἀποστέφει, vt circumſcitur. Eſt autem στῖφος, acies denſa. Sic στίβειν, & noſtrum ſtipare. Et iter calcatum, στίβος. Ο' ὑγρότερος, καὶ ὁ ὑπὸ νότου ἀήρ. Auſtrini ac humidi ſpiritus. malè ſubuertit ordinem. Tria namque ponit, vti dicebamus: ἀκρασίαν primò. Id ſi non poſſit: at duo reliqua. Alterum eſt, humidus aer quomodocunque: alterum eſt, humidus aer cum calore, qui ſanè præſtatur ab Auſtro. Ι'ξαχρουῦντας τὸν οἰκεῖον χυλόν. Inſipidos reddunt. non. Sed exempto peculiari ſucco euadunt, vti dicebat, στερεὰ, eruditate compacti: qua voce Philoſophus vtitur in tertio De partibus. Nimis audacter, vt ſæpe coarctauit generalem ſententiam ad priuatam ſpeciem. Non enim omnis μᾶλλον insipidum facit

B fructum: nam & amari admodum quidam fiunt. Hoc in prunis & in peponibus ſæpe guſtus noſter damnauit. Non enim verum eſt, quod medicorum iactat vulgus. amarum ſemper à calore gigni. Οἰκεῖον ὑγρότητα, humorem ſaporémque ſuum. Sibi debitum à natura ſuccum. Καὶ καθ' ὅλον πεπαίνεσθαι. Omninò quæ arboribus decerpta. Eſt ergo mutilus codex noſter: aut hæc ille addidit non incommodè. Α'λλην τινὰ διάθεσιν ἢ φυσικῶν. Alium quempiam habitum naturalem. malè addidit, naturalem. Omne quod eſt in natura, naturale eſt: non tamen huic aut illi. Hoc declaratum eſt in quarto De generatione animalium. Is igitur affectus ſi non eſt maturatio, neque putrefactio, non poteſt à Theodoro diiudicari, ſit ne naturalis, an non. Ideò dicit ὁποιανοῦν, quancunque, quamlibetcunque. Οὐκ ἐκράτησε, fructus exuperare non poterat. At non eſt fructus qui vincere debet aut excoquere, ſed calor, quem oportet eſſe ſucco potiorem, vt eum domet: & cuius facultati nequeat reſiſtere ſuccus ſua cruditate. Ο'ταν ἀποστρέφῃ. Nos ſuprà dicebamus cõtortis pediculis acquiri ſaporem dulciorem: id quod ſæpe factum eſt. Theodorus longè aliter, Cùm vuæ humorem haurire deſierint: Quaſi ſit ἀποστροφὴ, cùm remeat introrſum calor. Eſt igitur ἀποστρέφωσι. Non tamen quadrat numerus is pluralis cum ſucco aut calore. Ε'νια δ' ἐναντίως. Nonnulli è contrario maturitatem

D accipiunt. Theodori verba id ſignificant: aliquos fructus maturationem cõſequi alio modo atque illi qui dempti ex arbore matureſcant. haud tamen ita eſt. Namque illi tum aeris calore, tum ſuo innato intus concluſo maturi fiant: ii verò ſcalptione & illitu. At ii modi non ſunt contrarii. At Theophraſti τὸ ἐναντίως aliorſum ſpectat. Quippe illi ſuper arbore nunquam: hi extra arborem nunquam. Quòd ſi Theodorus cuipiam videatur rectè vertiſſe: huic fortaſſe non videatur plenum ipſius Theophraſti τὸ ἐναντίως: nullam enim eſſe contrarii rationem, ſed diuerſitatem tantùm.

Διὰ τὴν ὑστερίαν. Incipiunt matureſcere. alia lectio. Græcè enim eſt. quod & alibi, nimium ſuccum excoqui non poſſe: neque placet: incipiunt

A matureſcere. matureſcunt enim. Α'μετάβλητα, incommutabilia. Commutatur, quod datur, accipitúrve pro alia re accepta datáve. Simpliciter ac plenè, mutantur, alia ſuſcepta qualitate.

CAPVT. XII.

Duodecimi capitis argumentum. Arbores quibus in locis quales. Locorum beneficio dantur arborum habitudines, aut iniuria.

Τῶν δὲ τόπων. Locorum naturas ac cœli ſuprà declarauit, quoad faceret pro germinatione, fructificatione, maturatione: nunc loci differentias tractat, quatenus ad habitudines arborum ſpectant: quæ ſanè tractatio alieno loco poſita eſt: ſtatim enim poſt cogni-

B tionem primæ generationis hoc exquirendum fuit. Conſequitur enim generationem habitus, & principia exiſtendi: vt craſſitudo, proceritas, rectitudo, denſitas, rigiditas, & contraria. Itaque hoc puſillo capite peracto redit ad affectus fructuum, non ſine incuriæ exprobratione. Sic enim veteres illi, vt ſuſpicandi dederunt occaſionem, ſumptam materiam vbi ſemel deduxerãt, nunquã præterea recolebãt. Ait ergo duo: primùm, arbores in locis opacis, & à vẽto otioſis rectas prouenire ſimul, & proceras: in expoſitis vento ac ſoli, contrario habitu. Α'πνόοις, καὶ παλισκίοις. Quia multa opaca, quę ſoles non ſentiunt, ventos ſentiunt. At cùm dixit, ἀπνόοις, καὶ ἀσκεπέσιν: videtur palilogia in ſenſu. Εὔπνοον, ſi τὸ εὐ ſignificat mediocritatem, vt alibi

C diximus, minus eſt quàm ἀσκέπαστον. Τὸν αὐτὸν τρόπον. Idem euenire, ſi denſæ cõſitæ ſint. Quod & ſuprà de Punica dicebat, cùm his habet aliquam proportionem. Frequentes arbores alterã ab altera opacari. acutiùs ita iudices. Rectas futuras aſſentior, proceras, nego: niſi ſi quæ radicibus iis nitantur, quæ breui ſpatio multum trahant. Μανοὶ καὶ πρυνώδεις. Nihil hic agit hæc poſtrema vox: neque ad manus eſt, quàm huic ſimilem ſubſtituã, ſalua verecundia. Qui reponere voluerit, ψαμμώδεις, audeat. Theodorus poſuit, ſolutis. Hoc addidit Theophraſtus, cùm in priore mẽbro non poſuerit, πυκνοῖς. Tamen vbi rationem reddit, innuit τὸ πυκνόν. εἰς βάθος αὔξησις κωλύεται πυκνοῦ. eſt igitur ſolum denſum. Namque multa ſunt opaca loca, &

D à ventis auerſa, eadémque rara & ſabuloſa. Si ergo non eſt latè regnans & robuſta radix, totũ alimẽtũ abibit in ſuperna. Hoc eſt quod dicebat, εἰς τὸ βάθος. Quod contingit in raris locis: in quibus vtroque verſum diſtribuitur alimẽtum, & ſurſum & deorſum. Καὶ τὰ πνεύματα. Miſcet cauſas vtriuſque partis. Illa pertinebãt ad πυκνότητος, ſcilicet, κωλύεται ἡ εἰς βάθος αὔξησις: hæc ad aprica & vẽtoſa loca: quia trũcos exaſperãt, & in nodos cogũt vẽti. Quare propterea quòd euenit, vt in frigore, quoties horreſcim⁹. Inęqualitas excitatur in cute, repulſo introrſũ & humido, & calore. huius enim illud vehiculũ. Subſidet ergo caro in ipſis pilorũ interuallis: pilorũ rigor ſeruat in radicibus tenorẽ ſuũ. Ε'μπνοις, ſcilicet ἐν τοῖς τόποις: quod & ſuprà.

Διὰ τὴν ἐπίςασιν. Qui ἐπιςᾶσι, faciunt vt ſint: quod ſuprà dicebat, συνιςάντα. Condenſant enim flatus. at nodus denſitas eſt. Ε᾽κείνων δὲ. Iis cauſis ſublatis educuntur in altitudinem ſtipites. Amplifica tu, τὸ ἀφαιρουμένων ſic: ſiue abſint, vt abſunt in illis vmbroſis locis: ſiue auferantur fortè aut conſultò: cui operæ veteres etiam verbum excogitarunt, interlucare: quia Natura tam in vmbroſis quàm in apricis generat. Μόνον εἰς τὸ μῆκος, ſola longitudo. Quia prohibetur crementum profunditatis. Διὸ καὶ τὰ μὴ ὁμοίως. Confirmat ſimili narratione. Id, inquit, adeò verum eſt, vt quæ arbores abſunt ab ea ſpecie rectitudinis & proceritatis, ſi in eiuſmodi loca, opaca ſcilicet, atque auerſa tum ventis tum ſolibus, vel transferantur, vel in eis edantur natura, parem aut ſimilemq́ adipiſcuntur pulchritudinem. Vbi notandum eſt: nõ id omnibus arboribus euenire. Nam quę præhumidæ ſunt, in humidis ſitę diſtorquẽtur, quia propter vbertatẽ alimenti nequeunt proceritatis exceſſum ſuſtinere. Quod & alibi dictũ eſt. Τὴν αὐτὴν διάθεσιν, eundem habitum nãciſcuntur. Sic è contrario: populus in vdis recta & alta, in aliis flexuoſa & ſtrigoſa. Καὶ σχεδὸν ἰσομήκεις. Quin etiam penè æquant Abietum vertices ipſa robora: tantum abeſt, vt recta nequeant conſiſtere. Sũt in Petrocoriis nemora Quercuum proceritate viſẽda: non enim ſuperãtur iactu ſcorpionis. Καθάπερ φασί. Prudenter vult hæc recipi ſecundum famæ fidem. Α῎μα δὲ μανότερα. Aſſignat alios affectus non commodos neque vtiles. Raras tum haſce fieri, ac minus firmas. Hoc eſt contrarium habitui τῶν συνεςηκότων. ſanè ita eſt. Quercus è planis pulcherrimæ: cæterùm ex eis parata tigna fatiſcunt: ſolutiore namque materia ſunt.

Theodotus, ὀρθαὶ καὶ λειότεραι, καὶ ὑψηλότεραι. Proceræ, læues atque excelſiores: nempe idem ex prima & vltima voce. Α᾽ςραβῆ, quæ non ſunt ſtrabæ, ſed rectæ. Inde namque intuitionis obliquæ deductio ad oculos. Alibi vox eadem ſignificat, quæ in operæ non obtorquentur. Sanè columellam è iuglandis ligno habemus ad lectulum, quæ ita ſe contorſit, vt baſis quadrata qua parte latera dirigebant, ea nunc prodeant cuſpides angulorum: præbeátque ſitus rhomboidem diametrum.

Η῎τε εἰς βάθος αὔξησις. Incrementum enim profunditatis altitudinem vetat. λευκότης. Altitudo profunditatis eſt, atque ſi dicatur, color albedinis. Et ſanè incrementum vetat incrementum.

Διὰ δὲ ἐπίςασιν, retorſionis & conſiſtentiæ cauſa. Nihil eſt in Græco exemplari, quod reddere queat retorſio hæc. Ε᾽ν τόποις γένωνται τοιούτοις, cùm hoſpitata locis huiuſcemodi fuerint. Quin arbores quibus locis proueniunt, ciues in iis ſunt, non hoſpites: πολῖται, inquam, non ἐμπεπλασμένοι, vt ait Iſocrates ad Philippum. Et priuatim Quercus neutiquam ſunt hoſpites in opacis.

CAPVT XIII.

XIII. capitis argumentum. Quæ fructus amittant, & quare. De Ficuum, & Palmarum culicibus atque caprificatione. Quamobrem culices exeant è caprificis. Serotinas non amittere fructus. Non quævis loca egere caprificatione. Cur biſera ac triſera ficus.

A ΠΟΒΛΗΤΙΚΑ δὲ μάλιστα. Hinc caput à ſuperioribus abſcindendũ: redit enim ab affectus fructuum, & maturationis & cruditatis: qui congeneres affectus ſunt retentionis & amiſſionis. Aut enim amittunt, quia crudi neque poſſunt perfici, & humore deſtituantur: aut crudi ſunt, quia amittuntur, præueniente maturitatem lapſu. Partimur hoc caput in quatuor. Primo loco duas reddit rationes, quare cadant fructus ante maturitatem. Secundo loco de caprificatione. Tertio quæſtionem mouet circa culices. Poſtremo veſtigat cauſas, ob quas non omnibus locis opus ſit caprificatione. Α᾽ποβλητικὰ φασι πρὶν πεπᾶναι. Quia cadunt alias, vbi ſunt maturi. Pauci diu ſeruãtur incolumes: vt pruna viridia, ventrioſa, producta in colli exilitatem cucumeris obtorti modo. Earum quæ in arbore paſſa fuerunt ſoles & frigora, ſapor excellentiſſimus: in pingui ſuaui iucunda dulcedo. Duas, vti dicebamus, affert rationes: vnam retentionem humidi cuiuſdam ſimul atque flatus, vt ficus. De flatu ſequenti capite planiùs. Συμβαίνει γὰρ ἅμα τῇ θερμότητι τῇ ἐκ τῆς περιττώσεως συγκατακλείεσθαί τι πνεῦμα. Quia humorum multum calor dilutus cùm diſſoluere nequeat, agit, ſed non peragit. Agitatio fit igitur partibus attenuatis, ac motis, nec diſcuſſis. Ratio altera. Debilitas appendiculorum, tam ſecundùm ſe, quàm reſpectu ad fructus magnitudinem: cuiuſmodi eſt Amygdalum, Pyrum, Malum. Cùm enim grauia ſint, facilè ſentit pediculus incommoda diſtentionis ex pondere. Præſertim cùm aliæ quoque ſuperuenire queant cauſæ, velut humiditas nimia, nimia ſiccitas. Ideò dixit verbum illud peculiare, ἐκρήγνυται, & ἀσθενὲς ποιοῦσι. Et repetit vt geri copia flatuum. An uerò flatus pondus addant? Addunt, quia ſunt terreſtres. Tum ſi ſunt puri aerei, etiam addunt in ſchola Peripateticorum. Γ᾽ ῥᾳδίως ἐκπίπτουσι διὰ γένηται. Dicit iacturæ facilitatem. ὅπως οὖν, minimis quibuſque momentis. Τὴν πρόςφυσιν ἀσθενῆ. Non dixit pediculum debile, ſed omninò appenſionem: vt & materiam tangat. & quantitatem, & qualitates. Ε᾽πιγίνεται μέγεθος. Vt non ſolùm grauentur humore, ſed etiam aggrauentur flatu. Ε᾽πιπέλαμψιν dixit τὴν σύλληψιν. Propterea quòd accipiunt ab altrice tellure intra ſe: ideò, ἐν, ἐπὶ, λῆψιν. Τ᾽ γενομένης τινός. Non cuiuſcunque, ſed certæ quæ ponderi nequeat in pediculo reſiſtere: tum grauet in fructu. Id quod in Amygdalo & Ficu mirum: ſuccus enim admodum glutinoſus. Η῾ δὲ ῥόα. Aliam cauſam externam Punicę adiungit. In Cytinos (ii namque calycis figura) cùm deſcenderit humor cæleſtis, debilitari. Quam ob cauſam excogitata ſũt arte remedia: de quibus mox. Nota loquutionem Atticis vſitatam: ἡ δὲ ῥόα, ſubdit, πάσχει. Huius exempla poſita ſunt à nobis in familiaribus exercitationibus. Simplex oratio fuerit

tio fuerit. Punica quoque hoc in numero eſt: quippe cuius Cytini facilè dilabantur. Prima ratio. Debilis illorum appenſio, πρόσφυσις, adhæſio naturalis ei loco vnde ſunt exorti. φύονται nanque: ac propterea προσφύονται. Altera ſequitur ratio, cuius hæc prior eſt fundamentum. Humore cæleſti occupati facilè labefiunt. Ὁ δ' ὅταν ὕσῃ, ἀπο ὑετὸν ἐπιγίνεται. Ψεκάδες καὶ δρόσοι, minutæ pluuiæ roréique. εἰσδυόμενα, ſubeuntes propter exiguitatem. κατὰ τὸν ἄρβον, in ſinum Cytini: qui ſanè cauus eſt. Ἀπορρήγνυσι. Humoris mollitia ſoluit retentricis facultatis contentionem. Ob id infert, ποιεῖ τὴν βολήν. Caſus cauſa eſt, non efficiens, ita vt verbum ποιεῖ iure poſſit accommodari: ſed antecedens. Grauitas enim eſt caſus cauſa. Διὸ καὶ κατάγουσι τὰ δένδρα. Artis parata præſidia. Curant, vt arbuſculæ ipſæ breues ſint ac ſubductæ. κατάγουσι, deducunt. Hoc faciunt præciſione ac permittendo vt fruticent. Καὶ ἐκ ἀφιᾶσιν ὑψοῦσθαι. Non concedunt elationem in proceritatem. ἀφιᾶσι, amandant. Hoc fit ceſſatione, ſi non attondent. Arboreſcerent enim. Quare id faciunt? Vt ex imbecillitate exilium ramorum nutent Cytini. Quo fit, vt os auerſum à cælo, non excipiat humores. Hoc eſt quod aiebat, μὴ ὀρθὰ γινόμενα δέχωνται τὸ ὑγρόν. Ῥάβδους ἀνάπαλιν. Par eorum conſilium qui iubent virgas pangi. Ob tenuitatem ſurrectos nequeunt ſuſtinere Cytinos. Quid hîc eſt τὸ ἀνάπαλιν? Diuerſa ratione, atque alii. εὐθὺ, ſtatim in ipſis vitæ rudimentis. κατανεύουσι, deorſum nutent. Ὅτι δ' ὑγρότης. Alia docet Hiſtoria lapſionis cauſam eſſe humiditatem. Pyris & Amygdalis humefacto auſtris aere, atque nubilo tum flores cadere, tum etiam primores fructus qui ſtatim ſint flores ſubſequuti. Κἂν μὴ βρέχῃ. Ne quis occurrat: fortaſſe aliunde humorem ſuppeditatum: δι' ἀέρων ſcilicet, vt infrà.

Μετὰ τὴν ἄνθησιν. Suprà quoque deteſtabatur eiuſmodi pluuias tanquam intempeſtiuas. Ἐν τῷ συμπερᾶναι. Epilogus duarum cauſarum, quarum altera eſt in priuatione, ſcilicet cohæſionis debilitate: altera in actione: grauitas ex magnitudine, ὄγκος. Τῶν δὲ συκῶν. Miror quo conſilio Theodorus hinc abſciderit caput nouum. Eiuſdem affectus tractatio eſt, quippe caſus: de quo reddenda ratio eſt in Palma & Ficu, quemadmodum in Cytino factum eſt. Ait ergo, quòd Palmæ, quòd Ficui labantur fructus, eaſdem cauſas eſſe: aliam verò præterea quæ ſita ſit in principiis ſpeciei: quam ſpeciem obſcura ſanè voce minus exercitatis, διάστασιν vocat. Quippe ſpecies differentia conſtituitur, qua diſtat ab aliis ſpeciebus. Et apud acutiora iudicia ſignata ſanè vox eſt. Diſtant enim ſpecies per differentias potius, quàm differunt. Differre actiuum eſt. vt, nubila differt: &, differor doloribus. Differentiæ differunt actiuæ ſpecies ipſas, id eſt diſtrahunt: quæ vbi dilatæ, diſtractæve ſunt, tum verò διίστασι. Vt poſt motum ad generationem ſit quies in ſubſtantia. Idcirco Plato alio flexu, paſſiuo ſcilicet διαφερόμενα, non διαφέροντα. Eſt igitur hæc ſententia ac ſi dicat: Iis

A in cauſis conuenit cum ſuperioribus tam Ficui quàm Palmæ: peculiarem tamen habent præterea cauſam, quæ fundata eſt in natura ſpeciei. Quippe cadunt & propter appendicum debilitatem, & propter pondus ac magnitudinẽ: & quia non matureſcunt natura ſua. Quamobrem cadunt ante maturitatem. Διὸ καὶ ἐρινάζουσι. Vt hanc iacturam tollant, adſerunt Caprificos. Τῶν δὲ ψηνῶν. Cauſam declarat quare emigrent culices. Nam ſi in Caprifici fructu nati ſunt, indidem alimentum ſibi parare poſſe par eſt. Id quod in primo politicorum Ariſtoteles: ταῦτα γὰρ ἐξ ὧν γίνεται, τροφὴ τὸ λειπόμενον. Quia, inquit, intus humor nullus idoneus ad eorum cibum. Infrà enim dicit ἐκ ἔχοντα τροφὴν διώκουσι τὴν ἐπὶ τῶν συκῶν. Notabis verbum

B διώκουσι. Nam mouebit infrà quæſtionem ſuper verbo hoc. Συμβαίνει δὲ τοῦτο. Eas arbores ficiferas appellat ἐρινάζομένας, ſuapte ſcilicet interna forma, non autem à Caprificis arceſſita. Quia nõ ſolùm appenditur Caprifici ramus cum Olynthis ramis ipſis Ficus, vt inde in hanc euolent atque ingrediantur: ſed etiam μὴ ἐρινάζομένων, ſi non appendatur: quin è Caprificis euolant atque inuadũt ficos. Ἐπιγίνονται ἐπ' αὐτῶν τῶν συκῶν. Hîc non ſignificat innaſci, ſed accedere. Quia non ingenerantur, ſed ſuperueniunt. Ἐπὶ τῶν ἄκρων. In ſummo ficeti limite: vnde culices ad ficos ſecundo vento deferri queant, conſerunt Caprificos. Hæc eſt ἡ πτῶσις αὐτῶν. Malim tamen legere ἡ πτῆσις, vola-

C tus. A puppi ventus, ex Homero. Κατ' ἄνεμον, ſecundo vento: ſicuti κατὰ ῥοῦν & κατ' ἴχνος. Ταῖς δὲ θεραπείαις, artis diligentiam. Quæ Caprificus eas obſeruet ſpecies quæ fructibus ferendis conueniant cum Ficuum ſpeciebus. Καὶ μέσαις μέσους, qui medio tempore fœtificant. Διαχέοντες δὲ τὸ μέσον. Adaperta media Ficu, ſuperfluam depaſcunt culices humiditatem. Hoc primum commodum, vt ſubtracto quod exuberabat, à calore natiuo reliquum poſſit excoqui. Altera vtilitas: iuuari calorem hunc ab externo calore, cui patere queat aditus per foramen illud. Καὶ τὸ ὅλον δὲ πνεῦμα. Plurimum (ſicuti dicebamus) tribuit ſpiritui Theophraſtus. Ne intus ſuffocetur, laxiore ſpatio liberiùs vt commeare poſſit: hoc naturæ commento cautum eſt. Niſi etiam velit peregri-

D nis auris ſubeuntibus crudum ſuccum domitari. Agitantur enim intus: atque ex motu calor. De interno tamen ſpiritu ſentire, ſatis patet ex ſequẽtibus. Euenit enim ſimul cum calore illo elaborato ſpiritum includi. Κατειργασμένη. Elaboratum intelligit eum, qui animæ concoctrici facultati attributus eſt. Erat enim prius inutilis calor. Incluſum autem dicit, nõ obſeſſum, ſed inſitum. Elixationis exemplo vtitur. Fit enim flatus intus, qui ei tatus partim per bullas exit, partim viſum fallit. Eo flatu cum humore abſumpto ἐμμένει, ſcilicet fructus. Quia ſuprà caſus cauſam dicebat flatum, καὶ ἅμα τούτοις γε καὶ πνεῦμα τῶν γίνεται μεγεθος. Εὐλόγως δέ. Duas proponit cauſas excutiendas, quare ingenerentur culices, & quare exeunt. Exequitur priorem hiſce verbis, γίνονται μὲν. generantur.

portionem in Ægyptia Moro. Nempe ſimili apertione, ne cadant, comparari. Εἰ ταν.αι περὶ ὃν: vt ſuprà ἀπονίσιεν. καὶ ἀπογενέσιν: ſicuti ſuprà ἀφῆκαν. Α᾽λλὰ πῶς διαμφισβητοῦσιν. Hæc eſt alia capitis pars, qua ſuper hac materia quæſtionem expedit. Eam malè ſeparauit à toto huius tractationis corpore Theodorus, vt eſſet aliud ſeiunctum caput. Nam peracta quæſtione, redit ad idem quod hic relinquit. Quæſtio ſita eſt in contrariis. Culices aperire dixit. At contra videri. Occludi potius ab ipſis atque effici, vt conniueât oſculorum labra: quamobrem arceri pluuias atque rores, quominus ſubeant: atque ita non cadere. Cadere nanque receptis illis humoribus: vti ſuprà dicebamus. Ideo dixit, τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου φέρει. Παρεγφέρειν: melius εἰσφέρεσθαι. Τ'ῷ ἐνδιερμαινομένῳ. Suprà dicebamus, Punicorum Cytinos cadere, pluuia roréve imbutos: atque ibi cauſa erat partium laxatio: hic aliam reddit cauſam, διαθερμαινομένων. Excalfacto humore illo. Calore igitur extraneo: quando prohibetur διαπνεῖν neceſſe eſt fieri putrefactionem. Omnino verò aquis inceſſentibus labi. Σημεῖον δέ. Alterum argumentum τῆς σημειώσεως. Si non habeant quas applicent Caprificos: hoc eſt μὴ ἔχωσιν ἐρινάζειν: aſpergunt arena, vt ne hient. Sane conuenit hoc cum iis quæ ſuprà dicebat d[e] ſolo puluerulento. Ideo repetit, ὅτι κονιομένων … ἀφύει. Nota participium à verbo puluerare. Hoc vt. boni κονιομένα, ſepties vtitur hic, non ſolùm non veritus obtrectationem Theodori, qui fugitat haſce repetitiones: ſed etiam viſus vltrò affectaſſe τὴν ἀφέλειαν, καὶ τὴν ἁπλότητα. Ea cùm diuinus Præceptor ſuas condiuerit Hiſtorias, Theodorum compulit ad affectatam orationem: quam tamen quidam barbari ore duriſſimo propterea vel Ariſtotelica phraſi ſcripſerunt eſſe potiorem. Hæc non ſemel obteſtati ſumus: propterea quòd tam flagitioſi iudicii non ſemel dare pœnas meriti ſunt. Τὰ δὲ ὀψὲ ἐκφύει. Certum argumentum quod concluſione, non apertione fiat maturatio à ſerotinis fructibus. Qui ſunt ſeri Ficus, inquit, ii non hiant: ideo non cadunt. Μετὰ ταῦτα ἐκφύοντα. Scilicet poſt illum καιρὸν, in quo alii Ficus hiant, ipſi non hiant. Καὶ ἅμα τῆς ὥρας. Poſſet aliquis obiicere: at iidem tandem etiam hiſcunt. Reſpondet, hóc fit cùm iam validi ſunt: neque patiuntur tum propter hoc, tum quia fauet anni tempus, videlicet calore ſuo μεταβεβληκυίας: quia mutata eſt temporis conditio ab humido ad calidum & ſiccum. quocirca non decidunt. Τὴν μὲν οὖν αἰτίαν. Nunc ita ſoluit quæſtionem, vt oſtendat has ſententias minùs inter ſe pugnare, οὐδὲν ἐναντιοῦσθαι, reſpondet illis ad initia quæſtionis αἰτίαν ἐκ τοῦ ἐναντίου. Sed (vt ſolet ſemper) pinxit hanc ſententiam colore viri ciuilis atque temperati: τέχα, inquit, ſumma reſponſionis. eſt exiccatio. Aſſentitur, ab imbribus noceri: quæ verò dixerit aduerſarius, eò demùm ſpectant, vt exiccatione res peragatur. Ε᾽μβρόμα … Imbribus affectos Ficus debilitari ac decidere, flatibus conceptis. Et attribuit

A motui, quod erat rei motæ. Flatibus oppleta abiectio: id eſt Ficus flatibus oppletos abiici. Confudit effectum cum ipſa cauſa. Iactura enim non eſt flatuoſa, ſed à flatu euenit. Κατὰ τὴν … ἀναξηραινομένην … Conciſa oratio, & ἀσυμμετρία. Εἰ μὲν οὖν. Quia videtur adhuc ſtare quæſtio ſic: non dubitamus de exiccationis vtilitate: at tu ais adapertos Ficos amittere humorem ac flatum ſuperfluos: admittere præterea cōſtrictrices auras ac tepores idoneos: nos autem dicimus occludi: patet hoc poſt culicum ingreſſum: atque ex ea concluſione maturationem fieri. Hac de cauſa Philoſophus modeſtiſſimè vtranque recognoſcit diſceptationem: atque vtrique dat quod petit: ſibi tantùm retinet iudicium ac ius conci-

B liationis. Si contrariæ, inquit, non ſunt ſententiæ: ſatis patet in ſiccitate cauſam eſſe: … οὐδὲ ἐναντιοῦνται: ſin ſunt contrariæ, illa ſententia quæ fouet apertionē, intelliget intus omnia trāſigi interni autoris opera. Hoc eſt ἐκείνως, illo modo. Foris autem eſſe aliquid nocumenti ad caſum. hoc eſt καὶ εἴ τι … Et ſiquæ extrinſecus accedit cauſæ. Ita digeſſimus hanc ſolutionem: quæ cùm eſt longè obſcurior ipſa in diſceptatione: tum per illa ἐκείνῳ & ἐκείνως, confundit ita partes, vt quiuis arbitratu ſuo diſtorquere poſſit. Οὕτως δέ. Sic, ſcilicet vti dicebamus conniuendo fieri: ab externis omnia prouenire. Nempe caſum à pluuia ſeſe inducente: atque ideo eſſe opus occluſione qua arceantur impedi-

C mento. Τῷ ἐν μέλλειν. Vt ſuprà de Cytinis dicebāt, qui ſurrecti recepto humore vitiantur. Πεσεῖν δέ. Alias caſus occultas adiungit cauſas, veluti morbos. Morbi tamen, inquit, communes omnibus fructibus ſunt, etiam iis qui non cadunt. Dixit autem ἴσως, quia morbus, qui eſt cauſa vt cadant Ficus, non poteſt eſſe communis iis fructibus, qui non cadunt: alioqui non eſſet cauſa caſus adæquata, ſed contingens aut pro natura ſpecierum. Τοῦ δὲ συμβαίνειν. In ipſa quæſtione adhuc verſatur circa id quod ſuprà reliquerat. quia videbatur abſurdum, poſt apertionem occludi Ficus: in id nunc intendit, vt cauſam reddat. Α᾽ναγκαῖον … αἰτίαν. Eſt neceſſitas ex propoſito ac profeſſo. Neceſſitas doctrinæ: ſicut eſt neceſſitas concluſionis in demonſtratione. Redden-

D da verò eſt cauſa, quia non eſt manifeſta. Partes enim hæ ſunt Philoſophi. Ex officio neceſſitas ergo: Quæ eſt ſpecies τῆς ἀξιώσεως. Cùm tamen obiecto quæſtionis ipſe nullam cauſam declarauerit: nobis impoſuit iugum huius neceſſitatis. Ratio igitur eſſe videtur, quòd Ficus contrahitur intus exſiccata. Τὰ μὲν … Et commodo affine declarat nocumentum. Amittere ſuprà dicebat … Non mirum igitur eos effici deteriores. Καὶ διότι … Hic ponit … pro Ficu adoleſcente. Μᾶλλον … Non igitur ſunt deteriores quia ſint defectæ ſucco à culicibus abſumpto: ſed quòd eo conſumpto appetunt tantundem. Ideo dixit … magis quàm antea: & plu-

τὸν, ἀλλ᾽ ὅμοιον. In fine ſecundi Hiſtoriarum narrauit abundè quæ repetit hîc. Quia ſimile ſtudiũ in Palmis quod & Ficubus: appellant opus illud ὀλυνθάζειν. Propterea quòd ὄλυνθος fructus eſt Caprifici: oſtendit autem ſimilitudinem, & non ταυτότητα. Quia Ficubus culices immittuntur: Palmis maſculæ flos, puluis, lanugo. Non ſunt eadem: opus ſimile. Quid hac in re ſentiendum ſit ex Herodoto ac Polluce, ſatis eſt à nobis dictum in Hiſtoriis. Ποιοῦσι ξηρότητα. Tria dicit emolumenta. ξηρότητα, deſiccant: quod & culices: ἄνοιξιν, quod & in Ficubus fiebat: θερμότητα, quia ſemper obteſtatur ἀνοίξιν. Calore laxant palmulę partes, vt ſpiritus maturantes liberiùs commearequeant: quos idcirco vocat Hippocrates ἐπιφανεῖς. Ita habemus finem eundem maturationẽ: autorem eũdem calorem: inſtrumenta intima eadem ſpiritus [illegible] eadem pulueremm: partim alia, lanuginem, florem: modum eundem ἄνοιξιν: modum non eundem, quandoquidem Ficus pertunduntur: Palmula non. Φασὶ γὰρ δή. Cauſam expreſſam quam profiteretur, cùm videret deeſſe ſibi, quod potuit, appoſuit exemplum in natura Piſcium: quod eſt in Hiſtoriis Præceptoris. Oua edita à fœmella ſequutus mas aſpergit ſuo ſemine: atque ita demum fœcunda fiunt ac vitalia. Ἀλλὰ τὸ ἀμφοτέρων. Etiam proportio inter Ficum & Palmam conſiderari poteſt ex ipſis appendicibus: quia vnius natura ad aliam refertur. Quia de caſu loquitur, hæc potuit addere: nam propter maturationis tractationem, vidétur hîc frigere.

Lego τὰ μὲν διὰ τὴν ἀπόληψιν. Et κύπτες ἀπολούμενος, non autem αὐτοὺς διαφθαρέντας. Et negatiuè ἐπὶ τῶν μὴ ἐρινα ζομένων. Et ἀνοιγνύς. Et πίονας, non πλείους. Et ἐκ ἔχοντες δὲ τὴν τροφήν. Et καταβορείους. Et χεῖν τὴν ἰκμάδα ἔχειν, non χώραν: vt fatali negligentia poſitum eſt penè infinitis locis alterum pro altero. Et ἀμφοτέρων, non autem ἀφορίας. Et ἀναπνέοντα, non autem ἀναπνέουσι. Et ἱερασμῷ, non autem θαυμασμῷ.

Theodorus διὰ τὴν ἀπόληψιν, interclusi humoris. Non expreſſit verbi circunſtantias quas in Commentario declarabamus. Et omiſit hîc πνεύματος: contrà illa addidit, vt nihil reſiſtere valeant. Πνευμάτων ἐπιγίνεται μεγεθος, flatus vehementes inuadunt. non: ſed potius ingenerantur. Οὐκ ἀφιᾶσιν εἰς τὸ ὕψος, nec in excelſum excurrere. Ambitioſé. Subire, excreſcere. Philoſophica ſimplicitate. Τούτου χάριν. Ad rationem. Non rectè. Nam tametſi Cicero dicit, fuit ad rationem Reipublicæ glorioſum: tamen aliuſmodi eſt. Saltem pronomen addidiſſet, quod referretur ab illa coniunctione vt, ſic: ad eam rationem, vt. Κἂν μὴ βρέχῃ, etiam ſi non pluat. Imò verò intelligit omnem modum cuiuſcunque humectationis: pluuiæ, roris, ſcatebrarũ curſu naturali, & qui fit per alueos, quem ſuprà vocabat ῥυτόν. Quare etiam ἄρδευσιν ſuprà dicebat. Ἐν τοῖς αὐτῶν διαστήμασι, in interuallis. Omiſit αὐτῶν: malè & obſcurè poſuit interualla. Non enim differentias quiſpiam

A agnoſcat ſub hoc nomine interualla. Sunt enim vera entia, non autem κενά. Et facit ſuſpicionem non intellexiſſe quid id ſignificaret. Denique arborum interualla ſunt loca vbi non ſunt arbores: at διαστήματα ſunt, quibus arbores conſtituuntur.

Περιστάσεις τῶν ἐπὶ τῶν συκῶν ἐρινῶν. Theodorus addidit, grauidæ groſſis. Συμβαίνει δὲ καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν μὴ ἐρινα ζομένων, ὅταν ἐν αὐτοῖς τῶν συκῶν ἐπιγένωνται. Theodorus aliter legit, aut arbitratu ſuo ac more concinnauit. Quod idem plerunque euenit: ſi non Caprificus appendatur: modò Caprificus ipſa proxima ſit, in qua culices ipſi fuerint procreati. Nam ſanè Græcus codex etiam Ficis ipſis attribuit culices. Πρώϊαι πρωΐοις, ma-
B turis matura. Aduerbium πρωΐ maturè dicitat maturum non dicit τὸ πρώϊον, ſed potiùs feſtinum. Nam Latinè tam τὸ ὥριον maturum erit, quàm τὸ πρώϊον. Addidit autem illa laſciuè admodum. Atque ita Caprifici adſcitur ſatus: neque ex interpretis fide. Nec minore affectatione illa. Διαχωθέντος δὲ τοῦ μέσου: cùm autem morſu crebro culices ora Ficuum aperuerint: ex Plinio potiùs, vt penè ſemper, quàm ex officio interpretis moderati. Nã quid hîc crebro? Quid morſus? Vbi dentes eorũ vidit? Nam ſanè proboſcidis acuto mucrone pertundunt: tubi cauitate ſuggunt. Neque ſignatè ἀναβιβρώσκονται, abſumunt. Nimis remota vox eſt. At Philoſophus ipſe præſcribit fidei limites cùm dicit ἐκ ἔχοντες τροφὴν, εἰκὸς ἂν ζῶσι. Δίοδον ἐνδιδόασι, aditum auris præbẽt. Imò aeri, non auris.
C Non enim volunt refrigerari: ſed κατεργάζεσθαι τῷ ἀέρι τὴν τροφήν. Εὔπνοα, ſpirantia. Nequaquã. Nunquam fient vt ſpirent Fici. Sed vox hæc exponit illud δίοδον: quia flatus exeunt, & viciſſim perflantur. Θερμότητι τῇ κατεργασαμένῃ. Conficiente, actiué. Sic facilior eſt ſententia, quàm ſi paſſiuè accipiatur, vt nos faciebamus. Συγκατακλείεσθαι, interſeratur. At ſerare non habet claudendi ſignificatum, niſi in compoſito vno reſero. Καὶ εἰσδύεται πάλιν εἰς τὰ ἐρινά. Gigni ex Caprificubus, & rurſus eaſdem ſubire. Quomodo putauit idem τὸ ἐρινὸν, καὶ τὸν ὄλυνθον? Nam ſanè ὁ ἐρινὸς Caprificus eſt. At τὸ ἐρινὸν groſſus: id eſt Ficus immatura. Sed aduerbium πάλιν deduxit ad hoc ipſum. Non tamen recurſum ſignificat, ſed
D cõtrarietatem motuum in verbis εἰσδύεται καὶ ἐκπέτονται. Non enim rurſus olynthum ingrediẽtur, vnde fames eos expulit, & adegit quęrere coloniã opulentiorem. Haud ſanè reducat ad ieiunas ſedes natura, quæ docuit eos ſibi parare penum vberiorem. Ξηραὶ γὰρ γίνονται φύσει. Spontè Poma ſiccentur. Non ſpontè, ſed ob venti rariram. Σύμμετρον ἐνδιδόναι τὴν τροφήν. Modicè alere poſſit. Vbique τὸ σύμμετρον modicum interpretatur. M. tamen Tullius minus eſſe modicum quàm mediocre, docet in Paradoxis. Ad vulgi opinionem mediocris, ad tuam nulla, ad meam modica. Διαπνεῖν, exhalare. Prohibetur ſpiritus, quominus commeare poſſit. Fit quædam proportio ſuffocationis. Κρατεῖ ἀντιπεριϊσταμένη. Calor ſeſe colligens atque reſiſtens exuperat. Specioſa interpre-

tatio. Non tamen eo tempore ſeſe colligit calor: quin copioſè diffunditur, adeò vt circumueniat & reſiſtat contrariô. Περιάπτειν, iniiciant, applicent, alligent, aptent: vt Cicero loquitur. Συμμύειν καταρτισμένα, protinus comprimantur. Iniuriã fecit ſententiæ ſimplicitati, temerarii aduerbii affectatione. Ἀνάγκη τινὰ λέγειν αἰτίαν. Illi ergo cogãtur cauſam dicere huiuſce ingreſſionis: propterea quòd ingreſſio non poteſt eſſe cauſa compreſſionis & coarctationis. Quocirca ſi dicunt fieri compreſſionem: dicant igitur, vt quid illi culices ingrediantur. Itaque onerat aduerſarios cauſæ dictione, non autem ſeipſum, vt vertit Theodorus ſic: cauſam aliquam reddamus neceſſe eſt. Nã ſanè nullam reddit ipſe. Ita putat eos, quam reddant habere nullam. Ingreſſio enim non eſt compreſsio, ſed apertiô. Μᾶλλον ἰσχυροί τι. Theodorus addidit ambitioſè lacteum. Neque expreſsit τὸ μᾶλλον, quod ſignificat vires: neque τὸ πλείω, quod ſignificat auiditatem. Humorem ampliorẽ vehementiùs trahunt, niſi mauis auidiús. Κηρύττουσι, clamitant. indicant. Διαφέρειν, referre. Imò, excellere. Διαχάσκειν, dehiſcere. Sanè ſic vulgò ſonat. Verum haud ita eſt in re. Nempe venti Septemtrionalis flatu Ficus συμμύουσι: quod & ſuprà dicebat. Non hiſcunt ergo. Sed ita eſt accipiendum, vt ſuprà ſumus interpretati. Τὸ δ' ἐνίους τόπους μὴ δεῖσθαι. Eſſe autem quæ caprificatione non egeant. deeſt, loca. Nam locorum natura fit id. Quæ ſi non exprimas, ſuſpicari queam eſſe Ficus ſpecies quæ egeant & quæ non egeant. Ἀγρίων, erraticis. Ita placuit antiquis ſylueſtres plantas appellare: cùm tamen veriùs ſua obtineant domicilia, quàm ſatiuæ. Iſocrates in orationibus ad Philippum, & de pace, τοὺς πλανωμένους milites, etiam ἀπόλιδας vocauit: alia ſanè ratione, atque Latini errones. Ἐντεῦθεν αὐτῶν ἦν τὸ τέλος. Eatenus finem natura deſcripſerat. Præſcripſerat. Φύεται γὰρ καὶ αὐτόματα. Spontè naturæ poteſt conſiſtere. Imò, gigni. Sed Theodorus nimius eſt hoc verbo & aliis quibuſdam. Κἂν ἀκαρπώτους ἔχῃ τοὺς καρπούς. Theodorus legit ἀοράτους: minus benè. Ait enim, viſu incognitum. At quis de fructu iudicet quem nunquam vidit? Καλοῦσιν ἐλλωσθάζειν. Caprificari illas quoque fari conſueuere. Hîc etiam oſtendit ſuam peregrinitatem. Fari, eſt loqui: non autem appellare aut vocare. Εὔπνοοι, ſpirantiores: vt ſuprá. Θορόν, vitale virus aſpergit. Nullum hîc virus. Semen genitale. Ἐκ τῶν ἀπηρτημένων, ex remotis generibus. Ex appendicibus & affinibus generibus: non autem remotis.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. Denſitatem, robur, alimenti copiam, eſſe cauſas ſterilitatis. Quod fructui debetur abſumi in corpus arboris.

TΩ͂N δ'ὁμογενῶν. Arborum affectus ſuprà receſuit ab habitudine. Poſtea fructuum affectus, ſcilicet caſum aut ἐμπερίαν. Hæc erant indiuiduorum. Nunc arborum per-

A ſequitur affectus propter ſpeciem, ſcilicet generationem. Sanè alieno loco. Sterilitas enim & fœcunditas antecedit. Quippe neceſſe eſt priùs fructum gigni, quàm cadere. Generatio fructus eſt affectus arboris: caſus eſt affectus fructuum. Generatio fructum ſtatuit: caſus eſt fructus generati. Generis diuiſionem facit per differentias duas: quarum vtranque binis nominat nominibus. Altera nomina ſunt rem ipſam ſignificantia: altera ſunt metaphorica. Diuiſio eſt arboris agreſtis. Diuiſionis partes ſunt, ſterilis, fructifera. Hæc ſunt nomina rem ipſam reddentia, κάρπιμα, ἄκαρπα. Nomina metaphorica: dum fructiferas vocat fœminas, mares ſteriles. Sterilitatis cauſam attribuit denſitati: quia non tranſmittant. Item dicit eſſe robur nimium, quo ſibi trahendo conſulat arbor B ipſa. Non temere quæ bonæ ſunt habitudinis, ſibi ſolis viuere videntur: [redacted] quanquam ii generant vel plurimúm. Fructiferas præditas eſſe ſuperfluo quodam ſucco naturali: cuiuſmodi eſt in animalibus ſemen genitale. Hæc eſt ſententia. Verba verò fortaſſe corrupta ſunt. Τῶν δ' ὁμογενῶν. Omnino vult ſub eodem genere conſtitui, ſteriles & fœcundas. Videtur autem hanc partitionem agreſtibus tantùm aſsignare. Quaſi verò nulla ſatiua ſit ſterilis. Hoc autem falſiſsimum. Nam ſi verum eſt, vt ex Timæo diximus alibi, ſatiuas omnes olim fuiſſe feras: neque à ſeipſis, niſi cultu differre: neceſſe eſt in ſatiuis æquè inueniri ſterilitatem. Tranſlatę nanque ex feris locis agreſtes ſteriles, ſi ſunt natura ſua ſteriles: ſteriles per- C gent eſſe porró. Ita vidimus arborem Malum in prætura conuenarum ſterilem. Sic in ſatu cannabis & ſpinachiæ quædam ſemen ferunt, quædam non ferunt. Quanquam tam plauſibilem, ac receptam ſententiam Platonis, ambigua vt eſſet nobis Galenus ipſe fecit. Negat enim Betam vſquã ſylueſtrem à ſe cognitam: niſi, inquit, fortaſſe quiſpiam eam eſſe putet Lapathum. Cæterùm cùm Lapathum à nobis multo ſtudio, huius rei gratia cultum, nunquam induerit Betæ faciem aut ſaporem: etiamnum hæremus in illius ſententia: non omnem plantam mitem fuiſſe prius agreſtem. Neque conceſſerit Ariſtoteles, aut alius quis autor æternitatis Mundi. Appones ſuperioribus exemplis genera quædam Salicum: item Populi: D quæ neque ſatæ, neque cultæ faciem mutarunt. Ad hæc non ſolas agreſtes partimur in maſculas & fœmellas. Quippe diſtinguunt etiam ſic Perſicas, vtranque fertilem. Quibus abſceditab oſſe caro, fœmellam eſſe: cuius adhæret, maſculam. Itẽ obrotunda cydonia è fœminis, oblonga è maribus. Etiam in Peponibus agnoſcunt ſexum quidam. Præterea verba non cohærent. Sic enim ſcribendum fuit, τῶν δ' ὁμογενῶν τῶν ἀγρίων, ὡς εἰς τὰ μὲν ἄκαρπα, τὰ δὲ κάρπιμα, τὰ μὲν ἄρρενα, τὰ δὲ θήλεα καλοῦσι. Vt & illud obſeruemus: priore loco poſita ſunt ἄκαρπα: priore item ἄρρενα ponenda eſſe: ſic enim reſpondebit relata pars diuiſionis. Συμβαίνει γάρ. Hoc & ſuprà dixit: neque fuit hîc repetendum. Εἰς ἑαυτὰ καταναλίσκειν. Nequis miretur

retur in arboribus bonam habitudinem eſſe cauſam ſterilitatis:dat rationẽ: omnem ſuccum in ſua cõmoda conuertere. Obiectionis ratio eſt:propterea quòd fructus è ſuperfluo ſucco. In bona habitudine ſucci plurimũ. εὐτροφία hęc eſt ſimilis τῇ ἕξει athleticę apud Galenũ, non autẽ ei quã medicus intẽdit. De ea in comm. ad Thraſybulũ. συνοῦσ ἀυξήσεως, definitio ſeminis. Excremẽtũ vtile: vſitatè potius quàm exactè. Non enim ei competit excremẽti ratio tã nobili fine: & ex eo nutriũtur ſeminalia vaſa. Τρεπομένης, in corpus conuerſa. Vnde & τροφὴ dicta eſt. & ἀποτρεπομένης, à fructus generatione auerſa. ἀεὶ, ſemper. Quia ſi intermitteret, ad fructum conuerteretur. Καταναλισκομένης. Non abſumpta, ſed inſumpta in corpus arboris. Ἡ γὰρ φύσις. Hæc eadem verba ſuprà. Μὴ λαμβάνουσα τὸ σύμμετρον. Hic τὸ σύμμετρον non ſimpliciter ſignificat mediocritatem: ſed quantum commetiri debet vtrique natura, vt ex demẽſo conſtat & corpus & fructus. Οἷς μὲν οὖν ἔνιστε. In duo partitur naturam hãc τῆς ἀκαρπίας Quædam, inquit, per interualla ceſſant parere. Tales habemus nos quaſdã Malos. Tunc, inquit, ceſſant, cùm in ſe conuertunt alimentum. Οἷς δ' εὐθύς. At quibus natura ſtatim ab ipſis principiis vegeta eſt, & ad hoc propẽſa: in iis nulla fit intermiſſio. ἐνταῦθα. Aduerbium vice pronominis. ἐν τούτοις: quod ridiculè reprehẽdit Halicarnaſſeus in Thucydide: cùm null' non autor vtatur his antimeriis. ὅλως, nota eſt temporis. Sine intermiſsione: atq; hæc ita ſonant verba: itaque legit Theodorus ἄκαρπα: itáque emendatum eſt in Germanica editione, cùm in prioribus exemplaribus ἄκαρπα legeretur. Διὸ δὴ καὶ τῶν ἀγρίων ἔνια τοιαῦτα Cuiuſmodi τοιαῦτα? Primo loco poſuit ἄκαρπα penitus: ſecundo, ἄκαρπα αὐτά: tertio, ea quæ generoſum habent à ſpeciei principiis propenſionem ad generandum. Tum ſtatim ſubdit τοιαῦτα, ſanè miſerè ac negligenter. Ad hæc enim proxima iure conſuetudinis referendum videtur: at non poteſt. Hæc enim hic τοιαῦτα ſunt ἄκαρπα. Refertur ergo ad priorum continuationem. Ἐνίων καὶ μικρόκαρπα. Alibi dicit, τὸ μὲν δὲ ὂν ποιὸς μὲν ὄν. Ita hic τὴν μικροκαρπίαν coniunxit cum acarpia Magnas facit τοὺς ἀκάρπους: & magnas facit μικροκάρπους. Ita parum & nihil affinia ſunt in naturæ ambitu. Καὶ τὰ εἰς μέγεθος. Alius gradus. Ibi erat gradus conſiſtentiæ: vt quæ tantæ eſſent, tales item eſſent: hic eſt gradus motionis. Cùm eæ quæ propenſiores ſunt ad crementum, minores fructus ferant: adde tu, aut infrequẽtiores, aut infrequentiùs. Id quod facit in ficu Indica, μικρὸν καὶ ὀλίγον. Nota præteritum ὡρμημένα, non autem ὁρμῶντα. Hoc enim tempore deſignantur à Græcis principia & habitus naturales. Sic dicimus, τὸ τί ἦν εἶναι. Et Poeta, — *Laurus erat*: quòd & Plinius vſurpauit. Quaſi dicat, quæ naturæ impetu citantur ad crementum. Sic & ſuprà φύσεως ὁρμή. Exemplum apponit Indicæ Ficus: de qua ſatis in Hiſtoriis, & à Plinio repetitum. Μικρὸν ἔχει φύσει. Non ab euentu, neque aliquando, ſed ſemper tantillum: & auget σφό-

A δρα. μικρὸν, magnitudine: ὀλίγα, numero. Καὶ γὰρ σφόδρα. In frondes abſumit quæ ſunt vaſtæ. Non mirum ſi σφόδρα μικροὺς καρπούς: quia σφόδρα μέγα φύλλον. Ἀφ' ὧν δὴ καὶ τὴν ῥίζαν. ἀφ' ὧν, αἰτιῶν ſcilicet. Quibus de cauſis & radicũ fit generatio καθιεμένων: quas rami demittunt atque defigunt: vt apud nos Rubus. Niſi mauis ἀφ' ὧν βλαστῶν. Διὰ τὴν ῥίζωσιν. Quia ῥίζωσιν dixit alibi: Sicut apud Præceptorem ζῶα. Noua vox: ſi non eſt mendum. Ἴσως δ' ἀνάπαλιν. Quia eſt bonæ habitudinis, radices edit: aut contrà, non frequentatur fructuum magnitudine, quia nutrimentum in has partitur. Eſt igitur contrà ſic. Quia debilis, abſumpto videlicet in radices nutrimento. Nam εἰς ἄμφω nequeat: vt dicebat. Ἐν τοῖς ἐπέροις. In
B Hiſtoriis. Μονοκάρπων μονοκάρπων. Lego πολυκάρπων. Nam quid eſt μονόκαρπον? An quæ arbores vnicum modò genus edunt fructus? Nam quædam multa genera, vt Quercus. At ſententia falſa eſſet. Vide quid ipſe narret in Hiſtoriis de Ceraſi proceritate. Præterea nullam Ficum noſtratem vidimus ad noſtratis Ficus acceſſiſſe magnitudinem: tanto minus æquaſſe Iuglandem aut Caſtaneam. Adhæc, fac ita eſſe: non quadrat huic loco. Non enim tractatio eſt περὶ μονοκαρπίας, ſed πολυκαρπίας, μικροκαρπίας, ὀλιγοκαρπίας, ἀκαρπίας. Et magnas arbores ait, aut nihil ferre fructuum, aut parum aut paruum. Deinde more ſuo ponit ἐνδέχεται, καὶ τὸ ἐναντίον in Ficu & Vite. Ac ſanè ſuprà Vitis erat πολύκαρπος, quod & paſsim
C conſtat, nec ambigitur de Ficu. De Vitis verò magnitudine haud dubitabit, qui eam videat & Vlmos & Populos ſuperare. De Ficus inſigni magnitudine apud nos minimè liquet. Arbitror tamen ita eſſe: non enim prodidiſſet.

Lego ὅλως ἄκαρπα. Et ῥίζωσιν, non ῥίζωσιν: niſi ſit (vt monebamus) mendum. Et πολυκάρπων, non μονοκάρπων, vt diximus.

Theodorus δ' ἔστι τοῦ φυσικοῦ. Omiſit φυσικοῦ, magna culpa. Duplex enim eſt excrementũ, naturale, vt ſemen: non naturale, vt vrina. Ὀλίγον, paucum. Sæpe dubitamus, an hęc vox apud probatos autores apta ſit numero ſingulari ad quantitatẽ continuam deſignandã In epiſtola quæ attribuitur Ouidio ad Piſonem tamen legitur ſic: aut etiam pauco ſpoliata milite vincis. Ἀφ' ὧν ἱεῖσι. A quibus
D foliis radicum demiſſarũ. Infelix paraphraſis. Ait enim in 4. lib ἃ καθίησιν ἀπὸ τῶν κλάδων ῥίζας ἀν' ἴσχυρόντων. Videtur etiam in illis eſſe mendum: quę ſolutum fructum progeneret. Fortaſſe ſcriptum reliquit ſolum: vt & ipſe videatur μονοκάρπων legiſſe. Argutari potuiſſet aliquis acutior: μονόκαρπα eſſe quæ ſingulares ferant fructus, non autem confertos: at ſententia ſecum pugnaret. Vitis enim racematim fert. Singuli nanque acini, ſinguli ſunt fructus: vt in vmbellis cremiorum ſemina. Κληματουμένη, porrecta materia. Sarmentata, in pampinos porrecta.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. In arboribus optimam ſucci partẽ exhauriri fructificatione. Itaque fœcundiſsimam quamque vitã

m.

breuiſſima. Idem in animalibus quoque potiſsimùm gallinis. Debiliores habitudines, & raras corporum concretiones cauſas eſſe vitæ breuioris. Etiam ſecundum partes idem pati. Procatarcticas cauſas cum internis multùm coniungi. Democriti ſententia examinatur.

ΕΤ'Α Ο'Γ ΩΣ δὲ καὶ μακροβιώτερον. Hic affectus indiuidui tractatur, vitę ſcilicet tractus. Quã operam hic poſuit, propterea quòd deducit vitę breuitatẽ ex nimia fœtificatione. Cùm tamen mors ſit vltimus affectus: poſt omnẽ aliam materiam fuerat hæc tractatio ſtatuẽda: atque eò cauſæ conferẽdæ vel à concretione, vel à frequentia fœturæ, vel à ſolo, vel à cælo, vel à cultu tum nimio, tum nimis paruo, tũ vitioſo. Quinetiã de morborum cauſis fuit priùs ſcribẽdum, quàm de interitu. Eſt enim morbi & mortis idẽ etymõ, μόρος βίου. Partitur autem caput hoc in partes quatuor. Prima deducit breuitatis vitæ cauſas à duobus, à fœcunditate & à raritate concretionis: ſed illam manifeſtis verbis, hanc in illis implicatam. Ait enim fœcundas eſſe vitæ breuis. Tamen ſi alioqui natura ſua quæpiam debilis ſit propter nimiam humiditatẽ aut aliam cauſam: iis potius affectibus aſcribendam eſſe vitæ breuitatẽ, quàm fœtificationi. Adducet exẽplum ab animalibus: ſimul diffundit conſideratione ab arboribus ad fruges. Altera pars oſtendit huius affectionis modũ: quia particulatim moriãtur, non autẽ totæ, ſicut annuę plantæ: puta Triticũ. Tertia enumerat cauſas procatarcticas: quo loco multas cõparat inter ſe ſpecies. Quarta multis aliis affectib⁹ aut aſſignat cauſas, aut ab aliis aſſignatas reprobat. Καὶ τὰ ὀλιγόσπερμα τῶν πολυσπέρμων. Quia (ſicuti dicebamus) ἡ ὀλιγοσπερμία gradus eſt quaſi quidã τῆς ἀσπερμίας: ſiquis exactè non loquatur. Nam alibi demõſtratum eſt inter habitum & priuationẽ nullum eſſe medium. Non enim eſt non entis cum ente aliqua proportio. Comparatur igitur priuatio cum habitu, ἄσπερμοι, πολύσπερμοι. Deinde habitus ipſius gradus inter ſe, ὀλιγόσπερμα, πολύσπερμα: ſunt enim vtraque σπέρματα. Ὅσα δὲ ἀσθενῆ. Vt potior ſit cauſa breuitatis vitę imbecillitas habitudinis, quàm fœcunditas. Declarat autem imbecillitatem illãm per humiditatẽ nimiam, & mox per raritatem. Humiditatis autem cauſam, locum: ideo dixit ἔφυδρα: propter iã paratam materiam. Adeſt enim aqua: καὶ ἀλσώδη, propter materiam parabilem: quia locis vmbroſis ſitæ minus exiccantur. Addit autem ἄμφω, communem affectum vtriſque. Nam præhumida loca & opaca ſecum habent putredinis materiã. At raræ arbor concretionis non quidem materiam ſecum habet, ſed paratas partes ad recipiendum: quippe laxas & humoris appetentes. Hoc etiam ſuprà dicebat: eiuſmodi nanque meatus obnoxii ſunt externis impreſsionibus. Ἡ δὲ πολυτοκία. Videbatur fœcunditas abſque robore non eſſe: poſſe nanque & ſibi ſufficere & fœtui. Reſpondet ita quidem eſſe. Fœcunditatis principia felicia: quæque iudicari queant longioris vitæ fundamenta: euenire tamen vt diuturni penſi perpetuatione exhauſtæ fatiſcant. quare frequens partus multum aufert illius bonæ naturæ, qua conſtitutæ ſunt arbores fœcundæ πολὺ δ᾽, ἰσχυρός. Hic naturæ vigorem intelligit: quippe vniuerſalis naturę vim in ea ſpecie elucentem. Καὶ σπερματικόν. Et quod in ipſa natura primariũ eſt: ſicut in animalibus. Eſt enim genitale ſemen ſanguinis pars elaboratiſsima. Satis patet eius operoſa natura ex finis ipſius, ad quem ſemen ipſum apparatur contẽplatione. Eſt enim arbor poteſtate. Quapropter cùm arbor vna multa ferat ſemina, multas arbores ferre dicetur. Ergo ſeſe vnã multis in millibus repræſentando, multum amittat ſui neceſſe eſt. Ita fuit explicanda pars hæc Philoſopho, quã nudam reliquit nobis. Τὰ πολυτοκώτατα. Quæ maximè numeroſos edunt fœtus, & citò ſeneſcunt & intereunt. Hoc idẽ legimus & in Hiſtoriis animalium, & in Problematis. De animalibus hic ſπερμ... De arboribus καρποφόρα... Ita etiã tum πολύσπερμα, tum πολύκαρπα. Satis alterum erat: niſi πολύσπερμα etiam eſſe voluit πολυβλαστῆ. Καὶ τοῖς ὁμογενέσιν. Non erat admodum plena comparatio generum diuerſorum. Itaque congeneres etiã confert. Idem quoque pati, vt Vites. Magna admodum probationis efficacia in tam propinqua natura, cuiuſmodi ſpecies inter ſe ſunt. Μᾶλλον δὲ πολλάκις. Altera portiuncula partis huius. ὀλιγοσπερμία reducebantur ad ἀσπερμίαν. Nunc addit τῇ πολυσπερμίᾳ τὴν πολυτοκίαν: ſicuti πολυβλαστίαν addit τῷ βλαστάνειν. Ergo ſi πολυτοκία citam affert ſenectutem, πολυτοκία etiam aliquid adiunget mali. Quamobrem tabem ſequi & ariditatem. Ἀφαυαίνεσθαι, ariditate ἐξίσταται τὸ βίου: illud notat τὸ ἀπὸ hic. πολύσπερμα igitur erant fœcunda vulgò. Super hæc ſunt δίφορα, porrò τρίφορα: præter quæ etiam ἀείκαρπα. Δι᾽ ἀσθένειαν. Imbecillitatem, non ſanè ſpeciei: (quia tota ſpecies talis eſſet) ſed acceſſoriam, quæ euenit propter exceſſum ſuperfœtationis. Καὶ σιτηρῶν. Probè declarat ſuam ſententiam validiſsimo argumento. Nam fruges & olera poſtquam fructum ſuum tulerunt, eorum operis atque vitæ idem finis eſt. At quod his ſemel fit, arboribus ſæpe contingit. Facetè dicit, arbores poſt fructificationem quaſi interire. Sed latere nos, quia non ſit vera mors, ſed quies & otium ab laborẽ. Idcirco ſomnum quoque plãtis attribuebat Anaxagoras.

Διὸ καὶ ἐπέτεια. Hanc eſſe cauſam quare non excedant annum. Συναξαναίνονται. τὸ ξ, nota eſt motus & migrationis è vita. Suprà erat ἀπὸ τὸ σύν, quia ſtipula aut ſtipes cum radice ac ſemine ſiccatur, aut penè ſimul. Nam ſanè vltimas interire par eſt, quia primæ ortæ ſunt: & quia propiùs ſunt alimento: & quia longiùs abſunt ab arefaciente cauſa. Vbi non eſt inutuenda contemplatio. Radix enim, quia prima naſcitur, ac poſtrema interit, in hoc habet cordis proportionem: quia cibum prima ſumit, oris officium facit: quia eſt in ea prima concoctio, ventriculi vices gerit: quæ duo poſtrema ſunt ei etiam à diuino Præceptore attributa. Ἐκδεδομένης πάσης τῆς φύσεως. Edita omni natura: id eſt exhibita, exhauſta. Ἡ ἀσθενῆ γίνονται. Quaſi frugibus ob imbecilli-

imbecillitatem ac pauperiẽ primo quoq; ſumptu cella exhauriatur:arboribus propter opulentiam, non totum ſimul, ſed particulatim ſemper aliquid promatur è penu. Περιϊσαμένης ϑ' ὥρας, circumuẽtæ appetẽtis tẽporis inuaſione. Tãdẽ verò quod latebat nos,palàm factum eſt aliquando. περιϊσαμένης,circumſiſtente. Verbum militare. Ε᾿ὰν δέ τι ἐπιγένηται. Quòd ſiquid accidat ab aere præterea,i. ſi aer incommodior ſit: non ſolùm ſuperfœtantibus, ſed etiam aliis quæ ſimpliciter numeroſa fœtura ſunt inſignes,acceleratur interitus. Πονεῖ καὶ ἀπόλλυται. Ægreſcunt & pereunt. Hic enim πόνος morbum ſignificat, vt & alibi. Πόνου καὶ κακώσεως. πόνος, hîc à metaphora ſumpta de veterinis:quod & cõqueritur Xãthias in Ranis. Sic Poeta,-*ditione premebat*. Sic Athenięſium σεισάχθεια, Solonis diuino commento. Sic ἀγγαρείας vectigalia barbari recẽtiores. Et verbum eſt in ſanctiſſima Euangelii narratione. πόνου,onerare maleficiis:malè habere. Καταποθὲν γάρ. Duplici de cauſa fit imbecille,quod vacuatur. Prima eſt quaſi formalis:quia cũ abeunte ſucco exhalat multum ſpirituum. Simul igitur etiã eſt materialis: vtraque interna. Si abit & materia & forma:cũ id ipſum arboris nihil aliud præterea ſit,neceſſe eſt imbecilliorem fieri. Altera eſt accidentalis in ſitu partium, quia fit laxior: igitur opportunior cauſis noxiis quæ ingruũt extrinſecus. Ε᾿ξασθενεῖ δέ. Neque ſolùm à valentioribus patiuntur, ſed etiam à minus validis, adeò factæ ſunt nequam. ἐξασθενεῖ,verbum actiuum,debilitat. τὸ ἔσω,ſignificat noxam quæ ſeſe intrò inferat in vitalia. Διὰ τοῦτο. Corollarium,vt vocant. Id eſt ſentẽtia ſententiam conſequens ſuperiorem. Dicimus enim, quæ coluntur arbores, celeriùs ſeneſcere, quàm quæ cultu vacant. & meliores,quàm minus bonæ: & omnino mites,quã agreſtes. Cultarũ detrimentum eſt,non propter cultum:ſed quia cogimus eas multum operis facere: quia cultu fiunt fœcundæ: fœcundæ minus viuunt. Par ergo lex τῶν χειρόνων, quas βελτίω dicit:quoniam effœteſcunt. Καὶ τὰ ἥμερα. Amplificat ſententiam:mites denique plus, agreſtes minus. Nota duas voces,ἀγεωργήτων,ἡμέρων. Videtur ταυτολογία Non tamen eſt. Multæ ſunt mites quæ non coluntur: vt quæ arbores natura ſua mites ignauos habent colonos,quales ſunt Vaſiones noſtri. Et contrà,quædã coluntur agreſtes vt miteſcant:quod in hortis frequens fit, vt armoraciis,intubis,ſcolymis,aſparagis. Non tamẽ hîc, quibus in terris tum operæ ſuperãt omnes nationes inertia & lẽtitudine: tum partiarii ſi quam ſemel arborem terræ mandarunt, quaſi cunctis officiis defuncti ſunt,cætera fatis permittunt. Καίτοι τάχ' ἄν. Reſpondet obiectione: non noceri à cultu:quia cultus non interficit,ſed id quod cõſequitur cultum,id eſt fœcunditas. Verum eſt quod ait, ἡ θεραπεία πρὸς καρποτοκίαν. An verum eſt quod addit,ἡ περὶ ἰσχύν. Nanq; putationes reddunt ſemper arbores fortiores:nẽpe redintegrant & iuuentam afferunt. Ergo vetulæ atque effœtę,cũ imminentis interitus brachiorum ſcabritia,ſtrigoſitate,triſtitia,nuditate repræſentãt: iis amputatis facilè renouantur,ac quaſi ad incunabulorum rudimenta reducuntur.

A Αὕτη δ' ἀναιρεῖ. ſcilicet καρποτοκία. Τὸ δὲ μακρόβιον. Longæuitas in robore: ætas breuis à ſucci demptione:igitur à roboris diminutione. A cultu fœcunditas,non robur. Vides duos ſyllogiſmos. Ι᾿σχυρὸν δέ. Suprà denſitati ſterilitatẽ attribuebat:nunc hîc robur coniungit ac denſitatem. Ergo etiam ſterilitatem. At priore loco declarabat,arte & cultu laxari denſitatem. Ο῞θεν καὶ δῆλον. Quòd cult⁹ officiat arborum vitæ probat ex gẽtis conſenſu ab experimẽto in hiſtoria Thaſiorum. Vineta ibi fuiſſe excellentiſſima vulgatum iã eſt. Thaſii,inquit,cùm locant agrum per annos aliquot:non cauẽt vt quotãnis adhibeatur cura cultúſq;. Poſtremo tãtùm anno,cùm agrũ ſunt recepturi:cõuenit inter eos,vt ager reddatur bene

B cultus. Interea verò non ſolùm negligunt,verumetiã patiuntur deterius habere. Ad hunc locũ pertinet quòd contingit vinitoribus Aurelianis: quo in agro vina ſunt excellentiſſima. Aiunt enim nullã vineã eſſe vetulã,ſed frequenti propagine renouari. Videamus nũc Theophraſti verba. ἀπομισθοῦντες, mercede locantes. Οὐ φροντίζουσι τῶν ἄλλων ἐτῶν. Non curãt quãtum operis fiat annis citerioribus. Non cauent in conuentionibus. συγγράφονται. quia ſcriptum ipſum eſt συγγραφή. Κακουργεῖν. Malunt malè eſſe. Nota verbum, quod ſignificat actionem in ceſſatione. Scilicet coloni ignauia maleficium eſt. Intelligamus tamen,non totius cultus abiici con

C ſiliũ penitus:niſi enim putetur vinea,ſylueſcit atq; vt ludamus,labruſceſcit. Sed paſtinũ innuit, pulueratiõnẽ,ablaqueationẽ,decacuminationẽ, ſtrictionẽ,ſtercorationem,& ſiquid aliud. Sanè putata vinea ſi minus præterea colatur, etiã excellẽtius vinum reddit. Ratio. Telluris apertione complutum ſolum diluit generoſitatẽ. Τὴν δὲ λοιπὸν τὸ πλεῖον,ſcilicet ἔτους:quia dixit ἄλλων. Pro vltimo paciſcuntur anno. Πρὸς τὴν αὑτῶν κατάληψιν Quò fructus capere debeant. Ita colẽdum, vt quantũ redire par eſt,redeat. Συμβαίνει δέ. Plana omnia. Suprà comparabat animalibus: nunc oſtendit priuatim ſpecies quaſdam,gallinas ſcilicet. Συνανθρωπευόμενα. Verbum Præceptoris:cuius indolem nullo vnico Latino poſſumus adumbrare. Ε᾿πὶ ἀειδῶν. Quid ſibi velint hæc, neſcio:& nota eſt à Criticis appo

D ſita:& diſſimulauit Theodorus Nos ſubſtituimus ex Hiſtoria Præceptoris, σπουδῶν. Εὔφθαρτα. Explicat amplius ſuperiora verba illa, δι' ἀσθένειαν καὶ ἀτονίαν. Sic hîc. δι' ἀσθένειαν εὔφθαρτα. Quia σῆψις,eſt φθορά: hoc autem generalius. Quædam ſunt adeò vigore defecta, vt ſimul & parum aut nihil fructus edant:ſimul qui ſint breuis. Qualia ſcilicet ἐπίτεκα. Οὐκ εἰς τελείωσιν. Minus benè, ſi τελείωσιν accipiat ſimpliciter: ſed voluit eam dicere perfectionem, qua vitæ tractus paratur longior. Ε῎νια δέ. Ne putemus fruges oleráq; ſolã hoc diſpendio contineri: addit etiã ex arboribus quaſdã, vt Laurũ:quæ ſimul min⁹ ſit fœcũda:ſimul ſit vitiis obnoxia propter laxitatẽ. Sanè Lauros aliquot habemus,quę nũquã baccas perficiũt quòd autẽ minus diu viuat:minus frequenter ſeſe fruct

bus: etiam fortaſſe illa queat adduci cauſa: quòd multos non ſolùm ſtolones fundit: verumetiã primarios, eóſque ingentes edit fouétq; ſtipites non paucos. Itaque etiam hîc ſpecies eius aliquas ſteriles narrat. Vna, quam ſpecie viſendam habemus hîc ante oculos, cùm hæc in agro peſtilẽtiæ metu, ſcriberemus, neque ſterilis eſt neq; fœcunda. Flores enim edit confertiſsimos, ſed ex quibus nullus vnquã fructus exiet. Itaque ſpeciem hanc appellat βρυοφόρον. Quia nõ ſit verus flos, ſed ſicut in Quercu, Ficu, Olea, βρύον: de quo in Hiſtoriis. Παλιν ἔχ᾽ αἰτίας. Hæc eſt alia capitis pars, quã Theodorus incõſultò disiũxit nouo capite à ſuperioribus. Oſtendit enim quẽadmodũ non tota ſimul repentè moriatur arbor, ſicut animalia, ſed particulatĩ. Εἰ γὰρ τὸ μάλιστα. Truncum eſſe primum qui putreſcat: is enim craſſiſſima pars eſt. Quid hîc facit γάρ? Siquidem. Cuius hęc redditio cauſę? Quaſi tã craſſi corporis vitales ſpiritus nequeãt è tãta materia ſeſe citò expedire atq; exoluere. Atenim verò anima immaterialis eſt: quare non eget tẽporis ipſe diſceſſus: quẽadmodum ne acceſſio quidẽ in generatione. Fit enim in momẽto: ſi momentum notio eſt tẽporis indiuiſibilis. Quare verò dixerit παχυνόμενον μετοχικῶς, quod ſignificat motum. Nã certè truncus, cum propè eſt, vt intereat: neq; cũ incipit putreſcere: non amplius craſſeſcit. παχὺν dixiſſet alius. Hæc omnino ſic accipiẽda, ſi non ſit vitioſus codex. Niſi velit innuere, nutrimẽti copiã vt priùs attulerit corporis molẽ, ita poſtea excremẽtum quoq; attuliſſe humoris alieni ad putrefactionẽ. Παραβλαστάνει δέ. Propterea quòd arboris interitum, ne quis ſuſpicaretur repẽtinum, vt in animalibus, docuit fieri particulatim: oſtendit etiam quare vulgò repẽtinus videatur. Quoniã latet nos intima illa putrefactio. Latet verò: quia nihilominus ab radice ſtolones emittuntur. Quę cauſa eſt vt etiãnum viuere videatur. Ὥσπερ ὅμοιον τρόπον. Notioris exemplo naturę minus notum explicat euẽtũ. Ramos, nemo eſt quin ſciat areſcere. Sic & ſtipiti cõtingere. Quidni? Idem modus cõcretionis ſub eadẽ forma. Rectiſsimè verò cõparat, Quippe, ſubareſcẽtibus etiã ramis ramuli plerunq; ab eorum lateribus erũpunt, modò ne ſit paulò vetuſtior ſtipes. Ἀλλ᾽ ἡ διαφορά. Vulgaris differẽtia, & quę nulli nota non ſit. Cũ putreſcit truncus, partẽ perire principalẽ: cùm inareſcunt rami, dãnũ eſſe in appendicibus tãtùm: τῶν ἀπηρτημένων μορίων. Ἀλλ᾽ ὅτι ἡ παραβλάστησις. His declarat, quare dixerit illa. Eſſe videtur arbor, quę priùs ob germina virẽtia, quæ indidẽ oriuntur. Περὶ τῆς διαμονῆς. In 1. lib. Hiſtoriarum quæſiuit, an eadẽ eſſet arbor quę priùs, aliis partibus in defunctarũ ablatarúmve locum ſubſtituns. Ἀρχαὶ δὲ φθορᾶς. Hæc eſt tertia pars, in qua recẽſet cauſas interitus extraneas, quas προκαταρκτικὰς Medici vocãt: ictus, vehemẽtes flatus, alia eiuſmodi: ſed id imbecillibus rãtũ. Suprà dicebat ἀέρες πνευμάτων καὶ ἡλιώσεις. Hîc repetit ὅσα πολλῶν δεκτικὰ τὰ ἀσθενῆ: ſed quod etiã in ſequẽtibus admittet pro cauſa, quare quædã maturiùs feſtinẽt germinationes Facilè, id eſt quacunque impreſſione afficiuntur imbecillia. Quod ſuprà dicebat, ἐπειδὰν

A τοῦ τὸ μὲν ὑγρόν. Cæterùm eandẽ ſententiã ſic alia facie. oſtẽdit inuerſam. Suprà dicebat, ſi πρὸς τῇ πολυκαρπίᾳ acceſſerit τὸ ἰσχυρὸν ἐκ τῶν ἀέρων: nunc contrà, ſi πρὸς τὸ ἀσθενὲς acceſſerit ἡ πολυκαρπία. Exẽplũ à Punica & Malo verna. Καὶ μᾶλλον. Tanto magis interitus præſto eſt: quoniã vtraq; cauſa, & fortaſſe aliæ cõplures. Declarat quę ſint. σκωληκοῦνται. Mali vermiculationibus vitiãtur: addidit τάχιστα ad fidẽ narrationis. Quin Malos noſtras ſuburbanas Vitiũ innatum interfecit: vt agricolarum opinio eſt. Non tamẽ ſiccis pedibus hoc vadũ pertrãſeũdum eſt. Nã ſi extraneas tãtũ cauſas intẽdit enumerare: vermiculationẽ ab hoc cẽſu amouere neceſſe eſt. Innaſcuntur enim vermiculi, non foris ſeſe inferunt. Itaq; depaſcũtur principia ſua: vt ex quibus conſtãt, ex iis conſtare pergãt. Igitur ſucci dulciſsimã quanq; abſumunt partẽ: vnde fit interitus. Hoc innuebat illa vox metaphorica ἐπιπομένοντων. Ἅμα δέ. Suprà dicebat, ſeriùs agreſtes & pati & cõfici. Nunc aſsignat analogiã. Punicas, tametſi mites, agreſtitatẽ tamẽ quandã præ ſe ferre. Sequi ergo ferarũ arborum rationẽ. Sic alia analogia dentarum. ἐπὶ πυρῆνων τῶν πυρηνωδῶν. Quoniã dẽſiores nucleoſæ: itaq; & diuturniores. Itẽ à gradibus. nanq; αἱ μαλακοπύρηνοι accedunt ad ἀπυρήνους. At durinucleę ad nucleoſas Cætera plana. Ἀσθενέστερα καὶ μανότερα, διὸ καὶ περιβλαστέστερα. Prudẽter intelligendum. quippe ſunt ἀσθενέστερα ad viuẽdũ: laxiores enĩ. Quã nã ergo lege præueniũt alias fructificationẽ? quia priore lib. etiã περίβλαστα quædã ob imbecillitatẽ

C facilè mouebãtur à quouis cęli momẽto. Idcirco iiſdẽ veſtigiis inſiſtẽs ait, μᾶλλον ὑπακούει τῷ ἀέρι. Audit, obedit. Sic & alibi. Suprà ἀκολουθεῖ, obſecundatur, ad verbũ. Ὡς Δημόκριτος. Quarta pars, in qua cauſas examinat alias. Eſt autẽm hac Democriti ſentẽtia referẽda hyperbaton ſanè magnum: cuius verba non cohærẽt ὡς δὲ Δημόκριτος αἰτιᾶται. Δόξειε δ᾽ ἂν οὐ καλῶς λέγειν αἰτιᾶσθαι, hîc cauſam affert. Alibi accuſare. Sic Oratores, ἐν αἰτίᾳ εἶναι. Democritus ita cẽſuit, flexuoſiarum arborum radices eſſe longiores atq; craſsiores: ſibi enim plurimum tũ parare, tum retinere quo fruãtur: quoniã parum, ac lẽtè, ac minutim trãſmittant ſurſum ſtipiti. Quippe talium ſtipes denſior & cõpactior. Rectarũ meatus porrectiores ſine anfractibꝰ, atq; ideo breuiores. Sanè Mathematicis ea eſt rectæ lineæ definitio: breuiſſima extẽſio. Quocirca faciliùs atq; citiùs

D ab radice ſubmittatur alimẽti cõmeatus. Non ergo radices harũ tã bona conſtare habitudine, atque illarum. Concludit ex his. Cùm à radicibus vitæ principia conſtituãtur: in quibus ea principia fuerint robuſtiora, futuras item arbores habitiores ac vitæ productioris. Huiuſmodi exiſtere flexuoſas. Addit ex iiſdem cauſis, καὶ περιβλαστότερα. Citiùs edere fructum: quòd in recta materia celeriùs ſuppeditetur ac ſubeat. Quia coniunxit hæc duo βραχυβιώτερα καὶ περιβλαστότερα: vnas tantũ facit cauſas. Ideo dixit, διὰ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, quas iam diximus. Δόξειε δ᾽ ἂν οὐ καλῶς λέγειν. Hanc Democriti ſententiã reiecturus diruit ſtatim cauſam. Sed antequã obiiciat quicquam, recitat etiãnũ alias Democriti rationes, quare arbores rectæ

minus

minus diu viuant. Τὰς ῥίζας ἀσθενεῖς. Radices eſſe imbecillas. Ἐξ ὧν ἀμφοτέρων. Ex vtriuſq; cauſis interitum ſequi. Cęterùm vbinã ſunt eæ duæ cauſæ quas vtraſque vocat? Vna tãtùm numerata eſt ἀσθένεια hîc. An perpetuò apud hunc autorẽ eſt aliquid diuinandum? Vt debilitas vna ſit cauſa, meatuum rectitudo altera? An debilitas eſt cauſa duplex: prima, quòd ſit in principii ratione ad cõſtitutionẽ: altera, quòd tueri ſe nequit ab incõmodis ob conſeruationẽ. Sic enim ſentit. Cõcuti vẽtis arbores: ſentire frigus & calorẽ: quorum vtrunq; de partibus ſuperioribus per rectos meat' ad radices demiſſũ eas corrũpit: quę cũ ſint imbecillę, tueri ſeſe non queant. Ἰθυπορεία, meatus recti. Ὅταν δὲ τὰ πολλά. Democriti ratio, quòd radices & per ſe ſint debiles, & offendãtur. Σημεῖον. Quod harũ arborũ plereq; occipiant ab imo interire. Quippe proximo nocumentis loco. Tũ pręter noxã frigoris & caloris, agitari ſtipites ob exilitatẽ, nẽpe in rectum proceros, vẽtorum vi, atq; reprocis fluctuationũ flexibus motare radices. Ea cõcuſſione atq; iactatione ἀποῤῥήγνυσθαι καὶ πηροῦσθαι. Eo ſalo frangi ac mutilari. Hoc enim eſt hîc πηροῦσθαι, quod alibi κολοῦσθαι. Καὶ ἀπὸ τούτων. Mirũ verbũ πεδᾶσθαι τὸ φλοιόν. Equidẽ mendũ ſuſpicor. Niſi quis à Democrito putet vſurpatum. Vſi nanq; ſunt priſci admodum diſtorta oratione: quod & ex Hippocrate videre licet. Theodorus inuoluit ſimplici interpretatione, perire. Καὶ μὴν οὐδ' αἱ δ'. Incipit hîc contradicere. Non eſſe verũ, longęuarum arborũ radices eſſe lõgas & craſſas. In eiuſmodi nulla vitã eſſe longam. Ponit exẽplum Ficus. Et ſanè Ficus eiuſq; non trime, radicẽ tã craſſam eruit puerorum vnus, vt dimidiati hominis ęquaret pectus. Οὐδ' ἐπὶ γὰρ τὸ μακρόῤῥιζον, καὶ παχύῤῥιζον. Hoc plus æquo & odioſè ſanè.

Profectò Querc' talis, & diutiſſimè viuit. Quod verò ſequitur, veriſsimum eſt. Negat enim rectas eſſe vitę breuis. Εὐθεῖα καὶ ὀρθὰ. εὐθύ, quod non eſt flexuoſum. Directũ, ὀρθόν, quod non eſt pronũ aut nutans. Ille eſt affectus, ſeu mauis differentia ſitus partiũ inter duo extrema. Hic eſt idẽ affectus nõ neceſſarió. Nã circulus ſtãs, ὀρθὸς erit, εὐθὺς non erit. Sed eſt differẽtia ſitus totius: cuius extremũ vnũ eſt cũ altero extremo in linea dimetiẽte à mundi ambitu ad eiuſdẽ punctũ mediũ. Idcirco vtrunque coniunxit. Nam Pinus in cliuo, quã per initia ætatis inclinarint aquæ ruentes, ita conſtitit vt cathetos exiens à verticis puncto diſcederet ab imo ſtipite. At eſt εὐθὺς tamẽ: recta quidẽ, ſed non ſurrecta. Salix autẽ erit ὀρθὴ, quoniã non iacebit: at non erit εὐθύς: quippe cuius media exeunt ab extremis. Eſt enim ὀρθόν, ὅσα γε τὸ ἀκρότατον καὶ τὸ βάθος: Οὐκ αὐξάνει δὲ ταχύ. Neq; celeri auctu proficiunt, ſed tardè ſurgunt: Abietẽ dicit, Palmã, Cupreſſum: quę omniũ rectiſsimę ſunt. Hoc eſt contra illud, τοὺς μὲν ταχὺ βλαστάνοντας τὸν χρόνον. Οὐδὲ περιγίνεσθαι. Manifeſtò cõtra illud περὶ βλαστήσεως. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Palma eſt talis: Concluſio ducens εἰς ἄτοπον. Ergo Palma αὐξάνει καὶ περιγίνεται. Falſũ. Falſa igitur & maior propoſitio. Ὅσα γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας. Axioma: quo tollat aduerſarii tergiuerſationem.

A Quorũ cauſa vna, eorũ affectus idẽ neceſſarió. Eſt enim probatio illius, καί τοι καὶ τοῦτο ἴσχυεν: quę eſt cõtraria iã inductæ cõcluſionis. Ἀλλὰ μήποτε. Mod' loquẽdi in cauſarũ diſquiſitionibus. An, inquit, nõ ea cauſa eſt, ſed illæ quas dixi priùs, τὸ ἀφορεῖν ὅλως: quod auerſum eſt à natura fructificãdi: hoc enim eſt φύσιν: vnde fundus. Itẽ μακρόκαρπον, ὀλιγόκαρπον, ἰσχυρόν, πυκνόν, alia: quæ ſuprà deſignabat, ξηρότητας, στερεότητας, λεπτότητας. Sub his lectiſsimã in natura claſſẽ recẽſet earũ quę vtrunq; beneficium ſunt cõſequutę, & ſibi viuẽdi & poſteritati: vt & vitã ſuã robore & ſpeciẽ propagant generatione. Earum tãto admirabilior natura quòd in ſenectã ſunt fœcundiora. Enumerat Quercũ, Pyrũ, Amygdalũ.

B Παρεγηρασμένος γάρ. Hoc etiã ſuprà dicebat, vbi nõ excedit robur, ſcilicet ad vſurpãdum totum ſuccũ in alimẽtum: neq; excedit alimẽti copia. Agẽs enĩ mediocris eſt: igitur alimẽtum quoq; mediocre. Ὥστε ῥᾴδιον. Hinc fit, vt facilè quod reliquum eſt, eõ coquatur, idq; ad fructus confectionẽ. Iã hinc quaſi cauſæ diffidẽs, aliud apponit. Harum nõnullas etiã fructum intermittere. Συμβάλλεται τὸ μὴ ἐνδελεχές. Accedit ad hoc quòd non perpetuatur quotannis fructificatio. Et quia manifeſtũ fuerat mendacium, cùm diceret πᾶσιν, correxit ἐνίων: & appoſuit exẽplum Pyri atq; Amygdali, quæ in floris ſpe multũ oſtẽtãt fructum, haud multum educãt. ἡ μὲν ἐκτρέφει πολλάκις. Hoc eſt illud τὸ μὴ ἐνδελεχές: quia non æquali prouẽtu fructificãt. Quin alicubi alternis (vti dicebamus) annis. Ἔστι δ' ἐν τῇ

C τελειώσει. At in florum primordiis non eſt indiciũ validæ facultatis, ſed in perfectione. Ibi nanq; πόνος eſt, id eſt difficultas in opere (multa metaphora) & ἀπεψία, cruditas atque reſiſtentia: materiæ nanq; elaboratio eſt operoſa, quam æquare oportet. Ἡ δὲ συκάμινος. Quiſpiam Morum obiiciat. Diu viuit, fœcundiſſima eſt, plurimum oſtendit, multum perficit. Diluit obiectionem. Rẽ eſſe minimi momenti Morum. Ideo eius copiã, ſi ad pręſtantiæ libellum appendatur, inter ὀλιγοκαρπίας recẽſendam. Eſt enim fructus ὑδαρής, laxus, lęuis, puſillus, aqueus. Si audeat, etiam incoctum dicat: eò nanque accedit illud ὑδατῶδες.

Duplex lectio circũfertur, τὰ δὲ σίκυα, καὶ ὀλιγόκαρπα, χειμώνια, ὡς εἰπεῖν, ἄνευ. Altera, γίνεται μὲν

D οὖν ἄνευ, ἀλλ' ὀλίγα πολλάκις. Hæc poſterior barbara ſit, niſi legamus ἀφανισθῆναι. Miror etiã cùm ἀναιρεῖσθαι non aſpiretur, quare appoſita prępoſitio aſpiretur, ἀφανίζεσθαι. Lego (vt dicebam) καὶ μᾶλλον ἐπὶ ψυχροῖς. Καὶ ὡς ἡ σικυά. Non autẽ ὡς ὁ σικυός. Quod autem eſt ὁ σίκυς, Theodorus cucumim vertit. At ſexus articulus mutandus eſt. De eius cruditate ſuprà nihil, ſed de cucurbita, quam ibi vocat κολοκύνθην atq; hîc de ea dixiſſe ſe ait ſuprà: περὶ ἧς καὶ πρότερον ἐλέχθη. Lego ἀποτραφεῖσαν τῆς μητρὸς: non autem τῶν μητρῶν. Et διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνάγκας, tam ſcilicet βραχυβιώτερα, quàm περιβλαστότερα. Et πηροῦσθαι, non πυροῦσθαι: mutilari, non vri: nihil hoc ad rem. Deleo ὅτι δὲ περὶ καρποῦ. Lego ὅτι ῥᾷδιον καταπίπτει, nõ ὥσπερ. Et ἡ μὲν ἐκτρέφουσί γε πολλάκις. Theodor' ἄπεπτα, proxima putredini: min' benè.

Multa ſunt διάσαπτα, quæ pridie quàm putreſcant, ſunt proxima putredini. Κυριώτατα. Potiſsimam partem. Videndum vbi Cicero vſus ſit hac voce in nomine, extra vſum aduerbii. Ὀλιγόκαρπα. Paucis fertiles ſunt. Non Deus Latinitatis hoc intelligat. Idem eſt atque ſi dicam, Pechius paucis eſt vorax. Οὐ ταῦτα πάσχει. Non ita flacceſcunt. Loquitur de areſactione. At flaccū & flaccidum aliud omnino eſt, quippe pendulum ob debilitatem. De ſcrofarum auribus ſuo loco.

Παρεληλυθότος τοῦ ἦρος, cùm tempus vernum extiterit. Imò verò cùm quodcunque tempus anni adduxerit tempus mortis quod eas circumſtet. Tum verò palàm fit, eas eſſe paſſas in omni fructificatione quippiam detrimenti. Idem nanque contingit quod in gutta quæ lapidem pertundit: de qua dictum eſt in octauo Phyſicorum, & in vndecima Sectione: & Themiſtius notat in ſeptimo. In tempore autē verno viſum eſt Theodoro detrimentum apparere: quaſi tunc non germinent, quemadmodum & aliæ: ſed exacto vere cū acrioribus exploratur earum vigor caloribus, palleſcere primū videmus, deinde flacceſcere, poſtremò areſieri. Κακοῦνται, affligantur. Ambiguum verbum. Affligi, eſt deiici & ſterni: quod euenit arboribus cùm vento aut lignatoris ruunt opera. Ita loquitur Latinus. Neque afflictam arborem Romanus alio capiat modo. Aliud eſt vulgum ſequi, aliud puritatem ex vſu & etymo. Οὐ μόνον τὰ ὑπερκαρπίσαντα, ἀλλὰ καὶ πολυκαρπήσαντα. Τὸ ὑπὲρ eſt pluſquam τὸ πολύ: hoc enim exceditur ab illo. Ideo nequis περὶ τὰ ὑπερκαρπίσαντα aſtringeret, addidit: communem eſſe noxam etiam iis quæ ſunt πολύκαρπα. Hæc Theodorus non expreſsit. Non enim ex eius verbis intelligas. Ea ſunt. Non ſolùm quæ ad hunc modum exuberauerint, ſed etiam quæ largè fructificauerint. Verbum enim exuberare, non ſignificat ſuperfœtare, ſiue ſupra morē modúmq; fructificare. Quæ ſequitur de Thaſiis hiſtoria aut à me, aut à Theodoro non eſt intellecta. Verba ſunt apponenda, vt de iis iudicetur. Ὅθεν καὶ Θάσιοι τὰς γεωργίας ἀπομισθοῦντες. οὐ φροντίζουσι τῶν ἄλλων ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ βούλονται κακουργεῖν. ὑπὲρ δὲ τοῦ τελευταίου συγγράφονται πρὸς τὴν αὐτῶν καταλήψιν. Theodorus: quapropter Thaſii cùm agros mercede ſibi conducunt, de cæteris quidem annis minimè curant, imò defraudare conantur: de vltimo verò diligentiſsimis literis notant: vt dominus agrum recipere debeat. Videamus apud Theophraſtum conſilium Thaſiorum. Cultum nocere. Itaque Thaſios negligere annos aliquot: vnum modò curare, ſcilicet vltimum. Cùm autem cultus nō officiat fructificationi, ſed eam ita adiuuet vt obſit arborum vitæ: non intererit conductoris negligere, ſed locatoris. Conductores enim ſibi plurimum facere ſtudent: locatores ita demū fructus annuos ſibi redire volunt, ne vineis noceatur. Fructus enim cum locatoribus communes habent, fundum verò ſoli ſibi. Itaque aut fructus partiuntur, aut precium accipiunt, atque ita cum conductoribus tranſigunt: vt tāquam boni patreſfami-

A lias agri curam gerant, ne degeneret: cultum plus ęquò ne adhibeant operoſum, quo ſibi conſulant ex prouentu: minus benè fiat arborum habitudini quoad vitam. Nam conductorū partim negligentia, ignauiorē reddunt fundum: partim nimia cura exhauriunt arborum principia vitalia. Vltimum verò annum iubent excoli, quo heri ſint agrū accepturi: vt qua facie cultū tradiderint in locatione, talis redhibeatur. Eſt igitur ἀπομισθοῦν locare, non autem conducere. Mercede quaſi ex familia elocare. Sic non rectè κακουργεῖν, defraudare. Sed patiuntur domini aliquantum malè eſſe fundo: quia proſpiciunt futuris. Hęc pluribus agenda fuere: propterea quòd nos homines noui in republica literaria facilè obruimur doctorum opinione, quā

B ſibi de Theodori magnitudine meritò fecere.

Συγγράφονται. Literis diligentiùs notāt. Ambitioſum aduerbium. Sed ſimpliciſsimè: cauent in ipſa ſyngrapha. Dicitur autem ſyngrapha, quoniam ex vtriuſque ſtipulatoris conſenſu facta eſt. Fortaſſe etiam vterque nomen ſuū ſubſcribebat, atq; etiam ſuo annulo obſignabat. Ita vocat Plautus in Aulularia. Iſocrates in Trapezitico vocat συγγραμματεῖον, ad quod conficiendum vſus eſt eiuſdem ſoni participio συγγεγραμμένος. Πρὸς τὴν αὐτῶν κατάληψιν. Theodorus ad agrū retulit: cùm dominus recipere debeat. At κατάληψις eſt perceptio, non receptio ἀνάληψις. Ad fructus referre malim. Βρυοφόρον, muſci fertilis. Alibi oſtendimus βρύον pro

C vicario floris in Ficu, & Olea, & Quercu, aliud eſſe quàm muſcum: neque cum muſco quicquam habere commune. Neque rectè factum à Theodoro, vt imitaretur ſuorum popularium negligentiam, qui ambiguo verbo vſi ſint: cùm alioqui ferè iactent opulentiam. Muſcus etiam in multis aliis inuenitur arboribus, modò cortex vetulus ſit, atque locis opacis ſitum contraxerit. Παραβλαστήσεις, nepotes, vt alibi, ſuo more, ambitioſè. Rurſus mox ἀναβλάστησιν, regerminatio. non. Eſſet enim ἀναβλάστησις: ſed adgerminatio, ſcilicet ſtolonum.

Σκολιά, tortili corpore. Vox hæc Latina ſignificat paſſiuam aptitudinem. At multæ ſunt arbores flexuoſæ, quæ neutiquam aptæ ſunt ad obtorquendum. Κάτωθεν ἀρχόμενα, ſubtus. Meliùs, ab imo: ne radicem intelligas. Ea enim ſubtus eſt: non autem

D ima ſtipitis pars. Πυρεῖν, ferueſcere. Quia legit πυροῦσθαι, quaſi igneſcere. Incommodè ſanè, ne dicam ridiculè. Τῶν μακροβίων, arbores vitæ perennis. Perenne non ſignificat vel longæuum, vel diuturnū, ſed idē quod perpetuum. Perpetuum eſt augurum vox, quoties volatus nō intermittebatur: vt ſit διηνεκὲς. Perenne quod toto anno minimè deſit. Vox Paſtorū, qui torrētes ę ſtib^o deficere cū viderent, perpetuarum beneficiū aquarū hoc nomine per vniuerſum anni tractū traduxere. Perennis igitur eſt etiā riuulus hic noſter, qui tamen breuiſſimus eſt, quia neque voragine intercipitur neq; abſumitur ę ſtib^o. Εὐαυξῆ, ampliùs augeſcere. Non. Loquitur enī ſuper Democriti verbis, qui dicebat celeri ſuppeditatu exhiberi ſtipiti alimentū ab radice. τὸ εὖ, hic facilitatem ac celerita-

tem

tem, non magnitudinem ſignificat. Κατεπέτ-τον τ λοιπόν. cõcoqui, diſpenſariſque. Addidit hoc poſtremum arbitratu ſuo.

C A P V T. X V I.

XVI. capitis argumentum. Narrat ſeminum naturam. Minora quare ſint maioribus fertiliora. De leguminum natura.

TῶN δὲ σπερμάτων. Plantarum generationum, concretionum, magnitudinum, qualitatum, fructificationum cauſas declarauit: nunc principia tractat alia, eorúmque rationes. Quippe in communi ambitu naturam ſeminum, additis exemplis in generibus & ſpeciebus. In extremo capite priuatim de fabæ imbecillitate. Statuit autem narrationis vaſtigationíſq; ſuæ principium in naturæ mirabilioris cõtemplatione. Quippe minima ſemina minimum poſſe debere videbantur. Itaque rem ſe aliter habere oſtendit. Πολυχεύστερ diximus in primo libro Hiſtoriarum ex eius verbis, plantarum naturam eſſe πολύχουν, id eſt multiplicem, multa comprehendere. Sic Præceptor in tertio rhetorices, ἀν δὲ πολύχους ᾖ ἢ ἐναντίωσις. In ſecundo De partibus ἰδίαν πολυχευστέραν, implicatam. Hîc alius vſus huius vocis. πολυχεύστερα ſemina eſſe numeroſæ fertilitatis. Rectiſſimè. Quia ſemen eſt plantæ principium in ſe plantam continens, quippe materiam ſimul & formam. Ergo cùm ſingula ſufficiant multis ſeminibus, aut vno è ſtipite, aut ex pluribus procreandis: rectè dicitur ſemen ea omnia cõtinere. Vnde ἀρχὴ ὅρος τὸ ἀρχεῖν καὶ ἔχειν: vt in libris De cauſis vniuerſalibus declaratum eſt à nobis. Nota breuitatem Και γὰρ τὰ ἐλάχιστα, ὡς ἔοικε. Argumentum à minori per coniugationem. τὰ ἐν ἐλάττω πολλὰ ἔχει, ὅ-τι τὰ ἐλάχιστα πᾶσι. Αἴτιον δέ. cauſam adiungit: quia ſuum finem facilè conſequuntur propter exiguitatem. Hæc tamen ratio videtur valde leuis. Ad celeritatem namque generationis facere fortaſſe poſſit: ad multitudinẽ illam nihil valeat. Reddenda ratio eſt: quomodo materia ex nõn materia, quãtitas ex non quãtitate repræſentari queat. Sanè latet nos, ac fatigabit potiùs ſapientem docendo, quàm explebit auditorem diſcendo.

Ε'ν δὲ τῷ ῥᾳδίῳ τὸ πλῆθος. Hæc eſt maior propoſitio ſyllogiſmi. Quod facilè fit, ſæpe fieri poſſe. Opus igitur excreſcet in frequentiam. Tamen meminerimus: ſuam cuique materiam, ſuam cuique formam indiuiduis attribuendam. Ω'ς ἐγγυτέρω. Quare propter facilitatem propiores ſunt effectiones, atque fines principiis ſuis. Α'-πλασιώτερ. Explicatio, quomodo ſunt horum partes inter ſe propiores. Quoniam non offuſa in ramos aut frondes, & vnico in caule ita cohærent: vt diffundi queant in multa ſemina. Και δι' ἔτι τῶν ἔξωθεν κινεῖσθαι τὸ ἀσθενεῖν. frequens huic autori ſententia. Parατiora eſſe ad opus imbecillia, non ex internis actiuis, ſed ab externis patiendo. Sunt ergo non ſolùm propiores inter ſe intus, ſed etiam propiores motorem ſuum extraneum: qui partes eas e-A laborare poteſt, atque in ſeminibus diſcriminare, imò verò in ſemina. Σημεῖον δέ. Quinetiam propter illam facilitatem atque obtemperationẽ ſunt propiores fini ſuo. Cùm inter ortus initia, & finem qui eſt in maturatione, per breuis tractus intercedat. Sunt ergo prope formam vnitę in exiguo gyro: ſunt prope concauam, acrem ſcilicet: ſunt prope finem. Tot adiutæ, iam præſentibus atque paratis cauſis, facilè multum operis & expediunt & perficiunt. Ε'τι καὶ τὰ σπέρματα. Ideò ſunt hæc ſemina fœcundiora, quàm fructus arborum: legumina, quàm frumentacea. Excipe Cicer arietinum. non enim eſt πολυφόρον. Θᾶττον ἢ τελείωσις. Peruertit more ſuo, quod millies animaduerti poteſt, ordinem. Prior eſt ἀκμάζουσα adoleſcentia, quàm perfectio τελείωσις. Ε'τι δὲ οἱ B καυλοί. Duæ iam cauſæ: ſeminis exiguitas & ſimplicitas calami ramis vacua: tertiam adiũgit. Caules, inquit, cùm ſint robuſti, rari, non lignoſi, & ab vna radice plures, ſunt quaſi ramales, ἀκρεμονικοί. ergo ſuum cuique opus. Ita viri maximum, ac maximè verſatile ingenium acuit nos. Suprà namque plurimum ferè, quia ἀκλαδῆ: hîc plurimum ferre, quia πολύκαυλα. Nam ſanè videtur idem, caulis ſingularis ramoſus, & multi caules ſine ramis. Quid affert vtilitatis calami ſimplicitas ramis carens, ſi rami ſunt ipſi caules. Niſi dicas ſuprà ἀκλαδῆ, priuationem frondium innuere non ramorum. Frõdes autem multum auferunt materiæ, multum operæ, quæ fructui deberetur. at ſtipites quantum auferunt, tantum dependent in fructu: propter ſe-C men enim facti ſunt, ideò mox fulcit hanc ſententiam. Πολλῶν δὲ καὶ ἰσχυρῶν ὄντων, ὀλιγοξύλων καὶ τὸ τοῦ καρποῦ πλῆθος. ἀκρεμόνων. Ita diuiſi ab radice, vt à ſtipite ἀκρέμονες. Sed tanto, quàm rami, vtiliores, quo ſunt radicem propiores. Neque per ſtipitem, quaſi per ſequeſtrum, ſed protinus hauriſit ab radice. Ι'σχυρὰ καὶ ὀλιγοξύλα. quaſi dicat, ὄντα ἰσχυρὰ ὅσα μὴ ἔστι σκληρὰ καὶ πυκνά. Ab hac enim natura, duritia ſcilicet ac dẽſitate amouet ſemper tum germinationem tum fœtificationem. Firmi ergo aduerſus iniurias, rari ad commeatus tranſmiſſionem. Α'λλο τι καὶ αἱ ῥίζαι. Aliud commodum, per ſublationem incommodi, quo afficiuntur ferulacea & bulbacea. Non enim abiurant ei ſuccum à radice, quæ ſit grandior, atque ideo auara, ſucci cupida ac tenax. Vbique op-D ponit plantæ vtilitati radicum nimis bonam habitudinem. Sanè vbi diſpenſator diues eſt: herus damno hoc augetur. Miror quare ferulacea ὀλιγόρριζα eſſe, putarit ſe perſuadere poſſe. Item radicis amplitudinem haud ſanè inuenias in anetho, aniſo, thapſia. Α'λλ' ἐὰν διαδιδῶσι. Quaſi ſummam fidem radicum hîc narret, quę paria faciant: cùm experſo acceptum æquent. Τὸ διὰ nota eſt tractus alimenti per poros. Μονόρριζα καὶ οὐ πολύρριζα. Duo deſignauit incommoda, vnum expreſſè, craſſitiem, alterum per contrarium, multitudinem radicum. Eſt enim proportio quantitatum continuæ ac diſcretæ in craſſo & numeroſo. Explicat autẽ porrò, μονόρριζα πάμπαν. Ο'σα

δὲ ἰσχυρόῤῥιζα. Educit nunc exceptionem. Namque alia quæ radice inopi fulciebantur, opulenta erãt in fructificatione: at quibus valida radix, vt Milio, quare fructus adeò numeroſi, vt ab eo Latini mille dixerint? Quia radix, inquit, tametſi robuſta eſt, non tamen ſibi viuit: communicat enim robur ſuum: quippe ſtipites fundit admodum validos. Ἀπὸ ἰσχυρῶν ἰσχυρούς: quinetiam πολυκλαδεῖς: ergo πολυκάρπους. Vbi vides quaſi Troia ludum in hac ratione. Vbi enim excurrerat reddens pro cauſa fœcunditatis tum paruitatem, tum ſimplicitatem radicum: in Miliaris radicis obiectione craſſitiem excipit & robur, quæ ſint coniuncta liberalitati. non ergo craſſitia eſt, ſed tenacitas: neque fœcunditatis imbecillitas. Namque in cupreſſorum genere cùm idem ſit radicis modus, nihilominus altera ſpecies fert fructum: altera non fert. Ὥσπερ ὅσα ἀπὸ μικρᾶς ἀρχῆς. pulcherrimum argumẽtum. Si à paruo principio multi eſſe caules potuere: æquè conſentaneum, ac fortaſſe magis ab iiſdem multis multum eſſe fructum. Id quod & in frumentaceis euenire videmus: ὅσπερ ἐξ ἑνὸς: cùm ab vna radice plures exeunt calami. Hoc dixit: quia non ſemper fit. Ταυτὸ δὲ τοῦτο. Quod de Milio dictum eſt, de Oleribus itẽ profitetur. Simul πολύσπερμα, ſimul ἰσχυρόῤῥιζα: quippe aut ab radice vna multos edunt ſtipites, aut ab vno ſtipite multos ramos. Quo in loco quantum roboris agnoſcit in hiſce radicibus, tantum de ſua ſententia detracto opus eſt. Hic πολύσπερμα valet, quod ſuprà πολυχοῦντα. Ἅπαντα γὰρ ἀποδενδροῦται. Hoc etiã dixit in Hiſtoriis: arboreſcere olera: vnde mixta vox, δενδρολάχανα. Διακεχυμένα πάντα, partito caule diffunduntur in ramos ad arboris ſpeciem. τὸ δὲ, ſignificat diffuſionem. τῇ ὄψει: quia non ſunt veræ arbores, ſed imago tantùm. Vereor tamen ne nimis audax illa ſit vox, ἅπαντα. Nam Portulaca τῶν λαχάνων ἐστί: meliſſa, erucæ omnes, cornicis pes, aliæ multæ. Ἐκ πολλῶν πολύς. explicatio τοῦ πολυχοῦντος. Et eius quod dicebat: ἀπὸ ἰσχυρῶν ἰσχυρούς, καὶ πολυκλαδεῖς, & καρπὸν πολύν. Item πλείονος χύλισμα, πλείους γὰρ οἱ στάχυς. Non autem mirandum eſſe ſi ſit frequens fructûs, cùm ſit πανταχόθεν: ſcilicet ex primario ſtipite, & ex aliis, aut ex ramis: vt è multis locis multa locata. Ὥσπερ οὖν κατὰ τὸν ἀέρα. aliam concauſam. In aere elementi proficere: qui eo tempore contingat, quo leguminum res agitur. eſſe enim ἔνδιον. Quare prouecto iam anno in calores, egregiè foueri. Euocat igitur mite cælum ad fęturam calorem plantarũ ſimul cum materia quam conformet. Ἀχείμαντος, nihil quicquam hybernum ſpirat. Neſcio quid ſibi velit hîc βραχύς: Theodorus quoque inuoluit in ſententia. Συνεργεῖ. Natura tam interior quàm exterior conſpirant atque conſentiunt ad idem opus. Εἰς τὸ ἄνω. Calore cietur materia ſurſum: neq; quicquam diſturbat aut impedit diſtractione. μᾶλλον, quàm primo anni tempore magis exereſcunt. Οὐκ ἀντισπᾷ. Non retrahit: vt radix hyeme, quæ ſibi retinet, quod retunditur frigore: quanquam verba hæc non cohærent. Οὐκ ἀντισπᾷ

A τὴν ῥίζαν. Nam neque in frigoribus retrahit radix: ſed repellitur à contrariò deorſum atque introrſum. Neque frigus quiſpiam dixerit vnquam ἀντισπᾷν. Καὶ σπείρουσι μανῇ ἀρώματα. Alia cauſa: quòd in tenui terra ſeruntur. Si ita legatur. Cauſa eſt, quòd ſoli denſitas non obeſt ſucci tranſmiſſioni, cohibendo. Et ſanè macræ regiones, vt Bigerronum, annonæ inopiam Milio ſuſtinent: Fabæ tamen & ciceris genera pingui aruo lætiora ſurgũt, & largiùs reddunt. Ὁ δὲ κύαμος. diuerſa fabæ natura propter imbecillitatẽ. Itaque nec multum, vt milium, ferre fructum: & ante hyemem ſeri: vt frigorum cohibita ſuperuentu, reuocet ſeipſam ad radicum firmitatem conſequendã: à quibus poſtea creditũ repetat. Rectè igitur nos hæc cum ſuperioribus coniungenda curauimus. Nam

B ſuprà, legumen robur narrabatur: at faba legumẽ. Conuenit igitur huiùs rei rationes atque euentu continuò ſubtexere. Προλαμβανόντων. ſcilicet agricolis. Nota loquutionem: προλαμβάνειν τοὺς χειμῶνας: præuenire, anteuertere hyemes. Non enim anticipant hyemes: ſed capiunt tempus quod hyemes antecedit. Εἶτα μὴ πολύκαρπον. Reddit cauſam mutata voce in eundem ſenſum.

Ἐπίκηρον. Vox Theophraſto frequens. ſuprà quoque vidimus. Obnoxium impreſſionibus: à cera ductum, quæ non ſit ἀντίτυπον ac reſiſtens.

Ἐν πολλοῖς, rebus: καὶ πολλάκις, temporibus obnoxia. Calor obeſt, frigus, rubigo vel maximè: alia: Ἄν καὶ προανθῇ. Si præmaturè floreat: circumuentam multis incommodis, non procedere

C ad fructus perfectionem. Ἡ δὲ ἀσθένεια. imbecillitatem eſſe ſenſui manifeſtam. rarum eſſe admodum. Σομφὰ tota admodum, radix, calamus, theca. Vnde id conſiderandum: in tam rara ac ſoluta concretione operoſum eſſe naturæ, fructum adeò ſolidum conficere. Μανόν. Enumerat vel ſigna vel cauſas imbecillitatis. non ſolùm eſſe raram ſed etiam inanem. Vt rarum ſit partium conſtituentium: vacuum ſit abſentia ſucci interioris, qui in raris aliquibus continetur. Καὶ οὐ πολύῤῥιζον. Vt non ſolùm concretionem ac ſubſtantiam habeat parum robuſtam, verumetiam principia: ſcilicet radicem. Ὥστε εὐδιάθετον. ratio ſit peruia maleficio. Et hîc eſt proportio quędam cum ſiccis, de quibus ſuprà dicebat, plus pati

D à peregrinis humiditatibus, ac propterea putreſieri. Τῆ μὲν οὖν πολυκαρπίᾳ. Ecce epilogum: qui nobis oſtendit manifeſtò, hanc fabarum tractationem eſſe partem totius operæ, quam ponit in cauſis τῆς πολυκαρπίας. Διακαθαίρουσι. inde noſtræ putationes. Purum enim eſt idem, quod putum, conciſè, quaſi puratum. Κατακοπαί. effectiones, quo ſit καθαρόν. Τὰ μὲν αὐτὰ ἀκωλύτως. Duo fines putationis: vnus, vt auferãtur impediẽtia: exempli gratia, quæ opacant alter, vt tollantur quæ ſucco officiunt: veluti cùm mortuas partes amputamus: & cùm Iuglandem nouellam terræ mandamus, radicem mediã, quæ recta eſt, abſcindimus. Ea ſi relinquatur deorſũ rapit, quod aſcendere oportuit. Καὶ δὴ καὶ τοῦτο. Vera dicis, & nobis explo-

bis explorata. Nuces Abellinas infœcundas fieri, ſi exciſis ſtolonibus, fit vt arboris induant naturam.

Lego ἀκρέμονας πλείους, non ἀκρίμονας. Et ὅπερ οὖν καὶ τὰ τοῦ ἀέρος: non autē χωρ. τοῦ. Et καὶ ἀεὶ ὅτι ἐν τῇ μάτῃ.

Theodorus, τὸ ὅτι ἐγγυτέρω, aliter intellexit quàm nos. vel vt è priori ſumatur. id eſt ne tam lōgè cauſa petatur. Τὰ τοιαῦτα ἀβλαστεῖς. Theodorus legit ἀβλαστεῖς: Quod faciliùs, inquit, augeſcant: minus bene. Nam quomodo ratio hæc propior ſit quàm ſuperior, quæ tamen eſt eadem? vbi dicit, ὅτι τὸ πλάτος μὲν ἐπιπλεῖν. Sed, ἀβλαστεῖς: quia non luxuriāt frōdibus. Ὀλιγοχρονιότης. Argumentū tēporis quoq; breue perficiēdi. peſſima loquutio. Ἁδρύνονται. craſſantur. corpus capiūt. Non enim vnā tantùm nanciſcuntur dimenſionē, craſſitudinem: ſed vt nouè, non ineptè dicam, corporaſcunt. Καὶ οὐ παχύρριζα. Theodorus omiſit. ſunt tamen neceſſaria. Eorum loco poſuit illa: nec deorſum lateſcunt. Solœcophanes in aduerbio motus quietem notans. Videor tamen apud Varronem meminiſſe: quem tamen non ſequar. Idem, ac ſi dicam ſto verſus partem inferiorem. at, vertere, omninò motum deſignat. Quis enim ita me roget? dum hæc ſcribis, quorſum ſedes? Ὁρμῇ, viribus omnibus. enixè. propenſè.

Διακαυλήσαντα. Vbi ſuos emiſerint caules. Imò, diductis in ramos caulibus. Sic enim comparatur arborea ſpecies. Καὶ μὴ ἀνιᾶσι τὰς ῥίζας. nec radices euocant. Nunquam vlla in planta radices euocantur. auocant. Συνεργεῖ, iuuet: non expreſſit. adiuuet. cooperetur, verbum ex verbo. Illa verò omnia omiſit, βραχὺ γὰρ ὕδωρ καὶ ἀχείμαντος τοῖς ὀψιαιτέροις. Ὥστε ἂν καὶ πρωϊαίτερα, etiam ſi maturè prouenerit. Non expreſſit verbum Theophraſto peculiare. In plantis enim, quæ floribus fructuum ſpem profitentur, nec perficiunt. Φαίνειν vbique dixit: aperire, deſignare. Verbū Athenienſibus odioſum: vnde etiam φάνης in eo ſignificato apud Iſocratem. Κενόν. eualido: malè. fortaſſe, euanido ſcripſit. Neutrum tamen probè ſatis hîc. Εὐδίοδον, tranſigi facilè poteſt. Memini apud Poetam, tranſadigit coſtas. At hic nemo intelligat Latinus. Non enim agitur faba trans fabam.

CAPVT. XVII.

XVII. capitis argumentum. Mutantur fructus pro alimēti ratione aliis & aliis regionibus, tum colore, tum ſucco, ſicut & animalia. Rariùs fiunt meliores.

Αἱ δὲ μεταβολαί. Fructuum impræſentia ſequitur affectus, quoad mutationem. Atque hæc ſanè materia cum ſuperioribus connectēda fuit: nunc interrupta eſt tractatio. Fructus mutari pro regionum mutatione. id fieri propter alimentum. Mutare verò tum colorem tum ſuccum: quemadmodum & animalia. Duplex autem eſt mutatio: vna in deterius, quę eſt & leuis &

A facilis, & cita. Altera in melius, quæ eſt rarior: atque, vt hîc vult, admiratione digna. De hac ſcribet in ſecunda capitis huius parte. Tota hæc diſquiſitio eſt ſuper nono capite primi libri, non ſine exprobratione repetitionis. Quamobrem nobis nouum caput fuit à ſuperioribus abſcindendum, propter nouam penitus materiam. Αἱ δὲ μεταβολαί. Regionē intellige per duas cauſas, quas ipſe declarat, ἀέρα καὶ ἔδαφος. Διὰ τούτων γάρ. Διὰ τούτων intelligit aerem & terrā per qualitates. Ἐκ τούτων, intelligit hæc eadem propter materiam. Aquam tamen adiunctam oportuit: cuius vires ad colorum mutationem in animalibus explicatas habes apud Plinium, Ouidium, Vitruuium: vnde & Xanthi fluuii cognomen: nam Scamandro ei nomen fuerat. Ἰσχυρὸν δ' ἡ τροφή. Alimētum

B plurimum valere ad acquirendam ſimilitudinem: & hîc dicit ipſe, & habes apud Gellium. Simul enim cum lacte mores hauriri. eſt apud Ariſtotelem ratio. Quia ſanguis ſit vltimum animalis nutrimentum. Ἡ ἐν τοῖς θήλεσιν ὁμοιότης. Atqui non eſt in fœmellis ſimilitudo, ſed cauſæ ſimilitudinis, in lacte ſcilicet. in fœtibus autem eſt ſimilitudo. Nam quanuis relatio ſit æqualitatis, tamen fundamentum eſt in matre. Itaque materialiter fœtus ſimilitudo poſterior eſt matris ſimilitudine, licet formaliter ſimul ſit. Ideo refertur potiùs ad matrem fœtus, quàm mater ad fœtum. Sed hæc maiora ſunt quàm huius tractationis ambitu capi queant. Φαίνεται δέ. Oſtēdit affectum hunc mutationis eſſe etiam animalibus communem. Sed verba quædam negotium faceſſunt. Τὰ φυτὰ

C καὶ τὰ δένδρα. Dicere voluit, τά τε ἄλλα φυτά. quaſi dicat: οὐ μόνον τὰ ἄλλα φυτά. Haud multum mirabile in minoribus atque tenuioribus: faciliùs enim pati poſſunt. Quin maiores quoque ac robuſtiores, quæ videbantur poſſe reſiſtere velut arbores.

Καὶ τούτων πολὺ μᾶλλον. magis animalia, quàm plantæ mutantur. Propterea quòd plantæ nonniſi ſemel mutari videntur in ipſa quidem generatione: puta cùm ex alba Myrto nigra fit. Animalia verò quotidie, mutatis ſanè regionibus colores mutant. Sic Ariſtoteles ait, animalia mutare colores ab aquis præter coruum. Alibi diximus, vbi omnia fiant candida. Huic Theophraſti ſententiæ, cùm dicit animalia magis mutari, quo magis aſſentiamur, facit: quòd animalium ſubſtantiæ mutantur plurimū, plantarum paucio rum. Neq; ſo-

D lùm in generatione: vbi minimo quoque momēto principia queunt alterari: ſed etiam in vitæ tractu. Mutantur viciſſim Triticum & Lolium: item Braſſica & Rapum; Alliaria & Apium hortenſe: in vitæ tractu Siſymbrium in Mentam. At animalium exordia multorum ex vermiculis. Præterea hiſtoriam habes de Erucis In vita verò ipſa quot mutentur, receſebis ex Ariſtotele. Ἐξομοιοῦνται. τὸ ὁμοιοῦται deſignat finem alterationis: τὸ ἐξ, deſignat τὸ εἶδος. Dixit autem τὰς μορφάς, vt alibi, faciem: non autem τὴν ἰδέαν τῆς οὐσίας, ſed τὴν ὄψιν. Ἐν δὲ τοῖς καρποῖς. In fructibus haud æquè conſtat: quia non mutant motu ſuo plantæ loca ſicuti per-

dices. tametſi non quòd ipſa animalia mutẽt loca ſemper, ſed quòd ipſis etiã non mutantibus loca ipſa mutentur. Per hyemem enim Alpini lepores fiunt candidi, ſicuti dicebamus. Quin etiam extra haſce omnes cauſas, Monedularum genus quoddam pennas cãdidas aliquot induunt hyeme, non à niuibus, quam cauſam eſſe candoris putant in leporibus, ſed quadam nobis ignota natura. Perdices quoque candidas eſitauimus in iiſdem Allobrogum Alpibus: nequis putet eas non eſſe perdices, ſed Lagopodas. Vtramque enim auem ſimul habere contigit. Τρίτον τινὰ μᾶλλον. Aliquo modo plus mutãt animalia: quia & in ſubſtãtia plura: & in pluribus, voce, pilo, penna. quinetiã ab ætate potuit. Frondes enim in fine anni palleſcunt quibuſdam ante caſum: aliis rubeſcunt. Contrà buxo pallidiores nouellæ, ſicut & Smyrnio. animalia in ſenecta cana fiunt. Mulum excellentiſſimum habui glaucum, qui mecum & cõſenuit, & ſenectutem canicie prodidit: candidus enim totus euaſit, amiſſo fuſco: item equarum pulli atriores prodeunt in lucem. Vnum inter cæteros habemus, qui primi ortus nigredinem cùm muſteo colore cõmutauit. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὕδα. Tametſi minus apparet in fructibus: tamen apparet, in colore, magnitudine, ſucco: adde tu etiam carnis vel firmitatem, vel ſolutilem cohæſionem ac friabilitatem. Augebis hiſtoriam in his quoque ab ætate. Nam quidam mutant cum viridi pallidum. addũt etiam ruborem, qua inſolantur. Quidam nunquam mutant, vt pruna quædam viridiſſima, grandiſſima, ſucco ignauiſſima. Vuę itẽ quędam nullo coloris acceſſu produnt maturitatem: quædam accipiunt heluum, vnde & nomen: aliæ nigrum. vbi primum accipiũt mutare, Latini priſci dixerũt, variare. Quo verbo Vaſcones etiamnum vtuntur, exempta quarta litera. Χρώματι μὲ. Exequitur hæc tria. mutatur color Myrto. Χυλοῖς δέ. etiam ſuccus. Τοῦ ἐκ τῶν χωρίων. Quanquam de colore minus patet, niſi tota planta transferatur. ſanè etiam in ſatu. Ex Peponum albis ſeminibus ruffi oriuntur. Ἐπὶ χρωμάτων. Cùm is affectus ſit & plantis communis & animalibus: cauſam quoque communẽ inquirendam eſſe. eſſe verò alimẽtum. Nam, inquit, huius quoque affectionis affectio illa communis eſt. Tertio demum anno mutari: interea fieri apparatum quendam. Hoc etiã in priore libro dictũ eſt.

Τριγονοῦνται. tertia fœtura. Ἅπαντα γάρ. axioma. Omnia enim ex quibuſuis momentis variantur. Sanè eis noua omnia, peregrina, aliena: quædam verò etiam inimica. Ἐκ προσαγωγῆς, paulatim. vox frequens huic, Ariſtoteli, Hippocrati. Μεθίσταται. quòd alibi, ἐξίσταται. Priùs alterantur; deinde quaſi demigrant de natura ſua.

Τὰ δ' ἐπὶ τῶν δένδρων. hic videtur eſſe mutilus codex. Namque, vti dicebamus, cùm duplex ſit mutatio, in melius & in peius: non dixit has mutationes eſſe in peius: & tamen nunc dicit ἀνάπαλιν, in arboribus: mutãtur enim in melius. Quia cùm plantantur, ſunt imbecillæ: tanto magis cùm ſe-

A minio proueniunt. poſtea fiunt robuſtæ. Ἀτοπώτατον δέ. Sequitur altera pars ſuper hoc: quãdo mutatione fiant arbores meliores. Ἀτοπώτατον, quòd ſibi nullum inuenire queat in natura locum. extra naturæ claſſes. quare etiam θαυμάζεται. Adeò vt faciat admirationem: quoties meliorem acquirit arbor habitudinem. Μεθίσταται δέ. Repetit quæ narrabat in capite nono primi libri de Ciliciæ Punica. Καὶ πολλάς. Deteriores multas fieri: quod ad ſpecies pertinet: καὶ κατὰ τόπους, quoad loca. Vt nullus ſit locus qui mutare non queat. Διὸ καὶ θαυμάζομεν. ratio admirabilitatis. Quoniam & paucæ ſunt ſpecies, & locus nullus, quæ, quíve detrimenta non oſtendat nobis à mutationibus. Quocirca miramur: ſicuti, ſicuti, ſiquando contrà eueniat. Ἔστιν οὖν. Vt

B fit in arboribus, ita fit in ſeminibus, vt aliquando fiant meliora. Ἢ χεῖρον ὅμοιον. Cùm haud multum diſtat idipſum quod melius eſt. Nam ſi eſſet peſſimum, non poſſet accedere tanto interuallo ad bonum, & quaſi tranſilire. Ἐν τούτῳ γάρ. Quærat aliquis, quando fit hæc mutatio? Ita fit, inquit: quoties non manet idem penitus quod erat, & quomodo erat. Ἐπὶ τό γε γινόμενον. Siquidem quod inde generatur, non deſinit eſſe idẽ.

Παραιρεῖται γάρ. Non abſque negotio eſt, qui vel Theophraſtum vel Ariſtotelem interpretatur. Quid ſibi volunt verba hæc? an quia dicebat paulatim omnia immutari? Mutationem verò eſſe vel in melius vel in peius: nunc dicit ad vtrumque euentum, ſemper aliquid auferri naturæ priſtinæ:

C vt tantundem contrarii reponatur. Καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Animalium mutationes explicat. Ex nigris candida: ex aſperis mollia. De lanis intelligit: vt ex pilo fiat lana. ſicut è contrario. Genus ouillum ex prouincia Narbonenſi huc adductum amittit lanæ tenuitatem ac mollitiem. hoc fit propter pabulum. Item propter mutatam admiſſarũ coniugationem. Nam ſi pecori Vaſconico detur veruex Prouincialis: trienniũ totum oues erunt lana commendabiliori. Tertio modo mutatur attonſione aut auulſione. Namque in Bythinia caprinum genus non tondent, ſed vellunt, ad pannos eos cõficiẽdos, quos *Camellotes* vulgus vocat Gallicum. Sic conſueuiſſe olim Opicos nóſtros, autor Varro eſt. Tonſæ namque lanæ ſuccedit craſſior.

Τῶν φανερῶν. Ex iis, inquit, cauſis quæ ſunt ma-

D nifeſtæ, aqua potiſſimùm mutationis huius autor eſſe videtur. Τὸ δ' ὅλον. Quia aqua, non vt aqua, ſed vt cibus: non ſimplex elemẽtum, ſed miſta, vt toties dictũ eſt. Καὶ ὁ ἀήρ. Vnde maris accolas ruffeſcere narrat idem, in libro de coloribus ob ſolem & ſalem. Ἀνάγκας. Eiuſdem neceſſitatis cauſas in animalibus & in plantis, appellauit neceſſitates. Τὰ δὲ καθ' ἕκαστα. Fortaſſis ab ſenſu harum rerum petendum iudicium. mira oratio. Μᾶλλον. potiuſquam ab vniuerſalibus, & ratione. Ἴσως δὲ μόνον. Imò verò, inquit, à ſolo ſẽſu. Nimis admodum vilem facit τὴν διάνοιαν. Sunt in eadem regione Elephanti albi, in qua homines nigerrimi: cùm tamen Elephanti natura communis nigre-

niſ nigredinem ſibi depoſcat. Itaque ſunt in Africa nigerrimi Elephanti, vbi homines minus nigri. Sunt in Mazouia vrſi albi, vulpes nigerrimæ.

Χώρας totius regionis: τόπου peculiaris ἐν τῇ χώρᾳ. Vnde differentia chorographiæ & topographiæ.

Lego τὰς μορφὰς ἐξομοιοῦντα, non autem τροφάς. Non enim alimenta ſunt ſimilia, aut diſſimilia, ſed formæ propter alimenta.

Theodorus, ἐκτοπώτατον, abſurdiſſima. Sequutus vocis vſitatum ſignificatum in malā partem, ſecutus de ſententia. Non enim, quod hic narratur, abſurdum eſt ita vt auditu afferat moleſtiā: quod diuinus Poeta verbis illis innuebat: *nec dictu facilis*: quid enim abſurditatis eſt in arbore, quæ ſit melior? Ἐμπειρίαν προσλαβὼν χώρας, καὶ τόπου διὰ τὰς ἱστορίας. Cùm & agros & loca expertus, ſtudio commentandi peragrandíque fuerit. non rectè χώρας, agros. Ager enim potiùs τόπος eſt τῆς χώρας. Ager Romanus Latinę regionis locus eſt. Deinde non ſit ſtudio peragrandi, ſed quauis alia de cauſa, ſiue dedita opěra, vt cognoſcat quid inſtituant Philoſophi: ſiue mercaturæ gratia, vt Luſitani: ſiue errore actus, vt Vlyſſes: nihil refert: modò ab indigenis, quid rerum ibi ſit, audiat. hoc eſt, διὰ τὰς ἱστορίας: vt quicque ei fuerit narratum.

CAPVT XVIII.

XVIII. capitis argumentum. Opera quoque fieri mutationes in plantis. Ea duplex: additio, ablatio. In radicibus multum eſſe principii ad mutationes. Inſitiones non videri ſub hoc genere mutationis: quia ſit aliud integrum additum principium.

OMOION γοῦν τούτῳ. Mutatio aut fit à natura, vt ſuprà declaratū eſt, aut ab arte. Artis finis vnus, corroboratio ad fructum. Opus duplex: aliquādo enim debilitatur plantæ vel concretio vel corpus, vt commodiùs agatur ad finem illum: aliquando corroboratur. Debilitatur aut ablatione aut deprauatione. Ablatione, vt cùm putamus: abſcindimus in radice Iuglandis penem. Deprauamus, vt cùm adigitur clauus, aut ficum ſcarificamus. Corroboramus, cùm adaquamus, aut ſtercoramus, aut radicas apponimus. Hæc hic narrat ſatis, vt ſolet, confuſè. In ſecunda parte capitis oſtendit, inſitiones hoc genere non contineri. Non enim eſſe huiuſmodi mutationem, ſed quaſi coniunctis principiis, quæ actu ſunt talia. Operę autem ſunt inter ſe longè diuerſæ naturæ. Namq; putatio eſt cauſa procatarctica, nihil habens ſubſtantiæ in prædicamento actionis. Stercoratio, cum hoc ipſo, habet ſecum ſubſtantiæ prædicamentum. Sed eſt in potentia tamen, non actu, arboris materia, ſicut & aqua in rigationibus. At inſitio eſt habens actu principia duo, quæ arte coniunguntur: & miſcentur ſpecies, contra Peripateticorum vulgata placita. Licet ergo ſit ſub genere motus, ſcilicet in opera: non tamen eſt ſimilis in re. Ἡ μορφώσεια. generica mutatio. cicuratio. alia interior cùm fiunt meliores ipſæ mites. Veluti cùm Punicæ grana dulciora, aut molliore intus ligno aut nullo: quemadmodum & vuæ: Hæ igitur mutationes: nunc de modis. Ὑδρεία γλυκαίνει. adaquatio dulcorat Punicas, & mollificat. Ratio. δεῖται γὰρ ὁ ψυχρότης: reſpicit γλυκαίνει. quia acerbitas in ſicco. καὶ μαλακύνει: reſpicit μαλακωτέρας. mollitudo namque ab humido. Aſper ſapor cùm ſit terreus, non eſt mirum humore dilui. Ita etiam dura tenereſcunt aqua.

Τὸ ἐνδεές. vniuerſalis propoſitio. Natura defectibus requirit ſupplementum. Non dixit, quale, aut quare, aut quando in aſpero ac duro ſit ἐνδεές. Sanè quibus in ſpeciebus aſciſcit ſibi forma dulcedinem: in iis ſemper intendit Natura dulce. Quodcunque citra finem illum fuerit, mancum erit. explebitur ergo cultu. Ideò dixit, ποιοῦντες ἐπιμελείας: ſcilicet πλεονάζοντες, καὶ προσθείσης. Vt compleatur interuallum, quod eſt inter initia ſaporis inchoati & perfecti finem. Οὐ μόνον γάρ. Non ſola opera duo: ſcilicet ablatio & additio, ſed & alteratio quæ fit cùm dulcoratur. Non enim mutatur quantitas ſed qualitas. Hoc autem ex dimidio verum, in dulcoratione: ex dimidio falſum, in emollitione: non enim humidum aquæ emollit, niſi per ſui admiſtionem. Adipiſcetur ergo qualitatem per quantitatem, nempe per additionem.

Ἀφαιρέσεως δὲ τίνος γινομένης. quod eſt hoc δεύτερον an radicis, & eius quod ſuprà radicem eſt?

Ἀφαιρεθέντος τοῦ κλάδου. Plus millies iam dixit: atque etiam mox dicet. Ἰδίως τοῦτο. Alter modus à ſtercoratione. Qua nihil præſentiùs ad conficiendas eas rationes ad commoda dulcedinis. Et quia etiam balnei ſtrigmenta idem facere dictum eſt alibi, ac præterea, vt ſubdit, aquæ tum copia tum frigiditas: per ſuperlatiuum agnouit in ſtercoratione officii huius excellentiam. Vt ſit ἰδιωτάτη ἡ κόπρος. etiam alia ſentētia planior. Ἰδιωτάτη ἡ τῆς ῥίζης θεραπεία. Vt quantum ſtudii atque operæ ponatur in cæteris Punicæ partibus, pœniteat: præut iuuatur, ſi radix quoque modo curetur. Sequitur ratio. Ἀκολουθεῖν δεῖ ταῖς ἀρχαῖς ἄλλα. axioma eſt. A principiis pendere omnia. Etiam radicem ſtatuit pro principio. Διὸ καὶ ἐπὶ τῶν σπερμάτων. Probat in principiis eſſe totius momenta. Namque ſemina quemadmodum affecta fuerint, tales quoque plantas futuras. Itaq; cucumerum ſemina lacte, aut melicrāto præmacerari; quò fiant fructus dulciores. Ἄνευ. Radices coctum ſuſcipiunt alimentum, neque fimi calore. Cætera omnia præter Peripateticam dignitatem loquaciſſima ſunt. Ἀπὸ τούτων. Tanquam à locomon autem tanquam ab amandātibus. Non enim eſt virtus mittens in radicibus, vt quidam ſtultè ſomniarunt, ſed trahens ab illis in ſupernis. Intelligendum autem vitæ principium; poſtquam genitæ ſunt. Nam alioqui in ſemine ſunt principia duo, materia & forma, tum in ſeptimo metaphyſicæ, tum in xx. ſectione, Problemate decimo. Ideò namque dicebat ibi, radicibus eſſe ſemina anteriora: quia ſint principia ſed de hoc alibi. Περὶ ἑτέρας. alii modi; vt χάριν τῆς συκῆς: vnguibus enim.

ferreis aperiunt, vt matureſcant. Κλάσεις τῶν ἀμπέλων, manibus ſcilicet cùm torquetur pediculus. nam κατακοπὴ aliud eſt. Oportet autem κλάσιν habere analogiam πρὸς τὴν χέσιν, quæ eſt fructus ficus, non arboris. An hoc verum non eſt, ſed ſignificat ſtrictionem. de hoc infrà videbimus.

Κολούσεις τῶν ἀμυγδαλῶν. mutilationes Amygdalorum. Si intelligit adactum clauum, eſt potiùs πήρωσις vitiatio. clauo enim adimitur nihil. Ἡ πληγαί. aperiuntur enim vt fluat humor. Ἡ διαιρέσεων τοὺς πετάλους. διαιρεῖν ſignificat diuidere: διείρειν, diſtrahere. An ergo ſcribendum eſt διαιρέσεων τοῖς πετάλοις? Notabis mutatas partes orationis. Dixit πληγά: deinde, διαιρέσεων. ἐμπήξεις fuerat dicendum. Τὰς δὲ ὀφθαλμιζομένας. altera capitis pars de inſitione. Καθάπερ ἀρχή τις ἑτέρα. Quia ſurculus inſitus eſt aliud principium ab arbore, quod arbor ipſa nō quit ſuperare. Eſt enim quod & ſuprà dicebat, hoc arbor ſurculo, quod arbori terra. Ἡ φορινὴ πεύτης. Minus mirum à ſurculo mutari opus arboris: quia patent vtriuſq; principia. Διὰ τί δέ. Quare Punica facilè mutetur: ait eſſe cauſam raritatem atque imbecillitatē. Ταῦτα γὰρ εὐπειθέστατα, obediētiſſima toties hoc verbo vtitur. Ἀκολουθεῖ τῷ ἀέρι, aeris imperium ſequitur. Obſequium omninò ea in voce eſt.

Lego ἀφαιρέσεως δεκτικῶν γενομένων, non autem γενομένων. Et διαιρέσεως τοῖς πετάλοις: vt diximus in Commentario. Et εὐπειθέστατα.

Theodorus, οὐ μόνον γὰρ δὲ τοῦτο δίχως. legit affirmatiué. Duobus tantùm modis fieri, ablatione & additione: quod & Hippocrates. in quo luſit Cicero ad Atticum. Appius ἐξ ἀφαιρέσεως, Prouinciam curauit: ſanguinem miſit. & placet iudicium Theodori. Περισκαφευομένων. ablaqueari. rectiſſimé. Εἰς τὸ καταλειπόμενον, in reſiduo. malim in reſiduum. Ἀπὸ τῶν ῥιζῶν διαγωγίας. mollitio. puto ſcriptum fuiſſe, molitio. Nimia tamen hîc vox: non enim operoſa res eſt. Ἀρχαί τινες αἱ ῥίζαι. elementa: minus bene. Sunt enim elementa totius in toto: neque ſunt cauſæ, niſi conſtitutionis. At principium aliud eſt. nempe cauſa vnde fit motus. Ἀρχὴ, illud autem στοιχεῖον: finis autem αἴτιον: quia petit, propter ſe fieri. Qui aliter loquuntur: minus accuratè ſtudent veritati. Ἀπὸ γὰρ τούτων ἡ διάδοσις. Ecce principium vnde fit motus. & verè principium radix apud Latinos, quippe prima capit. Theodorus optimè tranſtulit ſic: tranſmittitur diſpenſatúrque. Traditur vnico verbo. trans datur, διαδίδοται. Σχάσεις συκῶν, diſciſſis ficis. Igitur legit, χάσεις: vt ſuprà κατασχάζουσιν. Vtrum admittatur parum refert. tamen videtur eſſe τῶν συκαμίνων χάσις. non eſt laborandum. Κλάσις, amputatio. Rem ſequutus eſt, non verbum Theophraſti. Non enim manu ſine ferro putantur vites: ſed ſtringuntur κόλουσις, diminutio. non explet. mutilatio, expreſſiús.

CAPVT XIX.

XIX. capitis argumentum. Incultas arbores efferari atque deteriores fieri. Item ſi mutilentur. Quaſdam mutilatione A *fieri meliores. De Amygdali mutationibus cauſa. Canthara vitis racemos, niſi mutilentur, non perfici. De Pyro Phocenſi. Decerptis folijs Olera plus proficere.*

EI᾿Σ δὲ τὸ χεῖρον μεταβολαί. Quoniam deinceps contrariam perſequitur arborum naturam, earum ſcilicet, quæ deteriores fiunt: placuit caput hinc abſcindi. nec muto. Tametſi tractat tum hoc, tum quæ mutilatione meliores euadant: vt Phocenſis Pyrus & racemus vitis, quæ Cantharos appellatur. Hæc in prima capitis parte. In altera poſteriore de Oleribus. Decerpta namque magis proficere. Igitur ſic per initia partiendum. Plantas alias in melius, alias in peius mutari. Quæ in peius aut natura ſua, vt Amygdalus, cui ſint infirma princi- B pia: ita vt ex dulci fiat amara. aut vniuerſali natura: quoniam maxima pars efferatur. Ratio. Propter ſoli compactionem, & luxuriam brachiorum. aut iniuria, vt quæ mutilantur. Quæ in melius: aut ex cauſis, quas ſuprà dicebamus: aut ex mutilatione, vt Pyrus Phocenſis. Nunc particulatim caput ipſum excutiamus. Ἡ ἀγεωργησία. nomine Latino fixo nō quit exprimi. Incultum dicimus, mobili. vt incultus ager. Sed vt Cato dixit, infinitiuo modo, bene colere: ita nos hîc, non colere. mutila oratio. Deeſt enim id totum, αὐτὸ δεῖ. Cauendum à voce illa, πᾶν. Namque Cornus cultu deterius habet inter arbores. In aliis generibus, Iris, Fœnū græcum, Crocum. Idcirco ſtatim ſubdidit, ὡς εἰπεῖν. Hoc correxit audaciam illius vniuerſitatis.

Ἀπαγριοῦνται, efferantur: ſcilicet eæ quoque C quæ mites ſunt. τὸ ἀπὸ, in hac compoſitione, naturam deſignat, à qua digrediuntur: & verbum notio eſt naturæ, in quam abeunt. Ἐξ ἡμερωτέρων εἰς τὸ ἄγριον ἐξίστανται. Ἐνίοτε δέ. Sicuti ſuprà multas cauſas recitabat, quibus fierent meliores: ſic nunc, quibus peiores fiant. Hæc eſt altera cauſa priuatiua quidem, vt ἀγεωργησία: ſed ἀγεωργησία erat externa: hæc eſt interna, propter aliquod non naturale impedimentum. Πηρώσει τινι, quadam deprauatione: quam deprauationem nactæ ſunt à primordiis generationis. exēpli gratia, ſi cùm exit, ſaxum offenderit à quo diſtorqueatur. Si tempeſtas humore nimio, nimióve æſtu incommodauerit. Ex alia eiuſmodi exemplum ponit Amygdali, quæ è dulci ſemine orta fructus feret amaros. Cōiunxit duas voces ad idem vario modo ſignifican- D dum: πηρώσει, κολουόμενα. Ἀλλ᾿ οὐ δῆλον. Mutari quidem, ſed mutādo latere nos ſatis ſuprà docuit, cùm de maxima loquebatur mutatione, quippe de interitu. hîc adhuc inſiſtit. In quibuſdam eſſe apertam mutationem: puta in Amygdalo: maxima enim diſtantia eſt inter amarum ac dulcem ſaporem. In aliis tamen non adeò manifeſtò deprehendi: Eſſe tamen gradus quoſdam, puta inſuauitatis, vt in vite. Καίτοι τό γε. Tametſi non apparet noxa: tamen tanta eſt, vt ex occulta inuaſione intereant tandem, vt vites. Et quia dictum eſt, nihil repentè penitus mutari: neceſſe eſt ante interitū præceſſiſſe alteratione. Ideò dixit προϊοῦσιν

pos

poſt morborum inuaſionem, & inter morbos. τὰ ἀμπέλου φυτά. plantæ vitis. ποταμὸς ἐρχόμενος, vt flumen Reni. Τὰ δὲ καὶ μεταβάλλειν. quæ intereunt, mutata fuiſſe, par eſt. Τῇ γὰρ ἀμυγδαλῇ. argumentum à potiori. Videbatur Amygdalus immunis eſſe debere propter robur. neque eſt. Quare magis obnoxia vitis, quæ minus firma: rara namque eſt & minimè rigida.

Ἔνια δὲ. Oportebat proſequi de Amygdali mutatione: quòd mox faciet: ſed fatali illa intermiſſione intertexit contrariã naturã. quaſdam beneficiũ accipere ex iniuria. Equidẽ arbitror, in plãtis naturam, ſicut & in brutis, & in homine. Exemplum petit à Chiis, qui hoc de Pyro profiteantur, quàm Phocida vocent. Τὸ μὲν οὖν ἰσχυρόν. Soluit obiectionem: cùm iniquum ac παράλογον videretur: tam robuſtam arborem (de Amygdalo) pati mutationem. ſolutio faceta: Non eſt arbor eadem quæ patitur, & quæ robuſta eſt. Robuſta enim eſt, poſt adactos clauos illos, & κολουθεῖσα. Vegetatur enim intus detracta ſuperfluitate, quaſi que ei oneri ſit. Hoc eſt quod dicebat, ἐκ ἐν τῷ αὐτῷ λαμβάνεται δένδρῳ. Solutio igitur in eo eſt: ſpecie ſua robuſtam eſſe. Indiuidua quædam per accidens imbecilla, κατ᾽ ἴσχυμα namque laborare plethora. Quæ ſententia vt eſt acuta & nobilis: ita videtur ſuperioribus aduerſari. Suprà namque dicebat, imbecilliores eſſe fœcundiores: euocari namque fœtum ab aere, tum ab ipſis intrinſecus laxari & amandari. Robuſtas autem ſibi totum & retinere & impendere. Ac ſanè ſi fœcundæ citiùs intereunt: videntur minus fœcundæ robuſtiores eſſe: & profectò ſunt. Non enim ſuccus ille alienus eſt atque excrementoſus, ſed maximè naturalis.

φυτεύειν δὲ ἀσθενὲς. alius cauſæ indicatio. ætatem imbecillam id pati. φυτεύειν, dum eſt in vitę primordiis. Ἄλλως τε. præſertim ſi è ſemine prodierit. Sanè haud aliter prouenit, quod equidem ſciam. multos vidi: non paucas habeo: quæ ſtolones emittat, nondum mihi comperta eſt. Sin fruticat: eſto hęc cauſa, quamobrem dixerit ea verba. vbi accuratius interpretabere illud, ἐκ ἐν τῷ αὐτῷ. non diſtinguere indiuidua, ſed ætates. Sic Poeta, *aliuſque & idem naſceris*: differt enim à ſeipſo matutinus & veſpertinus.

Μὴ κολουθεῖσαι. ſimul oſtendit & morbos & remedia. Πᾶν ἀπὸ σπέρματος. maior ſyllogiſmi propoſitio. illa erat minor: Amygdalus è ſemine producitur. concluſio eſt in ipſa tractatione, Amygdalum fieri deteriorem. Eſt tamen axioma illud admodum periculoſum: Fortaſſe non eſt verum: quæcunque planta de ſemine prodeat, abduci in naturam deteriorem. Præſertim ſub eo aduerbio ὅλως. nam quæ eſt hæc adſeueratio? Si ita eſſet: iam defeciſſent omnes plantæ quæ ſatu proueniunt. Similis error eorum qui ſcripſerũt, Leænam vnicum in vita parere. Quod ſi velit τὸ πᾶν ad arbores aſtringere ſolas: id quoque falſum eſt. Prunos enim habemus è ſemine ortas, generoſiſſima ferentes, tum coloris nitore,

A tum magnitudine, tum ſucco. Vt Perſicos tacẽam: quas ferè neceſſe eſt ex ſeminis habere ſatu. vix enim aliter prodeunt. Κινεῖσθαι δὲ. Cauſam dedit vniuerſalem: ortum è ſemine. occaſionem indicabat ætatis teneritudinem. nunc huius occaſionis cauſam dat. Ait enim, naturam, dum eſt in motu, faciliùs pati, quàm vbi conſtituta eſt. in motu autem eſt, dum adoleſcit. Aut ſi mauis amplificare ſententiam: in ſemine quoque ipſo iniuriã accipere. Tum omninò intelliges tractum illum antegredientem plantæ è ſemine mutato ſemine conformationem. Ὁρμὴν hîc appellat vigorem, qui eſt in facultate. Itaque dixit in tempore interminato κινεῖσθαι: quia ſit adhuc in motu. Etenim ſi eſſet κεκινημένη, iam motus eſſet abſolutus. Οἷον γὰρ ἄλλο. Perſtat B in priori ſententia: ἐκ ἐν τῷ αὐτῷ fuit, quaſi alia. exponit quomodo alia nempe viribus. ἀσθενέστερον.

Ἔτι καὶ τὰ ἑψόμενα. In motu faciliùs omnia pati, exemplo eorum quæ coquuntur. Quæ quidem, ſi importunè moueant, prohibentur, quo minus percoquantur. Sic & ſemen, & quod è ſemine, ſanè proximum principiis in væſtibulo mutationis. Μὴ ἐν καιρῷ. Quia tempus eſt non ſolùm opportunum in culinis, ſed etiam neceſſarium, mouendi ac permouendi quæ elixantur. Quippe ne hæreant cacabi parietibus atque adurantur. In Ptiſana verò, ne cogatur in grummos, perpetua penè veriatione opus habet: ac potiſſimùm athara. Καὶ ἡ γῆ δυσδιάδυτος. An hîc quoque diuinatione opus eſt? ſed ea duplici. Primùm, quid ſibi velint hæc verba, C cum tam dura metaphora. deinde quid faciant ad hunc locum. Ait terram difficilem eſſe, niſi ſit madefacta. ἢ βρεχομένη. Sanè humor ſubit ac rarefacit: tollit ergo difficultatem. at quam? τῆς δήξεως, quominus mordeatur. Eſtne igitur quaſi morſus, apertio quæ fit à prodeuntibus è ſemine plantis? Hoc ita cõcinetur. ſed quid ad rem? Vúltne dicere: etiam agricolæ fieri negligentia, vt difficiles ſint parturitiones illæ, id eſt egreſſiones è ſeminiis, niſi adiuuetur aliqua irroratione? an legendum eſt, δυσδιάδοτος? Theodorus autem aliorſum accipit: & terra quoque eadem de cauſa ægrè madeſcit. eſſet igitur ſcriptum δυσδιάβροχος. Et ſupprimenda quæ ſequitur vox, ἢ βρεχομένη. Tum autem quàm mihi hîc cauſam narret, neſcio. Ὁ δ᾽ ἐν ἀρχῇ. Hoc idem cùm ipſe alibi ſæpe, tum Præceptor: maxima eſſe in princi- D piis momenta perfectionis. dixit μέγα. quia principiorum moles exigua, vis magna. Quòd ſolùm ſi ſit, magnitudo, inquam: neque tenorem ſeruet facultatis, ſed aut ipſa intercidat, aut extrinſecus interpelletur. non pertinget ad finem. Eius vigoris perpetuum curſum, & conſtantiam ad perficiendum deſignauit illa voce, διατείνει: contentum. vnde dicimus De contentione remittere. Hanc virium firmam continuationem ſi ſeruare poſſet Amygdali ſemen: poſſet vtique etiam reddere ex ſe plantam, qualis ea fuit, à qua ipſum datum eſt. Τὸ ἄχρι, vſque & vſque: vt ἀχρημένη

διάπυρον, διάμετρον. Ἐπὶ μόνης δέ. Nunc demum vertitur ad explicandũ rationes, quare in Amygdalo manifeſtior mutatio deprehendatur. Qua in diſceptatione haud ſatis ei procedit. ſic ait. Aliarũ fructus arborũ vbi maturus eſt, neque amarus eſt neque acidus ſed dulcis. nam ſi non eſt dulcis, non eſt maturus. At ſumpſimus in hac propoſitione: eſſe maturum. Præterea non videtur habuiſſe nota ceraſa, quæ in ſumma etiam maturitate nihilo minus acida ſunt. Nec confugiat ad eam pertinaciam: non perfici. Quippe etiam plantæ quædam acidæ ſunt natura ſua: quas nunquam perfici, nonniſi amens diceret. Nam qui non perfectæ ſint, ſi ſemen ferunt: qualia ſunt Acidularum genera tria: & ipſum Trifolium acetoſum, quod appellat Calabri *Iuliolam*. ridiculè barbari corrupere in *alleluia*. Agriotæ verò & Amarenæ, etiam cùm in eo ſunt, vt præ maturitate decidant, aut eam commutent cum ſubeunte putredine, ſunt etiamnum acidæ. Ταύτης δέ. Quo conſilio hæc de Amygdalo audet ab illis aliis ſeparare? Namque videtur eodem modo dici poſſe de Amygdalo: cùm amarum eſt, nondum eſſe percoctum. Dicendum: In vna & aliis ſi fructus ſit acidus, non eſſe maturum, ſed fore, vt ſit ſimul & dulcis. In Amygdalo autem cùm eſt amarus, nunquam porrò futurum vt dulceſcat. Iccirco omninò deprauatam eſſe naturam. Τάχα δὲ καὶ τῶν ἄλλων. tangit quod ſuprà monebamus. In aliis quoque ſimilem eſſe deprauationem, ſed non æqualem. Non enim amaritudinem præ ſe ferre, quæ ſanè procul eſt maximè à dulcedine. Deprehendi tamen poſſe neſcio quid, quod abſcederit à dulcedine. Deprehendi verò, neque ſemper, neque ab omnibus, neque in omnibus, propterea quòd ſint ſaporum alii in aliis ſub eodem genere gradus. Dixit τάχα: quia iam aſſerebat aliarum fructus omnes eſſe dulces. Cæterùm poſt tot verba reſtat adhuc quæſtio: quæ ſit cauſa, qua tanta fiat in Amygdali fructu mutatio, vt ab vno extremo tranſiliat in alterũ, ſine vllius medii ſaporis indicatione. Quippe Amygdalum immaturum, amarum non eſt, ſed acidum: atque eius ſaporis gratia manditur etiam cum toto putamine ab ipſis mulierculis: quarum ingenium vt in aliis præpoſterum, ita in hoc guſtu vecors. Λαμβάνει τὴν ὑγιείαν. Imò neutiquam latet nos, neque in vino, neque in vua. Ἀποκαθίστασθαι. optimum verbum ac pleniſſimum. Καθίστασθαι, conſtitui in vera natura. ἀπό. reſtitutas in integrum ex natura vitiata.

Αὕτη δ᾽ ἐστί. Iam manifeſtum eſt, κόλουσιν eſſe mutilationem. κάθαρσιν eſſe ablationem. Mutilatas iam corrigebat hac ipſa expurgatione. nunc κόλουσιν dicit prohibere germinationem. Quare ſuccum qui germinationi debebatur, quum tranſfuſum per totam arborem cum eo commiſceri, qui fructui deſtinabatur. Igitur hanc copiã, cùm à calore nequeat ad maturitatem ſuperari, efficere neceſſariò fructum deteriorem. Quocirca vulnerari atque aperiri: & τοῖς κολουθεῖσιν, de quibus ſcribebat modò, ſi ſuperaddatur κάθαρσις, accedet mutilatio mutilationi. An non intelligit κάθαρσιν, vt in vitibus amputationẽ, ſed effluctionem illam quæ per plagam fit. Erit itaque κόλουσις mutilatio partium, ex qua fiet ſucci copia in aliis partibus. κάθαρσις autem ſucci demptio. Ratio verò ſucci illius aucti atq; aliorſum deriuati propter mutilationẽ, eſt etiã apud medicos: vbi numerantur cauſę fluxionis ſanguinis. Interdũ aliquo mẽbro mutilato ſanguinem erumpere. Πλείονος δ᾽ οὔσης. Vides penè præcipitem breuitatẽ. Ait, quia multus ſuccus, crudus: quia crudus, amarus. Non tamen, vti ſuprà dicebamus, Amygdali non vitiatæ fructus, ante maturitatẽ amarus eſt. Quare verò non euenit idem Iuglandi? Nuclei namq; medulla etiam antequam matureſcat, prædulcis. Eodem ætatis tempore in Caſtanea non eſt tam amaritudo quàm aſtrictio. Λαμβάνει γὰρ ἀναπνοήν. alia vtilitas præter κάθαρσιν. Vt non ſolùm ſuccus effluat, ſed etiam ſpiritus qui intus ſuffocabatur liberiùs commeat, laxatis partibus. Sic ſuprà in caprificationibus. Dixit hîc ἀναπνοήν, quod alibi ἀναπνοήν. Καὶ ἀφαιρεῖσθαι. turbauit ordinem. Prior enim eſt euacuatio quàm reſpiratio.

Ὥσπερ καὶ ὅταν. quemadmodum, cùm adiguntur cunei. Aliquando cuneos vocat, aliàs paxillos, nonnunquam clauos. ἐγκρουσθῶσι, impingantur. cæterùm haud ſimilis ratio eſt. Namque Amygdalus κατῃλωμένη, adaperta per vulnus, leuabitur parte ſucci nimia quæ obruit calorem naturalẽ. At ſi cuneus adigatur: nihilo melius aperta erit pars illa. nam quãtum Cuneus diduxerit partium arboris, tantum ſe toto occupabit atque obturabit. Καὶ αὐτὸ μᾶλλον ἰσχύον. intellige δένδρον: mutato, vti ſolet, genere. Dicebat enim ἐλάττους χυμούς. ſcilicet ἀμυγδαλῆς. aut ὑγρότητος ἐν τῇ ἀμυγδαλῇ: aut ipſo Amygdalo, ſi ſuccum ſpectes diminutum. Illud verò acutiſſimè dictum: ἰσχύει δὲ καὶ τὴν δύναμιν. Quia exempto ſucco debilior eſt, quoad ipſum: at eſt validior ad opus. Quemadmodũ ſapientiores fiunt, qui ſibi patiuntur adimi, quod nimis ſapiunt: & religioſiores qui remittunt de ſuperſtitione.

Ὥσπερ ἀνανεάζεται, quaſi reuiuiſcit. redintegraſcit. Ἔνια δέ. ſimul oſtendit eſſe vera quæ de Amygdalo dixit: ſimul de Pyro Phocide repetit: ſimul de vite Cantharo, de qua in Hiſtoriis. Niſi truncatũ, putrefieri potiùs quàm perfici racemũ. Quare videtur ex humiditate: putredo nãque cuius illa mater eſt, monet nos euenire. de Pyro autem illa etiam hoc amplius ſentit. Egere quidem amputatione: verùm non ad fructum ferendum, ſed ad corporis conſeruationem. Argumento eſſe: quòd ſi non putetur, fœcundiſſima ſit. Putatur ergo, quo ſibi conſtet, neque tum ramorum luxuria, tum fructuum copia, ſimul cum ſucco vita exhauriatur. Vbi omninò excitandi ſumus. nam quæ tot ferat fructus, ſuaptè natura ſucculentiſſima fuerit. Tum ea cùm putatur: cuius tanti ſucci exuberantia non redundat ad eius ſucci perniciem quem intendebat ad fructum natura. Id quod vitium af-

ferebat

ferebat ex miſtione fructibus Amygdali. De vite quoque idem quærendum eſt.

Γίνεται μονόκλωνος. Eius natura eſt vt, ſi non mutiletur à ſummo, procedat in exilem proceritatem, ſimplici ſtipite ac gracili. Εἰ δὲ μή. Sin autem non ea ponatur opera, vt non amputetur, emiſſis ſtolonibus arboreſcit. Suo arbitratu coniunxit τὰς παραβλαστήσεις, καὶ τὸ δενδροῦσθαι. Cùm alibi de Corylo & Punica, αἱ παραβλαστήσεις prohibeat τὴν δενδρῶσιν: ſunt enim τῶν θαμνωδῶν. Nota duplicẽ negationem. εἰ δὲ μὴ μὴ κολουσθῇ. Si non putatur, ſimplici ſtipite ſurgit, eóque tenui. Si nõ nõ amputetur, in multos ſeſe effundit ſtolones, eóſq; robuſtos, vt arboris proportionem ex firmitate aſſequantur. hoc eſt δενδροῦται. τάχα δ' ἄν τις. quia dixit, βελτίων πρὸς δένδρωσιν. Addit nunc, etiam fortaſſe ad fructificationem. Vt putatio non ſolùm arboris afferat & ſpeciem & robur, ſed etiam fœcunditatem. συμβάλοιτο, verbum ſignatum. Coniungat cum illa vtilitate hanc quoque. Ἰσχυροτέρα γάρ. Ratio, ex robore maturationis opus longè melius. Maior ſyllogiſmi propoſitio: ſicut de aliis dicebat, quæ ad vtrunque præſtò eſſent, tum ſui robur tum futurum.

Τῶν λαχανωδῶν. Altera capitis pars, qua oſtendit Oleracea decerptione proficere. Exempla quæ ponit, procedũt. At de Radicula nobis aliter cecidit. Meus colonus ad iuſculi commendationem, quæ acrimonia quadam comparatur, hyberna folia detraxit Rhaphano. Eam radicem poſtea cùm ad obſonium attuliſſet, tam fuit lignea quàm cuiuſuis arboris. An nõ propter illam decerptionem, quaſi retentus ſuccus infarctione compactus obduruiſſet, ſed quia vetula eſſet, ac nimis diu ſub terra ſeruata, ea duritia fuerit affecta? Τῇ ἁπαλότητι. Duas cauſas de quibus & ſuprà: nam teneritas peruium facit erumpentibus foliis: & ſucci materiam ineſſe oportet. Hæc eſt quidem cauſa proxima: huius autem cauſam mox cùm reddet, diſpiciemus. Εὐχυλότης. Is eſt effectus teneritatis, & finis propter quem expetuntur Olera. Παραιροῦνται γάρ. Cauſa media inter εὐχυλίαν & δριμύτητα. vt ſit ordo talis. bonus ſuccus expetitur: is paratur ademptione acrimoniæ. Aufertur inſuauitas illa per bonam habitudinem: quippe humoris copia diluitur. Vnde etiam alius finis ad cibum quæſitus comparatur, teneritudo. Quæ ſequitur bonam habitudinem propter molliciem partam ex humiditate: ſicuti ſuauitas diluta ſucci triſtitia. Καὶ εἴ τι ἄλλο τὸ δυσῶδες. Pro eo quod eſt, καὶ εἴ τι δυσῶδες ἄλλο.

Ἀπὸ τούτων, ſcilicet ἁπαλότητος καὶ δριμύτητος. quod tamen non eſt verum. ἀπὸ τῆς δριμύτητος verum eſt. A teneritudine tolli acrimoniam aut ſiccitatem, verum non eſt. ſed conſequitur teneritas ablata duritia. Τὸ δυσῶδες, virus qualecunque intelligit: id eſt ſucculentum, quod incommodat. Ἀπαλὰ δέ. Analyſis vſque ad primam cauſam. At quomodo tenera fiunt, bonámque acquirunt habitudinem? Duę rationes. vna ab radicis poteſtate. Validior enim facta plus attrahit

A alimenti, vnde ſuperioribus ſuppeditetur. Altera ab eiuſdẽ concoctrice facultate. Quaſi non ſolùm manſum, ſed etiam præcoctum paret foliis alimẽtum. Itaque feliciter ab radicibus inchoatũ opus expediunt folia cõmodiùs atque abſoluunt. Καὶ ὅλως ἀναξηραίνειν. addit & tertiam vtilitatem. Ferè decerpitur maximum quoque foliũ ac terrę proximum. ergo demitur quod impedit. Impedit autem quia multũ intercipit, quo minus feratur ſurſum. quamobrem ſiccitas conſequitur. Addendũ etiã aliquid eſt. Si grandiora ſemper folia decerpantur, neceſſe eſt ſemper ad teneriora peruenire. teneriora ſanè ſunt ſuperiora. Nam verò quid tãdẽ, ſi decerperentur ſemper ſuperiora atq; adeò cacumen ipſũ? Haud eundẽ euentũ ſanè futurum, ſperandũ eſt. Ἢ καὶ πρώτη βλάστησις. alia cauſa. Pri-

B mam quamque germinationem, quòd ſit principiis propior, propter debilitatem, minus eſſe elaboratam. Aucta ætate ius facultatum validius atq; paratius ad opus. Quæ ſentẽtia non ſtatim eſt admittenda. Namq; ſi in ſucci copia, atq; priuatione terreſtris materiæ ſita eſt tũ ſuauitas tum teneritudo: in prima quaque germinatione potiſſimùm vtriuſque & cauſa & affectus deprehenderetur. Iccirco etiam ſenectus affert amaritudinem Lactucę. Et Intuba nouella minus amara, quàm adulta.

Lego cum copula ἐμφανεστάτη γε καὶ κανονικώτατα. Et μονόκλωνος, καὶ ἄοζος.

Theodorus, ἀγεωργησία, negligentia. non ſignatè. Negligimus ea quæ poſſumus facere, aut

C accipere, aut parare, aut eiuſmodi. At multi agri ſunt ἀγεώργητοι, qui non ſunt neglecti: vel qui vacui ſunt colonis, vel nouales ipſæ cùm ceſſant. Omnis neglectus incultus: at non è contrario. Ἀπαγριοῦται. immiteſcunt. non potuit peius. efferantur. Ἡ γῆ δυσδιάδυκτος ἡ βρεχομένη. Et terra eadem quoque de cauſa ægrè madeſcit. Neque vlla anteceſſit cauſæ mentio: neque vlla cauſa qua madeſcere nequeat. Ὃ δὴ ἐν ἀρχῇ μέγα. Quod enim inter initia agitur ſummum. Nõ ipſe ſi reuiuiſcat, intelligat hæc verba. Οὐδενὸς ὁ καρπὸς τελειούμενος πικρός. Neque alicuius ex cæteris fructus, dum perficitur, amarus eſt. Imò eſt multorum dum perficitur. ſed perfectus, non eſt. Τελειούμενος hic eſt, qui eſt finem adeptus ſuum. Contradiceret etiam ſibi: dicit enim: ἀλλ' ἐπὶ γλυκὺν, ἀλλ' ἐκ ἐπί-

D φθον. Si igitur non eſt coctus vbi nondum eſt dulcis: nõ erit item dulcis dum coquitur, ſed iam percoctus. Ἐν τοῖς τελείοις καὶ εὐκαρποῦσι, quanquam lætę perfectæque conſiſtant. Non eſt aduerſariua, ſed dulcedo in iis qui iam maturi ſunt, & feliciter educati. Εὐκαρποῦσι, quaſi dicat, generoſis. Διὰ τὴν ἀφαίρεσιν, vtpote antè leuata. Optimus ſenſus in Latinis verbis: ſed neſcio an ex Græcis erui poterit. Ὥσπερ ἀνανεάζεται. Hanc naturam veluti reſtituibilem dixerim. Theophraſtus aduerbii temperatione mitigauit τοῦ ἀνανεάζεται ſignificatum. Theodorus debuit mitigari verbi ſui ſonum. Cùm ille dixit, ὥσπερ: hic, veluti.

Μονόκλωνος, ſimplex. ſtipite ſingulari. Παρεκβλαστάνουσα. legit igitur ἀποβλαστάνουσα. Et ſanè conuenit cum eo quod ſequitur, διαδεχόντων. Ὀπώδης. humoris lactuoſi. Neque Latinus vocis flexus eſt: neque lac in lactucis vt auferatur vlla opera ponenda. Tum quia perderetur: non ex decerptione lac amittit: tū quia quandiu lacteſcit dulcis eſt. lacte defecta amareſcit. Eſt enim eius ſuccus proprius lac, quo tenera eſt. Vbi lac deſit, adeò ſicceſcit vt etiam ſpinas induat. Sed ὀπώδης in communi ſignificato, ſuccoſum. καὶ τὸ πέττουσιν. incoquunt. minus rectè. incoquimus carnes in aquis. at hîc aqua coquitur. Neque idem eſt, carnes in aqua, & aquam in planta. Non enim coquitur planta: vt aqua coquitur, atque in ea carnes.

Ὁρμηθέν, pergens. Nullus in verbo Græco tractus deſignatur, ſed ortus tantùm à principio. prodiens, ſimpliciſſimé.

CAPVT XX.

XX. *capitis argumentum. A terra & aere plantis odorem conciliari: non à ſiccis, non ab humidis, ſed à mediocribus.*

ΓΙ'ΝΕΤΑΙ δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀσμάς. Quia proximū caput à præcedēte ſeparauimus (quòd priùs de mutatione in meliorem naturam, hoc proximum de mutatione in deteriorem diſputaba:) coacti ſumus hoc quoque ab vtroque ſeiungere: propterea quòd communem tractat mutationem tam in melius quàm in peius, quoad odorem tangit. Sic etiam iureconſulti, po-

C ſteaquam de vrbanis ſeruitutibus, déque ruſticis ſcripſere ſeparatim, tertio loco leges, natui átque ſtatuūt cōmunes. Ego tamen, ſi mihi materia hęc deſcribenda proponatur, iſta omnia ſimul congeſta, ſic digererem, quemadmodum ſuprà dicebā. Primo loco ſtatuatur diuiſio mutationū, in melius, in peius. Poſtea modi à natura, ab arte. Tertio modorum ſpecies iam dictæ. Quarto in quibus: Amygdalo, Vite, Pyro illa, Oleribus. Quinto circa quæ: generationem, conſiſtentiam, germinationem, fructificationem: atque his adiungerem accidentia, colorem, odorem, ſaporem, magnitudinem. Priſci tamen illi viri domi foríſque magni nominis methodos quidem docuere nos, nobíſque earum curam iniecere: ipſi plerunque nullam aut perexiguā habuere. Credo dum com-

D mentarentur, vt quicque ſeſe ſuggerebat, apprehendiſſe atque repoſuiſſe, non recoluiſſe. ſed ad rem. Γίνεται δέ. ſcilicet circa odores mutatio. Editis cauſis mutationum in ſaporibus, facilè ſubnectētur quæ videantur odorū intereſſe. Hoc manifeſtiùs in ſexto: vbi accuratiſſimè vtranque naturam ab iiſdem profectam principiis magna neceſſitudine cōiunctam eſſe declarat. Ait autem hîc mutationem fieri tam in bonum quàm in malū. Veluti vina quoque ipſa ex vicinia varios nanciſcuntur & odores & ſapores. Sic ὀσμὴν πηλώδη vinum appellat ipſe. Duo ſtatuit principia mutationis huius, terram & aerem, vtrúque naturale: non

A à quauis qualitate, ſed à ſiccitate: non à quauis ſiccitate, ſed à mediocri. Mutila tamen eſt contemplatio hæc. Siquidem & ab euentu & ab arte paratur & odor & ſapor: de ſapore ſuprà, cùm docebat ſemina mulſo aut lacte macerari. De odore euenit, cùm aliqua olens herba in vineis eſt. Quod contigit hic, ſi Mercurialis inſit: Rambergam vocant. olet enim vinum. Sic olet, quicquid appoſueris, etiam Laurum. Iccirco dixit, ὥσπερ δὲ αὐτομάτως. ſpontè à terra & aere. Διὸ καὶ τὰ ἄγρια. Hoc non eſt vel à terra vel ab aere: ſed vt oſtendat à ſiccitate. Quoniam ſylueſtria, tametſi non omnia in terra ſicca ſunt: tamen ſuis congeneribus mitibus comparata, ſunt ſicciora. De Roſa videndum: & de agri Cyrenaici floribus, ex Hiſtoriis. Sanè dixit Ariſtoteles, quarum Roſa-

B rum ſit aſperior vmbilicus, eas eſſe odoratiores. ſanè horriditas à ſiccitate. Τάχα δ' οὐ πάντων. Quia dixerat ὡς ἐπὶ πᾶν. non ſequi tamen omnia ſicciora. Ratio: quia in quibuſdam odor ſit acriuſculus. Quamobrem non ſatiſfacit contextus huius orationis. Negat omnia eſſe εὐοσμότερα, agreſtia. Quare? δριμύτερα γάρ. An verò tollit odorem in rebus odoratis ab acrimonia? Nam bonum odorem fortaſſe aſſentiar eſſe in natura mitiori. At odorem ſimpliciter, ſi ſit in quopiam genere florum, futurum eſſe maiorē in ſiccioribus. Quanquam ne id quidem fortaſſe verum eſt. Moſcho enim, vel odoratius vel ſiccius nihil. Neque Cinnamomum mediocriter temperatum: & diuinum quid ſpirat. Qui vulgaris Nardi deteſtantur odorem, digni ſunt, quorum olfactui ſub-

C iiciatur: nolo ineptire. Ἡ μὲν, ſcilicet terra: καὶ ὁ μέσος, aer. Sed de his ſuo loco: id eſt in ſexto.

Lego ὀσμὰς, non ὀσμάς.

Theodorus, ὡς ἐπὶ πᾶν. Tota ferè parte ſicca. ſanè equidem neſcio quid ſit tota parte ſicca. Sed ἐπὶ πᾶν, eſt ſicut alibi ὡς ἐπὶ πᾶν. ferè. Ἄοσμα, inolida. ſicuti dicimus, inſipida. tamen, olidum, ad malum potius odorem: ὀσμὴ, ad vtrunque.

CAPVT XXI.

XXI. *capitis argumentum. Mutationes in ſubſtantiis: ita vt ſpecies quædam in alias mutentur ſpecies.*

ΕΝΙΑΙ δὲ ὅλως. Hoc eſt primum mēbrū, quod primo loco ſupponi debuit diuiſioni mutationis. Quædam tota ſpecie mutantur in conge-

D neres. Nō in ſeipſas, aliis, vt feſtiuè loquar, perſonatæ conditionibus. Itaq; dicit ὅλως. Cæterùm, quod & ſuprà diſplicebat nobis, cùm poſuerit τῶν δένδρων, addit τῶν φυτῶν. Τὴν λεύκην ἐξαιγειροῦσθαι. Albaram expopulatā. ad verbum. potiùs ἐξαιγειροῦσθαι, induiſſe Populi naturā. Albaram vocāt in Italia quidā albam Populum. τὸ ὅλον λευκήν, ſcilicet εἰς αἴγειρον. Καὶ φύλλοις. non ſolùm foliis, ſed tota facie, ramorum, trunci.

Καὶ τὸ σισύμβριον. Super quo tot nugis litigant quidam recentiorum. Tamen verò vidimus nos hanc Siſymbrii in Mentam mutationē. Μὴ κατεχόμενον. Niſi multo cultu in officio contineatur, exit

tur, exit è cancellis ſuæ ſpeciei: Hoc eſt quod reſpondet ſuperiori voci, ἀγεωργησία. Τὸν πυρόν. Triticum loliaſcere. Αὐτὴ μὲν οὖν. Dubitat hic, an vera ſit. Repetet tamen huius oblitus loci toiā hanc narrationem: & verum dicet. Impræſentia mauult eam dicere corruptionē quàm mutationem. Quaſi verò non omnis corruptio ſit mutatio: item omnis mutatio, corruptio. Nam tametſi mutatio in melius non videatur vulgò corruptio: eſt tamē. corrūpitur enim quod erat, nec amplius eſt: ſic etiam corrumpitur priuatio ſuperinducto habitu. Cæterùm hic intelligi vult: non mutari ſpeciem ſed corrumpi materiam atque accidētia. αὕτη, ſcilicet, mutatio. Εἰ δ' ἀληθὲς. Oratio non exprimit ſententiam. Nam ſi vera eſt mutatio, erit mutatio. Non ergo ſequetur eſſe φθοράν. ſed voluit dicere, εἴπερ ἀληθές. Si verum eſt, eius faciem aliam euadere. Διὰ πλῆθος ὑγροῦ. cauſa corruptionis: cui tamen non acquieſcimus. Nam quòd in Rapum braſſica mutetur: eſto ſanè cauſa hæc. Quod alba Populus in nigram: alba Myrtus in nigram: in ſicciora hæc mutari videbuntur. at de Populo verum non eſt. non enim eſt nigra ſiccior. de Myrto non eſt negare. Item cùm Lollium fit è Tritico, tranſit in naturam longè ſicciorem. Quid ſi intelligit, principia deprauari humiditate, quærendum quomodo ab humiditate fiat planta ſiccior ex minus ſicca planta. Ἀλλοιωθείσης τῆς ἀρχῆς. Cùm principium egreſſum fuerit è ſua poteſtate, & euaſerit aliud à ſe. Intelligit autem duo principia: in ſemine, ad generationem, vt Lolium ex Tritico: in adultis autem, à radice.

Ἡ δ' αἶρα φίλυδρος. reſpondet noſtræ obiectioni. Quomodo in nimia humiditate Lolium, quod ſatis conſtat eſſe ſiccum? Amat, inquit, humorem: Ἥττον τὸ λάχανον. Quia fortaſſe ad populū, verebatur, non ſibi ſatis eſſe hanc φιλυδρίαν: ideò cauſam affert aliam: condēſationem. Omninò igitur excludere videtur ſpeciei ſubſtantialem mutationem. Ὃ συμβαίνει ἀναλυτικῶς. Huius cauſæ cauſam. Craſſitiem hanc euenire propter ſenectam. Εἰς βάθος γάρ. Creſcere ſeneſcentes, non accretione vera, ſed interni vacui, quod eſt in laxitate, repletionibus. Corticem ſanè craſſeſcere aliud eſt quod addit. Hoc enim non eſt εἰς βάθος. Aliud namque eſt craſſum, aliud dēſum. Denſa eſt membrana, & ipſe liber interior. Craſſi cortices exteriores ſuberis, denſi nequaquam. Si cortex ergo παχύνηται, non ſolùm in profundum augebitur, ſed etiam in omnes dimenſiones. Tanto manifeſtiùs triplicis accretionis facies in ramis. quos ait fieri maiores & plures. Tamen cùm dicat per initia, τῇ ὅλῃ σεσηρυῖαν, non poteſt ſuam tueri inficiationem: quippe accidentia ſunt à formis. Si ſunt eadem cum nigræ accidentibus: eadem quoque forma fuerit. Quid autem veretur, nequid ſequatur abſurdi, ſi ſpecies in ſpeciem mutetur? ea namque earum affinitas eſſe queat talis, qualis in iis animalibus quæ in alia tranſeunt: de quibus Ariſtoteles. inter quæ chryſalis. Quia verò durior atq; compactior eſt in Populi generibus,

A quàm in animalibus materia, lentiùs ac ſeriùs mutantur.

CAPVT XXII.

XXII. capitis argumentum. Quorum foliorum natura mutetur. Multa videri mutata non mutari ſpecies. Multa loquorum repetita prærogatiua.

Οἱ δὲ τῶν φύλλων μετασχηματισμοί. De totius mutatione ſuprà: déque eo, quod eſt pars interna, cuiuſmodi ſuccus: aut quaſi pars, vel partis aliquid, vt odor. Nunc de partibus externis, qualia ſunt folia. Capitis pars prima continet hoc cum ſuis cauſis. Altera negat eſſe ſpecierum veram mutationem: ſed videri to-
B lùm mutatas. Cæterùm accidentia ſola mutari, vt colores & figuras. Μετασχηματισμός. tranſfiguratio quæ eſt ſpecies τῆς μεταβολῆς. Καὶ ἕτερον κοινόν. In aliis quoque plantis inuenitur, præter Populum. De ea namque dicebat, τοῦ φύλλου. Declarat, quænam ſint alia, Croton & Siſymbrium. Quia Ricini folia priùs orbiculata, deinde in angulos ſinuantur. Ἀπογωνιοῦται, angulantur. Ὥσπερ ἀναδιαρθρούμενα. Non eſt otioſum hoc verbum. quandoquidem in omni generatione primùm confuſa eſt moles: deinde procedit opus ad articulationem. Sic in omni ſemine, tum plantarum, tum animalium: Sic in animalibus, quæ de putredine prodeunt: inchoatas enim muſcas vidimus in fimeto. Ra-
C nunculas, nemo eſt quin bipedes caudatas obſeruarit primùm, deinde quadrupedes, in poſteriora crura bifurcata cauda. Τοῦτο δ' ἐστὶ ῥᾷον. pulcherrimam rationem ſimplicitas facilior. Sic vnum priuſquam multa. eſt ſanè multitudo πολυειδής. Ἀσθενὴς δ' ἡ ἀρχή. Quia eſt in paruo gyro multa comprehendens, debile principium eſt. Subiicuit maiorem ſyllogiſmi propoſitionem illam: quod eſt debile, priùs expedit quod facilius eſt. Non mutatur figura, ſed multiplicatur, vbi ex vno folio vniangulo diffunduntur ōrē in multos angulos. At ſi orbiculatum ſcindatur atque ſinuetur ad mucrones, tunc ſanè fit mutatio. Τὸ δὲ συμβαίνειν. duo facit. Dubitat an vlla fiat mutatio: & negat aliam fieri quàm
D in odore. Nos tamen, vti dicebamus, in hortis noſtris vidimus, folium minus, minus nitidum, accipere lanuginem, alio eſſe ſapore, odore alio. Quemadmodum verò de hoc ſentiat conferes hæc cum iis quæ diſcepat in libro quinto, capite octauo. Τὴν ὀσμὴν ἐξαμαυρουμένην. quaſi obſcurans odoris nitorem. Audax metaphora. Διὰ τὴν ἀγρίαν. quia fit è nitido ruſticus. nota vocem fixam, ἀγριότητα. Itaque in Italia quidam Mentam gentilem vocant, id eſt nobilem. Ἐκείνην δ' οὐ λαμβάνει. intellige μορφὴν εἰδικήν. Sed abiens in ſimilitudinem Calaminthæ. Hoc delirare fecit otioſa natura ſua ingenia, ſed propter ambitionem negotioſiſſima. Garriunt enim de Calamento neſcio quid. At e

nimverò Siſymbrium ſiquid accedat ad calamen ti ſimilitudinem, multo longiùs abeat à ſua ſpecie quàm ſi hæreat Mentæ. Quaſi ſi dixerim: Non debeo ſex tibi, ſed quindecim. Ἡ μεταβολή. Vult oſtendere ex affinitate accidentium vulgus falſum eſſe: Philoſophum non debere falli: non multum inter ſe diſtare terminos extremos illarũ mutationum. Ideò dixit: Οὐ πόῤῥω πλείων φθειρομένων. tres voces valde efficaces. Non eſt φθορά, vt ſit tranſitus, ſed cohæſio in propinquo. Non eſt, πλείων: quia non eſt ſubſtantiæ, ſed accidentium. Non eſt, πόῤῥω: quoniam non eſt tractus vlterior ad extrema. Ἡ δὲ θεραπεία. cultus. qui μεταφυτεία κατέχει, continet intra fines ſpeciei. καὶ σώζει, atque integram quidem & incorruptam. Σημεῖον δέ. Pulcherrimum argumentum: quod non trãieat in Mentã: ſed ſuam ipſam ſibi retineat ſpeciem, tametſi ſub alio habitu: quippe ſub agreſti. Nam ſylueſtrę, inquit, Siſymbrium tali eſt odore præditum, quali & Menta. Efferatur igitur amiſſo cultu: quemadmodum & alia multa. Eſt igitur quod circunfertur prouerbio Græco, οἴκοθεν οἴκαδε. Καὶ γὰρ δή. Aliud argumentum validiſſimum. Partes primariæ non mutantur: non ergo mutatur ſubſtantia. Quippe Siſymbrii radix ſuperficiaria, Mentæ profunda. Vtriuſque radix multis appendicibus ſerpens, paucioribus tamen Siſymbrio. Ergo κατὰ φαντασίαν tantùm. Id eſt apparere tantummodo: non autem ſubeſſe veram mutationem. Græcè dixerim: δοκεῖν μὲν, οὐχ ὑπάρχειν δέ. Addit τῶν τοιούτων, horum quę nunc prætenduntur: vt ſibi reſeruet opportunam in aliis aſſenſionem: vt Lolio, Braſſica. Καὶ ὡς ἀεί. Concluſio, qua reducit totam diſceptationem ad mite & ferum, ſublata de ſubſtantiis mutatis opinione.

Οὐδετέρως δ' ἄτοπον Maxima magni viri prudentia ſimul & ſubtilitas. Cùm aduerſus communem opinionem diſputauit ſubtiliſſimè: pro vtraque parte ſtat. Non eſſe abſurdum: ſiue reuera mutentur, ſiue mutari videantur. Loca enim tempeſtatéſque, ſuprà dicebamus habere principiorum proportionem. Horum igitur mutatio ſubiecta quoque afficiet mutatione. Reſpondent inter ſe profectò qualitates vtrinque tam actiuæ quàm paſſiuæ. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζώων. Si contingit id in animalibus: minus mirum ſit in naturę claſſibus inferioribus. Καὶ τοῦτο. Tanto magis: Si, vt aiunt, quotannis mutentur. Χρώμασι parum erat. Tranſlatitium penè in vniuerſa natura eſt: vt aliis alio tempore coloribus res immutentur. Quippe étiam in Lunæ videtur hoc, tum ordinario lumine, tum in defectibus. quanquam id à medio, non in corpore. Addit ergo σχήμασιν. Hoc ſanè maius eſt: ſi figura mutetur, quemadmodũ in Chryſalide & Eruca, & Vermiculis, ex quibus concreantur animalia. Cæterùm ne ibi quidẽ ſiſtit, ſed adiungit δυνάμεσιν, vt tũ verè mutata ſpecies eſſe videatur. Nam animalia quędã ſimillima: concretio verò ac mores adeò diſſimiles: vt ſimilitudo illa falſi redarguat. hoc in piſcib⁹ videmus. Nihil ſimilius Capitoni, quàm Mugil, ſi faciẽ ſpe-

A ctes: nihil diſſimilius, ſi cætera. Cuculus & Accipiter dempto roſtro vna modò videntur auis eſſe. Eorum naturæ tam cohærent, quàm Placentini & Genuenſis. Ἐπὶ τῶν ὀρνίθων. acceptum ex Hiſtoriis Præceptoris. Καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Si quod operoſius eſt: animal dico, & paruo temporis ſpatio: nẽpe annuo: & frequentiùs: nempe quotannis, mutare quit: magis conſentaneum multis poſt annis, ídque ſemel tantùm in natura ſimpliciore, cuiuſmodi planta eſt, euenire. Multi namque interea fieri poſſũt apparatus in materia ad formam ſuſcipiendam. Οὐκ ἐν πλήθει quod eſt in plantis. κἂν θαυμάσειεν. inuertit orationem. Dixiſſet alius ſimpliciter: non eſt mirãdum. Ipſe ſic: potiùs mirandum, ſi in plantis item non
B acciderent. Ratio. Ἀτακτοτέρα. Quia minus habet ordinis, minus operis elaborati natura plãtarum. Vult dicere: non tam in plãtis laborare naturam, quin ordo nequeat aliquando obturbari. Itaque confuſam quoque ait: συγκεχυμένην. Nihil ordini magis aduerſariũ quàm confuſio. huic tamẽ haud aſſentior. Naturæ namque prouidentiam conſtare æquè ſibi in minimæ cuiúſque rei momentis atque in cælo ipſo. Ac difficiliùs mutàri plantam poſſe: quo eſt materia cõtumacior. Nam ſimplicitas etiam potiùs aduerſus hanc ſententiã eſt, quàm pro ea faciat. Quippe quæ ſunt compoſitiora: ea plura habẽt contraria: pluráque recipere ac pàti poſſunt momenta ſuæ peruerſionis. Τάχα δ' ἰσχυροτέρα. Rapitur in ſententiam noſtræ obiectionis in contrariã partem. Validiorem eſſe plan
C tarum concretionẽ, quàm auium, argumento eſſe colorũ retentionẽ. ſemper enim viret, aues in alias colorũ ſpecies ſemper mutantur. Plantę non in alias ſed in alios tantùm gradus eiuſdẽ ſpeciei. Cęterùm quod addit: ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις: & falſum eſt, & ſuperioribus contradicit. mutãt enim figuram & odores. Præterea florũ colores omninò mutãtur: vt Os leonis, Martia, Cẽtauriũ minus: euadunt enĩ candidi, idẽ contingit etiã Violę matronali. Καὶ τοῦτο ἐν ὀλίγοις. vt oſtẽdat eſſe ἰσχυροτέρα. Pauca mutari, nempe colorem: & in paucis. Εἰς ἄλλο μεταλλάττειν. Negat omninò hic ſpeciem mutari: ſed mutationes fieri ſolis in accidentibus, χυλοῖς, ὀσμαῖς, μεγέθεσιν. Hæc eſt concluſio poſt eam confuſam iactationem. Autor enim is, meritus eſt de nobis, vt ſperemus ab eo doceri poſſe. Cæterùm
D nobis plus eſſe laborandum ad ſententiarum perceptionem, quam ipſe ſcribẽdo ſumpſerit operæ. Omninò verò indignus, quem in ſcripturis noſtris vllo modo imitemur. Ergo quod hic pro ſupremo ſtatuit iudicio, debuit per initia diſputationis declarare. argumẽta adiungere ad explicationem. quæ contrà eſſent, ex opinione vulgi, nouis delere rationibus. Ἀλλ' ἁπλῆ τις ἡ φύσις. ſanè optimum axioma. Simplex omnium entium natura. formam intelligit indiuiſibilem. Quare non poſſe alterari, vt paulatim degeneret, quoad mutetur in aliam. Τῶν καρπῶν, καὶ τῶν φύλλων. Sanè rem attenuat plus, quàm leuiter conſideranti videatur. Quippe neutiquam veras partes mutari

partes mutari:ſed eas quæ aut non ſint partes:non enim fructus,plantæ partes ſunt:nihilo ſanè magis quàm fœtus matris. Folia verò fortaſſe non ſunt item partes,ſed quaſi fœtus. Quòd ſi ſunt partes, at non magni momenti: quandoquidem in maxima parte etiam abiiciuntur. In quibuſdam plantis ne ſunt quidem. Διὰ τοῦτο. Quia qualitatibus externis interiores parent, tanquam partes toti: ſunt autem externæ in aere: vnde cautam ducebat ἀπὸ τῆς ἐπιμελείας: item in locis, ad euitandũ quod vitari poteſt: loca erunt eligenda pro plantarum natura. Nanque communem regionis aerem interpolare nequimus: locorum vitia quædam poſſumus. Vt ne degeneret Triticum in Lolium propter arui humiditatẽ, elicibus auertemus imbres. Hæc hic non tractat vt præcepta: ſed iis dat præceptionum occaſiones, cùm ait,locum ſibi quanque velle commodum. Alioqui propter vdum ſolum τὰ λεπτόφυλλα fient πλατύφυλλα. Prunum amicus noſter habet prope puteum: cuius fructus tam grandis miſſus eſt ab eo mihi, vt cuiuſuis æquaret oui magnitudinem. Οἰκεῖον, ἐν ᾧ δὲ ἀδιάθετοι. Ab indiciis intelligi locorum conuenientiã. Inde repetit quæ ſuprà de locis dicebat. Διττὸν δὲ. Duplex vtilitas à loco. Obſcurè tamen admodum declarat. Prima vtilitas τὸ τῆς φύσεως οἰκεῖον, quòd naturæ legibus cuique competit. Altera, τὸ πρὸς ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἄριστον. Quid? Nonne eſt & hic φύσις? Vult dicere, duplex commodum: aut ἁπλῶς: veluti cùm dicimus terram bonã. Intelligimus naturæ bonæ, in natura communi, pinguem, profundo ſulco, lætam, & eiuſmodi: aut πρός τι. Ideo dixit ἄριστον. Quia pulicariis, botryi, artemiſiæ tenuifoliæ, crethmo, aliis illa bona, non bona eſt. Sic Hordeum ἐν λεπτῇ. Intelligit ἰσχὺν ad valetudinem, δύναμιν ad generationem. Ἐξυβρίζουσι ἀκαρποῦσι. Sterilitas Amygdalorum affectus eſt. Cauſa ἀτροφία. Nimius ſuccus. Huius cauſa, ſolum βαθὺ καὶ πίειρα. Quia etiam ſabulum profundo ſcinditur ſulco, addidit pingue. ἐξυβρίζουσι, nactæ occaſionem faciendi iniuriam. Nequam factæ. Is eſt habitus inter cauſam, ἀτροφίαν, & affectum, ἀκαρπίαν. Iniuria ſanè hæc, dum abiurat fructibus & opem & opes, ἐξυβρίζουσι. Inſolentes factas ex opibus aliud agere. Καθόλου δὲ περὶ τῶν δένδρων. Non ſolùm non Amygdalis conuenire, ſed ne arborum quidem ferè vlli.

Lego τάχα διαμφισβητεῖ.

Theodorus ἐπιγωνιοῦνται, in angulum ſe colligunt. Imò in angulos ſe diffundunt. Etenim quaſi digitantur. Ἀπορίαν δ' ἡ ἀρχή. Theodorus addidit illa, rem difficilem peragere nequit. Κατὰ φαντασίαν. Mutationem imaginariam. Videri poſſet vera mutatio in imagine. Melius expreſſiſſet, vti dicebamus Sed putari tantùm. Καὶ οἱ τόποι μεταβάλλουσιν Et ipſa loca immutantur. Paſſiuè accipit falſò. Quippe plantæ mutantur. Ἀπεχώρησεν. Theodorus addidit negationem. Non minus conditam minúſque diſtinctam. Atqui contrà eſſet, atque ſentit. Si æquè ordinata, quare vel mirabitur vel non mirabitur? Itaque Theodo

A rus ſubdit confuſam ſententiam.

CAPVT XXIII.

XXIII. capitis argumentum. Et viſcum & plantas alias aliis in plantis naſci. Quare ſatis earum ſeminibus in terra, non prodeat ex illis planta, diſceptatur, nec inuenitur cauſa, niſi quod ipſarum natura eſt hæc, in aliis naſci. quemadmodum quibuſdam animalibus, quæ nonniſi in aliis naſcuntur. Ita quædam animalia ſine quibuſdam viuere non poſſe.

ΘΑΥΜΑΣΤΟΤΑΤΟΝ δ' ἂν δόξειε. In prima capitis parte mouet quæſtionem, quam multis exagitat argumentis. Si quædã plantæ in aliis oriuntur plantis: quare

B non & ex terra? Nanque arbor ex qua Viſcum oritur, terræ vicem gerit. Tanto magis ferre debuit vera mater, ipſa terra ſcilicet. Eſt enim analogia, ſicuti dicebamus. At in omni proportione generis eſt quiddam primarium, ad quod referuntur cætera. Quare videtur principalis natura terræ ad hoc, & principalior quàm lignum ad plantarum generationem. Quare non igitur præſtabit item terra ſicut lignum? Hæc eſt quæſtionis ſumma, & quærendi ratio. Cui tamen diſquiſitioni non erat is locus, ſed ante hanc tractationem quam inſtituerat de mutationibus: vbi quæ loca eſſent commoda cuique ſtatuebat. In ſequenti parte reſpondet à ſimilitudine. Quemadmodum

C animalia quædam, vt pediculi & ricini. Quæ nonniſi in aliis viuere queant animabus: ſicut & plantæ hæ. Eſſe verò & alia quę ſine aliis viuere nequeant, vt pinna: de qua Cicero ex Ariſtotele: quicum vitæ ſocietatem cancellus init. Vt vt ſe habet de cancellis, qui intra vel pinnæ, vel aliarum concharum teſtas domicilia ſibi parant: de Meliteis catellis ſatis patet: abſque hominis cura neutiquam eis vitam conſtare poſſe. Quo loco illud animaduertendum, Hiſtoriam de pinna ad rem hanc nihil facere, ſed ad eas plantas quæ aliis aduoluuntur, vt Anadendras & aliæ, quas περικλυμένους nos appellamus. Item haud ſatisfacit illa ſimilitudo τῶν ἐπαλλοκαύλων, ſi pro cauſa accipiatur. Quęritur enim porrò etiam huius quoque cauſa. Nanque pediculi progignuntur ex putrefa-

D cto ſanguine. At Viſcum è ſemine vult prodire. Itaque illi nonniſi in aliis, quia ex illorum materia: at Viſcum non ex illorum materia, ſed ex propria, & quidem propriam actu ſecum afferente formam: tale nanque ſemen eſt. De Viſci generatione ſatis multa diximus in exotericis: vbi non ſentimus è ſemine deiecto ab auiculis oriri, ſed ſicuti ex Thymo Epithymum. Extremo autumno comedunt aues acinos. Summis ramis etiam ſurrectis quibuſdam oritur. Quomodo totas hyemes perdurat, neque tantis tempeſtatibus proluatur? Non enim ſtatim naſcitur. Non eſt veriſimile. Sicut nec illud. Hiſcere duriſsimum corticem: qui ægrè id fecerit vel adacto ferreo ſtilo: Quomodo coit? Vbi ſunt radices? Aliæ ſunt rationes, quas inde petet qui volet. Ratio verò quare non pro-

ueniat in terra ſatum, eſt quia granum in eo eſt, ſicuti papillæ in homine & cane. Sunt enim quædam in quibuſdam inchoata: modò quæ ſub aliis formis perficiuntur. Ita ſunt gradus in natura. Quidam fructus ſunt & eſui & generationi apti, vt fœniculum: neque habent præterea quicquam. Nonnulli habẽt quod eſui, vt pulpas: quod generationi, vt ſemina. Exemplum Pyri. Sunt qui edendo tantùm ſint, vt Vuæ & Punica ἀπύρηνα. Erunt igitur etiam qui neque in cibum recipientur, neque ad generationem fuerint vtiles, vt Viſcũ. Ita luſit natura per claſſes, vt cohærerent, quaſi dixerim annellatim. Sic habemus etiam florem ſine fructu in Ieſemino: fructum abſque flore in Ficu: florem ſeminis explens officium, de quorum genere ſatis à Theophraſto. Quare qui ſines omnes ſub omnibus quærit formis in natura, parũ naturæ conſultus videatur. Non igitur è terra prodit, quia non habet principia genitalia. Galla quoque fructus eſt: quis amens negauerit? Sed nihil promouet. Iam ad rem. Videamus quemadmodum attentum ac docilem faciat auditorem. Tria poſuit, θαυμαστόν τι. Ratio admirationis, ἄτοπον. Tum παράδοξον, incredibile. Quia multa abſurda creduntur: vt quibus nequiſſimus Mahomet deliriis væcordes Sarracenos infatuauit: addidit hoc, fidem excedere: quod ſemine proueniat: in terra non item. Nam eæ quoque plantæ quæ naſcuntur in muris, terram, terreũmve quid nactæ ſunt, quod habeant pro matrice. Ἰξία, στελίς, ὑφέαρ. Viſcum ἰξία Græcis nomen eſt commune: hyphear ab Arcadibus, ſtelidem ab Euboicis appellari. Vnam eſſe naturam: diuerſas habitudines, quatenus oritur in diuerſis. Ideo dixit δοκεῖν videri non eſſe. Hyphear & ſtelidem, in Abiete ac Pinu: ixiam etiam in Quercu. Multo igitur plura genera facienda. Nanque & in Caſtanea naſcitur, & in Malo, Pyro, Pruno, Sorbo, aliis. Quòd ſi diſtinguitur ex opinione gentium, eſſe aſſenſione Philoſophorum: quis Philoſophus paulò acutior atque in natura exercitatior, non videt neutiquam è ſemine prodire, ſed è viuificis illarum arborum vaporibus concreari? Nam ſemen quodcunque qualicunque terræ datum, ſi prodit in plantam, ſeruat ſpeciem. Præterea in inſitionibus, arbor ſubiecta non mutat ſurculum. Quòd quale indideris, eiuſmodi fructum fert. Ἔτι οὐ μόνον τὰς μορφάς. Alia ratio propior, qua diuerſæ ſpecies eſſe iudicentur. Nam hoc in vna arboris oriri parte, aliud in altera, non poſſumus intelligere, niſi formæ ſint diuerſæ. Παντοχόθεν. Nequis putet à locis eas conflari differentias: ait vbique obſeruatum παντοχόθεν, pro πανταχοῦ. Conſignificat tamen Populos vnde fiat obſeruatio. Neque ſatis habuit cùm diceret, ἐν τοῖς διαφέρουσιν, addidit πλείοσιν. Ἐπεὶ τό γε τὴν μὲν ἀείφυλλον. Quid hic facit illud ἐπεί? An reddit formarum diuerſitatis rationem, ex eo quòd non ſit abſurdum, cuidam Viſco non decidere folium: alii decidere. Sic enim eſt. Diuerſæ Viſci ſpecies. Quin & aliud argumentum diuerſitatis. Quoddam fructum generit, aliud ſterile eſt. Item apud nos Baccæ virides aut pallidæ: in Syria rubiæ: vbi etiam Oleas in quibus naſcitur, interficere creditur. Αἰτία δ' αὕτη. Quibus ab arboribus alimentum perpetuò ſuppeditetur, perpetuam frondem agere: quæ arbores amittant folia: in iis ipſum quoque ſentire diſpendium. Nos in noſtris Malis hyemis ſæuitia ſpoliatis, videmus ne vnum quidem amittere folium. Ratio eſt tenacitas ipſius ſucci, quæ ſuo lentore ſibi ipſa ſufficit. Quemadmodum animalibus quæ ſine cibo latent hyeme. Sic etiam ipſis in arboribus perpetuifolius intelligendum. Non enim retinet frondes Laurus hyeme, propterea quod tum ad eas attrahat alimentum: ſed ſatis habet ſuo tum calore, tum lentore ſeruare ſuccum in pediculis, quominus aboleatur. Sicut ergo Laurus in terra, ſic in Malo Viſcum. Ἀλλὰ τοῦτο μέν. Siue, inquit, omne Viſcum vbicunque, quacunque ex arbore prodeat, vnius ſit ſpeciei ſiue diuerſæ: nihil impedit præſentem quæſtionem. Nempe omne Viſcum in arbore: nullum in terra. χαμαί, quoniam humilis planta eſt, humilitatis notam poſuit in terræ ſignificatione. Ἄλλως τε. Auget cauſam admirationis, robur. Mirum, eam plãtam quæ & rigiditate ligni, & ſucci vel copia, vel lentitudine & fœcunditate inſignis ſui roboris dat ſignificationem, non etiam in terra prodire poſſe. Plinius ait, nonniſi auium ventriculis domitum ſemen, eſſe genitale. Atqui ex earum aluo plus in terram deiicitur, quàm in ramos: neque tamen proficit. Εἰ δὴ καὶ σπέρματι. Quod addit, non eſt ad quæſiti ſolutionem, ſed ad Hiſtoriæ crementum, in qua ſimilis Viſco natura videtur. Ait ad Babylonem ſpinam eſſe. In ea ſpina ſeri ſemen quoddam ſub canicula. Ex eo ſemine protinus eadem die prodire plantam. Breuíque ea capere incrementa, totam vt ſpinam circumueſtiat. Ἔτι δὲ τὸ. Altera Hiſtoria de Cadyta, quam appellat herbulam. Si hæc eſt Cuſcuta noſtra. (Nam priſci iſti nimis væcordes fuere in figurarum ſilentio). Hoc plus ſcimus: non ſolùm aduolui plãtis, ſed etiam ſeorſum in pratis macris per ſe prodire. Neque ſolùm è radicibus haurire, qui tum alatur, tum viuat: verumetiam exemptam è ſuis ſedibus atque vuis aduolutam, eò vſque excreſcere vt equi maximi caudam ſuperet prolixitate. Τῷ μὲν ἐλάττονι. Si verum eſt de Syrico ſemine & de Caſſyta: minus erit mirandum in Viſco, plus in eo ſemine. Ἀμφότερα γάρ. Horum enim vtrunque tum ſemen, tum Cadytas, quantum auget numerum talis naturæ, tantum adimit obtrectationis. Quin, inquit, acutiſſimè in ambiguo fuerit: Minúſne mirandum ſit, propterea quòd in pluribus inuenitur: an magis, ob id ipſum, quòd tam extra cæteras plantarum leges natura poſita, in pluribus inuenitur. Nam quod eſt frequens, non eſt nouum. Ibi non relinquitur admirationi locus. Quod item præter communem rationem eſt, excitat admirationem, ſi in pluribus eſſe quiuerit. Hoc eſt quod dicebat ἐπὶ μὲν ἔτι δέ. Ἐπεὶ τό γε. Conuerſa, inquit, natura vulgaris eſt. Videlicet quæ

quæ in terra naſcuntur, in arboribus quoque naſci, vt Ederam. Hoc negat eſſe ἄτοπον. Ego verò ἀπεμπίτειν. Nam vbi ſunt maiores incommoditates, & minores occaſiones generationis: ibi maior erit admirabilitas. At in terra germana ſunt principia generationis: ipſa humore ac ſucco plena, ſolutilis peruia: in arbore nihil horum. Ipſa ſibi habent principia ſua: ſibi ſugunt: ſibi retinent: corticis contumacia. Atque inde ſanè pendebat ſuperioris efficacia argumenti. Quod ex arbore prodit, meliore iure poſſe ac debere de terra, nempe propter haſce rationes. Edera verò naſcitur in arboribus vetuſtis: quarum cortices ita hiant, vt intus contineant aliquid terreũ: vnde & Muſcus, & Polypodium, & Lichen oriri quoque conſueuerint. At Viſco, aut Cuſcutæ, aut Epithymo, de quo mirum hîc ſileri nihil horum. Ἀλλὰ καὶ γινόμενα. Nulla eſt aduerſatiua in ſignificato, ſed in ſenſu. Vt dicat, non ſolùm non eſt ἄτοπον, verumetiam paſſim inuenitur. Sic etiam excuſant peccata Comici. Volgo fit. Fecerunt alij complures.

Ἔτι γὰρ ἐπὶ τῶν ἐλάφων ὀξύτερον. Commouit virum accuratum cerui cornibus hærens Edera. Quod enim cõ ſeminium detulit? Nihil tamen attulit cauſæ: ſed elapſus nos ſub cultro reliquit. Sanè videtur in eruptione cornuum affricatum Ederæ ceruum abrupiſſe nonnihil cum radicula, quæ aliquã in partem molliorem ſeſe induerit. Ita habes verè τὸ πλῆθος amplificatum multis exemplis: quibus addit ea quoque quę pro oſtentis accepta fuerint: veluti Laurus, in Platano, & in Quercu. Sic viſa eſt in ſalice Iuglans, in quam putridam intuliſſet pica Nucem. Itaque dixit duo, σηπτὸν & γεῶδες. Nihil enim refert vbi terra ſit terreúmve quiddam, quemadmodum in cerui cornibus. De quo tamẽ more ſuo modeſtè & cautè, εἴπερ ἦν. Ἀλλὰ τὰ ἐν ἑτέρῳ. Nunc iam tertiùm inculcat: præter rationem videri: quod à plantis præſtatur, à terra non præſtari. Περιττὸν γάρ. Hæc eſt ſumma iudicii, in quod reſoluit cauſæ dictionem. Conuenire inter ea ab ipſis vſque vitæ primordiis. Hoc eſt quod ait, σύμφυτα: ſicut & animalia, de quibus iã dixit. Sed & rurſus repetit vſque ad faſtidium: mirandum eſſe quòd è terra itẽ non proueniat, præſertim cùm & ſemen gerat, & ex eo ſemine oriatur. Hoc accipit per hypotheſim: quod à nobis ſuprà negabatur. Itaq; hic etiam repræſentat quod erat per initia diſceptationis, θαυμαστότατον. Εἰ γὰρ ἦν ἐκ διαφορᾶς τινος. Tollit ſententiam noſtram. Ex arborum vitali excremento, quaſi è ſeminis proportionis oriri Viſcum, ſicut & Gallam. Hoc dicimus nos. Ille negat: & accipit pro probatione quod ipſum eget probatione. Ait enim è ſemine naſci. At negamus nos. Si enim è ſemine naſci poſſet, è terra quoque de ſemine naſceretur. Ἐκ διαφορᾶς, è differentia, id eſt ex arboris ſubſtantia, qua differt ab aliis arboribus quæ non ferunt.

Ἐ διόπερ εἰς τὸν καρπόν. Quaſi verò in palumbis & turdi ventriculo nequeat granum concoqui: cùm tamen Labruſcarum Gigarta longè duriora & grandiora conficiantur. Hoc experti ſumus nos.

A Primùm Labruſcæ vuam dedimus turdo: in deiectionibus nihil præter ipſa excrementa. Deinde etiam Viſci baccas dedimus: idem. Σαθρότερος καὶ ἰσχυρότερος. Non faciat Æolus edictis ſuis, vt hyemales tempeſtates abſtineant à iure ſuo deiiciendi ex ramis, complutis, agitatis, ſemen illud, quod neceſſe habet ſeruari ſub ipſum vſque ver, vt conformetur. Nam per hyemem qui poſſit? Interea ſedeat in ramo, ſummo, læui, tereti. Securus dilapſione, deque gelu: tum ſibi findat corticem valentiſsimum, quod vix acutiſsima ſubula facere queat. Τὸ μὲν οὖν θαυμαστὸν πολύ. Græcis penè omnibus alluſio in ſono vocum iſtarum placuit & arriſit, πολλοὶ πολλῶν. Multum eſſe admirabile & in multis. Cæterùm de Viſco tam paruam

B apud me ciet admirationem, quàm cornua capreolo vel camelopardali. Eſt enim veriſsima cornuum imago ac proportio. Alluſionem autem illam etiam affectauerunt in aliis. περὶ τῶν περὶ περάτων. ὑμεῖς ἡμῶν. αὐτὸ αὐτῷ ἐν αὐτῷ περὶ αὐτό, apud Platonem, Hippocratem, Ariſtotelem, Ariſtidem.

Ἔχει οὖν. Ex methodi legibus reducit ad certam cognitionem rem incertam per exempla certa. Nam de inſitione nemo vel dubitat vel admiratur. Huius eſſe ait hanc ſimilem generationem. Quare verò non admiramur, grandem arborem magnis radicibus non poſſe dodrantalis inſiti ſurculi mutare naturam: ſed ab ea vinci atque cohiberi ad aliud non ſuum generandum. Vt & hinc intelligat, non eſſe radicem principium, niſi mini-

C ſtrationis. Ἐπιμεμίχθαι γάρ. Oſtendit commoditatem generationis Viſci. Quia iam elaboratũ in arbore alimentum ſibi trahat. Sed dixit χρόνον, propterea quòd neceſſe eſt poriò interpoſitis ad Viſci nutricationem. Non enim eadem concretio. Ὁ δὲ ἰξία ζητεῖν. Vorax, inquit, planta Viſcum eſt & valida: idcirco multum ſibi depoſcit cibi. Quamobrem ſiqua in arbore oriatur, quæ minus commeatus habeat ſuppeditare: debile ſanè eſt. Hoc eſt quod dicebat, πολύτροφον δέ, ſcilicet τροφῆς. Τοιοῦτον γὰρ δή. Oſtendit eſſe plantam validam per naturæ reciprocationem. Vt quod multi egeat alimenti: ipſum quoque ſit aliis multum alimentum. Quamobrem poſt meſſem, inquit, agricolæ boues Viſci frondibus ſuſtentant. Nota verbum χιλάζειν, cibant. Ἔτι

D δὲ καὶ αὐτός. Etiam à fructus habitudine: quam tamen non explicat: ſed μόνον, quaſi rem apertam: propterea quòd ſolidus eſt & tenaci ſucco. Ἀλλὰ μήν. Tollit obiectionem. Quid ergo non è terra oritur? Quid igitur non à ſeipſo? ἰσχυρὸν καὶ μὴ ἀσθενῆ. Toties huius monuimus figuræ. Eſt enim elegans palilogia per contrarii negationem. Καθ' αὑτό. Non hîc vult ſpontè, ſed non in alio. Δυναστεύειν γάρ. Maior propoſitio ſyllogiſmi. Valida queunt cogere terram in ſuas leges. Cogere debuit Viſcum terram, vt pareret ſibi. Videtur tamen contrà, ſemina à terra pati atque immutari. Itaque alia toſta, alia macerata citiùs proueniũt. Alioquin illa humore nimio, hæc nimia ſiccitate facultatibus reſiſtunt terræ. Ὅτι καὶ τὰ

ὁ θερμός. Adducit exemplum Lupini, quia ſit validus. Quare non adduxit milium ſolis, aut lachrymam Iob, quorum vtrunque laxum eſt? Ibi ſuam inueniſſet ſententiam ſibi ipſi aduerſantem. Quæ nanque valida ſunt, reſiſtunt. Εἰ δ' αὖ ψυχρόν. Alia obiectio. Frigidum dicet aliquis ſemen. Nõ tollet, inquit, id generationem, ſed differet. Ἐπεὶ καὶ τὰ ἀτελῆ. Id adeò fieri poſſe, vt quædam etiã anno ſequenti demum enaſcantur: ſicut Beta. De iis in ſequentibus. Οὐδὲ γάρ. Remotio ſubeuntis obiectionis. At putreſieret. Æquè longè, inquit, eſt ab eo periculo atque ipſa Beta. Ταῦτα μὲν οὖν ἡ λύσις. Poſtquam vltrò citróque multa iactauit argumenta, oſtendit iis non eſſe acquieſcẽdum. Tantum enim abeſſe, vt ſoluant quæſtionem: vt etiamnum magis implicent. Ἐπιζωνεῖ. Contrarium τῷ λύειν. Quaſi quæſtio ſit nodus quidam. Τὸ ἔτι, ſignificat porrò ac magis. Ἡ δ' ἀρχὴ λοιπή. Hæc eſt altera capitis pars, in qua ſoluere conatur quæſtionem, quam magis implicatam dicebat. Φυσικῶς ἀκολουθοῦντα. Hinc initium capiendum eſt vnde nos ducit natura, id eſt ex rei ipſius conditione. Has plantas eſſe eiuſmodi, vt in aliis tantũ ſint è quibus & ſolis & ſolæ enaſcantur. Quod & animalibus euenit quibuſdam: hîc nihil noui. Iam omnia dicta ſunt. Neque vlla eſt ἀρχὴ præter eam quam iam ſuprà poſuit.

Πλὴν τῶν μὲν. Quia Pinnarum adduxit exemplum, in quibus connati degunt cancelli: dat differentiam, Viſci notum eſſe nobis modum generationis: cancellorum non eſſe. Εἰ καὶ τὰ ἄλλα. Nam in Mytulis & Chamis etiam inuenimus.

Τὸ δ' ἀπὸ τῶν ὀρνίθων. Reiicit principium per accidens. Quòd autem, inquit, id auium fiat opera: contingit. Non enim eſſe neceſſarium. Ergo ſi ſemen ipſum è Baccis extractum ſuper arboribus feratur, naſciturum Viſcum fateri cogetur. Plinius tamen (vti dicebamus) in ventriculis auium nanciſci facilitatem ſaltem ad generationem. Neque ſanè procul abeſt ab eo quod ipſe Theophraſtus de illis prodit ſeminibus, quæ annum integrũ ſub terra manent incorrupta, quoad prodeant in ſequenti Hoc ſi dicemus ſi ad Viſcum referamus. Cæterùm aliter ſentit ipſe. Non enim de Viſco intelligit, ſed de iis quæ in aliis oriuntur è ſeminibus auium opera importatis. Sanè verò eſt per accidens, neque digna generatio quæ cum illa cõparetur. Περιαιρεῖσθαι γάρ. Omnino quid hîc agat τὸ γὰρ, neſcio. Nudatum granum quod in medio ſucci eſt ἐξὸν vocat, quod propter ſuam frigiditatem concoqui nequiuerit, cum excrementis exit, atque ab ipſo ſtercore nonnihil immutatur, ſimul cum ipſa arbore. Vult oſtendere quod quærebamus, quemadmodum queat cortex findi, granúmque recipere. Id fieri ſtercoris vi. Hoc eſt quod aiebat, τὸ δένδρου λαμβάνοντός τινα μεταβολὴν ὑπὸ τοῦ κόπρου. Διαβλαστάνει καὶ φύεται. Inuertit, vt ſæpe monuimus. Prius enim naſcitur quàm germinet. Τὴν δ' ἰσχύν. Repetit indicia roboris, non ſuo loco. Non enim hîc. Quia multũ trahat alimenti: & ſua non minus natura. Sanè an-

A tequam trahat, tale eſt vt queat trahere: ergo validum: item vt appetat tanquam ſibi neceſſarium: ergo principia valida. Καθαρόν. Scilicet à ſucco. Nam cum ſtercore quæ puritas? Sicut augures locum purum ab arboribus: tametſi ab aliis rebus non erat purus. Ἰσχυρότερον δ' οἶμαι. In Abiete & Pinu validiſsimum. At Quercus longè validior & Sorbus. E Quercu ſuum Druidæ petebant ad populi ſtoliditatem. Nos item ad Comitiales. Πολλὰ δ' ἡ φύσις. Hactenus περὶ τῆς ἀρχῆς. nunc iam ſoluere incipiet. Naturam comparaſſe multarum rerum ſocietatem, ad mutua beneficia tum generationis tum conſeruationis. Etiam hîc peruertit, πρὸς σωτηρίαν καὶ γένεσιν. Prior enim eſt generatio. Tamen ita reſoluere videtur

B orationem. Non ſolùm ad conſeruationem, ſed etiam, quod plus eſt, ad generationem. Εἴτε ἐπίτηδες. Mira disiunctio: vt dedita opera natura fecerit illam Turdi & Abietis coniunctionem, quo Abies ex Turdi excrementis acciperet ſemen, vnde Viſci ferret plantam. Ne referamus τὸ ἐπίτηδες ad Turdum, ſed ad naturam. Eſſet enim ridicula ſententia. Οὐδὲ λεκτέον. Hîc ſibi contradicere videtur. Ait enim non eſſe dicendum, non generatum iri Viſcum, εἰ μὴ διὰ τούτων, ſcilicet ὀρνίθων: harum auium opera. At quomodo ſemen ab arbore ſuſcipiatur, quod non ſuſcipiebat niſi vi ſtercoris alterata? Quis ergo illuc ſtercus illud transferat calidum, niſi auis? Imò videntur eæ ne-

C ceſſariæ cõcauſæ, auis deuorans, concoquens ſuccum, emittens ſemen cum ſtercore. Οὔτε γὰρ ἴσως. Exempla ducit è natura tria, & huic Hiſtoriæ & inter ſe diſſimilia. Neque dicendum, inquit, Pinas interituras fame, ſi abſit cancellus. Fortaſſe non eſt verum quod Pina piſcibus veſcatur. Nõ ergo neceſſarius cancellus. At ſi veſcitur, neceſſarius vtique. Quis enim monebit ipſam præſentis atque paratæ prædæ? Οὔτε μελιττῶν φύσις. Hoc iam diſcordat. Nanque Apes tum è parentibus oriuntur (detur hoc aut alius modus è melle) tum è vitulo putrefacto. Non igitur vnus modus. At vnicus in Viſci generatione. Οὐδ' ἡ τοῦ κόκκυγος. Sanè hæc accedit ad Viſci generationem propter ouorum depoſitionem in nido alieno: in cæteris nihil reſpondet. Quia omnia oua in aliquo

D nido reponuntur: at non omnia ſemina in vlla arbore, ſed ſolum Viſci ſemen. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἀρχῇ. Repetit. Sed aduerſatiua hîc vacat. Aiebat enim, οὐ λεκτέον, εἰ μὴ διὰ τούτων. Ergo dici poteſt etiam ſine his. Hîc autem dicit. Etiam ad generationes excogitata mutua tum inter plantas, tum inter animalia præſidia. Sunt ergo neceſſaria, ſi faciunt ad generationem. Οὕτω καὶ πρὸς τὰ φυτά. Vt à plantis ad plantas, ab animalibus ad animalia perueniunt beneficia: ſic etiam ab animalibus ad plantas. Sanè rectè Sic etiam à plantis, Aranei, Limaces, Erucæ, Culices, Coſſi, alia. Διήκειν, ad vitæ commoda peruenire. τὸ διὰ, ſignificat tranſmutationis tractum ad vltimum vſque momentum formæ ſuſcipiendæ in generatione. Παρὰ τῶν ζώων. Non tanquam materia, neque tanquã

forma

forma, neque tanquam agentibus aut dãtibus formam, ſed tanquam mouentibus principia & coniungentibus. Denique Viſcum ſerit Turdus, ſicut homo Triticum. Ὥσπερ πάντῃ, addit modeſtè ὡς παντῃ. Aut hanc aut talem. Ἐν γὰρ τοῖς ἐπανειρημένοις. Nunc perpendit illam partem de ſemine ac ſpina Babylonica. Ibi, inquit, non eſt συμβιβαστικὸν, ſicut à Turdo. Ratio. περιεργότερον γὰρ ὁ πόνος Vbi maiorem in modum aduertendum eſt. De quo ſermo eſt hic? De Viſci generatione. Fítne per ſe, an per accidens? Per ſe. Nam tametſi Turdus per accidens cõfert ſemen: tamen è ſemine in arbore fit per ſe generatio. Quin è ſemine in ventriculo nudato, ac fortaſſe alterato: nec ſine ſtercore. Hoc eſt per accidens à Turdo, ſed non per accidens à natura. Natura nanque conſultò coniungit hæc. Ita in Babylonica ſpina. Accidit ſpinæ atque etiam ſemini, vt hominis opera tractetur. At nõ accidit ſeminis generationi, vt in ſpina proficiat. Neque mutat generationis modum homo, ſiue conſultò ſerat, ſiue temere. Nam quod ait, ſatores illos eligere ſationis tempus: quid tum pòſtea? Quod ſi arte faciunt, Turdus natura facit.

Ὅταν ὀργᾷ. Sub Canicula turget illa ſpina. Itaque eſt quaſi fœmina: ſemen quaſi mas: aut agricola ſemen dans. Ideo dixit τὸ ὑποκείμενον: quia recipit. Ἔνικμον γὰρ δεῖ καὶ ἁρμοστὸν εἶναι. Turgendi ratio: cùm ſuccus genitalis depoſcit ſibi ſuum compar. Itaque duo dixit. ἔνικμον, quod ſeminis genitalis motum notet: ἁρμοστὸν, aptabile. Affectus humiditatis. Etenim ſicca non aptantur. Sub Canicula C verò calidis locis, quales ſunt campi Babylonici, eſſe plantam quampiam apparatam ad cõceptionem propter humiditatem, magis mirum erit Philoſopho, quàm plantam in planta naſci. Itaque coactus addit, ἰδίαν φύσιν. Et reſpondet verbis ſuperioribus Hic τυχὸν ſuprà αὐτοματίζειν. Accuratus autor ſic inſtituiſſet. Plantæ quatuor modis in aliis naſcuntur plantis, duabus rationibus: natura aut arte. Arte fiunt inſitiones multis modis, vt poſtea videbimus. Natura, vt Viſcum, ſemen è ſpina Babylonica, iuglans in ſalice. Deinde poſt horum explicationem, adiungeret accidentia, tum cauſas exquireret.

Lego ἀλλ' ἀδικαρπούς. Et ἀείφυλλον εἶναι τὸ D ἴξιον, τὸ δ' οὔ. Et ὅτι καὶ ἐλάφου, non ὅτι. Et καὶ συμβαίνει τὰ φυτὰ, ὥσπερ καὶ τὰ ζῶα τάχ' ἂν εἴη: vt emendarunt viri docti. Et προϊόντος τὴν ἀκίδα, non προσκαρτεροῦντα. Et διεσμὸς, non θεσμός. Et διὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, non αὐτοῦ. Et κόκκυγος, non κόκκυγος. In codicibus Hiſtoriarum ſcriptum eſt, ὑπολαΐς: hic ὑπολαΐς.

Theodorus θαυμασιώτατον ἂν δόξειε, καὶ ὅλως ἀτοπώτατον, καὶ παράδοξον. Mirandum autem, atque abſurdum omnium appareat. Omiſit παράδοξον: & tamen infrà item eſt παραδοξότερον. Et ὅλως dixit omnium: non benè: ſed omni ex parte. Vt nihil ſit quod eximi queat à miraculo. Ἐμβιῷη inſidet: peſſimé. Inſidet quod non eſt vnum cum ſede: vt ſemen, antequam germinet immutatum atque impactum. Etiam aues inſident arboribus. In arboribus ſitum viuat. Hoc verbo etiam alibi vtitur. Διαρκεῖ, abunde. non, ſed ſatis. Abunde eſt, quod plus ſatis. Itaque vulgò dicitur, ſatis abundeque. Ἐπαπεσπαρμένον, iniectum. Satum ſuper ſpina. Τῷ μὲν ἐλάττονι ἴσα, τῷ δὲ πλείονι θαυμαστόν. Alias enim minus miramur. Addidit, vt de re fieri ſolita. Deinde confudit cola. Alias vehementer miramur multitudinis cauſa. Nam Theophraſtus ſic, ἀμφότερα γὰρ ποιεῖ τὸ πλῆθος ἐν τοῖς παραδόξοις. Subterfugit τὸ ἀμφότερα: quæ nos ſatis explicauimus. Σωζόμενον, καὶ ἐπιμένον, tutè in arbore ſitum. non rectè, ſitum. Aliud eſt. Significat enim partium diſpoſitionem. Seruatum & amotum. ἐπιμονὴ, frequens vox de fructu qui non delabitur.

B Et τὸ ἐπὶ, nota eſt loci vbi manent. Immanens. Ὁμοιόν τι, proximum quoddam. Dicere voluit quiddam. Hic enim ἴσον ſignificat. Quoddam, relatiuum ſemper eſt, aut diſtributiuum particulare. Κατεσκευασμένον, paratius. Quaſi confectum. Τὸ δὲ τοιαύτης δεόμενον, ἀσθενής. At quod eiuſmodi alimentum deſideret, imbecille. Toties monuimus, orationis floſculos ſæpenumero ineptos eſſe ad corollas Philoſophiæ. Omne Viſcum ſemper & vbique multum deſiderat alimenti. Eſt enim ſemper validum: at non ſemper eget: non enim in arboribus benehabitis: explet enim deſiderium. In aliis non explet, vbi δεῖται. Itaque Cato ſenex apud Ciceronem, non deſiderat vires adoleſcentis: quibus tamen carebat. Δεόμενον, indigum, defectum. Quod eo caret. Ego ſum δεόμενος C roboris tauri: non tamen deſidero. Διαβιβάζεσθαι τὴν γῆν τῶν ἰσχυόντων ἐστι, quæ valent terram diſiungere, ſeque abſcondere. Legit ergo διαβιβάζεσθαι. Sanè minus operoſa interpretatio, quàm noſtra. Notabis ergo βιβάζομαι actiuè. Φυσικῶς ἀκολουθοῦντες, normam naturalem ſectantes. Nemo normam ſequitur, ſed dirigit, aut alia ad eam dirigit. Πίνναις, conchis. malé. Speciem poſitam oportuit. Dele negatiuam (neque in cæteris) & pone atque. Ἀπὸ τῆς ὀρνίθων διατροφῆς. A paſtu. Sanè id quoque ſignificat διατροφή: ſed non hic. Allationem potiùs dixerim. Non enim Laurus in Platano exiit à ſemine, quo paſta fuerat Pica: ſed ex eo quod attulerat: cuius hic exemplum ponit. Θαμνευόμενον, obruit terra.

D Imò reponit in cauis arborum. Περιαιρεθέντος, detracto, ablato. Οὔτε γὰρ ἴσως τοῖς ἐντὸς βίος. Theodorus non repetit ad hanc partem illa, οὐδὲ λοιπόν. Sed propria vtitur negatione. Non tamen cohæreret ſententia. Εἰ μὴ καὶ ὑπολαΐς. Hęc omiſit Theodorus. Ἀλλ' ὥσπερ αἱ φθοραὶ, καὶ σωτηρίαι πρὸς γίνονται ἀλλήλων καὶ εἰς τοὺς βίους, καὶ εἰς τὰς γενέσεις. Sed quemadmodum perire aut ſeruari mutua opera euenit tam in generando, quàm in viuendo. At quomodo perit animal vel in generando vel in viuendo. Sic dixerim, quemadmodum mutua opera vel corrumpuntur vel conſeruantur, tum ob generationem, tum vitę cauſa. Τὸ συμβιβαστικόν. Fortuita illa & euentitia ratio. Sic legendum, non autem fori vita. Ὅταν ὀργᾷ, intumeſcere. Aliud eſt turgere Medicis & Philoſo-

phis, aliud tumere. Turget quod vrgetur ad motum: vt materia furens in morbis atque efferueſcens. Tumet abſceſſus ſæpe, neque turget cùm materia percocta eſt: aut cùm factus eſt tofus. Turget in ſene ſemen poſt allii & piperis vſum: at nihil tumet. Arbor quæ fœtum meditatur non vbique, non ſemper tumet. Tumor eſt ὄγκος, Græca origine τύμβος. Εὐαφές. Theodorus videtur emendaſſe εὐφυές. Agilem, inquit, ad generandum. Malim, idonea ad ſuſcipiendum & coaleſcendum. Hoc enim præſtat humiditas, vt fiat cohæſio. Καὶ ἀποδέχεσθαι.

CAPVT XXIIII.

XXIIII. capitis argumentum. In plantis eſſe officia mutua naturalia, & quædam adiumenta. Item quædam incommoda. Multo plures eſſe noxas, quàm iuuamenta.

ETI δ' ἐν τοῖς φυτοῖς. Hæc tractatio pendet à ſuperiore. Ex iis quæ dixit, vniuerſalem deducit propoſitionem. Amicitias inter plantas eſſe, ſicut & inter animalia: vnde commoda conſequuntur, ac viciſſim inimicitias. Itaque in duo ſcindit caput hoc. In prima parte mutua ponit beneficia: in ſecunda offenſas: & innuit exemplis. Συνεργεῖ. Vltrò citróque præſtatur officium, ad ſalutem & ad generationem.

Καὶ ἐκ τῶν δ'. Quæ ſequuntur, ſicut & ex ſuperioribus. Ponit autem modos tres vtilitatum. Vnus eſt, à materia nutrimenti. Quippe arbores quæ frondes non amittunt, earum iuuantur vicinia quibus folia cadunt. Etenim illæ ἀείφυλλοι, ſunt auidæ cibi, ob perpetuam foliorum retẽtionem: & harum frondes humi ſtratæ putreſcunt, ac fimi vicem præſtant. Sic & Iridem videmus ex foliorum vetuſtorum putrefactione ſibi nouum parare ſolum. Πρὸς εὐτροφίαν. Et ad earum priuatam conſtitutionem, & ad communem cum ſobole vtilitatem. Is modus eſt in agreſtibus. Nam quæ hic ſunt ἀείφυλλα, non comparantur arte & cultu noſtratibus in viridariis ob fructus. Edendo enim non ſunt, Ilex, Laurus, Myrtus. Arancia & Citros in capſis ſita, nequeunt illis frui commoditatibus. Alter modus eſt inter mites arbores, & huic longè aduerſus. Seri arbores in vinetis, vt vitibus ſubtrahatur ſuccus: ne luxurient in frondes & pampinos. Quæ ratio ſubtrahendi quod exuberat, iam toties decantata eſt. Ἐπισπείρουσιν. Serunt vel ſemine, vel talea, vel viuiradice. Idem opus ad olera, vel hanc eandem ob cauſam, vel ad fugandas peſtes animalium quorundam. Serunt enim Eruum aduerſus papiliones, quos ψυχὰς vocat. Οἴδαμεν γὰρ χρή. Neque id temerè factitari: ſed quia fuerit obſeruatum inter agreſtia ſequi hoc præſidium: ars naturam imitata eſt. Tertius modus earum eſt quæ adminiculis egent, vt vitis & legumina quædam. Περὶ ἄλλων φυλῶν. Vnde in Hiſtoriis ἀλλόφυλα.

Περὶ ἐνίων. Perſequitur ſcilicet adhæſionem ad adminicula, tam maiora vt Edera, Vitis: quàm minora vt Serpyllum & Conuoluolus. Sic enim appello Iaſionem, ex Plinii libro vigeſimoprimo. Alio flexu verba eadem ζῇ περὶ ἕτερον, ſcilicet ἐρειδόμενα. Μὴ ἔχοντα δ'. Si deſint pedamenta citra illam magnitudinem quam acquiſitient, conſiſtunt, atque humi repunt. Talis omnino Smilax topiarius. Si addantur cancelli, fornicata tentoriola penitus obumbrat. Si non habet cui adnitatur, puſillus quaſi ſeneſcit. Πολλοῖς ὄν. Quibuſdã ſpeciebus reſpexit natura: quibus ſi careat, cui ſeſe queant applicare dedit, vt iuſtam craſſitiẽ, atque per eam ad conſiſtendum facultatem naniſcerentur. Arboreſcunt igitur, vt alicubi Edera & Vitis ſpecies quædam. Οὐ γὰρ ἂν δύναιντο. Cauſa finalis, cur quærant ridicas: quia non eſſent ſatis vel pampinis vel fructui ferendo. Et dixit τὰ κλήματα, καὶ τὴν βλάστησιν. Magna ſarcina raro corpori, ac minimè ſibi conſtanti, ſed inæqualis directionis. Ἢ οὐχ ὁμοίως. Aut prorſus ferre non poſſent, aut non commodè. At natura ſemper quod optimum eſt. Τὸ ὑπερεῖσον. Participium futurum τοῦ ὑπερείδειν. Cui adnitatur. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἕλικας. Formalis cauſa in materia apta ad finem: quibus enim apprehenderent præſidia ſua, quaſi manuſculas dedit ἕλικας. Ita dicta capillamenta quæ ſe aduoluunt palis, vnde & nomen. Cicero clauiculas vocat. Ἀντίληψις. Vt fiat apprehenſio & vindicatio: ſed ἀθρόα: ſtatim enim opus habet. Ὥσπερ ὁ κιττὸς τὰς ῥίζας. Quemadmodum radiculas Edera. Notabis vocem. Ὅσα δὲ κωφᾷ. Hinc incipit ſecunda pars declarans nocumenta: non quidem ſeparata pars, ſed à priore deducta & confuſa. Quædam quæ applicantur obſunt: & pro bona malam gratiam reponunt: ſtrangulant enim, vt Orobanche: aut exuggunt, vt Edera: aut opacant, vt Smilax & Cucurbita. Vitis etiam clauiculis adeò ramos quos capit, ſtringit: vt quantum capit, craſſeſcere prohibeat.

Ῥαδίνας ἀναβαίνει. Quia leuia & gracilia. Καὶ πημαίνει, ledunt. Læſiones explicat, κατασφίγγοντα, ἐπισκιάζοντα, τὴν τροφὴν ἀφαιροῦντα. Τὰ μὲν τῷ κωλύειν. Mutila oratio. Prohibent quid? Frui natura ſua. Sole nanque fraudatæ, fraudantur etiam creſcendi facultate. Hoc erat opacatio. Alterum κωλύειν. Quia ſi ſtrangulant: item prohibent crementum. Tertium incommodum eſt in exemplo Ederæ, quæ ſibi haurit illarum quibus hæret ſuccum. Hoc erat τὸ ἐμφυόμενον. Quin tribus hiſce modis omnibus nocet. Nam & complexu ſtrangulat, & occupando inumbrat, & ſuggendo ſiccat. Suggit autem multum à forma, quia plurimas habet radices: à fine, quia multo eget alimento: eget autem, quia folio perpetuo. Denique tota concretione valida eſt: multum igitur ſibi depoſcit, vt Athletæ.

Ἀφαυαίνεται. Tum verò maximè deſiccat ac necat, cùm ad ſummam euaſerit arborem: ξυναυξηθῇ. Cùm autem toto huius orationis tractu de Edera loquatur ſola, ad quam omnia verba dirigantur. Verbum illud ἀφαυαίνεται vtro referatur? Ad Ederam ne, an ad arborem? Nam ſanè ſententia ducit ipſum ad arborem. Hæc prima negligentia animad-

A animaduertẽda eſt. Sed maior culpa, cùm aſsignat cauſam nullam. Nam valdè dubitandum eſt, an debuerit exiccari prius. nempe ab imis partibus interceptus ſuccus videbatur non poſſe ad ſuperiora ſubire. Dicamus, non totum ſuccum exhauriri: ſed partem attrahi à partibus ſanis ac liberis, quæ eiuſmodi peſte non infeſtentur. Eas poſtea cùm occuparit, totum eſſe in illius poteſtate. συναυξηθῇ. ſuum crementum æquari cum arboris altitudine. Ἐξαιρεῖται παντελῶς. Eſt ratio perfectæ perniciei. quia trahit omnibus ex partibus. Quare? Propterea quòd conuertitur ad opus fructificandi, πάθει. Cur non ante? Hoc quoq; dicendum erat. Quoniam intendebat in crementum. Vbi non amplius eſt creſcendi locus: æquauit enim arborem: conſulit fœturæ. Qui ſuccus B abibat in corpus, reuocatur ad ſobolem. Οὐ χαλεπόν. Similem naturæ noxam in aliis quoque væſtigari poſſe. Πολλῷ γὰρ πλείους, inueſtigationis facilitatem. Multò enim plures eſſe, quàm vtilitates. Sic ſuprà ἐμφανεστάτη, quia κοινοτάτη. Sic & hîc. Multitudo enim communitas quædam eſt. Et incommoda citius atque apertius quã commoda ſentiuntur. Ἐπεὶ καὶ ταῖς ὀσμαῖς. Adeò multæ ſunt iniuriæ: vt etiam odores officiant. Res ſanè mirabilis, & falſo propior: tam leues vapores qui odoris fundamenta ſunt, tantùm valere. Deinde ponit exempla multa, quæ ſunt in problematis, & in ſympathiarum tractationibus ventilata potius quàm excuſſa. Plantarum verò alia inter ſe odia etiam libro tertio, capite quin- C todecimo. Ἐπιστρέφεται γάρ. Ita ſummum eius auertitur flagellum, vt penè retrò flectatur. Haud tamen veram affert cauſam, διὰ δριμύτητα τῆς ὀσμῆς. propter odoris acrimoniam. Quippe ſi cepe aut allium iuxtà adieras: non abhorret. Eſt ergo διὰ ταύτην τὴν δριμύτητα, non autem τὴν δριμύτητα ἁπλῶς. Eſſet enim διὰ πᾶσαν τὴν δριμύτητα: at non eſt. Ὀσφραντικὸν γὰρ ἡ ἄμπελος. Feſtiuè. non quòd attribuat odoratum: quia daret etiam ἐπιθυμίαν ſimul cum Anaxagora, Empedocle, & Pythagora: ſed dixit odoris διαπνοήν.

Ὥσπερ καὶ ὁ οἶνος δεινὸς ἑλκύσαι. Argumentum à coniunctis. Vt ſi Vitis ſuccus facilè ſuſcipiat odores: etiam ipſa Vitis. potens eſt trahere vinum.

Κατασχηματισμένον. Addit conditiones ad faci- D litatem. nam cùm ſuapte natura tale ſit, ſi in vaſe paruo ac tenui ſitum fuerit: tanto facilius inficitur odore alieno. Cauſam dat duplicem. διὰ τὴν ὀλιγότητα, καὶ τὸ γυμνόν. Paucitas omnis imbecilla eſt. Item nuditas. Nam paruitas habet interna principia pauca. Nuditas expoſita eſt: non habet περιβολήν. Σταμνίον eſt cadus fictilis, paruus, tenuis. Fictilia rara ſunt omnia, niſi plumbo, aut martia cocta incruſtentur. Itaque liquores combibunt: non mirum ſi aerem admittunt. At quare vinum tam facilè odoribus afficitur? quia valde vaporoſum eſt. Itaque in vaſcula poſitum, niſi obturentur ea, ſtatim vapa fit. Ideirco multæ eius cùm abeunt partes: ſubeunt in illarum loca multæ aeris: qui qualibus oneratus fuerit o-

A doribus, tales inuehet. Hanc aut veriorem, ab optimo viro hoc adductã cauſam oportuit. Quid de Vite? Quia nulla ipſa cùm ſit odore prædita, omnes poteſt recipere. Hæc eſt vna cauſa à priuatione. Alia à concretionis modò. rara enim eſt. Tertia ab actione. quia multas frondes, multos pampinos, multum fundit fructum: neceſſe eſt eam multum quoque trahere. Quamobrem illi idem euenit quod & vino.

Lego ζ περὶ ἕτερον, non autem περίτερον. Et καὶ ἰασκειν, non autem ἡ ἄσιτα. Et εἰ μὴ ἴσχυσαι, non autem ἢ ἀχμήν.

Theodorus περὶ τὴν τροφήν. ad paſtum fœcundum. Mirum ſi arbores vir moderatus dicat paſcere, cùm aluntur. Mirum ſi fœcunditatem di- B cat copiam alimenti. Κλήματα. Materiam dicere maluit quàm ſarmenta. ridiculè. Non enim ſunt materia ad ignem, ſed poſtquam parata ſunt.

Ἀντιλαμβάνεσθαι. apprehendere, copularíque. quæ obuia ſunt, captare. ἀντί. Κατασφίγγοντα, perſtringendo. Melius ſuffocando, ad verbum. Καὶ τὸ ἐμφυόμενον ἐξαιρεῖται. Hedera verò infixa etiam rapit. Si ſuccum infixum dixit, malè dixit. Sin legit ἐμφυομένη, aliter procedit. Sicut ſuprà ἐμβιοῦν.

Εὐθὺς ἀναλοῖ. Quod protinus in germinatione liqueſcit. Profectò in primo aditu Latinæ lectionis putaui, quippiam liquidum fieri. Ita mihi diſtorquent animum ambitioſa hæc. Διὰ τὸ γυμνόν. Neque craſſè obiectum ſit. Nunquam intellexerim. Et quia ob vaſis tenuitatem penè nu- C dum vinum eſt.

CAPVT XXV.

XXV. capitis argumentum. Cur frondes quibuſdam Solſtitio inuertuntur. Quare flores quidam hient & conſtringantur. Quamobrem in Euphrate Lotus exerat ſe ab aqua, & viciſsim ſubſidat. Quam ob cauſam malua tum flores, tum folia conuertuntur ad ſolem.

ΟΣΑ δὲ κοινά. Reſtabant foliorum affectus: qui ſuprà inter mutationes conſultiùs relati eſſent. Inuertuntur ſanè: mutantur ergo in prędicamento Situs: velut illa in aliis prædicamentis. Diuiditur caput hoc in partes duas. In prima continetur hiſtoria trium: foliorũ, florum, totius plantæ. In ſecunda cauſas reddit. In extremo partis huius appendicem apponit pulchram. In fine totius capitis pro totius libri tracta- D tione concludit. Κατὰ γένος τινός. Quare non dixit ἑτέρων τινῶν? Et ſanè ſunt genera diuerſa, Olea, Vlmus, Tilia: quia genus eſt horum vnum ἀνώνυμον, quia ignotum: cuius proprius affectus in foliis. Oleam verò genus eſſe ſatis patet ex ſpeciebus, quæ ab autoribus agriculturę connumerantur. Ἢ καὶ πλειόνων μὲν ὁμογενῶν. Vult dicere, affectum hunc τῆς φυλλοστροφίας eſſe in ſpeciebus ſub vno genere: puta in ſpeciebus omnibus Olearum. Hoc non eſt mirum. Proxima nanque forma eſt. Item eſſe in generibus diuerſis: vt Vlmo, Tilia, Olea. Cæterùm (ſicuti dicebamus) omnis affectus à forma quapiam. Ergo iis affectus communis, in ipſis vnam habebit ſui cauſam

o.

eſſentialem omnibus communem. Bipes homo eſt, leo quadrupes, muſca ſexipes, ſcolopendra multiplex: hæc ſunt genera valdè diuerſa. Genus tamẽ habẽt commune, & eſſentiam communem, à qua fluit communis affectus is qui eſt, greſſile. Igitur ſunt μὴ ὁμογενῆ per differẽtias propinquas: ſed ſunt ὁμογενῆ in ea ſubſtantia à qua fluit greſſilitas. Hæc de foliis: illa de floribus. Ἔνια δὲ τῶν ἀνθῶν. Tertium exemplum de Loto Euphratæ: cuius non ſolùm flos aperitur interdiu, noctu clauditur: ſed etiam ſtipes exerit modò ſe, modò ſe operit aquis conquiniſcens. Ἀπὸ δυσμῶν μέχρι μέσων νυκτῶν καταβαίνει, quaſi ſolem abeuntem proſequatur. Ἐπὶ δ' οὖν τῶν εἰρημένων. Poſitis hiſtoriis, & abſoluta narratione, in hac ſecunda capitis huius parte cauſas aggreditur. Ac de foliorum inuerſione primúm. Vertuntur, inquit, eo tempore: quia eo tempore ſolent folia cadere. Pati igitur. At inuerſio paſſio eſt, & quaſi caſus. Acutam excogitationem. Cæterùm hypotheſis falſa eſt. Non enim Solſtitio nudantur arbores frondibus. Πάσχειν τι. Quia inuerſio quaſi quidam caſus eſt. Quæ igitur non cadunt, quaſi cadere. At res aliter ſe habet. Nam quemadmodum in Regulo auicula cùm in veruculo igni apponitur, tametſi nemo vertat, tamen per ſe conuertitur: ita fit & in his. Regulus vbi ea pars quæ igni obuerſa fuit, aſſata eſt, altera quæ non eſt aſſata, quia eſt grauior deſcendit: atque is ita conuertitur. In frondibus idem alia ratione. Nanque exucta in parte ſuperiore attrahunt ab inferiore: atque ita inferior inanita leuior fit. Præterea ſicut in membranis & coriis, quæcunque fuerint concalefacta, diſtorquentur, criſpantur, ſinuantur. Eundem ad modum frondes eæ ſubuertuntur. Etenim quodcunque areſcit, intorquetur, vt capillus: aliis alibi conſumptis, aut alioqui mutatis à calore partibus, aliquãdo æqualiter, aliàs inæqualiter. Ἅπασι μὲν οὖν. Caſtigat θέσιν quæſtionis. Aiebat enim quibuſdam tantùm: nunc ait omnibus euenire, tametſi non æquè: idcirco non deprehendi. In his autem cognoſci: propterea quòd earum frondium colores imæ ſummæque partis manifeſtò differant, potiſſimùm Tiliæ: inferiora nanque admodum exalbida eſſe. Et aſſignat coloris huius cauſam ὑδατώδη. Id quod accuratius eſt conſiderandum. Aqua enim eſt nigredinis cauſa in nubibus: item in terra, & charta, & tela. Eſt hoc etiam ſcriptum in 38 ſectione, problem. 1. Sic enim oleum in ſole albeſcere. Et in 22. problemate quarto. Videmus etiam ſaccharum candidiſsimum aqua ſolutum nigreſcere. Quare igitur quibus plantis tota folia viridia ſunt, horum partem inferiorem minus haberi viridem? Quia ſuperior inſolata trahit ſurſum ad ſe humidum quod erat in inferioribus. Idcirco pleniores ſupernè ſunt frõdes, & nitidiores, & habitiores, atque etiam ſucculentiores, contrà quàm hic dicat. Dixi, tota folia viridia. Nanque Cyclamino rubra ſunt: biſtortæ cæſia. Τῶν δ' ἀειφύλλων. Huius affectus expertes eſſe arbores

A perpetuifolias, quia caret ea cauſa quę in illis erat illius inuerſionis. Aiebat enim, quia cadere deberent, vt alia, nec caderent: caſus ſimile quiddã pati. Quare in quibus non cadunt, ne ſimile quidẽ caſus pati. eſſe enim robuſtũ genus hoc. Itaque accipit in maiore propoſitione ſyllogiſmi: τὸ ἰσχυρὸν ἐνδιδόναι πάθος. Ἡ δὲ τῶν ἀνθῶν. Reſponſio ad alteram quæſtionis partẽ, de floribus. Hanc reſpõſionem faciliorẽ dicit. Qui flores frigidi ſunt & imbecilli, nocturno claudi frigore: ſolis tepore foueri atq; aperiri, reuocantis calorem naturalẽ, atq; à cẽtro ad ambitum effundentis. Συνιόντος, καὶ οἷον συνδυομένου τοῦ ἡλίου. Quia frigus cogit. Contrà Iris noctu hiat, ſole tactu contrahitur: quia ſinus interiores amittunt humidũ: atq; contrahuntur: laxantur no

B cturno gelu. Τὰ δὲ λωτοῦ. Nunc ad Loti elationem ac depreſſionẽ, contractionẽ, & explicationẽ. Cauſam aſsignat imbecillitatem ac frigiditatẽ. Vtrunque aquaticarum ſanè intereſt. Cæterùm verba nimis laxa ad cauſã: συμπάσχει ταῖς μεταβολαῖς. Sanè debile facilè mutatur: ſic modò dicebat, τὸ ἰσχύοντι ἐνδιδόναι πάθος: quaſi diceret τὸ δι' ἀσθενῶν ἐνδιδόναι πάθος. At enimvero dic mihi modum mutationis. Nam quid patiatur aquatica & frigida à nocte? Simillima enim ſunt nox, & illa. Imò plus à ſole patiãtur. Solẽ tamen ſequitur Lotos. Occidente occidit: oriẽte oritur: aſcendente etiã exilit. Potius ratio eſt in tẽperamenti ratione. Prę humidã ſanè tẽperationem appetere ſideris beneficio. Ἡ δὲ αἴσθησις. Tã

C exactè ſentire aquatilia (hoc enim eſt hic ὀξεῖα, vt acutè videre) exactè igitur ea ſentire, non caret ratione: pręſertim locis feruidis, ἐν πνίγεσιν: id eſt præſertim vbi agens pręualidum eſt. Pars hęc eſt cauſæ ab agente: quã decuit complere per applicationẽ. Sanè non omnia locis calidis eam percipiunt affectionẽ. Supplementũ id eſto. Quia facilè patitur aqua ab igni: ergo & aquea. Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ τοιούτοις. Argumẽtum à minori poteſtate ad maiorem. Aliis in locis quæ minus talia ſunt, ſcilicet minus calida: res minus humidæ ſimili ſenſione afficiuntur, autore ſole & ſyderibus. Non tamen loca deſignat: neque explicauit ſimilitudinem: ſed tãtùm dixit ὀξεῖαι τε ταχεῖαι: celerrimi proceſſus. Celeriter proficiunt: vbi caloris minus. Sané. Nõ conuenit tamen comparationis pars. Quia plan-

D tarum profectus: puta in Aſia, res frumentaria expeditiſsima eſt: at is progreſſus naturæ eſt æqualis, ſibi ſimilis: at in Euphratea Loto inæqualis, & tamen ſtata. Φαίνεται γοῦν. Dicat aliquis, eſto: refugiat Lotus noctis tedia. At cùm in profundum ita ſe abdit, vt ne manu quidem contingi queat: quomodo ſentit ſolem in imo? Aquarum, inquit, natura adeò eſt obnoxia: vt non ſolũ quæ ſupra terram ſunt aquæ, ſed etiam quæ ſunt ſubtus, multas patiantur mutationes. De his videbis Plinium in ſecundo Et Philoſophum in ſectione vigeſima quarta, problemate ſecũdo: Æſtate poſt meridiẽ in puteis fieri aquas tepidiuſculas. Ἐπὶ τινων δ' ἄστρων. Quin à quibuſdam ſyderibus, tũ mare, tũ etiam terram ipſam immutari. Πάσχει δή τι ὑπὸ τῶν ἀπλανῶν. Auget Hiſtoriam aliis exemplis.

tota

tota narratio ſimplex, neque indiget interpretatione. Ἐν τοῖς ἐλάττοσι. quia ſunt imbecilliora. Ἐξάγει. Inclinatur & flos Solſequii, & Maluæ folium ad ſolem, ἢ ἐξάγει, quia educit humidum. Hic ἴσχαινε vſitata voce. Suprà minus vſitatis σύμφυσιν, δεῖξις. Ἐξάγεται δ' αὐτόν. Minor propoſitio. Concluſio: ἴσχαινε κατ' αὐτόν. Ὡς ἐν τούτῳ ποιοῦντες. Haud facilè commodes his verbis: non enim mendo carere videntur. Τοῦτο μὲν οὖν. Modeſtia Philoſophi, quam vbique ſcitiſsimis ſemper ſentẽtiis profitetur. Nequis putet eum iactare cauſarum exactã profeſſionem. Itaque tacitè monet, quàm pauca, quàm miſerè, quàm nihil, quàm min⁹, quàm nihil ſciamus. πίστις tantùm eſt & δόξα. Vt ὑπὸ τοῦ δοκεῖν fiat πίστις, ſcientia verò nulla. Dat deinde luculentiſſimis verbis præcepta, quibus ſimili ratione ac via cætera per nos indagare poſſimus. Præceptũ ſummum: nihil temerè, ſed cõſideratè. Præceptorũ capita: conſideratio propriæ cuiuſque ſubſtantiæ, vnum: alterum, locorum naturas: tertium, cõmunes ex iis affectus: quínã? Non ſolùm conſtantes, vt ſterilitatem, fœcunditatem: ſed etiam τὰς ὑπαλλαγάς: quas mutationes ſuſcipiunt affectus in aliis & aliis generibus: quartum, quid cuique proprium: ex hoc enim exactior ſcientia, quàm ex cõmunibus. Quintum, quid cuique conueniat. Nãque illa ex natura conſiderantur: hoc ab euentu, vel per naturam, vt tonitrua tuberibus, imbres lolio: vel per artem: de quibus libro ſequenti. Hoc volebat, τὸ ἁρμόττον. Sextum, inueniendam rationem ſimilitudinum. Vt ſi degenerat in lolium tritici ſemẽ propter imbres: an propter humiditatem degeneret alba Populus in nigram. Septimum, cognoſcere quæ ſint congeneres plãtæ. Tunc enim

A quod de cognita pronunciatum fuerit, de oblata videbitur idem poſſe pronunciari. Hoc imprimis eſſe obſeruandum: propterea quòd non differant aliqua, quæ differre videãtur. Dixit δοκεῖν: quia per ſenſum accipiuntur notæ ſimilitudinis & diſſimilitudinis. Itaque figura aut colore different, vt myrti ſpecies & intuborum: at facultates erunt eædem. Rariores tamen ſunt eæ quæ differre videntur, nec differunt: plures illæ quæ è contrario. Cape Portulacam ſylueſtrem & Peplion: item Anagallidem & Morſum-gallinæ: tum Vermicularem & Telephion: ſenties alteras vrere, alteras refrigerare. Hæc ita digeſſit vir accuratiſsimus: nec

B quieuit, ſed adiunxit etiam duos modos veſtigationis, διανοίαν ſcilicet per rationem, & πεῖραν, quæ fit per ſenſum. Quas duas duces conſtituit ex Ariſtotele ſumptas, doctiſsimus Galenus. Et vſus eſt verbo diligentiam ſignificante: μετιέναι, aggredi.

Ὅσα δὲ κατὰ τὰς γεωργίας. μετάβασις eſt ad alium librum: cuius per initia ſtatim reddet rationem.

Lego ἐκεῖνον τὸν καιρόν, non autem καρπόν. Et ὑπερέχοντα, non ὑπερχέοντα. Vt ἥλιον ὑπερέχοντα.

Theodorus ὑδατῶδες, aquina. Sanè vniuerſa aqua non lauerit huius vocis abſonam fœditatem.

Συνιόντος, coacto. Coeunte, ſignatius, & extra ambiguitatem ſignificati. Ἀνιέντος, laxante. remittente. Non enim eſt χαλῶντος. Τοῖς καθ' ὕδατος, immerſa. peſsimè ſed quibuſcunque, qualitercunque ſint aquatica & in aqua. Διαδίδοσθαι ταχεῖαι, trãſmitti celeriter. Non intelligo quid, quò,

C vnde, quà tranſmittatur. Sed hic poſuit ἀντὶ τοῦ ἐνδόσεως. Quod ſi minus placet, minus enim nobis quoque: at dicas impreſsiones, quaſi ἐνσχέσεις à ſole & ſideribus.

IVLII CAESARIS SCA

LIGERI IN TERTIVM DE

plantis Theophraſti, Commentarij.

CAPVT I.

Primi capitis argumentum. Plantarum naturæ principium eſſe in agreſtibus: finem conſequi ab arte. Plantas quaſdam non amare cultum. Non eandem cuiuſque vel materiam, vel naturam, vel perfectionem: quamobrem arte quoque diuerſa quæri. Arte quaedam fieri deteriora. Eligendum agricolæ locum, & aerem conuenientem.

ΠΕΡΙ` τῶν φυτῶν ἡ θεωρία. Duplicem plantarum eſſe naturam, etiã ſuprà vidimus, agreſtem & mitem. Quamobrem qui de plantis ſcripturus ſit, ei de vtraque habendam

D curam. Cùm igitur ſuprà de agreſtium cauſis peractum ſit, impręſentia de mitibus agendum: hanc enim illa natura priorẽ demonſtrauimus. Statuit autem agricolis principia & fundamẽta, tãquã ſuperior artifex. Naturalis enim Philoſophus ex ſe parit cæteras omnes ſciẽtias quæ verſãtur in materia, vt medico, muſico, aſtrologo, etiam fabris omnibus, & nautę, & ipſi coquo dat, quę ipſi additis certis pręſcriptionibus exerceãt. Antè verò quã ſeſe applicet ad harũ pręceptionũ explicationẽ: oſtẽdit optimo quidẽ cõſilio, quid & poſſit & de-

beat facere. Repetita igitur ea ſententia, quam per vniuerſæ tractationis initia ſtatim poſitam oportuit: plantas eſſe partim agreſtes, partim mites: mites eſſe factas per artis acceſſionem: iure doctrinæ ac methodi coactus eſt declarare: An eſſent agreſtes omnes aptæ ad recipiendum hoc artis beneficium. Nam cùm dicat, naturam eſſe principium in agreſtibus: artem eſſe finem, vt miteſcant: neceſſarium fuit indicare an omnes plantæ finis huius appetentes ſint. Omne enim ens ſui finis appetens eſt. Ait igitur, non omnes vel opus habere, vel appetere finem hunc: ſed quaſdam à natura quemadmodum habent principium, ita quoque nactas eſſe finem. Primùm igitur ſtatim cum procemiolo quo introducit futuram contemplationem, miſcet hoc effatum, Non omnes plantas admittere cultum. Super hoc mouebit dubitationem, quam & ſoluet. Poſt hæc oſtendit culturæ opus atque vtilitatem quibuſdam, aliis damnum, vt eorum fiat electio in quibus opus ſit opera noſtra. Poſtremò affert exempla multa huius exceptionis: quibus intelligamus, quæ abhorreant à cultu: quæque ſibi depoſcant manus hominum. Hæc ita cùm inſtituat toto libro, partitur in duas omnia tractationes. In prima de arborum cultu. In ſecunda de aruis & ſegetibus. Inter vtranque naturam, per huius initia conſulit olitoribus. In vtraque autem & terras eligit, & tempora deſignat, & operarum modos explicat, & morborum cauſas narrat. Pleniſsimis autem commentationibus præcepta ſtatuit, quibus vineæ curentur. Nunc hoc agamus. Διττῆς σκέψεως οὔσης. Quia quædam ſcientiæ ſuper vno tantùm ſubiecto multas verſant conſiderationes: vt cùm in morali quærimus quid homini, vt ſibi: quid, vt aliis conueniens ſit. In aſtronomia motum, quantitatem, vim cæli. At in plantarum contemplatione non ſolùm duplex eſt diſceptatio: quia ſint affectus in vno ſubiecto, puta naſcendi & generandi: ſed etiam propterea quòd ſunt duo generales affectus, ſylueſtrium ſcilicet ac mitium. Sua igitur vtrique tractatio diſtribuenda. Prioris partis contemplatio prioribus libris abſoluta eſt. Reliquum eſt, vt hanc poſteriorem exequamur. Ecce introductam operis neceſsitatem. Διττῆς σκέψεως, geminas diſceptationes. Quare? quia ἐν δυοῖν, in duobus. Η'δὲ ἀρχή. Naturæ principium in iis quæ ſuo ſtatu naſcuntur abſque vlla externa ope. Quippe natura eſt eius principium, in quo eſt: ars verò extrarium. Ε'κ τῆς ἐπινοίας. Voce hac in hoc ſignificato etiam ſuprà vtitur. Rectè coniunxit ἐπίνοιαν, ingenium: καὶ παρασκευὴν, & operam, induſtriam. Hæc enim niſi iudicio dirigatur, fortuita eſt incertáque, & interdum temeraria. Ars abſque opera, eſt nauis ſine mari ac vento, alioquin & armamentis, & magiſtro, & miniſtris inſtructa. Cæterum vt quid? Τὸ μὲν φυσικόν. Natura ſeipſa duce, ſibi adminiſtra, non eget ad opera ſua præſidio. Itaque dixit ἐν αὐτομάτοις: in iis quæ à ſeipſis, non ab alieno pendent miniſterio.

A Τὸ δ' ἐξηγητικόν. Quod verò explicatur intellectus agitatione, id ab arte proficiſcitur. Vbi pulcherrima eſt in ſchola veritatis contẽplatio. Nam quó ars quæ eſt in homine, paritur ab intellectu, atque adeò ſtabilitur. Quónam igitur modo intellectus opera ab arte? quia eſt ars habitus cõparatus per vniuerſales propoſitiones, quę concluſionem ex ſeipſis peperere. Propoſitiones hę cõflatæ ſunt ex multis memoriis: vnaquæque memoria ex multis experientiis: experientia ex multis actionibus. Carbones fecit ſæpe ex Abiete, Salice, Quercu, Iunipero, Chymiſta, vt eorum vi aurum excuteret è plumbo. Expertus eſt Quernos validos, Salignos imbecilles, Abiegnos penè nullos, Iuniperinos penè immortales. Ex his hæſit in memoria ſemel atque iterum, ac ſæpius propoſitio hæc,

B Iuniperini carbones optimi. Ita parta eſt ars. Is habitus vbi ſemel eſt conſtitutus, elicit ex ſe deinde quotidianas actiones, quæ non ſunt eiuſdem ſpeciei cum illis quæ fiebant in experiundo: fortuitæ nanque erant illæ. Sed hæ ſunt à ratione conformatæ ac directę. Has deſignauit illa voce ἐξηγητικόν: quam idem valere voluit quod & modò poſitam ἐπίνοιαν. Hæc ſiquis inter plantas quaſi alieno loco diſceptata conqueritur: tranſmittat. Non enim poſſumus in ambulacris Ariſtotelicis reptare humi cum plebeis, ac triuialibus, atque otioſis, atque aliud agentibus. Neque enim hæc ſcribimus Grammaticis, ſed veris Philoſophis. Dixit igitur παρασκευὴν, apparatum ad finẽ, id eſt ad opus. Pro-

C pterea quod agricola tum loca, tum tempus eligit, tum parat inſtrumenta. Υ'πὲρ αὐτῆς τῆς παρασκευῆς. Dicendum, inquit, de hoc apparatu. Oſtendit propoſitum. Sic diuinus Præceptor in aditu ſuorum librorum, Dicendum nobis eſt quid hic acturi ſumus. Πρῶτον εἰ πάντως. Introducit capitis huius materiam. Vt intelligamus quæ artis ſint priuatim: & quæ ipſam reſpuant, aut non egeant, aut etiam deteriora fiant. Καὶ τὰ δὲ χείρω. Horum exempla ponet poſtea. Οὐ δέχεται γεωργίαν. Metaphora ab hoſpitibus & beneficiariis. Idcirco dicitur à Philoſophis accidens ἐνυπάρχον: quia eius quaſi hoſpitium ſubſtantia eſt: cuius in gremio conquieſcat. Τοῦτο γὰρ ἂν εἴη. Pulchram ſententiam: vt ſpontè naſcentia ſint tanquam in principio, & ſub principio, quibus ſi accedat ars,

D finem ſuum conſequantur. Ideo dixit μεταβαίνουσι, Tranſeunt. quia tractus eſt & interuallum inter feritatem, & ciuirem habitum. quod interſtitium ſuprà dicebat διάστημα. Αὐτοφυῶν. Idem quod αὐτομάτων. Et efficacior vox quæ includit in ſe τὸ φῦναι, eo præſertim loco vbi in altera voce eſt μάτην. Sed nota loquutionem, ἐκ τῶν αὐτοφυῶν. Ex numero & claſſe ſpontè naſcentium. ἐκ τῆς αὐτοφυΐας, εἰς τὸ τεχνοτελές. Dixit τὸ διὰ τέχνης. διὰ: quia non eſt ars finis vltimus, ſed medius, & quaſi inſtitor ad vltimum finem, id eſt ad fructificationem. Α'τοπον δ' ἄν. Ponit obiectionem: non videri veriſimile, quicquam in natura ſpernere oblatum ſibi beneficium. Si ars perficit, poteſt ne quippiam reperiri quod artem auerſetur,

id

id eſt perfectionem ſuam? Nam ſanè omne quod eſt, appetit bonum. Eſt enim affectus ſecundus entis: καὶ τὸ οἰκεῖον. Quare omne ens id appetit. Εἰ τὸ προσλαμβάνον. Hoc eſt quod ait, ἄτοπον. Si artis beneficio planta fera nanciſcitur idoneum ſibi locum, tam dico ſolum quàm aerem: vterque enim locus eſt: non melius ei ſit, ſibi ἀδυνατεῖν, & ſpeciei prorogationi καλλικαρπεῖν, atque etiam vſui hominum. Optimam obiectionem, ſed quam nulla queat ipſe reſponſione tollere, propter verba quæ addit, χώραν οἰκείαν. Si enim locus, id eſt ager & cœlum conueniant: puto induſtria meliores futuras. Induſtriam intelligo, quæ illi conueniat plantæ, non autem omnia capita culturæ. Quamobrem etiam cornum & iridem, ſi ponantur idoneis locis: ea poſitio artis eſt: non enim ibi natæ: non eſt dubitandum quin rectè habeant. Intelligere voluit integrum cultum. Οὐκ ἔστιν ἄτοπον. Reſpondet, Non eſt abſurdum. Quare? οὐδ᾽ ἀλλότριον: quia non eſt à natura alienum: quædam contenta eſſe ſorte ſua, neque appetere mutationem. Sanè entia per gradus quoſdam inter ſe affinia ſunt, à materia prima vſque primam intelligentiam: quemadmodum in duodecimo Metaphyſicæ declaratum eſt. Itaque inter eas plantas quæ in ſaxis Oceani Germanici naſcuntur penè ſaxeæ, & ipſum Triticum, aut ſi mauis Quercum Palmámve, mediæ ſunt multæ ita inter ſe diuerſæ, vt tamen habeant ab infelici illa natura ad meliorem perfectionem gradus quoſdam coniunctionis. Earum verò claſſes eiuſmodi, vt quædam ferę primùm, deinde cultu miteſcunt: aliæ ſunt illis rudibus propiores, ruſticitate atque feritate indomitæ. Ac ſanè aquaticæ plantæ ſatis ſunto pro exemplo nobis. Quo enim cultu fiat melior, vel alga, vel praſſum, vel lenticula, vel ſalgamazum? Ἀρχὴ δὲ αὐτῶ. Ad demonſtrandum quod id non ſit abſurdum: inde, inquit, initium ſumendum eſt. Non eſſe omnibus naturam vnam: id eſt neque vnam formam neque vnam materiam. φύσιν, tamen formam dicit hîc. Facilè concludetur inde non omnibus eundem finem: atque hinc non eaſdem vires, non eoſdem affectus. Propterea ſequitur inſtituta concluſio: Alias plantas aliter perfici. Quaſdam ſua natura nanciſci perfectionem: quaſdam foris quærere, quia non habeant intus. Ideo dixit, μὴ δ᾽ αὐτὸ τέλος τῆς πέψεως, καὶ δυνάμεως τῶν καρπῶν. Prius enim coquuntur fructus, quàm adipiſcantur perfectionem, vel ad generandum, vel ad vſum noſtrum, cúmque duplicem, vel ob cibum, vel propter medicinam. Ἀλλ᾽ ἑκάστου. Sed cuiuſque hæc ita ſunt: prout ipſum natura deſtinauit ad aliquid, vel per ſuccum, vel per ſaporem, vel per odorem. Ob id dixit, χυλοῖς, καὶ ὀσμαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις: puta figuris, quantitatibus, coloribus: etiam ſonis, vt alibi declaratum eſt. Quidam enim fructus ſolidiores: alii inaniores. Etiam apud Indos ſunt fructus cum aqua intus, vt nux magna. Alii cum aliis fructibus item, vt Camolanga. Sed ſaporem & odorem poſuit: quia ex iis po-

A tiſſimùm ſumitur indicium maturitatis: ex quantitate perparum, ex figura minimùm: non tamen penitus nihil. In Peponibus enim abſcedere incipit à pomo pediculus. Ex eiuſmodi hiatu plena maturitas cognoſcitur. Color autem in pleriſque mutatur, non in omnibus: in nobiliſſima ſaltem planta, Tritico ſcilicet, plus eſt indicationis à colore, quàm à cæteris. Ἐπεὶ δ᾽ ἐξ ὧν. Redit ad agriculturam, & ait ab ea parari plantis ſucci multùm, multúmque etiam qualitatis: intelligit dulcedinem. Hæc enim duo quæruntur ad vſum, & copia & bonitas. Τὸ πρόσφορον. Duo ſignificat ſimul hîc, vtilitatem & alimentum, σύμφορον etiam includit. Κατασκευάζει. Ideo ſuprà dicebat
B παρασκευῆς. Κατεργαζομένη γάρ. Laborata terra multiplicat beneficium ſuum, idque duobus iam quæſitis modis, augendo quantitatem ἀπόλαυσιν πλείω: & interpolando ſuccum, vt ſit vtilis μεταβάλλει τοὺς χυλούς. Quod expetebatur ſuprà in voce illa πιότητα. Mutat autem, quia ſoles atque imbres quos elaboratos ſuppeditet, admittit. Ὥσπερ ἐλέγομεν. Hac narratione oſtendit duo ſimul: & quibuſdam prodeſſe quæ iis egeant, & aliis obeſſe quæ non egeant. Hæc poſteriora quæ ſint, declarat. ξηρά, δριμέα, φαρμακώδη. Quæ ſicca eſſe volunt, & acria, & amara. Denique omnia medicata à cultu, tanquam à re contraria abhorrere. Ἐκθηλύνεται. Verbum ad mollitiem deſignandam huic autori vſitatum: quod & ſuprà vidimus. Δυνάμεων. Non ſolùm fa-
C cultates φαρμακώδεις intelligit, ſed etiam omnes illas qualitates. Sæpe ſic vtitur: quia forma non agit niſi per illas. Vbi notabis vrbanitatem. Simul dicit ἐκθηλύνεται, effœminantur: ſimul dicit οὐκ ἐπιφέρει καρπούς. ἀρρενοῦται potius igitur. Accipiendum verbum, vt diximus: amittunt vegetum illum vigorem. Melius dixiſſet ἀτονίζονται.

Καὶ ὑδαρέστεροι. Fructus fiunt dilutiores. Nempe humore addito: rectè. At quomodo χείρους: ſi, vti dicebat, περιέχεται τὴν χρείαν ἡμῖν? In iis quæ ſicca eſſe volunt, vel acria, vel amara, nihil ab arte oportet tentari. Ἐν τούτοις γὰρ περιέχεται τὴν χρείαν. In iis enim facultatibus ſita eſt vtilitas noſtra. Quare non ſunt immutandæ. Propterea quòd ab his expetimus τὸ φαρμακῶδες: quod ſanè cultu
D vitiaretur. Exempla opportuna ponit abſynthii & centaurii. Καὶ ὅλως. Diſtribuit facultates in ſubiecta: radicem, caulem, fructum, ramos. Aliorum exempla ſcatent. De ramis habes Carpeſii feſtucas, & Caryophyllorum, & Xylobalſami, & Xylocaſiæ. Deinde apponit alia quæ nota ſunt ac certa: niſi quod ait de Lapatho, quod recenſet inter acria. Noſtrum haud tale. Tamen ne tam facilè damnandus vel Autor, vel Librarius. Nam ſanè quod in hortis pro Raued oſtentant, Bulapathum eſt, radice admodum medicata. Francigenæ virgines Deo dicatæ, quo nomine illud appellant, haud multum abhorrent à vero. Vocant etenim *Lapatienſe*. Τὰ μὲν οὖν δὴ φύεται. Silphium non naſcitur inter mites. At nunc ne vſquam quidem.

De Cyrenaico loquor. Aretæus de Silphio loquens, agnoſcit in eo hanc graueolentiam, quæ in Aſia eſt. Quomodo igitur defecerat iam ſuaueſpirans illud alterum: quod etiam in obſoniorum condimenta petebatur? Ait etiam Capparim fieri deteriorem: ad medicamentum intellige: nam ad culinas ſunt longè ſuauiores. Ἔτι δ'. Hoc magis. Cùm ſuprà dulcedinem eſſe diceret fructuum perfectionem: hic in Corno damnat eam quæ ex cultu capiat. Neque ſuccũ modò fieri deteriorem: ſed materiam ipſam quoque. Sanè quęritur ad iacula. Itaque non mirum, ſi damnetur ob hoc cultura. Cęterùm fructus eius ſi veſcendo eſt: quare factus dulcior minus cõmendetur, neſcio. Notabis loquutionẽ, τὰς γλυκύτητας αὐτῶν λαμβάνει. Potius αὑτῶν, aſpiratè. Καθυγραινόμενα. Quia ſicca & ſtrigoſa minus dulcia. πληθυνόμενα: quia humefacta. Humidi nanque eſt ſubire & implere.

Τῆς δ' οὖν. Sorbum partim accipere beneficium dulcedinis, partim iniuriam odoris amiſſione.

Ἀφαιρεῖται γὰρ ἀτονίαν. Vox hæc reſpondet illi ἀσθενὴς, in corno. Debilem facit. Ὁ δὲ θερμός. Lupino attribuit verba duo ſatis ſcita ad eius importunam luxuriam deſignandam. Ὑλομανεῖ, inſanit luxuria calamorum. Ἐξυβρίζειν. Quod & ſuprà de Amygdalis. Contemnit agricolæ vota, atque in eius ſtudium illudit. Ὑλομανεῖ. Vbertate inſanit ad materiæ procreationem: ſicut dicimus hippomanes. Ταύτην ἐναντίαν. Ars dum ſtudet, vt plantam efficiat meliorem, contrarium experitur euentum. Eſt ἐναντίον & ſpei & fructificationi. bonam habitudinem dat, vt plantæ: malam, vt parenti. Ἐκ δὲ τῆς ἀρχῆς. Pulcherrima ſententia, quæ reſpondet illis ſuperioribus, ἰσχύσαν πρὸς ὃ πέφυκε, χυλοῖς, καὶ ὀσμαῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις. Ita de ſuo penu prompſit natura & diſpenſauit. Eſt enim optimus œconomus: notum habet quid cuique conueniat. Quoniam eadem eſt quæ dat, quæque fecit ipſa, tum cui tum quod dat. Itaque ſtatim ab initio quæ ſunt αὐτοφυῆ, poſſident ea ſuo ſibi fato demenſum ſuum, quantum ſatis. Hoc eſt illud σύμμετρον. Hæc quoad ſuccum. Addit καὶ οἰκείας χώρας. Ad eadem principia conſeruanda. Quippe inter illa & locum bellè conuenit. Ideo dixit ἡ γὰρ αὐτοφυὴς γένεσις ἐν τούτοις. Repetit inde ſententiam de aere & loco, toties inculcatam. Nanque ex iis & commodum εὐθηνεῖ, & incommodum ἀκαρπία. Robur acquirunt ſibi vnde luxurient, neque fructum ferant.

Ταῦτα δ' ἐναντία. Hæc ſunt quæ obſunt agreſtibus, quæcunque mitigari nolunt. Ideo dixit παρὰ φύσιν: inuita eorum natura principiis aduerſantibus. Εἴτε γὰρ ἀήρ. Mollitiei cauſa, ab aere ſimili ſcilicet molli. Velim tamen ſcire, quomodo ſit aer mollior in viridariis apertis, quàm in campis. Καὶ τροφήν. Item à terra quæ illis aliena eſt. Suprà tamen etiam in non aliena agnoſcebat detrimentum. Alienum intelligit, vel nimium, vel nimis parum, vel dilutius, vel aliud quid quod in ſumma non conueniat. Ὅθεν ἔκστασις. Exitus, egreſſio à natura ſua. Dixit & : quia non

A mutatur ſpecies. Suprà cùm diceebat de bono plantarum ſtatu, vtebatur illo verbo συνίσταται & συνεστηκότα, pro firmitate: nunc in hac mala conditione induxit verbum priuationis. Αἱ δ' ὑπερβολαὶ τῶν χειρόνων ἐξιστᾶσι τὴν διάνοιαν, in quartadecima ſectione, problemate primo. Habemus & paſſim apud Medicos, & in libris Ethicorum, & in ſecundo De partibus: animalia craſſi ſanguinis θυμώδη καὶ ἐκστατικά: Id eſt immodica & amentia ad iras. Ἐπιμαρτυρεῖ. Tot teſtimoniis accedit & illud: etiam ab iis quę cultum & quærunt & admittunt, & patiuntur, mediocritatem velle quandam. Fugere nanque τὸ ἀκριβὲς τῶν ἐργασιῶν, καὶ ζητεῖν ὅρον τινά. Vt oſtendat quod toties monuit, ἐν τῷ συμμέτρῳ naturam eſſe. In qua tamen ſit
B latitudo quædam, atque in ea gradus vt in ſanitate. Vt aliqua ſedulam induſtriam boni conſulant, & ea proficiant: nonnulla offendantur ea diligentia: quædam mediocriter coli velint. Τῶν δ' οὐκ ἐξαιρουμένων. Hæc verba pro aliis locis memoria tenenda ſunt. Latent enim nos cauſæ multæ.

Lego εἰ τὸ προσλαμβάνειν, non autem εἰς. Et ὥσπερ διαιρεῖ, non autem διαιρίζει. Et πληθυνόμενα, non πλατυνόμενα. Et τῆς δ' οὖν, non τῆς κούφης. Et τὴν ἀτονίαν καὶ τὸ ἄσαρκον, non autem ἀτεραμνίαν. Et οὐκ ἔτι ποιεῖν, non ἔτι: neque, vt emendarunt, ἔτι.

Theodorus peſſimè tranſtulit hoc initium:
C ἡ περὶ τὴν φυτείαν διττὰς ἔχει τὰς σκέψεις, καὶ ἐν δυοῖν. Satio plantarum bifariam agitur, ac duplici omnino genere conſummatur. Et ſemilatinè illud: auxiliari retulimus. Et illa, indaganti ratio venerit. Fortaſſe ſcriptum reliquit Ratio plãtarum.

Ἐλαττόνων ὑλημάτων, ex ſummiſſa materia. Summiſſum eſt quod aut ipſummet elatum fuit, aut eſſe potuit: omnino motum ſignificat. Minores frutices neutiquam ſeſe ex altis ſummiſſos fecere. Οὐ κατὰ τὸ ποσὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποιόν. Non ſolùm genus, ſed etiam modus. Τὸ ποιὸν, neque ex ſe genus ſignificat, ſed qualitatem: neque hic ſubſtantiam aut eſſentiam dicit, ſed qualitatem: loquitur enim de ſaporibus. Denique τὸ ποσὸν quoque in genere eſt. Quod autem temerè ſic euagetur extra fidem interpretationis: mani-
D feſtum eſt ex verbis, quæ mox his reſpondent. Quippe πλῆθος καὶ ποιότητα. Κατεργαζομένη, agitatus. Saltem dixiſſet ſubactus. Ὥστε ἀλλήλαις οὐκ ἂν εἴη προσφερὴς ἐκείνοις. Theodorus προσφερέστερον: Ergo cultus quibuſdam commodè adhiberi: quibuſdam minimè poſſit. Ἢ κατὰ καυλόν. Omiſit Theodorus. Θύμβρα καὶ θύμον. Theodorus addit Cunilam. Ἀφαιροῦνται γὰρ τὴν ἀτεραμνίαν, vires ſucci deficiunt. Vulgatam ſequutus lectionem. Nos ἀτονίαν legimus. Nam ſanè contrà eſt, ac profitetur. Addit enim ſuccum cultus, vnde fit odor dilutior, & fructus dulcior.

Ὑλομανεῖν, ſylueſcens. Mirum non aliquid affinxiſſe Theodorum, quod indicaret inſaniæ illius attributionem. Saltẽ addidiſſet immodicè. Quanquã ſylua hic ſatis ſupérq; immodica. Κατεργασία.

terræ

terræ molitio. quis intelligat? E″κστασιν. naturæ dimotio. quia ἐκκινεῖς ἢ ἀφάρεμαι, mota eſſe mente dicimus. Κατὰ τὴν μετάβασιν. omiſit Theodorus. At erant neceſſaria: ſignificatur enim medium inter extrema.

CAPVT II.

II. capitis argumentum. Cultus terram parat ad arborum commoda, arbores ad aeris commoda ſuſcipienda. Multi ea quæ ex arte ſunt, faciunt artis ignari fortuitò. Contradictiones in artibus ſunt quia non ad omnia reſpiciunt autores.

Ἡ γεωργία. Hinc oſtendere incipit agriculturæ vtilitates. Caput hoc partimur in partes duas. In prima rationem init cõmunium operum agricolarum. In ſecunda docet quemadmodum præcepta ex rerum natura ſumẽda, tradenda, exequenda ſunt. Ait ergo: Cùm duo ſint principia ad generationem, & vitam, & officia (puta fructificationem) plantarum: videlicet ſuccus & eius temperatura, tam in modo quàm in qualitatibus: & materia ſit à terra maxima ex parte: temperatio qualitatum ſit ab aere maxima ex parte: ad vtrumque intẽdit agricultura, ſed diuerſa via, & fine. Namque terram accommodat arboribus, fodiendo, ſtercorando, rigando: aerem nequit arboribus accommodare. Quòd ergo poteſt, accommodat arbores aeri. Nam eligit ſationes: & munit obiicibus. Ἡ δὲ γεωργία. Corruptus ſanè cõtextus hic verborum: ſenſus tamen liquidiſſimus: quem tãquam ſuccum expreſſimus ex inconditis racemis. Δυοῖν ὄντων. Videlicet aer & terra: vnde & aluntur plantæ & conſeruantur. Dixit in plurali, τροφαὶ ἢ ἀλεξήσεις: quia multi ſunt gradus in vtroque. Τῆς γῆς. Arceſſit à terra auxilia multis apparatibus. Illud, τι minus hìc opportuno loco: niſi fortaſſe quid verborum deſideretur: ſicut in ſequẽtibus. fortaſſe deeſt, μόνον. Alioqui quod ſequitur, γὰρ, otioſum atque inutile. Τὸν ἀέρα γάρ. Non eſt in agricolæ poteſtate aerem mutare, ſicuti ne medici quidem, niſi portiunculam in cubiculis concluſam, idque miſerè admodum. Πλὴν. Mutare malas qualitates in eas quæ conueniant arbori. Quod ſupereſt, loca eligit ab aere noxio tuta: vt ab Auſtro æſtiuo, aut ab hyberno Aquilone, quippe ſecundum plantarum naturam. Item obiices aut eligit, vt ſecus mõtem: aut ſtatuit, vt macerias herbulis, Aranciis laureta: aut filice ſternit hybernas areolas hortorum: aut vmbracula texit floribus æſtiuis. Hoc eſt quod ait: ἀλλὰ δεῖ πρὸς τὰς μεταβολάς. Sed eligit terræ ſitum pro arboribus, habens reſpectum ad mutationes, & anni ſtata tempora: id eſt & ad mutationes quæ ex anni ſtatis temporibus inuadunt, & ad alias quæ ex natura regionis. Nam Canicula, Arcturus, Succulæ, pro anni portionibus agũt: vt Auſter in Prouĩcia, & Vulturnus ferè perpetua Canicula eſt: tanto magis in Sardinia & Cypro. Corus autem eſt Orion, & Capella huic regioni in qua hæc ſcribebamus. Triginta ſunt anni, cùm

A me huc ſors rapuit: vix triginta dies exacti ſunt puri perpetua ſerenitate: quin aut nebulæ, aut caligo, aut nubes, aut imbres, aut futuri humoris impenderet apparatus. Ἵνα τι ἀπολαύῃ. Vt poſteaquam pactæ fuerint arbores, crementa iuſta capeſſere queant. Etiam hîc inuertit. προσαυξάνων ἢ τροφήν. at cibus antecedit accretionem. Hoc verbo, ἀπολαύειν, & altero, ἀπολαμβάνειν, frequenter vtitur ad hanc ſententiam. Καὶ μὴ πάσχῃ. Sanè rectè: vt & benefaciat aer: & ne malefaciat multis contrariis affectibus. Δεῖ γὰρ ἢ πρὸς. cauto opus eſt: Obſeruare tempora, cæſionum, putationum, frondationum, ablaqueationum, paſtinationum: ne ſiniſter aer ingruens occupet importunus. Τομάς. Vt in ſylua cædua: quo poſſit melius ac citius reſurgere. Διακαθάρσεις.

B purgationes, putationes. Alius is modus eſt atque ſuperior: vbi κλάδευσιν in Amygdalo erat ſucci euacuatio per hiatum vulneris. Βλαστολογίας. Strictiones, cùm agnatos infernè ramulos ſtringimus. Menſe Maio tollunt germinilla quæ infra legitimos pampinos erumpunt. Κοπρίσεις, ſtercorationes. Σκαπάνην. Noluit vti verbo σκάπτειν. quoniam hoc ſignificat tantùm fodere. At marræ, ligones, bipalia, ſarcula ſuum quicque officium facit. Etiam Batillorũ operã hoc nomine cõprehenſam innuit. Καὶ ὅσα ἄλλα. Quæ ſanè permulta ſunt: adeò, vt & à quãplurimis & quãplurimis libris hoc negotii curatum ſit. Καὶ περὶ ἀροσίμων. Altera pars agriculturæ aruum: ſicut tertia, pratum. In aruis igitur, aliis aliam deberi ara-

C tionem. Quippe læto ſolo ſulcus profundus: in eo qui ſubeſt tofus, non item. Detectus enim tofus exceptis ſolibus concalefactus vrit. Propterea dixit: ἐν παντὶ, & quæ ſequũtur. Qua præceptionum diligentia nihil eſſe poteſt plenius: nam quædam terræ omnem depoſcunt operam ad ſummũ: quędam non exactè omnem. Iccirco dixit: ἔνια. Tum autem in quibus fit aliquid, id aut eſt diuerſum eſſentia, vt fodere & ſtercorare: aut quãtitate, vt hîc plus, hîc minus: aut qualitate, vt columbino aſparagis, ſuillo Punicæ, pratis equino, aruis ouillo. hoc eſt, τὸν αὐτὸν τρόπον. quia hîc, τρόπος eſt, τὸ πῶς. Et τρόπον, aliter: vt de ſulco dicebamus. Vbi planũ aruum, & parum pendet: ſulci in directum: educũt enim à porca in foſſas aquam. Vbi in cliuo eſt: ſulci per obliquum, aut è tranſuerſo, ne deterga-

D tur gleba, ſed retineatur alicubi, quod ſeſe ſubtrahit. Οὐδὲ τὸν αὐτόν. Quod latiſſimè manifeſtum eſt in ſationibus: ſic & de foſſione: vt admittantur pluuiæ ad radices. In macra vinea ſtatim circumfodimus à vindemiis, vt eò delapſæ frondes pro fimo ſint. In pinguibus etiam tertium paſtinum Auguſto menſe: quo tollantur herbæ: tum vt laxato ſolo, quod nimium eſt, exhalet: vt ſol admiſſus exuggat propiore impreſſione. In gelu nunquam, ne terra gelida ſtipitibus aggerata colorẽ extinguat naturalem. Καθάπερ ἢ ἐν τῇ. Modum explicat per inſtrumenta. Attondent enim ac detrahunt variis inſtrumentis, σιδήροις, χερσίν, ἢ ξύλοις: tum materias, quibus applicanda ſunt inſtru-

menta illa, Oleam, Malum, Pyrum. Anchoræ illæ, ex ipſa voce qua fuerint facie, colligi poteſt: oportet autem non eſſe ferreas: quandoquidem ſcorſum dixit, σιδήρων. Habes in hiſtoria Balſami aliud quàm ferrum ad educendum Opobalſamum. Itẽ videbis apud Plinium ſuperſtitiones Druidarum.

Διὰ τὴν λεπτότητα, καὶ ξηρότητα. Ait, vulneraris incommodari propter tenuitatẽ ramulorum. Hoc etiam canit diuinus Poeta: *Cùm frons tenera imprudenſque laborum.* Quibus poſtremis verbis etiam hæc expreſſit: ἐλκούμενα πονεῖ. Ego verò ſatis ſcio acuta falcula minus afferri noxæ quàm hebeti. quoniam diſcerpitur, non cæditur. quanto magis manibus? fit enim diſtractio. Tanto etiam cõmodiùs quod aridum eſt, ſecabitur, quàm rumpetur. Quid igitur ſit illa anchora, quam ſeperauerit à nomenclatura σιδήρων; B Τὰ τρώξανα, tenera: quæ ſic appellauit ab affectu. Sunt enim apta pabulo, παρὰ τὸ τρώγειν. Qua voce etiam ſtringendi tempus innuitur ſimul. quippe dum tenera ſũt.

Ὁμοίως δέ. Hæc eſt pars partis ſuperioris, ſcilicet quæ ad arbores ſpectabat. Quæ vites, inquit, amant putationem tempeſtiuiorem. πρωτοτόμους. à tẽpore diuiſio. alia à modo: βραχυτόμους. Quoniam quædam ſi humiliores cohibeantur, ſerius fructificãt. Itaque etiam maturant. Quamobrem à frigoribus occupantur. Hac de cauſa dixit: ἀναφερόντας πρὸς τέλος. id eſt ad fructum reſpicientes. Eius enim cauſa vitem ſerimus, alimus, fingimus, caſtigamus. Ὁ μὲν οὖν σκοπός. pars hæc accuratiſſimi conſilii plena eſt. Vbi etiam dogmaticã hæreſim Hippocratis approbat. C collectas è ſingulis, vti ſupra dicebamus, euentis animaduerſiones adiũgimus rationi: ſub cuius ſignis militandum eſt bono Philoſopho. Qui verò ſine ratione, ſecutus conſuetudines atque euenta, operatur: Fortaſſe, inquit, is rectè aget: neſcit tamen, ſe rectè agere. Hoc dicit: quia ſcimus, cùm ſcimus cauſam quamobrem agimus. Hoc ei ſimile eſt, quod eſt in Ethicis: Quod iuſtũ fuerit, aget puer, aut etiam inſanus, vel fortuitò, vel temere: at non aget iuſtè, quia non directus à recta ratione. Qui hæret conſuetudini, neque alia menſura metitur opus ſuum, quàm ea ſentẽtia, Hoc ita fieri ſolet: ei cauſa nota non eſt. His verbis oſtẽdit: ſuos libros, quaſi leges quaſdam, eſſe agricolis neceſſarios. D Quòd ſi quis dicat: Complures agricolas hæc omnia ignorare, quibus tamen optimè procedat: huic reſpondendum: huiuſmodi homines artem ſibi ἄγραφον in animis ſuis excitaſſe atque conſtituiſſe: neque cauſas, vt eſt eorum captus, ignorare. Propterea dicebat: ὑφ' ἑκάστου δὲ ἔστιν ὁ λόγος.

Ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων notam habens cauſam. Κατορθοῖ μὲν ἴσως. fortaſſe. fortuitò, non conſultò. quemadmodum, inquit, fit in medicina. Quid ſi hoc tempore extitiſſet Theophraſtus? Videret enim impuriſſimum ac nequiſſimum omnium impudentiſſimorũ, è triremibus, vbi pinſebat Pharmacopæo medicamenta, in vrbem ſatis illuſtrem nihil præter audaciam importaſſe. Quam vt oportuit à Magiſtratibus caſtigatam, ab eorum in-A cubis fota eſt atque etiam aucta. Quam inſaniam qui ſuſtuliſſe debuerant, ſtabilitam voluere. Ita nunc ſuffragiis atque factionibus creãtur vna hora medici, quos igni ſcelerum ſuorum pœnas dare æquum fuit. Ἐναντία. Namque Empiricus frigidum applicabit calefacto, etiam ſi neruus detectus ſit. In nerui punctura baſilicum apponet. Canis rabidi morſum præcipitabit ad conſolidationem. Quoniam in ſimilibus affectibus, diſſimilibus locis, aut cauſis rectè ſucceſſerit.

Κατορθοῖ. Quod in planta prauum erat, aut in agro corrigit. ὀρθὸν facit, at non ὀρθῶς: quia cauſam neſcit. Καὶ ἡ καθ' ἕκαστα διαίρεσις. Hic τὸ καθ' ἕκαστον, non deſignat indiuidua, vt alibi ſæpe: ſed ſingulas ſpecies. Diuiſit enim καιρῶν, καὶ φυτῶν. Dixit enim, tam in ſubiecto, vt aruo, arboribus, B vineis, quàm in opera, κλαδεύσεως, διοχετεύσεως, quàm inſtrumenns, & modò, σιδήροις, χερσί. Τὰ δὲ τέλεια ἐξ ἀμφοῖν. Quod toties clamat Galenus, atque etiam facit cõuicia: quod docet diuinus Præceptor in ſecũdo Poſteriorum, & in primo Diuinæ Philoſophiæ. Ὅσοι δέ. Hæc eſt ſecunda pars qua caſtigat autorũ velitationes. Duo cùm ſint in omni arte atque ſcientia. Singularium notiones ab experimento & animaduerſione: & vniuerſalium comprehenſiones ex illorum collectione facta per intellectum: iam de illis quid ſentiret, declarauit: de iis autẽ qui vniuerſalibus tantùm adhæreſcunt, atque vni ſtudent contemplationi, neque procedunt ad particularia, ſed ibi pẽdent, nunc agit. Θεωρεῖν μᾶλλον. Acquieſcunt C dediti ſoli contemplationi, contemptis ſingularium deſignationibus: quemadmodum faciebant medici methodici: Hi, inquit, in ſolas rationes, ſoláſque cauſas intendunt. Ἴδιον τοῦ λόγου. Ideò dicebat Ariſtoteles, Mathematicum non duci fine aliquo, ſed ſolùm θεωρεῖν. Imò verò ſpectatorem vocat non actorem: quia caret fine, bono ſcilicet. Non tamen omni bono, vt quidam putarunt, & ibi redarguit Philoſophus, ſed bono practico. Omnis enim ſciẽtia bonum habet pro fine. Bonum autem eſt ipſa etiam contemplatio: vt eſt in x Ethicorũ. Atque in prooemio de Anima, bona τίμια vocat ſcientias. Ἀντιλέγεται δέ. Nunc explicat inanem ſatagentiam multorum: qui in contradictionibus vitam conſumunt, vt ſophiſtæ: ne-D que in communem quicquam conferunt ſocietatatem: quę tamen ſola ſolius hominis eſt. Quicquid enim agimus, eò ſpectare debet vt vnà ſimus, vnà viuamus, atq; etiam vnum in charitate. Hoc ſanè homo eſt, ἡμερον. Τὰ μὲν ἁπλῶς. Quod in omni fit contradictione atque diſceptatione. vt omninò tollatur aduerſariorum tota ſentẽtia aut aliqua ſaltem pars. quapropter dixit, ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας τέχνας. Ἐνταῦθα δέ. Tametſi omnibus artibus commune eſt, vt præceptiones controuerſæ ſint: tamen in agricultura illud eſt peculiare. ἰδιώτερον. Πρὸς γὰρ τὴν χώραν. Explicat quid ſi illud ἰδιώτερον. Quidam enim reſpicientes ad regionem tantùm, diſputant nihilo ſecius de omnibus quæ agenda ſunt, καθόλου. Ὅτι δὲ καὶ ἀμφοτέρων.

At enim-

At enimuerò cùm aliquando eueniat aliter: non poſſumus ex illis vniuerſalibus iudicare, vtrum ſit melius atque eligibilius. Ἀμφοτέρων, tam eo modo quo prædicant, quàm contrario. Omninò codex hic mutilus. Itaq; ſic addit Theodorus: quaſi pro ſtatu aeris culturæ opus proueniat. Ὅπως γὰρ ἄν. Oſtendit, non ad ſolam regionem ſpectandum eſſe; ſed ad finem in quem intendit natura. Natura autem nõ à ſola regione, ſed ab aliis item multis mouetur ad finem. docet id exemplo meſſis: quo cætera comprehendamus. Ait igitur: Oportet eſſe talia officia noſtra in agricultura, qualia poſſint reſpondere tẽporibus. Verbi gratia, in frugibus ſerendis eam ponere operam, quæ ſub æſtate deſtinet earum maturitatem. Is enim illorum finis: id tempus huius finis caput. Et fortaſſe codex corruptus eſt. Οὐδὲ γὰρ δεῖ μᾶλλον. addit aliam præſcriptionem: Neque regioni, ſed neque anni conſtitutionibus nimium tribuendum: ſed componenda omnia cum arborum natura κατασκευῶν, quoad qualitates: περιφορᾷ, quoad motum.

Καὶ δενδρῶν καὶ φυτῶν. Mirum, quoties iam τὸ φυτὸν, poſuit pro cæteris omnibus plantis quæ nõ ſunt arbores. Non enim auderet ponere pro genere, & poſtponere illi voci, δένδρων. Hæc igitur dicit, vt iam adultæ curentur. Tum τῶν σπερμάτων, de ſementibus. Ὅτι πολλάκις. Siquidem horũ natura ſæpe deprauatur, & aberrat à ſeipſa: in quam deerrationem abigitur ſæpenumero à temporum importunitate. Καὶ τῇ αὐτῶν δυνάμει. Tres ponit conditiones: primam in iis quę expugnantur ab aeris iniuria: ſecundam earum quæ ſuſtinent, nec defatigantur: ὑπομένει. tertiam earũ quæ repugnãt: ἀνταγωνίζεται: vt non ſolùm ſuſtineãt, ſed etiam ſuperent ac vincant contraria qualitate: nec ab æſtu calefiant, vt Olea quæ ſerò maturat: & Vitis illa quam gelu coquit. Τὸ καὶ hic eſt ἀντὶ τοῦ καίτοι: atque ſi dicat: tametſi non omnia expugnantur ab aeris ſiniſtra temperie. Καθάπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Id quod etiam naturę hominum videatur euenire: quorum aliqui reſoluuntur à medicamẽtis: quidã obediunt, nec leduntur: alii ne mouẽtur quidem. Notum habuimus ciuem qui in capitalium drachmam catapotiorum ſcammoneæ ſemidrachma nihil emotus fuit. Ὅτι αἱ μὲν ἀντιλογίαι. Hæ ſunt, inquit, cauſæ quæ cient inter Autores in artibus diſſidia. Οὐ μὴν ἀλλά. dicat aliquis: Eſtne tota hæc contemplatio controuerſa? non eſt. Omnes enim conueniũt in quibuſdam quæ cõfeſſa ſunt ac recepta pro liquidis: neque in iis dubitat quiſpiam. Ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων quibus de ſeipſis res fidem fecere. Ea partim ſunt vniuerſalia, καθόλου, partim διῃρημένα, id eſt καθ' ἕκαστα. Quia ſingularia nihil aliud ſunt quàm ſpecies diuiſæ ac ſectæ. Eſt enim ἕκαστον, idẽ quod διῃρημένον. vnde noſtrũ ſecare, ἱκάς. At quomodo facta ſunt ſeparata? quibúſnam differentiis? Γενέσεως, καὶ χώρας. Vt vtrunque colligatur. & plantæ natura, & ipſa regio. Οἷον ὅλως. Declarat quę ſint, de quibus conueniat inter eos. Ita facit auditorem, & docilem, & attentum: tanto magis, cùm

A dicit: περὶ ὧν οὐ χαλεπόν. Allicietur enim auditor ad rem haud difficilem explicatu ad cauſas ipſas vſque. Hæc autem tota pars initio totius operis commodiores procemii vices præſtitiſſet.

Lego περιφορᾷ, ἢ τῇ τῶν δένδρων, καὶ φυτῶν, καὶ σπερμάτων φύσει. Et τῇ αὐτῶν δυνάμει, aſpiratè: ſua ſuſtinent poteſtate. ſed in libris Græcis, inſcitia ſcriptorum, is error frequentiſſimus.

Theodorus, ὥρας, viciſſitudines temporum: quia dixit μεταβολάς. Τομάς, decacuminationes. Etiam lignationes in ſylua cędua, vt lætiùs reſurgat. Αἱ ἀγκυλοτομίαι. Quibuidam aduncis: an mucronis ſinuata curuitas leuiorem facit cæſuram? Ἑλκύσματα. laborent vlceribus. ſanè inde noſtrum vlcus. Cæterùm vſu priuato ſibi ſeparatum ἀπὸ τοῦ τραύματος vindicauit ſignificatũ:

B hic ἕλκος vulnus. Lego apud Theodorum, An maturè, non autem immaturè. Βραχυτέρων ἢ μακροτέρων. in breui longóve palmite amputandas. Lego an, non autem in. Quòd ſi ita ſcriptura relinquitur, ſanè peregrina loquutio. Σκέψις. ſpectatio durìſſimè. meliùs per verbum, Conſideratio. Nõ enim ſunt linguæ Latinæ diuitiæ, per tam κίβδηλα numiſmata ſimpliciſſimè. Huc igitur ſpectat agricultura. Τὰ δὲ ἰδίου δὲ περὶ ὁ λόγος, ἢ αἰτίας ἔχει. Sed diſputatio quæ rerũ explicet cauſas, de ſingulis agatur, neceſſe eſt. Omitto barbaram loquutionem: agatur diſputatio: quod verbũ fecit Proteum in ſuis interpretationibus: at ſenſus non conuenit Græcæ ſententiæ: Non enim λόγος hic eſt diſputatio, ſed ratio. neqs cauſas explicat, ſed habet. ratio nãque in ſe cauſam continet. Ne-

C que diſputatio fit de ſingulis, ſed in genere complectitur cauſas ſingulorum. Κατορθοῦν μὲν ἴσως. fieri forſitan poteſt. Omninò negligenter præterit efficaciam verbi, quàm ſuprà ſatis explicuimus. Τὸ δὲ τέλειον ἐξ ἀμφοῖν. perfectus; qui vtramque rem teneat. Opus ipſum dixit Philoſophus perfectum: quod ab opera recta ſimul; & à recta ratione proficiſceretur. Theodorus ad hominem transferre maluit, qui præſtare poſſit:

Περὶ τῶν χώρων ἐνίοτε γεωργικῶν. Commoda tractus, quem aliqui colunt, in vniuerſum ſæpenumerò capiuntur. Nemo hinc intelligat Philoſophi ſententiam. Non enim de agricolis loquitur hic, ſed de agriculturæ artificib⁹: qui nullum commodum capiunt in libris ſuis, quin hic etiam obtrectationem. reprehendit enim Theophraſtus i-

D pſos. Κατασκευῆς καὶ περιφορᾶς. Orbis vniuerſi conditionẽ circuitionemque orbis vniuerſi conditio non vna eſt. Neque in opere agriculturæ committi quicquam erroris poteſt, ſi referatur ad vniuerſi partes. Nuſquam enim non inuenias aliquid quod conferat, ſi hoc hic nocet. Si menſe Iulio ſeuerim Triticum in Vaſconia: non erit reprehenſioni locus apud Theodorum, qui vniuerſi conditionem narrat. Eſt enim menſe Iulio in aduerſis terris hyems. Hoc exempli gratia poſuimus. ita hæ fimbriæ paludamentum deturparunt. Κατάστασιν autem hic intelligit temporis conditionem ex qualitatibus, & περιφορὰν recurſum. Κα-

διὰ δὲ καὶ ὁ φύσει ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς. Scilicet aſſicitur: vt partim deprauetur Pharmacis, quod eſt vnum extremum: partim ſuſtineat, quæ eſt media natura: partim refragetur, quod eſt alterum extremum. At longè aliter Theodorus. arte medendi ſe tueri atque defendere ſolet. quæ ſimilitudo? Namque agricultura eſt medicina plantarum: & medicina eſt agricultura hominum. Τὸ δὲ ὅλως χαλεπὸν εἰπεῖν τὰς αἰτίας. Quam explicare difficile non nó eſt: ſcilicet rationē. intelligit τὰς αἰτίας.

CAPVT III.

III. capitis argumentum. Deponenda tum ſemina, quàm plantas bonum, cùm terra citatur ad concipiendum atque ſuſtinendũ: tum verò, cùm madet & calet. diſputatur: Vernum, an Autumnus aptior ſit ad hoc.

AEΙ' γὰρ δεῖ φυτεύειν. Incipit, quod pollicebatur, oſtendere cognitionis atque præceptionis facultatem: Summa, inquit, res: non tẽtare terram, niſi ad ſeſe inuitantem. Cùm enim citatur ad motum miniſterii, quod facit ad parturitionem: tum ei dandum negotium vel ſeminum. vel conſitionum. Hoc eſt verbum illud, ὀργῶσαν, toties dictum. Id vt planſtis faciat: affert ab animalibus ſimilitudinem. Fruſtra enim coitus eſt & inanis, niſi in matricem eo tempore immittatur, quo turget matrix. nec temere poſuit participium, ἐπιποθοῦσαν. Sanè dixit Plato, matricem eſſe, tanquam animal alterum: nec id tacuit Aretæus. Ὀργᾷ δ' ἡ γῆ. minor propoſitio C ſyllogiſmi. vt concludat eſſe dandum quando turget. Declarat illam turgeſcentiam duabus qualitatibus, madore & calore. Humor enim eſt materia corporis futuri, quem fœtum appellamus. Calor autem eſt, aut elementaris ad ſupplemẽtum naturalis, aut cæleſtis ad animantis rectionem, quam toties vocat δύναμιν Galenus. Quin alia quoque requiruntur: veluti amotio impedimentorum: ne quid ei incommodet, puta aer: cuius maxima ſunt momenta vel ad noxas, vel ad vtilitates. Propterea ſubdit: καὶ τὸ τὸν ἀέρα ἔχειν σύμμετρον. Plus inuit, τὸ τὸν ἀέρα, quàm ἀήρ: nempe qualitates tum inſitæ primæ, tum peregrinæ acceſſoriæ ab exhalationibus, & aſtris. Τότε γὰρ ἡ διάχυσις. V nam terræ ponit conditionem conſequentem aeris illam mediocrem comparationem. Ea eſt: facilè poteſt, & fundi & circumfundi, atque amplecti ſemẽ. D Poeta: *-putres glebæ reſolutaq́ terga*: ac in ipſis propterea æqualiter agere fuſilem dicas atque ſolutilem: quodammodo enim liqueſcunt ſicca, vbi ad pulueris exiguitates adiguntur. Itaque idem in pulcherrimo poematio, quod Moretum inſcripſit: *Foraminibuſq́ liquatur Emundata ceres*. Inde duas alias conditiones hanc ipſam conſequentes. ἐνδιδῶσαν καὶ ἀτρεμοῦσαν. Hoc ipſo efficit in ſemine facilitatem, qua poſſit in plantam prodire: tum in planta poteſtatem ad accretionem. Εὐτρεφῆ, actiuè: vt alibi paſſiuè de plantis. Τοῦτο δ' ἐν δυοῖν. Primum eſt, cùm turget: ſecũdum, cùm maA det ac calet: tertium adiungendum eſt. Quando nam ſit: vt madeat, ac caleat? Duabus anni tempeſtatibus inter ſe ſimilibus, Vere & Autumno. Non enim inter ſe differre qualitatibus ac temperatura, vt litigat Galenus, ſed ordine ſolo qualitatum. Nam reliquæ duæ partes anni, vt ita dicam, factioſæ ſunt: vna enim ex quatuor qualitatibus dominantur, non ſine alterius ſocietate. Vt hyems prægelida ſit atque humida: æſtas calida & ſicca: vtraquè in exceſſu vtriuſque. ſunt ergo per ſe partes. At Ver & Autumnus, non ſunt per ſe partes, ſed illarum partium partes: & earum extrema ſimul & media. Autumni ſiccitas eſt deſinentis æſtatis extremum, ſimul cum ea caliditate, qua plurimi fructus maturantur: ſi eius partem priorem ſpectes. Finis autem ex contrariis, in Vere ordo B alius: ac præterea ſiccitas minor: quia multum eſt reliquarum ab hyeme in humore. Itaque ex hyemis atque æſtatis tum acceſſione, tum deceſſione fit Ver & Autumnus. Idcirco Theophraſtus ſimul hæc tempora comparat. quod & alibi facit. Neque alia re differre: niſi quòd Ver accipitur à calore, qui iuuet ferendo: Autumnũ ſequitur frigus, quòd afferat non eodem modo eaſdem vtilitates. Nam neque vitiat generationem, neque impedit augmentum: ſed differt ita, vt tarditatẽ illa futurum ex acquiſito robore crementum repræſentet. Dixit μᾶλλον: quia nõnullos etiam ſub Cane, dicebat alibi operari. Et μᾶλλον ἀπὸ μεθ' ἡλίου τὸ δι' ὅλου: ſaltem quoad arbores. Nam multarum plantarum ſementes hyeme fiunt. Καὶ κατὰ τρόπον. C Statim ante ipſam comparationem poſuit argumentum à conſuetudine: vt ab ea ſit prærogatiua. Communiter verè ipſo. non tamen apud nos. Solas Iuglandes Februario pangimus, cæteras omnes arbores Nouẽbri ac Decembri, duabus de cauſis. Prima eſt, quòd arbor vacua eſt ab omni & opere & impetu. Itaque tota natura in ſe collecta φυλάττει intus. quæ collectio perpetuatur vi frigoris circumſtãtis. Altera eſt, quod ſub terra tum calor eſt, non euocatus ab extero calore. Is calor radicem fouet: cum ea fœdus iniens naturæ legibus. Tum radix ſibi tota viuit, nihil euocante ad ſeipſum ſtipite. Vites hic vidi à vindemiis, ad menſem vſque Iulium poni: extra tamen gelu, miratus admodum, qua ſpe foliata ſarmenta pangerentur. Ἡ τε γῆ ἔνικμος. Tunc eſt madens & D calens à ſole. Verè madet, ab hyeme facta humoris impreſſione: Autumno, appetente illa eadem hyeme de calore idem. ἄγει. Sol calefaciendo agit. vt ſit, quaſi forma: humor, quaſi materia. Sanè ſolis calor alius ab igni: animat enim. aut animas ſua conſeruat ſimilitudine. Dicebat: τὸ τὸν ἀέρα ἔχειν σύμμετρον: nũc idem addit: καὶ ὁ ἀὴρ μαλακός. Is affectus mollitiei ſæpe in hiſce libris adducitur ad genitalis aeris commendationem. Καὶ ἐγχυλότερος. nihil rore mollius. & eſt cauſa quare ſit ἀτρεμής: aliᵗ enim ros. Quod & diuinᵘˢ Poeta: *-tantùm ros noćte repoſuit*. Ratio: quia humor eſt, materia eſt: quia tenuis, ſubit: tum attractus à ſole percoctus eſt. & aliquid ſibi cõparauit ad generationem: apparatũ enim

enim formæ vehit ſecum. quamobrem animalia quoque ex eo progignuntur. Ω῞ϛε ἐξ ἀνέργων. Tribus cauſis quas afferebat, humore, calore, aeris temperatione mediocri. Nulla humiditas mediocrior, quàm roris: eſt ſiquidem inter aerem & aquam exemplum eius vitium ex agro Cyrenaico: vbi præſtat aquę vicem vtriuſque, tum terreſtris, tum pluuialis Itaque facilè ac feliciter exeunt ſata atque etiam germinant. Hîc non inuertit, vt ſolet: prior enim eſt ἡ ἀπτερὰ quàm ἡ βλαςία.

Ε῎χει δὲ καὶ μετόπωρον. Etiam Autumnum habere tale temperamentum: quamobrem ei quoq; ſuprà germinationis vim attribuebamus. Οἱ δ᾽ ἐπαινοῦντες. hæc eſt comparatio temporis vtriuſque: Prȩſtantiorem Vere Autumnum: quia plus tum caleat tellus. Ρ῾ιζοῦσαι κάλλιον. Non tamen verum eſt, ſi legas, ἐπὶ τῆς γῆς. Extante calore ſupra terram, meliùs radicari: imò ſub terra & ſupra terram frigore: itaque viri docti emendarunt, ὑπὸ τῆς γῆς: atque ita legit Theodorus. Neque conſtaret oratio: niſi legeres θερμὸς, id eſt calore, non autem θερμῆς, calida. Δεῖ δ᾽ ἀεί. axioma. Valida oportet eſſe principia, vnde ſit ducenda generatio atque etiam vita. ὅλως ἡ ζωή. vt non ſolùm gignantur, ſed etiam viuant. Quippe ex imbecillis quoque principiis, fieri poteſt generatio: at vita produci nonniſi ex validis. Ζωὴ nunc intelligitur non actus animæ in corpus, ſed tractus illius. Conclusio iam dicta eſt: calore opus eſſe. Altera concluſio: felicem eſſe germinationem, ἅμα τῷ ἦρι E- legãter: Vere comite: imò Vere duce. Neque ſolùm καλὴν, quo deſignatur Autumni temperies, ſed etiam ἀθρόαν, quod indicat in iſta ipſa temperie vini. Ε᾽κβεβηκυίας. expreſſa ratio κυούσης τῆς γῆς. quoniam terra prægnans eſt. Iam alibi dictum eſt: in terra eſſe omnium ſeminiorum poteſtatem: Dixit, προεκβεβηκυίας, quaſi proceſſerit ad aliam fœturam, priore ſarcina fœtandi exonerata. Τὸ δ᾽ ἔαρ. Poſteaquam deſcripſit Autumni commoditates: ex eorundem ſententia demonſtrat vernæ ſationis intempeſtiuitatem. Vere terram ex hyberni frigoris reliquiis etiamnum rigere: neque aptas eſſe ad germinationis officium radices. Ideir eo præcipiſit, Autumno potiùs arbores ſeri: modo arborum natura ferat. Quaſdam enim non ferre: Pyrum enumerat, & Malum at nos has etiam. Addit τὰ λεπτά: quia tenuia ſuperuenienti frigori ſint obnoxia. καὶ ξυλώδη. quoniam lignoſorum natura ferè abeſt à facilitate germinãdi. At hîc quęrit quæ βλαςάνειν queant. Ita ſibi conſtat hæc ſententia, tum concordat cum ſuperiore: non ad anni ſolùm tempora, verùm ad plantarum quoque naturam ſpectare oportere. Καὶ γὰρ πλείω. Declarat quamobrem à lignoſioribus abſtinẽdum. quia eſt in earum ſiccitate imbecillitas aduerſus hyemes. Ε῎τι τὸ μὲν μετόπωρον. Alia ratio, Autumnum prægnantem eſſe: ſatis poeticè tempori attribuit, quod plantarum eſt. Ea tempeſtate plena ſunt omnia interno ſucco: nihil enim prodit. Suprà tamen dicebat: ἐκβλάςειν Autumnalem eſſe pulcherrimam. dicendum, de arboribus quæ

A perfectæ ſunt. at quæ panguntur, ſucco eſſe turgidas: itaque verè parere. Prægnantem igitur dixit Autumnũ: Vere igitur poſſe parere: at Vere pactas nuper concipere: quia pactæ nuper. Parere igitur τυφλά. Metaphora ſumpta ab animalibus, quæ fœtus præmaturè edunt, atque iccirco cæcos. Ita τυφλὰ τὰ βλαςήματα: quibus fructũ nullus. Τὸ δὲ τίκτειν ἀμφοτέρας τὴν αὐτὴν ὥραν. Vtriſque ergo cùm ſit idem pariendi præſtitutum tempus: in alteris fieri poteſt apparatus ad perfectionẽ propter tẽporis tractum: eæ ſunt Autumnales: in alteris breue temporis interuallum ſuis excludit anguſtiis fœturam pleniorem. Ε᾽πιφόρῳ. qui diu geſtarit vterum. ad Ver vſq; vterum intulerit. Cui pariũdi articulus immineat. Verbũ prægnantium fœminarum. Σχεδὸν γὰρ πάντες.

B oſtendit, ſe recitaſſe, de quibus ſit iudicaturus: quòd mox faciet capite ſequenti.

Lego μᾶλλον τῷ ἦρι. non τῷ ἀέρι: pudendo ſcriptorum errore, tum ſuprà non ſemel, tum infrá. Et θερμῆς οὔσης τῆς γῆς ſic & mox, ψυχρὰν γὰρ ἔτι ἐξ χειμῶνος. Et τὸ μὲν μετόπωρον.

Theodorus, vbi ſcriptum eſt, φυτεύειν, καὶ σπείρειν: omiſit φυτεύειν. cùm tamen hîc de vtroque agatur. Quippe Autumno felicius & ſerimus, & pangimus arbores. Et mox ait: τοὺς ὑςέρους γε. & male τὴν ὑςέραν vuluam vocat. Eſt enim vulua pellis illa ima ſeminis, nec aliud quàm oſtium: vnde & ſcorta dicta. at interius vas, matrix. Βουλομένην, libenter. Fortaſſe minus implet illum ſignificatum: deſignat enim hîc appetitum. at mul-

C ta libent, dum fruor, quæ nunquam appetiui. Et ſemper matrix affricationes, ac titillationes ſuſcipit libenter: non tamen ſemper vult, aut expetit.

Εὐδιάχυτος, agile, minus bene: ſolutile, friabile. Εὐτραφής. Lætum. aptum ad educanda ſata.

Κρᾶσιν confuſionem: peſſimè. Fabarum, & Milii miſtorum cõfuſio eſt. At κρᾶσις, qualitatum in materijs ſeſe vnientibus. Ψυχρὰν ἔτι. Nondum Hyemis algorẽ eſſe decuſſum. ambitioſè & peregriné. Ε᾽πιφόρῳ. ad pariendum propenſa. ſub ipſas parturitiones. partui proxima. Vaſcones, imminere partui dicunt.

CAPVT IIII.

D *IIII. capitis argumentum. Vernas anteponit Autumnalibus conditiones. Non idem tempus eſſe omnibus commodum regionibus.*

OΥ᾽ μὴν ἀλλά. Dat ſuum iudicium: atque anteponit Veris cõditiones Autumni cõditionibus. Seriatim verò diſponit rationes quæ planæ ſunt. Hæc eſt prima capitis pars, fundata penitus ſuper temporis habitudinẽ. altera ſubtiliùs atq; exactiùs agit. non ad Ver aut Autũnum omnibus reſpiciendũ. Aliter in Æthiopia & India propter æſtiuos imbres, atque in Ægypto propter Nilum Aliter in Laconica, propter ſitum regionis: paluſtris enim. Aliter vbi tẽperatus aer. aliter, vbi cęlum æſtuoſum ita Sapiẽtiſſimus litem

ſuſtulit. Κοινότερος ποιεῖ. Opponit ſuperiori ſententiæ de Autumno cõſuetudinem. ita deſtruit argumento experientiæ. Tum addit rationem: viciſſim explicando veris commoditates & noxas Autumni. Ἢ τοῖς πλείοσιν. Sicuti aduerſarii non omnia iubebant Autumno ſeri: non enim exilia, non lignoſa. Καὶ τοῖς ὀποῖς, καὶ τοῖς φυτοῖς. Non ſeruntur ſucci, ſed ea quæ propter ſuccos. Αὐτά τε γὰρ φυτά. Nullum illi præſtantius habent argumentum quàm quod oſtendit: Autumno ſatas præſto eſſe Vere: vt quod tum conceperint, nunc edant. Idem, inquit, nihilo ſecius in iis quæ Vere panguntur. Namque fœtæ nihilominus eæ ſunt quàm illæ quæ Autumno ſerebantur. Ideò dixit συνορμωμένα. iam idem impetus æquè initus eſt. Quòd ſi quis dicat: tardari propter hanc recentem mutationem: addit, aeris tum conditiones eſſe omnes genitales. Ab iis tantum iuuari, quãtum officiatur à translatione. Quantum propter hanc differatur: tantum ob aeris præſtantiam accelerari. Propterea dixit, ὅλως ἡ ὥρα γονιμωτέρα. tempus genitale. quomodo? dies calidi ac longi: quid tum poſtea? Nam his item cunctis noſtræ illæ Autumnales commodis potiuntur. Quare par eſt, eas plus tanto proficere, quo diutius iam aſſueuerint

13 loco ipſi: quaſi iam in colonia conſcriptæ ciues. iſtæ etiamnum videntur potiùs inquilinæ. Itaque omninò arborum Autumnalis ſatio magis apud nos laudatur: qui Vere deponat, inuenias neminem. Ἢ ἀρριζώτοις ἰσχυρός. fortaſſe. magna enim pars interit ſub Cane. Καὶ αὖται. etiam ſic, quemadmodum ſcilicet Autumno. Nõ eſt verum, tam firmam perduci ad æſtatem. Illud enim pro maximo fundamento ſtatuebant opinionis ſuæ: Vere nihilo ſegnius radicari: idq; duplici de cauſa. Hoc enim denotant illa verba: εἰς ἀμφω γὰρ ὁμοίως δεῖ prima cauſa: διά τε τῶν φυτευτηρίων ὁρμὴν, propter plãtariorum propenſionem, quæ iam affectant germinationem. Hoc enim dixit hic ὁρμὴν, quod tum alibi tum mox, ὁρμῆν, in expreſſione alterius cauſę, quæ eſt τῆς γῆς ὁρμῆς. Addit & ab aere tertiam: atque ita perſiſtit in priore diuiſione, à terra & aere. Ὁ γὰρ ἥλιος. Docet, aeris vim etiam ſubter terram opus facere: idque ex radieis natura: quãdo aut non plus demittatur, quàm quantum ſubire ſolis queant radii, aut minus bona ſit, ſi ſit porrectior. Hoc addidit, quia radius ſi pro luce accipiatur: falſa eſt ſententia. ſi pro calore: nihilo verior. radices enim eruimus admodum frigidas.

Ὁ δὲ χειμὼν. Quemadmodum ſuprà, poſt Autumni aſſertionem Veris narrabat incommoda: ſic hoc loco, poſt adductas pro Vere rationes, conuertit cenſuram ad Autumni examinationem. Quæ ſeruntur arbores Autumno, iis Hyemis ſuperuentu plurimum incommodari: itaque interire: quod Oleis vſu venit. Deglubi namque frigore: item ficui, quippe cuius corticem faciat craſſiorem. Hoc verò arboribus pernicioſum: ſtrangulantur enim. Hoc ſanè Ceraſo contingit. aliud detrimentum. πηγνὺς τὸν ὀπὸν τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ. ſuccus qui in corde eſt, cõcreſcit. Ac nequis hoc reiiciat

A propter duas arbores, addit: & alias multas. Ἀλλὰ γὰρ πάντα. acutam obiectionem. Fortaſſe quiſpiam eximat arbores quæ Hyemẽ ferre nequeãt: quemadmodum ſuprà eximebantur quę pati non poterant æſtatem, Pyrum, & gracilia & lignoſa. ita hic, ἀφορίζοντο, id eſt præſcribat ac terminum ſtatuat ita vt de iis dicat, quę hybernas impreſſiones tolerare voleant: eas melius Autumno ſtatui. Quo ſit, vt eum vtroque tempore probè deponantur: ſi melius habeãt Autumno, melior ſit autumnalis ſatio. Quocirca dixit, τοῖς δυναμένοις λέγων. De iis loqui quæ ſuſcipere queant vtrãque ſationem. Ἔτι δὲ πλείω. Sunt, inquit, alia præter hæc argumenta. Τὸ περὶ ὁρμῆς τὸ ἀπὸ τῆς ὥρας. hoc repetit: quia dicebat τῶν φυτευτηρίων ὁρμὴν. Καὶ τὸ κατὰ τὸ ἔαρ. hoc etiam repetitum huc ab ipſo ſta-

B tim veſtibulo diſputationis: ſed peſſimè dixit, πάντα. nam neque verè, neque conſtanter. ſuprà modeſtius, ἢ τοῖς πλείοσιν. Δῆλον οὖν. concluſio naturam ipſam dictare: potiorem eſſe vernam arborũ ſationem. Quam concluſionem firmat eo robore: ſi ex legibus naturę eſt: vt quod tẽpus eſt proprium magis ad arborum robur, id eligatur ad earum ſationem: Ver eligetur: quia ſit idoneum magis. Minor propoſitio iam probata eſt. maiorẽ probat à ſimili, & à minori: inquit: ſi quod tempus maximè videtur arboribus incommodum, id eligunt alicubi ad ſationem: propterea quòd illis in locis tum rectè valeant arbores (hoc autem ſub Canicula fieri quibuſdam regionibus) tanto magis commẽdari debet tempus illud quod vbique locorum percommodum eſt. Hoc autem Vere

C eſſe, & pro confeſſo habetur, & ſuprà declaratum eſt. vbi videmus appertã fallaciam in ſyllogiſmo. Argumẽtatur enim ab affectu arborum quæ iam ſunt ſtabilitæ, ad affectum earum quibus inchoatur tum demum conſtitutio. Similitudo autem tẽporis canicularis & verni, eſt à minori ad maius (vti dicebamus). Namque ſub Cane quæ ſit ſatio, certorũ tantũ locorũ eſt: Veris autẽ commoditates longè magis communes. Eſt etiam, ſicut innuebamus, ęqualis: quippe in germinando. Namque Vere βλαστάνουσιν arbores: ſub Cane ἐπιβλαστάνουσιν. Adeò igitur ἰσχύουσιν, benevalent: vt etiam opus faciant. Imò verno operi, id eſt germinationi ſuperaddant opus, id eſt ad germinationem.

Πολλαχοῦ δέ. Cùm tamen transferenda eſſet opera illa in Ver ipſum: tamen tempeſtatis illius agri-

D colæ rationem ineuntes, malunt tum ſerere. propterea quòd ὁρμὴ tunc eſt, quæ ſit ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἔχοντος. Ὅπου δ᾽ ἄν. Aliùs conditio regionis, vbi frequentes imbres æſtiui: vt in Æthiopia: aut aliuſmodi aqua, vt in Ægypto Nilus: ibi quoque conditiones aeris ſequendæ ſunt. Non enim Vere aut alia ſectione anni, ſed aut ante aquas illas, aut ſtatim poſt, ſementes faciendæ. In hæc deſiluit: dum vult oſtendere Ver eligendum ad arborum ſationem propter temperiem. Quia ſimilis temperies aliquibus locis alio viget anni tempore: quod tempus ibi præferatur verno tempori. Ita Ver à nobis anteferendum. Ἔτι δ᾽ ἂν διαλῦν.

διλοῖν. His ita conſtitutis elicit hãc ſententiã. Forraſſe meliore conſilio fiet:ſi ſecundũ temporũ naturã ſationes accõmodẽtur:quę tẽpora Veris vſũ præſtent tẽperatione quadã peculiari,alia aliis locis eſt,vbi mediocris aeris ſit habitudo? Vere ſeratur ibi:vbi verò ſũt riguæ rigationes,ῥοώδεις,aut aquę pluuię aut paluſtres: æſtate ſub canicula fiat opus id:velut in agro Laconico.In æſtuoſa regione Autumno ponantur. Συμβαίνει γάρ. Huius ſolius extremæ legis rationem reddit: aliarum nõ item,quia planæ ſunt. Paratur enim aeris ac locorum reſpectibus temperatio. Conſulẽdum autem omninò bonæ radicum habitudini. pro earũ nãque robore futuram germinationẽ. Omnia plana ſunt ac toties declarata. ῥίζωσις,radicatio.

Lego ἐν τῷ ἰσχυρ: non autem ἀέρος, vt toties miſerè nimis erratum eſt.

Theodorus, ἐπιῶν, fructuum: quoniã ob ſuccũ expetuntur. Cæterũm omninò aut mendoſus cõdex aut ambitioſum verbũ. Nemo enim dixerit: ſatio ſuccorũ neque fructuum. Τὴν γλῶ ὀργῶσι; humi turgorẽ. ſanè verò turgor in ipſa voce. Τὰ ἀποκρ, quæ cælantur. ſimpliciſſimè, quæ ſubtus terram Multa enim cælantur, quæ non tegit terra. Triualis Cacozelia. Ἐν τῇ καρδίᾳ. inteſtinũ. haud rectè. Omnis ſuccus ſub cortice quacunque in parte, inteſtinus eſt. at non omnis eſt in corde. Sic enim medulla ex animaliũ analogia dicitur in Hiſtoriis. Πυρῆνος. Quod vſus deleuit, inciuilis atque inconcinni eſt ingenii ad abuſum reuocare. Si vetuſtati plus placitum eſt eogit quàm eogitid vſus retinuit:cur mutet peregrinus? Ἀφανίζειν. excludeẽ. ſanè ad verbum, exterminare. ῥοώδεις. diluta. fluxæ terræ ac lutoſæ.

CAPVT V.

V. capitis argumentum. Apparandus arboribus locus, qua ſcrobes ſunt ſcrobibus: quo fiat rarior omnis terra eiusque facilius & radices agunt, & ſoles imbresque poſſint admittere. Non vnius modi ſcrobes eſſe debere: quandoquidem ne radices quidem Auſtrinis tempeſtatibus, quam Borealibus ſeri melius.

Ἐπεὶ δ' ὑπόκειται Poſtquã ſationis tempus elegit ex terra & aere, pro legibus illis, τῷ ὀργᾷν καὶ τὸ μαλακὸν εἶναι: atque ex eo quod eſſe tellus debeat & vda, & calida, & rara: nunc modum dat quo rara fiat: vt madore illo perfruatur. Raram verò eſſe oportere, duabus de cauſis: tum vt erumpentibus cedat radicibus: tum vt admittat & humorẽ & aerem. Idcirco modum, inquam, dat, vt talis fiat. Fit autem ſcrobibus effoſſis diu antè, quam arbores adigãtur eo, vt & calore & frigore ſubigatur. Vtroque enim comminuitur ac friabilis fit: eoquitur, rareſit, auertitur à naturali cruditate. Denique fit idonea ad principia genitalia, ſubeũte poſtea putredine. hoc igitur caput agit vnum. Nam in fine quod adiungit, Auſtrinis temporum conditionibus, quàm Borealibus vtilius ſeri: id alieno fit loco. Suprà enim ſtatuendum fuerat in extremo capitis præcedentis: Sequitur enim rationem temporis vniuerſalem. Interea verò portiunculæ tractationis huius hæ

A ſunt. faciundas ſcrobes. faciundas diu anté. quo tempore faciendę, quantæ, quibus legibus ibi depactis arboribus ſit humus aggerenda. Ἐπεὶ δ' ὑπόκειται. ex hypotheſi deducit, quod ſequitur. Hypotheſis eſt: humectam eſſe debere terram, & peruiam radicibus. appellat hypotheſim, quę non eſt. Probauit enim ſuprà: ſcilicet propter alimentum ac ſuccum genitalem. & nunc rurſus: ὅπως αἱ ῥίζαι καὶ πάχει καὶ μήκει ἰσχυρὰς: vt radices omnibus acquiſitis ad bonam habitudinem dimenſionibus robur conſequantur. In corpore namque tereti hæ duæ dimenſiones tres ſunt. Latitudo namque à profunditate non differt re, ſed ratione. Ergo ſi peruia terra eſt: cedet ſubeuntibus radicibus porrectis, & in ambitus latera creſcẽtibus. Subibunt tanquam in vacuum: craſſeſcẽt & producẽtur ob
B materiã: ὑπέχουσιν enim. fiunt igitur ex his omnibus ἰσχυραί. Hoc vt fiat, oportet ſcrobes multo antè fodere: ἐκ πολλῶν ἐκ πολλοῦ, vſitatius: multo anté.

Μᾶλλον δέ. Imò etiam pro quibuſdã anticipare, vt & ſoles & hyemes patiantur. Præceptum latè patens in agricultura. Caſtiganda enim eſt terræ naturâ feritas: vt ad bonam frugem apparetur. Sic Poeta: *bis quæ ſolem, bis frigora ſentit*. Duobus ergo contrariis expugnata ſtę obliuiſcitur cruditatis. propterea dixit, καὶ θ' ἡλίου καὶ ψύχους. Alteram nominauit in verbo χειμασθῇ, Hyemem: alteram in verbo ἡλιωθῇ, Æſtatẽ. Quocirca quæ Autumno deſtinabuntur, antecedenti Autumno parabũtur ſcrobes iis: vt & ſuccentem ſentiant Hyemem, & Æſtatẽ ſubſequentẽ. Hæc eſt illa anticipatio quã innuebat illis verbis τὸ φθάνειν. Ἄμφω γὰρ ταῦτα.
C ſcilicet frigus & calor efficiunt quod quærebamus μανὸν rarum. χαῦνον ſolutum, diſſitis partibus. Idem re eſt: ſed hiatus maiores ἐν τῷ χαύνῳ. ὅθεν καὶ τὸ χαίνειν. Frigus id conficit, humidum abſumendo, quo fit partium cohæſio: calor reſoluendo. Prętere in Hyeme eſt aliquid etiam pręter frigus. fit enim ob humorem putrefactio. Æſtas verò ad eandem putrefactionem affert calorem peregrinum. Itaque terra è ſcrobibus educta putreſcit: quę poſtea in eas reiecta circum pactas arbores multas afferat vtilitates. Ἔστι δέ alia portiũcula capitis. pręceptũ de ſcrobibus vniuerſale eſt: nunc quando ſint faciendę. Incipiendum à ſolſtitio, & ante arcturum: ſub arcturum vſque, tempeſtiuum eſt. Τότε γάρ. obſcurus is locus eſt. ſenſus eſſe videtur: terram tunc vacare ab omni officio.
D Id enim innuunt verba illa, σχολάζειν εἰωθε. at verbũ ἀργεῖ obtũdit. Itaq; Theodorus legere videtur: ἀσχολεῖ. id tamẽ minus procedit. Nõ enim cohęret cum illis. Fortaſſe ſcriptum reliquit, ἀσχολεῖσθαι. Affici terram quę eſt extra ſcrobes: quippe ſolſti. Affici eam quę eſt in fundo, & in lateribus intra ſcrobes: quæ ſanè non ἀσχολεῖται. Φυτεύονται δέ. Scrobes inſtituuntur propter ſationem. ergo etiam ſationis tempus deſignandum. Itaque Autumno poſt occaſum Vergiliarum, vt ex humore capiant alimentum: poſt imbres videlicet. Nempe omnia hæc ad alimentum. & repetit, γὰρ ὕδωρ. Eſt enim totius inſtituti fundamentum. Καὶ

τοὺς γύρους. alia pars artis. haud ilico ſcrobes com plent. ratio cõſilii. Satius enim videbatur. Ne, inquit, emittantur fibræ in ſuperiora loca, atque ita ab imo deſtituantur. Εἰ δὲ μή. Attica breuitas, quam & ſupra vidimus. Sic in Nubibus Ariſtophanis. ἔρ᾽ ποτ᾽ ἀπὸ τρίβων τοὺς θεοὺς ὑπερφρονεῖς, κ᾽ οὐκ ἀπὸ τῆς γῆς; εἰ δὲ; ſcilicet, εἰ δὲ ἐξ ὕψους ὑπερφρονεῖς ſic hic. εἰ δὲ μὴ μὴ συμπληρῶσι. Si compleant: tum ſuccus ab ima radice, ad ſtipitem, qui eſt in ſumma ſcrobe terra opertus, ſubibit euocatus beneficio ſolis & aeris. Sol enim educet calore: aer fouebit humiditate. Quod non fit, ſi arboris ea pars ibi nuda ſit: deeſt enim matrix, ipſa terra ſcilicet. Subtus ergo firmius radice ſtabilitur arbor, cuncto retento ſucco. Qui locus imprimis aduerſatur ei ſententiæ, quæ vernam fouebat arborum ſationem. Tanto enim magis auocatur eo B tempore ab radice ſuccus, neque ſolùm ad ſumma ſcrobis labra, ſed in totum vſque corpus arboris.

Ὅσπερ δέ. Alia cautio circa quantitatis modum, pro modo ſcilicet radicum. Oleis ergo, ficubus, & aliis quibus radices minus profundæ, minus item profundæ ſcrobes. Βουλόμενοι. Hic verba deſunt, quorum ſenſus in hac coniectura fortaſſe. Depoſitis arboribus aggeſtam calcare terram: ne eò ad ſummum radices erumpãt. hoc eſt, πρὸς τὰς φύσεις. Dant igitur operam, vt ex ea compreſſione cohibeatur ſubtus vis, quæ radices agit. quapropter lego πιέζειν, & ἀντιπιεζόμενοι. Ὥσπερ δὲ alia præceptio de acceſſionibus. Lapides enim ſupponunt, quibus hyemales aquæ receptæ retentæque temporibus ſiccis refundi queant, at- C que attrahi aduerſus ſquallores tempeſtatum: recreantur ergo refrigeratione quaſi de penu. Repetit autem contrà leges quæſitæ breuiloquentiæ verba illa, καὶ οὕτω θέρους καταψύχειν. Iam enim dixerat, θέρους καταψύχοντος. Non erat tamen cauſa cur diceret: τοῦ χειμῶνος τὸ ὕδωρ ἀπολαύουσι. Οἱ δὲ κληματίδας. alia materia: finis idem. Sarmenta ſubiici: quò fiat inæqualitas humi, atque in ea ſinus in quibus aqua reſtitet. Item eadem ratione fictilia, neque ſine aqua. Tranſmeat enim humiditas atq; exuggitur: item euaporat, vnde tellus excipiat exhalationes. Aut adigunt paxillum, quem deinde eximant, vt cauerna facta ſit aquæ futuræ lacuna. Ἀπλῶς γὰρ οὕτω præcepti explicatio. Opus eſſe cautione: vt & imbres applicare ſeſe que- D ant: & ſubire ſol, & ſeſe aer inducere. hoc iam millies dictũ eſt. Ἐπεὶ δέ. Hæc eſt pars capitis altera, quam ſuprà dicebamus ſua ſede fraudatam. In extremo namque ſuperioris capitis collocatã oportuit, ſub iis ſanè quæ de tempeſtiua ſatione dicebantur: ſumma hæc eſt: Aquilonibus flãtibus terram compingi atque exuggi. Hoc iam eſt contra eas conditiones quas ſuprà requirebat ad ſationes: quippe vt eſſet laxa & maderet & caleret. Sub Auſtro eſſe κεχυμένην, ſub Aquilone πεπυκνῶσθαι: ſub illo ὕγρανσιν, ſub hoc ξηρότητα. Præterea noti beneficio plantam quoque ipſam ſeſe eſſe humidiorem. Concludit Auſtro flante melius pangi.

Ταχεῖα ῥιζοῦται. Ratio ſuperior ab efficiente A eſt, & à priori demonſtratio: nunc ab euentu & à poſteriori. Non ſolùm radices comprehendere celeriter, verumetiam germinationem maturiùs expediri. quare? quia conuenit inter ea. ὁ γὰρ ἀὴρ σύμφωνος τῇ γῇ terram: fauente aere: ſub Auſtro namque μαλακόν: quod tantopere poſcebamus.

Δεῖ γὰρ δή. etiam priore libro hoc idem. Vbi cum ſupernis conueniunt inferiora: rectè omnia euenire. Itaque terra & aer conueniunt, neque repugnat planta. Τοῖς δὲ Βορείοις. Plena ſcientia eſt, non ſolùm ex aſſertione veri, ſed etiam ex falſi exploſione, vt eſt in primo Poſteriorũ. Ideò Boream nunc excludit ab hiſce beneficiis. Vtraque ab eo fieri iniuriam, & arbori, quia rigeat: & terræ, quia compingatur. Ergo neque arborem diffundi ad radicum emiſſionem: neque terram laxari ad earum admiſſionem.

Legó, ἀμυδρὰς καὶ σκληρὰς, non ἀγρίας. Et ξηράν, nõ χαύνην. Theod. legit διαχεῖσθαι, non διατηρεῖσθαι ſicut infrà, κεχυμένη. fortaſſe, διαχεῖσθαι. Et τὸ ἀναπιέζειν nõ ἐπιπιέζειν. καὶ οὐ μὴ πάχος. Nemo nõ videt eſſe corruptũ locũ. Theodorus legit, πάχος, dempta negatione. Et ὑγρότερον αὐτὸ ἑαυτοῦ μᾶλλον. Et πιέζεσθαι. Et ἀντιπιεζόμενοι, non ἀντιπιεζόμενα.

Theodorus, ἄλλως, καὶ χειμάδια. Solẽ niuéſq; ſibibant. inſoletur & rigore agitetur. χαῦνα, ſuppõſa: non intellexerim laxa. Βουλόμενοι πιέζειν, καὶ ὥσπερ ἀντιπιεζόμενοι πρὸς τὰς φύσεις. Theodorus hæc omiſit omnia prudẽter. Et fortaſſe nos haud bene ſubſtituimus, ἀντιπιεζόμενοι. ſed, vt circũfertur. Quaſi ſeſe agricolæ cõparent ſe aduerſus naturã, quæ tũc C ſũ mutatur. Inſtructi hoc conſilio aduerſus naturã, atq; hoc plus placet. Τηρεῖν δεῖ. obtinẽdũ eſt, obſeruãdũ potiùs. Ἔξω συμμέτρως. modicè actũ ſit. nunquã intellexiſſem νοτίως δὲ κεχυμένη, Auſtrinis tabeſcat. quaſi, τακερήν: neutiquam ex fide interpretis. Ὑγρότερον αὐτὸ ἑαυτοῦ μᾶλλον. planta humidior ſicciórve ſeipſa. Peſſimè addidit, ſiccior: de Auſtrino ſatu ſolùm hic loquitur.

CAPVT VI.

VI. capitis argumentũ. A vegetis arboribus atque ætatis firmæ ſtolones petẽdos, aut ramos ad ſationẽ. Seruandũ eũ in ſatis ſitũ qui fuerit antequã transferantur. Quibus ex partibus talea ſumẽda aut rami. Quæ proportio partium, quãtum infodiatur, & quantum extet. Quædam de caſuris.

Τὰ δὲ φυτευτήρια. Terrã eligit, atque à tẽpore occaſionẽ. Terrã ſcrobi- D bus parauit. Nunc quod ſeratur, eligendũ. electio duplex, aut totius, aut partis. Quæ ſpecies cui ſolo mandanda ſit, ſatis in præcedenti libro. quæ pars: nunc dicetur. Pangitur autem, quemadmodum etiam in primo dictum eſt, aut talea, aut ramus, aut ſtolo. Eſt enim ſtolo, quaſi pars, quippe ab radice. Ramus autem duobus modis: vel vtut eſt, ſine radice: vel priùs in terram flexus humóque obrutus, vnde & radicetur. Μοσχεύειν, Græci dicunt: fit enim quaſi ſtolo: quod per ſeipſam facit ficus Indica. de his dicetur in prima capitis parte. Deinde de ſitu: tum de quantitate infoſſionis. Primùm ergo dicit, ab arboribus ætatis vegetæ

getæ petendos ramos aut taleas, non à vetulis aut tenellis. Dixit ἀπὸ νέων, ἢ ἀκμαζόντων. Τὰ νέα, non intelligit anniculas aut bimas, ſed quæ iam fructum tulerint. Φυτευτήρια, ſuprà diximus plantaria: nunc etiam ſan ùs. nam plantaria ſunt, quæ arbores aliquo in loco ſatæ ſemine fuere, vt inde ad deſtinata viridarii loca transferantur: Gallicè *pepiniere*: quia *pepin*, granum ſignificauit. Talis natura etiam ſtolonum: etenim cum radicum parte quam ſibi habent transferuntur: vnde nomen viuiradicis. Hic intelligit omnem arboream materiam ad ſerēdum. hoc eſt primum præceptū. ſecundum, λεῖα. Namque & in primo libro dixit, & mox dicet: aſperitatem non eſſe idoneam ad germinationem. cauſæ dictæ ſunt.: Ἀντιλαμβάνεται, ſolum corripiunt. ἢ ἰσχύει. & progreſſus faciunt in robore. Duæ deinde cauſæ, ἡλικία πάχος. Vis eſt in ætate, quę & propè principia eſt, & non nimis propè. Et vis eſt in quantitate: eliguntur enim mediocri ſanè craſſitudine. Τὸ λεῖον ὥσπερ ὑγιές. Duplex duplicis rei argumentum in lęuitate. τὸ ὑγιὲς: vult læue, quod non ſit euentu ſcabrum. Ἀπήρωτον: quod morbo non ſit aliter quàm decet in omnium partium conditione. Vult lęue quod non ſit vetulum. Corticis enim ſcabritia eſt à ſiccitate, qui eſt affectus ætatis prouectioris. Ὀζῶδες. nodis obſitum. idem quod ὄζωδες. ſed deſignat hoc participio tractum nodificationis.

Τυφλοὺς ὄζους. Cæcos præſertim nodos abdicat ab hac electione. Tales ſunt mutili, qui nō exierunt in germina. Contumacem ſanè innuit naturam corticis, atque etiam ligni, ſucci verò interni vel conatus, vel ignauiam infelicem. Ὥσπερ πεπηρωμένον. ſicuti dixerat, ὥσπερ ὑγιές namque & ὀζῶδες non eſt verè πεπηρωμένα. Non enim eſt defectus ac mancus: nihil enim ab eo ablatum eſt: ſed ineptus modò ad finem hunc. Ἐὰν δὲ ζῶσι. In verbis incomptis ac fortaſſe deprauatis ſenſus eſt. Periculum eſſe, ne talia non viuant. Sin viuſit: at deſtituuntur fine illo: is eſt, ἐκ ἀκμαζόντων: neque fructificando ſunt idonea. Nota, de more, numeros confuſos. ζῶσι φυτευτήρια. ſtatim ἀνεβλάστησεν.

Ἀδυνατεῖ. Tanto imbecillior ad fructum ferendum arbor illa, quo eſt remotior ab illa qualitate læuitatis. Ὥσπερ τῶν κλωνίων. omninò codicis fides ſuſpecta eſt. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν δένδρων. Nempe vt conſulant ſecuritati: antequam decerpant, propagant: ſicut & vites propagantur: vt inde radicatas eximant ſoboles ad tranſlationem. Itaque hoc erit vnum ex præceptis. aliud ſequitur. Οἱ δὲ ἀκρεμονοῦσι. Alii tondent τὴν θάλλον, germen quantum in ramo eſt: ne eò transferatur ac diſſipetur ſuccus, atque etiam vis. ἐξαναλίσκηται δύναμιν. Ἔτι δὲ ὀρθοῦς. aliud præceptum. Rectas oportet eſſe virgas: propterea quòd meatus flexuoſi remorātur ſucci ſubitionem. De hoc in præcedenti libro, ex Democriti ſententia. nota loquutionem ῥεῦμα ῥυτόν. fluxilem fluxionem. ſicuti λέξιν λόγον. Ὁρᾶν δὲ. aliud præceptum, Quam in terram es tranſlaturus, ſpectato vt ex ea planta petas, quæ in ſimili terra ſit. Εἰ δὲ μή,

A ſi non potes: at ſaltem non deteriore. Ἢ μὲν γάρ. Si ex æquè bona petes, nulla fiet mutatio. Quamobrem vitæ priſtinum tenorem ſeruabit arbor. Quid ſequitur poſtea? εἰ δ' ἐπὶ τὸ βέλτιον. at quæ? nónne eſt idem, ὅμοιον, & μὴ χείρω? quare alio modo digeſſiſſemus nos. qoippe ſic. Ex bona terra petendas arbores, atque in meliorem transferendas. Quæ ſi non inueniatur: at ſaltem in ſimilem, non peiorem. Intelligendum autem relatiuè bonum hic: nempe arboribus bonam. Quia bona terra ἁπλῶς frugibus, non arboribus bona eſt: vt ſuprà demonſtrabamus. non igitur eueniet ratione terræ An verò propter tranſlationem? non omnibus. Quædam enim transferri volunt: vt pinus & aliæ. Neque in ramis ac taleis tutum eſt. ægrè enim ſeruant excellentiam. Vox autem illa,

B συντεθειμένον, videtur aliquid deſiderare ad orationis ſupplementum. Μέγα δὲ Hoc & ſuprà dicebamus: mutationibus non ſolùm plātas lædi, ſed etiā qualemcū que aliam naturam: ſi debilis eſt. Plantam verò tum eſſe debilem, amiſſis natalibus & rami ac taleæ ſine radicis præſidio. Hoc eò tendit: bona vt eligatur terra: ne ad mutationis moleſtiam etiam accedat ægritudo propter deterius alimentum. Διὰ τοῦτο Idcirco, vt minùs ſentiantur mutationes: dant operam, ne ſitum mùtent cum loci mutatione: ſed quam cæli reſpexere partem, in eam item vergant. Proditur autem ſitus, etiam nullis appoſitis notis. Color minus viridis à meridie: inſolatione diluitur ille, reſoluto humido. Τὰ πρὸς βορρᾶν. ſuprà corrigebamus, προσβόρεια. Parum refert illud magis.

C Cùm quatuor mundi partes nominat, vnde ſitum deſignet: id arbitratu ſuo feciſſe, non neceſſariò. Vnico namque modo puncto demonſtrato, tria cętera ſtatim ſeipſa dant. Nō quit borealis facies ad polum ſtatui: quin item reliquæ ſuas illico ſibi ſedes vindicent. Εἴτι μάλιστα. quod & Latinè dicimus: quàm quod maximè. Μηδὲν τῆς φύσεως optimo axiomate. Non ſine periculo mutationis inſtitui vel naturæ vel conſuetudinis. Eſt enim conſuetudo magna res, & quę abeat in naturam. Vt eſt apud Hippocratem in libro de aere & aqua: & ſecundo diuinæ Philoſophiæ. Et Heraclitus dixit: ἦθος γὰρ ἀνθρώπων δαίμων. Et ſectione viceſima octaua μέγα μὲν τὸ ἔθος ἐστὶν ἰσχυρόν, φύσις γὰρ ἔθος γίνεται Ideò ſubdit hic: οὐ φαύλως ἐντυγχάνουσι μεταβολαῖς. quod & Hippocrates in Aphoriſmo.

D Ἐπεὶ ἢ τοῖς τόποις. repetitio. Καὶ προπαραφύοντες. aliud præceptum ad ſecuritatem. Propagant ramos antequam abſcindant: itaque fit viuiradix. hoc ſibi vult præpoſitio illa, πρό. Addit rationem: iā eſſe firmiora: & minus fieri mutationis: quippe loci tantúm. Nam ramus abſque radice ſi terræ mandetur, multā patitur mutationē: omninò enim peregrinus eſt. Si iam radices ſibi peperit: iam ſūt vitæ primordia inſtituta: hoc ſibi volunt illa· ἤδη ἐμβεβιωκότα. vſus eſt tempore prǽterito perfecto. Quaſi dicat, non ſolùm poſſeſſionē, ſed etiā vſum adeptæ. Καὶ τὰ φυτά. idem repetit aliis verbis Ait enim, ἔχοντα τὰς ἀρχάς. quia radicem ſuprà cap

picbamus pro principio. Dixit, ἀρχῆς, ab initio: quem ad vſum vocat ſæpe aduerbium hoc.

Εἰ δὲ μή. Si non accipiant ramos radicatos: deſumunt eos qui ad ſtipitis ſunt partes inferiores. Ratio: quia robuſtiores. rationis ratio analytica: quia prouectiores. Alia: quia principio propiore. ob id dixit ἐμβιώτερα. Qua voce & ſuprà & infrà quoque vtitur. Item verbo, ἐμβιῶσι: quod in altero viuit. hîc quod in ſe vitam habet. Πλὴν ἀμπέλου. Excipit plantas humidiores: cuiuſmodi vitis, ficus: in quibus tamen potiùs fieri debere videbatur. Quippe humidiorum partes minus humidæ temperationes. at minus humidi rami inferiores. Rectè quidem procederet hoc, ſi æquè & humidæ arbores & minus humidæ germinarent. at non ita eſt. Nempe humidiores melius à ſummo germinant. Rationem quam non ponit, ponamus nos. quia minus terreſtres. Tenuior ergo ſuccus iure ſuo petit ſuperiora. Propterea dicebat: κάλλιον ἀπὸ τῶν ἄνω βλαστάνει τὰ ὑγρά. alia verò non itē. διὰ τὴν ξηρότητα. At ſi eſt ſiccitas cauſa, propter quam vel non germinent, vel minus commodè: nonne ſiccæ arbores minus erunt in ſummo ſiccæ? Quare inde iſidem petendi rami, vt in humidis. Cur autem λεπτοδερμία, id eſt tenuitas cutis, cauſa ſit quòd minus germinent, etiam atque etiam quærendum eſt. Videtur enim ratio contraria. erumpunt enim faciliùs germina. an ita dicendum? Ægriùs tueri ſeſe poſſe ab externis incommodis. Τὰ δ' ὑπὲρ τῶν ῥιζῶν. Atqui rami ſunt radicibus propiores, ii ſunt elaborati magis. πεπονημένοι: haud iniuria: ſunt enim affines principii. Καθάπερ τό. recta & opportuna ſimilitudo. Nam propagines quoque ſunt radicibus propinquiores. Ita quaſi gradus ſtatuit. Καὶ διὰ τοῦτο. aliud præceptum. Cùm duo ſint modi virgas deponendi, vnus rectas, alter flexas: hic ait, rectas poni meliore ſucceſſu. Habentur etiam priuatim alii modi. nam quidam ſcindunt, quidam torquent. Olearum taleas noſtri non ad perpendiculum, ſed pronas ſtatuunt. notabimus loquendi modum. Βέλτιον λέγουσιν ὀρθὰ τιθέναι: pura eſt oratio. addita eſt illa pictura, κατάγοντες. Καὶ μὴ ὑποβάλλοντες. Nulla ſubiecta parte. quia qui flectunt, partem ſupponunt. hoc fit in ramis non radicatis. Huius operæ conſilium, vt radix proficiat ac fibreſcat. Alioqui ſi flexus deponatur: radix non ſolùm non emittit radiculas ſed etiam areſcit ipſa. Prudenter ergo ſubdit: ἀπεικάζουσιν ἑτέρας. Stultum eſt priores amittere radices vt quæramus nouas. Et quare priores areſcunt? quam cauſam non dicit ipſe, dicamus nos. Quia qua parte flexio eſt ea parte fiunt partes rariores: vnde prodeant nouæ radices. Quare eo abeunte ſucco, defraudatur priſtina radix: quam ſignato verbo dicit, ὑπάρχειν. Namque præpoſitio ſignificat, & radicis ſitum ſubtus, & naturæ ὑπεροχὴν quandam.

Ὀρθῶς δέ. Aliud præceptum de modo quantitatis tum depactæ, tum extantis. Rectè fieri, ſi [illegible]ud multum extet. propterea quòd lenta capit

A incrementa. ratio rationis. Ὅταν ᾖ πλεῖον τοῦ τρεφομένου τὸ πονοῦν. Quoties opus ipſum ſit intrà neceſſitatem. Quum id quod ſuccum miniſtrat, maius ſit quàm id cui miniſtratur. at hoc eſt contrà quàm hîc ſtatuitur. Etenim ſi plus eſt virium atque operæ ad alimentum, quàm ſumptus ipſius ſucci: rectè cum planta agitur. Quòd ſi plus eſt ſupra terram quàm ſubter, quod hîc damnatur: plus eſt quod alitur quàm quod alit, quod eſt contra hanc ſententiam. Non eſſet enim δυσαυξές: ſi τὸ πονοῦν eſſet πλεῖον τοῦ τρεφομένου. τὸ πονοῦν ſcilicet τὸ τρέφον. Quare legendum eſt vt legit Theodorus: τὸ πονοῦν. Quod laborat ſcilicet media: hæc eſt pars ſupra terram: maius eſt τοῦ τρεφομένου, id eſt parte ſubterranea, quæ alitur. dura tamen oratio eſt. Laborat enim pars ima tum pro ſe tum pro B ſuperiore. Neque dubium eſt quin vtraque ſit, τὸ τρεφόμενον. Ἔνια δέ. illa ſunt δυσαυξῆ. At aliis etiam peius euenit: areſcunt enim, vt ficus & aliæ quæ raræ ſunt habitudinis. Ἅμα δέ. Præter hoc quod melius prouenit, planta etiam melius germinat, & vberius vno eodémque impetu, non languido opere per ſucceſſionem. hoc eſt ἀθρόως. Ὁ καὶ ἐπὶ τῶν κατακοπτομένων. plana ſimilitudo. eadem ratio in iis quæ cæduntur. Si prope terram cæſura ſit, facilè regerminant. Ratio: quia ſpes adimitur ſtipiti germinandi. Proinde radix nihil aliud meditatur quàm nouum ſtipitem: non autem conſumit operam in vetulo, cóque mutilo, ægróque nutriendo. Hoc eſſe in vitibus, & aliis manifeſtum. Vbi vides, κόπτειν, cædere: ſuprà perforare: infrà de ſeminibus vitiatis à gurgulionibus: C alias tundere. Τῶν δὲ τῆς ἐλαίας. Fatali propenſione ad ordinem perturbandum: nunc admiſcet præcepta putationum, nactus ex ea ſimilitudine vlterioris narrationis occaſionem. Olearum igitur, & omnium quæcunque ſunt inſigni magnitudine, plagas obtegunt: ne ſol néve imber eò ſeſe induat. Vſus eſt verbo λάβῃ. occupet. ſatis laxè. Significat enim vero ſignificatu, tollere. Κίνδυνος γάρ. multa hiſce locis corruptio. Hæc quoque verba neſcio quid alieni ſonant. periculum eſt, noſſe ruptum, periculum diſrumpi. Diſtendit enim ſubiens imber. Quare legendum puto πονῆσαι, non autem νοσῆσαι.

Περιαλείφουσι δ' ἀποσκεπάζουσιν, erat præceptum operis: hîc eſt modus. Oblinere luto: ac partim quidem ſolo, partim inſuper impoſita Squilla plagæ, Squillæ verò luto, luto autem fictili. ac fi- D ctilis quidem ratio manifeſta. Arcet enim imbres, quemadmodum & ab ædibus tegulæ. Luti non minus operæ ad id præſtat, modò ne ſoluatur. Quam ad rem fictili cautio eſt. ac præterea prohibet ſpirituum exhalationem. Squilla verò quid? An eius viſciditas idem præſtat: acrimonia verò fouet: quemadmodum & plantas iuſta quas ſeritur? hæc ab eo doctos nos oportuit. Quapropter ait: Squillam ſeruare priſtinum arboris vigorem: ſeruari eam à luto, à fictili lutum.

Lego εἰς τὸ ἀναπνεῖν: aut, ἐκ τούτου. Pro voce

voce illa, συντεθρωμένος, videndum quid ſubſtitui A debeat: aut quid apponi, ſi non deleatur. Et ὁμοίως ζητῶν, non ὁμοίως. Τὸ πονοῦν, legit Theodorus, non πονοῦν. Lego φύεται μείζω, μήποτε ἀποπνίγουσι. Et νοσοῦσι τὸ ῥαγὲν, non autem ῥῆσαι. quāquam neque ῥαγὲν placet. Non enim idem ῥῆξις & τομὴ, ex Galeno.

Theodorus, φυτευτήρια, ſemina. Eſt tamen aliud quàm σπέρμα, quod neceſſe eſt etiam Latinè intelligi. Λεῖα, nitidiſſima. aliud eſt læuor, aliud nitor. eſt enim lęuoris affectus nitor. Ἰσχύει. conualeſcunt. optimé. Τυφλοὺς ὄζους. cæcis & cuanidis. ambitioſè: ſicut & illud, ἀπηρωμένον, incolumitate orbatum. Ἐὰν δὲ ζῶσι. & quanquam ſanos habeant nodos. Longè diuerſus aut ipſe abiit, aut à diuerſa eſt abductus lectione. B

Ὅσων μὲν δ' ἡ φύσις τοιαύτη. Præterea quæ nodo crebro ſponte naturæ ſuæ conſiſtunt. Aut illa verba defuere codici Theodori: aut hæc affuere, aut his illa eſt interpretatus. Fortaſſe ita legit: πλὴν ὅσων μὴ ἡ φύσις τοιαύτη: quæ ſuo more ἀφαιρετικῶς expreſſerit. Οἱ δὲ ἀποκλῶσι τὴν θαλλίαν. Alii thaleam ramis abſcindunt. Aliud eſt è ramis thaleam petere, eámque integram cæſam, in quadrantes diſtindere: aliud, ἀποκλᾶν: ramos tondere, cùm etiamnum frondentes petantur.

Εὐθύτης λειότητος, læuitas rectitudóque. melius quàm Theophraſtus. non eſt affectus læuitatis rectitudo. Nullum affectum alteri accidere, ſed vtrumque eidem ſubiecto, ſatis alibi diximus ex Ariſtotele, in quarto diuinæ ſcientiæ: ſed malè Theodorus addidit, ſeminis. Ὡς ἐπὶ τῶν C δένδρων εἶχε. Atticiſſimæ. ſic enim loquebantur. ὡς εἶχε τάχους. Theodorus laſciuit, vt apud parentes ſpectabant. Placeant hæc nouis interpretibus noſtris: qui acceptam ſententiam verè vertunt ſæpe. at apud Philoſophos aliter eſt loquendum. Sanè ramus neutiquam ſoboles arboris eſt, ſed pars. Quis dicat, vnguem eſſe digiti ſobolem? tanto minus brachium. Non enim ſibi facit arbor, nihilo ſanè magis quàm ſtipitem. ſed natura conditrix in arbore. fructus autem ſoboles eſt, non pars. Συντεθρουμένος. abiecit Theodorus. item omiſit illa. ἔχει γὰρ αὐξήσεις καὶ ἀρχάς: alioqui non otioſa. Τ' ὑπαλλάττοντες. aliqua parte ſubtracta. oportet ipſum, ſubſtrata, ſcripſiſſe.

Ἀθρόως τροφὴ φέρεται. Summatim magis D pabulum deducitur. imò ſummittitur. Et nemo intelliget, ſummatim quod confertim fertur.

Ἐπὶ τῶν ἀμπέλων αὐτῶν. hæc ἀφαιρετικὴ eſt, qualis & ſuprá. & apud Poetam: *nec graminis attigit herbam.* Ἀποσκέπουσι τὰς τομάς. plagas alleuatas contegunt. In codicibus noſtris illud participiū non eſt: neque quid ſibi velit, ſcio. Λάβῃ, intendatur, occupet.

CAPVT VII.

VII. capitis argumentum. Stercorationis vtilitates, & modi, ac præterea cauſa.

Ἡ δ' ἐκλογὴ. Stercoratio cùm ſit opus cōmune, & arboribus, & aruis, & pratis: alium in locum diffe-rēda fuerat diſceptatio hæc atque ita partiēda. vtilitas neceſſaria. Electio ſtercoris in communi ex qualitatibus ad eam vtilitatem quam intendimus; nempe ad efficiendum terram ſolutilem, & ad calefaciendum. electio cum attributione, quid cuique optimum. Modus ſtercorandi: quod præſenti capite facit. quantitas, tēpus. Si condidiſſet artem hanc Theophraſtus: ferremus inconditas interdum, atque etiam fluctuantes veſtigationes. Id quod vſu venit omnibus penè ſtudioſis, qui primi iaciunt artis cuiuſpiam fundamenta; vt fecit diuinus vir in Topicis, & in tranſnaturali Philoſophia. At multos B habuit Theophraſtus autores, qui ei hanc ad operam præluxere ſua diligentia; quorum præceptiones non ſine iactura veniæ, vel minus commodè confuſas, vel inordinatas, vt acceperat, effudit: veluti partem hanc. Nam mox de ſoli electione ſcribet penè omnia quæ ſuprà dicebat, repetēs. Quare ab hac materia nouum caput abſcidimus ibi, quemadmodum videbimus. interea hoc agamus. Hanc tractationem duplex partitur propoſitum. In primo loco declarat ſtercoris fines duos propter quos petatur. Calefactionem & rarefactionem ſoli. In ſecunda ſtatuit quomodo ſit vtēdum.

Ὁ δ' ἐκλέγει. hoc etiam ſuprà dictum eſt. Optimè dixit φανερόν. Quippe ex iis quæ ſuprà dicta ſunt. Δι' ὃν ἀμφοτέρων. Quo fit vt rectè C germinent arbores, id experitur ab agricola. maior propoſitio ſyllogiſmi. Petitur autem vt ſit ἀδιάβροχος terra. hoc etiam ſuprá. Vt ne torpeat, crudáve ſit: ſed ſi apta non eſt, apta fiat ad generationem, fœtúmque vel ſeminis propter arborem, vel arboris propter fructum. Deinde hæc ſit maior alterius ſyllogiſmi, & minor illa: fimus vtrumque præſtat. Concluſio manifeſta ſequitur in practica demonſtratione. Τὸν δὲ τῆς χρήσεως. Vtilitas manifeſta: vtendi modus non item. quocirca dixit, καὶ οὐχ ὁμοίως χρῶνται. Hoc etiam plus eſt, non ſolùm verbis ἀμφισβητοῦσι, controuerſantur: ſed etiam vtendi rationibus inter ſe aduerſantur. Ἀλλ' οἱ μὲν ἀναμίξαντες. Vnus modus eorum legibus, qui apponunt arboribus D admiſta terra. Οἱ δ' ἀνὰ μέσον. Effoſſa terra in eius locum fimum indunt, ſuper quem reponunt exemptam illam. Eorum conſilium eò tēdit: vt neque à ſole diſſipentur partes genitàles fimi raptæ atque ſubductæ in vapores. Id quod fit, ſi ſupra terram ſit. neque diluatur imbribus atque abeat. ſed exceptis illis admiſcetur ſubiecto ſolo. Pars autem exhalans fouet item terram ſuperiniectam. Ἀνὰ μέσον τῆς πρώτης. Appellat primam terram inferiorem, quam obduxit fimo.

Κάτωθεν περιλαμβανομένην. Comprehenſam à ſole & imbribus. alioqui potiùs, κατακλειομένην, ſubtus. Ἀναβαίνει quia fimus ſuapte natura vaporoſus eſt. Ignea nāq; natura intus: vnde & fumus

perpetuus. Ὥσπερ ὕσῃ. Sicut in calce ſitatque penitus eadem ratione: penetrat enim in fimum aqua per laxa illius ſpatia: vnde partes exiguntur calidiores. Βέλτιον γὰρ ἐστὶ τὸν χυλόν. imò τὸν καπνόν. Ἀνιόντα δὲ. Quod ſi ſpargatur in ſuperficie: & à ſole exuggi neque deſcendere: ſed à ſole dilui, ab aquis elui. Πάντων δὲ. nunc aliud præceptum à qualitate. Haud mordaci calore præditum eſſe oportere fimum. Poſtquã dixit, δριμεῖαν, addit, ἰσχυρόν. Fortem, quicum terra nequeat concordare: & conſequi, & dare mediocritatem caloris ad generationem. qualis eſt ſuillus: de quo infrá. exiccat ille:at nos ſemper quærimus ἔνικμον.

Ἀλλὰ κούφην. non pondere leuem, ſed efficacia. Quinetiam pondere: minus enim terreus talis fimus. Ergo rarior: proinde etiã minus mordax. quia declaratũ eſt alibi, in materia denſa plures eſſe partes. Διὸ καὶ μάλιστα. electio. à iumentis petẽdum. Super hoc exempla petes, atque præceptiones ab agricolis Latinis. Hoc loco (neſcio eum nominare:) totas expleret paginas illorum acceitis atque aggeſtis Commentariis. Illud hîc ſatis: ad prata de iumentis peti. Herbas enim ſecum ferre multas. elaboratiùs eorum quæ ruminant. cùm ad arua & hortos. arbores hic putant fimo fieri deteriores. Quin publicis monumentis ſcriptum atque cautum eſt, nequis vineas ſtercoret. Sanè ſcimus ex eiuſmodi vineis vinum copioſum, cæterùm marceſcere. Ἡ γὰρ δριμεῖα. Duas incommodas qualitates duarum effectionum perniciosarum actiones. acrem ait nimis calefacere. Fortem autem etiam exiccare. modicè dixit pro pro re, ξηραίνει exiccat: vrit enim.

Theodorus, ἀδελφία, fertilitas. nimis diffudit ſignificatum. Ἐξικμάζειν, καὶ ὕοντος οὐ διϊκνεῖσθαι τὰ κάτω. ſicceſcere, nec imbrem partes imas poſſe attingere. Non de imbre loquitur, ſed de fimo qui nequeat aquæ impulſu, ductúve pertingere ad partes illas ὕοντος ſcilicet τοῦ Θεοῦ. Pluuiã non deferre ſecum fimũ introrſum, ſed eluere. Quocirca fimum quoque ita ſeruamus vt ne abeat excauata humo. Λοφούρων. ruminantium. Peſſimé. non enim habet caudam villoſam bos aut capra, ſed iumenta. λόφος enim ſignificat iubam, & criſtam, & ſummum quoque. Δριμεῖα. acerbum. nihil minus. Acerbum enim fimum minus vrere certũ eſt, & metaphora dura. ſed neque conuenit vox. στρυφνὸν enim acerbum: δριμὺ, acre, etiam pueri ſciunt.

CAPVT VIII.

VIII. capitis argumentum. Ad terrarum conditiones oportere ſpectare agricolam: vt, quod cuique conueniat, pro eius natura comparet.

XΡΗ δὲ καὶ πρὸς τὰς χώρας. hæc quoque ſuperiús. Nunc tamen minutim exequitur atque executit omnia, omnibus ex terræ qualitatibus atque conditionibus. Itaque particulatim pereenſenda ſunt hæc præcepta Primum

A axioma. ποιεῖν τι ἃ μὴ ἄλλον. facere: quia hæc eſt γεωργία: nihil niſi opus. Οἷον ἐὰν. incipit à ſolo æſtuoſo. Oportere in talibus ſcrobes impleri aqua triduo antequam pangantur. προτέραν, ante diem tertium. Καὶ ἐμβάλλειν. Et cùm ſcrobes aqua ſatura fuerit, indere. Μᾶλλον δέχεται. Facilior terra ſit ad accipiendum radices ſubeuntes. Suprà ῥίζωμα: nunc ῥίζωσις: ſicuti δέρμα, δέρσις. Ἐὰν δὲ ἁλμώδης. Aliæ duæ agri conditiones: ſalſitas & arena. in iis lapidem circumponi ad ſtipitẽ depoſiti rami: tum terram aggerere. Ὅπως ἀποστέγωσιν. vt diſcludant ipſam ſalſuginem. quaſi percoletur. Arcetur autem, quia lapis eſt inter plantam medius ac terram: ſicuti culmen inter me & cælum. ἀπὸ ſcilicet ab ipſa planta ſalſuginem amoueant, quam ſanè plantam στέγουσι. Συμφέρει

B δὲ. Arenam eadem ratione admouent atque affundunt: melius enim percolatur quàm lapide. Sic enim maris aqua dulceſcit ad fontes. Oportet autem arenam dulcem eſſe: quam feſtiuè dixit ipſe πότιμον. Aquæ epithetum tranſtulit ad rem ſanè minimè πότιμον. Καὶ ψηφῖδας. Similis materia, idem officium, finis idem: ac per gradus quidem: ſaxa, arena: media inter hæc natura, calculi.

Ἀποστέγει γάρ. duæ vtilitates. Nãm & diſcludunt ſalſilaginem occupata intercapedine, & ex ſeipſis adiungunt qualitates, quibus illa ſalis dometur feritas. quia ſunt dulces calculi & arena. Sanè vereor perpuſillum afferri momenti ad ſalſitatis emendationem ob qualitates, ac fortaſſe nihil. Ἐὰν δὲ ἔφυδρον. Contrà, ſi ſolum ſit

C aquoſum & ſcatebroſum. ναματώδης. Duplici foſſa experiri, altera tranſuerſa vel obliqua, vt in eam excipiantur aquæ: altera ad eam directa, qua exoneretur ambiens loco plantam locus, atque in illam deriuentur. Has autem lapidibus terræ admiſtis compleat, triplici conſilio. Primum eſt: apertas non ſinunt, ne externæ noxæ ſubeant & arbori officiant Secundum: complent lapidibus, vt ſint laxiora ſpatia, quibus tranſmittat. tertium: terram admiſcent: ne per laxos hiatus illos idem patiantur. Subiẽs enim tum ſol, tum gelu multum afferrent detrimenti. Ὥστε μὴ ἅπτεσθαι τὸ σκαπάνην. Tam profundè, vt cùm circa arborem fodiatur, ne offendat marra. Εἶτα ἄμμον. Quia terra inter lapides meatus denſius obturaret: adiungit arenam καὶ χοῦν, & puluinos terræ χοῦν. ſicut

D ſuprà χώματα. Ἅπαντα γάρ. Oſtendit vtilitatem foſſarum, ſatis perſpicuè. neque indiget interpretationis. Vna excipit: vna deducit: terra & ſabulum præter id quod dicebamus, exiccant.

Διὰ τοῦτο. Quòd ſi fors obtulerit, vt lapides inſint ibi: non erunt eximendi Par atque ſimilis ratio ſuperioribus, cùm dicebat: ſtultè amitti radices veteres, vt parentur nouæ. ſi lapides quæruntur ob certas vtilitates. cur inuenti abiiciantur? Ἐκλεκτέαι. eligendi: non arcto ſignificato, veluti cùm dicimus eligere milites: ſed ſimplici: extrà legẽdi. Ὑπάρχει γὰρ φύσει. Si natura venit ſuppetias: ſtolidè contẽnantur. Ἐν τιμίᾳ οὐσῶν. naturę pietatẽ. quaſi dicat: nulla tam infelix terra, quã ſẽper deſtituerit

fuerit natura: quin interdũ nõ admiſcuerit aliquid bonum qualicunque aliquid: quò natura ſeſe monſtret eſſe matrem. Ε ἀν ὁ ὑπῆρ. Ergo quamcunque lapidis nactus fueris ſpeciem, miſce cum terra illam. Quatuor ponit: λίθων, lapides grandiores: τρέχμαλον, lapidum cumulum minorum: ἄμμον, ſabulum. & μοχθηρὰν, terram inutilem: nõ oportere σκεδασθῆναι, diſpergere, id eſt auferre: ſed ſimul omnia confundere: hoc enim remedium eſt aduerſus importunas aquas illas. Οὐκ ἄκος μὲ συμμιγνύναι. Μοχθηρὰ: terra nequã, quę μόχθον pręb eat, quæ laborem fruſtretur. Α'λλὰ τοσούτῳ. Tanto profundiores effodiendas eſſe ſcrobes, in quibus glaream ſubſternes illam aut arenam. Ne ſubſterne lapidem: quoniam lapis latus ac ſolidus nocet plantis. At glarea tres præſtat vtilitates. Refrigeratione permulcet radices: aquam excipit: radicibus locum ſibi appetentibus expeditam viam facit. ὕδωρ δέχεται. Etiam lapis δέχεται: ἀλλ' οὐχ ὑποδέχεται. Sic enim hic accipiẽdum. Recipit ac retinet aliquandiu, non autem refundit, vt lapis. Συμφυής. Continua planitie ac compactis partibus: quò fit vt ne aqua tranſmittatur, ſed reſtitet.

Α'πλῶς δέ. Omnino negat è tenui ſolo lapides eximendos: quippe calores æſtiuos temperare ſimul, & hybernã frigora. De refrigeratione dubitandum non eſt. De tepefactione quid dicendum? Calorem ſubterraneis in venis eſſe per hyemem. Eum eſſe vegetiorem in materia ſolidiore.

Οὐδ' ἐκ τῆς ψιλῆς, ne è tenui quidem terra. Hoc dicit quia videbatur è macro ſolo macredinem tolli oportere: ſana autem talia. Ο'μοίως δέ. Toties inculcatum, vel vſque ad faſtidium, repetit præceptum. Quid cuique terræ conueniat, conſulendum ſdque cum efficaciſſima aſſertione πάντων πρῶτον καὶ μέγιστον. Οὐ μόνον ἁπλῶς. Non ſimpliciter, id eſt in mõtana, aut campo, valle, iugo, ſalſa, ſicca, vliginoſa: ſed in ipſis agrorum prius partibus: quæ ſanè ſunt inter ſe diſſimiles. Quippe in campis exilitas nonnullis: in montibus vber glebæ. In eodem campo alia atque alia qualitas. Quamobrem agricolæ noſtri tractus illos, Vittas vocant: quia ſint quaſi tæniatim tum ſeparatæ, tum diffuſæ differentiæ Proinde dixit ἀνωμαλῶς, non ſolùm ſuperficie, ſed etiam natura & vſu. Idcirco in eodem prædio eſt, vbi vineam malis, vbi pratum, vbi ſegetem, cámque non vniuſmodi, ſed ad legumina, triticum, ſiliginem, ſecale, hordeum. Ideo dixit κατὰ τοὺς τρόπους. Ω'σπερ γὰρ λέγεται. Poſteaquam terrarum notanda præcepit diſcrimina: quid cuique competat, reſpiciendum: iã tandem quod intereſt propoſiti, quæ ſit arboribus deligenda, ſtatuit: ſdque ex communi Autorũ conſenſu. Quæ, inquit, οἰκεία eſt, id eſt quam ſibi depoſcunt arbores, tanquam peculiarem: ea eſt quæ maximum habet momentum & ſui firmitatem & ad opus faciundum. Duo nanque ſunt quibus potiſsimùm conſtat natura viuentium, vita & opus. Ρ'οπὴν, propenſionem. Scilicet ad ſuſcipiendas arbores, & ad ſuppeditandum vires quibus fœcundæ ſint. Α'ντίληψιν, comprehenſionem

A & ſtabilitatem. Cui ſolo conueniant arbores, eę ibi ſatæ feliciter auſpicia prima vitæ, ac poſtea facultates ad præſtandas functiones conſequuntur.

Ο'λως καθ' ὅλων. Quam obſeruationem atque prudentiam per omnia genera deducendas cenſet. Ponit aliquot exempla. Ficum aliud ſolum, aliud alias arbores amare. Et addit ἐν αὐτοῖς ὁμογενέσιν. Vt non ſolùm diuerſa genera diuerſas depoſcant ſibi ſedes: verumetiam quæ ſpecies variant ſub eodem genere, varias quoque poſtulant terras. nempe alibi multas vitium ſpecies narrat: multæ ſunt Malorum, Pyrorum, Ficuum. Quod tamen generatim pertinet. Ad exemplum ait, Ficum ſiccis melius prouenire: quia nimio abundet ſucco. De hac
B conuenientia per ſimilitudinem aut per contrarietatem ob temperationem, ſatis libro ſuperiore.

Οἱ γὰρ ὑγροί. Loca humida humorem addendo Ficui, humore abundãti, facilè parat putrefactionem. Aut, quod reliquum eſt, ſi non putreſcunt Ficus, at non benè maturantur. Οὐ μὴν ἀλλά. Ecce ſub eodem genere proximo ſpecies atomæ, quemadmodum non idem ſolum expetant. Nanque Laconica Ficus, & Ficus eſt & poſtulat aquationes. Ω'σαύτως δέ. De Vitibus natura ſimilis. Ratio variationis: idem modus & finis alia proportione. Suprà volebat ἣν ἀντίληψιν, καὶ τὴν ἀκρόασιν. Si horum vtrunque fit per illam diuerſitatem: diuerſitas illa ſimilis erit in officio & fine. Eſt autem ſimilis, quia denſa Vitis & ſolida, in ſolido loco, nempe montano minus appetit: minus
C ergo trahit: ſatis igitur habet. Vitis rara & humida, plus appetit, plus trahit: ſatis igitur habet. Hoc erat quod diceret, σύμμετρος ἡ τροφή: & ταῖς μὲν, ſcilicet denſis, minus exigentibus, ἐλάττων: ταῖς δὲ, ſcilicet raris, πλείων. Vtriſque autem pro ſe cuique σύμμετρος. Vbi animaduertendum (quod ſæpius monuimus) Autorem hunc arbitratu ſuo deductã additãmve eandem cauſam contrariis accommodare. Nolebat Ficum in humido: propterea quòd eſſet humida: vult Vitem in humida, quia humida. Concinnat tamen hæc vbi vſuuenit. Sicut & de Vite infrà: dicet enim eſſe πολύτροφον καὶ πολύκαρπον. Ο'λως δὲ τὰ ἀκρόδρυα. Alibi diximus vocẽ hanc nihil aliud quàm Glandem prima vſurpatione ſignificaſſe. poſtea diffuſam ad alios fructus.
D Quidam negant eam quæ ὀπώρα dicitur, hac appellatione contineri. Cæterùm ex obſeruationibus & colligendum & ſtatuendum. Hic prò arboribus poſitum videtur. Plana ſunt: nec indigent interpretatione. ὑπωρεία, quod montibus adiacet: ſub radices, ſub cliuo: Ὅπου γὰρ ἡ φύσις. Rectè dictum eſt, artem eſſe naturæ imitationem. Quare ſi ſub montium radicibus ſpontè natæ arbores feliciter proueniant: quærendi nobis quoque tales ſunt loci monſtrante natura. Sanè ex ipſa natura multæ artes, artiúmve partes prodiere: velut ex vmbra pictura: ex antris ædes: ex auium volatu vela: ex piſcium pinnis remi: ex cauda gubernacula. Αἱ δὲ καθ' ἕκαστα. Sicut agri partes priuatis præſcriptionibus, & quaſi normis conſiderabat: ſic nunc τῆς ὑπωρείας quoque differentias

examinat. Sanè quot montium materiæ, quot cęli ratione ſitus, quot vicinarum reſpectus, tot alius atque alius leges fient. Nam quod adiungit τὴν λειμωνιὰν ea differētia non eſt τῆς ὑπωρείας, quatenus ὑπώρεια ſunt: ſed quatenus ſunt terræ. Terræ nāque differentia, τὸ ἔφυδρον, τὸ λεπτὸν, τὸ λειμώνιον, & aliæ tales. Ὧν ἡ μία θέσις ἡ χώρα. Quia ſit vnum nomen habens relationem ad montium radices, τὸ ὑπώρειον: nequis putet vna tantùm differentia eius naturæ ambitum contineri. Quia dicebat, videri vnam tantùm, pro eo quod minus maiúsve depreſſæ aut elatæ eſſent. Λειμώνια. Hoc ſuprà quoque & dixit ipſe, & refutauimus nos. Nullus enim locus ineptior Vitibus, quàm paluſtris.

Ὥσπερ ἢ τὴν ἄγειον. Sanè hic τὸ εὖ, nequaquā illam notat bonitatem quæ aruo ad ſegetes deſtinatur. Ficus enim Prouinciales, Picenæ, Illyricæ, Zacynthiæ in minus bona terra, optimæ. Et mox cùm diſtribuit Vitibus μαλακωτέραν τεφρὰν: quomodo ἀπὸ τῆς ἀγείου dabit ξηροτέραν? Et quomodo τὰ ξηρὰ ξηρὰν terram poſtulant? Ficus humida eſt tum ſuprà cùm alibi: quomodo ſibi ſiccam depoſcet? Itaque Theodorus non legit ἄγειον: interpretatur enim ſolidum, ſitiens. Ὡς δ' ἁπλῶς. Reſoluit ſummam ad hoc: eligendam raram, leuem, vdam. Ratio à poteſtate ad finem, ἀτροφίας καὶ αὐξήσεως. Quia εὔτροφος, ex materia alimentum: ex alimento augmentum. Præterea cauſas alias habet augmentum, amotionem impedimentorum, ſcilicet denſitatis. Eſt enim μανὴ καὶ κούφη. Quare, quod ſuprà volebat, διϊδεῖν. Cedit ad latera: quia μανὴ, cedit ad ſuperficiem: quia κούφη. Neque arctat igitur, neque premit. Εἰ μὴ οὖν. Mularum ſimiles excipit arbores: quæ ſi liberaliter tractentur, illiberaliter tractant: velut Amygdalus: de cuius effreni luxuria verbum illud vſurpatum, ἐξυβρίζειν. Et quia dixit ἄγειον, contrariam huic naturam dicit λεπτόγειον. Humor ei ſubtrahendus, tum electione terræ tenuis, tum ſitu. In apricis enim caſtigatur vbertas illa. Ἐναντίως δέ. Contrariam Euboicæ nucis naturam in opaco. Οὐ μικρὸν δέ. Quod alibi μέγα, μέγιστον, ἄκρον. Haud parum referre, quem ad ventum vergant loca. Hoc & in Hiſtoriis, & ſuprà ſatis. Hic iterum in communi. ἄμεινον: toties dictum. Ratio. Quia talibus locis pabula meliora beſtiis, ſuccus arboribus pręſtantior à terra ſummittitur. Non autem εὐδιάπνευστον, ſuprà dicebat προσήνεμον, vētorum violentiæ obnoxia. Vt τὸ εὖ, quemadmodum alibi dicebamus, ſignificet temperationem. In ventoſis autem mites arbores affligantur: neque aſſurgunt, ſed humilitatem complent brachiorum frequentia. Ipſe verò etiam in fruticés ait degenerare, κολούεσθαι διὰ τὰς πληγάς. Propter collisiones defraudantur iuſtæ ſpeciei proceritatis. κολούεσθαι fortaſſe dicit mutilas, Latinè ad verbum, truncas. Vnde multi caules, id eſt brachia. Ἔνια δέ. Non ſolùm hæc eſt pars narrationis, ſed etiam veluti probatio quædam ſuperiorum. Nam ſi agreſtes quas ibi natura ſponte produxit atque collocauit, nequeunt [fru]ctum perficere: quid fiet delicatioribus & ad-

A uenis? Quas inter etiam Euboicam agnoſcit: cuius opus non excedit florem, in quo fructus ſpem indicatam modò fallat. Τὰ δ' ἐν ὑπηνέμοις. Quatuor ergo ponit gradus in nominibus, duos in re. ἄπνουν ἀνήνεμον, idē: ſicuti εὐδιάπνευστον, προσήνεμον. Vt προσήνεμον ſit obiectum ventis: ἄπνουν, ſit vbi ventus tranſmittat. Claudit caput odioſa, ob frequentem inculcationem, ſententia.

Lego ἄκυμον τόπιον, non autem ἄλιμον. Ἐμπύρῳ φυτῷ, dele φυτῷ. de agro nanque loquitur. Et δι' αὐτῶν διίχεται, aſpiratè. Et αὐτὸ ὀρθοῦται, non ὀρθοῦσθαι. Et ἐπιτροφοῦν, non ἐπιπαροῦν. Et ἔχουσιν, non ἔχειν. Et λειμωνίαν, non χειμωνίαν. Et ἐν τῇ μιᾷ θέσει, non ἐν μιᾷ. Et ἡ λεπτόγειος ἀνικητέρα, non ὑγροτέρα. Et ἐναντίως, non ἐναντίων. Et ἀβαθεῖ,

B non ἀβασεῖ.

Theodorus πρότριτα, nudiustertius. Hoc errant multi, vt confundant quæ vſus ſeparauit. Vnum eſt aduerbium, hodie, quod præſentém loquenti deſignat diem. Dies qui præceſſerit hodiernum, heſternus dicitur: cuius nota eſt aduerbium heri. Alter ab hodierno, qui ante ceſſit heſternum, denotatur per hanc vocem nudiuſtertius. Dies ſequuturus hodiernum, nominabitur craſtinus: & ſignificatur per aduerbium cras. Ille qui poſt hunc accedet, appellabitur perēdinus, ab aduerbio perendie. Hi dies iſtæc nominibus ſemper dirigunt loquentis orationem, aut ad ipſum aut ad alium. Hodie feci, feciſti, fecit. Et ſemper

C ab ipſo pendent ita vt cætera omnia dicantur, nōniſi vbi poſſumus dicere hodie. Itaque cùm de tempore alieno loquimur, nunquam dicemus cras aut heri, quia dicere non licet hodie. Sed vbi vſurpamus aut intelligimus aduerbium tunc: dies pręcedens non eſt heſternus, ſed pridianus: neque ſequens eſt craſtinus, ſed dicimus poſtridie. Quare cùm agricolæ non facere iuberētur à Theophraſto ſcrobes, tertio antequam ſcriberet die, ſed tertio antequam arbores immitterent, non potuit dicere nudiuſtertius. Denique præceptum eſt de opere futuro: tanto minus eo potuit vti. Hæc doct[us] quiſpiam ſtomachabitur: at ei non hęc ſcribimus, ſed Theodoro: qui ſi reuiuiſcat, vt erat animo candidiſſimo, planè profiteatur me hac in parte gratiam apud ſeſe iniiſſe. Τὸ ἀφίμενον τῆς εὐτροφίας.

D Stolonem plantæ. Quid ſi non ſit ſtolo, ſed ramus aut planta perfecta, quæ transferatur? Sanè ἀφίμενον, ſtipes. Χαράδρας, faucibus torrentis. Imò verò alueo. Neque refert à faucibúsne, ſummóve, medióve petas. Ὀρθίας, erectæ. peſſimé. Erectum eſt, cuius ſummum imò imminet, aut ad perpendiculum, aut non multo ſecus.

Ἐντόπιον. Theodorus omiſit. Μοχθηρόν, vitiatum. Imò vitioſum. Et dixit Theodorus terream, pro terra. Τρόχμαλος. lapis rotundus ac minutus. παρὰ τὴν τραχύτητα καὶ τὴν ὁμαλότητα. Glarea.

Τὸ ὕδωρ δέχεται, tranſmittit. Accipit & tranſmittit. Οὐδενὸς ἔλαττον, nullo inferius. Duriuſculé. Nulli cedit præcepto præſtantia & vtilitate.

Ἀνωμαλεῖς, diſpares & incomptæ. Ambitioſè admodum. Ἔνικμος, humefactus. non bené.

τὸ

τὸ ἴδιον denotat proprium affectum, non aliunde inhærentem. Εὔπνουν, ſpiritus placidi. Promouit ſpiritum ad venti ſignificationem: quia dicim° ventum ſpirare. duriuſculè. Περιελούμενον, inquietum. non rectè. Neque rectè verbum perſequitur. Κολοῦσι, detortæ. Nos mutilas interpretati ſumus. Truncatę: vt nihil aliud quàm caudices videantur.

CAPVT IX.

Noni capitis argumentum. Pro arborum natura, earum ſtatuenda interualla: vt quæ amant opaca, crebriores: quæ inſolationes, rariores.

TAΣ δὲ μανότητας Hactenus declarauit arborum habitudines, quæ terræ qualitates reſpiciunt: vt ſolum commodum eligeretur. Electus locus quomodo parandus ad ſationem. Nunc arborum ſecundùm ſitus ratione & modum mutuos declarat reſpectus. De interuallis ergo loquitur. μανότητα, hic non partium in toto, ſed totorum inter ſe ſitum longinquum intelligit. Is eſt, in ſumma, viciniæ modus, cuiuſcunque arboris, in quácunque terra. Ergo in hoc opere non tam locorum quærere naturam, quàm ipſarum arborum tum concretiones, tum affectus. Vt quæ ſolem requirunt, apertiores ſint mutuis diſtantiis: quæ vmbris gaudent, mutua opacatione illas conſequuntur. Ita quibus radices longiores, maioribus interuallis diſponantur. Plus enim capiunt loci. Quæ breuiores habent, eas vicinia non fatigat. Satis enim ſuppeditatur alimenti modicis limitibus. Φιλόσκια δὲ Quarum fructus ſicciores atque nucleoſi, vt Punicæ & Myrti, repetit hic eſſe opacitatis amatrices. Alia ratio in Lauro, finis idem. Raritas texturæ, ariditas, radicū breuitas. Τῶν μὲν γὰρ καρπῶν. Rationem reddit prioris naturæ, quare gaudeat vmbroſis Punica. Quia fructus ſi pluſculum ſolis excipiat, tantundem accipiat iniuriæ: quantum caloris exceſſus. Στρυφνὸς, noxæ modus. Aſperum fieri Mirum verò cuipiam videri queat: ſi fiat acerbitas à ſole. Sic enim calorem habuerit pro cauſa. Quod Galeni ſententiæ aduerſatur: & in publicis naturæ monumentis manifeſtum eſt. Quippe in noſtrati cęlo mitiores fructus fieri beneficio ſolis: in Septétrione verò ceraſa eſſe acidiſſima, quia ſolis opere careant. dicendum: in materia ſicciore, non eſſe calori tractabilem ſuccum: ſed terreum illud etiamnum magis fieri terreum. A calore igitur non fit acerbitas, ſed à terreſtreitate, quam calor facit: illam autem ſequitur acerbitas tanquam accidens. Alia verò claſſis (Laurus & eiuſmodi rara) propter imbecillitatem præſidio opus habent aduerſus & æſtum & gelu προβολῆς Hoc & ſuprá.

Οὐκ ἐπέχει γάρ. Tacitę reſpondet obiectioni. At radicum propinquitas mutuis offenſis infeſta erit. Complexus enim fit concurrentium mutuus. Quare ſuccus fit & minor & deterior. Reſponſio. Non fit, inquit, τοῦτο: quippe radices haud A multum promouent. Eſt πλοκὴ, plexus. Sic enim ciſtam dicunt. Sic mox αὐτὴ ῥίζα. βραχύρριζα, vox felix. Καίτοι παραγγέλλουσι ἅπαντα. Præcipiunt. Omnes arbores diſponi magnis interuallis. Noſtrates tricenûm pedum, quaſi iuſtum interuallum ſtatuunt. Subdit incommoda crebritatis. Complexus radicum atque complicatio. Ipſum incommodum ἀναυξῆ. Cauſa, περιφιλάττον, vna altera ἀποκλείοντα τοῦ πνεύματος. Vbique multum tribuit innato calori: ſuffocari ergo mutua ſtrangulatione. Modus: ſpiritum intercludi. Quare à ſtipite excludi, ἀποκλειόμενα. Hoc erat præceptum ex quorundam cõſuetudine, etiam illorum appoſitis rationibus. Nunc iam caſtigabit eum ambitum huius legis, quaſi nimis vniuerſalem: quia dicebat ἅπαντα. Ait B ergo. Οὐ μὴν ἀλλ' ὀρθῶς γε λέγουσιν. Vera, inquit, profitentur, modò abſit illud vniuerſale, ἅπαντα. Hoc eſt quod volebat, διαιρετέον, ſcilicet ex ſuprà ſcripta diligentia, vbi de ſicciotibus & aliis loquebamur. Χρὴ δὲ. Altera capitis pars, in qua etiam locorum habendam monet rationem. quia ſuprà dicebat, οὐχ οὕτω πρὸς τὸν τόπον. Non adeò: ergo aliquid. Anteferebat enim eam ſpectionem, quæ pertineret ad arborum naturam ei quæ verſatetur circa locorum conſiderationem. Loca quomodo ſint conſideranda, hoc hic agit. διαστάσεις, intercapedines, ſpatia. Ἐγγυτέρω τοὺς ὀρεινούς. in montanis propinquiores. Et quia videbatur loci ratio repugnare: repugnat verò ſi ad alimenti minorem copiam reſpicias: apponit cauſam quæ C reſpondet ſuperioribus. Supra dicebat, τὰ βαθύρριζα πυκνοτέρως. hic, ἐν ὄρεσι βραχύτεραι αἱ ῥίζαι. Si radicis breuitas admittit viciniam: & in montanis radices breuiores: ſequitur illa concluſio. Addit præterea quod item cõſentiat cum ſuperioribus. In Punica iuuabant vmbræ mutuæ vicinarum comis: item hic ait montanis arboribus eſſe ramos minus fuſos.

Theodorus μὲν μακρόρριζα, breuiſtirpia. Ambitio hæc illi dedit ignaris Græcarum literarum. At Philoſopho cauendum ab ancipiti voce, tanquam à ſcopulo. Stirps primo ſignificatu ſtipitē ſignificauit. Etiam nunc vtuntur Thuſci. Græca eſt origo στέμφος. Vſus poſtea dedit: fit etiam ab radice, vt eſt apud Poetam & Ciceronem. Cùm ergo dicit breuiſtirpia: neſcias verò vergat: iſtne D βραχύρριζα, an βραχύπρεμνα. Malim viginti verbis Græcum vnum verbum explicare, quàm Græci vnius imitatione opus habere duum verbulorum explicatione. προβολὴν, protectum. Protectūm ſignificat Obiectum. Οὐκ ἀνέχει τῇ ποτὲ nullus mutuus radicum decurſus. Neutiquàm exprimit illam complicationem. Addit etiam peius, Nullus implexas rixatáſue improbus infeſtat. Sanè rixatur oratio. Nullę radicum mutuis complicationibus inter ſe moleſtę ſunt. Συμπλέκεσθαι ſerpant inter ſe. Non expreſſit. Χρὴ, non dedecet. Imò opus eſt. longè maius quàm πρέπει.

CAPVT X.

Decimi capitis argumentum. Nouellas arbores ventis firma-

eas permittere vt conualeſcant neque putare quoad ſtabiliantur. A adepta, ferro laceſſantur: λωβῶνται μᾶλλον: potius lędentur. Quorsum ſpectat illud μᾶλλον? An eſt comparatio operę cum ceſſatione. id eſt plus lędentur, quàm ſi relinquantur. An noxæ cum vtilitate? Id eſt plus lædentur, quàm iuuabuntur. An detrimenti cum imbecillitate? id eſt quia ſunt ἀσθενῆ, μᾶλλον λωβίζονται. τὸ μᾶλλον poteſt hæc omnia ſignificare. In prima ſententia ſignificabit, potius. in ſecunda, plus. in tertia, magis ac porrò. Ἐὰν δὲ ὀῤῥιζωμένου. At radice perfectionem adepta & ſecura de offenſione, neque ipſe lędetur ſtipes, & acceptum alimentum ramis diſtribuet, qui relicti fuerint. Et ſibi ſatis erit & ſufficiet quantum debetur ramis.

APAN διφυτόν. Elegit ſedes arboribus. Commodiores eis fecit. Statuendi modos docuit. Habemus itaque iam ſtantem arborem, cui deinceps ſit conſulendum. Videndum ergo quibus præſidiis firmanda ſit: quémadmodum videbamus: quibus opibus inſtituebatur apparatus. Itaque de euratura nunc agit. Primùm de putatione: tum de aliis. Operam partitur ab ætate arborum. A nouellis abſtinendum, quoad conualeſcant; atque ibi tum reddemus rationes, nempe in ſequenti capite. Conſtitutis verò, putationis curam adhibendam. Id quo fiat modo, præſenti capite expedietur, non quidem minutis (B) præceptis (id enim agricolæ eſt) ſed generalibus, quæ accipiat agricola poſtea ad exequendum. His explicatis ſequenti capite declarabit commodum tempus ad hanc operam. Ἐκβλαστῇ. Cùm primùm dabit ſpecimen ſuæ ἀντιλήψεως καὶ ζωῆς. Nam conſtitutam eſſe ac viuere, argumento eſt opus ipſum germinandi. Ἀφέντες τὰς ῥαχάς. Nihil τῶν ἄνω tangere. Nanque τὰ κάτω κορμίζονται. Vbi eſt obiectio. Dicit enim, ἵνα ῥιζωθῶσι. Videtur ergo futurum vt radices etiam ſint fortiores, ſi adimantur flagella in quæ ſuccum abſumit. Reſpondendum, nondum confirmatis principiis, nihil ferro tentandum. Radix autem principium eſt. quia ſi ferant putationem: tamen aliud detrimentum haud leue patiuntur. Excreſcunt enim in enormem exilitatem. ῥαχαί, frequentia ſarmentorum. Vnde ῥαχὸς, fruticetum: à fragore qui auditur ea conflictione flagellorum. Sic enim Latina quoque vox hæc à fragore. Εἶθ᾽ ὅταν ἰσχύσῃ Niſi ſcriptum ſit ἰσχύσῃ argutandum eſt. Erit enim verbum hoc illi ſimile verbo, λαμβάνειν, quo ſæpe vtitur: cùm terram arborem, terram prehendit arbor: quæ viciſſitudo eſt declarata per præpoſitionem, cùm dicimus ad hunc eundem vſum, ἀντιλαμβάνειν Igitur vbi validę fuerint: tum ramos putare ſuperiores, pulcherrimis relictis ac maximè idoneis, ἐπιτηδειότατα. τὰ πεφυκότα. Aliàs dixiſſet τῶν πεφυκότων. Κατὰ γὰρ τὰ δένδρα. Hoc enim genus putationis, quo ſuperflua tantùm putantur, quæ vtilia ſunt relinquuntur, neceſſarium eſt in arboribus. (D) Οὐχ᾽ ὥσπερ. Non quemadmodum in aliis conſueuit, quæ totæ cæduntur ad ſoli ſuperficiem. Intelligit fœnum, medicam, hortenſia, vt acetoſam, ſpinachiam. ἰσογεῶν. Felix vox. ἄχρι τῆς γῆς, terra tenus. Latinè etiam dicimus æquare ſolo: vnde æquimelium: quia non iam extat ſuperficies. Dixit τὰ πάντα, ἀντὶ τοῦ τὰ ὅλα. ἐνδέχεται contingit. Voluit dicere εἴωθε. Ἀῤῥίζου γάρ. Nunc rationem reddit quamobrem non ſint nouellæ tentandæ ferro. Omiſſa cauſa, quare plantæ aliæ ſerantur ad terræ vſque ſuperficiem: in arboribus quædam relinquantur. Hæc eſt ratio. Quia ab illis fructus petitur è frondibus, quę melius reparantur nouarum ſucceſſione: in arboribus expectatur è ramis fructus. Rami ergo relinquendi. Itaque ſi prius quàm radix firmitatem ſit

Ἡ δ᾽ ἀναγωγή. Quaſi diſtinxerit ſpecies quaſdam: vt prima ſit φυτεία, ſecunda ἰσογεῶν: nunc adducit tertiam, quam ipſe vocat ἀναγωγὴν, reductionem: alii φυτειῶν παιδείαν: id eſt (plātationum dicit ipſe) inſtitutionem. Eam quid ſit, quaſi definit. σχηματισμὸς καὶ μόρφωσις, figuratio & formatio arborum: quæ continetur duobus cōtrariis, altitudine & humilitate. Hæc ſunt habituum vocabula: tamen quia procedunt ad opera, malim dicere ſublatione & depreſſione: ſignificāt enim actionem. Attollimus maiore attenſionis cura, puta Cupreſſum. Buxum deprimimus ad opera topiaria. Καὶ πλάτει. Quoniam quæ cohibentur ad humilitatem, dilatantur. Proinde craſſos parietes videmus, animalium ſpecies, naues, menſas. Ὡς δ᾽ ἐπὶ τὸ πᾶν φυτάδουσι. Nemo non videt verbum hoc eſſe alieno loco. ἀνάγουσι quadrat (C) imprimis. Cæterùm vocis ſonus tam ab illo diuerſus diſſuadet quicquam temerè innouādum. Vult dicere, coerceri agricolarum cura eas arbores, quæ exultāt in proceritatem: propterea quòd remittunt de facultate fructificandi. Sicut & prælonga hominum corpora, quibus non reſpondet craſſitudinis proportio, ſunt virium infeliciorum. Miſera ſunt principia; miſerè conſit ſuccus ab imbecilla facultate: quæ ſi pro ſe explenda non potuit, minus poterit pro aliis. Πλὴν ὅσα. Excipit eas quæ omnino ſuapte natura tales ſunt: vt Cupreſſus, Palma, Pinus. Sunt enim naturæ quædam tum humilium, tum excelſarum. Nam & ſuprà dicebamus, Abellinam arboreſcentem amittere fœcunditatem. Διὰ πολλοῦ. Quaſi fati(D)gato alimento itineris prolixitate, atque interea intercepto ab iis partibus, quæ ſanè ſunt numeroſæ ad vſum ſuum. Ἀλλὰ δὲ πολυκλαδεῖς. Amoto artis errore, qui erat educendi in altum: apponit modum contrariæ vtilitatis, in ramorum frequentia & germinum. Vt κλάδους, maiores intellexerit ramos: βλαστοὺς, minores appendices. Ἄμα γάρ. Tres oſtendit vtilitates in arbore minus procera. Prima eſt, fœcunditas, εὐκαρπία. Secunda, εὐτρυγησία. Dicit enim εὐτρυγητότερα. Et commodius quoad arborem: non enim perticis laceratur. & minore periculo quoad herum: non enim ſcanſione opus eſt. Tertia, εὐθεραπεία. Ait enim εὐθεραπευτότερα: facilius coluntur. Quippe non magnis ſcalis opus eſt ad putationes. Tum ſi per ramos ſcanditur, rami ſunt iis valentiores quàm in

procera:

procera: tum quia ſuccus in eos vberius partitus, tum quia terrę propiores. Vberior ſuccus, nempe in imo retentus, qui in ſublime abiiſſet: terrę propinquitatem plurimùm facere ad alimenti copiá: etiam ſuprà dicebamus. Ergo & facilius incenditur, & tutius inſidetur. Διὸ ἀφαιρετέον. Ex propoſitis concluſio ad artis opus. Itaque & putandæ, vt ſint depreſſiores: & prohibendum quod prohibet opportunè germinare. Idcirco ſtringuntur Vites omnes, & arbores nouellæ menſe Maio: quia intempeſtiuæ germinationes & pro tempore (præueniũt enim fructum) & pro loco (intercipiunt enim ſuccum.) Serotinæ iiſdem de cauſis ad ſoboles anni futuri relinquuntur. Atque is cultus ab eo vocatur κατάστασις: quia ſta ũ quaſi creat arboribus. Sæpe ſuprà συνιστάναι & καθιστάναι. Neque differt ab ea opera quæ perfectis impenditur arboribus, ſanè eodem fine: in adoleſcẽtibus, vt perficiantur: in adultis, ne deficiantur. Proinde & ſuccus domitus, vt toties dictum eſt, & intra mediocritatis certos cancellos cohibetur: & vis augetur in arctiorem coacta gyrum. Sic ſumpſius ſtipatrix fit. Ο'μοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τελείων. Atque ita introducit materiam putationis arborum perfectarum. Κοινοτάτη μὲν οὖν. Cùm omnium arborum interſit putatio, potiſſimùm ea Vitis opus habet. Vt hic κοινοτάτη, ſit ἰδιαιτάτη. Maximè nanque pertinet ad Vitem. Sed dixit maximè communem, ſcilicet omnibus vinitoribus. Neminem enim eſſe qui non vtatur ea. Cuius rei cauſam dat: quaſi, inquit, ad hoc vrgente natura. Quippe tam fœcunda eſt in fructu, tam exuberans in germinatione: vt ſatis appareat adimendum ei, quod videtur ſuperfluum manifeſtó. Idcirco dixit πάντες γὰρ χρῶνται. Sanè quod in vſu eſt omnium, id eſt maximè commune. Α'μπελουργῶν. Id eſt operam ponunt hanc in Vineis. Sic γεωργία, φυτουργία: alia ratione quàm vulgari. Nanque opus fit in Vite, in terra, in planta. At cùm dicimus χειρουργία non fit opus in manu, ſed à manu. Cùm dicimus αὐτουργὸν, non in ſe facit opus colonus, neque ſeipſo, ſed ipſe. Sic αὐτουργία, ab ipſo. Etiam πειρουργία, aliter. Non enim fit τὸ πεῖρ, ſed videtur, aut tentatur, aut facultas ſola deſignatur. Duo dixit, ἀβλαστεῖν καὶ πολυβλαστεῖν. Τὸ καὶ πολύ. Quorum prius non ſignificat bonitatem & æquabilitatem: vt ἐν τῷ ἀγαθῷ, ſed facilitatem: ſicut ἄβιος apud Præceptorem. Si enim quodcunque edit bonum eſſet, non demeretur amputatione. Nihil bonum quod finem impedit. Omne quidem ens bonum eſt τῷ εἶναι: non autem omne τῷ τέλει. Propterea addidit πολύ. Quia multa facilè germinant, at non multum: nõ egent ergo putatione. Vitis ergo quia & multum & facilè germinat, & opus habet putatione, neque ſpem adimit regerminandi. Τ'ῆς δὲ. Videbatur hic de Vitis putatione præcepta cum aliis communia ſubiicienda Minimè, inquit, hic. De ea nanque exactior cognitio iam eſt apud Autores; ſiue quæ tangat illius germinationem (hoc enim putatio intendit) ſiue quæ ſpectet ad alia: pura frondationem, ablaqueationem, paſtinationem,

A ſtercorationem, pulucrationem: quarum ſumma cùm ſit operoſa, peculiari tractatione fuerit exequenda. Differemus igitur poſt præſentem de arboribus diſceptationem. Excitat autem lectorem ad attentionem: cùm ipſum in ſpem erigit diſciplinæ non vulgaris. Pollicetur enim exactam diligentiam verbo illo διορίζοντες. Νῦν δὲ τὰς τῶν ἄλλων. Nunc autem quod occœpit, proſequitur. Vbi non minus captat animum auditoris, cùm ait operæprecium eſſe doceri, quomodo queant arbores ipſæ κατασταθῆναι. Οὐ μικρόν. Quod exprimebat Poeta diuinis verſibus, *In tenui labor: at tenuis non gloria*. Perſtat in vſu vocis: nam & ſuprà κατάστασιν appellabat. Componere arbores, atque ſtatuere iis conditionibus quæ ad vſum no-

B ſtrum requiruntur. Modus conſtitutionis. Colligere earum vires in vnum, ne effuſæ deleantur aut deprauentur, aut minus ferant. Id fieri tollendo partes, quæ incommodant officiis naturalibus: hoc eſt κακῶς πεφυκότα, infeliciter nata, & ad maleficium: impediunt enim: ἐμποδίζοντα τοὺς καρπούς. At is eſt finis, fructificatio: finis, natura: finem impedientia, præter naturam. Ideo κακῶς πεφυκότα: nata, vt πάρεργα naturæ. Sunt enim quædam non naturalia in natura: tametſi omnia ſunt naturalia in natura. In illis finis impeditur à materiã: & formæ munus ad finem deprauatur. Ideò mox item παρακαίρως πεφυκότα. Quia non ſunt non naturalia ſecundùm formam & materiam, ſed ſunt non na-

C turalia ſecundùm finem. Non ſunt ergo non naturalia ſimpliciter: quippe ſunt in natura & à natura: ſed non ſunt naturalia ad hanc naturam in qua ſunt. Quæ obnaſcuntur ſarmenta ante fructum, importuna ſunt: quæ poſt fructum, non defraudant fructum iam præteritum: & vtilia ſunt ad futurum aliquid, vel quod ſit fructus, vel quod ſit propagatio, vel alium ad vſum, ignem, corbes, ſæpes, crates. Quæ ſiquid ſuperflui ſecum habent, reciditur. Quod eorum eſt reliquum, ad fructum aptum ſit. Ε'μποδίζει γάρ. Non ſolùm non ſola hæc impediunt, videlicet τὰ κακῶς πεφυκότα, ſed etiam τὰ ἀπεστραμμένα, id eſt aridæ partes quæ ſanis appenſæ ſunt. De iis enim etiam mox. Μεταπίπτειν. Optimum verbum. Auertere naturam à ger-

D minatione, & eam transferre in ſtipitem: vnde, quò opus ſit, poſtea proficiſcantur. Ε'υκεχές. Scita metaphora. Videtur alimenti quædam quaſi deriuatio. Rectiſsimè ὀχετεία. Quia eſt alueus venarum, vt in riuis: & riuos ſanguinis habemus apud Sophoclem. Proinde quemadmodum obſtructo vno alueo, aquæ refluunt ad alium: ſic abſciſſo ramo ſuccus remanebit: ibi is qui prodire cœperat, aliorſum diſpergetur. Ita μεταπίπτειν, non à germine ablatum quod in germine eſt, ſed quod in eo futurum erat. Non eſt propriè tranſlatio, ſed auerſio, ἀποχέτευσις. Ο'ποι ἄν ἄγῃ τις. Quò quáve quis deduxerit aut reduxerit. Ρ'εῖ. Perſtat in metaphora. Τοῦτο δὲ. Hoc, inquit, id eſt luxus iſte, atque exuberãtia euenit: quia partes eius omnes optima ſunt habitudine. Ideo quotannis de integro germinat. Τὸ αἴτιον, ἐν τῷ

σεσοπ-θλακάμι, deſignat tempus additum anno præterito. Τὸ ἐπ, denotat materiam additam germinationis. Ε᾽ πὶ ἔτι γί πε. Adhuc confirmat. In meliorem vſum reduci ſuccum, ſuperfluis ſublatis, hoc argumento. Siquis ſuperiores amputet partes: abibit in radices alimentum: vnde creſcant. Ω῾ς ἐν συναιρεῖ ϑῆναι. Quamobrem partes ipſæ tum confundentur, ſanè verò. Nam ſi alimentum ſuperioribus acceſſurum erat, nec acceſſit: decedet in radicem. Itaque quod erat in cacumen impendendum, depēſum eſt in radicem. Hoc eſt quod appellat συνάγεσϑαι. Dixit χωρία, ἀντὶ τοῦ μέρη, quia continent ſuccos: χωρεῖ. Quapropter materiam vocauit Plato χώραν: quia eadem παραδέχεται. Καὶ τέλος ἀναυξῆ. Tandem itaque defraudata ſuperiora, pumila remanent ac defecta.

Ο᾽ σε γὰρ ἤδη. Dicat aliquis, ſi non ſubit hodie alimentum propter vulnus, aut cras: at tandem ſubibit. Itaque non erunt ἀναυξῆ, niſi nunc. Reſpondet. Fiet iam natura quædam quæ radicibus ſolis cōſulat, ſuperiora non curet. Ideo dixit χρονιζόντων, diuturna conſuetudine. Η᾽ μὲν οὖν ἄμπελος. Comparatio Vitis cum cæteris. Reliquas non egere quotannis putatione: Vitem egere διὰ τὸ αὔξειν. Reſpondet illis ſuperioribus, ἀβλαστεῖ καὶ πολυβλαστία: & illis, τῶν μέρων ἀεργα πέφυκε. Τὰ δ᾽ ἄλλα. Arbores aliæ non item: ſed quædam alternis: nonnullæ quarto quoque anno. Οὐδὲν γὰρ οὕτω. Nullam arborem æquare Vitis facilitatem ad creſcendum. Vbique dicit, humidiſſimam ac fœcundiſſimam. Ε᾽ πεὶ εἰ γέ τι. Probat κύκλῳ, id eſt reciproco epicheremate alterum per alterum. Eget Vitis putatione: quia facilè creſcit: aliarum nulla tam creſcit: nam ſi creſceret, egeret putatione. Α῾ μὰ τῶν ὑγρῶν περίεργον. Signatiſſima verba. τὸ περίεργον, eſt effectus. res quæ ſuperat opus. τὸ ὑγρὸν, eſt cauſa. Humor enim multus multi operis materia eſt. Α῎μα δὲ ἡ ἔλλειψις. Hiſce verbis videbatur ſuperſedere potuiſſe. Non enim Vitis excuſatur à nocumento cùm putatur: quia noceatur arboribus putatione. Nam ſi arbores laborant cùm putantur, etiam Vitem cùm putatur, laborare par eſt. Ergo ſi quotannis ne laborēt arbores, quotannis non putantur: item ne quotannis laboret Vitis, quotannis non erit putanda. Dicendum, non propter hanc comparationem adducta verba illa, ſed ad pręceptionem: vt quid in putatione ſeruandum ſit, cognoſcatur. Igitur loco vocis illius ἅμα, dicet δεῖ. Quoniam amputatæ laborant arbores de vulnere: idcirco ſtatim ſtercus rentur adiiciendum. Καὶ τὴν ἄλλην. Alium cultum, puta rigationem. Ο῞πως ἐπαναλάβωσι. Vt maleficio medeantur alimenti inſtauratione. Vt reponatur aliquid eius loco quod ablatum eſt ἐπανάληψις, Medicorū vox: cùm defuncta morbis corpora inſtaurantur atque redintegrantur cibo. Cæterùm alius rhythmus hîc orationis. Non enim ex vſitata dicendi ratione ἐπαναλαμβάνουσι τὴν κακοπάϑειαν, ſed τὴν ἕξιν. Non redintegrant maleficium, ſed poſt damnum alimento recreantur. Α᾽ λλὰ μόνον. Quare parcius vtendum pu-

A tationibus: quibus virentes aut alioqui viuæ partes auferuntur: idque certis anni temporibus. Nā quæ partes aridæ ſunt in arboribus, eæ perpetuis quotidianiſve operis demendæ ſunt. Quia iis ablatis non læduntur: non enim ſunt amplius partes naturales, ſed μαϑηματικῶς tantùm. Ramus enim ſemiaridus, & ex altera ſemiſſe viridis non eſt vnum phyſicum, ſed ſolis dimenſionibus vnum. quin ne materia quidem eadem. Quòcirca doctiſſimæ tanquam appendices, non tanquam partes, tum hîc, tum ſuprà vocauit προσπεφυκυίας, hærentia & impedientia nutritionem. Aſſuenda erat cauſa quare impediant. Sanè haud ſuggunt, vt illæ aliæ κακῶς πεφυκότες: non enim viuunt. Non intercipiunt aut obſtruunt, quia in extremis ſunt.

B Quid igitur? Prohibent internam, ventilationem liberiorem ſpiritus innati: cuius rationem haberi oportere toties diximus. Prohibent autem illam tranſpirationem: quoniam ſunt obiectæ meatibus qui eò pertinent. Ε᾽ γδὲ τῇ διακαϑάρσει. Poſt neceſſitatem atque vtilitatem putationis declaratam, quæ eſt actio agricolæ, declarat paſſionem quæ fit in materia. Igitur enumerat partes eas quæ ſunt auferendæ: quarum aliquas iam dictas repetit, quaſi per epilogum: aliquas iam dictis addit ad doctrinæ perfectionem. τὰ μὲν ξύρματα. Ex quibus neque officii, neque ſpecie fructus repræſentatur. Τὰ ἀφαιρεῖται τῶν ἄλλων τὴν αὔξησιν. Quas ſuprà nominabat ἐμποδίζοντα. Tertio loco, ὅσα διαπέφυκεν. quæ ſeſe importuno ſitu im-

C miſcuerint legitimæ germinationi. Hoc enim ſignificat hîc τὸ διὰ, quod τὸ μετά. Hoc diſcimus ex Varrone & Columella, in Vineis: vbi etiam pampinis ab officio aut maleficio nomina indiderunt: focanei, fructuarii, & eiuſmodi. Et addit rationem quæ ſuadeat hæc tollenda, ἐν τοῖς γὰρ ὄζοις. Quia oportet germina foras erumpere: operæ eſt, occupata ab inutilibus loca quaſi euerrere. Quarto loco, τὰ πυκνά. Quæ conferta ſunt. Non enim ſignificat denſitatem partium in corporibus, ſed totorum frequentiam. Sicut Horatius dixit, vulgus denſum humeris. Quod explicat ſtatim illis, ἀλλήλοις ἐπιβάλλοντα. Quæ inter ſe aliis aliæ imponunt: imminent: manus iniiciunt. ἐπιβάλλειν, verbum militare, aggredi, facere impreſsionē. Quarto loco, ὅσα τὴν ἔκφυσιν. Quæ ex mediis erumpunt.

D Non enim legitimo è loco prodeunt. Quippe non è ſtipite, ſicut illę hactenus memoratæ, ſed ab ramorum lateribus. Sunt illæ partes totius: ſunt hę partes partium, quæ non permittunt alimentū ad rami partes vlteriores peruenire. Itaque & ipſę miſerę ſunt, & iis quę porrò ſunt, miſerias creant: & auferunt ab inferioribus exuggendo, quantum eſſet à primariis relictum, ſi non prodiiſſent ipſæ. Πάντα γάρ. Ratio vniuerſalis. Omnes enim eæ tum ſolem, tum ſpiritum auferunt. Spiritum ſanè exhauriunt internum, & externas prohibent ventilationes, quas ſuprà neceſſarias eſſe dicebamus: vnde & ſuprà, & infrà, & nunc διαπνοὴν celebramus illam. Nec minus auertunt ſolem. Nominauit autem ſpiritus, non ſuccum, quia ſuc-

A ci pars eſt excellētiſſima ſpiritus. Itaq; ἄλυπον. Pro ſole verò, σείριον: ſicut & alibi. Notabis verbũ actiuè ἀφαιρούμενα, ἀφαιρεῖται. Et aduerbium ἀφαιρετέον. Non pro eo quod eſt ἀφαιρετέον: ſed diſtinguenda ἀπὸ τῶν καρπιμῶν, τὰ μὲν κάρπιμα.

Διὸ καὶ οὐ καλῶς. Ex vſu agricolarum docet σειρόλιον eſſe debere. Plana ſunt omnia. ῥυθμίζοντες, diſponentes. Sic & Ariſtoteles: æs antequam ſtatua fiat, ἄῤῥυθμον dicit.

Lego ἐκριζωθῆναι, non ἐάν. Et λωβήσεται, non ωδήσεται. Et muto φυτόν: ſed in quid, ignoro. Et ἀκαρπότερα γὰρ γίνεται διά. Et ἀνάγκη, non ἀνάγκη. Et συνῶς, non ὁμοίως.

Theodorus ἴσχων, tenuerit. Verbum agricolis Græcis familiare, Latinis auribus ferendũ pro materia. Ἰσχίον. Theodorus non expreſſit. Reſecari tantùm dixit. Ἐῤῥιζωμένου. Cùm radices vireſque aperit. Ambitioſè: neque planè neque plenè: niſi ſcriptum reliquerit ceperit.

B Ἀναγωγὴ, educatio. Reductio potiùs. Φυτῶν παιδεία, plantarum eruditio. Plantationũ ſonat Græca vox. Φυτεύειν, compeſcenda. Ita ſubſtituit aliud. Τὰ ψιλὰ καὶ ὀρθὰ καὶ ξυλώδη, quæ apta ſint excelſa conſiſtere. Minus expreſſit Græcę orationis efficaciam. Quę arbores & natura ſua proceræ ſũt, & vt ita ſint, id quoq; ab arte exigũt. Quaſi etiam nobis vel inuitis, vel aliud agentibus ipſæ ſeſe erigãt in proceritatẽ. Id quod viuuetũt nobis. Nouella Cupreſſus forte quadã cacumen amiſerat: eius in locum proximus ramus ita ſeſe ſpontè C ſubſtituit, vt cacumen ipſum ſemper fuiſſe videatur. Πολυκλάδη, ramis ſcateant. Duriſſima trãſlatio. Laſciuit ita ſæpe Theodorus: vt & mox de germinibus, excurrunt. Κοινότατα, publicum. vulgatũ. Aliud enim eſt publicè, id eſt palã in ore populi: aliud vulgò, id eſt abs quiuis fit. Κατεσκευάσθαι πως τὰ εἴδη. Scitè ſpecies condidiſſe. Non potuit peiús. Vnus ſolus artifex condit ſpecies, Deus. At agricola acceptaẽ naturę claſſib[9] indiuidua fouet: & quia ſunt materialia, materiam quoad opus eſt & licet, corrigit. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀποστρεφόμενα, ſed & quędam remota. Hiſce ex verbis quis elici queat ſenſus, ſanè me latet. Quid enim hìc ſit remotũ? Appendentia. Satis in Commentario. Quid alibi ſignificet, ibi videbitur. Μεταπεσεῖν, reuocare. Senſus optimus ad priſtinum ſtatum, ex quo diſceſſere atque abiere εἰς τὸ περίεργον. Καὶ ταῦτα αὔξει. D Theodorus addidit tantũ. Ἄριστα πέφυκε. ſolertiſſimè conſtant. peſsimé. Quæ nanque hìc ſolertia in quibus arte factum eſt nihil. Et aliud eſt conſtare aliud πεφυκέναι. Quia naturalis eis habitudo eſt optima, nihil opus habent arte. Συμπεφύρθαι τὰ χωρία, vt loca radicibus impleantur ac perhorreſcãt. Verbum hoc poſtremum hìc futile. Verbum autem impleantur, nõ habet hìc locum. Fortaſſe verò ſcriptum reliquit, συμπεφύρθαι. Et τὰ χωρία, non ſignificabit partes (vti dicebam[9]) ſed radicũ loca tota complicationum anfractibus occupari. Atque ita omnino ſentiendum videtur. Διὰ τετραετίας, quadriennis póſt. Satis cum periculo peregrinitatis. Quarto quoque anno. Ἐπεὶ εἴ γε τοιαῦτα εἴη,

A δεῖ τὴν ἀναφαιρεῖν ἀπὸ τῆς ὑγρῶν περίεργον. Theodorus longè aliter atque nos. Siquid tamen eiuſmodi ſit, tantundem deſiderat. Recidere partem eius humidi, ſuperuacuum eſt. Imò eſt operæ precium auferre, quod eſt præter opus naturæ περίεργον, ſuperfluum ipſius humiditatis. Atque hoc eſt quod deſiderant præhumidæ Vites: æquè item deſiderarent arbores aliæ, ſi eſſent æquè humidæ. Ἑλκώσει, vlcere. Hoc & ſuprà caſtigauimus.

CAPVT XI.

XI. capitis argumentum. Putandum poſt Pleiades, & quare: extra vnam Ficum. Modus non idem omnibus, neque inſtrumenta eadem.

B ΕΤΙ ΕΙ' δ' ἐπίπονος. Primo loco demonſtrauit neceſſariam putationis vtilitatem. Poſtea docuit communi ratione, quæ auferenda. Nunc demonſtrabit quando fuerit tempeſtiuum. Hoc facit prima parte capitis. In ſecũda longè aliam ab hac tractat diſceptationem. Quippe modum indicat, videlicet quantum cuique auferendum. In tertia docet, quibus inſtrumentis. Itaque tria ſunt in hoc vno capite capita, in vnum hunc gyrum propter breuitatem coniecta. Prima pars tres naturas narrat: vnam communiorem: quibus aſſignat putationis tempus ſub Autumno. Vnam earum quæ ſerò fructificant. Iis pro rata tempus ab illo differẽdum iubet. Vnam C Ficus peculiarem: cui Vernum tempus deſtinat: atque horum omnium cauſas adiungit. Ac primũ, quare poſt Pleiades. Quia tum arbor valentiſſima: fructus enim edidit. Videatur tamẽ cuipiam minus valida, tantis exhauſta ſuccis, tot operibus defuncta, germinandi, fructificandi. Haud ita eſt. Prius enim laborauit ad ſuum munus perficiendũ. Nunc cura illa depoſita ſeipſa fruitur tota. Itaque validum eſſe par eſt. Tunc ergo putandum: quia putationis (vti ſuprà dicebamus) grauis moleſtia eſt. Quocirca eo eſt exercẽda tempore, cùm ferre poteſt leuius. Ordinantur hunc ad modum cauſæ. Arbor debilis. Putatio moleſta. Moleſta propter plagam. Solutio continui præter naturam. Debilia non ſunt porrò amplius debilitanda. Ex hiſce poſtea concludemus contrarium per cõtraria, ad putationis tempus eligendum. Κατα- D νενωκότα. Ergo exucta & imbecilliora non. Tum quia iam non eget amplius ad opus ſucco: ſuccus ſubtrahi poteſt, tum quia otioſa & ſibi ſoli cauẽs. Idcirco dicit ὥσπερ διαδιδόναι ἄλλην μᾶλλον. Quæ nihil habeat præterea quod agat. Non enim præ ſe tulit alium in alio flore fructum. Τὰ δ' ὀψικαρπότερα. Quia ſtatuit attonſionis præcepta poſtquam fructum depoſuerint: quędã verò poſt Pleiadẽ maturant fructũ, vt Zizipha, Olea, ad eã normã diriguntur, vt lectis fructibus tõdeãtur. Propterea dixit κατὰ λόγον. Ἴδιον δὲ ἡ συκῆς. Non eſt tam proprium Ficus, quin Vitibus quoque ſit cõmune: magnam enim partẽ Februario putamus Vineæ hìc. Sola, inquit, Ficus putatur ante germinationẽ.

in Græcia fortaſſe. Haſce deinde cauſas affert. Prima eſt, quòd à vulnere faciliùs atque celeriùs conualeſcunt. εὐσύμφυτος. Vulnus facilè coit in cicatricem. Δεῖ δὲ εὐθὺς ἀφαιρεῖν. Hic verbum hoc importunum eſt. Properare. Quin differre oportet, ſed accepit ἀντὶ τοῦ ταχέως, σπεύδειν. Adiūgit cauſam huiuſce obſeruationis. Quia ſi non coaleſcāt extrema & obducantur, putreſcit arbor induente ſeſe humore in hiantes meatus. Idcirco Ficus cū rara ſit concretione atque imbecilla, multa pateretur per autumnum. Quare non dixit per hyemem? Quia præuenit autumn⁹ maleficio: propior enim recentem plagam occupat. Ξηρότερος. Cauſa quare non coaleſcat vulnus. Quia ſicca tempeſtas illa: plagæ hiatus non implentur, niſi ſucco ſuppeditato. At deeſt ſuccus. Cùm à raritate duceret hoc argumentum, meminiſſe oportebat eum Vitis quæ multo eſt quàm Ficus rarior. Id quod tum pondere, tum inſpectione, tum ipſis è carbonibus deprehēdes. Viticeo carbone nihil vietum magis. Hoc igitur malum ab ſiccitate: aliud ab humore: putreſcit enim ſi imbres frequentarint autumnū. Itaque vndique parata pernicies. Ideo περιρρέοντος τοῦ ὕδατος dixit. Imò ἐπιρρέοντος καὶ εἰσδύοντος. Addit deinde etiā quod quærebamus, hyemis ſuperuentum. Τοῦτο μὲν ἴδιον. Dixítne hoc proprium Ficus propter temp⁹ putationis, an propter haſce læſiones? vtrunque. Putatur enim tunc, vt vitentur hæ noxæ. Illud hic etiam videndum. Cùm alibi Ficū dixerit humidiſſimum: quomodo non ſatis ex ſe habeat interni ſucci ad vulneris conſolidationem, etiam ſi aer nihil apponat de ſuo. An raritas admittit æſtuoſi temporis affectum? An (quemadmodū innuebamus) hæc cauſa non eſt: eſſet enim etiam in Vite: quin Vitis quæ tum putatur, amittit hyemis vi nonnihil ex ſummo flagro. Quamobrem minus recidunt. Atque adeò vt vnum ex oculis, ita vocant turgentem gemmā, tanquam pro perdito relinquant. Οὐκ ἔστι δέ. Altera capitis pars de modo. Non eadem quantitas in omnibus reciſę partis: ſanè præceptum populare. Habitioribus enim plus demendū: ſiquidem totius operis ſumma eſt ad caſtigandam nimis bonam habitudinem. Πλείονος δὲ μᾶλλον. Quæ plus egent, plus ferant operæ.

Δεῖ δὲ ἀβλαστοῦντα πολλοῖς γεγονότα. Moroſa phraſis. Intelligitur enim βλαστήσεως πολλῆς. Luxuria Myrti, Oleæ, Punicæ, ferro compeſcenda: atque adeò vt quanto pauciora relinquentur illis, tanto illa dabūt plura. Quare? quia ſunt πυκνόβλαστα: natura ſua frequentantur, ſtipata germinatione. Adhæc facilè exareſcunt: quare amputanda. Exareſcere autem propter gracilitatem λεπτόβλαστα. Ergo reciſis craſſeſcunt, nēpe retento ſucco. Suprà etiam ξυλώδη vocabat. παραυαινόμενα, obareſcentia. τὸ παρὰ, obiter. Διὸ καὶ φρυγανικώτατα, ſunt fruticoſiſſimæ. At nequeunt ſimul eſſe & craſſę & fruticoſæ. Dixit φρυγανώδη ſiquis intueatur. Nā certò arborea eſt eis natura, non autem fruticis. Facies tamen fruticis eſt. At quare gracilia obareſcunt? Propterea quòd parum habent ſucci. χρὴ δὲ ... Tertium huius capitis capitulum, de in-

A ſtrumentis. Malum & Pyrum enumerat, quibus aut ferro leuiſsimè, aut manu detrahēda ſuperflua. Ratio. Siccitas & corticis tenuitas. Eo læſo facilè patiuntur: neque facilè patiuntur cicatrices, quia ſiccæ. Cæterùm oratio turbulenta. Χρὴ δὲ καὶ ὅσα πρὸς τὰς τομὰς ἀσθενῆ. Quid χρὴ? Subinfert, διὸ τὸ τοιοῦτο τούτων. Vt ſit χρὴ ἀφαιρεῖν, ὅσα ἀσθενῆ, διὰ τὴν ἀσθένειαν. Hoc præceptum etiam ſuprá. Ideo dicit ὡς ἐλαφρότατα. Atticiſsimus, κινδυνεύει ἅμα τῷ πόνῳ διὰ τὸν πόνον. Id eſt διὰ τὸν πόνον ἀπὸ τῆς ἑλκώσεως. οὐ γὰρ τῆς ἑλκώσεως πόνος, ἀλλ' ὁ τοῦ πόνου κίνδυνος. Εἰ γὰρ καὶ ἡ ῥίζα. Comparatio. Si radix patitur ligone tacta, quanto magis ramus cæſus? Tres ponit euentus. χείρω γίνεται. Is gradus primus noxæ. νοσεῖ, plus eſt. ἀφανίζεται, vltimum malorum. Verbum deeſt ἀπὸ τοῦ ἀ-

B ναλόγου, ſcilicet συμβαίνειν. Ἐν τοῖς μὴ δυναμένοις. quæ ferre nequeunt putationem. ſcilicet aut ſimpliciter natura ſua, aut in tempore: idque duobus modis, vel ætatis, vt nouellæ: vel anni, vt de Ficu dicebat: aut non tantùm, vt ſimpliciores: aut non ſic, vt Pyrus falcula hebetiore.

Lego καὶ μάλιστα αὐτὰ, aſpiraté. Seipſis ſunt robuſtiora. Et ἐστὶ ἀσθενῆ, non πονεῖ. Et παραυαινόμενα, non παραυξανόμενα.

Theodorus δεδεγμένα, ſuſceperint. Oſtenderint: in flore ſcilicet. Sæpe ſic loquitur. Oſtentare prouentum arbores flore tenus. Εὐσύμφυτος. Coagmentari conſolidarí ve facilè poſſit. Prius verbum ambiguum. Nanque ſi dicas ali-

C quid coagmentari, cum alio intellexeris. Hic Ficus partes vulnere diſſitas coaleſcere. Minus ex verbi huius ratione. Agmen enim plurium eſt: de vulneris labiis non dixerim. Ὑπὸ χειμώνων κακοπαθεῖ. Turbinibus frigoribúſque langueſcit atque moritur. Omiſit τὸ ὅλον: & addidit turbinibus. Hybernis iniuriis malehabetur ac penitus interit. Πρὸς τὰς τομὰς ἀσθενεῖ, plagis infirmitentur. An ita ſcriptum reliquerit, neſcio: cæterùm vt credam, fatalis eius facit audacia.

CAPVT XII.

XII. capitis argumentum. Appendicum ablatione radices fieri profundiores. Auferendas quæ ſtatim ſolo ſubſunt, item aridas.

D ῬΙΖΟΤΟΜΕΙ͂ΤΑΙ δέ. Expedita vniuerſa putandi ratione, in ſubiectis, temporibus, modis, inſtrumētis: reliquum eſt vt videamus an aliis quoque partibus debeatur. & ſanè deberi, tum è ſuperioribus patet (vti dicebamus) radicū luxuria, atq; auiditate arborē defraudari: tū fiet impræſentia manifeſtū hiſce de cauſis. Curandum vt deſcendat radix. Officitur autē eius incremento aliarum radicularū agnatione. Quod ſtudium Vitibus impenditur potiſſimúm. Item ſi quę fibrę ſiccę ſunt, eodem modo impeditur quo in ramis illa ἀποτεμεῖν. Quamobrem vtræque auferendæ. Eſt igitur caput hoc ſuperioris tractationis pars, nec differt niſi ſubiecto. Μετὰ τὴν φυτείαν. Poſtquā pactæ ſunt atque ſtabilitę. Neſcie-

bat

bat quod de Iuglande dicebamus. Antequam deponatur, eam quæ inter alias à latere ſparſas ſeſe demittit radix, abſcindenda eſt. Alioqui in proceritatem luxuriat arbor, neque admodum ramificatur: ſed brachiorum materia penè tota in eum abit. Excitæ igitur lapidem ſupponunt, ne reſumat vires, ſed dilatetur. Ergo hoc conſilio contrà faciunt quàm hîc præcipitur illis verbis, ὅπως κ῀ βάθος ὠθῶνται: vt in profundum vrgeantur. Impellantur, dicit ipſe. At à quo? Seipſas enim agunt. Id eſt animæ vis materiam producit. Καὶ πλείω λαμβάνουσι. Et plus capiunt incrementi: quantum ſcilicet ſatis, non quantum ſuprà damnabatur πλεονάκις. Μάλιστα δ᾽ ὅσαι ἐπιπόλαιοι. Præſertim quibus ſuperficiariæ. Intellige non ex natura, ſed ex deprauatione, aut luxuria, aut alio quo euentu retortas ſurſum. Nam quemadmodum ſuprà vetabat, arbores eas quæ ſuapte natura ſublimes eueherentur, inuitas cohiberi in coactam breuitatem: ſic Pino & Cupreſſo, vel aliis, quarum radices natura fecit tum paucas tum profundas minus: neutiquam eas abſcindendas eſſe partes quæ ferantur ad ſuperficiem. Ὅταν δὲ πρεσβύτεροι. Hactenus de nouellis. Nunc præceptum explicat in alia ætate. Cùm fuerint adultæ, auferendas eas quæ temere effundantur, idque quotannis eam faciendam ablaqueationem. Id quod in Vitibus ſanè fit. Vbi memineris, eam prudentiam quam nos adiecimus de iis quæ natura ſua ſuperficiarias habent radices, ab eo eſſe prætermiſſam. Ὅπως αἱ κάτω. Quod ſuprà dicebat, repetit, augétque duabus conditionibus: nempe quò fiant plures & fortiores: quæ duo momenta maxima ſunt ad robur arboris, modò ne damnatum ſuprà modum illum excedant. Suprà in nouellis curabatur vt fierent profundiores: hîc, vt iam factæ tales adiungant illi quantitati tum robur tum frequentiam. Quare mox dicet in extremo capitis, τὸ δὲ δὴ μῆκος καὶ πλάτος, ὅσον ἂν ᾖ πλεῖον, ὠφελιμώτερον.

Φθείρουσι γάρ. Hæ minutæ interimunt, nihilo ſanè minus quàm ſi porcelli multi matrem exhauriant. Quanquã ne ipſæ quidem ſibi ſatis conſulunt: idcirco dicit αὐταῖς δὲ οὐ δυνάμεναι παρέχειν τροφήν. Poſuit παρέχειν ἀντὶ τοῦ ἕλκειν. Nam παρέχων, eſt qui de ſuo aut alieno dat alteri. Sic Latinè: vtique nemo ſibi exhibet. ἀντιλαμβάνειν melius: quaſi alia ab aliis vindicet. Vetus prouerbium, macros eſſe ſturnos, quia turmatim agitant.

Πονοῦσι. Læduntur à quauis intemperie: propterea quòd obex terræ debilis eſt, propter tenuitatem. ſub cruſta enim ſunt. Etiam imbribus deterſa gleba ſæpe deteguntur. Tum autem miſerè degunt: quoniam ſtipes ipſæ quoque trahit altrinſecus quantum poteſt. Ἀφαιρετέον δέ. Alia ratio eodem fine. Etiam aridas eximendum: ſicuti ſuprà quoque arida illa ἀπεπρίσαμεν. Itaque vtitur eodem verbo alia præpoſitione, περιαποτμητέα. Duas noxas Primùm, ariditate ſua, velut illi quoque rami ſuprà officiunt: prohibent enim & creſcere & tranſpirare. Καὶ

A ἄλλας. quia vermiculos creant: vnde magna fiat arboribus iniuria. Τὰς δ᾽ ἄλλας. Quia non ſunt mouenda principia. Illis enim labefactatis, labes etiam ipſi affertur corpori vniuerſo. Sic illis tentatis differtur opus. Sic roſas hyemales vbi volumus habere: inchoatis in roſario mucronibus, auulſam plantam in alium transferimus locum: vbi poſtea confirmata radice ſerus perficitur flos. Οὐδὲ γὰρ ἐξῃρέθησαν. Quoniam de ſtipite ac brachiis tollebantur τὰ κάτω πεφυκότα, vt hîc radiculæ: & τὰ ἀναδύντα, vt hîc αὐταὶ radiculæ: quæri poſſe videbatur, an radicum principalium brachia, fibræque aliæ putandæ eſſent, quemadmodum ſarmenta in Vite etiam legitima auferebamus. B At hîc non eſſe faciendum. Non enim finis idem aut neceſſitas. Rationem huius conſilii duplicem iniri poſſe. Primùm, ſi radices egent caſtigatione: conſequi poſſumus id ſola foſſione, vt detegantur, vnde minus habeant commodè, aut adactis cuneis clauiſve. Altera ratio à nocumento, cùm ſint principia nolunt mutilari: nanque fit inde maxima in arbore mutatio. Haud par in ramis ratio. Non ſunt principia aut cauſæ, ſed partes aliunde pendentes. Aliud damnum τὸ γυμνοῦν, ſed addidit ἐπὶ πλεῖον. Propterea quòd ſi velis eas putare, neceſſe eſt vt totas conſideres, quò tibi notæ ſint partes quas auferas. At hoc eſt ἐπὶ πλεῖον eas detegere. Nempe alioqui paſtinationibus aliquantum aperiri conſtat. Tertium periculum, οὐκ εὔσημον, ὅθεν C ἀφαιρετέον. Haud liquet vnde potiſſimùm auferas: quia minus diſtinctæ partes illæ quàm ſuperiores. Ἅμα δέ. Obſcuriuſculus locus. Sic autem declarabitur. Rami quidam amputantur, quòd inde nihil rectè futurum ſit: relinquuntur illi fructuarii qui ſuæ bonæ frugis dant ſignificationem. Eſt igitur in eis differentia. At in radicis partibus non eſt ea differentia. Quippe non eſt quærenda pars quam recidas: cùm alia aliam nõ antecellat vtilitate. Quamobrem vbi ſuſtuleris inutiles, de quibus ſuprà dictum eſt: reliquas permittito vndecunque prodierint. Imò verò πανταχόθεν ἐᾶν: præſtat relinquere intactas ex omnibus partibus. Μόνον δὲ ἰσχύουσα. Atticiſmus Modò valida ſit. ſuum officiũ faciet vnde D vnde proueniat. Ita quod monebat, monet: inutiles illas atque aliis incommodantes auferendas.

Εὔσημον. Haud ſatis conſtat. Notabis phraſin, πόθεν, ὁπόθεν, πανταχόθεν. Deeſt infinitiuus, πανταχόθεν φύεσθαι. Τὸ δὲ δὴ μῆκος. Hoc & ſuprà dicebat, ὅπως αἱ κάτω πλείους, καὶ ἰσχυρότεραι γίνωνται: nunc craſſitudine ac longitudine perpendit vtilitatem. Ὥστε τὴν ἀρχὴν. Finis huius operæ. In hac radicum reciſione eatenus laborandum eſſe, dum apparatus is ad germinationem ſimul ac bonam habitudinem conferre poſſe videatur. Ita ſemper intendit duo: alterum pro arboris vita, διατροφίας: alterum pro officio, βλάστησιν: qua voce vna complectitur vtrunque, & communem frondium ac brachiorum, & priuatim fructuum ipſorum productionem.

Μόνον. Quod Terentius, tantùm. Operæ præſcriptio. Neque plus neque minus agendum, quàm quantum vtrique poſſit conſuli.

Lego αὐτοῖς δ' ἐν δλωάσιν, ſibi: aſpiratè. Ἐτοποθετουμένων, non ποθετουμένων.

Theodorus ἐπιπολῆς. Prima parte terræ natare ſolent. Ambitioſè, ne dicam putidè: ſiue ſpectes aduerbii ἐπιπολῆς interpretationem: ſiue vocis illius prima, abuſionem. Ἐμποδίζουσι, vetant. peſſimè, abſoluto ſignificatu. Semper enim additur, quid. Veto te vti hoc verbo ſic. Αὐτοῖς δὲ αἱ δλωάσιν περιέχειν. Theodorus legit ſine aſpiratione, & refert ad arbores. Cæterùm neque arborum mentio fit vlla: neque pronomen hoc longiùs poteſt reponi, quàm illud ἐκείνας. Quippe αὐτὸ, proximum ſignificat: ἐκεῖνο, remotiꝰ. At radices radiculis propiores, magis procul arbores. Γυμνουμένων, diſpoliari. Intellexit ergo radiculis. Nobis plus placuit, detegi terra. Placet tamen optimi viri iudicium hîc: non tamen vbi omiſit μόνον.

CAPVT XIII.

XIII. capitis argumentum. Adaquationum modi, vtilitates, cauſa, tempora opportuna, nocumenta.

PΕΡΙ' δὲ ἀρδεύσεως. Nemo non iudicarit nouum caput hinc auſpicandum. Repetuntur autem: neque ipſe non fatetur, aquarum vtilitates atque diuerſitates. Sunt cæleſtes, ſunt aſperſiles, ſunt ductiles, & harum imitabundi rores, vt in agro Cyrenaico & Roſeo. Sunt & priuatim Ægypto ſtagnantes. Quæ verò adminiſtrantur, eæ reſpiciunt vtilitates vel temporis, vel loci, vel naturæ plantarum. Imprimis verò conſuetudinis eſſe habendam rationem. Eſſe enim iam naturam: quemadmodum ſuprà dicebamus. Proinde nec intermittere, ſi ſunt ſolitæ rigari: nec rigari, ſi non ſunt ſolitæ. Vtrouis modo vtrobique minus rectè fieri. Περὶ δὲ ἀρδεύσεως. De rigatione & aquis, ſcilicet aliis. Quia ſolius operæ eſt rigatio. At ex aliis item aquis proficiſcitur vtilitas. Quanquam hîc de pluuiis nihil. Hoc enim libro de arte tantùm: de aliis ſuprà ſatis, vbi naturam tractabat ipſam. Attingit modò pluuias: quia cùm deſunt, ſupplentur rigationibus. Σχεδόν. Quia non omnia. Quæ igitur ibi omiſſa ſunt, hîc digerentur. Ὅσα γάρ. Ponit quaſi ſpecies. A loco, cæleſtis, terreſtris: à tempore, hyberna, æſtiua: partibus temporis, diurna, nocturna. Ab opere, ἐπίρρυτα, ὀχετ ἀγωγά. Quocunque modo affluxerint, aut ab arte aut à natura in alueis, ἐπίρρυτα vocat. Ὁμοίως ἴσως. Cautè oportet hanc partē interpretari. Nā quid ſimile eſt nocti & diei? Atq; harum differentias ſatis ſuprà demonſtrauit. ὀχετ ἀγωγά, per canales ab arte ſola. ἐπίρρυτα, præter naturalē fluxū, multis modis: manibus, ramis madefactis, cribro, vannóve, clepſydra, fundo pertuſo. Ocymū perpetuò quemadmodum rigaretur, etiā excogitatum eſt. Scutellam aquæ plenā iuxta ponunt, ab ea pannū ex aqua altero capite inteſtam vbi Ocymū eſt, deducunt. Ita perpetuò quod ſuggit refundit. Τί δ' δεῖ ἔσεσθαι. Dixit, quid: aqua. Quomodo? ἐπίρρυτον. Nūc quando. Quando verò tandē? Sanè cū humore opus habent. Igitur ſiccis tēporibus. Sanè eſt Hippocratis ſententia, quaſi natura loquens. Vbi quid laborat inopia, copia ſubueniendū. Addit & ampliorē cauſam ad fructuum educationē. Et dixit ἀναξηραίνει: quod aliàs δεῖν. Οἱ δὲ καὶ εἶναι. Confirmatio potius quàm cauſa ſeparata. Eſt enim maior ſyllogiſmi propoſitio, ſic. Cùm multū exhauritur ſucci, multum reponendum. Tum quia dixit ἀναξηραίνει: vult id oſtendere verborum efficacia: πλείστης χρείας τότε.

B Nā iactura eſt vel cùm multum amittimus, vel cū precioſum, vel cùm maximè opus habemus. Eſt autem tunc maximè principalis ac nobilis ſuccus propter imminētes fructus. Non enim eſt plebeiū damnū, vt in foliis, ſed de meliore nota. Malim igitur ſic ſcriptū fuiſſe, ἐπεὶ καὶ ἄλλως: eſt enim eadē ſententia non diſiungenda. Ἰσχυρὸν δέ. Quod & ſuprà celebrabatur axioma de conſuetudine: validā eſſe rē: ego verò etiam violentum cenſeo: vim enim affert naturæ ſæpenumero. Quapropter idē (quod & ſuprà) ὥσπερ γὰρ φύσις γίνεται. Ergo vt & in rebus naturalibus, neque non rigādum ſi conſueuerit, neque rigandum ſi non conſueuerit. Hoc dicit, ne quis æſtatem cauſetur pro lege immutabili.

Διὸ καὶ τά. Quæ arbores ſiccis ſunt locis, nihil C aliud quærunt quàm quod opus habent neceſſariò rectè. Sic enim & hîc & ſuprà eſt idem ἀναγκαῖον. At verò quid hîc agit τὸ διό? Quid hoc infert ad conſuetudinem? An vult dicere, prouocatum eſſe colonum à natura, ad rigandum primo quoque tempore: tum ab eo tempore ad frequētē rigationem: poſtremò ab ea conſuetudine ad certam deliberationem non deſiſtendi? Καὶ χείρω γίνονται. Etiam locus is perobſcurus. Fortaſſe verò ſic illuſtrabitur. Quæ ſunt in locis ſiccioribus, quia egent ſucco, poſcere ſibi humorē ex rigatione: quēadmodum quæ ſunt in locis haud ita quidē natura ſiccis, ſed ob æſtatis ſquallores, vti dicebat. In tam verò neceſſariis opibus ineſſe damnū: quia fructus fiant deteriores. Et addit ſimilitudinē. Tā fieri deteriores, quàm qui non conſueuerint rigari, ſi rigentur. Vbi omnino eundem docet euentū D & in natura & in conſuetudine: quippe ſucci degenerationem. Quare igitur rigantur quæ in ſiccis, ſi non ſolùm ſequitur nullum emolumentum, ſed etiam conſequitur damnum? Propter fructus enim habentur. Reſpondēdum: non hîc iubere ea rigari loca: ſed oſtendit ſolum naturæ deſiderium, quod è ſiccitate proficiſcitur: quód ſi leuare velis rigationibus, vt ferāt: obſis ei quem ferāt fructui. Hūc ad modū, quod & infinitis penè locis luctati ſumus. Notabis ſimilē faciem orationis, ἴδιον, εἰωθότα. Καὶ κίνδυνος δέ. Quiſpiam dixerit, vtriq; cōſulemus, quandoque rigabimus, vt ſubueniatur aduerſus ariditatē: quādoq; omittemus, ne officiatur fructibus. Hoc monet, ſi cœperis, perſeuerandum

dum. Alioquin adire te periculum maletractationis. A Ἐκεῖνό τε γάρ. Sententia ſatis clara ex obſcuris verbis. Adimi robur: ſanè. Quare? Quia ſubtrahitur alimentum. Item vbi ſuſtulerit, nihil ſubſtituit: hoc eſt ἐπάγει ἐπιδιδοὺς. At quo modo? Quia non amplius rigat. Id eſt cùm ſemel intermiſerit, iterum omittit, tertiò ceſſat. Quamobrē ἀμφοτέρως πλεῖον διαμαρτάνει: plus peccat vtroque: id eſt & eo qui nunquam rigauit: fructus enim tametſi pauciores ac minores, tamen habet meliores: & eo qui ſemper rigat: quoniam etſi deteriores, at enim tum plures tum maiores capit. Ita ſi legas ἀμφοτέρων. ſin mauis ἀμφοτέρως, vt aliàs emēdatiùs putabamus. Dicam, vtroque modo plus peccare: & cùm rigare occœperim, & cùm deſtiterim. B Cætera plana ſunt: ſed codex corruptiſſimus. Sic diuinemus. Rigandum non eſſe, quia fructus deteriores. Si occœperis: non omittendum. Inter vtrunque ſiquis agat, plus capiat emolumenti. Illud ita fiet, ſi non multum rigentur. Nempe ſi modicè exerceatur: neque fient deteriores, & fient plures: imò & meliores. πλείω, ad quantitatem: πολλῷ μᾶλλον, ad qualitatem. Πλεῖστον δεχομένων, quæ multum hauſerint aquæ. Ac ſi dicat βρεχομένων.

Theodorus ἐπιρρύτοις, fluente. ὀχετευομένοις, deducta. Quaſi aqua vlla perpetuo curſu quicquam riget. Aio, nullam aquam niſi deductam rigare. Soli alueí riuorum fluentes habent aquas abſque deductione. C ἀπορίαν, inopiam. malè. Non enim id verbum ſignificat: neque æſtas inops eſt aquarum, ſed infrequens. Οἱ δὲ καὶ ἀφαιροῦντες, τότε μάλιστα δ' ὕδατι, πλείστης ἀφαιρέσεως. καὶ συνεχεστέρας γινομένης. Sunt tamen qui per id tempus auferendum potiſſimò cenſeant. Ita contraria penitus ſententia. Nam ſi interpungas poſt ὕδατι, vt quæ ſequuntur, accipiantur pro cauſa quare opus ſit rigatione: & ſuppleas δεῖσθαι ἀρδεύσεως: tunc admittes æſtiuam rigationem. Si non interpungas: neges rigandum, & aias, δεῖσθαι ἀφαιρέσεως. Quare ſi alio tempore rigaueris, illo ceſſes. Tūc tolles participium γινομένης. Pro hac ſententia duo faciunt: primùm, ipſa disiunctiua quæ aduerſatiuæ obtinet vim: οἱ δὲ, quaſi contra ſuperiorem ſententiam de æſtiua rigatione. Alterum, quod D ſuadet ad hoc, eſt ipſa ſententia, cùm ait fructus rigatis arboretis fieri deteriores. Itaque auferunt quo tempore in eo ſunt, vt percoquantur. Et fortaſſe tunc legendum ſit συνεχεστέρας. Non enim eſt συνεχὲς in ablatione, ſed in partibus. Si huiuſce conſilii cauſam ſubieciſſet Theophraſtus: non iactaremur hoc ſalo dubitationis. hanc ergo lectionem qui foueat, nec tollat γινομένης: notabit phraſin δεῖσθαι γινομένης: quomodo Latinè dicimus, in arcem tranſcurſo opus eſt. Vulgata & rudis, δεῖσθαι γίνεσθαι ἀφαίρεσιν. Συνεχῶς, crebrò. Melius quàm ipſe Theophraſtus: non enim perpetuò, ſed frequenter. Sed intelligendum συνεχῶς, de ipſis vicibus, ne vices intermittantur. Theodorus omiſit illa omnia, ἀμφοτέρως πλεῖον διαμαρτάνει. Et illa omnia, ἐὰν δὲ συμμέτρως, καὶ πλείω, καὶ

A πολλῷ μᾶλλον: vitans cæcam foueam, atque in ea nos relinquens.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. A putationibus ſtercorandum. Quantum cuique terræ, quale etiam cuique arborum.

ΠΕΡΙ` δὲ κοπρισμοῦ. Suprà dicebat, poſt putationem ſtercorandum: vt ſucci tantundem reponatur, quantum fuerit ablatū. Nunc poſt putandi leges ſtercorationis init rationem. Ac ſtatim in veſtibulo ipſo tempus aſſignat ei. In progreſſu deinde modum explicat. B Tum electionem materiæ pro arborum natura. In ſecunda capitis parte latius perſequitur. In extremo etiam ad omne agricolę tum officium, tum opus diffundit hanc præceptionem. Quam partem inconſulta importunitate ab hac diſcerpſere: cùm vna tantùm materia ſit. Μετὰ τοὺς χειμῶνας. Tempeſtiuum eſt poſt putationem, interiecto tempore ſtercorare: præſertim ſi etiam ſtatim pòſt licet. Sanè ſi non lædit etiamnum recentibus ægras vulneribus, minus lædet eas iam ab eo incommodo vacuas. Ideo dicebat, ἄλλως τε εἰ καὶ εὐθὺς μετ' ἐκείνην δεῖ. Verbo aſſertiuo vſus eſt δεῖ: ἀντὶ τοῦ ἔξεστι. Notabis ἰδίως: quia diuerſa tempora ſunt in præceptis ſuperioribus. Ficum igi- C tur Vere, aliàs Hyeme. Ἅμα δὲ. Non tamen continuandam ſtercorationem ab ipſa ſtatim abſoluta putatione ad vltimum vſque tempus quo etiamnum adhibetur: vreret enim: ſed eo toto ſemel interuallo. Τὸ γὰρ τὴν ψιλὴν: Dicat aliquis, continuam ſtercorationem minimè nocere, argumento eſſe aruum. Reſpondet: Non eſſe probam ſimilitudinem. Quippe in aruo latè ſpargitur. Quocirca citò abolétur, in agro conſito non idem fit: ſubit enim radices, atque in his aliquandiu perſtat. Non enim poteſt in fructus illico diſtribui. Hoc volunt illa verba, οὐχ ὁμοίως ξηροτέραν, οὐδὲ πολύχουν. Sic πολύχουν ſuprà, quod poterat inducere diuerſas formas. Non tamen liquet vbinam gentium ſtercoratio continuetur in ar- D uis: nam poſtquam ſatæ ſunt fruges, nihil lætaminis adhibetur. Antè verò quàm ſerantur, ſi ſtercoretur aruum, tanto diutius duret fimi vis: quod non habet quo ſubeat. Retinetur enim totus. Quòd ſi dicat, aruo tenui ſic conſuli debere: ψιλὴν enim vocat: item dicet ille, ſi arbores ſint ἐν τῇ ψιλῇ: ibi nanque felicius fructificant, tanto magis ſtercorādum: quia dicit alibi, tum ſuprà, tum in ſequētibus, ſegetis radices eſſe paruas & ſuperficiarias: arboris radices grandiores etiā è longinquo alimentū quęrere. Igitur alimento maiore eis opus eſſe. Quapropter alia cauſa quærenda eſt. Semper enim trahunt ab radicibus ſuperiora: radicibus ergo eſt ſemper apponēdū quod ſuggant. Dicendū, quod & ſuprà innuebam, aruum donari fimo. vt rarefiat, vt calefiat, vt fiat ſpiritnoſum: quibus beneficiis fruatur ſeges poſtea. Arborem lignoſam,

ac propterea ſicciorem,ſemel accepto fimo, dita- A
ri ſucco, quem ſuo admiſceat natiuo: non egere
porrò alio,quia exuratur. Ideo rectè ſubdidit ἐκ-
διψώμενον. Et quæ ſequuntur de frugibus. Ἔ-
πι χ' ὅσοις. Nunc penitus diluit obiectionem.
Ne aruum quidem fimo affatim frequentandum,
niſi pluuiarum copia diluatur. Διὸ καὶ ἐπομ-
βρίαις. Quare pluuioſis tempeſtatibus crebrio-
rem ſtercerationem vtiliorem,& eandem ob cau
ſam in tenuibus terris, æſtuoſis locis, atque tem-
poribus parciùs agendum. Διὰ ταῦτα δὲ.
Per analogiam tranſit ad fimi qualitates. Vti-
tur enim hoc argumento: Si multum fimi nocet,
quia vrit, propter multas partes igneas in quanti-
tate: acrior ignis vret propter eiuſmodi partes in B
qualitate. Quippe idem Autor diuerſo modo.Id-
circo acrem fimum inutilem arboribus. Καί
τις ἀπορήσειε. Occurrit obiectioni. Abſurdũ fortaſſe
videatur hac ratione, Valentiſſimũ quodque plu-
rimum fert. Arbores valentiſsimum genus inter
plantas. Cur ergo minus eis aptum validum ſter-
cus? Reſpondet, ἐν τῷ ϖροειρημένῳ τὸ αἴτιον λεκτέον.
Quia vrit ſicciora. Arborũ natura ſiccior. Quo-
circa ne oleribus quidem adhibẽt abſque humo-
re, ἀλλὰ μεθ' ὑδρείας χύλωσις. Paratur eis ſuccus ſi-
mul à fimo, ſimul ab aqua. Adeò vt ne illis quidẽ
acrimonia conducibilis ſit. Καὶ ὅλως. Atque
etiam quia multum quærunt humidi, cùm aqua
miſcent illis. ἐν γὰρ δὴ ὑγρῶν. Multum humoris ab o-
leribus appeti: ſiquidem egent opera quotidiana:
quia ſint humida: id eſt quia volunt eſſe humida. C
Quę igitur humida ſunt,ſi vtuntur fimo: quanto
magis arbores quæ ſunt ſicciores? φυλλοφορεῖν
γάρ. Volunt enim foliorum vſum præbere,nõ fru-
ctuum. Quid hîc cauſæ deſignat τὸ γάρ? Materiæ
ſubminiſtratæ frequentia,& copia videbatur eſſe
obnoxia cruditati. Hoc agit, folia non egere tam
elaborato ſucco,quàm egent fructus. Οὐ μὴν
ἀλλά. Temperat rigorem ſententiæ ſuperioris,
quę acrem fimum ab arboribus excludebat. Non
omnis,inquit,excludendus: vtuntur enim agricolę
cùm prȩſtare volunt fructum molliorem. Exẽplo
Punicæ: cui adimitur acinorum lignum. Καὶ με-
ταβάλλειν. Vt exemplo Amygdali,quę fimi acrimo-
nia fit ex amara dulcis. Γ' ϖικροτέρων. Idem quod ſu
prà δριμυτέρων. Effect⁹ & facultas à qualitate. Τὴν D
βυρσοδεψικὴν. qui factus eſt è Quercuũ cineribus:
acerrimi nanque ſunt. Καὶ οὖρον. Quod alibi di-
ximus, vrina aſperſum, lętiſsimũ euaſiſſe Crithmũ.
Nota verba ſimilia, ϖαραβάλλειν, ϖαραχεῖν. Ὅταν
ἐκβλαστάνωσιν. Nunc tempus dat, cùm ſunt nouellę.
Sic enim mox, ἔοικε γὰρ δὴ ἐν τῇ ἀρχῇ μέγα διαφέρειν.
M. quoque Cato lotium ſuillum apponi iubet Pu
nicæ. Notabis loquutionem: ϖερὶ τὰς μυρρίνας, ὅ-
ταν ἀναβλαστάνωσιν γενομέναι, ἀντὶ τοῦ, ὥστε ἀναβλαστάνους γίνε-
σθαι. Ἔοικε δὲ. Quia nouellas arbores ita curan-
das monebat. Tempeſtiuitatis huius reddit ra-
tionem. Principiorum motus atque affectus plu-
rimùm afferre momenti conſequentibus muta-
tionibus. Hoc toties dictum eſt, ac dicetur: vt vi-
deatur intercalare. Indicium ſumit à Cucumerum

A ſemine: quod ad futuram dulcedinẽ lacte maceret.
de hoc ſeminũ apparatu etiam ſupra. Quin candẽ
ob cauſam Fœniculi ſemen inuoluunt Ficus pul-
pę. Νομίζουσι δ' ἔνιοι. Aſpergit hæc extra propoſi-
tum ſimul atque extra decorũ. Quod Cucumeri fit
vti dulceſcat ope lactis aut meliorati: id non eſſe
ex vſu aliorũ olerum. Ea nanque iuuari potius a-
cribus. Fortaſſe non ſit verum de Lactuca, Por-
tulaca, Acidula. Ἡ δὲ ῥίζα. Hoc iam quo-
ties? Radicem eſſe plantarum principium, atque
ſeſe gerere pro cauſa efficiẽte. Dicit enim, ξυμ-
φύειν τὰ ἐφ' ἑαυτῆς. Similes ſibi partes efficit eas quę
ſupra ſe ſunt. Legi aliquando τὰ ἀφ' ἑαυτῆς. Si e-
nim eſt principium, partes ab illa ſunt: Hoc non
B eſſe verum, patet ex inſitionibus. In ipſis enim ra-
dicis muratur opus à ſuperioribus. Quare non eſt
principium, ſed miniſtra. Nec forma eſt in radice
ſola: neque tanquam in principio, ſed tanquam in
acceniо aut promo. Hoc autem hîc dicit neceſſa-
riò: quia ſtercoratio eſt affectus terrę propter fru
ctum per arborem, arboris per radicem. Τὴν δὲ
κοπρίαν. Statuit ex prædictis axioma in agricul-
tura. Fimi rationẽ ineundã ex ratione cuiuſq; na-
turæ: non ſine quantitatis conditione: minus ex a-
criore: ex minus acri plus. Hęc eſt pars à ſuperio-
ri ſeparata, iure modi. Modum hîc appello (ſicut &
ſuprà) menſurã Μαλακωτέρων. Metaphoricè de vi,
non de ſitu partiũ. Διὸ δὴ καὶ τῆς ϖροσφορᾶς Hac parte
repetit in ſtercoratione præcepta, quę de ſoli dice
bat ratione, alii aliã cõpetere. Non ergo rectè ca-
C put abſcidêre. Cęterũ vt procedere queat ſimilitu
do, videndũ eſt. Ait enim, non vt aqua eadẽ cõfert
omnibus, ſic & ſtercus idem. Falſa nanque eſt
hypotheſis. Quis neſcit haud eandem aquam o-
mnibus competere? Quibuſdam affunditur ca-
lida, vt Ocymo inſolata: aliis ſubſalſa, vt Ciceri,
Braſsicæ: aliis cum vrinæ acrimonia, vt Cri-
thmo: aliis putealis, vt hortis: etenim tametſi com
plutæ ſint areolæ, tamen imbuunt eas aquis è
puteo petitis Toloſates: propterea quòd pinguis
eſt ac penè putris. Sed voluit intelligere, non tot
tantáſve eſſe in aquis differentias. Sanè verò dif-
ferunt aquæ ſolis accidentibus: aquæ vna modò
ſpecies eſt. At ſtercora ſpecie differunt, quia & a-
nimalia quorum ſunt excrementa. Succus enim
D in ventriculo aliam accepit formam ab ea quæ e-
rat in cibo. Quare etiam partes eius. Fimus ergo
alius alii conueniet plantæ: neque ſolum ſecun-
dùm ſpecies, quod facilè perſuaderi poteſt: ſed
etiam per ætatum differentias. Mutantur enim
temporibus arborum concretiones, ſicut & alia-
rum animantium. Τὸ δ' ἀσθενές. Maior
propoſitio ſyllogiſmi. Debilem plantam le-
uiſsimum ſibi fimum poſtulare. Non eget hæc
probatione. Eſt enim in ſuperiore ſcientia proba-
tum hoc: proportionem eſſe debere inter cauſam
& effectum, inter agens & patiens. Minor pro-
poſitio illa: nouellæ ſunt debiliores. Sequun-
tur duæ concluſiones: prima eſt, leuiſsimũ fimum
nouellis apponendum: altera, à iumẽtis petẽdũ: eſt
enim leuiſsimus. Τὸ δ' ὅλον Hæc eſt capitis po-

ſtrema

A ſtrema pars, multa capiens vnico præcepto. Conſiderádum pro fructibus in omni cultu, quantum & quale: ſiue ſit inciſio, ſiue putatio, ſiue foſſio, ſiue ſtercoratio. Declarat in ſtercoratione modum per diſcretam quantitatem. Vites quarto quoque anno ſtercorari, aut etiam ſeriùs: lædi enim, ſi frequentiús. Οὐ γὰρ δύναιντο φέρειν δι' ἐλαττόνων. quia dixit, ἢ πλειόνων. Aut quatuor annos interponunt, aut etiam plures: pauciores non id eſt citra quartam ſi ſtercorentur, nimis crebrò fit. Itaque ſenſus eſt contrarius vſui vulgato vocis huius, ἐλαττόνων. Quippe ſi plures intermittant annos, minus annorum impendunt. pauciores tunc ſunt anni. At ipſe voluit intelligere: tempus ἔλαττον, ipſum tractum in ipſa diſcreti ſignificatione. Οὐδ' ἐστι βοήθεια dicat aliquis. At hanc frequentiùs ſtercorandi B vineas vtilitatem conſequemur fortaſſe mitigato fimo. Miteſcet autem admiſtis aquis. occurrit. Nihil, inquit, in aquis præſidij: ſed nihiloſecius vruntur. Et iam dictum eſt ab eo: humidiora loca magis facere pro vineis. Quòd ſi in agro ſicco ſint, ſimili obnoxias eſſe periculo, niſi leuentur æſtus & ſquallores imbrium beneficio, qui ſint illi regioni peculiares. Sanè in Vaſconiæ parte, quæ nunc Chialoſſa dicitur, vbi vina ſunt generoſiſſima, nihil præter ſabulum. Cæterùm pluuiis frequens cælum tum ob Pyrenæos montes, tum ob Oceani crebras exhalationes. Nota breuitatem: καθάπερ τοῖς ἀνδράσι: repetenda namque negatio eſt: alioqui malè habeat ſententia. οὐδὲ τοῖς ἀνδράσι.

C Lego ἀλλ' ἀραιαίνονται, non ἀφαίνονται. Et καὶ μὴ ἐπιγένονται πλῆθος, cum negatione. Et ἀπινεινους, non ἀπίερους. Et ἀεὶ τῇ ὑλῃ πρὸς τὸ γλυκαίνειν. ſic & Cato. Videbis etiam vtrum ſit è re magis: τὰ ἐφ' ἑαυτῆς: an τὰ ἀφ' ἑαυτῆς.

Theodorus. ἀκολούθως δηλονότι τῇ ἰδίᾳ καθάρσει. Singulis ſtatui pro ſua purgatione. omiſit ἀκολούθως, nimis ſecurè. Niſi ſcriptum reliquerit, poſt ſuam cuiuſque purgationem. Item omiſit, μετὰ τοὺς χρόνους. id eſt, quocunque tempore, modò ſequatur. Quandoquidem etiam ſtatim poſt fieri iam dictum eſt. Τὰ δὲ τῶν σπερμάτων. Hæc quoque omiſit Theodorus. mutilus enim codex.

Ἐνταῦθα δέ. ſcilicet in arboribus. Theodorus maluit in arbuſto. ſanè quid eſſet arbuſtum nõ intellexit. Non enim ſignificat locum arboribus D conſitum: ſed aut arbores in aciem diſpoſitas, ad vites ſuſtinẽdas: aut, vt Calliodorus Iureconſultus in titulo de termino moto, fruticoſas. ex arbore vna arbuſtum facere. Καὶ οὐ δύναιντο πᾶν διαθερμαίνειν τοῖς ὑγροῖς Nec vis tota caloris poſſit excurrere. non bene expreſſit. Οὐχ ὁμοίως ἄλλοτε, οὐδὲ πολυχρονίῳ. Theodorus omiſit hæc omnia, quæ tamen ad rem facere docuimus ſuprá. Πάλιν ἄλλως καὶ ἄλλως ἐπιγινομένης. calore multiplicato. minus bene. Multiplicatur enim calor etiam cùm intenditur ſemel. hic autem ſuperuentum dicit.

Τὸ μὲν ἰσχυρότατον. hic mutilus codex. Suppleuit Theodorus illis: cõuenire quod validiſſimum eſt. Χύλωσις, ſuccatio more ſuo. Tamen aliud

A eſt hic, atque cum ſuccos exprimimus. Βυρσοδεψικὴ, ſpurcitias pellium. ſtrigmenta. δέψειν, ſubigere. In hac regione etiam pannorum fruſtilla ſutores in vineas diſpergunt: lanij verò veruecum cornua. Τὸ ἐν ἀρχῇ. Quod in principio inſit. non ſolùm inſit, ſed etiam indatur. Inditur enim arte quod non ineſt natura. ἐγγίνεται μὴ, ἀλλ' ἐκ ἐνυπάρχει. Ἀποδοτέον. diſponere. Non diſponere locum tantùm reſpicit: diſtribuere & attribuere, etiam finem diſponere, eſt partium, non quantitatum. Τομὰ, διακαθάρσεις. amputatio, purgatio. Suprà, διακάθαρσιν, ſemper pro putatione vel manu, vel ferro. Τομὰ autem, cùm reciditur vetuſti aut aridum, quò iuueneſcant. Neque enim καθάρσεις eſt nouellarum tantùm, vt ſuprà dicebatur: ſed etiam vetularum, vt reductæ deintegro conſtituã- B tur. Sic Iuglandes reciduntur, vt nihil præter ſtipitem relinquatur. Eſt etiã ad fructum percipiendum: vt in Salice & Populo. petuntur brachia ad fulturas vinearum, & circulos. ea eſt τομὰ: atque in iis fructus. Διακαθάρσεις autem, cùm rami illi germinillis ſpoliantur, quò creſcant. Interdum etiam minora hæc in fructu ſunt: puta ad ligandum, aut ad ſepes aut ciſtas. Διὰ τεττάρων. quadriennio póſt. poſt quid? nihil enim dictũ eſt. an poſtquam depactæ fuerint? quin ſtatim ſtercorantur. Si dicit, quarto poſt illũ anno: at poſt hunc, quando? Latinè atque vſitatè, nemo eſt qui neſciat: quarto quoque anno. hoc & ſuprà & alibi.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. Foſſionis vtilitates omnibus communes, præterquam Cerro: deteriore namque ſucco propter culeum fieri.

ΣΚΑΠΑ´ΝΗ δὲ πᾶσι. Nunc poſt ſtercorationẽ agit de foſſione quæ fit arboribus adultis. Nam vbi depactæ ſunt aut panguntur: ea non dicitur foſſio: tametſi foſſæ fiunt & ſcrobes, ſed γύρωσις. Foſſio autem eſt terræ inuerſio atque comminutio: ita vt vnde tollas, tantundem reponas. Fitque quaſi noua terra quæ vetus erat: interpollatur enim, primum ligone cùm diſſipatur, ſanè fit leuior. tum ſubit aër atque edomat. Simul imbres patitur, quibus putreſcat, aut ſaltem fiat ἔνικμον: quod tantopere quærebatur. D Reſiccatur etiam quæ nimis vda eſt: quoniam & deducitur aqua, & abſumitur ſole. Has & alias vtilitates iucunda ſimul ac pura narratione recẽſet, haud ſine magna inſtituti huius commendatione: cùm dicit, πᾶσι. tametſi in capitis fine τὸ κέδρινον eximit. Ἐμποδίζουσα prima vtilitas tollit impedimenta ipſa foſſio. declarat quæ: τὰ ἀφαιρεῖν μένα τὰς τροφάς. Quia denſato ſolo in cruſtam, nequit ſubire alimentum. Καὶ ὑγρὰν τὴν γῆν. Secunda vtilitas. terra vt madeſcat efficit. Κουφοτέραν. tertia. maiora capeſſit & ipſa radix, & ſtipes ipſe ſpatia. Ἔτι δ' ὁ ἀήρ. Non erat opus copulatiua illa, ἔτι: non enim eſt vtilitas ſeparata. imò eſt cauſa ἔνικμον efficiẽs ideò dixit τελειοῦσα

τινὰ δὲ ἄλλην τινὰ: quia eſt aeri ſua humiditas alia ab aqua:ſicut alia maris & fœminæ humiditas in ſanguine. Καὶ περιέχει. quarta vtilitas: ſiquidem exhibetur alimentum. Alius ſic dixiſſet: καὶ ἅμα τῷ διδόναι τὴν ἰκμάδα, καὶ περιέχει τροφήν. ὁ ἀήρ. Vbique ambientem aerem facit τροφὴν plantarum: tanto magis nũc, cùm dicit, ſubire atq; admiſceri. Διὸ καὶ τὴν αὐχμώδη. Ex his vtilitatibus, quæ ſunt διόνυσ quædam, deducit concluſionem, aridam terram fodiendam: vt aere, qui ei admiſcebitur, pinguis fiat. ſanè aerea pinguia. Hanc terram leuem nominant Vaſcones Voluenam, quaſi crebrò voluendam. Καὶ μεταβάλλειν. crebrò ſubigere, ob ſtrigoſitatem: vt aere perfruatur. Συμφέρει δέ. aliam deducit conclusionem contrario ſubiecto. Conducere etiam paluſtribus & aquoſis. mirum: humectare namque dicebatur. Reſponſio eſt in contrario effectu. exiccat enim. notabis ſuauiſſimam orationem. δοκεῖ δ' ἴσως τέως τοῦ ἐναντίου.

Τροφῆς δὲ πλείονος. Plus euenit alimenti ſiccæ ob humectationem. Plus in paluſtri, ob humoris emendationem. ſæpe dictum eſt: copiam ſuffocare. Ideò dixit: πλείονος, propter inopem: βελτίονος, propter luxuriantem. Τροφῆς δὲ πλείονος. duo ſuuamenta: & robur arboris, & bonitas fructus. Bonitas huius explicatio: πυρῆνας ἐλάττους: ergo pulpa maior, quod & ſuprà dicebatur. Huius vtilitatis proportio: cortices coriáque ac teſtæ quæ ſunt extima munimenta, mitiora, tenuiora, fragiliora: vt Amygdalo & Iuglandi: atque in his icciréo τὰ ἐντὸς μείζω. quare? quia ἡ τροφὴ ὑγροτέρα humectiora ſunt quæ ſunt habitiora. Hoc autem contrariũ eſt lignoſis partibus tam internis quàm externis: & facit ad pulpas. Διὰ ταῦτα. Eadem ratio tangit vtraſque ſimili proportione. Suprà id effuſe: quod pulpæ demitur addi lignis, & è conuerſo. Ποιεῖ δέ. Colligit fructuum conditiones, ſaporem, magnitudinem, ſuauitatem maiorem hac opera conciliari. Tamen μετὰ τῆς ἄλλης θεραπείας: aliam quoque nihiloſecius adhibendam curam: puta ſtercorationem, putationem. Τροφὴ πλείων. cauſa magnitudinis, materiæ copia. Boni autem ſucci atque ſuauitatis cauſa, πέψις γίνεται μᾶλλον, id eſt, βελτίων. Ἐπὶ δὲ τοῦ κρανέου. exceptio. ἀντιλέγεται. cultu Cornum ægreſcere ac degenerare. Ratio. plus acquirit alimẽti, quàm quãtum ei opus ſit. Ἧττον πεπαίνει ἀλλ' ὅλον. cauſa cur deterior fiat. quia minus eoquit. Neque huic ſoli, ſed aliis quoque contingere, vtriſque eandem ob rationem, Corno ob cultum, nimis humoris: aliis à terra ipſa etiam ſine cultu: ſi à terra proficiſcatur idem quod à cultu: id eſt humor nimius. quod fit, ſi præpinguis terra ſit. Πάντα ταῦτα. concludit. τὸ πᾶν, ſignificat perfectionem ab initio ad finem. τὸ οὖν: quia dicebat, μετὰ τῆς ἄλλης θεραπείας. In ſumma eius vtilitas eſt, quod aufert τὰ παραφυόμενα, quæ ſuccum intercipiunt. Ludit in verbis, ἐξαιρεῖν, παραιρεῖν. tollentia tollit: τὸ παρὰ, nota eſt aſſiſtẽtię, quaſi inſidiatoris. Ita concludit eodem verbo eadémque ſententia, à quibus cœperat.

Lego τὰ δ' ἐντὸς μείζω, non autẽ τὸ δ' ἐν τοῖς.

Theodorus, κουφοτέραν. ſuſpenſiorem. Κινουμένης. cùm terra agitatur. imò aer ipſe. Ἰκμάδα. vaporatum quendam humorem. madorem.

Τὰ ἐντός. inteſtina. interna melius. Εἰ δή, ὡς ἀληθές, πλείω ἀναλαμβάνει. aſſeuerat hæc lectio. Theodorus eximit τὸ ὡς. ſi vera narrantur. At non eſſe dubitandum de eo quod toties dictum eſt, arbores vberiore ſucco degenerare.

CAPVT XVI.

XVI. capitis argumentum. Vicinas arbores mutuis incõmodis affici, vel ab vmbra, vel propter alimenti ſubtractionem. Quare duabus ſimul conſitis arboribus, altera mortua, altera non ſit ſuperſtes.

B ΕΠΕΙ καὶ τὰ παραφυόμενα. Deducit viciniæ tractationem ex illis poſtremis verbis, ἐξαιρεῖν τὰ παραφυόμενα. Iuuat foſſio: quia tollit ea quæ intercipiunt alimentum. Quoniam, inquit, hæc quoque cauſa eſt, quamobrem vicinæ arbores mutuò ſe lędant: & valẽtior minus validam magis lędat. Igitur cùm illud ἐπεὶ ſit huius tractationis continuatio cum ſuperiore, tanta eſt cognatio atque connexio: vt niſi diuerſa penitus eſſet materia: vnico fuerit contextu procedendum. Oſtẽdit igitur viciniam obeſſe. Deinde partitur per varios gradus. Summa totius diuiditur in hanc ſententiam & in contrariam. quædã enim etiã iuuant. In fine capitis cautam dat, quaſi huic rei contrariam. Si vicinia lędit, cur quę ſimul conſitæ ſunt, earũ altera ſi intercat: altera tantùm abeſt vt melius habeat: vt ipſa quoque moriatur? At lætiorem eſſe opus oportebat: cùm loci regnũ ei ſoli ceſſerit. hæc omnia diſcutientur ibi. Ἐπεὶ καὶ τὰ παραφυόμενα. Fibrillæ, quæ de ſtipite ſtatim ad ſoli ſuperficiem effunduntur, ſuccum intercipiunt. Quocirca foſſione, & ablaqueatione tollebantur. Sic, inquit, etiam quæ prope alias ſeruntur, eis adimunt alimentum: ſiue ſerantur ſemine, ſiue ramo, ſiue talea. Hoc minutius ita ſecat: quia quæ ſemine adſeruntur, plus aſſueſcere poſſe videntur ad amicitiam, & conuictus communionem. Tamen cùm dixit πάντα, minus tutò profiteri poteſt: non enim verum eſt: & non eſſe verum ipſe poſtea dicet. πλὴν, conſultiús. Τὰ δὲ καὶ ὅλως Quædam adeò nocent: vt etiam interimant: niſi ſiqua vice medicamenti adhibeantur. Veluti Hordeum, cùm in vinea ſeritur: quod de humore nimio demat. ἐν φαρμάκου μέρει. pro medicamento. Sic vſitatum: etiam λόγῳ, & τάξει, & μοίρᾳ. Eſt autem hic φάρμακον προφυλακτικόν, non enim ægrotãt vites: ſed vt melius eis ſit, cautio eſt. remedium eſt, vt ſuprà, ἄκος. Καὶ ὡς τοῖς ῥαφάνοις. Hoc repetit, quod ex priore libro dicebat: Orobi pręſidio tutam eſſe ab Erucis Braſſicam. Πρὸς τὰς ψυχάς, ſuprà dicebat: hìc autem, πρὸς τὸ μὴ κατατίθεσθαι: cuius verbi non ſatis hic habeo explicatam rationem. Καὶ ὅσα προσφυτεύεται. altera exceptio. Eſſe inter quaſdam leges certas occultæ neceſſitudinis: vt Oleæ & Myrti. Androtione autore

tanquam

tanquam coniugium radicum fieri: fieri namque mutuas amplexationes: & myrteas virgas inter Oleæ ramos ſubire, ac tanquam veriari. habes ſimilem in animalibus proportionem. Non enim conuenit feli & cani: pſittaco & turturi conuenit.

Τόν τε καρπόν. quaſi præſidium eſſe Oleis ramos illos: quibus à ſolis violentia caueatur opacatione. Τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀνέμων. Neque à ſole carpatur ſuccus, neque tentetur ventis. inde ſequi duo commoda: primum, vt Oliua tenerior ſit: exucta namque vel ſole vel vento, durior a. Sole apud Æthiopes, vêto in Botnia ſiccantur atq; durantur piſces qui ſeruentur. alterum, dulcedo acquiritur. Nam tametſi ſapor is à ſole coquente aqueas ac terreas partes elaboratur: tamen id opus eſt mediocris caloris. Propterea verò quòd Olea multum terræ habet, facilè diſcoquitur atque vritur. Id quod etiam eſt in Horatiano verſu: *Oleamve momorderit æſtus*. Temperatur autem autumnalis æſtus violentia Myrteis vmbraculis. Ἄλλο δὲ οὐδέν. Verba efficaciſſima ad oſtendendum priuatas huius neceſſitudinis leges. Iubet enim Androtion. quoad Oleam, ab cuiuſuis alius arboris vicinia abſtinendum. Εὐφυὴς δέ. Etiam Pinum innoxiam dicit, atque omnibus quidem: idque cauſa manifeſta. Cedere namque de iure ſuo, quod ad ſuctum pertinet. Cùm enim ſit radice ſingulari, non multũ circa ſeſe ſuggit. patitur ergo Myrtos propè ſatas bene habere. Item eadem radix, quòd ſit profunda, ex profundo ſibi hauriẽs, non defraudat ſucco ſuperficiarias adſitarum arborum radices. Ita quaſi in cœnaculis hę agitant: illæ de una cella depromunt ſibi. vides duplicem naturam exceptionis. Illa erant vniuerſalia magis, ὅτι ὡς φάρμακα: ὅτι [illegible]: hæc magis particularia. μονόρριζον, βαθύρριζον. Καὶ φανερόν. Erat controuerſia quæ hodie quoque agitat agricolarum opiniones. Vtrum magis officiat: vmbráne, an radix. hoc diſcutit Pinus exemplo. Cùm Pino vmbra tanta ſit, vt nocere queat, nec noceat: ne ab aliis quidem propter vmbram ſequetur nocumẽtum, ſed ab radice. Ὅτι μᾶλλον. plus incommodant radices quàm vmbræ. Nunquam tamen inueni μᾶλλον cum tertio caſu, ταῖς σκιαῖς, ſed τῶν σκιῶν. Sanè τὰ δένδρα μᾶλλον παρενοχλοῦσι ταῖς ῥίζαις, ἢ ταῖς σκιαῖς. Neſcio an ſit corruptus codex. nam ſanè legebatur σκιάς. De vmbra tamen eum loqui non eſt dubium ex iis quæ ſtatim. σκιὰν γὰρ πολλὴν ποιεῖ. Καὶ πρὸς τοῖς. Sic etiam loquitur Latinè: ad hæc. & abſque caſu: καὶ πρός. Tertia arborum conditio quæ non offendit. τὸ μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν βλαστάνειν, καὶ καρποτοκεῖν. Quæ nõ eodem tempore germinationem fructúmve inchoant. Sanè ex natura rerum: quemadmodum cùm deducuntur aquæ ad rigationes. Si eadem hora vicini duo contendant: orietur rixa. Si hodie ſibi ſuccum parat arbor ad fructum: cras autem vicina petet: non erit cauſa diſtractionis. parua igitur offenſa eſt. Καὶ παραλλάττοντες. Quoniam diuerſa ſunt tempora germinationum: diuerſa itẽ eſſe in quibus fructus perficiuntur, par eſt. Vbi

A manifeſtò τὴν βλάστην hîc intelligit, non ſolùm frõdiũ germinúmve, vt alibi, productionẽ, ſed etiam fructuum inchoationem. παραλλάττειν, verbum ad ſignificandum variationem, & huic & Præceptori frequentiſſimum. in eo enim eſt vis τοῦ ἄλλου. Alternantibus per vices temporibus ac mutuò cedẽtibus. Et ſicut dixit, ἐλάχιστον, ſic hîc ἧττον λυποῦσι: quia fieri nequit, vt nihil penitus auferatur.

Χαλεπώτατα. Nunc è contrario recenſet inimicitias aliquarum. Cauſas autem ſtatuit ex hoc ipſo principio, ſubtrahi alimentum. Proinde moleſtas eſſe Ficum & Oleã Viti: quia ſint voraces ac ſucci bibulæ. hoc primum à radice. alterum, quia multum occupent vmbra ſua. Vitis enim humilis: illæ imminent atque latè operiunt. Χαλεπὸν δέ. Eodẽ ordine, mitiore gradu, Amygdalus.
B Valida enim etiam ſuprà agnoſcebatur. at validũ multo alitur, vt athleta. Et ſanè pinus ſuprà erat βαθύρριζος: multũ igitur ex profundo hauriebat: quippe ad eam molem ſuſtinendam, quæ in ea viſitur. At non officiebat: quod ea profunditas comitem habebat ſimplicitatem. ideò πολύρριζον adiungit Amygdalo. expreſſa voce ſuprà dabat. τῇ ὀλιγορριζίᾳ innocentiam. Καί τινες φυτεύουσι. contrariam huic opinionem. quoſdam in vineis Amygdalum ponere. conſilium. ἀσινέστατα, innocẽtiſſima. rationes conſilii tres. Modico leuſque egere nutrimẽto: non eſſe ſerotinam: non multum opacare. Sanè complectitur omnes conditiones. naque non aufert vicinæ ſuccũ. non concurrunt tẽpora fructificationis. non defraudat coctione, quæ fit ſolis vi. Τροφῆς ἐλαφρᾶς, parua. quod paruũ
C eſt, leue eſt. item aquea, quod non videtur afferre viti nocumentum: quia melius excoquetur reliquum. Οὐ μήν. Tollit hanc ſententiam explicatione cauſarum. Duas videtur ita concedere, vt earum alteram contemnat. Οὐ γὰρ οὕτως ἡ σκιὰ λυπεῖ. quaſi dicat, de vmbra nihil dicẽdum fuit. Alteram non tantùm valere, vt poſſit ſeſe opponere tertiæ maleficio. τὸ ὄψιον. Neque dilatio fructus adeò differt nocumentum, ac repræſentat radix potentia ſua. Notabis loquutionem, τὸ ὄψιον. quid? vbinam verbum? non enim repetetur, λυπεῖ. Præterea τὸ ὄψιον eſt vitis: τὸ πρωϊκαρπον Amygdali. dicendum igitur: τὸ ὄψιον παραιτεῖται. excuſat damnum. Non poteſt ſerotina ſua fructificatione Vitis euitare damnã tantum quantum præſto eſt à radicis auiditate. Simpliciſſimè: ſi Amygdalus ſerò pareret,
D non tam nocituram fœtificatione quàm nocet radice. Ergo quia fructum anticipat, non tollit radicis noxam. συντρέφον φυόμενον. quod & ſuprà dixit. multitudinem radicum & prolixitatem eò demum tendere: vt mutuus fiat cõplexus, atque inde pro alimento controuerſia. Ratio hęc: quare plus accipiatur à radicibus incommodi. Ἀλλὰ κουφότερα. Pro Amygdalo Punicã ſubiicit, & Malum: atque illius loco ſtatuit eas, propter veras innocentiæ conditiones. Οὐ πολύρριζα. incipit ab eo quod potiſſimùm ſpectari iubet. Τροφῆς ἐλαφρᾶς. Verè: non, vt ſuprà, falsò de Amygdalo. Non enim validæ ſunt arbores ſed imbecillæ.

ſignum: παχὺ γηράσκουσι. Si ita accepiſſet, rectè haberet: ſcilicet pro argumento imbecillæ naturæ vitæ breuitas. At non ibi ſiſtit orationem: quin addat, ὥστε μὴ πολὺν χρόνον ἀντέχειν. ridiculè. Non enim de hac agitur arbore, ſed de ſpecie quæ non interit. Nam ſi non noceat natura ſua: vbi hæc interierit, alia ſubſtituetur. ſed eſt hoc quoque interpolandum. Quia minus frondeſcant vetulæ, non promouent radices: minus trahunt. Α᾽πολαῦσι δ᾽ ἅπαντα. Alia natura noxia, omnium ſcilicet, quæcunque ſtolonibus luxuriant: eas maximè nocere. Multis enim opus habere nutricibus multos alumnos, neceſſe eſt τῇ ἀδηφαγίᾳ, quæ eſt à natura. vides analogiam. Agit enim hic, παραφυτείας, quæ eſt ab arte. Καίτοι συμβαίνει. Hæc eſt poſtrema capitis pars: in qua cauſam reddit admirabilis hiſtoriæ. Si ſubtrahitur à vicina ſuccus: ergo mortua vicina, plus remanere ſucci videatur. plus vigebit igitur. At contrà iis euenit, quæ παράφυτα vocat, ſcilicet ſimul iuxta conſita. συμπεφυκότων: quod Latinè, accidit vbi notabis, ἐοικότα, & ποί.

Α᾽μα πεφυκυῖαν. Cùm ſimul enata eſſet & Ficus & Anadendras, emortua Ficui, interiit autem ἀναδενδράς. Μεγάλην ἐποίησε. Prudentiſſima verba. magnam eſſe factam mutationem. Sanè magnam: ſi ex arbore ſingulari, facta eſt arbor gemella. Vt non amplius ſint παράφυτα, ſed quaſi σύμφυτα, imo verò arbor vna. Διὰ τὸν χρόνον. Non quòd à tẽpore quicquã factũ ſit: nulla enim eſt actio quantitatis: tanto minus temporis, quod eſt quantitatis aſſecla & menſura. ſed quia ſimul nutritæ. Vt quoniam altera alterius conſuetudinẽ C tulerit: deſiderium ferre non poſſit. acutiùs tamen diſpicienti alia cauſa videatur. Anadendras ſiue Labruſca eſt, ſiue quod aliud vitis genus: eius omninò natura eſt, ſcandere. Subtracta fultura, cuius præſidio viuebat, interiiſſe mirum non eſt.

Εἰ μὲν νέων ὄντων Non ita euenturum fuiſſe, ſi dum eſſent iuuenculæ, id accidiſſet.

Lego πάντα, non πάντων. Et σκιαῖς non σκίλλαις. Et εἰ μὲν νέων ὄντων, non ὑμμένων. Et ἀπεφαίνοντο aoriſto paſſiuo ſecundo, non ἀπέφηνεν. Rurſus, ἀπολαῦσι δ᾽ ἅπαντα, non ἀπάντων.

Theodorus ἐπαναφέρονται, interſerunt: rectè, ſi locum ſpectes: ſi tempus, ſuperſerunt. Πρὸς τὸ μὴ κατεσθίεσθαι. vt ab Erucis defenderentur. à culicibus potiùs, ſi ſuperiorem ſequamur lectionem. πρὸς τὰς ψυχάς: à papilionibus: non autẽ πρὸς D τὰς κάμπας. Quanquam res aliter ſe habet: non enim Papilionibus, ſed Erucis infeſtatur Braſſica: hæc tamen hic deſunt in codice. Legẽdum autem, defendantur: non, defenderentur: aut, ſociarunt: non, ſociant. Φύεσθαι διὰ τῶν ἀκρεμόνων. per brachia Oleæ prorepere atque diſpergi. Nihil infelicius verbo illo, prorepere: in Myrti virgis quæ ſur rectæ ſunt. Α᾽λλ᾽ ἐλάττω. ſed minorem. legit ergo ἐλάττονα. malè. Non enim fructus, qui obiectu quopiam obteguntur aduerſus vim ſolis, minores ſunt, ſed maiores atque ſucculentiores. Itaque legimus, vti ſcriptum eſt: ἀλλ᾽ ἐλάττω. ſed minus dulcem quàm is fructus qui inſolatur. Aquæ A namque plus habere Oleam in minore coctione, ſuo loco dictum eſt. Καὶ αὔξησιν λαμβάνει. Nec quicquam prohibet radix, quo minus hæc augeſcant. Paraphraſtes hic eſt, non interpres. Sic illa quoque addidit: ad portionem ſocietatem nõ negant. Τὸ φέρειν, ſera feracitas. aliud eſt, feracem eſſe: aliud ferre, ſimpliciter. Etiam μονόφορος, etiã ἰσόφορος ferũt: feracia non ſunt. Edit quiuis etiã abſtinentiſſimus: at Terentianus Phormio ſeipſũ edacem vocat. Ἤδη που συνέπεσεν. Theodorus expreſſit ſic illud pronomen. Vitibus accidiſſe. & addidit de ſua laſciuia: maritæ. Μία φύσις ἐγγίνεται διὰ χρόνον. Tempus longinquum quaſi naturam vnam ex ambobus confuderat. Agnoſcis hic, quod & multis aliis locis peregrinitatem. ſaltem dixiſſet: cõflauerat. non enim confudit vnam B ex duabus, ſed in vnam duas.

CAPVT XVII.

XVII. capitis argumentum. Pangendæ vineæ ſit eligenda loca. Denſis Vitibus danda montana, laxis campeſtria. Ex medulla vtramque dignoſci.

ΠΕΡΙ᾽ δὲ ἀμπέλων. Quæ ſeorſum de Vitibus promiſerat dicturum, nunc præſtat nitidiſſima oratione: cuiuſmodi ſi ſemper vſus eſſet: noſtro huic labori nobis fuiſſet ſuperſedendum. incipit ergo deintegro ab electione ſoli. Nam ſuprà diſtinxit agri naturas, quæ ipſis, C quæ frugibus deberetur. Nunc quoniam earum multæ ſunt ſpecies: ſpeciebus item ipſis non idem terræ modus eſt conſtituendus: vt validior denſis, mollior laxis tribuatur. Laxas eſſe quarum medulla in nouellis pampinis multa, ſoliditas circumſtat exigua: denſas, quibus medullæ minus, ligni plus. A ſole faciliùs exhauriri laxas, ob meatuum raritatem. contrà, ſolidiores ſeriùs exuggi. in eis ob meatuum anguſtias, pertinaciùs ac diutiùs cohiberi ſuccum. Hoc totum eſſe tam in albis quàm in nigris: maiore tamen ex parte nigras eſſe ſolidiores. Ὅσα μὲν κενά. Quæ ſuprà cum aliarum arborum cultu non ſunt explicata. Attẽtum facit auditorẽ nouæ hiſtoriæ profeſſione, nouáque diligentia. Α᾽κριβέστερον ὁμοίως. Eadem cura: non autem ὁμοίως, vt ſuprà fecit, κοινῶς Hic enim i- D δίως. Ἔστι δὲ καὶ τὰ γένη. Nullum nectar ſuauius toto hoc tractu orationis. Quia diuerſę ſpecies: id quod in hiſtoriis, atque his in libris ſæpe dictum eſt: quia terrarum variæ cõcretiones: quia naturalia officia ſimilitudine conciliantur: videndum cui quæque generi conueniat aptare. τὰ ποῖα ποίαις οἰκεῖα. quia τὸ οἰκεῖον ſequitur τὴν διαφοράν. Differunt autem vites non ſolùm ſuperficiariis (vt ita dicam) accidentibus, vt albo, nigro, viridi, heluolo, purpureo, pallido, longo, rotundo, paruo, magno, denſo, raro, craſſo, carnoſo, lignigero, apyreno, acino: ſed etiam formis, à quibus certæ manãt qualitates: quemadmodum, calore frigoréve matureſcere. At terræ non formis, vt aliqui volunt.

ſed

ſed fortuitis affectibus, ſicut & aquæ. Κατὰ φύσιν. oſtendit conſilii ſui rationem. Si quæ ſunt inter ſe conuenientia, inter ſe commiſceris: bene habebunt. Ratio eſt apud metaphyſicum. quia omne quod eſt vnum eſt. ſimilia verò ſunt quaſi vnum. Eſt enim manifeſta in ipſis ταυτότης ποιότητος. Quare cùm à ſubſtantiis manent accidentia: in ſubſtantiis quoque erunt aliqua principia communia. Sic οἰκεῖα Viti, erunt οἰκεῖα terræ, & è conuerſo. ἀγαθὰ, proba, & præſtò ad humanos vſus. Sin contrà: contrà ἀχρεῖα. Τὸ δὲ κατὰ φύσιν. Declarat quid ſit hic accipiendum, ſecundùm naturæ leges. nempe ſimilitudinem. tũc ſimilitudinem hanc appingit. in ſolida terra ſolidam Vitem: ſiue in firma firmam. καὶ αὐχμώδη. quoniam denſa Vitis haud multo ſucco indiget. hoc an verum ſit: ſuprà diſputatum eſt. Quod enim pluribus conſtat partibus, pluris eget alimenti ad eas conſeruandas. at denſum tale eſt. Καὶ τῶν λευκῶν: in ſuo genere ſcilicet. Nam tametſi laxior & mollior alba eſt: albarum tamen etiam multæ ſunt ſpecies.

Ἐν δὲ τῇ ἐπόμβρῳ. Suprà bis, & mox τὴν λειμωνίαν. Vitibus aptam dicit: propterea quòd Vitis toto genere laxa eſt. Ergo tanto magis ſpecies laxa in laxo genere. Cęterùm vox hæc ἔπομβρον, non negligenter accipienda eſt. non enim pluuio ſolo dici placet. Quippe non conuenit iis quæ ſcribũtur infrà: vbi dicit, eas Vites quę vdo ſeruntur ſolo, non admittere imbres: ſed ipſis reſiſtere, atque iiſdem penè verbis. ἀντέχειν ἐν τοῖς ἐπομβρίαις. haud igitur ἔπομβρον. petit ſolum. Et in pratenſi ſolo bene conſtituitur, ὅτι τὸ οὐράνιον ὕδωρ οὐ δύναται διικνεῖσθαι πρὸς τὸ ἐν τῇ γῇ. hęc eius verba ſunt. Non igitur quæ aqua in ea terra eſt, ὄμβριος eſt: non ergo terra ipſa ἔπομβρος. Διάδηλα. docet, quemadmodum dignoſcantur. In palmitibus nouellis deprehendi: quia in vetulis ſucci minus eſt. In animalibus verò ſiccitas adeò dominatur, vt quæ oſſa menti ſuapte natura gemina cohærẽt, ſenecta ętate in vnum coeãt mutata media chartilagine, quæ in affinium oſſium abierint concretionem.

Ὅτι δὲ ἰκάνεν. probat, quod per δίον afferebat. Ἐκάτερον genere neutro, quod vtrumque diuerſum comprehendat. cui medullæ multum: & meatus ampli. Nempe medulla in Vite laxiſſima pars & rariſſima. Στενοί. quoad ſitum partiũ. Anguſti namque ſunt, quorum parietes propiores. ὀλίγοι. quoad tota pauci meatus: quia parietes craſſiſſimi. Nam in raris corporibus quibuſdam, quanto anguſtiores, tanto plures. ſicut in ſagittarum faſce. quot ſunt tenuiores, eo plures. Διὰ καὶ αὐτά. Concluſio ſyllogiſmi: cuius propoſitio erat: denſa minus egent alimento. Probatio: quia dẽſis meatus anguſti. huius item probatio. per anguſtias parum ſubire quit. rum autem porrò huius. quia locus eſt æqualis locato. Hic ſiſtitur ἀνάλυσις in ſciẽtia ſuperiore vniuerſali ex quarto Phyſicorum. Cæterùm nihil eſt hoc: vti iam dictum eſt. namque plus eſt ſolidi: ergo plus alitur. Ideò ſubdit aliam rationem nihilo validiorem. Pendet enim ab hac: quòd diu ſeruare queant ſuccum atque eo frui. Atqui hoc ſimile ſit homini, qui multis egeat nummis, paucos habeat, eóſque ſibi retineat. Quis dubitat quin corpus athleticum plurimùm ſibi requirat cibum? Quis item dubitat, quin ex loco quem αὐχμώδη ſtatuit, parum queat attrahere Vitis? Quamobrem aliam rationem excogitandam cenſeo: quæ ſi minus probabitur à ſapientibus: vt non erit probro me prætereiſſe id in quo fruſtra fortaſſe laborauerit tantus Philoſophus: ita conatus, atque tentamenta non ingrata erunt ſtudioſis: in quorum gratiam hæc multis laboribus elucubrauimus. Igitur fortaſſis ita dicendum eſt. à robore vitis denſæ. Nam quantum eſt in ſolo macro, tantùm ſibi comparare poteſt. extorquet igitur ab auaro ſolo. Item porrò (quę ratio validiſſima eſt) non reſoluitur ab æſtu. dicet aliquis: hæc eſt poſterior Theophraſti ratio. nequaquam. Ait enim, eam Vitem ſeruare poſſe ſuccum ſuum vſque ſub Æſtatem. at ſi ipſa in Æſtate ſeruato opus eſt. Namque ante Æſtatem, Verio beneficio ſeruãt etiam laxiores Vites. Οὐ γὰρ ἥλιος ἕως ἐκεῖνος ἐξάγει. At Æſtate exigit ſol, non autem antè. Ἐπαρκοῦσιν. Actiuè poſuit verbum hoc, quod & apud Oratores notauimus in familiaribus exercitationibus. nam vſitatiùs ponitur abſolutè. οὕτω ἀρκεῖ μοι ſufficiunt radices quantum ſatis. ad fructum. parum reſoluitur: parum egent: parum trahant: diu ſufficit: ſatis habent. cætera ſunt liquidiſſima. Τῇ δὲ ἐπόμβρῳ. Contrà, in terra humida pro laxa Vite omnia ex ſententia. Quanquam multo eget alimẽto, quia multùm reſoluitur: tamen quia multùm à terra reponi poteſt: multùm proficere poteſt ad fructuum tum magnitudinem tum excellentiam. Hoc autem falſum eſt. Namque ex vda Vinea neque ſapore vegeta, neque ad conſeruationem firma ſunt vina, neque trans mare vehi poſſunt, quin corrumpantur. Neque de Gręcis caloribus quiſpiam componat hanc controuerſiam: quando in Calabris quoque ac Siculis collibus longè ſunt generoſiora. Hic verò apud Vaſcones, non niſi in Sabuletis atque Glareis. Notabis autẽ diſtortam aut corruptam orationem. καὶ μεγάλης ἀφαιρέσεως γινομένης, ὃ ἥλιος ἐξάγει. alius dixiſſet, ἐξάγοντος τοῦ ἡλίου.

Τοσούτῳ πλείω. Quoniã multus humor ſubeſt: multus à ſole trahitur: neceſſe eſt multum opus fieri. Quocirca & ipſæ in cremento magnos faciunt progreſſus ſibi: & ad fructus conficiendos plurimùm nanciſcitur facultatis: duo hic ſũt, quibus hęc conſiunt. Ἄφθονος τροφὴ, largum nutrimẽtum: & τὸ κράτος: robur, à ſole intelligamus comparari. vt quid? πέττειν. ſatin' ẽnõ. quid amplius? ἡδίων. ideò fit illa ἡδίων, & illa ἀκρατεία. Διὰ τοῦτο γάρ. Ex genere poſito in maiore propoſitione ſyllogiſmi, cõcludit de ſpecie, ſic ἔπομβρον eligẽdam ἡ λειμωνία ἔπομβρος. Sequitur electio: quã auxit ſuperlatiuo: κρατίστη. Deinde potentię huius enumerat conditiones: μὴ πίειρα, κούφη, ἔφυδρος. Ex leuitate facilitas: ex humiditate opulentia: ἐκ τοῦ μὴ πίειραν εἶναι, vini generoſitas: cui nihil magis aduerſariũ quàm terrę pinguedo. Ὅτι μὴ δύναται. Suis aquis

cõténta, quas domet in vſum ſuum, non admittit pluuias peregrinas: quarum copia vina fiunt deteriora I:a & habet, quod aliæ petunt: & non accipiunt detrimentum, quod capiunt illæ ex iis, quas expetunt: id eſt è pluuiis. Et ſanè quia dixerat κοῦφα, & leuis terra bibula eſt: neceſſario τὸ ἔνυδρον addidit. alibi monuimus eſſe ὑφυδρον & ἔνυδρον. Illud ſignificare poſſe terram etiam aridam, cui modò ſubſit humor: τὸ ἔνυ in altero notam eſſe humoris interni cum ipſa terræ maſſa miſti. Quod autem non admittat cæleſtes aquas, propterea quòd habeat ſuas: neque mirum eſt: non enim inducitur vel habitus, vel materia, vel quantitas, niſi in priuationem: & conuenit cum eo quod de Alno diximus ſuo loco. Non putreſcere ſub aquis: ob aquas proprias, quas in ſe habet, neque alias admittit. No'abis rectum cum infinitiuo modo, omnibus Atticis familiari loquendi more: πρὸς τὸ κοῦφον εἶ). vix aliter loquitur Ariſtoteles. notabis etiam ἀντέχειν, abſoluté. Illud magis notandum, atque ad topicas diſceptationes in memoria habẽdum: ἔνδοξον enim: Cæleſtibus aquis non augeri terreſtres aquas. Ad ingenia exercenda proponi poteſt in ſcholis pro effato: poſitiones aut concluſiones vocant. Ἐὰν δὲ ἡ χώρα. Claudit caput plauſibili ſententia. ſi extrema extremis: media medus.

Theodorus, κατακρατοῦσι, exuperat. vbique ſic.aincit. Κούφη. facile ſolum. Ἔτι δὲ ἀντέχειν. Theodorus addidit: certi vi ſui humoris.

A rius radices. addit amplas leges: μάλιστα τῶν δένδρων. Propterea quòd alia φυτεύματα putrehant, vel antequam radices emittant, vel emiſſæ radices ipſæ. Τὰ δὲ πάχη. ratio, quare frigidis è locis petenda. Quia terris vdis craſſi rami peculiares ſunt ad ſerendum. Καθάπερ ἐλέχθη. quia quod παχὺ dudum dicebat, modo dicit παχύ.

Εἰς δὲ αὐχμηρὰν. In macra, neque craſſa, neque nimis exilia. de exilibus ſanè bene. Periclitãtur enim ne priùs quàm germinent, areſcant. at de alteris, quid? τὰ μὲν γὰρ ἐν ἐνύδρῳ σήπεσθαι. non poſſint putreſcere. at hoc quærimus, ne putreſcant. Et in ſquallida, ac ſtrigoſa nihil putreſcit: neque craſſũ neq; nõ craſſũ. Παραλλάττουσι δέ. quod de ſolo dicebat: nũc dicit de tẽpore. Suprà de regione frigida, vnde peterẽtur: de humida, vbi pangerẽtur: nũc

B de tẽporibus vtriuſq; qualitatis ſimul, & contrariarum. Ergo ſi in frigida ac humida ſeres: facito ante vernum æquinoctium: ſubeunt enim calor & ſiccitas. Sin in ſicca & calida: pòſt ſolſtitium: imminent enim pluuiæ: quare plus proficient. Intellige priorem operam, paulo ante ęquinoctium: ſecundam, multo poſt ſolſtitium. non enim pluuię ſub Cane. Τὴν δ' ἄλλην. aliarum rationes ad hanc normam inſtitues. Nota loquutionem: participium pro imperatiuo: quia ponitur pro infinitiuo, & infinitiuus pro imperatiuo, τεκμαιρόμενον, ἀντὶ τοῦ τεκμαίρεσθαι.

Lego τῶν μακροχρονίων, non ἢ τῶν. Et ἐλέγομεν, non λέγομεν.

CAPVT XVIII.

C *XVIII. capitis argumentum. Plantas quæ terræ ſunt mandanda, melius ex frigida petè regione. Robuſtas & craſſas, atque etiam ſtolones ipſos. item plantaria, ſolo vdo. Temporibus ſationes accommodandas pro agrorum ratione.*

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν φυτευμάτων. Inconſultiùs factum videtur, cùm Vinearum tractatio interrupit ſuperiorem arborum communem conſiderationem. ad eam enim partẽ redit, quæ ad ſoli pertinet electionem: idque duobus modis: vnde etiam bipartitum caput eſt. In priore loco demonſtrat, quę plantaria cui terræ ſint committenda, ac mox quanta: nempe alibi craſſiora, minus alibi. In ſecunda parte dirigit eandem plantãdi rationem ad tempora, ſecundùm eorum naturam. Περὶ δὲ τῶν φυτευμάτων. hic laxè admodum accipit φυτεύματα. Sumenda eſſe de frigida regione: quia ſint ibi craſſiora. Craſſiora igitur eligenda: erit in maiore propoſitione ſyllogiſmi. ratio electionis. Plus reſiſtunt putrefactionis, ſi in vdo ſerantur ſolo: & in macro nihilo ſecius prouenire queant: quia robuſtiſſima: tum autem multùm continẽt humoris. Alioqui ſi debilia deponantur in terram vdam, non ferunt, ſed putreſcunt. Quæ eſt cauſa, vt agricolæ quidã hanc ſequuti proportionem, viuiradices iubeant in terram vliginoſam ſtatui: quia quod virgis illis præſtabat craſſitudo: idipſum exhibebunt planta-

CAPVT XIX.

XIX. Capitis argumentum. Scrobibus præſcribitur modus. Ratio foſſarum circa plantas & foſſionum. Qui ſitus plantæ ſit inſtituendus.

ΧΡΗ' δὲ καὶ τὴν ἐργασίαν. Quæ de ſcrobibus conſtituta ſunt, repetit: & addit alia quædam, ſanè haud ſine ordinis flagitio. Tum nonnulla de foſſis circa arbores faciẽdis, & quare. Poſt hæc quemadmodum à vẽtis auerſa ſtatuenda ſit ea plantarum facies, vnde prodeunt germina. Χρὴ δὲ. opus faciendum πρὸς τὴν χώραν, pro loci ratione: ſi humida, ſi ſicca terra ſit. Hæc tamen ſuprà dicenda fuere, neque huc apponere, quę interciperent pręceptiones amputationis & inciſionis: quas mox ab his repetitas decuit

D cum ſuperioribus cõtinuari. In terra humida fieri vetat magnas ſcrobes: vetat & profundas: ne multis collectis aquis planta putrefiat. Quæ eſt ratio, vt ne faciendas quidem ſcrobes cenſuerint aliqui: ſed adactis modò paxillis aditum parare demittendæ plantæ. manca tamen oratio hic. τοῖς πασσάλοις τοῖς σιδηροῖς φυτεύειν. Deeſt enim tale quid. προσπεπηγυιμένοις πρὸς τὸ καθιέναι τὰ φυτεύματα. Ac ſanè ſic conſerimus hic vinea, ferreis palis adaperta terra. Μὴ δὲ δεῖ σκάπτειν. à foſſione abſtinẽdum. Ratio. vt exiccetur plurimùm ſole terra. tamen ſuprà dicebat, humidũ ſolũ reſiccari foſſione. Et plus ſiccabit ſol, ſi plus tanget: plus tanget, ſi plus

ſi pl⁹ aperietur atq; inuertetur. Nunc autẽ ſi nõ fo A diatur: cũ ſola ſuperficie reſtolſi eſt. Ἐὰν δ᾽ αὐχμηρὸν. Hoc quoque ſuprà dixit: & maiores ſcrobes faciẽdas: tum depoſita virga, rurſus quæ fuerit exhauſta, ingerenda. Εἰς γύργυς πάσαν. Quare vt quammaximè ſubacta, quamcommodiſſimè terram excipiat. ϲυνεργοῦσαν. confecta ad verbũ: comminura. Εἰ δὲ μὴ. Si non fiat id: tunc profundiſſimas foſſas arboribus circũducere: ne æſtu areſcat arbor. foſſæ namque exceptis ac ſeruatis aquis æſtus arcebunt. Τ᾽ἄλλα πάντας ἀκόλουθα. dictum oportuit, quid conſequeretur. Non enim declarat hoc quæ ſequitur ſententia, toties contra decorum Peripateticum repetita. ſiccandã humidam, ſiccam humectandam. Diceret alia inſtituta B præter foſſiones, quibus hoc fieret. Nam ſuprà ſubdebat arenam, & ſaburrã, & lapides: item deducebat aquas foſſis. Hæc vnico tractu profiteri debuit, non diſtrahere. Διὸ καὶ τὸ ἔαρος. ſpectat hoc ad eam partem quæ humectat. Vere fodiendũ, vt plurimùm adigatur ſpiritus. ab aere ſcilicet fiat, vti dicebat ἄνεμος. Toties cõmendat hoc tam decantatum πνεῦμα: toties ab aere τροφὴν. Λαμβάνοντα δὲ. Altera capitis pars peculiari præcepto circa montana loca, & obiecta ventis: & primùm quo tẽpore faciendæ. Τοῖς καθεστῶσι πνεύμασι. Haud ſatis liquet quid ſibi velint verba hæc. Neque ſenſus, neq; caſus is tertius ſubſerunt antecedenti orationi. Καὶ τὸ φυτὸν. Et plantã cum ad modũ ſtatuere, ne germina prodeãt aduerſa vẽtis. Mirum, ſi loca fuerint Auſtris expoſita: quib⁹ ar- C tibus in Boreã pampinos auertant. Omninò cùm ligant, arcum pampini ſic flectunt, vt ſole totus illuſtretur. ſed ita capiendũ: ſi regio ventos habeat infeſtos, puta Circium: danda opera, ne aduerſus eum germinum facies, dum tenella eſt, dirigatur. Non pauca tamen egent interpolatione: ſi cum ſole conuenire debent. Neque ſatis conſtat, quid ſit τὸ αὐτὸν τρόπον nullum enim iam ſitum deſignauit. Μὴ δ᾽ ἔμπαλιν. vnum ex duobus incommodis. Aut vt frangantur: aut vt deuexiora facta germina, pręter modũ exereſcãt: inflexa ſcilicet. Hoc facere ad importunũ incrementũ propter põdus, intelligendũ eſt. trahit enim deorſum. Τοῦτο γάρ τι. aſtringit hoc pręceptũ ad Vitẽ priuatim. Deinde ſe de integro comparat ad alia, ſi qua ſunt: illa D voce ἀκόλουθα. Hoc dicit, quia per capitis initia: ἀπὸ γύρων ἀρξάμενος.

Lego αὐτῷ ἔτι, non αὐτὸ ἔτι. Et εἰς γὰρ γύρους ἅμα, non ὁ γάρ. Et καὶ ἀπὸ τοῦ ἀέρος, non ὁ ἀπό.

Theod. συναύξησιν accumulato. Τοῖς καθεστῶσι πνεύμασι. pro moribus afflatuũ. Τ᾽ἀπονεῦον, delapſa, inclinata. Sanè τὸ νεῦον quid hic agat animaduertendum eſt. non enim dicit ἀπονεῦον: vt ſit delapſa. τῆς μὲν οὖν φυτείας. Vineta Theodor⁹ interpretatur, non rectè: de omnibus enim plantis intelligit.

CAPVT XX.

XX. *capitis argumentum. Quantum, & quando, & quibus locis, & quas ob cauſas. Quid in Vitibus auferendum aut relinquendum.*

TA'Σ δὲ τομάς. Redit ad id quod reliquerat: de amputatione: quã expeditionẽ multis veriat modis. quid, quantũ, quando, in quibus, quare. Ac primùm cõmuni ad omnes lege: quod & ſuprà dicebat: nõ multùm relinquere: plurimùm auferre. ideò dixit τομὰς βραχείας. figuratè attribuit inciſioni breuitatẽ. Nõ enim breuis eſt inciſio: ſed inciſum breue fit, quoties propiùs truncũ aut tellurẽ ſecatur. Nam ſiquis arguta ve lit: è contrario potiùs eſt inciſio breuior, quò longior eſt ab ſtipite: quia ramus tenuior. Ὡς ἂν ῥιζωθῶσι. Dicit hoc de adoleſcẽtibus plantis: vt radicentur atque augeãtur. Ἅμα δὲ ὅτι. mutilus eſt codex, aut autoris breuitas odioſa. Nã ſi eſt præceptum vniuerſale: quorum ἡ γῆ αὐχμηρά; nulla namque mẽtio terræ ſqualidæ. Sed ſenſus talis eſſe debuit: tanto magis in ſolo macro: vnde tenuis copia ſuppeditari poteſt. Κατὰ δὲ τὴν. leges mõtanis ac frigidis, ſtatim ſub ipſam germinationẽ. Quippe ne incunte quidem Vere, metu ſuperuenientis frigoris. Ἢ δι᾽ ὅλως ἄστρον. Aut quæ ſtatis temporibus infeſtatur gelu, propter vim ſideris ei parti dominantis. vt ſit ἄστρον, quemadmodum in Vaſconia. Ab octauo Calendas ad vſque nonas Maias maximè ſunt Vites obnoxię frigoribus, adeò vt etiam gelentur. Videndum quomodo cõueniat hoc cũ eo quod ſuprà dicebat: putationes omniũ, præterquã Ficus, poſt Pleiadẽ faciendas: nunc ſub ipſam differt germinationẽ. Ἔναστρον, obnoxiũ ſideri cuipiã. ſic etiã ἀστροβολεῖα. ἀστροκύων eſt in libris agricolarũ: κύναστρον, apud autorẽ libri De plantis, qui falſò attribuitur Ariſtoteli. ſic & Latini, ſideratũ. Theod. haſce nobis reliquit reliquias ſuę ſecuritatis. Σχεδὸν πᾶσι. Quando verũ eſt, tẽpeſtiuam eſſe omnibus putationẽ ſub ipſum tẽpus germinandi: ſi verũ eſt quod ſuprà dicebat: oportere poſt Pleiadẽ putare. ita varias ponit ſententias. Ὅπως τὸ φυτὸν. cauſa qua mouentur: vt plãta ſucco plena incitetur ad putationẽ. Hoc enim eſt, πρὸς τὴν ἀφαίρεσιν ὁρμήσῃ. mutila verba. Nõ enim credendum, ipſam plantam, quaſi prægnantẽ, exonerari velle per inciſionem: propenſa enim eſt ad erumpendũ in fructus, non autem ad implorandũ opẽ, vt ſibi ferro ſubueniatur. Καὶ βλαστὸν. Inde futurũ eſt vt ampliſſimè cõmodiſſiméque germinet hac enim de cauſa putantur, inquit, arbores: non autẽ propter fructũ. Concinnãda hęc quoq; ſentẽtia eſt: non enĩ vera videtur. Quicquid enim ponitur operę propter fructũ ponitur. Non enim petitur à Vite foliũ, vt in Olerib⁹, ſed vua: ipſe tamẽ diſtĩguit vernã putationẽ fieri germinationis cauſa: Autũnalẽ verò propter fructũ. Quã diſtinctionem haud facilè à me percipi, fateor ingenuè. Vtrãq; enim vtriuſq; cauſa reor inſtitutã: tũ vt renouetur Vitis: tũ vt vberiorẽ ferat fructũ aut meliorẽ. Διὸ δὲ ὕστερον. Eam ob cauſam poſt Pleiadẽ ſtatim fieri iubẽt: quia tunc arbores magis vigẽt. toties vſus eſt ea voce συνεστῶτα, in ſe collectæ.

Καὶ ὅπως πλεονάζῃ διατηρεῖν. ſibi viuere ac ſuccum retinere Propterea tutò queũt amputari: quia partes inutiles auferũtur: vnde principali ſucco

nihil amittũt.non ergo debilitantur. Καὶ ῥήγνυ-ται eo tempore cortices arborum non ſcindũtur: quia prægnantes non ſunt,vt Vere. Videtur ergo dicere,non fieri putationẽ propter germinationẽ: non enim tunc ſunt germinaturæ:ſed propter fructum. Quaſi ſeruetur intus is ſuccus,qui coquatur ad fructũ. non tamẽ hæc explent ingeniũ accuratum. Nãque & tunc licet non eieantur ad germinandum, pro germine primùm fit, ſi generationis ordinem ſpectes,deinde pro fructu: & Vere, licet mox germinaturæ ſint,pro fructu primum,ſi finis ratio ineatur,deinde pro germinatione fit opus illud. Μεθ' ἡλίου. Duo tẽpora notat,in quibus turgere videntur arbores ad germinandũ: vnũ Vernũ,quod deſignat illis verbis,μετὰ ζεφύρου πνοάς:aliud ſub Cane,quod deſcribit illis μεθ' ἡλίου τροπάς:vtroque arbores ad germinandũ ſeſe cõparare:primo ad primam germinationẽ,quam βλάστησιν vocat:in ſecundo ad ſecundam, quam dicebat ἐπιβλάστησιν.

Ἀμφότερα φάναι ταῦτα. Si putentur,& δακρυῤῥοεῖν & ῥήγνυσθαι. nunquam credibile, rũpi Vitem ſi putetur poſt ſolſtitium:potiùs,ſi non putetur:iam enim minus humoris habet ac ſibi ſeruat. Καὶ τότε Tunc,quia non habet exuberantem ſuccum, laborat arbor, ſi cedatur. ſentit ergo damnum: quia non habet præſtò ſupplementum. Et germen exit ab extremis ramis ad cæſuram: quia iam facta eſt ab radice fluxio, quantum fieri oportuit: & in illo extremo tantum eſt relictum ſucci, ex quanto poſſit illa noua fieri germinatio. Ideò dixit, περιῤῥυηκέναι: præterfluxiſſe: per omnes eas partes ſcilicet quæ ab radice tendunt ad ſummum illud. Τέμνειν δέ. Hactenus de quantitate & de tempore: nunc applicat aliam temporis rationem locis. incipit ἀπὸ τῆς χέρσου. Signata vox de agro inculto, & ab operibus vacuo. Sunt enim modi tres: χέρσος, γεωργουμένη, ἀργή. ἀργὴ propriè quę vacat poſt cultum. Eandem tamen ſub χέρσου nomine ſæpe audias: ſicut & χέρσον pro quacunque terra quæ in mari non eſt. Quin pro terra ſimpliciter apud Philoſophum in meteoris: ἡ θάλαττα χερσοῦται: ἡ χέρσος θαλαττοῦται. Declarat autem quid ſit χέρσος, illis: διὰ τὸ ἀεργότατον εἶναι, καὶ ἀκάρπωτον. ſic etiam Sophocles vſus eſt. In eiuſmodi ſolo otioſo celeriùs ſata proficere. itaque tertio ſtatim anno pati intur putationes. At in terra culta exhauſta lentiùs progreſſus faciunt ſuos: parciùs enim ſuppeditatur. Τὴν δ' ἄμπελον. Priuatim in Vite certam deſcribit amputationem. vbi confundit præcepta. nam hic eſt, καὶ τὸ πόσον καὶ τὸ πῶς. Non ſolùm putandam,ſed etiam amputandam, paribus ſcilicet brachiis, quaſi in orbem radiatim. hoc eſt quod ait, ἄγειν. quia de ſe nequit ipſa ſtatuere agenda igitur. κύκλῳ, brachia notat. περὶ τὸν πυθμένα: æquam omnibus longitudinem. hoc non ſeruatur. Sed vnum longiùs productum in orbem curuãt: alterũ breuiſſimũ relinquũt: quod Vaſcones, Latini furunculum vocant. ita enim cedunt altrinſecus ad ſoles perfruendos. In ſolo fœcundo ac Vite generoſa,etiam tertium curant, inter illa duo medium. Πυθμένα: licentiori metaphora: va-

A ſorum enim. Hippocrates in ſecundo De ratione victus in morbis acutis, πυθμένοθεν, funditus: ab origine vſque cauſarum. Τῷ τόδ' οὐ χαλεπόν. non ad ſpeciem,ſed ad iudicium Vitis faciem referendam. Nempe haud pulcherrimos quoſque palmites,ſed eos potiſſimùm qui videantur aptiores πρὸς τὴν ἀγωγήν: quæ artem atque operam commodè ſequantur, & tanquam audiant vinitorem. quia dixit ἄγειν, dicit ἀγωγήν. Qui ſunt ii rami,petes è Varrone & Columella, etiam certis nominibus deſignatos. Ἀρκεῖ γάρ. minutius præceptum: ſatis enim, ſi vnus modò relinquatur oculus. Εἰς τὸ δένδρον. Ad corpus ipſius arboris,ex quo futura ſit arbor ipſa.

Ἐὰν δέ τις ἀπορῇ. ampliſſimum præceptum. B Siquis dubitet: vbi aut in quo ponit operam: idque ob eam cauſam, quòd ſucci impetus ad palmites nondum ſit delatus: tunc auferendos eſſe oculos eorum pampinorum, qui relicti ſunt: interiores, inquam, vt ſuccus ad exteriores conferatur. Οὐ δεῖ τὴν ἄμπελον ὁρμηκέναι. Imò verò δεῖ τὸ τὴν ἄμπελον μὴ ὁρμηκέναι. Ἡ τροφὴ σχίζει τὴν ἄμπελον, Vitem findat alimentum. Sanè ſarmentum, quod ſimplex eſt, μονόκλωνον, furcatur alterius agnatione atque productione. Αἰεὶ γάρ Rationem reddidit illius ablationis: nempe vt ad alios curat alimentum: nunc huius curſus item affert modum. Quia non iam amplius ad ablatorum loca fluet, ſed ad viuentes palmitis gemmas. Ratio eſt in ſequenti participio, τὸ δεχόμενον. quia illæ ſuſcipiunt. imò verò ſi exactiùs loquamur,etiam trahunt. C Διὸ ῥᾴδιον. Hac ratione deduces Vitem, quorſum libuerit ποιεῖσθαι τὰς ἀγωγάς. Atque hæc quidem in generoſis Vitibus, & læto ſolo. at in macro aliter. In iis enim non diſtinguitur, vt in illis: ſed idem eſt τὸ κάλλιστον καὶ τὸ βέλτιστον πρὸς τὴν ἀγωγήν. Quare nunquam auferes pulcherrimum,ſed relinques. quoniam eum ſi auferas,non erit Viti,vnde alterum reponat. Proinde quò illa duxerit, ſequendum: non autem ducendum, vt in ſuperiore. ducit autem ad ſpecioſiſſimum. Is ergo relinquendus, & ſequenda ὁρμὴ Vitis, inclinatio, propenſio, impetus. Χρὴ δέ. Non eſt in hoc mutanda ratio putationis, quæ ad ventorum pertinet rationem. ideò dixit, τῇ αὐτῇ. Hic tamen nihil dixit,ſed capitibus ſuperioribus: D vt longè ſit repetendum.

Lego φύεται περὶ τῇ τομῇ, non φύεσθαι. Et φυτὸν πόνει, non πονεῖ. Et ἐάν τις καταλίπῃ, non ἐάν τι.

Theodor. τομὴν βραχεῖαν. breui relicto palmite. Optimè expreſſit ſententiã: non optimè dixit, palmite. In Vite nãq; ſola palmes: vt in Olea tenues. at hic eſt πάντων φυτῶν. Ἅμα δὲ καὶ γῆν αὐχμηρόν. Theodor. vt cõcinnaret, addidit: magna ex parte.

Πρὸς τὸ ἀφαιρεῖν ὁρμῆσαι lõgè aliter legit Theod. vt plãta plena humoris protinus exiccetur. & ſanè nõ conueniũt. Διὰ τὸ ἀεργοτέραν εἶναι τὴν γῆν. quippe cùm nuper coli cœperit. imò cùm antehac nũquã ſit cultus. Καὶ ἀκάρπωτον. & alacre ſemina educãda cõplexũ ſit. neutiquã reſpondẽt Græcis. Κύκλῳ περὶ τὸ πυθμένα. ſubtus circũ ſua crura Mitigauit aſperam

ſperant fundi metaphorã Latinis. nam puto Græcos olim ſic conſueſſe. Ὁμαλοῦς, læuis, expolitáque. non eſt læuis vlla Vitis, corticè omnes triſti atque inæquali. Quid ergo quærat expoliari ſi nuda eſt, cùm putatur? non enim deglubi vult. Sed vult æquales palmites radiatim cadi atque diſponi, quaſi vaſis anſas: vt & hinc aucupemur fundi appellationem illam. Δεχομένων, capacem, vt in ſuperioribus δεχόν. Τῷ τομῷ χῶδου. reſcidiſſe decet. ſcindere miſellam Vitem vult ridiculé. Τέμνειν, aliud: aliud σχίζειν: vnde noſtrum. In libro De miſtorum affectibus, differunt τὸ σχιστὸν καὶ τὸ τμητόν. Vt variaret ambitiosè, more ſuo, ſimplicitatem: vitauit ſatis incommodé. Itaque Præceptor definit: ſciſſile quod plus finditur quàm quãtum à findente finditur. Eſt affectus neruorum ac venarum in lignis: quoties latera mutua ſeparatione abſcedunt.

CAPVT XXI.

XXI. *Capitis argumentum. Primarium in Vite cultum eſſe putationem. Ratio putandi ſecundum temporum naturam & ſecundum genera. Ex medulla habitu diuerſo variam inire putandi rationem.*

TΩ῀N δ᾽ ἀμπέλων. Poſt vitium expeditam ſationem, nunc adulus quid præſtandum ſit demonſtrat. Hæc tamen diſcerpta ſunt à ſuperioribus: quippe quæ ad aliarum arborum ſpectarent cultum, interpoſuit. nunc igitur applicanda. Tres ponit opiniones: vnam eorum qui ſecundum tempora putationes inſtitui iubent: alteram eorum qui genera diſpertiunt regionibus: tertiam eorũ qui potiùs ad Vitium reſpiciunt naturam: ac potiſſimùm ex medullarum habitudine metiuntur & numerum & magnitudinem palmitum: videlicet quot quantíve ſint relinquendi. Hæc antequam ita digerat, duo ſtatuit præcepta: vnum quod cenſet maximum, nempe ipſam putationem: alteram huic proximum, ſtringere. Primum arbitratu ſuo κλάσιν vocat: ſecundum βλαστολογίαν. Nuſquam tamen (quod equidem meminerim) videor apud alium legiſſe autorem, pro cæſura, κλάσιν: ſed flexuram aut fracturam: vnde etiam ὀκλάζειν. fortaſſe legendum κλάδωσις, id eſt ramorum amputatio. Vnde & noſtra *clades*, metaphora ſumpta à tempeſtatibus, agricolarum vſu, ſicut & calamitas. apud Heſychium tamen, κλαστήριον, falcula vinitoris. Sic ἀμπελουργία cùm ſuis primordiis atque elemẽtis deſignet qualecunque opus vinitoris ad Vineam: hìc aſtringitur ad ſolam putationem. credo, quia ſit principalis opera. Tria hinc pollicetur emolumenta: feliciorem germinationem: vberiores fructus: vitam diuturniorem. Duorum priorum rationes iam ſunt ſuprà multis in locis enumeratæ. Subtracto ſuperfluo, quod reliquum eſt, aptiùs ac fideliùs diſpenſari. Ad vnum opus intentam Vitis facultatem non habere quò diſtrahatur. Si palmes vnus aut alter relinquatur: in eos primas quaſi

A que transfundi vires. Quod verò tertio loco dicebatur, de Vite prorogatione: id fit quoniam retractis in interna, atque ibi ſeruatis ſucci theſauris, planta renouatur. coguntur enim quaſi ſub ſignis vitæ principia, quæ priùs laxa atque fuſa langueſcebant. Πλείω καὶ μείζω. etiam ſuprà hiſce iiſdem verbis vſus eſt. Alterum præceptum, vt huic ſimile, ita proxima commendatione: βλαστολογεῖν. Quod tamen apponit, tanquàm rationem proximæ prærogatiuæ: id ſanè commune habet cum putatione. Ait enim: καὶ γὰρ ἐνταῦθα δεῖ εἰδέναι, nam hìc oportet dignoſcere tollenda à relinquendis, vt loquitur Horatius. At enimuerò eadem cura etiam in putatione, atque etiam eò maior, quò plus momenti eſt in flagellis quàm in pampinulis iſtis qui ſtringuntur. Quamobrem
B vt huic loco etiam conſulatur, addendum cenſemus alteram copulam, ſic καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα. neceſſaria putatio: proxima vtilitas pampinationi. quippe in hac æquè curandum, quemadmodum & in putatione: vt quod tolli, quod relinqui debeat, tollatur & relinquatur. Ita acceſſerit ad κλάσιν illam, in qua caput erat operę ſtudere, nequid vtile auferretur: aut quod incommodaret, pro vtili haberetur. Hoc dixit: ne cui videretur hęc pars artis contemnenda. Tales enim ramuli ſubnaſcuntur alicubi: quorum ſucceſſione Vitis ipſa renouari poterit, vetuſtis reciſis. Καὶ πρὸς τοὺς ἐπιόντας ſcilicet futuros anno ſequenti. Non enim quiuis rami fructuarii ſunt: non ſolùm ad præſentes. quaſi ii ſoli tum palmites legitimi ſint. Καὶ πρὸς τὴν ὅλην φύ-
C σιν: hoc eſt quod dicebat, καὶ πολυχρονιωτέρα. Semper ad duo reſpicit: ad arboris & vitam, & opus: opus, καρπὸν vitam φύσιν. Hippocrates in ſecundo De ratione victus in morbis acutis: ὁκόσα τῇ ἡμέρῃ ἢ φύσει, καὶ ἢ ἕξει ἑκάστου ἐν τούτῳ τὰ πάθεα. Ibi Galenus φύσιν τὴν κρᾶσιν vocat: ἕξιν, τὴν τοῦ σώματος κατασκευήν. hic φύσιν ſignificat τὸ ζῆν. eſt enim, quia φύεται:

Τὰ δ᾽ ἄλλα ἤδη κοινότερα. aliæ functiones, puta paſtinare, ablaqueare. itaque is labor lacertoſis committitur. dixit ἤδη, quaſi per contemptum: vt apud Poetam: *omnia iam vulgata*. Iam aduerbium communicat cognitionem atque facultatem multis ex tractu temporis. Quare etiam ῥᾴω: quia non ſunt controuerſa: neque egent niſi vulgari manu.

Πάντα δ᾽ ἔχοντα διάνοιαν. Ne ex hac, quam pollicetur, facilitate prodiret verus contemptus, atq;
D temeritas, adiungit ſententię ſeueritatem. Omnia nihilominus circumſpectanda, ſolertíque rerum æſtimatione perpendenda: id adeò, vt etiam inuentis atq; vſitatis liceat addere, mutare, modum adhibere: deniq; & inquirere, & iudicare, & exequi: vulgò legitur, καινὸν ζητεῖν: noua inueſtigare. fortaſſe κρίνειν legendum, καὶ τελεῖν: vt & quod ſit tempeſtiuũ. & cuiuſmodi. quando & quo modo. Αἱ δὲ διαφοραί. Videmus hanc prudentiam in quęſtione differentiarum. eas ait eſſe in operibus quidem, ſed ſecũdum tẽpora. Quis enĩ putet opus Hyeme faciũdũ, quod ſit æſtate? Iccirco cecinit Heſiod. ἔργα καὶ ἡμέρας, vt vtrumque vtrique ſit accõmodan-

quo hunc ad modum etiam vtitur Præceptor in Hiſtoriis. Ratio: quia exigua medulla. Denique quantum accedat ligno: tantum decedere medullę: & contrarió. Atque eandem proportionem in fructu à medulla, in Palmite à ligno expectãdum.

Δηλοῦν δέ. hoc ex ipſa Vite facilè percipi. Nam quæ germina prodeunt ex Palmite nouello, ea fructum non ferre, propter medullæ paucitatem. Hoc etiam ſuprà dicebat, ἐκ τῆς ἰτεῶν matricem tenuiorem. Vites item prouectas nouellis multis fœcundiores, eadem cauſa & proportione. Καὶ πυρῆ γάρ. his contradicit. Non eſſe verum quod hac in re ſũt opinati: ſi verum eſt quod vulgò fertur: exempta medulla de Palmite, nihiloſecius vuas fieri: ſine vinaceis tamen. Quare à medulla non tam caro acini quàm nucleus ille proueniret. Verba tamen corrupta videntur. nam illa, πυρῆ γὰρ τοῦ χειρομένου, hunc habent ſenſum. Hoc autem reipſa videtur tale, quale vtique ipſi exiſtimarunt: neque veriſimile eſt. vt verbum verbo conſignetur. vt ſit, ἐκ τοῦ χειρομένου, ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου. ex eo ipſo quod natura fit atque contingit.

Πλὴν εἰ ἄρα. vult conciliare quæ controuerſa videntur. Niſi quis, inquit, putet non totam eximi medullam, vt vinaceum tollatur. Nam ſi tota eximeretur, fortaſſe nullus proueniret fructus. Mirũ: tantum virum non feciſſe periculum: qui de hac re ſcripturus eſſet. Nobis ſatis compertum eſt: in viridario quas Vites habemus agigartas, medulla non carere. eas ex Taurinis huc curauimus. exigui ſunt acinuli: Corinthiacas vocant. In libris Indicarũ nauigationũ ſcriptum eſt, Orientalibus C locis grandiſſimis acinis peculiares eſſe ſine ligno. Hoc anno, qui fuit humidiſſim⁹, ex Vinea noſtra Anthoimia, quam imperitum vulgus moſchatam vocat, etiã heſterna cœna exibuimus vſitatę magnitudinis tum racemos tum acinos in eis, nullo intus grano. Cùm anno præcedenti qui fuit æſtuoſiſſimus, nec ſine Comete & Parelus, terna etiam gigarta continerẽt, eáque tum maxima tum duriſſima. Propterea quòd igitur nihil eſſet hanc in natura periclitatus: ampliãdum more ſuo cenſet iudicium. τοῦτο μὲν οὖν ἐπισκεπτέον. Εἰ δ' ὅλως. Amouet importunæ ſententiæ impedimenta. Nõ refert, inquit, ad præſentem quæſtionem an fructus copia proueniat beneficio medullarum.

Ὅσαι δὲ κλήματα. Aliud præceptum de iis D quæ luxuriant Palmitum frequentia: fructus verò ſunt inopes. Harum ſummos Palmites permittere longiores: qui verò ſunt inferiùs, breuiores. Namque iis ex inferioribus augebitur Vitis: è ſuperioribus edetur fructus. hoc autem vtrumque ſemper à nobis quæri. Ita ſanè continget, vt anno ſequẽti recidantur omnia ſuperiora hoſce adúſque Palmites inferiores. Reſecem vocant agricolæ Romani: ſic enim Vitis renouatur. Ὅτων δέ. Hoc eſt ſecunda pars principalis capitis huius, in qua quod ſecundo ſtatuebat loco, nunc exequitur, nempe βλαστολογίαν. *Maiencare* Vaſcones dicunt: propterea quòd menſe Maio potiſſimùm fit.

A Πλὴν ὅτι χρηστὸν ſanè ſtolidos admonet. Quis enim mentis compos abuciat præſentes vtilitates? Nemo ſanè ſuſtulerit pampinum, in quo iam eſt fructus. circumſcribit tamen has opes arte quadam. Ne tanta frequentia rea ſit cruditatis: caſtigandos eſſe ſummos illos pampinos. Caſtigationis modus, ἐπικνίζειν τὰς κορυφὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐνάνθοις. Hic ἐπικνίζειν non ſignificat ſcalpere, ſed vnguibus mutilare. Hoc fit, vt ad fructum hæreat alimentum inferiùs, neque tendat prorſum ad cacumen. hic ἐνανθὲς Palmitem ſignificat fructiferum. Sic habes apud Latinos multa nomina: ramos, brachium, etiam alus communia. Vitibus peculiare, ſarmentum, malleolum, flagellum, ſurculum, virgam, pampinum, B pampinariam virgam, mallcolum deciſum, ſagittam, ſumptis à figura diuerſa diuerſis appellationibus. Ὃ δὲ ἀποτέμνεται declarat quid ſit illud ἐπικνίζειν: nempe abſcindere. Ἢ τι περιῶν. Qui ſuccus ſupererit: ſuper eſt enim, cùm retinetur citra ſectionem illam. Συνειληφθεῖσα. Comprehenſus in Palmite, qui relinquitur, augeat vuam.

Lego καὶ γὰρ καὶ ἐντεῦθεν. Et fortaſſe κενὸν, non καινόν. Et πιότερά ἐστι, non πιότερας. Et τὰ γὰρ ἐκ τῆς ἰτεῶν βλαστήματα, non autem νέα. Non enim verum eſt, nouella germina parum habere medullæ. Et contrarium ſuprà legimus: & res ita ſe habet: & ratio dictat. Vetula namque omnia ſicciora. Item ea quæ ſequuntur, ita legenda ſunt. τὰς νέας τῶν παλαιῶν ἀφορωτέρας, non autem ἀφορωτέρας. Et ἄκρας τὰ σπερμάτα, non τὰς σπέρματα ſcilicet κλήματα.

Theodorus, κλάσις, falcatio. nuſquam minus id ſignificatur. Omninò tamen Columella expreſſit Græcam vocem ad vnguem. Ad quam menſuram cùm increuerint cacumina, infringenda ſunt. Quod ruriſus in ſequenti capite proprio verbo deſignauit. Cùm ad vnum pampinum iam redegeris, & ipſe exceſſerit pedalem longitudinem, decacuminare conueniet. Quare verò maluerit falcationem quàm putationem, equidem neſcio. Βλαστολογία. decacuminatio. non potuit peiùs. Βλαστὸς, non cacumen, ſed germen ſignificat. Et altera vocis pars ſatis docet, quid ſit Latinè, legere potiùs quàm frangere aut ſecare. Pampinatio eſt nouellorum ablatio pampinorum. Πάντα δ' ἔχοντα διάνοιαν, ὅσα γεωργικῶν καὶ τέχνην. Theodorus ſcitè admodum ſeſe expediuit ex hac turba. eius verba ſunt. Nil tamen tam facile eſt, vt non ſit cum ſolertia. & verba ſententiam non exprimunt. alius dixerit: Nil tam facile quin artis aliquid requirat. tum ſequitur. Omnes quippe Vitis culturæ ingenium, modum atque rationem expoſcunt. Vbi vides Theodorum ſententiæ autorem, non interpretem: Theophráſtum neque autorem, neque interpretẽ. φύσει γὰρ πιότεραι εἰσι. natura humidæ ſũt. pĩguiores dicit Græc⁹. Διαθέσεις. qualitates. aliud eſt quàm qualitas, multũ aut exiguum habere m-

dullam. Eſt affectus ἐν τῷ ἔχειν, καὶ ἐν τῷ ποιεῖν. Α᾽καρπὸν δ᾽ εἰς τέλους. fructu valeat ſemper. non eſt aſſequutus. Α᾽καρπὸν hîc completam ſignificat naturam, tum ipſius Vitis, vt ſit ſpecioſa & beneualens, tum ab ipſa Vite, vt ferat. Δυνατός. ſolidus. malè. nulla Vitis ſolida. Validus. Theodorus quoque legit, τὰ γὰρ ἐκ τῶν νέων βλαστήματα: non autem ἴσων. Omninò tamen falſum eſt, vetulas Vites eſſe nouellis fœcundiores, & medullam in vetulis maiorem. Quod tamen accuratiùs perpendendum eſt. nempe falſiſſimum eſt, ἐκ τῶν ἴσων ἀκαρπα γίνεσθαι πάντα. quamobrem hîc νέας accipere oportet anniculas. Et τὸ παλαιῶν, non vetulas ſimpliciter: hoc enim æquè falſum, vetulas plus ferre: ſed iam prouectas ad ſtatam ætatem. Α᾽πὸ τῆς μήτρας, τῆς τε σαρκός. cùm carnem & vinaceum medulla progeneret. peſſimè. Non enim dicebant illi, carnem à medulla gigni, ſed granum. alioqui non exemiſſent medullam, vnde ſterilis fieret Vitis. Sed ita explicandum: illos argumentatos eſſe à vi matricis, & carnis generatione, quæ exempta matrice vinaceis vacua prodiret. eſt enim ſententia recitata. Καὶ πως γὰρ τοῦ γιγαρτώδους, ὅτι οὐδ᾽ ὑπολαμβάνουσιν, οὐδ᾽ ἔχουσι. paucis eluſit Theodorus. ſed hoc minus verum apparet. Κοινότατον. publicam. imò priuatam cuique. publicum ſolum populum deſignat. Εκπαιζειν. dimutilari.

CAPVT XXII.

XXII. capitis argumentum. Diuerſa putandi tempora, pro tempeſtiuo ſeròve fructu. Narrantur commoda atque incommoda, quæ vernam autumnalemve ſequantur putationem.

ΩΡΑΝ δὲ τῆς ἀμπελουργίας. Suprà de putatione, pro loco, genere, tempore: nunc de tempore pro putatione. Eligit autem non Ver, vt Ver, aut Autumnũ vt Autumnũ, ſed ſeram, celerémve naturam fructificãdi. Ex qua deinde ad calcem vſque capitis deducit tam Vernæ quàm Autumnalis putationis tum damna tum commendationem Ruſus ponit duas ſententias. Quoſdam reſpicere ad loca ſola: nonnullos ad genera. Genera verò diſtinguunt per affectus citæ vel ſeræ fructificationis. Εφάπτονται. Verbum vſitatum & ipſi & Præceptori, primo diuinæ ſcientiæ: ἐφάπτεσθαι τοῦ ὄντος κατὰ τὴν ὕλην. Sic & Latinè tangere materiã & attingere: etiam lenius verbum quàm tractare à trahendo, quod eſt tamen vſitatiſſimum. Κελεύουσι δέ. Incipit narratio præceptorum à regione. In ſicca & calida τὴν πρώιμον putare ſtatim quàm frondes amittunt. verba notanda ὅταν τάχιστα πεσόντα ordo tamen ſic: ὡς τάχιστα, ὅταν πέσωσι In frigida & humida, paulo ante germinationẽ. dat vtriuſque cauſam illis verbis: καὶ μὲν γάρ. Quæ in ſicco ſunt ſolo, ſi ſtatim à frondium caſu putentur, ſeruant intus ſuccum ſuum modico gyro ſeptum. Quo fit vt & ij e meliores euadant, & ſuccus ſit εὐωδέστερος, miro verbo: ſuauior ad vinum. Quæ verò in fri-

A gida putãtur ante germinationem, humoris aquei multum deponunt, quo non egent: quiſque ſubtilius eſſet, atq; ſucci coctioni incõmodaturus Itaq; meliùs percoctus ſit ἀσαπέστερος: minùs obnoxius corruptioni, & ſuauior, eodẽm vocabulo, quo & ſuperior. Τὰ δ᾽ ἐν τῷ μέσῳ. In media regione, id eſt mediocriter temperata: ideò explicat, καὶ ἀέρι κεκραμένῳ κατὰ τὸ μέσον τῶν ὡρῶν. Id eſt inter εὐκλάστους καὶ ἐλάσσους: ſic & & ſuprà, ἐὰν δ᾽ ἡ χώρα μήτε ψυχρὰ, μήτε ἔνυγρος, ἀλλὰ μέση τυγχάνῃ, ἀνὰ μέσον φυτεύειν. Ενιοι δέ. alia ſententia. Nonnulli πρὸ malunt putare, ſcilicet ſtatim poſt caſum foliorum: ὅπου, quacunque in terra ſit. Quod alibi dicit, καθ᾽ ὅλου, omninò, ſine diſcrimine. multæ rationes. prima, παχύτερον τὸ κλῆμα γίνεται. Fit robuſtior palmes, quia reciſus ſuccum vertit in craſſi-

B tudinem, qui in longum fuerat abiturus. ſecunda ἀμβλυωπεῖς ἐκ γίνονται. Metaphoricè dicitur oculus in Vite: ſic & eius vitium, quoties obtunduntur: ἀμβλυωπός. Duo namque patiuntur à frigore: aut cadunt aut obtunduntur. Sic Columella excæcare, cùm oculos decutimus. luſci illi dicentur. Poeta vetus, Democriti oculos dixit luſcificatos, apud Gellium. Tertia, ex conditione: cæſuras ipſas ſiccari, ſi tepor ſequatur. Hoc enim poterat obiici, quod & ſuprà videbamus: malè affici frigoris ſuperuẽtu vulnus. Id, inquit, neq; ſemper neq; neceſſarió. Plagæ namque exiccãtur, ſi εὐδία ſubſequatur. Siue id ſerenitatem ſignificat, vt ſemper vertit Theodorus, & non ſemper bene: ſiue teporem. Quare non diſtillat ſuccus effluens, ſed intus re-

C tentus fouet oculos. Proinde ſi non putẽtur πρὸ, id eſt ante Hyemẽ, Hyeme decutiuntur oculi multi. quia ſufficere nequit ſuccus. Quòd ſi Vere putentur, fluit lacryma: vnde oculi humore defecti hebetẽtur. Proponamus ſingula ſeorſum περὶ putandũ, id eſt poſt vindemias. Oculi non vitiabuntur: quia ſerenitate cohibetur intus ſuccus: quippe ſiccatur vulnus Hyeme multi oculi pereunt gelu. plaga vi exiccata rumpitur. Vere ſi putentur, fluit lacryma, itaque deſtituuntur oculi ſucco, & hebeſcunt. concludẽdũ. Cùm tria ſint tẽpora: ante Hyemẽ, Hyeme, poſt Hyemẽ: ſola putatio Autũnalis caret incommodis quæ narrauimus: & habet illud cõmodum in Palmitis craſſitudine. Optimè oppoſuit τὴν εὐδίαν τῷ ῥίγει: & τὸ ξηραίνεσθαι τῷ ῥήγνυσθαι: item, τὸ ξηραίνεσθαι, τῷ ῥέειν τὸ δάκρυον:

D & τὸ μὴ ἀμβλυωπεῖς γίνονται, τῷ ἀμβλυωπεῖς γίνονται: conditiones Autumnalis putationis conditionibus tam hyemalis quàm vernę. Ideò ſuprà dicebat τάχιστα, poſtquam folia decidiſſẽt. Καί τινες. alia cauſa, opinio eadem. Quia rẽtur poſt vindemiã, quaſi poſt partũ, aliũ præterea fructũ in Vite naturã meditari, atque ideirco iuuandã. Κατὰ τὸ γινόμενον. Deeſt: aliũ verò fructũ protinus cõcipere. Quod & iã dicebat animaliũ exẽplo, quę poſt fœtũ ad venerẽ incitantur. Οὐ γὰρ εἶναι. abſolutũ ergo tum aiunt fœtũ. quare non exiſtimãt duplicari poſſe fructũ. Hoc autẽ falſum eſſe. falſum autẽ probat hac ſententia. Si dicunt, Æſtate ferre Vites vterũ, deinde etiam Hyeme ob fructum futurum,

rum, atque ea de cauſa tum putandas: quo fructus ille ſiue fœtus perficiatur. errant. Fructus enim quem aiunt Hyeme, tanquam fœtum geſtari, ſi colatur Æſtate, in ipſa Æſtate præuenitur. nempe & paſtinatione & pampinatione duplicatur fructus. Quæ tamen ſententia multum eſt perpendenda. Si enim fructus qui geſtandus erat per Hyemem, reuocaretur in Æſtatem præcedentem, ſequente anno Vitis nihil ferret. Hæc eſt ſententia: videamus ipſa verba. Ἐργάσονται τὰς τοῦ χειμῶνος ὀργάς. Siquis Hyemis fœturas elaborarit Æſtatis initio. Id eſt opere facto per Æſtatem coegerit Vitem, Hyberni temporis fœtum in Æſtate anticipare. Πυκνόφθαλμα. Palmitum oculos craſſeſcere: propterea quòd ἐργασία πλησί. Et ſuperueniens ſol θερμαίνει: vnde fiunt habitiores gemmę. Οἱ δὲ ταῦτα κελεύοντες, ἄλλως τὰς αἰτίας λέγουσι. Quin iam cauſæ dictæ, niſi adderet hoc faciendum in ſolo tenui, calido cælo: ac propterea præueniendum. Hoc eſt καὶ διὰ τοῦτο προλαβεῖν. Κἂν οὕτως. Et vt habitiores ſint æſtate palmites aqua largiùs excepta. Τὰ χυλωδέστερα τῶν κλημάτων, qui Palmites ſint paratiores. Id quod non fiat ſi Vere putentur: humore ſcilicet detracto. Τὰς δ' ἐν τοῖς ἐφύδροις. Contrà locis vdis Vere putatio inſtituenda, quo diſſipetur humor & effluat. Ibi vtitur ſententia millies repetita, eodémq; verbo: ob copiam non coquere, ſed ὑβρίζειν. ἀλλὰ καὶ ἐγκλημματοῦσθαι: liqueſcere. totas in Palmites abire. Φυτοῖς δ' ἔτι τοῖς τοιούτοις. Alius ſcripſiſſet abſque articulo τοῖς: quia ſatis eſſet τὸ ἔτι. Aut poſtponeret τοῖς τοιούτοις ἔτι. Hoc & ſuprà dicebat, Arbores in Vineis conſeri. & Hordeum ſeri, vt luxuria ſubducatur. Ait Hordeum & Fabas eſſe omnium ξηροτερώτατα. Fortaſſe ex aliorum ſententia: non enim verum eſt. Quin Hordeum ἐν κόνει, veteri colonorum prouerbio toties decantato: propterea quòd paruo contentum ſit alimento Fabas verò etiam impinguare aruum nonnulli ſibi perſuaſere. Qui temperatiore vtuntur ſententia, ſaltem nihilo reddere deterius. Itaque poſt meſſem Tritici ſerunt in reſtibili ſine diſpendio futuræ Triticeæ ſementis. Deſiccant autem plus quàm Hordeum. Farra trimeſtria, Siligo Linum, Auena, Milium. Idcirco dixit, ſe afferre ab illis cauſas. Oportuit tamen ab accurato Autore iudiciũ interponi: veluti cùm dicebat ὡς ὀρθῶς λέγοντες.

Ἀκολουθεῖ. Altera capitis pars, in qua præſcribit opus hoc temporibus, regionibus, generibus.

Ἔνια γὰρ οὐ φέρουσιν. Hoc potius ad genus ſpectat. Quædam ne tantillum quidem ferunt ſectionem: quin è væſtigio ſeſe conuertant ad germinationem. Quale genus illud quod Aphyteos appellatur. Καὶ ἐν Ἀφύτῃ. oppidum Macedoniæ.

Αἱ δὲ μακροτομούμεναι. præceptum electionis. Semel atque iterum iam dictum eſt, βραχυτομίαις Vitem renouari longæuámque fieri: μακροτομίαις quæri fœcunditatem: ſenium feſtinari. Hoc quoque hìc repetit Repetit & id, νέας οὔσας βραχυτομίαις curari vt nouellæ meliùs radicentur.

Lego ῥιπτεῖ τὸ δάκρυον, non autem ῥίπτεται. Et

A ἄλλως τὰς αἰτίας, non ἀλλ' ὅμως.

Theodorus φυλλοβολοῦσι, folia demittere. Sanè nouè & ambitioſé. Εὐκρατῶς, temperatum: ex vſu rectè. Temperatum dicendi genus dicit Cicero, mediocrę: at non apud Philoſophos. Nanque etiam τὸ εὔκρατον temperatum eſt: ſed malé. Ἀλλ' ὥσπερ τὴν πτισσομένην ἄμπελον εὐθὺς ὅταν τρυγηθῇ, τότε γενόμενον τὸν καρπόν. Theodorus longè diuerſus abit. Sed vt Vitis ſtatim poſt vindemiã fructum ferat ſecundum. Nemo tamen hoc ſomniauit: ſed concipiat intus. Nam ferre fructum dicuntur arbores cùm actu habent. Ἐὰν δὲ προεργάσονται τὰς τοῦ χειμῶνος ὀργάς. Siquis Hybernas Vineas principio Æſtatis confoderis. Nihil ineptius. B Quid enim eſt Hybernas vineas? An vlla eſt in Æſtate Hyberna Vinea? Cõnfodere autem eſt punctim pertundere. Πυκνόφθαλμα, crebræ gemmæ. τὸ πυκνὸν, tranſtulit ad quantitatem diſcretam: nec duplicet. Nos ſuprà ad continuam. quippe craſsitudinem. Sicut aiebat κλῆμα παχύτερον. Sic etiam dicebat πάχυνεσθαι καὶ πυκνοτέρους ὀφθαλμούς: qui propterea ſint vegetiores, quia prætumidi & ſolidi. Καὶ τμηθείσης ἐν ὥρᾳ τῆς ἀπορρεῖν, leuata plaga effluit. tempeſtiué. Neſcio quare poſtpoſuerit tempeſtiuè, aduerbium verbo apponens. Eſt enim ἐν ὥρᾳ τομή: ac propterea fluit. Ad hæc τὸ ἐν ὥρᾳ, non id ſignificat. Prætérea quid eſt leuata plaga? Hoc perditam vides orationem Theodori, dum ex Autoribus aucupatur verba, importuné multa ſcribit. Columella poſt C cæſum ſarmentum, læuare plagam iubet, id eſt expolire ac læuem facere, quod alii læuigare. Φυτοῖς δὲ ἔτι τοῖς τοιούτοις. Hiſdem plantæ ſunt. Mirum ni plantam hìc accepit pro nouella Vite ſiue Vinea. Sic enim vulgò loquuntur agricolæ. Res tamen aliter ſe habet. Vox enim τοιούτοις, non ætatem reſpicit, ſed habitudinem ſucculentam. Cùm eiuſmodi nactus fueris plantas quæ ſucco nimis abundant. Sæpe nanque dicit τὰ φυτὰ τῆς ἀμπέλου. Et de adultis loquitur hoc capite, vt dicebat τῆς δ' ἀμπέλου τῆς τελείου: ad eam vſque partem, vbi dicit νέας δ' οὔσας. Βραχυτομεῖν καὶ μακροτομεῖν; menſuram reſecandi. rotundiſsimé.

D

CAPVT XXII.

XXII. capitis argumentum. Poſt putationem ſtringendas Vites: deinde fodiendum tum denuò ſtringendas. In apricis celeriùs ceſſant creſcere. In opacis diutius promouent germinationem.

ἘΠΕΙ' δ' ὅμοιον. Init rationem futuræ materię ex repetita theſi: ſuprà nanque dicebat, πρῶτον καὶ μετ' ἐκεῖ κλάσις. δεύτερον καὶ ὀφθαλμοῦ, ἡ βλαστολογία. Hic item ὅμοιον καὶ ὥσπερ δεύτερον. Ergo ſecundùm putationem. Tractandæ ſunt pampinationis leges: & ſecundo ſtatim opere poſt illam adhibenda. Ὅταν δ' ἐκφάνωσι. Cùm primùm ſeſe exerit fructus Verbum φαίνεσθαι in hoc vſu frequentiſsimum. Et ἀνακύψη, ſuprá. D. rebus inchoatis, vt alibi diximus. Sic Poeta, o flen-

dent terris hunc tantùm ſata. Μετὰ δὲ ταῦτα. Primo loco putare: ſecundo ſtringere: tertio fodere: quarto iterare pampinationem. Nos etiam paſtinum iteramus: etiam tertio in ſolo pingui.

Ὅταν ὁ σκαφητὸς, καί. Nota loquutionem ὁ βλαστὸς βλαστάνει. Συμβαίνει γάρ. Ante florem rurſum ſtringendæ. τρύχειν quid ſit, neſcio: neque βοστρύχειν audeo ſubſtituere. Eſſet enim quaſi eincin* pendens. Τὸ δ᾽ ὅλον ἀκμαίᾳ. Præceptum generale. Omnino vtrunque opus faciendum, neque differendum. ἀκμαίᾳ. In ipſa prima expeditione: quia tum eietur ad augmentum. Itaque iuuanda eine diſtineatur aut diſtrahatur ad alia. Ideo dixit ἄρχεται γίνεσθαι. Incipit eſſe parens fructuum ſequentis anni. σκαφητὸς, quod alibi σκαπάνη. Ἐὰν οὖν ὁ σκαφητὸς μὴ παρεθῇ. Si paſtinatio non negligatur, rectè proueniet fructus. Non negligetur, ſi primordia rectè curentur. Primordia ſunt in germinum poteſtate. Quare germina ditanda ſunt, demptis vſurpatoribus qui ſubtrahunt ſuccum: id quod fit pampinatione. Item ſuccum ſuppeditando, id quod fit fodiendo. Βλαστάνει δ᾽. Altera capitis pars, in qua docet quatenus germinet: vt ſciamus quando, quatenúſve iuuandum: vſque ad exortum Caniculæ germinat: poſtea ceſſat. Si non ceſſat, tantò minus feret fructuum. Hoc eſt quod dicebat, παύεται μέλλοντα καλῶς ἐν κύματα γίνεσθαι. Dat cauſam ceſſationis. Propterea quòd ſolis calore germen quod tenellum eſt, duratur. Sanè duritia eſt accretioni admodum inepta. Sic etiam in primo libro declarabatur. παύεται, paſsiuè: ſiſtuntur. Πεπαυμένης δ᾽. Optimus contextus orationis. Tunc omiſſo eo negotio conuertit natura ſuum ſtudium ad fructificationem. Siſtit enim ſuccum vnde ducebatur germinatio, eúmque dirigit ad fructus creationem. φύσιν ἔχει συνίστασθαι τὴν ὑγρότητα τοῦ βλαστοῦ. Vitis habet naturam, id eſt à natura comparatur. Siſtere humorem. Non ſiſtit ſi conuertit ad fructum: niſi in itinere germinationis: non ſine momento Philoſophicæ cognitionis. Non enim poteſt alium motum inſtituere à priore, niſi quies interſit. Hoc probatum eſt in libris vniuerſalibus. Inter duos motus intereſſe quietem neceſſarió. Τοῦ βλαστοῦ pro futuro. Quem conſueuerat in germen conformare. Sed minùs accuratè dixit φύεσθαι τὸν καρπόν. non enim tum naſcitur fructus, ſed augetur atque perficitur, iam inde multò antè natus. Niſi capiat φύεσθαι, largo ſignificato, pro quocunque naturæ opere. Quaſi dicat πρὸς τὴν φύσιν τοῦ καρποῦ. Ὅσαι δ᾽ ἐν παλασκίοις. Alia capitis, imò partis huius pars, vbi ſcribit de inæquali germinatione. Diutius enim germinatio procedit in opacis. Probè pendet ex iis cauſa quæ dicta ſunt: aiebat enim ceſſare cùm ſol indurat. Ideo hic κρατεῖ τοῦ ἡλίου. Vincitur ſolis vis: quia non adigitur in opaca. Opaca nanque ſunt in ſecundis radiis. Ergo differtur eius opus, ſcilicet induratio. Quapropter etiam ceſſatio germinandi. Καιρὸν δ᾽. Addit alias ſpecies ἐργασίας. Sua quoque habere eas tempora: de quibus nullum dat præceptum, quia non ignota eſſe

A dicit ἀκμαίᾳ. Indicia ſcilicet ſuipſius ad eas dare Vitem. Hæc prima ratio. Altera, quia de iis temporibus nihil eſt, vt in putationibus, apud Autores controuerſum: οὐδὲ χαλεπόν. Nomina ſola prodidit harum ἐργασιῶν. διασπαλισμὸς καὶ κόλουσις. διασπαλὶς quid ſit, haud facilè dici poteſt. Quando nuſquam extat in libris γεωπονικοῖς. Fortaſſe eſt brachiorum diductio: cùm palis ridicíſve diſtribuũtur. Hoc enim eſt διασπαλίζειν, diuaricare. Simplicior opera per pedamenta: operoſius per iuga & traduces. Hoc ſi ita ſignificatur, non eſt tam ἀνῶλευ, vt profitetur. Quibuſdam ſanè locis ante paſtinũ primum Vites alligant: alii pòſt, vt in Vaſconia. κόλουσις autem eſt decacuminatio, alia quidẽ à putatione. Quia putatur ſarmentum antè quàm ger-
B minet. κολούεται pampinus iam virens fronde, iam grandis, iam cum fructu: quo reſtitet ad fructus augmentum ſuccus: vbi dempta ei fuerint ſpatia, in quæ ſeſe inſinuet. Dicit autem alligationis tempus facilè cognoſci: quippe cùm palmites flexibiles ſunt: & antequam gemmæ protrudantur: tunc enim flexis brachiis non excutiuntur. An κόλουσις, eſt quoties ſeratur veteranus truncus ad malleolũ vſque, qui anno præcedenti hanc ob cauſam relictus fuerat. Eum malleolum pampinarium vocabant, antequam ſecaretur truncus: ſecto autem trunco, reſecem. Quanquam & locus ipſe ſectur ę ita quoque dicebatur. Eſt autem pampinarius ſurculus ea virga in qua ſunt reliquiæ futuræ re-
C nouationis. Fit enim ſequenti anno princeps palmes.

Legebamus βοστρύχειν: quoad aliquis me felicior emendatiora nactus eſſet. Et ἀκμαίᾳ, non ἀνχμαίᾳ. Et ἐὰν σκαφητὸς μὴ παρεθῇ, non autem καρπός.

Theodorus perſtat in errore. βλαστολογία, decacuminatio. At non ex cacumine leguntur ſuperfluæ fœturæ: neque ſolum abſcinditur cacumen. Δι᾽ ὡρίαν σκαπάνην. ſarculum tempeſtiuè recipiunt. Peregrina loquutio, ſarculum recipiunt. Et σκαπάνη, non eſt ſarculum, ſed foſſio, ſiue paſtinum quod fit marris aut ligonibus. Aliud eſt fodere, aliud ſarrire. Quod τρύχειν mutabamus in βοστρύχειν, Theodorus, pendula racemi. Voce
D magis noua, quàm ea quæ expungebatur. Ἀκμαίᾳ, tempeſtiuè: malè. Aliud enim ſunt ὡρία, aliud ἀκμαία. Tempeſtiuitas eſt operis in principio, vt foſſio: in medio, vt pampinatio: in fine, vt διασπαλὶς: cùm aperimus Vitis brachia ad ſolem, quo fructus matureſcat. hoc enim etiam addimus ſuperioribus. At ἀκμαία, eſt cùm Vitis viget maximé. In ipſis momentis ac tenore vigoris. Τὸ περιηγμένον τῶν βλαστῶν, ſumma pars germinum. Quæ pars germinis etiamnum tenella prodit. Omiſit τὸ ἁπλῶς. Ἡλίου κρατεῖ, ſolem tolerant, imò reſiſtunt: ſuperant. Minus enim tanguntur à ſole.

CAPVT XXIII.

XXIII *capitis argumentum. Puluerationem haud rectè amotam præceptis antiquorum ab initiis fructuum, quoad matureſcant.*

reſcant. Cucumeres quoque puluere tectas commodiùs habere.

THN δ' ὑποκόνισιν. Incognita nobis eſt hæc ἐργασία hodie. Videntur veteres puluerem excitare conſueuiſſe, quo obduceretur vua. Id quo conſilio adducti in animum induxerint, patebit in extremo capitis huius. Cùm igitur fiat hoc aliquo inſtrumēto, poſt foſſionem ſtatim præcepta videbantur ordinanda. Maluit tamen ſequi rei naturam: vt tam ſerò doceret, quàm ſerum opus hoc fit. Digeramus ordinem ſatis perplexæ narrationis. Τὸ μὲν γὰρ τὴν ὑποκόνισιν ὅταν ἄρχωνται περκάζειν οἱ βότρυες, ἀχεὶς ὥσπερ τινὲς ποιοῦσιν, ὀρθῶς ἔχει. Hæc eſt quorundam ſententia, non permittere puluerationem. Cæterùm hanc ſententiam cùm impugnet, neſcio quo conſilio ſic propoſuerit abſolutè: neque introduxerit, quemadmodum fieri ſolet. Vt ſibi ſoli Commentarium, non aliis librum ſcripſiſſe videatur. Sequitur ſententiæ ratio. κωλύειν γὰρ, &c. Qui nanque puluerant, eos prohibere maturationem. Quomodo? ἀντισπῶντες ἑτέρᾳ κινήσει. Sanè inepta vox ἀντισπῶντες. Nam quomodo diſtrahunt? Nam ſi puluis attrahit ad cutem ſuccum ſuo calore, à ſole ſanè calefactus, non auertit. Sin eſt frigidus quia terreus, non ἀντισπᾷ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀντιπεριίστησι. Vbi rurſus vides diſtortiſſimam orationem. Nam cui perſonę accommodat verbum illud κωλύουσι? Διὸ οὐδὲ τὴν πόαν. Aliud eorundem præceptum ad eundem finem. Rentur, nón eſſe purgandam herbis Vineam. Ratio incommodi erat ἀντίσπασις. Quis vnquam vidit talem auerſionem? Nónne terra nuda magis concaleſit? Non enim tegitur herbis. Núnne herbarum auulſione fit rarior? ſubit ergo ſol magis. Saltem dicerent, ſucci nimium ſuppeditari: quantum futurum fuerat herbis alimentum. At hoc non eſt ἀντίσπασις, ſed ἔργου πρόθεσις. Οὐκ ὀρθῶς. Impugnat duobus argumentis. Vnum eſt ab euētu. Sic etiam Medicis vnam habent indicationem, à iuuantibus & nocentibus. Vtilitatem igitur obiicit. Etenim puluceratione commodiùs matureſcere. Alterum argumentum à conſuetudine. Haud ſanè contemnendum. Non enim poteſt carere ratione, quod ab omnibus aut à pluribus certa fit in artibus præſcriptione. Itaque dicit τὸ ἐν ἑτέρων γινόμενον. In aliis fructibus. Cucumeres enim ſub puluere aluntur. τῷ τε: hoe opere pulucrationis. Vel reducas ad caudam periodi, in qua eſt τοῦ κονιορτοῦ. In qua voce eſt & res & motus. Pulueris citatio, κόνις, ὄρω. Neque ſolùm augentur: hoc enim non erat probandum: ſed maturatio, quam tamen id crementum ob ſucci acceſsionem, dicerent illi impediri poſſe: verumetiam tenereſcunt. Is autem eſt affectus maturationis. Διὸ καὶ Μεγαρεῖς. Megarenſes, quibus ex eo ſtudio multa experientia. Θαυμάζεται. peculiaris obiectio. Puluis ſiccus eſt: quomodo igitur alet? Reſpondet: Cauſa non in ſiccitate ſiſtenda eſt, ſed à pluribus exigenda. Primum. Terræ motæ complicatur aer: id quod ſuprà quoque dicebamus. Ab aere mador ab vdo alimentum. Eſt igitur non à pul-

A uere quo obducuntur, ſed à terra ſubtus mota. Itaque ἐκ πλειόνων, tum qualitatibus tum ſubſtantiis. Alterum. Racemi ab ipſo loricantur puluere aduerſus ſolem. Tertium. Eſto. detur puluerem illum ſiccari. Exiccatio illa ſimplex ἁπλῆ, non valida: & ſuauis μαλακή: itaque non penitus exiccat, ſed catenus vt racemos excitet, tanquam modicella ſiti affectos, pluſculum trahere ab radice. Alūtur igitur & grandeſcent, aucta materia. Hæc eſt cauſa media: quia proxima cauſa attractio eſt. Hæ ſunt eius rationes. Prior tamen non placet. Nemo nanque pulueris beneficio quicquam fecit vdum. Altera nititur ſupernaturalis caloris augmento. Lorica nanque illa ipſum intus concluſum fouet. Tum ſi multo puluere obruantur (ſic
B enim loquitur, σφόδρα κατακαλυφθῇ) omnino defendit ſolis æſtum: atque id agit quod in Carduos Scolymi terra, quódque in Intuba. Hyeme nāque terra operiunt: vnde albeſcant, dulceſcant, tenereſcant. Ἡ δὲ σικύων. Soluta obiectione, oſtendit naturæ fundamentum ex ratione. Hæret autem hæc quoque ſuperioribus: dicebat enim περιβολὴν πρὸς τὸν ἥλιον. Nunc dicit, ἀναξηραίνει ὁ ἥλιος σκληρυνεῖ. Ergo non mirum ſi liberi ab hoc incommodo Cucumeres contraria fruuntur vtilitate, nempe teneritudine. Quapropter etiam ὑπὸ τὰ φύλλα κρύπτουσι. Noſtrates tamen tum Cucumeres, tum Pepones quo ſunt acriore ſole inſolati, eò ſunt ſapidiores. Mollitudo autem in vtriſq; damnatur: commendatur firmitas quæ non à cru-
C ditate, ſed à coctione proficiſcitur. Ὡς ἐπιβολήν. operculum: vti ſuprà περιβολήν. Καὶ βρεχομένων ἀμφοτέρων. Sanè hæc eſt validiſſima ratio, & quam nosmetipſi excogitaueramus. Madente ea terra vel rore, vel aliquo alio aeris affectu, & madentibus foliis, ipſos grandeſcere: hoc eſt ἀμφοτέρων: proinde & teneroſcere. Perpendes, quantum diſtet in racemo puluis, à Cucumere terra penitus ſepulto.

Lego εἶναι δεῖν, non autem δεῖν.

Theodorus περκάζειν, nigreſcere. Plinius & alii, variare: rectè. Nanque non omnis Vitis matureſcendo nigreſcit: ſunt enim quædam purpureæ, aliæ heluolæ. Μὴ ἐᾶν, damnari. συμφερόντων. Αἴτιον ἐκ πλειόνων, ratio in pluribus. Ex pluribus. Nanque præpoſitio in, ambiguam fece-
D rit orationem: vt etiam videantur eſſe poſſe in pluribus ſubiectis ipſæ cauſæ. Itaque τὸ ἐκ πλειόνων, oſtendit plures eſſe cauſas. Non autem vnam in pluribus. Ἐκκεκμασμένου τινὸς ἀέρος, vaporati cuiuſdam aeris. Videretur aer exiſſe atque exhalaſſe poſt diductam terram, quæ prius obſtructa aut ſtipata fuiſſet. Haud ita eſt. Sed (vti ſuprà dicebat) ἀνάγκη ἐγκαταμίγνυσθαι. Theodori tamen interpretationi fauet quod ſequitur, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀτμιδῶν ἐναλίσχεσθαι. Non ſanè probatur mihi: niſi terram obduxerit cruſta perpetuis imbribus conculcatam.

Σκέπην ἐπιβολὴν ἔχοντες, καὶ βρεχομένων ἀμφοτέρων. tegmine & aqua quoad ſatis ſit patiantur. Quaſi legerit βρεχόμενοι. Non tamen ita eſt. Sed madentibus vtriſque, ſcilicet terra & foliis, ipſos nō dixit

madeſcere aut aqua potiri, ſed διὰ τὸ ξηροὺς γίνεσθαι: eo ex madore creſcere.

CAPVT XXIIII.

XXIIII. capitis argumentum. Peculiaris Palmæ natura ſalem exigit. Cauſa. Quia radicis exiccationem atque ex ea refrigerationem quærit.

ΠΑ'ΝΤΩΝ Ν. Rectè pulucrationi ſubdit ſalis aſperſionem. Sed illud erat aliis commune: hoc eſt Palmæ peculiare. Quia, inquit, vult ſtipes & fructus calorem, radix refrigerationem. Vbi valde quærendum quomodo refrigeret ſal. Hoc dixit, quoniam huic rei
B ſtercorationem ineptam arbitratur. Hāc cauſam adducit priuatim: cui adiungit aliam quæ eſt omnium controuerſiarum confugium: occultam naturarum conuenientiam. Ad quas antequam accedat, hanc poſteriorem aſpergit per initia diſputationis, nō ſine magna efficacia rationis. Ait enim, quemadmodum plantæ aut animalia quędā terram habent pro matrice, ita nonnullæ gaudent aquis: ita erunt etiam plantæ quæ dulcibus, aliæ quæ ſalſis. rectiſsimé. Apertius in piſcibus argumentum: quorum aliqui verſantur in aquis dulcibus, alii ſalſas colunt. Qui igitur quæret, quare ſalſis oblectetur Palma: quærat etiam quamobrē alga ſalſis proueniat. Ἰδιώτατον. Quia ſola ex arboribus, non ſanè ex plantis: nam & Crithmon appetit, & alia, vt ſuo loco dictum eſt. Καὶ τὰς
C θεραπείας. Diſtinguit hîc τὴν θεραπείαν πρὸς τὴν ἰατρείαν. θεραπείαν, cultum tantùm dicit, id eſt operam qua obſecundamur naturæ plantarū. ἰατρείαν, cùm aliquid facimus quo auertatur noxia, aut vitia tollantur. Et tamen θεραπεία tam eſt προφυλακτικὴ, quàm ἀφαιρετική. Quin accuratiores ita exiſtimarunt: vocem Syram eſſe, prima ſyllaba θε, adiectitia: ῥαφὰ, nanque eſt Syris medicina. Hoc vt placet, ita placet etiā τὸ θε, neutiquā otioſum eſſe: ſed in eo myſterio diuinitatem quampiam indicare: quaſi ſit θεοῤῥαφεία: vt idem ſit quod eſt in diuino nomine Raphael. Πρὸς ὠφέλειαν. Mira vtilitas. Nam ſuprà quod opus erat conducibile germinationi aut fructificationi, alterutri officie-
D bat. Nunc ſalem dicit vtrique conferre. Πρὸς ἰατρείαν τινὰ, ἢ φυλακήν. Accuratiſsimé. Quædam enim vt remedia tollunt vitia: quemadmodum fimus ſuillus acorem Puniceæ. Quædam præſidio ſunt: præueniunt enim, vt cinis Ficubus appoſitus, arcet vermiculationem. Illa eſt ἀφαιρετικὴ, hæc φυλακτική. Erat quaſi obiectio aduerſus illud ἰδιώτατον. Non videri tam proprium Palmæ, quin etiā Ficus ſibi tantundem vindicaret. Apponi ſanè cineres. E cineribus autem ſal educi, ſatis diximus in Meteoris. Hoc, inquit, non tam cultus eſt quàm medicina: quippe ne vermiculis infeſtentur.

Τῷ θάμνῳ. Tanto minus erit ἰδιώτατον. Eſt enim frutex. Itaque illud τῶν τοιούτων, denotabit omne tale genus in toto plantarum ambitu. Infrà etiam commoda tractabit ſalſarum adaquationū

A in oleribus. Nota medium terminum ξηρὸν, repetitum ξηραινόμενον, vt fiat ſyllogiſmus. Quod ſiccum eſt, exiccat: cinis ſiccus. Sequitur concluſio. Alius ſyllogiſmus. Quod exiccat, prohibet vermiculationem & putrefactionem. Ex hac maiori deduces. Περὶ δὲ τῶν ἁλῶν. Redit ad propoſitum, & aſſignat cauſam ſatis popularem. datur ſal Palmæ, quia ſalſis gaudet Palma. Nihil, inquit, refert ſalne adhibeatur an muria. Vtrunque enim in vſu eſſe. Quæ ſequuntur, ſunt repetita. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ φοῖνιξ. Reſoluit adhuc, & huius item cauſam quærit. quare ſalſis gaudeat locis Palma. Reſpondebitur vniuerſali ratione, loca certa certis deſtinata. Ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ μεγίστων ἀρχόμενος. O-
B ptima ratio. Maximus eſt ambitus terreſtrium & aquatilium, tam animalium quàm plantarū. Quis, id quærat, cùm ea ſint vel terreſtria vel aquatilia? Nota idem ἁλμώδη καὶ ἁλμυρώδη. Καὶ ἴσως δὲ. Primæ & maximæ differentiæ terreſtrium & aquatilium. Sunt autem terreſtrium differentiæ vulgares, campi, colles, valles, tabuleta, alia. Item aquatilium, mare, fluuius, lacus, palus, ſtagnum, fons. Τῇ χώρᾳ. Conuenientia in modo concretionum. συμμετρία, non ſignificat hîc medium, temperamentum: ſed τὸ ἴσον, commune vtriuque idem. Eſt igitur μέτρον τῆς χώρας Palmæ, proximum τῷ μετρίῳ τῆς χώρας τῶν ἁλῶν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔτι. Quia ratio erat admodum laxa, quærit exactiùs cur ſalſis gaudeat Palma. Affert ergo (quod ſuprà dicebamus) exiccationem. Hæc eſt
C ab effectu per formam. A fine verò, quia volunt Palmæ radices refrigerari. Refrigerantur autem exiccatione. Mirum ni ſiſtendum fuerat iudicium in priore qualitate: ſcilicet in exiccatione. Velle nanque non tam refrigerari quàm reſiccari. Non negamus plurima ſiccatione tolli radicem caloris humidum ipſum. Cæterùm id nunquam fit abſq; pernicie temperamenti. Sic enim hectici refrigerantur. Iuuenes autem qui ſunt infantibus ſicciores, non propterea minus calidi. Quin ſi refrigeranda fuit radix illa, detur aliquid ex tot rebus frigidis in ipſa natura, quæ res nullum habeant comitem calorem, ſicuti ſal. Quare putamus nos ſale caſtigari ſuccum, vel quantitate immodicum, vel qualitate incoctum. Sic ordinabis οὐ μὴν ὅσον
D τούτου χάριν, ἀλλὰ ζητητέον αἰτίας ἀμφοῖν, εἰ χρὴ ποιεῖν τι ἴδιον ἐπὶ τούτου. Tum declarat illud ἐς ἀμφοῖν. Terram ſal afficit, & radices. Terram ſal leuem facit ac diſſitam, χαύνην. Radices verò facit παχυτέρας. Craſſiores? at quomodo? nempe ſal exedit, ac denſat atque premit. Quia ἑλκυστικωτέρας. Plus trahunt: fiunt enim bibulæ. Quam cauſam non dat ipſe, ſed alias duas. τοὺς πόρους ἀνοίγειν: quia ſal aperiat. καὶ τὸ καταψύχειν, quia refrigeret. Sanè ſal exedit humorem, atque ita excutit ex meatibus. Refrigerat autem quo diximus modo. Cautè dixit τινὰς πόρους, non autem omnes: tabeſcerent enim. Etiam ſuprà Vites rariores opus habere maiore nutrimento. Vt hæc ratio refrigerationis cōcilietur, ſumma ſic ſtatuenda erit. Tabeſcere nimio humore feruido radices, niſi reſiccetur humor

mor ille. Ὁ δὲ ἀνίκανος. Cùm videretur aut eundem aut proximum præſtare viuum poſſe ſtercoratio;quando in commum eſſet omnibus ad omnia viuum:excludis ſimilitudinem. : Sanè fimum nemo putet refrigerare: tametſi quod ſal facit,ipſe quoque præſtare poteſt,nempe κονίζειν καὶ χαυνίζειν. Τὰς δὲ ῥίζας. Neſcio quomodo refrigerationem ſtatuit eſſe medelam ſiccitatis. Ait enim radices appetere καταψύχεσθαι,διὰ τὴν ξηρότητα. Itaque aliter interpretandum. Vt διὰ non ſit nota cauſæ mouentis,ſed mediæ per ſiccitatem.

Ὅθεν καὶ τῇ φύσει χαίροντα. Confirmatio ex iudicio populi. Babyloniis experientia compertum eſt, ſale iuuari Palmam,non fimo. Aſtruit experimento rationem illam communem,τὴν ἰδιότητα:quam plurimis locis facit multarum effectionum aſſertricem. Ὥσπερ γὰρ τὸ ξύλον. Oſtendit proprietatis huius fundamentum ex iis differentiis,quib⁹ ab aliis arboribus diuerſa eſt. Fundamentum,inquam, cognitionis noſtræ in natura, non naturæ ad cognitionem. Non enim diuerſitas eſt cauſa proprietatis,ſed proprietas diuerſitatis. Differentia nanque hoc nomen ſibi nacta eſt, quia differt genus,id eſt diſtrahit,vt & ſuprà dicebamus. Nõ ſignificat igitur diuerſitatem quæ eſt relatio, niſi priùs conſtituat ſpeciem, quæ eſt res abſoluta. Cùm igitur propriam ligni ſpeciem,propriam radicis habeat:ea proprietate differt ab aliis: quare etiam cultu. Vbi tamen argumenti videas imbecillitatem. Quid? Lactuca nónne priuatim ſibi ſtipitis naturam vindicat & radicis? Aliam penitus Vitis: Viti inimica Braſſica etiam eſt. Hîc tamen æquè omnibus idem cultus à ſtercoratione.

Διὸ δὲ ἀνοιχθεῖσαι. Eadem cauſa repetita. Suprà πόρους ἀνοίγειν. Καὶ αὐτοὶ ἀρκοῦντες. Salis vi ita comparantur, vt plus capiant quàm quantũ abſque eo caperent alimenti. Tantùm,inquam, capiunt, vt & ſibi ſatis habeant, & quantum exigitur ad fructum nihiloſecius queant ſuppeditare.

Lego ἁλῶν,duobus locis,non ἄλλων. Et οὐ μὴν ἀλλ' εἴπῃ τις. Et καὶ οἷς τοῦτ' ἴδιον, non τοῦτο. Et ἰλλυσικωτέρας,non ἰλλυτέρας. Et πόρους τινάς, non πόνους. Et τὸ δὲ μόνῳ τούτῳ συμφέρειν,non τῷ δὲ μόνῳ τούτῳ συμφέρει. Et ἀνοιχθεῖσαι, non ἀναδειχθεῖσαι. Et αὐτοὶ,non αὗται.

Theodorus ἐπιβαλλόμεναι, accumulantur. Odioſa vox ambitione ſua. Non fit ſalis cumulus, ſed aſpergitur modò. Ἅλμης, ſalſugine. non. Salſugo eſt qualitas : ἅλμη eſt ſal aqua dilutum. Itaque ludit operam mox cùm dicit, vbi ſalſugo non fit,opera ſalis ſubueniunt. Ἀνοιχθεῖσαι. Legebamus nos expuncta voce ἀναδειχθεῖσαι. Theodorus legit ἀναδειχθεῖσαι.remorſę. Sanè mordet ſal. Sed durior eſt metaphora. Vt ſuprà πόρους ἀνοίγειν.ſic hîc.

CAPVT XXV.

XXV. capitis argumentum. Radices cultu fieri validiores. Acri fimo iuuari Myrtos & Punicas. Radicem eſſe plantæ principium. Myrti enucleati naturâ fortè inuenta. Salſas aquationes etiam oleribus prodeſſe.

A HOI EI˜ δὲ καὶ ὅσοι γεωργία. Superioribus vtilitatibus quæ talis beneficio Palmæ comparantur,additam oportuit eam quæ in extremo ſtatuit huius capitis. Sale exciri atque educi de Palma aſperitatem. At hæc diſcerpſit, interpoſitis iis quæ ad vniuerſalem omnium attinent cultum. Commodiùs ergo totum caput ſuperius,quòd eſſet vni Palmæ peculiare, poſt hoc tranſtuliſſet:hoc autem ſuprà cùm cætera ſtercorationis tractatione ſtatuiſſet. Ait enim fimi acrimonia radices fieri validiores: feras arbores miteſcere:Myrtos & Punicas acini lignum amittere. Quorum partim ſuprà meminit, partim cum ſuperiore opere ſtercorationis(vt dicebamus) con-
B. iungenda erant. Mutationem verò hanc euenire mutato principio quod in ipſa eſt radice. Calidis quoque aquis aliquas euadere meliores. Hoc quoque iis adiunctum oportuit,quæ de aquis ſuprà dicebantur. De Myrto ponit exemplum fortuitum. Quædam enim Myrtus ſecundùm balneũ neglecta,ab iis aquis ita affecta fuit,vt non ampli⁹ vllum in acino ferret nucleum. Quo ex caſu inſtituta ſit ars in iis quarum fructus eo carent ligno. Tum redit ad ſalſugines, aſtque ſalſas adaquationes etiam oleribus adhiberi. Quæ ſanè debuit cũ iis componere legibus communia, quas falſò fingebat veri Palmæ quaſi peculiares. Πάντα δέ. Hoc & ſuprà dixit, cultu fieri omnes plantas, o-
C mnes plantarum partes vegetiores : ἀλκιμωτέρας, validiores. Adeò vt ex feris fiant cicures. Hoc iam millies. Γεωργίαν. non omnem modum culturæ intellexit hic,ſed cæteras operas præter ſtercorationem: laxè admodum. Τῶν ἀγρίων ἔνια. Non contemnenda conſideratio vocis huius ἔνια. Nam ſi non omnes ſylueſtres cultu miteſcunt: neceſſariò conſequetur id, mitis & ſylueſtris differentias eſſentiales eſſe:contrà quàm tum ipſe tum Plato ſenſerunt, cæteri omnes aliàs aſſenſi ſumus. Quodam etiam loco ex Galeno dicebamus, plantas aliquas eſſe mites, & hominis opere tantùm nunquam ſpontè naſci. Sic enim negabat Galenus ab ſe vllam vſquam eſſe agreſtem repertam Betam. Niſi Lapathum,inquit, agreſtis Beta non ſit:agreſtis Beta nulla eſt. At enimuero non hic
D eam quærimus partitionẽ, quæ eſt in ſimiles ſpecies. Exempli gratia : Braſſica marina & Braſſica eſculenta,iuncto ſub eodem genere per quandam ſimilitudinem. Non enim ſola differunt feritate, ſed ſpecificis formis : ſic Lapathus & Beta. Nullo cultu altera in alteram tranſibit : at Cinara ſylueſtris, & Aſparagus, & Pyrus, & Malus è ſyluis in hortos, aut viridaria eductæ cultu miteſcunt. Quare omnino huiuſce rei diſceptatio multa eget accuratáque diſquiſitione. Καὶ ἢ κίνησις. Scilicet præter alia & cum aliis. Hoc ſignificat καί. καὶ ὥσπερ ἡ λοιπὴ γεωργία. Quæ verò ſequuntur, penè omnia repetita. Διαδύνοντα. Sanè tenuiſſimas quaſdam partes habet tum fimus, tum lotium,in quibus illa eſt acrimonia. Subeunt igitur,ac ſecum trahunt à terra ſuccum. Idcirco etiã

hîc lego διοίγνυσι τῆς ἀναξέσεως. Conuenit enim, vt ſi ſubeat vrina, partes qua ſubit, apertæ ſint. Πλὴν οὐχ ὁμοίως. Minus Myrtis, quia ſicciores. Ideo ſubdit, αἱ δ' ὑγρὰ καὶ σαρκώδεις, ἡ διοίγνυσι τῆς ἀναστομώσεως. Non egent aliæ arbores quæ ſunt humidiores & carnoſiores, adapertione illa. Ecce noſtram ἀναξέσιν. Sequitur tamen δήξεως, in vulgatis exemplaribus. Theodorus legit δήξεως, morſus, vt ſuprá. Cui loco an poſſimus ponere εἴξεως, pro dilatatione videndum eſt. Ὅλως δ' αἱ μεταβολαί. Hoc in principio præceptorum poni decuit, quibus commendatur cultus. Et iam dicta ſunt hæc plæraque omnia. Μεταβάλλουσι τὴν γῆν. Hoc ſuprá de ſale, κούφην, χαύνην. καὶ τερπνήν. Vt non ſolùm commoda fiat terra tanquam matrix, ſed etiam neceſſaria tanquam pars. Humori nanque admiſta fit alimentum. Et radix quoque mutatur: ſicut ibidem de ſalis efficacia dicebat. Αὕτη γάρ. Præcepti materia eſt lætamen. Finis, bonitas fructus. Locus, ad radicē. Modus & ratio formalis, mutatio. Modus operę, tertio quoque anno: tot enim facultatem illam ſufficere, plus etiam in Punica.

Μεταβολὴ δ' ὀλίγων. Cauſa mutationis in fructibus, mutatio radicis. Mutationis modus, per certæ qualitatis impreſsionem: ποιάν τινα. Effectio ab radice in fructu, coctio. Summa rei, κινουμένης καὶ μεταβαλλούσης τῆς ἀρχῆς. Mutatio principii, quam ſequitur totius reliquæ naturæ mutatio. Hoc dictum vſque ad faſtidium iam. Sanè quia principiū eſt totius compendium. Notabis ποιάν τινα ῥίζαν ἔχει. Sanè debuit γίνεσθαι: fit enim arte quod natura non erat. Sed ita dixit, quia dū fiunt tales, nondum adeptæ ſunt agendi facultatē, ſed poſtquam factæ ſunt. Ἐὰν πλείω. Operæ iſtiuſmodi frequentatio. Si accuratiùs id expediatur & diutiùs fore vt illa mutatio non iam in triennium ſufficiat, ſed fiat naturalis. Ἔτι δ'. Ad mutationem duo iuſſerat, opus & operis modū, id eſt ſtercorationem, & πλείω χρόνον. Hic exemplum apponit pro vtroque. Hiſtoria perſpicua eſt. In Myrto mutatio per balnei ſtrigmenta & ſordes. τὸν πλείω χρόνον: quia diuturna illa aſperſione talis facta eſt: adeò vt in naturam tranſierit. Ex ea nanque ſpecies eas fuiſſe poſtea Athenis. hoc fortuitum fuit. Sed ars tota in Malo verna, quæ calidis rigatur. Huius artis originem non docet, ſed ne cauſam quidem. Ratio eſt in arbuſculæ huius imbecillitate, quæ foueri vult intus. Ἔχοντά τινα πίστιν. Semper modeſtè profitetur. Non enim in tam abditis rebus arrogat ſibi demonſtrationes.

Ἡ δ' ἁλυκότης. Hæc eſt illa pars quam ſuperioribus annecti debere dicebamus: in qua aliis quoque plantis aquæ ſalſæ communicaretur vſus, quæ ſoli Palmæ deſignabatur. Τισίν. Non omnibus, ſed Rutæ & Braſsicæ, vt alibi dictum eſt. Etiam nitro: quod & ſuprá. Calidam verò etiam Ocymo iam diximus. Διὸ καὶ τοῦθ' ὡς εἰκός. Non tam καὶ τοῦτο τούτοις, quàm καὶ τούτοις τοῦτο. Quia & plantæ illud proprium ac conueniens, & his hoc.

Ἀπὸ γὰρ τούτων. Ex his eſſe alimentum, non eſt mirum: dulcedinem eſſe, eſt mirum. Aufertur autē

A ab ipſis ἡ σύμφυτος, innata amaritudo: quod & ſuprà de Braſſica. Sic aſperitas à Palma, φυρότης. Pro vtraque autem dulcedo ſubit.

Lego καὶ τοῖς μυρρίνοις, non τῆς μυρρίνης. Et ῥίζας δὲ ῥίζας, non ῥίζαι. Et τὸν πλείω χρόνον. Deleo τόν. Non enim eſt tempus vel iam dictum, vel deſignatum. Et νίτρῳ ſiue λίτρῳ, non λουτρῷ.

Ποιεῖ δὲ καὶ ὡς ἡ γεωργία. Theodorus omiſit ὡς. Siquis malit relinquere, dicet, ſal efficere radices validiores, quemadmodum & alius labor qui colendis agris impenditur. Ac ſanè placet. Mos eſt huic Philoſopho vſurpare huiuſcemodi continuationes per διάβασιν. Ἀναστομώσεως καὶ δήξεως. Remorderi, & ſic infarciri minimè cupiunt. Non eſt dubium quin δῆξιν interpretatus hîc ſit, vti ſu-

B prà, morſum. Ergo ἀναστόμωσις, quomodo ſignificabit infarctionem? Apud Galenum millies, ablatio obſtructionis. Athenæus (quod & huic loco de ſale conueniat) ſcribit, veteres eſitare ſolitos Oliuas, quas ἁλμάδας vocarent, πρὸς ἀναστόμωσιν. An coniunxit Theodorus aduerbium minimè, cū infarciri, & disiunxit à verbo cupiunt. Quòd ſi voluit, vides in ordine perturbato vocum & ambitionem & peregrinitatem. Καὶ ὅτι ἄλλαι τὰς ῥίζας ἀλλοιοῦσθαι. Theodorus addidit πίονας. Et in ſequentibus omiſit πάχος. Ἐὰν πλείω γίνηται χρόνον: ſi diutius veniat. Durum eſt, alimentum diutius venire. ſuppetere potius. Τοῖς θερμοῖς, aqua feruenti. minimé. Quis neſcit aqua feruenti omnia torreri, quæ torreri queunt? Feruor ignis

C eſt in ſummo: calor non in ſummo ſemper. Vocis ratio fauet, ὅθεν καὶ τὸ χλιαρόν Hoc ex vſu. Nanque vocis huius feruor, origo lenis à Græco φοῖβον.

Γένος ἀθηναίοις γέγονε, genus Athenis eſſe incœperat. peſſimè in pluſquam perfecto. Cuius temporis vim atque vſum in oratione ſatis declarauimus in libris de cauſis linguæ Latinæ.

CAPVT XXVI.

XXVI. capitis argumentum. Cauſam quare non retineat fœmella Palma fructum, niſi de maſculo puluis adiiciatur eſſe illius debilitatem.

D TO' δὲ μὴ ἐπιμένειν. Quia de pulueratione diſſerebat, & de Palmæ proprietate quoad ſal: hinc affert aliam naturam peculiarem. de qua iam ſæpe. Non retineri à fœmella fructum, niſi pulueratum. Non tamen adiungit cauſam hîc, niſi impotentiam, & (vt loquitur barbarum vulgus) inſufficientiam. μὴ αὔταρκες εἶναι τὸ θῆλυ. Hoc tamen non eſſe ſoli Palmæ peculiare, ſed habere id eam cum Ficu commune, cui ſit opus ἐρινασμῷ. Hic toties dictum, vt iam ſit pudoris modus. Ἐπαγάγοι induxerit. Modus vſitatus Ariſtoteli. Vtatur augmentandi lege, quæ dicitur ἐπαγωγή. Inducitur enim ſimile Ficus ad ſimile plantæ. Πλὴν ἰσχυρὸν τοῦτο. Non poteſt ex hac inductione atque collectione duarū triúmve plantarum, conſtitui generis cuiuſpiam cognitio,

rio, ſed ἐκ τῶν πλείστων, ſi ἐκ πάντων non poteſt. Ideo ſcitiſsimè dixit, τὴν γὰρ φύσιν αὐτῶν κειμένην τοῦ γένους. Hic enim profitetur ſeſe tractare plantarum proprietates aliquas, non autem quæ in genere ſunt communia. Quòd ſiquis contendat, ad genus referri oportere, ſanè verò oportet, (ſiquidem eſt etiam in duobus ſolis natura quæpiã communis) hoc ipſum, quod eſt commune tum Palmæ tum Ficui: propterea ſic ſtatuit. Extra naturæ ordinem videri hãcce plantæ puluerationem, nec cum Ficu cõparandam. In Ficu nanque cauſa manifeſta eſt: quando à culicibus aperitur. At quid agat in Palma pulueris? Adduci poteſt quod ſuprà de puluerati one dicebatur neſcio quid. At quantum patiare queant maris flores appoſiti? Sanè verò ἄτοπον, vt hìc vtitur, vt alibi ἀλογώτερον. Nota ἀμφοτέροιν de duobus. Dicamus nos aliquid more noſtro. Similitudinem proportionis habet hæc floris applicatio, cum piſcium natura: quorum mares à fœmella editis ouis, inſpergunt ſemen ſuum. Vt & hinc intelligamus quantis rationibus, præter eas quas alibi recenſuimus, adduci potuit Ariſtoteles, vt crederet è maris ſemine ſolos ſpiritus abſque alia materia perficere generationem in ſemine fœmellæ.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις. Hiſce verbis apertè videtur voluiſſe cum hac materia finem facere capitis. Proinde contrà quàm cæteri fecere, hinc aliud auſpicandum: quemadmodum & hoc abſcidimus à ſuperioribus, quòd alio prorſus atque illa eſſet argumento.

Theodorus frigidè admodum ἐπαγωγῇ. aliquis potiſſimo dicet. Καὶ ἔτι αὐτῶν τούτων τὸ σύμφωνον: Theodorus addidit illa omnia. In his paucis generibus, quod nulla Palmæ ratio dari poſsit.

CAPVT XXVII.

XXVII. *capitis argumentum. Amygdali naturam in eo peculiarem, quòd inchoata fructificatione nihil operæ faciunt, ne auctis viribus fructum amittat.*

Ἡ δὲ τῶν ἄλλων ἰδιότης. Nactus occaſionem in Palmæ proprietate, proprietatem aliam porrò narrat Amygdali: cùm tamen multa multis communia commiſcuerit. Vnico igitur tractatu ſic aggredi debuit naturam hanc. Sic enim inſtituiſſem. Atque hęc quidem κάρπωσις, ἀπανθήσεις, & alia talia, omnibus aut multis communia. Quibuſdam tamen natura peculiaris, vt Palmæ, Fico, Punicæ, Myrto: Palmæ verò prętet cæteras. Tum illa diſpoſuiſſem: poſt quæ de Amygdalo (quæ hìc cognoſcuntur) ſubdidiſſem. Ὅσον δέ. Quantum eſt in aliis alieni à communione maioris partis, id totum habet cauſas manifeſtas. Vnam tamen inſtituit de Amygdalo narrationẽ: de qua etiam ſuprà, ſed hìc exactiús. nanque ſuprà, illud modò: cauendum ne cultu nimio ex opibus luxuria, ex luxuria fieret in Amygdalo effrenis natura. Hìc autem priuatim notat. potiſsimùm eo tempore abſtinendum, quo fructum cœperit (vt ipſe loquitur alibi) oſtentare. Tum recenſet opera, ὑποσκάπτουσι, κοπρίζουσι, καὶ ἀρδεύουσι. & addit οὐδ᾽ ἄλλο. Πάντα γὰρ ἀφαιροῦσι. τὸ γὰρ, ἀντὶ τοῦ ἀλλά. Nota

A verbum ἀφαιροῦσι, tollunt. Tollitur id quod iam eſt. At illi non tam auferunt iſtas operas, κοπρίζειν, καὶ ἀρδεύειν, quàm non ponunt. Ὑπερισχύουσα. τὸ ὑπὲρ, ſignificat exceſſum roboris. Omne tale eſt præter naturam: vt mox explicatiùs, τὸ ἀλλότριον βλαβερόν. Sed quod ibi dicit de ſiccis partibus auferendis: quia ſiccæ ſunt alienæ à natura, & omne alienum noxium: ſic hìc omne ὑπερισχῦον βλαβερόν. Aridum eſt præter naturam ſimpliciter: exceſſus roboris eſt quidem res naturalis. ſed ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, vt de plethora dicunt Medici, non eſt ei naturæ naturalis. Ἐν τῷ ἄνθει. vibaniſsimé. Repræſentantur enim fructus in floribus. Proinde cùm flores amittit, fructus amittit. Cultus igitur adhibendus πρὸς τὸ ἰσχύειν, non autem πρὸς τὸ ὑπερισχύειν. Quamobrẽ ne tunc quidem adhibendus cùm poteſt ὑπερισχύειν. Sic Columella florentes Vites ſpondere dicit, vt hìc καρποὺς ἐν τῷ ἄνθει.

B Διὸ καὶ οὐκ ἀγαθὴν χώραν ζητοῦσι. Sanè hoc anno in nimis lætum ſolum nouellæ Amygdali tranſlatæ periere. Soli verò bonitas aut naturalis eſt, aut paratur arte. Si nolunt natura ſua bonam, nolent etiam arte factam bonam. Ἐὰν δὲ ἀποκαρπῇ. Prius præceptum docebat vitare vitium ſterilitatis hoc ſecundum docet emendare. Nota felix verbum. Si degenerauerit à propenſione fructificandi. Simplex non inuenitur, καρπία. compoſitum, καλλικαρπεῖν, ſuprà. Sicut & nomina πολυκαρπία, ἀκαρπία. quaſi abiurare fructum. Περιδιδόασι τῷ χειμῶνι. Lepida loquutio, quaſi carnifici ſicuti ſuprà κολάζουσι. Sic nunc τὰς ἄλλας κολούσεις. Quaſi etiam Hyems ſit mutilatrix.

C Ὁμοίως δέ. Altera capituli huius pars, de iis quę egent caſtigatione. Sunt enim quædam quibus cortex ſcindendus aut auferendus. In his quid agendum eſſet docuit natura. Corticem enim abiiciunt ſponte ſua. Enumerat Vitem, Cedrum, Tiliam. Ceraſo findimus, vt craſſeſcat. Ἀφιστάμενα. Non abſiſtens, abſolutè, ſed tranſitiuè: abſiſtere faciens: vſitata vox Medicis in abſceſsibus.

Καὶ ἀλλότριον ποιοῦν. quaſi abdicans. Quoniam peruerſitate ſua erat alienus cortex arborẽ ſtrangulans, atque officio alienus: fecit etiam vt re ipſa eſſet alienus. Ὥσπερ καὶ τὸ αὖον. Similitudo ab effectu Arida nocent: tollenda igitur. Ergo etiam quæ non ſunt arida, ſi nocent. Καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον. Quaſi videantur multę arborum ſpecies ſuam quanque ſibi obtinere proprietatem, quæ vna tractatione comprehendendę

D ſint, reducit totam narrationẽ ad ſalis vſum, vnde diuerterat: vt videatur hæc omnia ad illius ſententiæ aſſenſionem congeſsiſſe. Tumultuariam tamẽ hanc diligentiam ſæpe animaduertimus.

Lego ἐμφανίζεται, non συμφανίζεται. Κολάσεις an κολούσεις legas, parum ſanè refert. Prior plus arridet. Non enim claui adactio κόλουσις eſt, ſed κόλασις. Si & radicum nudatio.

Theodorus τὰς ῥίζας γυμνώσαντες, radices refoſſas. peſsimé. Non enim radices mouent, ſed terram, vt radices detegantur. Nam quare addiderit reſpoliatas, equidem neſcio: quæ nunquam

antea fuerint ſpoliatæ. Libro tertio apud Columellam, radices refoſſas legerat. Cæterùm eæ vetulæ fuerant Vineæ: quas idcirco etiam igni comburi iubet. Sanè ſectatus ille vir, alioqui maximus, plus ſatis hoſce floſculos. Φλοιὸν ἀφαιρεῖσθαι. Quibus cortex ſponte detrahatur. ridiculè. Veluti ſiquis dicat, ſpontè ſpolior à latronibus. Aduerbium illud è cerebro Theodori, non è codice.

Κέδρον, hic Iuniperum interpretatus eſt. Aliud tamen. Ἀφαιρῶν, diſgreget, abdicet.

CAPVT XXVII.

XXVII. capitis argumentum. Fruticum atque olerum cultura, tum ob eorum vitam, tum ad vſum noſtrum. Vicinarum extirpationes habere purgationis proportionem.

Ἔχει δὲ ὁμοίως. Abſoluto arborum cultu docet quæ pro ipſis fruticibus inſtituenda ſunt. Cùm enim duo ſint capita primaria plantarum quæ coluntur, arbores & fruges: media natura quædam fruticum & olerum eſt. Fruticum facies, arborum ſunt imitamenta quædam: olerum ſationes potiùs accedunt ad naturam frugum. Quare poſt arbores, ante fruges ſunt conſideranda. Partitur autem in duas claſſes. nempe ad vtilitatem olera: ad decorem coronarios frutices. Cæterùm ſpecies ipſæ admodum confuſæ ſunt. Has autem contemplatur omnes ſub vna formali ratione (ſic enim loquimur apud doctos) quæ ipſa cultura eſt. Eius leges multæ, quemadmodum & ſuprà ὑδρεῖαι, κόπρωσις, ἐργασία, διακάθαρσις. Hanc diſtingunt modis duobus. Quædam expurgatio fit, auferendo partes ſuperfluas aut noxias: quædam fit auferendo totas plantas, nempe quæ iuſta oriuntur. Earum genera duo: vnum cùm ſunt diuerſarum ſpecierum, vt in hortis Gramen, Tribulus, Cotula, Carduus, aliæ, quæ tolluntur: verbi gratia, à Braſſica: aliæ ſunt congeneres, veluti cùm denſæ nimium ſunt: ex quibus eximuntur infeliciores, generoſi habitus, aut commodiore ortas loco relinquimus. Eſt reipſa, at non eodem fine, eadem cum purgatione attonſio ad vſum quotidianum: veluti Betam, Blitum, Braſſicam. Eſt tamen æquiuocè purgatio: differt enim forma, id eſt ratione naturæ. Purgationis enim definitio eſt, noxiarum ablatio. At in attonſionibus ad cibum, non ſolùm bona ſunt quæ auferuntur, ſed etiam optima interdum: quemadmodum vbi Cymas abſcindimus ad cibos delicatiorum. Videamus particulatim. Ἔχει δὲ ὁμοίως. Quia vſus eſt diabaſi cùm dicebat, καὶ τὴν τῶν δένδρων: ſimilem eſſe dicit aliarum plantarum cultum. Sed animaduertendum, cùm recenſet culturæ ſpecies, quare diſtinxerit illa ὑδρεῖαι, ὕδατος ἐργασία. Ita intelligendum. ὑδρεῖαι, eſt rigatio: ὕδατος ἐργασία, eſt adaptatio deductæ aquæ: mouetur enim rurſus terra, vt aqua penetret ac miſceatur, neque condenſetur ſuperficies. Notabis verborum

A flexus. στεφανωματικῶν: rectè. Nempe quæ ſunt ad vſum τῶν στεφανωμάτων. At alio modo φρυγανικῶν, & λαχανικῶν. Népe idem denominatiuum & primarium. Sic etiam τὰς πόας, τὰ πόαδη vocat.

Τὰ μὲν κοινά. Partitur culturæ modum: vt quædam opera communia faciat omnibus, quædam priuatim aſſignet quibuſdam. Nam διακάθαρσις non omnibus conuenit, ſed iis tantùm vel omnino vel potiſsimùm, quæ ramoſæ ſunt aut lignoſæ, vt Thymum, Serpyllum. Etiam Siſymbrium adiungit his. De Serpyllo intelligit, qui tollitur in ſtipitem, non qui repit. Τὰς δὲ ῥοδωνίας. Roſetis verò magis etiamnum peculiaris alia purgatio. Non enim ſolùm putant, ſed etiam exurunt, vt ſucci copia reducatur ad cer-

B tum modum. Alioqui floriſicandi opus conuertunt ad fructificationem. ἀνανθεῖν, vox compoſita, ſicut ἀνανθεῖν. ὀχλοχρονοῦνται, materiam quæ floribus debebatur, transferunt ad ſtipitum ramorúmque luxuriam. Quod de Vitibus, κλαδομανοῦνται. Καὶ ὑλομανεῖ. Notabis affectus. Vnus erat in Serpyllo, αὔανσις: duo in Roſariis, ἀνανθεῖν, καὶ ὀχλόχρονοις. Vnus in Braſſica & Ruta, ἀποκλήρωσις: atque alter communis cum Serpyllo, ἀποξήρανσις, idem quod αὔανσις. Πολυβλαστεῖ. Diducuntur in germina. Ait autem ex hac attonſione, quam κόλουσιν vocat, quatuor ſequi commoda: fructus frequentiam, hoc eſt πολυβλαστία: quia eſt in foliis fructus: magnitudinem,

C μεῖζω: pulchritudinem, κάλλιω: ſaporis commendationem, εὐχυλότερα. Cauſæ manifeſtæ. Frequentantur enim germinationibus, quemadmodum euenit in riuis: quorum plenas fluxiones ſi impedias, ex vno alueo duos feceris, quęrentibus aquis exitum. Ita mutilato faſtigio rami, ab lateribus geminatur. Quare cætera facilè ſequuntur: vt ſit pulchrior facies & magis cocta, quia tenerior. Vnum occurrit, non videri folia maiora futura, diducto ſucco. Dicendum, mutilatione illa coercitos in breue ſpiritus plus præſtare poſſe. Διὰ γὰρ τῶν χυλῶν, in oleribus propter ſaporem: καὶ τῶν ὀσμῶν, in coronariis propter odorem: tollitur τὸ ἄγαν δριμὺ: quod eſt in Braſsica & Ruta: vt ſuprà quoq; dictum eſt. Et ſequitur ratio, ἐν μεσότητι τὸ ἡδύ. Eſt enim ſuauitas affectus odorum & ſaporum, cuius

D fundamentum eſt mediocritas temperationis.

Καὶ τὸ σύμμετρον. laxè admodum. Melius, ἐν τῷ συμμέτρῳ. Non enim qualitas eſt relatio. τὸ σύμμετρον, eſt harmonia partium: ex qua fit ſuauitas in quibus dicebamus, ſanitas in corpore: pulchritudo in figura. Ἐν δὲ τοῖς λαχάνοις Differt ablatio quæ fit in oleribus, ab ea quæ fit in aliis, cùm purgantur: eſt enim attonſio. οὐκ ἀφαίρεσις, ἀλλὰ κείρεται. minus accuratè. Dictum oportuit, οὐ διακάθαρσις, non autem οὐκ ἀφαίρεσις. Nam quomodo faciat, vt attonſio non ſit ablatio?

Ἡ δὲ τῶν παραφυομένων. Alius modus expurgationis: quoties extirpantur eæ quæ propè natæ officiunt. Nocent autem vel occultis proprietatibus vel manifeſtis. De plantarum mutua vel conuenientia vel hoſtilitate ſatis dictũ. Manifeſtæ

verò

verò noxæ ſunt, aut quia ſuggunt alimentum, aut quia imminent atque opacant, aut quia obtundunt agitatæ vento, aut quia radicibus occurrunt radices, atque ita creſcere prohibent. Superior ablatio partium dicebatur ἀφαίρεσις: hæc totarum exemptio, ἐξαίρεσις: id ipſum denotantibus vtrobique præpoſitionibus: τὸ ἀπὸ, vnum tantùm terminum, ſtipitem ipſum: τὸ ἐξ, duos terminos aut plures, quia de medio tollitur. Per priorem fit καθαρεῖν τὸ φυτὸν: per ſecundum fit καθαρεῖς ὁ τόπος laxatis ſpatiis. Τροφὴν πλείω. Declarat ſimilitudinem. Quoniam vtraque efficit vt planta quæ curatur, plus capiat incrementi, quia plus alimenti. Ἔχει δέ. Quia diuiſit opus in commune & peculiaria: etiam naturas addit quaſdam etiamnum magis peculiares: vt de Ruta dixit iam, cui cinis adderetur. Hoc tamen haud tam ei eſſe proprium, quin aliis quoque ſit commune. Tum excuſat ſe, quòd non fuſiùs de his: propterea quòd ſint tum per ſe manifeſta, tũ vulgò cognita, tum pauciora.

Lego ἀναίνεται μὴ δεῖν καθαιρούμενα, non autem καὶ μή. Et ἀχυλότερα, non ἀχυλότερα. Et διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τῶν χυλῶν. Et διὰ ταυτα γάρ.

Theodorus legit ἐργασία, non autem ὕδατος ἐργασία. ἐργασίαν, ſarritionem interpretatur. Sanè valde placet. In hortis ſcilicet, ſicut in Vineis paſtinatio. Ἐκλοχμοῦνται, ſylueſcunt. Quo verbo etiam τὸ κλαδοῦνται interpretabatur. Fruticeſcunt potiùs. λόχμη enim frutetum, non autem arbuſtum, vt Centuriones vertunt. Διὰ τὴν εὐτροφίαν, paſtus fœcunditatem. Vtitur in plantarum alimentis huiuſcemodi verbo, paſtus & pabulum. Διὰ ταῦτα. Etenim germinatio diffuſa. Explicauit ὑφηγητικῶς. tamen ταῦτα, ſuo numero plurali complectitur illa duo, τὴν κάλλωσιν, & τὴν πολυβλαστίαν. Τὸ δριμὺ, acorem: malè. Nanque τὸ ὀξὺ acor eſt. Et ipſe: haud diu eſt, cùm acutum interpretabatur.

CAPVT XXVIII.

XXVIII. *capitis argumentum. Arua quæ quo tempore ſubigenda: idque aratione, an marra, an inſtrumentis peregrinis. Harum rerum haud eandem eſſe omnibus locis rationem. Etiam de ſemente quædam.*

ἈΡΟΤΩ̃Ν δὲ καὶ ὥσπερ ἀντικείμενα. Facta in re ruſtica tripartita diuiſione, paſcui, fructuum, frugum: quæ in pratis, arboretis, aruis continentur: de arboribus expedita materia eſt. Nunc reliquum eſt vt de aruis agatur. Qua in tractatione caput hoc eſt differtiſsimum præceptionibus. De ſemente pauca, de ſubactione multa: quæ, qualis, quanta, quibus, quando, vbi. Quæ, vt alia ſit cùm ſeritur, alia priuſquam ſeratur. Etenim priores arationes & terram prorſus in rectum & per tranſuerſum proſcindunt. Et quæ porca fuit, ſulcus fit atque è contrario. Ad ſationem verò id curatur modò, ſemen vt integatur inuerſa terra, & à ſulco diuertatur in puluini

A toros, ne obruatur aquis. Qualis: vt recta, curua, tranſuerſa, decliuis. Quanta: duplici quantitate, continua, vt alta, ſuperficiaria, latus ſulcus, anguſtiórve. Diſcreta: cum multi pauci ſve ſulci. Et id quod ait, ſi negligentiùs agatur, frequentiùs agendum. Quibus: aratro, ligone, aliis. Quando: Hyeme, Æſtate, Vere. Vbi: an pingui, macra, ſaxoſa, vda, aliter atque aliter. Quo loco etiam regionum dat exempla, Syriæ, Corinthi, Siciliæ. Sigillatim nunc perpendamus. Ὡς ἀντικείμενα. Oppoſita formaliter tantùm in diuiſione generis ſub quo ſunt. Ἐπὶ τὴν ψιλήν. Terra nuda, arboribus vacua. Sicuti milites ψιλοὶ, non armati. Columella puram dicit: ſic & augures Latini, quæ nihil aluit. Sic Aiax Oilei, ψιλὸς quia Telamonius armatus. Ἐν ταῦτα δέ. Numerat opera.

B γῆς ἐργασία. Hoc primum eſt, terram ſubigere. Secundum, ἡ τῶν σπορῶν ὥρα. Tertium, μετὰ ταῦτα σπειρόντων κατεργασία: vt occatio, ſarritio. Πρότερον δ' ἔτι. Et quod ante hæc omnia conſiderandum eſt: quod cui ſemen conueniat. Addit, ἢ καὶ ἅμα. Quia poſt arationem poteſt hoc conſiderari, ſimul ſanè cum ipſa ſementis hora. Ἔτι δέ. Præceptum de tempore ac modo ſimul. Æſtate potius arare quoſdam: Hyeme fodere, Ligonibus ſcilicet aut Bipalio. Ideo dixit ἢ σκάπτειν, ἤτοι τοῦτο ποιεῖν. Mox enim oſtendet Megarenſes fodere, non arare. Τὴν μὲν ἔνυγρον. Humidam, grauem, pinguem, & ſolidam Æſtate vertendam, & aratris & foſſionibus: ſiccam, reſolutam, leuem, tenuem, Hyeme. Cauſa. Vtrique tali cultu tribui,

C quod opus habet. Æſtiuam arationem ſiccare & attenuare: Hybernam foſſionem craſſitudinem addere & humectare. Sanè de tempore liquet. De inſtrumenti vtilitate dicere cauſam debuit. Ratio eſt. Quod aratio non multùm deſcendit. Foſſio è profundo terram vertit, vt fiat ἔνικμος. Seipſum imitatur. Similem nanque ſuprà ſtatuebat ſententiam ſimilibus verbis. Δεῖται πρὸς τὸ ὅλως τῆς φύσεως. Κοπρίζειν. Aliud præceptum de ſtercoratione. Quod ſecundo loco ponendum ante ſationem. Suprà quoad arbores nonnihil dixit: hîc ergo leuiter delingit hunc ſalem. Macram largiùs ſtercorandam, pinguem parcè. Duas dat cauſas. Tum propter ſoli virtutem, tum quia fimus affert plus ſucci, quàm quantum percoqui poſſit. Ac ſi dicat, tum quia non eget tellus: tum

D quia ſuperfluus ſuccus additus abiret in cruditatem. Μιγνύουσι δὲ τὴν γῆν. Aliud præceptum ſimile ſtercorationi. Nam de Marna Plinius ſatis: qua etiam nunc vtuntur Belgæ. Alius modus Circumpadanis. Foſſam ducunt in arui parte inferiore. Eam terram ad alterum ſubuehunt extremum. Ita ea pars fit altior, vnde imbres deducant per prona. Id longè præſtantius quouis fimo. Sufficit enim triennio. Nam tertio quoque anno ex ea foſſa, quod influxerat pingue de ſuperiore loco, rurſus in ſummum important. Quemadmodum verò miſcetur Marna terræ: ita docet alias miſtiones. Et præceptum hoc pendet ex præcepto ſtercorationis. Μιγνύουσι δ' ἐναντίας. Ve-

arte conferamus. Rationes enim fouentur experimentis. Simul oſtendit artis infelicem exitum ex falſo iudicio. Ἐκλαθολογοῦντες. Quod ſuprà fieri vetabat, τοὺς λίθους μὴ ἐκλεκτέον.

Ἐξεπίγνωτο γνῶσιν ὄντος, exitè vetere notitia. Id eſt exuit genuinam ſpeciem. Mutatum eſt. Ignoratum eſt ita, vt indigenæ cùm viderent ipium, non agnoſcerent. Vt ille apud Varronem cùm guſtaſſet malos pices, atque expuiſſet, addidit, Duperiam, niſi picem putabam. Hoc ita interpolauimus, ſi non ſit mendum. Οὐκ ἔχον εὐδίαν. Amiſſo munimento quo ſeſe tegebant à ſole fruges, exaruerunt. Non tamen lapides temerè probandi. E quibuſdam exempti aruis meliorem fundum relinquunt hîc apud nos. Sic & in Syria nocitum eſt, detecto ſaxo: ἐπὶ βάθεις ἀρόσεις. Cauſa ὑπόπετρος ὤν. Κοιμηκεῖς. Nota καὶ, ſicut apud Poetam, *Audieras: & fama fuit.* Ὡς δ᾽ ἀκοή. Rurſus reſilit ad arationis vtilitates. Vt non temerè dixerit Cato, Bene arare. Vbique in omni cultu vult terram ἀδιόδευτον, quàm hîc dicit περίοδον, commeabilem. Fit autem crebra aratione: ad verbum porofam. Eò fit, vt radices & ſeſe pandant & craſſeſcant: & ad eas humor delabatur: & detur aditus ad calorem, qui ab aere, cui ſemper aſſignat ἀντιπερίστασιν, proficiſcitur. Hæc quidem alibi: hîc autem ſimplicem aſſignat cauſam: διαμαλαχθείσης τῆς γῆς, mitigato ſolo. Σκάλλειν, παρμός. Duo cùm ponantur quaſi diuerſa, & παρμός ſit herbarum exemptio, quod voce corruptiuſcula, ſed penè eadem Ligures Taurini dicunt exherbare: Latinè autem ſarrire: Vaſcones, ſarculare. Quare σκάλλεις erit, inter exherbandum aggeſtio terræ ad ſegetem, qua parte minus tegitur: aut occatio: quod magis placet. Ἡ δὲ κατεργασία. Declarat finem. Perſpicua ſunt etiam ex Poeta, *Bis quæ ſolem, bis frigora ſentit.*

Νεᾶν. Verbum artis. Quod ſuprà καινὴν ποιεῖν. Suprà etiam dicebat ſemel, ante, aut poſt imbres arandam. At id operis erat ad proximam ſementem. Nunc dicit, incumbendum & ſub frigore & ſub calore. Quin addidit μαλακήν: mota, verſata, ſubacta. κενήν: vt ſit peruia. κούφην: vt ne opprimat ſemen. καθαράν: libera ab obſidione plantarum, à quibus & abſumeretur alimentum, & ſol impediretur. Καὶ διὰ τοῦτο. Adeò iubent Æſtate peragere: vt etiam Legumina maturè ferant, quò maturè colligant. Quibus collectis, per Æſtatem laborare queant. Εἰς τὰς νεὰς: γῆς ſcilicet: τὰς νεωτερμούς. Ita tres habes voces minus vſitatas τρία, νεὸν: νεᾶν, νεωῦ: νεατειν.

Ἀγαθὴ δὲ. Nunc de Hyeme: quæ quia eſt aut ſicca aut humida: & humida, aut ex pluuia, aut ex niue, aut ex pruina: de omnibus dicendum fuit. De duobus tantùm tamen ipſe. Niues commendari: pruinas vrere. Noxæ modus à pruina: διαδιεῖν, excedere. Μανοῦν τὴν γῆν: rarefacere terram. Quod obeſt imprimis ſegetum radicibus: tum quia penetrat frigus, tum quia calor exhalat. De niuium vtilitate alibi.

ib

A Deniant enim ſolum: & fit ἀντιπερίστασις: augentur radices: impinguat ſolum: lutum enim ex ea fit: & eſt in ipſa non parum aeris ac ſpiritus, qui poſtea concalefactus multo eſt adiumento. Vnde (quod & aliàs dictum eſt) in niuibus naſcuntur vermes. In Sarmatia ſub niuibus gramina lætiſsima: quæ ſibi carpunt Hyeme iumenta diſiecto vngulis gelu. Καὶ ὅταν. Etiam ſecundam inſtituit arationem vernam, ad herbas extirpandas, quæ interea ſubortæ ſunt. μεταβάλλουσι. Mutant, vertunt: ſicuti ſuprà ἀναβάλλουσι.

Εἶτα θέρει, tertia æſtiua. Quarta cùm in eo ſunt, vti ſerant. Nos quater aramus: quinto ſulcoſcrimus. Quod hîc dicit ὑπαρχῶν. Διὸ καί. Magis laudant foſſionem: quia plus κατεργάζεται, aratro autem minus: quod vocat ipſe παρεργάζειν, omittere aliud agere, Latinè eſt παρεργάζειν. Cùm agentes præter id quod agendum eſt, agimus. Iam hoc docti dixerunt, eſſe minus quàm nihil agere. Θετταλοί. Quemadmodum ad opus præſtant aratro ligones: ita ligoni Theſſalicum inſtrumentum quod vocant μίσχον. Dictio hæc communi vſu ſignificat, vt ait Heſychius, fructum qui prope eſt frondem. Apud Theophraſtum verò, peciolum. Ipſum hîc deſcribit ab effectu. ἰσχυρότερον δικέλλης. Quomodo μᾶλλον εἰς βάθος κατάγει eſt igitur brachio longiore: & πλείω γῆν στρέφειν: eſt ergo latius.

Αὕτη μὲν οὖν. Incitat nos ad opus hoc hiſce C modis: quibus promittit agricolæ ſecuritatem. οὐ γὰρ καταπαθεῖν. Siquis de hac diligentia per ignauiam remiſerit, μαλακισθεῖεν: ii quod ſemel non ſpontè fecerint, coguntur ſæpe facere: σκάλλειν, βοτανίζειν. Quod ſuprà dicebat σκάλλεις, παρμός. ſarrire & euellere. Propterea quòd herbarum radices non ſunt per initia reuulſæ, neque ea principia quæ occulto inſunt ſeminio, debilitata, ſæpius emota, atque euerſa terra eiúſque partibus diſiectis: ſed in ipſis partibus ſolidis adhuc fota ad futuram plantam. Προτερεῖ δέ. Anticipat herba ſegetem: tum quia validior, tum quia præerat. Nam quòd radices ſuberant, vegetior eſt: imminet itaque ſegeti futuræ. Nec mirum: viciſſim enim ſi anteuertit herbis ſeges, necantur item herbæ. Ratio eadem. Quæ nanque pòſt ſuboriuntur D herbæ, non habebant radices προϋπαρχούσας. Quare imbecilliores pereunt. Καταπνίγεται. A ſpirantibus metaphora. Plantæ verò tametſi non habent ἀναπνοὴν, tamen habent διαπνοήν. Proinde ſemper vult Autor iſte ἀνετοῦν. Πολλοὶ μὲν. Hoc eſt propter quod ſuprà dicebat προεργασάμενος: ante ſementem ſcilicet.

Lego enim προεργασάμενοι, non autem προεργασάμενος. Hoc enim contrarium ſignificat. Et σκάλλειν non σκέπτειν. Et ἢ λειχῆνα πίπτειν, non λείχοντα πίπτει. Et ἢ καύμα τοῦ χειμῶνος. deleta copula. Non enim & Æſtate & Hyeme colendam leuem. Et ἄλλη ἐργασία, non ἄλλῳ. Et ἀπεσφηνωμένα, non ἀπηνιωμένα. Et ὑπὸ τοῦ ὕδατος, non τῷ. Et περὶ τῶν ὑδάτων. Et ἀρόσεις, non ἀρόσεσιν. Et ἔτι γὰρ ἀπόλλυται, non ἔτι.

Theodorus ὥσπερ ἀντικείμενα. Quaſi arborum curæ obiectum. Nemo quid ſibi velit, intelligat. An ſit quod arborum curam impediat. Apud Philoſophos alio modo accipitur obiectũ: à quo fiat ſpecies ob ſenſum aut intellectũ: quod item ἀντικείμενον vocat Ariſtoteles. Dicuntur oppoſita for maliter: quod vnum alterum eſſe nequeat: & ſanè genus cùm diuiditur in ſpecies, ea partitio fit per negationem. Τὰ ἐπὶ τ ψιλὴν γεωργίαν, culturam ſegetum. Non declarauit ψιλὴν. Κατεργασία, agitatio ſoli. Saltem dixiſſet, ſubactio. Sed mox etiam peiùs: ἀμφίρυσιν κατεργασίαν, ſartitionem. At etiam ſunt alia opera: quippe ἐκπλασμός, βοτανισμός, σκαφισμός, multis vocabulis. Καὶ δὴ τὸ τὴν κόπρον λαμβάνειν λεχαῖον πλεῖον. Tum quòd ſtercus plus alimenti miniſtret, quàm excoqui poſſit. Omnino codex corruptus eſt. Itaque vt à nobis fieri potuit interpolatus eſt. Nam etiam illud animaduertendum, quomodo ἡ κόπρος τροφὴν λαμβάνει. Terra enim per fimum, non fimus capit alimentum. λεχαῖος autem herboſam ſignificat. Sic & capite penultimo λεχαίους, & in ſequenti λεχαίαν, non λεχαίαν. Vox Paſtorum, non contẽpta Latinis vſurpatione: qui torum lectum dicunt: cùm tamen herbarum proprium ſit. Ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐργασίας τὰ οἰκεῖα. Valde pictum reddidit hoc nobis Theodorus. Quin & in tractatione ſoli non deſunt, quæ iudicium agricolæ prudentis deſiderant. Et addidit (vel relinquendum) non enim eſt in codicibus. Neque rectè dixit, in tractatione ſoli quæri hoc, quod fit ante tractationem. Ideo Philoſophus dixit κατὰ τὰς ἐργασίας. quod attinet ad opus ruſticum terræ colendæ.

Ἐπίφορ μίξεις. Addidit, fertili. At τυχοῦσα μίξις dicebatur. Τοῦτο τὸ τῶν μεγαρέων, Megarenſes ita miſcere conſueuerunt. Aduerbium ita, peſſimè hîc: non enim eum ad modum miſcebant Megarentes: ſed altè effoſſam inuertebant.

Ἐξηράνθη, exareſcebat. Non hoc ſignificat. Senſui tamen conſuluit. Ὑπὸ δὲ τοῦ διάθεσιν ἐγκεκλιμένην. Cùm propter inclinationem cæli obnoxia ſit æſtiuis ardoribus. Ita interpretamur ἐγκεκλιμένην, aptitudinem illam. Theodorus illam tantùm, quæ tum ſemel euenit, tangit incommoditatem verſione ſua. Eius verba ſunt. Cùm ſolis intruſu adeò percaluerit, vt propè vreretur. Omiſit ergo illa tota, ὑπὸ γὰρ διάθεσιν ἐγκεκλιμένην. & illa, ὑπόμικρόν ἐστι. quæ ſunt maximè neceſſaria. Nanque ſi eſſet vliginoſa, rectè ſucceſsiſſet. Et illud, ἐπὶ πλεῖον διέκαυσε: vertit, propè vreretur. Imò regio quæ per ſe vritur propter ſitum, factum eſt aratione illa, vt etiam plus vreretur. Vtitur enim ſole tantùm: detectis autem ſaxis, atque ex repercuſsione duplicatis radiis, porrò adusta fuit. Καὶ μικρὸς. Coniunctionis huius elegantiam, quam in Commentario notabamus, euertit Theodorus ſic. Vnde fit vt puſillis aratris vtantur Syri. Tamen ex eius verbis apponere nequeas aduerbium illud vnde: non enim ex eo cultu didicere Syri minoribus aratris vti. Non enim dixit illa ὑπὸ διάθεσιν, & cætera.

A Ποασμὸς, runcatio. Nequaquam, ſed auulſio. Runcatio nanque eſt cæſio eo inſtrumento quæ runca dicitur. Dumorum tantùm eſt. Vnde Galli ſentes ac ſenticeta, runcias etiamnum vocant. Μανοῦν, extenuare. malè. Aliud eſt λεπτύνειν. μανοῦν, peruiam frigoribus facere. Vrit enim humidum pruina, quò fit partium cohæſio. Παρελθεῖν, intacta relinquere. belliſsimè. Præterire. Præter opus facere. Vt præter propter vitam viuere. Hoc eſt omnia facere, præterquam ob vitam. Verbum rotundiſsimum. Μάκελλον. Generoſiſsimi vir ingenij modeſtiſsimè ſic. Quod credo id eſſe, quod paſtinum vocant Itali. Ligonem potius arbitror:
B quoniam Vaſcones vocant oblongo roſtro, ac validiſsimo. Marra breuior & latior. Paſtinum bifurcatum erat, ac bidens: quo in glareis vtuntur ad Vineas Vibiſci. Paſtinum tale fuiſſe ſatis liquet ex alio, quàm ex aperiendo terram vſu. A pangendò nomen inuenit. Scrobe nanque facta demiſſum malleoli craſsius caput obſidebant auriculis paſtini, quoad terra obruiſſent: vt æqualiter operiretur vndique. Hoc habes ex tertio Columellæ.

CAPVT XXIX.

XXIX. *Capitis argumentum. Terrarum electiones ad ſegetes & legumina. Tritici cum Hordeo comparatio. Differentiarum ſumma in ſemine, ſole, aere. De Hyemis commodis.*

C ΤΑ δ' αὖ σιτία. Quemadmodum arboribus pangendis & ſerendis vitibus ager eligebatur: ita ſegetibus aruum. Arui ergo differentiã ſtatuit qualitatibus. Et aſpergit aliquid è cælo cùm dicit, ἐν τοῖς ψυχροῖς: quod verſus capitis finẽ paulò fuſiùs explicat: vbi rei ſummam ſtatui dicit ſolo, ſeminis vi, aere. Deinde aliquid de Hyemis vtilitate ac tepore. Poſtea reſilit ab hac materia ad ſerendi modum, magna licentia rediens ad ſementem, quam modò reliquerat in capite ſuperiore. Interea verò proſequitur terrarum ſpecies, ac partitur Tritico, Hordeo, Trimeſtribus, Leguminibus: atque in iis omni-
D bus multas nominat ſpecies ignotas nobis. Οἷα κοῦφα τὰ ἀνεσπασμένα. Etiam ſuprà iubebat ſolum rareſieri. Et quid aliud eſt quod commendat in ſimo? Oportet omnino terram eſſe (vt loquitur Columella) ſuſpenſam. ἀνεσπασμένα. Ideo ex vetuſta lege agricolarum, Hyberno lætiſsima puluere farra, apud diuinum Poetam. Neque contradicit huic τὸ ἔμφορον occationis, quod erat occæcatio quædam: quia in occatione etiam magis aperitur terra. Granũ autẽ operitur: hoc enim eſt, occulitur. Πρὸς σπέρματα. Exponit hoc genericũ τ πυρῶν καὶ κριθῶν Et addit ἄλλων: puta tiphę, quę ſecale noſtrum eſt, farris. Ταύτῃ γὰρ ἀγρία. Ratio eſt. Alia nanque plus humoris deſiderare. Etiam magis nigra quàm candida. De frugum coloribus octauo libro Hiſtoriarum. Ἐὰν δὲ

δι' ἐξικμάζεσθαι ἐν ξηρᾷ, καὶ ἐν ψυχροῖς τόποις μᾶλλον. Quis hæc intelligat? quænam ſemina ſicca ſunt, ſi in.eligit arida? aut quæ non ſicca, ſi omnia contueamur? Triticum verò nullum album vidi. Nigrum genus frugis in Aruernis, candida medulla. πυρῶν, quid ſit haud facile intellectu. Niſi velit dicere: alia locis etiam frigidis, & minus idoneis ad aruorum vtilitates, proficere. Sata namque redeunt in ſpica. Et vox hæc reditus, ad hoc ſignificandum, ſimul cum verbo ipſo ab agricultoribus Latinis vſurpatur. Ὅπως ἁδρυνθῇ, vt adoleſcant & craſſeſcant: antequã aquarũ vſum capiant. Nam ſi priuſquam conualeſcant, aquas excipiunt, necantur. Itaque augentur aut tabeſcunt alba plus quàm nigra: vt ſunt alba nigris ad incremẽta propenſiora, ſi eis obſecundetur: ſic etiã minus ferunt malam tractationem. Οἱ μὲν οὖν. Hinc alia capitis pars, qua generaliter ſtatuit præcepta pro generibus frugum, aut ſpeciebus genera: Triticũ, Hordeũ. ſpecies, quas mox narrabit. Plutarchus quoque hanc tractauit materiam. In tenui ſolo melius Hordeũ prouenire: propterea quòd multum nequeat excoquere alimẽtum. In macra non poteſt ali Triticũ: quia multo eget ſucco. illud æquo plus habet: hoc minus. Nota, αἱ μέν. quid? nam σῖτος nõ eſt generis fœminini. Si dicat αἱ χεῖρες, valde laxa eſt ſententia. Non enim terra opus habet pabulo, ſed planta in terra. Τῶν δὲ πυρῶν. nunc ſpecies exequitur, plana omnia. Εἰ δέ τις καὶ ὑχεῖον. Illis conferebat ager propter qualitatũ conuenientiam, ſęuis ſęuibus, craſſis pinguis. nunc ab aere. Quæ ſpecies tunicarum multiplici munimẽto ſepta eſt: ea etiam frigora tolerabit: vt Thraciũ Triticum. Fortaſſe hoc illud eſt, quod triſti facie præditum ſcribit Galenus, Bryza nomine. Cõtrà Canchrydias (alia ſpecies hæc) in humidis: quæ ſit rara ac ſoluta. ſic & initio capitis, ἐν ταῖς ὑγραῖς ἀγαθά. multa enim eget alimonia: nempe πολυχοῦν. Ἐν οἷς δέ. Alia pars, in qua leguminibus ſpeciatim aſſignat arui conditiones. Σύμμετρον δὲ πάντα. mira vos nõn vtia de cauſa. Primum quia de duobus non iudicat ſuperlatiuum. Deinde quia pronomen partitiuum non poteſt gradum ſuſcipere, ſicuti neque numerus. duo non poſſunt aliud eſſe quàm duo. Sic alterum vel alterutrũ, nequit aliud eſſe quàm hoc quod eſt præciſa natura. Ἡ γὰρ ἀλέα, aprica, quæ placidum ſentit ſolem. mox ἀσθενῆ, intelligit ſicciora. Ἀμμώδεις καὶ πηλώδεις. lutoſa, & cui non ſubeſt ſabulum. quia ſunt alicubi vdæ ſuperficies: ſubtus macilentæ ſunt. hanc ait ferre τὰ ἀλιγώτερα καὶ ξηρά. Id fit propterea quòd quærunt ſubſidium in egeſtate. Tamen hoc videtur contrarium & ſuperioribus: vbi Hordeum mandabat macræ & rationi. Si enim ſunt ὀλιγότροφα, parum exigunt, paruo contenta. Itaque videndum an ſcribi debeat ἔφυδρα, non autem ἀνυδρα. nam quæ eſſet hæc negatio? Igitur in ea terra fuerit præſidium ab humore luti. ne ſicca illa exareſcant. Et ab areña ſubiecta ſiccis eueniet conuenientia ſiccitatis. Φέρει δέ. Fœcundius Hordeo Triticum in

A agro non ſtercorato. Hoc quia rationi repugnare videtur: quòd Triticum in pingui, Hordeum in non pingui, meliùs: apponit cauſam, ὅτι θερμὸς ὢν, ſuo calore poteſt: Hordeum eget alieno. Itaque Triticum ſibi ipſi fimum eſſe. Quod luculentiſſimis declarat verbis: ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, ὃ δεῖ ἐκ τῆς κόπρου γίνεσθαι. Tum dat indicium aliud roboris, ὀψισπορεῖται. non dat huius cauſæ cauſam. Maturè ſeritur, vt diutiùs in terra ſit: propterea quòd diuturniore opus habet cõformatione. hoc habet cum fœtibus proportionẽ. Fœtus fœmellę, quia ſunt imperfectiores ex debilioribus principiis ſetiùs mouentur in vtero. Æquale tamen exigunt ſibi tempus in vtero atque mares. Poſtea verò quàm in lucem ſunt editæ celeriùs capeſſunt incrementa: quia finem habent propinquiorem

B propter imperfectionem, id eſt minus operoſam perfectionem. Hæc tempora cum his ſimilibus ſi comparentur, mirificæ naturæ leges apparebunt, Tum porrò aliud roboris ſignum: πολυχοΐα.

Διὸ καὶ ὀψὲ χλοάζει, oſtendit operoſa principia.

Κατακρατεῖ γάρ. ſuccus in terra non ſtercorata crudior eſt. quare plus reſiſtit Hordeo, quia debile. cõficitur autem à Tritici vi, quia validius. Ideò dixit, τοῖς ἀκοπρίστοις, non ſtercorata ſcilicet. Ἐπέχει δ' οὖ. non abſiſtit, non ſuſpendit operã. non hæret. Ὅμως δὲ ἐκφέρει. Quamobrem etiam ſi nõ ſtercoretur, nihilominus fert. ἐμπλησθέντα, quia fimus implet. Vox apta ad τροφήν. nota, ὁμοίως. Non enim vetum eſt æquè ferre: quamobrem ὅμως fortaſſe legendum eſt: tamen

C fert. Οὕτως δ' ὥσπερ μαραίνεται καὶ κουφίζεται. Quomodo οὕτως: ſanè mutila ſententia. & multis egens interpolationibus. Non enim verbis vtendum, ſed nominibus, hunc ad modum, Οὕτως οὖν τῷ σίτῳ δεῖν ὥσπερ μετὰ, καὶ κουφίζομένη, διὰ τὴν εὐφορίαν φύσιν. Sic quod Tritici naturam, quia valida eſt, terra tametſi non ſtercorata, tamen pro ſtercorata eſt, atque icci rco leuis. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν. Omnia reducit ad tres conditiones: loci naturam, ſeminis vim, aeris temperiem. Ex his enim, quas ſuprà inſtituit præceptiones, omnes variari. Χειμῶνος δέ. extra materiam propoſitam eſt hoc. Debuit enim illis apponi, quæ de niuibus in antecedenti capite ponebantur. vbi dicebat, ἀγαθὴν τὴν χιόνα χειμερινοῖς. Καρποῦνται. hoc ſæpe dictum eſt. regreditur retror-

D ſum ſuccus, quem relegit radix, vnde magis conualeſcat. Ὡς εἰ τὸ ἔαρ. oportet Hyemis aſperitates excipi Vere tepido. Tunc enim celeri momento magnos faciunt ſegetes progreſſus: præſertim ſi fauerit bonitas aeris. Ita perſtat in priore ſententia: quæ iubebat aerem ſpectari debere. Itaque etiam verbis illis vtebatur. ἀνακτᾶσθαι πρὸς τὰ τῆς τροφῆς. Quare validæ radici, & κατακρατουμένῃ ſegetis felicitas attribuenda. Τὰ γὰρ πάντα. demonſtrat illud σύμμετρον. Vt non ſit temperatum ſimpliciter, ſed reſpondens operi futuro. id eſt Vere laxare atque educere. Quocirca neceſſariùs eſt tepor, ἀλέα, non ſerenitas, vt ſemper infeliciſſimè Theodotus. Verna enim

ſerenitas borealis eſt, præſertim in Græcia, nec minus in Vaſconia. Ποιοῦσι λοχεῖαν. herbolam: vt ſuprà & infrà capite penultimo.

Καὶ πρὸς ἐρυσιβῶδες. modus loquendi Atticis: καὶ πρὸς, ac præterea, omiſſo pronomine, πρὸς τούτοις.

Τὰ δὲ πυκνότερα. Nõc de affectu ſegetũ à ſationibus: id quod decuit alibi ſtatui, ſanè capite priore, vbi dicebat: τὸ πρώϊον μανόν, τὸ δ' ὄψιον πυκνόν. Quæ rara ſeruntur, ea duabus de cauſis validiùs radicantur. Primùm quia plus adeſt ſucci paucioribus. deinde quia ſpatium laxius nactæ ſunt radices. harum vnicam tantùm ponit ipſe. Quæ verò denſæ ſatæ ſunt fruges, earum impetus ab anguſtiis inferioris loci repulſus ad partes ſuperiores, quam nequiuit in radicum fibris, in ſtipula exercet multifidam frequentiam. Nos ergo ſuprà quærebamus, ſi hæc ſpicarum crebritas non niſi ex ſeminu denſitate parari poteſt: quamobrem etiam cùm maturè ſerunt, non etiam denſum ſerunt. Α'ποσχίζεται: ſcilicet ab radice. nam radix ὑποσχίζεται. Caput hoc, vt pleraque alia, valde corruptum. Lego καὶ τὸ τοῦ ἀέρος, non autem τοῖς. Et ibi: τὸ ἀνδρίζεσθαι συμφέρει μᾶλλον, aut τοῖς ἀνδρισμένοις, legendum, aut φέρει, non συμφέρει, ſicuti mox identidem. Et μᾶλλον φέρει ὁ κεχηνώς, non autem καὶ κεχηνώς. Et καὶ πρὸς ἐρυσιβῶδες, expuncto articulo, τοῦ. Et ἀποσχίζεται, non ἀποσχίζεται. Et ὅμως δὲ ἰδίᾳ, non ὁμοίως ἰδίᾳ. Et λοχεῖαν, non λοχεῖαν.

Theodorus omiſit τὰ ἀναστρέμματα. Παλίνστα, reuirentia. Poſtquam Hyeme abſumpta eſt herba in ſuperficie: an reuertentia legendum?

Περὶ τῆς ἀπολήψεως. Theodorus legit ἀπολείψεως ante quam imbres deſinant. malè: quia ſeruntur Autumno ſereno. Vult enim ea grandeſcere: nam minuta dum ſunt, ob imbecillitatem computreſcunt imbribus obruta. Σωματωδέστερον. calloſiùs. malè. corpulentiùs. Α'νύφαμμα. Theodorus omiſit. Εἰ τὸ ἔαρ σύμμετρον, omiſit τὸ σύμμετρον. Α'ποδίδωσι μέγεθος, creſcant. imò det incrementum, ſcilicet Ver. & omninò mutila eſt lectio Theodori. In tertio ab hoc capite ait: Hyemem dare in Vere ſegeti σύμμετρον μέγεθος. Α'ποσχίζεται. Theodorus legit ἀποσχίζεται. ſpicam priùs effundunt.

CAPVT XXX.

XXX. capitis argumentum. Rubigo in quibus, quare, quid, à quo, quando. Vermium cauſa, & erucarum, & calycum, in Malis, Oleis, Vitibus.

XPH' δὲ καὶ τὰ ἄλλα. Poſteaquam narrauit quemadmodum iniri poſſet ratio commodorum atque vtilitatum à locis, temporibus, ſeminum electione, ex conuenientiarum animaduerſione: nunc contrà docere vult quæ ſunt incommoda, tum ab ægritudinibus, tum à peſtibus, quibus & ſata & arbores infeſtantur: euiuſmodi vermes, erucæ, ipes. Quorum euentuum cauſas & materiales & efficientes deſignabit, ſimul ſubiecta, quibus contingunt, Malos, Oleas, Vites. Imprimis de rubigine agit, deque eius cauſis & locis. Cæterùm ordine præpoſtero tum apponit definitionem. Poſtremo loco dicit, quo potiſſimùm tempore. Incipit autem ab eo quod in omni demonſtratione primum eſt, τὸ ὅτι ἐστί. ſimul, quia eſt accidens, τίνι ἐστί. Hoc enim ex Præceptore tenent Peripatetici: accidens nullam habere quiditatem, niſi ſubſtantiam ſubiectam & ab ea, totum id quod ſunt. Deinde, quomodo & à quo: atque etiam in quibus non ſit, & quare. Χρὴ δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα. Longè accuratiùs ita dixiſſet: χρὴ δὲ οὐ μόνον τὰ οἰκεῖα συμπτώματα, καὶ τὰ αὐτοῖς προσφόρα πρὸς τὴν ἀγαθὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντία, καὶ τὰ νοσήματα ζητεῖν. Incipit autem à rubigine, atque in ea item deſinet: quia morbos alibi fuſiùs tractat. Et omninò confuſè: namque ab hac reſilit ad ſationes, temeréque repetet, vt videbimus. Ε'ν τοῖς κοίλοις. Quibus locis rubigine vaſtentur fruges: ſicut mox, vbi ſint immunes. Caua notat loca depreſſáve: in ſumma quæ non ſint ἄπνοα. Ratio: quia rubigo putrefactio quædam eſt: cùm exceptus in ſpicam ros, aut pluuia non decutitur, ſed ſolis ſuperuentu excalefactus putreſcit. ſimile de Cytinis ſuprà. quamobrem quatuor euenit rationibus vt ne cõtingat rubigo. Prima eſt, cùm ſpica natat: non enim excipitur humor. Par prudentia in putationibus atque omnibus cæſuris: vt plaga prona ſit: iubéntque Vitis cæſum flagellum natare, vt effluat liquor, neque diſtillet in gemmas lacryma. ſecunda cùm vento decutitur. tertia, cùm ſequitur nox: reſiccatur enim priùs quàm ſolis ferueat calore. Quarta, cùm multùm eminet à foliis ſpica ſtipula porrecta: à ſpica namq; tum longè humor abeſt, qui in foliis detinetur: itaque non communicatur. Proinde vult eſſe ἐπικλινῆ, acclinatã: καὶ μὴ ὀρθὴν, non ſurrectam. Figura toties annotata, palilogia per contrariu negationem. idem eſt, μὴ ὀρθὸν & ἐπικλινές. Etiam tertio repetit, quin additis coniunctionibus. δὲ, καὶ: ait enim, διὸ τοῦτο δὲ καὶ τὸ ἐπικεκλιμένον συμφέρει. Diceret alius: ἐπεὶ τὸ ἐπικεκλιμένον. vt eſſet redditio cauſæ: quamobrem conferat curuatio. Ε'πικύπτειν propriè eſt vbi nos concuruamus ad ſedendum: Latinè, Conquiniſcere. Υ'ποκλίνονται. Declarat, quod vulgo non eſt ignotum: lõgiores ſtipulas ſpica grauatas incuruefcere. ipſe ſpicæ attribuit, non ſtipulæ. Longiſſimæ tamen ſpicæ ſurrectæ manent ipſæ: ſtipula ſub illis flectitur. Οἱ δὲ πλατεῖς. Rectè latos, non craſſos dixit: ſi duos tantùm habent ordines granorum. Καὶ ὁ στάχυς ἀπήρτηται. ſignatum verbum. altè ſuſpenſa eſt, à foliis diſtans. Cætera perſpicua ſunt. Α'πωθεῖ, quod ſuprà ὑποκαθαίρει. Ε'πὶ καὶ ὅταν δὲ. Etiam compluta m ſpicam, ſi nox ſubſequuta fuerit, rubigine non tentari. quoniam priùs exiccetur humor, quàm ſole tangantur. Proinde lego cum negatione, μὴ ἀδὺς ἐπιγένηται. Si enim ſequitur ſtatim dicetſol efficit putredinem. ſi nox ἐπιλαμβάνει, ſol non ἐπιγίνεται.

ἐπιγίνεται. Ἀπολύεσθαι. actiua vox pro paſſiua. vt Latinis, lauare. ſic Cato de re ruſtica, ſiccauerit: abſolutè. Τὸ μὲν γὰρ διελεῖν: ſcilicet πάθημα. Καὶ πάλιν. Non coniungit hasce duas cauſas, ventum & noctis ſuperuentum: ſed alterutram ſatis eſſe ſtatuit. Ideò dixit πάλιν. item ſi nox ſuperuenerit. Ἡ δ' ἐρυσίβη. Format ſyllogiſmum à definitione: quia dixit, ὅλως ἐπιπολῆς σῆψιν. ergo ἐπιπολῆς ἐρυσίβην, quia ἐρυσίβη eſt σῆψις. Μάλιστα δ' ἐρυσιβοῦται. Nunc quando fiat potiſſimùm: nempe plenilunijs. Cuius rei cauſam reddit: quòd Luna plena, caloris autor eſt. Hoc etiam dixit Ariſtoteles, & nos experimur, & ratio perſuadet. regerit enim eum lumine multo caloris multùm. Itaque ſolſtitijs noctes æſtuoſæ ſub plenilunio: propterea quòd diurnis æſtibus à ſole nocturnus calor à Luna continuatur. An verò Luna ipſa tum calefiat alibi diſcuſſum eſt. Διὸ καὶ τὴν σελήνην. Concluſio manifeſtiſſima ex propoſitis. Luna putrefacit: adducit enim calorem alienum. atque ex hac alia illa: rubigo fit à Luna. Τῇ θερμότητι τῆς νυκτός. laxa loquutio. Non enim noctis calor eſt, ſed in nocte per Lunam. Ἐπικρατεῖται. vox vſitata de imbecillis. Καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων. Albos equos etiam Virgilius amouet à cenſu probatorum. Ideò vulgò dicitur, *blanc*, album: Græca origine βλὰξ, imbecillum, & ad verbum, victum. Νοσήματα δέ. Hæc eſt alia capitis pars quæ debuit antecedere: vniuerſalis enim eſt. Morborum cauſas duas: materiales & procatarcticas. Materiam morbi eſſe, alimenti vitiata conuenientia. Hic enim intelligit συμμετρίαν tum quantitatis tum qualitatis. Eſt enim aut definitio aut antecedens definitionem ſanitatis. quod verius eſt. Ex ſymmetria namque habitus qualitatis, qui dicitur ſanitas. cauſæ procatarcticæ ſunt extraneæ omnes. aerem hic autorem facit. Aeris autem conditiones dat vulgares in ipſis ſtatibus, quos Græci καταστάσεις vocant. Κατὰ τὸν καιρόν. eo tempore quo requiritur illa ſymmetria. Τύχη γάρ. euenta, conſequentia.

Μεταξύ. Si pluuijs temporibus interuenerint dies calidi. qualitates duæ iam dictæ ad putrefactionem. Τὸν δ' ἐρέβινθον. Priuatim Ciceri, deterſa pluuijs ſalſugine, edulcato ſucco, erucas ingenerari: quia ſalſitas impedit putrefactionem. Παντοχοῦ γάρ. quod melius eſt, ſemper intendit natura. Quapropter idoneam nacta materiam viuificum induxit calorem.

Περὶ τὴν πέψιν. Cùm hic loquatur de generatione, πέψιν intelligetur apparatus materiæ ad formæ receptionem: ſuper qua paraſceue tantopere delirauit Alexander. Hac voce ad eundem ſignificatum vtitur etiam Ariſtoteles vbi loquitur de apum generatione. Μιξαμένων. Quia non quæuis miſtio facit ad ζωογονίαν ſed πῶς, certo modo. ſic & mox, ζωοποιοῦντος. vt quod πῶς eſt in miſtione, idem ſit in ipſo miſtionis fine, quæ eſt generatio. Συνεχόμενον. hæret adhuc ſuis principijs de putredine, ζωο-

A ποιοῦντος ἢ θερμότης. Aut hîc calorem accipit pro forma quæ dicitur æquiuocè calor viuificus: aut pro formæ inſtrumento. ſic enim in libro de affectibus miſtorum. Igni natura vtitur & pro materia & tanquam inſtrumento. Itaque ignis quoque aliquo modo facit annulum. Συνεχόμενον. calor cum humido: hoc vult τὸ σύν.

Ὁ δὲ γινόμενος. non ſunt otioſa verba hæc. Non enim eſſet inter morbos vermis connumeratus, niſi oſtenderetur nocumentum quod ab eo proficiſcitur. Itaque eroſio erit morbus, non vermis. Πέφυκε γάρ. indidem & ortus, & alimentum, rectè. Alimentũ enim eſt idem ſpecie cum eo quod alitur: imò idem numero quod eſt in potentia, cum eo quod futurum eſt actu. Pars B radicis ante generationẽ vermis, erat vermis poteſtate. Itaque generatio partium vermis, (hoc enim eſt nutritio) etiam erit ex alijs cognatis partibus radicis. Hæc ſententia eſt apud Præceptorem in ſecundo De generatione, & ſecundo De partibus: vbi de corde loquitur. Ἐξ ὧν διχόται τρεφῆς, ἐκ τοιούτων ξυνίσταται καὶ αὐτῶν. Vnde ſuum axioma, vt omnia præclara, mutuatus eſt Galenus: alij vaſa ſuccis, ad quos continendos inſtituta ſint à natura. Et primo Politicorum: iis animantes ali, ex quibus fiunt. περὶ γὰρ ἐξ ὧν γίνεται, τρέφεται λεγόμενον. Quæ fuit cauſa: vt Latini putarent ſeſe etymon elementi excogitare potuiſſe: quaſi quod eſſet idem etiam alimentum. Hæc igitur eſt ex humore generatio. Alterum verò dicebat, ὅταν ἀναξηρανθῶσι. Videndum igi- C tur quemadmodum ex hac exiccatione vermis queat procreari. Inueniemus enim fieri per accidens: nam ex humore fit, tanquam è materia. ex ſicco nequit fieri: non enim è ſucco σῆψις. Dicit igitur ἄπειρ, ſcilicet σκώληξ, in leguminibus: intellige, γίνεται. Quomodo? ὅταν ἐπιχυθῆναι μὴ δύνηται: quoties diffundi nequit humor ob æſtum & ſqualorem. Tunc incluſus humor ille vermis, fit materia. At non eſt inquiſitio leuis, qui fiat vt nequeat humor diffundi propter calorem circunſtantem: & quomodo contineatur humor concluſus intus à calore. Nónne calor euocat, nempe meatus ipſos diducendo ac laxando partes? Et ſanè partes exteriores reſiccatas ab internis haurire par eſt. dicendum à D ſicco quidem humorem appeti: humorem autem illum refugere tanquam aduerſarium. Sic pendentes arido parieti videmus guttas: ſic genis lacrymas. Itaque cauſam obſidionis eſſe τὸν αὐχμὸν, id eſt ſiccitatem, non autem calorem. Hæc ita, vt potuimus: non enim ſatisfaciunt. An calor nimius corrumpit naturalem: atque ita fit putredo? nam ſanè hunc ad modum morboſa eſt Æthiopia. Quam ob cauſam Troglodytæ, qui ſunt ſub Ægypto in maximis æſtibus etiam pipere vtuntur, ad deſiccationem. ſalis enim vicem præſtat. Adeò verò precioſum eſt: vt quem vſum nobis præſtant numi, eundem apud illos piper. Reliqua verò Æthiopia ſalem auri magna vi permutant. Ἐζωωμένου Haud facile

eſt hìc inuenire verbi huius rectum. namque ἴπηξ, eſt vermis. & θερμότης ζωοποιεῖ τὸ ὑγρόν. Dicendum igitur ὁ ἰδίᾳ αὐτοῖς θερμότης ἐζωοποίησεν τὸ ὑγρὸν τὸ ἐγκατακλειόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, τοῦ ἔξωθεν, καὶ ἀλλοτρίου. Τοῦ δ' ἴπος. Diffundit cauſam eandem ad alia quoque. Ego perſto in ſuperiore ſententia. non poſſe fieri quin calore educatur. Quòd ſi eò confugiat: auaram naturam modicum ſuccum illum nolle amittere: tanto magis vrgebimus ſic: Si retinere poteſt, etiam regere poterit. non ergo putreſcet. An verò natura in vermium generatione, qui intra corpus humanum, atque ad eius ſanè perniciem concreantur, melius conſulat quàm ſi non crearet: alibi diſputatum eſt. Ὅταν δ' ἄρδωνται. Quia dicebat ſuccum intus contineri, quia ſit exiguus: vnde progignatur vermis: addit, cùm verò dapſile eſt alimentum, ſeſe diffundit & confert ad ſuperiora. Itaque vincit, cùm eſt multum, non vincitur, vt exiguum illud vincebatur. ridiculé. Non enim materia ſeipſam vel mouet, vel regit. Si naturalis internus calor exiguum nequit ſuccum ab exterioris æſtus iniuria defendere, tanto minus, ſi multum habeat, in quo ponat operam. quare quod dicebamus, dicendum eſt. Reſiſtere magnis æſtibus multum humidi: parum autem corrumpi. ἐπιῤῥεῖ πρὸς τὰ ἄνω. Hìc manifeſtò τὸ ἐπὶ coniungitur cum πρὸς, ad ſignificandum aſcenſionem. quia qualemcunque in partem eat humor eius motus nota erit ἐπὶ ad finem. Παραφυλάττειν. ſimilis noxa: autor diuerſus in Vitibus. Ἶπες dicuntur vermiculi, quos puto vocatos à Catone conuoluolos. fringent hìc Grammatici. Ὁ σκώληξ δ'. Quatuor igitur habemus animalium genera. Vnum nomine communi, σκώληξ, vermem, in quibuſdam leguminibus & frugum radicibus. vnum in Cicere, κάμπας, erucas. vnum in Vitibus, ἶπα, conuoluolum. vnum in Oleis, κέρπας. Cuius nominis ne væſtigia quidem vſquam inueni: vt mirum ſit, à Plinio præteritum. Tametſi Plinius in decimo ſeptimo, Vites atque Oleas Erucis infeſtari ſcribat: non tamen auſim hìc corruptè legi, κέρπας, & legendum κάμπας. Quia rem nouam atque aliam à ſuperioribus aſſignat Oleæ, quaſi peculiarem. Idem in eodem libro, araneum nominat Oleis inimicum. Cæterùm Vitibus quoque communem facit hoſtem. Ἄχυλος, inſipidus. quia nulla ſe tuetur aliqua nobili qualitate. Sed eſt ea quaſi priuatio expoſita omnibus iniuriis. ideò dixit ὁ τοιαύτη.

Lego γίνεται τὰ ἐρυσιβώμενα, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα, τὰ ἐπικλινῆ. Et δ' ὅλως μὴ δοθῇ. Et εἰ καὶ μὴ χεῖρον. Et μετὰ τοὺς πυρούς.

Theodorus, ὅταν ἀναξηρανθῶσι, priuſquam exiccentur. Imò verò poſteaquam ὑπὸ τῶν θερμημερῶν exiccatum fuerit. Μεξαμένη πῶς. Theodorus τὸ πῶς, ratione debita. Ἐπιῤῥοή. ſuccus. ſucci affluxio. Ὁμογενές. congenerem minus benè. non enim eſt eiuſdem

A generis vermis & vitis. Neque verum eſt, ſimul eſſe genita duo hæc, ſi ſpectes tempora. Sed locum tantùm denotat, & deductam ex analogis principiis generationem. Mirum, Theodorum non eſſe auſum ἶπα, conuoluolum putare.

CAPVT XXXI.

XXXI. capitis argumentum. Electio temporis ad ſementem faciendam. Humo ſicca meliùs ſeri. Serotinam ſementem eſſe bruma.

B ΣΠΕΙ'ΡΕΙΝ δὲ καλλίους. Alieno, ſicuti dicebamus, loco repetit ſerendi tempora. Duas ponit ſententias controuerſas. Vna iubet ante pluuias quàm nos ſeruamus, ante Vergiliarum occaſum. Alii malunt, poſt pluuias: cùm accidunt, vt Clidemus. Deinde ponit ſententiam confeſſam, εἰς ἐργάσιμον γῆν. Aliam item adducit, certam & receptam: in lutum non eſſe ponendum ſemen: diſſolui enim atq; lacteſcere dilutum. Item ne in ſemimadentem quidem: quoniam facilè putreſiat. Tum diſputat de brumali ſatione ex Clidemi ſententia. Poſtremò repetit de Hyemis vtilitate: quod iam ter dictum eſt. Οἱ μὲν σπείρουσι. Deeſt, ἀναπιλλομένης, ex vſu loquendi. Heſiodus addidit. Alii cum illarum occaſu: qui ſubſequi conſueuerint imbres, quibus aluntur. Ἄριστον

C δ' ἴσως ſuam interponit. Quo anni tempore terra cieatur ad conceptionem ei ſemina eſſe mandanda: modò caueamus, μὴ ἐν πηλῷ. etiam damnat, τὸ ἡμιβρεχὲς, καὶ ἡμίξηρον. quod ſemiudum eſt, ſemiſiccum item eſt: hoc eſt, ἡμίξηρον, ſemiinſolatum: vt ἀνήλιον, πρόσειλον, alibi. Ἀμφίδοξον, ambiguum aruum ad opus. ſicut Herophili corpus, οὐδέτερον. Et vinum quo vtimur nos, non ſine luſu in Scazonte: vinum eſt, nec eſt (quod puto) vtrumq;, neutrumque. ratio autem ambiguitatis eſt. Videtur altera ex parte commendari: quia pollicetur humor alimentum, calor fomentum. Contrà, humiditas materiam putrefactionis: calor cauſam efficientem. Lutoſa tellus διαχεῖ, diluit, καὶ ἐγγαλακτοῖ. reſoluit in pultem lacteam. Sic dicimus ortum ſemen, dum

D formatur, lacteſcere antequam ſolidetur. Καὶ ἐὰν ξηρανθῇ, συναλείφει. Poſtquam maduerit, ſi ſiccatur. oblinit, id eſt fit glutinoſum. hoc verbo etiam mox vtetur Τοιοῦτο γάρ. Oſtendit quare putrefaciat. quia neque calor neque humor. ſatis eſt ad operis perfectionem. Calor quidem mouet, ſcilicet auſpicatur apparatum generationis: ἀλλ' οὐ βιάζεται: ſed non ſatis valet. Media illa ignauia eſt, ſicut in Solonis legibus: quæ in ciuilibus diſſenſionibus eos damnabat ciues qui non altrinſecus ſtetiſſent in factione.

Καὶ χείριστος. Quare peſſimam omnium ſationum eſſe hanc. etiam peiorem quàm eam quę fit in luto. quoniam in luto non eſt mouens calor. de qua nullam reddit rationem, ſed de ſicca tantùm.

tantúm. at cauſa in ſicca manifeſtior. non enim corrumpitur ſemen. Τοὺς δ' ἐν τροπαῖς. Alia Clidemi opinio aduerſus brumalem ſationem. Videtur igitur hæc quoque recepta quondam. Sed ille facetè dicebat, eſſe ſimilem malè carptis lanis. Quia neque porrectam ἀτμίδα trahere, neque quam habet donare poteſt, calore, qui eſt vtriuſque motus autor, deſtituta. καὶ ἐπιλείπειν ἔλαττον. non eſt idoneis viribus ad ſucci concretionem, quæ è ſemine fit planta. Totum enim penitus diſſoluitur. non tamē explicat Clidemi comparationem. Lanæ quę non ſunt benę carptæ, nequeunt tincturam admittere. Terra quæ tota vda eſt, non poteſt ſeſe explicare ac cedere ſemini. Ἀτμίδα hic intelligit tenuiorem ſuccum, qualis exhalatio eſt. Et alioquin omnis pluuia fuit exhalatio. Vel intelligit tenuiores partes, quæ ab ima terra exhalant ad radices. Ἀλλὰ τὰ ὄψια. Haud penitus damnandam brumam ad ſationes. ſunt enim quædam fruges ſerotinæ.

Συμφέρει δέ. Oportet autem tunc cæli fauorem ariolari deprecariſque imbres ac frigora. nam & ſuprà dicebat, frigore ſemina retorrida fieri. Itaque εὔδιον hic & tepidum ſignificat: quod à nobis ſæpe, & ſerenum quod à Theodoro ſemper. Et ſanè teporem magis exigit cùm ait: ὅπως διαβλαστήσῃ. Quin quæ poſtea ſuperuenerint frigora, oportet eſſe μέτρια. Scilicet tenella adhuc ſegetes, neque dum ſatis altè radicata. Ideò dixit, non ſolùm ἐρριζωμένον, ſed etiam κατεστηριγμένον, confirmatis ac ſtabilitis. Τ' ἀποπλεύμενα. Ratio, quam ſuprà toties de hyberni frigoris ambientis vtilitate. πλαισμένα, quaſi conculcata. Eſt tamen affectus ſuperficiei, non ſeminum. infarcta. Quippe πλατυνομένης ὑπὸ τοῦ ψύχους τῆς ἐπιφανείας. ἐγκαρπότερα, fructuoſiora. nota præpoſitionem. Nota enim eſt principii in ipſo ſemine: quaſi plantæ compendium totius, fructum in ſeſe continet poteſtate. Τὰ γὰρ εὐθὺς ἀνατρέχοντα: Signatis vocibus vtitur. Εὐθὺς, ſtatim quàm primulùm radices egerint. Et ἀνατρέχοντα, feſtinationem ſignificat incrementi: & eſt quaſi ἄνω τρέχοντα. Quibus verbis hoc idem ſuprà deſignauit, τὸ δ' εὐθὺς εἰς τὸ ἄνω τρέχει. ac fortaſſe hic quoque ita ſcriptum ſint. Καὶ ἅμα περὶ τὰς ὥρας. Quemadmodum præcipitarunt incrementum, ac præmaturè eruperunt, ita etiam ante tempus fructum concipiunt. Cæterùm exili radice cùm ſint, non habent vnde ſuppeditetur ad perficiendum. Cùm ſint gracili ſtipula, non habent quà deducant alimentum. In ſtipula quoque tenuis atque exiguus calor parum attrahit. Hoc eſt quod dicebat ἀποκεχυμένα, effuſa & quaſi eiecta. metaphora ab abortiuis. Τὸ γὰρ ὅλον. axioma. omne intempeſtiuum præter naturam. ſanè καιρὸς eſt naturæ pars. ἄκαιρον ergo παρὰ φύσιν. ſic παράκαιρον, ἄκαιρον, πρόκαιρον. Διὸ καὶ ἐπιτέμνουσιν. Vt cohibeant effuſionem illam, aut ſecant aut carpunt. Hic quoque locus, mo-

A re noſtro, ditandus eſt. Tribus de cauſis tondemus ſegetes & duobus modis. Quippe aut ſecamus falce: aut pecus carpere curamus. Cauſæ autem hæ, vel quia ſeges luxuriat propter vbertatem campi: vel quia teporibus excita, priuſquam firmiter radicetur, prodit: vel ob euētum. In Liguribus Taurinis anno ab hinc circiter quadrageſimo cùm poſt idus Apriles grandine calefacta regio præſentis faciem ſegetis ſimul cum futuræ ſpe amiſiſſet: totáque ea pars, in quam incubuerat, in fletu, atque etiam eiulatu tota ea die iaceret: ſenex quidam nobis præſentibus ad ciues, Vnus, inquit, quiſque veſtrûm me ſequatur, quódque me viderit facere, faciat. Tum arrepta fœnaria falce in agrum ſuum tendit. Idem aggreſſi omnes alii, quantum extabat reliquiarum, ſecuere. eo anno quadruplatus prouentus eſt. Hoc ideò ſcriptum hic oportuit ad

B poſteritatem: propterea quòd ex euentis præcepta ſæpe inſtituuntur. Vbi etiam (quod nobis compertum eſt) animaduertendum: Feſtinare ſegetem in macro ſolo, cui ſubeſt tofus: ſi tepidæ ſint Hyemes: concalefit enim à ſubiecta cruſta radix. Ἀγαθὸν δὲ ἡ χιών. Quarto nunc hoc repetit. conferre niues, quod iis fermentetur ager. ζυμοῖ: & addit τροφὴν παρέχειν. cauſam ſuprà diximus.

Lego παρέχειν, non ἐπιφέρει. Et πρὸ πλειάδος, id eſt ante ortum Vergiliarum: ſi non non placet, quod in commentario dicebamus. Et ἢ χειμῶνος ὄντος, non autem εἰ χαί. Et κατεστηριγμένον, non κατεστηρημένον.

Theodorus, ἄνικμον, irroſida. peſſimé.

C ἰκμὰς, non ſignificat rorem. Et in ortu Vergiliarum cadit ros ac fit pruina: nec propterea ſatio deprauatur. Sed ita ſiccam volunt: vt ne pluuiola quidem madida ſit. Ἀμφίεργον. Veritus Latina voce mutare, Latina facie interpolauit. amphiergon. miror, non excogitaſſe opus anceps. Συναλείφει, oblinit, obſtruitque. non obſtruit, ſed diluit: neque poſſet accommodare ei, quod item mox ait, καὶ ἐπαλείφει ἔλαττον. Itaque ibi id omiſit. Περὶ τροπάς. ſolſtitus. Duplex error. vnus cùm brumam ſic vocat: alter cùm ſolſtitium implicat cum bruma. nam de bruma hic agere manifeſtum quum ait, terram madidam.

Ἐξεσμένας. dilaniatis, peſſimé. carpere verbum ei opificio ſignatum. Εὐδίας ἡ-

D μέρας, dies placidos. Optimé: vtrunque enim complectitur, & quod imbribus liberum ſit, & quòd vacet frigore. Ψύχη λεπτά: frigora mediocria. minuta ad verbum. λεπτὰ καὶ ἀσθενῆ γίνεται. gracilia, imbecilliáque perficiuntur. non vnum hic notandum. Nego, apud bonum Philoſophum verbum hoc Perficitur, habere debere tempus præſens. perfectio namque indiuiſibilis. Deinde dico, non poſſe ſimul ſtare perfectionem & imperfectionem. at λεπτὰ καὶ ἀσθενῆ, ſunt imperfectiones. Tum addo: non exprimi

Græcam ſententiam, ſed deprauari. Hæc enim Latina hoc ſignificant: eſſe quidem gracilia & imbecilla, ſed poſtea perfici.

CAPVT XXXII.

XXXII. *capitis argumentum. Aeſtus & frigora multum facere ad prouentum frugum. Terrarum ſitum plus afferre momenti, quàm ipſas aeris qualitates. E quibus eligenda ſemina.*

H καὶ τὸ ἀπορούμενον οὐκ ἀφανές. Poſt expedita præcepta, quæ ad fruges pertinent, quia tres declarauit electiones, ſeminum terræ, aeris: nunc inuenit quæſtionem hanc. Qui fiat vt & frigida loca, & calida, ſint fertiliſſima. Sanè eſt in Philoſophia permagna occaſio dubitandi, qua ratione duabus contrariis cauſis eueniat effectus idem. Hoc ergo pertinet ad terrarum electionem. De ſeminum electione dicet in extrema capitis parte. De aeris electione, quærat aliquis an fieri queat. nam potiùs exoptari, quàm eligi videtur aer. Eligitur ſanè: quandoquidem alio atque alio tempore vel ſerimus vel aliud quid facimus. de hac electione ſatis ſuprà. Alia eſt aeris electio, videlicet propter ſitum regionis: non enim eadem cuique parti cæli efficacia. de hac aget hîc.

Ἠ καὶ τὸ ἀπορούμενον. haud eſt obſcura quæſtio. Sanè omnibus notum: in Septentrionalibus inſignem fertilitatem. non minorem in Africa & Ægypto. Alibi diximus: in Angot Æthiopiæ prouincia toto anno vertente ſeri ac meti. Hæc igitur vt cognitu facilia: ita in promptu ſtatuunt dubitationem ad cauſam inquirendam. At non in promptu ſtatuunt cauſæ cognitionem. Nota loquutionem huic vſitatam. ἡ συνδιαφυλάττουσα ἀντιπερίστασις. Quamobrem, cùm videamus à frigore ſubtus terram calorem cohiberi: non ab re eſſe videmus, vt frigida loca ſint fertiliora.

Πρὸς γὰρ τοὺς ἄλλους, vulgò dicunt cæteris paribus. Si par, inquit, cultus adhibeatur, & calor & frigus multùm faciunt. Sed refert huius compendium ſolutionis ad ea quæ ſuperiùs dicta ſunt. Ea erant: calorem per ſe agere: frigus per accidens: quia corroboret calorem. Non tamen exhauriunt hæc dubitationem: ſed porrò quærendum, quia porrò dubitatur. equidem ſic dicam. In locis mediis, vbi & multi caloris & multi frigoris ſunt viciſſitudines, fouebit radices Hyems intercluſo calore tepor, qui eſt in confinio frigoris abſcedentis & superuenientis æſtatis, euocabit ex adultis radicibus & ſucculentis egregiam ſtipulam: calor accedens ſpicam formabit: æſtus eandem coquet. At in Ponto, vbi æſtus nullus, calor minimus ac breuiſſimus, vnde vbertas illa? an ita ſoluendum? fruges haud egere multo calore, eas præſertim quę proueniunt frigidis. Non enim Triticum, ſed Secale, ſed Hordeum, ſed Bryza.

itaque poſſe perfici. Ad hęc in Ponto & Sarmatia æſtuoſos eſſe quoſdam dies, non ignoramus: propterea quòd ager ille vdus imprimis, atque ob id facilè efferueſcit. Nihil feruidius lutoſis locis, vbi ſole tacta ſunt. hæc de frigidis. In Africa & Ægypto alia ratio, quàm feruoris. Non enim in Arabia prouentus par. Solum in Africa ſubeſt vdum, quia aruum eſt. Sola namque ora maritima fertilis, cætera vaſta eſt: vnde & Barbaria dicta: quia bar eorum lingua deſertum ſignificat. In Ægypto Nili beneficium populare, quocirca perpaucis diebus perficitur ſeges. Quòd ſi diuturni temporis egeret, vt noſtra: non vtique toleraret ſubſequentes ſiccitates. Angor, tametſi in eam non inuehit limum Nilus, æſtiuis imbribus, iiſque validiſſimis recreatur. Hyeme tepores fauent, quales nobis in equinoctiis. Οὐδὲν δὴ ἄλογον. Alia pars quæ aerem conſiderat ſanè repetitis animaduerſionibus. Aer, inquit, & tempus afferunt aquarum opportunitates & ventorum: vnde prouerbium natum ſit: ἔτος φέρει, οὐκ ἄρουρα. Alluſio concinnior Latinè: annum ferre, non aruum. Hoc etiam in octauo Hiſtoriarum, iiſdem penè verbis, πεπιεζόμεναι καλῶς. Expuncta quæ ibi legebatur, negatione: ſicut & hîc. Ne cum Eraſmo audeamus ineptire, qui οὐκ ἄλλως, ſuo deprauat arbitratu. dixit βιαζομένων. quia vim facit Hyems calori, quem coercet ſubter terram. Μέγα δὲ καὶ ἡ θέσις. hoc cum aere componit, ſatis rectè. Situs enim eſt affectus terræ non vt terra eſt, ſed vt ſic, ſub hoc cęlo. Πολλαὶ γάρ. Oſtendit præponderare ſitum: quia terræ tenues, alicubi feraces ſunt. Cauſa eſt non in concretione, ſed ab euentis externa. Non nimis ſæpe compluuntur: tempeſtiuè inſolantur: mediocriter perflantur. Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν. Quæſiuerit aliquis vniuerſalem terrarum electionem. Ea, inquit, optima ſoli ratio quæ multùm patitur Hyemis. tale eſt in Gallia circumpadana. Si enim non ſunt Auſtris obnoxiæ regiones, fructus præcipitatur: & herbidam facit ſegetem ac rubiginoſam. Tertiò λεχαίων: bis ſuprà: hîc Atticè communis generis. Nota loquutionem: ἡ ἀγαθὴ χώρα χειμώνων δεῖται πολλῶν. Δεῖται, non ſanè hîc, eget, bona regio non eget, imò fruitur. ita explicandum. Δεῖ τὴν ἀγαθὴν χώραν ἀπολαύειν χειμώνων πολλῶν, etiam notabis pluralem numerum, πολλῶν. Non enim ad eundem ſementem multis opus habet, vt ita coactus dicam, Hyemibus. ſed in ſingulari, multa Hyeme. non qualem ſuprà, λεπτὴν, vocabat. τελεσφόρα. terræ ſunt, quæ & ferunt & perficiunt. Non quales eæ in quibus ſemina dicebat ſuprà, ἀποχειμαζόμενα. Ὁ δὲ χειμών. Iam obtundi ſeſe conqueratur accuratus lector tædio tot repetitionum. nam quoties hoc dictum eſt? Ἂν εἰργασμένην. Reſpondent hæc ſuperioribus, quum dicebat: πρὸς τοὺς ἄλλους πολὺ ὁ χειμών τι. Oportet bene verſatam eſſe terram: vt rarefactionis beneficium accipiat

ab Hyeme

ab hyeme. dixit autem σύμμετρον μέγεθος. quia ſuprà dicebat: præcipitem excurſionem efficere gracilia. Διὰ ταύτην. Cùm hyeme calor atque ſuccus in radice diu fuerit cohibitus, primis quibuſque teporibus erumpit. Conueniunt hæc quoque cum ſuperioribus. ταχεῖαι αὐξήσεις. & porrò, πλεονεκτούσας. Ὥστε δοκεῖν. Tam celeriter tanta capiunt incrementa, vt videantur excedere compenſationis rationem. Hoc enim eſt, μὴ κατὰ λόγον ὑπερβάλλειν τῶν ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς, præter modum videntur aucta, ſiquis reſpiciat quantum præuertebantur ab iis quæ tepidis extiterant locis. Ἀλλὰ καὶ φθάνειν. Imo verò antecedere illas, ſicut & alias tardiores. hoc eſt, ὥσπερ καὶ τὰ ὑπολειπόμενα. Ἰσχυρὰ. Rationem reddit celeritatis. vehemens fit impetus collectionis, propter diu collecti ſucci copiam, qui ſeipſum capere non poſſit. Τὰ δὲ σπέρματα. Tertia pars de ſeminis electione. hoc etiam quærebat de arboribus: vtrum præſtaret, deponendas virgas ſumere de melioribus, an deterioribus. Ὅπως μηδεμία. nequa fiat in melius mutatio. ſtolidum conſilium, ac præter votum optimi cuiuſque. Sed ita ſentiendum: ne fiat mutatio in peius, ſi de meliore capiatur. ideò Theodorus abdicauit illa, ἐπὶ τὸ βέλτιον. Sicut etiam omiſit, ἐκ τῶν χειρόνων. Nam ſanè inepta ratio. non enim fieri poteſt, quin ſemen in agro deteriore deterius habeat: atque ex eo ſecum trahat principia deprauationis, quæ alterius arui bonitate nequeant emendari. quoniam igitur tota hæc ſententia futilis, alteram ſubdit. Ἐκ τῆς ἀγαθῆς. Quæ ſint in bono prognata ſolo. Quia & ſi ſunt poſtea mandata minus bono, ſuam tamen priſtinam tueantur bonitatem, vel totum biennium. Satis ſanè efficaciæ in ſententia ad tollendam ſuſpitionem degenerationis. Ἀμφοτέρων. Tam in aruo ad fruges, quàm in agro cætero ad arbores. dixit autem τεμένη ἀλληθεῖς. quomodo etiam loquitur Ariſtoteles.

Lego καὶ ὁ πόντος. non autē, ὁ ποταμός. Ὁ περίχων αὐτούς. Quidam addunt ἀήρ. vtroque modo vſitatum eſt ὁ περιέχων ἡμᾶς, ſemper intelligitur aer.

Theodorus, ἢ καὶ τὸ ἀπειρόμενον ἐμφανές. Ex quo illud quoque palàm fit, quod in quæſtione verſatur. Minus bene. non enim notum eſt id de quo dubitatur, imò valde controuerſum, ſed ipſa dubitatio. Vt cauſæ dubitationis ſint manifeſtiſſimæ: res de qua dubitamus, obſcura. Sic Græcè non ineleganter: ἡ μὲν ἀπορία ἐμφανὴς, τὸ δ' ἀπορούμενον ἀμφισβητήσιμον. Πρὸς τοῖς ἄλλοις. ſupra cætera. non: ſed, ad cætera: addita ſcilicet calidi, frigidíque ratio temporis. cum cæteris. Λεπταὶ, καὶ φαῦλαι, graciles, vitiatíque. vſitatius apud Latinos, vitiatum, eſſe ab euentu, aut externa vi, nō autem à natura: à natura verò vitioſum. Λεχαίνεις πάσιν ἐπὶ πολύ. Vitia magna ex parte fœtificant. non potuit peius. μὴ κατὰ λόγον ὑπολείπεσθαι. Pro ſua exiſtimatione. ridiculé. quid enim exiſtimant fruges? Ὅπως καὶ τὰ ἀποτελλόμενα. Sicut & arbores detruncatæ. nihil ad rem. &

A addidit de ſuo, arbores. Ἐκ τῶν ὁμοίων. Semina capi ſimilia. non profectò ſemina. Nam cui ſimilia? imò ex terris ſimilibus ei terræ, in qua ſementem ſis facturus. Et omiſit, vti dicebamus, καὶ τῶν χειρόνων, & ἐπὶ τὸ βέλτιον.

CAPVT XXXIII.

XXXIII. Capitis argumentum. Conuenire debere tum tempora ſeminibus: vt ſuo quæque tempore pariantur, educentur, fructum ferant: de cura Fabarum, & aliorum.

XΡΗ δὲ καὶ τοῖς τοῦ ἀέρος. Ad faſtidium hæc repetita penè omnia. priuatim verò τῶν πρωΐων fieri debere ſationes iis locis, quæ tepida ſunt: ſerotinorum, frigidioribus. Alioquin hæc præuenire tempus ſuum: illa præ-

B nemri præpoſtero vtriſque incommodo. ſatis plana ſunt omnia. Ταῖς τοῦ ἀέρος ἀνωμαλίαις. Aeris inconſtantiam vocat inæqualitatem: ac ſcitiſſimè quidem in plurali numero. varietas enim eſt in multitudine. Propriè verò dicitur ἀνωμαλία diuerſitas eiuſdem temporis partium variatarum. At hic accipit ἀντὶ τῆς ἀνισότητος, ἢ ἀνομοιότητος. ſanè τὸ ἀνώμαλον eſt in gradibus partium τῶν ὁμογενῶν. Verbi gratia, Verni dies, ſi alius tepidus, alius gelidus fuerit, iíque contigui. Metaphora ſumpta eſt à ſuperficie corporum. At locus frigidus non eſt ἀνώμαλος ad calidum, ſed ἀνόμοιος. Nemo dicat, contraria eſſe ἀνώμαλα, at illa contraria: ἀνάλογα δὲ χειμερινά, πρώϊα, ὄψια. Τὰ μὲν γὰρ προτερεῖν. Sci-

C licet τὰ ὄψια præueniunt contra naturam ſuam. Corrumpuntur ergo: quia μάλιστα patitur fructus. Nam ſerotinum Triticum requirit æſtus. ergo nebulis vernis corrumpuntur flores: & ſæpe rubigineſcit, vt Secale. Ipſe non explicauit noxam τῆς προτερήσεως, ſed ſolùm narrauit, προτερεῖν δοκεῖ. Et δοκεῖ, quid hic agat, videndum eſt. Imò προτερεῖ τὰ δὲ ἀπ' ἀυχμῶν. ſi verò πρώϊα, puta trimeſtria, ſerantur frigidis: differtur enim contra eorum naturam fructus ad æſtatem: quare vruntur. Καὶ ὁ πόλεμος. Fructus tempus reſpondet tempori cōceptionis. ſerò concipiunt: ſerò ergo fructificant.

Εἰ μὴ τινὰ τέτισι. Exceptio in priuata natura Fabarum, & Hordei. horum vtrunque, tum poſt, tum ante Hyemem ſeritur. Διὰ τοῦτο Mature-

D rè ſerunt fabam, ne vratur æſtu. Item alia de cauſa. quia dum floret, amat aerem pluuium. Quare ſi ſerò ſeratur, ſerò floreat: ergo poſt vernas pluuias. Item alia ratio. euenit enim ei quod Porro: ſi geletur ſcapus, pro vno illo plures ſuccedunt.

Τὸ δ' ὕδωρ. Ratio vtilitatis. raram eſſe Fabam. talia dicebat ſuprà, eſſe πολύτρητα. in ipſam ergo ſeſe aqua induit. θεῖν, currere. Ἀνανθεῖν. Quandiu floret, quoad defloreſcat. Διὰ τὴν λιχθεῖσαν πρότερον αἰτίαν. Rubiginis ſcilicet. Πάλιν ἐρυσιβοῖ. Hoc & ſuprà, iiſdem verbis, quibus addit, σφακελίζεται & mox remedium. Ῥεχθέντος δὲ ὑφ' ἁλὸς σπέρματος non tamen penitus ab ea noxa liberat vinū, ſed ἧττον. addit cauſam. Quia vinum habeat acrimoniam. ea ſcilicet fouetur illa ſalſugo: ne tam facilè diluatur imbribus. Sal non additur, quia nimis exiccaretur. Διαπερῶν γὰρ αὐτοῦ.

Cauent à vino crucæ. ita hoc iudicio non tam conſeruatur à vino ſalſitas, quàm abiguntur crucæ. Τὸ γὰρ ὅλον. Nactus hîc ab alterato Ciceris ſemine occaſionem, excurrit in ea quæ iam toties dixit, de principiorum mutatione, quam totæ poſtea ſequantur plantæ. Axioma. οἷα γὰρ ἡ ἀρχή: quale principium, talia quæ à principio. Ἔτι δ' ὁμοίως. Maius argumentum. Nam ſi ſolis alimentis mutantur plantæ, quę alimenta ſequi decuit principiorum rationem, quanto magis ipſis mutatis principiis? Ὥσπερ δὲ ἀγρίων. Enumerat mutationes, & formarum, & eorum quæ pendent à formis, ſcilicet & plantarum & fructuum.

2. Οὐκ ἀτόπως. Ordinem quendam ſtatuit. Vt primùm radix mutetur, deinde ſtipes, poſtremò fructus. procedit per manifeſta. Nanq; de his omnibus ſæpe iam. Ἀπορητικὸν δέ. Legem ponit rei quæ non pertinet ad opus ruſticum, de quo hic agit, ſed ad ſolam cognitionem. Non expedit, inquit, poſtquam defloruit, paulatim prodire, neque ſoles experiri, ſed optāda frigora. Addit etiam, ἐπινεφῆ, reſpiciens etiam alias à Græcia regiones. καὶ μικρὸν ὡραῖον, de fructu dicit. mirum verò non eſt, à ſole ſuggi: ſed à niuibus nō peruri, A mirum ſanè. ſed de rubigine tantùm intellexit.

Ἀπνεύματα. Quæ ſuprà ἄπνοια. repetita omnia.

Lego μεταβάλλει τὰ ὅλα: aut delendum, ὅτι. Et ἐπινεφῆ, non ἐπινέφειν. nebulæ nanque rubiginem creant. Niſi nubes intelligat pendentes, non imas hærentes. Et συνεψυχόμενος, non autem ψιλῶς.

Theodorus, ἀναθεῖν, refloreat. floris continuet emiſsionem. διανθεῖν. ἀνθεῖν, ſuprà, Vites abſque flore, alia compoſitione. hic eſt, ἀνά. Σφακελίζεται. Tabeſcit. ſideratur. Ζωογονεῖται. Fœtificatur. imò verò animal creat. Nam cùm fructum edit, fœtificat, ἀποτίκτει: vt ſuprá. Δεινότητα. Acerbitatem. non hic ſolū, neque primùm errat: vt acerbum cum acri confundat. ſicut, ἄγρια, feroces. At aliud θρασύς, aliud ἀγριότης, apud Ariſtotelem. & ferox, aliud quàm ferum. fe- B ra ouis in Scythia, quæ nullis errat cuſtodita paſtoribus: at ea neutiquam ferox. ferox Alexander in Clyn cæde, intra oppidi mœnia ferus nunquam. Κατὰ μικρὸν ἀφεῖναι. Theodorus longè aliter, neque his implicatus hæret. ſed illud minus fideliter. συνεψυχόμενος. feruefaciens. Ἀπνεύματοι, inflatiles. infeliciter ambiguo verbo vſus eſt.

GRATIAS TIBI DOMINE IESV.

IIII.

IVLII CAESARIS SCALIGERI IN QVARTVM DE *cauſis plantarum Theophraſti, Commentarij.*

CAPVT I.

1. Capitis argumentum. Quæritur, quamobrem arbores ſemine ſatæ degenerent: quæ ſeruntur quotannis, non degenerent: quæ tamen illis imbecilliora videantur. quare arbores cùm ſint robuſtiores ſerius maturant fructus ſuos, quàm quæ annuo ſatu veniunt. ſemina habere in ſe principia non ſolùm actionis, ſed etiam paſsionis. vtri generi fructus numeroſior, arboribúſne an plantis annuis. quare degenerent.

ἘΠΕΙ δὲ πολλάκις αἱ φύσεις. Antequàm præſens caput aggredior: operæ precium facturus videor, ſi more meo, totam quaſi in tabella expictam libri huius faciem ſpectandam ſtatuam. Comparabitur enim iudicium noſtrum, cum antiquorum ſedulitate. Igitur poſt duplicem cognitionem: vnam ſimplicē ipſius naturæ plantarum: alteram, quę cum arte coniungebatur: nūc expedit ſuper iis, quæ narrauit, quæque ex ea narratione iam planè cognita ſunt, quæſtiones aliquot: cæterùm tam confuſè, vt veſtigāti ſimilior, quàm docenti videatur. Primùm nanque agit de ſeminum degeneratione, quam materiam millibus aliquot verſibus interpoſitis iterum verſabit. Quemadmodum rurſus de rubigine, ac de temporibus ſationum. déque leguminum floribus, & quibus iuuētur fruges. Interea pergit porrò ad longè diuerſum argumentum, nempe de ſeminum duratione: de qua tamen, atque eorum conſeruatione rurſus hoc eodem libro. Nam ſanè hoc priore loco importunè introducit. diſcerpit enim inſtitutam de generatione tractationem: ad quam mox redit. Poſthæc addit ad plantarum fructificationes, quarum finem partitur, tum ad ipſam generationis propagationē, tum ad vſum noſtrum. Is ſanè affectus cum ſit fructuum, non autem plantarum: tamen illico ſubdit plantarum affectus, de ſpecie-

rum

rum mutationibus: quem tamen cohærere oportuit cum ipſa degeneratione, de qua bis hîc. Æquè turbulentè ſtatim, cùm fructuum tractat vitium ob animalia: poſt quem adiungit rationes, quibus illæ floreant. quæ natura cùm ſit & florum propria, & frugibus peculiaris: tamen ſubiicit vniuerſalem affectum, nempe fœturam: eámque in maximè vniuerſali ambitu, nempe omnium plantarum. In fine verò capitis, quod ſuperiore agitabat libro, quærit quamobrem puſilla ſemina multifera ſint. Nunc particulatim proſequamur. Ἐπεὶ δὲ πλείους. Cùm multis modis proueniant plantæ: in eo modo qui omnium maximè communis eſt: eſt autem is à ſemine, ſicuti ſuprà declaratum eſt. Dubitatur qui fit vt ex validiore genere ſemina ſint imbecilliora: ex debilioribus, fortiora. Robuſtiores eſſe arbores, quàm eas plantas, quæ annua proueniunt opera. ab iis tamen annuis prognata. Semina valentiora eſſe, quàm quæ proferant arbores. probatio. Celeriùs enaſcuntur hæc annua: ſeriùs arbores: facta vtrorumque ſub eodem tempore ſatione. vegetiora videtur ergo. ad hæc altera ſimilis dubitatio. Quare tardiùs arbores maturant fructus ſuos? atqui contrà decuit: maior enim vis. Tertia ad idem. diutius ſub terra morantur arborum ſemina: celeriùs enaſcuntur annua. hæc eſt prima pars capitis huius haſce continens diſceptationes. In ſecunda, vt ſoluat eas, ſtatuet principium quoddam, à quo deducet multa notatu digna. Videamus partem hanc. Κοινότατα πᾶσι. Hoc etiam per initia totius operis dicebatur.

Ἢ ὅσα ἔχει σπέρμα, ἢ καρπόν. Primùm ἢ, ſignificat hîc, ſaltem, aut, quippe. eſt enim ad hunc modum disiunctiua: aut omnia, aut quæ ſemen habent. Sunt enim ſterilia quædam. dixit σπέρμα, ἢ καρπόν: non quemadmodum ſuprà, cùm diſtinguebat, & aſſignabat διαχωρισμόν, ſed ἐκφρασικῶς.

Διὰ τί ποτε. Prima quæſtio. Quare non reſpondent matris robori ſemina vigore pari? debiliora nanque è vegetioribus: vt arborum ſemina ſeminibus annuorum. Ἀμφοτέρως γάρ. Modum hunc loquendi per aduerbium etiam ſuprà vidimus. In vtriſque tam patet hoc quod dicimus: vt neutiquam ſit controuerſum. Καὶ εἰ ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων. Poteſt hæc eſſe quarta quæſtio præter ſuperiores, hoc ſecundo loco poſita. Vt ſit etiam quærendum: quomodo ab imbecillioribus proueniunt robuſtiora: nempe arbor è ſemine. Puta à picea, Cupreſſi re ſemine: aut quod longè magis exiguum, Fici, tam grandes moles. Verùm non eſt quæſtio hæc à ſuperiore ſeparata, ſed eadem reciproca. Si arbor valida, ſemen debile: vt à valido debile, ita à debili validum. Τῶν δὲ ἀσθενῶν. Hæc eſt probatio τῆς δυνάμεως. poſuit enim hæc debilia, illa valida ex ſeminibus. Oſtendit ergo ſigna annua ſata non mutantur, ſed ſibi ſimiles fructus ferunt. arborum ſemina mutantur & ferunt deteriora. Alia probatio: arborum ſemina tardè formantur in ſtirpem: annuigenarum ſemina citò prodeunt. hæc ille, non tamen

A abſque noſtra dubitatione. Nam & prior probatio falſa: & ſecunda non ſimpliciter vera. Nam tametſi Vitis è grano proueniens infelicior ſit, quàm quæ Malleolo: non tamen omnibus euenit arboribus. principiò non vlli ſylueſtrium. Accipe Glandem, Pinum, Piceam, Laricem, Ilicem, alias. nec minus valent è ſatibus multæ. Nam Perſicus, & Prunus ex oſſibus optimæ. neque Iuglandes alia veniunt nobis ratione. Quæ omnes arbores partim magnitudine, partim fructu ſunt inſignes. Altera ex parte longè magis annua mutantur. multo nanque maior in eo mutatio eſt, quod amittit ſpeciem, quàm in eo quod amittit in ſpecie gradum. Mutantur enim accidentia ſola: at Vitis deterior enata è ſato ſemine ſpeciem non

B perdidit, ſed accidentium excellentiam. At frumenti & aliorum formas amitti videmus, atque aliis eſſentialibus differentiis productas ſpecies diuerſas. Secunda verò probatio non continuò vera eſt. Si enim conſideres ſubſtantiæ, id eſt corporatiuæ conſtitutionem: proportio duabus conſtat rationibus. Prima eſt. multi fructus arborum vel duro, vel alioqui contumaci tegmento ſepti ſunt: quod antequàm hiet, atque medullam ſubmittat, multa ei opus eſt mora, multa interpolatione. quare non erit debilitatis, ſed roboris argumentum. Altera obiectionis ratio eſt hæc: arbor eſt longè operoſior. iudicatur hæc magnitudine, duritia, craſſitudine. hæc quoque tangentur infrà. Κατὰ ταῦτα. Alia quæſtio. validiores cùm ſint arbores, lentiùs tamen opus ſuū

C perficiunt: quippe ſeriùs coquuntur fructus.

Ἔτι δέ. Probatio roboris à munimentis, quorum differentias ſuperioribus explicauit tractationibus. Nunc eas triplices repetit. ſed partim cōfuſis exemplis inuoluuntur, partim non conueniunt. Nam coriacea ſimul ac lignea componit tegmina: quorum exēpla deducit in Olea, & Pruno, primo loco, quæ propoſita erant in ſecundo: ξυλώδη. Tum miſcet vtrumque, τὸ δερματικὸν: καὶ τὸ ξυλῶδες, in Pyro, vbi eſt corium: in Vite, vbi eſt ligneum: in Malo, vbi eſt item corium. Neque facit ad rem quod ſubdit: τὰ δ᾽ αὐτά, &c. Adde, inquit, quòd iſtorum quædam etiam pulpa obducuntur. at ſanè cum illa pulpa non teruntur. Itaq; non propterea fit vt ſeriùs prodeant. Sed illi con-

D ueniunt ſententiæ, quæ dicit ſeriùs coqui. Plurimum enim putari, quod eis agendum ſit. itaque illud ἔτι, non ſeruit huic loco: ſi eſt ratio, quare ſeriùs coquantur. Aut non ſeruit ſententiæ, ſi refert ad tardam eductionem poſtquam ſata ſunt. τὰ δ᾽ ἐπετειογενῆ altera ſententiæ demonſtratur pars. annua robuſtum ſemen habere, duobus modis: aut enim nuda, aut non multùm amictæ: tum præterea prætenuem eſſe amictū illum. Ideò dixit: εἰ δὲ μή: ſi nuda non ſunt: At χιτῶνας περιέχει λεπτούς. hæc eſt minor ſyllogiſmi propoſitio. Maior illa. non fuiſſe naturam ſolicitam vt foueret munimentis: propterea quòd ſatis interim roboris indidiſſet. Continetur autem hæc in axiomate illo ſemper naturam imbecillioribus adhibere præſidia, qui-

A bus ſeſe tueantur: quippe patrati operis conſeruationi, ne pereat, conſulentem. Αἱ μὲν οὖν ἀποείας. Diabaſis ad reſponſionem: quam hac theſi auſpicatur. Semen non ſolùm habere vim ad agendum, ſed etiam ad patiendum. hoc accipit pro confeſſo ex ſcientia ſuperiore. Quippe in libris de principiis, de motu, de cælo, de generatione, hoc probatũ eſt: omnia naturalia cõpoſita eſſe ex actu & potentia. Quare vtrunq; in ſe habere principiũ, à forma quidem agendi, à materia verò patiendi. Ideò rectiſſimè dixit hic κατ' πάντων τῶν φύσεων ἀπαθεῖς. hoc eſt, quod alibi dictum eſt, abſolutas à materia formas, abſolutas eſſe à materiæ affectibus. Patitur autem materia, vt materia, vnum tantùm: nempe mutationem τοῦ B τόδε hoc, aut hoc quale quid. Alias autem mutationes ſuſcepit, non vt eſt materia, ſed vt eſt ſub quantitate patitur augmentum, & loci mutationem: vt eſt ſub qualitatibus, alterationes. Quæ qualitates quia ſunt contrariæ, non ſolùm ab exteris patitur, verumetiam intus quoque cauſas habet patiendi. Propterea dicebat diuinus ſenex: homo, ſi vnum eſſet, non corrumperetur. Hoc quomodo ſit accipiendum, ſatis alibi declaratum eſt. Καὶ κατ' αὐτὴν. Ergo cùm ſemen ad generationem à natura ſit inſtitutum, & in ſe contineat vtraque principia: in ipſa generatione vtriuſque principii explicabit effectionem. vbi prudenter admittenda eſt vox illa, ἐνέργεια. Nam quomodo ſit ἐνέργεια ἐν τῷ ποιεῖν, facilè patet: quo ve- C rò modo ſit ἐνέργεια ἐν τῷ πάσχειν, haud facilè vulgò percipi quit. Soli ſapiẽtes intelligunt: aliud eſſe δύναμιν, aliud δυνάμει. Ἐνέργεια eſt ipſa δύναμις, cùm exercetur. Antequàm exerceatur, eſt δύναμις δυνάμει. ſic & τὸ πάσχειν, antequàm exerceatur, δυνάμει eſt. Cùm autem exercetur, eſt ἐνεργείᾳ ſiue κατ' ἐνέργειαν. ita ſeminis vis tam actiua, quàm paſſiua, antequam dirigatur ad plantæ generationem, eſt δυνάμει talis: cum verò formatur, eſt κατ' ἐνέργειαν: id eſt actu, & agens per formam, & patiens per materiam. Ideò dixit: καὶ τρίτον τινὰ ἔχειν ἐν τῷ πάσχειν. actu patitur. Barbari noſtri dicunt, de facto. Hoc autem ita ſtatuit: quia vult dicere, generationis celeritatem eſſe non ab interna actione, ſed ab interna paſſione, & ab exter- D na actione. Iccirco dixit. τότε κινεῖται δύναμις: mouetur facultas, ſcilicet παθητική, nempe ab aeris calore. Propterea dicebat. θερμαινομένων. Ἀλλ' ὅταν ἡ αἰτία τοῦ ἀέρος κατέχῃ κρᾶσις. confuſa verba. ſenſus. Quoties aeris temperatura mouet, quæ eſt motus cauſa. Οἷον θερμαινομένων. Quod alibi dicere ſolet, πῶς. Quia non vulgari calore ſolo, ſed certo mouetur ſemen. Ob id monebat nos: non omnia eodem moueri tempore ad generationem: cùm tamẽ eadem cauſa ſit externa, quippe calor idem: propterea quòd non æquè patiuntur omnia. rectiſſimè Non tamen hæc ratio remouet cauſam internã Dicetur enim ab aduerſariis: non idem tempus eſſe omnibus generationis. quia non omnibus eadem interna motus principia. Τεκμαιρόμενοι δὲ τοῦτον. Explicat ſuã

A theſim, & deducit ad concluſionem, qua continentur ſolutiones dubitationum. hinc, inquit, patet, non à robore, ſed à debilitate citari celeriorem generationem. Similis hæc ratio per omnia illi, quam etiam inſtituit de generatione: quod & toties dicebat: τὸ ἀσθενὲς ἀπαθέστερον. Nota loquutionem: ἀπαθέστερον εἰς τὸ παθεῖν: perinde ac ſi diceret, εὐπαθέστερον. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος. Dixit de motu ad generationem: de facilitate nanque erat quæſtio. nunc porrò proſequitur iam geniti conſumationem. Eandem aſſignat cauſam, ἀσθένειαν, & eundem effectum, ξηρόν. Et duo deſignat actiua principia, nempe aerem, & internum calorem. Tum adiungit ſimilem in animalibus na- B turam. Omnia plana ſunt: animalia robuſtiora diuturniores facere tum vteri geſtationes, tum educationes. quæ tamen egent accuratiore diſceptatione. Cùm enim tria ſunt tempora, in coitu, in vtero gerendo, in educatione: neutiquam reſpondent inter ſe tractus hi. A coitu incipiamus. Inſecta, quæ habentur pro imperfectiſsimis, diutiſſimè in coitu immorantur. ut pulex, cicindela. quanquam muſcæ celeriùs expediuntur. Vidimus tamen aliquando muſcas duas volantes, quarum alteram altera inierat, neque abſtiterat. Piſces quoque nonniſi affricatu. non enim habent quod immittunt. Ideò ne fricant quidem aliqui, ſed expulſa oua ſemine aſpergunt. Canis, qui eſt ſatis perfectum animal multum trahit moræ: homo non multum. Videamus tempus prægnantiũ, C inſecta pariunt haud ita multò pòſt: cicindela poſtridie: canis altero menſe: mulier decimo. Interea de hominis conformatione. fœmella ad octageſimum diem: mas ad ſexageſimum. At operoſior mas, & robuſtior. etiam inter ſpecies. diutiùs gerit ouis, quàm canis. robuſtior hic. Genita quoq; neutiquã reſpondent philoſophi ſententię. mulier enim citò adoleſcit: mas ſerius. Nota quod priore libro monebamus: ἀπεψίᾳ χωρίς, ſine aeris abiectione. Ἅμα δ' ὥσπερ. Verba corrupta: ſenſus is. Hę plantæ horum ſeminum parentes exiguo ſucco ſunt contentæ. ἀσπέρματος φυτοῦ καὶ σπέρματα. ambitioſa loquutio. Plantæ quibus hæc ſemina prodeunt, parum terræ occupant Non multum earũ ſub terra eſt: μικρὸν ὑπόκειται. ſic enim legendum, D expuncta negatione, οὐδ. arborum autem moles multum ſibi quærit pabuli. Hoc illi reſpondet, qui quærebat quamobrem fructus arborum ſeri ſunt. hoc eſt: τὰ δ' ἐν οἴκοις μείζονα. ἐν οἴκοις maximã ſibi ſumunt alimenti partem. vnde fit, vt ne multis fructibus frequententur. hæc etiam pars animaduertenda. Quis enim non videat, quantum abſit à veritate? numerentur in ſpica ſicula aut canaria tritici grana. centeſima ſunto. quid tum poſtea? in vitis vnius fæcibus ineatur gigartorũ numerus: quota horum illa fuerint pars? accipe Mala, pyra. Supinam inueneris aſſenſionem hanc tam abſurdæ ſententiæ. Ne eis obtrudamus vel piceam, vel punicam, vel cupreſſum, vel ficum ipſam: vna enim harum arbor plus ferat ſeminis, quàm totum arui iugerum. Temerè igitur ait, arbores

bores totum ſibi haurire ſuccum, qui fructibus debeatur. exemplum apponit animalium, quæ magis pinguia, minus fœcunda. hoc ſuprà quoque dictum eſt. Nota loquutionem texu variato: τὰ δὲ, neutro. τὶ, ſcilicet, ὅλως. tum εἰς ἑαυτὰ: aut corruptè, aut malè. vel ἑαυτὰς ὅλως, vel ἑαυτὰ δένδρα.

Τοῦ μὲν οὖν δὲ ἐπὶ. Concluſio, qua partem hanc abſoluit, negando hypotheſin illorum qui putabant, robur eſſe in ſeminibus cauſam citatæ generationis. Διὸ καὶ πολυγονώτερα. Quia ſunt imbecilla, fœcundiora. Καίτοι πάχ' ἄν τις. Tangit noſtram obiectionem, ſed frigidè admodum diluit. Reſponſio in contemptu ſita eſt. ait ¶ enim, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως περ καὶ ἄγαν ἀπερρηῖμένα. neſcio quam leuitatem in his vel deprehendit, aut quàm aliena iudicet à propoſito. quandoquidem tam hæc ſunt ſemina, quàm illa: tam eſt cupreſſus planta vna ab vno ſemine, quàm tritici planta vna. Τὸ δὲ μὴ δύνασθαι. Nunc cauſam red-¶dit, quare arborum ſata ſemina degenerent. quia vitiãtur, cùm diutius oportet ea ſub terra detine-¶ri. At hic duo animaduertenda. primùm, non eſſe verùm, ἐν ταρῷν γένει. non enim ſpecies mutatur, ſed bonitas & pulchritudo. alterum, quòd ſtaphyſagria in hortis noſtris, in aruo milium annum integrum ſub terra manſerunt abſque vlla mutatione: poſt id tempus exiere. De huius moræ cauſa in ſequentibus ipſe multa dicet. vbi videmus in ſimillimis diuerſos euẽtus. Nanque palma ex oſſe ſato prouenit optima & pulcherrima: olea nequaquam. at harum ſemina inſignem habẽt affinitatem. E prunorum ſeminibus habemus prunos nobiliſsimas. proinde alia eſt excogitanda cauſa. Satis liquet, ſuam cuique ſpeciei certas eſſe differentias: adeò vt & humidæ nonniſi in terra, veluti Medica, & Portulaca: & ſiccæ in locis humidis, vt Tipha aquatica, & Hydroſelinũ, & Perſicaria. Ad hæc, dicebat ipſe, peculiari quadam natura viſcum in arboribus tantùm ſedem ſibi vindicare. Ita ſemen aliud alio perfectius: quoniam tota ſpecies alia ſpecie perfectior, vt Palmulæ, id ſemen ſatum ſeruat fidem generi: vt parentis elegantiam in ſobole repræſentet. Aliud perfectius alia ratione: quoniam ſcilicet totius plantæ nobilitas in illud tranſfuſa eſt. Videtur hoc in tritico: cuius neque radix, neque ſtipula nullum ſui ſpecimen edunt ad victum. Quamobrem è contrario etiam aduerſa ratione fuerit imperfectum: quia ſcilicet in pericarpium tranſmiſſa ſit plantæ vis. tale dicemus eſſe Gigartum, & Pyri, Maliſque ſemina. Τὰ τῆς γῆς. Quæ terræ ſunt, ſcilicet facultates plus poſſe, quàm ſemen ipſum. vult igitur ſemini cum terra non cõ-¶uenire. quid? nullane terra inueniri poterit, quæ nõ ſit aduerſaria? ſanè poteſt. Veluti ſi mitis Pyri ſemen ibi ſeratur, vbi ſylueſtris Pyrus orta erat. terra illa propitia eſt adeò toti generi vt ſpontè de ſuo effuderit, abſque vllo ſeminis adiumento. Καὶ τοῦ τοὺς σωματικούς. Alia cauſa, arbo-¶ris molem ſibi depoſcere, ſibíque attrahere ſuccum qui fructui omnino debebatur. At hoc ni-

A hil eſt. eſt enim in iis item quæ ſurculo ſeruntur, moles eadem, ac fortaſſe maior. ſed ratio, quam ſuprà diximus. cui addi poteſt, operoſiorem eſſe D arboris conformationem, quàm vt de potentia ſeminis ad actum reducatur. In quibuſdam tamen, vti diximus, conſtat ratio compendii perfectioris. Τὰ δ' ἐπιπεσα. Suprà dicebat de quantitate: μακρὸν ὑπὸ κεῖται: nunc de tempore, βραχὺν τινα χρόνον ἐν τῇ γῇ γίνεται. Nota γίνεται non ſolum, μένει, ſed etiam fiunt. eſt enim naturæ τὸ παρχαισια. Nota loquutionẽ, τινά. ſatis erat βραχὺν χρόνον. ſic alibi diximus ex Plauto: aliquot viginti dies. Itaque, inquit, tam paruo tempore non multum eis licet attrahere alimenti. ſanè ridiculam rationem. Nõ enim trahunt arbores vna die, quòd il-

B la dies ſit milleſima: ſed quotidie quantum fert corũ captus: eadẽ proportione τὰ ἐπίπεσα, nouella, vt nouella arbor: vetula, vt vetula itaq; nõ procedit illud quod ait ὀλίγον ἕλκει τροφήν: ſed illud quod addit: μία ταῦτα οὐ μεταβάλλουσι. qui non diu manent, non mutantur: ſicuti qui per flammam tranſmittũt manũ. Suprà quoque dicebat, manere ad tertiam vſque ſationem. vbi non cohærent hæc cum poſtituta quæſtione. Non enim quærimus quare in diuerſas tranſlata terras degenerẽt: hoc enim poſtea quærendum: ſed cur in eadem D terra, in qua ortum eſt oleæ ſemen, ſatum non exeat in arborem, quæ ſui ſimile ferat ſemen. hoc excuſſo illud poſtea quęremus. Ea quoque ſemina, quæ in terra natalitia non degenerant: puta triticum Thracium in Thracia, quare dege-

C nerat tranſlatum. Poſt quam ſecundum quæſtionem, tertia exoritur: Quare etiam in meliorem terram tranſlatum deterius fiat. Nota ἀμείνω & χείρω. Ὡς δ' ἅπαξ ἐκεῖνα. Oſtendit proportionem. quod continuato tempore contingit arboribus, id euenit annuis iteratò. Nota χρονιζόμενα. non enim vetula ſunt ſemina, quæ nata ſunt anno tertio: ſed tractum intellexit ab initio D primæ ſationis, ad illam tertiam. Πλείων ἐν. differentia, ſuper qua debuit quærere. arbores fiunt ſemper deteriores: fruges aliquando etiam meliores. Huius rei cauſa eſt, cultus magis, minúſve accuratus, pro ſpecierum differentiis (vt ſuprà dicebatur) & ſolum, & annus. Deinde repetit, quod toties dictum eſt: triticum ἐξαιρεῖσθαι, αἶραν fieri, loliaſcere. D Ἰσχυρότερος ὤν. Mirum, triticum degenerare, cùm ſit

D validius. Addit rationem, quam dabat ſuprà in arborum cacocarpia: nimis ali copioſé Hoc & alibi: temporibus pluuiis triticum abire in lolium ab nimium ſuccum. Ergo ſucculentius eſſe lolium videbitur: at non eſt. Imò verò tum calidius, tum ſiccius: qua de cauſa tentat etiam caput. & omnino lolium refert proportionem quaſi tritici ſylueſtris. Quare non tam eſt mirum, triticum delabi in naturam inferiorẽ, quàm è contrario oliũ reſtitui quandoque in priſtinam tritici naturam. Etiam illud cõſiderandum. non enim videri lolio triticum validius, ſed è contrariò, tũ ex concretione, tum ex communi

ſylueſtrium habitudine, tum ex eo quòd frequentiùs vertitur in lolium triticum, quàm lolium in triticum. Οὐ γὰρ δύσμορ. breuitas odioſa. quia lupinum quoque dixit degenerare: aufert admirationem: quia ſit ἀτελῆ. cum ergo ſit in curſu, nó in termino naturæ, non mirum eſt ſi excidat. quæ tamen ſententia peſſima eſt. propter amaritudinem lupinum eſſe imperfectum. abſynthii plantam, & oxalidis, & piperis, multos annos à ſole nó potuiſſe in dulciorem excoqui: puerile eſt. ſuus quanque formam ſequitur ſapor. nec dulcedo ſóla naturæ meta eſt. omnino fatuam eſſe tàm decantatam opinionem, vel ex eo liquet quòd lupinus ſatus naſcitur. quomodo igitur incoctus eſt?

Κατὰ μὲν οὖν τὴν βλάστησιν. in omni natura ſunt tempora ante generationem: in principiis poteſtates: in generatione eductiones ad actum: facta generatione affectus conſequentes vſque ad corruptionem. Hactenus de generatione, & germinatione, atque affectibus, & cauſis earum: de tractu verò ætatis iam conſiſtentis plantæ, alia ratio. quæ ſit hæc ratio, non ſtatuit hîc in comparatione: ſed intelligitur ex duobus libris præcedentibus tum iis, quæ ſequuntur, explicabit aliqua.

Lego χρόνον τινὰ αὐταῖς, non autem αἱ αὐταί. Et καὶ ταῖς ἐν αὐταῖς ἀρχαῖς, non autem αὐταῖς: nempe σπέρμασι. Et ὥσπερ μικρὸν ἀπόκειται. deleta negatione. Et ἅμα δὲ τὰ μὲν αὐτῶν, ſublatis δ᾽ ὥσπερ ἐστί. Et ὥστε τὰ μὲν ἐλαχίστα, non ὥσπερ. Et εἰς ἑαυτοὺς τὰς τετράς. Et ταῦτα μὲν ἐλαφρά τινα, expuncto τά. Et αἰσθανομένης, non φανερουμένης.

Theodorus, τῆς ἀσθενείας, καὶ ἰσχύος. infirmitatis, & robuſtitatis: noua voce non inepta. Δερματικοῖς. cruſta, peſsimè: ſicut alibi quoque. Ἔνια δὲ καὶ ξυλώδη. omiſit Theodorus, rectè: ſunt enim iam dicta. Πολλὰ γὰρ ἕκαστον ἔχει τῶν σπερμάτων. Theodorus non retulit τὸ ἕκαστον πρὸς τὸ δένδρον. τὸ ἕκαστον τῶν δένδρων. ſed ad σπερμάτων, vt ſit ἕκαστον τῶν σπερμάτων ἔχει πολλὰ ſemina. rectiſsimé. Χρονιζόμενα cum diu permanſerint. non ſed aliquo pòſt tempore: nempe tertio ſatu. at quæ ſata ſunt primo, non permanent ad tertium. Ἄπεπτον, incoctile, de lupino. malè, hoc eſt ἀτέραμνον. incoctilitas & leguminum affectus. ἀτελὲς imperfectio naturæ.

CAPVT II.

II. capitis argumentum. Qui durent diutius incorrupti fructus arborum, & quare. Item de frugibus.

ΟΥ μὴν ἀλλ᾽ οὐκ ἄλογον. Poſtquam comparauit arborum ſemina cũ ſeminibus annuorum ad generationem, in fine capitis dixit aliam eſſe rationem diuturnæ conſeruationis, aut corruptionis in iiſdem, poſteaquam ſunt generata. quam conſiderationem dicit in fine capitis huius, non eſſe huius loci, ſed eſſe huc quaſi deductam ex ſuperiore comparatione. mihi neque neceſſariò, neque ex vlla occaſione videtur eſſe ſortita locum hunc. quid enim facit ad ſuperiorem comparationem id, quod eſt vel diu

A manere ſemen incorruptum, vel celeriter corrumpi? Vterque enim affectus in vtroque reperiemus genere, tum arborum, tum annuorum. Miliũ plurimos durat annos; iuglans ſexto menſe rancideſcit. Partitur caput hoc in duas tractationes: tot enim ſunt res ipſæ comparatæ. explicat in priore fructuũ genera, in altera frugum. ſimul ergo comparat vtriuſque naturæ genera. Ἔνια τῶν δενδρείων. Tria eũm agnouerit in arboreis fructibus operimenta, carnea, coriacea, lignea: hoc poſtremum diutiſsimè ſeruari: carneis ſectum, minimè: ſluidę ſiue pulpę deſtituunt nuda ſemina, vnde ſint obnoxia corruptioni. Coriaceum munimentum etiam minori eſſe præſidio ne corrumpantur, quàm carneũ. hoc illis deſignat verbis. Quæ carneis obducuntur, corrumpi, ſi carnea pulpa ſeparetur, ſcilicet vi, puta ferro, alióue inſtrumento: ſiue putrefiat. Nam ablato tegmine corrumpitur
B ab aere: ſi verò putrefit, putrefacit. quibus verò coriaceum eſt operimentum, ea vel ſeparato, vel nec ſeperato illo pati corruptionem manifeſtò patet hoc in caſtanea. Cæterùm accuratius hęc ſunt conſideranda. multum enim ſemen in pulpis eſt, quin etiam corio ſit obductum. etiam ipſum fici granũ dentibus explora, ſub ipſis ſtrepit compreſſum: quod deprehendes in gigarto manifeſtiús. Παρασπ δέχεται τὴν ἀέρα. Vt intus habeant materiam putrefactionis: ὑγρότητα enim dicit: foris fomitem, aerem. notabis tamen: Pyrorum grana tota hyeme cõmodiùs ſeruari intra ſuum pyrum putrefactum, quàm ſi eximantur. quin ſeruatum pyrum ita ſerimus: deinde plantas coniunctim enatas ſeparamus. Καὶ αὐτὰ λιπαρά.
C Vult pinguedinem eſſe tutiorem à putrefactione, quàm illa ὑγρότητα: profectò rectè. oleum nanque non putreſcit, ſed aliis vitiatur qualitatibus, vetuſtate. ideo dixit, πλὴν ἐκπικροῦται. amara fit, atque etiam rancida. Τὰ δ᾽ ἀμυγδαλα. Comparat nucum ſumma genera, ait minimùm durare iuglandes duabus de cauſis. vna eſt, ligni raritas: altera eſt, rima cohærentium tegumentorum. Quòd ad hoc attinet, etiam Perſicorum oſſa canaliculata, & binis valuis obſeptata. durant tamen mirum quantum. ratio eſt in medullę amaritudine. Teſta tamen abellinarum (quas hîc vocat Heracleoticas) admodum imbecilla eſt tota, & ſi non eſt excauata punctis, aut ſinubus. Amygdali verò tenmen longè validius, & ſaxea intus læuitate. quam obrem non à præſidiis illis, ac quaſi ſtipatori-
D bus cauſa ſola ducenda eſt, ſed ab ipſius quoque medullæ concretione. eſt enim iuglans tenerrima, duriſsima abellina, medium amygdalum: vnde facultatis ineatur ratio ad reſiſtendum. Διαμένει δ᾽. Maxima ratio in olea. eſt enim os illud penè inuictum, quam ſanſam Latini dicunt: ſicut & iuiubarum: vt hoc ſit illud, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Σχεδὸν δὲ καὶ τά. Alia comparationis pars, de frumentaceis. quia non diſtant illis differentiis, quas ſuprà memorauit, ſed membranis: ab harum frequentia deduxit diſceptationem. ideo dixit παραπλησίως αἴτιον. ſimilia nanque aliquo modo ſunt,

vnum

vnum craſſum,& multa tenuia.illud autem,idem. λιπαρὸν in ſeſamo: ſuprà λιπαρὸν in nucibus. abellina tamen minus iuglande pinguis, plus iuglande durat: quia eſt omnium ſiccisſima nucum, & quaſi ſaxea natura. Cæterùm de glande quid? minimè enim penè omnium fructuum durat: ſanè verò minimè omnium, quæ tegûtur cortice. neque biforem habet eum, neque pertuſum, neque admodum ab auellanæ cortice diuerſum. adeò tamen celeriter vitiatur, vt etiam Caſtaneis, etiam Malis ipſis anteuertat. Quin addatur huic rei miraculũ hic in Vaſconia non alio remedio curari poſſe, quin corrumpatur, niſi aqua madefiat. vt contrà ſit, quàm quod pro corruptionis cauſa proponebatur, cùm diceba ὑγρὸν. Ἡ δὲ λειμῶνα. Tertia cauſa quam nos in Perſici nucleo deſignabamus. ipſe in cicere acrimoniam, in lupino amaritudinem: ciceri ſuprà ſalſuginem. Omnino habet cicer aliquid, quódque vrinam cieat, quódque abſtergat. quin cicer ipſum nigrum adcò reſiſtere dicit corruptioni, vt tametſi croſum, tamen proueniat, ſi ſeratur. γίνεται διαβρωθὲν μόνον.

Ο δὲ πυρός. Nunc frumentacea comparat. Duæ cauſæ, quare plus hordeo, plus leguminibus duret. prima eſt, calor. altera, præſidium multarum tunicarum: quorum vtrunque falſum eſt. Lupini enim ſunt longè calidiores, etiam ipſum cicer: neque in his dubitandum, minus verò de tunicis: ſimplici nanque cuticula tegitur, eáque tenuisſima: hordeum duplici: legumina verò etiam corio, cóque & lento, & craſſo. ſed quia humidius hordeũ, & laxiore cõcretione, offenſæ propius eſt. Quod autem addit de leguminibus: rara eſſe: ne id quidem verum eſt. patet id ex fabarum læuore: denſisſima enim eſt: tum in piſtrino. quippe farina eius denſior, neque ſolunlis, vt tritici. Quẽadmodum ne illud quidem admittendum, dulcorem quendam ineſſe leguminibus, qui non inſit tritico. Nõ enim in lente, quæ plurimùm aſtringit: nõ in cicere vllo, quod & ſubſalſum fatetur ipſe, & omnibus confeſſum eſt vrinam ciere occulta acrimonia, quam ipſe quoque ſuprà innuebat: non in lupinis, qui ſunt amariſſimi ſoli phaſeoli dulces ſunt: qui tamen minus quàm cætera corrumpuntur. κόπτεται, nõ ſignificat hîc incidi, ſed pertundi. Τάχα δ' ἂν δόξειεν. Quod alibi toties hic quoq; regionũ beneficiis ac maleficiis multa fructibus deberi. adducit hiſtoriã de agro Apolloniate & Cyziceno: in quibus fabæ durent diutius. Cauſas non apponit: ſed potiùs excuſat ſe, quod hic hæc tractarit: atque occaſione factum comparationis ſeminum. in cauſæ inueſtigationem, prudens fecit, cùm ſeſe non intruſit: non enim inueſtigatu facilis eſt. nam ſi Cyzicena faba propter cæli frigiditatem incorruptior eſt, quemadmodum triticum in Aruernis: ad Apolloniam ea cauſa eſt inutilis. regio nanque calidiuſcula. & Epiroticus tractus totus pinguiſſimus: vt de pabulis eſt apud Ariſtotelem in hiſtoriis.

Lego Ἀρμανικοῖς, non Ἀρμαντικοῖς. Nam & in primo lib. etiam corruptè legebatur, Ἀρμαντικοῖς.

A Theodorus, εἰς φθορὰν perire, hoc alibi produro caſtigauimus. Παρέπεσεν τὸ, πυλοῦν. omiſit, πυλοῦν. & tamen oportuit. Κόπτεται tunditur, ſanè id hoc ſignificat. Cæterùm cum ptiſanæ omnes tundendo fiant: hoc eſt πτίσσειν, pinſere: cauendũ fuit ab ambiguo verbo. pertunditur, apertiús.

CAPVT III.

I I I. capitis argumentum. Quæruntur cauſæ, quare quædã celeriùs, quædam ſeriùs eueniunt ſata, ſimpliciter, ſimul quare temporis ratione generationis celeritas ſit ne propter robur, an propter imbecillitatem.

IN δὲ τοῖς τῶν λαχανωδῶν. Quod quæſierat in duobus generibus, arbo-

B rum & frugum: quærit nunc in oleribus: quibuſcum materiã quoque coniungit coronariorum: quemadmodũ ſuprà etiam tractabat ſimul phryganica, & coronaria: ſunt enim generis eiuſdem omnia hæc: neque differunt, niſi viu. nam quid verò tandem corona eſt, vt ſeorſum tractari eius materia mereatur? Quærit ergo, cur quæ dameitò, ſeriùs alia ſata prodeát. ait, moræ cauſam eſſe ſiccitatem: talia eſſe coronaria. intellige de fruticibus. nanque arbores etiam coronas dabant, cotinus, quercus, pinus, laurus, edera, tilia, vitis ipſa. quin ex Agno apud Anacreontem. hæc eſto prima capitis pars. Altera cauſam docet duplicẽ, quare ſemina reponantur. quæ pars cum ſuperioribus nectenda eſt. vbi quærebat, quæ, quatenus,

C quemadmodum durarent. Tertio loco redit ad cauſas generationis & ortus: in cuius rei explicatione claudit caput. Ἐν δὲ τοῖς: ſcilicet σπέρμασι. Ex hoc corrupto loco ſenſus is elicietur. quædam non degenerare: alia nõ repræſentare fœtum ſimilem parẽti. hæc poſterior portiuncula deſideratur hic. Τὰ μὲν ἄλλα De braſſica dicit, ἐξομοιοῦν ἀποδίδωσι. vereor hic eſſe mendum. non enim verum eſt, non mutari. mutatur enim in rapum: id quod & ſcriptum eſt alibi, & compertum nobis etiam dixêre quidam, in ſinapi degenerare, ſi locis aſperis ſeratur. Hoc ergo fuerit eorum exemplum, quæ mutarint, non autem primæ partis huius, quæ dicit ἐξομοιοῦν ἀποδίδωσι. Nota verbum, ἀποδίδωσι: acceptam à parente reponunt. quod autem intellexerit Braſsicam mutari, liquebit ex illis. Supra dicebat, τὸ ἐπὶ τῶν non mutare ar-

D bores mutare. Braſſica eſt ἐπίτηδον. excuſat igitur, cùm ſubdit: Ἀνδριαντίνην. eſt enim Braſsica Ἀνδραχάτη. Itaq; ſic fortaſſe legendũ eſt, τὰ μὲν ἄλλα τὴν ἐξομοίωσιν ἀποδίδωσι. ῥάφανος δ' ἢ, ἢ ἄλλα τὰ διαλείποντα. tum quæ ſequuntur haud fortaſſe minus corrupta ſunt. Ταῖς δ' ὥραις. Deeſt & verbum, & præpoſitio. κατὰ τὰς ὥρας διαφέρουσι. quomodo differunt? Ὅτι τὰ μὲν ᾧ διαλλάττει τῷ σπορῷ. Non eſt is ſtatus ad prodeũdum dies, quod Græci προθεσμίαν vocant, vt frumentaceis. Τὰ μὲν γὰρ τριταῖα. oſtendit diuerſitatem. plana ſunt omnia. Αυτοφυής περὶ γάρ. Hic iſti terreſtres philoſophi, qui ab elementis omnia deducunt,

habẽt, in quæ vires intendant ſuas. Nam quæ tandem ocymi, porri ſue natura communis cum cucumere, ad celeritatem generationis. tam diuerſa qualitatibus, tam affini ad naſcendum facilitate. De coriádri tarditate quid dicemus? an ſiccitaſ ẽſt at in ocymi grano haud minor. Quòd ſi cauſas deducat (vt facit) à debilitate: nonne ocymum robuſtius Porro? victum nanque porrũ: ocymũ lignoſum, & in Abiſſinis arborea penè ſpecie: Sed in coriandro cauſantur ſiccitatem: quoniã ſeminis pellicula ligni referat duritiẽ. At ipſum apium? at beta? non ſanè lignea. Hęc nõ negarim, ſiccitatem differre naſcẽdi tempus. itaque macerata omnia citiùs prodeunt. Hoc ſibipſis compa rata: at in ſpeciebus collatis non reſpondet ratio. Nam ſi quædam non ſibi conſtant ſemper, & tamen ſibi ſemper ſunt eadem: non erit cauſa ab elementis. Ἀνωμαλία. Sanè in Beta inæqualitas, ſi modò menſem tantùm ponit, aliâs annum integrum. Nam quòd addit συμβαίνει ἀπεγκριτωμένα τὰ πρὸς τὴν βλάστησιν, id eſt, contumaciam quandã: ſanè nihil ad Betam: quæ non ſibi conſtet. Quid igitur? inquiet aliquis, ſi negas à qualitatibus quoniam ſemper craſis eadem ſit: at quònam modo à forma: ſiquidem forma quoque ſemper eadem? reſpõdeo: Forma ſanè ſemper eadem: ſed forma hæc, ea demum eſt, vt hanc de ſe det inæqualitatem. Metaphora in voce. ἀπεγκριτωμένως, hic enim eſt affectus ciborum ab igni nunc facit affectum à calore naturali. Non malè: coctio nanque dicitur hic quoque, poſſet quiſpiam non indoctè Betæ hanc inæqualitatem ad cæli ſtatum referre: quippe alia atque alia luna ſatum ſemen id, puta cùm in Leone, cum in Virgine, creſcente, plena, decreſcente, Martem reſpiciente aut Saturnum: in ſigno fixo, mobiliſue: aſcẽdente item hoc, vel illo. ad quod ſic nos: Primùm, non futuram tantam diuerſitatem: deinde, aliis quoque omnibus fore id vt eueniret: at non euenit. Nota loquutionem ἡ δὲ ἀνωμαλία: ſubdit enim: συμβαίνει δὲ ἴσως. Aut deeſt verbum in ſuperiore parte orationis. aut in poſteriore δὲ coniunctio abundat.

Τὰ δὲ θερινά. Hic quoque ſine verbo vllo nũc pallium imponit perſonæ. Quas enim cauſas ſuprà cognoſcebat tarditatis à qualitatibus, nunc confuſas, licet contrarias producit ſub alia facie, nempe tam frigida: & humida, quàm ſicca, vocat æſtiua. ſub quo titulo proſcribit nobis celeritatem prodeundi. & duos ſimul affectus componit: vnus eſt, ταχὺ ἀναβλαστάνει: id quod tractatur in propoſito: alter, ταύτην τὴν ὥραν φύεται: ſcilicet æſtate naſcuntur. quia tolerare nequeũt hyemem & tamen alterum calidum eſt, ac ſiccum, ocymum: alterum frigidum, & humidum, cucumis. Adde tu etiam portulacam: cùm tamen æſtatem haud ferat lactuca, hyeme vigeat. Θαυμαστὸν δ' ἄν. Mirum, inquit, de abrotano, id cùm ſit calidum, neque æſtum vult ſed teporẽ: quoniam imbecillum vritur: neque pati poteſt hyemes, quoniam qualitas eſt contraria. Hoc monet nos: nequis coniungeret ipſum cum iis calidis, quæ propter ſimilitudinem requirant æſtatem, vt ocymum: neque cum frigidis, quæ propter contrariam qualitatem iuuãtur æſtate, vt cucumis. Vbi manifeſtò impugnatur, cauſa deducta à qualitatibus elementorum. Non tamen declarat quæ ſit illa imbecillitas abrotoni. tamen ſi foliorum cõcretiones perpendamus, inueniretur Ocymum omnium flaccidiſſimum. Τὸ δ' ὅλον. coactus tot obiectionibus reflectit curſum ad ſententiæ moderationem non eſſe calorem cauſam germinationis. ratiocinatur autem ſic: Omne acre calidum, non omne acre germinat. ſequitur concluſio. Exempla ſunt, à porro, & ſatureia, & aliis.

Δεῖ γὰρ ἔχειν. Format calidi vires ad hoc humiditatis ſocietate: neque tamen cuiuſcunque humiditatis, ſed cuiuſdam. ita frenum impoſuit currentibus animis noſtris ad diſquiſitionem. Nam ſanè porrum ſatis humoris intus habet, nec minus Geteum, quod eſt cæpæ genus affine. cùm igitur priorem ſententiam, quæ calori vim illam attribuebat, circumſcripſerit humiditate: deinde hanc aſtrinxerit ad modum certum: correxit iterum, atque ait, μᾶλλον δὲ εὐκρασίαν. laxo ſanè iudicio: Si quodcunque citò germinat, εὔκρατον arbitratur: non enim poſſum intelligere quænam ſit εὐκρασία πρὸς τὸ ποιεῖν, καὶ πάσχειν. quænam ſit huius eucraſię latitudo, ſi Lactucam ſimul complectitur & Ocymum. ita per alia multa diſcurres. Ὅλως δέ. Ait eſſe coronarias ſicciſſimas: ſanè ſunto. at cùm addit, καὶ τῶν λαχάνων: non eſt ferẽdus. Lactuca princeps eſt olerum. Reſpice deinceps ad alia. ſanè prouocat ab hac ſententia, cucumis, anguria, pepon, cucurbita, portulaca, beta, atriplex, blitũ, ſpinachia, cuiúſque cognatę ſpecies aliæ lapathorũ acetoſorum: borrago quoque ſi non eſt humida, at ne ſicca quidem. etiam Ocymum ab eo dicitur humidum. Διὸ καὶ κρεμαμένων. De coronariis tantùm. hoc etiam alibi dixit. Maximam verò attrahendi vim profitetur, ſi ne importare quidem in ędes audeant aquam, ſub quibus tectis ſuſpenſas habeant coronarias: ita vt aduerbium illud ἀπαλῶς, religioſam admodum fecerit ſentẽtiam. hoc vulgatum erat eius temporibus. Inſaniebant enim coronis Græci, adeò vt mulierculæ quędã ex eo miniſterio ſolo ad viuendum quæſtum facerent. Ἡ δὲ σπερμαί. Altera Capitis pars, alieno loco. ſeruari ſemina duabus de cauſis, tum ad ſerendum, tum ad viſum hominis. Vtimur autem variis modis, aut pro cibo, vt lactucis: aut pro cõdimentis, vt ſinapi Ergo vel ſimpliciter, vel interpolatis: nempe ex quibus ſuccos exprimimus.

Χρόνου δέ. Ad quadriennium vſque conſtare vim ob generandum. Vlteriorem ætatem ad id inutilem, ad alia vtilem: velut, inquit, frumentum ad victum hominis. Ergo ſi vltra quadriennium producit vſum ſui triticum, diutius durat quàm arborum fructus qui teguntur teſta lignea: contrà quàm ſuprà dicebat ipſe. Τοῦτο δὲ κατὰ λόγον. Duplex ſententia. prima, vt ſuum cuique ſpeciei tempus attribuatur. altera, vt cuique ſecundum ætatis tractum facultas ſit ad generandum vel

potior, vel deterior. Ὥσπερ καὶ τοῖς ζώοις. Quia ne animalia quidē toto tēpore vitæ fœcūda ſunt. Cæterùm obſcura verba ſunt, προϊόντων ἀπολείπουσι τῆς γονῆς. quid προϊόντων, quid τὴν ἀπολείπουσι, præteritum aoriſton. ſenſus is. Animalia defecta eſſe generandi facultate, quæ fuerat in ipſorum vitæ primordiis. τὴν ſcilicet, δύναμιν. de fine intelligit. Nam de principio non conuenit. horna enim ſemina apta ſunt ad ſemētem ob generationem: at animalia per initia vitæ inepta. quocirca non eſt bona comparatio. Non enim plantæ ſemen cum animali conferendum, ſed planta cum animali, plantæ ſemen cum animalis ſemine. Καὶ γὰρ ἐν τούτοις. Scilicet ſeminibus principium eſt ad generandum vſque ad certum tempus: quod reliquum eſt, ad cibi vſum, quaſi quædam appēdix eſt. hoc etiam infrà dicit. Duos eſſe fructuū fines hoſce. præſtare autem prius poſteriori. Ideo naturam, quæ accommodatur ad alendum, ait eſſe appendicem illius, quæ inſtituitur ad generationem. id quod tamen verum non eſt. Omnia nanque propter hominem facta eſſe, diſputauimus in exotericis. & magnus præceptor dixit, nos eſſe quodāmodo finem. quamobrem appellat etiam μικρότερον. Ὥσπερ αὐτῆς ὡς πέρας ὄν. Vt principium hoc generandi in ſemine, ſit quaſi finis. vt πέρας hîc ſit τέλος. Nam quod Theodorus legit σπέρμα, neque conuenit orationi, neque ſententiæ reſpondet. Nam ſi τὸ ἐν τούτοις, deſignat ſemina; quónam modo cohæreat oratio ſic? in ſeminibus eſt principium, quod poſsit quis quaſi ſemen ſtatuere. Sententiæ quoque obſtrepit: cùm dicit, ὡς: quaſi. Non enim eſt ſemen, quaſi ſemen. quod ſiquis Theodori fautor (quo in numero nos quoque nomen noſtrum volumus profiteri) malit τὸ ἐν τούτοις ad animalia referre: is etiam plus habeat negotii: cùm ſequentia verba præcedentibus aptare nequiuerit. Quid enim eſſet in animalibus illud, τὸ δὲ λοιπὸν, ὡς τροφὴν καὶ ὕλην? An dixerimus hominem, poſtquam deſierit generare, menſis inferri debere? id quod de captiuis mulieribus faciunt Canibali. Nota ὕλην. vt ſemen in ætate priore habent formæ vtilitatem, quam ἀρχὴν appellat, in reliqua nil niſi materiam.

Τὸ δ' ὅλον. Tametſi duplicem ſui pręſtat vſum, tamen habet nomen à potiore hoc. Διὸ καὶ ζῆν. Ex vſu communi loquendi declarat bipartitas haſce facultates: vt dum viuit, ſit aptum generationi. rectiſſimé. Eſt enim ſemen plātæ compendium, potentia (vt loquuntur) planta, quæ futura eſt. πάντη, ἐπιρρηματικῶς, ſcilicet δυνάμει. Συμβαίνει δέ. Quia loquitur de oleribus, addit: etiam aliis euenire. βαλανώδεσι. vox notanda, poſuit enim pro eo, quod alibi, ἀκροδρύοις. σχεδὸν ὥσπερ καὶ τὰ ᾠά. Optimè comparat oua. eſt enim plantę ſeminibus ouum ſimillimum: quia in ſe habet vtrunque principium generationis, materiam & formam. Abolita forma, quæ erat propter vel pullum, vel piſcem, vel alia eiuſmodi: reliqua eſt ad cibum materia. Εἰς βλάστησιν δέ. comparabat ætates duas, genitalem & ſterilem: nunc ge-

A nitalis partes inter ſe confert. nouella minus eſſe apta prouectioribus. Vbi in reddenda cauſa duobus vtitur momentis orationis, non ſine inſigni efficacia ſententiæ. primum eſt in verbo συνεστῶτα: quo etiam ſuprà vtebatur, cùm de arborum robore loqueretur, firma, ſtabilita, conſtantia. Alterum eſt in illis: αὐτὰ αὐτῶν μᾶλλον. Ipſa ſua ſibi ſunt profectò mirifica verba. Quaſi iuuencula illa ſint ſub ferula nimiæ humiditatis, quam vocat hic alienam, ad generationem ſcilicet, non autem ad conſtitutionem. Eam reducit ad modum naturalem, partim elaborando: hoc eſt, quod ait πέψις: partim ſegregando ab ea quæ vtilis eſt: hoc eſt, ἀποκρίνοντος. vtrumque fit à calore naturali. Ipſe etiam in ſequentibus addit aeB ris beneficium: & alio loco, terræ. Ait enim, quędam ſata non ſtatim prodire, quia nondum ſupra terram excocta ſint: in ſinu terræ perfici.

Χρονιζομένων. Poſt id tempus, non iam exhalare alienum. ſed vtiles partes illius, quam ſuprà dicebat vitam. itaque prius ſeneſcere, mox tabeſcere. Χρονιζομένων, non refertur πρὸς τὸ ἀλλότριον: ſed intellige, σπέρματος. dixit, παλινδρομεῖν quid hic agit τὸ πάλιν? non iterum, ſed retrorſum. quaſi natura currat δίαυλον. Περὶ δὲ τὴν ἀκμὴν. Primo loco dixit de ſeminis poteſtate atque aptitudine. Secundo, de generatione actu. Nunc tertio, de progreſſu. Illa erat βλάστησις prima: hæc eſt ἀκμὴ ὅλον. Hanc expediri citò ab iis ſeminibus, quæ ſtata ac vegeta ſeruatur ætate. quaſi igitur à perfectis perfectio. Scapus enim eſt plantæ perfectio C quadam: in ſeminibus ἡ ἀκμὴ perfectio item quędam. Ergo ab hac illa. dicit autem τελείωσιν, tractum perfectionis. finem autem eius, fructum, τέλος. Δευτέρα δέ. tres ætates agnoſcit, nouellorum, vetulorum, mediam. Hanc eſſe optimam. vetulorum proximam. ratio. ἡ δευτέρα δύναμις, quia defæcata multis exhalationibus, & vlteriore coctione. Καὶ πλείων, Scilicet quàm nouellis. De puritate conſtat. in nouellis enim dicit hîc ἀναμεμιγμένην, ſicut & ſuprà, de quantitate, cùm dicit, πλείων, quid ſentiendum? intelligit puram ipſam eſſe vberiorem: non autem totum toti cōparatus. ſed notandum accuratiùs id. Suprà dicecebat principium generationis eſſe in ſeminibus: conſtare verò ad certum vſque tempus. Poſt id D quod ſupereſt, non eſſe niſi materiam ad alimentum. At hic in nouellis idem, εἰς τροφὴν ἂν non dicendum: in ſemine ſemper ineſſe materiam, ſiue ipſum viuens ſit, ſiue cadauer, ſiue vetus, ſiue nouellum. Itaque non propterea in eo non agnoſcit etiam formam, quamobrem dicit, πλείω. Vtrunque obtinet & principium illud, & materiam, ſed plus materiæ. ἀναμεμιγμένα, ex poteſtate generandi, & ſuperfluo illo humido, alieno ab illa poteſtate. ideo appellauit ipſa, πολύτροφα, id eſt ſuccoſa. Διὸ καὶ εἰ μή. Adeò damnat nimiam hanc habitudinem, vt plus deferat vetulis in caulium perfectione, quàm vel illis ipſis ἀκμάζουσι propterea quòd minus habeant ſucci. Sicut etiam de arboribus dicebat: quin eam ob cauſam etiam

ſteriles aliquas. Περὶ ἢ δὲ. adducit etiam aliorum contrariam ſententiam. Quemadmodum totics dixit, imbecilliora citiùs aut faciliùs moueri: ſic hîc τὸ ἐκβλαςάνειν, ex aliorum ſententia quam deducit ab olerum natura. Tum iſti cauſæ quam affert ab imbecilitate, adiungit aliam. ἐξικάζεσθαι: minus igitur habent, quod elaborent. Et reſpondet illi: tam vetula, quàm media nouellis eſſe potiora, propter conſumptam ſuperfluam humiditatem. Vis autem contradictionis in eo eſt, quòd è vetulis prodeat citiùs caulis: propterea quòd ſint imbecilliora, quàm mediæ ætatis ſemina, quæ omnibus rationibus ſunt cæteris tam nouellis quàm vetulis robuſtiora. Sunt ſiquidem συνεςηκότα, ἢ ἄυτα αὐτῶν. noua autem ſunt ἐκ αὐτῶν, ἀλλὰ τῶ πλάσεως ὑγρῶ. vetula verò B οὐχ αὐτῶν, ἀλλὰ ξηρότι ἀσθενέςερα, ἢ διὰ τοῦτο πλασὰς τῶ ὑγρᾶ ἀποβάλλει. Sunt enim inter confirmata illa, & quod dicebat περὶ χρονιζομένων τὸ γῆρας, ἢ τὴν φθίσιν. Διὸ καὶ τῶν δένδρων. Probant illi contradictionem ſuam ſimilitudine. Vetulas arbores eſſe debiliores: at eas celeriùs fructus ſuos coquere. optima ſimilitudo: quia καρπὸς, τὸ λόγῳ ἐκβλαςάνειν πλείονα. efficaciorem fecit orationem. poſtquam poſuit, θᾶλλον, addidit etiã, μᾶλλον. Τὰ δ᾽ ἐν ἀκμῇ. Quæ verò ſtata ætate ſunt arbores, eæ plures vt edant fructus ac meliores: at tardius. id quoque fore dicunt in cauleſcendo.

Φαίνεται δέ. Nunc interponit iudicium ſuum. & repetit, quod dicebat, de humoris coctione. ταχυγονώτερα. vetuſtioribus apparatam eſſe magis fœtificandi celeritatem. Τάλα ἢ τελεῖ ταῖς ἀρχαῖς. Sententia eadem iiſdem verbis. Καταπεπᾶσαι Quod ſuprà vocabulo apertiore πέψις. & mox, καθαρώτερα. ſumma rei eſt. Vbi minus penſi, citiùs opus expediri. Εἴη δ᾽ ἄν. Adiungit etiam à radicibus cauſam. Minus valere vetularũ radices. Minus ali, contentas pauco ſucco. non abſimilis verſatur imago eorum quæ dicit in Tuſculanis Cicero de aniculæ cibo, & athletæ. Rationes illius in radicibus æquanimitatis multæ: breuiores, mutilantur enim: aut ſimpliciores, abſumptis quidem fibris: aut ſicciores: quapropter exiguo egent alimento. Ὅσα γὰρ ὀλίγον. Aliũ quoque generi eundem aſſignat affectum: quippe ὀλιγοχρονίοις. quæ plantæ non ſunt diu victuræ, iis radice multa opus non eſt. quare εἰς τὸ ἄνω μᾶλλον φέρεται. Simul ergo tum citò prodeunt, tum conformatur ſcapus. Exemplum petes à trimeſtribus. Τοὺς δὲ χρόνους. Optimũ præceptum, quod ſuum cuique præſcribit, ac ſtatuit tempus. Hoc dicit, ne quis putet omnibus idem competere ſationis tempus, poſteaquàm lecta fuerint. Naturam autem percipi ex obſeruatione quæ fit per ſenſum hoc etiam alibi dixit.

Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα. Quæ ſuprà collecta ſunt ad capita quaſi quædam generalia, ſimilitudine quadam induxerunt nos ad hanc præſcriptionem. Cæterùm priuatim de ſingulis ſeorſum aliter multa prodita eſſe ab auditoribus. Ita ſeſe excuA ſat ab obiectionibus. in iis ergo iudicandis exercere nos oportere, comparatis naturis omnium tum inter ſe, tum cum aliis. Exempli gratia (quod & hîc factum eſt) collata namque ſunt coronaria cum coronariis, olera cum oleribus, vtraque hæc cum arboribus.

Lego per initia capitis, quemadmodum monebam in Commentario, quoad quis feliciùs expediat veritatem. Et τὸ καυλανθρόν. non autem, φανόν. Et ξηρότητα τῶν σπερμάτων. non, ξηρότητα. Et ἄυτα αὐτῶν, aſpiratè. ſicut ad finem capitis: ἢ πρὸς αὑτὰ ἢ πρὸς ἄλλα, eſt enim, ac ſi diceret, πρὸς ἄλληλα. Et εἰς δὲ τὸ ἄνω μᾶλλον non ἀνώμαλον.

Theodorus, τὸ δ᾽ ὅλον ἀνωμαλία. Betarum diſparitas. durũm in Beta ſibipſi comparata.

Ἀπεχθάνεται. Diritatem: dira ſanè interpretatio. Dirum eſt à dei ira: ἀραῖον Tragici dicunt.

Ὕδωρ εἰσφέρουσιν. Aquam afferunt. inferunt, potius. Διαφορὰ ἢ ἐν τούτοις ἢ τοῖς ἐν πυροῖς. Perennitas his, frumentiſque proxima. Fortaſſe nõ rectè dicitur ſic. ſtudium mihi, & Didymo proximum, id eſt meum ſtudium eſt proximum Didymi pertinaciæ: qui propterea χαλκέντερος eſt appellatus. Ὕλην προσηρτημένην. Materiam ſemini annexam. non eſt ſemini annexa, ſed in ſemine annexa formæ.

Ὅταν διαμένη ταύτη. Cùm ſcilicet elemento illo in columi. ſæpe vocat τὴν ἀρχὴν clementum. & ſanè forma elementum eſt, de qua hîc ſermo.

Συνεςηκότα, ἢ ὅσα αὐτὰ αὐτῶν ἐςὶ μᾶλλον. conC ſtant enim ſibi, & quaſi preſſiora, percoctioraque ſeipſis redduntur. diſplicuit argutia illa Theodoro. Semina ſui quaſi iuris eſſe. non enim fruſtra poſitum eſt illud ὅσα. nempe vt argutiam illam emolliret. Πέψις. Digeſtio, qua ſæpe hunc ad ſignificatum vtitur Columella. Δευτέρα δ᾽ ἐκ τῶν παλαιοτέρων. Mox caulem agunt. non, mox: non enim ſunt ordinis eiuſdem. ſed proxima celeritas edendi caules. Ἀεὶ γὰρ ὀψιαίτερα τὰ παλαιότερα. Semper enim ſeriora cibi maioris ſunt. Non minimus error viro Græco ex articuli facultatis ignoratione. Deſignat enim ſubiectum, τὰ παλαιότερα: quod prædicatum facit verbis illis: cibi maioris. Neque Latinè dictum: ſunt cibi maioris, pro eo quod eſt, maioris egent cibi. Ἀκμαζόντων. Semine vigenti. ſcribe: non, D ingenti. Τελειοῦ. Se perficere poſſint. imò caulem perficere. eſt enim ipſi, caulis, τελείωσις.

Μιγνύσθαι. coniugatur. non exprimit. Eſt enim & forma, & materia tota in toto. itaque miſcentur, non coniugantur: coniugantur quæ ſunt actu ſeparata. Προκαταβρέχεσθαι. Antè macerari Ridiculum, ſi putat, materiam macerari, quæ tamen excoquitur calore innato: tantum abeſt vt maceretur: maceratio nanque à liquidis. At hîc, quod macerari vult, humor eſt.

CAPVT IIII.

*IIII. Capitis argumentum. Duplicem eſſe plantarum perfectionem: vnam, qua reſpicit vſum noſtrum, comprehen*dens

dens alimenti rationem: alteram,quæ pertinet ad generationem. poſteriorem eſſe eam,quæ eſt principium generationis.

ΑΤΟΠΟΝ δ' αὖ δόξεν. Quoniam cauſas reddidit generationis, propter quas tetigit ea,quibus agnoſceretur perfectio plantæ: mouet dubitationem: quo naturæ cõſilio fiat ab imperfectis generatio. Ponit exemplū Salicis & Vlmi. Hoc quoque loco nonnihil eſt, quod excutiamus. Principiò cuiuſmodi generationem dicit hîc? Nam ſi eſt à ſemine: non ſunt imperfecta. ſi eſt à talea: tale redditur ingenerato, quale accipitur à generante. quid igitur mirum? nulla hîc mutatio fit. Deinde non rectè dixit, Vlmum imperfectam,quæ tum maximo eſt vſui veſcendo pecoribus,tum ſemen fert, quod & Latinum habet nomen. Samara nanque dicitur. videbimus ſolutionem. Ἀπὸ τῶν ἀτελῶν. Quæ vel non gerunt fructum, vel gerunt inutilem nobis. videndum quid agat hîc τὸ ἀπό. integrum enim eſſe videbatur abſque illa præpoſitione. ἵνα τῶν ἀτελῶν γονῇ. non ita eſt. alius enim ſenſus eſſet. Quippe ſic. quædā arbores imperfectę generāt, id eſt fructum ferunt. Hoc non vult hîc, ſed illud. Quædam arbores generantur, id eſt prodeunt ab imperfectis, id eſt à ſeminibus imperfectarum. Sed tum obſtrepit verbi genus: actiuum enim γονᾶ, videtur, γεννᾶται, eſſe oportere. Sic etiam loquitur Cato: ſemen de Cupreſſo, & de Pino.

Καὶ ταῦτα. Præſertim, φύσεις μεγάλας δένδρων. ſic accommodat verbum actiuum, ἵνα ſcilicet ſemina, γεννᾷ magnas arborum naturas, ſumpta de imperfectis. Vrbana circumſcriptio: μεγάλας δένδρων φύσεις, ἀντὶ τοῦ μεγάλα δένδρα. ſignatè φύσεις, quia loquitur περὶ ἐκφύσεων. Οὕτως. Elegantia eſt, non neceſsitas orationis. ita Iureconſulti (vt eccc). Ἀτελὲς δὲ τὸ ὠμόν. Odioſum verbum accurato philoſopho. Nam quis naturam vllam vllius rei crudam dicat? quia fructus non ſunt edendo? at venena omnia ſic vocet. Quidam fructus ſunt ad cibum, alii non. qui ſunt, aut toti, vt Fraga, Mora, Tubera, aut non toti: vt maxima pars. Eas illorum portiones, quæ non ſunt eſculentæ, quis eſſe dicat crudas? qui non ſunt apti ad cibum, aut ſunt medicamenta, aut venena. Nihil enim ſub ſole eſt, quin ſui vſum quempiam præſtare queat homini. quippe etiam venena petuntur ad Chirurgiam. Quòd ſi quarundam vires ignotæ ſunt nobis (ignotæ ſanè plurimæ, ac meo quidem iudicio longè maxima pars) at propterea non tollitur à re natura ipſa. Nam quod aiunt Peripatetici, quos inter etiam vacillat Auerrois, omnibus omnia nota eſſe: falſiſsimum eſt. Imò verò ne illa quidem, quæ ſibi illi nota eſſe putabant, nota erant. Non enim recipi in intellectum ſpecies rerum ſubſtantialium ſuo loco diſputatum eſt ſed ad rem. dixit Vlmum crudam: vt rationem ſtatueret, quæſtionis. erat enim δόξα: Vlmum imperfectam eſſe. ratio: quia fructus

A crudus. Crudus quia inutilis ad eſcam. Tamen quicquid eſt, ſuo in genere perfectum eſt. Quod ſi ſuperiori generi comparetur, imperfectum iudicabitur: etiam homo. nihil perfectum ſimpliciter præter Deum. Sanè laxiuſcula fuit veterum philoſophia multis in locis: quæque nonniſi cognitionis fecerit fundamēta. Ἆρ' οὖν ὥσπερ. Soluit. duplicē eſſe perfectionem ex duplici fine. Altera ad noſtrū vſum refertur, altera ad generationē: quod & ſuprà docebamur. dixit, εἰ ταῦτ' ἀτελῆ: ſcilicet vlmū, & alias huiuſmodi imperfectas eſſe. Signatè loquutus eſt. cùm dixit, πρὸς δύναμιν. expreſsit enim modum perfectionis. Nota, πρὸς: quia δύναμις eſt finis plantæ generatæ, vt generet. Alioqui vacat ipſa propoſitio. eſt enim ipſa δύναμις τελειότης. ſed intellexit laxiuſculè, τελειότητα, ipſam τελείωσιν, in tractu. at τελειότης eſt finis τῆς τελειώσεως.

B Ἔνια δὲ ἄτεφρα. Obſcuriſsima pars. patent priora verba: ἄτεφρα γεννητικά. vbi ἄτεφρα ſumpſit actiuè. Sequentia verba inexplicata. Τὰ δὲ ἴσως ἀνάπαλιν. Contrarium priori ſententiæ eſt: τὸ δὲ σπέρμα ἢ γεννητικά. hoc eſt contra ipſum vbique. ait enim ſemen omne datum à natura ad generationem. Τάχα δ' ἐκεῖνο. Huius partis verba parum cohærent. aiunt enim hanc diuiſionem hîc parari: quia maturationes in fructibus agnoſcuntur, coloribus, ſaporibus, denſitate. Quid tum poſtea? profectò corruptiſſimus codex eſt. & omnino verbum illud, τῆς τελειᾶς, nihil hîc. Quare in tam deſperata perplexitate relinquamus inanes interpretandi errationes: & ad alia.

C Lego, τάχα δ' ἐκεῖνο πρὸς τοῦτο. Expuncto medio puncto, & continuato recto cum ſequentibus. Item lego: aut, ἔκγονον τὸ ἔργον κεῖνται, quod faciliùs corrigitur: aut, ἔκγονον τοῦ ἔργου.

Theodorus vir optimus boni conſulit, quantum quantū potuerit ex corruptiſsimo codice diuinando expiſcari. Sed minùs ſcita voce, μεγάλας φύσεις. vaſtiles naturas, dixit. vt qui Siſennæ ſputatilica riſerit: habeat hîc, quò diuertat.

CAPVT V.

V. Capitis argumentum. Quaſdam etiam perfectas ineptas ad generationem. Omnino multas in plantis diuerſitates, quoad D principia genitalia.

ΕΚΕΙ̃ΝΟ δ' ἀτοπώτατον. Mirabile ſimul erat, & abſurdum, ex imperfectis prodire moles arborum maximas, vt Vlmi. porrò dicit, abſurdius eſſe, quòd aliquę perfectæ gignāt imperfectas: vt è ſemine Cupreſsi Cupreſſus mas egredietur, qui nihil ferat. Hoc etiam in phryganis & oleribus alibi dictum eſt. erat abſurdum, ex imperfectis ad eſcam prodire aliquid. Hoc erat ex ſemiſſe abſurdum. at verè abſurdum, ex perfectis ad generationem prodire imperfecta ad generationem. abſurdi pudere debuit naturam, quæ deſeruerit officium. Tamen

hoc non eſt mirabile. facilis enim eſt degeneratio propter impedimenta. At è contrario, ſi ex imperfecta ad generationem prodiret perfecta ad generationem: id verò vt non eſſet abſurdum, ſed commendabile, ita cenſeretur admiratione dignum. Hoc qui fieri poſſit, quæret aliquis. profectò non poteſt ex non generante quicquam fieri. ſed ex altera parte continget: nempe vt ex inutili ad eſcam, vtilis generetur. Ceterùm tum penitus: non enim in ſpecie, ſed in gradu. Exempli gratia: nunquam ex Vlmi ſemine gignetur Vlmus quæ ſemen aptum ferat ad edendum: ſed è ſyluestris Pyri ſemine producetur Pyrus, quæ aſſiduo cultu mitigata ferat eſculentum Pyrum. Tumultuoſè autem diuerſas congerit ſeminum ſpecies ad generationem: quorum haud pauca de ſuperioribus locis repetuntur. Εἰ τελεσιούμενα. Non dixit τέλεια, ſed per participium, non ſine magna ſignificatione. Nam ſi ab alia facta ſunt abſoluta: cùm ab illo acceptam perfectionem ſimili tenore ſeruato debuerunt in ſobolem refundere. τὸ τελειούμενα ergo, in tractu illo τῆς φύσεως. Omne quod gignitur eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum gignente. Infert igitur, ἄγονα. at illa erant, γεννητικά. non igitur eiuſdem ſubſtantiæ. Sic eſt illata cauſa admirabilitatis. Καίτοι ἀπὸ σπέρματος. at, inquit, arbor illa de ſemine orta eſt: quare igitur non ad ſemen? Ἐπεὶ τό γε Oſtendit exemplo, non eſſe ἄτοπον. quandoquidem arbores inueniuntur quædam, quæ fructum nullum ferunt: cùm tamen ſint è genere fructiferarum. Id euenit propter aliquod impedimentum. quapropter à ſeminis quoque læſione aliqua, hoc quo de agitur hîc, euenire poſſe. Ideò dicebat: ἐπεὶ οὐκ ἔστι ἄτοπον, τῶν δένδρων τινὰ τῶν ἄκαρπα, τῶν ὁμογενῶν ὄντων καρποφόρων: αὐτοῖς καὶ τῶν ἀπὸ σπέρματος τινά. αἴτιον δ' ὁ τοῦ σπέρματος πήρωσις. Ἀλλ' ἴσως τοῦτό γε καὶ ἀναγκαῖον. Tantum ab eſt, vt ſit ἄτοπον: vt etiam videatur eſſe neceſſarium. dixit, fortaſſe: quia nun eſt verè neceſſarium, quod poteſt non eſſe. & dixit, neceſſarium: quia præceptor deducit à materia τὸ ἀναγκαῖον. Vitiari poteſt ergo ſemen: quia eius materia pati poteſt. Hoc autem eſt omni compoſito neceſſarium. vbi iucunda animaduerſio. Nam Cupreſſi ſemen ſatum, ſi ſit πηρωθὲν, gignit Cupreſſum marem: at in animalium genere non mas, ſed fœmella eſt apud Ariſtotelem, πεπηρωμένον. eſt etiam neceſſarium ex contingenti naturæ ordine: vt & hoc acutius agatur. Nanque non omne ſemen ſatum prouenit: ergo inter hoc, & illud, quod bene prouenit, medium eſt neceſſarium hoc, quod malè prouenit. Excutiatur & illud accuratius. Alibi contra communem opinionem, oſtendimus: fœmellam eſſe animalis affectum neceſſarium, non autem πεπηρωμένον. Quippe alterum principium generationis. at hoc de maſculis plantis dici nequit. non enim habent ſexum, niſi metaphoricé. An ergo ſint imperfectæ? profectò in eo videntur

A eſſe: nõ tamen omnes: non enim palma. Quemadmodum verò ſeminis principia, atque etiam ipſæ poſtea productæ arbores deprauari queant, ſatis liquet conſideranti vulgares conditiones.

Τὸ δ' ὅλως μηδὲν. Eſſe autem plantam omnino toto genere ſterilem, videtur abſurdum. Quippe ſic arguatur natura fruſtratæ operæ. hæc non neceſſe erat hîc ponere: non enim ad rem faciunt. Sed alibi diſputauit: nullam eſſe arborem, quæ non ferat ſemen. Cæterùm & ſententia falſa eſt, & probatio non bona. Quippe & Salicis ſpecies eſt, quæ nullum omnino fructum fert: & natura non erit propterea fruſtra, ſi non facit ſementigeram. Nam quomodo fecerit non B ſementigeram, iiſdem artibus aliam faciet, vbi volet. dixit, ὅλως: vt amplecteretur totam ſpeciem. Nam in Cupreſſi ſpecie non eſt, ὅλως: fœmella nanque fert. ἐν μόνον. ſubticuit verbum.

Ὁ δὲ κοινόν. Hoc non ſolùm exprobret irritum naturæ opus, verumetiam aduerſetur iis, quæ á nobis ſuprà dicta ſunt. Καὶ τὸ μὲν τῆς πτελέας. Tria ſunt: quæſtio, exempla, ſolutio. Exemplis adduxit Vlmum, & Salicem, quæ per ſe ſuprà erant ἀπλῶς. nunc repetit confundens ſuperiorem quæſtionem: & ait eſſe controuerſum iudicium de eis. at quánam de re? nemo negat Salicis fructum humanis epulis eſſe inutilem. addit autem confeſſam naturam Caprifici. Ferre nanque fructum, non eſculentum tamen. ecce alium naturæ gradum. Nam in Vl-C mo nullum cibi veſtigium: in Caprifici fructu natura pollicetur aliquid de facie. Similis enim eſt Olynthus Ficubus. Cæterùm alium item gradum ſubdit, in Thymo. ferre quidem, ſed ignotum ſenſibus: in flore nanque latitare. Explicemus hæc tantoperè confuſa. fructus aptus ad eſcam: & ad generationem, Triticum. aptus ad eſcam totus, tuber: non totus primùm ad eſcam, non ad generationem, Vingus, Colocaſium: ad generationem, non ad eſcam, Abſyntium. Eorum gradus tres: proba facies, & ei ſimilis, quæ vtilis eſt, Caprificus: maniſeſtò inutilis, Samara: obſcuriſsima, è Thymo. huic tamen poſtremæ ſententiæ moderandum. Vſus enim in Thymi ſemine, quia in flore æquè ac planta reli-D qua. Ἀλλὰ τὰ μέν. Non ſiſtendum eſſe mentis agitationem in his: alias quoque ſubeſſe difficultates. Tum de Palma repetit. vbi ait, eſſe λόγου δεομένην: cùm tamen ſuprà ſategerit. Porrò ex Cupreſſini ſeminis exiguitate, facilè patere: quædam ſemina carere materia eſculenta. Nota, δένδρων ἢ τινῶν. quaſi δένδρων ſit πάντων, quia eſt articulus. τῶν &, δένδρων ἔνιων. docent. Καὶ ἐκεῖνον. Gradus poſuit aliis alios ad vſum cibi. & quia ſuprà docebat etiam tempora vtilitatum: addit non deeſſe quibuſdam præſidia ad naturam illam conſeruandam. Caput poſtremò claudit frugum comparatione. Vbi & admittimus ſimilitudines, τῶν βλαστῶν, καὶ τῶν πλειόνων: at hic

at hic profitetur. At quod addit, τὰ λοιπὰ πάθη: non conuenit cum prædictis in quæſtionum differētiis. Non enim eſt in frugibus mas & fœmina, γόνιμον καὶ ἄγονον, ſed mutatio ſpeciei. in Oleribus tamen eſt, vt in Spinachia.

Lego τῶν διδύμων, ἢ πυρῶν γε, non autem πυρῶν τε ſaltem quorundam.

Theodorus, τὸ τελειούμενον. quod perficitur. minus bene. non enim mirum eſſet, ſi, quod perficitur, vitiaretur. Quod enim fit, non eſt. actio autem eſt actu entis. τελειούμενα, perfecta, quomodo diximus in Commentario.

CAPVT VI.

VI. capitis argumentum. Quæ ſpeciem mutent in congenerem, quæ in diſtantem: & quibus de cauſis. Quæ non mutent ſubſtantiam ſed qualitates tantum.

PERI δὲ ἐξαλλαγῆς. Quoniam inſtituit dicere de iis quæ mutantantur quoad principia generationis, ſalua ſpecie: nunc reſtabat earum quoque cauſas explicare, quæ totas mutant ſpecies. Itaque ex Hiſtoriis repetita narratione rationes aſſignat. Simul docet, quæ in propinquam atque affinem congenerémve mutent ſpeciem, vt Triticum in Lolium. Quæ in longinquā & à proximo genere alienā, vt Linū in Lolium. In poſtremis, quæ non penitus amittunt ſpeciē, ſed faciē tātùm, & qualitates potiùs, vt populus: intermiſcet animaliū proportiones quaſdam. Deducit autem per omnia genera plantarum, fruges, frutices, olera, arbores. Secundum quas materias capitis huius partitiones perſequemur. Hanc tamen totam tractationem dilatam penitus oportuit poſt illam materiam quæ poſtea ſequitur: Ea verò eſt de celeri faciliſve exitu frugum & aliarum plantarum, quæ ſuperioribus fuerat protinus annectenda. hoc igitur agamus. Ac primùm quidem duos agnoſcit modos mutationis, vnum naturalem, alterum ab arte. ſuper vtroque cauſas quærit. Περὶ δὲ τῆς. De hac ipſa mutatione, ſuprà quoque non pauca: & cauſas inueſtigabat. Αὐτῷ δὲ τῷ συμβαίνοντι: id eſt quod mutantur. Non enim videtur naturæ conueniens, quòd ſpecies quæpiam ſeipſam amittat, atq; eum alia cōmutet. Καὶ τῇ ἰδίᾳ. & propter naturā propriā. Quaſi neque frumentum in Loliū, neque in Auenā Zea mutari debuerit. cauſam vnam aſſignat infrà. Quia mirū ſit, ſi robuſta mutantur in debiliora: debiliora mutari in robuſtiora alia ſubeſt admirationis ratio. ſimplex enim admodum eſt natura frugum. Itaque cùm parabilem atque propinquum habeant finem: vix videntur aberrare debere. Μόνα γάρ. falſum hoc: ſi verum eſt quod eſt in Hiſtoriis & in ſuperioribus libris, & hic infrà de Lino canit.

Ὁ γὰρ ἐκ ξηρῶν. Ecce artificis apparatu mutationem Tiphæ & Zeæ in frumentum cauſam

A dat, macerationem. Tipham autem eſſe Secale, aut ei ſimilem, alibi diximus. Ἄτοπον δέ. Abſurdum eſt, hæc ſola pati: præſertim cùm Legumina quæ ſunt imbecilliora, non patiantur. nota loquutionem, πρὸς τὰ μόνα. Verbum excogitandum, quod ſignificet ſpectare aut pertinere, aut tale quid. Φθορά τις ἡ ἔκστασις. ſæpe ſubdit certo generi ſpecies per analogiam. vt alibi dicit: τὸ χαλεπώτερον εἶναι πρὸς ἀγρίων. ſic hoc loco. ἔκστασις eſt quædam corruptio, id eſt, vt loquitur vulgus Philoſophorum, ſecundùm quid. ſyllogiſmus eſt talis. Egreſſio è natura ſpeciei eſt corruptio quædam: corruptio eſt affectus debiliorum: Legumina ſunt debiliora. Ἔτι δὲ τὸ μέν. alia miraculi cauſa. quum imbecillius mutatur in id

B quod eſt validius. Validius enim Lolium eſt, quàm vel Hordeum, vel etiam Triticum. hic eſt fallacia. Lolium eſt quaſi Triticum ferum. Omnia agreſtia ſunt mitibus ſuis ſpeciebus robuſtiora: quia ducem ſolam habent naturam, quę nunquam abſiſtit. Mitia opus habent artis miniſterio, quæ aliquid addidit naturæ illi. Hæc acceſſio niſi miniſterii illius perpetuatione conſeruetur, abit. remanet ergo tum natura priſtina illa fera. Non igitur ſunt validiora fera mitibus: ſi mitia continent in ſe illorum ſpeciem, ac præterea acceſſionem illam cultu paratam. Sed ita cenſentur, ſicuti pauperes: qui non habent quod amittant. Robuſtiora ergo putantur, quia minus operoſa at mitia ſecundùm finem ſunt robuſtiora. plus enim alunt animalia quàm fera. For-

C ma autem frugum data eſt ab efficiente propter finem quamobrem illud robur in agreſtibus eſt imperfectio. Atque ita ſunt illa interpretanda: τὸ πρὸς φύσιν τῷ κατὰ φύσιν ἰσχυρότερον. His propoſitis atque explicatis, in ſecunda capitis parte cauſas aggreditur. Ἡ μὲν οὖν ἀσθένεια. Et ſuprà, & alibi ſæpe demonſtrat, inter perfectionem & corruptionem, ſiue formæ priuationem, gradus eſſe quaſi quoſdā, népe deprauationes aut diminutiones partiū materialiū aut qualitatū Ait igitur: quę ſemina imbecilla ſunt, aboleri: quę fortia, reſiſtere: quę mediocria, neq; reſiſtere integra perfectione, neque penitus corrumpi, ſed mutari tantùm, vt ſit non corruptio formalis, ſed corruptionis analogia. Sic Tritici, quam ſuprà quoque vo-

D cabat χαλάστικον, ait eſſe σῆψιν quandam. Præ ſe fert enim putredinis faciem: quia liqueſcit aliqua ex parte. non tamen vera putrefactio eſt: quia poſſunt in ea ſeruari principia generationis, tametſi non integra penitus. Non quòd formæ ſint gradus: ſed quòd materia deprauata, ſit ad illam formam ſuſcipiendam minus idonea. quamobrem quæ proxima eſt forma parabilis ſeſe induit. Ὅλως διάχυσις τις ὅλως, hic eſt quod nobis ſaltem. Vtut negaueris eſſe putredinem: at omnino cōfeſſa diffuſio. Μόνον δὲ χλωρόν. Eſſe igitur in ſemine cauſam mutationis, non in radice. quia non fiat in ſegete quæ iam ſit radicata. Non videmus autem ſegetem mutari: eſt ergo radix.

qualis ab initio. ergo talis radix à ſemine. muta- A uit igitur ſemen: quia prius mutatum fuit.

Ὅθεν δὴ. His de cauſis, inquit, nonnulli negarunt omninò degenerationes has. Cæterùm quibus πεπεισμένοι. Si enim perſuadetur eis, non putabunt illas rationes eſſe ἀλόγους. ſed potiùs πεπεισμένοι ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου. Euenire namque vt ſine vllo vel Tritici vel Hordei ſatu Lolium ſpontè naſcatur in iis aruis quæ multis imbribus oppleantur. Ab imbribus ergo gigni Lolium, non autem è primordiis Tritici ſeminis deprauati. Ὀμβρίαν, dicit pluuiam tempeſtatem, quam κατάστασιν vocat Hippocrates: hoc à cælo, quòd ſit cauſa: ſicut eſt à ſimili regione: ait enim ἐπομβροτέροις. Nota loquutionem: ὁ καὶ καθ' αὑτὴν φαίνεται ποιοῦν. Attica loquutio, & B popularis, non exacta ad veritatem. Non enim quicquam facit Lolium quod nondum eſt: ſed extrinſecus fit, id eſt ab anni qualitatibus, vt naſcatur. Hactenus ſecunda pars, à qua ſic tranſit. αἱ μὲν οὖν ἐναντιώσεις. Statim reprehendit hanc opinionem manifeſta obiectione. Ipſis, inquit, rebus videntur hæ obiectiones aduerſari. Dixit ἔργον, laxa voce: ſic etiam dicitur πρᾶγμα.

Πολλοὶ γάρ. A multis accepimus ſacta Tritici Hordeiue ſemente, Lolii meſſem habuiſſe. Iam ergo non eſt inter alias illas enatum fruges, ſed ex illorum ſeminiis. Et dixit, πολλοί: quia leges ſtatuuntur à Philoſophis in natura, vel ex iis quæ ſunt ſemper, vel maxima ex parte, vel maiore. Τὴν δ' ἕκαστον. Suum nunc interponit iudicium: & C tria inſtituit. primùm ponit iudicium ſuum. Secundo loco declarat, quomodo fieri poſſit quod ait. tertiò reſpondet obiectionibus. Poſtquam ergo demonſtrauit ſententiam illam eſſe falſam, ſuam ſubiicit pro vera. Oſtendit ergo fieri poſſe ab radice mutationem: Nam, inquit, neceſſe eſt radices mutatas eſſe: ſi ſint mutata folia. at folia mutata eſſe, docebit poſtea. Sed nunc illud agit, quomodo mutatio foliorum ſit ab radice.

Συμφυεῖς δ' οὔσας. Cognatæ, id eſt connatæ radices & folia, acutiùs ſuprà, cùm ſtatuebat plantæ principium radices. Εἰ τό γε σπέρμα. Nam à ſemine corrupto nihil prodire. non tamen tollitur illorum ratio. Non enim corruptio eſt generis ſed ſpeciei. generis autem remanent primor- D dia. ſed illa ratio valida. Radix ex ſemine: igitur mutatur à mutato iam ſemine. hoc tamen non eſt neceſſarium. Poteſt enim ab extrariis cauſis multis proba per initia radix poſtea deprauari: puta, terra, imbribus. Nam hoc etiam viuiradicibus tranſlatis euenit. Nota verbum, φύσιμον, genitale, παρὰ τὸ φύειν. Τοῦτο μὲν κοινόν. quod negari non poſſit: quando eſt vniuerſæ naturæ commune.

Οὐδὲ γὰρ ῥίζαι. cauſam propiùs explicat. ſi corrumperetur ſemen: radices interirent. Τὴν δὲ τοῦ σπέρματος Confundit quod ſæpe facit infeliciſſima didaſcalia. Nunc enim facit pro ſeminibus: & negat eſſe putrefactionem, ſed ὑγρὴν φθορὰν: quippe dilui tantùm materiam: in qua fundatur illud, Quantum Lolio præſtat Triticum. Itaque dicit τετηγμένον: vt hæc τῆξις non interimit ſemen, ſed μεθίστησι. Verbum hoc ſignatius, quàm ἐξίστησι: deſignat enim per notam præpoſitionis μετὰ plus quàm ἐξ: quippe ἐξ, vnde ſit mutatio: μετὰ, etiam tractum ipſum. Et dixit πῶς, quia non deſtruit τὴν ἀρχὴν ſed vim tantùm affert. Τὸ δὲ συμβαῖνον. Vult ſtabilire quod dixit, exemplo ſumpto ab animalibus, in quibus agnoſcit duas mutationes: nempe aut in ſexu, aut preter naturam. Nam ſi fœmella robuſtior ſit, fœmellam pariet. Sanè Peripatetici tenent hoc: naturam ſemper in maris intendere generationem. Quocirca Philoſophus fœminam dicit eſſe naturæ παρέκβασιν, quaſi dixeris prolapſionem. Nam odioſa vox eſt, & peccatum ſignificat, metaphora ſumpta à viatoribus qui aberrant & prætergrediuntur iter inſtitutum. ideò dixit, ὃ ἔτι μεῖζον ἐναλλαγὴ παρὰ φύσιν. Si eſt maior mutatio ad monſtra: etiam mutatio ad fœminam erit eiuſdem ordinis: hoc enim exigit vis comparatiui. Appellauit analogiam: quia genera plantarum maximè diſtant à generibus animalium. Δεῖ γὰρ δὴ τὴν γῆν. Vulgatam rem narrat: terram capi debere pro fœmella. Sanè pro matrice ſtatuunt omnes. & iam ſuprà dictum eſt. Ὥσπερ οὖν nunc explicat ſimilitudinem. Hunc modum Grammatici redditiuum vocant: quoties propoſitis ſententiis applicamus exempla, comparatas res, icones, analogias, inducta, atque alia talia, quæ digeſſimus accuratè in Quarto libro Poetices. atque etiam iam dicta repetuntur. Εὐζώα δέ. Simul oſtendit modum quo naſcatur Lolium: ſimul explicat rationem, qua id fieri poſſit. Modus eſt, non corrupto penitus ſemine aboletur plantæ forma, ſed fit alia. Quòd verò fieri poſſit, demonſtrat, quum dicit plantarum naturam viuacem eſſe, ac ſanè viuaciorem quàm naturam animalium atque iccirco proficere. Hoc poſuit: nequis parem quæreret in animalibus analogiam, quæ quidem potiùs adumbrabatur ſuprà, quàm quòd re vera ita eſſet. Satis igitur habet natura ſeminis illius, ſi viuat. Hoc demum contendens, de conſeruanda ſpecie conſilium, quoad poterit, inibit. Si non poterit: admittet alteram, non tam volens quàm non inuita. modeſtè loquitur, ὡς λέγειν. Et rei confirmat euentum, δυνατὸν: quando etiam ſpontè naſcitur Lolium. argumenti fundamentum iacet ibi: Si è longinquo ſemine æquiuoco fieri poteſt vt enaſcatur Lolium: multo faciliùs poteſt, vt è congenere proximo naſcatur. Tum vt augeret argumentationis vim, diffudit hanc περὶ αὐτομάτων naturam etiam extra Lolii ambitum ad alia genera, eáque non ſolùm Parua, & Phryganica, ſed etiam grandia & arborea. Ὅθεν καὶ τοῦτο. Si, inquit, animalium mutationem intueamur: in ſemine fieri plantæ dicemus iſtam mutationem: quoniam è ſemine mutato

mutantur

mutantur animalia. Nempe ſemen equi alteratum ab aſinæ ſemine, conformatur in aſinum. Ait ergo: tum mutari arbitrandum, quum eſt imbecilla planta. At in primæ ipſius væſtibulo germinationis, quum prodit è ſemine, maximè videtur eſſe imbecilla. Itaque dixit ὅταν ἐν μεταβολῇ τινι ᾖ κατὰ τὴν βλάστην. Quum eſt in eo traiectu vnius ſtatus in alterum, vt è ſemine Triticum fiat, facilè poteſt aliorſum impelli, quia in motu eſt hæc eſt ergo ratio. Illis autem analogia: καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ζώων οὕτω γίνεται. hoc iam declaratum eſt. tribus autem modis animalia mutantur. Vnus eſt, cùm mutatur ſemen, velut ex equo mulus: mutatur enim tunc equus. quia ſemen equi equus eſt non expreſſa materia. Alter quum iam genitum mutatur: vt de Pſyche, Chryſalide, Campe. Tertius, quum mutantur accidentia tantùm: vt vox, color, & eiuſmodi. Ἤδη δὲ ἐκβεβλαστηκός. Poſtquam verò enata eſt, talis eſſe pergit, qualis extitit. hoc eſt, ὥσπερ γέγονε. Quo tempore non fit, inquit, plantæ mutatio, ſed diminutio tantùm, & augmentum. vbi notabis corruptum codicem. Quot enim verba ſubſtituenda, vt & recto caſui, μείωσις, reſpondeat, & quarto cum præpoſitione, εἰς αὔξησιν, & alia. Ἔτι δὲ φασιν. aliud argumentum. Si continuò primis ortus rudimentis Lolium exiſtit: non fit ex mutatione, quæ radicis mutationem conſequatur. at ita euenire narrant rei ruſticæ conſulti. Cognoſci id ex folii colore, figura, quantitate, Lolium eſſe iam, non autem fore. Eæ conditiones ſunt, λιπαρώτερον, pinguius: μελάντερον, magis ſatura viriditate: στενότερον, ſtrictius. Tale igitur eſſe, illico ab ipſis primordiis præ ſe ferre faciē. Non autē prodire frumēti folio, quòd poſtea fiat Lolium. Εἰ μὲν οὖν τοῦτο. Abſoluta hac quæſtionis parte, quæ cauſam deducit à deprauatione ſeminis: addit, non eſſe aſpernandam ſententiam, quæ radici aſſignat cauſam, quaſi à veritate alienam. Id quod duobus ſcitiſſimis expreſſit verbis: οὐδ' ἀδύνατον, οὐδ' ἄλογον. Multa fiunt, quæ videntur aduerſari rationi: cauſę namque latent nos: vt motus maris: quod neque animatum eſt, neque tangitur à Luna: vt ab ipſa, quemadmodum cætera naturalia, trahi poſſe videatur. Contrà, multa nobis ſuadet ratio, quæ nunquam fuere, nunquam futura ſunt. Inter quæ illud maximum: omnes homines vti ratione Atqui decuit: à natura namque toti datum ſpeciei. at ſpecies non niſi in indiuiduis. Propterea duo coniunxit: & fieri poſſe vt ab radice ortum habeat virium mutationis: neque abeſſe à ratione. Imò verò adiungit ferociſſimum edictum. τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον συμβαίνει. blandior atque æquior erat oratio ἐν τῷ δυνατῷ. nunc eſt dictatoria vox: neceſſe. Nondum tamen docet aditum ad hanc neceſſitatem, ſed ad (vtar coactus) poſſibilitatem, ſumpta ex arboribus demonſtratione. Nempe iam ſuprà demonſtratum eſt, quemadmodum cultu mutantur. Quibus attribuit communem cauſam, πάθους τροφῆς. & priuatim explicat in

A voce quam adduxit iam, ἐπομβρίας. Quanquam etiam vernos adiungit tepores, idque picta oratione, ἐὰν ἥλιοι ἐπιλάμψωσι. Et repetit aliis verbis, quod dicebat ſuprà: ἐπομβροτέρους: hic, ἐλάδεσι. & addit ἴσως: id eſt ſine controuerſia. Apponit autem paria verba ſuperioribus. δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς ἔργοις. Hic πῶσιν τὸ φανερὸν: primùm exire frumenti folio, quod poſtea mutetur. Et profectò videtur eſſe res eadem alio licet ordine. Quippe ſemen ab vda terra mutari, vnde prodeat Triticum: & ſemen non mutari: Triticum prodire: radicem tum mutari. eſt enim ſemen principium primum, radix ſecundum. radicem tamen haud ita facilè mutari. Eſt enim iam actu ens: ſemen autem, poteſtate. Ἐὰν δὲ τὰ ἱκανά.

B quia dicebat, μάλιστα δὲ ὕεσι. μετρίως hic, quam ſuprà, ἱκανῶν: quia etiam μετρίως dixit. Εἰ δὲ καὶ ἀμφοτέροις. Iudicium ſuum dat, ſuper aſſertione vtriuſque opinionis, & cauſas explicat, tum arui, tum cæli, ſitas omnes in humoris copia, & in patientis imbecillitate, ſiue ſemen illud ſit, ſiue radix. Ἡ μὲν οὖν ἐξαλλαγή. Alia nunc quæſtio. quare ſola hæc mutentur. Quæ tamen, vt ex ipſiuſmet narrationibus docebamus, falſam habet θέσιν. Soluit propter radicum robur. Robur autem eſſe propter frequentiam, πολυρριζία. Duplex eſt in radicibus robur, frequentia & magnitudo. Τὰ δ' ἄλλα φθείρεται τελέως. Vt tria ſint: quæ ὑπομένει, διὰ τὸ πολυρριζότατα εἶναι: quæ ἀλλοιοῦται, ὅτι μεταβάλλεται: quæ φθείρεται τελέως. Prima ſunt robuſtiſſima, poſtrema debiliſſima, media mediocria. Ideò dixit

C τελέως: quia μεταβολὴ οὐκ ἔστι τελεία φθορά, ἀλλά πως, vt ſuprà dicebamus. Non tamen dat cauſam, quare Zea, quam robuſtam agnoſcit, mutetur. mutari autem dicebat in Auenam.

Ἔτι δ' ὥρα. Tentat à tempore cauſam deducere, idque dupliciter: primùm à principio temporis, id eſt à ſatione: maximis enim pluriműſque imbribus affici: deinde à tractu: diu enim in terra eſſe. Non ergo mirum, ſi mutentur: quemadmodum non eſt mirum, ſi obſeſſi diu multa patiantur. Legumina verò, commodiore ſeri tempore, nempe verno. Vbi etiam blanda oratione fauit ſatis ipſis, διὰ γελῶντος τοῦ ἔαρος. hoc reſpondet illi, ἐπομβροτέρα. Sicut & mox, ἐκδύεται βλάστησιν, illis, πλείω χρόνον ἐν τῇ γῇ. Et acuit motum celeritatis vſitato ad hoc verbo, ἀναδρομή.

D Cæterùm fabæ ipſæ quæ ſimul cum Tritico feruntur, quid eſt cauſæ, quominus mutentur? Præſertim cùm ſint laxa concretione? Διὸ καὶ οὐδέτερον. Si fruſtrantur primario illo fine, corrumpuntur penitus, non autem in aliam mutantur ſpeciem. Hoc dicit, quia refert ad imbres cauſam: qui quum abſunt, rectà natura tendit ad inſtitutam generationem. Videndum quid ſibi velint illa οὐδέτερον οὐδέν. οὐδὲν ſcilicet τῶν τοιούτων φυτῶν, μήτε οὐδέτερον, ſcilicet neque in ſemine neque in radice. Τὸ μὲν γὰρ καὶ εἰς τὴν αἶραν. Nemo dicat in Lolium debere mutari legumina: ratio: quia mutationes fiunt in propin-

quæ genera. Quare cùm legumina non habeant in quod mutantur, pereunt in hac quaſi naturæ ſuſpenſione. Dicat aliquis, ridiculum: Si non mutantur in Lolium, at taliē in aliquod aliud. Reſpōdet: in toto ambitu leguminum haud quicquã eſſe validum quod perſtare queat, vt in ipſum aliquid mutetur. Sed ſtatim vbi ſunt in aditu corruptionis, deleri omnia. hoc eſt quod ait: τὰ ᾗ μεθ' εἰς ἕτερον, ſcilicet τῶν ὁμογενῶν. Ἀλλὰ τοὺς ὁμοίους πύρους. Sed Triticum ob affinitatem in Lolium mutari: quia Lolium ſit meta ſtabilis in qua ſe ſiſtat natura, neque aboleatur. Sed mira loquutio: τὰ ὁμοιότητες καὶ τὰ ὁμοιόχροα εἰς αἶραν. imò verò οἱ πυροὶ καὶ αἱ κριθαὶ διὰ τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν αἶραν. Tamen ſi verum eſt, quod aiunt de Lini in Lolium mutatione, fruſtra tot colligit hic. Τοιαύτη δ' οὖσα. negat Triticum in Secale aut Siliginem degenerare, ex iiſdem principiis. Degenerabat in Lolium ob alimenti copiam: igitur plus requirat alimenti quàm Secale aut Siligo: non eſt veriſimile, vt in id quod eſt imbecillius effœminetur. Ideò duplici metaphora vſus eſt: prima, ἐξαμβλούμενος, quaſi abortus: altera iam vſitata, ἐκθηλύνεσθαι. Non enim abiret in robuſtius, ſed in debilius. ideò dixit, οὐδ' εἰς τὸ σφοδρότερον ἀγάγοι. ἀντὶ τοῦ ἀγάγοιτο. Non igitur mirum ſi in ea non mutatur: ſed mirum, quòd in agreſte Triticum haud mutetur ὥσπερ καὶ ἄλλα. Quoniam mitia fera fiunt in eodem genere: in quæ ſcilicet facilis eſt traiectus & ſimplex: non enim forma differunt à mitibus agreſtes. Ideò dixit μεταπίπτει, tranſmouet. & ἁπλῶς. Videndum tamen an Zea ſit inualidior Tritico: & ſanè eſt. leuior enim: at Tipha grauior. an à natalibus perpendenda ſunt? at ſic, Zea validiſſima: optimum enim aruum poſtulat. Ἄτοπον δ'. Quia duo dixit μόνα, id eſt Triticum & Hordeũ mutari: & εἰς τὸ ζώπυρον καὶ ὁμογενὲς: ideirco aggreditur Lini mutationem. Diſputat autem ſuper Θέσιν, per conditionem: εἰ καὶ τὸ λίνον ἐξαλλάττοι, ſi loliatur. Μεγάλη διάστασις. reddit rationem τῆς ἀτοπίας. Dicebat enim, λόγου δεόμενον: vel vt ſit ἄλογον: vel λογισμοῦ opus habeat. eſt enim maxima generum diſtantia. ſic alibi dicit διαφοράς τε, differentias. Εἰ μὴ ἄρα. Non minore diffidentia molitur rationem. nullam tamen nouam, ſed iſtã ipſam tam decãtatam attractionē. Subaudi Θεῖν, ſcilicet ὅλην τὴν τροφήν. Quæ ratio perſuaderet, Lino Loliũ eſſe validius, poſſeq́ multum illum abſumere humorem. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων ἡ διάθεσις. Hic videtur διάθεσις accipi, ſicuti ſuprà, ἔκστασις & μετάστασις. propter humoris exceſſum fieri mutationem. Ὁ δὲ θέρμος. Cùm legumina omnia mutationis agnouerit immunia: quare ſolius Lupini texit Hiſtoriam? quia maturè ſeritur, alia non. de Fabis tamen monuimus. Cùm autem robur afferatur pro cauſa conſtantiæ: quare per initia orationis dixit ἰσχυρὸς ὤν; non enim in quæſtione poni ſolet reſponſio. Non enim ſic quæram: quare Cæſar cùm ſit fortiſſimus, prudentiſſimus, feliciſſimus, audet cum Labieno legato ſuo dimicare? Nota loquutionem, ἄγαν ἰσχύων, aduer-

A biũ cum alio caſu quàm ſecundo. Dicimus enim, nimis vini, non nimis vinum. Ratio, quia ſubſtantia non recipit intenſionem aut remiſſionem. Διὸ δὴ τὸ μᾶλλον. repetit quod ſuprà dicebat, ſed rotundiùs. Quod mutatur, non prorſus patitur aut prorſus reſiſtit. quod penitus reſiſtit, non mutatur. quod prorſus patitur, abolетur. Sed laxè loquutus eſt. ὀλίγον φθείρεται. pauca namque ſemina pereunt ſata ſiccitate. Σκεπτέον δ'. Quia dixerat, hæc ſola pati, Triticum, Hordeum, Siliginem: commodè nos diligentiæ monet. Conſiderandum an huic affectui ſint alia quoque obnoxia. & aptè vocat ἀλλοίωσιν. eſt tamen γένεσις. Καὶ περὶ μὲν αἰρῶν. mirum mortalem.

B Cùm dicat, ſatis hæc eſſe de Lolio: non tamen ceſſat porrò quæ iam ſcripta ſunt repetere, de arboribus, de Siſymbrio. & candem inculcat cauſam: διὰ τροφήν. & iiſdem verbis vtitur: ἐκθηλύνεται. & ἀπογείωσις. Profectò cùm feræ plantæ ſint robuſtiores, non videntur mites, cùm in illas mutantur, effœminari. Ait autem rectè, efferari, διὰ τὴν ἀργίαν: quia cultus addit aliquid rudi naturæ. Ἔνια δ' ὅλως. Adeò deteſtatur huiuſcemodi alimenti nimiam copiã: vt etiam Mentam ipſam propterea ſcribat interire, radicibus ſuffocatis. loquendi tamen modus obſtrepit. Eſto, ad verbum ἀπόλλυσι, reducatur rectus caſus ex quarto. dixit διὰ τροφήν: ſit ergo τροφή. At quid eſt ὑφ' αὑτῆς: radicéſne à ſeipſis ſuffocantur? ſic mox: ἐν ἀλλοτρίᾳ λόχμῃ, &c. alius dixiſſet, τὴν λόχμην hæc etiam repetita.

C Καὶ ὅτι δέ. Perſtat in ſuperiore ſententia quę duplex erat. altera pars, in proximã mutari. Ideò de Albara dicebat, τὸ μὲν ὅλον αἴτιον τοῦ ὑγροῦ. Humiditate namque ſola differre à Populo: in Populum mutari, amiſſa illa. Altera pars ſentẽtiæ: mutari, cùm facilis ſit mutatio. facilem eſſe in ipſis initiis. Propterea in animalibus fieri mutationem ſeminibus mutatis. adultis non contingere. credo innuit hirundinullas. Earum tenellis, atque etiamnum imperfectis oculis vitiatis, addere operam naturam ad redintegrandos. adultis, ſi deprauẽtur, fruſtrà opem quæri. Πλὴν ὥσπερ. Quoniam Præceptor in Hiſtoriis auium etiam perfectarũ mutationes profitetur. quam tamen Hiſtoriam diluit: ait enim qua-

D litates mutari tantúm.

Lego φυσικῶς, non φύσεως. Et ἔκστασιν, non ἐξίστασιν. Et πεπηγμένον, non ἐκτημένον. Et φθινούσας & ἐξαλλαττούσας, non autem in quarto caſu. Et πολὺ τοῦτο τῶν ζώων, non τά. Et μειοῦσι καὶ εἰς αὔξησιν τροφήν. Et ὡς ἄρα δεῖν καὶ τὸ ὕδωρ, non αἴρει διὰ τὸ ἔμπροσθεν. Et ἀδύνατοις ἐπιδιδόναι. Et πλεῖστον ἔχοντα τροφὴν νενεμημένην. Et καὶ ὡς τὴν αἶραν. Et καὶ ὁμογενὲς πως. Et ἕτερα, ὡς ἀδύνατα, deletis, μηδέ. Et μᾶλλον εἰς αἶραν. non αἶρα. Et ἀγρίους ἀποφαινομένους, non ἐξαιρουμένους.

Illa verò ſunt deprauatiſſima: οὐκ ἔστι, ζητεῖ μὲν οὖν. Et πεσεῖν non πεσόντων.

Theodorus, αὐτῷ τε τῷ συμβαίνοντι, καὶ τῷ ἰδίῳ. Tũ ob ipſam mutationem, tum ob eius peculiarem euentum: malé. Euentus nihil aliud eſt quàm

ipſa

ipſa mutatio. Mutatio igitur per ſe miranda eſt: in iis autem magis ob eorum priuatā naturam, quia ſunt robuſtiora. hoc ſonant illa τῇ ἰδίᾳ. Τῶν χεδροπῶν. ex frumentis: imò ex leguminibus. Ἡ ἔκστασις. mutatio talis. egreſſio è genere. degeneratio. Ἐν τῇ χλόῃ. herbæ. vt illud: nec graminis attigit herbam. & ubi meſſis in herba eſt, Γαλάκτωσις. lactatio, lacteſcentia. Σπερμισμός. diſperſio. ſanè Latinæ vocis origo Græca eſt. viux longè diuerſius. Τετηγμένων. conſeneſcentibus. quia ſuprà dixerat διαχύσεις: ſolutis. tabefactis ad verbum. Κατ' ἀναλογίαν, ad portionem: ſatis obſcurè. habet autem hoc cum animalibus proportionem. Διαμένειν, durare. alibi rectè. hic reſiſtere potiùs, ſcilicet corruptioni. perſiſtere in ſua ſpecie. vt perſiſtere in ſententia. Καὶ τῶν ἐλαττόνων, καὶ τῶν μειζόνων, tum grandes tum humiles. Neſcio quare non ſit Philoſophi iudicium ſequutus. nam cur peruertit? creſcere profectò præſtat orationem. Τοῦτο ἂν εἴη φανερὸν hinc liquidò fit mutationem oriri. vides orationis peregrinitatem. Ἕως ἀκολουθήσῃ τῇ ἀναλογίᾳ. donec portionis ſeruetur exiſtimatio. non equidem hæc intellexerim. ſiquis rationē ſequatur proportionis. Καὶ μείωσιν ἢ τροφὴν εἰς αὔξησιν, ἢ καὶ τὴν ὅλην φθορὰν, ἐκ τῆς μεταβολῆς, & diminutio de cætero incremento alimentóque: ita legit ille, μείωσις τῆς αὐξήσεως καὶ τροφῆς. & ſanè loquutio eſſet perambitioſa diminutio incrementi. Sed Philoſophus cōplexus eſt omnes affectus, qui poſſūt euenire: augmētum, diminutionem, deprauationem in qualitatibus, &c. Illa quoque omnia in noſtris codicibus deſiderantur. Siquidem quodque ortum à ſua origine ſecundò incipiat. & certè, quid ſibi velint, neſcio. Ποτίμους. gratos palato χυλοὺς, id ſignificat ἡδύμους. Συνεκλάμψειν, incanduerint. pudet me ſiniſtræ verſionis. illuxerint.

Ταῦτα δὲ μόνα πάσχει, &c. μή ποτε λύοιτ' ἂν αἰτίᾳ καὶ τοιαύτῃ. Sola autem hæc illud pati, &c. vnica hac ratione ſolueretur. Oratio barbara nec fidelis. imò, vna quapiam tali. id eſt, aut hac, aut non valde abſimili. Πλείω χρόνον, plúſque tempus. Bonus vir ita putauit in ſingulari eſſe adiectiuum, vt in plurali, plures homines. vt plus deſignet continuā quantitatem in flexu adiectiuo: ridiculé. Ἐκστήσει τοῦ γένους. genere priſtino expoliet. placent tales verſiones iudiciis deprauatis. Μετακινεῖ ἁπλῶς. ſimpliciter atque ſolutè permutat. quare addiderit, ſolutè, ſanè ignoro. neque item, quid ſignificet. ſcio: & μετακινεῖ, tranſmouet. vt Philoſophiæ ſtudioſi fructum capiat ipſius verbi, κινεῖν.

Ἰσχυρὸς ὤν. quanquam validus: importuna additio aduerſatiué. Nam neque maturæ aduerſatur ſationi neque reſiſtentiæ, ſiue conſtantiæ ad ſpeciem retinendam. Τῶν μὲν ἀτροφιῶν. ὡς πῶς ἀκμαίας τροφῆς καὶ θεραπείας Theodorus tribus expediuit verbis. cùm aliis cultus noceat. itaque omiſit vitia τῆς ἀτροφίας. Δεινῶς. acore: peſſimè, vt ſemper. Τῇ ἐφ' αὑτῶν. mutuo cōplexu, περιαγχονισμῷ. Intelligit ergo ξυνθλίψιν, de qua ſuprá Hoc tamen non exprimitur, ſed in-

A telligi quit ex ſtrangulatione. Τὸ μὲν ὅλως οὐ πόρρω τοῦ αἰγίλωπος. id eſt, populo proxima. Theodorus malè fecit, cùm ſuſtulit negationem: ait enim, in totum diſſimilis. Et non rectè viſus eſt eo pronomine (quicquā.) in generatione quicquam huiuſmodi euenire. nunquam enim pro certo deſignato ponitur.

CAPVT VII.

VII. capitis argumentum. Diſputatur & rationibus & exemplis variarum ſpecierum, quemadmodum mutationum principia ſint ab radice.

ΤῶΝ δ' ἄλλων τῶν περὶ τὰ σπέρματα. Poſt eam diſputationem qua
B væſtigabat vtrum mutationum principia eſſent in ſemine an in radice: ſubiicienda ſuſcepit ea quæ pro altera facerent opinione. Multa namque perſuadere videntur, ab radice proficiſci motum illum tranſitus ad aliam ſpeciem. Cæterùm hoc tam obſcurè tractat, vt faſtidium vel æquet vel ſuperet lectionis vtilitatem. Primo loco rationis occaſionem captat ab Ægilope. antiqui dicebant: Ægilopa non ſimul totam expedire germinationem, ſed particulatim prodire, ſcilicet hunc ad modum: poſteaquam exortus eſt, aliquo pòſt tempore denuò pullulat. Huius tamen rei duas ponit opiniones, alteram affirmantem, alteram negantem. Quoniam igitur eſt is quoque modus quidam mutationis; annexum voluit ſuperioribus. Quare dixit, τῶν δ' ἄλλων τῶν.
C περὶ τὰ σπέρματα μάλιστα πόρρω: valde obſcura loquutione: quaſi ſic dicat, aliarum plantarum ratio longè eſt à ſeminum, quam diximus ratione. Quippe in radice totam cauſam ſitam eſſe. conſtat: quando conſtituta iam radice fit hæc mutatio interceptæ, atque deintegro inſtauratæ germinationis. Εἴπερ ἀληθές. dubitat, & apponit pignori fidem alienam. Τὸ παρὰ μέρος. Quædam florent παρὰ μέρος, particulatim: præter partem, ad verbum. Sic hîc quædam ab radice non tota ſimul: ſed poſtquam prodierit vnus ſtipes, prodit alius poſtea. id quod Ægilopi contingit. Τοῦτο δ' οἱ μέν φασι. ideò dixit, εἰ ἀληθές. Quia negant alii tāquam mendacium. tamen intererat accurati viri, ſi non exploratum habebat experimento, at ex ipſis eruere naturæ principiis
D veritatem. Nobis ergo quod faciendum reliquit, accuremus. Primum dico, in maximo plantarum ambitu eſſe hoc. nam quid aliud ſunt ſtolones ipſi? interior verò in Serpentariis, & Squilla atque eiuſmodi. Quare quòd ſerò arbores effundant in ſtolones, nempe iam perfectæ ipſæ, atque, vt ita dicam, ſucco ſaturæ: celeriùs id agunt bulbacea: celerrimè ſuppeditabit Ægilops, tum propter vim radicis, tum propter ſcapi naturam minus operoſam. Ita enim gradus eiuſmodi venati ſæpe ſumus in tractibus ſpecierum. hoc ergo primùm à ratione.

perſuadet enim. alterum eſt à ſenſu. In bulbis enim quotidiano ſpectaculo nobis compertum eſt. quare admiſſa Theſi ratio quærẽda eſt. ea verò in bulbis præſtó. Pinguis enim ac penè lactea in ipſis viſciditas, referens quaſi ſeminis genitalis faciem: quod etiam propterea videtur conciliare. ea turget ad generationem. Cæterùm lentor eo-hibet ita vt neutiquam confertim queat. In Ægilope autem genitalis caloris haud abſimilis facultas, ſucci minus ad manus: quamobrem particulatim vt attrahendo haurit, ita refundit. Similis proportio eſt in iis quæ ſeſe propagant: quale Gramẽ, Proſerpinaca, Menta: manifeſtiùs verò in illis quæ primo ſuo ſunt ortu ſimplici ſtipite: deinde intermortuæ, ſequenti anno prodeunt ab iiſdẽ radicibus frequenti ſcapo. Id cùm eſt in multis ac fortaſſe omnibus quę renaſcuntur: tum eſt à nobis in Artemiſia, Pæonia, Eupatorio ſæpiùs obſeruatum. Quanquam non opus fuiſſe tam curioſa diligẽtia, nos admonuit poſtea Fœniculum, quod habebamus in oculis quotidie. Ratio in his eſt, radicum ab radice priore progeneratio. Fortaſſe & in Ægilope cõtingit idẽ: ſed non apparet, quia tum non detegitur. Quòd ſi non fit tum illa radicum agnatio aliarũ: at in ipſa radice vna vis eſſe multarũ præſens poteſt: ſicut eſt in illa quę multas generat. Ἤ ἀπὸ τ̃ ϲπέρματοϲ. Væſtigat cauſam à principiis quemadmodum ſuprà faciebat in mutationibus. Aut igitur ab eadem radice: aut nouellam penitus ex collapſo prioris anni ſemine procreari. Hoc fit in Scythia locis aliquot, vbi ſtudẽt agriculturæ. Non metunt, niſi tam maturum, vt è ſpica multùm prolabatur. Id abſq; vllo cultu primo quoq; tempore prouenire: ac nihilominus ex ea ſegete fructum ſtatum capi. hoc triennio fieri: quarto anno rurſus arari. Hæc ab ipſis mercatoribus, etiam legatis aliquot tum noſtris affinibus, tum nobis narrata ſunt. Cauſa eſt leuis atque ſolutilis, agri genitalis humor multus ob multas niues. operitur namque ſemen facilè. Itaque breuiſſima ibi ſtipula eſt: quia parũ altè radicatur. Εἰ δ' ὡϲ ἀληθῶϲ. ſcilicet, ὡϲ ὄντωϲ ἀληθῶϲ. modus Atticę phraſeos. afficiuntur ea opinione, tanquam vera. Οἱ δ' ἀπολαύοντεϲ. modus auenam delendi, is eſt. biennio ſuperſident arationi. ergo altero illo anno ſubpullulat. quod reliquum eſt. quapropter ibi tum ceſſat porrò progignere. hoc eſt διετῆ τὴν ἀργὸν ποιοῦσι. rudetum bimum faciunt. nota loquutionem ποιοῦσιν ἀργόν: eſt facetum: ποιοῦσιν ὡϲ ποιοῦντεϲ. biennium quod cultu caret, eſt pluſquam reſtibile. Ὅπωϲ ἀμφότερον. Vt, & quod priore anno præſtitum eſt, & quod ſequenti pollicebatur, exeat, non amplius rediturum. Quia radicis poteſtas finita eſt: quemadmodum de arboribus dicebat, quæ eſſent biferæ, non autẽ planiferæ: propterea quòd natura finita erat. Tum verò delendũ curant duobus modis: ἐπιτεμεῖν ἢ ἐκδεῖραι. Et addit τὸ ὅλον: ita vt ne metus quidem ſuperſit ad futuræ peſtis illius repręſentationem. Ἔχει δέ τινα. quęrendum porrò. acutam hîc excogitauit rationem. ſemẽ eſſe διχασμένον: id eſt bipartitum. à muliebribus

A locis metaphora ſumpta. vox Ariſtoteli frequens. Ex altera ſtatim parte naſci ſtipulam vnam: alterã manere otioſam toto anno. Hoc mox torquebit hominẽ. nam etiã legumina omnia bipartita. vbi non temere admittenda hæc. Non enim è pulpa planta naſcitur, ſed ex ligula fit, quæ inter duas pulpas eſt: alioquin ex binis pulpis bini prodirent ſcapi. Ex pulpis autem geminis illis vidimus aliquando foliola illa quæ bina ſtatim prodeunt, conformari. Ὅϲῳ γάρ. aduerſus illorum theſim. Reſpõdebant: non germinare alteram partem illam, quæ ceſſaret, quòd eſſet imbecillis. Tanto, inquit, magis mutari debuit alterutra mutatione: videlicet aut perduci ad generationẽ, aut penitus corrũpi. ideò dixit ὅλωϲ. quaſi corruptio quædã ſit ſeminis, B cũ ex eo fit plãta. Nos in libris de ſemine genitali declarauimus ſemẽ nõ corrũpi, ſed perfici: eſſe enim totũ animal inarticulatũ. Ἀνάγκη δή. procedit argumẽtatio. Si, inquit, alterũ patitur alterũ nõ patitur: neceſſariò alterũ ab altero ſeparabitur. Si enim non ſeparatur: euulſis radicibus ſimul euelletur. Huic reſpõdebit aduerſarius: non euelli, vt legumina, ſed meti. relinqui ergo. Velli tamen à colonis Græcis ait: neque tamen non ſubnaſci anno poſtero aliam ſtipulam. Non erit igitur ab radice: ſiquidem euulſa, nihilo ſecius ſuccedit. Τὸ δὲ διαμένειν. Manere annum integrum ſub terra incorruptum, quoad appetat legitimum tempus ipſum ciens ad germinationem: non eſt abſurdum: quando id ipſum aliis item eueniat, ac quidem multis. Euentum hunc non eſſe miraculo, ſed tractum tẽporis efficere admirationem. C Ἀλλὰ μὴν adhuc illud mirum magis: partem perfici, partẽ nondum. neq; tam hoc mirũ, quàm quòd anno póſt. Ideò dicit hoc ἄλογον: ſicut ſuprà, quod admitti poteſt, εὔλογον. Οὔτε γὰρ ἀσθενέϲ. magna ratio. Cùm Ægilops ſit valida planta, non videtur acceſſionis indigere, quæ à tractu temporis fieri debeat. Hoc eſt quod dicebat: ὡϲ ἐκτελεσθῆναι δεῖται χρόνου. haud ita debile eſt, vt expectet porrò perfectionem. Omninò difficultas eſt in partium diuerſitate: quod vna patiatur illico, altera non tunc, ſed anno exacto. nota, ἐκτελεσθῆ, paſſiuè. Καὶ ἅμα δή. Nunc videtur negare partem illam robuſtam eſſe. Hic enim agnoſcit pro imbecilla, cùm ait: τὸ ἀσθενέϲτερον ὄντοϲ: & cùm ſubdit, vnicuique plantæ naturæ legibus conuenire perfectionem. Τάχα δὲ ἡ μόνη. Fortaſſe ſola ſeminis illius illa ſit perfectio: ſiqui- D dẽ tunc, quãtum debeatur à natura, capiat alimẽti: quaſi quo pridem in matrice ſit defraudatũ. Ergo dixit, τ̃ αὑτοῦ: propriã quam prius non fuerat conſequutum. Χωριζομένην δή. Vides turbulentiſſimam orationem. Hactenus dixit & ſeparari, & manere, & ali, & perfici. Nunc disiungit: Separatum, inquit, aut corrumpitur aut inutile fit. interpola: niſi alatur. Τὸ δ' αὖ πολυχρόνιον. cauſa cur diutius ſeruari ſub terra poſſit. cęterùm ſubeſt obiectio hęc. Id cùm etiã Auenę, etiã Siligini cõmune ſit: quare non iis quoq; perpetuatur illa, tum dilatio, tũ conſeruatio? Ὅτι χρ. non eſt ἀνάγκη, ſed χρεών: vſu venit, vt ne corrũpantur. eæ tunicę his ei vſui ſunt.

hoc

hoc enim eſt χροιά. Ne hîc quidem conniuẽdum. Nanque ſi bipartitum eſt ſemen, cuius pars abit in ſtipitem, pars manet. Iam non aderunt illæ tunicæ. Etiam porrò illud animaduertendum. Auenæ vtriuſque, tum inutilis quæ eſt αἰγίλωψ, quàm eſculentæ quæ eſt βρόμος, an ſemen ſit δίκοκκον. Non enim videtur, ſed vt Palmulæ & Triticeis aliis in ſinum canaliculatum, atque introrſum ad vnicam medullam hiatum illum pertinere. Καὶ πάντα. βρόμος καὶ ζειά. Non tamen germinant παρ' ἔτος. Quare ex his intelligetur peculiaris Ægilopis natura: quîcum tametſi hæc habent communem πολυχρονίαν: & reipſa diu ſub terra queant ſine vitio durare: non tamen æquè, atque illa pullulant. Τὰ μὲν οὖν ἀπηρτημένα. Hactenus de quæſtione: nunc ſuum dat iudicium de ſeminis partibus ſeparatis. Non poſſe naturam facere vtranque ſeminis partem ſimul genitabilem. Τὰ μὲν οὖν ἀπηρτημένα. Quæ reſiſtere queunt ob πολυχρονίαν. Videtur ergo etiam βρόμον, etiam ζειὰν facere παρ' ἔτος germinare. Quod ſi ita eſt, iam vides ingenii perplexitatem: quod vix quicquam ſuo diſponit loco: ſin aliter ſtatuit, hęc verba nihil agunt hîc. Ἀλλ' ὁμοίως. Exemplum ſimilitudinis affert ab ouiparis animalibus, & iis quæ vermes edunt. Cuius exempli me profectò pudet. Ait enim, oua edita perfici: parentes ipſas effœtas fieri. Quid hîc ſimilitudinis? Non enim quærim' hîc, an mortua planta ſemen poſſit viuere, ac plantam ex eo fieri. Sed ita dicendum fuit, in animalibus idem euenire: quorum fœtus, ſiue ſit ouum ſiue vermis, nondum prodit in animalis formam, ſed poſtea perficitur ad hoc, vel incubatu vel alia ratione. Sed hîc quoque inſtandum eſt. Si talis ſit natura ſeminis, vtrique parti communem futurã. Quod vt emollias, accuratiùs naturæ opera ſunt percenſenda. Nanque in ouis quoque ipſis gradus quidam ſunt. nempe ex quibuſdam mas, ex aliis fœmina. Sunt etiam quædam inania, quæ vocat Philoſophus ὑπηνέμια. Non igitur abſurdum fuerit ſi in parte ſeminis alia atque alia, non eadem ſit prodeundi προθυμία. Τὰ γὰρ ἀποτικτόμενα. Oſtendimus malè aptam ſimilitudinem: hîc ipſa ſeſe falſam oſtendit. Quis enim dicat ὠὰ τρέφεσθαι? Alitur enim luteo in incubatu pullus, non ouum.

Τὰ μὲν ἐν τῷ ὕδατι. Arbitratu ſuo addidit θαλάττῃ, eſt enim ὕδωρ. ἐν τῇ γῇ, vt ſerpentum: ἐν ἀέρι, vt auium. rectè: quia ſemen ἐν τῇ γῇ. Ἐξαδυνατεῖ, exuuntur generandi facultate. Φαίνεται δέ. Inductio ad probandum maturationem extra matricem. Recentia ſemina ſeruatis minus idonea generationi. hornis ea quæ alterum iam annum exegerunt. Oportet enim (quod & ſuprà dicebat) humoris aliquid exhalari, qui nondum percoctus ſit. Quare in Hiſtoriis etiam igni ſiccari iubet ἀλοηθέντα, triturata. areata dicit Gręcus. Τὸ οὖν ὅσον. Ex iis quæ dicta ſunt, ſolui poſſe quæſtionem ſatis picta phraſi: cui tamen illico ſubnectit contrarium. Dixit ὅσον, quia non eſt modus manifeſtus. Et duos ſtatuit autores coctionis: quippe calorem internum cùm dicit, ἐν ἑαυτοῖς: & calorem

A terræ cùm dicit, ἐν τῇ περιεχούσῃ. Sicut aerem dicebat περιέχοντα. Ἡ τοῦτο παράλογον. Hæc eſt contradictio: ſed verbis obſcuriſsimis. Summa ſententiæ eſt. Non conuenire rationi, ſub terra perfici extra præſidia radicis, quæ apta nata ſunt ab aere perfectionem accipere ſuam, & ab ipſa planta. Itaque τὸ ὡς, hîc eſt quaſi. Quaſi verò plus præſtari poſſit à terra ſola, quàm potuerit & ab aere & ab radice: itémque magis proficere queat abiectum ſemẽ, quàm potuerit in proprio domicilio. Quin terræ calori potius attribuit exhauriendi ſeminis maleficium, quàm coquendi beneficium: ait enim, ἐπικαίεσθαι μᾶλλον τὴν τροφὴν, ἢ ἐκπέττεσθαι ὑπὸ τῆς θέρμης ὑπὸ τὴν γῆν κατακλειομένην. Vt terræ calor exiccet potius ſemen, quã foueat.

Καὶ δι' αὐτῶν. Hîc verba hæc ſunt corrupta.

B Ἅμα λαμβανόντων. Comparat terræ conditiones cum aeris vi ſimul & parentis ipſius plantæ. A terra non poſſe conſequi ſemen alimentũ, niſi crudum. At dum eſt in planta, frui ſucco tum à ſcapo tum ab radice elaboratum. Quo loco (vt & alibi docebat) radicis miniſterium ſtatuit ſub vẽtriculi, non ſolùm ſub oris proportione. Ἔτι δὲ τῶν μὲν ᾠῶν. Adhuc turbat. Videtur enim reſpondere argumẽto ſuperiori, de ouorum extraria perfectione. Haud tamen reſpondet. Nam cùm dixit μία τις ἡ πέψις addit εἶθ' ὑπὸ τῶν ἔξω. Hæc enim verba deſignant vlteriorem maturationem ab exteris. Neque admittat quis illam tergiuerſationem, τὸ μὲν κατὰ φύσιν, id eſt illa μία πέψις: τὸ δὲ παρὰ φύσιν, ſcilicet ὑπὸ τῶν ἔξω. Hoc enim ridiculum eſt incubatum

C eſſe rem pręter naturam. Impudens ſanè ſententia.

Καὶ ταῦτα. Aſſeuerat perfectionem ſeminis dum eſt ſuper planta. Eſſe enim Ægilopem robuſtam natura ſua: neque eo tempore ſemen gerere, quo ei quicquam ab anni violentia incommodetur. Hoc eſt quod aiebat, ἢ περιλαμβανομένη τῇ ὥρᾳ. Nõ circumuentum temporis iniuria, qua decutiatur ante maturationem. Πλὴν εἴ τις. Etiam magis obturbat. Nam qui dixerit ἰσχυρὸν, nunc ait ἀσθενῆ. Non eſt igitur (vt dicebat) robuſtum. Accuratus Autor perſpicuis verbis ita negaſſet. Ἀλλὰ μὴν οὐκ ἰσχυρόν γε, εἰ δὲ ἐκπίπτει. δι' ἀσθένειαν γὰρ, πολὺ δὲ πρότερον τῶν καιρῶν, ὥσπερ κενὸν ἐστίν. Nota verbum περιλαμβανομένου, circumuento. πρὸς τὴν πέψιν. τὸ πρὸς declarat promotionem illam ad maturandum.

Ταὐτό τι οὖν. Si hoc ita fit, non erit propter alimentum,

D ſed ex natura peculiari. Hîc accipit εἶδος pro ſpecie, & idea tota Ægilopis. Refferendum ad ſubſtantiam, non ad euentum. Καὶ τὸ συνεκτρέφεσθαι. Non tamen repugnat ei ſententiæ, quæ terræ calore ſeminis adiutat maturationem. συνεκτρέφεσθαι, tollit ſuperiorem obiectionem quæ aiebat, μὴ ἐκπέττεσθαι τὴν τροφήν. Ἐπεὶ τό γε διαμένειν. Aſſentitur ei qui negabat corrumpi. Πολλαχοῦ γάρ. id eſt ἐν πολλοῖς. Inductione probat. Si fit in aliis multis, in Ægilope fieri poſſe. Suprà Bromon & Zean afferebat ad exemplum. Μᾶλλον δέ. Amplior argumentatio. In omnibus id euenire ſeminibus, vt aliquanto ſuo quicque tempore ſcilicet incorruptum maneat, quoad appetat germinandi

protheſmia. Huc tandem illa omnia deuoluta. Æ- A
gilopé & ſtatim exoriri poſſe, & anno pòſt: hanc
variationem eſſe illi inuariabilem, ſicut aliis certã
ſtatámque temporis conditionem. Itaque ſubdit
(quam ſuprà tangebat) Betæ naturam non abſi-
milem, ſed & incertam magis. Non enim ſeruare
temporis eãdem rationem. Hoc ergo fuerit item
ἀπὸ τῆς ὥρας: non autem à maturatione, quam à
terræ calore conſequatur. Καὶ ταῦτα. In annum
differre germinationem, etiam fruſtrata operam
ac diligentiam olitoris. Καὶ τὸ ἐν λωτῷ. Etiam
ſuprà dicebat. Addit cauſam in Loto, quia folli-
culo ſit contumaciore, à quo ſeſe neſciat expedire
medulla. ἀποδύεσθαι, exuere. Τὸ δὲ τοῦ βολβοῦ.
Proſequitur ſic cætera quæ poſt Ægilopem pro-
ponebat. De eo quam afferat cauſam, nondum ſi- B
bi liquere ait. σκεπτέον, ſumma modeſtia: tantus vir
monet nos quomodo ſit audendum. Εἰ οὖν τ᾽ ἴ-
σως. Tandem enatauit poſt tam variam iactatio-
nem. Si diu ſub terra manent aliqua priuſquam
prodeant, omnino dicendum, ea expectare interea
quampiam ſub terra perfectionem. Συνεργοῦντα
πίστιν. Non eſt demonſtratio, ſed perſuaſio ad fa-
ciendam fidem. συνεργοῦντα, non ſola, ſed cum aliis
argumentis. Α᾽ντιβαίνει δ᾽ αὐτῷ. Apponit ſatis fri-
uolam contradictionem: Quædam è veſtigio
prodire. Quid tum poſtea? Satis hoc iam decla-
ratum, haud vniuſmodi naturam eſſe. Quædam
paratam habere germinationem: alia non item.

Κατὰ τὴν πρόσφυσιν. Hic non ſignificat agnatio- C
nem, vt ſuprà: neque vt apud Medicos, ſed exitum
plantæ de ſemine. Μεῖζον δ᾽ ἔτι. Poſtrema ca-
pitis pars, in qua demonſtrat duobus exemplis à
radicibus vim illam prodeundi proficiſci. Exem-
pla ſunt à Loto arbore & Tithymalo Myrtite.
Fundamentum comparationis eſt in illis verbis.
ἀμφότερα ἀθρόα μόνας φύειν. Concluſio: ἀναγκαῖον ἐν
ταῖς ῥίζαις. Hic non eſt πίστις, ſed ἐπιστήμη. Scientia
nanque ex neceſſariis. Cæterùm (quod & ſuprà
tangebamus) in multis aliis idem fit. Secale nanq;
floret quadraginta circiter dies etiam Verbaſcum
non totum. Sed neque roſaria: & fortaſſe nulla
planta eadem die. Ficus binos edit fructus. Etiam
biferæ ſub hunc cenſum venient. Cytiſus verò
(vt Varro prodit in tertio) ſex menſes totos floret D
ab æquinoctio priore ad alterum vſque. Quare
neque mirandum per ſe, neque in Ægilope: res e-
nim peruulgata eſt. Μεῖζον, ſcilicet θαῦμα, ἢ ἀ-
πόρημα, ἢ συμβαῖνον. Οὐχ ὑπεναντίον. Cui non
eſt hæc quam dicebamus, aſcribenda cauſa.

Θάμνος ἢ προσγειόκαυλος. τὸ ἐπὶ, ſignificat propinqui-
tatem: πρόσγειος. nam plantæ omnes ſunt ἐπίγειοι.
humilem ſignificat hic. Scitè voluit oſtendere
quàm latè pateat hæc natura: nempe in arboribus
& cremiis. Ε᾽ξ ἑκατέρων βλαστῶν, tam hornis quã
vetuſtioribus. Μικρὸν μέν. Vt non tota cauſa ſit
in ſemine: ſed ſibi partem vindicet etiam radix.
Habes tractationem infelicisſimam. Vt dii Phi-
loſophorum, Veritas ſcilicet ac Simplicitas bene-
faciant barbaris noſtris: Ioanni Duns, dico, & Al-
berto, & aliis: qui & ſciunt, & ſciunt docere.

A Lego τῷ ὑστέρῳ ἔτει, ἢ ἀπὸ σπέρματος. Et δι᾽ αὐτὸ
τὸν ἀργὸν, non autem εἰς τόν. Et λαμβάνειν τὴν αὑτοῦ,
aſpiratè. Et σκωληκωτέραν, non σκληροτέραν. Et
τελείων λαμβάνειν, non λαμβάνει: eſt enim ὥστε. Et
συμβαίνει μὲν δὴ τοῦτο, non συμβαίνειν. Et σπέρματα
πάλιν τελειωθῆναι: expuncto articulo τά. Et κοινὸν
ἴσως, non κενόν. Et ἀποδύεσθαι, non ἀποδρύνεσθαι.
Et δυσφυῆ σπερμάτων, ὥστε: expunctis δὲ & τε. Et
αὐτὸ τὸ πῶς ἂν εἴη, non αὐτό. Et καὶ τὴν ἀθρόα τὰ σπέρμα-
τα, non τό. Et ὑπεναντίον, non ὑπεναντίοντα. Et πε-
ρὶ τὸν τιθύμαλλον τὸν μυρτίτην, ſublatis καὶ τὸ περί.

Theodorus tenebras Cimmerias eclipſi ſolis
illuſtrauit. Videamus vtrobique cuiuſmodi. τὴν δ᾽
ἄλλον, τὴν ἴσως τὰ σπέρματα μάλιστα πόρρω. Cæteris
verò de ſeminibus proditis procul maximè ſunt,
B quæ non ſimul, &c. Atqui alibi acceptam ſenten-
tiam ſolitus eſt arbitratu ſuo formare Latina con
cinitate. Sic fortaſſe quiſpiam verterit: Si verum
eſt quaidam particulatim, non autem ſimul pro-
dire tota: longè abeſt eorum ratio ab iis quæ de
ſeminibus dicta ſunt à nobis. At hæc de Bulbo,
Loto, atque Ægilope circumfertur opinio. Addi-
tis etiam more ſuo verbulis quibuſdam ſententiã
deprauauit. Ea ſunt, adeſſe quæ non ſimul gene-
rãt. Vbi, cui, cuius adſunt iuſſu? Τῷ ὑστέρῳ ἔτει.
Semina poſterioris anni dilapſa erumpere. Imò
ſemina prioris anni poſtero prodire. Ἡ περὶ
τὰς βλάστας. Theodorus planisſimam inſtituit pa-
raphraſin. Sed de bipartita germinatione, ita vt
C pars in annum prorogetur ſequentem. Βρό-
μον Bromum vertit, ſicut Ægilopa Græca voce.
Virgilius *auenas ſteriles*. Has Vaſcones *cuculas*
vocant, quaſi inutiles. Et auragines à leuitate, quo
modo nos oua ὑπηνέμια. Zeam verò ſemen vertit:
ex Plinio ſcilicet. Verum hic cùm de ſeminibus
agatur, abſtinere oportuit ab ambiguo verbo. Si-
liginem, ex eodem Autore. Περὶ τὸ φύσημα ποιεῖν.
Vt germen poſſit elidere. Nondum memini hoc
rectè dici. Scio Varronem iubere teneras herbas
elidere ac vellere. Καὶ ταῦτα διαχέομενα. Atque
ita vim adipiſcuntur, qua poſſint animalia parere.
Optima quidem explicatio: ſed nemo dicat oua
parere. Προαποβρεχθέν, præmaceratum. peſſimè.
Hoc & alibi caſtigauimus. Ὥστε κενὸν ἑστάναι
τὸν κάλαμον, vt culmus ſtaret inanis. Non eſt ſequu-
D tus inſtitutam orationem. Dicendum, vt culmus
ſtet inanis. Dixit enim antecedit, non anteceſsit.
Verùm hoc ei ſæpe contingit. Sic & paulò infrà:
dum in terra laterent, excoquuntur. Dicendum
aut latent, aut excocta ſunt. Α᾽ποδύεσθαι. Theo-
dorus legiſſe videtur ἀδρύνεσθαι: ait enim Neque
parem capere craſsitudinem. Cæterùm nihil ad
rem. loquitur enim de ſeminis explicatione à fol-
liculo ſuo. Si nondum exit, quid dicat de incremẽ-
to? Καὶ τὴν πρόσφυσιν, annexa. Nequaquam: ſed
vt in Commentario. Ε᾽πὶ τὸν τιθύμαλλον. De
lactaria & myrtaria, malè diſtinxit. Eſt enim ipſe
μυρσινίτης Tithymallus.

CAPVT VIII.

VIII. *capitis argumentum. Repetuntur ſecundum anni par-*
tes

tes tum frumentaceorum, tum leguminum ſationes: earúmque tum differentiæ explicantur, tum cauſa vaſtigantur.

ΩΝ δὲ σιτηρῶν σπερμάτων. Poſteaquam de mora diſputauit, in qua ſunt plantarum ſemina ad excundũ in plantas ipſas: cui materiæ id adiunxit quod variabat exituras ipſas: nunc de ſatiuum temporibus ſcribit, quæ ad frumentacea, quæve pertineant ad legumina. Tametſi penè ſunt hæc omnia repetita. Totum caput in hac eſt tractatione. Comparat autem & vtrunque genus, & ſeorſum inter ſe legumina. Τῶν δὲ σιτηρῶν. Frumentacea ſemina quam vel cum aliis, vel inter ſe habeant differentiam, ſcrutari tentandum eſt. modeſtiſsimè. δ᾽ ὐ, ex neceſsitate operæprecium futurum pollicetur. τλὼ ἄλλω ὑπαρ: vt calamos ipſos. Οἷον ὅτι. Exequitur ipſas differentias. Ταῦτα γὰρ πρωϊνὰ. Cauſæ. Frumentacea maturè ſeruntur, vt fortiùs radicentur. Alioqui natura ſua protinus feruntur ſurſum. Cohibẽtur ergo Hyemis ſuperuentu: quamobrem radices plures fundunt, verſo deorſum alimento Hoc iam bis dictum eſt. At legumina eo præſidio non opus habent. Quippe ſua natura validas obtineat radices, quæque neutiquam egeant illa multiplicatione. Seruntur ergo Vere. Cuius tempeſtatis nacta fauorem illico proficiunt. Ratio. τὸ γὰρ πολὺ τῆς φύσεως ἐν τῷ ἀέρι. Hoc iam millies dictum eſt.

Τὸν δὲ κύαμον. Fabam excipit & Lupinum. De Faba, ὅπως ῥιζωθεὶς ἐν τοῖς ἀδήλοις ἀντέχῃ τοῖς χειμῶσι. Vt iam radicata reſiſtere queat Hyemi. peſsima
C ratio. Non enim reſiſtit, ſed gelatur. Et tum ſi fit, vt ait δι᾽ ἀδήλων: Vere potius ſerenda. Nam certè vtroque tempore Faba ſeritur. Cæterùm quę Vere ſeritur, ſerò floret. vritur ergo. Hæc eſt cauſa.

Περὶ τὸ μονόκαλα γίνεσθαι. Hoc & ſuprà dicebat. Serò ſata minus radicari, ſed ſurſum erumpere atque eſſe πολυχειλῆ. Tamen hic verba non ſatisfaciunt. Nanque τὸ πρὸς hîc ſignificat vt. At ad multas ſtipulas radice validiore videtur opus eſſe. Potius è contrario. Non enim quærimus vnicalamũ Triticum, ſed ſi fieri poſſit multicalamum. Non poteſt autem, quia ſuccus ſub terra detentus eſt. Hoc autem coacti concedimus naturæ: quia quęrimus validas aduerſus Hyemem radices. Τὸν δ᾽ αὖ θέρμον. Alia Lupini ratio. Terram enim ca-
D lentem requirit. Hæc ratio maturæ ſariunis. At cur terram vult calidam? quia difficilis natura eius, quod ἀτέραμον vocat. Vnde id ſcis? quia ἀπικρὸν. Vnde hoc? quia πικρός. Iam eſt exploſa hæc ſententia, plantas amaras eſſe corpora naturalia incboata. Sed ratio eſt, quia penè agreſtis videtur eſſe. Καὶ πεφυκὸς. Ex propoſitis optima ratio. Vt ad cibũ Lupinus eget multa interpolatione, ſic & ad enaſcendum. Multum ergo caloris exigit ſibi. τὸ ἰσχυρότατον. neutro genere, frequenti vſu, de Lupino ipſo ἀκούειν. Aduerſus hanc Lupini miſerã imperfectionem, præter tot alia argumenta, eſt etiam illud non admodum vulgare. Si eſſet amaritudo in Lupino indicium cruditatis: ſequeretur vt aqua frigida coqueret Lupinum: in ea nanque ma-

A ceratum deponit habitum amaritudinis. Præterea ſaltas quoque plantas inchoatas dicere cogetur. quare etiam ſal ipſum. Balbutientium ſententia eſt, ſapores omnes propter vnum conditos à natura. Sic enim de coloribus quoque dicendum eſſet. Eſt enim vt in ſubſtantiis ſuum cuique eſſe definitum: non autem ita vt vnus ſit gradus ad alium. quocirca ſuum quicque ſubiectum habere neceſſe eſt. Sed de iis in duodecimo ſupranaturalis ſcientiæ. Διὰ τοῦτο δ᾽ ἴσως. Argumentum ſuperius à terra propter anni tempus. Poſtulabat enim terram calidam. nunc à terræ idea. Bonum ſolum aſpernari: ſtrigoſum depoſcere. Sabuleta ſcilicet eſſe calidiora, & efficaciora ad negotium conficiendum. ἐκτετριχωκότες. Καὶ κρύπτε-
B σθαι. Tertium argumentum. Petere id quoque parari ſibi ab agricola, vt haud profundo ſeratur ſulco. Velle enim inſulari fruiſque tepore aeris.

Lego καὶ τὰ ὅμοια πρωΐ, non autem πρωΐαι. Et ἀδιφθαρτικώτερος. Eſt enim flexus actiuorum ſignificans. Quare etiam legendum ἐκτετριχωκότες. Nam ἐνδιέφθαρται & ἐκτετρίχωσον, à tertia præteriti paſsiui, paſsiuam habent ſignificationem. ποιητὸν, αἰσθητὸν, ἀπέραντον, niſi ſit primæ declinationis, ποιητὸς, κεκριτὸς. Πεπηρωκότες. puto eſſe mendum.

Theodorus ἵνα πρότερον ῥιζωθῶσι, πρὸς τὸ μονόκαλα γίνεσθαι, τὰς ἀναφορὰς ἀδήλως ἄνω γεννῶσιν. Ratio, quòd frumenta non protinus ſurſum contendant, ſed antè radices plenè cõcipiant: vt ſe culmo ſimplici attollere poſsint. At Philoſophus a-
C liter. Maturè nanque ſeri, ne ſurſum ferantur: quia eorum natura quærit ſtatim exitum ad ſuperiora. Ideo dixit τὰς ἀναφορὰς ἀδήλως ἄνω γεννωμένας. Alioqui ſtatim attollũtur, & nihil aliud quàm ſtipula ſunt. Id quod ſuprà non ſemel ἀνατρέχειν. Τὸ γὰρ πολὺ τῆς φύσεως ἐν τῷ ἀέρι. Eniniverò eorum natura familiaris magna parte in aere eſt. Obtundit ſuis additionibus. Non enim eſt illis familiaris natura quæ in aere eſt, ſed omnibus communis. Multũ nanque poteſt aeris facultas ad germinationem.

Κύαμον περιαιρεῖν, Fabas maturè ſolent obſerere. Hoc verbum tametſi eſt in vſu agricolis, Latina tamen origine aliorſum ſpectat. vt obequitare. Si Vitis vſpiam ſit dicam, Braſsicam ne obſerito. Τοῖς χειμῶσι. De ſuo addidit, valen-
D ter. Θερμῆς ὅτε οὔσης, ſolo tepido. imò calido. Feruet enim terra tunc ita, vt trituratoribus vrat væſtigia. Ἀτέραμον, durum. Propriè ſignificat quod eſt impenetrabile. Τέρετρον: vnde noſtrum terebrare. aut τορὸν τέρμα. Ἡ πικρότης. Theodorus addidit de ſuo, nimia. Non tamen eſt, ſed in felle & Aloe. Κατεργάζεσθαι, macerari. Abutitur nimis ſæpe. Τὸ φαρμακ. Addidit exile.

CAPVT IX.

Noni capitis argumentum. Quàm ob cauſam prodit radix è granis frumentaceis ex parte craſsiore, ab altero mucrone ſtipula. In leguminibus tam radix quàm calamus indidem.

KAI` τὰ μὲν τοιαῦτα χωρὶς ἐκ τῶν γεωργικῶν. Non ab re factu videtur, cùm caput hinc abſcidimus: nẽpe verba ipſa penitus hoc exigere videntur. Hactenus enim quæ noſtro ex opere queant proficiſci, diſceptata ſunt: deinceps non quæ artis ſunt, ſed quæ naturæ legibus conſtituta conſiderandum. Minus tamen opportunè videntur hæc inſerta iis, quæ de mora & celeritate prodeundi iam inſtituerat: quã idcirco ſequenti capite repetere cogetur. Eſt autem caput hoc ſimpliciſsimum. Comparat enim ſemina frumentaceorum cum leguminibus, quoad germinationem. Quæ quia plana ſunt, particulatim videamus. Ὁ ἀπὸ γεωργικά. Quia non ſunt aperta præcepta per ſententias præciſas, cuiuſmodi ponunt Autores agriculturæ. Nam tanquam Philoſophus de eorũ iudicat difficultatibus, ac prætereà cauſas addit. Τὰ δ᾽ αὖ τῆς φύσεως. Nunc expediet cauſam quare de Tritico altrinſec' prodeat ab imo radix, calamus à ſummo: in leguminibus indidem vtrunque. Τὸ μὲν ἄνω δὲ αἰεὶ. ſcilicet caulis. Quod eſſe mirum debet, ſi ex eodem loco altera pars κάτω, id eſt deorſum ſpectat: hæc eſt radix: altera ſurſum, ſdque ſtatim quàm orta eſt. Vbi videmus naturæ διοίκησιν. Diſtribuit loca, quia partita eſt materias ſub formis partialibus.

Ἀπὸ γὰρ τοῦ παχέος. A craſsiore parte qua hæret ſpicæ, prodit radix. apta quidem proportione. Fuit enim eius item radix qua committeretur ſpicæ. Ὅθεν ὁ ἀθήρ. Declarat ſeminis partes per craſsitudinem & tenuitatem: has autem declarat à loco, ſitu, vicinia. Craſſa, ſpicæ propior, id eſt calamo, qui medius eſt in ſpica, tenuior ea quæ ſubeſt ariſtæ. Hoc enim eſt ἀθήρ. Vnde etiam Atherina piſcis: qui fortaſſe noſtra eſt *Scadona*. Eſt autem granum Tritici faſtigiatum in ſummo, communi lege naturæ. Faſtigiatur enim omne ſurrectum. Ratio in montibus aquæ defluxus pro agẽte: pro forma, grauitas: dilatatur enim. In arboribus alia ratio, eaque duplex in ramoſis. In ramos enim diducitur moles. In iunco vna tantùm cauſa cum cæteris omnibus communis: diſtantia ab alimento. An & alia præter has? nempe terreſtria magis inferiora. In animalibus alia lex. Craſſiora pleniorάque ſuperiora: quia crura ad motum habilia eſſe oportuit: ſumma verò capaciora. In ſerpentibus poſtrema tenuiora, quò eſſent idonea magis ad tractum, neque morarentur cæteri motum corporis. Τὴν αἰτίαν ἐκ τῆς φύσεως. Ex ſitu partium à natura inſtitutarum venãdas eſſe cauſas. In Tritico duos eſſe mucrones: duos igitur exitus. In legumine vnum. Ligulam enim inter duas habent pulpas: quam ait videri agnatam, προσπεφυκός. Siquis tamen accuratiùs obſeruet (vt à nobis factũ eſt) animaduertet ex illius papillæ parte inferiore prodeuntem radicem, ex ſummo faſtigiolo ſcapũ. Hoc item in Peponibus, & Caſtaneis, Amygdalis, cæteriſque omnibus, quorum è pulpa vnica, vt Sardianis, vel gemina, vt Heracleoticis prominet roſtellum illud. Καὶ συνάπτουσι, qua thecis hæ-

A rent ſuis. Ἐξ ἀνάγκης. Neceſſariò ligulam habere illam, quia ſunt ἐναγγειόσπερμα. At neque neceſſariò eam habent, neque hac de cauſa quam profitetur. Non neceſſariò habere: liquet ex iis quæ non habent. Quale eſt Papaueris granum, Git, Flammulæ, Strobilorum, & eiuſmodi. Non habent autem vt hæreant, tum patet ex his iiſdem, tum quia Triticum item hæret: neque habet tamen. Sed contrà, cauum ibi eſt in quod induit ſeſe ſpicæ quaſi denticulus quidam. Sed habent ob nobiliorem finem. Illud enim eſt ſolum ſemẽ ac principium generationis: reliqua verò appendices potius quædam. Τρόφιμον γάρ. Quaſi vmbilicus quidam ſit, per illum ſuggere à matricibus ſiliquis alimentum. At in Coccalo (ſicuti dicebamus) nullus. Τὴν δὲ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Oſtendit eſſe non

B poſſe plures vno illo aditu: quia ſint συνεχῆ, & perpetuo tecta cortice, & obſeſſa lobo. Notabis & id non eſſe verum quod ait, κατὰ τὸ ἄκρον. Non enim phaſelo aut fabæ, ſed à dorſo. συνάπτουσιν, eſt participii caſus tertius. Δίθυρα. Quia geminas habent pulpas, at frumenta vnicam. Μιαν ταύτα, καὶ τὴν αὐτὴν. αἰτίαν ſcilicet καὶ ἀρχὴν. ἀμφοῖν, radicis & ſcapi. Περιεχόμενα. Hæc eſt addita cauſa priori illi συνεχῆ. Non enim ſatis erat illa. Nam etiam Triticum συνεχές. Quare ſiliquis ait obſeſſa eſſe. Hoc etiam nihil eſt. nam etiam frumentum eſt συνεχές, & vnum tantùm habet cauum. In mucrone verò ſuperiore væſtigium nullum. In quo cùm ſibi viam faciat natura ad ſtipulam exprimẽdam, poterit & ex altera Ciceris parte. Quocirca

C id quod nos afferebamus, tenendum eſt. Frumenti granum totum, idipſum eſſe & ſibi, & cauli, & radici, quod vmbilicus ille vel Ciceris, vel Amygdali, vel Peponis. In Cicere verò pulpas illas non eſſe ſemen ad propagationem, ſed pro fructu ad cibum: quemadmodum alia pericarpia quibus ſemina continentur. Τῶν δὲ σιτωδῶν. Scitiſſimam diſceptationem. Frumenta eſſe figura recta: quapropter in duos mucrones effudiſſe naturam partes duas ex vno interno principio explicatas.

Ἐχούσης, ſcilicet forma ipſa. Dicebat enim τὸ δ᾽ ἤδη τοιαῦτα, τῆς οὐσίας. Συνεχοῦς δὲ ὄντος τοῦ σώματος. vnum principium materiale. Ideo dixit continuum, nempe à mucrone ad baſim. Ac propterea etiam addidit πῶς. Nam principium formale neque continuum eſt neque diſsitum, ſed vnum in-

D diuiſibile. Ὥσπερ. ac ſi dixiſſet ὅτι. Διατείνουσι καὶ κατὰ τὴν ἐντομὴν. Eſt in frumentorũ dorſo ſeſsilis ſectura quædam. Hanc vocat ἐντομήν, quomodo animalia quædam dicuntur ἔντομα. Adeò igitur prudenter partiri exitus, hâc radicis, illac ſcapi, vt ne per fiſſuram quidem illam dignetur egreſsionem. Τοῦ μὲν οὖν. Hæc eſt capitis ſecunda pars. Hactenus expediuit differentias: nunc dat ſimilitudinem. Τ᾽ πλησίον modeſtiſsimé. Nam & ſuprà & ſemper oſtendit, non eſſe in hominis poteſtate veras eruere cauſas. Velim dicat Auerrois, qui ab omnibus omnia ſcire cõtendit: quid agat in Tritici grano rima illa de qua nihil prodit. Quin è Palmulæ ſinu illo nihil item exit:

hoc

hoc enim exploratum eſt à nobis: ſed ex puſillo atque perobſcuro vmbilicello qui in ventre eſt, vtrunque prouenit, tum radix tum ſtipes. Ἐκεῖνο δ' ὅμοιον. Ariſtotelica lege, poſtquam venatus eſt differentias, adiungit conuenientiam. Ea eſt, vtriſque produci radicem ex eadem parte, nempe quâ matrici hærent. Eſt enim vtrobique viæ apparatus ad alimentum. Quippe granum ſuggit à matrice per eam partem. Item cùm mutatur planta, ſuggit à terra planta per eandem. Πλὴν δὲ τῶν καρυωδῶν. Verba corrupta ſunt: ſenſus autem hic, Non eſſe hanc rationem in Glandibus & Nucibus. Abellina, & Amygdalum, & Glans, & Caſtanea, auerſa hæc omnia capiunt à matrice cibum. Mucro enim ille antrorſum. In Pomis autem ſemina ſuis mucronibus ſpectant peciolum.

Lego ῥίζα καὶ ὁ καυλὸς, non autem καρπός. Et ὅθεν ὁ ἀθὴρ, non autem ἀήρ. Et τῶν δὲ μὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, addita negatione. Item addita negatione, καὶ μὴ περιεχόμενον. Non enim ambiuntur à glumo frumenta, ſicut à ſiliqua legumina. Vt ſuprà dicebat περιεχόμενα τῷ λοβῷ. Et τοῦ μὲν καλάμου, non autem βαλσάμου. Et τῶν καρπῶν δ' ἡ περίφυσις.

Theodorus καὶ γὰρ ἡ ῥίζα, καὶ ὁ καυλὸς, cùm radix & caulis ita maneant. Verbum ineptum hîc & falſum. Non enim manent, ſed exeunt. Περιεχόμενα τῷ λοβῷ. vndique ambiantur. Deprauauit ambitioſo aduerbio veritatem. Non enim Piſa Cicérve columbinum ambiuntur vndique ſiliqua, ſicuti neque Fœnugræcum. ſed à lateribus inuicem ſtipant ſeſe. Et malè addidit aduerſatiuã. Imò verò additur pro cauſa. Διακύψης, tranſcendente malè. Non enim aſcendit, cùm demittit. tranſmittente. διιέναι, Pergere. permeante.

CAPVT X.

X. *capitis argumentum. Explicantur cauſa propter quas legumina celeriter, frumenta non celeriter enaſcantur.*

THN δὲ ταχυβλαστίαν. Hæc (vti dicebamus) non bono conſilio diſiuncta ſunt à ſuperioribus: præſertim cùm in ſecunda Capitis parte ſcribat, quædam ab radicibus anno poſtero naſci. Quæ fuerant annectenda narrationibus Ægilopis, & aliorum. In priore parte duo perſequitur: primùm, cauſas celeris in leguminibus pullulationis: deinde in frumentaceo genere tarditatis. Quæſtio eſt de celeri leguminum germinatione. Cauſam refert ad anni tempus. Vere ſeri ſuprà dixit. Vernum tempus molliſſimum & fœcundiſsimum. Prior conditio eſt ſecundæ cauſa: ſiquidem mollitiam teporẽ intelligit & humorem. Ab humore mollities, à frigore duritia. Vtraque harum qualitas genitalis. Dixit γονιμωτέρα τῆς χειμερινῆς. poterat etiam γονιμωτέρω. Ἀλλ' ἀμφοῖν τούτων. Mira connexio ſententiarum. Primo loco quærit cauſam in leguminibus, cur celeriter exeant ſata. ait, tempus id efficere. Seruntur enim Vere. Ver fœcundiſsimũ:

A hoc ad eorum pertinet generationem: & molliſsimum, hoc ad generationis expeditionem. Hęc vbi dixit, auget anyliticam eruditionem. Tametſi alterum alterius cauſa eſt: tamen vtriuſque cauſa vna imbecillitas. Ea nanque adducti agricolæ ſerunt in tempore commodiore. Eadem imbecillitate prædita natura facilè patitur. Exeunt ergo. ἀμφοῖν τούτων: & quòd ſerantur Vere, & quòd celeriter exeant. Τάχα δὲ καὶ πολυκαρπίας. Alium effectum ad eandem reducit cauſam. Dixit autem τάχα, quia non videtur, imbecilla fœcundiora eſſe. Hoc tamen etiam ſuprà dicebat ſæpe, robuſtiores arbores minùs fœcundas. Cæterùm prudenter accipiendum eſt. Agreſtes enim robuſtiſſimæ, atque eædem fœcundiſsimæ. Legumina verò fœcunda, quia ſunt humiditate ſpirituoſa. πο-

B λυχούστερα. πολυφορώτερα. Καὶ μὴ καρπίζεσθαι. Item alium affectum. Non ſolùm non defraudare ſucco terram, ſed etiam nouam facere, νέαν ποιεῖν. impinguare. Ac μὴ καρπίζεσθαι quidem, eſto ab imbecillitate. At lætius aruum efficere, quomodo cohæret cum imbecillitate tanquam cum cauſa? non eſt ſanè: idcirco dixit ἁπλῶς εἰπεῖν. ſanè ταχέως εἰπεῖν. Imbecillitas eſt in prædicamento qualitatis: arui inſtauratio fit à ſubſtantia tum reponente tum diſponente. Sed beneficium illud prouenit ab ea concretione, qua ſunt fœcunda. Vt quod illis fructus cauſa eſt, cauſa ſit ab illis ipſi terræ ad ferendum fructum καρπίζεσθαι, adverbum, carpere: vt Græcum Græca origine Latinum faciamus.

Πλὴν εἴ τι. Exceptio eſt in iis quorum eſt corii contumacius, vt Fabæ. Hanc eſſe cauſam propter quam ex eo cenſu celeritatis eximatur. Item alia,

C ſed non interna: contingens quidem illa & extranea. Si factam Fabæ ſementem ſubſecutæ fuerint pluuiæ, denſari ſoli ſuperficiem: atque ita (quod etiam cæteris omnibus euenire compertum eſt nobis) cohiberi ſemen. Poſt hanc differentiam, potuit & aliam adnectere. Non enim νεὸν efficere Fabam, ſcribit Columella: & Palladius aſſentitur. Negant enim meliorem eſſe ſegetẽ eo aruo, quod Fabam tulerit. ἐφυσήσῃ. Verbum quo alibi quoque vtitur. ſuperpluent. Ἐν δὲ τοῖς σιτηροῖς. Hæc eſt alia capitis pars, in qua frumentaceorum oſtendit naturam in duobus: vnum eſt, tarda maturatio: alterum, arui exuctio, quam appellat καρπομάν. Duas deinde aſsignat cauſas cùm dicit, ὅτε πολυῤῥιζία, καὶ ἡ γλισχρότης. Eſtne vtraque vtriuſque cauſa? eſt vtique. Nam radicum robore fru-

D ctum defraudari ſuprà dixit: eſt autem dilatio fraudationis imago quaſi quædam. Item viſciditas ſucci, contumaciuſcula eſt ad excoquendum. Sic & περὶ καρπομαν: ſatis liquet validas radices multũ ſibi requirere alimenti: validæ verò ſunt, ſi multę. Item lentor ille ſucci multa fit interpolatione. Pinguia verò eſſe frumentacea ſatis oſtendit vſus fabrorum, qui ex farina gluten parant. Inde Philoſophus ex Empedocle, ὕδατι ἄλφιτα κολλήσας. Eadẽ penè verba in quarto De ratione victus in morbis acutis. Propterea doctiſsimi Arabes prohibent in pleuriticis vſum Triticei panis: coaleſce-

re nanque ſputum, atque etiamnum magis hære-re. Πολύῤῥιζα. In Æſopi fabula eſt: plures ſoles plus vrere. Et audiui puer olim, Florentinorũ rempublicam eſſe multorum capitum tyrannidẽ. In arboribus tamen viſcidi quidam fructus ſerius, alij temporius maturantur: Ceraſa in aditu Æſtatis: Vua in fine. Vt non temerè ſit accipiendum quod ait, τὰ γλισχρὰ ὀψὲ ἁδρύνεται ἐν τοῖς δένδρεσι πεπαίνεται. Et aquea Perſica ſunt, quæ ſerò: item Mala ipſa. Prunorum genera quoque partim talia, partim non: lento ſucco tamen omnia. Διὸ καὶ πυρεῖ. Quia dilutior in Hordeo ſuccus: & laxior medulla. At Milium (quod eſt omnium fortaſſe frugum minimè lentum) ſerum maximè eſt.

Καὶ ὀλιγοχρονιώτερα. In leguminibus πολυχρονίαν aſcribebat imbecillitati: ſic nunc attribuit imbecillitati. Καὶ ῥίζαι. Suprà dicebat πολυῤῥιζίαν: nunc βαθυῤῥιζίαν. Radix robuſta eſt aut ſpecie, vt Pino, Cupreſſo: aut quantitate, quæ diuiditur in craſſum, longum, multiplex. Suprà quoque volebat ab arboribus plus ſuggi, quia radices profundiores. Οὐχ' ὁμοίως. Contrà radix leguminibus, ſingularis, opponitur illi πολύῤῥιζα: & minus profunda: hoc eſt οὐχ' ὁμοίως. Frumentis profunda, nõ vt leguminibus: quibus ſcilicet non profunda.

Καὶ ἐπιπολῆς. Ratio quare minus profunda radix, quia ſulco tenui ſuſpenduntur non profundo. Et è conuerſo ratio, cur ita ſerantur, quia radicem non quærunt profundam. Hæc & ad exortus faciunt celeritatem: parum enim ſibi vindicant inferiorum: & ad eorum innocentiam: μὴ καρπίζεσθαι. Alia quæ interponitur cauſa, denotat item celeritatem. γεωδέστερος ὁ καρπός. Terreſtrior ſuccus: minus ergo laboratus. A quo capias totius plantæ argumentum: vt ipſa quoque ſit terreſtrior. Alioqui non de exortu, ſed de fructificatione diceretur. Tamen in terreſtri humido tarditas haud parum obſtat huic ſententiæ. Hac enim de cauſa ſunt ἀπίεσμα. Præterea videndum, quid ſibi vox illa velit καθαρά. Fortaſſe purificata, id eſt diutius elaborata. Nam legumina Triticeis magis excrementoſa. Etiam illud animaduertendum, quomodo minus ſuggant legumina: quæ tamen craſsiora ſunt & πολυχούστερα. Quapropter alia cauſa proponenda. Carpere terram magis frumenta quàm legumina: quia legumina terreum modò ſuggunt ſuccum: at frumenta magis aereum & vitali propiorem. Μανὴ ἡ σπορά. Hæc item ratio ad eadem. Minus terræ occupatur: minus ergo ſuggitur. Plus habent quod & vnde ſuppeditur: citius igitur. Tum autem ſolis tepores admittunt interualla. Πάντα γὰρ ταῦτα. Cauſas applicat ad ea omnia quæ ſuprà ſtatuebat πρὸ ἄλλων καρπῶν: quia dicebat πολυχεύστερα. Ἔτι ὅτι γε πλείων. Hoc & veritati aduerſatur: & contradicit ſuperioribus: & ad rem nihil facit. Quòd non faciat, ſatis liquet. Aut enumerat enim affectus leguminum, vnum illud πλῆθος. Aliud πρὸς κουφότητα τῆς γῆς: quia dixit νεὸν ποιεῖ. Tum hæc omnia iuuari aeris benignitate. Quid ad hæc fructus eſſe lignoſiores earum plantarum, quibus radix & maior & profunda? Quòd ſuperioribus contradicat, quis non videt? Leguminum fructus aiebat terreſtriores. radicem non profundam: Triticum γλισχρὸν, καὶ βαθεῖαν, radicem multiplicem. Quod verò non conueniat rationi, docet Pinus & Cupreſſus: quarum minus ſunt profundæ radices, fructus nihil penè aliud quàm lignum. Eryngij radix profundiſsima: Milij ſolis minimè: item plantæ illius cuius ſemen Lachrymas Iob vocant: vtrique fructus lapidea duritia. Ταχὺ δὲ ἐκκαρπίζεται. Hæc eſt quaſi appendix eorũ quæ dicebat de populantibus terræ ſuccum. Id quod perſequitur in Ciceris priuata natura: propter quam eximendum ſit è leguminum claſſe, quoad affectus illos. Nota locutionem ἐδ' ἐπὶ τοῖς πυχνώσεσι χώρες. Non vulgare ſolum quærit. Ἄλλως δέ. Non ſolùm celeriter exire, ſed etiam celerrimè perfici. Cuius rei cauſam robur aſsignat. Flatus hic Æſopici Satyri, à quo calidum & frigidum poteſt proficiſci. Vbi libet, imbecillitatem affert pro cauſa celeritatis: vbi collibuerit, ad eandem expeditionem robur ipſum nomen ſuum profitetur. Non ſolùm autem καρπίζεται, ſed etiam ἐκκαρπίζεται talia. Et quod plus eſt ταχύ. Verbum hoc Columella in ſecundo, vim terræ abſumit. Δι' ἣν δύναται τὰ ἄλλα κρατεῖν. Declarat roboris efficaciam duplicem, quod & alia poſsit ſuperare, & ſibi ſufficere. Quę ſunt illa alia? quicum luctatur Cicer? διαρκεῖν, ſibi ſatis eſſe: ſeſe promouere. πρὸς τοῦτο, ad hanc celeritatem. rat τὴν αὐτάρκειαν: quia paucis egeat ad alimentum. Neque egeat aquis, niſi ad primam modò germinationem. Quod reliquum eſt, ſeipſum nutriat. Εἰ μὴ ἄρα. Moderatur huic ſententiæ. Extrinſecus enim fortaſsis ei afferri momenta virium à ſale, quod admiſceri dixit alibi ad irrigationem. Quamobrem ſuprà ſcribendum eſt τῶν ἀλλῶν, non autem τὸν ἄλλον. Vbi deprehendas mirum mortalem. Iam enim robuſtum dicebat adeò, vt etiam ſalis vim cõficere poſſet in ſuas rationes. Nunc à ſalis vi robuſtam deducit naturam illam. Φαίνεται δέ. Poſuit priùs cauſam quàm effectum. Dixit enim κατεξηραμμένου. Quia ſal tollit quod nimis eſt: operam minuit. hæc eſt cauſa quare conferat ad celeritatem. Infert poſtea euentum ipſum συνεργεῖν. Quare non eſt dicendũ φαίνεται δὲ, ſed φαίνεται γοῦν. Eſt enim concluſio. πῶς, quia eſt acceſſorium, καὶ προσκατηγορικόν.

Καὶ εἰκότως. Medius terminus ſyllogiſmi in minore propoſitione. Maior enim illa eſt, πᾶν τὸ ἐκκαῖον συνεργεῖ τῇ γενέσει. Σημεῖον. A locis & ab euentu ſalis narrat vtilitatem. A locis, quia ſecundum mare lætius prouenit. Ab euentu, quod alibi quoque dictum eſt: diluta pluuiis ſalſugine corrũpi. Cæterùm id quoque aduertendum eſt. Nam dicebat bonum requirere ſolum: at hic ſabuleta Maritima nanque omnia ſtrigoſa. Εἰ μὴ ἄρα τῆς ἰδίας. Quæ poſsit eius cauſa hanc demum eſſe: ſalẽ ſcilicet. Quòd ſiquis minus aſſentiatur, id omne ad ſubſtantiam referẽdum. Atque hic quoque vides præter elementarias facultates, quid ab ipſius ſubſtantiæ proprietate profitetur, contra hoſce

Alexan-

Alexandreos. Μόνα δ' ἀπὸ τῶν ῥιζῶν. Hæc pars A partis eſt ſuperioris, vbi de Ægilopis binis natalibus loquebatur. Repetit autē hic, quia cum leguminibus cōparat. τῷ ὑστερῆσαι, ſicut & ſuprá, ἀποφύεται potiùs quā ἐκφύεται: quia eſt ἀπόφυσις à corpore iam conſtituto, quaſi agnato & ἐπιφύσει. Καὶ ἐν τούτοις δὲ. Quin eodē quoq; anno, ſi ad farraginem ſata ſint, repullulant. Nēpe ſecta, collecto intus ſucco, qui porrò prodiiſſet. εἰς κείρειν, ad ſectionē, κείρει. Tondetur enim Hordeum ad farraginē. Παραβλαστάνοντος. Eſt enim quaſi χορτασμός, retracto ſucco, cui⁹ impedita promotio eſt. Quāobrem ſibi aliunde atq; aliorium viam facit. Αἴτιον. Oſtendit quomodo fiat. quia de multiplici radice poſſunt multæ ſtipulæ prodire. Καὶ δυνάμεις. B Vt radix ſit ſubiectum, vis agens in ea. Τὰ χεδροπά. Tribus cauſis excludit ab hoc affectu legumina, radicis ſimplicitate: quippe ab vno principio vnum. Lignoſitate: nēpe duritiem vbiq; dicit ineptam pullulationi. Superficiarium ſitum: nō enim haurire queunt è profundo in quo non ſunt, ad opes nouas inſtituendas. Hi tres affectus omnes radicis ſunt. Ὡσαύτως δὲ. Idem euentus: eadem cauſa coniuncta: remota verò contraria. Cùm ſegetes ab exercitu tranſeunte ita ſunt conculcatæ vt nihil extet παραβλαστάνουσι. Ecce, affectus idem. Cauſa coniuncta eadem, ſuccus coercitus. Remota, contraria ſuperiori. Quia ſuprà tondebatur: ablatio hæc eſt: hîc conculcatur: duplicatio quædam hæc: reflectitur enim ac tanquam replicatur.

Μηδὲ τῶν ἴχνος, vt ne veſtigium quidem ſegetis appareat. Ἀπάντων δὲ. Affectus illarum ſpicarū. Oportet eas eſſe paruas: ἅτε παραβλαστοῦσι, quia opera repetita. Sanè in Ægilope opera repetita, & C ἐν τῷ χρόνῳ. At τὰ κατεπατημένα, à quibus nihil ſucci demptum eſt, videbantur habitiora eſſe debere. Dicendum, Pauito ſolo ægriùs educi ſuccum. Sic ſuprà de Fabis, ἐρυθύνει.

Lego τὴν αὐτὴν δὲ ἢ παραβλάστησιν, καὶ τῶν διαπεπατημένων. Et ἐρυσιβῶν, non autem ὁμοίως. Eſt enim ἐπιπονώτερον. Et ὀψιαίτερον, non ὀψιαίτερα: aut ὀψιαιτέρας: vtrunque enim dicitur. Et καὶ τὸ μὴ ὁμοίως. Et καὶ ταῖς ταχύτησι. Et ἄν γε πλείων, non ἄν τε. Et πυκνώσεις χώρας, non ὥρας. Et εἰς κάρσιν, non εἰς κέρσιν: ad tonſionem, ad ſecandum.

Theodorus, τῆς δὲ ταχυβλαστείας τοῖς χεδροποῖς ἀποδοίη τις τὴν ὥραν. Celerē germinationē leguminibus tēporis ratione reddere poſſumus. Peregrinitas. Reddere germinationē, ſicuti reddere cauſam germinationis. Dixiſſet, acceptā referre tempori. D Εὐπαθέστερον, celeriter affici, ſentiréq; poteſt. Quare ſenſum de ſuo addiderit & attribuerit, neſcio. Ἐδαφιζομένης τῆς γῆς, terra pauimētaretur. pauiretur, potius. Sicuti nō teſtamētamur, ſed teſtamur. Vbi notandum, ἔδαφος poni ab hoc Autore pro quacunque arui ſuperficie: & tamen verbum inde factum, pro denſata ſola. Καὶ νυνὶ πατεῖν. Theodorus omiſit. Et tamen mox ad idem, καὶ μόνον ἐν τούτῳ τῷ πατεῖν. Καὶ τὸ μὴ ὁμοίως χωρίζεσθαι. Nos ſic addidimus negationem. Malè Theodorus affirmatiuè legit. Non tamen verum eſt à leguminibus æquè A abſumi atque à frumentis. Itaque ſuſtulit idem ὁμοίως. Cæterùm ne ſic quidem conſtare quit affirmatio. Diſtinguit enim his omnibus legumina à frumentis. at non diſtingueret, ſi eſſet affirmatiuè dictum. Τῶν ἄλλων. Ita legimus nos. Theodorus vt vulgò circumfertur, τῶν ἄλλων, cætera ſuperare. At eſt κρατεῖν cuius ſignificatum haud tam latè patet, quàm Latinum hoc. Supero Latinum, ſignificat & vinco vi: vt leporem leo ſuperauit: & excedo vel vi vel alia re. Græcum κρατῶ, ſolùm in prima ſignificatione. in ſecunda nunquam. At Cicer non pugnat cum aliis leguminibus, vt ipſorum ſit compos. Ξυλώδη, radice ſurculoſa. malè. Primùm non ſunt vlla in radice ſurculi: ſed ab radice: quare poneret quod negat. Negat enim mox fruB ticare legumina. Deinde ſurculus non ſignificat ξύλον. Tum non omnis ſurculus lignoſus. Vbi deſunt quædam in extremo capitis, Theodorus poſuit hæc, reſtibilia tamen efficiunt. At reſtibilis ager is eſt, qui tulit ſegetem, ac rurſus ſeritur. Sicuti Veruactum, quod Vere agitatum ſit, quo tempore ſit in aliis ſeges. At in aruo quod exercitus conculcauerit, nihil iterum ſeritur.

CAPVT XI.

XI. capitis argumentum. Cùm frumentis legumina comparat, quoad cibum tum hominis tum pecudum. Deinde frumentacea quoque inter ſe, quæ leuiora, quæ concoctu difficiliora.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν χεδρόπων. Poſtquā eduxit ſegetem, ciúſque varietatis librauit rationes quæ penderent ex forma, materia, fine generationis & fructificationis: nunc alium tractat C finē: nēpe quando noſtri cauſa condita ſunt à natura: noſtri, inquam, ſimul & aliorum animalium. De quibus duobus finibus, ſatis ſuprà. Examinat itaque naturas eaſdem leguminum ac frumentorum: eáſque comparat inter ſe. Hæc primo loco. In ſecunda parte comparat ſpecies frumentorum. In principio luculentiſsimam ſtatim proponit quæſtionem, quam poſtea ſoluet. Quæ ſemina minus diu ſub terra continentur, ea videantur minus terreſtris continere. Legumina minus diu ſunt in aruo quā frumenta: minus ergo terreſtria debere videri. At minus ſunt nobis concoctu facilia. Ad hæc frumentum æquè deberet eſſe ventriculis omnibus concoctile, quantum natura fert. At non coquitur à iumentis: quin eius eſu pereunt: nobis innoxium eſt. Quod contrà debuit, quo illis ſunt D ventriculi robuſtiores. Quidni, quæ fœnum conficiāt? Hæ ſunt dubitationes. Ne hoc quidē caput ſuo loco poſitum eſt: nam de floreſcendi tempore ſcribet mox. poſt quæ hæc tractāda erant. Quippe coctile affectio eſt à fine. Quin coctile eſſe ab igni, antecedit natura ſua naturam coctionis, quæ fit in ventriculo multis de cauſis. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ. Rationis huius ſumma hęc. Quia parum diu ſunt in terra, videntur expeditioris eſſe naturæ: itaque faciliùs item concoqui. At huc afferri queat argumentum quod ſuprà faciebat. Ægilopis granum diutiùs ſub terra manere, ad annum

viqueálterũ: quia non ſatis in ſpica fuiſſet. Quod tẽpus in ſpica ſubtractum ſit, id repoſcere ſub terra ad germinationẽ. Sic legumina, quòd parum tẽporis exegerint in terra: quantum ibi deſideratum ſit, eius in ventriculis noſtris quærere penſationẽ.

Περισσεύουσι τῷ διαφέρειν. Hic διαφέρειν, eſt & differre & præſtare: conferre. Καὶ τῶν κριθῶν ὁμοίως, Quod magis eſt. Hordeũ enim leue. Quo ſi ſunt trimeſtria leuiora, ſanè ſunt leuiſsima. Horum exemplo confirmat opinionẽ de leguminũ leuitate.

Ε᾿λάττονα. In paruo tempore parum terræ poſſe conſequi. Τοῖς δ᾽ ἄλλοις ζώοις. Aliã excitat quæſtionẽ, comparando animalia cum animalibus, & cibos cum cibis. Χορτασθέντα, paſta. Καίτοι τὰ γ᾽ ἄλλα. Ratio contradictionis. Animalia cætera nobis robuſtiora, puta iumenta, pereunt Tritici pabulo: qui nobis pro cibo eſt minus robuſtis. Τὸ γεῶδες. Quantum habent terrei, id minimũ eſt. Quod alijs verbis ſuprà, γλισχρὰ καὶ πυκνά. Εὐκατέργαστα καὶ χαλεπώτατα, ſunt cõtraria. τὸ δ᾽ aduerſatur ſuperlatiuum. Πρὸς δὲ ταύτας. Ad ſolutionẽ ſumit axioma, non omnibus omnia cõuenire: quippe de ſturno & cothurnice vulgata ſunt: veſcuntur enim iis quæ ſunt homini venena: cicutã dico & hyoſcyamum. Gallinæ veſcuntur ſcorpiis: anates domeſticæ buffonibus. Simias vidimus nulli aranco parcere. Feles lacertos vorare vidimus. De ceruo ac ſerpentibus ſcriptum eſt. Cannabino ſemine gallinæ ſiunt fœcundiores: at hominis id abſumit geniturã. Idcirco dixit, καὶ εἰσὶν ἄλλα τῶν ἄλλων. Probatur autem à Phyſico axioma illud à quo ſumit hic. Oſtendit ille materias ſecundas eſſe aliis alias, ſdq; propter formas. Perennitatẽ rerum naturalium eſſe propter loci conuenientiã in omnibus: in rebus animatis etiã propter alimẽta. Alimenta eſſe corpora apta ad vnionẽ ſub forma corporis nutricati. Quare neceſſe eſt vt ſint diuerſa diuerſis: quia nulla ſpecies alii cuipiã ſimilis. Eſſet enim eadem. Nanq; ſubſtantiæ ſimilitudo eſt identitas. Propterea dixit σύμφορα, vtilia. Et ſignato verbo ad alimenta κατὰ τὰς τροφάς. Eſt enim συμφέρειν, paſcere oblatis cibis. Et ob eam cauſam, κατ᾽ ἰδίας φύσεις. Quia ſua cuique forma eſt: ergo & materia: quamobrem etiam materiæ reparatio. Ο῞περ ἐν πολλοῖς. Præter rationes adducit exẽpla multa naturalia, eáq; nota receptáq; maximo cõſenſu. Ideo dixit πολλοῖς: & mox πλείστας ὑπαρχόντων: plurimorũ aſſeuerationẽ. Eſt enim probabile argumẽtum, quod aut ſapiẽtum aut ἔνδοξον, id eſt idoneorum cõſenſu circũfertur. Τῶν γνωρίμων. Etiã comperta dicit: atq; ita ſummouet omnẽ dubitationem. Exemplum quidem cerui manifeſtum. Quod verò ait ſcorpionum ictu ſerpẽtes interire, homines non item, falſum eſſe docet Galenus: & nobis etiam compertum eſt. Πολὺ μείζω. Quia in magna mole tardiùs it ad cor venenum: poteſt ergo in longo tractu confici. Καὶ ἰσχυρότερα. Quia multa magna corpora ignauæ naturæ ſunt. Τ᾽ ἀποχωρεῖν δ᾽ οὐδ᾽. Applicat ad hypotheſim tractationẽ ſuam. Summa eſt, craſsioribus alimentis quædam vtiliùs victum parare. Quare iis legumina cõ-

A uenient magis. At ſi delicatiores exhibeãtur eſcę, præ nimia voluptate adeò differciri vt dirumpãtur. Τοῦτο μὲν οὖν. Hanc rationem cùm laxiorem animaduerteret, appellauit eum minore nomine communem. Sanè etiam pauco Tritico mulam vidimus expiraſſe. Quãobrem priuatim cauſam aliam excogitat. Inflari enim. Ideo dixit, ἴδιον δ᾽ ὅτι καὶ συμβαίνει. Mirum verò ſi Triticum inflet, legumina non inflent, quæ longè magis flatuoſa ſunt. Ergo id quærendum porrò, quare illis Triticum flatuoſum: homini verò legumina. Nota locutionem, τῶν ἄλλων χορτασθέντων: ſubdit αὐτοῖς. Sic ſemper Syri loquuntur eleganter. Etiã apud Cæſarẽ notauimus in Comment. item apud Xenophontem & alios: quæ digeſta ſunt à nobis in familiaribus exercitationibus. Alius dixiſſet, χορτασθεῖσι πολὺ μᾶλ-

B λον ἁρμόττειν. Τὸν δ᾽ ἀλλοτριώτερον. Articulus ille non adiungitur ſequenti nomini, ſed eſt vagus, & nota eſt ſubiecti: ἀλλοτριώτερον autem eſt prædicatum. Πλείω. Hoc reſpondet illi χορτασθέντα, ſaturata. Η᾿ ἐχίνου ἔχειν. Venter alter in ruminantibus. Omaſum. Verùm (vt dixi) etiam mula. Idcirco dixi ἐχῖνον. Vbi etiam animaduertendum, cùm in ruminantibus id ſit ἐχῖνος, quod in auibus πρόλοβος: & aues adeò ſeſe frumento expleant vt ceſſent ab edendo: quare non euentus idẽ & tamen in auibus quoque ſic appellatur illa pars vt in ruminantibus. Φυσώδης γάρ. Explicat rationem. Crudum frumentum flatuoſum: certè maceratum turget. Non minus autem legumina.

Ε῎τι δὲ ἰσχυρότερον τὸ ἀχυρον. Tanto magis in ſpica.

Μέγα δὲ. Quod & vulgò circumfertur ex Poeta, *adeò in teneris aſſueſcere multum eſt*. Sic in aphoriſ-

C mo, imbecilliores multò meliùs facere quàm robuſtiores, ſi ſint aſſueti. Item in libris De ratione victus in morbis acutis, frequens & longa diſceptatio. Quare Galenus quoque in Commentariis de tuenda ſanitate prohibet à mala conſuetudine diſcedere, ſi non obſit. Τὰ γὰρ ξένα. Hæc ſententia ex ſupradicto aphoriſmo & altero compoſita eſt in quo iubet nihil multum repentè mutare. Διαταράττει. vexant. Verbum Hippocrati vſitatum. Πλῆθος λαμβάνοντα. Reſpondet illis πλείω τροφήν: & eſt quaſi medius terminus ſyllogiſmi.

Οὐκ ἄλογον. Antequã ſolueretur quæſtio, res ipſa abſurda videbatur: nunc iis cauſis explicatis, tollitur abſurditatis opinio. Abſurdũ verò videbatur, tã egregiã ſubſtãtiam qualis in Tritico eſt, & qua princeps animalium vitam trahit, non ſolùm non

D conferre aliis animalibus, tũ robuſtis tũ ignobilioribus, ſed etiã patrare interitũ. Hoc valent illa verba δοκεῖ δ᾽ τῇ παραλλαγῇ. Hęc diuerſitas ac variatio faciebat vt videretur ἀλόγως ἔχειν. Ω῾ς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν. Hæc eſt altera capitis pars, quã decuit eſſe in primo loco. Nã leuitas & grauitas alimentorũ, eſt affect' corporũ naturaliũ ſimplici relatione ad vniuerſum ambitũ totius generis animãtiũ, quatenus ipſę animãtes corpora ſunt op' habẽtia reparatione quæ fit per cibũ. Hoc hic tractatur. At quęſtio pręcedẽs ab hac pẽdet tractatione: nẽpe de cõſtituta iã leuitate diſceptat; eãq; refert ad

par-

particularem comparationem. Suprà igitur cōparabat diuerſas ſpecies ad diuerſa, vt vocat, obiecta. Nūc ipſas ſpecies cū ipſiſmet cōparat, ſub eius affectus ratione, ſecundū eius affectus cauſas. Leuitas affectus eſt: leuitatis cauſas inquirit. Duas aſsignat, nec nouas quidē, terrā & aerē. Hoc neq; vulgò ignotū eſt. Sed nobilitauit ſequentibus explicationibus. Quoad terrā, leuē laudat ac tenuem. Quoad aerē, eum quē coquit ſol, recētem faciunt frequētes auræ. Flatus enim attenuāt: itē ſol. Terra nimio ſucco non repugnat. Contrariū in contrariis. Opponit τὰ ψυχεινὰ καὶ ἔνικμα: τὰ ἔπομβρα τοῖς λεπτογείοις. Nō adiūxit contrariū τῷ λεπτῷ: quia nō diſputatur hîc exactè demōſtrationibus, ſed populari diſquiſitione: propterea ſæpe dicit ὡς τύπῳ, ὡς εἰπεῖν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὡς ἄλλοθι, ὡς φασι, θετέον, ὑποθετέον, ληπτέον, ὑπολειπτέον. Διὰ τὸ πλείω. Cauſa grauitatis ſignatiſsimis verbis. πλείω & ἰσχυροτέραν. Poteſt eſſe multa & facilis: addidit igitur cōtumaciā. Vbi notandū βαρύτητα dici hîc: & βαρύτερα fortaſſe debere dici per initia capitis, vbi legimus βραδύτερα. Quod non mutabamus, quia grauitas in cibis eſt aliuſmodi quā grauitas ἁπλῶς. Grauitas in motu elementorū eſt qua deſcēdunt elemēta. Grauitas in cibis eſt qua non citò, non facilè, non cōmodè cibi deſcendūt. Itaq; à medicis βραδύπορα nominantur. Πλείω τροφήν. Vbi plus materiæ, plus operæ ἰσχυροτέραν, quia robuſtius plus reſiſtit. & vbiq; ait τὸ ἀσθενὲς ἀπαθές. Διὰ τοῦτο. Propter ſolū & cœlū. Ὁ σικελικὸς ἰσχυρότερος. Atqui Sicilia & ἄλλως admodū, nec min⁹ ἀλλαχοῦ. Terra etiā (vt & olim Priſci loquebātur) & nunc dicūt Vaſcones, fortis & pulla. Ἡ χώρα πίειρα. Etiā in prouerbio de craſsis, aer Bœoticus. Quod quidā (quaſi ad dryphacta latraret, vt ſibi acutiſsimus videbatur, περὶ τὸν λίθον ἐκεῖνον, κριτικόν) adortus impugnare, obiecit Pīdarū & Plutarchū. At nobis ſilētibus amici riſere nebulonē. quaſi verò nō in Scotia atq; Gotia excellentiſsima ingenia inueniātur, atq; etiā humaniſsima: in Ægypto ac Syria nō extiterint olim, atq; etiam nunc extent plurimi, tum Battali tū Buſirides. Ὁ δὲ ἐμφυσήσων. Repetit verbū ſuperius: & ab effectu naturā intelligit, quā ſubdidit vt cauſam: ὑπερβάλλων τῇ βαρύτητι. Vbi cautiùs accipiēda ſunt hęc. Nā plūbum ſiquis deuoret, non rūpetur: ſed à flatibus iumenta ſuprà rūpebantur. Itaq; ſic explicandū eſt. Grauia hęc reſiſtere calore naturali. Naturā à vētriculo non amittere cibū, niſi coctū. Ergo ex caloris imbecillitate, ὡς περὶ δύναμιν, vt in plethora loquitur Galenus, fiunt flatus. Ὁ δὲ ποντικός. Hęc hiſtoria contradicit θέσει. Dicebat, in frigidis & humidis graue naſci. At hîc eſſe Ponticū leuiſsimū, καίτοι τῷ ψύχει ἀέρος ὄντος. Quæ aduerſatiua alteri tātū ſeruit parti cū ait, ξηρότητος, καὶ σκληρότητος. nāq; à frigore duritia. Quin eę duę naturę ſimul vix conſtare poſſunt, dēſitas & leuitas, in corpore terreo. Plures enim partes in denſo: plus ergo grauitatis. An hoc quoque aliqua luce illuſtrādū? Non eſſe hîc grauitatē pōderis, ſed ad cōcoctionis diffi cultatē. Quapropter huc ea poſſis expedire, quæ Galenus apud Hippocr. de aquę leuitate. Ὅτι καὶ A τῷ σπέρματι, ridiculā rationē. Ponticum frumentū leue eſt, quia ſemina leuia. Nōnne eſt idem ſemen quod frumētū? Perinde ac ſi dicat: leue eſt, quia leue eſt. Aliæ duę cauſæ optimę. Nā ſi terra leuis, etiā quod terræ eſt. Suprà verò de niuiū beneficio bis iā. Sic etiā in Scotia panis toto orbe terrarum excellentiſsimus. Atq; hęc à locis: tū addit aliud argumētū à ſpecie. quia ſcilicet talia ſint. Hæc appellat σπέρματα: propter quæ dicebat eſſe leue Pōticū, quaſi ſuæ ſit ſpeciei. Hoc cōfirmat exēplo trimeſtriū. At enimverò nō propterea ſuperiorē diluat reprehēſionē. Primū, quia nō eſt vel Siculum vel Ponticū diuerſæ ab aliis ſpeciei, ſed accidētibus ſolis diſtans. Deinde, quod in Pō. ſi ex minoribus locis allatū primū Triticū in hoc ipſū, quod B nunc eſt à cælo & à ſolo mutatū fuit. Nō ergo cōuenit comparatio. Trimeſtribus enim à Tritico ſeparata forma eſt. quēadmodum ipſa quoq; trimeſtria Gallica differre ſcimus à Romanis ponderis diuerſitate, & in ipſis quoq; Galliæ partibus non eiuſdem eſſe vel ſucci vel ponderis eādē ſpecies, non ſolùm Tritici, ſed etiam omnium quæ è terra naſcuntur. Quin eodē agri tractu etiam patentibus campis hæc eſſe diſcrimina, vel bubulcis notum eſt. Non omittenda eſt Columellæ ſententia. Is nullum putat eſſe trimeſtre genus. Ea enim quæ ſic appellātur, cum Tritico ſata nihilominus prouenire. Cōmentos agricolas eam ſationē pro ſubſidio: ſi quando malè ceſsiſſet ante Brumā. At enimuerò & Hordeum & Fabam ante Brumam ſeri fatemur: ſed etiam poſt Hyemem. Sunt ergo C trimeſtria, ſi tribus menſibus perficere poſſunt. Quin de Tritico ipſo quoq; vidēdum. Satum à nobis in horto tulit. Cæterùm imbecillū fuit, ac minima radice. Ante Brumā enim ſeritur, vt ſit firmius ac plus ferat. Omnino illud eſt in plantarum natura certiſsimum axioma. Quodcunque ſemē quocunque tempore terræ mandetur, certo anni tempore, niſi corrumpatur, exiturū. Quin & Braſſica & Lactuca ſimul ipſo cum ſemine videmus erumpere, ſi ſerantur eo tempore quo vetulæ ſemē ferunt. Καὶ ὥσπερ. Sicut olera breuiori tempore quàm trimeſtria perficiuntur. Οὐ πολὺ γάρ. Ratio celeritatis, operis facilitas: nempe ſuccum trahunt minus terreſtrem: ac propterea magis idoneum & minus contumacem ad perficiendum. Ἔστι δὲ καὶ ὥρα Idem quod ſuprà in leguminibus. Non diu ſub terra detineri, quia Vernis teporibus euocen D tur Repetita hæc omnia. Εἰς ὀργῶσαν. Quod in animalibus Latini dicunt catulire. Καὶ συμβάλλειν. Quum terra calet, ſi ei ſemina committantur, conſpirare ad fœturam: quemadmodum ſi in aquam calidam coniiciantur. Nunquam enim eo tempore ſata immatura duritia præueniri. Hoc enim μώλωσιν ſignificat, importunam cruditatem, in libro De affectibus miſtorum.

Εἰ δὲ τὰ. Obiectio erat. Illa ſemina quæ parum ſub terra manentia citò exeunt, citò fructificant: at in Lemno inſula ſera ſunt. Quęritur cauſa. Hoc attribuit rurſus (vt ſuprà) naturæ ſemini. Quàm verò prudenter hoc faciat, intelligemus: ſi

A conſtiterit nobis, naturam ſeminū eſſe eiuſdē vbique ſpeciei. Mutari autem accidente, vel interno, vt cùm in area, aut granario, aut nubilario, aut tabulato vitium fecerint: vel externo, vt cùm à terrę qualitatibus, anníve tempeſtatibus mutantur. Quamobrē neutiquā huic ſententiæ aſſentiamur. Nam ſi ex aliis terris in Lemnum eiuſdē ſpeciei ſemina transferantur: ſi non primo anno fiat idem, at ſequentibus in illorum naturam abitura. A terra igitur illa petenda cauſa dilationis.

Lego βραχύτητα τοῦ χρόνου, non βραδύτητα. Deleo καὶ χαλεπώτατα μᾶλλον. Lego τῆς δ' ἀλλοτριωτέρας. Et ἔτι δ' οὐχ' ἥκιστα τὸ ἄχυρον. Et ἐκ τῶν ἄδηλον, non autem ἄπηλον. Et κατεπαλίωτον, non καπαλίωτος. Et πλεοναστοῦ τούτων, non τούτου. Et ἀεὶ λήμμα, non λιμόν.

B . Theodorus in principio capitis, vbi mutilus codex eſt, addidit hæc: ergo idipſum quod plus tēporis fuerit. Τὸ γεῶδες. minimū terræ. Non expreſsit articulum in quo illa eſt efficacia. Id ipſum quod habent terrenum, minimum eſt. Τὴν δ' ἀλλοτριωτέραν. Theodorus τὸ τὴν, expreſsit ſic, purus. quoniam ſuprà dicebat γλισχρὰ καὶ καθαρά. Laxiuſculè tamen purus eſt: non quidem à terræ ſubſtantia, ſed à copia. Φυσῶδες, conflat. Abſolutè non ponitur, vt inflat. Οὐχ ἥκιστα τὸ ἄχυρον. Multo faſtidioſior eius palea pesſimè: tantum abeſt vt faſtidioſum ſit animalibus Triticum: vt eius illecta dulcedine differciātur ad interitum vſque. Hoc enim hîc agitur. Neque ἄχυρον hîc palea: ſed acus: vt ariſtæ ſint & glumi, qui ſunt in ſpica frumenti
C cōditoria. ἄχυρ: vnde & noſtrum Latinum. Paleis verò nihil minus faſtidioſum: quippe quæ & natura ſua ſiccæ ſint, & iucundè oleant recentes. Itaque malè rurſus ἀηδέστερα, per idem expreſsit. Aliud omnino eſt cibum faſtidire, & à cibo abhorrere. Omiſit ἄδηλον. Et tamen in contrario mēbro diuiſionis eſt ψυχρῶν. Itē in hiſtoria de aere Bœotico. Βαρύτερος μᾶλλον ὁ βοιωτικός. Theodorus legit βραδύτερος: tantum abeſt vt ab eo ſumamus occaſionem mutandi per initia capitis, βραδύτερος, in βαρύτερος, vti ſuprà monebamus. Vbi ipſe vertebat difficiliora δυσκολίας, ſæpe à medicis appellata. Sed mox infelicius damnata iam à nobis illa voce ὁ... μᾶλλον βραδύτητα, præ nimio faſtidio. Iam verò faſtidium facit ipſe. Nullum profectò animal faſtidio ſaturatum rumpitur. imò auertitur ab ſeſe
D explendo. Χρώμενοι, vegetantur. Longè admodū. Μάλωσιν, moroſitatem. Profectò neque id ſignificat, neque habet è Latio quod reponat vllum. Cruditas eſt non naturalis, ſed illata poſt exordia maturationis, frigorum violentia. Horatius incluſit potius, quàm expreſsit verbis illis, in contrario, *Oleam ne momorderit æſtus*. Nam ſi frigus tantundē momordiſſet, facta eſſet duritia quæ nullius caloris ſuperuentu poteſt amplius excoqui.

CAPVT XII.

XII. capitis argumentum. Quamobrem diutius legumina floreant quàm frumentacea. Quare leguminibus haud ſimul cuncti prodeant flores, ſed aliis alii ſuccedant.

A TH'N δὲ ἀπάνθησιν. Cùm florere ſit affectus naturalis ob ſpeciem, eſculentum eſſe ſit affectus contrarius propagatum ſpeciei, neque abſimilis morti: corruptio nanque eſt: differri oportuit eo vſque dum tractaret in extremo libro frugum corruptiones. Nunc tamen hîc maluit inter alias comparationes hæc miſcere. Duo nanque digerit hoc capite: primùm, quare floreant diutius legumina quàm frumenta: in ſecundo loco, cur non cunctos edant legumina ſimul flores, ſed cunctabunda ſucceſsione. Hūc poſteriorem affectum ſibi quoque Secale vindicare diximus. Quare illud quoque quod mox tanget, excutiendum: quomodo queant ſemina
B illa omnia eodem tēpore æquè matura eſſe: quin aliqua ſint plus, alia minus excocta. Nam hoc videmus in Prunis, & Perſicis, & aliis. Primi affectus cauſam dicit eſſe fructus ſubſtantiam: quia ſunt in frumentis imbecilli. Hoc iam millies, imbecillia pati ac protrudi ab interna forma, quò impellat aer. At memineris de Secale: quòd ſi dicas eſſe robuſtius Tritico, reſpicito ad ſolum prius in quo ſeritur (leuius enim eſt) & quale Hordeo quoque curatur. Διὸ καὶ βραχεῖαν. Vtriuſque ſpeciei perſequitur affectum, frumenti debilitatem: quia nequeat humectari: intellige, ſine pernicie δυνάσθαι: nanque verbum eſt hîc ἀντὶ τοῦ χρῆσθαι. Sed hoc verbo vſus eſt, quaſi dicat, nequeunt pati humectationem: leguminum robur, cùm dicit
C ζητεῖ. Vt etiam appetant, & finis huius appetitus, ὄνησις. Et igitur appetitus is naturalis, ſi iuuātur.

Τάχα δ' οὖν τὸ γε. Nequis obſtrepat, negat ſe id affirmare à frumento reſpui, ſed accidere: propterea quòd omnis planta gaudeat ad bonam habitudinem humectatione. Si ſic intelligatur, erit τὸ ὅλον φυτὸν, pro eo quod eſt ὅλον γένος. πᾶν φυτόν. Quod tamen haud ſine periculo dicitur, ſiquis percurrat ſpecies. Sed admittatur. At ibi tum nulla fuerit probatio roboris in flore leguminum, quando ſtatuitur communis affectus plantis omnibus. Tamen hoc in Tritico negabat. Cæterùm quum de floribus loquatur, alio modo capiendum eſt. Non enim verum eſt, Triticum aquas nolle: ſed Tritici florem. Eluitur enim atque decoquit. Flores autem leguminum
D velle. Et tunc τὸ κατὰ τὴν συμβεβηκός, ſignificabit Tritici proprietatem. Vt ſit ἴδιον, ſi præter naturam totius generis floreſcens non requirit aquas. Non igitur erit illa propoſitio per ſe. Nota verbum ἀτροφεῖ, paſsiuè. Ὁ δὲ κρόμμυον. Ratio cur appetant aquas. Etiam Secale flores aquis amittere, dicunt noſtri coloni. Itaque dixit τῶν ὀσπρίων, de omnibus. Δύναται βοηθείας. Quia leguminum fructus materialiòr, & maxima ex parte grandior. Μάλιστα δὲ. Faba duabus de cauſis, à ſubſtantia & à fine. Eſt eius ſpecies coniuncta raritati. Item fœcundiſsima. Ὁ δ' ἐρέβινθος. Hoc iam ter dixit. Ἀλλὰ ἀεὶ μὲν. Duas cauſas habere cum arboribus communes frumentum ad floris amiſsio-

amiſſionem, aut rubiginem, aut humectationem. Et addidit λίαν, quia roribus & rorulentis pluuiolis maximè iuuantur. Εὐλόγως δ'. Altera capitis pars, de ſucceſſiua in leguminibus emiſſione florum: quam tamen cum multis alijs plantis habent communem. Ei rei pro cauſa dat alimenti copiã. Igitur neque multis editis fatiſcere, neque ſimul omnem effundere poſſe. Ita partes expediuit continuationis: κόνια, ἄνθη προαιζεται. Διὸ τὰ μὲν αὖα ἐκ τίλλεται. Quia eorũ perfectio eſt, cùm ſicca ſunt. χλωρὰ, ἐν τῷ γίνεσθαι. Καὶ ἐκ ἐξιστάται. Malè poſitam aduerſatiuam. Ait, quæ vna ſunt, tametſi ſunt alimento propiora: tamẽ ſunt αὖα. At, ô bone, αὖον hic non eſt ab humoris defectu, ſed à ceſſatione attractricis. Itaque addidiſti τίλλεται. Quare hic τὸ καίπερ nihil facit. Imò cauſalem eſſe oportuit, non aduerſantem coniunctionem. Expedita nanque ſunt prius alijs: quia propius habuerunt ad manũ, quò ſibi facerent plurimúm. Τὰ δ' ἐπὶ τῷ ἄκρον. Rectè deſignat loca: quippe in quibuſdã plantis primi flores ſunt ad cacumen. Sicuti non eadẽ ratio maturitatis in fructibus, ſecundùm partes Cucumis, & Pepo ad pediculum aut amari, aut minus ſuaues, ob terreſtrem ſuccum nimium qui ſemper ſubit. Contrà in vua, primores acini maturiores: quia propiores calorem naturalem. Ficus item ſecundum pediculum. Pyra non conſtãt. Quædam enim à petiulo incipiunt mareſcere: quædam à flore. In illis quæ à pediculo (habemus autem nos in hoc ſuburbano vbi hæc ſcribimus) ratio eſt: quòd ſimul infertur tota fructus materia: non igitur alia ſuccedente, meliùs coquitur quæ propinquior eſt autorem coctionis. In quibus verò priùs matureſcunt extrema, cauſa eſt: quòd paulatim ſubit ſuccus. Ideo vi ſolis fruitur is qui min' admiſcetur recentis aduentu. Τοῦτο δ' ἐκεῖθεν. Nam Citrus & Arbutus fructum fundunt κατ' μέρος. Dicit ἄνθη ἢ καρπῷ. ſicut & ſuprà παντοπεδινον ſuccum. Verbum ad ſolatium agricolarum, labor. Cùm ad operam ſeſe inuitarent, dicebant λάβωμεν. Iam fructum capiamus. Καὶ ἅμα τὴν βλάστησιν. Tametſi florem edunt, atque in florem fructũ varia perfectione laborant: non propterea tamen ceſſant ſurgere à cacumine. Ita neq; inferiorũ opera ſuperiorum obeſt incrementis: neque aſcendens ſuccus ſecum aufert ab imis quantũ debetur eis. Nota ἐπιρροὴν de fluxu ad partes ſuperiores, vt & ſuprà monebamus. Καθάπερ γάρ. Communẽ tanquam riuum quempiã eſſe caulem ipſum: vnde hauriant æquè partes omnes. Dixit ταμιεῖον, quaſi fundamentum penoris. Sanè radicem aut in radice fontẽ intelligit: ſcapum verò alueum. Ἡ μὲν οὖν ἄνθησις. Concludit repetitis vocibus quæ erat in prima theſi ἀλόγως. Dicebat enim ἀλόγως ἡ ἄνθησις. Sententia eſt, Non abeſſe ab ratione quódque diu floreant, quódque aquarũ maleficio non afficiãtur. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις. In alijs omnibus ſi cum eis frumenta comparentur, agnoſcemus ipſa plurimùm pati cùm in eo ſunt, vt flori ſubeat fructus. ἀπανθῶσι, defloreſcant. Dixit χεδὸν, quia Siligo plus reſiſtit. Secale diutiſsimè floret. Con-

A trà Faba maximis læditur nocumentis: & tamen eſt legumen.

Lego τὸ σπᾶσθαι αὐτοῖς, non autem σπᾶσθαι τὸ ἄνθος. Et τοῦτο γε κατὰ τὸ, non τι. Et ὁ δὲ χωρισμὸς δεῖται, non autem χωρίς. Verba illa, κεχώρισται γὰρ αὐτοῖς τῶν λοβῶν, ἐκ δὲ τῆς ἀτροφίας: vereor an ſint integra. Nã hic nihil facere manifeſtum eſt. Non enim cauſam dicunt quare floreant particulatim. Ait enim, propter bonam habitudinem à ſiliquis ſemina ſeparari. Et τὸ αὐτὸς, importunum hic. Eſt enim ἀπὸ, non autem extrà.

Theodorus ἢ ζητεῖ, ἢ ἐπιτυγχάνει. & quærant, & adepta benè ſuccedant. Vides peregrinitatem. Succedit, enim eſt abſolutũ: vt accidit, quod falsò grãmatici vocant ἀπρόσωπον. Ὑπομένει, ſufferre. ad verbum. Suſtinere, elegantiſsimè. Ἐρυσιβοῦμενα,

B ærugine infeſtantur. Alij rubiginem vocant. Πονεῖ, fructificant. Paraphraſis eſt. Ἀναφορὰ, relatio. Imò delatio: ſicut ſemper: & ἀνατρέχει, ſubitio.

Ὀχετῷ, inductu. Canali potius aut alueo. Ἐπιπορεύεται, enoxat. monſtrum. vaſtant.

CAPVT XIII.

XIII. *capitis argumentum. Quæritur quomodo etiam congeneres plantæ non conueniant in idem tempus fructificandi. Aſsignatur cauſa formæ, deinde terræ atque aeri, ſiue quæ ſit regioni peculiaris, ſiue quæ ſequatur anni tempora.*

ΠΕΡΙ δὲ τῶν ὁμογενῶν. Diuerſa ſunt genera frumentorum & leguminũ. Propterea minus mirũ videbatur quòd eorum eſſet non idem tẽpus fructificandi: quia non idem genus. Quærebatur tantùm cauſa. Nunc etiam re-

C ſoluit doctrinam ad ſpecies ipſas vſque. De quib' idem quærit. Proximum genus eſt tritici & trimeſtris: cur ergo non eadem natura? Nam eorum quædam producunt octauo poſt menſe, alia tertio, nonnulla ſecũdo, celeriùs aliqua. Poſt aliquot interpoſita verba quaſi decidit cum ipſa natura: ac demum concludit, hæc non eſſe ſpecies, ſed genera ſubalterna. Videri verò ſpecies vltimas, propter faciei propinquitatem. Id exemplo canum. Haud enim æquè omnibus eandem eſſe προθυμίαν venerum gerendi. Poſtea verò acriùs excurrit atque adeò ſanè, vt ex Populi axiomate illo, tot eſſe Vitium ſpecies, quot regiones: dicere audeat tanquã ex vero propoſito, mutari ſpecies à regionibus. Tantùm illud addit, ei rei etiam aerem cõſpirare. Cui nos, vt neutiquam aſſentimur quod abſurdũ

D ſit, mutari ſubſtantias ab accidentibus: ita ne continuò quidem aduerſamur. Subeſt enim maxima ſubtilitas ex principijs Philoſophiæ. Non quidem mutari ſubſtantias, ſed accidentia ab accidentibus occulta vi cæli, cuius vultibus regionis facies ſubiecta eſt. Accidẽtia verò illa ſunt certi gradus qualitatum in ipſis miſtionibus. Miſtiones autẽ ipſæ tales atque ita ſunt in vnaquaque materia cuiuſq; ſpeciei, vt nulla ſit alij penitus ſimilis. Habent quaſdam tamen affinitates. Iis itaque mutatis affectibus, non poteſt forma ſpeciei quæ ſibi illos habebat peculiares, conſiſtere. Quamobrem

in eas qualitatum miſtiones quæ introductę ſunt, facile ſubit alia forma, cui peculiaris eſt is apparatus. Duo ponentur exempla, vtrunque perſpicuũ. Primum eſt, forma cineris imponitur ligno combuſto. Ligni forma non amplius ſe continere poteſt in materia ligni, poſteaquam ligni accidentia conſumpta ſunt. Alterum exemplum magis accedit ad hanc materiam. In fimi materia forma fimi eſt: abolitis propriis ei formæ accidentibus, alia ſuccedũt, cũ quibus fimi forma nequit manere: & ingreditur muris, aut muſcæ, aut ſcarabei, aut etiã plantæ forma cuiuſpiam. Hæc eſt ratio mutationis, neq; ab hoc declarata, & omnino paucis nota. Tertium poſſumus addere, quãdo ſemen aſini mutatur in equæ matrice, vt fiat mulus. Hæc agitãtur in prima capitis parte. Poſterior vna ſententia cõtinetur. Admirandam eſſe naturæ legem: quòd ſeminis vis non mutetur à cauſis externis ad plãtę generationem, quod ad motum attinet. Tamẽ ſuprà dicebat, exire citius legumina. Atque hęc quidem longi capitis periocha. nunc partes ipſas ęxpediamus. Τί ποτ' οὖν ἴσως. Fundamentum quæſtionis eſt: quoniam ἴση οὐσία. Si eſt æqualis ſubſtantia, cur non & æqualia accidentia? Ἀλλ' οἱ μέν. Bimeſtre quoddam agnoſcit Triticum, aliud trimeſtre, ſicut & Farra quædam. Quin hanc auget differentiam: quòd citra id quoque tempus exeunt nonnulla. Πλείων ἡ διαφορά. Sanè verò plurimùm diſtant ab iis quæ ſeruntur Bruma, χειμωνοσπόρους. Ὁμοίως δέ. Innuit olera & legumina. Quanquam in iis non ſunt eæ differentiæ. Idcirco ſubdit duo verba: vnum, σιτώδη: in frumẽtis potiſsimùm: alterum adhuc anguſtiore ambitu τάχα μόνον. In iis ſolis eſſe hanc varietatem. Καὶ οὐκ ἀλόγως. Non eſſe abſque ratione in frumentis hanc diuerſitatem: quia & poſsint frui Verni teporis beneficio, ſi Vere ſerantur: & bruma ſi ſerantur, brumam tolerare queant. At non queunt legumina propter imbecillitatem. Suprà tamen agnoſcebat ἰσχὺς ἡ ζειά. Πλὴν εἴπομεν. Caſtigat audaciam propoſitionis. Excipit enim Eruum. Quin & de Faba ſatis conſtat. Columella negat vllum eſſe trimeſtre ſemen: ſed eſſe ait ſucciſiuam operam trimeſtrem ſationem: ſi minus è ſententia ſucceſſerit ex Hyberna ſatione. Quapropter etiã Hordeum accipit vtriuſque temporis conditiones. Quod ſi verum eſt, Triticum Februario ſatum prouenire: non iam eſt ad ſpecies confugiendum, ſed ſiſtendum iudicium in aeris facultatibus. Quamobrem ad hoc quoque ſe recipiet poſtea.

Ὥσπερ μὲν οὖν. Seritur eo tempore, ne importunè ſeratur. Ne à tempore deſeratur. Ὅτι ἐλάττους. Hìc eſt corruptus codex: neque poteſt hęc puſillarum præſcriptio ſpicarum vtrique ſationi conuenire. Ταὐτὸ δὲ καί. Amplificat doctrinam. Idem enim etiam in arboribus euenire.

Αἴτιον. Vtriſque vnam eſſe cauſam, ſpecierum diuerſitatem. Non enim eſſe ſpecies vltimas, ſed medias, quas vulgò dicimus ſubalternas. Satis verò patet id in exemplis. Vix enim Vitis ſpecies queat aliquis enumerare. Τὸ δ' ὄνομα κοινόν.

A Nomen commune. Non hìc intelligit ὁμωνυμίαν, ſed ſub nomine communi etiam generis communionem, quæ certis poſtea differentiis ad varias ſpecies aſtringatur. Ὥσπερ ἐν τοῖς ζώοις. Exemplum petit ab animalibus. Laconicæ nanque canes binos dies addunt aliarum prothesmię gerendo vtero. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο τὸ γένος. Quid? Negat canis naturam illam communem tum Laconicis, tum aliis eſſe genus? imò verò eſt. Et potius dicendum, ἐκεῖνο γὰρ ἴσως. Latet autem eius differentię vis humanum intellectum, quẽadmodũ & aliæ fortaſſe omnes. Nam quis notam habet naturam illã quæ communis eſt equo, tauro, aſino, onagro? & illam quæ eſt in vulpe, cane, tigride, lupo, viua? Quin ex perdice & gallinaceo genere tertiũ naſci, Ariſtoteles autor eſt. B Ἔτι δ' αἰτία. Similis in plantis & in animalibus cauſa. Eam diductam in duo capita, relinquit iudiciis noſtris diſcutiendã. Alterum caput eſt in elementaribus qualitatibus cùm dicit, εἴτε γὰρ θερμότης. Alterũ in occulta formę efficacia cùm dicit, οὐδ' ὅ, τί ποτε. Hoc addit, quia rectè ſuprà negabat calorem eſſe fœcunditatis autorem. At eadem ſunt naturæ væſtigia in generatione & modo generationis. Καὶ τὸ δῆλον. Rurſus quaſi ad alia tranſiturus colligit: idem tamen porrò tractat. Quæ Bruma ſeruntur, occupari eorum operam in radicibus. Vere ſata citò ſurgere: quia ſubtus parum habeant quod agant. Cęterùm hoc non exhaurit quæſtionem. Dicam enim, tales eſſe radices, quia ſũt vel Verna vel Brumalia. At quærimus, quare in eodem ambitu naturæ non ſit idẽ tempus generationis. Hoc eſt, quare illa ſunt tri-
C meſtria, illa non. Ἐν τοῖς σπέρμασι. Etiã ſuprà nomen σπέρματος accipit pro tota natura, ſanè laxè admodum. Sententiæ fundamentum eſt in multo, & non multo opere. At omnis actio eſt motus: omnis motus in tempore. Igitur in multo tempore multum operis. Operoſum Triticũ: multis enim radicibus nititur: à multis radicibus multam fundit ſtipulam. Contrà omnia hæc in trimeſtribus. Hæc tamen haud leuiter ſunt conſideranda. Non enim quia multiradix & multicalamum eſt Triticum, multo eget tempore: ſed quia multo eſt in terra tempore, multas fũdit radices: cogitur enim ab Hyeme, prohibetúrque ne exeat. Et trimeſtria ſi Bruma ſerantur, quod in Hordeo videmus, multas radices edent. Et meminerimus quod ſuprà dicebatur, etiam Triticum ſerotinum paucas e-
D dere radices, in multam ſtipulam ſeſe effundere.

Ἐπιπυθμῶν ὀρθόν. Multas radices fundere, in quas ſtatim expendat facultates ſuas. ἐν πυθμῶ, in radice multiplici. Nota ἐπιπυθμῶν ἀποδιδούς, reddens vim ſuam acceptam, à forma ſcilicet: ἀποδιδόασιν, ἐκ πυθμένος ſcilicet, id eſt ab radicibus. Πλῆθος καλάμων. Eleganter, non καλάμων quia iam πλῆθος explicauit numerum. Ῥᾷον γάρ. Axioma toties ſumptum. Quod minoris ſit operæ, breuiore tractu perfici: etenim in breuiore curſu propior meta. Διό. Quia magno opere perficitur, magnum opus edit Triticum. πολύχους, idem quod πολυφόρον. Καὶ βαρύς. Graue: quia plus trahit alimen-

alimenti: in maiori quanto magis pondus. at cuiuſmodi quanto? non enim in aereo. θολωτέραν. In terreſtri ſcilicet, & minus puro. nam Hordeum magis aereum, & Farra ipſa. Notabis diſſitã orationem: quod & alibi facit ὁ μὲν πολύχους, de Tritico, vnum hoc. ὁ δὲ ὀλιγόχους καὶ κοῦφος, de trimeſtri duo hæc. ὁ δὲ βαρὺς, de Tritico, quod omiſerat.

Ἀπόσπασμα. quod bis iam, ἀνατρέχει. ſed hic ἀπὸ, quia ab radice. Δι' ὀλιγότητα. Propter radicum paruitatem: à qua citò ſeſe expediuerit virtus informatrix, atque ad ſtipulam fuerit conuerſa. Κατὰ λόγον. Vt quantum temporis poſitum fuiſſet in radice operoſiore, tantùm ſubtrahatur à minus operoſa, & in ſtipulam tranſmittatur. Θολωτέραν. Sic etiam ſuprà dicebat: quę diutius ſub terra ſemina morarentur, fieri terreſtriora. Μέγα δὲ. hoc iam ſæpe dictum eſt. multùm quoque tempus poſſe. Citò igitur verna prodire: quia calore foras euocentur. Oſtendit autem ex eo quòd illa etiam, quæ ſua natura πολύῤῥιζα ſunt, Vere ſerantur, non retinẽt ſibi vim illam, qua multos edant calamos, propter properatam productionem. Tum autem, quia non habeant perfecta germinationis fundamenta, nequeant exercere poteſtatem ſuam in fructu ipſo: ſed ſpicam ferant tenuem, nec plenam admodum.

Ο' δὲ τείμηνος. Aliquis dicat: temporis eſſe vitium illud breuis: hybernæ ſationis moram afferre talem fœcunditatem. Non eſt ita, inquit. nam trimeſtria ſi Bruma ſerantur, non ferunt frigoris incommoda. Hac ſola propoſitione tota ſtabilitur ſententia illa: affectum variè prodeundi pendere penitus à varietate ſpecierum. Quippe neceſſariò deberi vernum tempus trimeſtribus propter imbecillitatem: non autem ſeruari quaſi ad deficientis prouentus ſubſidia, quemadmodum Columella ſentiebat. Ἀ'πονον δὲ. Quoniam trimeſtria dicebat eſſe leuia, propterea quòd parum de terra ſuggant: adducit obiectionẽ in Æneſi Tritico: ibi enim citò perfici. Non dixit Triticum, ſed οἱ βαρεῖς: quia grauitas erat cauſa tarditatis. Ἰσημερινὸς. quæ verno feruntur æquinoctio. Συμβαίνει. quia exire & perfici ſunt affectus. Λοιπὸν γάρ Quaſi feſſus de venatione hac cauſarum, redit ad ſigna potentiæ formarum. Atque hunc quoque locum ſimul cum aliis adducere potes aduerſus eos qui negant Peripateticos ab occulta proprietate quicquam fieri. apud hunc Philoſophum ſæpe monuimus inueniri. Eſt autem aſylum humanæ imbecillitatis, ac ſimile perfugium illi Periclis: εἰς τὸ δέον. Adeò verò nititur huic iudicio, vt etiam ſenſuum calculo probatum velit. ait enim, ὡς ὁρῶμεν. & addit μεγάλας. Magnorum eſſe parentem diuerſitatum priuatam naturam hanc. Ænon autem Thraciæ ciuitas eſt. Καὶ πολυάχυρον. vna eſt ex differentiis, eſſe paleoſum. Μὴ χρησιμεύει. Senſus apertus: cauſa, quare poſuerit hic, obſcura. Nã quid ad rem: ſi minus confert humanis vtilitatibus palea? An vult dicere: cùm frumenta ſint à natura inſtituta, vt ſint homini pro cibo: tantum tamen

A vis occulta illa poteſt, vt etiam detorqueat ab hoc fine operam, atque abſumat in paleam? Τῷ πρὸς ἡμᾶς, quod ad nos attinet. nam pecori non eſt ἀχρεῖον inutile. Cæterùm quia nobis quoque vſui eſt, cùm prodeſt pecori, quod nobis eſt vſui. Ac præterea ſeruit ad parietum merones, & ad alia: ſubdit καὶ κατὰ τροφὴν: ad cibum, inquam. Coniunctio καὶ, eſt expoſitiua: vt *Lauinaq; venit Littora*. Κατά γε τροφὴν. Notabis, quod millies monuimus, ordinem inuerſum. Prior enim eſt σῖτος & tempore & natura, quàm τροφή. Τάχα δὲ καὶ τὰ γένη. Difficilem illam ſumit hac in parte prouinciam, de qua ſuprà dicebamus. Ob eam difficultatem in tam controuerſa diſceptatione profitetur modeſtiam ſuam, cùm dicit τάχα. nondum enim aſſecuerat. Sed multa deducta narratione ſtatuit in me-

B dium, quod quiſque iudicet. Fortaſſe, inquit, ipſa genera variantur à regionibus: tantum abeſt vt negare debeamus, ipſa ſubuerti accidentia. Cæterùm adhuc attenuat ſententiam, vt commodior videatur: cùm dicit, ἢ πάντα, ἢ ἔνια. Modò in vna manifeſtò reperiatur, ſatis eſt. quòd ſi ita ſit, diſcuſſa fuerit quæſtio. Quando facilis ſit in vna ſpecie ſpecierum multiplicatio, propter variationem. Συνεξομοιοῦν, aſſimilant ſibi loca locatum. Quòd ſi ſpecies quoque mutantur: iam eſt pluſquam aſſimilatio. vtrumque tamen complexus eſt. Cùm dixit πῶς, innuit accidentia: cuiuſmodi color eſt. & quæ ſuprà dicebat, magnitudo, grauitas, figura. Deſignat autem ſubſtantiæ mutationem, cùm ait: ἢ διάφορα γένη. Et verbo vſus eſt efficaci, ποιοῦσι: vt

C in ipſis ſint primordia cauſæ efficitricis. Ἢ καὶ πρὸς τὸ ἀχρεῖον? Is eſt affectus conſequens ſubſtantialem mutationem in quibuſdam. Omnis enim mutatio eſt in contrarium contrarietate contradictoria: fit enim quod non erat. Hoc autẽ euenit, aut in melius aut in deterius: namque in æquale, non poteſt. fit enim aliud. at æqualitas eſt identitas quædam. Hæc autem mutatio in deterius, aut eſt ſecundum gradum: veluti cùm Zea mutatur in Auenam. vtrunque vtile: at Auena minus. Aut eſt extra omnem gradum: veluti cùm Triticum mutatur in Lolium. Lolium enim non ſolùm inutile, ſed etiam noxium. ſecirco dixit, πρὸς ἀχρεῖον. Exemplum autem eſt pro parte inutilis, non pro toto. Thracium namque Triticum πολύλοπον. tametſi paleoſum eſt, tamen habet medullam.

D Nota, καὶ: fortaſſe enim ſignificat ſaltem, non autem intenſionem ſententiæ præcedentis. vtrunque rectè poteſt. quaſi dixerit: non ſolùm variant ſpecificas differentias, verumetiam eo vſque deformant, vt etiam deüeiant de ſtatu naturæ, quæ vſui eſſe queant homini. Πολύλοπος, multiglumus, idem quòd ſuprà πολυχίτων. ὀψιβλαστεῖ. Alius affectus: cuius cauſa hæc omnia narrantur hic.

Διὰ γὰρ τοὺς χειμῶνας. Suprà dicebat dicebat de regione: hic etiam inuoluit aerem pro cauſa: quia regio maxima ex parte talis, propterea quòd aer talis. vbi confundit cauſas manifeſtó. Multis eſſe munitum inuolucris: &, tardè proficere: vtrunque ait, διὰ τοὺς χειμῶνας, euenire. at hoc verum non

videtur. Serò quidem proficit, à frigoribus impeditum: hæc eſt cauſa efficiens. at frigora non efficiunt multiplices illas tunicas. Potius videtur eſſe ſub ratione finis: vt data ſint à natura tot operimenta, quibus ſeſe tueri poſſet à frigore. Καὶ διὰ παντα. Oſtendit non eſſe accidens accidentaliter, ſed proprium manans ab ipſa ſpecie: quandoquidem etiam alibi ſatum retinet naturam illam, ſerò prodeundi. Vbi euenit complicatio ſententiarum. Cùm enim probat hoc exemplo, Thraciæ terræ vi mutatam Tritici naturam: ſimul probat aliarũ terrarum vi non poſſe hanc Thraciam naturam immutari. Καὶ πάλιν. Nunc corroborat ſententiam quæ vim declarat regionis. Non ſolùm Thracium in aliis terris ſatum ſeruare tenorem ſe rotinæ perfectionis. ſed etiam aliunde importatum in Thraciam idem pati. Γίγνεται γάρ. Hoc toties iam dictum axioma non facit ad partẽ ſententiæ poſterioris, ſed prioris. conſuetudinem induiſſe aliam naturam. de terra loquebatur: nunc affert conſuetudinem. Quaſi non primo ſatu mutatum ſit, ſed multis ſucceſſionibus terræ moribus aſſuetum. Επεὶ καὶ ἐν ταῖς αὐξανομέναις. alterum exemplum à duobus affectibus. Primus eſt, τὸ ἁδρὸν, quod reſpondet illis duobus verbis: τὸ ἁδρυνόμενον: & μεγαλοφυᾶ: ait enim, οἱ διαρρηγνύμενοι λεγόμενοι: frumenta, qui dirumpunt veſcentes. alter affectus à magnitudine. Ait enim grana eſſe malogranatorum acinis paria. Talia ſunt grana Maiz Indici, atque etiam ſimilia figura: πυρῆνα ἴσοι. Χώρας ἰδιότητα. Hoc enim hic agit: vt ad agri referat proprietatem. Et addit φύσει: quia dicebat, ἴδιος φύσις γίγνεται. Intelligit hic formam: qui dixit, μείζων γίνο διάφορος. Καὶ ἐκ ἂν τύχοιεν. Si transferantur in alias terras, nequeant illam ſeruare magnitudinem. Ecce, quemadmodum ſemper monui: in vtramuis partem trahant vel exempla vel argumenta, ea ſibi arripere hunc autorem. Suprà dicebat, tantas eſſe agri vires mutandis ſeminibus, vt Thracium Triticum etiam in aliis ſatum regionibus, natiua ſeruet primordia pertinaciæ ad tarditatem perfectionis. Nunc ait: manifeſtò attribui debere terrarum facultatibus eiuſmodi ſeminum diuerſitatem: quoniam in alios agros tranſlata nequeant illam ſeruare, ſed exuant atque abeant in communis naturæ leges. Ο᾽ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων. argumentum ab vniuerſali conſenſu gentium. tot eſſe vinium ſpecies, quot ſint regiones. Quin, inquit, non de vitibus ſolùm verum eſt, ſed etiam de aliis: modò cùm terræ facultatibus coniungat item aerem. Hoc etiam ſuprà innuere monebamus, vbi dicebat: in Thracia διὰ τοὺς χειμῶνας. Etenim ſi diſſentiat cælum, fruſtra ſit fundus. Quid enim faciat pulla terra, ſi nunquam pluat? quid imbres quamlibet tempeſtiui, ſabulo? Διὰ τοῦτο γάρ Probat, cæli facies, atque officia conuenire oportere. Nam eadem ſemina eadem in terra iacta, id eſt in eodem terræ habitu, non æquè proficiunt, ſi non æquè fruantur cæli beneficio.

A Hæc ita nos amplificauimus: ipſe tamen de regione tãtùm diſceptat. Vt, ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ſignificet ſemina: addit enim συννομένων, & μὴ φερόμενοι ἐ χώρας. Et duo dixit, ἀνωμαλίαι, ſcilicet in terra minus bona: ἀχωρίαι, in terra non bona. ideò dixit ὅλως. Quia κακοχωρία ἐστὶν ἀχωρία τις: vt ſuprà dicebat. eſt enim pars τῆς ἀχωρίας ἡ δυσχωρία. Ita nos dicere ſoluti ſumus: Cæſaris genus nõ in Nerone defiiſſe: ſed iampridem in Caligula defeciſſe. Ε᾽κ δυοῖν γάρ. A duabus cauſis, iiſque valẽtibus, ſiquid fiat: pro earum natura conſtituentur illius factæ rei differentiæ, atque ex differentiis totum ipſum. Τὸ ὅλον, hic ſpeciem intelligit: eius enim partes ſunt materia & forma, genere & differentia deſignatæ. Δυνάμεις ἐχόντων. intelligit principia. Ο᾽ καὶ ἐπὶ τῶν

B ζώων. Pro ſententiæ confirmatione apponit exemplum ab animalibus. Mas & fœmina, erunt illa δύο: χώρα καὶ τροφὴ, erunt illa ἀνάλογα. Vt ex equo & aſina, innus. qui ſic naſcatur in Hybernia, piſcibus aletur. Adeò vt addere auſus ſit: τὸ παρὰ φύσιν euadere κατὰ φύσιν. Vtinam poneret exemplum. Pones tu ex Libycis animalibus, quæ ſiti aſſueta non bibunt. vbi ex Præceptoris præceptis mollienda hæc ſententia eſt. ait enim eſſe φύσεις quaſdam παραβαίνειν. Egreditur enim è ſua ſpecie tum equa, tum aſinus in mulo. Itaque dicuntur παρὰ φύσιν. non tamen ſunt. Quodcunque enim fit in natura, naturale eſt: quia non niſi naturaliter fit generatio, quæcunque, qualiſcunque, quocunque modo fiat. Duplex igitur

C naturæ vis & lex: altera vniuerſalis ex qua nihil vel quod eſt, vel quod fit, egreditur: altera ordinaria, quæ extra cancellos anguſtiores exit aliquando, atque in effuſiorem prolatat ambitum. Non erat in natura recta linea ſpeciei leo non iubatus: eſt in linea, vt ita dicam, laterali ex leæna & pardo: quia leoninæ legitimæ ſpeciei ſit affinis pardus. Dixit, χρονίων: quia εἶδος fit in tempore εἶδος, ac natura tandem. Καὶ λάβῃ φλῆθος. neque deficiat. Α᾽λλὰ περὶ τούτων. Tertiam ſe dixit, vniuerſali ratione rem hanc perſequi. Quum tamen ſemper intermiſcuerit hiſtorias atque diſceptationes particulares. Deinceps de ſolis ſeminibus verba facturum pollicetur. Et omnino prodeundi perficiendique celeritatem attribuit aeri, exemplo Ægyptiarum

D ſationum. Atque è væſtigio terram quoque adiungit. τὸ ὅλον, in ſumma: vt etiam Ægyptum comprehendat. Id quod etiam aſſignat agro Meli. vbi regionem dicit ἄτεφρον, & aerem Ægyptio ſimilem. Παραπλήσιος, ſcilicet Ægyptio: aut παραπλήσιος regioni, ἄτεφρον.

Τὸ γάρ. melius dixiſſet: τὸ οὖν. Vt ex ſupradictis eſſet concluſio, non autem ſimplex effatum poſt tot diſceptationes. Ε᾽κεῖνα μὲν γὰρ ἔχει. Quia coniunxit animalia cum plantis ſub hac natura communi diuerſitatis: vtrorumque perpendit rationes. Ac in animalibus quidem agnoſcit principia horum affectuum, quæ ſatis

per

per ſe valeant eas efficere varietates: at ſemina etiam ab ipſius aeris pendere facultatibus. Ε᾽καῖναι ζῶα ſcilicet. κυριωτάτας, efficaciſſima principia, & quæ non egeant extraneis adiumentis, vt ſemina. ideò addit μᾶλλον. plus ab aere pendent quàm animalia. namque etiam animalia temporum ſentiunt affectus. Vere nati equi longè inculpatiores, quàm qui eduntur Autumno. Ratio dicta eſt in Problematis. Εἰ δὲ μή. Semper effugit Philoſophus obiectiones, vbi diluere operoſius eſt. Itaque aduerſus pertinaciter negantes, mutari ſubſtantias: Saltem, inquit, fiet in germinandi ratione variatio, & in ipſis momentis generationis. Hoc profectò negari non poteſt: quin aere molli ac blando citiùs atque faciliùs euocentur in plantæ conformationem ſemina: tum autem plantæ conſtitutæ maturiùs fructificent. Si non γένος mutatur, at ſaltem γένεσις. ἰσοχρονεῖν, æquare tempora germinationis atque perfectionis. alibi ἰσοχρονίζειν, æquare tractum temporis. Δόξειν. Rectè concludit. qualis annus fuerit, tales affectus plantarum futuros, tum alios, tum vel moram, vel expeditionem & naſcendi & germinandi & fructificandi. ἀκολουθεῖ. quia cauſam ſequitur effectus. Ε᾽ν τι πῶς ἄλλοις, ſucco, magnitudine, ſinceritate. Σύμφωνον. Expedita tot ambagibus quæſtione, ſequitur appendix huic tractationi proximam illam. Quòd ſata ſemina vel ſerò vel maturè non exeunt, niſi ſtato tempore. Hoc primum eſt, quod faciat admirationem. admirationis cauſa, hæc. Terra eſt ſicut vterus in animali. At exit fœtus certo pòſt tẽpore, quàm eſt in matricem iactum ſemen. ratio eſt: quia calor vteri vniformis eſt, atque ſemini conſentiens. at terræ fœtus à cęlo pendet. Quocirca pro temporis imperio iuſſa faciet in terra ſemen: cuius exortus à cæli ſtatu moderatur. Hoc verò adeò verum eſt: vt etiam flante Borea floreant Amygdali. Alterum quod admiramur, eſt: alieno tempore mandata terræ ſemina ſub terra diutius incorrupta ſeruari, quoad tempus appetat prodeundi. σύμφωνον. Quia diſceptatum eſt de varietate perfectionis in generibus: hoc, quod adiicitur hic, conſiderat ſeminum conſtantiam ad exeundum. Eſt igitur ſimilitudo in contrarietate: iccirco dixit, τρόπον τινά. Μὴ κινεῖσθαι. valde ſtricta vox. nullo modo moueri. Quia neque corrumpuntur, neque mutantur in aliam ſpeciem (hoc enim euenire propter morem ſub terra, ſuprà dicebatur) neque in plantam exeunt conformata. Ideò auxit vim ſententiæ, quum dixit, μηδὲν. Poſuit, πρότερον, abſolutè: quia ſubdit ἀλλὰ, pro eo quod eſt, ἤ. idem acſi diceret, πρὸ τῆς οἰκείας ὥρας. Excipienda tamen trimeſtria, atque alia multa quę Hyeme ſata, Hyeme prodeunt: Vere ſata, Vere. Itaque nimis præceps oratio illa, μηδὲν σπέρμα. Πολλῶν ἰδεῖν. Hoc mouet ad-

A mirationem: non euocari ſemina temporibus tepidis & humidis quæ ſunt principia vel generationis vel putrefactionis. Hoc etiam addidit: nequis putaret, frigore ac ſiccitate conſeruari. Ε᾽πεί τό γε μὴ διαβλαστάνειν. ſi corrumperentur: non eſſet mirandum. At miramur, quia tandem germinant, tum verò non germinant. Μὴ ἔχοντα οἰκείαν κρᾶσιν. Alieno tempore, cuius temperamentum eorum temperamento non reſpondeat. Αἴτιον δὲ τοῦτο. Dat cauſam conſeruationis, quum ait: ἐν τῇ τῶν περιεχόντων ἰσχύϊ: in robore corii, vel corticis, vel membranæ, vel tunicæ ambientis. Idem ſuprà pro cauſa arceſſebat in Ægilope, πολυχιτωνίαν. Quam etiam hîc ſtatuit

B atque adiungit duritiam ſub voce hac, ξυλῶδες. Naturam tamen hanc ligneam cùm vult explicatam per ἀνθικὸν, duriuſculus eſt neque audiendus. Α᾽λλας φυλακάς. intelligit munimenta quæ modò recenſebamus. Φυλακάς, præſidia. ἀνθικὰ, ſemina floralia, id eſt στεφανωματικὰ, quæ ſeruntur florum tantùm cauſa: vel quæ non diſtingũtur ab ipſis floribus, vt de Thymo dicebatur.

Lego ὅσα ἐλάττους. expunctis illis, μικρὸν ἀπαλῶν. Et ἐπὶ τῶν κυάμων, non autem κυανῶν. Et ὀλιγόρριζος καὶ ὀλιγοβλαστος, non autem πολυβλαστος. nam neque verum eſt, neque reſpondet ſententiæ. Et τελείωσιν τεχνικήν, non τεχνικήν. ſicuti mox, ἀποδεσμὰ τεχνικά, non τεχνικά. Et ἰσομεγέθεις, non ἰσομεγέθους. Et κατὰ

C τὴν ἰκμάδα, non ἰκμάδα. Et καταφυλάσσει, non καταφυλάσσει. Et ὀψὲ διαβλαστάνει: expuncto δέ. Et ἐκεῖ σπειρόμενος non συνεσπειρόμενος. Et εἰσπυρίσαντες. Et οὐκ ἂν τρέφοιτο, non autem οὐ κατρέφοιτο.

Theodorus, κοῦφος, facilè: ſicut & ſuprà: malo genio: Nam neque id ſignificat, neque hic quicquam ſignificat. neque omnia leuia facilia: non enim pluma facilis, vel factu vel iactu. ſi dicas, facilis flecti: at non pumex. Sin facilis geſtari: at non aer, non ventus, non ingenium muliebre. denique nugatur ipſe: tum nos, qui diutius immoramur reprehenſioni huic, nugamur. ſic & βαρὺς, vt ſuprà, faſtidioſum. οὐ κατορθοῖ. incommoditatem: imò inu-

D tilitatem.

Καὶ πάλιν ὁ πρὸς τὴν ἄλλων ἐκεῖ σπειρόμενος, ὀψὲ βλαστάνει. Theodorus nihil horum. eius verba ſunt. Et quod maturè apud alios ſeritur, ſerò apud alios exit. Quid hoc eſt? ſi de Thracio intelligit, iam dixit: ſi de alio, falſum eſt. Quod enim maturè ſeritur, maturè exit. Μὴ φερούσης τῆς χώρας. Quum planta in alieno agro nequeat hoſpitari. mira κακοζηλία. neque hoc ſignificat. Sed quia terra non ſit ferax, planta non fert fructum. A terra namque dicit fieri tum ἀνωμαλίαν, tum ἀκαρπίαν: Τὸ παρὰ φύσιν ἐγένετο κατὰ φύσιν. Quod negaret natura, lege proueniat naturali.

quod erat præter naturæ leges euaſit naturale.

Εὐδίαν. Hinc quoque moneri poterat vir optimus, τὸ εὔδιον, non ſemper ſignificare ſerenitatem. nam ſerena hyberna gelidiora ſunt.

Κρᾶσιν. complexum. Bis errat: & quòd barbaro vtitur: & quòd non exprimit. aliud eſt miſceri, aliud complecti. miſtio eſt affectus partium in ſe: complexio eſt affectus partium ab alio. Neceſſe enim eſt, eſſe aliquid præterea quod complectitur.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. Quærit cauſas, quare Legumina coctilia ſint aut incoctilia. A ſolo & aere, frigore, calore. Vbi vitium conceperint in ſemine aut in ſolo. An legumina omnia hoc patiantur.

ΠΕΡῚ δὲ τῶν ἀτεραμόνων. Expedito altero naturæ fine in frugibus, qui ſcilicet erat, vt eſſent: quapropter & generationis, & vitæ & corruptionis, & morborum iniit rationem: nunc alterum tractat finem qui ſcilicet eſt, noſtri cauſa. Sunt enim propter hominis alimentum, aut pecorum eſcam, quæ hominis quoque ſpectant vſum. Quoniam verò non cruda, ſed cocta ſunt nobis vſui: de facilitate, difficultatéque coctionis ſcribit, atque vtriuſque cauſas eruit. Hæc conſideratio quum ſit multiplex, multas quoque partes huius capitis facit. Atque vtinam tam luculentè, tam lepido tractaret ordine ſemper omnia. Partes capitis principales tres ſunt. In prima proponit multas quæſtiones de coctilitate atque incoctilitate, quam τεραμνότητα atque ἀτεραμνότητα iam dixit alibi. In ſecunda declarat & vim vocis, & eſſentiam rei. quid ſit coctile, cuius ſit affectus. In tertia væſtigat cauſas: à ſolo, & cælo, eorúmque qualitatibus: quando, & in quibus, vel totis, vel partibus ſint affectus hi. Hæc in priore portione partis huius: poſtquam duo inſtiuit: primùm duas excludit opiniones. Vna erat eorum qui ſolam Fabam & Lentem dicerent pati hoc. Altera eorum qui huiuſce rei cauſam referebant ad aratorum boum cornua: quorum occurſu dum iactantur ſemina, percuſſa obduruiſſent. Poſt hæc oſtendit ſimilitudinem quandam huiuſce incoctilitatis, quippe in Leguminibus ad ignem, & in Betæ ſeminibus ad enaſcendum. Nam quemadmodum in eodem agro, in eodem ſulco, in eadem ſiliqua ſunt quædam coctilia, quædam non: ſic in Betæ ſeminibus. Quædam prodire quadrageſimo die, quædam ſeriùs, quædam anno póſt. Huius tam nitidi capitis faciem hac compendioſa pictura expreſſam volui: quò inoffenſius per omnes partes excurrere poſſemus, nequid nobis in mora eſſet. Propoſitæ quæſtiones hæ ſunt. πῶς, ποτὲ, quo-

A modo, quando fiant coctilia vel incoctilia. Non enim adiectitia particula eſt ποτὲ, vt nobis, ſic pote: ſed tempus deſignat, vel in regione vel ab aere. Simul deſignat ἢ τόποις, ἢ ὥρᾳ: vt ibi declaraturum ait: τὸ δὲ μόνα τῶν ὀσπρίων.

Συμβαίνει δὲ. Altera quæſtio particularis: quare in eodem agro alia aliter. Cauſa quæſtionis: τῆς αὐτῆς ἐργασίας τε, χώρας. Si eſt idem cultus vnus: non erit à cultu diuerſitas. Aliquis dicat: Non mirum: latè patet fundus: varium in eo ſolum. Icciréo addit: καὶ τῶν συνεχῶν αὔλακι μόνον διειργομένων. ſolo ſulco diſtare. nota loquutionem: ſulco ſeparante ſemina. Καὶ τῶν ἀτεραμόνων. Tertia quæſtio. Quomodo ex coctilibus eueniunt incoctilia,

B & viciſſim ex his illa. non igitur à ſemine fieri videtur. Κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν. non poteſt, quin more ſuo turbet. Nam quum mox dicturus ſit, quid ἀτέραμον: tamen hic præceps anticipat: ἀτέραμον eſſe vitium in tarditate, naſcendi, creſcendi, germinandi, fructificandi. Nota loquutionem: τὸ ἀτεράμονος ἄν τι γεγονός. alius diceret, τῶν ἀτεραμόνων. Sed dixit τὸ, quaſi naturam illam acquiſititiam.

Τ' ἀφ' ὧν πάντων. Hæc eſt ſecunda pars in qua ſolutiones aggreditur. Εἴ τι συνάπτει πρὸς τὴν αἰτίαν ταύτην. Siquid aliud affine eſt huic naturæ. Hoc dixit, innuens Betacei ſeminis ſimilitudinem, non ad coquendum ſed ad proueniendum. Πρῶτον λεκτέον. ſcilicet τὸ τί ὀνόματος: vt ſciamus quid rei ſit.

C Περὶ τὴν πύρωσιν. τέραμον dicitur, quoad coctionem. πύρωσις, coctio, ſuſceptio operæ ignis. καὶ διάχυσιν. quoniam coctilia Legumina intumeſcunt. eſt igitur effuſio quædam. Diſtant enim partes magis humore ſubeunte: ſanè fit abſceſſus. Καὶ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Ea eſt definitio ab efficiente, & effectu: nempe ab igni & diffuſione. quaſi ſit hoc genus ipſius definiti. Nunc addit quaſi formam à fine: ſcilicet teneritudinem ob eſcam. Τὸ μὲν γὰρ διαχυτόν. quod laxari poteſt in coquendo, eſt τέραμον. & addit circunſtantias: ταχὺ ἀλλοιούμενον. huic opponit aduerſariam naturam tribus conditionibus: ἀδιάχυτον, ἀναλλοίωτον, βραδέως ἀλλοιούμενον: quod deſignat appoſita particula priuatiua, ἀτέραμον. nec fruſtra dixit ἀναλλοίωτον. Sunt

D enim Legumina quædam quæ ouorum more, quo diutius coquuntur eo fiunt duriora. Scilicet quantum ineſt humoris aerei, conſumitur: tum aqueum terreſtre quod reliquum eſt, coit: vt albumen: tanto magis terreſtre in Leguminibus. Τούτων δ' ἑκάτερον. Breui gyro comprehendit vtriuſque declarationem. Et iam propinquam incipit expedire cauſam, duritiam ſcilicet ac mollitiem. Hæc ſunt maximè propinqua. reſiſtit enim durum. ſanè vetus hæc eſt duri definitio. mille autem recipit. Huius cauſæ cauſa: duritiei, denſitas, mollitiei, raritas: quia calor & humor huc queunt, illuc nequeunt ſubire.

bire. propterea dixit δέχεται θερμὸν, καὶ ὑγρότητα. A Et applicauit, oſtendens eſſe hanc cauſam, quum dixit δι' ἣν ἡ διάχυσις. & de duro: ἀλλ' ἀποστέγει τῇ πυκνότητι, excludit denſitate.

Δηρημένου δ' οὕτως. Hæc eſt tertia pars, in qua væſtigat harum cauſarum cauſas. Ie-circo dixit τίνας, quoad ſubſtantias cauſarum: & ποίας τινας, quoad circunſtantias. Exempli gratia: ab aere aut à terra: hæ ſunt ſubſtantiæ ab aeris calore ac frigore. Hæ ſunt conditiones, & ποιότητες. Nota loquutionem: παρὰ cum quarto caſu, τὸ ἔδαφος. ſic mox παρὰ τὴν τροφὴν, à cibo. Hoc etiam alibi notauimus ex Ariſtotele. nam vulgò vſitatiùs ſignificat, præter. Δι' ὅτι παρὰ τὴν τροφήν. Statuit fundamentum, de quo toties ſuprà. Hæc B omnia ab alimento procedere. Is eſt aditus totius inuæſtigationis: non tamen ſolus. Vt intelligamus: πῶς τε πάντα nihil aliud eſſe quàm πῶς δ' οὐ, coctilitatem & incoctilitatem: non tamen πάντως. Non enim à ſolo proueniunt nutrimēto. Nam de terra confeſſum eſt: pro eius modo atque habitu modum eſſe teneritudinis aut cruditatis. de aere verò millies, ἄτεροφον, ἀτροφοῦ. At quum docet, etiam ab eodem aere aliud, quàm alimenti beneficium proficiſci, velut in area vel granariis: aliunde ſanè aliud erit principium eiuſdem affectionis.

Τῷ ποιόν. Oſtendit quemadmodum in ali- C mento ſita ſint momenta mutationis: quippe ſecundum quale, & quantum. hoc iam ſæpe dictum eſt. Tantum autem attribuit, quantum ab aliis accipit: nempe addit à locis conditiones. Μεθίστησι, effectum deſignat: mutat, transfert ex natura dura in teneram. Summa eſt: quæ ſunt in locis tepidis, ſtercoratis, tenuis glebæ, apricis. εὐήλιον, quod ἀλεῶν, alibi. Κούφην τὴν τροφὴν ἔχει. intellige ipſa ſemina. Ὅτι καὶ ἐξαλλάττεται. Nunc oſtendit effectionum opera, μανὰ καὶ μαλακά. quoniam τὸ ἀτέραμον erat ſpiſſum ac durum. Διὰ τοῦτο. exemplum petit è terra Lemnia. ibi eſſe coctilia: quia terra leuis: quare alimenta ſimilia: ergo & effectus. Adeò, vt etiam terram ipſam τεράμονα vocent aliqui, à facultate, qua τεράμονα facit Le- D gumina. Sic apud medicos, ſanum corpus, ſana vrina, ſana cauſa. Ita hic ex vſu communi, quaſi à prouerbio argumentum: Quoniam, inquit, τεράμονα Legumina dicunt, ἐν τεράμονι γῇ naſci. Καὶ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ. Hic non à terra ſolùm, ſed ab aere quoque, cuius explicat officium & qualitates. Calor, inquit, autor τεραμότητος. Καὶ ὅλως τῇ πέψει. Quoniam metimur τεραμότητα aptitudine ad coquendum igni: videtur à calore aptitudinis ille apparatus in ſubſtantia. & dixit ὅλως: quia πέψις eſt genus. & genus eſt τὸ ὅλον ſuarum ſpecierum.

Διὸ καὶ τὰ κοπριζόμενα. anteuertunt ſtercorata: ergo calore fit. Τὰ μὲν οὖν. tranſit ad contrarium per contraria. ψυχρά: quia dicebat θερμόν. γλισχρά: Lenta, vt Argilla & Rubrica: quia dicebat λεπτόγειον.

κεραμία. figulina, tenax, viſcida. Ad idem exemplum adiungit eam quæ abundat humore nimio, tribus gradibus: λειμωνίαν, pratenſem, humidam: ἔφυδρον, aquis vdam: ἰλυώδη, ſtagnantibus. ἔφυδρον, cui ſubiunt ſcatebræ, ὕφυδρον, vt alibi dicebamus. Neque viſcidus humor domatur: eſt enim plurimarum partium: neque multus: eſt enim plurimarum item partium.

Ἡ γὰρ δὴ πῆξις. hæc eſt minor propoſitio ſyllogiſmi. illa maior: omne inſpiſſans facit incoctilem. At humor nimius, copia ſua: humor viſcidus, quia non ſubit ſed obſidet: humor frigidus, quia cogit: inſpiſſant. Ἔτι δὲ τοῖς ἰ- B λώδεσι. In eorum graduum comparatione ponit vltimam paluſtrem: adeò vt ἀχρεῖα, nulli vſui humano faciat idonea Legumina. Ea propter hāc cauſam pecori abdicat, verbo ſanè odioſo, κατατρέχοντα: addita etiam ratione, οὐκ ἐνδιδοῖ βρεχόμενα. vt ne macerata quidem obſequantur. Αἱ μὲν οὖν τῶν ὑδάτων. Tranſit ad aliam cauſam, nempe aerem: cui tamen adiungit etiam conditiones peregrinas, ſcilicet pluuias: quia ſunt alimenti partes. Aqua ſanè materia eſt: aer & materia & quaſi forma quædam, ſaltem formæ inſtrumentum, ob efficaciam qualitatum. imbribus igitur effici, vt ἀτεράμονα ſint. Eadem hic proportio quæ in ter- C ra vda: præſertim ſi aeris acceſſit frigus. & addit μὴ πνευματικά. Quoniam ſemper διάπνουν vult eſſe tum ſemen tum plantam: alioquin aut ſterilitatem aut cruditatem, aut aliuſmodi ſequi deprauationem. Omninò dicit: perinde eſſe, ſi inceſſatur imbribus, atque ſi natura ſua terra ſit aquoſa. Πῆξιν γάρ. Oſtendit effectiones: vt & ſuprà, πῆξιν, σύγκρισιν.

Διηρημένων δέ. Nunc ex his deducit ſolutionem ſecundæ quæſtionis. Si ex alimentis fit mutatio: alimenta mutantur à superueniente materia: materia non ſemper eadem ſuperuenit: igitur idem ager aliàs tenera feret Legumina, aliàs non tenera. hoc eſt quod ait: μὴ ὁμοίως. Ἐκ Διός. alibi, οὐρανίας, ἐπομβρίας.

Καὶ τῶν διηρημένων. quod ſuprà dicebat: D αὔλακας διηρημένας. Εἰσὶ τοῦ μέν. Alia ratione diuerſa ab ea cauſa quæ dicebatur ab imbribus. Quoniam, inquit, huius ſeminis teneri aliud ſolum, aliud huius duri. Nam tametſi vnus ager eſt. vt ſuprà dicebat, quantitate συνεχής, qualitatibus tamen non eſt vnus. Quin etiam in eodem ſulco diuerſa erunt: quoniam in terris quibuſdam venæ quaſi quædam ſunt difformes.

Τοῦ μὲν, τοῦ δέ. Quoniam cultrum ſecat partes diuerſas quæ cohærebant. Eos tractus à metallorum ſimilitudine ῥάβδους vocat. Vaſcones vittas: Itali ſtriges Latina voce, aut etiam Germanica. ſignatum verbum, ἀποτέταται. ſtrictæ namque ſunt & productæ. παραλλά-

durius corium præſidio eſt. Nota loquutionem μηδὲν πέττειν, non autem, πέττουσι. ſic ſæpe ſolet, quaſi ex aliorum ſcribat opinione: aut ſubintelligat quid verbi. quare quod alibi reduximus ad indicatiuum, vt quod ſcriptum erat λαμβάνειν, eſſet λαμβάνει: qui nolet mutare, fortaſſe non malè fecerit. ſic etiam Plinius aliquando.

Τὸ δὲ πλεῖον. Adhuc aliud iudicium de noxa illa à frigore. ſi diutius ſub diuo relinquantur, contrahere vitium incoctilitatis. dureſcere enim è refrigeratione. Ἀτέλεστον δέ. Melius ſtatuiſſet cum ſuperioribus, vbi de ſolo humido loquebatur. ait enim, quod & ſuprà, poſt ſationem ſi imbres inceſſerint: incoctiles euadere. Quare
B non eſt hic ἀτέλεστον, niſi propter frigus, quod eſt in aquis. At enimuero etiam propter humidum nimium, ſuprà monebat. Λαβόν. Nacta pluuia vſitatè dicimus deprehenſum. Atque vt faceret conſequens, dixit, ἀποψύξειν. ſicut flatus & ſerenitas, ſic aqua. Οὐ πρὸς τὴν γένεσιν. Naſcuntur quidem, ſed infelicibus natalibus. Ἐν ἑτέρῳ δέ. Quia vis generatrix habet aliud ſubiectum, aliud habet aptitudo ad coquendum. τῆς δυνάμεως, ἀντὶ τοῦ τὴν δυνάμειν.

Καὶ δ' ἄλλα. A cauſa finali. quia ſi duæ facultates eſſent diuerſæ, atque in diuerſis partibus vnius corporis naturalis, quarum vtraque dirigeretur ad vnum finem, qui non niſi ab vtraque inferretur: poſito fine, vtraque item neceſſariò poneretur. Τὸ, τε γὰρ βλαστεῖν. Amplificat
C declarationem, & oſtendit, in aliis etiam facultatibus idem contingere. Nanque etiam vis ipſa producendi ramos, & ferendi fructus, & augeſcendi (ſic enim ordinem peruertit) diuerſa eſt ab eo quod eſt, naſci, atque ab illo ſeiungi poteſt: quanto magis ab eo, quod eſt eſſe coctile? nimirum naſcetur planta, quæ tamen neque creſcet, neque ramificabitur: ac propterea nec vllum feret fructum. Ergo ſemen illud, ex quo orta eſt, eatenus valuit, vt produceret tantùm, non etiam vt fieret grandior, & ramoſa, & fœcunda. ſic, inquit, non eſt abſurdum, ex coctilibus incoctilia naſci: & viciſſim ex his illa. hoc eſt quod dicebat, οὐκ ἄλογον ἐκ τεραμόνων: ſcilicet ἐξ ἀτεραμόνων. & repetit vſque ad faſtidium
D adductam probationem: aruum, aquam, aerem, cogere poſſe in ſua iura ſemen ipſum. vt leniret faſtidium, figuratè potuit per interrogationem: τί κωλύει. Εἰ δὲ συμβαίνει. Narrat aliorum opinionem. incoctilia fieri, quando putamine duriore veſtiuntur. Hoc ſignificant illa: τὰ δὲ ἀτεράμονα ὑπερτείνεσθαι τῷ κελύφει. obtendi corticem. Quippe non videntur admittere calorem, quo perficiantur. coctilia verò ἐνδιδόναι: admiſſo calore proficere: quia remiſerit natura in iis de illius corticis contumacia. Confuſè tamen narrat, & ſubdubitando: εἰ συμβαίνει. neque ſubdit verbum conditionali. tum quæ ſubdit, obſcurantur mutila breuitate.

Κατηχασμωδῶν. Cùm hiant ſiliquę, mutant coria colorem. Cùm hiant coria, etiam medullarum mutatur color. Sanè ſententia perſpicua, & quam alibi quoque accepimus ab eo, & quæ ad rem faciat: ſed verba peſſimè cohærent. vult coria. ſiliquas etiam nonnihil afferre momenti, ſiue ad reſiſtendum frigori, vt euadant coctilia: ſiue ad arcendum calorem, vt incoctilia fiant. Nam vtroqueverſum diſputatum eſt. Καὶ τὰ ἐκλυτώτερα. Ratio planiſſima. quæ facilius à thecis abſoluta ſint in meſſe, coctiliora eſſe. Sunt ſiquidem abſolutiora: quæ vox Latina, tum Græcam exprimit, tum comprehendit perfectionem.

Οὐδὲν ἄτοπον. Quia πίλησις eſt cauſa duritiei, ſpiſſationis, & ἀδρότητος, corpulentiæ: quæ repugnet coctioni propter materiæ nimietatem: ſicut ſuprà dicebat de iis, quæ proueniunt in aquoſis. Sed quid eſt πίλησις? an intelligit: vbi non ſint à ſiliquis abſoluta ſemina: eo complexu foueri eorum humorem, qui ἁδρὸν faciat? nondum enim à calore naturali percocta ſunt. Itaque illam obſeſſionem vocet πίλησιν.

Οὐδὲν δὲ τούτων. Hac eſt minor propoſitio. concluſio. ergo ex illa periſtaſi fient ἀτεράμονα.

Μὴ ἀλλοιοῦσθαι. Nunc dat etiam ſignum cruditatis: ſi flatibus perfuſa non mutent colorem. duritatis enim indicium hæc ἀπάθεια.

Θάτερον δὲ τοὐναντίον. Alterum, id eſt contrarium ſcilicet ſi mutentur, ſignum eſt contrarii, id eſt teneritudinis.

Καὶ τὸ μὴ ἐκλυτα. At hoc iam ſignum non eſt, ſed cauſa. ſi dum metuntur, adhuc hęreant ſiliquæ tanquam matrici: nemo dubitet, ea immatura eſſe concluſio: dura igitur. Quæ poſtea ſit alterius ſyllogiſmi propoſitio minor. Maior autem illa, quæ ſequitur: τὸ σκληρὸν οὐκ εὐδιάχυτον. coctile autem εὐδιάχυτον.

Ὅ γε ἐπὶ τῆς ἅλω. Deſtruit aliam opinionem. Fieri vitium hoc dum in area ſunt, putabant aliqui. non eſt, inquit, veriſimile. Quippe ſolis vis dempſerit de ſucco aliquid, ac fortaſſe de ſuauitate, ἥττω ἰδίᾳ: ſi diutius inſolentur, fieri ſtrigoſiora: ἀχυλότερα, exuctiora: cæterùm quantum de iis tollat, tantum addat facilitatis ad coctionem. οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον. eſt enim à calore ſolis apparatus atque initiatio quædam: vt iam ſemicocta ſint. reſtat tamen fundamentum dubitationis. Dicebat terreſtria duriora. Terreſtria videntur facta, quæ facta ſunt ἀχυλότερα. dicendum: vt in carnibus aſſis, ita in leguminibus inſolatis, attenuatas partes craſſiores: omnino verò fiunt laxiora: quocirca intrò poteſt humor inter coquendum penetrare. εὐπαθέστερα. hæc eſt definitio τῶν τεραμόνων: facilitas ad coquendum.

Εἰ δ' ἄρα τοῦτ' ἀληθές. Si hoc verum eſt: non aduerſatur iis quæ ſuprà dicebamus. Ea ſunt: à ſole diſcuti, quod cruditatem facit, atque impedit coctionem. Siccitatem autem

hanc non afferre duritiam, ſicuti cenſebat de illa alia duritia, quæ proueniebat à condenſatione. Quippe exiccatio hæc rarefacit potius.

Οὐ δ' εἰ παλαιούμενα. Alterum argumentum. Si vetuſtate non fiunt incoctilia, ne à ſole quidem fient. Vtroque enim modo fit exhalatio atque exiccatio. Διὰ τὸ ἐξαίρειν. Quoniam quod facit in area ſol, facit in tractu temporis aer. exugit enim. Itaque dicebat: ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἕως τὸ θερμὸν ἐξάγοντα τὸ ὑγρόν. calor exit: ſurſum enim mouetur natura ſua. agit autē humidū ſecū, quia rarefacit humidum aqueum, qui aeſcit. Hoc enim modo humor ignis pabulum eſt. quemadmodum ſuo loco declaratum eſt. Putreſcerent enim, ſi relicto intus humore calor abiret, & cùm dicat de ſiccitate, abire humorem neceſſe eſt.

B Εὔλογον δὲ. Poſtquam eruit cauſas huiuſce affectus: apponit alium affectum conſequentem eandem naturam à qua pendet, coctile eſſe. is eſt, κόπτεσθαι. facilè perforari. vbi intelligamus vtrunque effectum ab vna manare forma, non autem alterum ab altero: non enim accidenti accidit accidens, ſed vtrunque ſpeciei. Pertunduntur autem quia rara: & quia ſunt dulciora facilius in eis ingenerantur beſtiolæ, quemadmodum à pituita in inteſtinis. Itaque illud, καὶ μᾶλλον ζωοῦσθαι, non eſt copula, ſed cauſalis. Μεταβολὴ δέ. Ait perfectè matura celerius pati. Pulchra diſceptatio in Philoſophia: vtra paratiora ſint ad corruptionem, affecta modò, an perfecta: vtrinque ſunt pulcherrimæ rationes. Quod imperfectum eſt, C nondum eſt formã conſequutum, ſed eſt in mutatione continua, neque vllum habet à forma præſidium: in eo enim eſt, vt exeat priorem, neque dum eam obtineat, in quam intendit. ſuprà etiam dum prodiret è ſemine planta, pati poſſe dicebat eam propter imbecillitatē. Et magnus Præceptor feſtiuè dicebat: quod generatur, eſſe quaſi quod eſt, & non eſt. è contrario: quod iam perfectum eſt, conſiſtere quidem, ſed eſſe obnoxium cuiuis aduerſario. Itaque putrefactio euenit maturis, non autem immaturis: propterea quòd eorum forma eſt materialis: quamobrem vbi materia perfecta eſt, procedit porrò ad corruptionem. dicendum: Fabam, cùm eſt immatura, nihil aliud quærere, quàm accidentia vlteriora: cùm verò perfecta eſt, non poſſe amplius perfici: quare neceſſariò deduci ad declinationem. D

Καὶ ταῦτα μέν. Hactenus de cauſis: nunc, vti monebamus, excutit quæſtionem: verúmne ſit quod aliqui profitentur: ſola ex leguminibus Fabam, Lentémque pati hoc. Ita methodus perfectiſsima. definiuit affectum tanquam generis, quippe leguminis. cauſas veſtigauit. Adiunxit alios affectus eius comites, κόπτεσθαι, ζωογονεῖν. nunc declarat, in quo ſit affectus ille. ita eſt abſoluta ſcientia: cùm demonſtratur affectus de ſubiecto per cauſas. Prius tamen diſceptatum oportuit ampliore quæſtione: ea eſt: an legumina ſola hæc

A patiantur. quippe etiã Oryza, etiam Far. Quin omnes fructus aliquando μώλυσιν patiuntur. ea eſt, importuna cruditas, quæ neque ſole poſtea in planta, neque extra plantam ignis vi domari poteſt. Expreſsit illam verſibus, vt ſemper, diuinus poetarum phœnix: neque viſcera quiſquam aut vndis abolere poteſt, aut vincere flamma. De carnibus loquitur, quæ neque elixari, neque aſſari poterant. Profectò inter Pruna ſæpe talia deprehendas: item Rapa, & Braſsicam. In ſoliis enim huius fructus. Quod verò facit ad præſentē quæſtionem, & Piſa, & Cicerculam, & Phaſeolum vidimus. Itaque negat hæc ſola pati: ſed videri, propter eorum vſum frequentiorem: ſanè legimus Ægyptiis exprobratam Lentem. & φακῖναι dicuntur in Italia baiuli. & in vitis Philoſoforum nihil aliud quàm Lentem videmus, & Lupinum. geminū verò deſignat vſum, cùm dicit: οἱ μὲν ἀλεσθέντες, οἱ δ' ὅλοι. Αὐτὸ δ' ἐστὶ μικρόν. non parum intereſt. non enim è farina deprehendi poteſt quemadmodum ex freſis, aut integris. Ideò dixit, ἐπ' ἐκείνων, ſcilicet molitis. Εἰ λεπτυνθέντες. Omiſit more ſuo verbum, ſi comminueremus: non admodum conſtaret, vtrum eſſent incoctilia, nécne. Nota breuiſsimam loquutionem. alius dixiſſet: λεπτυνθέντων ἡμῶν. Εἰ δ' ἀτέραμον. Quia dixit, non conſtare: oſtendit τὸ δυνατὸν, καὶ εὔλογον. & affert ſyllogiſmum, cuius medius terminus eſt imbecillitas: de qua, veluti de cauſa, toties iam. Adeò, vt ita de contrariis idem colligamus: quoſdam fructus, quòd ſint robuſti eſſe incoctiles: cuiuſmodi lignoſos aiebat eſſe: alios, quia ſint debiles, deprauatos. Ὃ δὲ λέγουσι πολλοί. Diruit opinionem, de qua Plutarchus in Sympoſiis: quæ ſemina in iactu habuiſſent obuia boum cornua, ex ea percuſsione, quaſi corneam duritiam conſequuta. Ideò κερασβόλα vocat. His obiicit offam lapideam. quid, inquit, in lapidem ſi impegerint? at non lapideſcunt. lapis autem quouis cornu durior. tum alia ratio: κἂν μὴ προσκόψῃ: etiam ſi ad cornua non offenderint. Item alia. μὴ δὲ βοῶν ἀροτριώντων. velut in Belgio, equis arant, in Prouincia mulabus.

Ὅτι δέ. Hæc eſt poſtrema Capitis pars, in qua tractat Betacei ſeminis analogiam: eius variatio in prodeundo poſtquam ſatum eſt, reſpondet variationi leguminum in coquendo. ἐμφερόντων. D quia ſuprà hoc ventilabat: eſſéntne ſub vno genere, an ſub multis.

Lego, οὐ δ' ἐκ τὸν ἀέρα, καὶ τὰς ἐπομβρίας. Et καὶ ἰλύϊ, πάντα ἀτεράμονα. ſatis conſtat ex ſequentibus ſic legendum. Sæpe talis error hoc Capite committitur: ſicut infrà: οὐ μεταβάλλουσιν, ἀλλὰ τεράμονες. non autem ibi, τεράμονα: hic, ἀτεράμονες. non enim vitiantur. & infrà: οὐκ ἐκ τεραμόνων ἀτεράμονα: non autem, ἀτεραμόνων. quia viciſsim vtrunque ex alterutro dicit euenire. quare mox è contrario, rurſus euenire dicit τεραμόνων. Et infrà: γίνεσθαι ἀτεράμονα,

non

non autem, τηράμονα. quia dicebant exiccari. Item lego, καὶ τῶν διεῤῥυηκότων. non autem, διεῤῥασμένων. quia ſuprà διεῤῥυκότων. Et κατασκληρύνονται. non autem, κατασκληρυμένοντος. Et Ὅταν κυηθῇ πρὸς τὴν γένεσιν: verbo ad hoc apud hunc authorem vſitatiſsimo. Non autem, χυθῇ. Ἐ ῥάσματι quid ſint neſcio: ſenſus eſt: hoc ipſum, quale quale ſit, inſolatum citius diſſolui. Theodorus ſuſtulit hæc omnia. nõ auſim reponere, ῥάκια. pannos madidos diſtentiores eſſe, adeò vt & ſonitum faciant tenoris ſui cõtumacia reſiſtentes aeri. vbi ſiccati ſunt, fieri molliores. Addo coniunctionem ibi, καὶ μᾶλλον ζέουσι.

Theodorus, ἀτηράμονα, vertit perdura. non expreſsit ineptitudinẽ coctionis: & prædura Latinè dicimus. Παρὰ τὴν τροφήν. Alimenti cauſa. non B bene. quod tui cauſa eſt, propter te eſt, Turfinis es, qui id moues. At παρὰ τὴν τροφὴν, ab alimento, tanquam à cauſa, quæ efficit, & mouetur à fine. Efficit autem natura noſtri cauſa, non autem alimenti, quod capit à terra ſemen. Τῇ πέψει, Digeſtioni. ſic vtitur etiam Columella. Πῆξις. Congelatio. nimis durum hîc. concretio potius. Οὐκ ἐνδιδόασι βρεχόμενα. Nihil remitti in aqua poſſunt. non expreſſit macerationem. & remittere potius de duritia dixerim, quàm remitti ipſa. ne macerata quidem proficiunt. Ῥάβδους διατείνουσι Venas ſpatiari. peſsimè. Spatiari, verbum motum ſignificat. vittas produci.

Ἔστι γὰρ σφόδρα ψυχρόν. Flatus enim vehementer frigidus. addidit flatum Theodorus. Quod correximus, οὐ μεταβάλλουσιν, ἀλλὰ τηράμονες: Theodorus legit, vt vulgò ſcriptum eſt, ἀτεράμονες: malè. non enim fecerunt in ſole vi- C tium. Ὅταν δὲ μετεωρισθῶσι, ſi exaltentur: ſanè obſcurè: præſertim cùm addit, ſublimeſque capiantur. quid enim ſit hoc? Et perperam legit, λοφοῦσι. at in noſtris codicibus legitur, λειφθῶσι, rectè: relinquãtur: in tabulatis ſcilicet. Καταψύξει, rigere vehementiſsimè facit. nimis atrociter. Si enim fuerit ille rigor, ac vehementiſsimus quidem, non ſolùm incoctilem faceret Fabam: ſed omnino interficeret. Ὅταν κυηθῇ πρὸς τὴν γένεσιν. Ita emendauimus. Theodorus ita legit vt ſcriptum eſt, χυθῇ. cùm initia generationis vruntur. at hîc quid agit vſtio? Τὰ μὲν τηράμονα ἀποβάλλει. Putamen coctilium temittatur. valde D abſurdè. Καὶ κατακεχασμημένον. Et altera oſcitante: malè. nihil enim oſcitat inanimum: ſed hiat.

Πιέσεως, obtentio. rectè declarauit quid eſſet. Τὸ, τὸ μὴ ἀλλοιοῦσθαι κατὰ τὸ στόμα. Neque immutari oris habitu poſſe. Profectò miram experientiam: ſi ore noſtro afflata legumina teneſcant. Ἐκλυτώτερα, ſolutiora. non expreſſit. cùm amplius non hærent ſiliquis. Τὸ μὴ ἔκλυτα θερίζεσθαι. Minus quoque in meſſe reſolui. quis hæc intelligat? metere, antequam à valuulis abſoluantur: ita vt ne amplius hæreant. Et haud ſatis commodè, captator alioquin ambitioſæ varietatis, repetit verbum illud, reſolui: vt interpretetur, ἀδιάχυτον. reſolui haud facilè poteſt. facilè molleſcat. Ἐ ῥήγματι. Vt verbum hoc effugeret, totam clauſulam diſsimulauit. Οὐ δ' εἰ παλαιούμενα γίνεται, μᾶλλον ἀτεράμονα. Negant hæc verba, fabas vetuſtiores eſſe, coctu difficiliores. quæ ſententia veriſsima eſt. At Theodorus legit affirmatiuè: & addit de ſuo illa. Nec quicquam diſſonat: ſi, cùm vetuſteſcant, fiunt incoctibiliora. At hîc probat Philoſophus: à ſole tametſi exiccantur, tamen non inepta fieri coctioni. Quod confirmat vetuſtiorum proportione: quas ætas, vel vt accuratius dicam, in tractu temporis exuxit aer: non tamen efficit minus habiles ad coctùram. Κόπτεσθαι, corrumpi: malè. pertundi. Exprimẽda nanque eſt priuato verbo ſpecies cor- B ruptionis. Illa non cohærent auribus Latinis: ſi vteremur, non æque percipiamus. non ſemel impingit vir bonus ad hunc ſcopulum. Οἷς πολλάκις συμπίπτει τὰ σπέρματα. Cui ſæpe ſemina occurrunt. Non ſatiſfacit auribus Latinis. occurrit. potius ſeminibus lapis, ſi moueatur. ad quem offendunt ſemina.

CAPVT XV.

XV. capitis argumentum. Quæ non degenerent, & quare. quid iuuet, ne id contingat. quando legenda legumina. quæ quibus ventis aut pluuiis iuuentur.

C PERI` δὲ τοῦ ἰσχυρότητος. Poſtquam coctibilitatis affectum tractauit in leguminibus: nunc in omnibus frugibus diſquirit quæ ſint ſucculentiora: ſimul mulcet eorum rationem, quæ ſata non degenerent: ſimul has omnes verſat in habitudine conſtitutas habilitates: ſimul docet, quibus id artibus comparetur, ſed modicè, non ex inſtituto. Non enim agricola eſt: ſed agricolæ ſtatuit artis principia tantùm. Ergo poſteaquam præcepit, maturè legumina colligenda: ſiſtit opus, ac reuicit ad agricolam: atque inde ſecundam capitis huius auſpicatur partem, in qua narrat, quid venti, quid imbres faciant: vnde vel Triticum vel Hordeum bene maléve afficiatur. Περὶ δὲ τοῦ. Hæc ſunt quæ proponit D capita. Satis ex his patet: nos tanquam diuerſam à ſuperioribus materiam, optimo conſilio caput hoc ab illis ſeparaſſe: capita ſunt hæc: ἰσχυρότερες, ad durandum, aut ad generationem. Εὐχυλότερες, ad vſum hominis: εὐσωμότερες. is eſt finis τῆς εὐχυλίας. bonus enim ſuccus, eſt τῶν πρός τι: primùm vt guſtui commendetur: deinde vt porrò comparetur ad alendum. Ideò dixit: πρὸς τὴν σῖτον. is eſt finis: illa ad finem. Vides orationis inæqualitatem. quibuſdam enim appoſuit contrarium ſuum: aliis non appoſuit. Ait autem omnia hæc de locorum natura nanciſci conditiones has. Intellige quod alibi dicebat accuratius, etiam aeris omnes facultates,

à ſole, aquis, ventis. Deinde explicat effectiones harum cauſarum, quæ ſunt illarum cauſæ conditionum. ξηρότεροι, πυκνότεροι, ςυνεκτικώτεροι: ſicciora, denſiora, compactiora. quia ſicca quædam & rara: denſa quædam, ſed non cohærẽt partes pertinaciter: vt aqua nihil denſius, nihil ſolubilius. Ideo addidit, τὸ συνεκτικὸν: qua voce nominarunt Stoici quartum genus ſpirituum: quo ſcilicet fit vnio rerum naturalium, & cohibitio. Nam primum eſt ζωτικὸν, ſecundum κινητικὸν, tertium ποιητικόν. alii addunt τὸ φυσικὸν, cuius partem faciunt γεννητικὸν: nos hunc ſeparamus, & eundem facimus cum informante, quem μορφωτικὸν appellamus. ſed ampliſſimè in Commentario de ſpiritu apud Ariſtotelem. nunc ad rem. Τὰ ὀρεινὰ τῶν πεδινῶν. Quia intendit, à locis id præſtari, comparat: eedere campeſtria montanis, hiſce qualitatibus. tanto magis vinei vliginoſa. apponit rationem. quia montana perflantur magis. Hoc & ſuprà. verbum vſitatiſſimum, Ἀπνόυστερα. & quod ſequitur, millies iam. alimento modico fruuntur: quia minus vda loca. Εὐσομώτερα Aliud caput: cuius cauſam facit aerem. coquendo enim ſaporem commendabilem: Dixit κρεῖσσον, κατ᾽ ἐξοχὴν, pro optima tẽperatura quod docet, cùm ait: ὁ γὰρ πίων. non enim vbi pinguiſſimus aer, ibi ſemina fideliora. ſed abuſus eſt denominatiuo: vt quod eſt ſeminis, attribuat aeri Ἀσομώτατος veluti cùm dicimus, medicamen ſanum. Πλεῖστος, hic ſignificat craſſum aerem. in denſo nanque partes multæ. ἀδιέστατος, pinguiſſimus. Eſt enim craſſus in pyrenæis, apænino, alpibus, cùm venti flant diuerſi, atque ibi cogitur: cæterùm ſiccior eſt à ſeptentrione, cauro, aquilone. At pinguis eſt ab aliis aduerſis, auſtro, vulturno, africo. tenuis pinguis à fauonio. Nota loquutionem etiã præceptori familiarem. οὐ γὰρ πάντως, ὅταν πλεῖστος, καὶ ἀδιέστατος γίνεται, καὶ Ἀσομώτατος. Nam primum καὶ copulat τὸ ἀδιέστατος. alterum non copulat, quia præcedit negatio: quod Latini, non continuò Atque ſi dicat: ὅταν πλεῖστος, οὐ πάντως καὶ Ἀσομώτατος. Ἐπίμαρ ἔχει διάδοσιν. Exprimit faciem illius vocis, κρεῖσσον. vt etiam τὸ πλεῖστον εἶ), deſignauerit ſub διάδοσιν. Δοκεῖ δέ. Quod & alibi ſæpe. præter regionem multum efficit ars, vt ſarritio, σκάλσις. Ἐγγύτερα θερίζειν. Vt vnus modus ſit in opera, σκάλλειν: alter in prudentia, ἐγγύτερον: maturè potius quàm nimis matura metere ἐγγύτερα. propiora: ſcilicet ſationi.

Ἐξαναλωθέντος. Declarat, quare maturanda meſſis. quia ſi differatur, nimis excoquuntur: tum ſucci minus habent, atque iccirco minus vtilia ſed odioſè dixit, παντὸς τοῦ ὑγροῦ. ſic enim eſſent omnino nihili, atque etiam nihil: ſi penitus exhauſta eſſent. Καὶ ἐλάττω. Conſumpta nanque ſunt.

Καὶ ὥστε. quin aliud vitatur damnum. exiccata dum leguntur, cadunt. hiant enim ſiliquæ. Iccirco ἐξηλωθέντα. minus excocta. hoc ab ætate leguminum, ne cadant: Lupinis verò legẽdis eadem cautio etiam ab ætate diei. manè enim legunt rorulentos. λέγοντες τοῦ ἀέρος. remiſſa aeris ſiccitate.

A Fortaſſe mendoſus hic codex eſt: taléque aliquid deſideratur: λέγοντες νυκτερινοῦ χρόνου, καὶ ἀέρος ὑγραινομένου. quippe ſi tangantur antè, quàm humeſcat aer, delabuntur. Καὶ τοῦτο μέν. Sicut ſuprà, ſic & hic: omittit, quæ interſint agricolationis. & tranſit ad ea quæ ſua ſunt, cùm ait: τὰ δὲ τῆς φύσεως. ea ſunt quemadmodum ventis frigidis adipiſcuntur legumina corpulentiam: calidis peius habent. Neglig\u00e9tius tamen diſtribuit. inquit. ἁδρύνει τὰ πνεύματα. omnium ventorum hic vnum facit officium. ſubdit: τὰ βόρεια μᾶλλον. rectè. ab aquilonibus melius præſtari. Quid tum poſtea? καὶ τἀναντία δὲ διαφθείρει. ventos contrarios, id eſt calidos corrumpere. at venti calidi ſunt. at venti omnes ἁδρύνει. Καὶ ὅσα δέ. Item alia nocent, B quæcunque decutiunt flores. ea ſunt, vel venti, vel imbres πάρωρα, intempeſtiui. Nota loquutionem: ὅσα τοῖς ὕδασι καὶ πνεύμασιν ἀπόλλυνται. poſtquam dixit, τἀναντία, de vẽtis an eodem caſu ſtatim ſubdit, ὅσα, de leguminibus. Hoc detrimentum perſpicua narratione deducit per Cicer, ad frumenta ipſa, cùm floreat, repetitis iam ſententiis. Etiam cùm defloreſcunt. flatibus enim cõflictari, medullámque defluere. Ideò dixit, ὑγρά: quia nondum ſunt συνεστηκότα. Nota loquutionem πῇ: atque ſi dicat, ποτὶ. duo incommoda: nam ſi ſint in ipſo primo ſucco, διαπνεῖται. exugguntur, atque attenuata ventis euaneſcunt: ſin paulò ſunt adultiora, κόπτονται, tunduntur inter ſe. Κονιορτόν δέ. Hic maximus eſt ſcopulus. Vbi ventorum iactationis, atque mutuis pulſibus inanita fuerint: non eo-C dem modo ſequitur omnibus nocumẽtum. quippe Hordeo male eſt: Triticum iuuatur, ſi pluuiæ ſuperuenerint. at ipſum Triticum ſi eſt vacuum medulla, quibus pluuiis reparabitur? Μᾶλλον γὰρ γυμνή. De hordeo dicit: de cuius imbecillitate etiam ſuprá. Καὶ χαῦνον. Adeò tenuis eſt habitudinis Hordeum: vt vel ſolo aeris halitu foueatur. Τὸν δὲ πλείονα. Reſpondet illi, ὀλίγον. vbi notanda vtriuſque natura. frumentum multo indiget alimento: non multum trahit: multum poteſt concoquere: eſt enim validius: itaque & efficiens alimentum & finis conueniunt: contrá, Hordeum: multo opus habet: multum trahit: non multum poteſt conficere. Κατακρατεῖ. Conficit: quia eſt validum. non ergo le-D ditur à pluuiis. Οὐ πολλὴν δέχεται. Vult dicere, ſi multus incumbat humor, non totum illum haurire. ratio: διὰ πυκνότητα, totius ſcilicet ſubſtantiæ. alia, καὶ τοὺς χιτῶνας: prohibent enim tunicæ humoris tranſitum. Μανὰ γάρ. Cauſa contraria denſitati, & contrarius effectus, πλείω τι ἕλκει. in laxa ſpatia facilius ſeſe induit. Δι᾽ ἀσθένειαν. Cauſa contraria ſuperiori, cùm dicebat. ἰσχυρότερον. & effectus contrarius, οὐ κατεπέψε. ſuprà, συμπέψει.

Καὶ ὑγροῦ γενομένου. Aliud nocumentum: vt naturali debilitati accedat externa cauſa ad maiorem imbecillitatem. Vbi ſubiit humor, & cum ſucco naturali cõmiſtus fuit: tum humorem illum,

illum qui ſubiit, euocat: ac tum cum illo ſimul educitur ſuccus proprius. vbi eſt animaduertendum. Nam ſi non educit ſol proprium ſuccum illum antè, quàm acceſſerit ex imbre humor: quomodo poterit ipſum educere poſtea maiorem factum atque auctum pluuiæ acceſsione? dici poteſt, humore nimio naturalem calorem debilitatum: atque idcirco non poſſe proprii ſucci theſaurum cohibere. Igitur hæ ſunt offenſæ: prima, cùm exeuſsis floribus aut pluuia, aut vento vacui relinquuntur ſpicarum ſinus: ſecunda, cùm inanibus ingruit pluuia: tertia, cùm ſol occupauit: quarta, cùm inceſſerint venti: affligant enim, κακοῦνται. & addidit, μᾶλλον: quia additur nocumẽtum nocumento.

Lego ἁδρυνόμενος, ἢ χυλιζόμενος. ſic & infrà, bis. Et ἁδρύνονται. Et ἀλυσαι, καὶ ἀλεαίνεται.

Τὸν δὲ θέρμον. Monuimus, hic aliquid deeſſe. Et λειφθῇ non, ληφθῇ. Et μᾶλλον δὲ γυμνὰ, καὶ τὸ ὅλον ἀδυνάς. non autem γυμνοί, vt ſcriptum fuit: neque γυμνὸς, vt putant emendaſſe. non enim de Tritico. Et ὅτι ἰσχυρότερον. expuncto, δὲ. Et κατοῦνται κατουμένων δὲ. non autem, κατοῦνται. Et χειμῶνας. non autem χειμῶνας.

Theodorus, συνεστηκότες, conſtantiora, compoſitiora. Εὐπνούστερα. Spiratiora nemo intelligat. Εἰς τροφὴν συμμετρότερα. In vegetando temperatiora. Vegetatiuam tamen ab altrice diſtinguunt Philoſophi. Temperatura ſua magis ad alendum accommodata. Ἐγγύτερα. Vegetiora. videtur ἐγχυλότερα legiſſe, ſicut & mox, Nam ἐγγύτερα, paulo durius. videndum tamen, vtra ſint vegetiora: eáne, quæ minus matura, an quę magis. per negationẽ contrarii cõmodius interpreteris: minus excocta. Τὰ δὲ τῆς φύσεως. Naturæ officio illa dari oportet. Potius dicerem: at ea, quæ ad naturam pertinent, explicemus.

Τὸ δ᾽ ὅμοιον μᾶλλον. Omiſit μᾶλλον: & addidit, extenuare. Item addidit, tenella. Κενοῦνται. Euaneſcunt. non ipſę euaneſcunt, ſed flos, aut lac medullæ. & omiſit, τοὺς χιτῶνας.

CAPVT XVI.

XVI. Capitis argumentum. Quare ſi frumentum expandatur, peius habeat, ſi cumuletur, melius.

Aπορεῖται δὲ, διὰ τί. Deinceps poſt effectus illos à fine ſcrutatur eorum cauſas affectuum, qui conſequuntur ipſam ſubſtantiam, in qua ſunt internæ cauſæ eſſentiales, à quibus dependent. robur, duratio, magnitudo, imbecillitas ad morbos. quę ſanè omnia præcedunt ea, quæ modò tractare deſiit. Verùm & hoc voluit ſibi licere, & eorum repetitionem, quæ pertinent ad rubiginem: vt videbimus capite ſequenti. Nunc hęc agamus. Quærit: Triticum, ſi poſt meſſem expandatur quare peius habeat quàm ſi cumuletur aceruatim. Quod vt poſsit quærere, primùm ſupponit ita eſſe: deinde oſtendit eſſe quæſtione dignum, duas ob cauſas. pri-

A ma eſt, quia non videtur debere poſſe amplius pati naturalem, ac ſibi debitam nactum corporaturam, idcirco dicit, ἀδρὸν. altera: quia ſiccum iam eſt. Ideò dixit, ξηρόν. quamobrem videtur, non debuiſſe amplius ſiccari: hoc enim damnum oſtendit accipere propter expanſionem. Cæterùm omnino breuitas orationis opus habuit hac explicatione: notabis locutionem, ἀδρὸν ὄντος, in ſecundo caſu, quaſi de eo non loquatur. & ſubdit, ἐκτεθέντος, & διατεθέντος. Similem modum orationis apud Xenophontem, & alios obſeruatum repoſuimus in libris familiarium exercitationum.

Ἔτι δὲ καὶ ῥαινόμενον. non ſuo loco verba hæc poſita ſunt. Pertinent enim ad ſolutionem quæſtionis. Expanſum enim ac fuſum porro deſiccatur B magis: aceruatim cumulatum ſeipſam operit. Deinde ſubnecteret illa verba. Adeò verum eſt: vt etiam quidam aſperſione inſtituant eam exuſtionis iniuriam vindicare. Ὥσπερ ξηρῷ. Non penitus ſiccum: ſed ad eam metam, vt eiuſmodi conſequi poſsit appellationem. Τῷ μὲν ἀνυγραίνεται. Reddit vtriuſque cauſam. expanſum humectatum ab aere: ſuperueniente verò ſole cũ illa humiditate, etiam propius abit ſuccus. Hoc idem ſuprà dicebat in fine capitis. Ideò dixit, συνεξάγει. ſimul cum illa etiam τὴν ἰκμάδα. quanquam non eſt neceſſarium humectari, vt magis exiccetur, quemadmodum monebamus ibi. hæc autem intelligenda ſunt in area, non in horreo. in horreis enim cumulatum concaleſcit: quia non ventilatur. Ἰσχναίνει. Explicatio eſt illius, C χεῖρον γίνεται. educto humido neceſſe eſt, exilius fieri. Συντεθῇ, componatur. eſt enim aceruus vnum per contactum. Συναναθυμιᾶται, conuaporat. Ita exhalat, vt mutuò reciprocet vapor, atque in eo conſidat, non autem abeat. Quæret aliquis, quomodo igitur ſit corpulentius, ſi nihil accedit extrinſecus, ſed quod erat, ineſt? dicendũ concaleſcere, ac quaſi fermentari, & creſcere. ſic de theriaca Galenus, adeo vt etiam vaſa dirumpantur. Sic etiam in fornace relictam calcem eatenus turgere vidimus, vt tectũ ipſum tolleret. hic eſt ille calor, tum conceptus à ſole, tum autor internus naturalis conſtitutionis, qui ſuas habet ſedes in humido tenui, & dicitur ſpiritus. Cuius natura cùm ſit mobilis, & aſcenſionis appetens, D exoluitur à terreſtri, atque abit, vbi liber eſt. confertim verò ſtipatus abire nequit, ſed agitatus in ſe recurrit. attenuat ergo partes alias item craſsiuſculas, atque ita dilatatur totum corpus, dum (vt ita dicam) ſpirituatur. Hoc enim eſt Græcũ πνευματοῦται. Itaque cùm ſyri aperiuntur, ne quis prope ora ipſa ſit: cautio eſt: repentino enim halitu intercipitur anima. ſũt præterea duę rationes, quibus ſtatuatur in cumulis. Prima eſt, vt expediant aream: minus enim capit loci. altera: vt ſi (quod ſæpe contingit) imbres ingruant, commodius arceantur. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο. Ne quis putaret à ſole fieri hoc: etiam in horreis idem ſcribit euenire: creſcere nanque ita, vt ὑπέρμετρον reddat. excedat menſuram, quæ fuerat cùm reponeretur.

χύδην, fuſim, non autem paſſim: ſed vt quicque fuſum fuerit. Ε'πίμετρον, ſuprapondium. A

Δέχεται τὸν ἀτμόν. Vrbanè. nam à quo recipit, ſi ipſummet amandat? ſed eſt, ἀναδέχεται, reciprocum. Quod verò ait λεπτὸν ὄντα: ratio eſt, quare ſubire queat. Sic etiam dicebat, παρεισδύεται. & ſanè via eadem redeundi, qua abierat vapor ille.

Εἰς βάθος. In foueas, vt magis ereſcat. hoc non propterea fit: ſed ne ab aere corrumpatur. Vel εἰς βάθος: magnos faciunt cumulos. Tamen verbum καταβάλλουσι, plus ſeruit ſententiæ ſuperiori. deiiciunt. Διασημαίνει, indicio ſunt. Ex his omnibus capi quit argumentum pro ea ſententia, quæ cumulorum in areis inſtitutorum reddebat rationem. Καὶ ὅτι. Aliud argumentum. admiſtam terram eum conſeruare. ἄκοπον. ne laboret vitio vllo. vt etiam ſit, ἄκοπτα. Α'ποδίδωσιν. Alia cauſa miſtionis. prima erat tuitio: altera hæc, magnificatio. fouet enim humiditate ſua. B Καὶ ὅτι. Copula hîc vacat. ſed ita eſt. addunt terram, cuius humido fiant habitiora grana: poſſunt enim ab ipſa ſibi ſuggere alimentum illud, etiam ſine radice vlla. Ideò dixit: δι' αὑτῶν: per ſe ipſa, ſine radicis opera. Vbi tangit internũ principium attractricis facultatis. & ſanè ſemen eſt tota planta in compendio. Vbi quatuor ſunt animaduertenda. Primum hoc. ſemina ſibi trahere alimentum etiam ſine radicibus. Quod & ſuprà innuebamus, cùm de Aegilópis ſemine loqueretur. Secundum: ſemina actu viuere: & actu intus eſſe formam, non quidem vt loquitur Ariſtoteles: actu eſſe, quod nulla eget externa ope ad functiones ſuas exercendas: ſed actu, quia non venit extrinſecus forma Tritici, vt ridiculè putant recentiores. actu intus eſt: quippe vis ipſa informatrix, quæ ſibi explicat, figuram, ſitum, numerum, magnitudinem. latet autem C & ſenſum omnium, & iudicium imperitorum: quia non eſt in expreſſa materia. ipſa verò non vtitur inſtrumentis ad actiones ſuas perficiendas: Res ſanè diuina, ac Deo ſimillima, quam ſimillimam ſibi fecit primus opifex opificem. Tertium: quòd omne viuens alitur. Quartum malè poteſt intelligi, quomodo trahant alimentum ſemina ſic conferta, niſi ab ipſa terra commiſta, & ab aere interſito. Ideirco dicit: non ab re dictum eſſe: ab aere quoque, ac ventis ali poſſe: quod & ſuprà ſcriptum eſt.

Lego, ἐκ πεδιάς non autem, ἔκφυσις. Et τοῦ μὴ ἀνυγραίνεσθαι. non autem τό. ſic quidem humectari &, ἰσχναίνει. non ἰσχάνει. Et, δι' αὑτῶν ἕλκειν, aſpiratè. per ſe ipſa.

Theodorus, θωμοὺς, metas. non poſſis ex D Tritico metam facere. ſed ex eius ingenio ambitioſam orationem. Non quæuis figura cum faſtigio & baſi, meta eſt. Sed quæ ſuper haud lata baſi altum exit in faſtigium. θωμὸς hîc eſt σωρός.

Ι'σχαίνει, correximus nos. Theodorus legit, vt vulgò circunfertur, ἰσχάνει, comprimit. nihil tamen ad veritatem. non enim premit ſol, ſed educit, atque extenuat. Συνεκκλάζεται. vapor terræ ſubit. peſſimè. τὸ σωμ', oſtendit eſſe inter ſemina vaporem illum commeantem. & malè vertit, σωματώδης, animalis. non enim eſt animæ quicquam, ſed ſpiritualis: quod tenuem ſignificet grani partem: quo modo dicitur, ἀτμίς.

CAPVT XVII.

XVII. Caput argumentum. De rubiginis cauſis, déque vermiculatione repentina.

TA' δ' ἐρυσίβης. Hinc caput hoc abſcindere tam fuit neceſſarium, vt expungendum etiam cenſeamus: repetit enim omnia, quæ libro ſuperiore. addit paucula de Piſo. prima pars bipartita frumenta tractat, & legumina. agit altera de vermibus. Quare de ſuperioribus B accepta loca potius conferenda, quàm declaranda. Quanquam, vt accuratius loquamur, non tam hic repetuntur hæc, quaſi quæ dixerit: quàm in ſuum locum reſtituuntur, quippe quæ ſuprà alienum occuparint. De morbis enim diſceptandum eſt poſt vniuerſam cognitam naturã. Τὰ δ' ἐρυσίβης. Circunloquutio: pro eo quod eſt, ἡ δ' ἐρυσίβη. τῷ: vt indicaret, affectum, cauſas, conditiones, quas vſitata voce dicunt Circũſtantias, de quibus hîc. Ita verò communia ſunt hæc tam leguminibus, quàm frumentis: vt magis tamen attingant frumenta quàm legumina: & inter ea, magis Triticeũ atque Hordeum. ita gradus ſunt tres in hac communitate. dixit, οὐχ ἧττον: quia etiam quæ ſuprà dixerat, erant his communia.

Διότι τὰ χεδροπὰ. Legumina enim tum pluribus, tum craſsioribus amiciuntur munimentis: quibus abſunt magis ab humore: quamobrem & C à putrefactione. At rubigo, putrefactio quædam. Itaque par proportio & his & iis, quæ procul diſtant à foliis: quoniam in foliorum ſinubus inſidet humor. Quapropter ſubdit: frumentacea propius ſpicam habere folia. ſic ſuprà immunia dicebat, ὅτι ἡ στάχυς μᾶλλον ἀπήρτηται τῶν φύλλων.

Ο'θεν ἡ ἀπόχυσις. à quibus foliis effunditur humor. Ε'ν ᾧ μένει καὶ ἡ ὑγρότης. Neſcio, quid hîc agat copula. Par ſententia, ſuprà: ἐν γὰρ τοῖς φύλλοις μᾶλλον ἐμμένει ἡ ὑγρότης. Ω'ς σιτηρὸν μᾶλλον ἅπτεται. ſuprà: ὥστε πλησίον μὲν ὄντες μᾶλλον ἅπτεται. Καὶ ἄποκον, στάχυν ὀρθὸν εἶναι καὶ πυκνότητα. quia recta ſpica receptum in ſinus continet humorem: tum ſi ſpiſſa eſt, multum continet: ſi rara, parum. ideo dixit: διὸ καὶ ἐπικύπτειν συμφέρει, καὶ ἀπολύει τὸ συνεχὲς θᾶττον. hîc etiam, τὸ καὶ eſt cauſæ nota: expedit, vt nutet: ſic enim citius elabitur. ſuprà: τὰ ἐπὶ κλίσει τοῦ στάχυι, καὶ μὴ ὀρθά. διὸ τοῦτο καὶ ἐπικύπτειν συμφέρει τὴν στάχυν, ὅπως ἀπορρέῃ τὸ ὕδωρ.

Η' δ' αὐτὴ δι' αἰτίαν καὶ τὰ λευκὰ κριθῆ. ſuprà: διὸ καὶ ἡ μὲν ἀχίλλαις κριθαὶ, καὶ ἡ λευκὰ καὶ ἡ μάλιστα ἐρυσιβώδης. Πρὸς τὰς ἄλλας. quod ſuprà dicebat: ἡ δ' ἐπιτόκριθος ἀσφαλής. Α'ναιτία γὰρ ἴσχει μάλιστα τῶν ἄλλων. ſuprà, vnum tantùm aſſignat. ὀρθοὶ γὰρ οἱ στάχυες. Καὶ διακεῖσθαι ὑγρότης. ſuprà: καὶ ἀπο-

ατος

στιν τὸ ὑγρόν. Τῶν δ' ὀσπρίων. Nunc de leguminibus: imprimis de Faba, quæ multas habet cauſas. πολύφυλλον. Ideò multum excipit humorem. Item πυκνοσπερμεῖται. itaque non eſt perflabilis: hæret igitur humor, neque excutitur. Ideò ſuprà dicebat: διὰ γὰρ τὴν κένωσιν διαπνεῖται. alia cauſa: quia plus trahat humoris. huius porrò cauſæ cauſa, raritas. Alia: quoniam fructus haud procul abeſt à terra. Proportio eadem cum eo, quod eſt, fructum eſſe propè folia. Itaque ſuprà: πόῤῥω δ' οὐχ ὁμοίως. Σήπεται γὰρ μάλιστα τὰ κάτω διὰ τὴν ἀπόστασιν. ſuprà: ἐν τοῖς κοίλοις καὶ ἀπνόοις.

Ἐρυσιβοῦται δὲ οὐ φύσει τί ἐστι τὸ ἐφιστάμενον ὑγρόν. ſuprà: ἡ δ' ἐρυσίβη οὐ φαίνεταί πως. Διὸ πολὺ μὲν ὕοντος οὐ γίνεται. Hoc amplius dicit, quàm quæ ſuprà: ex largioribus imbribus rubiginem nõ prouenire: quia cluunt ſe ipſi. frequentius ex minutis pluuiis atque roribus. Propter hoc ſuprà dicebat: τὸ ὕδωρ, καὶ αἱ δρόσοι. Ὅ ἔλαιον ἐπιλάβηται, καὶ ἄπνοια, τότε σήπεται. ſuprà: ἐὰν ἄνεμοι διὰ τὸ ἐπιγινόμενον οὐκ ἐπιγίνεσθαι: quia ibi ventorum ſuperuentu rores excuſſos ait: hìc de ventis, nihil. Διὸ καὶ ἐν τοῖς εὐπνόοις, καὶ μετεώροις, ἧττον. ἐν δὲ κοίλοις, καὶ ἀπηνεμοῖς, μᾶλλον. ſuprà: ἐν τοῖς κοίλοις, καὶ ἄπνοις. Καὶ πανσελήνοις δὲ μᾶλλον, ὅτι συνεργεῖ καὶ ἡ τῆς σελήνης θερμότης, καὶ ὅλως ὁ ἀὴρ ὑγρότερος. ſuprà: μάλιστα δὲ ἐρυσιβοῦται ἐν ταῖς πανσελήνοις. διὸ καὶ τὴν σελήνην τῇ θερμότητι αἰτίαν τῆς νυκτός. Πάντων δὲ ἐπικαιρότατον ὁ πισός. Hac eadem voce ſuprà quoque vtitur: ἀσθενέστατα δὲ καὶ ἐπικαιρότατα. habet autem Piſum cauſas partim cum aliis communes, vt πολλυφυλλίαν: partim proprias, quæ tamen ad alias reducuntur: vt χαμαιζηλές: quod erat in Faba, συνηπιαστρώδης. idem enim eſt, habere alium quempiam vicinum, & ſibi ipſum frequentia ſua vicinum eſſe.

Καὶ συναυξές. Non in longum: (à terra nanque diſtaret:) ſed in latum. συμπληροῖ γὰρ τόπον. Nam tametſi rarum ſeritur: tamen ſeipſum frequentat.

Περὶ δὲ τὸ ψῦχος. Hic eſt affectus proprius ſeorſum à rubigine, ad explendam ſententiam de natura Piſi. non tolerare hyemes: quia radice ſit infirma. Σκωληκοῦται δέ. Altera capitis pars de vermiculatione, quam nihilo ſecius in ſuperioribus quoque tractauit, idque alia ratione: quippe hìc ait, ſolùm Hordeũ ac Triticum vermibus eſſe obnoxium. At reclamat veritas, & repugnat ſuperioribus, vbi ait: σκώληκες ἐγγίνονται τοῖς ὀχροις, καὶ τοῖς λαθύροις, καὶ τοῖς πισοῖς. Sed tollit hanc controuerſiam aduerbium, μάλιστα. quanquam equidem puto, Fabam, ac Cicerculam plus à vermiculis, quàm Triticum pati. Ἀλλ' ὁ μέν. Hìc comparat eorum partes, quæ vermibus infeſtentur. Et cauſam aſsignat dulcedinem. ita quoque in homine lumbrici generantur ex dulci pituita. Sic Cicer corrumpitur ab illis, poſteaquam ab eo pluuiis elota fuerit ſalſugo.

Καθάπερ εἴρηται. Sanè iam bis. Ὁ δὲ σκώληξ. Suprà, illud tantùm dicebat: ὁ δὲ φθειρόμενος κατεσθίει. nunc etiam addit: vbi calami conſumpſerit medullam, inuadere in ipſam ſpicam, quoad vel totam deleat, vel alteram partem. Deeſt ali-

A quid verborum: hæc tamen eſt ſententia.

Καθάπερ νοσήματος ἔχει χώραν. Neſcio quare ſententiam extenuarit aduerbio illo, καθάπερ. ſanè vermiculatio veriſsimus morbus eſt, atque etiam duplex: nempe & dyſcraſia, & ſolutio continui, quæ nequeat reparari. Nota loquutionem, ἔχει χώραν: habent locum inter morbos, vt cum illis recenſeri queant. Ὑπὲρ ὧν. Extenuat gloriam ſuam vir optimus, & noſtri ſæculi diſſimillimus, qui inuenta palea ſtatim exultamus aduerſus Triptolemum, atque etiam ipſam Cererem. at ipſe ait: quantum operę poſuerit in cauſis reddendis, eius ſe pœnitere.

Lego, τῇ λοιπῇ κεῖσθαι πρὸς τὰς ἄλλας. Et ἀναυξῆ. non, ἀναξη. Et ὅταν ὁ ἄλμη. non, ἐστ' ἄν. Et deleo ἐπιμένει τὰ γλυκέα, quoad alius felicior ali-
B quid reponat. Et περικλυσθῇ. non, περικλυσθῇ. Et ἀχυρωθέν. non, ἰδών. Et σκώληξ φθειρόμενος. non, γενόμενος.

Theodorus, ἐρυσίβην. quare ſemper vertat æruginem, dubitabit, qui norit rubiginis colorem in ferro, & frugibus ab æris ſitu, qui eſt ærugo, valdè diuerſum: præſertim cùm Plinium dictatorem ſuum perpetuũ huiuſce vocis habere autorem. Ὅθεν ἡ ἀπόχυσις. Vnde frugem ſuam effundit. nouè ſanè. & fortaſſe hìc ἀπόχυσις, non deſignat locum τῆς ἀποχύσεως, ſed effuſionem ipſam humoris. Spicam eſſe propè folii ſinum, vnde collecti fiat humoris effuſio. Ἀπολύει τὸ συνεχές. Quod continuum eſt, diſſoluit. his ex verbis intelliget aliquis à rubigine fieri continui
C ſolutionem. At non ita eſt. quin mutante ſpica, quod humoris inhæret, abſolui delabíque. neque Latinè dici poteſt hìc συνεχές, continuum. Poſuit enim pro eo, quod eſt, συνάπτον. Itaque Theodorus, qui profitetur, ſe cum Ariſtotele dicendo certare poſſe, non ſuſtinet hìc gloriam ſuam. Oportuit enim vocis cuiuſpiam commodioris vſu declinare ab illa duritie ſignificati. Λοιπῇ κεῖσθαι. Theodorus omiſit λοιπῇ. Et legit, καὶ τῶν χεδροπῶν ὅλως τὸ τοιαῦτα. Et ad ſummam legumina omnia eadem facilius abolentur. Neſcio quomodo iunxerit illa duo: omnia eadem: neque τοιαῦτα ſunt eadem, ſed ſimilia.

CAPVT XVIII.

D *XVIII. Capitis argumentum. Pro cauſa dat, quare quædam æſtate ſerantur, imbecillitatem.*

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν θερινῶν. Hæc potius ſuprà fuerãt ſtatuẽda, vbi de ſationum temporibus diſputabat. quęrit enim cur aliqua potius æſtate ſerantur. Duas aſsignat cauſas. vna eſt imbecillitas, igitur à tempore petunt opem: altera, quòd eorum natura propenſa eſt ad celerem perfectionem. Quamobrem cùm ſint æſtate colligenda, æſtate quoque ſerenda ſunt: alioqui frigoribus intempeſtiuis deprehenſa læderẽtur. Hoc poſtquam propoſuit: aggreditur probare à ſubſtantiæ concretione. ideo monet ſic:

Theodorus τὸ ἀέρα ἔχον, ex vſu vulgari ad aerem aſtrinxit. ab aere, inquit, circunfuſo: malè: rariſsimè ab aere videmus oua perfici, ſæpe etiam corrumpi. ſed à calore, qui concipitur incubatu.

CAPVT XX.

XX. Capitis argumentũ. Quæ, & quare aptiora ſint ad diutius ſeruandum. & de peſtibus quorundam ſeminum.

POST δὲ τὴν γένεσιν. Poſt ſeminis explicatam naturam fit electio: inde ſatio. declaratur tempeſtiuitas, & cauſæ hinc plantæ generatio: poſtea morbi, & alia impedimenta. Inde meſsis: tum repoſitio, quam & hîc & alibi vocat θησαυρισμόν. de qua ſeruandi ratione, atque facultate, quę dixit ibi, repetit hîc. Poſt hęc de peſtibus, quæ repoſitas cõrrumpunt fruges, dicendum fuit. Cæterùm nõ ſemel ordinem perturbauit. hîc ergo accerſet ea, quę repoſita diu durant. cauſas multas affert: à materia, πολυχρονίαν. (hæc vocat Columella dura voce, veſtitiſsima) à communibus qualitatibus, ξηρότητα. à peculiaribus, λιπαρότητα, πικρότητα, δριμύτητα. In ſecunda parte docet contrarii cauſas: quare corrumpantur. ſic & ſuprà, de plantis. Cicer abluta ſalſugine vitiari, concepta dulcedine. Lupinum robuſtum eſſe propter amaritudinem. icc irco dixit: τὸ μὲν πολυχρόνιον. intelligit de Milio. Τὰ δ᾽ ὅτι λιπαρά. Vt Seſamum. ranceſcit tamẽ celeriter. Lini quoque ſemen iis adiiciendum, & Rapi, & eiuſmodi. Reſiſtit autem pingue putredini: propterea quòd aſpellit ab ſe humidum alienum. C Ὁ δὲ δριμύ. Variat iucundè membrorum diuiſionem. Duo iam membra fecit à qualitatibus, ſicca, & oleoſa. Nunc ſic debebat: τὰ δ᾽ ὅτι πικρὰ, καὶ δριμέα. ſed intulit ſubiecta, quæ eſſent talia, ſcilicet Lupinum, quod eſt amarũ, & Cicer, quod eſt ſalſum. Ipſe tamen δριμὺ vocat hîc. Διατηρεῖ δ᾽ αὐτοῖς τὸ ἄσηπτον. Elegantiſsima circumloquutio incorruptibilitatis. Siccitas quidem, quoniam eſt priuatio materiæ putrefactionis. Oleoſitas: quia propter partium pertinacem cohæſionem arcet humoris ingreſſum alieni. Amaritudo: propterea quòd eſt contraria validiſsima viuificatio nis. Salſedo: quæ & hæc præſtet, & ſiccitatem. Quamobrem etiam frumentacea quædam vbi corrumpuntur, tamen animal non gignunt. καὶ γὰρ ταῦτα ἄζωα. nouo modo ſignificandi, ἄζωα, non quòd vita, ſed quòd animalibus careat. τὸ ἄσηπτον, quod & ſuprà & infrà, τὸ ἄσηπτον. Ἢ ὅσα δι᾽ ἃ ξηρότατα. Repetit. D Συμβαίνει γάρ. Haud equidem facilè percipio, quid ſibi velit. an ita voluit? ſicca, & acria reſiſtere: alioqui ſi dulcia ſunt, facilè coire cum externis noxarum cauſis. Vt permiſtio fiat aeris corrumpentis cum ſucco interiore, qui vel dulcis, vel inſipidus eſt. ſi ſit acer, aut amarus, & reſpui, & reſpuere. ſic infrà, τὴν ἀμιξίαν dicit in Milio cauſam conſeruationis. Σκεπόμενον δέ. Nõdum de vermibus vlla mentio: tamen eos deſignat circumloquutione, cùm dicit σκεπόμενον: quod intus tegitur. Ἰδίαν ταῦτα. Quod

A & in tertio dicebat, (& nos adducebamus ex Ariſtotele: quod è ſeminis parte naſcitur, ei quãſũ eſt reliquum, pro cibo eſſe. Sic ipſe ſuprà: ὁ δ᾽ ἐμβρυόμενος ἐνδον κατὰ δὴ πέφυκεν ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται, καὶ τρέφει. Οἷον. Curguliones hîc vocat, κιες, in Hordeo, ac Tritico: in Faba μυλας. eſt & in Tritico alia forma ſine roſtro, quod eſt peculiari curgulioni. Κατὰ πλείους. Prudenter cauit, ne diceret omnibus omnino vnam eſſe cauſam: ſed dixit, plurium. Non enim conueniũt in vna forma omnia. & ſanè tres ordines agnoſcit ſubiectorum, fructuum, plantarum, lignorum. Διαφόρους ποιεῖ. Non ſupinè ſunt hæc conſideranda. Melius enim verba ſunt interpretanda, quàm eorũ deſignat ſonus. Ait: diuerſas eſſe formas ὡς ἐξ ἑτέρας ὕλης. & materia non variat formam, ſed à B forma variatur materia. Differunt enim à leonis membris membra cerui, quia formæ differunt. Voluit intelligere. non introduci formam, niſi in materiam ſibi deſtinatam. Iccirco fit apparatus in ipſa aptitudine. quod autem dicit, δένδρεσι, accipiendum & omne plantarum genus, & omnem plantæ partem, folia ſcapos, radices.

Theodorus, διατηροῦσι τὸ ἀσηπτεῖς ſeruare impune poſſunt: immune potius dixerim. Non conuenit hîc aduerbium illud, Ἀφέτως. Lenticula. imò, Vitia.

CAPVT XXI.

XXI. capitis argumentum. Tritico puluerem afferre putrefactionem. quæ fruges incorrupta durent. quare pertuſum Triticum, ſi perfundatur calida germinet putrefactum non germinet.

C ὉΔΕ κονιορτώδης σῖτος. Sequitur ſuperiorem tractationem alia materia: alia nanque ſpecie, & affectu ſpeciei. Nam de repoſitione, atque duratione, eiúſque cauſis dicebat: tum de vitiis à beſtiolis. Nũc in Tritico priuatim agnoſcit à puluere detrimentum. Puluerulentum enim putreſcere. atqui contra fieri debere videbatur: ſiccus enim puluis: ab humore putredo. Ait puluerem eſſe calidũ. Hęc eſt altera cauſa putrefactionis, calor extraneus: quippe efficiens, humor autem, materialis. Ceterùm quod addit, quaſi cauſam caliditatis ſiccitatẽ, minus ſatisfacit: ait enim, ἅτε ξηρὸς ὤν. mira verba. Nam neque ſiccitas efficit calorem, neque putrefactionem. An ita voluit D vt non quaſi cauſam, ſed tanquam ſignum adduceret? eſt enim ſiccitas caloris effectus. an verò neceſſario? nequaquam: fit enim à frigore quoque. & puluis cùm terra ſit, ac propter portiuncularũ exiguitatem minus admiſtus aliis elementis: videatur potius frigidus. Quare aliud exquirendũ, quemadmodum faciebamus in Vitiũ pulueratione. intus obſideri calorem atque διαπνοήν, omne ſuffocatum feruet intus, atque putreſcit. Nam propter minimas partes facillimè ſtipatur in ipſa cohæſione. Καὶ ὅσα τοῖς κονιάμασι. Trulliſſationem Græci κονίασιν vocant: quoniam minutiſsimã ac dilutiſsimam inducent materiam, ad pulueris modum ſcilicet redactam. Ex affinitate nominis,

& ex effectus ſimilitudine cõiungit narrationem. quemadmodum ex admiſtione pulueris putreſcunt frumenta:ſic incluſa horreis opere tectorio læuigatis. Alia tamen cauſa eſt. parietes cùm calorem ſuſceperint,diutius retinere: quare & reddere. Vult igitur,parietes quaſi,vt loquũtur Philoſophi,à Tritico actuari: tum cum calorem eſſe reciprocum,& acceptum referri. Sanè non abeſt à ratione:ipſior enim cruſta eſt in ſuperficie. cæmenta: & lateres,vtraque propter commiſſuras, hi etiam concretione ſua laxiores. Verùm alia quoque cauſa:calx enim calida multùm, & arena non parum. Ο῎τι ἀναλέγεται. Non agnoſcit caloris cauſas, quas nos adduximus, in materia trulliſſationis:ſed à Tritico proficiſci: ſtipatum enim concaleſcere frumentum: ad quod deſignant verba illa, ἀθρ.οι: & κατὰ βάθος,cumulatum:ſic ſuprà, εἰς βάθος καταβάλλειν. Θᾶττον δὲ. Alia pars cõparationis. Hordeum celerius quàm Triticum pertundi:quia minus ſolidum, & minus veſtitum.

Τάχιστα δὲ. Celerrimè Fabam:in Theſſalia præſertim. perſpicua narratio. Και ἀνασκευάζει. Adeò eſſe incorruptibilem Tarentinam,vt etiam pertuſa repleatur, atque redintegretur. Hoc ait eſſe diſpiciendum. πρῶτον. primùm, an verùm ſit: deinde, quæ ſit cauſa. Si verum eſt: tam habet in ſemine principia accretionis,quàm in planta,quæ illo ex ſemine formata ſit. Multum igitur obtinet ſpiritûs, ac valentium quidẽ. Huius naturæ nonnihil indiciũ dant flatus, qui inſunt in ea plurimi. Tum quę procreare queat ex ſe animalia,ſeipſam augere cur non queat? propior enim materia eſt.

Α᾽σηπτος. Sine vitio & corruptione. ſic dicimus morbo laborare. Ο῎ μὲν οὖν αἰτίαν. Tres cauſas incorruptis aſſignat: λεπτός, quo comprehendit, & acre, & ſalſum, & amarum, non malè: at effundit etiã ad pingue. Altera cauſa, πολυχρονία, in Ægilope. Tertiam ſilet in Lolio. cæterùm in Lolio eſt latens acrimonia. Vide Plinium quid recitet de balneatoribus. in Ægilope verò non eſt ea cauſa. Intus enim vitium incipit: nempe Auenam vetulam ſi videas, plenam putes, quia integro corio eſt: vbi tractes, caſſam inueneris: nec niſi acus eſt, aut glumus. Τὸ δ᾽ ὅλον. Aſtringit ἀναλυτικὸν ad cauſam cauſarum, quam eſſe ait ſiccitatem. Exemplum apponit Cachryos. Τὰ δ᾽ ἀμυξία. Alia cauſa. quorum cõcretio pura eſt, minus admittere nocumentorum impreſſiones. Hic quæ ſit Alicæ puritas hæc, nondum potui diuinare.

Τὰ δ᾽ δυνάμει Hem quoties præter elementares qualitates adumbrat naturalem neſcio quam poteſtatem. Nam ſi facultates has intelligit qualitates: non oportuit membrum à primo ſeiungere, in quo ſiccitatem profitebatur. Τὰ δ᾽ ὡς πολύ. Friuolam rationem eſſe hanc, oſtendimus in Ægilope. & Fabæ corium craſſiſſimũ. Α῎μα δὲ. vt ἄχυρα tres ſimul habeat cauſas tuitionis, coriũ, colorẽ, ſiccitatem Calor enim naturalis prohibet externum, ac tuetur fines ſuos. Τῷ δ᾽ ἔπιτῳ. Remedium docet hic ad Tritici cõſeruationem: ſunt enim agriculturæ fundamenta. Ο῎ δὲ ζητοῦσιν. His cauſis expeditis, affert vulgò iactatã quæſtionem. Cur Triticum pertuſum, ſi calida perfundatur, germinat: putridum, non germinat. Παλαιὸς. Quia vetuſtius admodum tale eſt. Εἰ γὰρ ὅμως. Vt ne ſatio fruſtretur, explorant, & periclitantur an aptum ſit ἀρδεύσει φύειν. Καίτοι ἐστὶν ἐκ τοῦ σήμου. Videbatur putridum debere naſci: ſic enim cohærent: σῆψις ἐκ σήμου: φύσις ἐκ σήμου. tamen ex duabus affirmatiuis in ſecunda figura nihil ſequitur. non enim conuertitur, vt ſit: πᾶν σηπόμενον φύει. ideò dicit διαφέρει τῇ ποιότητι, ἢ ὁ γίνεται σηπόμενον, ἢ πάντως δὲ ἢ οὐ γένεσις. Καὶ συγγενὲς. Mutauit modum dicendi: alius dixiſſet, ἢ ἀνογένεσιν. Συμμετρίαν. Tametſi aquæ calor, & humiditas Tritico. ſint extranea: tamen cũ nacta ſunt temperationem, quæ proportionem habent cum calore genitali. Δῆλον ἐκ τούτου. Confirmat ſententiam diſſimilitudinis tam caloris, quàm humiditatis: ſiquidem tum ab hac, tũ ab illo ſit ſanitas, & ægritudo. at cõtrarias contrarias habẽt cauſas. Θερμον δ᾽ ἐπιχέουσι ſuprà dicebat affundere aquã, vt explorarent an reliquum ſatum eſſet prouenturum. Hic totam ſementẽ opus habere dicit aquis illis: quia vetulum ſemen alieni caloris acceſſione roboretur. Ο῎ περ ἐν καιροῖς, ἢ ratio rationis. Tuetur ipſum à gelu. addit ἐν τῷ ὑγρῷ: quia τὸ ξηρὸν eſt liquidorum tantum. in ſeminibus tamen etiam alibi viſus eſt verbo hoc. Ἀλλὰ τὸ διαπίπτει. verbum ἀποδύεσθαι ſignificat hic extare. Vt citius exeat, neque gelaſcat in ſulco. Καὶ ψυχρῷ. Si non multùm ſit vitiatum, etiam non perfuſum calida naſcitur. Συμβαίνει δὲ. Vtriuſque vitii deſignat eandem cauſam, calorem alienum. Ita ſeſe leuiſſimẽ expediuit. ratio tamen eſt accurata hæc. Putrefactum quidem totum periit, eſtque ſub alienæ formæ poteſtate: quod pertuſum eſt, materiæ ſolius amiſit portionem: at vis remanſit in reſiduo genitalis.

Lego, χωσμοῖς, ἢ ἀκονίατον. Et ἀκονιατὸν ὕδωρ. Et ἐπὶ ἢ ἀφῦς. non autem, ἐπί. Et τὰ δὲ χωροῦν. non autem, τὰ μὲν. Et τὸ δὲ σῖτῳ. non, μὲν τῷ.

Theodorus, χρίσματα. illimentum calcis. non ſola calx eſt in trulliſſatione. Α῎θρόα. Vniuerſum. confertũ potius. Κόπτεται. Tũditur. pertunditur potius: ne quis putet eſſe πίλουν. Θνησκεῖ. addit de ſuo: perit: malè: non enim naſceretur. at naſcitur. Sic mox, κοπέντα, contuſum: maiore flagitio. foueam dixit repleri. at tuſa Faba eſt ſreta: quî naſcatur ea? Δειμία. More ſuo, acerbi: ridiculẽ. Τῷ δὲ σῖτῳ κοπέντι. Spontè contuſo. quare addidit aduerbium, equidem ignoro. Τ᾽ ἀκτὴ θερμῷ, aqua feruenti. At vretur. non erit illa ζυμμετρία. Συμμετρίαν ἔχει. Conuenit, ac modicè applicatur. Non de quantitate diſceptat Philoſophus, ſed de temperatione. Διαβλαστάνοντα, pullulum oſtendere poteſt. Vide hominis ingenium.

GRATIAS TIBI DOMINE IESV.

V

IVLII CAESARIS SCALIGERI IN QVINTVM DE *cauſis plantarum Theophraſti, Commentarij.*

CAPVT I.

I. capitis argumentum. De cauſis extraordinariæ fructificationis. multa variáque de ficuum fructificatione.

TΩ͂N ἐν τοῖς δένδρεσι, καὶ φυτοῖς. Antequam caput hoc explicemus, more noſtro ſubiicienda eſt ſub oculis (σύνοψιν vocant Græci) tota libri materia, nec minus ordo ipſe. Hactenus ait ſe tractaſſe, quæ pertinerent ad naturam quandam ordinariam. nunc in his profitetur ea ſe ſcripturum, quibus cognoſcatur in plãtis aliquid, quod communibus legibus neutiquam comprehendatur. Id cùm eſſe poſſit, vel à natura, vel ab arte: priorem partem explicat primis ſeptem capitibus: artis vim duobus ſequentibus. Ipſa verò natura illa, quoniam eſt aut in totis generibus plantarum, aut in plantarum partibus, puta fructibus: de plantarum officio primùm ſtatuet, puta de fructificatione: deinde de partium affectibus, veluti de eorum locis, vnde prodeant, de coloribus, de tempore natalium: quemadmodum vbi quęrit, an verum ſit, Vitem quendam fructum tuliſſe, frondem non tuliſſe. Poſt hæc de affectu plantæ ſimili poſt mortem, nempe quòd è lignis cæſis prodeant germina: videtur enim præter naturæ leges. inde quod de fructu conſiderabat, quibus è locis prodiret: item facit in totis plantis. Tametſi terra videatur eſſe plantarum generis origo: tamen aliquas è plantis, non è terra naſci. Ab his ſuperiori nõ abſimilem aggreditur tractationem. in ligno docebat eſſe germinandi facultatem: nunc arborem collapſam reſtitui deintegro poſſe. Eſt enim in vtroque euentu naturæ quæpiam inſtauratio. hæc in primæ partis portione prima. In ſecunda portione, quod artis intereſt, declarat: nempe quibus modis fructuum mutentur partes: veluti ſi fiat, vt vua ſine gigartis, Punicum ſine ligno ferat acinos. Item fructuum colores quemadmodum mutentur: ac præterea præcepta comparandæ inſignioris fructibus ma-

A gnitudinis. His expeditis aggreditur ſecundam libri partem, in qua narrat plantarum morbos. Quamobrem in duas ſecabit portiones ſcilicet morbi quidam habent principia interna: vt vermiculatio: quidam externa, eáque duplicia: quippe vel à cælo, vel à caſu. à cælo, vt ſideratio, rubigo: adhæc noxiarum vicinia plantarum: cælum enim agit in ſolum, atque ipſum facit vt eas ferat. à caſu: veluti ſi vulneretur arbor, aut à capra mordeatur. Verùm in hac parte paulò negligentius verſatur. cùm enim Siſymbrij mutatio in Mentã morbus quidam ſit: ſi mutantur accidentia ſola: ſi ſpeciem amittat, etiam ſit interitus: minus accuratè fecit, cùm de ea ſcripſit antè, quàm hæc tractare inſtitueret. Simul inconſultò, inter morbos

B alios, & eos qui caſu contingunt, interpoſuit caput, quod eſt viceſimum, de plantarum interitu. at interitus morborum terminus eſt. Non igitur poſt eius narrationem morbi fuerant deſcribẽdi. cuius incuriæ ſimilis illa quoque: cùm poſt morbos plantarum, morbos enumerat ſeminum. Nã tametſi ſemine planta nobilior videtur: tamen cũ vtrunque ſit vtriuſque principium ſuo modo, nec facilè diſcuti queat, vtrum alterum debeat antecedere: tamen in hiſce libris ſemen planta prius eſt: ſic enim tractationes has inchoauit, vt præponeret è ſemine plantarum generationem. Atque hęc de ſumma totius libri: deinceps caput ipſum primum expediamus. τῶν ἐν τοῖς δένδρεσι καὶ φυτοῖς. quæ naturæ legibus conſtituuntur in plantis vel per ſeipſa, vel artibus adiuta, hactenus. Nunc de iis

C quæ aut verò præter leges illas prodeant aut prodire videntur. ex hac autem occaſione per variã ac diuerſam Ficuum naturã diuagatur, earum oſtendens genera plura, nec minus varias, ac præter aliarum arborum mores, fœtificationes. Antè verò quàm hæc aggrediatur, introducit quaſi in ſcenam futuri propoſiti rationem, quæ oratio quaſi procemii vice ſit. Poſt hæc docet cuiuſmodi ſint eæ prædictiones, quæ ſunt, aut eſſe videntur, vel οὐ κατὰ φύσιν, vel ἀφυσικαί. his denique conſtitutis molitur cauſarum explicationem. Primam

cauſam agnoſcit in natura fertilium arborum, & humidarum. Secundam ſtatuit in principiis notionis eſſentialibus. Tertiam externam in temporum reiicit facilitatem. Quæ quia videatur accipi pro cauſa poſſe, propter quam præcurrant in ficu præcoces fici legitimos ficos: hinc eam nactus occaſionem per omnem illam excurrit ficuum naturam, quæ videatur ab aliis arboribus diuerſa, quoad generationem. Ea expedita narratione, cauſas explicare inſtituit. Ab his inducit etiam in vitibus exemplum proximæ ſimilitudinis. Maximam verò cauſam anticipationum fructibus ferendis ex aeris pendere teporibus.

Τῶν ἐν τοῖς δένδρεσιν. Oſtendit quid egerit, quid præterea faciundum. Τὰ μὲν αὐτόματα, in prioribus libris explicauit. Τὰ δ' ἐκ παρασκευῆς, in hiſce poſterioribus, ab arte & cultu.

Ἐπίπαν δ' αὐτῶν. Commune vtriſque ἴδιον ex communi principio eſſentiali: Vnum enim eſt vtrique. Oſtendimus ex antiquorum ſententia, cultu mites factas arbores, ab aliis non differre generis eiuſdem agreſtibus, niſi accidentibus, puta magnitudine, ſucco, pulchritudine. ratio validiſsima. Arbor eadem numero, quæ prius agreſtis fuerat, facta mitis eſt. Non ergo mutauit ſubſtantiam. Haud igitur mirum eſt: ſi affectus is de quo dictutus eſt, communis ſit tam mitibus quàm agreſtibus. eſt autem affectus huiuſmodi. Aliorſum euadere naturæ opus, atque ordinaria lex, & quaſi popularis poſtulare videatur. Quamobrem neutri parti euenire debuiſſe. quippe in iis quæ ſpontè naſcuntur, natura dux eſt, quæ eſt illa φύσις Stoicorum. Ea cur erret? nónne ipſa rerum magiſtra eſt? nónne fecit materiam vniuerſam? formas cunctas? quid pote eſt eam impedire? non enim aliam naturam habet aduerſariam: vna ſanè eſt. Quocirca rectè diuinus Præceptor dixit: quæcunque in natura ſunt, eſſe naturalia, etiam ea quæ monſtra videntur nobis. Quippe ſunt extra ordinem, at non ſunt extra naturam. Iccirco (ſicuti dicebamus alibi) vocat eas παρεκβάσεις, quaſi excurſiones, atque egreſsiones. Hæ fuerint cauſę quibus videbatur, non poſſe contingere errores in natura à natura. Tanto minus in altera parte, ſcilicet in ſtudio directo ab induſtria & ratione, quæ dicitur ars. Propterea quòd in naturæ principiis ita fundatum eſt: vt illius benefacta ſecundiora facere, lapſus ſubleuare poſsit, atque corrigere. Eadem cauſa tamen, qua deprauantur αὐτόματα, etiam infeſtatur ars. horum verò artificialium lapſus mitiore vocat appellatione. Nempe egreſsiones illas ab ordinariis operibus naturę παρὰ φύσιν, voce profectò non parum odioſa: hæc autem artis σφάλματα, nominat περιττά, non inſcito verbo, ſed admodum efficaci. Nam quemadmodum ars eſt acceſsio quædam ad naturalia: ſic euentus quoque ab arte, περιττόν, quaſi ſuperfluus aut abundans. Sic in ficu, tum præcoces, tum groſsi, ſunt περιττά: quo-

A niam ἐκ περιουσίας: quaſi ſuperſit legitimo penſo materia hæc. Alioqui tum hic autor, tum ipſe à quo mutuatus eſt, Præceptor, τὸ περιττὸν, omne rarum in natura, & quod palàm ſub communem generis ambitum non recipiatur. Τῶν γὰρ αὐτομάτων. Exequitur primam partem: & oſtendit, in plantis euenire τὰ παρὰ φύσιν, ſicut & in animalibus. Vt non ſolùm his duobus plantarum faſtigiis, ſcilicet τοῖς αὐτομάτοις, καὶ τοῖς ἐκ παρασκευῆς, ſed etiam ipſis animalibus commune ſit τὸ ἴδιον illud. Quare neceſſe eſt, vnam quoque eſſe quampiam in ſummo illo ambitu naturam communem, eſſentiam dico, nullo nobis nomine deſignatam. nullum enim accidens ſine propria ſubſtantia ſubiecta, quam ſui cauſam habet primam & adæquatam. Quænam eſt igitur? corpus productile

B ex ſemine. vt his rebus, brutis ſcilicet, plantarum naturæ, atque eius hiſtorię addatur hæc, quaſi anima quædam exquiſitæ ſubtilitatis. Explicat autem τὸ ἴδιον illud tribus capitibus. duo ſunt ab internis cauſis, vnum ab externis. Internæ differentiæ tres: duæ ab opere: vt ſi non ferant germen ordinarium: vt ſi non ferant fructum conuenientem ſpecici. hæc opera duo. Vna differentia à locis: vt ſi non ea parte ferant, qua opus eſt. Externa cauſa eſt à tempore: vt ſi alieno ferant: aut priuentur. Cùm hæc diſtribuit: addidit more ſuo prudenter, ἐπὶ τοσοῦτον εἰπεῖν: ne reprehenderetur, ſiquis alia comperiſſet: exempli gratia, magnitudinem in fructu, aut figuram: eſt enim ἴδιος καρπὸς, ἀλλ' οὐκ οἰκεῖος. Veluti cùm in Vaſconia Py-

C rum vidimus ſuperioribus annis tam bellè humanam faciem repræſentans: vt pro humano capite allatum ſit à paſtoribus ad eius loci Regulum. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα παρὰ φύσιν. Præter naturę ordinem, ac legem vſitatam. Τῶν δ' ἐκ τέχνης. Altera pars de artificiali. ſuprà dixit, παρασκευῆς, hæc τέχνην. quoniam ars eſt idea operis: ars eſt habitus: παρασκευὴ, opera antecedens: δημιουργία, opus ſequens. & dixit, ἐκ, ἀντὶ τοῦ ὅθεν. quoniam ars pertinet ad cauſam efficientem. Sulcus enim non materialis in animo agricolæ, mouet agricolæ manum ad ſulcum materialem faciendum. At τὸ ἐκ ſæpe materiam deſignat: Latini exprimunt per, ex. veteres etiam per, de: vt eſt apud Catonem. Aliquando nota eſt termini vnde fit motus, id eſt priuationis ad formam, vt

D cùm dicimus, ex non muſico fieri muſicum: & à forma ad priuationem: vt ex homine cadauer. hęc latius in libris de cauſis. Diuidit autem in duo etiam partem hanc. nam ſuperiorem in φύσιν, & παρὰ φύσιν. ſic hîc. artis opus aut iuuat naturam ad plura: vt bene, vt copioſè fructificet, inquit ipſe. adde tu: ſuo tempore, ſuis ex partibus, ſua magnitudine, ſuo ſucco, & eiuſmodi. Aut acquirit præter naturę ordinem quippiam peculiare & rarum. hoc eſt quod dicebat, ἰδιότητα, καὶ περιττόν. ſed addit articulum, τὸ περιττόν: vt certam denotet proprietatem, non

autem

autem quamlibet. Et dat exemplum: ποιῶσι τὸν βότρυν ἀγίγαρτον: vt vuæ ſint abſque vinaceis. Η᾽ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Alia proprietas, ex eodem palmite racemos ferre nigros & albos. ſic in libris γεωργίας habes: plurima veluti facere: vti Ficus altera ex ſe nuiſſe nigra ſit, ex altero alba. Nos in eodem racemo vidimus albos & nigros acinos. iccirco dixit πολλὰ γάρ ἐστι. Dixit autem artem συνεργοῦν τῇ φύσει: communẽ ponere operã cum ipſa natura: magna artis commendatione. Non enim quicquam facit ars ſed natura, aut ablatione, aut adiunctione. Veluti cùm aufert à ſarmento medullam: aut cùm inſerit. Nam cùm alterat, addit ſimiliter aut tollit. Quemadmodum vbi macerantur lacte, aut mulſo ſemina: vel vbi affunditur vrina radicibus. Περὶ μὲν οὖν Hìc eſt διάβασις à ſuperioribus, ad ea quæ dicturus eſt. In prioribus libris exequutus eſt τὰ κατὰ φύσιν: in poſterioribus, τὰ ἀπὸ τέχνης. Nunc de alia vtriuſque parte diuiſionis: quippe τῶν παρὰ φύσιν, καὶ τῶν αὐτομάτων. Περὶ τὰ αὐτόματα ἥκει. Veniunt ad raritatem, in cenſum rariorum. Verbo motum ſignificante vſus eſt: quia ex ordine ſuo artis vi egrediuntur. Η῎ ἄτοπον, ἢ δοκοῦντων. Prudentiſſimè addit ἢ δοκοῦντων: non enim extra naturam ſunt quæ ſunt in mundo. Siquidem natura Dei poteſtas eſt in ſecũdis cauſis, quibus ipſe certas cõſtituit præſcriptiones: ſed videntur eſſe pręter naturam. quia non ſequuntur ordinem popularem. Καὶ γὰρ τούτων. Ne quis putaret fortuitò fieri: profitetur horũ eſſe cauſas. Alioqui non pertinerent ad præſens inſtitutum quod cauſas perſcrutatur. Ergo ſi habent cauſas, ſunt ipſa quoque naturalia. Propter hoc dicebat: videri quidem, ſed non eſſe naturalia.

Πάρεργα, à tempore. vt hoc anno, diebus Halcyoniis talis ac tandiu ſpirauit Eurus, vt in hortis noſtris haberemus tũ Pruna maioris Oliuæ magnitudine. Μὴ ἐκ τῶν αὐτῶν. Alterum caput à partibus. Κατὰ χειμῶνα. ſi in bruma Ver ſit. ſignata vox ἐπιφαίνοντος. ſi Ver ſeſe in Bruma oſtentarit. Ε᾽κ τῶν ἀκρεμόνων exemplum à partibus. ſicut de animalibus. in pede capræ cornu. vidimus in palato dentem. Περὶ δὲ τούτων. incipit cauſas expedire. πρὸς ὃ quia finis eſt is huiuſce inquiſitionis. λαβεῖν: eleganter infinitiuis ſine verbo χρὴ aut δεῖ. Πολυκαρπίαν. non eſt cauſa ſed ſignum. Vt cùm fœcundam ſpeciem quampiam viderimus, putemus hoc ei τῶν ἔλαττον euenire poſſe. Non eſt, inquam, cauſa πολυκαρπία, ſed effectus à cauſa procedẽs. quæ ſit etiam cauſa τοῦ αὐτομάτου. eam ſimul ſtatuit, cùm dicit, καὶ ὑγρότης. ſucculentę namque arbores fœcundæ. Τοῖς εἰρημένοις. Vnam tamen ſolam nominauit, quam Viti adiunxit, ſicut & hìc. Suprà ῥοιὰ καὶ ἄμπελος. hìc ἀμπέλοις καὶ τοῖς εἰρημένοις. Α῎παντα γάρ. Ecce humiditas pro cauſa: πολυκαρπία, pro effectu. Ταῦτα. ſcilicet αὐτόματα. Δι᾽ ὅπερ. Prima cauſa erat à totius ſpeciei concretione: quia ὑγρά. ſecunda eſt: quia facultates habẽt generãdi non ſolùm ordinarię partes vnde conſueuerunt prodire fructus, ſed etiã aliæ quoque. Et dixit ἀρχάς: quoniã omne principium eſt compẽdium effectus ſui. Ramus igitur aut cau-

A dex, vnde præter morem fructus exit, eſt quodãmodo fructus. Ξηρῷ δὲ οὐδέν. Nam ſanè qui conueniat inter ſiccum & ſuperfluum. Nam ſicco non poteſt conuenire cum eius contrario, quod eſt humidum: quanto minus cum eo quod ipſum excedit humidum. hoc enim eſt περιττόν. Η῎ κλῶνας. non ſemper ab radicibus alimentum ſummitti. Sed in ramis quoque vigere tum ſuccum, tum ſucci mutatricem vim genitalem. exemplo id probat paxillorum quæ panguntur, non ex ipſis vt fiant arbores, ſed ad fulturas Vitiũ. Quin ſalignas virgas abiectas, ac ne defixas quidẽ vidimus germinare. quin ingentem populi truncum longo pòſt tempore. Multa verò aggerit vocabula, quibus ramos ſignificet, κλῶνες, πτόρθοι, ἀκρέμονες, quæ

B omnes appellationes omnibus omnino ſunt communes, ſi ὄνομα inſpicias. ſin ad vſũ reſpicias, certas ſibi habent in quibuſdam: quippe Oleę ramus Græcis θαλλία, vnde noſtra Talea, quum ſeritur: dum eſt in arbore, Termes dicitur: hoc vberius quàm Græci: ſicut in Vite κλῆμα: at nos ſarmentum, & pampinum, & ſagittam, & palmitem, & malleolũ, & flagellum. Deficimus in Palma, quia planta eſt peregrina, Sparbam vocant illi: in Ficu etiam tametſi tam frequens nobis eſt, quàm Gręciæ: κράδη vocatur illi: nos nihil niſi ficulneam, communi idea, quemadmodum Larignam, Abiegnam. ὄνομα verò ſunt, κλῶνες, παρὰ τὸ κλᾶν: qui flexiles, πτόρθοι: quia non recti, ὅτι πεπλάγιωνται ἀπὸ τῆς ὀρθότητος. ἀκρέμονες, ὡς ἐν ἄκροις μένοντες. Iccir-

C co vocauit ἐσχατεύοντα, ſummas partes.

Τῆς ἐλαίας ξύλα. Ligni nomen, vbi partes enumerantur, etiam in arbore viuente: vbi ſeorſum ponitur, vel truncum, vel trunci partem, vel ramum etiam cum cortice ſignificat, vt hìc.

Χάρακας, ridicas, fulturas, palos, pedamenta. vallum etiam militare. atque hæc eſt ſecunda hypotheſis à partibus. Τρίτον δέ. tertia cauſa, temporis mollities. Η῎ ποτέ ἄν. Cauſa eſt & efficiens & materialis auſter τῆς μαλακίας. ſuccum ab aeris teporibus euocari. Succum, inquam, vel qui eorſum fuerit euocatus, & quem genitalis facultas ſpontè adegerit, καθ᾽ αὑτήν, nullo adiuta cæli momento: vel qui fuerit eius pars, vnde priores fructus conditi fuerant, atque ibi relictus. Duo ponit participia, ἀθροισθέντος, con-

D gregatum ſuccum, vel ab interna poteſtate, vel ab externo tepore. Λειπομένης, qui ſit quaſi reliquiæ ſucci, cuius ex parte concreatus fuerit prior fructus. Ο῎τι δὲ τοῦτο. iam manus admouet propiùs ipſi rei. Tria Ficuum genera fert Ficus. Vnum valde tempori præcocem, quem iccirco vocarunt Græci πρόδρομον, quaſi præcurſorem. Atque is quidem edendo eſt: *Bolas* vocant Veneti, nos *Flerones*: Columella communi voce, priorem fructum, Plinius præcoces. Aliud genus eorum eſt, quod poſtea prodit, cuius duæ ſunt ſpecies: vna quæ maturatur, Ficum dicimus, Græci σῦκον: altera ſemper cruda eſt, & priùs cadit quàm abſoluatur: eos vocat Plinius aborſus. Aliud nomen apud nos groſſi dicuntur.

Græci, quia referunt indomita natura ſua Caprifici fructum, eadem qua illum donarunt appellatione: ἀλωῦθους dicunt. an idem ſit ἰεπὸν, mox videbimus. Cæterùm iidem ſi ſcalpantur aliquando mатureſcunt admiſſo ſole. Quemadmodum è legitimis non pauci manent crudi, neque perficiuntur præuenti frigoribus. Tanta verò fuit apud antiquos commendatione arbor hæc, vt & ſecundum locum habuerit à Vite: & eius partes omnes peculiaribus ſint nominibus deſignatæ. Vt κράδη, κόκκυγες: tum fructus ſiccus, ἰσχάδες. & ipſæ ſpecies, Caricæ, Coctana, Mariſcæ, alia. Item cùm auiculę tam vuis quàm Ficubus pingueſcant, maiorem in Fico ſtatuerunt indicaturam: σύκαλις enim dicta eſt. Hanc recentiores fallò putant eſſe quancunq; Autumnalem auiculam ob pinguetudinem expetitam: certa enim ſpecies eſt, corpore grandiuſculo quàm Luſcinia, oblõgo, colore miſto ex rauo, cinereo, pallido. *Pellafigam* Vaſcones vocant. Sed de hac in hiſtoriis quæ hîc ſcripſimus: propterea quòd magno in periculo vitæ verſamur, ob inauditum ſæuitiam peſtilentiæ. Ea ſi nos intercipiat ab Hiſtoriarum editione: ſaltem hoc hîc extabit, contra morem ſcribendi noſtrũ: quibus materias commiſcere religio eſt. Ο῞τι δὲ τὸ τι. Tametſi tota hæc oratio cõtinuatur: tamen hîc oritur tertia Capitis huius pars. Nam poſito exemplo de Ficu, eam nactus occaſionem deducit hiſtoriam porró. Vbi non ſegni iudicio agnoſcẽdum eſt de illa diuiſione: cùm dicebat τὸ παρὰ φύσιν eſſe ἐν αὐτομάτοις: τὸ βίαιον eſſe ab arte a: Prodromi neutro modo cenſebũtur. Si enim eſſent præter naturam, non euenirent magna ex parte, aut non ſemper: at eueniunt. Non ſunt item βίαιοι: quia non ſunt ab arte. Α᾽φ᾽ ἧς. A qua fructus prodiit, non ex qua: quia materia ex qua factus eſt, fructus abeſt: reliquiæ remanſerũt. Υ᾽πολειπομένης γάρ. Incipit hiſtoria de Ficu. rectè ὑπὸ: quia ſubeſt intus. Et ἐνδεχόμενον: quia conuenit, ex multa fieri τὸ βίαιον: & τοιαύτης: quia certa ex materia fit fructus. Namque in omnibus arboribus multæ materiei reliquias ſubſiſtere par eſt: at nõ omnis idoneæ. Ο῞ταν ὁ ἀὴρ ἐπιγένηται. Nam ſi frigore cohiberetur atque obtunderetur, non erumperet. Vult igitur, ei aerem adiumento eſſe. Ponit autẽ tres conditiones: quarũ vna manifeſtò neceſſaria eſt, caliditas. Tribus namque officiis opus eſt; vt corticem rarefaciat: vt humorẽ coquat: vt euocet. Altera eſt humiditas. Vtilis potiùs hæc quàm neceſſaria: ſatis enim materiæ intus. Tertia eſt illa toties inculcata, μαλακότης. Etiã vulgò dicimus anni cataſtaſin mollẽ. qualitas eſt conſequẽs duas ſuperiores. quid enim mollius humore? Actiuè autem calor mollis in humido: facit enĩ fuſilẽ. contrà cogit frigus & indurat. Eiuſmodi aeris, quod toties dictum, auſter author eſt. Iccirco dicebat χειμῶνος μαλακοῦ ἢ νοτίου. vbi τὸ ἢ, eſt τὸ ἤγουν, διηγηματικόν: quaſi dicat, μαλακὸν ἀπὸ νότου. Ο῞τι δὲ τοῦτο. De materia dixit, de forma, de cauſis à qualitatibus: nunc de partibus vnde prodeãt fructus. Quippe duo hæc proponebantur τὸ πάρωρον, intempeſtiuum, & τὸ μέρος

A ἀλλότριον, locum alienũ ab ordinario. Ε᾽κ τούτου τοῦ μέρους. Eſt concluſio ex ſuperioribus. Nẽpe ſi fructus è ſucco fiunt: fiunt ea in parte vbi ſuccus fuerit. eſt autem ſucci pars, vbi totus ſuccus fuit. Igitur quemadmodum ex vna parte ſucci præcedentis anni fructus prodiit, ſic ex altera reliqua ab aeris teporibus euocata fient alii fructus ante tẽpus. Igitur quoad partem arboris, in qua naſcuntur, naturales ſunt: quoad tempus prodeundi, non naturales. Ο῞θεν καὶ οἱ πρόδρομοι. Ex ea parte enaſcuntur οἱ πάρωροι, vt ipſe vocat: vt nos dicere audemus, οἱ πρόωροι: qua ex parte etiã πρόδρομοι. Quorum natura ordinaria eſt eo naſci tẽpore, ex principiis plãtæ genitalibus. tametſi eorum ortus magnam ſibi partẽ vindicat aeris etiam tepor. Hoc
B eſt quod aiebat: τάχα δὲ καὶ οἱ πρόδρομοι διὰ τὴν μαλακότητα. Dixit τάχα: quia Prodromi genitalibus principiis concreantur, internis, non extrariis fortuitis, vt πάρωροι. Iccirco πέττονται, maturitatẽ conſequuntur: quòd τοῖς παρώροις groſſis non contingit. Εἰ δ᾽ ἄρα μὴ τοῦτο. Quòd ſiquis non recipit hoc pro cauſa in groſſis: ἀλλὰ τ᾽ ἀλλά γε φανερὰ: at, inquit, illa φανερὰ hac conſtitui ratione, negare nemo poteſt. Tum repetit cauſas illas ſic ἅμα γινομένου ὑπολειμμάτων: quod ſuprà dicebat ὑπολειπομένης. Η῎ καὶ δι᾽ αὐτὸ συνισταμένου, aut vi plantæ noua generatione conſtitutis. diligẽtiùs hîc quàm ſuprá. Quia ſuprà disiunctas ponebat cauſas: hîc disiunctim poſitas coniungit, cùm addit ἢ ἀμφοῖν.
C Nota γινομένου ὑπολειμμάτων: quia hîc τὸ γινόμενον, nõ ſignificat generationẽ humoris. Hoc enim eſt in ſecundo mẽbro diuiſionis: ſed ex toto humore, partim factos fructus, partim factas reliquias. idẽ eſt quod ὕστερον. Οὐκ ἄλογον δὲ οὐδέτερον. locupletat iudiciũ, fieri poſſe vt horũ neutrum cauſa ſit. Vt neque à reliquiis veteribus, neque à noua cõſtitutione ſucci fiat id, ſed ab arboris natura, quæ talis ſit, vt etiã ſua opera ſtata nouis operib᾽ præuenire poſſit. hoc eſt quod dicebat προβολάς, prodiga. προβολάδας dicimus pecudes quæ abortiũtur. Vult tamen etiam à tẽpore adiutari: idque tum qualitatibus ἀέρος: tũ quãtitate, πλείω χρόνον: in multo nãq; plus facultatis. notabis verbũ προϋπάρχει. Τὸ ὑπὸ ſignificat prĩcipiũ: τὸ πρὸ, deſignat vim ad illã anticipationem. φύσει. rectè: φύσει γὰρ οἱ καρποί. Cùm
D declarat, cuiuſmodi: ὑγρὸν materia hæc eſt. Non quæuis tamen, ſed τις, apta eſt & idonea: προβολὰς, forma. A forma nãq; actio, & τὸ προβάλλειν actio eſt. Τοῦ χρώματος. Nunc oſtendit illorum τὸ παρὰ φύσιν, aliud cõſequẽs. Nam alieno tẽpore prouenire, erat vnũ παρὰ φύσιν: quare ſequitur imperfectio. Itaq; μέλανσιν patiũtur. colore quidẽ maturi videntur: cõcretio verò immatura eſt. hoc erat, quod diceret φαντασία, id eſt τῷ φαίνεσθαι. Apud medicorum ſcholas etiam duplex eſt concoctio, vna in colore, altera in ſubſtantia: ſic enim loquuntur.

Auxit imperfectionem, cùm dixit ὠμοτέρων. Omnino igitur à naturalium cenſu disiuncta ſunt, ſi nullo modo coqui poſſunt. Οἱ δ᾽ ὅλως δὲ, Quia dixerat eadem ex parte τὸ βίαιον moliri naturam, qua & Prodromos: & Prodromos matureſcere.

τὸν

τοὺς δὲ ἀκρατεῖς nequaquã: digerit hanc obiectionẽ duobus modis. Primus eſt, ne groſſos quidẽ perfectam adipiſci maturitatem, ſed μέχρι τινὸς: idque fauore temporis. hoc eſt, συνεργούσης τῆς ὥρας. Et dixit ἤδη: quia non fauebat anni tempus τοῖς ἀκράτοις, ſed noua tãtùm qualitas peregrina. Alter modus eſt: quoniam groſſi ſunt κατὰ φύσιν, ſed quadam tenus. hoc eſt quod dicebat πῶς. & declarabit hoc ſeminaturale. Quia tametſi non ſunt inter ordinarios maioris partis: tamen ipſi quoque ſtatis proueniunt temporibus. ideò dixit τὴν αὐτὴν ὥραν, & τεταγμένην. quòd Terentius dicit, ſtatim. Habent ſua tempora legitima, atque, vt loquuntur Philoſophi, περιοδικὰ: ſicut & alii Ficus ab ipſis differentes, qui ex iis arboribus veniunt, quæ biferæ ſunt. dixit ἐπεί γε: τὸ γε, Latinè at. A ʼλλʼ ἐπὶ τοσοῦτον. Poſtquam narrauit differentias τῶν ἀκρατῶν, τῶν πρώρων, & τῶν ὀλυνθων: nunc naturæ communionem ſtatuit omnibus. Humorem illum qui intus ſeruatus eſt, prę̨ſtò eſſe. Hoc ſibi vult, ἐπὶ τοσοῦτον: hoc nomine, hac præſcriptione. Ὅτι παραπλησία τις αἰτία: ſimilis cauſa, non eadem penitus.

Διὸ καὶ ὄπισθεν, ex eodem humore naſci: quia etiam ex eadem parte, nempe ſecundum frondes, non autem ſuprà, vt legitimi Ficus. Vbi etiam capias argumentum ad eam refellendam opinionẽ, quæ dicebat data folia pro tutione fructuum.

Ἀλλʼ αἱ μὲν φύονται. non diſcedit à ſeipſo. Sæpe iam dixit, præproperam vel germinationem vel fructificationem prouenire non ſemper ab arboris robore, ſed ſæpe ab imbecillitate, cæli calore foras euocante ſuccum. Sic etiam nunc apponit hanc imbecillitatem, tanquam cauſam proportionis huius. & lectis verbis vſus eſt: ἐπιμένειν. non poſſunt erumpentis humoris impetum cohibere. Altera vox: γινομένης ἐκείνου: eò ſeſe inferentis. Motus tractum deſignat participium temporis præſentis. Ὅλως δέ. adiungit & aliam cauſam à natura generis. Hanc ſuprà quoque innuebat illis verbis: παρὰ μέχρι γὰρ τοῦ δένδρου φύσις. eſt autem φύσις, εἶδος. Nota loquutionem: deeſt enim γένος. nam quid eſſet illud τὸ πολυειδές? Et dixit τι: quia ſuo quodam modo diuerſificatur genus in ſpecies: non vt Pruna quæ vniuſmodi ſunt, nec niſi ſucco, figura, magnitudine, colore, tempore differũt: ſed quia ſunt ſpecies quinque, quarũ quædã multiplicem fructũ ferunt, quædam non, quædã eſculẽtum, quędã non, quędã penitus, quędam quodammodo. Αἱ μὲν γάρ. Nunc enumerat diuerſitates περὶ τὸ ἔχειν, καὶ μή. partitionis ſumma hæc. Quædam ferunt Ficus tantùm: quædam groſſos tantùm: quædam vtrumque. quædam etiam Prodromos, quædam non. Deinde variat fructum: vt quarundam groſſi etiam ſint eſculenti. item variat officium. Quia nonnullæ conſtanter tales ſint: aliquæ non, ſed mutent: mutent autem, vel quia non ferant, aliàs non ferant: vel quia nunc ferant eſculentum, aliàs non. Notat etiam à calore fructuum differentias, & à loco natalium. Quoſdam ſupra folium, quoſdam poſt, quoſdam ſubtus naſci. hæc eſt ἀσάφεια implicatæ huius recenſionis. Ὀλυνθοφόροι. tres differentię. Non ferunt niſi groſſos: ferunt albos: ferunt eſculentos. Ἕτεραι. quatuor differentiæ. Ferunt Ficus: ferunt groſſos: ferunt nigros: ferunt groſſos tũ eſculẽtos, tũ non eſculentos. Ac ſanè ſuapte natura eſculenti non ſunt, ſed fiunt vtiles, quoniam naſcuntur in ipſis culices. Suprà de his ſatis, & in ſecundo Hiſtoriarum. Τῶν δὲ φερουσῶν. Differentia variationis in ferendo, duplex: vel non ferunt aliquando, vel non bonos ferunt. Hoc autem eſt non ferre: quia carent vtroque fine: ergo etiam forma. Finis autem duplex, vt ſuprà dicebamus: ad propagationem ſpeciei, & ad vſum hominis. Φύονται δέ. Duplex differentia ſitus: ſecundum frondes, & infrá. Tertia differentia: ἐκ τῶν παχέων ῥάβδων: ex ramis valde craſſis.

Συμβαίνει δέ. Duæ differentiæ, quarum vna maximè inſignis: quippe nonnihil eſt quod maturantur quidam: ſed multum eſt quod maturantur ſeriores. atqui decuit, priores priùs maturari. huius rei cauſam decuit ab eo explicari. Ratio eſt: quia conſtituti ſunt ex elaboratiore ſucco. Altera differentia in eo eſt, quòd non ſimul omnes eduntur. Περὶ τῶν ἐρινῶν. Hic alio vocabulo vtitur. ſunt autem ἐρινοὶ iidem qui & ὄλυνθοι. Gignuntur ergo priùs Prodromi, deinde groſſi, tum Ficus. Ἐγγύτεροι. Prima differentia erat à tempore: quia nonnulli prius, nonnulli poſterius: altera differẽtia à ſitu. Quia priores ſub folio multum, κατωτέρω πολύ. poſteriores autem propius frondem & Ficum. Tertia differentia: priores, priùs cadunt. Τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα. hiſtoria poſita cauſas væſtigat.

Τὸ μὴ πάσας φέρειν. Cauſa priuationis in quibuſdam eſt, quia ſicciores. Perſtat in ſententia quæ à materiæ copia fructus ſtatuebat. Et addit ἰσχύν: ſic ſuprà, vtrumque: γονίμου δυνάμεως καὶ ὑγρότητος: ἰσχὺς autem eſt effectus δυνάμεως.

Ἐκ γὰρ τῆς ὑπολείπου τροφῆς. quod & ſuprà, ὑπολειπομένης. ſic ibi συνεσταμένων, hic σύστασις.

Μὴ πέψαντες. Dicat aliquis: Si ſuccus erat ibi, quare non conformatus eſt in fructum, ſicut & alia eius pars? Quia, inquit, nimium traxit: totum coquere non potuit. Τὸ δὲ μὴ ἐνδελεχές. Cauſa eorum quæ non continuant modum quotannis fructificationis. quia non æquales ſunt earum affectus. Et ſanè ita eſt, vt in Oleis, quæ tertio quoque anno minus ferunt. Effœteſcunt enim, & minus tum attrahunt tum excoquunt.

Χεῖρον διαγομένων, minus culta. Vt tria ſtatuat principia fœcunditatis: vnum internum in duobus, nempe ſucco & vi. Duo extrà: vnum naturale, aerem: vnum ab induſtria, cultum. Pro horum modo, ferre aut non ferre, aut minus ferre aut minus bene. Οὐδʼ ὑπόλειμμα. Si minus colitur, minus valet. ſi minus valet, minus trahit. ſi minus trahit, minus habet. ſi minus habet, nihil reliqui fit poſt fructus generationem, ſed abſumptum eſt in ea totum. Ἐκεῖνο δέ. Si colatur & faueat

aer: tunc quæ ſolita fuerit intermittere fructificationem, non intermittet. Tantum poteſt ergo cultus vt addat ad naturæ opus. Quin id quoque contingit, ſi cultu deficiatur: vt prodromos edãt, legitimos non edant: conſumpto ſcilicet in prioribus ſucco. Μὴ δυνάσθαι. quia dicebat, ἰσχυὶ & δυνάμει. Notabis πλῆθος: copiam. facetè: ſi non multùm accepit, non multùm poteſt reddere. ideò ſubdit ἀποδόναι. Τὸ ὕστερον. quia eſt ex reliquiis. Τοῦτο δ' ἔτι. Prodromis ſuccus fuit apparatus atque elaboratus: iecirco nati. præreptus ergo eſt legitimis. quamobrem nouus his fuit comparandus. at non eſt. at non ſatis temporis. hoc eſt quod dicebat θᾶττον & ἐκ καιροῦ. Ἀλλὰ μὴν. ſcilicet ἐκ ἔστιν ἄλογον: vt qui groſſi ſunt in ſuperiori parte, plus matureſcant: qui prodeunt ex craſſioribus brachiis, minus. Ratio: quoniam & materia, τροφὴ, & forma formæve inſtrumentum ἡ θερμότης, præteruehitur illos, quaſi non idoneis locis incubantes, & ſurſum euecta ſubſidio venit ſuperioribus. Καὶ ὅλως ἡ τοῦ δένδρου. omnino arboris natura eſt aſcendere. quare non mirum eſt ſi deſtituantur inferiora. Ὁρμὴ eſt hic formæ facultas: quoniam ſubiungit, ἅμα συναναφερομένου τοῦ θερμοῦ. Calor qualitas eſt in ſubiecto, quæ & ſuapte natura ſurſum fertur, & euehere ſecum poteſt id in quo eſt, vt patet in exhalationibus. Ἡ ὑπόληψις. Opinionem de ſe facit ea natura tanquam de cauſa.

Διὸ καὶ αἱ χρ᾽ μέρος. amplificat doctrinam. Hæc eadem cauſa eſt, quòd quibuſdam flores non eduntur ſimul. Quia pro ſe primùm ſatagit arbor ad aſcenſionem: deinde propagationẽ ſpeciei meditatur in ſemine: quod vt producat, florum inſtituit generationem. Hoc eſt quod dicebat καρποτοκίας τῶν ἀνθῶν: quia germinatio primo fit opere, ſecundo flos, tertio fructus. καρποτοκίας. quia fructus eſſe videtur floris fœtus. Ὕστερον ὑστερίζουσι τῶν ἀνθῶν πρὸ ὑπὸ τὴν βλαστήσεως. Præuertit florificationem germinatio: quia tendit ad germinationem arbor, quaſi ad ſui partem. fructus autem non eſt pars, ſed opus. Παραπλήσιον. Poſtrema capitis pars, in qua ſimilem quoque Vitium oſtendit naturam in eo quòd anticipent aliquando germinationem. Sed hoc differre, quòd Ficus non eodem ſemper è loco: Vitis ex eodem ſemper. Ὁποῖα δὲ. Quærat aliquis: ſi maturè germinant. an celeriùs proficiant in cæteris, quàm quæ non prægerminant? Id, inquit, ex temporis pendet rationibus. Prout ille fouerit, aut aduerſatus fuerit, cætera omnia conſequuntur: accretio, floris, fructus productio ac perfectio. Μέχρι γὰρ ἄν. Non ſolùm ἀποκτίκτει, ſed etiam πεσσάγει: & edit, & edita perducit ad legitimum tempus, quoad aer inæqualem inchoatæ præſtiterit temperiem. alioquin ad frigus conuerſo tepore, ἢ πεσσάγει.

Lego τῷ ἀμπέλῳ, non autem ἀμέλει. Et ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς. addita præpoſitione. Et κράδας καὶ θαλλοὺς, non autem κλάδους καὶ ἐλαίας. Et ὅτι δὲ τοῦτο συμβαίνει, non autem ὅτι. Et ἢ κατ᾽ αὐ-

A τὰ συντεταμένον, ἢ ἀμφοῖν. Et ὄρεγε, non χαίρετε. Fatali in hiſce libris errore, vt alterum pro altero ponatur. Et καὶ ὁ τῶν διαφόρων συκῶν, non autem διαφόρων. Et λεγομένων, non λεγόμενος. Et ἡ τροφὴ γὰρ ἅμα, non τροφή. Et τὸ δὲ μὴ ἐνδελεχές.

Theodorus, ἔχει διαίρεσιν, digerere poſſumus. Digerere, non eſt diuidere, ſed diuiſa diſtribuere. Ἄπαντα γὰρ ταῦτα παρὰ φύσιν. Hæc omnia natura penitus negat. vides cincinnos Theodori. duo errores. non enim verum eſt, naturam negare: permittit enim ſe ſuo iure tantùm ordinario circunduci: tanto minus conuenit aduerbium, penitus. Si enim penitus negare, nulla in mundi parte, nullo tempore illorum quippiam eueniret. Τὸ μὲν δεῖ συνεργοῦν, fauent. malé.
B Nam ſpectatores, verbi gratia, fauebant aurigarum factionibus, ἀλλ᾽ ὐ συνεργάζοντες. melius, communicant operam. Τὸ περιττὸν. operoſam naturam. potiùs excellentem. excedunt enim. naturæ non eſt operoſum groſſos fundere.

Ἀμέλει καὶ τοῖς εἰρημένοις. qualia prædicta quoque pateſcunt. peregrina loquutio. nemo dixerit, leo fortis pateſcit. & diſſimulauit, τὸ ἀμέλει.

Δύναιτο δὲ πρὸς τὰς βλαστήσεις, ſecundum ad generationem ſubiacent. neque ipſe intelligat, ſi reminiſcat. Vult dicere: ſecundum facit ad intelligendas intempeſtiuas productiones: quòd habeant in ſeipſis aliqua principia germinandi.

Πτόρθοι, ſcapi. at ſcapi non ſunt ἰσχυτώοντες Θαλλοὶ. thalia. termitem potuit dicere. Χάρακας, vallum. Sanè vel ſignificat aliquando: ſed non
C hic. ἀλλ᾽ ἀφῃρημένα: ſed à parẽte deciſa tantummodo germinant. quare aduerbium addiderit equidẽ neſcio. Ὁ καρπὸς ἀνίστως. fructus poſteri. malè addidit, equidem neſcio. Ὁ καρπὸς ἀνίστως. fructus poſteri. malè addidit. nam poſteri fructus ſunt ipſi legitimi Ficus. De groſſis hic loquitur, qui ficos præueniunt. non ſunt ergo poſteri. Quòd ſi dicat, eſſe præcocibus poſteriores: at etiam legitimi Fici tales ſunt: quos non rectè quis ex hac oratione intelligeret, ex eadem prodire parte, qua & præcoces: quod falſum eſt.

Καθ᾽ αὑτά. ex integro. nemo intelligat. ſed per ſe, non autem per ſucci reliquias. Ὄπισθεν τῶν φύλλων, ab auerſis foliis. peſſimè. præpoſitio, ab, locum denotat. At non naſcuntur à foliis,
D ſed ſub: atque etiam, vt mox dicet, κατόπιν, pone folium. Ἐπιμένειν. differre. verbum ambiguum. ſuſtinere. cohibere humoris impetum. Ὀλύνθους, maluit Caprificus quàm groſſos dicere. Ἀβρώτους. inguſtabiles: malé. guſtabiles ſunt, eſculenti non ſunt. aliud βρῶσις, aliud γεῦσις. Αἱ δ᾽ οὐ φέρουσι. quæ quam minimé. malé. contradiceret enim ſibi. Namque ait: prodromos ferre Laconicam, & Vmbilicalbã (ſic enim vertere poſſumus, λευκομφάλον) item alias multas. Quónam igitur modo ſubderet: quæ quàm minimè ſcilicet ferunt. ſed eſt alia diuiſionis pars huic contraria, ſic: aliæ verò non ferunt. Τῶν δὲ φερουσῶν οὐ συνεχές. Nec earum quæ gignunt, differentia continuó.

imò

imò. differentia eſt. quia non eſt ζωτικὸς φύσει.

Συμβαίνει δ' ἐνίοις καὶ ὀψιπρῴων τινὰς τῶν ὕστερον, euenit, vt aliqui ex iis qui poſteriores prodiere, matureſcānt. at Theodorus ipſas arbores dicit poſteriores: ſic enim vertit. Euenit, vt aliquæ poſteriores quoque nonnullas præcoques valeant maturare. Τὸ μὲν διαλεῖπον αὐτῶν τοῦτον. accidit his ipſis intercapedo. Sanè videndum, an ſatis cōmoda vox hæc ſit hoc loco. Μὴ λαβοῦσι τὸ πλῆθος. quòd ſi copioſè nihil hauſerit. vide quid faciat ambitio in oratione. Quid enim eſt hîc (nihil) vbi dicere oportuit (non)? Ἀποδῶσι καὶ τὸ ὕστερον. Nihil eſt quod etiam anno ſequente proferre nequeat. ambitio in loquutione. negligētia in expreſſione verbi ἀποδῶσι. Certè quia dixerat λαβοῦσι: dixit, reddet. Ὥσπερ ἐκ καινῆς. tanquam denuò. Legit ergo καινῆς: quaſi ex noua materia. neque diſplicet. vtroque modo tolerari poteſt.

Lege in codice Theodori, fœcundo illo, atque germinatore, non autem fœdo.

CAPVT II.

II. Capitis argumentum. Cur ex aliis partibus, quàm ex ordinariis edantur fructus. Minus mirandum in Ficu naſci groſſos. Quare non matureſcant, ſi non ſcalpantur, aut Oleo perungantur. Harum proportio, & earum quæ ab imo florent.

TA' Σ μὲν οὖν παρ' ἑτέρων. Nemo neſcit propoſitis partibus, eas ſuo quanque capite exequendas. Iccirco hinc auſpicandum eſſe caput nouum. Suprà dicebat: naſci fructum alieno tempore. Hoc erat caput vnum, quod abſoluit tractatione ſuperiore, cum exemplis Ficuū & Vitis. Alterum erat: non ordinatis atque legitimis partibus edere fructum. hoc hîc perſequendum. ita tranſitus eſt figura illis verbis. Hactenus de illo dictum: in his de hoc dicendum. Sic tertio loco dicebat. aliquādo non ferre legitimū fructū, ſed alienum. hoc ſequenti capite digeret. In præſenti dat cauſam quare non è ſolito loco prodeūt fructus. hoc in prima parte. In ſecunda oſtendit, non eodem æquè modo in omnibus mirandum eſſe. minore miraculo in Ficubus fieri. In tertia parte cauſam reddit quare non maturēt, niſi ſcalpti aut Oleo delibuti. In quarta agnoſcit affinitatem in ſimilitudine, & huius maturationis, & eorum quæ particulatim ab imo florent. Οὐ πόῤῥω ταύτης. Cauſas, quibus arbores edant fructus non ex ſuis locis, ait eſſe à ſuperioribus non alienas. Ita docilem facit auditorem: quum quaſi demit curam futuri laboris ad intelligendum. Item facit attentum: vt doceatur de ſimilitudine rei diſſimilis. Aliud enim eſt tempus, de quo ſuprà: aliud locus, de quo nunc. Simul docet nos diuinam methodum Peripateticorum: qui rebus naturalib⁹ inueſtigatis, ſtatuūt fines ipſis, earúmque cum aliis vel communiones vel differētias agnoſcunt. Cuius diligentiæ is eſt finis: vt ex gradibus entium cognoſcatur ordinis vnitas in vniuerſo: quo ex ordine intelligitur, quemadmodū pen-

A deant à primo principio: per quarum cōſtitutiones ad ipſum vſque vltimum aſcēdamus: quæ pars prior eſt beatitudinis, in illius notione ſita: vt alteram porrò conſequamur, quæ in eius cultu, atque amore poſita eſt. Sed ad rem. nota loquutionem: οὐ πόῤῥω ταύτης. dicimus etiam πόῤῥω τούτων.

Ὅταν ἀθροισμός. oſtēdit cauſæ propinquitatem. in illis intempeſtiua fiebat eruptio, cùm facta fuiſſet humoris collectio ſub tempore. Hic fit alienis è locis eruptio, quum facta fuerit humoris collectio in illis locis. Ac mox quidem, quam hîc non nominat, nominabit ἐπιῤῥοήν. Solum nominat τὴν γένεσιν δυνάμιν, ſicut & ſuprà. id ea δύναμις eſt in duplici ſubiecto. In arboris parte illa, vt agentis: in humore, vt patientis. Ἡ ἀρχὴ τῆς τροφῆς ἐξομοιοῦται τῷ ὑποκειμένῳ. haud contemnenda
B difficultas. Quid eſt ἀρχὴ τροφῆς; quid eſt ὑποκείμενον; Alimēti principiū dicit naturā in ſucco aptā ad illā tranſmutationē. ad eā tranſmutationē qua poſtea & dicatur, & ſit alimētū. Τὸ ὑποκείμενον autē eſt ſuccus in arbore iam proprius, & ipſæ arboris partes. Quare ſuccus ille iam proprius, at preſtò eſt ad formationem fructus è legitimis partibus exituri: ſic hic nouellus atque adiectitius aſſimilatur illi. Quamobrem effert ſeſe iis ex partibus quæ non ſunt ordinariæ naturæ lege ad fructificationem deſtinatæ: propterea quòd in illis collectus eſt. Καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. Scilicet ordinariis, atque ad edendum fructum conſtitu-
C tis. Ἡ δὲ σύνεσις. multa prudentia. Non ſolùm dicit cauſam, ſed etiam facilitatem. non repugnare rationi collectionem illam. Naturę lege fieri: vt ibi conſiſtat humor, quando adeptus eſt naturam quandam ſimilem tēperamento partis illius. Vult dicere, nihil eſſe contrarium, à quo de loco illo talis ſuccus appellatur: propterea quòd inter illum & ſedem quam occupauit, inita eſt iam ſocietas ex affinitate naturæ. Hoc dixit quia voces illæ, σύνεσις, & ἀθροισμὸς temporis tractum deſignant.

Ἀλλ' ἀλογώτερον, inquit: ſi in animalis corpore partes quædam alieniſſimos humores ad ſe confluentes patiuntur reſidere & colligi, & in diſſimiles alias partes tranſmutari. Quanto commodiùs in arboribus fiet, vt fiant partes quædam naturales: puta ficus? at non ſuo loco, inquies. at eo
D loco, inquam, collecta materia eſt. At in animalibus cornua viſa ſunt ad pectus, & in crure capræ, tum in articulis pedum cornea duritia multis hominibus. Ἡ τούτων ἴσως. vt digitus in cubito, dens in palato, oculus in tempore in infanti noſtræ viciniæ. Ὅσῳ μᾶλλον. Cauſa, quare minore negotio fiat mutatio loci fructibus in planta, quàm partis cuiuſpiā in animali. quoniam plantarum partes ſunt inter ſe magis ſimiles. Quaſi dicat parum differre loca illa, τὸ ἐκφύειν τοῦ ζῴου ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν. Sic ita ſeſe expedit, vt impeditum relinquat eum Philoſophum, qui de animalibus ſcribit. Namque ſi faciliùs fit in planta: difficiliùs in animali: difficiliùs in animali reddetur cauſa. Vbi tamen aduertendum eſt: non eſſe eādem omnibus rationem Nam membrorū

ſitus mutatus in animalibus, habet cauſam in ſeminis vi, & à matrice. At agnaſcentia membra, vt dẽs & cornua, fluxionem tantùm habent materiæ ad eam partẽ. quocirca hæc accuratiùs diſtinguẽda ſunt. Ἐὰν δὲ δή. Alteram adducit agnationem, quã docet fieri faciliore opere naturæ: & quæ ordinariæ generationi propior ſit. Veluti cùm cuipiã germinationi acceſſerit germinis additamẽtũ, aut fructus fructui, aut floris flori. hæc tria nãque vidimus. Primùm, vbi ramus videbitur expletus, & ramẽ rurſus aliquid ab latere pullulat. Exẽplo declarat alienum locũ illum: Interdũ, inquit, è ſtipite prodibit ramulus. hoc videmus in vite frequenter. Cauſa eſt ſucci copia, qui totus in ſuperiores palmites abſumi nequit. Fit etiam frequenter ob eandem cauſam in ſylua cędua. Amputatis B enim brachiis omnibus arbori cremiali, plus humoris ſubit quàm quãtum expediri queat ad loca ſuperiora. de fructibus tranſlatitium eſt. Prunis enim agnaſcũtur Prunella quędã, quaſi gemella. in floribus id rariùs euenit. Tamen & aliàs ſerò anni tempore, vnam: & hoc anno multas habuimus in hoc rure, vbi hæc ſcribebamus. Roſas cum agnatis Roſellis in medio cirrorũ, qui crocei ſũt Cauſa fuit, annus humidiſſimus & Auſtrinus. hoc intellexit, cùm dicebat προσβλαστήματα. Κλῆμα ἐκ τοῦ στελέχους. Tam parum mirabile eſt: vt ex eius frequentia Romani vinitores ei palmiti nomen fecerint: Pampinarium enim vocant: vbi etiam reſecem interdum faciebãt. Minuit admirationem: quòd caudex & rami non differunt, niſi materiæ craſſitudine propter ætatem. Ἰσχύοντα δέ. Po- C tuiſſet aliquis dicere: non mirum eſſe quòd oriatur: ſed eſſe mirum quòd fructum ferat. Non eſt, inquit. non poſuit rationem. idem eiuſdem naturæ commeatus eſt. Et edito ramo ex parte noua, atque via facta vi, faciliùs per illas iam inſtitutas laxitates ſubierit ad fructum ſuccus. Ἀλλ' ὅταν. Sed remotius à ratione: cùm ex brachiis craſſioribus, aut ex caudice fructus emicat illico: id quod ait in Punica euenire. Αἱ δὲ τοιαῦται. Hæc eſt ſecunda capitis pars: vbi mutatio ſitus in Ficis, quaſi legitimã tolerari poſſe, dicit. quoniã locus non ſit alienus poſterior à priore. vterque enim eſt ad folium. Ὅτι τὴν μὲν. rationem reddit, Non potuiſſe ob imbecillitatem, aliam aggerere materiam ad priorem. quare quod reliquum fuit, ſubſiſtit. ἐπιβλάστησιν intelligit alium fru- D ctum, vt & alibi, ſubeuntẽ. Ἰσχυροτέραν. quam partem fluxus plus potuit occupare: in eam incubuit atque ibi reſiſtit. Ὀψιαιτέρας. vrbanè. Interea, inquit, dum eſt in mora Prodromorum generatio, humor ille ne otioſus fieret inutilis, diſtributus eſt à natura. Ideò dixit ἐπίνεμα: quaſi auctarium. τὸ ἐπὶ ἐξίκμαψε. quia intus ſine fruſtrabatur. at illa quod optimum eſt, ſemper intendit. τὸ ἐπὶ, eſt nota τοῦ κρείττονος. Φαίνεται δέ. Addit aliam rationem haud longè ab optima demõſtratione. propoſitionum ſumma hęc, Quod in ſpecie quapiam naturale eſt & ordinarium, id in alia generis eiuſdẽ ſpecie euenire, tranſlatitium eſt. Ratio ſita

A eſt in communione generis inter ipſas ſpecies, vnde ipſæ inter ſe ſint affines. concluſio ex hiſtoria, Sunt in Ficuum genere ſpecies quædam, quas iccirco vocant ὀπισθοφόρους: qui retrò pòſt frondem fructum ferunt. Si hoc in illis eſt à natura ſitum & ſtatum: poteſt ex principiis quæ ſunt in communi genere, deduci ſimilis euentus in aliam quoque ſpeciem. ſic potuit homo naſci cum capite vitulino. ſed de his accuratiſſimè in libris de ſemine genitali. Τῇ δέ. hac parte. ſic enim paſſim, quod nobis, tum. τῇ μὲν, τῇ δέ. Καὶ τοῖς μὴ πεφυκόσι. intelligit in ſpecie ordinariam propenſionem. Nam ſi non eſſet πεφυκυῖα Ficus illa ὀπισθοκαρπεῖν: nunquam id faceret. Vt nunquam loquetur mugil: nunquam videbit talpa: nunquam in- B greditur oſtrea. Nũquam enim adipiſcetur illam διάθεσιν, ſi non ſit πεφυκυῖα ad illam διάθεσιν ſuſcipiendã. Tum ſi eſt πεφυκυῖα ad eum affectum conſequendum. erit etiam πεφυκυῖα ad effectum porrò perficiendum. effectus autem eſt fructus productio. Etenim cui, & quando, & vbi, & quomodo poteſt aliquid contingere: poteſt eidem contingere etiam cauſa illius rei quæ ei contingit. Alioqui ſi non eueniet cauſa, non eueniet effectus. at non eueniet cauſa, niſi natura duce: eueniet igitur affectus eadem natura duce. Hoc autem eſt, πεφυκέναι: ex quo etiam effectus. hîc autem eſt ὀπισθοκαρπεῖν. Quemadmodum igitur δέχεται τὸ, ὀπισθοκαρπογονεῖ. Non enim fortuita naturalis vlla generatio. Eſt enim etiam monſtrum ſub vniuerſalis naturæ legibus. Ἐπεὶ καὶ ἐκ τῶν ἀ- C κρεμόνων, vrget arctius. Etiam extra genus ipſum Ficuum, eſt in aliis arboribus natura cum Ficubus communis: illa ſcilicet ferendis fructibus ex craſſioribus ramis. nempe talem eſſe Ægyptiam Sycomorum. Hæc non eſt demonſtratio, ſicut erat ſuperior ex proximo genere, ſed ex remotiore. Habet tamen analogiam & affinitatem cum Sycomoro Ficus.

Εὔτροφος. Ratio, qua poſſit è parte duriore. quia vegeta & fœcunda. cuius rei adducit argumentum illud: Si dematur fructus, eundem in locum ſubire alium. Mirum verò, ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ſi ex eodem loco. Læſam enim partem illam eſſe, pár eſt. Sed quæramus. quod peragere quit rem difficiliorem, faciliùs rem peragere poterit faciliorem: Si fructus è caudice Sycomori prorum- D pit: cur non etiam è ramis? An violentior ſuccus ille non attollitur, ſed hæret in imis: & attrahendi retinendique vis maior eſt in maiori, peculiari natura quadam? itaque ſtipes intercipit ſubeuntem. Οὐ πεπαίνει δὲ καλῶς. Hoc & ſuprà dictum eſt, & pridem in Hiſtoriis, & mox infrà. Iccirco dicebat, πρὸς καρποτοκίαν eſſe vegetam. quoniam πρὸς τὸ πέττειν οὐκ ἔστιν εὔτονος. Et eſt alia Capitis pars, qua repetit cauſam, quare non niſi ſcalpti matureſcant.

Ἔχει δέ. Poſtrema Capitis pars quæ facit ad ſuperiora. Oſtendit enim, partibus aliis alias eſſe poteſtates: id quod in iis plantis patet, quæ ab imo incipiẽtes florẽt particulatĩ. Vbi propoſitio

eſt eum Sycomoro, cui fructus ſunt in parte inferiore. Quia vis ibi maior, ſibi vindicās quod obuium fit. Inferioribus expletis, quod ſupereſt accipiunt ſuperiores. Ideo dixit προσαυξεται. κατὰ μέρος. Vſitata loquutio: & ἀνὰ μέρος, particulatim. Columella etiam ἐπιμερισματικῶς, partibus.

Τὴν δὲ τῆς τροφῆς. Iam trita & liquida hæc.

Καταμερίζεται εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν. Partiuntur in ſuam naturam. φύσιν hîc intelligit & partes & partium effectiones καὶ δυνάμεις. Hîc intelligit officia partium. Nam ſanè non diſtribuit in facultatem, ſed in partes quarum vis augeatur poſtea: ſcilicet aucta ſubſtantia, quia plantæ anima eſt materialis, & diuiditur ad ſectionem quantitatis. Fit igitur hîc interna ſucci mutatio, cùm aſsimilatur ſucco naturali & paret facultati: à qua paratur ad duo: nempe ad germinationem & fructificationem. Itaque dixit pro germinatione illa, καὶ πάντα ὁμοίως, &c. Alia verò ſequentia ad fructificationem. Nā, inquit, vlteriori coctione adipiſcitur formam frōdium & ramorum. Quòd ſi in partem inciderit validiorem, etiam fit vtilis ad fructus efformandos. Hoc ſibi volunt illa εἰ δ' εἰς ἰσχυρὸν, ἤδη καρπογονεῖ, iam euadit habilis atque idoneus ad fructū. Id quod illi alteri non potuit euenire propter imperfectionem. Imperfectus autem fuit propter humorem nimium. Ob id dixit, ἐκεῖνο δὲ οὔπω δυνάται, διὰ τὴν ὑγρότητα, καὶ τὴν ἀτέλειαν. Cauſam præpoſuit effectui.

Lego ἡ δὲ σύστασις ἐκ ἄλογος, non ἀνάλογος. Γ'-χύοντα δὲ καρπολογῆσαι legitur: legendum aut καρποτοκῆσαι, vt ſæpe antehac: aut καρπογονῆσαι, vt bis mox. Et προαναληφθέντων, non προαναλειφθέντων. Et ἐπείπερ προσαύξεται, non προσαύξεται. Sic etiam προβλάστημα, non προσβλάστημα. Et εἰς τὴν αὐτοῦ φύσιν. aſpiratè ob reciprocationem. Et καρπογονεῖ, non καρπογονοῦ.

Theodorus addidit illa omnia: mox germē exoritur: illis ἀθροισμὸς εἰς ταῦτα γίνεται τῆς γονίμου δυνάμεως. Εἰ τοιαύτην τινὰ κατὰ μέρος ἔλαβε κρᾶσιν. Vbi quiſpiam eiuſmodi habitus conditus fuerit. Peregrina loquutio, conditus habitus. Omiſit κατὰ μέρος. Malè interpretatus eſt τινὰ, quiſquam. Quiſpiam potiùs. Omiſit τοιαύτην, verba neceſſaria. Quia infrà quoque dixit, partes pro ſua quaque natura & poteſtate, aduenientem ſuccum ſibi aſsimilare. Igitur κατὰ μέρος. & τοιαύτην, vt notaret adeptionem qualitatis. & malè ἔλαβε, conditus. imò accepit. Quoniam mutatur à parte & facultate, atque illud ſuſcipit temperamentum. Et non benè κρᾶσιν, habitum: diuerſa nanque ſunt. Neque illa tum tranſmutatio habitus eſt, ſed temperatio: & (vt dicam more Cōſultorum) ambulatoria, atque apparatus ad habitum, quem ſuſcipit à forma germinis aut fructus. Αἱ παραλλαγαὶ τῶν τόπων Cùm diſcrimen committitur loci. Neque intelligebantur à me Latina, neque explicant. Simpliciſsimè, quum fit locorum commutatio. Diſcrimen eſt διαφορὰ, non παραλλαγή. Τὴν μὲν ἐπιβλάστησιν ἀσθενῆ. quòd aggregatio imbecilla. peſsimé. Imò validiſsima. ſed ita voluit, vt doceba-

A mus. Humoris affluxum eam in partem eſſe validum: idcirco formari ex ea fructum poſſe, reſidēte quidem ibi materia, quæ non defertur ſurſum ad germinationem: quia ἐπιβλάστησις imbecilla eſt.

Ὥσπερ οἱ πρώϊοι συνηγμένης τῆς περιττώματος, καὶ ἐκπέμπει. Itaque humoris collectu iſto ſeriore Pomis præcoquibus arbor digeſsit atque exarat. Fortaſſe exeruit legendum eſt. Simpliciſsimè ſic. Quare dilata præcocis fructus generatione, his impartita eſt arbor atque eduxit, aut emiſit. Τῶν ὁμογενῶν, aſſociatis. peſsimé. Laxauit habenas currui Ciceroniano: cuius bigæ illæ erāt: generis ſocietate coniunctis. Ὁμοίας διαθέσεως γενομένης. Vbi ſimilis condita fuerit habitudo. Nullo modo accuratus Philoſophus τὴν διά-

B θεσιν dixerit habitudinem. At ſuum illud Condita, rurſus occinit. Eſt enim διάθεσις affectio τὴν χρόαν, tanto magis τὴν ἕξιν antecedens. Illa verba non ſunt in codicibus Græcis noſtris, ſiqua fertilis ac valida. Τὸ τελειούμενον ἀνθεῖ, quódque aſsiduè perficitur, floreſcere incipit. Omnino non cohærent. Simpliciſsimè: dum perficitur, floret. Omnino ſanè aduerbium illud ſuperſtitioſum. Illa omnia omiſit Theodorus, καὶ πάντων ὁμοίως μὲν εἰς τὴν βλάστησιν φέρεται τῆς τροφῆς, quod alimento ſupereſt, abire in germinationem. Quod validius atque elaboratius ſit, in fructum efformari. Et illa omnia addidit, antè augeſcit corroboratúrque, quàm aliquid pariat.

CAPVT III.

C *Tertii capitis argumentum. Fructibus colores mutant. De Vite fuliginoſa. Punicarum tranſmutatio. In tempore maiore fieri quàm ſit animæ mutatio. De Lolio repetit & frumento. Horum omnium cauſa.*

TA'Σ δὲ μεταβολὰς τῶν καρπῶν. Tertiam (quę reſtabat) aggreditur partem, quæ præter naturæ ordinē fierent in plantis. Ea erant circa fructuum mutationem. Recitat in vite Capnia cauſam, qua facilè mutentur colores per viciſsitudines, albus ſcilicet ac niger. Quia ſuapte natura medio inter hæc colore ſit, nempe fuliginoſo. An hæc illa Vitis eſt quam veteres Heluolā nominabant? Etiam de Punicarum mutatione refert hiſtoriam diligentiùs: tum veſtigat cauſas: à radice, ab aere. Illud poſt hæc pro axiomate, in

D temporis tractu fieri hæc: ſed latere nos. In poſtrema parte, de Lolii frumentíque viciſsitudinariis tranſmutationibus. Quam narrationem cur repetat cauſam reddit, atque ait rem confeſſam adducere ad faciendam de propoſita natura fidem. ſcilicet mutari fructus in arboribus. Τὰ δὲ μεταβάλλει. Duas tangit mutationes, coloris & ſaporis. Et iam ſuprà de Populo. De coloribus, propter Vitem Capniam. De ſapore, propter Punicam: de quo non ſemel iam. Cæterùm dubitabat ipſe verùmne eſſet de colore hoc. Itaque dixit καθάπερ φασί Deinde moderatur cauſas admirationis cùm loco videtur attribuere: dicit enim ὁπουοῦν. Miſcet

tamen etiam tempus, ὅτι μὲν, ὅτι δέ. Tempus intelligo non tractum ipſius motus, ſed qualitates ſub tempore. Tempus enim non eſſe cauſam actiuam, ſatis alibi demonſtrauimus. At hic actiuas deſignat cauſas. Simul autem paſſiuam adiungit. Cùm enim Capnæ color ſit purpuræ dilutæ, quẽ Heluolum dicimus, facilè ex eo medio naturæ opus deducitur ad extrema. Nempe quæ cauſa eſt vt ſit colorata, ea cauſa cùm à loci temporiſque viribus intenditur, intenditur item color ad nigredinem vſque. Sic fuſcæ facies in ſole fiunt atriores. contrà quæ cauſa facit vt color ſit dilutior ſit, ſi à loco & anni qualitatibus euadit efficacior, detrahit ſanè de tantillo eiuſmodi ad albedinem vſque: ſicuti fuſcæ facies in vmbra remittunt aliquid de fuligine. Eſt autem flexus Atticus κάπνεως, ντ ἀνδρείζονος. Duos autem declarat modos, vt quandoque omnes acini in tota Vite ſint, aliàs nõ omnes. Cauſa eſt humoris maior minórve copia.

Διὸ ϗ οὐδ' οἱ μάντεις. Oſtendit etiam in hominum opinione poſitam huius mutationis rationem. Superſtitio nanque ex aduerſo pugnat cum cauſis naturalibus. Illico enim ſi quid præter morem legéſque communes euenit, ad deorum iram referunt. Ait itaque tam explicatam eſſe mutationis huius rationem, vt etiam vulgò recepta ſit. Id adeò vt ne vates quidem quippiam ex eo momenti ſuſpicentur ad futuri coniecturas. Cæterùm ridiculi ſint arioli, magis etiam ridendi qui eis fidem habeant, ſi ex racemi colore fortunas metiantur. Vidimus enim in Vua nigerrima candidiſsimos acinos. Quin arte quoque fieri poſſe, docent libri γεωπονικῶν. Explicat autẽ cauſam quare vates eiuſmodi conuerſiones non habeant portentorum loco. τὸ παρὰ φύσιν τέρας. Monſtrum enim eſt, quod præter ordinem ſit naturæ. Sic enim in quarto De generatione animalium ſcripſit Ariſtoteles. At τὸ παρὰ φύσιν non eſt extra ordinem. Conſuetudo nanque lex eſt. Αἴτιον δέ. Hinc eſt initium ſecundæ partis, in qua cauſas digerit. Ac primùm quidem non tam cauſam, quàm occaſionem ſiue concauſam ipſam facilitatem. Medius enim color inter extrema duo non eſt cauſa ſuſceptionis extremorum. Ipſe tamen vocat αἴτιον. Voluit dicere, principia eſſe duo in vno confuſa inter ea vbi conuenerint, conſiſtere. Vtriuam vtrumuis ſibi ſeorſum vindicet poteſtatem: illud quod validius fuerit, ſuperare ita vt ſuum efficiat colorem, qui cùm eſſet medius, erat (vt ipſe vocat) ϗ καπνώδης, fuliginoſus. vnde & nomen. Ἐπεὶ χροιᾶς. Alterius coloris, quàm medii, non tamen puri vel candoris vel nigredinis. Ita fluctuat: nec aſſentiri videtur huic opinioni. Idcirco vocat eam μικρὸν μεταλλαγήν: quaſi non coloris ſpecies à ſpecie diuerſa, ſed ſpeciei non mutatæ gradus quipiam proprius additus, aut contrarius demptus eſſe videatur. Ideo quaſi negabundus verbum apponit odioſum δοκεῖ: quia etiam dixerat ἀποχλαίνονται: vt fiant affines candoris aut nigredinis, non autem ὥστε, ac re vera tales. Αἴτια δ' ἡ τροφή. Tandem apponit cauſam huiuſce promotionis. Fuſcũ eſſe, ſi nigrũ

A & album ſpectes, alterius eſſe videtur initium, alterius finis. Non erit ergo mutatio, ſed progreſſio atque perfectio vtriuſque in eo medio inchoati. Cuius euentus cauſam ſtatuit in alimento tanquã in agente, & in Vite tanquam in patiente. Itaque dixit ἀμπέλου διάθεσις rectè. Non enim aliæ mutantur, quia non afficiuntur: neque ipſa ſemper, quia non ſemper afficitur. Afficitur ergo non à loco, quà locus eſt. Nihil enim aliud locus eſt, quàm vacuum corpore plenum. Non à loco quatenus is aut ille ager eſt: ſemper enim ſolum idem. ſed à loco, vt afficitur cæli impreſsionibus. Ob id dixit τροφή, vt explicaret quod dicebat, ὅπου χρὴ & ὅτι. Dicat aliquis, Quomodo mutat alimentum? Nónne mutatur alimentum, & fit corpus? Sanè mutatur ſubſtantia. In omni enim nutritione fit

B generatio: tamen qualitatum vis manet. Ergo ſi pluuia multa inceſſerit abſque calore, dilutior color. Si præualebit ſiccitas in æſtu, diſcoquetur ad nigriorem fuſcedinem. Sic ex alimento colores in pecore mutantur. Vnde & Xanthi fluuii nomẽ. Ita capitis pediculi atriores, quàm qui ſunt in cætero corpore propter ſucci colorem. Et in cane candido pulices minus fului. Denique capilli Æthiopum atque Germanorum de hac re ſtatuent. Vitis verò διάθεσις appoſita eſt neceſſariò: propterea quòd actio non recipitur, quanta fieri quit ab agente, ſed pro captu ſubiecti patientis. Nam Vitibus verè nigris non fuerit eiuſmodi propenſio ab illam mutationem in eo ſolo, & ab eo nutrimento. Τοῦτο μὲν οὖν. Concludit. Tam eſſe hoc poſſe, vt ne mirandum quidem ſit. Nota loquutionem οὐ χωρίς τι πλὴν θαυμαστῷ. Conceditur

C atque admittitur etiam ſine admiratione. Alius dixiſſet, οὐ χωρὶς τοῦ ὡς μὴ θαυμαστόν. Aſſentitur naturæ quę eſt extra miraculi cenſum. Ita reſoluitur oratio hęc, χωρὶ σοῦ τὸ μὴ θαυμαστῷ. Procedit inter ea quę non ſunt mirabilia. Τὸ δ' ἐπὶ τῆς ῥοᾶν. Trãſit ad aliam partem, nempe ad hiſtoriam Punicæ mali, omiſſa Ficu. cuius naturam cum hac communem communi quoque cauſæ alligabit. Diuidit autem ſic hiſtoriam. Aut fructum mutari ſolum (nam in ſuperioribus hoc demum dicebat, ex acribus fieri dulces) aut arborem totam. Et ait, noſtratibus (ſiquidem totæ mutantur) idem contingere, quod & Cilicibus & Ægyptiis. Hoc quoque ſuprà dixit. Omnino ſemper eleuat opinionem difficultatis, & oſtendit proximè Naturã eſſe Duas eodem modo cauſas dat: ait enim ὥστε

D ϗ δυνάμει. popularitet admodum. Nam quis ambigit in omni effectu eſſe agens & patiens? Sed doce ſodes, quid ſit vtrunque. Neque facienda fuerat illa diſtinctio, ὡς μὲν ὅλων, & ὡς μὴ ὅλου. Nam etiamſi non tota mutetur arbor: at id ſit nihiloſecius per πάθος, quam dicebat ἀμπέλου διάθεσιν: & per δύναμιν, quam vocabat τροφήν. Nam (vti dicebamus) alimentum tametſi patitur in tranſmutatione, tamen tranſmutatam agit, afferendo ſecũ priſtinas qualitates. Accuratiùs animaduertas minus accuratam loquutionem, ὡς δὲ μὴ ὅλων. ἀλλά πότε τῶν ῥοιῶν. Aduerſatiua nota ἀλλά, non dirictiō

ad-

A aduerſatur. Nempe τὸ ποτὲ, non aduerſatur τῷ ὅλον: ſed τῷ ἀεί. Τὴν αἰτίαν ἀπολογητέον. Nota verbi vſum. Vt τὸ ἀπολογεῖν non ſemper ſit in defenſione poſitum, ſed in cuiuſuis cauſæ dictione. ἀπὸ λόγου. τὴν αἰτίαν δοτέον. Ὡς ὅταν πολὺ τῆς γεωργίας, καὶ κρατηθεῖσα, ὃ, τι ἂν ἴδιον. Declarat πάθος, κρατηθεῖσα, ſuperata. Declarat effectum, γεωργία. Declarat ἕξιν, ὅτι ἂν ἴδιον. Eo ſumpto habitu ex aſſuetudine producet, vt ſemel cœpit, porrò fructus. Sic habemus partitionis membra duo: in vno totius arboris, in altero fructus tantùm mutationem.

Εἰ δ' ἀνωμάλους ἤνεγκε. Nunc aggreditur tertium. Quoties fructus pars mutatur. Sicut in ſecundo membro fructus erat pars totius arboris. Ideo dixit ἀνωμάλους. Huius inæqualitatis aſsignat **B** ab radice cauſam. Sed cautè, vt ſemper ſolet, ἢ εἴ τι μέρος ἄλλο κύριον. Tum ſiqua pars alia potens ſit, & trahere talem ſuccum & reddere. Hoc dixit animalium exemplo, quorum alimoniæ mutatio nõ tota fit in ventriculo, ſed in iecore colorem accipit, quem poſtea mutat alibi. Non enim omnia membra rubra. Adeò prudenter ac doctè diuinus vir agit hic. Multi nanque ſunt in floribus atque fructibus colores, odores, ſapores, qui nulli ſunt in radicibus: velut in Roſa, Intubo, Aſaro, Peponibus. Quoniam verò plantarum partes valde ſunt inter ſe ſimiles: idcirco non diſcuſsit cuiuſmodi pars eſſet illa quæ iecoris vicem gereret: ſed in ancipiti ac vago dixit εἴ τι. Mirandum verò quãobrem non retulit ad animalium pilos, pennas, ſquammas: quorum varietas non ſolùm ſequitur ſpecies, ita vt à nobis per ea diſtinguantur: ſed etiam mutatur in indiuiduis. Mutatur verò in ſobo**C**le, vt non referat parentes. Mutatur per ætatem etiam in equo bis. Alius color pullo per menſes aliquot, alius pòſt, ad caniciem vſque: qui affectus multis communis animalibus & mutat præcedentes, & alios excludit colores: vltimus enim eſt. Caponẽ habuimus inſigni magnitudine, ac propterea certum conuiuam. Is cùm ater fuiſſet totus, anno quarto tam factus fuit candidus, quàm erant alii quibus nulla pluma nigra fuerat. Quin equorum armenta in pratis habent colorem aliquanto remiſsiorem. Si fœno alantur, obſcuriores fiũt: quòd ſi auena largiore ſaturentur, ſatuiatur & color. Cauſæ dictæ ſunt in quæſtionibus.

Ἅμα δὲ καὶ τὸν ἀέρα. Etiam ſuo inſtituto addit aerem, multum enim attribuit aeri ſemper & vbique. In Scythica ora quæ ad Oceanum iacet Ar**D**cticum, animalia eſſe omnia candida, ſcripſimus in exotericis. In Æthiopia vltima candidi ſunt elephanti. Et aura maritima flauos accolas fieri, docet Theophraſtus in libro De coloribus. Operæ verò huius diſtributionem in varias plantæ partes etiam declarat Præceptor in ſecundo De partibus, καὶ τὰ ζῷα πάντα καὶ τὰ φυτά, κἂν εἰ μὴ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ ταύτην (intelligit τῆς τροφῆς πέψιν καὶ μεταβολήν) ἀναγκαῖον ἔχειν ἀρχὴν θερμοῦ φυσικήν, καὶ ταύτην πλειόνων μορίων ἐστὶν ὥσπερ χοῦν τὰ ἄλλα, αἱ ἐργασίαι τῆς τροφῆς πλειόνων εἰσὶ μορίων. Δόξειε δ' ἄν. Occurrit ſententiæ quam quis afferre poterat.

A Ea eſt, Ab radicis diuerſitate varios colores prouenire. Vt ſi ab radice nigra, nigri omnes acini: ergo acini quidam ab radicis parte quadam. Occurrit autem ſic. Ex altera parte quarundam radices arborũ mutilas eſſe, aut alio quo modo deteriores. At fructus nihiloſecius varios eſſe: propterea quòd in qualibet radicis parte vis illa confuſa ſit. Quam tamen adducit obiectionem, ea nõ tam tollit hanc ſententiam, quàm fouere videtur. Nam quia non æquè vbique validæ radices, ne illarum quidem actiones. Ταῖς ῥίζαις ἡ αἰτία. Non ſeparatim huic aut illi parti, ſed toti radici: neque ſoli, ſed & aliis partibus, quarum officium eſt acceptum ab radice in qua eſt prima, vt loqui**B**tur Ariſtoteles, λειτουργία, acceptum ſuccum porrò concoquere atque colorare. Ideo dixit κυριώτερον: pars quæ ſit domina priorum functionum. Quemadmodum κυρίαι δόξαι Epicuri, non ratæ, vt vulgò interpretantur, ſed quaſi quæ in cæteras omnes imperium haberent. Neque enim huiuſce vocis ambitus ibi Latino vllo verbo capi quit. Nota ποιὰν τὴν τροφήν. quia de qualitate ſermo eſt. Nota λαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι quia tranſmutationes hæ ſunt partim ob alendum arborum arboríſque partes: ideo λαβεῖν. partim ob fructus, idcirco ἀποδοῦναι. Ὁ δὲ καρπὸς ὅμοιος. Minor propoſitio ſyllogiſmi. Repetitur verbum ἀπὸ κοινοῦ ἴσχει. Id eſt in tota Vite omnes acini inter ſe ſimiles, aut nigredine aut albedine. at radicis partes diſsimiles. Itaque huic naturę ſeruit argumentum, vbi totus racemus, omnéſque itidem mutati ſunt. At non ſeruit ei in qua pars tantùm variata eſt. ὁμοίως aduerbium opponitur illis, ἰσχύει ἐκ θατέρου. **C** Sicut τὸ ἀνακεκραμένως opponitur τῷ μερίζεσθαι. Nõ enim partiti vult, ſed miſtam eſſe vim. Itaque dixit πανταχοῦ: at in radice non eſt illud vniuerſum, quia pars altera vel deſit penitus tota, vel eius portio.

Οὐ μὴν ἀλλ' ἴσως. Adhuc vrget, atque oſtendit non eſſe efficaciam obiectionis. Tametſi radicis pars deeſt, tamen ab ea quæ non deeſt, totum ipſum ſuppeditatur ad ſuccum. Id erat, ἡ τροφὴ πᾶσα. deeſt ὅμως. Non tamen hoc obſcurat obiectionẽ. Dicent enim ex illarum defectu prouenire mutationem quæ omnibus partibus communicetur. πᾶσαν, ſcilicet βότρυν. Ἐὰν δὲ πανταχόθεν. Quòd ſi radix integra ſit, atque ex eius partibus æquè ſubeat alimentum, æquè item diſpenſabitur. quare non fiet variatio. Ecce, videtur hic intelligere **D** de acinorum varietate in eadem. Diſpenſabitur autem æqualiter, quia meatus recti ſunt. Propterea dixit, ὁμοίως οὔσης τῆς φορᾶς. Et τὸ καθ' αὑτὸν ἕκαστον. Suam quiſque racemus partem attributam ab ſuo latere vindicabit, quare non variabuntur. Quòd ſi variantur: ergo non ſecundùm rationis æqualitatem ſuam quiſque trahet portionẽ. Hoc eſt οὐ κατὰ λόγον: vt poſſent obiicere aduerſarii. Dixit ideo ἐν ἅπασι ζητεῖσθαι. At non apparet ratio difformitatis attractionis. Non ergo eſt ab radicis partibus ſeparatim. Hanc partem ſatis obſcuram ac plus ſatis implicitam ſic explanauimus. Nota loquutionem. ὁμοίως οὔσης τῆς φορᾶς. Meantibus

meatibus, vt διικνεῖσθαι διὰ κλώνων, paſsiuè: actiuè autẽ apud Lucillium, equitem equitare. Dixit πῶς, qui neutiquam mathematicè & exactè recti ſunt.

Οὐ κατὰ λόγον. Si radix æquè vtrinque ſubeſt, & ſibi pars quæque trahit: non tamen æquè coloratur: non erit ab radice mutatio, ſed ab inæquali tractione. οὐ κατὰ λόγον, non pro rata. Ratum enim & ratio idem. hęc autem λόγος: à re ſcilicet. Quod enim eſt, res eſt & ratum eſt. Res autem à pecore quæ opes erant antiquorum, ῥῆς, & ῥῆνα, & ῥῆνι. Notabit fœmininum genus, καθ' αὑτὴν ἑκάστη, vt ad radicem referatur. Articulus autem τὸ, πρὸς τὰ μέρη, vel radicis, vel ſucci, vel ſuperiorum. Omnino ſuo more nos angit. Nota verba. Prius dixit παρέχει, in loco: quia locis ipſis præſentem ſuccum deſignabat. Nunc παρέχεσθαι, quia ſucci motum denutat per meatus ab radice. Et notabis modum loquendi, ἐκλείπουσί τινες ἀπὸ τῶν δένδρων: abſolutè poſito verbo cum præpoſitione, ac ſecundo caſu. Aliàs tranſitiuè ponitur, vt ἐκλείπουσιν αἱ ῥίζαι τὰ δένδρα. Ἔνια γὰρ συμβαίνει. Inſtat etiamnum ab radicis partibus ſeparatis non prouenire, ſed ab attrahente atque immutante vi. Argumentum eſt. Euenit arboribus aliquando vt radicibus integris atque inoffenſis, ipſæ ex dimidio ſui tantùm viuãt: ex altero ſemiſſe mortuæ ſint. Auget etiam rationis huius vim cùm addit, procedente tempore etiam redintegraſcere: partemque emortuam procidere ſubeunte viua, atque ita inſtaurari atque reſtitui. Vis igitur alibi quàm ab radice. Ἀναπληροῦσθαι πως τὸ ὅλον. Replere totum, ſcilicet parte quæ deerat ſummiſſo ſupplemento. Dixit πως, non quia non ſit verus modus repletionis, ſed quia nouus. Ἐμπεριλαμβάνοντα, occupata atque incluſa parte ſana, atque ab ea mortuis partibus diſcluſis, quæ idcirco cadunt, quia nun naturales: nõ naturales, quia ſiccæ. διὰ τὸ αὖον. Caſus cauſa, ariditas. Non enim erat vnum naturale, quia non ſub vna forma, ſed ſub vna dimenſione mathematica. Atque vna quidem quantitas vulgò videtur, non tamen eſt. Aliud enim eſt vnam eſſe dimenſionem: hoc enim abſtrahit intellectus à materia: aliud, vnam eſſe quantitatem. Quantitas nanque in materia eſt: at non vna materia viuentis, & nõ viuentis: non enim eſt vna furma viuentis & non viuentis. At materia eſt hoc tale propter formã. Ergo hęc propter hanc. Hoc verò fit in omnibus membris animalium, dentibus, cornibus, vnguibus, carne ipſa, protrudente parte ſana non ſanam. Quotidie verò videmus ἐμπεριλαμβανόμενα inſitionum cicatrices, quarum aliquãdo ne veſtigia quidem manent vlla. Et alibi diximus Fabros noſtros cùm arborem ad tignum ſecarent, ſerram offendiſſe ad robuſtum admodum clauum ferreum, qui penè in medio Quercus illius erat. Hanc autem de radice tractationem in ſuperioribus quinque vſurpauit. Εἰ δέ τις Nunc à ramis potius accipit quàm à radice conditionem. Nam ſi alterius generis ſurculi inſerantur, & ſuum quiſque fructum ferat non erit ab radice petenda cauſa. Cæterùm quia ſurculi ſunt actu diuerſi: ſui verò

A cuiuſque arboris rami fructum producentes, ſunt actu ſimiles: ac propterea ratio minimè procedere videtur: ſolita modeſtia temperauit argumentum verbis illis, εἰ δέ τις καὶ ταῦτα πιστά. Si quod afferemus, fidei quid facit? εἰ δ' ἄρ καὶ τούτῳ χρῷτο: qui voluerit accipere pro efficaci probatione: licet. Dicit autem dubitando: quia mox fieri poſſe negat. Ἐκ τῶν συντιθεμένων Ex compoſitis ſcilicet per inſitionem. Ὥσπερ μία μὲν ἡ ἄμπελος, vna fit Vitis. Vbi etiam videmus miſceri ſubſtantias, ſicut aſini & equæ in mulo, contra vulgatam opinionem. Ὡς ἂν μεμιγμένης. Sicut & ſuprà ἀναμεμιγμένης. Sic etiam ἐνδυναστεύειν: vt ſuprà ἐνδυναστευόντων. Τοῦτο μὲν οὐκ ἴσμεν. Negat hoc vnquam eueniſſe: quare nihil afferre momenti ad

B probationem. Cuius ſententiæ pars vtraque falſa eſt. Quis enim non vidit in vna arbore vel quaternas inter ſe diuerſas inſitiones? Aut quis non videt, non ex radice, ſed ex ramis procedere variationem? Acceptum igitur ab radice ſuccum virtute ramorum immutari. Nota loquutionem, ἔχειν τὴν πίστιν. Habere fidem: paſsiuè. Nam vſitatè dicimus, fidem habeo huic rei. Αἱ δ' ἄλλαι μεταβολαί. Hic alia Capitis pars, in qua tanquam ſuperiacto iam fundamento cauſarum ædificat aliarum cauſas mutationum: à ſucco ſcilicet. Ac ſunt admodum perſpicua. Εἴτε χρώματι. Quia color in Vua Εἴτε χυλοῖς: ſapor in Punica mutabatur. εἴτ' ἄλλῳ τινί. Referre potes ad odorem, atque etiam magnitudinem. Ἀλλοιοῦσι καὶ μεθιᾶσι. Aut mutant in aliam ſpeciem qualitatis:

C aut relictam qualitatem efficiunt remiſsiorem. Hoc dicit, quia ex acido quod dulce fit in Punico mutatur in aliam: in Capnia color medius remittitur ad album, aut intenditur ad nigrum. Vtrunque eſt μεθιστάναι illud: μεθιᾶσι. Vtriuſque, ſicut & alibi appellat ἔκστασιν. Egreſsio eſt illius à tota ſpecie, huius à gradu. Has autem mutationes eſſe vel in melius vel in peius: quæ enim è ſemine proueniunt, euenire deteriora: quę ex inſitione prodeũt, euadunt præſtantiora. Item à natura: cùm Lolium in Triticum, in Lolium Triticum abit. Proinde dixit, ὅτε μὲν κρατούμενα, ὅτε δὲ κρατοῦντα. Πάλιν ἐπανιοῦσι. ſcilicet in iis quæ à ſemine proueniunt. Id quod ſuprà quoque dicebat. De arboribus tantùm intelligendum: & fortaſſe verum non eſt. Perſicos enim ac Prunos excellentes habemus ex ſemine. Nam in aliis quis ferat? Si enim verum

D eſſet, iam Triticum haberemus nullum. Præterea ſi Lolii Triticiſque mutua eſt viciſsitudo, nnn erit in peius ſemper. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐξειργασμένων. Similitudo ſeruatur, nec perit adhibito ſtudio ac diligentia. Ἐξειργασμένων, cauſam deſignat, cultum ipſum: ἡμερωμένων, effectum, cicurationem. An verò etiam in agreſtibus æquè falſum? Si enim è ſemine quod delabitur oriuntur arbores parentibus deteriores: iam ipſa nemora omnia tot poſt ſecula degeneraſſent. Quòd ſi de arboribus iiſque ſolis Vitibus intelligit, præter id quod obiecimus, hoc quoque adiungendum eſt, enatæ è miti ſemine arbori ſi cultus adhibeatur, neutiquam degene-

degeneraturam. Nempe etiam è montibus in hortos Aſparagi tranſlati olitorum opera cicurantur. Et ratio eſt vniuerſalis. Si locis certis incerto ſeminio veniunt arbores ab æquiuocis principiis: eæque non degeneres, vt Quercus, Ilex, Suber, aliæ: quare non prouenient æquè feliciter è principiis propinquioribus? Sunt enim ſeminum naturæ perfectis arboribus affiniores, quàm remota illa ſeminia occulta, æquiuoca, in ſinu terræ. Actu enim iam quiddam ſemen eſt, & ſecunda potentia: illa verò longinqua. Ἁπλῶς δ' ὥσπερ ἐλέχθη. Illi ſemper hæret opinioni, non eſſe veram ſed vmbratilem mutationem. Ideo dixit μικρὸν μεταβολήν. Tamen hanc temperat audaciam terię addita conditione, ſic ὅπου μὲν ἡ χώρα μεταβάλλει. Tandē igitur omnes reſoluit cauſas ad terræ vim, quemadmodum ſuprà deducebat ad alimentum. à terra nanque alimentum. Hoc dixit, quia negare non poterat (quas ſuprà narrabat) in Ægypto atque Cilicia mutationes. At in terra noſtra non aſſentitur. Id quod eget attentiore conſideratione. Nam ſi terrarum facies omnes cæli vultibus conſtitutæ, tales conſeruantur, talibus obſequuntur: quamobrem ſi quo tempore cæli proportio ſiderúmque conuentus euenerit: non item in agris noſtris eiuſmodi queat euenire mutatio? Non enim terra, quà terra eſt, mutat. ſed quatenus hæc. At hæc eſt non fortuitò, ſed à fato. Fatum autem, vis cæleſtis in rebus naturalibus: quæ multis modis variiſque momentis admirabili nouitate creat quæ antea nunquam viſa ſunt. Τὰ δὲ τοιαῦτα. Declarat aliud apotelеſma, quo affectum inſert huiuſce mutationis. Longo fieri tempore, non autē ἐπέτειον. Alibi ſignificat anniuerſaria: hîc ſimpliciter anni tractum. Vt intelligamus particulatim qualitates introduci. Nihil enim repentinum vel patitur vel molitur natura. Per media nanque fit motus ad extrema: vt eſt in ſecundo de generatione, in ſexto Phyſicorum, in libro De affectibus miſtorum. Fit ſanè & actio & reſiſtentia.

Ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἡμερούμενα. Nam in iis quoque mutatio eſt. Cultu ſcilicet miteſcunt, atque leges accipiunt temporis ſpatio. Quemadmodum ea etiam quæ efferuntur, neglecta ſcilicet, paulatim amittunt illud naturæ beneficium quod ex humana induſtria compararant. Ideo dixit καὶ ἀγριούμενα. Μίγα δ' οὖν. Repetitio cum epilogo, tres ſimul coniungens cauſas, χώραν, θεραπείαν, τροφήν.

Θεραπείαις ῥιζῶν. Quoniam ab radicibus alimentum. Dixit ταῖς: quoniam ſuus cuiuſque partis cultus eſt. Rami putantur: truncus muſco liberatur: cortex finditur: radix ablaqueatur, mutilatur, raditur, cuneo clauóve figitur. Εἰμή τις. Omnino & multas cauſas, & multum temporis ad hanc requiri mutationem. Videtur ex antiquis ſenſiſſe quiſpiam, euenire id paruo tempore: adeò inſtat hîc Philoſophus. Addit enim, quòd ſi non multo fiat tempore: ne multam eſſe quidem illam. Tum autem latere nos tempus illud. An verò motus omnis ſenſu percipiatur, an momenta quædā ſenſum prætereant non percepta (vt ſentit Philo-

A ſophus in libro De ſenſu & ſenſili) non eſt hîc locus, niſi ineptis. Alimentum affert materiam. Tres ſunt efficientes cauſæ: vna externa, cultus. vna interna, qualitas, eáque in duobus, in alimento & in terra. Ac præter hæce calor: vnus externus in aere, ſique ab ſole: duo interni: alter peregrinus, à terra, quaſi à matrice: alter in planta. Ἐπ' ἐνίων τοῖς ἐπετείοις. Summa eius ſententiæ vbique eſt, aut nullam eſſe mutationem penitus, aut non ſubſtantialem, ſed accidentium tantúm. Itaque & bis alibi aut negat, aut ſic moderatur: & hîc mox ne de Lolio quidem liberè aſſentitur: ſed dubitanter audet illa dicere, εἴπερ ἄρα συμβαίνει. Quamobrem cū ei mutatio τῶν ἐπετείων obiici poſſet: prius negauit in iis tam paruo ſpatio, tam inſignem poſſe contingere mutationem, cùm dicebat καὶ οὐκ ἐπέτειον. Et

B nunc occurrit, aſtque non conuenire comparationem. Ideo dixit οὐδ' ὅμοιον. Ratio diſſimilitudinis: in epeteis, facilitas ex imbecillitate: in arboribus, difficultas èx robore. Proinde dixit οὐ θαυμαστόν. Quare? quia οὐκ ἄλογον. Ad quæ duo item ſubinfert. Nam quod ſæpe contingit, non facit admirationem. Et quod habet cauſam, non eſt ἄλογον. Ideo ſubdit τὴν αἰτίαν. Sed quia ipſe non aſſeuerat, duas appoſuit appendices odioſas: vna eſt in verbo ἔνδοξα: altera in aduerbio πως. Vt neque ſit certa cauſa quæ ſita ſit in opinione, ἔνδοξα: neque integra, quæ ſit πως, non autem ἁπλῶς. Διὰ τὰς ἐπομβρίας. Cauſa mutationis Tritici in Lolium: de quo alibi planiſsimé. Εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν αἰρῶν. Quia mutationes epeteorum non videbantur abſurdæ propter imbecillitatem, quæ erat cauſa vt Triticū à Lolii graſſatione pateretur: quonodo (dicat a-

C liquis) hæc valebit ratio in illa reciprocatione, qua Lolium ad Triticum retrò deſciſcit? Non eſt difficilis reſponſio: tametſi nullam ponit hîc, ſed ſolùm ait θαυμαστότερον. Ratio ergo eſt, vtrique natura quædam communis, ſub qua differentiæ ſitæ pendent à ſuis quæque cauſis. Eę cauſæ igitur quum ita inter ſe affectæ fuerint vt alterutra vincat, ex illius victoria ſequetur effectus. Planiùs declaretur. Lolium ſi eſt Tritico validius imbrium tempore, ſqualloris tempore imbecillius erit. Vincebat ibi: vincetur hîc. Μεθιστάμενον ἄρα. Conclusio videtur propter notam ἄρα. Et tamen eſt propoſitio concluſionem antecedens. Eſt enim concluſio, in mutatione plantæ. Propoſitio, in mutatione cauſarum, quas nominat ἀέρα καὶ τροφήν.

Ἀλλὰ ταῦτα. Excuſatio in accuſatione. Ait e-

D nim, de his plus ſatis. Sanè omnia penè repetita. Nota actiuum participium in quarto caſu, συμπαραλαμβάνοντα. Non enim referri quit ad verbum εἴρηται. Præpoſitio ἐπὶ, ſignificat tractum prolixitatis.

Lego εἴπερ ἐκ λίαν ἐκ τῶν, non autem ἀείπερ εἰ. Et ἰδιώτερον, non ἰδίωτερον. Et κρατηθεῖσα ὅτι, non κρατηθεῖσῃ ὅτι. Et φθείρεται, non φθάσεται. quanquam hoc quoque tolerabile: ſed illud vſitatius. Et συμβαίνει καὶ ζῆν, non ζῇ. Et ἐμπεριλαμβάνοντα, non ἐκπεριλαμβάνοντα. Et αὐτόπιστος, non αὐτό. Et ἰσχυρότερον τῶν μερῶν, non ἰσχυρότερον. Dixiſſet enim ἐξ

ἰσχυτέων aut ἰσχυτέρων. Et χρώμασι, non κεράμμασι. A
Vbi etiam inſcite liquida geminata eſt.

Theodorus ὀξεῖς, acutos. Hoc ſonat Latinis vox: vt apud Iureconſultos & agricultorum libros œconomicos, vinum acuere: quod alibi, acetcere: & ὄξυ, acetum. Barbari tamen noſtri hoc Ponticum dicunt. Acre autem, acutum. Κάπνεον, Vitem, Fumidam interpretatur. Heluolam ab antiquis dictam puto. Fuſcam etiam vertere potuit: hoc enim eſt φώσκειν, frequens Hippocrati verbum. Τὰς μὲν λευκὰς εἶναι τε, τὰς δὲ μέλανας. Alias omnes candidas nigráve promiſcuè. Malè addidit promiſcuè. ſunt enim ſeparatim omnes vel candidi vel nigri acini: at in ipſa Capnia ſunt promiſcui colores duo hi. Συγχωροίη τις τὸ μὴ θαυμαστῷ, concedi facilè poteſt. Non implet orationis efficaciam. Quam culpam ſuſtinere oportet multis in locis interpretes recentiores. B Acceptum enim ſenſum adumbrant ſæpius, non illuſtrant: neglecta verborum deſignatione: cuius tamen haud negligens autor ipſe fuerit illius ſententiæ. Malè igitur omiſit cauſam τῆς συγχωρήσεως, καὶ τῆς συμφάσεως. Eſt autem in illis ſita verbis, τὸ μὴ θαυμαστῷ. Quia non ſit admirabile, admittendum eſſe. Ἀπολογητέον, imputanda cauſa: transferenda. Theodorus omiſit illa omnia, ὡς ἐκ τοιαύτης φυομένη, ἢ κεχρημένων, ὅ, τι ἂν ἴδιον ᾖ. Ἀνωμάλως, enormiter. Norma Latinis eſt, quod Græcis γνώμων: dimenſiones additæ duobus Quadrati lateribus, quibus prioris ſpatii quantitas augeatur, non mutata figura. Id etiam triangulo apponi poteſt. Eius proportionis vicem quoque gerat circulus maior minorem circumſcribens. Vox autem Latina hæc refert etiam nunc Græca væſtigia. quaſi γνώριμα. C Sic etiam notum, dicimus Græcum γνωστόν. Ratio vocis eſt, quia regula eſt angulorum rectorum: quæ idcirco Squadra dicitur. Non igitur ἀνώμαλον, enorme ſignificat. Nanque ὁμαλότης ne in ipſa quidem norma eſt. Non enim æquabilitas eſt in duabus lineis: quia punctum commune eſt ſemper inter diuerſa, ſicut quies inter duos motus. At motus qui ad alium motum per quietem mediam adiungitur, neutiquam eſt ὁμαλός. Dicet aliquis, hæc moroſa eſſe, atque etiam propiora calumniæ. His ita reſpondemus, noſtras commentationes auerſas ab ignauia vulgi quærere ſibi aures ſtudioſas veritatis. ſanè, Enorme ſignificat quod egreditur è legibus rationis. At hîc ratio eſt euentus huius, atque adeò talis, vt ne admiratione quidem dignam putet Philoſophus. D

Μέρος κύριον, pars principalis: rectiſsimé.

Ἢ καὶ ἀναδιδῶσι τὴν τροφήν. Theodorus addidit, vel variè coxerit. Αὐξανόμενα δὲ. Hoc omiſit Theodorus, & tranſmutauit in Demum, & ἀναλαμβανόμενα, recreatis: neque rectè, neque fideliter. Obductis. ἀνάληψις, recreatio eſt: nempe reſumptio corporis ex alimento. At hîc, partium ſubeuntium complexu obiri. Συμπηδώντων κλημάτων, Palmitum compactio. malè expreſsit Græcum. Sed inſitionis modum oſtendit habere neceſsitudinis proportionem cum iis quæ pan-A guntur in terra. Εὐθυπορούσης τῆς τροφῆς, recto tramite fluatur. Monſtroſum verbum. Et addidit aſsiduè: temerè admodum. Non enim eſt neceſſarium. Καθάπερ ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν σπερμάτων φυομένοις. Quemadmodum etiam in frugibus euenit. Peſsimè tam amplam à Philoſopho acceptam naturam ſuo arbitratu tam arcto gyro coercuit. Nã etiam olera ſuprà mutari dicebamus, Rapã, Braſſicam, Mentam, ac prætcrea Linum ipſum. Ἔχει τὴν ὁμοίωσιν. Similitudo animaduertitur ἔχειν, naturæ eſt: animaduertere noſtra intereſt. Animaduertimus, quia eſt. Eſt, quia habet. Cincinni ſunt hi. Ὅπου μὲν ἡ χώρα μεταβάλλει, vbi nihil ager mutatus eſt. Non bona fide. Imò vbi non B mutauit. Nanque ager mutari queat, nec mutare: quippe vbi non ſit διάθεσις, quam dicebat in planta. Itaque conſultò actiuum poſuit Philoſophus: temere neglexit Theodorus. Quin in Cilicia & Ægypto mutat ager, nihil mutatus ipſe. Καὶ οὐκ ἱκανὸν ἐνιαυτὸς, nec annus ſufficit vnus: optimè & commodiſsimé. Τὰ ὁμολογούμενα, quæ latiſsimè patent. Quæ omnium conſenſu recepta ſunt.

CAPVT IIII.

Quarti capitis argumentum. Non eſſe verum, Vitem fructum tuliſſe aliquando, frondes non tuliſſe. De Olea, ſimilia.

TO' δ' ἐσυχεῖν ἄμπελον. Tribus expeditis (quas propoſuerat) partib⁹, quartam addit præter illas inter ea quæ videntur non naturaliter euenire. Veluti cùm perſuaſum fuit, viC ſam cum fructu Vitem ſine frondibus. Ita proſequutus eſt ſuprà, τὸ ἀλλοιοῦσθαι, ἢ τὸ ἄλλως, ἢ τὸ ἀλλαχόθι, ἀπὸ τοῦ ἔχειν: nunc autem ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχειν. Non propoſuit autem inter cæteras partes partem hãc: quia non putat veram. Quare & vt falſam arguit: & agricolarum ſuſpitionem interpretatur. Ait ergo, protuliſſe folia quæ fuerint imbecilla, atque idcirco delapſa ſint. Miram verò apponit cauſam imbecillitatis: quippe fructus copiam. Nam quẽadmodum in frequentia fructus folia ſunt infrequentiora, ita etiam debiliora. Caſui ergo obnoxia. Id Oleæ probat exemplo, itémque Amygdali: in quibus ſi crebri fructus proferantur, proinde ſubducto ſucco, & paucæ, & paruæ, & debiles frondes oriantur. Tum probat inductione. Vbi ſera vindemia eſt, racemos in Vite ſeruari prolapſis foliis. D Id quotãnis videtur in Vineis Circumrhenanis. Hoc quoque deprehendi in Ficu. Hoc etiam in genere quodam Prunorum colore viridi, ſapore ſuauiſsimo, figura aſcauli: vnde vulgò *cornamuſa* nominantur. Ὡς μὲν ὅλως εἰπεῖν. Vel quòd nullam penitus frondem tulerit: vel quod tã paucas, vt pro nullis haberentur. Ideo ſubdit ὡς δὲ μικρός. Οὐ παράλογον. Non dixit, ἐκ ἀληθές: modeſté. Ὡς ἐνταῦθα, ſcilicet ad fructus. Et multam & validam dicit eſſe materiam: nam ſi pauca ſit, euenire poteſt ne frondes ferat. Sin imbecilla, aut vtroque verſum ſubeat aut neutrorſum. Ob

id

id appoſuit vtrunque. Ὅταν ἀναχεόμενον. Omnino eſt vt in aphoriſmo. Multa vrina fluente aut ſudore, demi de alijs excrementis. Sic Philoſophus in ſecundo de partibus, naturam partiri tum operam, tum materiam maxima ex parte. Oratoriam deinde molitur aſſeuerationem quum ait, διὰ τὸ πλῆθος ἐμφαίνεται τὰ φύλλα. Ob fructus frequentiam atque obiectum, viſum intercipi, quominus folia cernantur. Si verbum illud φαίνεται capiatur in ſuo ſimplici ſignificatu, indigna Philoſopho ſententia eſt. Quare, vt & ſuprà non ſemel faciebat, pro eo quod eſt extare aut exire, poſuit. Καὶ ἄλλα μικρά. Quaſi velit dicere ἐξ ἄλλων. Et alioqui ſi edantur frondes, tum puſillas eſſe ita vt pro nullis haberi queant: tum imbecillia, vt prolabantur, ac propterea relinquant in arbore ſpeciem nuditatis. Repetita ratio, quam ſtatim præ ſe ferebat in fronte quæſtionis. A B

Τὸ γεννᾶσθαι τοῦτο ἐμφανὲς. Aduerbium hic fructum deſignat, ſicut & ſuprà ἀπὸ τοῦ πλείστου χρόνου περιφέρεται ἐμφανὲς. Vbi eſt ἐμφανὲς, ſicut hic ἐμφανές. Vbi vides, ſicut & alibi apud hunc & apud omnes, quã temere atque agreſti animo Thucydidem taxet Halicarnaſſenſis: quòd aduerbia ponat ad nominum vices gerendas. Ὥσπερ ἐξ ὀψίας ἀνθεῖ. Vitis cùm ſerò floret, ſerò fructificat, ſerò maturat fructus. Cadunt igitur interea frondes. Laxiuſcula loquutio, ἐν τῷ ἀνθεῖν: ἀντὶ τοῦ πρὸ τοῦ ἀνθεῖν. Non enim dum floret ὀλίζει, ſed antequam floreat. Nota verbum ὀλίζει. Item duo nomina peculiaria, θρῖα, pro folijs Ficuum: & οἴναρα, pro folijs Vitis. Nota etiam breuitatem, τῆς θείου, ſcilicet ἄνθ. Etiam notabis aduerbium ſimilitudinis ὥσπερ, non eodem modo. Hic enim ὥσπερ ἐξ ὀψίας τῆς θείου: rectè. Refert enim affectum Ficus ad affectum Vitis propter ſimilitudinem: vtrique enim cadunt folia. At priore loco vbi dicit, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ ἀνθεῖν ἡ ἄμπελος: ad quid refert? Nam ſanè de Vite hic & agit & agebat. Dicendum, de Vite quidem agi, non tamen eodem modo. Et ὥσπερ non referre τῆς ἀμπέλου, ſed euentus ſimilitudinem ab alia cauſa. In quæſtionis ſolutione cauſa erat à vi naturæ quæ à folijs ad fructum ſe conuertebat. Hic cauſa eſt ab opera ſerotina. Vtrobique euentus idem, defectus aut lapſus foliorum. Ἰσχυρότερα γάρ. Cauſam dicit quare delapſis folijs remanent fructus. Quia, inquit, firmiores. Quæ ratio? διὰ τὸν μίσχον. Propter pediculum ſiue peciolum. Duplex autem cauſa eſt firmitatis: vna in robore ipſius pediculi, quod eſt vel à craſſitie vel à rigiditate, vel à lentitudine propter neruos ac materiam viſcidam: altera eſt in cohæſione. Ideo dixit καὶ τῶν πρόσφυσιν. Tertia cauſa externa eſt: idcirco minutius dixit οἱ δὲ: quaſi dicat ἐσίοτε δὲ. Quidam, inquit, frigore durati compactique ſunt. Cauſæ verò ſunt omnino ab ſe inuicem ſeiunctæ. Poteſt enim peciolus robuſtus eſſe, nec tamen hærebit robuſtè. Veluti ſi valentiſsimus vir ſuper ponte putrido ſit aut eliuo glaciato. Τῶν μὲν γὰρ φύλλων. Si folia ſicciora ſunt, facilius hauritur à frigore quantillum habeat ſucci. Cadent itaque, propterea quòd humor glutinum eſt partium terreſtrium: vt eſt in ſecundo τῶν μορίων. At fructus ſuccum nequit exugere frigus, propter copiam. Deniat igitur. Ideo dicit: Τῶν δὲ καρπῶν. In fructibus humor ſupereſt multus violentiæ frigoris. Hæc prima ratio, διὰ τὸ πλῆθος. altera, καὶ τὸ μᾶλλον ἔχειν θερμότητα. Non iungitur τὸ μᾶλλον cum θερμότητα. diceret enim θερμότητος. ſed iungitur cum ἔχειν. Alia loquutio, πρὸς τὸ μέν. Subticet præpoſitionem διὰ πρὸ. Παρατείνουσι. Auget Hiſtoriam alia Hiſtoria. Simili euentu abire frondes Oleæ, deinde fructum prodire. Sanè rem adducere non potuit ſimiliorem: ſi prius abiecerit frondes Olea: poſtea verò fructus tulerit. Obſerua loquendi modum, νῦν δεῖ ἀπὸ τοῦ ψύχους: in ſecundo caſu. In ſuperioribus, ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἀεὶ, in tertio: vt nos, dicto audientem eſſe. Περιμένει γάρ. Oſtendit fructus in permanendo pertinaciam. Nonniſi maturus, inquit, cadit: ante id tempus, nequaquam: idcirco ῥαβδίζουσι perticis decutiunt. Legunt enim ad olei maiorem commendationem antequam penitus mature ſcant. Verbum hoc etiam ſuprà vidimus. Græci non habent vocem quæ noſtram exprimant perticam, à pertingendo, virgam longiorem: *latam* Vacones vocant. Μᾶλλον ἰσχύει καὶ πρόσφυσιν. Expreſsit voces ſuperiores illas, ἰσχυρότερα, & πρόσφυσιν.

Lego μίσχον, non σμίχον, ſicut & ſuprà, & in Hiſtorijs. C

Theodorus ὅτι μὲν ὅλως οὐ ἐχει: ſi ex toto dixeris. Id eſt, ſi neges omnino nulla tuliſſe folia.

Ὅταν ἀποξηρανθῇ, cùm conſtiterint. Omiſit ἀποξ, in quo ſententiæ tamen eſt efficacia quædam. Διὰ τὸν μίσχον, ex ſoliditate pecioli. Malè addidit ſoliditatem. Non enim ea ſola cauſa eſt, ſed & craſsities & viſciditas, & neruorum rigor: quæ omnia eſſe poſſunt abſque ſoliditate.

Πρόσφυσιν, retinaculi: minus benè. Retinaculum eſt ſubſtantia: πρόσφυσις, relatio aut habitus. Aliud eſt cohum, aliud cohæſio. πρόσφυσις eſt fructus ad arborem: retinaculum eſt arboris ad fructum. Quæ ſiquis dixerit, à me moroſiùs exagitari: ſciat is hanc obiectionem eſſe calumniæ propiorem quàm animaduerſiones noſtras. Neque iniquiore animo interpretetur diligentiam, quæ à ſe omnia, quoad fieri poteſt, exactè præſtari debere contendit. D

CAPVT V.

Quinti Capitis argumentum. Quòd ligna quædam germinent naturaliter. De arborum lithyia.

TAYTA μὲν οὖν καὶ ἄλλα. Quia ſuggerebantur alia quæ viderentur exire naturæ leges, ſicut & hoc de quo verba faciebat: vt cætera perſequatur, interponit verba ἀποβάλλων. Hæc & alia eiuſmodi cauſas

A.

habere peculiares, non autem pro monſtris accipienda: ſicuti ne ea quidem quæ ſequuntur: quorum primum eſt, ſecta ligna & abiecta, repoſtáve germinaſſe. Id quod erat contrarium ſuperiori: ac propterea certo capite diſiungendum: quemadmodum fecimus nos meliore conſilio quàm Theodorus. Τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν, τὰ δ' ἐκ τοῦ περιέχοντος. Duas cauſas naturales: internam vnam: vt quando dixit Sycomorum ſuapte natura βλαστικόν: Ficum, πολυειδῶς. Alteram externam ab aere, veluti cùm ſuprà dicebat μαλακὸν, & dudum εὔδιον. Ab aere nanque fit ſæpe, Vinea vt ſerò floreat: aliquando ab arte, nempe quum ſerò putatur, aut importunè ablaqueatur. Ἔστι καὶ τὰ ἀποτμηθέντα. Hoc eſt huius Capitis argumentum, ad quod tranſit. Dixit ἀποτμηθέντα, ſponte: quia deſtituta ſunt terræ fotu atque principiis manifeſtis: non enim humo ſunt infixa. Καθάπερ τὰ ἐλάινα. Hoc quoque ſuprà dixit. Διαβλαστάνοντα. Non ſolùm βλαστάνοντα. Quaſi ſuo naturali impetu ſuccum foras trudentia. Ζῶσι. Quaſi reciſa viuunt nihilominus. Neque ſolùm viuunt, ſed germinandi quoque pollent facultate. Ideo addit καὶ βλαστεῖ, vt & ſibi viuant & germinibus. Propterea dixit οὐκ ἄλογον: quia φύσει. At monſtra omnia præter rationem. Natura enim eſt conſulta res & ratio. Addit cauſam quam & in ſuperioribus, cùm ait: Διὰ πυκνότητα, καὶ ὅτι χυμὸν. Habent ſuccum internum. Habent ergo materiam, & habent denſitatem. At in denſitate obſeruantur duo: vnum eſt, ſucci copia. Denſum enim, cuius partes plures in minore ambitu. Alterum eſt, multum facultatis ad continendum ſuccum, ſimul ad reſiſtendum aeris reſolutioni.

Καὶ ὅταν ἔξωθεν. Reſpondent illis hæc, τὰ δ' ἐκ τοῦ περιέχοντος. Quum verò dixit ἔχει χυμὸν, quare humorem potius requiſiuit quàm calorem? Non negat quod ſubiicuit: ſed humorem externum τὴν ἰκμάδα poſtulat ad mollitiem, quæ multum iuuat (vt in primo dicebatur) eruptionem germinum. Et humor internus libentiùs infunditur foras ad extimum, cuius ſimilis eſt. Ideo dixit ἔξωθεν: quia ἰκμάς illius ſubit ab aere in lignum mota. Propterea dixit λάβῃ, tanquam principium germinationis. Et dixit ποιά. nempe & in quali quæ non putrefaciat: & in quanto quæ non obſtipet: ſicut obſtipat Alni ligna aqua, ſub qua merſa ſunt. Prohibet enim exitum propriæ humiditatis. itaque non putreſiunt.

Ταχὺ δὲ ἤδη. Non vacat aduerbium. Nanque & illam propenſionem deſignat τοῦ βλαστικοῦ: & operæpretium eſt vt expediant celeriter germinationem. Alioqui diuturniora vitæ principia non poſſent intus abſque radice conſeruari: tanto minus generandi facultates. Κατορθούμενα, καὶ ἐν ὑγρῷ τόπῳ Hoc conſentit ſupradictis quū dicebat τοὺς χάρακας βλαστάνειν. Ideo κατορθούμενα, erecta. Atque (vt agricolarum verbo vtar) ſcitiſſimo, ſtatuta. Nam ſtatumina dicuntur apud eos ridicæ, pali, pedamenta. Igitur (ſi non

A diſplicet) dices ſtatuminata. Theodorus legit κατορυττόμενα, malè, ſi obruta ſunt: non enim germinabunt. Si id capiat ἀντὶ τοῦ πηγνύμενα. rectè. Cæterùm non id ſignificat. Infoditur Oleæ quoque talea non tota vt ſit obruta, ſed vt extet aliquid. Καὶ ἐν ὑγρῷ. Reſpondet illis ἰκμάδα λάβῃ. Πολὺν ἔτι χρόνον. Vult dicere, ſi plantata ſint, etiam multo pòſt tempore germinare. Hoc videmus in Salicum genere. Item in loco humido ſi ſint. Quòd in alio ſi ſint loco, illa quoque germinant nihilominus, modò recèns de matrice ſecta ſint. Proinde dixit ὑπογυίως μικρῷ. Ἅμα δ' ἐὰν ὥρας. Adiungit aeris beneficium ex anni tempore. ὑπόγυιον, quod præſtò eſt: verbum vſitatum Præceptori, Plutarcho, Demoſtheni, aliis: ſumptum ab agricolis: quemadmodū dicimus ὑπὸ τὸν ὕνιν, ὑπόχειρον, ὑπάροτρον: ſic quod eſſet ſub aratro, iam paratum eſſe. ὕνις enim aratri

B pars, Latinis dentale. Τούτῳ δ' ὁμοιότερον. Conſimiles horum naturas & Scillæ dicit eſſe. Quādoquidē Scilla germinet etiam repoſta. Quin & alia bulbacea & legumina. Id adeò plus vt artis requiratur ad prohibendum ne germinent, quā faciant admirationis quòd germinant. Eſt enim lentus intus humor qui non reſoluitur, & vim habet retinendi caloris naturalis, à quo deinde διακινεῖται ſuccus ille. Habet tamē natura hæc exempla longè efficaciora, ſumpta è Semperuiuis, quæ etiam ſine radice tum viuunt diu, tum germinant frondes & flores, tum pariunt ſibi ſimiles in ſpecie ſuboles.

C Subtilius autem dixiſſet, Τοῦτο δ' ὁμοιότερον τῷ ἐπὶ τῆς σκίλλης, quàm τούτῳ δ' ὁμοιότερόν τι καὶ τὸ τῆς σκίλλης. Quia naturæ legibus apertis propior eſt Squillæ germinatio quàm ligni. Referenda igitur hæc ad illam. Nobilius enim aut notius eſt ſemper finis comparationis. Sanè eſt in Squilla (radix enim eſt) manifeſta natura: in ligno naturæ proportio ad germinandum. Ἰδιαίτατον δέ. Altera Capitis pars. In ſuperiore tractabat vniuocam germinationem: quippe ex Oleæ ligno frondes Oleæ: at in hac æquiuocam, nempe ex ligno pilam. De hac etiam in Hiſtoriis, vbi ſcribit Ilithyiam appellatam, quaſi dixeris, parturitionem. Contingere verò Abiegnis potiſſimùm lignis. Rationem reddit: ne quis perinde atque prodigium interpretetur. Ἀνειμένου τοῦ ἀέρος. Molli aere ac remiſſo. Meta-

D phora à funium laxata contentione. Ἡ ἐνυπάρχουσα ὑγρότης. Hoc reſpondet illi ἔχει χυμὸν, & illis ἐκ τοῦ περιέχοντος. Duæ igitur cauſæ: vna interna patiens, materia: vna externa agens, tepor aeris. Tertiam addit huius comitem, extimam humiditatem, quæ illi internæ foras à teporibus euocatæ occurrit, atque ita vna cum illa fit vt concreſcat in tumorem, creétque prægnātis arboris ſpeciem. Ideo dixit ἡ ἔξωθεν. quæ reſpondet illi ἐνυπάρχουσα. Et προσαυξηθεῖσα, quæ reſpondet illi συμπηγεῖσα. Ἐπάγη. Verbum ſcitiſſimum. Quoniam tumor is non eſt naturalis: ideo congelatum ſuccum dicit. Nam ſanè non eſt gelu compactum: ſiquidem ex aere molli

molli:mollities autem à tepore. Itaque mox etiam, τοπίου καὶ ὑγροῦ ἀέρος. Vt ex his non fit πάγος. Adde, quòd pila illa nõ diſſoluitur à calore. Quin etiam ſolis vi dureſcit porrò magis. Καὶ ὥσπερ. Similis, inquit, in ſtatuis ligneis cùm ſudant ratio: quoties adblanditur eis Auſtrina tempeſtas tepore ſuo ſuáque humiditate. Haud tamen omnia: ſed quibus modò tenuis ſuccus ineſt. Dat exempla Cedri, Cupreſsi, Oleæ: ex iis enim fiebant ſtatuæ: quòd minus ſit ea materies obnoxia corruptioni. τὰ ξόανα, ſtatuæ, à ſtringendo & poliendo, ξύειν: vnde & delubra dicit Seruius appellata: quia delibrarentur. Quin etiam è craſsioribus animaduertimus, vt Populo & Salice. Quanquam Populus tenue quid habet in craſſo: vnde lentor & odor. At Salix omnino terream continet aquam. Hæc B ita Philoſophus. Cùm tamen & marmorea templorum ſigna, & ænea viderimus appendentibus guttis ſudantium præbere ſpeciem: & ea ligna vetuſtate ſuccum omnem omiſerint eum qui intus fuerat: equidem arbitror aerem tepidum illis adhæreſcentem, nactum ſuperficiei frigus aliquod, cogi quaſi in lachrymas. Nam illorum oculis tale quiddam ſtillãs, pro lachrymis, me puero, quondam receptum, atque inter oſtenta vulgò relatum fuit.

Lego τὰ μὲν ἐξ αὑτῶν, aſpiratè: perpetua penè inſcitia librariorum: vbi non anteceſsit conſonans quæ potuerit aſpirari, vt καθ' αὑτὰ, ἐφ' αὑτοῦ, ὑφ' αὑτῶν: tunc enim admoniti ab aſpirata conſonante legem ſeruarunt reciprocationis. Ex ſe, non ex ipſis. C Lego ἐπιγίνεσθαι, non ἐπιγίνου. Et καὶ ὅτι ἰδίως τῶν ξοάνων, non autem δεῖ. Verbum apud Præceptorem in Problematis.

Theodorus βλαστικά, prona ad germen fundendum. Propenſa ad germinationem. Nouè nimis dicerentur germinacia, vt mordacia, viuacia. Τὸ ἔγχυμον, humiditatis. Omiſit, internæ: vocem alioqui neceſſariam. Τῶν ἀποβλαστανόντων, quæ ſuſpenſa germen emittunt. Etiam non ſuſpenſa, ſed in ipſis tabulatis. Quare malè ſuo arbitratu circumſcripſit ſententiæ libertatem. Ἀέρος ἀπομαλθακουμένου, aere eblandito. Imò Theodoro eblandiente atque laſciuiente, remiſſo, modificato.

Σφαιροειδὲς, rotundum. Etiam circulus eſt rotundus: at non eſt σφαιροειδής. Globus Latinè, & pila, σφαῖρα. Ἐν οἷς ἐστὶ λιπαρὸν, in quibus aliquid pinguedinis eſt Non bona fide. D Aliud γλίσχρον, aliud tenue. Σημεῖα, prodigia. Non omne σημεῖον prodigium eſt iis qui Latinis purè loquuntur. Prodigium eſt σημεῖον tetra ſignificans: quod aruſpicum prudentia diſciplináque expiatur. Dictum quòd porrò agatur, id eſt auerruncetur. Vt, exempli gratia, ſi ancilla mea bicipitem pariat fœtum, portendit enim duos heros in mea familia. At non fuit prodigium quod Tarquinio regnum deſignauit. Oſtentum igitur eſt σημεῖον, genus ad vtrunque. Τέρατα verò, prodigia: vnde & terror noſter. Monſtrum quoque à mouendo tantùm, ſicuti σημεῖον à deſignando. Vnde & Iunonis cognomen.

A

CAPVT VI.

Sexti capitis argumentum. Naturæ opus eſſe, quod è plantis enaſcantur plantæ. A caſu fieri nonnunquam, delato ſemine aliunde. Etiam à putredine prouenire.

ΟΣΑ δ' ἄλλα συμβαίνει. Aliunt proſequitur euentum, haud tamen abſimilẽ ſuperioribus. Enaſcitur aliquid ex aliquo præter morẽ & peculiari forma. Similis hæc Hiſtoria priori: quatenus naſcitur viuens in viuẽte. Alia differentia, quando naſcitur alienum ex arbore nõ congenere, velut in Platano Laurus. Duæ hìc cauſæ, nempe aut à putredine, vt in Quercu muſcus. Hic natura ſimplex. Aut concurrente caſu, veluti B ſi ex arbore vicina deciderit in cauum, aut in rimam ſemen: quemadmodum ſi ſubiectæ Platano inſeratur à vento Lauri bacca. Sanè in ſinum Salicis delata fuit à pica Iuglans. Eſt nobis in ſuburbano Salicetum ſub Vineis continenti muro ſeptis, ac proinde infrequenti. Quamobrem furtiuas Glandes vt in ea condant loca, graeculis ac picis facilè perſuadetur à ſolitudine. Itaque tot Quercus è Salicibus exortas videmus, quot ibi Salices qua cæſæ fuerant, putruerunt. Ὅσα δ' ἄλλα. Cùm dicit eſſe alia, ſatis monet hinc alius Capitis initium eſſe faciendum. συμβαίνει, quoad rem. περιφέρεται, quatenus eſt in opinione hominum. Τῶν τοιούτων. Oſtendit eſſe aliqua ratione ſimilia, ac propterea in horum claſſe ſtatuenda. C Ἠ ἁπλῶς ἀεὶ τὶς ἐμβλαστάνοντος. Non eſt alia pars diuiſionis, ſed explanatio in ſumma quid ſit illud τοῦτο: ait innaſci quaſdam in quibuſdam. Ideo dixit ἁπλῶς, nequis id Lauro tantùm eueniſſe putet. Simpliciter: quaſi dicat, in ſũma. Ἐκλαστάνοντος ἀρχῆς. Duas cauſas quaſi complicatas ſta[illegible] manifeſtum: [illegible] eſt innatæ arboris in illa[illegible] arborem delapſum ſemen: ſuſpicandum eſt ſubeſſe putredinem quampiam, aut omnino aliquam alterationem. Sub vnius cauſæ ambitu coniunxit latentis principii nomine duo hæc, quæ tamen inter ſe longè ſunt diuerſiſsima. Nã putredo ſecum defert alienam materiam: alteratio materiam inuentã parat nouis qualitatibus ad arboris futurę formam. Idcirco addit ἄλλως τε καὶ πολὺ διεστώσας. Permultum enim diſtat à Platano Laurus, vt multis o- D pus babeat interpolationibus. Quo in loco vides noſtram de Viſco ſententiã hac fulciri ſententia. Sola nanque alteratione produci poſſe plantas in plãtis, ex ſubſiſtẽtis plantæ cõmunibus principiis, quæ ſymbola vocãt ſapientes. Sic in Lentiſci atque aliorum folliculis culices innaſci dicebamus alibi, non ex putredine, ſed ex principiis quibuſdã alteratis, vt hic ait πολὺ διεστώσας. Sic è Thymbra Epithymum ſine ſemine, ſine putredine. Itaque ait. Οὐκ ἄλογον. Non ab re. Naſcitur enim pulex inter canis pilos ex humore ſuccido At pediculus in homine ſano, atque è cute erumpẽs, vbi nulla putrefactio, ſed è rore puriſsimo qui mẽbro ſupererat. Neque eſt maior ratio, vt prævia fit

putredo huiuſcemodi generationis, quaſi princi- A pium quoddam, quàm in terra vnde naſcitur herba ſine ſemine. Nam quemadmodum non eſt neceſſe putrefieri ſemen, vt ex eo planta generetur: ita neque ſeminis proportio, quæ eſt in principiis terræ. Sic & Apuas è maris ſpuma nihilo magis habere putredinem pro parente, quàm ſal habet ipſum mare. Non enim in ſpuma ſalſa putredo eſt. Sed admiſta pluuia, multóque aere in ſpuma concepto, cæli vis ſeſe induit atque fœcundat interna. Propterea tum obſcuriſsimis, tum apud profanũ vulgus maximè impiis ambagibus prohibebatur Trimegiſtus, eſſe deum marem ſimul ac fœminã. Hæc præclara: ſed obturbat Philoſophus deinceps: ait enim. Καὶ ἐμβρυον. Tum concipiat ar- B bor ſemine recepto: ſed ita demum ſi intus habeat terreum putre quiddam. Quaſi verò terram, cui mandantur ſemina, neceſſe ſit, ſi concipiat, putrefieri. Nihil infelicius hoc iudicio. Nam queadmodum alieniſsimarum ſurculi in alienigenam impacti coaleſcunt, atque tum dant, tum accipiunt mutuas naturę leges ad fœturam ſine putrefactione: ſic omnino fit & hîc. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη. Collatio communis naturæ in his & in Viſco. ſcilicet ſemine delato. Nos tamen oſtendebamus, ibi ſemen inſidere non poſſe: quia cortex ſit læuiſsim⁹, quia vento ramus agitatus: quia hybernis imbribus eluatur. Et ibi nihil terrei, nulla rima, vt ad muſcum & polypodium, nulla radix. Cortex firmiſsimus. Vnio viſci & arboris adeò vna, vt ramo nulli vlla firmior. Quare arboris cornuum proportionem ſuo loco dicebamus. Et hîc cũ ait per disiunctionem, ἢ ἀλλοίωσιν, ſcorſum fieri à pu- C trefactione, dedit nobis arma quibus aduerſus ipſum tueremur veritatem. Ἡ ἐν Δελφοῖς πλάτανος. Alia hiſtoria longè admirabilior: nempe in æreo tripo- de platanos. [redacted]. Voluit in [redacted]pode terræ nonnihil extitiſſe, in quam fuerit delatum ſemen. Sic ex ara Palmea. Sed hoc mirum minus: illa in ara ſi frequens non fuit ſacrificium. Sanguis enim hoſtiarum craſsior & pinguior: & cinis materiam ſuppeditare quit: neque abeſt fotus à reliquiis caloris. Quod ſi non diu vacauit à ſacrificio: non poteſt. Non enim paruo eget tempore ad efformationẽ. Pii viri qui non negant dæmonas, & eorum reſponſa meminerunt ex Hiſtoriis, vafráſque fallacias ad irretiendos animos hominum falſa religione, dicent, aliunde illam in aram illámque in D tripodem tranſlatas arbores, quaſi plantaria. Διὰ πλάτανος. Sanè maius eſt inter Platanum ac Tripodem naturæ interuallum, quã Laurus & Platani. Suprà igitur παρὰ Δελφοῖς. ita hîc Δελφοῖς πλάτανος διϊστάσιν. Τῆς ἐκ γῆς. Vides breuitatem: nempe τῇ σήψει, ἢ ἀλλοιώσει. Ὥσπερ ἐκ τῶν τοίχων Demonſtrat non poſſe ſine terreo fundo ſemen adoleſcere, plantarum exemplo quę in muris oriuntur. Sic è commiſſuris laterũ cæmentorúmque videmus exire Parietariam, vbi ſordium quippiam ſit coagmẽtatum. Idcirco in parietinis crebrior, quia putres magis. Idem intellige de lutea, & leone, & violis, & caprifico, lichene, veneris vmbilico, aliis. Dixit λίθινον: quia ex luteis parietibus, & craticeis atque integerrimis, & ſublicius merone farctis, non eſt mirũ: terra nanque ibi manifeſta: è quibus Lolium murinum frequentiſsimum. σαπρόν, vox vſitatiſsima huic Autori ad collectum humorem declarandum, ob materiam generationis: ἐπιρρεῖ, ad humorem aduentitium, ob materiam alimenti. Ἀλλὰ τῶν τοιαύτα. Ecce quemadmodum adhuc iactatur incertus iudicii: quaſi fateri coactus etiam ſine ſemine, ſine putrefactione gigni. Diſtinguit enim manifeſtè hîc τὸ αὐτομάτως, quaſi caſum diuerſum à principiis naturalibus cognitis nobis atque apertis: & ab eo quod per putrefactionem conſtituitur, cùm dicit ἅμα τῇ σήψει. De Lauro quæ ſequuntur, plana omnia.

Lego ἄλογον, non ἄλογον. Et τῇ τῶν ἰξίων, non ἰξυῶν.

Theodorus ἡ Δελφοῖς πλάτανος: quanquam eſt longior: imò longius.

CAPVT VII.

Septimi Capitis argumentum. Arbores aliquas corruiſſe aut erutas fuiſſe, ac poſtea reſtitutas.

ΕἸ'ΔΕ ΠΟΤΕ Ἀνδρῶν ἐκπεσόν. Abſoluet ſimul cum hoc Capite totam hãc τῶν δενδρῶν tractationẽ. Quæ caſu quopiam collapſa fuerit arbor, qua naturæ machina deintegro reſurgat ac reſtituatur. Nanque hoc & Platano & Salici contigiſſe, ſcripſit etiam in Hiſtoriis. Ait impulſam venti vi corruiſſe: contrario vento ſublatam. Admodũ perſpicua delectat nos C oratione, quæ non indiget interpretis opera. Ἐκπεσόν. E ſuo loco, non ex alto: ἐκ. Scitiſsimè diſputat ſuper hac præpoſitione Cicero, in oratione pro. Ὑπὸ χειμῶνος. Vt eximat miraculi ſuſpicionem. Nam ſi abſque tempeſtate auulſa eſſet, id verò pro miraculo haberetur. Καὶ τῆς μὲν ἐκ ἀφῃρέθη. Communis euentus vtrique caſus. Nunc narrat differentias. Nam è Salice nihil fuit amputatum, niſi quantum ramorum præfractum fuerat in ea prolapſione. At Platani brachia reciſa omnia: & quod maius eſt, etiam nonnihil è trunco dẽptum ſecuribus. Hoc eſt καί τι περιεπελεκήθη. τὸ δὲ, pręterea inſuper. Alibi περικαίζω: hîc πλεονάζω. Nota loquutionem deſignantẽ portionem. Δι᾽ ὧν μέσον ἔθη. non totum. Sic τῆς πλατάνου ἀφῃρέθη. Et tamẽ duos D quartos caſus huic verbo attribuunt Attici, ἀφαιρεῖσθαι οὐ τόδε. Τὴν δ᾽ αἰτίαν. Perpendit iudicio reſtitutionis cauſis. Nã Platano quòd fuiſſent ablati rami, docet faciliorem fuiſſe reſurgendi poteſtatẽ, quia pondere leuata ſit: Salici, quia non fuerint abſciſſi rami ab eis prohibitam, ne penitus proſterneretur: quinetiam eorum nixu ad ſeſe tollendum iterum, adiutam: poſtremò eoſdem maiorẽ vim venti concepiſſe, vt quaſi velo impellerentur ad priſtinam conſtitutionem. Atque hæc quidem ſuper erectione. Addamus aliquid more noſtro. Ecce vtraque iam erecta eſt: vtra verò commodioribus fruetur principiis ad reliquum vitæ pro-

prorogandum? An oberit Platano mutilatio: Salicem iuuabit integritas? non. Quæ arbores agricolarum opera transferuntur: eæ præcisis brachiis, si adultæ iam fuerint, pangere cautio eſt. Conſeruatur enim minore ambitu commodius calor naturalis. Αἰτίαν ὑπολάμβανον. τὸ ὑπὸ, ſignificat occultum quid: vnde etiam ὑπόληψις, quæ cum opinione ſæpe coniungitur à Philoſopho. Α'νίσταται πάλιν ἡ γῆ. Quid tum poſtea? Quia enim eius pondere in contrarium librata eſt, tum ne procumberet penitus, tum vt τῇ ἀντιταλαντεύσει reſtitueretur. Διὰ τὸ ἐμπνεῖν τοῖς ἀκρεμόσι. Quaſi in velum flatus incubuerit.

Ῥοπὴν ἐποιήσατο. Adepta eſt pars quæ iacebat, impetum venti atque librationem. Cúmque eſſet corpus continuum: ſicut ad ruinam traxit imam partem vertex: ſic poſtea verticem traxit ima pars ad erectionem. κατασπάσαντος. Neutrum eſt: ſcilicet τὸ μέρος. Διὰ τὴν ἀφαίρεσιν. Leuitas profuit ex amputatione. Α'λλὰ γὰρ ταῦτα. Excuſat ſe. Non enim pertinent ad eam naturam quæ eſt in plantis internum principium vel ad vitam vel ad functiones. Sunt ſanè fortuita, cauſáſque peregrinas habent. Quare ad alia tranſeundum.

Lego ὀρθὴ πάλιν αὐτομάτως ἀνέστη. Omnino deeſt verbum maximè neceſſarium. Et ἐν φιλίπποις δὲ ἰτέα, ἐξ αὐτῆς δ' ὀρθὴ πλάτανος. ſic enim in Hiſtoriis. Et κόπτει Aliquid abſciſſum ſecuri: non autem κόπτε. Quanquam hæc lectio non eſt aſpernanda: perinde ac ſi dicat, atque inſuper.

Theodorus πάλιν αὐτόματος ἀνέστη. Reſtibilis ſpontè facta eſt. Feſtiuam ſanè audaciam. Reſtituta eſt. Factum iterum vt ſtaret. Omnino Latinè, reſtituta eſt. Περιπελεκηθεῖσα, circumdolata. Videtur legiſſe περιπελεκηθεῖσα. Non tamen verum eſt, circumdolatam: ſed amputatam. Dolare aliud eſt quàm ſecare: auſertur enim dolando cortex, atque etiam è corpore ipſo, quantum eſt inutile ad opus quod paratur. Itaque interdum quadrantur, aliàs rotundantur, nonnunquam alia quoque imponitur forma ex ablatione. Ὑπελάμβανον τὴν αἰτίαν. Theodorus rectè legit ὑπελάμβανον. Cauſam, inquit, eſſe putarunt. Si in ſingulari legatur: is erit ſenſus, τὸ δ' ἴσως ἐς τὴν αἰτίαν ἐσχηκέναι, ὅτι ὑπελήφθη. Acceperunt cauſam à vento reſurgendi. Κινήσαντος, promouerit. Hic oblitus fuit principiorum Latinitatis. Promouere, eſt prorſum mouere quod iam motum eſt, atque in eam quidem partem in quam motum eſt. At ventus ille οὐ προσεκίνησεν, ἀλλ' ἀντεκίνησεν. retruſit. Ῥοπὴν ἐποίησεν ἐξ κείμενον τὸ μέρος, καὶ κατασπασθὲν ὤρθωσεν. Theodorus attribuit totum opus attractionis vento: & omiſit eam (quam dicebamus) librationem. Hæc enim eſt ῥοπὴ, vt in trutina. Aſsignat autem huic effectui cauſæ portionem trunco, propter onus terræ quam traxerat, & qua etiamnum premebatur. Ἐκινήθη ὁμοίως. permota pariter eſt. imò dimota. Neque pariter: non enim ſimul, ſed ſimiliter. Καὶ ἀνεσπασμένον εἶχε τῆς γῆς, terræque euulſum non minus habebat. Videtur feciſſe Euulſum, ſubſtantiuum.

A Quid ad ſententiæ fidem faciant illa duo Non minus, equidem ignoro.

CAPVT VIII.

Octaui Capitis argumentum. Quomodo fiat vt Vua naſcatur abſque vinaceis. Quomodo Vitis eadem candidas nigraſque ferat Vuas. Quomodo poma diuerſa ferat Punica. De arborum neceſsitudinibus.

E'ΠΟ'ΜΕΝΑ δῆπου. Hactenus eam tractauit partem, qua docet eorum cauſas quæ præter naturæ leges videntur in plantis euenire: id quod primo loco propoſitum fuerat. Nunc ea proſequitur quæ περιττὰ ex
B arte dicebantur. Et eſt altera libri pars. Arabes Philoſophorum ſubtiliſsimi ſua monumenta partiuntur in libros pro materiarum ſummis faſtigiis: libros digerunt in portiones, quas tractatus vocant: quibus multa diuerſa quodammodo alio modo ſimilia continentur. Propter eam affinitatem vno ambitu concludunt: propter diuerſitatem diducunt in particulas minutiores, quæ Capita dicuntur. Græci veteres omnes confuſi, quaſi venantes, non tanquam perfuncti venatione, veſtigant quod docere inſtituunt: non oſtendunt inueſtigata. Etiam ipſa natura ſua diſtincta Capita ſæpe conturbant, aliqua diſtracti ſimilitudine. Quemadmodum & contingit aliquando diuino Præceptori, & hic Autor non ſemel alibi committit, nec minus ſequenti faciet Capite, vt videbimus. Hoc interea
C Capite declarat exemplum quod initio libri propoſuerat, de Vua agigarta, quaſi dicas illigna. Lignum enim vocat Plinius vinaceum. Item de Vuarum diuerſis in eadem Vite coloribus: ſicuti de variis in eadem malo Punica pomorum ſpeciebus. Cauſam quum explicauit, & artis modum, oſtendit fundatam eſſe in naturæ principiis: idque repetita hiſtoria τῆς ἀναδενδράδος.

Ἑπόμενον δῆπου. Conſequens ſuperiori. Quia ſecundo loco propoſitum fuerat de iis quæ περιττὰ dicuntur ab arte proficiſci. Vbi animaduertendum, hic τὸ περιττὸν eſſe, ſicut apud Præceptorem in prima ſectione ὑπερβολή. Ibi enim exceſſum intelligit, quancunque aberrationem atque egreſsionem à medio: ita vt etiam pro defectu capiatur exceſſus neceſſariò. Ita hoc lo-
D co: quum aliàs τὸ περιττὸν ſignificet abundans atque ſuperfluum: hoc exemplo τῶν ἀγιγάρτων, denotat defectum. Vt περιττὸν non ſit exuberans in partibus, ſed in ordine naturæ. Exit enim communes eius leges tranſlatitias. Φανερώτεραι. Sanè ſunt in iſtis manifeſtiores: quia videmus ipſas cauſas, quaſi nosmetipſi miniſtri ſumus. Quamobrē certiſsimæ confieri queunt demonſtrationes. In quibus nihil aliud quærendū ſupereſt quā modus cohæſionis cauſę cū effectu. At in naturalibus non ſolùm affinitas hæc latet nos ſæpe, verumetiam ignoratur ipſa cauſa. Ἐξαιρουμένης τῆς

μέτεϱον. Mirum ſanè, ſi medulla cor eſt. Et mirum, ſi à laxiore parte, qualis medulla eſt, denſiſsima pars, cuiuſmodi lignum. Et mirum, quando in ipſis inſitionibus ſi læſa ſit medulla, totam operam fruſtra eſſe, quod vulgò pro certo habetur, verum eſt. Quanto magis ſi tota eximatur. Id quod cùm à nobis curatum fuit, non ſolùm operam, ſed etiam Vitem ipſam perdidimus. Acutè queat aliquis afferre pro ſimili affectu nerui naturam. Is enim ſi totus incidatur, non conuellitur: aliqua ex parte læſus, conuellitur. Verùm haud ſimilis ratio eſt. Non enim motum habet medulla quo ſe retrahat ad principia ſua, ſi malè affecta ſit. Ὅταν συνέχοντες. Rationem dicturus artis, qua fit vt eadem Vitis candidas ferat & nigras Vuas, vtitur verbo parum commodo, συνθλᾶν. Quoties palmitis dimidium contunderint. Noſtrates agricolæ noxam ex contuſione dicunt afferri. Cædi volunt ac radi, læuatóque vulnere, æquata coniungi labra labris. Participium verò συνέχοντες, quid hic agat, equidem ignoro. Voluit dicere συζεύγνυντες. Duo ſarmenta diuerſi coloris Vuas ferentia contundunt ab latere, deinde coniungunt qua parte hiant, quáque communicari ſuccus poteſt. Mihi videtur aperiri ferro longè commodiùs licere. Πλὴν τὸ κάτω. Haud totum ſarmentum contundunt, ſed integram relinquunt inferiorem partem: qua ſcilicet ſubire ſuccus poſsit.

Σύμφυτα γάϱ. Ab Autore aut à Librario repoſcendum verbum γίνεται. Cæterùm quia σύμφυτα generis eſt maſculini, neque reſpondet generi neutro τῶν κλημάτων: mendum exiſtimo: ſubſtituerímque verbum συμφύεται. Deinde ſubdit axioma periculoſiſsimum, σύμφυτον γὰϱ ἅπαν τὸ ζῶν τῷ ζῶντι. Quis enim mentis compos audeat animum traducere cum tali commeatu per omnia viuentia? Nam neque animal cum animali, neque animal cum planta, neque cum planta planta omnis. Neque ſi addideris quæ ſequuntur verba pro antipharmaco, ὅταν ἀφελκυσθῇ. Nam quod ait μάλιστα ὁμογενῆ, concludit etiam diuerſa genera. Si potiſſimùm congeneres naturæ: ergo etiam alienigenæ. Omnino hîc tres Philoſophiæ aſſeclæ deſiderantur, diligentia, ſimplicitas, veritas. ἑκάτεϱον δὲ καθ' αὑτόν. Ecce iterum ſub genere maſculino. Tamen dixit κλήματα διιέναι, tranſmittit, tranſitiuè: aliàs abſolutè, tranſmeat. Μὴ ἐπιμιγνυμένων. non promiſcuè. Id eſt ſeorſum, in ſuo quicque racemo. At quod dicebat, ἐν αὐτῷ τῷ βότϱυϊ τὰς τοιαύτας, τὰς δὲ τοιαύτας. Omnino hîc hæret cauſa, nec procedit. Nam ſi nigra Vitis ad nigros trahet ſuccum in eundem racemum quando quóve modo ſeorſim trahet album? Ὥσπεϱ καὶ οἱ ποταμοί. Pulcherrima parabola: ſicuti Melas & Cephiſus, quorum aquæ tametſi concurrentes, tamen ſuum vtraque colorem ſeruat. Sic Hypanis & Boryſthenes, ſi alterius craſsitiem, alterius ſpectes tenuitatem. Ἑκάτεϱος. Quemadmodum ſuprà dicebat, ἑκάτεϱον καθ' αὑτόν: ita hîc ἑκάτεϱος εἰς τὸν αὑτοῦ πόϱον. Neque miſcentur vbi concurrerint, hoc eſt ἐνταῦθα δ' οὐδὲν συμβάλλουσι. Scilicet in alueo non confunduntur: quem ita communem habent, vt & iuncti procedant, & diſiuncti ſuum vterque ius tueatur. Id ſignificat παϱ' ἀλλήλας: vterque ſecundum alterum. Ταὐτὸ δέ. Tertia hiſtoria Punicarum, quæ huic ſimilis eſt atque etiam eadem. Similis ob eam diuerſitatem: quando varios item fructus Punica fert: eadem (quoniam neque confunduntur ſucci) & ſuo quiſque ductu ſeſe expedit. Ῥοαὶ ἢ μῆλα. Neſcio quare ſpecie poſita genus ſubdiſtinxerit, niſi & Punicarum & aliarum Malorum naturam agnouerit communem. Ideo dixit in ſummo genere, παντὶ δένδϱῳ. quaſi ſit ῥοαὶ, ἢ καὶ ἄλλα μῆλα. Τϱοφύϱῃ. Suprà dicebat συνθλᾶν: hîc μαλάξαι. Malleo caſtigant virgarum duritiam, vt hiatibus laxatis corticis admittatur ſuccus ad vnionem. Σχεδὸν δέ. Hiſtoriam dilatat ad maiores arbores, ne quis putet in Punica ſola fieri. Tamen cùm Malorum fecerit mentionem, maiorum quoque genera complexum fuiſſe neceſſe eſt. Addit autem euentus facilitatem cognoſci magis in agreſtibus, vt in Ficu. Non adiunxit rationem. Apponenda eſt à nobis ex ſuperiorum librorum fundamentis. Sunt enim agreſtes robuſtiores: & in ſolo idoneo, non ab arte fortuitò, ſed naturæ principiis conuenientibus deſtinato. Πεϱιπλακεῖσαι. Potius πεϱιπλακεῖσαι aut συμπλακεῖσαι: niſi dictum velit πεϱὶ σπληδόνι καὶ συμπεπιλημένη. Καὶ ταῦτα. Sanè hîc ea tractat quæ perficiantur arte: quod vt oſtendat, in naturæ fundamentis eſſe conſtitutum, apponit earum arborũ hiſtoriam, quæ ſimul initæ ſocietatis occultu viuunt neceſsitudine, ita vt ſi altera tollatur, altera pereat. Hoc & ſuprà dixit. Eò verò tendit: poſſe, quorum applicantur ſucci, in vnam coaleſcere arborem, longè quidem minore negotio quàm ſi diſtent. At diſtantes vna quodammodo arbor ſunt. Quæ tametſi & ſpecie diſtant & loco, atque earum quædam etiam nocent, vt Edera: tamen adeò fit vtriuſque naturæ communis natura vna, vt alterius interitus alteri afferat interitum. Ad efficaciam probationis pertinent illa, non eſſe ὁμογενῆ, ſed ὁμοπλακῆ: neque σύμφυτα, ſed σύντϱοφα tantùm. Ideo minus placet quod dicebat, ὅταν λάβῃ τοιαύτην σύμφυσιν: non enim ſunt σύμφυτα, ſed σύμβια. Συμπλακῇ καὶ δέξηται. Si ſemel admittant mutuos complexus. Hoc ideo dixit, quia vult eſſe πϱοσφιλῆ, id eſt ἀλληλόφιλα. Nam quædam non admittuntur, vt hoſpites: ſed inuadunt, vt tyranni: quales Ederæ. Itaque ſubtilius Grammatici. Aiunt enim lupum φιλεῖν oues, at non κήδεσθαι αὐτῶν. Amat ita Quercum Edera: cæterùm eius commoda non curat, ſed ſua. Illæ verò aliæ tum amant, tum amantur viciſsim. πεϱιφυόμενα, circumadnata. καὶ ἐμφυόμενα: non ſolùm πεϱιφυόμενα. quia ſeſe ſuis radicibus in arborem induit Edera. Seſe inſinuantia. Ἀδυνατεῖ γὰϱ θάτεϱον. Sanè diſpar ſocietas, quoties alter alterius pingueſcit ſucco. Πολυφοϱεῖν μὲν οὖν. Epilogus in quo familiariſsimo exemplo inſitionis demõſtrat quantũ cauſarum profeſſus eſt: quoties pluribus ac diuerſis ſurculis arbor eadem oneratur.

deſi-

deſideramus ſubtiliorem reſolutionem. Quippe ab imo vtraque arbor tam Vitis quàm Punicæ integra eſt: ad medium inde coaluit. Inde vtriuſq; pars iterum abſcedit ab altera: & ſibi facit. Quid mirum, ſuum quenque ſuccum trahere: quando ſurculus inſitus etiam alienum trahẽs ſuccum nihiloſecius tranſmutat in ſuum? Ratio eſt in principiis vitalibus quæ inſunt in anima. At anima tota eſt in qualibet parte: quod & in fine capitis ſequentis declarabitur aduerſus Hippocratem pro Ariſtotele. Quòd ſi coniunctis illis ita palmitibus, ſuprà σύμφυον illam factam recidatur: vnius tantùm modi fructum feret ea quæ ſuperſtes erit pars: ac ſuum quidem. Quo ex loco videmus, radices non eſſe principium ſpeciei ad formam, ſed indiuidui ad vitam, ob alimenti miniſterium. Ideo non ſatiſfaciunt quæ ſequuntur, Ἀρχὰς γὰρ πλείους φύσεις πολλὰς ἀπὸ μιᾶς οὐσίας. Qui multis inſeruit ſurculis vnam arborem, multa fecit principia, multáſque naturas ab vna ſubſtantia. hoc autem verum non eſt. obturbat enim præpoſitio illa, ἀπό. nempe non ab vna ſubſtantia ſed à multis in vna. illud eiuſdem notæ quoque eſt. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξ ἀρχῶν πλειόνων μίαν οὐσίαν τῇ φύσει. Qui duas Punicas in vnũ coniunxerunt, fecere pluribus ex principiis vnam ſubſtantiam in natura. Nihilo enim magis vna fit ſubſtantia ex pluribus, ex duabus coalitis inter ſe Punicis, quàm in duob' coalitis cum matrice ſurculis. Oratio Philoſophi rotũda & ſubtilis: ſed propiùs perpẽdenti nõ ſatiſfacit.

Lego πλὴν τοῦ κάτω μέρους, deleto articulo τήν. Et συμφύεται, non σύμφυτα. Et εἰς τὴν αὑτοῦ πόσιν, aſpiratè, non αὐτοῦ. Et ῥάβδους, non ῥάδους. Et καὶ διὰ τὴν ἀφέλκωσιν, non ἢ διά. Et καθ' αὑτό, nõ κατ' αὐτό. Nihil intereſt, vtrum legas ἑαυτό, an ἑαυτοῦ.

Theodorus, περιεργῶς: paratu operoſo. Quemadmodum dicebamus, operoſum eſt, difficile, quódque multum exigit operæ, ac laborioſum. At, quid operoſum in Punicarum cõiunctione? παρασκευή, ſimpliciter apparatum ſignificat. Συμβλαστάνειν εἰς τέλος τὸ ἄνω Theodorus addidit partem ſuperiorem: quia dicit πλὴν τοῦ κάτω μέρους. Συμφύεται. compages vna coagmentatur. non eſt compages ſed cognatio. compages eſt cohærentia beneficio fixionis. at hic eſt natura. Sic mox σύμφυτον, ſociabile. peſſimé. dum ambitioſè vult variare: ſanè ſeriò variat, ſed infeliciter: nempe auertit à puro ſignificato. nam ſocius eſt à ſequendo, vt ſecus. qui ſecundum me eſt, non eſt idem mecum. ad σύμφυτον idem eſt. Ἀφελκωθῆ, colluxata. At luxatio eſt dimotio ex loco naturali, παρὰ τὸ λύειν: luo, luxo: ſicuti veho, vexo. Præterea verbum id nõ ſignificat vulnus, ſed vulneris finem, propter præpoſitionem ἀπό. ſicuti debellare & depugnare, apud Iureconſultos obduxerint cicatricem ſic mox διὰ τὴν ἀφέλκωσιν· διὰ τὸ ἕλκωσιν. Ἐνταῦθα δ' οὐδὲν συμβάλλουσιν. in his tamen nec inuicem alimenta iunguntur. Poſuit aduerſatiuam, tamen pro diſiunctiua δέ, & aduerbium, nec ambitioſé. Ἵνα συμφύωσι addidit

A de ſuo: vt parte contuſa faciliùs cohæreant, imò coaleſcant. Τὴν συμφύσιν. complexum, coagmentationémque gerunt. Verbũ ineptum, Gerunt. Sed neque complexus eſt σύμφυσις (hoc enim eſt συμπλέκεσθαι) quod ſanè antecedit. Coagmentatio verò etiam remotius, quaſi coaceruatio. Hę labes afferuntur Philoſophiæ à loquendi religione. Τὸ σύνολον, molem. Longè & ab interpretis fide, quã ſemper pręſtare debet, & à paraphraſtæ ſedulitate, quam ſæpe profitetur. Περισπῶν. mutuò deiunguntur amore. Sicuti de amore non eodem modo ſignificat, quo deſtruere: neque quo dilaudare: ſed quæ præpoſitio ponitur in orationis ſerie: vt amo te de hac fidicina. At hic deiungere, non ſequitur ſimulem Etymologiam. B deiungere, potiùs eſt vt abiungere. Μὴ ὁμογενῶν, verſigenera. opinor, ſicuti verſicolor. fortaſſe rectè. Mihi tamen videtur non omnis nouatio neceſſaria. Verè verſicolor erit in pauone pluma colli, quoniam colorem mutat ſua verſione. Sic pãni quidam ſerici, quos idcirco vulgus *Cambiantes*, fluxionis origine Græca vocat. Ἀναδενδράδα de Vite Ficonupta. laſciuè. Latinè fortaſſe dicere queas, Scandulam. Περιφυόμενα, καὶ ἐμφυόμενα. ſuo complexu atque irrepatu. irreptione, mollius. adhęſione, fidelius.

CAPVT IX.

IX, capitis argumentum. Fructuum, radicúmque magnitudo quibus artibus paretur: item apii criſpitudo. Item ſemina C *quomodo fiant grandiora.*

TA' δὲ τῶν καρπῶν μεγέθη. Non eſt dubium lectis iudiciis, hinc eſſe in noua materia nouum caput exordiendum. tractat enim magnitudines arte comparatas. Ideò Caput vnum deinceps erit, non multa, quot fecit Theodorus. multas habet partes tamen, ſed confuſas. primo loco fructuum magnitudo. ſecundo radicum, tertio item fructuum. quarto obturbat, ac de figura loquitur, quippe apii criſpitudine. quinto radicum repetit magnitudinem. ſexto ars inſtituitur ad bonam plantarum habitudinem. ſeptimo ſeminum magnitudo. octauo ſeminum mutatio certo mangonum com- D mento. Huius ergo farraginis confuſas partes nõ licuit ſeparare: propterea quòd omiſſas denuò repetit aliis temerè inſertis. Τὰ δὲ τῶν καρπῶν. Cytini vbi formati ſunt, eos in pertuſam tranſmittunt ollam, deorſum abſque noxa deflexo ramo, atque terra obruunt. Ii tum creſcunt in mirã magnitudinẽ: quando neque aer, neque ſol exugit ipſos. hæc prima ratio. Altera: etiã à terra nonnihil ſuppeditatur humoris: vnde fiat acceſſio magnitudinis ex alimẽto. Quòd autẽ potiùs à terra fiat accretio illa quã ex alimento ab arbore ſubminiſtrato, reddit optimam rationem. Non enim acinos euadere maiores quàm aliis quæ nulla terra obruta adoleſcunt: ſed eis craſſius corium fieri.

Κατάγωσι τοὺς ἀκρέμονας: deduxerint, inflexos ſcilicet. Τὸ ἀφαιρεθησόμενον. Hoc eſt contrariũ Latino illi, voluenda dies: vbi eſt futurum pro præſenti. hîc præſens pro futuro. τὸ ἀφαιρεθησόμενον quod auferretur. Et ſanè ſenſus proportio conſtat nempe ſic: quod in aliis terra non obrutis aufertur. Πάρωρον ἀπουσ. intempeſtiuum alimentum. Non quòd ſit extra tempus anni, ſed quòd in paruo tempore multum ſit. præproperum in anni tempeſtatibus τὸ πάρωρον. Ο' μὲν κόκκος. ſic etiam Callimachus κόκκον dixit, τὸν πυρῆνα. Sed Theophraſtus internum grani lignum πυρῆνα vocat. Εἰς ἐκεῖνον, ſcilicet, κόκκον. Εὔλογος γάρ. Optima ratio. Non deduci alimentum ſuperfluum ab arbore ad eam magnitudinem. quia ſi deduceretur: eius æquè particeps fieret acinus.

Οἰκεῖος χυλός. quia illa τροφὴ à terra non eſt οἰκεία, ſed ἀλλότριος. Πάντων γίνεσθαι omnibus æquali iuſtitia diſtribuendus. ergo & acino. at nõ exereſcit. non igitur accipit. proinde ne cortex quidem ab arbore. quamobrem reliquum eſt, vt à terra capiat. Καὶ πεπαίνεσθαι. occurrit. dicat aliquis. It quidem ſuccus atque partitur, ſed non coquitur: icircò non creſcit. At, inquit, par naturæ ſtudium in mittendo & in coquendo. Et ſanè haud videtur attractio fieri ad grana illa: tum quia faciliùs, & ſuapte natura magis aſcendit ſuccus: tum quia terra obruta nimio circumueniuntur humido. Præterea quæ ratio crementi, quum vindicantur à populantis iniuria caloris: eadem eſt & ſegnitiei ad alendum. Non enim iuuantur ab aere aut ſole. Cortex autem terreſtre quiddã quum ſit, terræ iuuatur affinitate. Et ſanè quod à terra procedit, melius cõuenit cũ cortice; quia non videtur à natura, niſi tanquã tegumentũ inſtitutum. Bruta ergo pars hæc. ſed & craſſitie ſua cortex obſtat, quominus à terræ humore augeatur acinus: non enim tranſmittitur. Et vectigal intercipit ſibi vaſer ille atrienſis, heri ſobole demenſo ſuo defraudata. Icircò dicit. τὸ μᾶλλον χείρω καὶ ἀχυλότερον. ſapor dilutior ac deterior. Ὡς ἀλλοτριώτερον. Non penitus à natura cortex alienus, ſed acinorum comparatione. Naturæ finis, vti dicebamus, duplex: vnus propter ſpeciem, alter propter hominis vſum. Cortex autem propter fructum, non propter corticem fructus.

Η'δ' ἑλκει Nunc in explicatione attractionis illius corii, more ſuo ponit exemplum de radicibus. Qua ex occaſione tranſit ad apparatum earum magnitudinis. Radicum autẽ vnam nominat Arum: de qua etiam ſuprà. Ο'μοίως δέ. Iam hinc tranſitum parat ad Olerum radices, atque artem tangit, quippe eas creſcere, foliis deſuper ablatis. quemadmodum de Rhaphano ſuprà dicebatur.

Ο'ταν ἀκμάζῃ. Hyeme. cùm maximè vigent (ſuccus enim tunc à frigore ſubtus cohibetur) detrahunt folia: tum deſuper ſuccretam inſpergũt terram, vt quaſi tectorio aquas arceant. quo fiet, vt æſtate radices euadãt grandiſſimæ. Κατασάττον-τες. Vt opus ſit minutiſſima ſcrobe, quia plus denſatur ex partiũ vniformitate. Sic aqua denſiſſima,

A propter cohæſionem. at in glebas inęquales ſubit & aer & aqua. Sic fuſores ſetaceo ſuam incernũt cribro σήθειν, incernere. Theodorus, aggerere. idem quod etiam περιπατήσαντες. Τοῦ δὲ συ-λιτου. Satis patet: quàm ineptè diuulſum ſit caput hoc à ſuperioribus. Eſt enim materia eadem, eadem ars. Apti radicem vbi mira capere volunt incremẽta: circumfodiunt radicum tenus. In id vacuum Ariſtoteles Panicum poni iubet, hîc Theophraſtus Hordeum ſuffrictum. Hoc enim eſt κε-γχύλλιον, diminutiuum τοῦ κέγχρος, quod Hordeũ ſignificat antiquiſſima voce: quod docet Pollux, & Suidas ex Ariſtophane: tum vſurpat Nicander more ſuo, veterum aucupator vocabulorũ. Heſychius κεγχύδιον, alio flexu diminutiuo tamen. fri-

B ctũ autem curans, ne enaſcatur. ſic enim ſuccũ auferunt. Ἀλλ' οὐ διδόασιν. hoc quoque dixit in libris ſuperioribus. Μερίζομένου. faceta loquutio. Namque ſi partiatur ſuccus, diſtribuetur in radices & in frondes. erit ergo minor accretio. Quid igitur eſt, μερίζομένου? Sic ea parte ſucci, quæ foliis debebatur, radicibus attributa.

Ο'σα μὲν οὖν. Duplicem modum notat incrementi in duplici natura. Nam quæ radices ſibi ſimiles ex ſe progignunt radiculas alias: eæ tum ſic obrutæ multas gignent: vt Allium, Cępe, Bulbus, Semperuiua. At quæ ſingulares ſunt, earum excreſcit magnitudo: ita hîc continua, hîc diſcreta quãtitas. Κατ' οὐ διαπέμπονται. Non tranſmittitur

C ad frondes ſuccus, quia prohibetur cohibetúrque obiectu inſpersæ terræ. Τοῦ δὲ μὴ συμ-βαίνειν. occurrit obiectioni. Quare non putreſcit? Quia ſicuti ſuprà dicebat, τὸ ὕδωρ ἀποστέγειν: ſic hîc, ὁ ἐπίσαξις τῆς γῆς ἀποστέγουσα τὸ ὕδωρ. & addit καὶ ὅλως πᾶν τὸ ἀλλότριον. Quia putredo etiam fit à calore alieno apud Ariſtotelem, non ab humore ſolo.

Τοῖς δὲ σκληροῖς. κεγχύλλιον dicit hîc eſſe calidũ & denſum: at Hordeum, neque calidum eſt, & rarũ. Quin Panici raritate iuuari dicit Ariſtoteles in ſupradicta ſectione. An igitur eſt κέγχρος Dioſcoride ex Libanotide? calidus enim eſt is. Quid autem ſit quæve Libanotis illa, à nullo dum autore declaratum eſt. Συμβάλλεσθαι. oſtendit emolumentum à denſitate. Attrahit, inquit alimentũ. ergo defraudat partes ſuperiores. Vbi animad-

D uertendum eſt, cùm duo attribuit, calorem ac denſitatem: duáſque ſubiungit effectiones, attrahendi & retinendi: ſanè ſuum vtrique facultati opus diſtribuere licuiſſet æquo iure: niſi iuris huius æquitatem intempeſtiua voce ipſemet obturbaſſet. Nam calori meritò fuiſſet attractio aſſignata, retenſio denſitati. at ipſe ait, τῷ πυκνότητι συν-αναλαμβάνει τὴν τροφήν. Cæterùm denſi non eſt attrahere, ſed rari: denſum enim neque cauſam habet attractionis, nempe non eget materia, neque occaſionẽ: meatus enim min' habet cõmodos, quibus recipiat. notabis verborum reſponſum ὁ διε-δίδωσιν εἰς τὸ ἄνω. ſic ſuprà: οὐ διαπέμπονται εἰς τὸ ἄνω. Καὶ ἅμα. alia vtilitas à calore. Quum enim nullum fiat augmentum ſine generatione, nulla generatio ſine mutatione ſubſtantiæ,

nulla

nulla mutatio ſine concoctione: nulla concoctio ſine calore: vbi calor inerit, videtur id agere: tum ad eam actionem cætera ſequi omnia ad augmentum vſque. Ergo quum ibi ſit materia attracta, & retenta: ac præterea formæ inſtrumentum calor ad coquendum, ſequetur incrementum.

Παρεμπίπτει δ'. Aggerit aliam hiſtoriam Cucumerum & Cucurbitarum, quarum magnitudini etiam adiungit teneritudinem, vbi non eſt aſpernandum iudicium. Videntur enim eſſe debere duriores, nempe crudiores: quando tecti minus coquantur tum ab aere tum à ſole. Ο' δ' ἥλιος. quaſi dicat ὁ γὰρ ἥλιος. Tecti Cucumeres non minuuntur: quia non tanguntur à ſole. nam ſol exiccat, item venti: verrunt enim. Καὶ τοὺς ἀγκῶνας. hîc indulſit ingenii atque linguæ amœnitati.

Ω᾽σπερ καὶ ἐπὶ δένδρων. hoc quoque ſuprà dixit. Frequentes arbores minus exuggi: quoniam obiectu mutuo peregrinas arceant impreſſiones. Ω᾽σαύτως δ'. Sicuti ſuprà in ollis: ſic in aliis cauis hoc loco: quorum eſt νάρθηξ, ferula, & καπέτις, capis, vas oblongum fictile: quale videmus in antiquis Põtificum numiſmatis. Inde namque Latinum noſtrum: ſicut capere κάπετος foſſa, & κάπτω excipio: quare etiam comedere ſignificauit. vnde nos quoque cibum capere.

Η' μὲν γὰρ τροφή. Tertiò inculcat: alimentum non abſumi ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. Ponit augmẽti modũ in longum ſcilicet: nam in latera creſcere prohibent ferulæ, vaſiſue parietes. Μὴ δ' ἀντιπίπτειν. neque occurrere. In ipſo tractu longitudinis, vacua nacti ſpatia occupant. nam ferulæ latera ab lateribus ἀντιπίπτει. nota verbi καταπίπτειν. Nam radix quæ demittitur in longum, ſanè dicatur πίπτειν aliquo modo. At ſiquid ſubtus prohibet deſcenſionem, quomodo cadere dicetur quod cadenti alioquin occurrit? eſt itaq; ἀντίον τοῦ πίπτοντος, ἀλλ' οὐ πίπτον. Ο'μοία δ' αἰτία. alius affectus alia ars: ſimilis cauſa. Affectus ſuprà erat teneritudo, & augmentum: hîc eſt ætatis primæ conſeruatio. Ita dico, vt diu virides ſeruentur in planta. Id fit: ſi, cùm adoleuerint, in puteum prope quem ſati fuerint, demittantur, atque puteus operiatur. hoc etiã Ariſtoteles in ſectione. Η' μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. quartò hîc eadem cauſa reperita. Eſt igitur (vti dicebat) ὁμοία. Α῎μα δ'. Hoc & ſuprà de corio Mali Punici: ἅμα τὴν ἐκ τῆς γῆς ἰκμάδα. Οἷον θαλλωτικόν τι περιέχει. Non ſolùm non permittit exiccari, ſed etiam præſtat ipſum τὸ θάλλον: ſeruant ipſam viriditatem. Τροφὴν δὲ λαμβάνοντα. Suprà dicebat: radicem non putrefieri, quia terra obtegeretur, & ab imbrium aliarúmque noxarum arcentur iniuria. nunc occurrit ſimili quæſtioni Quare non putreſcunt, tanto humore, tam alieno? Quia conſtãtibus radicibus victũ ſibi æquè trahunt, atque ſi foris eſſent. Hoc eò demum tendit vt intelligamus δύναμιν, id eſt refectionem ipſius caloris naturalis non deſerere officium ſuum. quin ſi cultus adhibeatur: etiam diu diu tales durant. Hoc eſt quod dicebat: ἐμβίους δὲ γίνεσθαι καὶ διαφυλάττεσθαι πλείω χρόνον. Hoc non ſo-

A lùm dicit de iis ſed etiam de toto genere: vt oſtenderet plantam eſſe viuacem. Quare etiam in puteo conditis alimentum ſubminiſtrari poſſe Ideò ſubdit hiſtoriam de eorum viuacitate. Simul præcepta dat, quibus parari queat, vt præcoces habeantur. Διὸ καὶ ἄν τις. Siquis ſarmentum præciderit ſecundùm ſoli ſuperficiem, poſtquam fructum tulerit, atque terram ſuccretam, ſuperiniectámque pauierit: rurſus ab radicibus iidem ſequenti anno ferrexóſque valde præproperos anteuertere vulgaro atque ordinario prouentui aliorum, qui verno ſatu proditurι ſunt. cauſam deinde dicit hanc. Ο῎τι προϋπάρχει. Permiſit tibi tus intelligendi multa ſub articulo illo, τὸ τῆς ῥίζης. nempe δύναμιν, ἀρχήν, alia. Verbo autem

B nullo vti potuit efficaciore, quàm vſus eſt, cùm dixit, προϋπάρχει. Nam præpoſitio, πρό, deſignat tempus: τὸ ὑπό, locum: τὸ ἄρχειν, radicis vim. quia radix eſt (vti dicebamus) indiuidui principium. Η' μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ πνεύματος. Hiſce verbis oſtendit Hiſtoriarum ſimilitudines: ſic enim dicebat: ἀλλ' ἥλιος καὶ τὰ πνεύματα ἀναξηραίνει. Ο῎τι δ' ἡ προέκθεξις. alia cauſa. Ait inictæ illius terræ denſationem facere ad germinationis celeritatem. argumentum ſumit ab euentu, qui item arte procuratur. In caniſtris Hyeme ſatum Cucumerem rigant aqua. ſi ſol excrat ſeſe: eò inferunt ad apricum: alio tempore prope ignem ſtatuunt. Vbi ſationis tempus aduenit: ipſis cum caniſtris terræ mandant. Ita longè præuenit horum fructus alios.

C Quod ibi faciebat ἐπίταξις per accidens, hîc facit verus calor per ſe. Notabis loquendi modum frequẽtiſſimum Præceptori. ἔτι δ', & σημεῖον δ'. hoc enim ſecundo loco vacat τὸ δ'. Τῷ δὲ σχήματι hîc alia materia. omiſſa magnitudine de figuræ agit mutatione. Hîc Theodorus ſuperioris inſtituti ſequutus rationem debebat alterius Capitis initium facere. Nobis non licuit, qui tractatæ iam materiæ repetitionem expectamus. Quam cùm autoris interfuerit perpetuare cum priori, nec fecerit: nos ſaltem Capitis continuatione ſupplebimus. Τῷ δὲ σχήματι. Criſpari Apium ſub terra coercitum, quoniam non habeat quò ſe diffundat Itaque captare atque implere vacua, atque ita induere formam, qualia fuerint ipſa loca, in quæ penetrarit: ſiue ſint cedentes diſtãtéſve terræ par-

D tes, ſiue vaſa circumpoſita. Cohiberi autem ſubtus pauito ſolo deſuper, vt toties dictum eſt. Sanè ſic potuit hiſtorias duas commodiùs in vnius redigere faciem, ſi produxiſſet orationem hunc ad modum. Non ſolùm magnitudines adipiſci plantarũ radices ſed etiam figuras nouas: quemadmodum de Cucumerum ſcribebat proceritate. Orationis tractus ſimplex, ſuauis. perſpicuus: verba ipſa iam cognita. Ου῎λον. qua voce præceptor item vtitur ſectione Criſpum ſignificat illi etiam alibi: veluti cùm dicit, ἰουλέας βλαστάνειν.

Φύεται περὶ τὸ ἰσχνὸν μέρος. Intellige de eo quod terra conditum eſt: attrahit enim terra, non de eo quod vaſis circumſcribitur: non enim trahunt latera vaſorum. Τὸ ἐνδοθεν. τὸ ἔξω τῆς

τὸ προβαίνειν. Vbi enim non eſt corpus ſolidum, A procedit eo quod augetur. Nihil enim, vt loquebatur, ἀντιπεριστάντι κενῷ. facetè dixit, ὥσπερ ἔχοντά τι. ſicut alueorum caua προοδοποιοῦντα, vt Ariſtotelis vtar verbo, fluxibus aquarum: ita vacua ſpatia ſolorum promotionibus: quæ fiunt ab interna auctrice poteſtate. Συμβαίνει δέ. Multis in locis hanc obſeruauimus huius Philoſophi diligētiam: vt vbi vbi ſeſe res dat & occaſio, communes oſtendat plantarum naturas cum animalibus. Ita hic: animalibus hoc etiam euenire. Nos mulierculas vidimus, quę catellos puſillos capſulis includerent ad incrementa prohibenda. Nam præterquā quòd ex agitatione creſcit calor naturalis: id habet cum multis animalibus commune canis, vt à ſomno pandiculetur. At hoc in ætate prima mul- B tam facit membrorum extenſionem. deinde dat in hac communione differentias. ſiquidem figurā non mutant animalia. Μεμορφωμένα γὰρ ἤδη. Suam ſtatim figuram obtinent ſpecialē. Itaque magnitudine tantùm variant. Plantæ verò præter magnitudinis mutationes, etiam figuræ leges accipiunt nouas. acutiùs explicandum. In plantis magnitudines vt augeantur: curari in animalibus quibuſdam, vt augeātur, velut equis, bobus, canibus venaticis: in quibuſdam vt minuantur, velut in catellis, quorum finis vſus nullus, ſed delitiæ ac voluptas. Quinetiam in animalibus figurę procurantur: veluti cùm catellorū naſo corrigias aptant cum nodo aut globo, quò ſimi fiant.

Διὸ καὶ τὸ σέλινον. Si ſcrobe facta palo adacto, fit, vt vacuum illud impleat radix: fiet etiam, vt ſi- C qua figuræ ſpecies ipſo ſit in vacuo, radicis partibus ſubeuntibus communicetur. Nota, μηκύνεται καὶ μέγεθος, ad omnes dimenſiones: quia ſtatim ad longitudinis ſolius exceſſum, βραχύτερα καὶ μῆκος. Et paulo infrà de radicibus, vtrumque, πάχος καὶ μῆκος. Aliquando igitur μέγεθος ſignificat quancunque magnitudinem, id eſt extenſionem ipſam: aliquando grandiorem magnitudinem, quæ ſita eſt in relatione, aut in qua relatio ſita eſt: veluti cū vſitatè dicunt, λαβεῖν μέγεθος, id eſt creſcere.

Ὅμοιον δὲ τρόπον. Quaſi rem aggrediatur nouam, dicit ὅμοιον: vt radicū augmentum huic compareat: minus prudenter ſanè. An non idem eſt, τὸ τὴν ῥίζαν πληροῦν ὅλον τὸν τόπον, quod hic relinqui: & ἡ τῶν ῥιζῶν αὔξησις: quod hic apponit? Itaque & ipſe ludit nos, qui dicit ὅμοιον & ἴδιον τινά: & cùm D veriſſime ſit, ταυτό: & malè conſuluit nobis Theodorus, qui caput inchoauit. Ἐν τοῖς ἡμερωμένοις. alia culpa. quaſi non ſit ἡμέρωμα, τὸ σέλινον αὐτὸ συνεργάζεσθαι, καὶ αὐτὸ διεργάζεσθαι. Ποιεῖ δέ. Aliud præceptum, quo communicatur cum radicibus etiam germinum magnitudo. In Lenteolo plura ſemina colligata mandari terræ iubet. id in Porro & Apio potiſſimùm fieri. Illa omnia coaleſcere in naturam vnam. Huius ſimile dixit in Hiſtoriis de Palmarum ſatu. Tribus ex oſſibus ſimul compoſitis tres erumpere Palmellas, quę vna poſtea Palma fiat ſpecie viſenda. Quæ res eſt minimè contemnenda: quando ex plurium animarū A conuentione, vna conflari anima videatur. Cæterùm iſta hic ſemina ſi linteum perrumpere queant, maiorem faciant admirationē quàm illa coaleſcentia. Priùs enim putreſcant, aut ſemina, aut è ſeminibus ortæ plantæ quàm linum. Ἔνιοι δέ. Hæc eſt alia pars, in qua captat ars, non locum, vt in ſuperioribus, ſed tempus. Siquis, inquit, ſtatim ex theca eductum Rapi ſemen terræ mandarit: enaſcitur latius Rapū. Ἀπὸ τῆς ἅλω. loquendi modus etiam ſuprà. id eſt quàm recentiſſimum.

Τοῦτο δ' ἔτι. Cauſa propterea quòd admodum radicatur. permultū igitur occupat. Tamē contrà videtur: difficilius eſſe deſcendere quàm diffundi ac dilatari omnibus quidem radicibus. Sanè faciliùs aperitur terra ad ſuperficiē, quippe minus du- B ra. itaque aſſignata cauſa non explet animum. Sed priuatim dicendum: quamobrem ex nouello ſemine planius vel oblongius è vetulo naſcatur. Nā & creſcente Luna ſi ſeratur, oblongius fit: decreſcente, globoſius. quæ ratio eſt ſuperiori contraria rationi. Namque recentia ſemina humidiora: decreſcente Luna minus humida omnia, quæcunque ſub Luna ſunt. dicendum, cauſam omnino eſſe humiditatem. Quæ namque Rapa oblonga, ſtrigoſiora & acriora, ſicut & Cepe. Creſcente autem luna, Rapum ſatum fit oblongiùs: quia educitur foras ad ſcapum ſuccus. Defraudata ergo radix minus obtinet naturę ſuæ. at eius naturæ intereſt globoſam eſſe. Ὅτι δ' ἐν χοίρῳ. Suprà cōmendabat agricolæ curā à loco & à tēpore: nunc à vicinia & affinitate. de qua etiam pridem ad vi- C tam Anadendrados & Ficus. de Scilla etiam ſuprà. Ratio. ſuccus eius vitalis: ipſa viuax & fœcunda. Cauſa: lentorem habet, qui neque facilè putreſcat, neq; temere reſoluatur. Adhæc, calorem qui diu ſeruetur, multùm agat. itaque etiam repoſita germinat. ipſa ergo ſibi terra eſt. Lentiſci verò hiſtoria vt cumulat repetitam de Squilla narrationem: ita nos excitat ad doctorum hominum non ineruditam diſquiſitionem. Aiunt enim ex Ariſtophane χοῖρον Scillam dictam ab antiquis, Déque ea ſcriptum ab Arato, non de Lentiſco: tametſi ex Cicerone Plinius ſic agnouerit. Non enim Lentiſcum ter florere, ſed Scillam ex Theophraſto. Quòd ſi ita eſt, quum etiam in Lentiſco quemadmodum quicquam ſeri queat, videndum ſit: & vbique in Theophraſti codicibus σχίνῳ, non D autem χοίρῳ ſcriptum ſit: iſti ipſi qui hæc mouent, viderint an contendere liceat eis, verba illa ἢ ἐν σκίλλῃ, eſſe quaſi additum gloſſema. eſſet enim idem, ἐν χοίρῳ quòd ἐν σκίλλῃ. Καὶ διὰ τὴν ἐμφυτείαν. Declarat cauſam vtilitatis ab inſitionis ſimilitudine. nam ſicuti ſurculus ab arbore ſuſcipit vigorem, ei ſpeciem affert: ſic à Squilla vim excipit ſemen, ipſum ſuam ſibi ſeruat ſpeciem. Φυτεύεται. Quæ de Rutę ſemine in Ficu ſata ſcripſit ſuprà, iterum hic ponit & apponit modum Inter lignum & corticem ſtatuitur ac terra operitur. quare in Lentiſco idem quoque fuerit modus.

Παραγγυρούμενον. Repetita in verbo præpoſitione, quę alioqui ſeorſum poſita fuerat. vt, *Adeon* ad eum?

ad eum? Συμβαίνει. euenit, vt ἅμα τῇ τροφῇ, ſimul cum alimento quod à terra haurit, ſibi vindicet etiam ſuccum Ficus illius, ſanè εὔκαιρον, opportunum. Afferre namque ſuccum illum ſecum calorem quendam auxiliarium, cum iis commodis quæ à temporis qualitatibus experi poſſent. ideò dixit, βοήθειαν. addit exemplum cineris. Ὥσπερ ἡ τέφρα. quia cinis calidus. in ſuperioribus idem. Ad Cinaræ prouentum atque tuitionem aduerſus Hyemis iniurias, circumfoſſæ cineres illos apponimus, qui detrahitur ex alueo lixium. Subdit deinde cauſas duas finales ex duabus cineris qualitatibus, calore ac ſalſugine: vt calore foueatur, ſalſugine arceantur beſtiolæ, quæ innatæ vaſtant Rutam. De cineris ſale in Problematis & Meteoris. Ἔχει γάρ τινα. non malè addit ὁμαλ. Μέγεθος γάρ. Hoc eodem curſu repetit fructuum magnitudinem ſub ſpecie ſeminum. de Lẽte hic primùm. Dicit γὰρ, non propter Lentem à Ruta namque diuerſa eſt: ſed quia de calore loquebatur. Ita Lentem creſcere, ſi in bubulo ſtercore ſeratur inuoluta. eius id fit caloris beneficio.

Συντρέχει. metaphora ab amicis qui eunt ſubſidio. vnde & βοήθεια, vox militaris. etiam Latini ſic loquuntur. & medicorũ vox συνδρομή. Concurrit cum ſtercoris calore ſeminis calor & ſiccitas. Τῶν δ' ἐρεβίνθων. Secundò loca de Cicere, ſi cum Siliqua ſerantur, atque adeò madefacti ſiue macerati, βρεχθέντες. Ἔλαττον γάρ. Duæ vtilitates comparãtes illam magnitudinem. prima: minus putreſcunt. Arcetur enim terræ noxa humidioris obiectu ſiliquarum. altera: plus adeſt alimenti. ſanè ex theca ipſa putrefacta. Itaque aruum tenue Leguminibus quibuſdam proſerunt aratores, quibus adultis iterato ſulco Triticum ſerunt. id quod etiam ſub Alpibus fieri vidimus.

Πρωΐαι δέ. deeſt verbum: prodeunt. Exeunt præmaturè, atque ante illa quæ ſine ſiliqua fuerint ſata. Καὶ ταῦτα μέν. Epilogus harum partium: in quo aſſerit, quod & in libri limine dicebat: τὰ παρὰ φύσιν, ἢ ὄντων, ἢ δοκούντων: videri quidem, at non eſſe præter naturam. Nam ſi ſpontè veniunt, in legibus naturæ ſunt: ſin etiam arte: nihil ars præter naturam, ſed addere naturę poteſt, quod nihilominus eliciat hauriátque ex naturæ principiis.

Οἷον ἐπὶ τίφης. Si circa Secale & Speltam ſiue Alicam Triticum obſeratur: tum Secale tum Alica fiet habitior. Ὥσπερ. Ex alio affectu docet artis functiones in naturæ principiis eſſe conſtitutas. Nam fuſio quidem non eſt opus naturæ: at fodere natura ſi poſſet, foderet. Eſt igitur à natura: ac ſanè habet nonnihil proportionis. Nempe in laxiore ſolo plantæ lætiores: in denſo ſæpe ſtrangulantur. Hoc ita modificandum: propterea quòd gaudẽt aliquæ proculcati. Quemadmodũ in Politicis demonſtratũ eſt: ingenio ſeruili naſci quoſdam, & ad ſeruitutem. Ita & plantæ quædam neglectæ vigent, atque ipſius contẽptus contemptrices ſunt. Proinde laxitas illa foſſionis exemplar eſt. Itaque terram leuem commendat vbique Theophraſtus. Igitur foſſio tota artis eſt, tametſi

A habet principia naturalia. At nunc oſtẽdit, artem ipſam etiam principiis vti naturalibus, tanquam vel inſtrumentis, vel, vt rectiùs dicam, formis. nãque nitro ſemina, quod & ſuprà dicebamus, præmacerare, eſt naturæ addere naturam. Sequitur affectus naturalis ex arte ipſa, nempe τεργμότης, coctilitas. Ἢ ἐν μέλλοι. alio modo alia qualitas. hæc etiam ſuprá. Πέφυκε γάρ. Omnium reſolutio propoſitionum ad hoc effatum: naſci omnia talia qualia ſerantur. Σπείρεται δέ. minor demonſtrationis propoſitio. Seritur alteratum & mutatum. Μεταβεβληκός. quod in aliam quaſi tranſierit familiam. Vſus actiuè, ſicut nos μιμεῖς, mutat, pro, mutatur. Ἐναμφοτέροις. Haud ſanè liquet quid ſit illud (vtrumque) an eſt τεργμό-

B τητος καὶ γλυκύτητος; Ἢ ἐν ἅπασιν, vel in omnibus. mira metamorphoſis. intellige de accidentibus tantùm. Dat exemplum frumentaceorum: à quibus ſi teneras ademeris ariſtas, non ſubmittunt alias. Itaque ſi ſæpius idem feceris: efficies tandem, vt ſine ariſta poſtea naſcantur. Neque hanc naturæ docilitatem ignorauit admirabilis Hippocrates: qui ſcripſit in libro De aere & aquis: quas acceperit leges à conſuetudine natura, tandem in eas abire. Sic Genuenſes, cùm à Mauris progenitoribus accepiſſent olim morem, vt infantibus recèns natis tempora comprimerentur: nunc abſq; vllo compreſſu, Therſitico & capite & animo naſcuntur. Οὐκ ἀδυνατεῖ. Carptis ariſtis, haud

C propterea vis carpitur generandi: ſed integra manet, illo duntaxat habitu mutato. Πειθηνιώτερα. obedientior. paratior ad agricolæ obſequia. Τῷ τι παρ. Qualitatem mutat: nempe figuram, & quantitatem: minor enim fit amiſſis ariſtis. Quæ quia diſſitæ ſunt: eam quantitatem non appellauit μέγεθος, ſed πλῆθος. An verò ſunt hæc illa duo, de quibus dicebat, ἐν ἀμφοῖν; nam ſuprà interpretabamur, coctilitatem & dulcedinẽ. Ligures Taurini etiã nunc, *Bladum* tonſum vocant. Σημαίνει. Infercit toties iam dictam hiſtoriam de Vite agigarta, ſeu mauis, auinacea.

Καὶ πίστιν. Hoc eſt quod alibi monebamus pro Hippocratis ſententia facere: qui putauit ab omnibus partibus rei generantis deduci ſemen. Nempe ſi talibus partibus carentia ſemina, idque

D arte factum, talibus partibus carentia gignunt ſemina. Sed addit ἴσως: quia diuinus Præceptor aduerſus hanc opinionem diſputát, in ſecundo De generatione animalium. Iccirco non reſpondet obiectioni: ſed refert ad ea quæ dicta ſunt ibi. Eſſe partem primariam, κύριον vbique vocat & Ariſtoteles & Galenus, quæ poteſtate cõtineat partes omnes, vnde partes in actum educãtur: cor in perfectis, in aliis ἀνάλογον. etenim mutili homines gignunt integros. Eſt enim argumẽtum hoc Herculea claua. atque etiam ſagittæ. quæſtio tamen præſens adhuc negotium facit. Concedimus illius principii vim vniuerſalem, atque à mancis animalibus non manca generari: at quare carptum ac tonſum Triticum, idq; arte factum, non redintegrat naturã ſuam? Quia toties ablatis partibus

oblæſum tandem illud principium eſt.

Lego κατάγωσι, deducant, non κατεάγωσι, frangant. Et τί, τι γὰρ νέον, non τότε. Et ἀκμάσωσι, non ἀκμάζωσι. Et καὶ χυλὸν περιβάλλοντες, non καὶ χυλὸν περιλαμβάνοντες. Vtroque modo legi poteſt, οὐδ' ἴον, & οὐδ' ἄλλος. Et ἐν ἀγγείοις τεθέμενος: vbi eſt aſteriſcus: ſicut ſuprà, ἐν χύτραις. Eſt autem vel ferula, vel tubus, vel canalis, vel ſcrobes, non minus ἀγγεῖον naturæ quàm vena & arteria Hippocrati. Lego δέρειν, non δέρειν. Et διεσπαρμένοις, non διεσπαρμένοις. de Cucumeribus, non de Cucurbitis. Quia ſubdit, γίνονται μᾶλλον ἐκ τῶν ῥιζῶν σίκυοι. Et χύτρῳ, non χύτρῳ. Et ἐν βολητῷ: φυτεύονται σπέρμα, non ἐμβολητῷ: & deleto εἰς.

Et περιπεπλασμένοις, non περιπεπλασμένοις. πάσσειν, ſpargere. Et διηλλαγμένον, non διαλλαττόμενον: quia διαχείμασις. Ἐν ἀμφοῖν δὲ πως, ἢ ἐν ἅπασι συμβαίνει. Theodorus non habet ἢ: & dicit: in omnibus illa mutari. Et exponit: qualitatem: vt eſt in Græco: ſed addit de ſuo: quātitatem: quod non eſt in Græco.

Theodorus, κατάγωσι flexu ſequaci deductos in terram: κατακλάσωσι. Κωλύει ἀποσπᾶσθαι. coercendo vtique ſeruat. Non ſeruat quod detrahitur, ſed quod detraheretur. Ἡ τροφὴ καὶ ἐπίδοσις. nutrimentum profectúſque vnde alitur atque augetur. Καταπάττοντες τὴν γῆν. terra aggerata. σήθειν, cribrare: etiam ex Ariſtotele. Θαυμαστῶς τῷ πάχει. mira craſſitudine diſtēduntur: malè conuenit hîc verbum hoc. Μερίζομένης δὲ πλείω ἡ αὔξησις. Quòd ſi diuidas, plus incrementi ſequatur, neceſſe eſt. imò minus. Si enim diſtrahatur alimentum: diſtrahetur etiam incremētum. quin auferūtur folia, ne diuidatur. Sed hîc μερίζειν, ſignificat radici attribuere, quod alteri parti, nempe foliis, debebatur. Τὰ παραβλαστητικά. quæ ab imis germen emittere poſſunt. non bene. Nam quædam pullulant ab imo: verùm ex eadem radice, nullis prognatis radicibus, ſed radicis brachiata promotione, quę brachia ſerò tandem radiculas emittunt: veluti Pyrus. Sed hîc illas intelligit plātas, quarum radicibus agnaſcuntur aliæ: vt ſerpentariis & bulbaceis. Τοῦ δὲ μὴ συμβαίνειν φθορὰν καὶ σῆψιν. Cauſa. vt nulla putrefactio, nulla corruptio accederet. Neque verbum hoc hîc rectè ponitur: neque cōiunctio, neque tempus. cauſa cur non accidat. Καπνοδόχη. tubo fictili. vaſe, vti dicebamus. Ἀγγείοις. Theodorus omiſit: quia corruptus erat codex. Περιττὰ ἔχει, adeſt. ſatis frigidè. magna namque ſignificatio: vti declarabamus. Ἐφελκόμενον καὶ ὁδοῦν. Fertur ad id quod aduocet, libertatémque permeandi concedit. trahitur quà meandi facultas datur.

Ἐν τοῖς ἡμερώμασι. in mitigandis arboribus. imò in mitigatis ſiue mitibus. Ἡμέρωμα, hoc flexu ſignificat, quòd lanitium & pullitium Latinis. Scenicis multus vſus, Æſchylo & Euripidæ, πύργωμα, σκήνωμα eadem analogia, cùm dicimus ὑλήματα. Εὐδιοῦσι. cùm tranſire liberè poſſunt. non trāſeunt. Non enim tranſmittunt ſpatium, ſed occupant & ſiſtuntur. Nactæ ſpatium, in quod ſe-

A ſe queunt diffundere. Scriptum legitur, ſeruerit: puto vitio librarii. Γίνεται μία φύσις. natura vna conſiſtit. imò fit, confit, conficitur. Peſſimè diſtorſit tractum temporis ad vnionem. Παρὰ τὸν φλοιὸν ἐγκεντρισμένον. cortici infixa. peſſime. inter corticem & lignum. ſecundum corticem, quà ligno committitur. Ἅμα τῇ τροφῇ. ſuper alimoniam. ſimul cum alimento. Συντρέχει. iuuat. cōcurrit. Πέφυκε τοιοῦτο καὶ φύειν. Tale quoque progeneret, aptum eſt. barbara oratio. Παθητικωτέρα γινομένη. atq; aſſici opportunius relinquatur. Verbi lenocinium deformat ſententiæ faciem matronalem. Non enim relinquitur ſemen, ſed ſeruatur. & habilior facta ad patiendum. Vel ſic: ac tandem quaſi ſpoliata, fit vt facilius pati poſſit. id

B eſt, omiſſa priore facie leges alias accipiat ab arte, quibus carere queat ariſtis. Τὸ πλῆθος ὃ ἔχει τοῦ ἀχύρου. Nec eādem multitudinem paleæ retinet. nemo dixerit paleæ multitudinem. Itaque ne Philoſophus quidem dixit: ſed ἄχυρον, hîc ariſtam ſignificat. Ariſtarum ergo potuit dicere multitudinem, ſicuti πλῆθος Theophraſtus. Ἣν εἴρηται. quam de animalibus diximus. Non ipſe dixit: neque ſe dixiſſe dicit: ſed Ariſtoteles diputatio eſt.

CAPVT X.

X. capitis argumentum. De Siſymbrii in Mentam, Ocymi in Serpyllum, albæ Populi in nigrā, animalium mutationibus repetita.

C Ἡ δὲ τοῦ συμβαίνειν. Longè aptius hunc ad modum digeſſiſſet. Quæ contingunt artis apparatibus mutationes: eæ fiunt, aut in ſubſtātia, aut in quantitate, aut in qualitate. Quātitas duplex, continua & diſcreta. qualitas in colore, ſapore, figura. In ſubſtantia mutatio, vel totius ſpeciei, vt in Mētem Siſymbrii, Albarę in Populū: hoc fit à natura ſola: ab arte verò, vt inſitione: vel partium: ídq; vel cùm auferuntur, vt ſpina Corrudæ, Gigartum vuæ, lignum Punicæ, ariſta alicæ. Quantitas cōtinua: vt cùm Rhaphanus augetur. Diſcreta, cùm Bulbis noui Bulbi adgenerātur: ſunt enim παραβλαστικοί. Qualitas in ſapore: vt acida Punica in dulcia. Figura: vt in Apiī criſpitudine: depoſitione ariſtarū in Secale. coloris, vt in Populo. Coctilitas autē erit qualitas à duritia, fortaſſe in relatione, à partiū cohærētia. Nam

D ad relationem illud quoque reducitur: rectè in Squilla, Ficu, Lentiſco prouenire. Eſt enim vicinia: vnde qualitas bonitatis aut pulchritudinis. hæc hunc ad modum inſtituiſſet. Hactenus ergo de artis officiis atque euentis: deinceps ab eius priuatione quid proueniat. ita vniuerſam hanc expleuerit naturam. Omnis enim natura, & omnis caſus atque euētus eſt, vel ab habitu, vel à priuatione. Repetit autem quæ iam dixit de Siſymbrio, ac Populo: quæ coli deſitæ mutentur: illud in Mentam, hæc alba in nigram. Huius autem mutatio etiam ſpōtè fit. ab ætate verò dicit euenire. quare nō erit δι' ἀργίαν. Ἡ δὲ τοῦ συμβαίνειν. mutatio ſcilicet. ἐναντία: contraria ſuperioribus, Quare? propterea

præterea quòd illa fiebant ἐκ παραγωγῆς: hoc, διὰ τὴν ἀργίαν. Συμβαίνει γάρ. cauſa mutationis propinqua. propior eſt, τρέπει χάριν τὴν τροφήν. Maior ſyllogiſmi propoſitio eſt: quæ non coluntur, magis radicari. Ratio: quia circumfoſſa terra cedit ſucco ſubeunti: & is ab aere atque ſole facilius euocatur. de radicis luxuria dixit alibi quoque: vbi etiam verbum ὑλομανεῖν, vſurpabat. Neglectus autem non eſt immediata cauſa radicationis: quia eſt priuatio: ſicut abſentia Palinuri cauſa iactationis: ſed eſt cauſa priuatiua cauſæ poſitiuæ: quæ eſt: non euocari ſuccum ad ſuperiores plantæ partes, rarefacta terra. odioſè tamen dixit, δυνάμει πᾶσαν. Non enim viuerent ſuperiora: ſi deorſum decumberet alimentum omne. ſed ſola poteſtas ea quæ συμβαίνουσι. A' διατιθέασιν. ſic & ſuprá. Nō mutari ſpeciem ſed vim: quia Menta dilutius ſpiret. Nunc apertius cauſam dicit imbecillitatis: quia vis auertitur ad radices. dicat aliquis acutus. Ergo iuuabuntur radices validiore ſucco, quamobrem & odore. haud ita eſt. Non enim ſuccus ille propter radices, ſed ob frondes. ita reſponderit acutior acuto. dixit ἐᾶσθαι, vt eleuet (hoc vbique intendit) ſubſtantificæ mutationis opinionem. ne ſit neceſſarium, ſed eueniat aliquando. Cùm dixit: ἀποτρέπειν vim: quare non dixit etiam, conuerti ſaporem & odorem, ſed ait ἀποβάλλειν; Quia neque ſibi retinet in foliis, neque recuperat in radice.

Ὥσπερ ἀμφοτέρων, Vt formæ ſimilitudo communis ſit tum ſubſtantiæ: nempe foliis, βλάστης: tū accidenti, ſcilicet odori. tamē cùm dixit βλάστης: in ſequenti propoſitione pro ea voce reponit aliam, non ſignificantem ſubiectum, vt facit hæc: ſed in ſubiecto accidens: ea eſt acrimonia: propterea dixit: τῆς καὶ δριμύτητος ἀφαιρουμένης. Ea, inquit, ſublata euireſcit odor: vt Poetico, ſed ſcito verbo laſciuiamus: ἀδυνατεῖ. vires amiſit, non totas ſed gradum. Ideò dixit ἀνειμένη, & μαλακή. addit τις: quæ eſt gradus nota, & poſuit αὐτόν, ἀντὶ τοῦ ἡδυσμένον. Sed intellexit ſuum τὸ τί: quia natura talis eſt in Menta. Caue tamen putes: ab illo accidente fieri accidens hoc. neque eſt, neque eſſe quit hoc declaratum eſt in prima Philoſophia. Nulli accidenti accidens vllum accidit, ſed veri inque ſubſtantiæ. Προσεμφερὴς τῇ μίνθῃ. dicendum fuit, τῷ τῆς μίνθης. Odor Siſymbrii degenerantis non fit ſimilis ipſi Mentæ, ſed odori qui in Menta eſt.

Διὸ καὶ μεταφυτεύειν. Nunc ponit habitum ab arte proficiſcentem: cuius defectu contingit illa remiſſio perfectionis. Tranſlatione càque frequenti, ne id eueniat, curandum. cauſam non dedit. Ea tamen eſſe videtur: quòd radices fiunt imbecilliores. Τὸ δ' ὤκιμον. hiſtoriam ſimilem de Ocymo. Artis defectus erat ſuprà, quòd non transferebatur de ſolo in ſolum: hîc eſt non transferēdo de loco in locum penſilibus hortis ſcilicet Eius natura eſt admodū ſiticuloſa: quocirca facilè patitur à ſole, niſi perpetuò rigetur. Igitur è pelui aquam panno aduoluto deducimus perpetua ſtillatione. Τὸ φύλλον. Serpille-

A ſcit: ſed reducta folii magnitudine ad ambitum minuitur. Vt & hîc iudicet: quantitatem mutari, non ſubſtantiam: item qualitatem, cùm dixit odorem acui ſiccitate. ſiccius autem fieri calore populante. Intellige certam ſiccitatem: namque nimia tolli, diſputatum eſt in ſequenti libro. Iccirco etiam dixit, πολλάκις, non autem ſemper. Ε'λάττων γὰρ ἡ τροφή. maior propoſitio. Cauſa: quia detergitur à calore multo pluſculus humoris.

Διὸ δή. poſitis exemplis ponit concluſionem: Non eſſe τελείας, id eſt ſubſtantiales mutationes, ſed inchoatas, & in qualitatibus tantùm: quoniam ſunt inter ſe ſpecies ſimiles. Et dixit τελείας: quia alterationes ſunt præparationes: generatio verò eſt earum finis. melius dixiſſet διὸ δὴ quàm δή.

B Ἡ δὲ λεύκη. tertia hiſtoria ſimilis. Cùm fit anus alba Populus, fit ſiccior: itaque & folio ſtrictiore, colore fuſco magis, ſuperficie minus læui. idem videtur in omnibus arborum corticibus. Finduntur ob ſiccitatem, quia nequeunt dilatari: fuſciores atque ſcabriores fiunt. Ε'λάττονι τροφῇ. Quia tempus non eſt cauſa, vt iactatur vulgò: quantitatis enim actio nulla. Ideo poſtquam dixit, ἀπὸ γηράσκουσαν, addit καὶ ἐλάττονι τροφῇ χρωμένην. At hoc eſt contrarium naturæ albæ Populi, cuius erat folium εὐτραφέστερον. Dixit autem τὸ ὅλον: quia εὐτροφία cauſa eſt, & latitudinis, & nitoris, quæ illo eſt in folio. iccirco nitor in equo & gallina pinguibus. Ratio: quoniam ſuperficies æqualior eſt: quia plenior & diſtenta magis. ſqualC lor autem in ſicco: quia humidi eſt implere.

Καὶ τὰ ἄλλα Vbique conſuluit ſecuritati ſuæ, ne ſit obnoxius reprehenſioni. hoc etiam Præceptor facit. Allegant enim nos ad alia, ſiqua ſunt aut addunt: σκεπτέον. Intelligere potes, oras minus criſpas, mollitudinem, diuturniorem in arbore foliorum ſedem. Τὸ δ' ὅλον. More ſuo perſpecta re, qua de agitur in alia natura, communicatáque ſimilitudine ſuas aſſeuerat diſputationes. Itaque in animantibus cùm videantur ſimiles mutationes quę longè ſunt perfectiora: non erit mirum ſi in plantis quoque contingat. quatuor dicit: primùm: τὸ σύνεγγυς. quod proximum. Quia mundus eſt vnus ordine ac ſpecierum affini cohæſione: alioqui daretur vacuum in ſubſtantia, maiore ſanè lapſu quàm in quantitate. Secundum: τὸ ὅμοιον: vt interpretetur τὸ σύνεγγυς. quęnam hęc affinitas? ſiD militudo. Addit τινὰς: quia ſemper & vbique negat perfectam mutationem. tertium: μεταβάλλειν: iam declaratum eſt quartum: τὸ ὁρμᾶν. vt oſtendat, non eſſe παρὰ φύσιν ὅντως. Nam ſi ſunt ad hanc propenſa mutationem: ſunt autem quia πολλάκις, vt dicebat ſuprà: iam id fuerit à natura. Τοιαύτας τινάς. Ecce, τις, πως, εἴωθε, πολλάκις, οὐ τελείας: eodem tendunt omnia, vt intelligamus partem mutari nō eſſentiam. partē hîc accipio partium affectus. Fluctuat tamen, & ait: etiam in ſubſtantia mutari ſpecies animalium: vt Papilionis, Chryſalidis, Erucæ: de quibus & ipſe ſuprà, & Præceptor in Hiſtoriis. Πλεῖω ἐπὶ τῶν ζῴων. Vult explicare quare dixerit τινάς. Quaſi

ποιῶν: quia in alio genere nullo inueniuntur. Inuenitur tamen in vermiculorum generibus, ex quibus alia fiunt animalia, vt de Muſcis quibuſdam diximus alibi. Sed Ariſtoteles negauit, abſolutas eas eſſe ſpecies, nihilo magis quàm oua ipſa. Sic è Gyrinis efformantur potiùs ranæ, quàm generantur. ideò ſtatim explicat: τῶν δὲ τελειουμένων: Vbi iam perfecta ſunt: conſiſtit natura, neque procedit. tanto minus ea mutantur quæ ſtatim perfecta ſunt. Διὰ τὰς ἐπιτυχούσας ὥρας. innuit pennas & voces auium. Καὶ τῶν ὅλων σωμάτων. Non eſt verum, aues toto corpore mutari. nam mutare pennas, quid id tandem eſt? quid etiam mutare vocem? mutat etiam per ætatem homo vocem. ideò dicit, φωνὴν ἱέντες. Sanè Luſcinia tam à Verno ſuo cantu diuerſum canit ſub Autumnum, vt nulla ratione perſuaderi poſſit agreſtibus, eandem eſſe auem. non ergo licuit ei dicere, τῶν ὅλων. Non enim verum eſt: omnem corporis mutari partem. notabis omnino. Cùm dicat ταῦτα μὲν φυσικῶς: quomodo queat quæ ſequuntur diſiungere per notam, δή. τὰ κατὰ φύσιν. τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς λεγόμενα μᾶλλον κατὰ φύσιν. ſi hæc ſunt naturalia, etiam illa.

Lego τὸ ἐν ἀδήλῳ κείμενον πολλάκις ἀφερπυλλοῦται. Et μεταβάλλειν, καὶ φωνῇ. Et τοῦτο γὰρ πολλοὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν οὐδενὶ συμβαίνει.

Theodorus, ἀσθενέστερον εἶναι τὸ ἄνω. Debilior pars ſuperna conſiſtit. angit caſta iudicia Theodori χαμαιζηλία. nam neque verè neque fideliter, non enim conſiſtit, ἵσταται, γίνεται neque quod ſit, conſiſtit. neque conſiſtere, & eſſe debiliorem, vir acutus intelliget. Suprà enim haud ſemel τὸ καθεστηκὸς poſuit pro valente. Πολλάκις ἀφερπυλλοῦται. omiſit πολλάκις, non bono conſilio. Si enim abſit id aduerbium: videri poſſit ſemper id euenire, at non ſemper euenit, item ambigua oratio, & fortaſſe barbara: folio minus prominere. Ὁμοιότητάς τινας ἔχουσι. aliquid ſimilitudinis faciãt. non contemnenda cõſideratio. Vtrum mutationes faciant ſimilitudines, an habeant & acquirant. hoc dicit Philoſophus: illud Theodorus. Sanè ſimilitudo ſequitur mutationem, & eius quaſi finis eſt, aut finem comitans. Finis enim eſt noua forma, nouúmve accidens, ſuper quibus fundatur ſimilitudo. itaque feliciter hîc deſeruit Theodorus. Cęterùm vt hoc optimè: ita illud nimis ambitioſè, ἰσχνῶς τελείας, non vt omnino ſpeciem exprimant alienam. Specioſa verba & polita, ſed neutiquam declarant, quod ſubeſt doctrinę. Id verò eſt quod dicebamus in Cõmentario: Nempe duorum modorum ſunt mutationes: aut præparantes, quæ antecedunt perfectionẽ aut finales. Præparãtes ſunt, vt alterationes in qualitatibus: Finales ſunt, vt in tranſubſtantiationibus: in quibus natura quieſcit tandẽ. Ideò dixit: mutationes haſce inchoatas eſſe in ſimilitudine tantùm, non autem abſolutas.

Εὐτραφέστερον. ſucco lætiore. dura tranſlatio. habitudine lætiore. Διὰ τὰς ἐπετείους ὥρας. quas anni tẽpora faciant. toties diximus: apud veros Philoſophos tẽpus nihil vel agere vel facere.

A Itaque τὸ διὰ, non eſt nota cauſæ efficientis, ſed tractus temporis communi vſurpatione: vnde & verbum, διετίζειν, perennare.

CAPVT XI.

XI. capitis argumentum. Reſtare in poſtrema conſideratione morborum cognitionem. Quomodo morbi partim ſint præter naturam, partim ſecundum naturam. Morborum principia vel interna eſſe, vel extrinſecus euenire.

AΚΟΛΟΥΘΟΝ δή πως. Hæc eſt huius quinti libri ſecunda pars principalis: quæ quã ob cauſam ſit huc dilata, dicẽdũ eſt. Primis quatuor libris ea tractauit, quæ planis cõtingunt ſecundùm naturam, idque bifariam: quippe tum earum commoda, quę ſpontè proueniunt: tum illarum, quibus adiicit ars aliquid vtilitatis. B Quoniam verò res ſunt plãtæ materiales: propter eam imperfectionem, obiicitur aliquid aliquando ſatagenti naturæ, quo eius opus impediatur ante quàm finem ſuũ, in quẽ rite intendit, adipiſci queat. Veluti fluuio datus impetus ob aquæ grauitatem ad deſcendendum. At motus is naturalis multis modis impediri, tardari, minus auferri poteſt. idq; vel à natura ipſa vel ab arte. Arte nãque tum aggeribus, tum excipulis piſcinarum aquæ ipſæ vel cohibentur vel torquentur, vel ſuſpenduntur. Natura verò ipſa, terrarum, rupiúmve obiectu tum retardat, tum reflectit. Quum verò in glaciem vertit aquas, omnino motu priuat. Ita in plantæ generatione, atque etiam in omni re C generabili, aut aufertur apparatus totus, quare & finis ipſe quoque ſubducitur: quemadmodum nec vbique generatur aurum. Aut vitiatur tantùm: idque duobus modis. Aut enim auertitur à tota ſpecie in aliam ſpeciem. Veluti ſato à nobis Apio nata eſt Alliaria. Aut quum manet ſpecies, accidentia mutantur: vt ſuccus, figura, magnitudo. Iccirco poſt inſtitutam naturalium cauſarum indagationem, vt tota contemplatio compleretur: quærendum fuit de cauſis horum impedimentorum. Quum autem duo ſint rerum tempora generabilium: vnum, dum fiunt: alterum, poſtquam facta ſunt: de iis quæ dum fiunt, contingunt, in huius priore libri parte dixit: idque duplici conſideratione: quia duplex erat natura: vna ſpontè, qua parte ſerutabatur, D τὰ κατὰ φύσιν ὄντα, ἃ διώκουσι: altera ab arte, qua vaſtigabat τὰ περιττά, id eſt additamenta. In hac ſecunda vult agere de iis quæ iam conſiſtentibus eueniunt præter naturam, quæ vitia aut morbos appellamus. Diuidit autẽ tractationem hãc in duas partes: in prima tractat morbos, in ſecunda etiam interitum: περὶ δὲ φθορᾶς, vt videbimus ibi. In hac autem tractatione ſuperiores adumbrat diuiſiones: erant enim τῶν αὐτομάτων. καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης. Sic etiam hîc: morborum principia, partim intus eſſe, ergo naturalia: partim extrinſecus, igitur alia. Dico alia non determinata deſignatione: quia bifariam conſtant: aut enim

aut enim à naturalibus cauſis, vt ab aere, aut ab arte: non arte vera, ſed vitioſa: vt à peruerſa, præpoſtera, nimia, nimis parua, foſſione, putatione, ſtercoratione, aliis. Quas partes etiam vrbanè auget illa valde ambigua ſententia: ὥς γε εἴπεῖ καὶ ἀπὸ δαίμονος συμβαίνουσι, καθάπερ ἡ χαλαζοκοπία. Quaſi aliud ſit dæmon grandiuifer, aliud aer ac ventus & gelu, & aliæ in natura noxæ. Sed danda ſunt multa vetuſtati: veterum enim ſapientia factum eſt, vt nos eorum ſententias perpendere poſſimus. Ἀκόλουθα δ᾽ ἴσως. Duo dicit: & poſtremo loco hæc conſideranda, & ſuperioribus annectenda. Ac quemadmodum conſequantur, ſatis declaratum eſt. Quòd autem poſtremo loco ſint ſtatuenda, ratio perſuadet duabus de cauſis. Primùm, quia ſunt præter naturam: deinde quia iam perfectis contingunt. ideo vocauit ἐσχάτην θεωρίαν. Diuiditur autem in ſummas duas explicationes. In prima recenſet plantarum morbos: in ſecunda fructuum. Περὶ νοσημάτων καὶ φθορᾶς. In duo partitur: in morbos & interitum. quia morbus eſt ad mortem via. Itaque maiores noſtri duarum vocum vnum fecerunt principium: μόρος, mors: morbus, μόρος βίου: ſicuti ſcriptum eſt in originibus. Ἁμαρτάνουσι δέ. Quemadmodum dicebamus, ingenii ſui diuina opulentia ſuperiores adumbrat partes. Superiora erant partim naturalia, quia ſecundùm naturam vniuerſalem, ſicuti dicebamus ex diuino Præceptore: partim præter naturam, quia non ordinaria. Ita & hîc morbos, & interitum partim à natura eſſe: partim non eſſe. Quippe intereunt & plantæ & animalia: & omnia generata corrumpuntur, propterea quòd ſunt corruptibilia. At is affectus naturalis eſt: fundatur enim in contrariis, ex quibus naturalibus conſtant naturaliter. morbi verò nihilominus. Sunt autem præter naturam indiuidui: quia corrumpunt ipſum, non ſpeciem. Eſt autem naturæ contrarium, non eſſe: quando natura eſt autor exiſtentiæ. hæc hunc ad modum explicat. Φθορὰ μὲν οὖν ἀθρόως, interitus repentini. quare addidit ἀθρόως: vt doceret, eſſe internum principium. non tamen erat neceſſarium. Primùm, ſi τὸ ἀθρόως ſignificat temporis indiuiſibile momentum in Vitis priuatione: omnis interitus, omnis formæ corruptio talis eſt, ſicut & generatio. Sin excludere voluit externas cauſas, exempli gratia, inciſionem: at ſenectus eſt morbus naturalis, qui longo tractu vehit nos ad illud vltimum, quod ſemper habemus præ oculis, & tamen ſtultè nimis tanquam rem expectamus repentinam. Αἱ μὲν οὕτως: id eſt παρὰ φύσιν: αἱ δ᾽ ἐκείνως: id eſt κατὰ φύσιν. vt exciſa arbore, aut conſumpta vetuſtate. Νόσοι δέ. De morbis, non à cauſis ſtatuit, τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ παρά: ſed à reipſa. Quia ſunt, inquit, ἔκβασις egreſſio quędam, ſcilicet ex ambitu naturæ: erunt præter naturam. quia ſæpe contingunt, erunt ſecundùm naturam. quia dixit ὅλως: addidit ὀξέως. & duo dixit ἔκβασιν, exceſſus: & σύγχυσιν, confuſio. Quia in o-

A mni menſura temperationis eſt ordo graduum, ita vt huic hoc præponderet. Id vbi confuſum eſt: perit ratio mediocritatis, in qua ſanitas ſita eſt, aut quæ ipſa eſt ſanitas: ne nunc turbemus mutauit: primùm, τῇ μὲν: ſecundo loco, τῇ δέ. Et poſuit duo, ἰσχύουσι πολλάκις. Διαιροῦντες. Nunc tangit aliam rationem naturæ, & non naturæ: quia σύγχυσις erat internarum rerum naturalium. Αἱ τὰ βίαια πάθη, quæ foris eueniunt, non ſunt eis naturalia. Iccirco dixit διαιροῦντες, ſeparantes extrinſecus accidentia. Βίαια vocauit: quia Philoſophi violentum dicunt, quodcunque præter naturam eſt. hæc eſt pars qua oſtendit eſſe παρὰ φύσιν. In illa verò oſtendit non eſſe: vt ab aeris impreſſionibus. Tametſi ſunt extima, tamen habent cum internis affinitatem.
B Quamobrem vaſtant temperaturam: quæ eſt vna pars ſanitatis. Alia verò, vt τραύματα, vulnera: & πληγαί, percuſſiones, diſſipant continuitatem: quæ eſt altera ſanitatis pars. Quare aut ſtatim ægreſcunt, mediæ cauſæ interuentu, aut ſubſequente dyſcraſia. Stultus enim fuit ille, qui putauit amputato capite, non ſequi mortem illico, niſi dyſcraſia comitetur. Coniunxit orationis ſeriem affini verborum flexu: πάθη, παθήματα. Καίτοι ἴσως γε. quia vulnera dicebat, βίαια πάθη. Frigus, inquit, etiam nimium βίαιον eſt. & addit πως. Quia violenta hæc ſunt in gradu, non autem tota ſpecie, vt vulnus. Aeris enim frigus idem eſt ſpecie, cum interno plantæ frigore: gradu diſtat. at dolabræ cum planta nihil. nihil igitur eius quoque opus, ſectio. Οὐκ ἴδιον, auget doctrinam. Is, inquit, affectus ita tractatur hîc quaſi plantarum proprium, vt etiam ſit animalibus commune.
C

Οὐκ ἀλλότριον. Neque diuerſum à noſtra quæſtione. Id eſt, neque ita proprium animalium, vt etiam plantis non conueniat. ita delet obiectiones. Τῶν δὲ νόσων ἀρχαί. Non eſt pars Capitis diuerſa, ſed explicatio ſuperiorum: ne nos fallat coniunctio, δέ. τῶν γὰρ, aut τῶν μὲν οὖν: longè commodiùs. Nam quum dixit: καὶ ἡ φθορά: non eſt ſeparata diuiſio, ſed bifariam duplex, ſic: tam morbi quàm interitus, cauſas habent aut internas aut externas: & ſunt tam totius quàm partium. Exempli gratia, ægrotat Quercus tota frigore: interit tota. Aliàs expoſitus Aquiloni ramos gelabitur, aut Bryon aut germen, vnde
D aut parum aut vitioſum feret fructum. Interibit autem vel ramus arefactus, vel ſuccus ob fructum: vt videatur arbor corrupta mortuáve quæ nihil tulerit. Sicut dictum eſt alibi: terram mortuam priſcis appellatam, que nihil ferret.

Ἀπ᾽ αὐτῶν μέν. Exequitur partes. Internum morbi principium ait eſſe pabuli quantitatem, vel nimiam, vel citra modum: aut externam qualitatem ab aeris vi. Ac quemadmodum ſuprà quoque fecit, diuidit in hæc, & fortuita, vt plagas. vbi notanda diligentia. Namque alimē-

tum etiam extrinſecus venit: & acri ſuprà non ſemel aſcripſit τρόφιμον facultatem. Sed dicendum: illa extranea, ſcilicet elementa, quæ miſto aduentitia ſunt ad alimentum, facta iam ſunt ὑγιεῖα: ventus autem & calor, nũquam. Obiectio. Quas hic adnumerat ἐπιῤῥοίας, eæ niſi ſubeant, non corrumpunt. Et id fuerit, τὸ πάθος τῆς τροφῆς, de quo dicebat. reſponderi poſſe videtur hunc ad modum. Aliud eſſe iam alimentum, idque nimium: aliud humorem etiam alium præter illum quo ſata putreſcunt, aut ſuccus aboletur. Ideo mox dicet: εἰ δὲ καὶ ἔνδεια ἢ ὑπερβολὴ τῶν ὑδάτων, ὥς τινές φασιν, οὐδὲν διαφέρει. An ergo hinc craſſè ſic abibimus: neque putabimus eſſe interna principia morborum, etiam ſine externi ſucci acceſſione? ſunt verò. Nam in ipſa inedia ſpiritus inflammãtur: tandem verò etiã fit corruptio ſine putrefactione. Aut etiam putreſcunt humores defecti calore naturali: cui naturalis humoris ſubtracta fuerint fundamẽta. hoc quidem in animalibus. an verò id etiam in plantis? habere arbitror ſuam illas quoque proportionem: viuunt enim, ſed ſolis cognitam ſapientibus.

Ἢ ἐν τομῇ. Foſſoris error, qui vulnus influxerit: id quod perſæpe contingit. Διὰ σκάπτοντος. mutauit caſum. dicebat enim, σκαπάνην.

Ἢ ἐξαλλαγῆς. Cùm haud ob purgandam arborem, ſed eùm alia forma eſſe volumus. mutatur enim facies. Veluti cùm biſtipes planta, cæſo altero ſtipite, reducimus ad ſimplicitatem. is alius finis eſt atque putationis. Ἀπὸ τοῦ δαίμονος. Sanè ludit nos: vt aliquid ſit id quod Fortunam dicimus: aliquid, inquam, τῶν ὄντων. Quod negauit diuinus Prçceptor tum alibi, tum in ſeptimo Eudemiorum. Id enim quod eſt τύχη ἐν τοῖς κατὰ τὴν αἵρεσιν, eſt δαίμων in iis quæ carent deliberatione.

Πάντα δ᾽ ἰσχύει. Opulentam explicat doctrinam perſequens affectus cauſarum. Aeris vim eandem, non eandem eſſe omnibus, ſed imbecillioribus infeſtiorem. Sententia popularis: plus poſſum in eum qui minus poteſt. Sententiæ ſumma: plus noceri nouellis, plus item germinaturientibus: plus etiam exhauſtis ſucco poſt fructificationem. Minor illa eſt ſyllogiſmi propoſitio: eſſe illa eo tempore imbecilliora. Ἐξηρημένων. non penitus exiccatis poſt abſolutos fructus: hoc enim ſignificat καρποτοκία: non autem ſimplicem inchoati fructus expreſſionem, ſed exhauſtis.

Τότε γάρ. Id vbique ſtatuunt omnes Philoſophi: id ſæpe monet Hippocrates: id ſuprà vidimus: mutationes debilitare naturã omnem eam, in qua fiunt. Ratio: quia natura aliò diſtracta, ibi diſtinetur. Διὸ καὶ τὰ ἄγρια. Neſcio quibus gradibus deducit è ſuperioribus hoc quod ait. Iccirco plus agreſtia laborare antequam germinent quàm ſub ipſa germinatione. Neſcio, inquã, cauſam quare aſtrinxerit hoc incommodo ſolas agreſtes. Nam ex ea quam adiungit, ratione tanto magis mitia: cùm ait, καρποῦνται γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς. In ſuperioribus enim profeſſus eſt, agreſtia cuncta robuſtiora. Οἱ δ᾽ ἄγριοι. hoc & ſuprà ſæpe. hoc

A videatur cuipiam hic vacare. in morborum tractatione, quid mea, ſi iuuant tempeſtiuæ plantas Hyemes? dicendum. In exquiſita ſcientia opus eſſe habitu firmo, à cauſis conuertibilibus conſtituto. Sed diuinus Prçceptor haud ſatis eſſe dixit hoc. Quin tenendum etiam, concluſionis contradictoriam falſam eſſe. ſic enim amoueri omnem dubitationem. Quocirca diſcipulus hic, vt ſemper, iiſdem inſiſtit væſtigiis. Non ſolùm docet contraria conſtitutionibus plantarum naturalibus, quibus morbi contingant: ſed etiam deſignat quæ ſint vtilia ad illorum morborum arcendas acceſſiones. Ἐμμένει. τὸ ἐν, ſignificat interna foueri principia. Ἰσχύι: cauſa, media inter extremam procatarcticam & effectum. Cauſa eſt

B efficiens: nempe animæ pars, corroborato inſtrumento, id eſt calore. Καὶ βλαστίαν. effectus hic eſt. Τῇ πιλώσει, καὶ πυκνώσει. Duæ cauſæ mediæ; nam ſunt effectus à cauſa procatarctica, & ſunt cauſæ roboris. Priorem poſuit poſterius: quod & alibi nos indicauimus. Præceptoris enim more, vtitur analytica methodo. Nam denſatio eſt compoſitio partium, vt fiant propiores: ſtipatio eſt effectus: quia ſuccus ex ea partium cohæſione compingitur. Ordo cauſarum eſt: frigus, denſatio, compactio, calor innatus, vis animæ. effectus: proſpera, larga, proba germinatio.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά. ſcilicet agreſtium & mitium.

Theodorus, ἀμφοτέρως δὲ μετέχουσι. quæ ratio

C euentus ancipitis eſt. Non enim euenit ambiguè, ſed certò altrinſecus. Et omiſit illud aduerbium, ἴδιος, quod ſuprà ventilabamus. Ἔκβασις. diſceſſus: egreſſio, meliùs. Οὐδὲ διάφορον. neque refert ad eam rem. Duo lapſus: primus in Latinitate. alter ſanè intereſt præſentis operæ, hoc hic referre. Quia tametſi eſt commune animalibus: tamen eſt etiam commune plantis. Οὕτως ἴδιον ἐπὶ τῆς φυτῆς, ὅτι καὶ τοῖς ζώοις κοινὸν εἶναι. οὗτος δὲ τοῖς ζώοις κοινὸν, ὅτι μὴ ἀλλότριον ἐστὶ τοῖς ἐνταῦθα πραγματευομένοις. nam διάφορον hic ſignificat, alienum.

Τῶν δὲ νόσων ἀρχαί. morborum initia. Vide quid faciat ſuperficie tenus Ariſtotelicos libros deguſtare, & Latinæ linguæ fundamenta ignorare. Initii vox ſatis prodit & originem, & vim & vſum. Significat enim principium motus, quem

D init mobile. Ita ſanè ἀρχὴ eſt initium aliquando: id eſt prima illa vel portio, vel momentum cuiuſque rei. Et eſt ὁμογενὴς καὶ ὁμοειδὴς cum reipſa. Itaque morbi dicunt initium medici τὴν εἰσβολήν. ſic calefactionis initium calor eſt. at non ſemper. Ἀρχὴ enim in quinto Metaphyſices, eſt etiam τὸ ὅθεν: quod aliquando eſt idem ſpecie cum effectu, exiſtentia ſemper differt: vt Cæſar eſt ἀρχὴ Catonis filii, equus equi. Interdum tota ſpecie diſtat, vt Chryſalis & Eruca. Aliàs toto genere, vt Vitis & eius vermiculus voluolus. Nonnunquam pluſquam genere: vt ſol & mus è fimo. Euenit etiam in quibuſdam, vt inter ea nulla ſit pro-

ſit proportio: vt in creatione. Nulla enim inter finitum & infinitum. Solius autem infiniti creare. Hæc omnia quidem ſunt ſuorum effectuum principia: quia priora, & quia capiunt: continent enim poteſtate. Sic & Græcè, vt in libris De cauſis diximus: διὰ τὸ ἄρχειν καὶ ἔχειν, ἀρχή. at nullum horum eſt initium. Nunquam enim inijt, id eſt ingreditur effectum ſuum cauſa efficiens. Nempe non ineſt, vt elementum: quod eſt eius cauſa in quo ineſt. Et verbum quod apponit (contrahuntur) vt alia innumera huius boni viri additamenta, obſtrepit Philoſophicæ puritati. Non enim trahit ad ſe cauſas externas arbor: ſed inuita (vt ita loquar) excipit inuadentes. Τ'ὑπερβάλλοντας. ſupra modum. rectè. Quia ſanitas eſt in modo: vnde & medium, & medicina. & Præceptor definit morbum, ὑπερβολήν. Δυσκρασία. cæli grauitas. Hæ ſunt interpretandi licentiæ: quibus hodie abutuntur in rebus ſeriis Ciceroniani. Nam vbi ſeſe ſperant, ſententiam adeptos eſſe: tollunt quadrigis ſuis frenum, & inſolentiæ currum loris applicant: at ille fertur auus. Δυσκρασία, non ſignificat grauitatem. Graue cælum eſt id quod ita incommodat, vt ferri ac tolerari facilè nequeat: quale Narbonæ, Caniæ, Senogalliæ. At multis aliis locis δύσκρατον eſt, non tamen graue. Quin leuiſſimus atque tenuiſſimus aer in celſiſſimis montibus, vt in Sina monte tradunt: is ſanè δύσκρατος humanæ temperaturæ, & tamen maximè contrarius graui. Denique cæli grauitas nonniſi in craſſitie ac fœtore: dyſcraſia in mille aliis.

Πληγῇ, ἢ ἐλκώσει. ligone vel falce. aut nimis anxiè aut minus diligenter. Nam & vulnus & concuſſio etiam ab aliis inſtrumentis quàm à ligone aut à falce. Omiſit illa omnia: ὅτε ἡ τομὴ, ἢ διαρθρώσεις, ἢ ἐξαλλαγάς. Ἀπὸ τῶν ἀέρων συμβαίνει. floſculos addidit. aliqua damnoſa vrgere creditur. Τὰ ἀπὸ τοῦ ἀέρος. quæ cælum iniecerit. nota phraſin. quid cælum inijcere dicamus? Τῶν ἐξηρασμένων. quaſi humor deſerit. Rectiſſimè reduxit inſolens verbum ad ſententiæ mediocritatem. Ταῖς ὑπερβολαῖς. intemperie. malé. Multæ ſunt intemperies quæ nihil nocent: quia non ſunt ὑπερβάλλουσαι.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀμφοῖν κοινά. Hæc igitur arborum genera communia. Puto ſcriptum reliquiſſe (generi): ſed non expreſſit ἀμφοῖν. Quod tamen diducit mox nominatim capite ſequenti Philoſophus: ἀμφοῖν: ἄγεια.

CAPVT XII.

XII. *capitis argumentum. Poſita morborum diuiſione, ſiderationis tractat cauſas: eaſque deducit per anni tempora, & arborum ætates.*

ΝΟΣΗ'ΜΑΤΑ δὲ τῶν ἀγρίων. Poſtquam declarauit, quid, & vnde eſſet morbus: nunc ſpecies ponit nominatim quatuor: ſcabiem, mortificationem, ſiderationem, vermiculationem. Quas quoniam non eo quo propoſuit ordine proſequitur: & permiſcet, vt videbimus, aliqua, commodiùs viſum eſt nobis, ſi faceremus vt ſeorſum ſuum cuique morbo Caput attribueretur. de ſideratione primùm. Oſtendit methodo minus probabili: primùm, in quibus ſit, τὰ φυτὰ, καὶ οἱ μέρει: deinde cauſam valde ſanè cõmunem. ait enim, δι' ἀδυναμίαν. Tertiò, huius itẽ cauſam: ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ: ex humoris defectu. deducit hinc tempus. Propterea, inquit, ſub Cane multa ſiderantur. ſcilicet tempus illud ſiccisſimum. at mox ſibi ipſe contradicit, quum ait ſub Cane plantas haſce humectari: quod etiam ſuprà docebat, in tractatione τῆς ἐπιβλαστήσεως. Quartò ait, nouellas pati magis, vetulas minus,

B idque multis de cauſis: tum quia robuſtiores: quippe validius reſiſtunt robuſtiores. Alia cauſa plus è longinquo trahunt. Ergo quæ propter ætatem ſicciores eſſent: propter attractum ſuccum fiunt humidiores. Tertia: quia ſuopte ſucco ſunt pinguiores: dilutior namque in nouellis. Quarta: quia nouellarum præueniunt fœturam, ipſaque tempora ſqualida. Proinde non fallere ſpes: ſed quantum ſpondeant in flore, tantum in fructibus præſtare. Vbi verbum repetit vſitatum: προδείξαι, præoſtendunt: & ἐκφέρουσιν, vſque in finem ferunt. id eſt, & ferunt & educant. Quintò ponit axioma populare. morbos imbecillioribus magis incommodare. Sextò, addit mate-

C rialibus cauſis ſuperioribus cauſas procatarcticas. Οὐ λέγεται. Agreſtes morbis laborare, non eſt hominibus perſuaſum. Non negat factum, ſed opinionem. itaque dixit πλείω. plures eſſe mitium. ergo in agreſtibus quoque. quare etiã addit τάχα δὲ καὶ ταῦ. ac ſtatim cauſam ſubdit imbecillitatem. Πληγὰς τὰς ἔξωθεν. Non ad differẽtiam quaſi plagæ quædam etiam ἐντὸς ſint, ſed ad explicationem: eſt enim altera pars partitionis. τὰ μὲν ἔσωθεν, τὰ δὲ ἔξωθεν. Διϊκνοῦνται ſignificat hic διαφθείρουσι. Niſi quis legere malit διϊσχναίνονται: attenuãtur. neutrum placet. Sed illud δυνάμεις, non eſſe hic τῆς φύσεως, ſed τῆς πληγῆς: quę tametſi ſunt ἔξωθεν: tamen earum maleficium penetrat. ne quis obiiciat: cortice contuſo, aut ſciſſo, nihil internis partibus noceri.

D Lego πορτίες, non πωρτίες.

Theodorus, σφακελισμὸς: radicatio. vnde id auſus ſit, neſcio. tabitudo, alibi. Non tamen ſemper alimenti defectu contingit: velut in cicere. σφακελίζεται namque elota ſalſugine. at id fit ab humoris copia. At quum infrà dicat, ſphaceliſmi nomen ab animalibus ad plantas eſſe tranſlatum, propter ſimilitudinem: & morbus is in animalibus nihil aliud ſit quàm νέκρωσις: non poteſt quin dicatur mortificatio: fit enim è gangræna interfecto calore naturali. Tum verò membrum tantùm abeſt vt tabeſcat, vt putridum dilabatur. aliud enim eſt, μαραίνεσθαι, aliud τήκεσθαι. ſi maraſmus tabes eſt, rabes eſt deſiccatio: at ſphaceliſmus in crure eſt computrefactio. in arbore tamen ſphaceliſmus

eſt arefactio. quare non erit inter hæc ſimilitudo. item illud præterea notandum: nempe tabo tamé vocat Virgilius: quomodo igitur tabes erit maraimus? Propter hałce difficultates mox Theodorus Græca voce vſus eſt. Οἱ μίσχοι ſurculi. alibi fructuum pecioli. Πιοτέρα, λιπαρωτέρα. humor pinguior. omiſit alterutrum. πῖον pingue ſignificat: λιπαρὸν, oleoſum. Πρωϊκαρποτέρα. ad fructificandum maturior. mãca oratio. maturius, nón maturior. ad maturius fructificãdum aptior. non enim ipſa eſt matura. Ἐπιβλάστησις. germinũ generatio accedit. ſaltem addidiſſet (alia). nouorũ germinum fit acceſſio.

CAPVT XIII.

XIII. *Capitis argumentum. Vetulas arbores magis pati vermiculationem. cauſa propter quas eueniat. Eum morbum eſſe pene omnibus communem. Acres minimè omnium vermiculari. In Lentiſco ſatas, minus.*

ΣΚΩΛΗΚΟΥ͂ΤΑΙ δὲ μᾶλλον. Quod vltimo loco propoſuerat, exequitur in ſecundo. Quia de nomine ſatis patet, quid ſit: nemo náque neſcit, quid ſit vermis: non potuit definitionem. Magis huc admittéda excuſatio quàm in Aſtrobolia. Cùm enim ἀστροβλῆτα patiãtur ſucci ablatione, non videntur ab Aſtro percuſſa. proxima namque cauſa priuatio eſt. ideo declaratum ibi oportuit. Hîc autem ſtatim, vt ſuprà dicitur, in quibus magis fit: quippe in vetulis arboribus. cauſæ duæ: vulnus inflictũ & ſitus. vtraque ab eadem cauſa, defectu ſcilicet. namq; ex vulnere fit apertio & exemptio ſucci. Cæterùm cùm vermiculi exiſtimentur è putredine fieri: & putredo ſit omnis humida in primordiis ſuis: quomodo è ſicco fient? Quia ſicca naturalẽ amiſere ſuccum, peregrinũ admittere. ideò dixit: ἐκ πηγῆς σήπεται. Scilicet ſubeunte aeris humido, quod arbori naturale non eſt. Δι' ἑλκώματα. Hic vlcus è vulnere videtur ſignificari: non vulnus, vt alibi. Ἐκ δὲ τῶν διψῶν. alia cauſa in ſiti. defectus humoris debiti. Itaque fit, inquit, ἔκστασις: egreſſio ex latitudine illa Galenica. quare tandem putreſcit. Συμβαίνει δέ. Argumẽto potiore confirmat. in arefactis vermiculos gigni videmus. id eſt, quæ omnẽ ſuccum naturalem amiſere. Quanto magis in iis, in quibus etiamnum quippiam ſupereſt, quod facilè vitiari poteſt. Ratio in lignis ſiccis: quia rara. Itaque ſeſe aer faciliùs induit in ea laxa ſpatia. Sub Luna magis: quia tunc aer humidior. ſub ſole citiùs: quia extraneus calor validior. In ſecũda parte etiam ſpeciem ponit huic obnoxiam vitio. Suprà in genere τὰ πρεσβύτερα. nunc in ſpecie, Malos. Διὸ καὶ τοὺς ἐμπύρους. reſpondet ſuperioribus: διὰ τοὺς αὐχμούς. Illud eſt temporis, hoc loci: qualitas eadẽ, feruor. Ταχὺ γὰρ αἱ ῥίζαι cauſa media. Etenim cauſa exiccationis, quæ deide cauſa eſt vermis. Et radicis exiccatio effectus eſt feruoris loci. Κοινότατα. Tertia pars: in qua redit ad vniuerſalem cognitionem illam: in quibus ſcilicet fit. quam tamẽ partem primo in loco eſſe decuit. Ait enim: penè omnibus euenire hoc. poſtea diuidit & cõponit. Malos pluribus infeſtari vermibus, atque ideirco citiùs interire. Plures enim habet interitus autores. Ita Ficũ & Pyrũ. Quo in loco non eſt obiectio contemnenda. Nam ſuprà, τὰ λιπαρώτερα minus ſiccari dicebat: hîc infrà mox, τὰ δριμέα. Ficus autem vtrunque habet. Nam ſi Laurus ob hoc, vt ſtatim profitetur, tuta eſt: quanto magis Ficus?

Ἀστροβολία. quàm alibi ἀστρόβολον, paſſiuè: nam ἀστροβολεῖν, actiuè. Ἥκιστα δέ. potuit quæ paterentur: nunc, quæ non. acri ſucco prędita. tum quia putrent minus: tum quia etiam ſi putrẽt, eorum putredo refert ſemina quædam priſtinæ acrimoniæ. ſicut in Lauro: quæ citò putreſcit. propter raritatem ſuccus internus ab externo vincitur. propter acrimoniæ vęſtigia non ęquè vermiculari. Non negat penitus, ſed temperat celeritatem quæ erat in putrefactione. Ἔτι δὲ τὰ σῦκα. Alia comparatio inter duo, cum huius ſimilitudine. Caprificus non æquè ac Ficus: quia in ſpecie eſt Ficus ſimilis, in acrimonia, Lauro. Sic mox arctior comparatio in eadem ſpecie qualitatibus diuerſis. Acidæ Puniceæ minus quàm dulces: quia dulcis ac dilutus ſuccus imbecillior. Ideò medici indicarunt, ex eo lumbricos gigni. Πάντων δέ. pars à tempore. Non tamen de Vere potiùs, quàm de veris Malis: quæ ſint maximè imbecillæ. Ideirco pręmaturè producunt fructus, quippe à tempore coactæ. de hoc in ſuperioribus libris. An verò Vere potiùs gignantur vermes in arboribus? Nam ex Philoſophi dedúctione, minus videtur: à ſiccitate namque vult. Ver humidum valde. Ex altera parte ſenſus obſtrepit: tunc enim vermium copia. Dicendum, Non in arboris ſubſtantia tum creari vermes, ſed extrà. nam Æſtate vrũtur: Hyeme glaciantur. Ἐν χώρᾳ. à locis, ſuprà: ἐν ἐμπύροις. nunc à locorũ ſimilitudine: ἐν χώρᾳ. Dat cauſas quibus poſſit lentiſcus arcere vermes: calorem & odorem: ſatis ſanè debiles cauſas, niſi addiderit naturalem. quin ne ſic quidem ſatiſfacit. Nõ enim Lauro Ficúve calidior aut odoratior. ſed eſt ſuccus pinguis: vnde etiam reſudat maſtix. temperanda quoque de odore ſententia eſt. Non enim odor quicquam facit, ſed odoris cauſa temperatura.

Theodorus, ἑλκώσει τῇ περισκαπτομένῃ. iniuria circumfodientis. Magno circuitu cogitationis opus eſt, ad deducendã vocem hanc (iniuria) ſub ſignificatum τῆς ἑλκώσεως. Τῷ ἰχῶρι. per ſaniem. Nequaquam in planta ſanies: nempe in qua non eſt ſanguis. Ἔκστασις. dimotio. non placet.

Ἀφαυαινόμεναι. quæ areſcunt. peculiaris lapſus. Verba hæc tractum ſignificant mutationis: vti diximus in libris De cauſis linguæ Latinæ. At dum fiunt aridæ, non vermiculantur, ſed arefactæ iam. ideò ineſt prępoſitio ἀπό.

Κοινότατα. publici. caſtigauimus alibi.

Βραδύτερον. feſtiuum Theodori ingenium. ægriùs moriuntur. quaſi diutiùs ægrotent.

Τὰ δριμέα. acerba, & vehementia. Oportet

cum

eum legiſſe τὸ ὀξὺ καὶ δριμὺ: vt ab animaduerſione vindicetur. Neque tamen tutus erit. ὀξὺ, nanque acidum: στρυφνὸν, acerbum. Vehemens autem eſt exceſſus omnibus communis, non autem priuatim τὸ δριμὺ, ſed acre. Nam δριμὺ nihilominus eſſe poteſt, καὶ σφοδρὸν, καὶ ἀνειμένον, vehemens & remiſſum. Sed hi ſunt quorundam recentiorum interpretum cincinni. Sic lentiſci θερμότητα, cùm feruorem interpretatur, illudit nobis.

CAPVT XIIII.

XIIII. capitis argumentum. Sphaceliſmus non ſolùm à vulneribus prouenit, ſed & refrigeratione & defectu alimenti. De ſimili affectu, non ad interitum inducente, ſed ad priuationem generationis.

TAVTA μὲν οὖν. Tranſiturus ad ſphaceliſmum, colligit quæ dixit. Deinde nulla deſignata ſphaceliſmi definitione, cauſas illico aggreditur. Nam quod ait, tranſlatum nomen ab effectu ſimili qui reperitur in animantibus: tanto minus excutiandus. Plantarum nanque cognitio cognitionem antecedit animalium. Itaque ſi vtrobique eſt ægritudinis genus idem: tametſi prius in animalibus cognitum eſt: tamen bono Philoſopho bona methodo prius eſt in plantis declarandum. Eſt autem à nominis origine rei natura ſæpe manifeſta. Proinde σφάκελος, παρὰ τὸ σφάττειν: quaſi σφάγελος, ſicuti σφαγή. In iugulatis enim amittitur calor omnis naturalis. Eſt ergo membri mortificatio. Quæ non eſt εἶδος, vt aiunt, niſi addatur huic generi aliqua differentia, quæ νέκρωσιν deſignet illam. Multas affectus huius cauſas videmus: quarum omnium effectus vnus: ablatio, aut extinctio, aut corruptio caloris naturalis. Quamobrem ex vulnere & vlcere fit, propter putrefactionem: qua corrumpitur calor. Extinguitur autem frigore. Muliones ergo in tranſitu Ceniſii montes aliquot amiſerunt veretrum. Aufertur verò quum imperitia chirurgi coarctantur faſciæ in luxationibus aut fracturis. Hæc omnia nobis comperta ſunt. Quin etiam ex affluxu Mali ſucci, vidimus in ſene & in puella nulla cauſa procatarctica. Οὐ μὴν ἕνεκα. Non rectè negat è vulnere fieri. Vidimus enim viatori cuidam crus è vulnere, quod in pedem acceperat, mortificatum, ipſúmque tandem mortuum. Non tamen euenit quatenus vulnus eſt, ſed à putrefactione. Non tamen penitus negat: ſed ait non in omnibus. Nam ſi Cicer hoc morbo perit, neque propter vulnus: non ſemper huius morbi cauſa vulnus erit. Nota vocem σφακελίας, ſicut ἐακρίας, ἀτονχίας. Perit autem Cicer elota ſalſugine: quod & ſuprà docuit nos. Τὸ γὰρ ἄφαλμα σφακελίζειν δεῖ. Nomen æquauit verbo, rem factam cum ipſo tractu efficiendi. Atque ſi dicat, ſuffocatio eſt interficere. Tria ſunt à tribus præteriti perſonis verbalia. Vnum à ſecunda fœmininum, quod actionē deſignat, vt ὄψις, ὄρεξις, δήλω-

A σις, apud Euripidem: actio videndi, & facultatis nota. A tertia maſculinum, cui attribuitur actio. vt ὀπτὴρ, ποιητὴς. A prima neutrum, quod præ ſe fert ipſius operis ideam: vt ὅραμα, ποίημα, ὕλημα: ſylua cæſa, opus ipſius ὑλοτομίας. In multis tamen haud ſemper diſtinguitur. vt apud Oratores θέμα idem eſt quod θέσις. Sic hoc loco ἄφαλμα eſt ἀπὸ λουσ... τοῦ ἁλὸς. perinde ac ſi diceret ἀφαλίζειν. φαίνεται. Quia naturæ ordo eſt in pluribus: quæ talia non ſunt, παρὰ φύσιν dicuntur: idcirco ait etiam in aliis quàm in Cicere manifeſtum eſſe. Ἔνιοι δὲ. Nunc oſtendit ex aliorum ſententia (quam ipſe accuratiùs interpretatur) idem eſſe mortificationem & ſiderationem. Interpretatur autem ſic, quaſi per Polyonymiam. Ideo dicit τοῦτο μὲν οὖν πάσχει δένδρα τοῖς ἄν...

B ὑπὸ ψύχους. Deinde duas aſſignat cauſas cōfeſſas & receptas, præter primā illam à cōtinui ſolutione: ſcilicet humoris & defectum & exceſſum. Tū addit tertiam, cruditatem. Poſtremò quartam aliuſmodi à prima procatarcticā: nempe ab aere, quā & ſupra. Mirum non adiunxiſſe ἀπὸ τοῦ δειμῶνος, vt dudum. Accuratiùs excutiamus. Aliud eſt abūdare alimentū, quod innuebat illis, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς τροφῆς: & aliud eſt ἀπεψία. Nam cruditas coniungi quoque poteſt cum imbecillitate in defectu alimenti, non quidem toto, ſed diminuto. Quippe frigore ſuperueniēte μάλιστα: propterea dixit μάλλον. Μετὰ τὴν καρποτοκίαν. poſt editos fructus. Etiā ſuprà dicebat tunc eſſe arbores imbecillas. & hic λεπτῆς οὔσης τῆς ὑγρότητος. Non multa, & ſubtili. Sicu-

C ti mox ὀῤῥώδη, ſeroſum ſuccum dixit. Quia craſsior pars abierit in fructus: atq; illum calore defectum à frigore pati: hunc calidum non pati. Ergo quādiu conſtet fructus, non σφακελίζειν: poſtea verò id pati. Omnino verò tandem adumbrauit τὸ τί ἐστι σφακέλου, cùm ait ἀποψυχόμενα ἀποθνῄσκει. Vt ſit caloris, quemadmodum dicebamus priuatio.

Αὕτη μὲν οὖν. Colligit & omittit duas procatarcticas, plagam & aerem: & addit ἀδύναμιν, quæ ſanè cauſa non eſt, ſed occaſio potius. Nam ſi nihil eorum ingruat, ea tum debilitas non interficiet. Quemadmodum ſi lepus dormiens interficiatur non erit motus priuatio, quoniam fugam ſuſtulit, id quod vitam tollet. Tunc igitur non erit σφακελισμὸς, ſed μαρασμός. Εἶτα διὰ τὸ πλῆθος. Cùm ſuffocantur humore nimio, ſicut homines apoplectici. Quare τὸν σφακελισμὸν quidam

D παραπληξίαν appellarunt. ἀπεψία verò etiam modico (ſicuti dicebamus) humori coniuncta eſſe poteſt. Δι' ἐνδείαν δέ. Aliam defectus aſſignat cauſam ab affectu radicum: quoties minus commodè teguntur. μετέωροι, altæ extra locum ſuum. καὶ ἐπιφανεῖς, ita altæ vt etiam extantes videantur. Οὐ δυνάμεναι περιέχειν. Omiſit radicis incommodum nominare, & pro eo dixit quæ ſequitur, officii priuationem. Dixiſſet enim ἔχειν: & dixit περιέχειν. Si non habent, non dabunt. Non habent autem, διὰ τὸν ἥλιον, ſcilicet ξηραινόμεναι. Duo deinde vitia συγκαίεται, comburitur ſuccus: hoc primum. Alterum, ſi non comburitur at incraſſatur, quare fit ineptus ad

tranſitum. Ἐκ τούτου δ' ἐνίοτε. Non declarauit modum. Sic eſt: Combuſtus non alit omnino. Craſſus aleret quidem: at non adit ad partes alendas. Παραχωλύειν. Alius modus cauſæ defectus: quum ſquallent, δι' ἀνυδρίαν, ſiccitate. ἐξαυχμῶσι. Semper auget vbi fieri quit verborum ſignificationem præpoſitione illa ἐξ.

Βοήθεια δ'. Hæc eſt alia Capitis pars cum œconomia. Statuit enim fundamenta præceptis agriculturæ. Duo ponit nomina, βοήθεια, ſuppetiæ: actio eſt: φυλακὴ, lex actionis, & proſpiciens prudentia: vnde medicinæ pars prophylactica.

Τὸ κινεῖν. Semper mouere terram. Sic enim recẽtior reponitur, qua ſubinde aliquid affertur ſucci: id quod Æſtate potiſsimùm iuuat propter ſiccitatem. Καὶ ὁμαλύνειν. Quia munimentum eſt aduerſus Hyemem. ὁμαλίζειν, æquare motas glebas, ne hiatus admittat frigoris noxam. Ideo ſubdit τὸ διέχειν ἐᾷ τὴν ἰκμάδα. Duobus modis vitabit ſquallorem attracto ſucco: tum quia recentem (ſicuti dicebamus) nacta eſt: tum quia fit rarior. Æquatione autem illa prohibetur etiam Hyeme calor, ne exhalet. Proinde addit, ἐνυπάρχει μᾶλλον τὸ θερμόν. Huius caloris vtilitas multa. Exceſſum enim humoris qui comparatur Hyemalibus imbribus, digerit per arboris partes. Alioqui non alectur planta: quia non poteſt, niſi calor adſit ille, nimiam humoris coquere copiam. Proinde exalbeſcunt arbores, ſicut & ſata. Hoc in iis patet quæ frondes retinent. Quæ ſuprà dicta ſunt, patiuntur obiectiones. Nam ſi ad radices Æſtate ſæpius terra moueatur, citiùs exareſcunt: penetrat enim ſol. Et quæ pars ſub ſoli ſuperficie non erat aeris exiccata vi, proditur, atque aeri exhibetur exiccanda. Per Hyemem verò prohibemur omnino terram mouere ligonibus: gelida enim eſt, & obuerta ad radices lædit ipſas. Lædit etiam frigus (vt ait diuinus Poeta) penetrabile, ſeſe per motas induens glebas.

Ἐνίοτε δ'. Vltima Capitis pars. Sphacelon haud ſemper eſſe completum: id eſt mori e afficere totam arborem. Sed vitium illud obeſſe virtuti modo generatrici. Non enim totum gelari ſuccum, ſed eum tantùm qui à natura paratus erat ad fructus conſtitutionem. Itaque dicit ἀκαρποῦ γὰρ τὸ μὴ πέττειν. Non coquit autem, propterea quod οὐ κρατεῖ. Declarat hoc verbum eam quam ſuprà ponebat ἀδυνατεῖ. Nota præpoſitionem εἰς, ἀντὶ τοῦ, πρός. Quoad, εἰς καρπογονίαν πονοῦσι. Morbus is tollit ſolam fructificandi poteſtatem.

Lego ἄφαλμα, non autem ἔφαλμα. Quia ἔφαλμα eſt ſaltio: ἄφαλμα, ſalis dilutio. Vnde etiam ἔφαλον, quod in mari eſt ἐπιθαλάσσιον.

Theodorus σφακελισμὸν, interpretatur morbum radicis: non benè. Nam morbus eſt totius arboris. Quod patet ex poſtremis verbis, ὅσα τε δ' οὐκ ἀπόλλυται μὲν, εἰς καρπογονίαν δὲ νοσοῦσιν. At non eſt radix quæ καρπογονεῖ. Quin etiam πρὸς τὴν καρπογονίαν, non eſt radix ſemper neceſſaria.

A Semperuiuum enim etiam ſine radice fert. Theodori verba, ſphacelismum, id eſt morbum radicis: peſsimè. Atqui ne à radice quidem ſemper. Perit enim Cicer accepto incommodo per totum. Et in animali radix nulla. Præterea poſt fructificationem ſi frigus ingruat, arborem lædit, qua parte fructus exceptus eſt aut cecidit. Ibi primùm noxam ſentit. Radix tunc haud ſentit frigus illud: quin interit vltima, vt in Arancio diximus alıâs. Frigore nanque ἐκρακίζει: radix autem etiam tertio poſt anno vegeta fuit.

Πάγος, gelicidium. peſsimè. Omne gelicidium eſt gelu, non omne gelu gelicidium.

Ἐμφανεῖς, proſpectæ. Etiamſi à nemine
B proſpiciantur. Tanto minus, ſi procul non aſpiciantur. Apertæ & extantes. Eſt enim idem quod ἴσον φανεῖς. Μᾶλλον τοῦ δέοντος, pluſquam commodum ſit: imò neceſſarium. Vox hæc δέον, ſeruat illi ἔνδεια. Ἀεὶ καλεῖν, aſsiduè appellare. Videndum an agricolæ noſtri Latini hunc ad vſum arceſsiunt verbum hoc. non enim memini.

Δι' ὑπερβολῆς, largè. imò, nimiùm. Ἀτεφῇ, ieiunio. inconſideratè. Multa ieiunant quæ nihiloſecius interea nutriuntur: etiam pingueſcunt: vt vrſi, glires.

CAPVT XV.

C *XV. Capitis argumentum. Nominantur vitia peculiaria Fici, Viti, Oleæ. Item alia quædam communia. Quibus artibus arborum luxuria caſtigetur ad fructificandum.*

Τῇ δ' ἐν συκῇ. Omnino ſecanda fuit hic pars, atque à ſuperioribus ſeparanda. Omiſſa nanque ipſa materia qua de agebatur, ſpecierum quarundam morbos enumerat peculiares. Alios etiam communes adiungit. Hæc erit prima Capitis portiuncula. In altera dat remediorum præſcriptiones, quibus cohibeatur arborum luxuria. Hoc ſæpe iam ſuprà inculcatum eſt. A Ficu incipit. Nomen ponit vitii, λεπᾶν, quia λέπος cortex eſt & ſquamma. Deglubere, ad verbum: vnde & glumus. Dat definitionem,
D μάδησιν radicum, & earum partium quæ illis ſunt affines. μαδαρὸν, ſignificat glabrum. Cùm deglubitur radix. Hoc in plantis vitium apud Latinos nomen non habet: at in pecore habet. Ouis enim glabella dicitur, apica. Ἐξ ὑπερβολῆς. Hoc etiam ſuprà τραγᾶν, in Vite luxuriante. Hirquitallire, Priſca vox, alia ratione. Hæc omnia iam ad faſtidium vſque. Ὡς ἐπὶ πολύ. Ex humore nimio Ficus ſcabieſcit, ψωρᾷ. Morbus alius quoque communis. Ἐλαία δ' λειχηνιᾷ. Lichene ſpati. impetiginari. Ἀμπέλῳ δ' ῥεῖν. Vaſcones hanc acinorum defluxionem, *grellare* vocant. Quia cadunt ita quaſi grandine decutiantur, aut quemadmodum cadit grando. Λεπίδες κηρώδεις. Vbique ſucci pingui-

guitudinem commendat ad firmitatem fructus. ῥοάδες, fluxus: vnde & Papauer ῥοιάς. Ἡ βοήθεια. Pars altera ad remedia: ſicut & in Capite ſuperiore. Duplex hîc ſtatuitur contraria præceptio, vt verè hîc pateat Hippocratica deſcriptio medicinæ. Adiectio & ademptio. Aufertur ſuccus: additur robur arbori. Quo in loco etiam eſt notio τῆς πληθώρας vtriuſque, τῆς κατὰ χυλόν, καὶ τῆς κατὰ δύναμιν. Nam ſi vis additur, erat κατὰ δύναμιν: ſi detrahitur ſuccus, erat κατὰ χυλόν.

Τοῦτο γάρ. Modum docet exequendi poſterius præceptum. Ficus, inquit, quum germinare incipit, putatur: ne ſucco ſuo incommodet vmbra nimia. Ecce dat ſucco vires. Παχυνθὲν τὸ ὑγρόν. Quod erat ſucci vitium, ſuprá. Dicebat enim συγκλείεται καὶ παχύνεται. In Vite verò ἀποφυλλώσεις, diſpoliationes. Pampinationes vocant noſtri. Quum ſtringuntur paulò ante variationem, quæ nimis luxuriant. Item leuantur appoſitis farcillis, coactiſque ſarmentis atque complicatis aperitur cælum Vuis, quò liberiore fruantur. Ἀποκλάσεις τῶν οἰνάρων. ἀποκλᾶν. hîc eſt frangere, non autem flectere. οἴναρα, frondes, vt ſupra. Περικαθάρσεις. Hoc ſtudioſè noſtri, vt radiculas tollant quæ trunco hærent ſuperiore. Defraudant enim ſucco matrem.

Ὑποβαλλόμενα. Sarmenta ſummiſſa: vt ſummittere faſces. Ὑποκατόρυχα. terra operta. Eorum enim tanquam in aliam familiam deducunt commeatum. Καὶ ἡ σκαπάνη. Vt radices nudentur, ac noui cæli hauſtu caſtigentur.

Ὅπως ἐθίζωνται. Vt aſſueſcant. Imò vt lædantur. Πάτταλον ἀλαβουμένους. Nequid à pedamento noceatur: cautio eſt. Non enim detectæ, ſimul & aeris incommoda, & vulneris iniuriam perferre poſsint. Quartus caſus ἀλαβουμένους, refertur ad infinitiua, περικαθαίρειν. Non ſanè reſpondet caſibus his περικαθάρσεις, σκαπάνη, & eiuſmodi. Ideo ſubdit μετὰ δὲ ταῦτα. κατεργασίαν hîc intelligit reliquam curam omnem.

Lego λεπτᾶν, non λοπάν. Et ἀποκλάσεις, non ἀποκνίσεις. Et ὑποβαλλόμενα, non ἐπιβαλλόμενα. Et πάτταλον, non πάτταγον.

Theodorus omiſit definitionem, τοῦτο δ' ἐμμελῶς τε τῶν ῥιζῶν. Ῥιζῶν, ſoratio. fortaſſe non benè. Et (vt vulgò legitur) interpretatur ἐπιβαλλόμενα: ſuperiniecta. Noſtra tamen lectio conuenit cum ſequenti participio, καὶ ὑποκατόρυχα κειθόμενα. ſummiſſa. Non quemadmodum ſummittitur Pampinus aliis reſectis: ſed deducta ſicuti defodiuntur ad propagines.

Σκαπάνη addidit, ablaqueationes: ſcitè admodum: continentur enim genere foſsionis. Ἡ κατεργασία, foſsio. Sic & ſuprà: tametſi omne opus vocis huius ambitu comprehenditur.

CAPVT XVI.

XVI. Capitis argumentum. Scabiei cauſa, item bireulationis

A *& prolapſionis acinorum, & occæcationis in Vite.*

THN φύσιν. Hoc eſt quod primo proponebat loco. Quod Caput ab aliis propterea disiunximus: cum ipſo autem coniunximus aliorum morborum cauſas, ſcilicet τοῦ τεργῆν, καὶ τοῦ ἀποῤῥεῖν, καὶ τοῦ ἀμβλωθρίδιον: quia breuiſsimam continebat narrationem. Satis fuerit ſi intellectione ſeparetur. Hoc eſt Caput vltimum prioris tractationis, quæ plantarum morbos explicat. Poſtea ſeſe confert ad fructuum morbos. Perſpicua ſunt ferè: neque multæ indigent interpretationis. Scabiem Vergiliarum ortu

B capere initium ex minutioribus pluuiis: quæ vbi inſederint, hærent atque feruent. Nanque imbri largiore non fit: propterea quòd vberiores aquæ tum arboris ſordes, tum ſeipſas eluunt atque etiam fortaſſe ſubeunt, vnúmque fiunt intus cum naturali ſucco. Οἴεται πως. Neminem vnquam ſuo iure defraudat nobiliſsimi vir ingenii, ac verè Philoſophus. καὶ ἄλλως. etiam aliter quàm ex ſuperioribus: quaſi etiam ex ſuperioribus poſsit. Ἀναζυμοῦται. ζυ. Fermenteſcit, inquit ipſe: quia in fermento acor. In ſcabie pruritus. Ad id alluſit hac bullitione. Acida nanque in Timæo bullas tollunt. Δέρματος ἕξω. Definitionis pars. Eſt enim cutis affectus ſcabies. Ideo dicuntur à Græcis vlcuſcula talia ἐξανθήματα: quia more floris erumpunt.

Ἀποκλύζεται. Eluit imber arboris ſordes,

C à quibus cohibentur exhalationes. Iis igitur elotis tranſpirat planta, neque intus infarcta ferurt.

Τάχα δὲ. Etiam ſi penetrat, quieſcit intus prohibétque bullitionem. Vſurpat hoc aduerbium frequenter ad modeſtiæ profeſsionem. Suprà erat δέρματος ἕξω: hîc eſt διαδίδωσιν εἰς τὸ ἐντός. Suprà ἀναζυμοῦται: in omni fermentatione fit motus: hîc παύει. Non ſolùm παύεται quieſcit: ſed etiam ſedat illas feruoris cauſas. Itaque aut extrà delet cauſas abluendo, aut intus mutat temperando. Intus igitur ἐμφύεται, οὐχ' ὡς ἀλλότριον: quare non exit neque à natura, neque à loco.

Συμβαίνει δὲ. Quia dixerat peculiarem hunc eſſe Ficui morbum: addit etiam ſymptoma. Cùm tres fructus ferat ſpecies, ἐρινά, ὀλύνθους, σῦκα: duo priora tollit ſucci ebullitio. τὸ ζυμοῦν, feruens a-

D cor ille fructus abdicat inſtituros, quaſíque facit abortum. Ideo dixit διακρίνεται εἰς ταῦτα ἐγγεῖται. Eſt minor propoſitio ad ſyllogiſmum. Τῇ δ' ἀμπέλῳ. Morborum cauſæ in Vite. Βλαστοκοπῇ. Cùm multatur germinibus iniuria ventorum. Τῇ ἐργασίᾳ. Satis patet ἐργασίαν hîc eſſe putationem. Συντμηθῇ. Conciditur, ſcilicet ἀκαίρως. Alioqui non reſpondet ſententiæ. Et omnino haud ſatis liquet hîc huius verbi ſignificatio, vt cauſam det τοῦ τρυγᾶν. Sed ita intelligo, vel intempeſtiuè: vel quod melius eſt, ſi tota concidatur: quod nos hoc anno fecimus in Vinea vetula. Non enim fructus expectandus eſt,

propter vniuerſi ſucci impetum ad plantæ reparationem. Υ'περπιανθῇ. Agricolæ cauent omnes, ne cæſura ſupina ſit. Excipit enim tum rores, tum aquas, exceptaſque bibit ac retinet: corrumpitur igitur. Pendere volunt atque etiam mutare. Simile in Cytiniſ quoque, ſuprà. Cauſa verò morbi, quem tractat impræſentia longè alia eſt. Scribit enim de luxuria. Ait ergo luxuriari, quia ſuccus intus cohibetur, non autem exoneratur effluendo. H" ὅταν κρατηθῇ. Quum ſit ſeipſa melior. Veluti gallinæ, & mulæ, & mulieres: otio nanque & ſaturitate fiunt nequam. Verbum nouum, vnde & nomen mox κράτησις. De hac rubigine bis iam. Nunc tertiò repetit. ἐπινίφῃ, nun ſignat hîc niues, ſed humores. Et notandum eſt. H δὲ κράτησις. Illud ex incom-

B modo: hoc facit nimia commoditas. Vbi enim plus æquo valet, auertit alimentum. Sicut in hirculatione fructus præripiebatur: ſic in his iam conſtituto ſubtrahitur ſuccus. Καὶ τὰς ἐπιμενούσας. Partim labuntur, partim ita manent vt non attingant à natura debitam magnitudinem. Nota loquutionem ὡς μικρὸν εἶναι. Quaſi rem puſillam: maluit quàm μικρούς. Vt illud Terentianum, *portant quid rerum*. Κρυμὸς ψυχρὸς ἀπέκλυσε: duriſsima metaphora. Ventus eluit flores. Molliùs. deterſit. ἀπέξυσε, potius eraſit.

Lego ἀναζυμοῦται, non ἀπαζυμοῦται. Et ἀναθερμαινόμενον, non ἀναθερμαινόμενα.

C Theodorus ὕδωρ μικρόν, pluuia lenta, pluuia minuta. Α'ναζυμοῦται, refermentatur. nequaquam. Non enim prius fermentatus eſt. τὸ ἀνὰ, non ſignificat repetitionem, ſed tractum fermentationis: in ſeipſam reciprocantis: turget enim concaleſcendo. Ε'ξανθήματα, puſtulæ. φλύκταιναι, in ſpecie. Hic eſt generis nomen.

Παύει, abolet. Sedat, non abolet. ſed abolet quum abluit. Κρατηθῇ, exuperantia fuerit. Alibi tamen vſurpat verbum à ſe fictum, melioreſcere. Μεθιστάναι, dimouere. imò tranſmouere in germina: ſcito verbo Terentiano.

Α'πέκλυσε. perfundit. Neque explicat Græcum, neque ex vſu Latinorum cõſiſtit. Nunquam enim ponitur abſoluté.

D

CAPVT XVII.

XVII. *Capitis argumentum. Fructuum morbi in Vitibus, Malis, Oleis, Ficubus: crambus, vermes, arachnium.*

TA' δὲ τῶν καρπῶν. Quis non videt Philoſophum ipſum penè iubere nobis, vt alio Capite nouum morborum ſubiectum pertractetur? Hactenus, inquit, de morbis arborum: nunc de iis quibus infeſtantur fructus. Quinque nominat arbores, quibus ii quos hîc recenſet, accidant: Vitem, Malum, Ficum, Oleam,

A Amygdalum: in Vite (quem vocat crambum) vermes in aliis. Κράμβος. Definit rubiginis ſimilitudine. Nomen autem ipſum duritiam ſignificat: & nomini quam reddit hîc, cauſa reſpondet. Ait enim, acinos pluuia imbutos ſuperuentu feruidioris ſolis diſcoqui. idémque ſolis etiam contingere. Ε'πιπλαίσῃ. τὸ ἐπὶ, nota ſuperuenientis. Μηλέας τε. Alius morbus, vermiculatio: & in quibus, Malo, Fico, Olea. Ponit differentiam. Duorum priorum fructus vermiculis ſemper vaſtari: Oleæ non ſemper. Sed ſolùm (vbi ſub cute fuerint) nucleum enim ſi ſubierint, nihil nocere. Υ'πὸ τὴν σάρκα. Diffugiunt frigus, vt mox. Haud contemnenda peſtis, quæ Oleæ nucleum queat arrodere. Sed quod

B ait ὠφελεῖν, non declarat. Iuuant autem, quia quod alimentum fuerat etiam oſsi diſtribuendum, abit in pulpam. Cæterùm minus tempeſtiua vtitur coniunctione quum ait, αὐτοὶ γὰρ ὄντες, οὐχ ἅπτονται τῆς σαρκός. Quare γάρ? iuuant: quia carnem non attingunt. Haud ita eſt. ſed non nocent, quia non attingunt. Κατεψυχόμενοι. Quia dixit διαφεύγουσι declarat quid fugiant. Ita frigore iuuantur Oleæ: quoniam frigore fugantur hoſtes. Hoc eſt κωλύονται. Non prohibẽtur naſci, ſed manere ſub cute. Νόσοι δέ. Communes morbos narrat, & cauſas duas. Vna eſt Amygdalo frequens: quoties in gummi ſpiſſeſcit ſuccus. Hoc eſt illud κομμιώδεις γίγνονται. qui ſuccus internus eſt, fit gummeus. Hæc eſt vna ex

C cauſis ab arbore: altera ab aeris qualitatibus. Quaſi gummatio illa non habeat ab aere ſui motus principium. Sanè verò habet. Sed vult dicere, μέσου τινὸς, ἀέρος. Nanque fructus Amygdali fiunt deteriores, vbi ſuccus in arbore ſpiſſeſcit. Hoc & ſuprà bis: παχύνεται. Arboris vitium medium eſt inter aerem diſcoquentem ſuccum illum, & ipſius fructus vitium. At aliquando ſuo medio nocet aer fructibus: vt frigus, calor, ſquallor, rubigo, alia. Τῇ δ' οὖν ἐλαίᾳ. Oleæ peculiare malum vocat arachnium. Tela eſt quædam qua obducitur: quamobrem corrumpitur & cadit. Cauſa eſt humiditas ex aere, Situm poſsis dicere: ſi nolis, araneationem. Ε'ρπνῦδα. Cadit fructus, quia corrumpitur alimentum: nequedum fructus validus eſt. τό γε, ſignificat quandoquidem. Χείρισον. Cauſæ τῶν ἐπομ-

D βριῶν, quas toties attulit, pluuiæ intempeſtiuæ: quæ non ſolùm nocent Oleis & Vitibus, vt hîc ait: ſed omnibus omnium plantarum fructibus, cùm ſunt imbecilli.

Lego ἐὰν δὲ ὑπὸ τὴν σάρκα, non autem ἐὰν δὲ πρὸ. Et πεδιμάτων καὶ ὑδάτων, non autem ὕδατος ὕδατος. Et κομμιώδεις, non autem κομμιώδεις. Et μὴ ἰσχύοντες, non autem καὶ ἰσχύοντες. Et ἀπορρεῖ γάρ, non ἀπορρεῖν. Tametſi frequẽtia huiuſcemodi loquutionis in hiſce libris quaſi iubet nos abſtinere ab emendatione. Et ἐφύσῃ non ἐμφύσῃ: quale ſuprà quoque correximus.

Theo-

Theodorus ὁ χαλκώδης κέγχρος: hoc animal eſt æruginı ſimile. Nullum animal eſſe quit rubigini ſimile. Morbus eſt, non animal. Et eſt Vitis rubigo. Latinè dici poteſt Diſcoctio: modo aliquo τῇ μαλακώσει Græcorum contraria. Idem vtriuſque effectus, duritia: cauſæ contrariæ, huic frigus, illi calor. Οἴναρα. Pampinos hìc interpretatur: ſuprà, folia. Heſychius folia. In folus & in acinis, quà guttæ inſederint, feruore ſolis exuri, atque in ipſa areola callum facere. Hoc frequens eſt in Anthoſmia, quam Vitem muſchatam vocant. Idcirco nón temerè dixit ψακάδας, non autem ὑετὸν: quia pluuiam ſubſtillam (vt veteres loquebantur) intelligit.

E᾿ξαιροῦνται, adimuntur. Tranſtulit Theodor. ſignificatum: ſed non deſignat autorem adéptionis. Quòd ſi edere non eſt emere, neque exedere erit adimere. Ω᾿φελοῦνται, augentur. Explicatio eſt vtilitatis. Omiſit autem ἐν ἐνίοις.

H᾿ δ᾽ ὅτι τοῦ ἔτους βλάστησις. Scilicet arachnii ortus ex anniculis. Theodorus autem incommodè vſus eſt imperſonali, Germinatur: obſcurè ſimul ac mutilé. Et tam commodum ſententiarum interpolatorem emollire decuit verbum illud βλάστησις. Non enim vera eſt arachnii germinatio, ſed exortus.

CAPVT XVIII.

XVIII. capitis argumentum. Locis quibuſdam peculiaribus arbores ægrotare, vt in Mileto & ad Tarentum. Ex aere & ſolo morborum pendere cauſas. Ventis popularibus multas infeſtari. Item communibus flatibus, ſi ſunt intempeſtiui.

ENIAXOΥ δ᾽ ἴδια. Hanc Hiſtoriam etiam ſuprà vidimus iiſdem penè verbis. Populares eſſe quibuſdam regionibus affectus, qui tanquam cauſæ comparentur ad ægritudines plantarum. Quæ quum ſint ſpecioſæ ipſæ, nihilo feliciùs fructum ferunt. Erucas igitur Mileto eſſe peculiares, haud vulgari natura. Alios enim frondes, alios ab hiſce forma diuerſos abſumere flores. Ideo dixit ἰδίας οὔσας τῷ γένει. Calore ſuperueniente diſrumpi. Hic morbus huic quoque regioni frequens, Vernis pluuiis, Æſtate feruida, omnia nuda ſunt: Autumni facies lætiſsima, ac nigerrima reduci viriditate.

E᾿ὰν πνεύσῃ δέ. Plautinus verius lepidiſsimus. *Si non fecero, periero: ſi faxo, vapulabo.* Sic in agro Tarentino, ſi non flat, rubigo interficit: ſi flat, marina nebula, craſſa, fœtida flores necat.

Τῇ ὀσμῇ. Sententia popularis, odore necari quippiam ſenſu carens. Ita negat diuinus Præceptor, fulminis ſono moles diſiici, ſed aeris motu pelli qui ſoni ſubiectum ſit. Sic flores non odore pereunt, ſed putredine quæ in aere eſt, odoris matre. Ι᾿δίας χώρας. Suum quæque ſitum habet regio. Ο῞σα θερμά. Quum dixit, peculiares eſſe flatus, & ſoli qualitates cuique regioni: adiungit cauſam communem duplicem. Vnam, ſi

A Æſtate flent venti calidi. Fit enim (quod & ipſe alibi) & Præceptor haud ſemel ait, πῦρ ἐπὶ πῦρ. Item ſi Vere frigidi. Vritur enim tum germen, tum flos. Hæc igitur à cælo ordinaria: quippe ſua cuique loco. Etiam extraordinaria: nempe vbi quiuis flatus inceſſerit intempeſtiue. Nemo dubitet id verum eſſe: quod non conuenit, non conuenire. Omnia patent: & multa repetita.

Legitur κάρφει: vtroque poteſt modo: etiam κάρφει. Priore flexu eſt apud Homerum, ἀλώπα κάρφε μάλαμαι. Altero modo apud Demoſthenem.

Et verbum καρφύνω, apud Sophoclem & Plutarchum.

Theodorus δ᾽ ἀπνοίας, deſiderio flatus. Ad-
B modum ambitioſa oratio. Ἀπόλλυσι τι αὐτῶν τῆς ὀσμῆς, odorem florum amittunt. Quò me vertam, equidem neſcio. ἀπόλλυσι, actiuum eſt: actio nebulæ. Amittunt, actiuum eſt ſignificans floris paſsionem. quomodo igitur florum? An legit τῆς ὀσμῆς Theodorus, & ſcriptum reliquit, flores? Verùm ne ſic quidem. Non enim in arboribus quæritur floris odor. Nec magna fuerit iactura, ſi odore tenus lædantur flores. Νοσοῦσι, languorem accidere. malé. Aliud eſt νόσος & νοσεῖν: aliud πόνος, aliud νόσος: tametſi Cicero laborat in hiſce laboribus.

CAPVT XIX.

C *XIX. capitis argumentum. Vermes figura differre. Maiorem partem eſſe ſua cuiuſque arbori peculiarem, neque in aliam tranſlatum viuere. Ceraſtem & in Olea & in Fico. Ficum inſuper ſecius ſuam habere ſpeciem.*

TΩ͂N δ᾽ ἑκατέρων. Etiam partem hanc decuit à ſuperioribus ſeparari: longè enim diuerſa eſt. Nã morbi ſunt accidentia. vermes nõ ſunt accidentia, ſed ſubſtantiæ, & morborum cauſæ. Etenim ſi arroſione pereunt fruct⁹, non perierint niſi arrodantur. Arroſio autem morbus eſt: nempe ſolutio continui. Oratio tota perſpicua, Vermes non vnius eſſe figuræ Quare ne ſpecie quidem eoſdem. Hanc differentiam non eſſe in eis maximam, ſed aliam illuſtriorem. Quippe in ſua quenque naſci arbore: in alias trãſlatos non viuere. Nec ab re. Alimur enim iis qui-
D bus conſtamus. Ergo ex hac aut illa ſi conſtat vermis, ex eius enim ſubſtantia concreatus eſt: ex ea tantùm victum ad vitam comparare poſſe videatur. Ex alia non poſſe: quoniam ex alia naſci non poteſt. Vermem verò eſſe quendam nomine Ceraſtem, qui peculiarem in hoc habeat naturã: quando in duobus & naſcatur & alatur arboribus, Ficu ſcilicet atque Olea. Tametſi Ficus quandam quoque ferat ſpeciem figura propria differentes ab aliis, qui tandem abeant in Ceraſtem. Vbi non negligenter naturæ hanc teſſeram, ſeu ſymbolum animaduertere oportet. Eſt enim (quod ſuprà quærebamus) an vlla ſpecies in aliam mutetur. Quod verò addit, ſonum edere, quaſi ſtridorem: id Erucis quoque commune eſt, vt ab

eroſione ſonus exaudiatur. A At hic abutitur hoc verbo φθέγγεσθαι. Eſt enim φθόγγος ſonus quilibet. At hic potius τρισμός. Verbum autem illud ad oris vociſque ſonum vſitatius. Locuſtarum autem attritio illa erodentium etiam procul percipitur. Πολλαὶ διαφέρουσι. Non omnes differunt, ſed multi. καὶ μορφαῖς. Non ſolùm natalibus & victu, ſed etiam facie. Μείζων διαφορά. Quomodo maior differentia? Nam in eo non differunt, ſed conueniunt: quòd nequeunt in aliena viuere, in qua nati non ſunt. Et omnino durum ſi aliorium referas. Ἐν τῇ ἐλαίᾳ γίνεσθαι. eſto. At ἐν τῇ συκῇ ἐντίκτειν. Plus eſt quàm viuere, etiam generare. Nam multis in locis multa viuunt animalia, in quibus non gignunt. B Eorum duplex ratio. Vnum enim genus peregrinum penitus atque alienum, vt Pſittaci: alterum eorum, quæ vocat Preceptor ἐκτοπιστικά. Vt grues & aſcalopaces apud nos viuunt certis temporibus: apud alios aliis edunt fœtus ſuos. Ἐξ ἑαυτῆς. Quoniam illos habebat ἐκ τῆς ἐλαίας.

Ἀποκαθίστανται. Mirum verbum. ἀπὸ, ex priore facie. κατὰ, quia ſemper idem ſubeſt principium ſubſtantiæ. ἵστανται, quia in aliam ſpeciem nõ vertuntur.

Lego μετατεθέντες, non μετατεθέντα.

Theodorus μείζων διαφορά: diſcrimen præcipuum. Non declarat differentiarum comparationem. Multa ſunt præcipua quæ non ſunt maiora. Præcipuum enim eſt peculiare. At magis diſcrepat vermis à verme: ſi nequit quod ille queat, in alia viuere arbore, quàm ſi diſtet facie. C Nam multa quæ ſunt diuerſis figuris animalia, ex eadem natura ſibi victum quærunt. Et mures qui è fimo exoriuntur, non veſcuntur fimo, ſed frugibus atque etiam carnibus. At ii vermiculi nonniſi iis aluntur è quibus enati ſunt. Σώζεσθαι, ſeruari. viuere, ſupereſſe.

CAPVT XX.

XX. Capitis argumentum. Plantis euenit interitus aut à natura, vt tabidis vetuſtate: aut præter naturam, duobus modis: vel ab internis cauſis, vel ab externis. Interna autem multa.

ΠΕΡΙ φθορᾶς. Hæc eſt ſecundæ partis principalis huius libri ſecunda pars, & ſanè vltima totius inſtituti. D Agit enim (ſicuti propoſuerat) de plantarum interitu: cuius cauſas (ſi vnquam aliàs alibi) diſtinguit accuratiſsimé. Quam ſcribendi viam ac rationem ſi vbique inſiſtere inſtituiſſet, vel nulla, vel modica indigeret interpretatione. Diuidit autem ſic. Plantarum interitus aut eſt naturalis, aut præter naturam. ſané. Morbos enim ſic etiam patiebamur. Nam ſenectus eſt morbus naturalis: non tempus (vti dicebamus) illud, quod ætas appellatur, ſed habitus corporis, qui ſub alia ætate dicitur A tabes: cuius terminus appellatur, mors. Is igitur eſto naturalis interitus. Alius verò præter naturam, duobus modis. Aut enim extrinſecus habet cauſas, aut intus. Externæ ſunt violentiæ, non vnius modi. Quædam enim ſunt violentiores: veluti quum exeinduntur aut eradicantur. Minus violentæ ſunt quæ ab aeris qualitatibus proficiſcuntur. Illis illico pereunt: his non tam citó. Internarum verò triplex partitio eſt. Quippe aut dyſcraſiam ſequitur. Hæc raró accidit. De malæ temperaturæ modis ſuprà ſatis. Aut inanitionem. Inanitio duplex. Vel quia non accedit alimentum: verbi gratia in ſqualloribus, etiam ſi non vratur arbor, tamen ſubducitur alimentum. B Aut quum abſumitur id quod ineſt, hoc fit nimia fœtura: quemadmodum euenit etiam animalibus. Itaque πολύγονα animalia vitæ breuis eſſe dicit diuinus Præceptor. Sic & gallinæ exhauriuntur. Tertius modus huic contrarius, nimis bona habitudo. Nam hunc ad modum turtures pereunt pinguedine ſuffocatæ. Sic Picea, cùm radix ſucci copia craſſeſcit in tedam. Iucunda eſt narratio, perſpicua ſimul & accurata.

Περὶ δὲ φθορᾶς ἁπλῶς. ἁπλῶς, hic ſignificat, in ſumma. Ἀναλδεῖν. Signatum verbum. διὰ τῆς διατροφῆς ἀλδεῖν. Αἱ γεραιαὶ αὐάνσεις. Siccationes vetulæ: feſtiué. id eſt, vetularum. αὐάνσεις, μαράνσεις. Quare mox ἀπομαραινομένων. τὸ ἀπὸ, nota eſt termini antecedentis areſactionem illam & tabeſcentiam. Et dixit. Ὥσπερ ἀποπνεόντων. Quia metaphora eſt ab animalibus, quibus ſpirandi atque vitæ idem finis eſt. C Ac quanquam οὐ πνέουσι plantæ: tamen vtuntur beneficio διαπνοῆς. Omne enim viuens διαπνεῖται. Calor enim vitalis eget in multis refrigeratione, in omnibus inſtauratione. Inſtauratur autem cæleſti calore circumfuſo, qui ſeſe induit in omnia. Is eſt Anaxagoræ νοῦς, aut eius miniſter. Hippocrates quoque in omnia diffuſum agnoſcit. Accuratius de his in libro de ſpiritu. Δι' ἀσθένειαν. Siccantur ob imbecillitatem. non. Sed potius ex ſiccatione imbecillæ. Cuius imbecillitatis gradus ad poſtremum vſque porrò promouent, quod eſt, non eſſe. Αὐτομάτως. Quia nulla ſubeſt apparens cauſa: ſubtilius tamen perpendendum. Quare perit animal tabe ſenectutis? Quia, rectiſsimè Galenus, elementaD ris calor (qui eſt in compoſito) depopulatur humidum, quod eſt ſubiectum caloris naturalis: non autem calor ipſe naturalis. At in planta? In planta æquè item. At in Tritico poſtquam fructum perfecit? Dicemus ne genus eſſe mortis hoc quod hic primo ſtatuitur loco? An illud quod mox narrat? τὴν ἀκαρπίαν. Nouellas Oleas ſi multum ferant, exareſcere. hoc potius videtur. Βιαιότεροι. Quia pereunt illico, cæſæ aut fulmine ictæ. Πασῶν δ' ἥκιστα διὰ νόσων. Rariſsima eſt interna cauſa per dyſcraſiam. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ζώων. τὸ ὥσπερ, non refert τὸ ἥκιστα, ſed τὸ διὰ νόσων. Non pereunt morbo more animalium. Ratio.

Ἐγγο-

A Ἐγχερίζουσι γὰρ αὑταῖς. αὑταῖς ſcilicet διαφθεῖραι non occidunt, niſi longo póſt tempore. ideò rarius euenit. Οὐ φαίνονται. Non videntur præter naturam extinctæ plantæ, tametſi morbis vexatæ ſunt: quia diu viuunt etiam ægrotæ, quare videntur abſumptæ vetuſtate. Εἰ δὲ ἐκεῖνο. Si naturalis mors eſt ea quæ fit humido naturali deficiente: atque hoc fit in vetulis: cùm etiam morboſæ ſeneſcant: ſenio, non morbo interiſſe videantur. Ἔστι δέ τις. Rectè dixit: παρὰ ταύτας: præter has, eam corruptionem, quæ euenit propter fœcunditatem. Quid illæ ſunt, κατὰ φύσιν, & παρὰ φύσιν; hæc autem an talis ſit, dubitatur. Tum adducit rationem dubitandi cur videatur naturalis, & non naturalis. naturalem B videri quia fœcundum omne naturæ legibus breuis æui. Non enim conueniunt contraria duo hęc: materię productio, & ſubductio. Quare ſicut à ſpecie quædam βραχύβια ſunt: quibus mors naturalis, eſt terminus vitę breuis: ſic iis, quæ à fœcunditate talia ſunt, mors erit eiuſmodi naturalis.

Ἔστι καὶ ἐλαιαι. in Olearum exemplo duo nomina ponit, ἀκαρπίας καὶ πολυκαρπίας.

Ὅτι οὔπω τετελειωμέναι. Quia nondum perfectæ. qui ſuccus matribus debetur, abit in ſobolem: & tunc vitæ principia ſunt debiliora. ea verò non eſt conſumptio naturalis: quia per id tempus, opus largius fructificandi eſt præter naturam. ſit igitur, vt exemplum rei, non vt res ipſa, qua de agitur. Ταύτην δ᾽ οὐ τῷ. Oſtendit: neque naturalem eſſe corruptionem hanc, neque C violentam, ſed internam. ſanè morbus eſt inanitio, aut morbi cauſa. ideò dixit, ἀπ᾽ αὐτῶν. Nota loquutionem: τὴν ὑπερβάλλουσαν ὁρμήν. nimiam. aut ἐπὶ πλέον τοῦ συμμέτρου: quòd alibi dicit: τοῦ δέοντος: aut παρὰ τὴν ὁρμὴν τοῦ συμμέτρου, ſcilicet, ὑγροῦ. quia τὸ σύμμετρον βούλεται συμμέτρως διαδίδοσθαι. ſi ex re, atque ex vſu partiatur, tùm ad alimentum matris, tum ad ſobolis generationem: non exhaurietur mater, ſed viuet. at exhauritur. Si ſuccus is eſſet, vt alibi dicebat, ὑπερβάλλον: poſſet in diuerſa diduci ſine iactura. Simili proportione reſpondet naturæ illi, quæ dicebatur in Vite, τραγᾶν. non ferebat fructus, quia nimis alebatur: hæc non alitur: quia nimis multum fert fructum.

Ἢ συναίτιον, oſtendit, τὸ ἐκ τῶν αὐτῶν, quod dicebat. id eſt, intimam cauſam etiam ab externa D pendere, nempe aere, atque annui conſtitutione.

Οὐδὲν διαφέρει. Nihil referre, vtrum dicamus: naturalem eſſe, an mediam inter naturalem, & non naturalem. atque ita populari hac ſententia liberauit fidem ſuam. Intereſt enim metaphyſici acrius contemplari: phyſici in libris vniuerſalibus, exactè: in particularibus, quales hi ſunt, leuius. nobis ita videtur. In arboribus; quę ſua natura, ſuóque more fœcundę ſunt, eum interitum eſſe naturalem: quę præter principia, facultates, morem, erumpunt in eam fœcunditatem, ſi intereant: iis illum interitum haud eſſe naturalem: nihilo ſecius quàm ſi vir moderatus in venerem ſoluatur. De ætate quoque dicetur idem: ſi ætas det, vt plurimùm ferant, eóque exuctę moriantur: naturalis illa mors eſt, nempe iuxta conditiones ætatis. Si præter ætatis captum largè fructificent, adeò vt inaniantur: præter naturam, cuius ætas pars eſt, eis vitę finis afferetur.

Τάχα δέ. Modus ex bona habitudine, Picearum exemplo. Αἱ ῥίζαι ἐκδᾳδοῦνται, tedata radice. id eſt, quę abierint in tedam. Ἅμα τῷ δᾳδοῦσθαι. Non tranſmittere alimentum: tum quia retinent, tum quia ſunt obſtructa pinguedine. Sicut animalia quædam, quod & ſuprà dicebamus, pinguedine ſuffocantur. iccirco dixit.

Ὑπερπαχυνθέντα. ſupra modum. Οὐδ᾽ ὅλως, quia dixit: ἕλκειν τὴν τροφήν: neque hoc faciebat ad plantas quę non ſpirant: addidit hęc; vbi intelligit, περὶ τῆς διαπνοῆς: quę ſit etiam in plantis, vti ſuprà dicebat, neceſſaria. ideò dixit: ſpirationis vſus eis nullus. id eſt ne in tranſpiratione quidem: quoniam venarum oſcula pinguedine ſunt anguſtata, atque etiam obducta. Hoc ſignabat illa vox, σύμφραξιν & addidit, πύκνωσιν: vt incommodum ſitum ſit in duobus: in vaſis obſtructio, in ſucco craſsitudo, atque iccirco ineptitudo πρὸς τὸ δίδναι.

Ὀρδῖνται. Lignatores intelligi debere, ſatis patet. Etymon tamen haud planè reſpondet. apertiora ſignificatus lineamenta eſſent, ſi πυρδῖνται, legeretur. ſanè in meis tot tantiſque obſeruationibus nuſquam alibi à me inuenta vox hęc eſt. Πάντα γάρ. Axioma ex intima philoſophia: egere omnia ſpiritu. dixit: πνοῆς: quia diuerſus genere, ſpecie, officio, loco. vnus finis, C quadruplex: refrigeratio, humectatio, recreatio, expurgatio. Cum eo nanque exeunte exeunt item fuligines. & eſt quaſi quidam cordis cibus aer admiſſus. Ἢ μανώσεως. Vt ſit, & ſpiritus, & via: μάνωσις reſpondet τῇ συμφράξει. & quod ait, πνεύματι, reſpondet τῇ πυκνώσει. adde tu, non ſolùm, πνοῆς, ſed etiam σίτου, apti, & liquidi. at cuius erit illa rarefactio? declarat, cùm ait: πόρων.

Lego διὰ τὴν πολυκαρπίαν. dele, τὴν ἀκαρπίαν, καί. Et, εἰς τοὺς καρποὺς: non autem, εὐ τοὺς καρπούς. Et αἱ κατεσπασμέναι, ἀλλ᾽ ἀδυνατοῦσι. Et πόσαι: non, πρόσαι: vt alibi ſæpe correximus.

Theodorus, ἀπολῶσι τὴν διάθεσιν. omiſit, ἀπολῶσι,

Μαραινομένων, aboleantur. at eſt ſenii proprius μαρασμός. neque decuit tam ſignatum verbum oſ- D ficio ſuo defraudari. Βιαιοτέρας, violentas. hîc quoque defraudauit gradu comparationem. vult enim violentiores eſſe, quàm quę ab aere.

Εἰ δὲ ἐκεῖνο τῆς φύσεως ἡ ἔκλειψις. Cùm naturæ interſit vt vires paulatim deficiant. verbum hoc, intereſt, ſemper ſignificat commoditatem. at non hîc. cùm legibus naturę ſic deficiunt.

Διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν. Eblandito aere, temperieque optima condito. ſanè orationem haud optima temperie.

Οὐ δίδωσι. Cúmque per tedam pabulum arbores tranſmittere nequeant, imò excipere, non tranſmittere. Admittit arbor ab radice tranſmiſſum.

Μανώσεως. Solutioné. peſſimé. & ambiguũ eſt,

ad vinculorum laxationem: & actionem ſignificat. *μάνωσις* autem, habitum à ſitu partium. laxitas.

CAPVT XXI.

XXI. *Capitis argumentum. Naturalis interitus cauſas duas, frigus, & calorem. frigore plus noceri. de locis Arcadiæ, Eubœa, Lari Orchomeno. harum cauſarum effectiones explicantur. cum loca plus laborare.*

ΠΕΡΙ` δὲ τῆς κατὰ φύσιν λεκτέον. Quod in morbis fecerat, nunc facit de corruptione: vt poſt partitionem exequatur: exequitur autem primò primam partem. ea illarum erat, quæ ſecundum naturam interirent. verùm longè aberrat ab iis, quæ ſtatuebat. Nam ſecundum naturam interire dicebat eas, quæ quodammodo expirarent, ac vetuſtate tabeſcerent. præter naturam eas, quæ cogerentur extrinſecus, quem modum violentum appellabat. ſic enim dicebat. *αἱ μὲν βιαίως, διὰ πληγὰς: αἱ δ᾽ ὕδατα, διὰ χειμῶνας, ἢ τι ὅμοιον.* At hic duas cauſas *κατὰ φύσιν* dicit, frigus & calorem. Quamobrem vt altero in loco bene ſenſiſſe concedamus: at nulla excuſatione tueri poſſumus, quin ſibi aduerſari videatur. Partitur autem quantum reliquum huius libri eſt in hac interitus tractatione, in duas partes. has ce duas cauſas aliquot Capitibus primùm expedit. Aliquot aliis poſterioribus explicat alias, quas violentiores appellabat, velut à vulneribus & fractionibus: aut quibus afferatur vitæ detrimentum, ſi depaſcantur. Hoc autem Capite duo facit. Primùm cauſas dat duas, frigus & calorem. Secundo loco declarat, quomodo cauſæ agant illæ. ait igitur, hic plus nocere frigora, quàm calores. Ita duæ comparationes. prima, cauſarum inter ſe: ſecunda, ſubiectorum. idque duobus modis. Vnus eſt ſecundum ætates, & habitudines. nouellas enim plus pati, & quocunque modo imbecilles. Alter modus ſecundum loca. Itaque ſuprà dicebat: *τὰς χώρας ἔχειν ἰδίας νόσους:* certas offenſiones. Ε᾽πεὶ καὶ αἱ κατὰ φύσιν. Si ſunt cauſæ: ergo reddendæ ſunt: quando eſt hoc noſtrum hic inſtitutum. Si ſunt manifeſtæ: non eſt ponenda quæſtio vſitata Peripateticis primo quoque loco: *εἰ ἐστί.* ſi ſunt ſimplices: de ipſis ea cognoſcentur, quæ facilè poterunt percipi. Ita poſitis methodi quibuſdam quaſi ſeminariis, attentum facit auditorem. Τούτων δὲ. incipit cauſas tradere. Vnam ſtatuit: vnam excludit. vnam ſtatuit in aere duplicem, à frigore, & à calore. vnam excludit, item duplicem quæ ſitæ ſunt in aquæ defectu, in ſoli vitio, malitiáve, alius generis ſunt, & aliæ ab iſtis. Τῶν κατὰ ἀέρα. Cauſa igitur eſt exceſſus in aere. Γινομένων. Quia fiunt mutationes. Nam ſi eſſent perpetui calores aut perpetua frigora: non mutarentur. Omnis autem mutatio paſſio eſt: & omnis paſ-

A ſio mutatio. eſſet ergo proprium illis tale cælum.

Λειψυδρία. Hic item eſt mutatio. ſi enim defecit aqua: præextitit. Nam quæ ſunt in naturali ſiccitate, non patiuntur: vt Ægyptia ſpina. ibi eſt, *ἀνυδρία.* at λειψυδρία, cùm aqua debita defraudantur. verè hîc eſt defectus: ibi carentia.

Χώρας κακίαν. Illa λειψυδρία erit aliquo euentu. at *κακία* eſt innatum vitium: vt cùm ſuapte natura ſtrigoſa terra eſt, &, vt ſuprà dicebat, λεπράς. ſic diuinus poeta colles malignos appellauit. Ε᾽πεὶ γε εἶδος, fortaſſe non eſt. λειψυδρία nanque non quit, niſi à cælo contingere. Nam quis nunc labem quampiam commentus fuerit, qua dehiſcente ſolo abſorbeatur aqua?

Αἱ μὲν ὑπὸ καύματος. Comparat duas qualitates. Quinque ſunt vocabula *ἀλέειν, χλιαίνειν,*

B *θέρμην, καῦμα αὐχμός.* ita per gradus cum humore priores quatuor eſſe queunt. Poſtremus eſt cum ſiccitate, ſquallor. Ergo dicit, ab æſtu, hoc eſt *καῦμα*, minus noceri, quàm à frigore: niſi *αὐχμὸς*, ariditas acceſſerit, quæ dicitur ſquallor. Tum alium quoque gradum addit inſuper: ὑπερβάλλον. quin, inquit, is quoque ſupremus, atque immanis calor ſi ſuperuenerit, etiam plus aliis nocet, quàm arboribus. hoc eſt, quod aiebat: *τ᾽ ἄλλα μᾶλλον.* herbas intelligit Ita comparauit inter ſe non ſolùm nocumenti cauſas, ſed etiam ſubiecta. Ταῦτα δ᾽ ἄν. Etiam alium aſſignat gradum, ſcilicet tractum temporis. Duo dat: continuationem, *συνεχῆ*: & prolixitatem, *πλείω χρόνον.* quia vtruniuis abſque altero poteſt eſſe. ideò dixit *ταῦτα δ᾽ ἄν.* id eſt, *καὶ ταῦτα δὲ, ὅταν.*

C Α᾽λλοῖα δὲ. Comparat nunc æſtus ipſos inter ſe, ſub diuerſis temporibus. Quia non ſolùm nocent, ſi tempore ingruant alieno, ſed etiam ſi ſuo: veluti ſub Cane. *ἀλλοῖα* aliena. quare etiam *ἀλλοίωσιν* an *ἀλλοῖα*, ſignificat, diuerſa: ita dico, vt non eadem ſint omnibus? ſequitur enim, *γάρ.*

Τὰ ἐπέτεια, anniuerſarii. Μόνα γάρ. Rationem reddit diuerſitatis. quia ſolæ nouellæ pereunt ſub Cane ſideratę. quod & ſuprà docebat.

Καὶ εἴ τι ἄλλο. duo apponit. vnum ſimile, *ἀσθενές*: ſi quid aliud ſit infirmum, vt & illæ. vnum diſſimile, *πεπονημένον.* ſi quid læſum alioquin eſt.

Υ᾽πὸ δὲ τοῦ χειμῶνος. Hæc eſt differentia. ſuprà *ἐλάττους*: hic *πλείω.* hæc de ſubiectis: illa de affectibus, *καὶ κατὰ πλείω τρόπους.* Nanque vno

D modo peribant ab æſtu, nempe exuctę: à frigore verò, multis.

Ο῾τὲ μὲν γάρ. Vnus modus à gelu, ſereno cælo, ſine ventis. Hoc ita fit, ſicut à Cane fit æſtus duo ſunt, *πάγος*, & *σφοδρότης.* itaque congelant, *ἀποπηγνύουσι.* reſpondent inter ſe nomen ac verbum, *πάγος, πήγνυμι.*

Ο῾τὲ δὲ. Alius à ventis frigidis. dat verbum metaphoricum, *ἐπικαίουσι.* ſic poeta: penetrabile frigus adurat. Quia effectus idem, qualis & ab igni: arefactio, color ater.

Ε᾽νίοτε δὲ. Tertius modus ad ventos indifferens.

ferens. quippe ſiue ſilente vento: ἀπνοίας οὔσης: ſiue ſpirante paruo, aeris impuri vitium fit ac turbulenti. ὑγρῶν, ab humore: παχύτητος, à denſitate. Quare dixit, μετρίως πνεῦσ? quia ſi validus eſſet ventus, quantum afferret turbidi, tantundem verreret, atque auferret. Τρόποι δέ. Cùm dixit modos tres: duos priores agnoſcit ad Arcadiam, & Eubœam, à ſereno, & ventis: vnum à caligine, in Theſſalia. Οὐ μὴν ἀλλὰ, auget documenta. ventorum flatibus ſæpius euenire. creari verò flatus: cùm montes nimbus occupati fuerint: ab iis enim illos fluere: vnde frigus vrens. ideo dixit τὰ ὄρη λάβῃ χιόνα, exceperint montes niuem. Nam ſanè potius λαμβάνει τὰ ὄρη χιόνα. Ὅ τε δὴ καὶ τὸ κατὰ μίαν. Expoſitio illorum hæc eſt ἐάν τε αἱ ὥραι ὦσι ... & aureæ: αἱ αἴθριαι καὶ πνίγη ἀποδιδόντες. ſubit enim aer. διαδυόμενος (vt dicebamus) penetrabile frigus. Aut enim hinc accepit diuinus poeta, aut vterque à natura. Ὃ δὴ λέγομεν. Dixit, quo modo eueniat noxa: nunc quo modo non venit: idque ad Eubœam, & Bœotiam. in Bœotia lacus eſt Orchomenus, de quo in hiſtoriis. is lacus vbi plenior fuerit: id incommodi minus euenire. Huic rei cauſam deſignat, non à lacu: ſed & lacus complementum illud, & euentum hunc ab vna ex duabus cauſis, aut ab vtraque. ob id ait, ἀμφοτέρως λαβεῖν.

Καὶ ὡς κατὰ συμβεβηκός. Per accidens: non vt cauſa, ſed vt effectus, & ſignum humiditatis, propterea quòd tunc plus imbrium: ſi minus niuium. minus ergo ventorum niualium. illorum: minus frigoris ab illis. Καὶ ὡς ὑδρωδεστέρας. At hæc eſt cauſa materialis. Nanq; ἀναθυμίασις eſt exhalatio à nubibus, niuibus, pruinis, rore, pluuiis, humore quocunq;. Ea ſi fuerit liquidior & aquoſior: fiunt imbres. itaque dixit, ὑδρωδεστέραν. Διὰ τὸ κατὰ πλῆθος. Ob copiam non poteſt humor multus à frigore in niues cogi, ſicut modicus. Ἡ πυκνότης δὲ ὅπου, minor ſyllogiſmi propoſitio. maior erit illa: vbi minus frigoris, minus noxæ. Probat inde propoſitionem hanc: non eſſe maleficum, χαλεπὸν: quia tepidiora loca ſint, quæ ſecundum paludes exiſtunt. Λιμνάζοντος. Vbi ſtagnauerit aqua. ſanè ad Benacum viuunt Oleæ, & Arantiæ: quæ locis inferioribus ac magis meridionalibus non viuunt. Πνεῖ δὲ τὰ τῶν ὑμῶν. Peculiares nũc notat ventos gelidos certis regionibus. Olympias ventus illam creat ad Eubœam calamitatem: quam propterea dicunt, κλαυθμὸν, ciulatũ. Ventus is è Thracia in Lesbum flat, & Eubœã ab Olympo monte Pericorum: vnde nomen inuenit. Hunc eundem, aut potius analogum eſſe Prouinciæ Circium. Ipſum vocant Strymonian Thraces à fluuio, quem eius autorem putãt. Scirrhum verò cognominãt Megarenſes ab imminente rupe. Hæc ſi vera ſunt, quæ de hoc vento dicta attribuunt Ariſtoteli: quónam modo ſpirabit in Chalcidem è Thracia, vel ab Olympo: quando ibi ſcriptum eſt, ab Occidente flare. ait enim: ἀπὸ δυσμῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα, ὡς ὀλυμπίας. dicendum: intelligere totum ſemicirculum occidentis, in quo

A Caurus quoque deſignatur. is enim eis Olympias eſt. Ἐν δυτικὰ μᾶλλον ἀμφοτέρωθεν. Vndenam vtrinque? non enim dixit, niſi, ἀπὸ δυσμῶν. an eſt etiam ἀπὸ τῆς ἕω? an deeſt aliquid. facit enim ſuſpicionem particula γάρ. nam cuius redderet rationem? Ἡ δ' ὥρα, à tempore circumſtantia. bruma ſpirat, cùm maximè gelu viget. Τὰ μὲν οὖν. Hæc eſt alia pars, in qua deſcribit modum effectionis cauſarum. Διὸ καθόλου γε. ſiquis vniuerſalem quærat rationem: ea fuerit potiſſimùm. Exigi naturalem vi frigoris calorem: quare ſimul item humorem exprimi, atque expirare. Rurſus vtitur eodem verbo, alia compoſitione. ſuprà dicebat, ἀποψύχει, de arbore moriente: nũc ἐκψύχειν, de ea quæ exuggatur. Συμβαίνει δὲ

B οὖν. Suprà comparauit arbores cum arboribus ab ætate, ab habitudine, à locis: nunc eiuſdem arboris partes cum aliis partibus. ait: quæ terra reguntur: eius obnei, beneficio frigoris iniuriam ab illis arceri, atque ita ſeruari. quæ ſupra terram ſunt, quaſi nudata præſidio, vinci, atque interire. Cæterùm addit, de quo dubitetur. Πολλάκις δ' αὖ, dubito, inquam. Nam ſanè ſi in æſtu plus laborant, quæ terræ ſunt propiora repercutienti, intra radiorum angulos reuerberatorum: ſic videtur etiam pars illa trunci, quam dicit immunem, cùm ſit terræ propior, eſſe magis obnoxia maleficio. dicendum: calorem arboris non abiumi totum: ſed partim fugere, atque abire ad radices, ibique ſeſe in eas abdere. totum non poſſe ſubire, quia ne capi quidem. Multum ergo cogi

C ad imas illas partes, qui coactus in ſe, ſeipſum tueatur ab hoſte perſequente. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε. Tantam eſſe interdum frigoris immanitatem: vt ne illæ quidem partes ab interitu liberæ ſint: ideo dixi: ὅλον τὸ δένδρον. ἐξαυαίνει, more ſuo cum præpoſitione illa, ἐξ. Ἀπλῶς ἄνωθεν, ab ſummo incipere gelationem. Sanè quia plurimùm diſtant à primo principio, id eſt ab radice. ἁπλῶς, hic ſignificat, ferè, id eſt, maxima ex parte. ſanè cùm ab aere. Nam cùm à ſoli vitio, aut ἐκ τῆς λειψυδρίας: ab inferioribus, Διὸ, duo remedia. vnum, quod vſurpant Ligures Taurini. Hyeme Vites ex arbuſtis detractas, terra operiunt. & ſanè, quod hic dicit, faciunt. non enim vites infodiunt, ſed modicis operiunt globis. ait

D enim: μετρία τις ἐπικάλυψις δύναται διασώζειν. quo modo ſatis eſt partem obtegi ad totius tuitionem: quia calorem illum internum intus cohibet, qua obducta eſt: qui calor cùm ſit vnus, & continens, vnico atque continenti motu retrahitur, neque ſuffocatur: quod fieret, ſi tota tegeretur. alterum remedium. Ficorum incrementa prohibere, attonſione fit hoc. ita non multùm diſtabunt ab radice partes. Ἔνιοι δὲ μόνον, prioris modi modus quidam. Satis habent alicubi, ſumma tantùm capita infodere. Reſpondet hoc illis: ἄνωθεν ἡ ἀρχή. ſi à vertice noxa incipit: eo ſeruato ſeruabuntur.

Κεφαλὰς αὐτῶν. Idem facere non ſolùm cacu-

minibus, ſed etiam ramis. Η᾽ δ᾽ ἰδίωσις. Tollit admirationem. acerrimam eſſe vſtionem illam, neque minorem, quàm quæ proficiſcitur à ſolis vehementia. Atque etiam addit: καὶ χρόνου πολλοῦ. vel ab eo ſole qui diuturna mora decoxerit. Imò verò vehementiorem profitetur verbis illis, ἐξάγει μᾶλλον. plus exprimere quàm quantum à ſole exuggatur. auget etiam cùm addit, καὶ ἀθροώτερον. nõ paulatim, vt à ſole fit, ſed confertim magis. Sanè fit exprimendo maior motus, quàm reſoluendo. Illud à frigore fit: hoc à calore. appellat autem ἰδιώτατα: quia præter morem modumque frigoris vulgaris, vrit, efficítque effectionem ſimilem effectionibus contrarii ſui. ſic infrà, τῆς πηγνυμένης ἰδιότητος, ad hanc eandem cauſa. Τὸ δὲ πνεῖν. Quod ſuprà dicebat ſemel atque iterum de rubigine, euenire locis cauis, & à vento ſilentibus, hic idem ſcribit de frigore hoc. Notat ſitum totius à vicinia: περὶ τοὺς ποταμούς: ob exhalationes: ſitum partium: κοίλους καὶ αὐλῶνας, quoniam caua loca cohibent nebulas ac fouent: porrecta recipiunt & tranſmittunt. Dum addit, componítque horum conditiones cum aliis communes exempli gratia: cum iis, quibus montes imminent ex ea parte, vnde venti flant cõmodiores. Ideò dixit: ἀποδιαπνεόμενοι. Poſt hæc rationem adiungit. Ι᾽σταται μάλιστα. Quia horum ſeptis coercetur, atque hæret aer frigidus. & non ſolùm ἵσταται: verumetiam ſtabit, abitus illo longiore tractu diu radit. ἵσταται pertinebat ad cauitatem. Hæc prouecta radendo motio ſpectat περὶ τοὺς αὐλῶνας. proinde ait: πλεῖστον διατρίχει χρόνον, quocirca multa fit impreſsio, hoc eſt quod aiebat: ἀποζέζεσται μάλιστα, efficaciſſimè nocet. Hic igitur eſt aeris motus. At vbi nõ regnant flatus: ſanè caua loca plurimùm laborant: vt in Macedonia, Theſſalia, & ad Philippos. Icircò dixit παραρρεῖν, καὶ στῆναι. quia qui mouetur aer, adeſt quidem: vt in vallibus oblongis, quas αὐλῶνας appellabat: adeſt inquam: ſed διατρίχει. at in concluſis locis στάσις eſt. Quippe in eos ſinus receptus aer, non habet, quà, quóve ſeſe liberet illa obſeſsione. Quamobrem gelu vitiatur. verbo vſus ipſe eſt paulò audaciuſculo: πήγνυται Docuit nos diuinus Præceptor, aerem non πήγνυσθαι, vt aquam: ſed παχύνεσθαι. quia non mouetur, incraſſatur, partium ſcilicet ſtipatione. at motus rarefacit: differt enim partes. Ε᾽φεστηκός: quia ἵσταται, & στάσις. Ter idem, quaſi medius terminus ad ſyllogiſmum. Non ſolùm autem πήγνυται, ſed etiam πήγνυσι. alteratus enim alterat: ſicut in ferri motu Ad magnetem. Vbi ſcita contemplatio in naturæ legibus. Non enim recipitur actio ſecundum agentis modum, ſed pro captu patientis. Nanque nix gelida, & concreta, immota. Halitus, qui ab ea tollitur, frigidus, craſſefacit aerem, non congelat. aer frigidus, inſpiſſatus, non congelatus, congelat arborem. Etiam illud propius inſpiciendum. reciprocam eſſe in hac natura effectionem. Nam quies aeris inſpiſſat aerem: inſpiſſatio quietem creat: minus enim mouentur partes quæ erant liquidiores. Κατὰ τοὺς ὑπτίους. Ad cliuos non

A fit illa concretio. Sanè optima ratione. quia plus cogitur in minore ſpatio, laxatur in maiore. ab imo cliui ad ſummum laxatio fit in motu. Ideo dixit: κωλύει γὰρ ἡ κίνησις. Ω῞σπερ ἡ τοῦ ὕδατος. τὸ ὥσπερ, non eſt nota comparationis: vt dicat, non concreſcere, ſicut concreſcit aqua: ſed eſt nota explicationis. Non concreſcunt. ſed neque aqua quæ fluit, neque flatus qui mouetur. Hoc ſic: ſi legas, vt legitur: ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος, ἢ πνεύματος. non tamen placet: & eſt dura. Quid ſi ita legeremus: quo modo ſolet diuinus Præceptor elegants rotunditate? οὐδὲ γίνεται πῆξις ὅλως, ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος, ἢ πνεύματος, non concreſcit ad cliuos flatus, ſicuti nec aquæ. in cauis fit flatus concretio, ſicut & ſtagnantis aquæ.

B Lego τούτων δὲ χαλεπὸν δυοῖν αἰτίαιν: non autem, τοῖν ταῖν αἰτίαιν. Καὶ φανεραὶ τῶν εἰρημένων, dele, φανεραί. lego, ἀπόλλυται τὰ πεφυκότα. Et αἱ αἰθρίαι, non autem, θερμαί. Et ὁ δολερὸς καὶ ἐπιπεφυκώς. non, ἐπιφανής. Et καθ᾽ ἃ συγκεῖνται non, καὶ δῆλον τι. Et ἀκροτάτων non, ἀκρέων. Et ὥσπερ ἡ τοῦ ὕδατος, ἢ πνεύματος. non, ἢ πνεύματος. Et ἔνθ᾽ αἱ κοῖλαι nõ, ἐντεῦθεν.

Theodorus, λειψυδρίαν. humor deeſt. non. Ea nanque eſt, ἀνυδρία, ſiue αὐδεία. Sed quemadmodum dicebat de rigatione: ſi omittatur, malè afficit λεῖψις, non ſolum eſt defectus, ſed etiam omiſſio. καὶ φανεραὶ τῶν εἰρημένων. Theodorus non delet, vt nos. Interpretatur autem ſic: atque latiſſimè patent. tamen verborum ſitus abſurdus eſt.

Μετρίως πνεῦσι, leuiter citato impetu. duo coniungit ἀμφότερα ἅμα. leuiter citato. ſimpliciſsimè: mediocriter flantibus. Καὶ τὸ ψῦχος τὸ ἀπογειον. Theodorus addit, denſare: non malè, ſed non ex fide interpretis. Πληρωθῇ, inundante. ambitioſé. Αμφοτέρως, alterutra ratione, malé. vtraq;.

C Κατὰ συμβεβηκός, per euentum. dum fugit vulgarem loquendi modum malè conſulit legibus Philoſophiæ. Συμβεβηκὸς non eſt euentus. eſt enim accidens quod accidit, neque eſt (vt loquuntur) de eſſentia rei. κατὰ συμβεβηκὸς eſt quod euenit præter cauſam, neque pendet à cauſa. At non omnis euentus accidens eſt, neque omne accidens euenit. Neque omne quod euenit, euenit per accidens. Euenire, eſt Græcis ἐνδέχεσθαι. At hoc, in primo priorum reſolutoriorum, cõmune eſt τῷ συμβεβηκότι καὶ τῷ ἀναγκαίῳ. Quòd autem non omnis euentus ſit per accidens, ſed multi & per ſe, & neceſſariò, ſatis patet ex vſu loquendi.

D dicimus enim euenire morbos è ſuis cauſis: &, ſitim ab exercitio: & terrarum hiatus ex concuſſione: atque alia eiuſmodi. Lucretius quoque actionem omnem agnoſcit euentus appellatione: poſtremò in ipſius verbi vi ratio eſt: vt effectus ſit idẽ quod euentus. Differunt tantùm ratione: quippe effectus, quatenus fit à cauſa: euentus, quatenus venit à cauſa. Sed & ita vſi ſunt antiqui: vt à fato pendẽtes effectus euẽtorũ nomine appellarẽt. ſic fatali euẽtu dirutã à Scipione Carthaginẽ. & ſibi à peritis, ſcilicet rerũ diuinarũ, prædictos euẽtus. nõ igitur omnis euentus accidens. Quin ne omne quidem accidens, euentus. in lacte eſt per accidens album

dulce:

dulce: nemo dixerit, id euentum eſſe.

Χιόνα μὴ πιέζειν. Nix non vrgeat. Ambitioſé. nõ enim verbum (Vrgere) pendet ab exhalatione, ſicut πιέζειν. oportet audire Philoſophum loquentem, non tibicinem: dicere ſolitus erat Muſonius Philoſophus. Κακωτικὸς, noxius. rectè. maleficus. Λιμνωθέντων. fluminum alluuione loca vicina concreuerint. non potuit peius. Nanque & abſque fluminũ appulſu ſtagna fiunt: vt ſubuectis arenis: qualia ad Rheni fauces, Rhodani, litorum Carnicorum. Κλαυθμόν. luctum. eiulatum. Ὑπὸ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας. Sub diem quadrageſimum. Imò ſub diebus quadraginta. qui Latinè ſcit, loquutionum harum notas habet differentias. Ἀπαθῆ. indomitæ. male. non enim dicitur mortuum quicquam morte domari: neque gelatum, frigore domari. domatur, quod ex fero ad vſum quempiam reducitur. ἀπαθῆ, expertia, immunia maleficii. Ἡ ἀρχὴ, καὶ ἡ παρείσδυσις. Origo, acceſſúſque frigoris. illud malè, hoc negligenter. Multum enim differunt, acceſſus & ingreſſio. ſubit enim frigus: quod ſi ſolùm accederet, nec penetraret: non gelarentur. Ideo dixit δύσις: &, εἰς: &, ὕστερα: quia poſteaquam ſeſe induit, etiam penetrat porrò. Illud verò malè: ἀρχὴ, origo. Origo nanque frigoris eſt, aut ab habitu niuis, aut à flatu, aut ab aſtris. ſicut æſtus à Sirio. Non autem à ſuperna parte arboris. nocumenti quidem initium ibi, & inde. Init enim eam in partem, atque ex ea in ipſa inferiora. fontis alueus non eſt origo fluuii, ſed fons ipſe. Ergo ſignificat materiam, aut efficientem. Hominis origo, ſemen, & pater: non matrix. Ἡ δ' ἀπόκαυσις. aduſtio. ἰδιοπραγματικῶς. vis hæc ita peculiaris. Ἀθροώτερον, frequentius. confertum magis. Αὐλῶνες. anguſta. non exponit. αὐλῶν enim ſignificat longum, etiam ſi non ſit anguſtum. Legimus etiam αὐλῶνας litora, tametſi caua non ſunt. Ἔνθ' οἱ κοῖλοι τόποι, vbi loca foſſionis concauæ. peſſimé. Nemo enim fodit ea. foſsio ſignificat vel actionem, vel cauum ab actione. Theodorus vulgatam ſequitur lectionem: ὁ πνεύματος τὸ ὕδωρ tamen obſtrepit.

CAPVT XXII.

XXII. *Capitis argumentum. Rationem reddit quamobrem validiores arborum ſpecies plus à gelu patiantur. duas cauſas eſſe immanitatis. aut reſiſtentiam, vt in denſis: aut remiſsionem, vt in raris.*

'Α Α' ἐκεῖνο θαυμαστόν. Cùm arbores ita patiantur à gelu: videtur, neceſſariò magis oportere pati debiliores. Debiliores autem eſſe rariores: at contrà euenire. Minus enim affici rariores, vt Malos: plus denſiores, vt Oleam. hæc in diuerſis ſpeciebus. At in eodem genere plus etiam mirandum. Nanque Olea minus eſt valida, quàm Oleaſter: illa minus infeſtatur, hic magis. Vbi non poteſt excuſari. ſuprà nanque dicebat agreſtia imbecilliora. Poſteaquam mouit quæſtionem: in ſecunda parte ſoluit eam ſummo pudore atque modeſtia, vt videbimus. Robuſtiores eſſe arbores, quia ſolidiores. in ſolidis igitur hærere validius: raras tranſmittere.

Θαυμαστὸν, καὶ λόγου δεόμενον. Sanè admiratio eſt ſuſpenſio iudicii. itaque cauſam quærimus. Propterea dicitur Philoſophia ſoboles admirationis. Nam ſtultè admodum ex ſtuppeis Stoicis beatitudinem affigit Horatius τῷ ἀθαυμαστίᾳ.

Ἐλαῖαι γάρ. Non miramur Oleam & Ficum vri gelu: quia debiles ſunt. Debilitatis cauſam ſtatuit à radicibus. Radices oleæ non admodum profundas: fici verò, qualis & arbor ipſa tota, raræ. Vbi vides inconſtantiam. ſuprà dicebat, ab

B ſummo vertice frigus incipere: inde in radices inuadere. Hic ab radicibus deducit initia nocumenti. Dicendum: velle hìc quoque radices excipere de ſuperiore parte noxam. Nota cùm dixit ἀσθενέστατα. quia Mali ſunt imbecilles admodum, nec gelaſcunt. Non ergo dixit ſic: non ſolùm imbecille gelant, verumetiam validiores: ſed ſic: debiliſſimas non congelat frigus, ſed aliquando robuſtiſsimas. Τῆς δὲ καὶ μανοί. Coniunctio repetit occulta vi etiam ſuperiorem conditionem: cui addit raritatem. Quæ illa eſt conditio? μετέωρον: quæ erat Oleæ. alterius autem, id eſt fici, etiam μανοί. Καὶ ἡ ἄμπελος. Horum ratio altera etiam vites tangebat. Verùm aliam quoque adiungit cauſam: quippe vulnera ex putatione. proinde dixit: διὰ τῆς φύσεως, propter raritatem: διὰ τῆς

C ἐκκόψεως, propter inciſionem. Ἀλλὰ τὸ τὸν κότινον. Sed illud potius mirandum: plus accipere detrimenti Cotinum, quàm Oleam: Punicam verò, quæ ſit inualidiſsima, non laborare gelu. Inualidiſsimam verò eſſe: quia frigorum iniuriam frequenter ſentire, florum fructuúmque iactura, videtur. Καὶ γὰρ εἰ διαφέρουσιν. Maior propoſitio. Si differunt gelationes: imbecillioribus magis incumbere nocumentum gelationis. dicit differre: quia quædam gelu vitam amittunt: quædam fructus tantúm. Minor propoſitio, non nocetur. probatio. Non enim Punicis. ſuſtinent enim ſeſe ab interitu: cùm tamen aliàs frigorum ſentiant incommoda. Ἀμφοτέρων. Ambobus: ſcilicet gelu, & flatibus. concluſio eſt ſyllogiſmi.

D Ὑπακούειν. Verbum eſt ei vſitatum: ſed aptius alibi, cùm dicit, plantas dicto eſſe audientes aeris mollitudini. Hìc autem, bone Deus, quæ obedientia Turcica, cùm offert carnifici libens collum Baſcia, ſceleris quidem antea, nunc etiam crudeliſsimæ libidinis mancipium! Εἰ μὴ ἄρα. Modeſtiſsimè ſoluit. niſi, inquit. Quaſi dicat: neſcio quid cauſæ ſubſit: niſi ea ſit. Vſitatum eſt μήποτε. Magnus vir Turiſanus monachus ita ſoluit quæſtiones ſæpenumero: niſi eſſet. Τὸ αὐτό. Suprà dixit hoc: denſioribus inhærere nocumenta pertinacius. Ἐφίσταται. inſidet. hoc eſt initium mali. καὶ ἐμμένει, & durat, permanet. nec abſiſtit hoc eſt, quod ſuprà dicebat: πλεῖστον διατρίβει χρόνον, ad efficaciã impreſsionis ſic & ſuperius: ὑφ' ἡλίου, καὶ χρόνου πολλοῦ. vnde illa cõcluſio. ὅτι μάλιστα ἐμπιέζει.

Τὰ δὲ μανά. Raræ verò non retinent,ſed trãſmittunt. debilem ſanè rationem. tantundem enim ſuccedit. & quónam tranſmittit? quò exeat? quid expellit? ambiuntur enim eodem aere vndecunque. non mouetur ergo. Tum ſi mouetur, ſubit alterum tantùm, ſdque quàm recentiſſimum: ergo quàm validiſsimum. Ἤτιον δ᾽ ἐπιῤῥέον, ἀσθενοῦς οὔσης. Sic interpungendum eſt: vt, ἧττον δ᾽ ἐπιῤῥέον, ſit ἐμπήγνυται. minus quàm aliæ gelaſcunt: cùm tamen ſint ἀσθενεῖς. Καὶ οὐκ ἀποσήγει. Verbum hoc hic accipiendum μέσως. eſt enim, ἀποσήγνυται, ſi de frigore intelligas: ſi de arbore, mutauit numerum more ſuo. Ὥσπερ ἐν δ᾽ ἐν κεραυνοῖς. Quod vel diu non manet, vel totum, confertúmque non eſt, οὐκ ἔστιν ἐργαστικόν. Nam diu quippiam manere poteſt, nec multum agere: vt febris lenta. Aliquod etiam ἀθρόον ingruet, ſed non manebit: vt cùm manus per flammam traducitur. Nihil autem refert, manúſne, an flamma celeriter auferatur. Quòd ſi res violenta eſt natura ſua: paucis momentis agit plurimum: vt fulmen. hæc eſt vna fulminis comparatio. Altera, cùm præterradunt, neque manent, non vrunt omnia quæcunque contingunt. Διὰ ταῦτα δὴ. Axioma ad harum cauſarum aſſeuerationem. Dicat aliquis: videtur ſolidum reſiſtere poſſe: neque admittere debere. Ait. Si ita ſolidum eſt, vt arceat: non accipiet detrimentum. Sed ſi ita ſolidum, vt admittat, ita non rarum, vt non tranſmittat: id verò perniciem ſentiet. Vt effugiant interitum, alterutro munimento ſeſe tueantur, neceſſe eſt: aut non admittere intra ſe: aut amittere extrà ſe. narrat deinde in genere vniuerſali quæ non admittunt. Denſa, inquit, & robuſta. tum in ſpecie recenſet: vt Pyrum. Tertiò in genere medio à ſubſtantia: agreſtia. Atque in his quoſdam: τὰ ἄκαρπα. hæc vbique profitetur robuſtiora: quia non impendunt in ſobolem, ſed ſibi paratum habent ad tuendam vitam ſuccum. Poſt hæc etiam ſpecies recenſet: Vlmum, & Oſtryam. cùm has vocat ſteriles: intelligit abeſſe ab eis fructum maioris notæ; & ὄγκον habentem. Nanque Vlmo ſemen eſt, & quidem peculiari nomine, Samara. Tum autem in ſuperioribus libris nullam arborem ſine ſemine agnoſcebat.

Theodorus, καὶ λόγου δέον. Et rationem deſiderat. non rationem. non enim eſt ſine ratione, quod naturale eſt: ſed ratiocinationem. adderet aliquid: & rationem explicari poſtulat.

Μετέωρα. Per ſumma ceſpitum natent. perrara eſt ſimplicitas in eloquutione Theodori. Si libeat in tam ambitioſa cacozelia ludere: dicas. ſi natant, non aduruntur, ſed coquuntur. Denique non eſt verum: radices eſſe per ſumma ceſpitum, ſed ſub ſummo: non enim detectæ viuerent.

Τοῖς δὲ καὶ μαναῖς τὸ καὶ notat complexionem etiam ſuperioris affectus, vti diximus in Commentario. Itaque Theodorus περιεργαστικῶς, non ſublimiter ſolùm cohærent. Ὑπακούειν. Sequacia temporis ſunt. malè explicat. obediunt, ſimpliciſsimé. Ἐμμένει, immanet. minus vſitata

A vox immoratur. Οὐδ᾽ ἀθρόον. nec vniuerſum contendit. ingruit. Καὶ τὰ ἄκαρπα ἔτι μᾶλλον. Sed etiam magis quàm ſteriles. peruerſa ſententia, neque cohæret. peruerſa: quia falſa. ſunt enim ſteriles validiores. Non cohærent autem, quia agreſtium nomine etiam ſteriles aliquæ continentur. Nemo verò ſic loquatur, Animalia fœcunda ſunt magis quàm homines. Simile huius eſſet hoc: Agreſtes frigora ſuſtinent, magis etiam quàm ſteriles.

CAPVT XXIII.

B *XXIII. Capitis argumentum. Declarat frigoris inæqualitatem quoad ſubiectas partes. aliàs vniformem violentiam, in Ponto demitti quiddam concretum, quaſi pruinam-flatus quibuſdam locis eſſe indigenas: quibuſdam aduenas.*

Y'ΠΕΡ μὲν οὖν τούτων. Expedita quæſtione conuertit ſe ad declarandum frigoris effectiones, quas partim æquales, partim inæquales eſſe dicit. Iccirco ſeparauimus Caput hoc. quia prorſus abeſt à ſuperiore diſquiſitione. ibi nanque ſubiectorum affectus comparabantur: hîc tractatur frigoris affectus. Ait enim ventorum impetum ritu fluminis delatum, eam radere partem in quam incubuerit, verbo vſus, quo & ſuprà, ἐπικλύζον: quemadmodum, inquit, & in peſtilentia. Quare ex ea euaſione relinqui ſæpe loca ſine multa impreſſione, vnde fluit,
C quia protrudit. Hoc in grandine quoque manifeſtum eſt. rarò enim cadit eas in partes, in quibus concreuerit: niſi ſanè mollis aut tenuis flauerit ventus: à validioribus autem aufertur. Propterea è Baldo & Alpibus Tridentinis, atque Tauriſcis in ſubiectos Venetorum campos deuoluitur calamitas. Inæquales autem frigoris effectiones in eodem interdum Pampino inueniri. Quaſdam gelari gemmas, quaſdam non item. Illa vocatur, vt ſuprà dicebamus, Occæcatio: quòd quaſi oculi quidam ſint tubercula illa prodeuntia. Gemmas Latinus nominat appellatione Græca. turgent enim. at hoc eſt γέμειν, plenum eſſe. Vnde & in mœrore verbum: cùm plenum ſpirituum fuligine pectus erumpit in ſonitum, qui gemitus nuncupatur. Aliâs autem contecta Vite tota: id quod locis frigidis fit: ſi ſumma extiterint capita
D palmitum, exuruntur. Neque ſiſtitur ibi pernicies: ſed quominus peruadat ad radices ipſas vſque, non quit ipſa terra, qua reliquum tegitur, eſſe præſidio. Οὕτως εἰς ἀκριβές. Sanè exactè fit opus illud, in quo fit aliquid, aliquid non fit. Vbi negligentia dominatur: aut æquè omnia malè fiunt: aut omnia omittuntur. Hoc intelligimus in delectu rerum. Nam ſi agenda ſunt omnia: vtique agi omnia intereſt exactæ operæ. Quòd igitur frigus aliquos tollat oculos, alios relinquat, videtur pro re operam partiri. Οἱ μὲν ὑγιεῖς. incolumes. verbum agricolarum. Κεκρυμμένης ὑπὸ χιόνος ὅλης τῆς ἀμπέλου. Hoc non eſt ſupinè prætereundum.

tereundum. Non enim tota erit niue tecta vitis, ſi pampinorum extent ſumma capita. Aut igitur ea eſt incuria. aut terra opertam oportuit eſſe vitem ab agricola, ſed paulò negligentius: ita, inquam, vt ſarmentorum extrema nuda extent. Eſſe autem mendoſam partem hanc, ſatis apparet ex illis verbis, quæ aliquid deſiderare videatur. ea ſunt: ὥστε ζῆν. Κατεφέροντο. Non dicit, quæ: Attica breuitas: ſed ſubdit. ταῦτα δ᾽ ἐστὶ πλατέα. quædam lata: faldas vocant Thuſci voce vetere Germanica, deſignante rem ſparſam. & dicit, φανερὸν: ne quis eſſe putet inuiſibilem πάγον ab aere ſolo: quia eſt, αἰθρία. ſic ergo ſine nube quodammodo pluit: &, contra quàm dicebat in meteoris Philoſophus, gelaſcit aer, ſcilicet locis ſeptentrio-
B
nalibus. Nimirum cogitur aer quaſi in aquam, vt ros: atque inde in pruinam hanc, quæ latiorem funditur in faciem, quàm noſtrates pruinæ, quę guttatę ſunt. Itaque dixit hîc, καθάπερ τῆς πάχνης. ſed prudenter, & cautè, πήξεις ὑγρότητος ἐν τῷ ἀέρι: non autem πῆξις τοῦ ἀέρος. vult ergo prius aerem humeſcere in aquæ modum. Multa nanque fiunt in aere, quæ latent viſum: quemadmodum cùm tonat ſine nube. Hoc audiuimus ſæpe nos, tum in Carniæ montibus, tùm hîc in Vaſconia. eſt autem repentini venti tractus ab anguſta exhalatione, ſed vehemens, in aere craſſo. Anguſtatur vapor inter cõtrarias aeris interdum qualitates etiam abſque craſſitie. Τὰ δὲ πνεύματα. Tertia particula Capitis. in locis frigidis eſſe flatus, quos alibi diximus ἀντιπνοίας. qui verò quocunque ex loco in
C
aliquam rectà feruntur partem, ἰθυπνοίας. hæc ait hîc, vt oſtendat noxam eſſe, vel quia manent ibi, vel quia incumbunt alió. Ita intelligas incommodorum differentias. Quia ſuprà dicebat: fluere more fluminis. & mox. τὰ σύνεγγυς ἀπεδῆ. vt Thracias ventus aliquando non noceat, propterea quòd abit: & Eubœam affligat, quia irruat. Ideò dixit: οὐκ ἐπιπνεῖ ... Non perflare Eubœam, quaſi moretur ibi. Οὐδ᾽ ὅλου. Pars enim eius eſt, quæ defertur illorſum. Ἀλλ᾽ ὡς ἂν τύχῃ. Sed temere fluens. Si enim eſſet σύνεγγυς, noceret ſemper locis illis ex inceſſu. At fluit: igitur haud nocet. ſic & ſuprà: τὰ σύνεγγυς ἀπεδῆ: ſic & hîc, ἀκέραια τὰ πλησίον. Αὐτοῦ τε ἰδιότης. ſuprà ἰδιότης τοῦ πάγου: nunc τῶν ἀνέμων.
D

Lego πνεύματος φορά. non φθορά. Non refert ἐπέκλυσεν, legas: an, ἐπέκλυσεν. prius deſignat motum, poſterius impreſſionem. Deleo, ὥς ἱκνεῖται ζῆν: quoad reperiatur codex, cuius ex fide, quæ deſunt, reponantur. Lego, αὐτό τε: non, αὐτό τε.

Theodorus, φορά, impetus, rectè. delatio, motus, appulſus. Ἐπέκλυσε. Perfundit, ac diluit. ambitioſè. non rectè illud: quaſi flumen irrumperet. irrumpat. Τὰ σύνεγγυς ἀπεδῆ. Quæ tangunt ac proxima ſunt, euadunt indomita. Cum dixit: tangunt: quare addit quæ proxima ſunt? hoc eſt συνεχείας. præterea confudit rerum naturas. τὸ συνεχές, τὸ ἁπτόμενον, τὸ ἑξῆς, τὸ σύνεγγυς, ſunt rerum gradus quæ aut cohærent per partes naturales: vt vnum ſit: aut vt ſe tangant, neque ſint vnum: inter quę tamen nihil alieni: aut inter quæ ſit aliquid. hæc dicimus conſequentia. Aut vt ſint aliquo modo vicinæ. Nunquam τὸ σύνεγγυς dicitur τὸ ἁπτόμενον apud Philoſophum, quaſi idem. Quod tangit, propè eſt, & omne, & ſemper: quod propè eſt, neque omne, neque ſemper tangit neceſſarió. Sententiam verò deprauauit. Non enim euadunt ἀπεδῆ: ſed relinquuntur à vento tales quales erant, ſine noxa. nihil mutantur. vox etiam illa (indomita) domanda eſt. Non enim comparatur venti vis, vt domari queant. Vt indomita mulier, quæ mariti negligentia aut deſperatione abutitur ad vtendum ſuæ naturę legi-
B
bus, id eſt amentia & peruicacia. Εἰς ἀκριβὲς διῆλθεν. Vis illa rapax adeò celeriter plerunque tranſcurrit. Adeò inæqualiter. ἀκριβές, eſt, ὁ διὰ τὸ ἄκρα βάς. exactè, accuratè, diligenter. Omnino aduerbium illud neque fidem liberat interpretis, neque eſt in rem ſententiæ. Nam ſi celeritas eſt huiuſce rei cauſa, oportuit omnes æquè oculos intactos relinquere. Hoc ſanè ex ſuperiori dogmate: vbi toties inculcabat: μὴ ἱσταμένων, μὴ χρονιζόμενον, διὰ χρόνου πολλοῦ: & eiuſmodi. Sed eſt metaphora ſumpta de rerum diſquiſitoribus, etiam cuiuſcunque conditionis. Vbi parat coquus Fabas, vt ἔτνος apponat, ἀκριβάζει. eximit enim, quę non faciunt ad culinam: ſic Pharmacotribæ: ſic qui pannos recentes purgat forcipiculis: ſic mulicicula, quæ lini faſces liberat ab inutilibus
C
viminillis, quæ lini podagras vocant vulgò. Sic frigus hos ſuſtulit oculos, illos reliquit intactos.

Αἰθρίας: ſereno, ac ſudo. ſæpe monendus eſt Theodorus, μὴ κινδυνεύειν. dum temere vagatur, incidit in foueam. Satis habebat dicere. ſerenum, ſudum addidit magno ſententiæ damno. Eſt enim, ſudum, ſiccum ſine vdo. at ſiccus aer neutiquam tunc eſt. Hoc ipſemet redarguat Philoſophus, cùm ait ὑγρότητος ἐν τῷ ἀέρι πῆξις. Κατεφέροντο. Quæ dicebamus ſubiicere: Theodorus declarat, ſe in ſuo codice, aut in ſuo ingenio inueniſſe: ait enim, in modum ſquammarum.

Ἐγχώρια. vernaculi: lepidiſſimé. indigenę. ibi nati.
D

CAPVT XXIIII.

XXIIII. Capitis argumentum. Quòd à terra procedit gelu, plus nocere quòd ab aquis minus. viciſſitudines ſe mutuò ſubeuntes, gelationis, & reſolutionis, eſſe pernicioſas, in terris ſolo maiores à gelu noxas eſſe, quod à terra fit. non ſæpe ſummos gelari penitus ramos, ſed ſuperficie tenus præ ſe ferre. proinde interdū etiam regerminare.

Ὁ ΔΕ τῆς γῆς πάγος. Tres agnoſcebat gelu cauſas: ab aere ſereno, ab aquæ humore, à terra. de aeris maleficio dixit: nunc de terrę ſimili opere: quod etiam cum aquarum comparat cauſis. Multos autem ſtatuit gradus ad hunc euentum. Primus ſimplex eſt, abſque vlla circunſtantia. Secundus, ſi nudatos terra truncos

inuenerit ad radices. id quod fit in ablaqueationibus. Quin macram vineam ſic ſtercorant vinitores. Statim à vindemia circunfodiunt, vt eo collapſæ frondes putreſcendo ſtercoris vim præbeant. Tertius: ſi confluxerit aqua. Sanè penetrat aquæ frigus magis, quòd aqua denſior quàm terra eſt. itaque partes omnes obſidet. Quartus: ſi diu manſerit. interimit enim. Quintus: ſi terra laborata ſit: eſt enim laxior, ac proinde facilius admittit. Ideò ſuprà calcabat terram. ſic mox: gelu minus infeſtari arbores, quæ in ſolo ſunt denſo. Sextus: cùm gelat, deinde ſoluitur: rurſus gelat, rurſus reſoluitur. ſic enim exhauriri vitę vim. Hęc in prima parte. in ſecunda ſcribit: haud ſemper ad interna vſque viſcera graſſari frigus, ſed ſuperficie tenus aliquando: neque nocere, ſed colorare tantùm ſpecie quadam veræ aduſtionis. Quamobrem interdum reſumere vires, atque facultatem regerminandi. Poſtremo loco ſtatuit gradus, quoſdam illius regerminationis: ſcilicet quoad celeritatem atque eius cauſas. Περιβεβοθρευμένα, circunfoſſæ. is eſt affectus terræ, foſſio: quem ſequitur arboris affectus, cùm ait: καὶ γυμνά. Ἐὰν ᾖ ὕδωρ, præſertim ſi fuerit aqua ibi. Quia plus obſidet aqua longè, quàm terra.

Εἰς κάδυτος Radices factæ imbecilliores, tum ab ipſa denudatione, tum ab oppugnatione diuturna: quia dixit, διαμένοντ μέχρι ἐν, διά. nocumen: ũ ſignificat internum ex perpetuatione. Ἐξισμοῖ. Notabis & hic τὸ ἐξ, in compoſitione ad complementum ſignificati. Sic Euripides cùm ſæpe alibi, tum in Hippolito: ἐξαρκεῖ. ſatis erat: ἀρκεῖ. ſed ſignificat, vſque, & vſque: ἐκ τοῦδε, καὶ τοῦδε, καὶ τοῦδε, καὶ πέρα ἄλλου πρὸς ἄλλο. μέχρι τοῦ παραμοῦσθαι. Ἔτι καὶ ὅλως. & exemplum, & modus alius. Exemplum à terra laborata. Similitudo. cùm omnino laborata, & cùm circunfoſſa tantùm. Dixit, ὅλως: quia laxatio ſoli generalis eſt, & ad alium quemuis cultum, & ad ablaqueationes.

Ἀπαιδίσεται δέ. Intermiſcet remedium, ſicut & ſuprà: βάθεια, καὶ φυλακά. ita hîc. ſtercoratione caueri, & prohiberi: foueri enim. Hoc ab arte, & præuenire, & ſubuenire. Nam ſi contingat, vt nix demiſſa ſit, atque tum frigus vel per ſe, vel per pruinas ſuperuenerit, atque gelauerint: ſoluitur gelu, quia terra niuibus præfermentata eſt. Ideò dixit in præterito ποιοῦσι. Poſtquam nix ceciderit, ἐπιγίνεται ψῦχος. Tria ponit: Duos effectus: minorem, ψῦχος: maiorem, μέγος: cauſam efficientem, πάχνη. Ὁ δ' ἀπὸ τῆς γῆς. Nunc gelu comparat, quod à terra, quod ab aqua. Videtur contradictio ſuprà, maius ab aqua nocumentum, ſi ſcrobibus, ineſſet: hîc ab aquæ gelu, minus. Intellige ſuprà, vtrunque gelu eſſe tum à terra, tum ab aqua. quod à terra gelu fit, augentur à gelu, quod ab aqua fit. Hîc autem à pluuiis tantùm dicit, quę poſteaquam demiſſæ ſint, gelantur. Ἅπτεται δὲ μᾶλλον. ratio. quia non deſcendit ad radices aqua: terra verò circunſtans attingit. Χαλεπώτερον δέ. Tanto peius: ſi laxetur gelu, tum denuo repetat: poſtea ſubeat reſolutio: Poſtremò

A recurrat iterum gelu: neceſſe eſt, ex tot mutationibus arbores malè haberi: earúmque vires reſolui. Ex ea nanque agitatione fieri quandam veluti excuſſionem. Itaque contrarium agnoſcit ad contrarium euentum: cùm ait. Ὁ δὲ ζωτικὸς κατακλείσας. Quod perpetuo gelu premit atque incubat, introrſum calorem trudit, eúmque ſeruat: modò ne multùm excedat. ideo dixit: μᾶλλον ἐὰν ὑπερβάλλῃ τῷ χρόνῳ. actio nanque intenditur, aut intentis per gradum qualitatibus, aut contentis porrò per ſucceſsionem: quorum vtrumque patet in exemplis ſerræ & ſecuris, vno ictu multùm: ſerra pluribus. Καὶ χαλεπώτερον. Non eſt alius modus ab eo qui erat in agro κατειργασμένης τῆς γῆς: ſed alio modo, idem. Nempe raritas: quæ nocet vtrobíſque. at in laborato ſolo nocet fortuitò.

B In terra ſuapte natura tenui ſubeſt natura apta ad eas incommoditates. Hoc enim eſt, μὴ εὔγειον, μὴ πυκνόν: μὴ ἔνικμον. eſt autem εὔγειον, quod & βαθύγειον: cui negatio facit, vt ſit contrarium. Sicut eſt contrarium τὸ πυκνὸν τοῦ λεπτοῦ: τὸ ἔνικμον τῷ λεπτῷ. Διαδύεται, ad interiora magis ſeſe promouet. Progreſſus προσωτέρω. itaque ἅπτεται τῶν ῥιζῶν. & addit: καὶ ὅλως τῶν δένδρων: à radice nanque pendet earum ſalus. Itaque ſequitur reſponſus reciprocationis. Quemadmodum in gelu ab aere lationis initium erat ab ſummo, vnde ima occupabantur: in gelu à terra, contrà: ab radice in ſumma fit inuaſio. Eſt enim iure initium effectionis cauſæ proximum. Συμβαίνει δέ. Secunda pars: in qua comparat ſubiecti partes quoad ge-

C lu. Summos ramos aliquando gelaſcere, neutiquam radicibus læſis. Hoc enim rarò, ὀλιγάκις: & paucis, ὀλίγοις. quod ad rem attinet, rarò: quod ad ſubiectum ſpectat, paucis. Αἴτιον. Ratio eſt ab obuee: munimento enim ſibi habent terram ipſam. Nam ſi ſuprà, mediocris (dicebat enim μετρία) ſatis erat ad accendam perniciem, quæ vitibus accumularetur: quanto magis proderit radici terra multa, non mota, denſa, ſuo loco, ſubtus, tecta vndique? adde, quòd ab ſummis, atque extantibus partibus aufugiens hoſtem calor intimus, abdit ſe in ima, & ſub ima: vbi & ipſe tutus eſt, & ſubiectum ſuum tuetur, radices ipſas.

Ἐνίοτε δέ. Nunc comparat partes ipſas ſuperiores cum ipſiſmet. Non enim ſemper aduri, ſed tentari tantùm. & perniciem de facie præ ſe

D ferre: intus non laborare. Ἀλλὰ μᾶλλον. Aduerbium hoc non iungitur illi verbo, quaſi ſit ita, plus vruntur: ſed comparat cum ſuperiore, ἀπόλλυνται potius aduruntur, quàm intereunt. τὸ ἐπί, ſignificat ſuperficiem. Si vſtionem letalem deſignare velit: potius vtatur illo, ἐκκάονται, exuruntur.

Καὶ τοῦτ' οὐκ ἄδηλον. More ſuo præcepta fundat agriculturæ: videantur cuipiam amputandæ: quandoquidem nocẽt demortuæ partes, ſi relinquantur. Hoc etiam ſuprà hîc autem vetat, quia non ſint interemptæ partes illæ. non igitur auferendæ. Πολλάκις. Sæpe, inquit, ſuperueniente germinandi tempore germen effundunt.

Ἅμα τῷ ἦρι. Vſitata huic Philoſopho loquutio.

quutio. ἅμα τῇ ὥρᾳ διαγελάσῃ. Πάλιν ὑγιάνθη, verba populariter ſcripta. Nam ſi videbantur arida, neque tamen erant: non humefacta ſunt pòſt iterum. Διό. Simul, quod & ſuprà fecit, prodigiorum amouet ſuperſtitionem. Οὐκ ἀπόλλυσιν. Naturale enim eſt: vt quod non interiit, conualeſcere queat aliquando, atque ad priſtinas redire functiones. Fortaſſe circunferebatur in opinione hominum de olea tale quiddam. Iccirco ſuo more caſtigat Philoſophus eos quos huiuſce rei religio inceſſerat. Id iudicium fulcit axiomate admodum veriſimili. facilè reſtitui eas arbores, quarum folia craſsiuſcula ſint. Itaque ſignatiſsimis ait verbis: tentatam modò ſuperficiem: ταινομένην: &, χρόα. & ſubdit. Πρὸς δὲ τὴν ἀρχήν. Ad ramorum medullam non perueniſſe malum: quin ne ad ipſa quidem principia foliorum. Optima deductio. Principiis incolumibus, non deſperatam eſſe vitam. Nota loquutionem, ἀλλὰ φαινομένη τις. non ariditas, ſed facies quædam.

Φαινομένη τῇ ξηρότητι. Propter ſiccitatem credita eſt ariditas. Non enim tertius caſus regitur à participio: tunc enim eſſet idem φαινομένη, quòd ὁμοία: non malè, ſed vſus non patitur. Perinde eſt ac ſi dicat: διὰ τὴν ξηρότητα. eſt, vt ita dicam, inſtrumentum credulitatis hic, ἡ ξηρότης. ideò poſuit in tertio caſu. Ὅτι τὸ φύλλον σαρκῶδες. Quia dixit: καὶ ἐπ' ἄλλων: aliis quoque euenire: declarat, quæ ſint hæc alia. Quarum, inquit, carnoſæ frondes ſunt. in his enim latet intus vitalis in pulpa calor: corium modò ſtringitur. Καὶ θερμὰ σαρκώδης, erat materia relicta: θερμὸν eſt principium germinationis, & principium conſeruationis reliquiarũ. Non enim extinctus eſt calor, ſed repulſus tantùm. Τὰ λεπτά, è cõtrario cõtraria. tenues frondes vri. Exemplo confirmat Mori. frigida nanque, tenuis, aquoſa. Ἡ δ' αὖ δάφνη. Videndum an laurus ſit ficu calidior. fici nanque ſuccus vrit: puſtulas ciet: lauri non.

Ταχεῖα δέ. Gradus ponit huiuſce renouationis. quaſdam citò referri ad priſtinam valetudinem: aliàs tardius. cauſam celeritatis aſſignat duplicem: materiam, radicis plenitudinem, coriũm reducto humore, atque ibidem coacta: & formam: ἰσχυρὸν: robur. Τῆς ἴσης τροφῆς. Alimento illius anni cumulato, quod ſibi retinuit radix, nequedum diſpenſauit. Ἔτι δὲ τὴν σωτηρίαν. Haud ſatis eſt retinuiſſe: oportuit etiam ſeruatam opportunè: prudenter, atque œconomicè, conferre quà opus eſt. ideò dixit: ποτὲ εἰς εὔλογον ἀναλωθῆναι: verbis ſignatiſsimis. ποτέ, reſpondet illi, σωτηρίαν. εἰς εὔλογον, reſpondet illi, ἐνδεδυκὼς. ἀναλωθῆναι, reſpondet illi, συνηθροισμένης. Εὐλόγως ἡ αὔξησις ταχεῖα. Concludit, quod propoſuit. duo ſunt: & crementum velox, & καρποτοκία, quod plus eſt: tantum abeſt, vt exurantur.

Lego ὅταν τὸ ὕδωρ ἐπιστατικόν. Et διαμενῶσι: non, διαμένειν. Ψύχη γὰρ καὶ πάχνη, deleo γάρ: & notas parentheſeos. ait enim: frigus, aut pruina ſi niuibus ſucceſſerint: non noceri, quia niue terra fermentata eſt. Et ὁ δὲ τοῦ ὕδατος ἧττον, abolita coniun-

A ctione. Legitur: χαλεπώτερον δὲ καὶ ὅτε κεχυμένον. alterutrum delendum. Lego: διαδύεται, ſubit: non, διαλύεται. ſic infrà, capite vigeſimonono, noſtræ ordinationis, de Pice loquens ob ſuam tenuitatem ſubeunte: καὶ διαδύεσθαι πόῤῥω. Et ὅσα δὲ τὴν τοῦ φύλλου. non, οὔτι.

Theodorus, ὕδωρ ἐπιστατικός: aqua reſtagnans: peſſime. reſtagnant fluuii cùm ſuperant ripas, & occupant vicina. at hic vult, pluuiam ibi fuiſſe collectam. Διαλύεται διὰ τὴν μανότητα, καὶ αὐτὴν τὴν πήγνυσιν. Minus ægre ratione vtique congelabitur. raritas enim facit vt ſeges facilius ſeniat. Neque Latina cum Græcis conueniunt: & corrupta ſunt ita vt à me non intelligantur. emendandum verò arbitror: vt non ſeges, ſed frigus le-
B gatur. Nihil enim hic cum ſegete. vox autem illa (ratione) ex illius phraſi eſt. Ὁ τῆς γῆς πάγος, terræ gelicidium. quomodo eſt gelicidium, ſi à terra eſt? non enim ab imo quicquam cadit, at terra, ima. à terra porro ſubit. erit ergo potius gelu ſcandium: aſcendere nanque, ſcribit hic.

Ὅταν ὑετὸς καὶ πάλιν ἐπιπήγνυται, cùm pluuia, & gelu miſcentur inter ſe vicibus. ambitioſiſſimè. Nam quomodo miſtio eſt ſi cùm adeſt alterum, abeſt alterum? neque pluuia hîc vlla, ſed ὁ ἀπὸ γῆς πάγος. Itaque ne mox quidem glaciem nominauit. non enim glacies eſt, niſi ab aqua. Καὶ διαδύεται πόῤῥωτέρω. Theodorus legit, διαλύεσθαι. ait enim: haud enim poteſt aquæ calore reſolui. nõ bene. Imò longè melius reſoluitur calore frigus, quod in raro corpore conſiſtit. ſed ſic dicendum:
C οὐχ' ὁμοίως θερμαίνει, ſcilicet ὁ πάγος. non æqua calefacit per ἀντιπερίστασιν. quia non circumſiſtit, ſed διαδύεται, ſubit at in terrã denſam nequit ſubire. Itaque excluſus à calore calorem concludit.

Παρ' ὀλίγοις, apud paucos, in paucis. Προβολήν. arcentem. munimentum. obicem ad verbũ.

Καὶ αὐτῆς, toto corpore. Huius pronominis (ipſe) vim, atque vſum ſatis alibi demonſtrauimus ex Virgilio, Statio, Plinio. ſic dixiſſem: tùm ipſam tum folia. Καὶ τῇ ἄλλῃ χρόᾳ. Theodorus aliter legit: καὶ τῇ θερμότητι. ſic enim ſcripſit: atque calore.

Πρὸς δὲ τὴν ἀρχήν, vim genitalem, διὰ φθαρτικόν. quia βλάστησις καὶ καρποτοκία principium illud pro ſe habent. Οἷον μορέαν. Ita legitur vulgò, de Mo-
D ris. Theodorus legit μυῤῥίνην. Myrti tamen foliũ non caret pingui. eſt autem frigori valde obnoxium. Οὐ θερμόν. Hic benè cecidit moroſitas Theodori. ferè enim vtitur hoc aduerbio (minus) pro integra negatione. Sicut & dudum (minus ægrè) & alibi ſæpiſsimè. At hîc commodiorem facit ſententiam: vt non neget penitus calorem, ſed comparat. non enim Myrtus nullas habet calidas partes.

CAPVT XXV.

XXV. *Capitis argumentum. Soluit quæſtionem cur pruina, quàm niue magis arbores congelentur. quatuor rationibus: quia diutius inſidet: quia tempore magis alieno: quia mordacior: quia tempeſtior.*

OΔΒ΄ περιδευμάζουσιν. Hic quoque ſequimus. Nam quæ hæc anteccedunt, pertinent omnino ad eorum rationem, quæ primùm videntur areſacta, tum deinde germinant. At hæc alia prorſus materia. quippe cauſas explicat, quæ ſuprà ſunt adductæ, atque earum excutit naturam per collationem. Quare nix non congelat: pruina, quæ minore ſit quantitate, congelet. quatuor è locis elicit argumenta. Ab iis quæ ſubſtantiam, & ſpeciem ſequuntur, quæ prima in natura ſunt, poſtremo loco poſuit: quia procedit à notioribus. notior autem eſt inſeſsionis diuturnitas, quam primo loco ponit. Deinde pruinæ caſus: quia fit poſt germinationes. Igitur à ſubiecto hic argumentatur, & patiente, non agente. nix autem ante germina cum ligno ipſo rem habet. duæ poſtremæ rationes. Quia mordax, mordet autem, quia ſubit. huius cauſæ cauſa: quia tenuis. Eſt autem tenuior, quàm nix: quia materia de qua fit, tenuior eſt, quàm de qua fit nix. Eſt enim aqua congelata nix: pruina ros concretus. eſt ergo coactus aer. Hæc ſunt argumenta: quorum primum patitur obiectionem. non enim verum eſt, pruinam diutius inſidere: eius cruſta nempe tenuis, facilè ſoluitur à tepore: niuis craſſitudo maior. Itaque tres aliquando menſes inſidet in Italia: ſæpe triginta dies pruina ſoluitur eadem ferè die: ſi ſol illuxerit. Nam quod ait niuem non manere, propterea quòd excutiatur: pruinam verò ſeſſilem pertinacius: id nihil eſt. non enim excutitur tota. & quod remanet, valet tantundem pruinæ: ſi compares quantitates. Ratio potius eſt in partium conſtitutione: denſior enim eſt & cõpactior pruina. Itaque vrit: vnde & nomen. vrit ergo plus: ſicut arundo ignita plus quàm ſtuppa.

Ἐκπίγνυσιν. Etiam hic animaduertes τὸ ἐξ: velut apud nos, exuro, exupero. alio modo, extirpo, ſicut ἐξαιρεῖν & alio modo exalbidus, quemadmodum apud Hippocratem ἐξέρυθρος. Non penitus rubra, ſed exiens aliquantum ex ipſo rubore.

Μανοτέρα: quoad quantitatem. Ἀπτόκετω, non ſanè vbique. at in illis quoque locis, vbi diu durat nix, minus vrit quàm pruina. Ἔπιλα καὶ ἀλάδην, affectus rami, vel pampini. quia cùm vacat operè pampinus hyeme, niuéque operitur: quid tum puſtua? lignum eſt, vetus eſt, durum eſt: vis genitalis intus eſt. At cùm operatur, & prouehit germina: tunc oppreſſus pruina perdit operã, tenellam, inchoatam. Ἔπικρον, vox ſatis frequens huic autori. fato obnoxium. Ἀνυγραινόμενον. Quod non eſt durum, velut ante germinationem. Καὶ μανούμενον. Quia germinat, rarefactus, & laxatus palmes: vnde aprilis ab aperiendo: itaque accipit iniuriam. Λεπτοτέρα. Pruina eſt niue tenuior, quoad partes, quibus cõponitur, ſed non percipitur ſenſu palàm: quia partes ex plus cohærent. Non enim tantum concepit in ſe aeris atque nix. quare frigidior. ſicuti frigidior eſt glacies quàm aqua ipſa, ex qua facta eſt.

Σφοδροτέραν. Vehementior gelatio fit. quin A eandem ob cauſam pruina quàm nix concreta magis eſt: propterea quòd conſtat è materia tenuiore. Vt in problematibus diſputatũ eſt: aquam citius congelari, quæ calefacta fuerit, quoniam tenuior effecta ſit. Vt hinc quoque medicaſtri aquæ coctæ calumniatores deiiciantur. Ἡ δὲ χιών. Dicat aliquis: atque niues diutiſsimè videmus inſidere. verum, inquit, eſt: cùm totum integant ramum. at tunc obſident calorem: itaque iuuant. Hoc quoque perpendendũ: Non enim totum obtegunt, ſed ſupernam tantùm partem: nihilo ſanè magis, quàm pruina. Τὸ δ᾽ ὅλον. Denique, inquit, actio tota prouenit à vi. Τμητικωτέρα. Magis incidens. ſic etiam loquuntur Itali: Tam aſperos aquilones, vt incidant faciem. ſubit ſanè, ac ſoli partes ſeparat. Itaque noualium glebas B redigit ad puluerem pruina. At quare incidit: cùm contrà cogat frigus? qui ſeſe induit, atque corrumpit id humoris, quanto cohærent partes ſicciores. Eſt enim humidum ſiccarum gluten. Frigus autem non cogit, niſi ea quæ humida ſunt penitus. Non enim verum eſt quod vulgò dicitur in libro de miſtorũ affectibus: frigus non congregare, niſi diuerſi genera. Contrarium videmus in oleo, metallis, aquis. glebas autem, quas initio cõcreſcere facit, tandẽ redigit in puluerẽ, abſumpto eo quod erat heterogenes. Τοὺς νεοὺς, noualia.

Διαχεῖν τὰς βώλους, glebas diffũdere. ſicut ignis diffundit liquefactilia, ſed alio modo. Δάκνουσαν, mordentem. quid hîc eſt mordere? docebit translatio. dens mordet: ſeparat. eſt ergo morſus ſeparatio. C Vnde & nomẽ, μόρσιον. cùm abſcindimus portionem, neque totũ voramus. Ita pruina mordet: quia ſeiũgit glebas, & aliorum partes, quibus incumbit. Apud Horatium mordet æſtus Oleam quia rugoſam facit, dum exuggit. Λεπτοτέρα. Definitiones ex meteoris. nix eſt ex nube ſpuma, concepto aere. Καθ᾽ αὑτήν. Pruina conſtans ſeipſa tota. nempe ſi ſenſum conſulas. Nã ipſa quoque tota ſpuma eſt, & bullæ minimè cohærentes.

Καὶ ὑγρά. Quaſi nix terreſtrior ſit: pruina humidior: quanto eſt aere craſsior aqua.

Lego κατακρυπτομένης τῆς ὕλης: non, κατακρυπτομένης ὕλης. teguntur enim rami, non autem nix.

Theodorus, μανοτέρα: infirmior. nulla tamen ratione infirmior eſt, ſed compactior & frigidior multo. ſed ad copiam reſpexit. Οὐκ ἐπιμένει. D Theodorus addidit: iis omnibus partibus at quæ relinquuntur partes, quare non efficiunt idẽ quod pruina? Ἔπικρον, fragile. imò, ἔποχον: vt loquiquitur Euripides. ſiue ὑπόχον, obnoxium cuius iniuriæ. non autem fragile. quin rei ſiccæ affectus eſt fragilitas. Germen autem ſeipſo tunc eſt humidius quouis alio tempore. Iccirco dicit: ἀνυγραινόμενον. nullum autem humidum fragile, ſed flexile. hoc declaratũ eſt in libro de affectibus miſtorũ.

Ἀνυγραινόμενον, καὶ μανούμενον. Humeſcit, rareſcitque. nequaquam. omne vegetabile ſtatim ab ipſis momẽtis ortus ſui amittit aliquid humoris. Itaq; germen cùm prodit, prodit è ſucco humidiſsimo, & denſatur: at denſando non humeſcit, ſed de humido

mido remittitur. Non igitur tali verborum flexu fuit vtendum. ſed hîc ὑγραινόμενον, ſignificat ſimpliciter humidum, non autem humeſcens. humeſcere enim præter quàm quòd humorem ſignificat, conſignificat etiam tractum acquiſitionis humoris illius. Τὴν ἔξω. frigus quę foras verſus arcebitur. melius: frigus foris excludetur. non enim arcere deſignat motum. at (foras) ſignificat terminum motus. Τῷ συνεστάναι μᾶλλον, quia magis conſiſtit. non apud Latinos vſus huius verbi (conſtare) ad id ſignificandum. Πνευματώδη σφόδρα, ſpiritum in ſe admodum continens. peregrina loquutio. dicam: tu es admodum diues. at non dicam: tu habes admodum diuitias.

CAPVT XXVI.

XXVI. capitis argumentum. Quærit vtrum concretiones in aere craſſo fiant, an in tenui, diſputat locorum exemplis ad vtramque partem. & concludit ab vtroque.

AΙ' δ' ἐν πήξεις. Poſtquam declarauit gelu ſpecies, in aere, aqua, terra: quæque maleficia proficiſcuntur in arbores ab ipſis: nunc quærere inſtituit ſuper vno tantùm ſubiecto, ſcilicet aere. Qui cùm ſit quibuſdam locis tenuis, alibi craſſus; quærit vter ad gelu paratior ſit. Diſceptat pro vtraque parte, recenſitis locis, quæ craſſo aeri ſubiecta ſunt: quæque tenui fruantur. Tandem huiuſce mutatione conſtituta ſubtiliſſima diſtinctione, demonſtrat ab vtroque & fieri, & eſſe. Tum non ſolùm ſpectanda loca, tanquam C aere prædita peculiari, ſed etiam quocunque in loco aeris mutationes. Quod iccirco adiunxit, vt oſtenderet, non à locis ſolis exempla petenda ſemper. haud enim ſemper euiſdem modi eſſe aerem iiſdem locis, ſed aſsiduè vbique aliquid pati mutationis. dixit, ἁπλῶς: quod alibi, ἁπλῶς. id eſt, ſine alius cauſę admiſtione, an tenuitas aeris cauſa ſit, qua concreſcat aer eodem modo de craſſo. More autem Peripatetico duas dat controuerſias partes: πότερον παχὺς, ἢ λεπτός. deinde, quod tandem concludit poſtea, hîc tertio loco ponit. Tum ſi concludit, ex vtroque fieri: rurſus quærit, ex vtro magis. ſic & Præceptor ſolet: & eum Porphyrius imitatus. Εἰ μὲν γάρ. Primum argumentum. ſi aer non gelatur, niſi cùm ſerenus eſt: ſanè D gelatio non erit aeris affectus craſſi. probatio. quia ſerenus aer tenuior eſt. Hæc eſt minor ſyllogiſmi propoſitio. idem eſt: ὅταν μὲν ἀὴρ αἴθριος: &, εἰ μὲν ἀήρ. Ἅμα δέ. Alterum argumentum ab effectu craſſus non ingreditur: gelatio non euenit, niſi ſubeat: tenuis ſubit. Ideò dixit: διαδυόμενος: ſicuti ſuprà, διαδύεται πορρωτέρω. Ἔτι δ' εὐψυχότερος. Tertium argumentum ab effectu. aptior eſt ad patiendum tenuis: plus ergo patietur. Gelatio paſsio eſt. probat: quia aqua attenuata citius gelatur. attenuatur autem præcocta. Εὐψυχότερος, infrigidabilior. Hactenus ab aeris natura: nunc ab hiſtoria locorum. Συναγαγεῖν μαρτυριῶν. vt ſint exempla probabilia, non demõſtrationes.

A Iccirco vocauit μαρτύρια: ſic & Præceptor: & alibi dicit, σημεῖα. Galenus ſuper primo prorrhetico, σημεῖον eſſe probabilium, τεκμήριον neceſſariò conſequentium. Aliter tamen rhetores. τὸ ἔτι, ſignificat acceſſionem probationis: τὸ σὺν, ſimilitudinem cauſæ. Οἱ εὐαίθριοι. Loca, quæ ſerena dicuntur vulgò, plus gelaſcunt. aliud eſt, ὑπαίθριον. illud refertur ad aeris ſimplicitatem: hoc ad aeris fruitionem qualiſcunque. At iam ſerenum eſſe tenuiorem, iam dictum eſt. duo dixit: πλείω de locis: maior pars. πολλάκις, de tempore: ſæpe. Ἐνδέχεται. Poſſet aliquis afferre pro cauſa locorum conditiones. Itaque non eſſet, ὅλως & ἁπλῶς, vt dicebat. verbi gratia, latitudo, & anguſtiæ locorum. nanque in anguſtiis aer immobilis plus congela- B tur: fuſiora loca plus excipiunt externarum impreſsionum. Quapropter non erit, ὅλως, ab aeris tenuitate, ſed ἐν μέρει ab iis circunſtantiis. Vt hoc obiectum tollat: vtriſque locorum conditionibus idem docet euenire. ac primò de anguſtiis. ait enim. Μικρὸν πάνυ. Vt ad Cranium in Corintho, & ad Olympum. Σκληραὶ γάρ. Vtrunque coniungit, τὸ αἴθριον, καὶ τὸ σκληρόν. graues, ac duræ ſerenitates. Duritia hîc habet apud Latinos metaphoram ſanè duram. rigidam dixeris: vnde & rigor, communi deſignatione tum frigoris tum duritiei. ſerenum igitur eſt τὸ πηγνύον. Τοῖς φυτοῖς, probatio duplex. & plantis, & hominibus: nequis non putet rem eſſe vniuerſalem. Καὶ ἐπὶ πλείοσι. Contraria conditio locorum patentiorum. Καὶ ὅλως. Aliud à locis argumentum, ex iſtarum in aere qualitatum mutatione. mutari gelationis rationes atque euentus. Quæ loca fuiſſent ſub aere craſsiore, tantiſper haud eſſe gelata: poſtea mutata conditione, ſcilicet aere attenuato, contigiſſe vt gelaſceret. Exemplum capit ex campis Lariſſæis: vbi ſtagna fuerant olim, ac propterea craſsior aer, atq; inde tepor. ea ſtagna, vbi emiſſa, locum fecerunt reſiccatiorem: frigidior facta regio eſt, ac frequentibus infeſtata gelationibus.

Ἰξαυανθέντος. αὔω, radix verbi eſt, ſicco: niſi quiſpiam malit: ἐξαυανθέντος ἀναγνῶναι. vſitatius enim eſt. Καὶ ἐστερημένου κωλυθέντος, mira oratio. nam dicimus curſum prohiberi, cùm retinetur obiicibus, aut alia qua ratione. Hîc autem prohibetur quies emiſsione & laxatione. Σημεῖον δέ. quibus indiciis doces frigidiorem factam regionem? quia dum eſſent ibi ſtagna, læta erant oliueta, ipſarúmque arborum viſenda ſpecies: pòſt nullę extitere. Μεγάλαι, καὶ καλαί. Non ſatis eſt, proceras eſſe: oportet etiam eſſe ſpecie conuenienti.

Καὶ αἱ ἄμπελοι. Etiam à vinearum incommodis aliud argumentum. Ὅτι δὲ τὸ ὕδωρ, vult ſcrupulum tollere. Dicat aliquis. elementorum omniũ aqua eſt frigidiſsima. Quomodo tepor inde? quia hîc oratio Philoſophi manca eſt atque conturbata. nec dat rationem, ſed narrationem tantùm: Dicamus nos. corpulentior aqua magis eſt obnoxia putrefactioni. in omni putrefactione calor. Omnis aqua ſtagnans corpulentior. Videamus, verba ipſa, manca, & corrupta eſſe. Nam quõnam

eſt illa regio quam deſignat illo pronomine, αὐτη? nam loquitur de Lariſſa. Quibus machinis Hebro Lariſſa facta propior eſt? aut quomodo νῦν. aut quomodo ἀλεεινοτέρα, quam dixit frigidiorem, atque etiam gelu obnoxiam? nota verbum, ἐπιγινόμενον: euentum. ſic dicitur, quodcunque fit in fine poſt alia. itaque ſuperſtitem eſſe ἐπιγενόμενον dicimus. Ταύτῃ μὲν οὖν. Expedita prima quæſtionis parte pro aere tenui, ſecundam aggreditur pro craſſo. Primum argumentum. Ἀκινησία γάρ. immobilitas eſt occaſio glaciandi. ratio ſuprà dicta eſt. Ὅτι δὲ καὶ αἱ στύγες. Aliud argumentum. quæ ſint eę ſtyges, nō eſt mihi in promptu dicere: niſi ſint culices, quos Cuſinos Franci vocant, Veneta regio Moſſoni, Zanzaras Thuſci, Vaſcones: •eæ beſtiolæ non gignuntur in locis, quæ diſſlabili ac tenui fruuntur aere, ſed in paludibus, vt ad Adriam, & Argentam, & Padi fauces. Si eæ ſtyges ſint: nomen inuenerint ab odio.

Ἐπιβεβαιοῖ δέ. ſicuti ſuprà, ἐπιμαρτυρεῖ. tertiò confirmatur argumento à montanis ſumpto locis. ea nanque minus gelant, quia mobilior aer eſt.

Οἱ δὲ καθ᾽ ἕκαστα. Hactenus hæc argumenta ſumpta ſunt à natura vniuerſali: nunc à locis ſingularibus. iam duo verba dixit: μαρτυρεῖ, βεβαιοῖ. nunc addit tertium, πίστιν ἔχουσι ad Cithrum Theſſaliæ. caua loca ſunt. In iis maximè fit vt gelentur. at in cauis craſſus. à craſſo igitur. Ἐπιφανέστατος. Optima ratio diſputandi. ſuprà Lariſſæis emiſsis ſtagnis tenuior dicebatur ver eſſe factus, atque eo autore gelu. hîc tantundem opponit. reſiccatis paludibus, atque reducto agro ad arui C ſpeciem, & cultum, non gelare. antea, cùm eſſet lacunoſus, gelabatur. Κατανοῦσιν. non dixit, quid. ager ſcilicet, Epotus. vt, epoto Sarmata paſtus equo. Ἤδη πολύ: ſcilicet μυρίῳ.

Καίτοι λεπτότερος. minor propoſitio. Δι᾽ ἄμφω. Ob vtranque cauſam tenuior factus aer, & aquis ſubductis, & adhibita cultura attenuat enim motus. ager cultu vacuus quieſcit. itaque etiam pingueſcit. patet in noualibus. Ἡ γὰρ ἀργός, ager ceſſans frigidior. quies corporis mater.

Παχύτερον ἔχει τὸν ἀέρα, incultis locis aer craſſior. quare? quia minus diſſlabilis. ideo dixit: μάλιστα τὰ φυτεύματα. eſt cauſa à fruticibus, quibus aeris motus impeditur. ob id ait: διὰ τὸ ὑλώδη εἶναι.

Καὶ μὴ τὸν ἥλιον. Cauſa vlterior: quia non admittit ſolem. at ſol attenuat. Ἅμα δέ, tertia D cauſa. Quia multas habet aquarum frequentias, collectiones, ſtationes. Nam ex aruis aquæ deducuntur ſulcis, elicibus, foſsis. Ὁ περὶ τὰς κρηνίδας. Probat exemplo loci Thraciæ qui à fonticulis Crenides appellatur. Sanè ex nomine loci deprehendas habitum. Αἱ μὲν οὖν αἰτίαι. tertia pars: in qua dat iudicium ſuper quæſtione, quaſi apud Martialem Domitianus, vtraque manu.

Ἴσως δ᾽ ἀμφοτέρως. Quia in re controuerſa difficile eſt vtranque fouere partem: non enim ſimul duo ſuſtinet contraria veritas: propterea, ἴσως, addidit ad modeſtiam, more ſuo: quòd v-

A troque modò fiat, ex vtraque patere narratione.

Διαιρεῖ. Quod quærebat, expedit. aiebat. Tum ſi ex vtraque cauſa: ex vtra magis? neutris alterum hic. ſed mox craſſo tenuem anteponit. quia ex ſuperiobus fundamentis, εὐκινητότερος, ὑγρότερος. & coniunxit multa ſeriatim, διαλύει, τέμνει, διαιρεῖ. quæ omnia ſegniora ſunt in craſſo.

Θολερός. Contrarium tenui, qui erat αἰθριος.

Οὐδ᾽ αὖ πάλιν. Neque tenuis: quia abit, mobilis enim. at ſuprà toties repetebat, impreſsiones fieri ob inciſionem. Sic nunc: ὡς χείρους. quomodo igitur neutrum, ſi vtrunque? ideo ſubiungit: conſiderandas ſuperuenientes affectiones: quarum acceſsionibus fiant mutationes: aut addatur vires viribus, aut detrahantur. Eas appellat, ſimili voce illi, qua ſuprà vtebatur, ἐπιγινόμενα: & B ποῖα: quia ſunt qualitates: & ἄττα: quia non omnes, ſed certæ. Εὐκίνητος, καὶ οὐ κατειλημμένος. Niſi ſit mendū: durū eſt. non ſtipatus ac dēſus: qualia ſunt, quę concludimus. Ὅλως κατάστασιν. Notiſsima vox de ſtatu temporum. ſtatus cæli: vt ſtatus hominis: conditio. Καὶ εἴ τι ἄλλο. Sicuti ſuprà dicebat, de cultu, ac reſiccatione.

Αἱ μὲν γὰρ μεταβολαί. Maxima ſunt momenta conciliationis opinionum in verbis hiſce. in quouis locorum ſtatu valere quamlibet aeris qualitatem. ab ea nihil certè poſſe nos tutò capere argumenti. Quia vel in craſſo, vel in tenui, repentinarum ſuperuentu mutationum gelu fieri poteſt & acceſsio & deceſsio. ταχεῖαι, hic reſpondet illis, ὡς χείρους. nam ſi gelatio non fit repentè, impediet repentina mutatio gelationem.

Ὅτι δ᾽ ἁπλῶς. Concludit: aerem tenuem habiliorem ad recipiendum, & patiendum. craſſum mutari ſerius, diutius retinere. Itaque vbi exceperit, eſſe frigidiorem: quemadmodum vbi calefactus fuerit, calidiorem. ratio. ἐμμένει γὰρ μᾶλλον. diutius occupat. Reſpondet verbo illi iam bis poſito, ἐμμένει. Ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις. In libris vniuerſalibus declaratum eſt quamobrem ſolidiora & denſiora, plus calida aut frigida: quia partes minimè naturales craſsiores, aut propinquiores. Igitur plures habent partes qualitatum. ergò plus agent. Διὸ καὶ εἴπομεν. Deductio ex prædictis quæ cauſam declarat eius quod dicebat ſuprà: à terra gelu magis noxium, quàm ab aqua: propterea quòd partes ſolidiores. Ideò iungit craſsitiei etiam ſiccitatem: τὸ πάχος ἅμα ξηρείς. ſiccitas erit vnum ex iis quæ dicebat, ἔξωθεν euenire. Hæc ille diligenter quidem, atque accurato iudicio. cæterùm nobis etiam reliquit quæ diceremus. Nanque gelationis affectus cùm habent cauſas: qualitatem, ipſum frigus, & penetrationem: tenuis aer prius ſibi affectionem illam vindicabit. Quia verò habet & tertiam cauſam diuturnitatem, atque immobilitatem: his anteferet ſeſe craſſus. omnino verò plus vrere, & plus gelari, longè diuerſa ſunt in aere, ac propterea diſtinguenda. Nam primùm quærendum: vter celerius recipiat concretionem

A tionem. Deinde, vter agat fortius. Sic enim dabitur exquiſitum iudicium. Celerius ager cogitur tenuis & ſerenus, quia minus humidus. Siccitas enim frigoris aſſecla eſt. Tum fortius agit, quia penetrat. Ac tametſi non inſidet, tamen ſemper ſuccedit recens integris æquè viribus. At quare immotus magis Vites gelat? Quia ſecum affert madorem quendam qui ſubiens gelatur. Tenuis autem ille ſine vllo madore eſt.

Lego μὴ δι᾽ ἀν τῆ πάχθος δέξεσθαι, non autem ἀέρος. Ridicula eſſet ſententia. Si gelatio non eſt affectus aeris craſsi, videbitur nullius eſſe aeris. Et διαλυκάτερα, non διαλυκάτερα. Et ἀναδίσιμος, non autem ἀναδίσιμος. Sic & in fine capitis & hic, ψύχεται. Et ἐξανθέντος aut ἀναθέντος, non ἀναχθέντος. B Et ἀπαρίζεσι tribus locis, non autem ἀπαλείζεσι. Et ἀλεεινοτέρα: tepidior, non ἀλεεινοτέρα. Et ὕλαισι, ſicut & in libris ſuperioribus, non ὕλαις. Et ὡς τῇ ϑράκων, non ἦ. Et μᾶλλον ἢ πρότερον addita particula ἢ.

Theodorus legit (vt ſcriptum eſt) διαλυτικώτερα, diſſolutione habilior. malè. διαλυτικώτερα, conſignificat paſsionem: διαλυτικώτερα, actionem. Dicimus, diſſolutio gratiæ & pecuniæ, non diſſolutio Cæſaris, Alphij, Alexandri. Εὐπαθέστερος, ſentit celerius, ambitioſa tranſlatio. Quid enim aut quî ſentit aer? Et τὸ ῥᾳ, non ſolùm deſignat celeritatem, ſed etiam habilitatem. Non enim τὸ ῥᾳ ἐν τῷ βραχεῖ, vt ait Præceptor in ſecundo Rhetoricorum. Facilitas & celeritas diſiuncta ſunt non ſolùm notione, ſed etiam natura. Quicunque facilè patitur, celeriter patitur: non è contrario. C Celeriter patior iniuriam: non facilè patior. Σκληραί, diræ. Fortaſſe ſcripſit, duræ. graues. Quæ addidit verba, non leguntur vulgò (quamuis vicina inter ſe ſint). Neque è re videntur. Non enim vicinia prohibere debuit. Quin augere potius: quoniam cogitur intus aer, ac quaſi ſtrangulatur. Ἐξανθέντος, aqua educta. Id quod antecedit, pro eo quod ſequitur.

Καλαί, optimæ, ſpecioſæ. Τὸ συμβαινόμενον, quod circà euenerat. Imò quod agro euenerat, ex iis quæ circa eam eſſent. Ait enim, Hebri vicinia tepidiorem factam. Ἀκινητότερος γάρ, ſtabilior atque immotior. διὰ τοῦτον ὑπεσιοσφόδε αἴχυλος. Κοῖλος καὶ ἔφυδρος, cauus & riguus. Riguus eſt vbi fluunt riuuli. At cauis non fluunt locis, ſed torpent aquæ. Ideo καὶ, ἔφυδρος. D Ὕλαιος, ſcatebat arboribus. Hoc & alibi indicauimus. Scatent res mobiles, ac per ſe quidem. Εὐκίνητος ἢ ὁ κεκομμένος, habilis minúſque ſtabilis. Ταχεῖαι μεταβολαί, crebris inter ſe vicibus. Aliud omnino. Non enim vult commutationes illas ſeſe inuicem ſubire ac repetere. Satis eſt ſi inchoata gelatio contrarii ſuperuentu ſemel deleatur: nec opus eſt alterius illius reuerſione. Itaque apud Philoſophum nulla eiuſmodi crebritas. Et vult celeritatem, quam non deſignat Theodorus. Ἔμμονος, firmius continetur. diutius. Nam firmiſsima quædam, non tamen durant diu omnia neceſſariò: vt odia, aut amorũ inſaniæ: quę nullis artibus diũ vigẽt, conuelli queunt. breui tamen dilabuntur. Σωματωδέστερα, calloſiora. Hoc alibi quoque caſtigauimus. Aliud eſt τύλος, callus: πῶρος, toſus: ὄγκος, moles: σῶμα, corpus.

CAPVT XXVII.

XXVII. *capitis argumentum. Aeſtus exceſſus plantas interficit, præſertim nouellas. Aeſtus natura magis alienum quàm frigus.*

Ἡ δι τοῦ καύματος. Cùm interitus cauſas interiores væſtigaret, vnam ſtatuebat exceſſum: eamque in duobus, in frigore, quod gelu nominatur: in calore, qui vocatur æſtus. De gelu dixit: nunc abſoluit quod reliquum eſt. B Interire plantas æſtu, nouellas potiſsimùm: quare etiam ἐπέτεια. Quæ non plus anno viuant, eæ ſanè ſemper nouellæ ſunt. Veteres non item mori, nempe ob radicum robur tutas, ac præterea propter magnitudinem: à quibus de integro queunt vitæ reuouare principia. Iacturam tantummodo facere fructuum, aut ad ſummum etiam germinũ. Hoc eſt quod dicebat, ἀλλ᾽ εἴπερ τοὺς βλαστούς, καὶ τοὺς καρπούς. Nota Atticiſmum, εἴπερ Deeſt enim totum illud ἀλλὰ μόνον τοὺς βλαστούς, εἴπερ καίοντα. Sic in Nubibus Ariſtophanes. κ᾽ ἄπειτ᾽ ἀπὸ ταρροῦ τοὺς θεοὺς ὑπερφρονεῖς: κ᾽ οὐκ ἀπὸ τῆς γῆς, εἴπερ. ſcilicet ἐβούλει ὑπερφρονεῖν. ἀλλ᾽ εἴπερ: ἀλλὰ μόνον Καὶ παντελῶς. Non ſolus βλαστούς, ſed penitus.

Τὰ δ᾽ ἐρριζωμένα. Duo munimenta, ab radicis robore & à magnitudine. A magnitudine C firmitatem, à radice valida principiorum præſtari conſeruationem, etiam in iis quæ haud perinde procera ſunt. Διὰ τὸ μὴ δύνασθαι. Non eſt cauſa quæ in eis ſit, ſed quæ non ſit. Θιγγάνειν, tangere malam tactionem. Sic etiam comicus, tangam patrem. Id eſt emungam argento. Καὶ τὸ ὅλον. Omnino calor excedens magis noxius quàm gelu. Non reddit rationem: neque rectè infert, ἐπεί Quoniam, inquit, omnis exceſſus affert perniciem. At eſt hæc communis tam æſtui quàm gelu cauſa. At vult æſtus eſſe pernicioſiores. Quare igitur? Quia frigus coercet adigítque ad intima, aut ima calorem. Non ergo ſemper necat. Æſtus autem euocat ac defraudat plãtam ſuis principiis vitalibus: exhaurit enim humidum quod eſt vitalium ſpirituum ſubiectum. Ὅσα συνεργεῖ. Mirum D axioma, gradum tantùm damnans, non ſpeciem. Quæcunq;, inquit, faciunt ad vitã ſua mediocritate, eadẽ ſuis exceſsibus interimũt. Non eſt tamẽ ſpeciei variatio: neq; calor vt calor aduerſatur naturæ, ſed gradus caloris gradui naturali. Nõ enim cõtrarius eſt exceſſus caloris naturæ, niſi quia ſunt extrema contraria medio: & natura eſt in medio.

Καὶ γὰρ χάρις. Narrat quẽadmodum commoda fiant incommoda. Καὶ ἀὴρ κωλύει. Etiam aer qui eſt maximè neceſſarius, ſi excedat, nocet. Περιεκτικός Id eſt in vtranque inclinans partem. Τό δὲ τὸ πλῆθος ſanè συνεργεῖ. At cũ addit ἐνδεια: non rectè. Τὸ στάσιμον. Aqua nõ fluẽs necat. Quis id ignorat? Quare nõ opᵘ iis fuit quę ſequũtur. ἐὰν ὑπερβάλλῃ τὸ

D.

μέγεθος τῶν δένδρων. Si exceſſerit arboris magnitudinem. Quin etiam ſi non exceſſerit. Etenim nocebit. Vult dicere, interficiet. Itaq; oportet vt ſuperet. τὸ μέγεθος, non ſignificat hic quātitatem, ſed robur. Ita vt ne magnitudo quidē arborem tueatur. Nam ſi totam tegeret aqua arborem, quid fieret vniuerſæ regioni? Ὅπου δ' ἀπέῤῥει. Si excurſum atque porrò exitum habeat aqua, non interficiet. Κἂν ἐπέχῃ ῥᾳδίως. Etiam ſi multa ſit, modò abeat. Διαφέρουσι μᾶλλον. Minus frequēs ſignificatio. διαφέρειν, niſi ſignificet hic perferre: ſententia nulla eſt. Melius tolerant aquas præterfluentes. Niſi velit, διαφέρουσι, excellunt magnitudine. hoc enim eſt vſitatiſsimum. Ἰσχυρόν. Alibi ſignificat quantitatem aut robur: hic aptitudinem. modò locus faueat aquarum propenſioni & procurſui.

Theodorus τὰ ἐῤῥιζωμένα, quæ radices conceperint: neque Latinè, neque ex re. Nulla enim arbor radices vnquam pepetit. Potius è radicibus enata dicitur. Et omnes plantæ radices habent, etiam illæ quas æſtus necat. Hic ῥιζοῦσθαι, ſignificat radicū firmitate niti: non ſimpliciter radice quauis. Καὶ τὸ ὀλιγοστοῖς ἀλλοτριώτερον τῶν ψυχρῶν. Theodorus legit τὸ ψυχρὸν. peſsimé. Agit ſiquidē διὰ καύματος. Æſtus enim longè magis quàm gelu nocet. Συνεργεῖ πρὸς τὸ ζῆν, quæ vitam tueatur. nō malè: ſed non plenè. Aliud συνεργεῖν, conferre: aliud tueri. Ἄφορος, ſterileſcit. imò iam ſterilis eſt. Frequens abuſus huiuſcemodi flexionis. Τὰς ἐπομβρίας, cùm imbres increbuerint: rectè. at καὶ λιμνώδεσι τόποις: aut loca inundationibus concreuerunt: ludit nos ſua periergia. Καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀεὶ πρὸς τὸ πλῆθος ᾖ). Vt nunquā vires deficiantur contra pręſentem alluuiem. Quorſum hæc, equidem neſcio. Fortaſſe ſic aptius. Iuuat motus quoad fieri poteſt, vt elabatur aqua. Cùm tantum aquæ fluit quantum ſatis ſit ad leuādum arboris incōmodū.

CAPVT XXVIII.

XXVIII. *Capitis argumentum. Tranſit ad ea quæ ex operibus afferunt interitum. Incipit à putaminibus Fabarum: quibus obiectis ad radices plantarum ait plantas interire. Immodica omnia, etiam quæ iuuant cùm mediocria ſunt, nocere: vt fimū. Quicquid fiet operis alieno tempore, perniciem afferre.*

TOY'ΤΩΝ μὲν πάντων ὑποληπτέον. Tranſit ad poſtremā omniū propoſitam theoriam. Ea eſt altera pars inſtitutę diſquiſitionis. Interitus enim cauſæ duæ: vna ex naturalibus, exceſſus tū frigoris tum caloris: altera externa, ab opere aut fortuitò. Multa & varia quum ſint complicata, diſtinguenda ſunt iudiciis acrioribus. Quędam ſunt per additionem, quædam per ablationem. Vtraque eſt rerum aut internarum aut externarum. Additio interiorum eſt inſitio: miſcetur enim formæ forma, atque ex duabus vna coaleſcit. Externarū additiones ſunt in ridicis, arbuſtis, rigationibus, ſtercorationibus, terræ aggeſtionibus. Ablatio intimarum eſt putatio, pam- A pinatio, decorticatio, decacuminatio, ſtrictio, emedullatio. Externarū, aquæ, terræ, lapidum, plantarum vicinarum, vermium, limaciarū, erucarum: etiā aeris, quoties maceriis aut aliis obiicibus Aranciis aut Myrtis frigora defendimus. Eſt etiam media quædam opera, vt infoſsio, propagatio, flexio, alligatio: quæ ſunt quaſi additamēta. Fit enim in planta quiddam aliud quod non inerat. De his omnibus hunc ad modum fuit cognoſcendum. Ipſe (vt ſolet) fuſim atque etiam confuſè. Τῶν ἔξωθεν. Duplices erant euentus violenti, ab aere & à nobis. Ideo dixit καὶ ὑπ' ἄλλων, ſcilicet φθορά.

Περιφλοισμὸν, decorticatio: cuiuſmodi fit in Subere: & ſciſsio corticis in Cerato, ne ſtranguleB tur. Παραβαλλόμενα παρὰ τὰς ῥίζας: ſicuti mox περιβαλλόμενα ταῖς ῥίζαις. Οὐ πάντα. Non omnes, ſed imbecilliores: cuiuſmodi nouellę. Mirum verò Fabarum cortices non ſolū ad radices, ſed etiam germinibus appoſitas nocere. Sūt igitur proportione reſpondentes maleficiis caprimulgorum & fabuloſarum ſtrigum: ſi etiam è ramis exhauriant ſuccum. φθορᾷ. Docet quomodo interimant, τῇ σκληρότητι. Non placet, duritiam alimento defraudare. Durities nanque non attrahit: & tamen audet illa dicere, τῷ μὴ ἕλκειν. Itaque addit ἀποστέγειν. Hoc iā omnino aliud eſt: ſi obſtruant, quaſi ſtrangulent partes ne recipiant ab radice. At germinibus quomodo? Ego aliter cenſeo. Spongioſa eſſe Fabarum putamina, & exuggere: ne irrideamur à C ridiculis calumniatoribus occultarum proprietatum. Ἔνια δὲ. Quia dixit Fabæ cortices eſſe contrarios: addit, quin alia quoque quæ tamen haud ſunt contraria, necant, etiam ex iis quædam quæ iuuant alioqui. Interimunt autem duobus modis, qui tamen vnus eſt modus, τὸ ἄμετρον. Si plus quā par eſt adminiſtretur, vt fimus. Vrit enim. Aut ſi alieno tempore. Hic non eſt amplius ἄμετρον, ſed ἀσύμμετρον, propter alienū tempus. Atque ita hoc quoque reſpondet ſuperioribus: vbi dicebat, nocere etiam illorū exceſſum, ὅτι συνεργεῖ πρὸς τὸ ζῆν. Exceſſum verò hunc duplicem facit: in quantitate, quem deſignat per πλεῖον τοῦ συμμέτρου: in qualitate, quem indicat per ἰσχυρότερα. Ita bonum fimum ſi plus æquo aggeſſeris, nocebit nimia qualitate, quæ in nimia quantitate eſt. Si acrem fimum, nimia nocet qualitate, quæ etiam in parua D quantitate eſt. Tum illam quantitatem etiam partitur in duo: in continuam, veluti quum cumulatur: & in diſcretam: veluti cùm dicit συνεχῶς, cùm frequentatur. Ἡ σκυτοδεψική. De coriario fimo ſatis ſuprà. Eius vtilitatem certam ſuprà docuit: nunc communem vſum abdicat, vt pernicioſi. nō tamen penitus. Addit enim, ὡς εἰπεῖν. Ἄχρεῖος, παρὰ τὸ χρῆσθαι. Et μὴ χαλῶν κερατώδης, παρὰ τὸ κερατοῦσθαι. Vt neque ſit κερατώδης, neque κερατώδης. Non eſt domitus: non depoſuit acrimoniam cincrum, quibus coria interpolantur. Ita animi gratia ſententiam amplificauimus, exemplo iureconſultorum, qui titulum de tigno immittendo, accommodant etiam ſaxis.

Μὴ ὁμοίας πρὸς ἕκαστον. Sunt enim fimi quidam omnibus

omnibus conuenientes, vt humanus: alij quibuſdã tantùm, vt ſuillus, coriarius, balneorum ſtrigmenta, cineres domeſticorum lixiuiorum. Καὶ ἐχ' ὥσπερ τὸ ὕδωρ: rectè, ὡς εἴπομεν. Hæc enim ſuprà, non eſſe fimi naturam omnibus communiter cõmodam, ſicut eſt aqua. At enim nec aqua omnibus commoda eſt: non enim Cappari, non Iridi, non Leoni: fortaſſe nec Croco. Ideo corrigit & addit, ἀλλὰ καὶ τοῦτο. Quin & aqua ipſa quoque vel nimia vel non opportunè. Tum omnino ac ſimpliciter affert interitum quibuſdam. Ideo dixit πᾶσιν, reſpiciens ad omnes plantas.

Σήπον τὰς ῥίζας: ſanè humor putrefactionis parēs. At cùm addit ἐμμεθύσκον, laſciuit. Inebrians radices. Vult dicere, implens. Plus eſt quàm ſaturare.

Ε᾽ἀν δὲ δὴ νέα. Nunc etiam ſubiecta deſignat ac diſtinguit: alia per ætatem, νέα: alia per ſpecies, μὴ λίαν φίλυδρα. Sunt quædam quæ non amant aquas. Exemplum Cupreſſi dat. Καὶ μᾶλλον. Nunc addit adminiſtrationis importunitatem. Omnia ſanè intempeſtiua, nedum plantis, verumetiam rebus omnibus nocent. Applicat autẽ axioma tum ſtercorationi, tum putationi & foſſioni.

Συναιτια. rectiſsimè. Nam fimus cauſa eſt interitus per ſe, quia naturalem humorem populatur. At foſsio non eſt cauſa, ſed concauſa: quia vel detegit & exponit aeri noxio, vel operit. Terra interdum frigida, interdum vrente. Ο᾽ δὲ καιρὸς. Tempus autem eſt concauſa, vel quia qualitatib⁹ alterat, hoc eſt πρὸς αὐτὰ: vel quia niues adducit aut æſtus. Hoc eſt ἐπιγινόμενα παρὰ τοῦ θεοῦ. Superuenientia. quia ſunt acceſsiones. A Deo ducit, piè. Suprà, παρὰ τοῦ δαίμονος. Κατὰ τὰς ὥρας. Sanè non aliter. Horæ nanque ſunt in tempore. Et (vt aiebat diuinus Senex) καιρὸς ἐν χρόνῳ, χρόνος ἐν καιρῷ. Ε᾽ν τοῖς ἄλλοις. Epilogus. In rebus alioquin & conuenientibus & vtilibus latent perniciesn hiſce de cauſis. φθορὰ, hic eſt actiuè poſitum.

Δι' ὑπερβολὴν. Quoniam fimus ſi non vrit largè appoſitus: at inuehit luxuriam. Ibi eſt ὑπερβολὴ τροφῆς: ἀλλοιῶν autem cùm vrit. Habet igitur pro cauſa τὴν ὑπερβολὴν: & aliam cauſam ἀκαιρίαν. Quam? τῶν ἔργων, τῶν ἐργασιῶν.

Legô ὅτι περιβαλλόμενα, non περιαλλόμενα. Et ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐστί. Et κυκλοτερῶς, non ἀκίνητος. Et ἢ τούτοις, non τούτους.

Theodorus περιφλοιασμοὺς, corticis in orbem detractio. obexcorticatio. Καὶ περιβαλλόμενα, quæ appoſitis quibuſdam exultet. Frequẽter hoc verbo ſanè exultat vir alioqui doctiſsimus. Α᾽ναφυόμενα, proſiliuere. cacozelia. Σκληρότητι. Theodorus addidit, ſiccitate. Εὐθὺς φθείρεται Malè item addidit, protinus. Non enim protinus moriuntur. Quin homo dies quindecim ſine interitu famem tolerat: vt Monacho cuidam contigit ægroto. Η᾽ συνεχῶς, ἢ ἰσχυροτέρως. Si crebrius, vel effuſius, vel vehementius. Addidit, effuſius. Cumulatius potius. Nam effuſus fimus nihil nocebit. Sparſus non obeſt: cumulatus exitio eſt.

Συναίτια. Dant cauſam moriendi. Melius, adiungunt cauſam, vt exprimatur τὸ σύν. Quin ipſæ

A quoq; ſunt cauſæ, vt putatio. Vulnus enim ſoluit continuũ. Sunt igitur cum aliis cauſis ipſæ quoq; cauſæ: non autem dant cauſam. Ο᾽ δὲ καιρὸς καὶ πρὸς αὐτὰ, καὶ πρὸς τὰ ἐπιγινόμενα παρὰ θεοῦ. Philoſophi ſententia hæc eſt. Hæc (quæ diximus) ſunt concauſæ. Tempus quoque cauſa eſt, vel (vt loquuntur) mediata: quia qualitatibus interficit: aut (vt melius dicamus) aer ſub tẽpore. hoc eſt πρὸς αὐτά. Vel mediata, quia pluuias adducit, & alia quæ vocabat ἐπιγινόμενα. Quia ſunt affectus aeri ſuperuenientes. Hæc autẽ ſunt à Deo. Itaque dicimus, pluit, grandinat, ſub eius perſona, ad quam referuntur hæ actiones. Theodorus autem lõgè aliter. Temporis autem ſingulis horis cùm ad hæc ipſa, tum ad ſequentia Deus autor eſt. Neque planè exprimit τὰ

B ἐπιγινόμενα, per ſequentia: neque temporis autorẽ facit Philoſophus Deum, ſed pluuiarũ. Alioquin omnium rerum autor eſt. Sed ſicut παρὰ τοῦ δαίμονος: ſic hic παρὰ τοῦ θεοῦ.

CAPVT XXIX.

XXIX. *Capitis argumentum. Agnaſcentes plantas quaſdam quibuſdam exitium afferre ſucto aut ſtrangulatu. Harum alias quas eſſe communes multis, nonnullas quibuſdam peculiares. Oleum, Picem, adipem exitioſe, atque ˀvre arbores.*

AI' δὲ ἀπὸ τῶν φυτευομένων. Videmus hominis inconſtantiam. Qui propoſuerit ſe dicturũ nocumenta quę noſtra opera plantis eueniant: repe

C tit ea quę ſuprà recenſuit pro naturalibus: ac ſanè ita eſt. Duæ ſunt huius capitis partes. Hæc prima ἄτοπος: non enim ſuo loco: altera ab opere noſtro, veluti cum oleo, ſeuo, pice, adipe, quæ caſtigare volumus luxuriantia, aut tollere penitus linimus. Exempli gratia radices, id quod faciunt qui mitigant ſaltus ad culturam. In hac prima parte primùm oſtendit cõmunes pluribus noxias arbores, vt Ederam. In ſecunda proprias peſtes, duobus modis. Aut enim agnaſcuntur, vt Podagra Lino: aut miſcentur occulta natura ſeminũ, vt Tritico Lolium. Quæ agnaſcuntur, aut agnaſcuntur ſtipiti, vt Eruanga: aut ad radicem, vt Limodorum ad radicem Fœnugræci. Αἱ δὲ, ſcilicet φθοραί. Tùm earum quæ à nobis cõſitæ ſunt, tum illarum quæ ſpontè prouenerunt. Hic quoq; actiuè φθορά. Corruptio quæ euenit, aut à Vite

D Salici ſi adiciatur, aut à Salice Viti. Θᾶττον δ' ἂν ἰσχυρότερα. Omnes exitiales. At maximè pernicioſę, quæ validiores & quæ numeroſæ: ἰσχυρότερα καὶ πλείω. Sanè inuictus exercitus, ſi & robore præſtat & numero. Tales ſunt ſylueſtres. Dixit πλείω, quia paucæ ex mitibus necant coniuges ſuas. Καὶ ὅσα δὲ. Auget & effectum & conditiones. Multitudine: multi alimenti cupidas. ἐπισχίζοντα, quæ proſcinderent ſociã: veluti quæ radices ſuas in alias immittunt, vt Ederæ. περιπλεκόμενα. amplexu ſtrangulantia, vt Orobanche. ἐμφυόμενα, quæ inſinuãt ſe, vt Polypodium. περιπνιγόμενα: vt laſione. Αὐτῷ τῷ ξύλῳ καὶ ὅλως τὰ ἐμβλαστάνοντα φθείρει. Hoc quoque ſuprà diximus, arboribus exitio eſſe Viſcum. Loquen-

di tamen modus haud conuenit. Non enim viſcus videtur perimere τὰ ἐμβλαστάνοντα: nempe ipſum et eſt ἐμβλαστάνον. Καὶ τὸ ἄλιμον. Duplici de cauſa. quia plurimum ſucci requirunt: ideo dicebat πολύτροφα: & quia ſalſum. Διὰ τὸ πλεῖον Plus habet ſalſuginis. Ergo & Ederam ſubſalſam intelligit. Φθορῶν. Nunc repetit quæ ſuprà recenſebat vitia: nec ſemel. De Orobanche, quam ſuprà nos Eruangam vocabamus. De Limodoro: quod ſtatim ab radice aduoluitur Fœnogræco. Καὶ ἀλλαχοῦ ἄλλων. Veluti Cuſcuta. Καὶ ὅσα δή. Alius modus. Quæ congenerantur cum ſeminibus quibuſdam, vt cum Tritico & Hordeo Lolium, & Auena: cum lentibus aparine. Ταῖς τροφαῖς. Alimēti materiam exhaurire duplicem: & internā euocando, & externā ab aere intercipiendo. Aerē nanq; ſæpe dixit τροφήν. Cùm verò addit, etiam id intercipere ſucci quod à ſole proficiſcitur: non intelligo. Niſi τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου, non ſuccum deſignent, ſed fotum. Nempe obtegunt atque obumbrant Ederæ. Firmat autem ſol arborem, & coquit alimē. ſi atque aptum vt ſit efficit. Καὶ τὸ νῦν. Tranſit ad peculiarem huic loco partem, de externis cauſis, nempe oleo, pice, ſeuo. Siquæ igitur ſylueſtres, ac πάρεργοι plantæ plantis vtilibus ſint adnatæ: perungunt eas adipe oleóve aut pice, quo intereāt. Hoc item ſuprà de oleo, capite ſecundo, & alibi. Huius inſtituti vtilitas ex prudentia perſpecta eſt. Aliquando enim haud ſine arboris pernicie detrahi poteſt Edera, propter pertinaciorem adhæſionē. Ergo ſi auellatur vi noſtra, vi ſua ſecum trahat eas partes quas ſuis ſubiit radicibus. Ita conſultum curant vtrique commodo, tum vt tollatur, tum vt abſq; noxa. Propterea dixit φθείρει, καὶ οὐκ ἐῶσιν ἀπτέσθαι καὶ πλέκεσθαι. Ita cauent, vt illarum neque importuno contactu, neq; complexu ſtrangulentur. Strāgulantur autem τοῖς αἰτίαις οἷς εἴπομεν. Eæ cauſę ſunt, calor & tenuitas, quibus queant & ſubire & vrere. Ideo dicit διαδύεται πόρρω. Tranſmittunt perunctos cortices, & penetrant introrſum, καὶ ἐμπιπρᾶν, & vrunt. Addit & tertium, πυκνοῦν: quia pinguia obſtruunt ac prohibent alimenti commeatum: quemadmodum de Pinus Piceæve radice dicebatur, quoties in tedam craſſeſcebat. Vrunt autem primùm corticem: fit ergo durior. Vſta enim duriora. Tum abſiſtit cortex: ſcilicet ipſi perinde ac trunco communi humido conſumpto. Οἱ γὰρ ἡμερῶντες. Aliud indicium harum facultatum. Quando ii qui ferum agrum ad culturam edomāt, vbi exciſis arboribus radicum reliquiæ peruicaciores ſunt, pice oblinunt, aut oleo aut adipe. Ita penitus exiccantur. Picem autem plus poſſe.

Lego οὐ ἐξία, non ἡ ἰξία. Et ἐρεβάγχην, non ἐρεβάγχην. Et τροφαὶ ἀφαιροῦνται, non ἀφαιρεῖσθαι. Et ἐλαίου καὶ τῆς πίττης, non ἐλαίου καὶ τῆς πίτυος. Et ἐν ὑπάρχειν, non ὑπάρχειν. Et καὶ διαδύεσθαι, addita coniunctione.

Theodorus ἐκ τῶν συμβλαστανόντων Aut contagione ſponte ſe aſſociantium. Quæ ſit ea contagio, non equidem ſatis intelligo. Et ridicula rapina illa qua τὸ ἀφαιρεῖται interpretatur. Ἐμφύεσθαι, irrepere, imò innaſci: vt Viſcum, de quo propterea poſuit exemplum. Καταλαμβάνοντα, compreſſu. Eſt tamen in Græco verbo comprehenſio, non compreſſio: nempe κατάληψις, non πιεσμός. Καὶ οὐκ ἐῶσιν ἀπτέσθαι καὶ περιπλέκεσθαι. Longè aliter Theodorus. Quare tangi eas minimè ſinunt, ſed tutiſsimè circundant viminibus. Sanè verbum περιπλέκεσθαι, eſt referendum ad plantas noxias: quas non permittunt applicare ſeſe plantis vtilibus atque illas circumplecti. At Theodorus retulit ad agricolam, & fecit vt is viminibus eas conſtringeret. Hîc de viminibus nihil, ſed de pice atque oleo. Λεπτὰ, tenuitate labili. Lubrica voluit dicere. Malè autē de ſuo id addidiſſe intelliget, qui picis lentorē habeat notum: minimè enim labitur, ſed hæret: glutinis enim quid refert. Tenuitas autem eſt non propter lubricitatem, ſed propter igneam naturā.

Ἀφίσταται, detrahitur. nequaquam. Detractio fit ab alio extrinſecus: at abſiſtit cortex noua parta duritia, conſumpto ſucco.

CAPVT XXX.

XXX. capitis argumentum. Quaſdam ſolo vulnere interire, vt Palmam. alias non item. adeo vt etiam exempto ligno non pereant, velut Vlmus & Pinus, exempta teda. Nonnullas vulneratas fieri meliores, ſicut Amygdalus. Eſſe etiam quæ ſciſſuram patiantur, cuiuſmodi Vitis eſt. Medulla tota exempta mortiva. Alias decacuminatione, alias non. Mutilationibus paucas mori. Aliquas fieri tantùm deteriores. Si depaſcantur, non ſolùm mucrone mutilationem, ſed etiam morſum.

ΑΙ ΤΙ ΑΙ' δὲ τῶν φθορῶν. Tranſit ad alias cauſas violentas, quas cōprehēdit ſub ablatione: vt vulnere, excorticatione, mutilatione. De vulnere primùm quę intereant, vt Palma. Deinde quæ non, ſed maiore vi. Non ſolùm enim vulneris patientes eſſe, ſed etiam portiones amittere poſſe abſque interitu. Talis vlmus. Id intelligi in perfecta ætate. Nam Pinus quoque nouella interit abſciſſo ex trunco ligno. At vetuſta non perit exempta teda. Ab his procedit ad naturam valentiorem. Tantum abeſſe, vt ex vulnere quædam moriantur: vt etiam deponant vitia: qualis Amygdalus eſt. Amittit enim luxuriam vulnerata. Hoc etiam ſuprà, non ſemel. Poſtremò recēſet ea quæ & plagas, & ſciſsiones, & exemptiones patiuntur abſque vitæ detrimento: vt Vitis, cui etiam tutò medulla detrahi queat. Cauſam eſſe ſucci copiam quæ ſubueniat ſua ſubſtantia, in defectę partis locum: & glutinoſam qualitatem qua rurſus coaleſcere poſsint. Circumablationē verò penè omnibus letalem eſſe: ſiue quia cortex ſit principalis pars, ſiue quòd eo dēpto penetrant introrſum offenſiones. Tum rurſus de medullæ exēptione. Poſt hęc de mutilatione. Pauca nanq; interire vt Abietē Pinū. Cauſam eſſe ſiccitatē. Mutilationē intelligere ſe ait, decacuminationē. Poſtremò ait, non ōnes interire, ſed aliquas fieri tātū deteriores, vt Amygdalū. Poſt hæc omnia nouā affert interitus cauſā: nēpe à morſu quoties depaſcuntur. Sanè

capellæ

capellæ morſus letalis, ouis minimè. Bos, quia dẽtibus caret ſuperioribus, & multum carpit, multum trahit, multum diſsipat. Equus & aſinus vbi frondes totunderint, ne ſarmentis quidẽ parcunt: ſicuti capra & cuniculus ne corticibus quidem. Poſtremo loco declarat quæ mutilatione non intereant, ſed tantummodo ſteriles fiant, vt Palma. Déque Vite nonnihil ibi. Ὥσπερ βίαιον. Imò vere βίαιον. Quippe cum ſuperioribus comparatas eſſe dicebat βιαιοτέρας. Quare ſcribendum puto εἶδ', non ὥσπερ. Περιαιρουμένων. Ipſius corticis quibuſdam partibus, aut quibuſcunque aliis. Διὰ τὴν ξηρότητα. Propter ſiccitatem non poſſunt diductæ partes coire, neque in hiatum aliæ ſuccedere. Humido nanque coherent partes naturales. Ideo ſubdit καὶ ἀδύνατα. Deſignat autem vulneris modum cùm dicit, βαθύτερον. Nanque de ſuperficiario non peribunt.

Ὁ δὲ φοίνιξ. Eſt etiam in Hiſtoriis, vulnerato cerebro Palmã emori. Id eſt huic peculiare. διαφθείρεται, ſcilicet ἐγκέφαλος. Διαφθειρόμενος δύναται εἰς τὸ κάτω. Nam quid eſt ἐγκέφαλος δύναται? Quomodo cerebrum deſcendit? Nam neque potuit incolume: quanto minus iam mortuum? Quid ergo? Tranſmittit nocumentum? nequaquam. Non enim habet actionem. Quare fortaſſe ſcriptum fuit διαφθειρομένου δὲ, διατεί: ſcilicet ἡ φθορά. Cæterùm res ipſa tunc res ipſa erit, non loquutio conſideranda. Nam ſi vita eſt in cerebro, vt hîc ait: non neceſſe eſt vt eo interempto arbor intereat perniciem deſcendere. Τὸ κύριον τοῦ ζῆν. Certa pars quæ ſit autor vitæ. Alibi declarata eſt vox hæc. Galenus multis locis, & in primo prorrhetico, τὸ κύριον καὶ τὸ ἄκυρον: quod nulla voce Latina poteſt explicari. κυροῦν eſt confirmare. Id ita Liuius, ratum eſſe quod populus iuſsiſſet, ſi patres autores fierent. Euripides in Alceſti κυρίαν ἡμέραν dicit, diem deſtinatum morti. Ἔνια δέ. Nunc ad ea quæ exemptionem quoque patiuntur. Eximitur autem vel ligni pars ὁμοιομερὴς, vt ex Vlmo & Salice: aut condiſsimilis eáque aut affinior, vt teda è Pinu, aut remotior natura, vt è Vite medulla. Conditiones quibus ſeſe tueantur narrat: ἄβλαστα, à forma: ὑγρά, à materia.

Ἡ δὲ πεύκη. Hæc neque ἄβλαστος: infrà enim negat: neque ὑγρά. Tedam tamen amittit abſque vitæ diſpendio. Ergo dat aliam cauſam in hac, λιπαρότητα. Etiam ſuprà, in pingui viuacitatem. Et deſignat eius efficaciam cùm ait μέγα. Magnum momentum. Pòſt etiam aſsignat omnibus communem cauſam (quam & ſuprà agnoſcebat) μέγεθος. Quæ inſigni ſunt præditæ magnitudine. Ratio eſt non in quantitate, ſed in principiis. Nam cuius naturæ facultas tanta fuit vt ad eiuſmodi molem efferre potuerit: eam etiam in locũ exciſarum partium tantundem ſufficere valere veriſimile eſt. Contrà verò euenit, ſi totæ excindantur. Nam paruæ renaſcuntur ab imo: magnæ pereunt: paruas & magnas etiam ab ætate intelligo. Cauſa eſt, quia quod parui operis eſt, facilius expeditur. Hoc illi fuit ad hæc vſque cauſarum pri-

A mordia reſoluendum. Non enim ſatis erat nos ad ſolam ſiſtere magnitudinem. Ab ea nanque nulla quit excipi demonſtratio. Τὴν πεύκην. Corruptus codex. Sententia eſt, Pinum amiſſa parte nõ ſemper mori: ſed tantùm cùm iuuencula eſt, neque habet tedam. Nam teda per ætatẽ accedit, ac ſine maleficio adimitur adultæ. Hîc quoque aliquid ſubtilius rimandum. Diceret ipſe, cauſam eſſe debilitatẽ in tenera ætate. Altius rimandũ. A vetula cùm tollitur teda, tollitur excrementum. Itaq; nõ ægrè fit ei. A nouella ſiquid adimitur, id eſt quid partium legitimarum. Huius argumenti ſuperior pars ex eo confirmatur, quòd teda tandẽ Pinum interficit. Non eſt ergo per ſe naturalis pars. Διὰ τὸ μὴ πέττειν. Nouella non habet tedam, quia non

B coquit eatenus ſuccum vt ex eo cõfieri queat: ſed ſurſum properat ad ſupplemẽta proceritatis. Vbi verò ſatis promouit ſurſum verſum, tum ſeſe conuertit ad craſsitiei accretionem, quæ propter vlteriorem diſcoctionem, & copioſæ materiæ ſubminiſtrationem tandem concreſcit in tedam. Itaque dixit ἅμα τῇ εἰς βάθος αὔξῃ. Nota nomen αὔξῃ, vt alibi αὔξησις. Δυνάμεις, ad creandam tedam. Δᾳδώσεις ad habendam. Ὅτι δέ. Suprà dixit de Amygdali caſtigatione. Et Latini agricolæ adigunt in Oleam Cotini cuneum, ſicuti ſuprà recitabamus.

Πληγὴν μὲν οὖν. vt in primo διαίρεσιν: vt in ſecundo. Trãſit ad alia, vt ad fiſſuram ſtipitis quam ait à Vite & Ficu tolerari. Ratio, quia rurſus coi-

C re diſsitæ partes poſſunt. Huiuscauſa porro, ὑγρότης & μανότης. Sic erit & materia & facilitas trãſitus. Ita ſuprà, inter impedimenta bonæ habitudinis recenſebat σύγκρισιν. Διὰ τὴν σχίσιν. Neque eis fit à frigoribus iniuria propter fiſsionem. Non appoſuit cauſam: ſed communem reliquit nobis accipiendam, robur ſcilicet. Sanè intus eſſe par eſt aliquid quod reſiſtat. Εἰ δ' οὕτω. Quod ſi ita eſt, fiſsio hæc recenſebitur ſine damno in mitibus, Ficu, ac Vite, Amygdalo, & Olea.

Διὸ καὶ δὴ σχίσαι. Conualeſcentiæ cauſam ſtatuit, celeritatem coitionis labiorum in vulnere. Nempe niſi citò coeãt, pati poſsint. Argumentum dat huiuſce rei, haud facilè findi. Sanè verum non eſt in Vite: hiat enim inſigni raritate. Et inter neruos ligni multùm mollis admodum. Τῷ κολλώδη. Celeriter oportet hiatum vulneris expleri, ne à

D contrariis lędatur. Deinde poſteaquam coierint extrema vt ſe contingant, neceſſe eſt vt ſuccus intercedens aptus ſit ad vnionem. Ait igitur habere ὑπόστασιν κολλώδη. ὑπόστασιν intelligit internum ſuccum. Sanè in Olea patet ex oleo: in Amygdalo proxima proportio: in Ficu etiam manifeſtior: glutinat enim lentore ſuo. Vinum quoque pingue eſt: quapropter & aquis innatat & ardet. Σημεῖον δέ. Sciſſam Vitem, ablata medulla, rurſus obducere cicatricem. Celerius etiam arundinem. In arundine, propter filamentorum contumaciam: neque pinguedinis expertem eſſe. Quum ſit arundo aridiſsima, vnde & nomen: non ſenſu tactus aut guſtus eius lentitia deprehendetur, ſed ex fa-

cilitate flexionis. Nam Indis quoque materia eſt ad arcus. Dixit ἄνευ τὸν ματος, quia ſine vlla ligatura aut alio apparatu. Vſus eſt verbo deſignante motus tractum, συνείρχεται. Ἠ' δὲ τῶ φλοιῶ. Omnibus nocet, aut maximæ parti. Correctio non neceſſaria: ſtatim nanque potuit, τῶν πλείστων.

Εἴτε γάρ. Duas ponit cauſas. Prima eſt, quia cortex eſt pars principalis. Hoc eſt ἐν τοῖς κυρίοις πρὸς τὸ ζῆν. Sequitur alia ratio. Ἠ' τούτων συνεσταμένων. Quibus condenſatis? Si aufertur, quomodo condenſatur cortex? ἀφαιρουμένων legendùm, quia prius εἰσήγαζεν. Itaque nocumenta extrinſecus excipiunt, nullo interpoſito nutrimento. Aut igitur amittit arbor vitæ principia, cortice amiſſo, aut tutamento vitæ admiſsis noxiis qualitatibus. Vt cortex duas habeat rationes ad tuendam vitam: vnam, tanquam obtinens principia ad ea fouenda quæ ſunt arbori naturalia: alteram, tanquam ſtipator ad arcenda ea quæ ſunt arbori non naturalia. Ἠ' μήτρα δὲ. Nunc tranſit ad exemptionem medullæ, quam tetigit in tractatione fiſsionis. Illa erat σχίσεως: hæc eſt ἐξαιρέσεως: omnia verò ſunt ὑπὸ τὴν ἀφαίρεσιν. Medullæ parte ablata, non interire: ſed ſi dematur tota. Δι' ὅλου. id eſt ὅλη. Καὶ ταῦτ' ἔν. Ea quæ diximus, afferri pro cauſa poſsint auferri ſcilicet humorem. Hũc autem vitæ fundamentum eſſe. Medullam autem eſſe humidiſsimam, tum hìc tum alibi dictum eſt. Quòd tamen & ibi & in exotericis caſtigauim⁹.

Σημεῖον δὲ. Argumentum dat humiditatis: quia ligna quæ medullam continent, torquentur. Id autem fieri, quia medulla exiccetur. Sic membranæ & pili criſpantur vſtulati. Quare torqueri ceſſant, vbi medulla deſiit ſiccari. Et confirmat. Idcirco, inquit, haud integras ſtatuunt Abietes operi faciundo in ipſis ſubſtructionibus, ſed ſciſſas ἄρχεται καὶ οὐχ ἠμμένον, ſecta per longum. Hæc tamen non afferre argumentum humiditatis quæ in medulla ſit, videtur mihi: ſed raritatis eſſe indicium. Quocirca perfacilè exhalent aereæ partes illæ tenuiores, atque ita & earum & aliarum ſitus patiantur. Etenim ne vacuum detur, in ipſa reſolutione aliàs ſubire par eſt. In multis enim humida non eſt. Et Quercus apud nos integræ pro columnis atque tignis multò pluris ſunt quàm ſectę: neque enim vacciantur aut viticulantur. Et lecti noſtri, in quo non pauca horum ſcripſimus, vna columella quæ pro pede eſt dextro anteriore, abſque medulla vertit latera cochleatim.

Ταύτης δὲ. Affectum agnoſcit vtrique communem, tum cortici tum medullæ: ſi penitus, ſi partim detrahantur. Περὶ δὲ τῆς. Alia pars. Decacuminatione & mutilatione quatuor tantùm interire: Abietem, Pinum, Piceam, Palmam. Addit ex aliorum opinione Cedrum & Cupreſſum. Nos alibi ſcripſimus, nouellam Cupreſſum olim amiſſo faſtigio etiam nunc viuere, proximo brachio manu noſtra ſurrecto, atque in cacuminis locum ſubſtituto. Adeò nunc recta eſt vt nunquam mutilata fuiſſe videatur. Deinde declarat quid ſit ἐπικοπὴ ablatio ſummitatis. Οὐκ ἀλόγως.

A Reddit interitus rationes tres: ſiccitatem, rectitudinem, radicis ſimplicitatem. Vulnera illa præbere aditum caloribus & frigoribus.

Ἄλλως τε καὶ περιτεχθεῖσι αὐτοῖς. Quomodo vulnus vnum περιτεχθέν? Niſi denotet circularem ipſam reciſionem. Nam alia vulnera non erant niſi ab vno latere. Itaque mox, πολλαχόθεν φθορά. quia ex omnibus cæli partibus læduntur.

Διὰ τὴν ὀρθότητα. Quia deſuper incumbens peſtis ſuccedit facilè ad ima vſque propter facilem tranſmiſsionem. Facilis verò eſt, quia recta. De rectis & obliquis meatibus, alimentíque propterea facili difficiliúe ſubitione, ſatis ſuprà: cùm Democriti ſententia exploraretur. Proinde etiam aduerbium addidit ταχύ. Φύσει δὲ. Hoc quod

B adducit, videatur potius contrà facere. Nam ſi non pullulant ab radice, ſummittere debuerunt igitur alimentum partibus ſuperioribus, & conſolidare vulnus: præſertim cùm eaũ ſuccus pinguis ſit: nam hæc erat ſuprà, quibuſdam vitæ prærogatiua. dicendum, ſiccas eſſe natura. Siccitatem radicis vtriuſque rei cauſam eſſe: tum quòd non pullulent, tum quòd non ſubmittant alimentum. Nõ tamen prætereunda ſubtilitas inſignis de Abiete. In tertio Hiſtoriarum ait, decacuminatum mori: ſi infra leuem partẽ quæ in ea eſt ſecetur, non mori: ſed agnaſci callum quendam. Quod neque hìc repetit, neque ibi reddit rationem. Videtur enim quò abeſt ab radice longius nocumentum eò leuius ferri poſſe. Dicendum, cacumen longè eſſe

C ab radice. Non eò poſſe ſummitti ſuccum ſatis largum ſatiſque efficacem, ad propiorem partẽ poſſe. Οὐδαμοῦ γάρ. Ad reddendam cauſam τῆς ἀπαραβλαστησίας facit ſyllogiſmum. Maior propoſitio eſt in fine. Quæcunque non abundant humore, non poſſunt ſuboleſcere. Hæc humore non abũdant. Quare non abundant, multæ cauſæ. Quia multum requiritur atque abſumitur ad proceritatem. quia ſtatim abitã radice. Quare? Ob meatuum inſignem rectitudinem. Quia radix certas habet vel paupertatis vel auaritiæ conditiones. Quædam enim in profundum ſe demittit. Eget igitur ad id ſucco. Proinde non prodiget in ſtolones. hoc auari. Aliæ pauperis conditiones. quia ſingulares. Ergo ſibi excubat in tenui re. quia ſicca. Quapropter eget. Quomodo dederit quod non habet? Μὴ παραβλαστάνειν. βλάστον

D hìc ſtolonum intelligit: vnde & ἀπαραβλαστεῖν vocabat. Ὅπερ οὖν. Quum ergo tot reſpectus naturæ ſint, ex decacuminatione penitus interire neceſſe eſt. non autem χείρω γίνεσθαι: vt alia. Id quod eſt φθορὰ ἀτελής. Αἱ δὲ κολούσεις. Quod reliquum erat, tractat mutilationes. Differt κόλουσις ἀπὸ τῆς ἐπικοπῆς. Quia decacuminatio eſt abſciſsio verticis: mutilatio eſt abſciſsio trunci. Hac non multa dicit interire. Sanè ſyluæ cæduæ variis ex arboribus, Caſtanea, Quercu, Alno, Carpino. Quin ne Vitis quidem perit, ſi pars trunci tecta terræ ſuperficie recidatur. Quin ab radice mittit, etiam ſi ſupra terram reſecetur. Καὶ ὑπ' ἐπιτιθέντων. Quibus

verbis

verbis ſimul cùm aliis communicat affectum, ſimul cauſam agnoſcit, quare Vitis intereat. quia mollis, inquit. Χυ;ω δὲ. ecce quare dicebat πιμαρόδογν. Non omnia intereunt: multa fiunt modò deteriora: velut Amygdalus. eſt ergo φδογήν. amareſcit enim. item Punica, ſed alio modo: quippe durior. Τὸ δ' αἴτιον. Dicit à ſe cauſam redditam: quia principiis alteratis, neceſſe eſt alterari omnia. ſanè verum. Et eſto in Amygdalo amaror: quia facta robuſtior, quoad ſucci copiã, quam coquere non poſſit. At quare Punica durior? molliora enim quæ iuniora. Ex arbore renouata, & prioribus principus admota, fructus eſſe decuit molliores: ſuccus enim dilutior. Dicẽdum, radices factas validiſſimas atque opulentiſſimas humoris quamplurimùm ſummittere: vnde concretio fiat, atque inde duritia. Sic receſſi pili fiunt craſſiores: quia plus ac propius qui ſuccreſcunt, ſuggunt. Καὶ τὸ τέλος. quia fructus finis eſt plantæ fructiferæ. Χαλεπαὶ δέ. Non fuerunt capite ſeparato hæc à ſuperioribus diſiungenda: perpauxilla namque verba cùm fecit ſuper depaſtione, redit περὶ τῶν κόλουσιν. & ſanè importunè immiſcuit: neque propoſuerat. Hæc fuit cauſa vt Theodorus quaſi nouam materiam, ſecaret hinc Caput. Ait. Si depaſcãtur arbores, magnum accipere detrimentum. *Brouter* vocant Franci Græca origine: βρύειν, namque eſt germinare. Sicuti Latini, carpere, καρπίζειν, fructum auferre. morſus autem affert noxas tres. Prima eſt duplex, nempe vulnus geminum: altera eſt, diſcerptio: tertia, vſtio. Letalis etiam quorundam morſus arboribus: vt caprarum. Duo prima nocumenta coniunxit in vno Philoſophus ἅμα τῇ τομῇ ἡ ἀφαίρεσις. Οἱ' πονος πλείων. quia ferro quæ fit inciſio, non vrit. Verendum tantùm parat arborem frigoribus, & æſtibus. at morſus vrit ipſe illico. Ἴδια δέ. Redit ad mutilationem peculiari natura in Palma & Picea. iis enim non affert exitum ſed ſterilitatem. refert hoc ad iam dictam cauſam ex offenſione principii finem lędi. Quia robuſtiores ſint, quàm vt in vitales partes accipiant ineuimmo dum, non perire. Inter vtramque naturam ſitas eſſe, & earum quæ intereunt, & earum quæ neque moriantur, neque ſterileſcant. Ex retenta vitæ facultate, vim amittunt alteram huic proximam, ſcilicet generandi. Sunt autem in eadem claſſe, in qua ſtatuebatur Amygdalus, ſed inferiores Nempe ferebat Amygdalus fructum, ſed deteriorem: hæ verò nullum ferunt. At ſuprà non ſemel dixit, τὸ κακῶς φέρειν, eſſe, τὸ μὴ φέρειν. Reſpondent autem verba inter ſe: primum vltimum: illo læſo. lędi hoc. Hic ἔχειν dicit fructum: ſuprà dicebat τέλος: vtrobique, ἀρχή. Ἅμα δέ. Hic eſt noua hypotheſis decurtari, quo tempore iam germinauerint. ait enim: ἐνεργεῖ. Argumenti vis eſt: curtãtur, & iam eſt germen: fructus nondum eſt. germen iam factum eſt: fructus futurus eſt. Non mirum, ſi quod eſt actu, ſit potiùs quàm id quod eſt potentia. Itaque ſibi ſuccum trahet germen. quare non feret fructum abſumpta materia. Actio namque non

A eſt rerum quæ ſunt δυνάμει, ſed earum quæ ſunt ἐνεργείᾳ actus enim eſt ἐντελέχεια & ἐνέργεια. His ſubtiliſſimis vſus hic eſt argumentationibus, quæ non omnibus perſpicuæ ſunt. Verbum ſignantiſſimum, ὑπάρχει, non ſolùm εἶναι, non ſolùm eſt, ſed etiam exiſtit. Quia etiam id quod in potentia eſt, eſſe dicitur. at non ὑπάρχει: ſed quod actu tantùm exiſtit, ὑπάρχειν dicimus. Hoc de germine: cui reſpondet illud de fructu. ἐκεῖνο δὲ οὐδέπω non igitur ὑπάρχειν. Deinde dixit de germine: ἤδη ἐκβεβλα-ϛηκότα, in præterito: at fructus, ἤδη deeſt ergo. Vtitur eſt in aoriſto: quia nõdum perfectum germẽ eſt in quantitate: in ſpecie quidem perfectum, at nõ completum. proinde addidit ἤδη, deinde maiorem ſubdit propoſitionem. Τὸ δ' ἔτι μικρὸν, ἢ μαλ-

B λον ἔτι ἀσθενὲς ἐστὶν. ſi ſtiuè: quod nondum eſt dixit eſſe imbecillius, ſcilicet in ſuis principiis. Dixerim equidem, ſi liceat, ᾧδέ πως. πῶς: ἐν χρόνῳ, ποῦ ἢ τῇ φύσει ὑστερίζοντα τὸ μέλλον τοῦ ὑπάρχοντος. Τὸ γίνεσθαι. Barbari noſtri rotundè ſimul ac fideliter explicant ſic: ipſum fieri. Efficaciùs dixit, τὸ μέλλοντα quàm τὸ μέλλον: vt & ſignificatum daret, & tempus adderet ex verbi flexu. Καὶ πάλιν τῶν παρ' ἡμῖν. Moderatur ſententiæ: quod ſolemus dicere (quod equidem ſciam) & ὡς κατ' ἡμᾶς. Quantum captus eſt noſter ex cultura vernacula. Nam fortaſſe non id patiuntur in ſuis regionibus: in quibus non ſunt, vt apud nos, peregrinæ. Οὐδὲ θαυμαστόν. Non ceſſat repetere: tanto maiore culpa, quod ait eſſe φανερόν. Si adeò manifeſtum eſt, quid inculcas idem?

C Ἴδιον δέ. Quòd ſi quis aiat: non eſſe in fructu manifeſtum: at eſt, inquit, in ipſa germina ionem quod videas cum in aliis arboribus, tum in Vite. Detractis enim primis germinibus nihil poſtea ſubſtituitur. Κακωθεῖσι cùm vitiantur.

Τῷ τῆς ἀμπέλου. A variis peſtibus cæduntur germina: gelu, flatibus, attritu mutuo, attritu pecorum aut operum, vermibus, rubigine, ſitu, limacibus, pecore. Iacturam facit germinis iniuria diuerſorum maleficiorum. Ἀπορρεῖ. Sic & ſuprà, ἀπορρεῖ, ἀπορρεῖν, ἀπορρεῖ: vario ad varia reſpectu.

Καὶ ἀποσβέννυται. Sicut de viuentis interitus extinguitur in calore namque vita: tanto magis germinandi vis, quæ vlterior eſt. Φαίνεται. reſpondet illi φανερόν. Ὥσπερ πηρουμένων. Quia erutis oculis, relicti ſunt orbes cæci. metaphora.

D iccirco, ὥσπερ. Πηρουμένων. mutilata. Amiſſa quacunque parte, totum ipſum πηροῦσθαι. Τοῦ-το δέ repetit & tertiò. Principium eſſe omnibus rem, vel validam. Id eſt, ex principii conditione pendere omnia pro ut illud fuerit: hæc item eſſe. Ideo dixit: οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, non eodem modo. Siue quia ſint diuerſa principia: vt hoc ſit validum, illud imbecillum: ſiue quòd idem non ſit eiuſdem modi eidem plantæ. Nam piceæ κόλουσις fructum adimit, germina permittit. Ἐπεὶ Nunc oſtendit: in Vite principium ſimul validum, ſimul inualidum tempore non natura. Quia ſi mutiletur: non eo regerminabit anno, ſed poſtero plus: penſabit enim iacturam. Ita læſum eſſe principium

in opere ſolo illius anni vegetius acturũ in ſequẽti. A propterea dixit ἐπιβλαστήσεις. τὸ ἐπὶ, ſignificat auctarium vberioris germinationis.

Legit αἰεὶ βιοῦν, potiùs quàm ὅσον. Et πύκνῳ ἐκ αὖ, non γομῶν. Et καὶ τοῦτό γε μᾶλλον, non ὁσίτου. Et ἀκατακρουμένων, non πυκνουμένων. Et ἱμάντες, bis, non autem ἴμαντες. Et φθορὰν εἶναι τελείαν, non φοράν. Et ὑπολειπτικὸν εἶναι τοῦ ἀφρώδους, non τό. ſimilem cauſam ſuperiori. Et ἐκεῖνο δὲ δεῖ: non ἐκεῖνο, ſcilicet fructum. Et τὸ δὲ γίνεσθαι, καὶ μελλήσειν, non φύεσθαι. contrarius enim ſenſus eſſet. Et ἄχρηστα, non ἀχρηστίας. Et εἰ ἄχρηστοι τοῦτο, non autem εἰ μὴ ἀχρήστου. Et ἐκείνου κολλουμένου, non ἐκεῖνο κολλούμενον. Et κατίδηται, non κατίδηται.

Theodorus malè diſiunxit caput ibi: ὁ δὲ πολ φλοιός. Nam cùm ea propoſuerit, σταγὼν, ἀφαίρεσιν, κόλλησιν, aut ſimul exequẽda ſunt omnia aut ſeorſum ſuo quæque capite. B Περιαίρεσιν. detractione partium aliquarum. Species eſt ἀφαιρέσεως: ἀφαίρεσις autem genus. hæc enim τῆς ἐκεῖ tantùm. Παρεισπεσόντος τοῦ ἀέρος. intruſu aeris. acceſſione, inuaſione, ingreſſione. ὅθεν, locum circumſtantem, vnde. οἷ, locum, quó. πορείας, motum. Κύριον τοῦ ζῆν. pars vitæ præſtitrix. ſimpliciſſimè, autor vitæ.

Τῶν παρύδρων. quę iuxta aquas viuiſcunt. Sanè ludit nos ſuis ῥηματίσκοις, in, Sco: pateſcit, ſicceſcit, viuiſcit. Ionũ flexus fuit: ſic illi πινέσκειν, quod nos, Bibere: vt eſt apud Aretæum, & ante hunc, Hippocrati. Viuiſcere autem emunctis iudiciis eſt, incipere viuere. Σώζεται, ſeruatur. minus bene. quod ſeruatur, omnino ab alio ſeruatur. at hic eſt abſolutè: ſupereſſe ac viuere. Μέγα δὲ ταύτῃ καὶ ἡ λιπαρότης huic etiã pinguedo pro magno habetur. C Hic erat locus tot paraphraſibus, quæ locis aliis plurimis importunè turgent. ſic autem dixiſſet. Huic ſucci quoque oleoſitas magnũ affert momentum ad ſalutem. Non enim habetur pro magno: id eſt vtilis exiſtimatur: ſed eſt. Neq; verſatur in hominum opinione: ſed in re ipſa magnis ſanè naturæ ſuæ momentis ſita eſt. Oleoſitas verò cur non dicatur: ſi auſi ſunt oliuitatis nomine prouentum ipſum appellare? Διοικοδομεῖν. tedificare. Non tedificant lignatores Pinum, ſed natura. Ipſi verò exædificant: vt cum Plauto iocemur, qui in Moſtellaria dixit: exædificare: ædibus priuare. Διαίρεσιν, diſciſſionem. Minus accuratè ad ea quę legũtur in libro De affectibus miſtorum accommodauit ad Latinum verbum. D nam ſcindere & findere, idẽ eſt. Scindo Græcum eſt, σχίζω, addita ſerua, ad ſonum, litera, & detracta aſpiratione. Quin & apud eoſdem tum illa eſt litera, tum tenuis, non aſpirata, in nomine σκινδάλαμα. Quare non potuit melius quàm Latino à Gręcis oriundo vti, pro eo Gręco, vnde id ortum fuit: vt σχίσιν diceret ſciſſionem. verbum factitium eſt. Findo autem eſt Latinum totum ab hiatu. ſic fiſcus, fiſcina quæ priùs fuit, hiſcina. Hio, hiſco: eadem origine, qua Ianus & ianua: addita aſpiratione, ad oris noſtri atque ſpiritus excuſſis expreſſionem. Cùm hæc duo vnum ſint, & vnius Græci σχίζω: videamus definitionẽ τοῦ σχιστοῦ, apud diuinum Præceptorem. ὅσα σχίζεται μᾶλλον, ἢ σχίζει τὸ σχίζον, fiſſile eſt, quod inchoata diuiſione, plus diuiditur poſtea per ſeipſum quàm diuidatur à diuidente. excedit igitur agentis actionem. Hoc autem fit in iis quæ habent filamenta, propter ipſa filamenta. ſuum namque tenorem ſeruant. Quamobrẽ quia non flectuntur, linea recta procedit ſciſſio. Fit etiã in iis quæ admodum ſolida ſunt, non multo humido cohærentibus partibus. Eæ namque porrò hiant atque diſſiliunt: propterea quòd nullis neruis cohibentur. At διαιρετὸν eſt cuiuſcũque, etiam per obliquum, etiam per trãſuerſum. igitur fiſſio κατ' εὐθὺ εἰς εὐθυπορεῖν. Διαίρεσις autem etiam κατὰ τὸ ἐγκάρσιον etiam κατὰ τὸ λοξόν: quemadmodum permultas fieri plagas videmus. Melius igitur διαίρεσις, diuiſio: vt cuiuſcumque modi ſectio intelligatur.

Καὶ οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνα διεσχισμένα. Theodorus malè addidit negationem. non ſicut illa nihil perfiſſa. Ἡ φύσει μανότης. naturalis reſolutio. Hic quoq; raritatem infeliciſſimè, reſolutionem. Nuſquam quicquam reſoluitur, quin amittat partium continuationem. Διὰ τὸ συμμύειν τάχιστα. quòd partes diſcretas celerrimè comprimant. ſi diſiectæ partes eſſent, non reducerentur. nimis violẽta actio, diſiectio eſt: habétq; & interualliũ, & impetũ. diſſitas partes. neq; cõprimuntur partes, ſed coagmentãtur. Verbo συμμύειν vſus eſt Hippocrates in matrice: cuius oris labia coguntur in vnum. Κολλᾶσθαι τῇ ὑποστάσει, tenaci cõpage. ὑπόστασιν, ſuccũ ſignificat qui ſubeſt omnibus illis partibus. Compages alia res eſt. σύστασις aut σύμφυσις. Σχιζόμενα τὰ κλήματα. palmites perfici. emenda corruptum codicem (perfiſſi). Συνέρχεται αὐτόματον. ſpontè coit, atque concorporatur. Ingenium fœcundum, niſi aliquid pariat, dirumpatur. Cicero corporatas res dicit, quæ ſub forma corpus habent. at illæ partes corporatæ ſemper ſunt. Nõ ergo corporantur: quare ne concorporantur quidem. Quod legebamus, ἀκατακρουμένων, Theodorus vulgati codicis fidem ſequutus, πυκνουμένων legit. Cæterùm, vti dicebamus, verbum hoc nequaquã ſuſtinere ſentẽtiam poteſt. nam detractus cortex quomodo condenſabitur? & addit infelix verbũ: contagiũ. ſi enĩ denſitas eſt, nulla contagio eſt. & ſi detractus eſt, quomodo cõtinget? Καὶ ὡς ἂν μάλιστα εἶναι ζωτικόν, vitalis præcipuè adeſt. imò abeſt. De medulla ſiquidem loquitur: qua exempta mori dicit arbores. ſed calamiſtri cincinnos frequenter vrunt. Διαστρέφεται. peruertitur recuruatúrque. de ſuo addidit, recuruatur. at non neceſſe eſt. Quippe columna rotunda, in qua eſt medulla contorquebitur, quoad filamẽta: non tamen amittet rectitudinem. Κατειργασμένα ἤδη. iam confecta iam laborata. Sunt enim à natura confecta, non ab arte laborata, non à natura.

Ἐρείκη, καὶ ἐκ ἱμάντος σχίζουσι. filo findũt. Phraſis hæc videtur filo vti, tanquam inſtrumento ad ſcindendum. Πίτυν, diximus alibi, malè verti Laricem à Theodoro. Τὴν φθορὰν εἶναι τελείαν, corruptionem illam ſectari. omiſit τελείαν, & ſectari neutiquam eſt εἶναι. quin conſequi aliud eſt, aliud

eſt, aliud ſectari. Τὸ τῆς ἀμπέλου φυτόν. Vitis nouella. quaſi φυτὸν ſit ſeminarium, aut à ſeminario. Videndum, ſicut & alibi an ſit paraphraſis: vt flumē Rheni, & vrbem Patauii. namque etiam vetulæ Vites pereunt. Quin reciſæ vetulæ longè pullulant ægriùs è duro ligno. hoc etiam in primo libro. Χαλεπῶς δὲ καὶ αἱ ἐπιβοσκόμεναι. malè ſeparauit hæc à ſuperioribus. mox enim redit πρὸς κόλουσιν. Καὶ ὅταν ἤδη γέγονεν. & iam res peracta eſt fructus. Quaſi velit Theodorus, ineſſe fructum germini, prærepta materia. haud ita eſt: non enim de fructu loquitur. Nam quomodo γέγονε, de eo diceret: cùm mox dicat ἐκεῖνο δὲ δεῖ γίνεσθαι. Oportet illum, fructum ſcilicet, generari. Itaque de fructu dicit, & γίνεται, & μελλήσει: de germine, ἔστι: quia iam dixit ὑπάρχει.

CAPVT XXXI.

XXXI. *Capitis argumentum. Seminum duplex interitus naturalis & non naturalis. Locorum conditiones plurimùm facere ad ſemina conſeruanda, vel corrumpenda: item ad eorum conſtitutionem.*

ΦΘΟΡΑΙ δέ. Hæc quæ ponit hic, aliena ſunt omnino tum ab hoc loco, tum à propoſito. Tractabat enim cauſas interitus, quæ noſtra vel incuria, vel peruerſo eueniunt ſtudio. Satis apertè ſeipſe redarguit, cùm ait: has ſi quas hic cognoſcit, partium corruptiones, partim eſſe naturales: tum autem earum, quæ non ſunt naturales, haud tamen autores eſſe nos: ſed illas in natura quoque conſiſtere: cuiuſmodi ſuprà vermes recenſebat. Vbi ergo de plantarum verminatione ſcribebat, additam oportuit hanc diligentiam ſuper ſeminibus. Tres huius Capitis partes ſunt. In prima docet: ſemina ad certam vſque ætatem viuere: poſtea extingui. Extinctionis cauſas eſſe naturales, caloris atque humoris defectum. cauſas non naturales: vermes. Deinde docet quæ verminulentur, & quare, & cuiuſmodi ſuccus eorum ſit, ad vermium geniturам paratior. Hæc igitur à tempore. In ſecunda parte de locorum agit qualitatibus, quibus vel durent ſemina vel corrumpantur. In tertia declarat cauſas à ſubſtantia: quia talia ſunt aut talia, vel ſeruantur vel pereunt atque hoc eſt à conſtitutione & partibus. Τῶν πάντων μὲν. Omnium. & arborum, & frumentaceorum, & olerum, & aliorum: quia infrà addit, στεφανωματικά. Χρόνοι ὡρισμένοι. eadem verba quæ & ſuprà, penè omnia repetita. Τῶν μὴ κατὰ φύσιν. Quæ non ſecundum naturam terræ mandantur. Id eſt, quæ ſemina vetulæ ſunt ac vieta, atque vt ſcitiſſimo verbo Græci vocant, ἀπίτηλα. qui tamē locus haud ſine iudicio præteriri debet. Ait: Corrumpi ſemina quæ non ſecundum leges ſeruntur. id eſt quæ non ætate integra. hoc enim vnum hic intelligit. At ea ſi iam corrupta ſunt: ſic enim dicit, ἤτ' ἀπόλλυται: non amplius corrumpuntur. Quomodo igitur ἐπειδὰν χείρω φθορὰν τοῖς σπέρμασιν, ὅταν μὴ κατὰ φύσιν σπείρηται; Ζῇ μέχρι τινὸς.

A dem eſt, ὡρισμένον, vt dicebat. τὸ μέχρι eſt τοῦ ζῆν. Declarat autem quomodo viuūt: δυνάμει, inquit. Alibi demonſtrauimus ex Philoſopho, animam in ſeminibus actu eſſe. Actum enim vocat formā ſeminis, atque ei dat actionem informandi. nullus autem actus eſt in potētia. informat enim. Semen non eſſet: niſi eius forma actu eſſet: non enim duas habet formas. Cùm autem vita ſit actus animę: & ſemen, ſi viuit, viuat per formam ſuam: neceſſe eſt vt actu viuat. quomodo igitur viuit δυνάμει? Quia eſt ſibi hoc quod eſt, ſed ipſum hoc ſibi eſſe, eſt propter aliud. Id eſt, vt expreſſa per articulationes materia, perficiatur in plantam. Quia ergo poteſt eſſe planta, potentia dicitur viuere. Quippe non viuit, vt ſic viuat: ſed vlteriore fine, vt fiat planta.

B Non enim informatur Tritici ſemen alia forma, quàm ea qua poſtea Tritici planta informabitur. Et cùm oritur è grano planta, non corrumpitur grani forma, vt plantæ forma introducatur. Sed veteris domicilii ſui confuſas partes diſponit anima ſibi ad vltimam perfectionem. Φθείρονται δὲ φυσικῶς: Non igitur hic locus: ſi corruptionis cauſæ ſunt naturales. Διαπνεύσας. hac voce etiam ſuprà vſus eſt. abeunte ſpiritu vitali: de quo ſatis ſuo loco. Ἅμα τῆς ὑγρότητος. ſimul enim ſūt calor & humor. calor abit, quia exhalat ob tenuitatem. Abit humidum: quia conſumitur à calore intus & foris elementari: vt acutiſſimè Galenus. abit rurſus calor, humido deficiente. Eſt igitur corruptio naturalis: quia calor

C accendit: quia calor conſumit: quia calor conſumitur: quia contrariorum nexus, atque compoſitiones ſoluuntur in ſua principia neceſſariò.

Ἄλλαι αἰτίαι. Duas numerat extra naturę leges: quæ à beſtiis, & quæ ab humore aduentitios puta, pluuia ſtillicidiis, ſitu. Alias non nominat, ſed deſignat indeterminatè: ἄλλως πῶς. vt æſtu, puluere, fumo, conferueſcentia. Ἐξίσταται. vſitata vox omnibus Græcis pro degeneratione. etiam hybridarum ortus, ἐκστάσις. Quoniam igitur nocumenta patiuntur extrinſecus aduentantia: idcirco quæ munimentis, aut interna duritia, aut amaritudine, aut acrimonia ſe tuentur ab aeris impreſſionibus, & à beſtiolarum procreatione, diu durant illa. Suprà quoque harum conditionū aliquas recenſebat: hic ſeptem. πολύλοπα, πολυχίτωνα diuerſa facit, cutem & tunicam. Alio modo

D munitur à natura Triticum in ſpica, & alio Faba in ſiliqua. Item Iuglans, Caſtanea, Glans, Abellina. Strobilus, Peponis ſemen. de hoc ſatis ſuprà. Pinguia non putreſcunt, ſedranceſcunt. Acria, acida, amara non gignunt vermes: quanquam non recenſet acida. Dura, oſſea, lignea, ſicca, paleacea, neque gignunt ipſa, neque admittunt alius de vermes. neque facilè, vt Poetico verbo vtar, externātur à peregrinis qualitatibus. hæc πολυχίτωνα: alia δὲ ὀλιγοχίτωνα. ideo ἐξίσταται. Nempe quæ cumulata ſufferueſcunt: vt Triticum, Legumina. Fabæ & Milium, aut rarò aut ſerò, aut parum concaleſcūt.

Τὰ δ' ὑπὸ τὸ εἶδος. Oleracea & coronamenta non ita concaleſcunt: neque inter ſe concreſcent

nocumenta, ſed extrinſecus accipiant. Οἷον γὰρ μαδᾷ, deglubuntur. Καὶ εἰς διαβλάστησιν. Seminis duo eſſe vitia. ſi deglubatur: ſi vermiculetur. Abiecto glumo non interire, ſed adhuc præſtare officium ad ſementem: vermibus corrumpi atque interire. ideò dixit εἰς διαβλάστησιν: quoad germinationem, non eſt vitium excoriatio. id eſt, glabratio illa non impedit. Θάτερον δέ. Semen autem illud aliud, quod effugit excorticationem, nõ effugit vermes: ſed ab iis corruptum eſt. Alius fortaſſe dixiſſet: ἀπέχει δὲ φθορὰ, ζωύδιον. Suprà tamen dixit: vermiculata ſemina nihiloſecius ad ſementem eſſe idonea. Τῶν δὲ χεδροπῶν. Bonitatis partes corrupit incommodorum ſocietate natura, quæ ſunt coctilia Legumina, beſtiolis exedi. Ratio: quia dulcia. quaſi ſint ἀπέραντα in atuo ipſo μεμαλυσμένα. Ariſtoteles in ſecundo De partibus. cerebrum coquendo craſſeſcere ac dureſcere: quia ſit terreſtre: & addit, ἐξατμιζομένου τοῦ ὑγροῦ, ὥσπερ τὰ τῶν χεδροπῶν ἑψήματα, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν, διὰ τὸ γῆς εἶναι πλεῖον μέρος. Quamobrem τὰ ἀπέραντα, ſi non exeduntur à vermiculis, eandem habent cum ſuperioribus illis rationem, quæ dura ſunt, ſiquidem terræ plurimùm continent.

Καὶ ἅμα. non ſolùm vermibus corrumpi, ſed etiam citò. parùm itaque durare integra. Sic ſatiſfacit illi parti χρόνου ὡρισμένου. μέχρι τοῦ πολυχρονίου. Sunt enim affectus durationis, diu, plus, minus.

Δι᾽ ἀσθένειαν. Quia dulcis humor imbecillus: non ſicut acer & amarus in extremis. Quare hic eſſet quæſtioni locus περὶ σώματος ἀκράτου. an maximè omnium reſiſtat omnibus. dulce nanque eſt in medio. quare igitur non vndique reſiſtit? Dicẽdum: verinem eſſe rem non ignobilem, ſi plantæ comparetur. Quapropter ex maximè naturali tẽperamento iti plantarum natura, poſſe vtique con creari naturæ legibus rem longè nobiliorem.

Καὶ διὰ τὸ ὥσπερ ἐν πέρατι. alia ratio feſtiua. Quaſi natura ſemper laboret in ſaporibus, quoad inuchat dulcem. ſanè verum eſt in Leguminibus. Itaque ſuum adepta finem, quieſcit. Elicitur ergo ſimilis ſententia Hippocratico aphoriſmo de corporibus ἀθλητικῶν. non poſſe in melius mutari: ergo in peius. an verò finis omnibus ſit dulcedo? nequaquam. Quædam enim ita ſunt inchoata atque inſtituta à natura: vt eorum finis ſit amaror aut acor: velut Abſynthio & Acidulæ: aliis autem ſalſedo, vt Halimo, Sodæ: quas plantas, qui dixerit immaturas & incoctas à natura: idem dicat fœtum in vtero matris ferre ſemen genitale. Ferunt enim ſua illæ ſemina, & genitalia quidem, à quibus aliæ item poſtea plantæ oriantur. De odore alia ratio: quemadmodum in ſequenti libro dictum eſt. Μέγα δέ. Hactenus à tempore, & qualitatibus: quia tempus non agit; ſed qualitas nunc à locorum conditionibus. Ὅτι ἐν ξηροῖς. proportio rationis. Si ſiccitas in ſemine ſeruandi ſeminis cauſa eſt: ſicca loca ſimilem obtinebunt facultatem. Sic etiam frigidarum quia tol lit cauſas generationis frigus: tum quia conſumit id humidum, quod etiam ſine vermibus, gignere

A poteſt putrefactionem. Proinde factas è farina tenues cruſtulas Succii, cumulatim compoſitas, annum integrum, atque etiam plus ſeruant incorruptas. In ſummis autem caloribus vt ſemina vitiantur, ita panes è cerealibus facti adeò duri euadunt: nullis vt indigenarum dentibus queant confici: nedum ad vllum cibi vſum ſint idonei. Velut in quibuſdam rubri maris inſulis: quarum incolæ coguntur victitare pane quotidiano, quẽ ex Maiz, aut eius ſimili grano conficiunt. hæc quę adduxit, generalia ſunt. Deinde nominatim: in Media, in Paphlagonia. etiam minutius in locis excelſis.

Ἐξικμάζουσι. Exigunt atque arcent noxia, calorem & humorem. Sanè aliter apud nos: vbi frumenta etiam montana vix excedunt annum: à campis autem ne explent quidem. At in Arecinis etiã
B quadriennium ſuperant. Καὶ ἡ διαπεπηγμένη. aſperia terra ſiccat & refrigerat. Aliter quàm ſuprà. προπεπηγμένα & καταπεπηγμένα. hic enim aſpergitur modò. Etiam Caſſinates monachi argilla fuſili vuas obducunt atque exiccant. Seruantur ita, penè recentes eſſe vt videantur. Τῶν δὲ ἰδιοτικῶν. à ſpeciebus, & partium cõſtitutionibus. Arborea numerat quæ mollia ſunt & carnoſa, egere munimento, vt Amygdali & Iuglandis.

Τὰ δὲ ξυλώδη. Si mollia ſeruantur à duris munimentis propter duritiam: dura ſeipſa tuebuntur: ſibi namque ipſa erunt munimento. Vt ſi animalia carnea indigent oſſium ad ſuſtentationem: animalia oſſea ex ſeipſis habebunt illud ſuſtentationis beneficium: ſunt autem piſces quidam tales.
C Ὅλως δ᾽ ἀπὸ τῶν ὑμένων. In ſumma, durant omnia diutius propter tegumẽtum. mira ſententia. Non ſolùm propter tegminum duritiam, verumetiam ob qualemcunque materiam ſibi naturalem: hoc etiam ſuprá. Namque & ipſum vinaceum, tametſi durum, tamen etiã ſeruatur in acino commodiùs quàm exemptum: exiccatur enim. Vbi animaduertes, haud omnibus conuenire: marceſceret enim in Pepone ſemen. Μάλιστα δέ. amictuum conditio. ſpecies comparat. Quæ teſta vel oſſe ambiuntur, ea diutius durare: vt Oleæ medullæ. Simillima Ziziphi natura, & Palmulæ. Duobus prioribꝰ perexiguus ineſt nucleus: Palmulæ penè nullus, ac fortaſſe nullus ſeparatus. Ideo dixit ἐπὶ δὲ ἀχύρου ὥσπερ τὸ τῶν φοινίκων. Ξυλώδη. materiatũ intelligit ligneum. Alibi diſtinximus: cutem, mem
D branam, corium, corticem, lignum, os, teſtam.

Καὶ ὁ κνῆκος. peſſima aſſociatio. Carthami namque tunica penè vitreo oſſe eſt. Τὰ ἀκανθώδη. quę acanacea in Hiſtoriis. Ὅτε μὲν, ὅτε δέ. Aduerbium temporis pro notis ſpecificis quæ ſunt in articulis, τὰ μὲν, τὰ δέ.

Lego πολυχρόνια, non πολύχρονα. Et δι᾽ ἀσθένειαν, non δι᾽ ἀσθένειαν.

Theodorus, διηκριβωμένα: totus exactus fuerit. rudiuer admodum: neque expreſſit. Ἄλλα δὲ παρὰ φύσιν. Reliquæ omnes interius vel inuita natura eueniunt. peſſimè. nihil enim fit in natura inuita natura. hoc ex Philoſopho diximus alibi. Idẽ eſt, inuita natura, & inuito Deo. eueniunt

autem

autem ſibiipſi concedente natura. Ξηρά. ſicciſſima. peſſimé. Nam multi ſunt gradus ſiccitatis, tum in aliis tum in ſeminibus qui abſunt ab illo ſummo, & ſeruantur tamen. Diſtant enim ab oſſea & teſtea, minus ſicca illa, lignea, coriacea, paleacea. Θερμαινόμενα. feruefacta abolentur. exoleſcunt potiús. Nimis atrox verbum, aboleri: nõ enim ἀφανίζονται. at hîc vitiantur tantúm. fiunt enim, vt diximus alibi, ἐξίτηλα. Υ'πὸ τοῦ ἀέρος. ex aere humefacta. videndum, an Latinitati conſultũ ſit. Non enim præpoſitio, ex, ſignificat efficiẽtem cauſam, ſed aut materiam aut terminum ὅθεν κινη-

A σις. Ω'σαύτως δὲ τοῦ σίτου ὁ γλυκύτερος. Frumentum quoque celeriùs deficit, quod dulcius eſt. non deficit frumentum, ſed vitiatur. χεῖρον, οὐ λείπει.

Πρὸς τὴν φυλακὴν, ad perennitatem. malé. nam perennitas continuationem ſignificat, ἐνδελέχειαν. at ea eſt cuiuſcunque temporis. idem eſt hîc φυλάττειν, quòd σώζειν. hoc differt, quia σώζεται καθ' αὑτά, καὶ δι' ἡμῶν φυλάττεται noſtra cura, locis commodis condita aut aſperſa terra. Identidem facit. puto (idem) ſcriptum reliquiſſe.

Υ'λῶδες, ligni ſpeciem. rectè. neſcio an legerit ξυλῶδες. illud magis arridet.

GRATIAS TIBI DOMINE IESV.

VI.

IVLII CAESARIS SCALIGERI IN SEXTVM DE cauſis plantarum Theophraſti, Commentarij.

CAPVT I.

Primi Capitis argumentum. Saporem & odorem habere inter ſe natura affinitatem. Vtrunque definit. Sapores enumerat. Eorum eſſentias examinat tribus Philoſophorum ſententiis: prima Communi, ſecunda Platonis, tertia Democriti.

ΠΕΡΙ' δὲ χυλῶν, καὶ ὀσμῶν. Vtinam mihi ſilere liceret ac fauere. Nam affectus ii ſunt rei, tum quæ fit, dum fit, tum poſtquam facta eſt. Quare ante morborum tractationem ponenda fuerunt hæc, atque ſic ſtatuendum. In tota planta, in omnibus plantæ partibus aliquem contineri tum odorem tum ſaporem: in nullo æqualẽ aliis, ſed ſimilẽ. Differre igitur ſpecies, aut tota ſpecie, aut harum gradibus qualitatũ. Indiuidua non differre, niſi per accidens: per cælũ, ſolum, loca, in quibus ſeruãtur, aliorum contactum, vicinitatem atque eiuſmodi. Ipſa quoque à ſeipſis differre multis de cauſis: ætate, loco, cæli mutatione, contactũ, & eiuſmodi. In plantarũ partibus, & fructuũ multas eſſe differentias: vt in Citro, cortex acriuſculus admodum odoratus, caro ignaua, inſipida penè, ſuccus acidiſſimus: id adeò, ſola vt memoria ſaliuam eiicat quibuſdam: ſemen amarum. Non eaſdem partes omnibus odoratas, eodémve ſapore præditas. cortex Cinnamę, non lignũ. lignũ Sandalo, non cortex. radix Cypero, non ſtipes. flos

A Violæ, non radix. foliũ Hyſſopo, non flos ſemen ve Staphyſagriæ, radix Aro. quibuſdã omnia, vt Fœniculo. Quæ an diligenter ſit exequutus, pòſt videbimus hoc primúm. Alterum quod animaduertimus, eſt de coloribus eũ ſtatuiſſe: & ſunt pulcherrimæ diſquiſitiones: præſertim cùm idem ſit communis omnium penè color, viriditas. At aliæ calidæ, alię frigidæ: vt ne quęramus rubedinis exemplũ in Sandalis, & Roſis cum Sandaracha cõparatis. Quare quędã in ſole exalbeſcunt, vt frondes aliquæ, & Roſa vetula: alię in vmbra, vt Leo, Viola, Centaureũ minus. Buxi nouellæ frondes pallent, & Oluſatri, aliis cùm ſeneſcunt. Neque ex naturę legib' cõmunibus eſt: vt Cyclamino folia ſubt' Punicea ſint, ſupernè viridia: ſi Puniceus co

B lor plus habet ignis ac lucis. viridis autem, plus aquæ ac terrę. At aliis moribundis ruber aduenit color, vt Malo, Viti, Rubo Folia varia Carduo argentato. Species colore differentes: vt Roſę & Flammula, quam vocant Caryophyllum, quoad flores. At foliis viridib', pallidis, rubris, Atriplex, Blitũ, Beta. Item doceret aliquid de figuris: quæ eſt omniũ difficillima contẽplatio. Neque ſolùm in diuerſis diuerſæ plantis, ſed etiam in eadẽ: velut Agrimonia, Dracontea. Duo florũ genera ab officio, non differentes facie: vt in Cucurbita. Duę diuerſæ facies in Maiz, & ſitus diuerſi, in ſummo & ad latera. Duę diuerſę facies in Caryophyllata:

A altera,vt Echinullus,altera,vt Roſella. Attingeret etiam leuitatem,aſperitatem,lanam, ſpinulas,aculeos,ſpinas.hoc ſecundum.tertium. Hic recenſet ſapores alieniſſimo loco:ferẽdus,quia docet:quia non ſuo loco,non ferendus. Non enim hoc intereſt herbariis, ſed Philoſophi naturalis in libris vniuerſalibus: De anima,De ſenſilibus,& ſeorſum in Commentariis ſingularibus,ſuo cuique ſenſui attributo. In quibus cùm illa expediuerit, haud ſanè tam accurata fuit odorum tractatio atque hic eſt. In libro namque illo peculiari,poſtquam per initia dixit: ſapores atque odores non niſi in miſtis eſſe: deinceps excurrit illico, atque paucis naturalibus indicatis,ad pigmentariam ſeſe transfert. hoc tertium. Quartum autem eſt,quòd more ſuo minus exactã init methodi rationem. Nam B & repetit,& differt, & præuenit: quod vt plenius percipiatur, totius libri compẽdioſiſſimam ſynopſin proponamus. Primo loco ſaporis & odoris oſtendit affinitatem, deinde, quibus in miſtis inſint naturalibus. Tum,ſapores in terris eſſe illis ſimiles qui in plantis continentur. miſtionum modos eſſe infinitos. Hoc ſtatim debuit poſt illam ſententiam quæ in miſtionibus ſtatuebat. Sicut & ſaporum numerum,quem poſtponit tamẽ. Ab his pulchram quæſtionem tractat, an eorum quidam ſint tanquam aliorum principia,alii quaſi priuationes. poſt hæc à fine metitur eorum naturã. Odores quibuſdã animantibus conuenire, aliis eſſe noxæ. Inde ſubiicit,quòd ſtatim per initia ponendum erat: odorũ diuerſitatem non eſſe in par- C ua magnáve corpuſculorum quãtitate. Hoc ſubiungendum ſtatim fuit ei parti qua Democriti & Platonis impugnabat ſententias. Et cum ſuperioribus ſeorſum ſuæ quicque parti coniunctum oportuit,quod hinc ſequitur: Alterũ eſt: ſeparatos eſſe propriis differẽtiis ſapores. Alterum: fortaſſe dulcem non omnibus conuenire. Sic & tertium: bonam conſtitutionem non eſſe ſaporum cauſã. hoc enim pertinet ad principia. Deinde dat affectus ſaporum,dum generantur: quod antecedere debuit omnem diſquiſitionem, poſt explicatam ſaporum cauſam. deinde ponere modos mutationum. Quaſdã fieri per ſeparationem partiũ, alias per coactionem. fieri verò, aut in contrarios aut in medios: Maturitatem diceret eſſe finẽ mutationum ad generationem: maturitatis aſſeclas, ſapo- D rem,odorem,colorem Itaque ait tandem: cuique ſaporem in maturitate manifeſtum eſſe. hactenus vniuerſalia: deinceps in ſpecie. Vini mutationes, aut naturales,aut ab arte. Hoc debuit infrà,vbi de ſuccorum ſaporibus agit. Sed magna licentia reuertitur ad vniuerſalia: nempe affectus comitãtes alterationes. Sed non minore flagitio anteponit corruptionum tractationem cauſis maturationis. ſubdit enim: maturationes,alias à calore fieri,alias à frigore. Dehinc rurſus ad ſpecies: quanquã non ſecundum ea quæ propoſita ſunt. De Olei nãque non ſaporibus, ſed generatione. poſt quæ diſputat an ſalſus ſapor in plantis ſit. Quod oportuit ſuprà ſtatui, quo loco decernebat de ſaporũ ſub-

A iectis. Poſthæc, non ſolùm redit ad vniuerſalia, ſed ad principia rurſus ipſa reuoluitur. De iis enim agit ita, vt inter ea præcipuas partes attribuat ſiccitati. Iterum de plantarum partibus quæ quos ſibi vindicent ſapores. Quibus non piduit adiungere quæ ſpectarent ad ſitum partium vitiatum: de iis enim ſcribit quæ intorquentur, & de tedarũ cauſis. Quæ cum extra ordinẽ ſunt, tũ ſunt repetita. inde refert ſeſe ad radicũ ſapores. Atque hinc, quæ dicebam, tractat de ſuccorũ ſaporibus: quaſi Vinum & Oleũ, de quibus ſuprà, ac diſiectis quidem, ſcripſit, non ſint ſucci. Pòſt repetit radicũ ac ſuperiorum partium comparationem. inde repetitæ partes ſaporibus ſubiectæ. Tum repetita quę ſpectant vſum vel noſtrum vel aliorum animaliũ. B Poſtremò docet vſum medicamentorum à plantis: rectiſſimè quidem, ſi nihil adderet aliud. At de odoribus cùm deinceps ſubnectat diſceptationes, in vltimam libri partem melius diſtuliſſet De odoribus autem longè accuratiore methodo quàm fecit de ſaporibus. Primùm enim de odoribus in communi. deinde odorum principia. tum de odoribus in partibus. inde priuatim de florum odoribus. tum de ſylueſtrium odoribus. odores variari ſecundum anni & diei partes. quare non ſunt odorata animalia. cur in calidis non omnia odorata. repetit à locis odorũ diuerſitates. qua ratione odorata in locis frigidis. odoris apparatus, atque commendatiò ex plantarum vicinia. plantarũ ſucci quomodo ſibi trahant odores. non omnia ſyl- C ueſtria odoratiora: quod cùm ex ea parte coniunctum oportuit, vbi de ſylueſtrium odoribus agebatur. Hoc erat poſtremũ, quod proponebamus diſcriptandum. Iam deinceps rem ipſam aggrediamur. duæ ſunt huius Capitis partes præter Procemium. Oſtenditur in Procemio, ſaporũ odorúmque tractationem è re futuram. Prima pars narrationis cauſam dat: quare ſimul hæc duo conſiderentur. propterea quòd affines: atque ibi ponit vtriuſque definitionẽ. Secũda pars explicat odorũ naturam. de qua quia tres ſunt ſententiæ, trifariã diſpartitur diſputationem Primùm tradit cõmunem de eis opinionẽ. Secundo loco Platonis explicat ſententiã: Tertio Democriti Non enim rectè fecit Theodorus, cùm abſcidit caput ibi, vbi Democriti opinio declaratur: ſic enim Platonis D quoque debuit ſententiã ſeparare. Abſoluta parte quæ Democriti pingit figuras, auſpicabimur Caput ſecũndum: propterea quòd interponit inde iudicium ſuum. Περὶ δὲ χυλῶν. Quia pertinent ad plãtas perinde atq; affectus peculiares: de iis quoque videndũ. Οἰκεῖα, non autem ἴδια: non enim ſunt plãtarum tantùm, ſed aliarum quoque rerum naturaliũ, præſertim carnium, inter ea quæ pertinẽt ad ciborũ ſenſũ. Ὁμοίως τοῖς πρότερον. ſimili methodo. Τά τε συμβαίνοντα. exactiſſimé. Hæc enim eſt demonſtrãdi ratio: ſubiectũ, affectus, cauſę τὰ συμβαίνοντα. idẽ, τὰ πάθη. vnde euentus quędã dicuntur affectiones. & in prouerbio, παθήματα, μαθήματα. hactenus Procemiũ. Ἡ δὲ ὀσμῶν φύσις. Hinc incipit tractatio. Ait ſe alibi declaraſſe, quæ ſit vtriuſque

vtriuſque ſenſilis natura. Sanè luculentus liber De ſenſibus ſub eius nomine nuper editus. Et ſingularis, vti dicebamus, de odoribus. Fortaſſe etiã de ſaporibus ſeorſum ſcripſit: quẽadmodũ & de coloribus. Theophraſti nãque eſt, nõ Ariſtotelis, vt putarunt: ſicuti contrà, Commentarius de miraculis auditis, Ariſtotelis eſt, non Theophraſti. eſt enim illius nectareus ſtilus. Α᾽φορισμ. Sanè determinatur vtriuſque natura: qua & ab aliis, & inter ſe differãt. hoc deſignat præpoſitio ἀπό. Neque verò ſolæ dictæ ſunt differentię, ſed etiam cõuenientiæ. ideo dicit. Μικτὰ πως ἄμφω κατὰ λόγον. miſtos dicit eſſe. Miſtum multis modis intelligitur: ſicut vnum quoque multis item modis. Non enim verè diceretur, miſtum cum aqua Triticum, quòd in aquæ pleno vaſe fuerit: ſed Faba miſtum, aut ſabulo. Neque ſi manus mea luto ſit inquinata, luto dicetur miſta. Neq; ciuitas miſta ex ædibus, & hominibus, curribus, equis. Ratio. Quia non vnum ex hiſce fit, neque genere, neque ſpecie, neque analogia, neque accidẽte. An igitur ſapor & odor miſta dicãtur? vix dici patiatur accuratius iudicium. Idcirco addidit κατὰ λόγον: ratione ac reſpectu quodam: quia ſunt in eodem ſubiecto: id eſt in eadem miſtorum humorum proportione pené. Ac propius quidem, quàm ſiquis in lacte miſtam dicat albedinem cum dulcedine. Nam horum ſubiecta quidem eſt eadem materia prima quanta. at id ſubiectum remotum eſt. Non enim propinquum ſubiectum eſt coloris & saporis: at eſt proximum ſaporis & odoris: nempe talis miſtio. Hoc eſt quod nobis & propoſuit & reliquit explicandum. Quoniam non ſolùm ſunt in eodem ſubiecto, ſed etiam ſub cauſa formali, cuius inſtrumentum miſtio eſt. hoc voluit illud κατὰ λόγον. Quippe vnum ſunt in materia: diuerſa ſunt ſecundum differentias eſſentiales: is enim dicitur λόγος τοῦ πράγματος. Quod vt planius pateat, adducit vtriuſque definitionem. Sapor eſt emunctio ſicci ac terreſtris in humido. Ecce humidum eſt hic quaſi pro materia: non enim agit in ſenſum: ſed gerit ſiccum, quod agit in ſenſum: non tanquam ſiccum, ſed quatenus hoc tale ſiccum: quoniam ſiccitas eſt materia: quæ eſt ſubiectum talis accidentis, à quo patitur guſtus: quod accidẽs appellatur ſapor. Differentia formalis nobis ignota eſt: ſed ea quæ in actu ſentire facit, eſt expreſſio, & emunctio, & ſubitio. Itaque tribus vtitur vocibus in libro De ſaporibus, διαχεῖσθαι, τρίψαι, διαδύεσθαι. Vult enim diſſolui & conteri, id eſt ad minima reduci & penetrare. Idcirco humiditas eſt vehiculũ ſiccitatis: ſiccitas eius accidentis porrò quòd facit impreſſionem. Non vt intelligi velimus, accidens accidentis eſſe ſubiectum: ſed vtrumque à ſubſtantia & in ſubſtantia vna vnum, reduci ad actum per ſeparationẽ ita vt quaſi duo fiant: quorum alterum agat: ſiccitas hæc talis: alterum iuuet actionem: humiditas ad penetrandum & vehendum comparata. Dixi, ἀπόμαξιν, emunctionem, ἀπομάζειν: cui voci alteram addidit præpoſitionem, ἐν: vt indicaret effectricem natu-

A ram ſenſionis. Senſus enim patitur: quia naturam ſenſilem recipit. Nota ξηροῦ cuiuſmodi? nam etiam ignea ſiccea ſunt. γεώδους, inquit. expoſitio eſt. Quin haud vtcunque terreſtris: non enim terra ipſa quicquam ſaporis habet: ſed talis. Tum autem ſolummodo vt ſicca eſt, eſt huius author naturæ, non vt eſt frigida.

Η᾽ ἐν τῷ ξηροῦ. Quia ἀπόμαξιν nonnihil habebat obſcuri: aliam dat deſcriptionem, longè planiorem. ἐν τοῦ ξηροῦ, διὰ τοῦ ὑγροῦ διηθήσις. percolatio quædam ſicci per humidum. Sanè perſpicuum in culinis: cùm per ſetacea texta tranſmittuntur intinctus beneficio iuſculorum. igitur omnino vult, ſaporis & eſſentiam, & actionem in ſicco eſſe: cuius natura quia non eſt ad ingreſſionem idonea, B vehiculum habuit humorem. tum vt diſſolutum acciperet leges naturæ tenuioris: tum vt lubricitate illaberetur atque commearet. Et dixit: in ſicco: nequis putet ipſam ſiccitatem ſaporis eſſe formam: non enim eſt: neque agit, ſed actiua qualitas. Nam ſanè definitiones hæ non docent quid ſapor ſit: ſed in quo ſit, & per quod: non autem, à quo. Nemo enim ſcit, à quo ſapor, odor, color, immediatè fiat. Nam qui à formis elementaribus ſenſilia ducunt, inſaniunt. Nullo enim in elemento ſenſilis cuiuſpiam væſtigium eſt. Haberent autem in ſe primùm, ſi darent aliis: quemadmodum primas habent qualitates, quas aliis impertiunt. Quoniam verò neque humidum hic, neque ſiccum vſpiam agunt, quatenus talia: & ſenſile agit C in ſenſum. neceſſe fuit aliam quærere, quæ ageret, qualitatem. ea non poterat eſſe frigus. Hypotheſis enim eſt: diſtribuendas diſſolutas humore partes quæ ſubire queant. ergo à calore. quare addidit ὑπὸ θερμοῦ. Multum tamen quærendum eſt: quẽmnam intelligat calorem. Nam ſiquis velit in re ſapida calorem eſſe, fallatur. Non enim omnia ſapida calida: vt acida, acerba, & eiuſmodi. Fortaſſe capit calorem externum ab igne, ſole, faucibus animalis: qui reducit de potentia in actum ſaporem ſapidæ rei. Quemadmodum etiam de humore dicendum eſt. Quia non omnia ſapida, humida, ea ſanè humiditate quæ per ſe fuſilis ſubeat: veluti Aromata quædam. Sed ſiccis additur ab ore humiditas ad diluendum: ideo ſaliua data.

D Διαφέρει δ᾽ ἴσως. ait non differre, ſed addit fortaſſe. Differt ſanè propter additionem illam, τοῦ θερμοῦ. In aliis non differt: quia idem eſt, τοῦ ὑγροῦ, καὶ διὰ τοῦ ὑγροῦ: vt ſi quaſi inſtrumentum tranſmiſſionis. Ο᾽σμὴ δὲ vides naturæ communicationem. odor eſt expreſſio. Melius adiunxiſſet, ἀναθυμίασις, exhalatio partis tenuioris ſiccæ quæ in ſapore continetur, id eſt in humido. Τῷ ἀφανεῖ. Differentia formalis: ſed quorſum? ἀφανὴς imperceptibile eſt: ſed cui ſenſui? cui eſt perceptibile τὸ φανερόν. hoc autem ἀπὸ τοῦ φάους. at hoc ad oculos. Tum verò quem latet, etiam aliorum ſenſilium vel differentias, vel actiones eſſe oculis ignotas? ſed voluerit dicere: humorem in quo eſt,

& à quo immediatè odor, non videri, ſicuti videtur is in quo ſapor eſt. Quid ſenſerit Theodorus, ſuo loco dictum eſt. De illo autem fuſiſ humido etiam Alcmæon, atque adeò calore. Scriptum enim reliquit: γλῶτταν τοὺς χυμοὺς κρίνειν. χλιαρὰν γὰρ οὖσαν, καὶ μαλακὴν, τήκειν τῇ θερμότητι. & addit: δέχεσθαι δὲ διὰ τὴν μανότητα. Vt conueniat cum verbo illo Theophraſti, διαδίδοσθαι, de odore quoque Anaxagoras. μᾶλλον ὄζειν τὸν ἀέρα θερμαινόμενον καὶ κινούμενον. An verò addidit ἀφανεῖ, quemadmodum & Plato: ὀσμῶν ὕδατος μὲν λεπτότερον, ἀέρος δὲ παχύτερον. διόπερ ὡς καπνὸν καὶ ὁμίχλην εἶναι τὴν ὀσμότητα εἴρηται.

Τοῦτο γὰρ κοινόν. Quid eſt illud τοῦτο; humiditas, quia ſapor erat τοῦ ὑγροῦ χυλός. & odor eſt ἐν τῷ χυλῷ. Humiditas autem communis eſt & aeri & aquæ. Manifeſta etymologia in ſaporis Græca voce, vt alibi diximus: quia χεῖται ὕλη. At veteres Græci Syrum vocabulum vſurparunt à Cadmo cum multis aliis aduectum. Ὕλα namque Chaldæis humorem ſignificat: vnde noſtra, humor, vdum. Σχεδὸν δέ. verba obſcura admodum. Namque ex Præceptore nullum accidens alii accidit accidenti, ſed vtrumque ſubiecto communi. Ergo quomodò dixit, πάθος χυλοῦ, καὶ ὀσμῆς τὸ αὐτό; eſſet enim πάθους πάθος. Dicendū: perinde loquutum eſſe, ac ſi diceret συμβέβηκε χυλῷ τι, καὶ ὀσμὴ ἐν τῷ χυλῷ εἶναι. Quòd ſi non ſatisfacit: πάθος illud eſto, ἡ διάθεσις: quia ſit in vtroque ſicci ſeparatio per humidum. Sed quæ ſequuntur verba, valde ſunt obſcura. οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ ἑκάτερον. non eſt vtrunque in iiſdem. Non enim poteſt intelligi de ſubiecto, falſum quippe eſſet: ſiquidem inuenitur in multis vterque affectus ſenſilis: puta in lacte. Sed intelligit de proximo ſubiecto: nimirum quod eorum cauſa ſit. Quoniam tametſi humor eſt in vtroque: tamen humor eſt ſaporis cauſa potiùs: odoris autem ſiccitas. Huiſce reſpondent, quoad coniunctionem, verba illa quæ ſunt in eius libro de odoribus. Ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν, οὔτε χυλὸς ἄοσμος, οὔτε ὀσμὴ ἄχυλος. Ταῦτα μὲν οὖν. Poſteaquam genus definiuit, ipſum diuidit in ſpecies. Recenſet autem odoris potiùs ſpecies quàm odoris: quia putat, proportione quadam odoris differentias ſaporis differentiis comprehendi. Infrà namque docebit: odorem ſequi ſaporum proportionem. Et ſanè ſequitur in quibuſdam: in aliis eſt obſcura analogia. Sequitur admodum in iis quæ ſunt efficaciora: vt in acribus. exemplum eſt in cepullis & aceto. Dulcem odorem vocat ipſe in libro de odoribus: Latinis non eſt vſitatum. auſterum an poſſit, videndum eſt. nam amara longè diuerſum ſpirant. Eſt ſuus Aloæ, ſuus Abſynthio, ſuus Perſici nucleo, item aliis. Τὰ δ' εἴδη. Ait ſaporum ſpecies faciles ſeſe præbere declaraturo. Acutiores tamen à ſaporum cenſu eximunt pinguem. quem hic nihilominus adnumerat. Eſt enim ſaporis affectus, qui que cum omnibus inuenitur: ſicut & ſuauis. Quemadmodum odores quoque pingues aliqui, vt Zibeth. Suauitas enim

A eſt mediocris temperatio, & modus quidam in omni ſenſili naturæ conueniens: cuius contrarium non habet nomen in hoc genere, ſed vniuerſaliorem mutuatur appellationem. violentum. Niſi quis per negationem deſignet, inſuaue. Competit ergo etiam contrariis etiam medio. Dulcedinis ſuauitas eſt in lacte, in glycyrrhiza non eſt. In aloe triſtis amaror atque horribilis: cichorii radices in acetariis ſuaues. Sic odor in Roſa ſuauis, in Ladano recēti, non. Ita pinguis cum omnibus init ſocietatem, neque eorum quicquam tollit aut operit. Quare neque pinguis neque ſuauis erunt ſpecies diſtinctæ, ſed affectus ſpecierum ſiue modi. Sicuti fulgor aut nitor non ſunt coloris ſpecies, ſed affectus omnibus communes. Videtur autem ipſe quoque non omnino eum pro certa ſpecie
B agnouiſſe: nam tametſi connumerat, tamen poſtea non definit. Eſt ſanè pingue dulce in lacte: amarum in aloe: acre in tithymalli ſucco: ſalſum in aqua maris: acerbum in Amygdalo tenello: acidum in Oxygalacte, & aliquando in vino: aſtringens in Acacia. Ceterùm quoniam ſentitur quaſi quiddam ab aliis ſeparatum tanquam ſpeciem diſtinxere, ſubdita differentia accidentali & modificante, pro eſſentiali & ſpecifica. Non ergo dixit, eſſe facilem cognitionem ſimpliciter, ſed ſi cum ea diſquiſitione comparetur quæ ad eorum eſſentiam pertinet cognoſcendam. Proinde addidit, ἐν δὲ καὶ τὰ τὴν οὐσίαν ἐζήτουν χαλεπώτερον. Sanè ἐζήτουν: quia de ea iam καθ' ὅλου ſcripſit. ἰσάριθμον verò quid hic ſit, neſcio. Nam cui ſit æqualis ſaporum numerus? Non enim putauerit eſſe colorum numero æqualem. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο.
C Hoc, inquit, conſiderandum σκεπτέον, priuſquam eorum ſubiecta plantas aggrediamur. Non tamen (vti dicebamus) herbarii Philoſophi inſtituto continetur hæc cognitio. Quippe aut notos habet ſapores iam ex vniuerſalibus diſceptationibus: itaque repetito non eſt opus, aut notos non habet. Quamobrem ſi ignorabat, ignorabat etiam modum huius diſputationis, quæ tribus cōtrouerſis capitibus continetur. Tres autem docet methodos ad ſaporum naturam inueſtigandam. Prima eſt ex Peripateticorum ſchola ſecundùm ſenſionum modos & qualitatum impreſsiones: ex quibus cognoſcimus mordacem, lenem, aſtringentem, aſperantem, ſiſtentem, complanantem, abſtergentem, & eiuſmodi. Altera via eſt ex Academia. Plato namque refert ad principia duo: nē-
D pe diſſipationem & coactionem ſenſus. Quorum duorum duo ſtatuit alia priora, ſcilicet aſperitatem & lenitatem. Tertia ratio eſt Democriti à figuris. Vulgò ſcitur id: eum naturalium corporum principia cognoſcere in corpuſculis indiuiſibilibus figuratis, pro materia: τὸ αὐτόματον autem pro efficiente. Ex his autem formas emergere: quemadmodū & Lucretius ex Epicuro: is autē ex Leucippo: non quidē malè, niſi & figuras & vacuū admiſcuiſſent. Sic enim per contactū, non per continuum, naturalia corpora eſſent vnum. Ex figuris autem actiones: quippe ex angulorū mucronibus

aſperi-

aſperitatem, ex obtuſis lenitatẽ. Acrem: quia ſcindat. Acutum: quia pungat. Dulcem: quia inoffẽſa motione tranſmittat. Tres igitur ſententias videamus: ac primò primam.

Πότερον τοῖς εἴδεσι. more Præceptoris proponit capita dubitationis. Vbi animaduertendum eſt, cùm tripartitò narret opiniones. bifariã tamen proponere ſic. Vtrum cognoſcantur ſaporum differentiæ per actiones, quas imprimũnt in ſenſus: an per figuras, vt cenſuit Democritus, Quare ita conſultum eſt autoris conſtantiæ ac diligentiæ. Principiò conſiderandum, duobus modis cognoſci poſſe. Primus eſt, per ſecundas actiones: ſecundus, per primas. Primas ex Platone voco, coniungere, ſeparare: quibus ille ſtatuebat principia diuerſitatis, à materialibus ad immaterialia, id eſt ad ſenſiles ſpecies tranſumpta ſimilitudine, quæ ſecantur & vniuntur. Itaque acutum ſaporem diuidere: dulcem congregare ſenſum, aut ſenſoriũ membri partes. Alios modos natura media mediis actionibus reſpondere. vbi vides ſententiæ licentiam. non enim dulce congregat, ſed aſtringens. Dulce autem cùm ſit æquale, conuenit cum partibus æqualiter affectis. aſtringens autem eſt id quod cogit. Quòd cùm haud ſit poſitum pro ſenſili primario, non poterit eius effectio pro principio cognoſci. Secundas autem actiones, eas accipio quæ ſequuntur has. vt mordere, aſperare, ſiſtere, ſtipare. Nam quod diuidit, mordet aut aſperat: quod cogit, ſiſtit, ſtipat. ſic itaque componenda ſunt hæc. Non enim ſunt ex communi ſententia Philoſophorum. Nam primæ actiones ſunt à primis qualitatibus, calefacere, ſiccare: ab his ſecundæ: ſeparare, congregare: ab his tertiæ, mordere, aſperare, denſare, complanare. ab his quartæ: quæ in occultis ſunt primordiis: educere bilem: ab his quintæ, non ſolùm educere in genere, ſed etiam priuatim ab hoc potiùs quàm ab illo membro. Εἰ μὴ ἄρα. Iacit quædam ſemina conciliationis controuerſiarum: id quod ſequẽti Capite fuſius exequitur. Ait. hæc ita diuerſa nihilominus eodem tendere. Aſſignatas à Democrito figuras hoc deſignare. Nimirum quod vncum eſt, diſtrahit: quod acutum, pungit aut ſecat. Ideo dixit: καὶ ταῦτα ζυνάπτει πρὸς εἰς τὰς δυνάμεις. Quaſi dicat: Democritus poſuit inſtrumenta: Plato verò inſtrumentorum officia. Συνάπτει, συμφέρεται, τείνει: conueniunt ipſis affectibus, τινι. Quia non ſunt idem formaliter, ſed ſicut cauſa & effectus. Dixit εἰ μὴ ἄρα: niſi. etiam ſi hoc dicamus, aut hoc: at idem fuerit. Καίτοι γε. Democritus hæc dicebat, vt illa diceret. ita patet æquanimitas Philoſophi. Εἰ καί τις ἄλλος, ſiquis alius modus. qui referatur ad poteſtates. Vult intelligere Platonis modum, de quo dicet: & hunc de quo nunc dicit, cùm ait: ὧν εἴ τις ἀποδοίη. Simul exponit, ſimul enumerat, ſimul explicat definitionibus. incipit à dulci. Ἀποδοῦν. verbum Philoſophis vſitatum. reddere. Quia res ipſas accipimus à natura per ſpecies: quas reddimus per voces quę

A ſunt notarum notæ. Rerum ſpecies ſunt in anima notiones: quarum notæ porrò ſunt voces ipſæ.

Τὸν διακριτικόν. Quatuor aſſignat differentias: vt à variis acceperat autoribus: aut fortaſſe prout ipſemet ſecum fuerat commentus.

Ἡ χυμόν. hic pro genere eſt in definitione. Quia docuit Præceptor in tranſnaturali Philoſophia, definire accidentia cum ſubiecto aut per ſubiectum, ſicuti multis locis: materiam quoque facere ad eſſentiæ cognitionẽ: quanto magis ipſam ſubſtantiam ad accidentium explicationẽ, quorum ipſamet ſubſtantia cauſa eſt. Prima differentia formalis eſt, διακριτικόν: puto eſſe mendum, & legi debere συγκριτικόν. Non enim dulce diſſipat, ſed aut vnit, aut vnita ſeruat. vnire tamen dici

B queat mathematicé. Quia diſſitas coniungit partes: quemadmodum dicimus fluuiorum iungere ponte ripas. Implet ergo non irritando: vt alii faciunt ſapores. Implet enim acetum quoque: ſed extimulando partes, vt refugiant facit. Auſterum autem cogit atque componit, quia contrahit & coercet. Stipat ergo non ſubiens, ſed foris manẽs contrahendo. Cuius actionis modum cùm Democritus conſideraret, populariter admodũ ſuos illos introduxit vncos. Nam ſeparationis quidem cauſæ ſumi poſſunt in exemplis vulgò manifeſtis. Dicam enim acutum aduerſarium eſſe partiũ naturalium: iccirco eas ſubtrahere ſeſe. At enimuerò contractio earum quo contingat modo, nulli dum exploratum arbitror. Συμφύτου ὑγρότητος. Hoc eſt illud ὑγρὸν, quo dicebat τὸ ξηρὸν transcolari.

C Diſſoluitur enim, quod eſt verbi gratia, in Cinnamomo tenuẽ à ſaliua, quæ ſit ejus vehiculum, vt tranſmeet in linguæ ſenſorias partes.

Λεαντικόν. ſecunda differentia. Ex libro De affectibus miſtorum petẽdum eſt, quid ſit λεαίνειν. Apud medicos frequens pro diſſoluere ſicca liquidis. Et Philoſophus dentium molarium officium ait eſſe λεαίνειν. Deinde τὸ λεανθῆν fit λεῖον: quod ponitur quarto loco, vt ex leuigato fiat ęquabilis ſuperficiei. Vt λεανθῆν ſit in prædicamento paſſionis: λεῖον in prædicamento ſitus. Talis enim eſt ſecundum partes: ac talem infert in ſenſum ſpeciem ſui.

Ἡ λεπτόν. Tertio loco poſita differentia: cui non aſſentimur. Non enim tenuibus conſtat partibus, ſed mediocribus: acutus autem tenuibus. nõ enim penetrat, ſed implanat.

D Στρυφνόν. Ponticum dicunt barbari, nobis ignota origine: acerbum nos communibus cum acido, acuto, acri vocis rationibus. Acus enim ſutorium inſtrumentum mouet admodum ſenſum. Græcum integrum vocabulum, ἀκίς. Acer maximè ſubit ac ſeparat. iccirco barbari noſtri acutum dixere. Proximus huic acidus: penetrat enim, ſed haud perinde, quin conſtringat aliquantum. Ab hoc locum ſibi vindicat acerbus: plus ſiquidem hæret ad ſuperficiem: maximam tamen cum acido cognationem habet: ſed pluſculum terræ prohibet penetrationem. Cui ſiquid adiungatur præterea,

fit auſterum, nihil penè ſubiens. Ξηραντικόν. deſiccat ſanè. at docendum: quomodo deſiccat acerbum. quia frigidũ. Frigidũ enim cogit: quare humorem exprimit, qui poteſt exire: qui non poteſt, compingitur: proinde lutum primùm cõcreſcit, deinde ſoluitur in puluerem, humido conſumpto, quod erat partium glutinum. Ἡ στυπτικόν. Eadem natura: ſtipat enim, ſed addito modo, ἠρέμα, ſenſim ac mediocriter: placidè. Ταύτης: ſcilicet ἐμφύτου ὑγρότητος. Δριμὺ δέ. Acris ſapor τηκτικός, liquefaciens: vnde Latina vox, Tabes, τήκω, τήκεσθαι. Liquefacit autem, quia partiũ ingreditur continuitatem, & ſoluit, ſicut ignis metalla, & lapides fuſiles. Ἡ δηκτικόν. aut mordax. Ἐκκριτικόν. excernens humidum. Ex mordacitate namque fit agitatio partium, & ab iis eorum excretio, quæ in ipſis continentur. Hunc enim ad modum exprimit: non, vt auſterum comprimendo: ſed attenuando contenta, & continentia agitando: neque introrſum, vt auſterum impellendo, ſed eliciendo ad exhalationem. Ideo dixit, εἰς τὸν ἄνω τόπον: ad palatum & cerebrum; loquitur enim de partibus animalis. Τραχύ. aſperũ. at quânã aſperitate? nã ſanè quod auſterũ eſt aſperum vulgò dicitur. Quanquam enim cogit partes, ac propterea videtur complanare, hiatus auferendo: tamen quia humidum pellit introrſum, inæqualitatem creat. Quæ inæqualitas quoniam nõ eſt adeò inſignis vt ea quam facit ſapor ſalſus: iccirco addit in huius definitione aduerbium, ἁπλῶς: id eſt, non inchoata aſperitas, ſed abſoluta. ſimplicitas enim eſt in ſummo puncto. Et quia aduerbium hoc erat obſcurũ, declarat porrò per aliud, μάλιστα: id eſt ad ſummum, & potiſſimum. ſic de acri: ἁπλῶς καυστικόν. Vbi ἁπλῶς eſt, comparatus aliis in hoc genere: non autem in naturæ primordiis: ſolus enim ignis eſt ἁπλῶς καυστικός. iccirco ſubdit per diſiunctionem, ἢ θερμαντικόν: eſt enim calor communis qualitas multis gradibus, quorum ſummus vſtio eſt. Ἁλμυρὸν δέ. Salſum definit per ridiculam differentiam: δηκτικόν, mordacem. Etiam vulgus Italicum nimis ſalitas epulas, mordaces vocant. Cæterùm & acetum, & Pyretrum veriùs mordẽt. incidunt enim. Ξηραντικὸν autem rectè deſignat: proprium ſiquidem ſalis eſt exiccare. Ideo prohibet putrefactionem, auferendo humiditatem quæ putredinis mater eſt. Quare verò ſal exiccet carnes: ipſum verò liqueſcat earum tabo: in Problematis declaratum eſt. Πικρὸν δὲ φθαρτικόν. Amarum eſſe corruptiuum, ſi capiatur ſimpliciter, falſum eſt. Cùm enim habeat communia cum ſalſo principia: & ſalſum conſeruet, non autem corrumpat: conſeruatio ſimilis ſimili deberi videatur. Non eſt igitur ſimpliciter corruptiuus, ſed ſolius humoris naturalis: propterea quòd inter omnes conuenit antiquos: ab amaris nihil viuentium nutriri. Addit autem δηκτικόν, communem etiam ſalſo differentiam, propter principia item communia.

Αἰσθητὸν τὸ μυελικὸν εἰς ἀσθένειαν: Excipienda

A molliuſculè ſententia: non enim detergit ſenſum, ſed ſenſorias partes. iccirco rectè addit: ἢ τῆς ὑγρότητος. Ac præterea conſiderandum: an quod maximè aſtringit: tale autem auſterum eſt: detergat. Videtur ſanè, cogendo exprimere atque auferre. Atque ita commodiùs exoluas te ex hac dubitatione, quàm cùm dicit de ſalſo: στυπτικὸν ἢ δηκτικόν: nullo namque pacto conſtare ſimul hæc duo poſſunt: vt quod mordet, cogat: mordax enim ſeparat. niſi intelligas στυπτικόν, σκληροτικόν: nempe ſubducto humore, cogit & indurat per accidens. Iccirco firmantur carnes ipſæ: ſal autem cum earum humido expreſſo mixtum colliquatur. Quod verò ad abſterſionem aſtringentis pertinet: id officium agnoſcitur in acerrimis, cuiuſmodi cinis,

B atque ex eo lixiuium, & ſapo, & radix Fullonia. Iccirco adiunxit: τῆς ἐπιπολῆς ὑγρότητος ῥυπτικόν. vbi etiam verbis ignoſcendum. non enim mordacitatem ſentit humiditas. Creta verò detergit inducta, quia ebibit: deinde abiicitur: ſicuti papyrus aufert à pannis ceram calefacta. Ἡ στυπτικόν. rectiſſimè: is enim verè conſtringit partes.

Ἡ ξηραντικόν, alio modo quàm ſalſus exiccat. Salſus exiccat humidum eximendo, & liquefaciendo prima impreſſione, aſtringens compreſſu ſatis valido partium terreſtrium: vnde liquidiores introrſum protruduntur.

Ἡ ἁπλῶς. Hic non eſt ἁπλῶς, ob ſimpliciorem cognitionem primarum qualitatum: ſed quia iam definit per definita, cognitio ſimplex eſt:

C aut eſt declaratio moderatrix ipſius ψυχρότητος: ait enim eſſe ἠρεμαίαν καὶ μαλακήν: placidam & mollem. quia minus ſubit, minus mordicat. Ita vides omiſſum λεπτόν: quoniam ſit minus γεῶδες ἢ χυμός.

Ἡ φύλλη. Altera diſputationis pars ex Platonis ſententia. Dicit: Platonem ſaporum eſſentiam retuliſſe ad vniuerſales actiones duas: hoc eſt κεχύσθαι. Nempe congregare & diſſipare ſunt vniuerſaliora, quàm mordere & aſperare. Ita igitur ordinantur: calefactio, diſgregatio, mordicatio: quibus circumſcribitur acrimonia ſaporis. Κεχρημένας ξηρότητι καὶ λειότητι. Quaſi qualitates hæ ſunt inſtrumenta quædam priorum qualitatum ad effectiones. Quia ſicuti ſtatuebamus nos calorem ad ſeparandum: ſic ipſe

D ordinat ad hoc idem ſiccitatem: lenitatem autem ad componendum. De ſiccitate verò equidem quæram: non enim actiua qualitas eſt. Ideo dixit κεχρημένος, vſus aſperitate & lenitate: id eſt vſum in his ſtatuens, perinde atque inſtrumentis. Subſtantiæ namque ſunt actionum principia: non tamen agunt, ſi Philoſophis credimus, niſi per qualitates: vt ignis calor calorem generat in vi, & ſub poteſtate ſubſtantiæ. quanquam ſubtilius intelligere licet. Si ſubſtantia ignis creauit in materia ignis calorem ignis: poſſit etiam creare foris calorem ignis ad apparatum generationis ſubſtantiæ ignis ex materia ligni: poteſt enim

creare

creare ſubſtantiam ſubſtantia: ergo & creare ea quæ dicuntur, & ſunt accidentia ſubſtantiæ, propterea quòd eam conſequuntur. Verùm non eſt hîc locus. quare ad rem. Si ſubſtantia vtitur accidentibus ad actiones, quaſi inſtrumentis: etiam artifex, qui hacce declarat actiones, vbi deſignabit inſtrumentorum rationes, dicetur eis vti.

Καθ' ἑκάστας δὲ. Non ſolùm καθ' ἑκατέρας, ſcilicet διαχεῖν τε, καὶ συγκρίνειν, ſed etiam duas alias, λεάνοντα καὶ τραχύνοντα. Διαιρεῖ, diuidit. quid? ſapores, τοῖς εἴδεσι. Vſitatè dicimus: diuiditur genus in ſpecies, & per ſpecies: ita hîc diuidit genus ſpeciebus. Haud tamen ſecatur ſpeciebus, ſed differentiis quibus conſtituuntur ſpecies.

Ὅσα μὲν οὖν ξηραίνει. hîc Platonis ex Timæo verba ponenda ſunt. Definit acerbum non per prædicta duo aut quatuor, ſed per aliud, ξηραίνειν: quod efficit id quod ſequitur, ξηραίνειν. Quod vrit, διαχεῖν, conſumpto humido partes glutinante: quod aſperat διαχεῖν, quia facit inæqualitatem: ſicuti ſuprà dicebamus. Eſt enim aſperitas affectus inæqualis ſuperficiei: vt in genere definiatur: nam poteſt eſſe inæqualitas etiam ſine aſperitate. Fit autem vel motis partibus abſque vlla ablatione: veluti ſi pauimenti teſſellæ diſturbentur: vel amoris: veluti ſi vna pluréſve eximantur: vel quaſi motis partibus: vt in horrore quum ſubſidunt interſtitia pilorum, aut eorum ſuſtolluntur radices. Nempe retrahunt ſeſe ſpiritus introrſum cum partibus liquidioribus: vel conſumptione: ſicut vbi tabeſcit imbribus lignorum pulpa, neruorum manet rigor: id quod in noſtris regionibus potiſſimùm patet ex parietibus, foribuſve Larignis. Tertio loco etiam vnum ex illis addidit, τραχύνει: quippe ſi exiccat, etiam aſperat. Liquidi namque intereſt implere: vt in primo De generatione. Idcirco videndum, vtrùm aptius ceciderit: ἀποξηραίνοντα τραχύνοντα: an ἀποξηραινόμενα τραχύνει. Sanè commodiùs tràſtuliſſet illud participium. Habet enim vim cauſæ: vt cecidi & interfeci, poſſunt eſſe ſeparata: non omnis cędens interficit: non omnis interfectio per cædem fit. At quum dixero: cædendo interfici: deſignatur interfectionis cauſa in ipſa cæſione. Sic non omne aſperans exiccat: exempla ſuprà ſunt poſita: ſed omne exiccans aſperat: offendit enim æqualitatem. ergo melius ξηραίνοντα τραχύνει. At tunc videmus hacce Platonis cauſas neutiquam primas eſſe. Quin aſperitas poſtremo loco ſita eſt aſperitas cauſa. διάκρισις διαχεῖν cauſa ſiccitas. Igitur ἀπὸ τοῦ ξηραίνειν τὸ εἶδος διαιρετέα. Oportebat ſiccitatem, non diſgregationem ſtatuere quaſi vnum ex principiis ſaporum. Cæterùm neque ſolus error hic, neque maximus, ſed ille, quum ait: τὰ στρυφνὰ καίειν. nam quis dicat acerba vrere? Vellicant ſanè: ſed vellicant naturalis caloris depulſione atque exactione, qui in humido eſt inter neruos ſenſioni deſtinatos. Ex ea ſpirituum ceſſione fit inæqualitas & aſperatio: & in ipſa ſuccuſſione fit occulta conuulſiuncula, quæ magnopere agitat ſenſorias illas particulas. Iſautem eſt guſtus, non autem vſtio. Nihil magis à Philoſophiæ maieſtate alienum quàm vti verbis æquiuocis ac metaphoricis. Quare quum ait τὰ φλέβια: non eſt ferendus: non enim ſentiunt venulæ, ſed nerui.

A

Αὐστηρὰ δὲ. A prioribus auſtera ſolo differre gradu: idcirco dixit, ἧττον ἀποπλύνοντα. Ergo etiam στρυφνὰ detergunt: ſanè ξύει, radunt: quod eſt pluſquam detergere. Addit ἀποπλύνοντα: quaſi plus ſit lauare quàm abſtergere: quod non eſt verum. Etenim lotio eſt affectus quorundam liquidorum tantùm: at ῥυπτικὸν etiam multa non liquida: imò verò quia ſicca ſunt, ac maculas ebibunt, velut argilla. Verbum tamen habet ſui ſignificatus originem pro liquidis, ὥσπερ τὸ ῥύειν τὸ ἀπορρέον, quoniam elabi facit adhæreſcentia. Sed dixit: πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν: magna pollicens, πᾶν: omne ſcilicet quod ipſius linguæ non eſt.

B

Ὅσα δὲ. Tribus gradibus totidem ſtatuit ſpecies: στρυφνόν, τὸ μέχρι τοῦ ῥύπτειν: αὐστηρὸν, τὸ ῥυπτικώτερα, μέχρι μόνον τοῦ μετρίου: τὸ πικρὸν, πόρρω πέρα τοῦ μετρίου. Non erunt igitur Platoni ſpecies diuerſæ: gradus enim nullus variat ſpeciem. Quippe & tepor, & vrens, & omnia quæ inter hæc ſunt, æqualem recipiunt caloris prædicationem. At amarum eſſe in eadem ſpecie cum acerbo, neſcio an quis admiſerit. Dicendum: eſſe quoad effectionem quæ pendet ab effectu generico diuerſis communi ſpeciebus. Sicuti motus ſecundum locum, natationi, volatui, reptioni, ambulationi: quoniam iis omnibus natura communis ineſt muſculorum. Quin ſalſa quoque ponit ſub eodem faſtigio, atque in primo quidem loco, & quaſi in veſtibulo huiuſcemodi

C

abſterſionis. Quanquam compertum vulgò ſit, aquam maris neutiquam lauare: pinguis enim eſt, & implanat ſuperficiem, non autem ſubit ob craſſitudinem. Addit autem ſalſis priuilegium: gratiora eſſe guſtui. ideo dixit ἡδονιστέρα & φίλα μᾶλλον, commendabiliora. Hoc autem pendet ex natura illa remiſſiore: quia non adeò vellicant. Ὥστε ἀπορρύπτειν. Sanè verò id fuerit ſeriò, διαχεῖν. Siquid in lingua facit, vt tabeſcat ac diſſoluatur: hoc enim eſt τήκειν: quæ illarum continebant partes, diuiduntur.

Ἐπὶ τὸ μέτριον. nota loquutionem. χρώμενα. ſi eſt paſſiuè: facilis ſententia. vtimur ſalſis ad hoc ſi eſt actiuè: durior. quaſi ſapores vtantur τῇ ῥύψει. illud autem, πρὸς τὸ μέτριον, facetè. Aut eſt τὸ πρὸς, τὸ μέχρι, in ipſa poteſtate

D

aut ad opus: vt πρὸς, ſit finis: & mediocris ſit operatio, id eſt in ipſa facultate: aut mediocre opus, quod faciunt. eòdem tendunt.

Τὰ δὲ τοῦ σώματος. Ad acrium definitionem multa confert: primùm, communionem cum oris calore: κοινωνοῦντα. Quaſi verò non omnis ſapor cum oris calore communicetur. Secundum, λεαινόμενα, læuigata. Ne hoc quidem ſolis competit acribus, vt vel ſit definitionis pars, vel pendeat à definitione. Generis enim totius eſt, vt nonniſi ſo-

lutis ac liquefactis ſapor ad actũ reducatur. Tertiũ, συνεκπυρούμενα: coignita. συν: cum quo? an cum calore naturali? Paſſiuè, πυρούμενα: quia patiuntur à calore naturali, quum ad actum reducuntur. Ideò ſecundam quoque præpoſitionem, ἐκ, addidit: propterea quòd è potentia educuntur: ac propterea ſubdit ἀντικαίοντα. Nempe alii quoque ſapores educuntur de potentia per calorem, non tamen viciſſim calefaciunt, ſicut acria. Πάλιν: non ipſa iterum: ſed calor πάλιν: quia eſt alter calor. ideò Latinè aptiſſimè, rurſus. Significat enim rurſum, retrouerſum: quod populariter dicimus, vice verſa. Hoc eſt quartum quod attinet ad acrium deſignationem. Quintum, ἄνω φερόμενα: propter tenuitatẽ ac leuitatẽ. Oſtendit eſſe ignea, ſi ſurſum feruntur atque vrunt. cæterùm quod ſubdit, B valde notandum eſt. Ait enim, Πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις. Quaſi verò non & odores, & ſoni ferantur ad ſenſus, qui ſunt in capite. aut quaſi alibi ſit ſenſuum arx quàm in capite. Sed vult dicere acria guſtata tentare caput tactu: quia cerebrum percellunt, non tanquam guſtabilia, ſed tanquam calida. Sic odorẽ halant quædam, atque ita quoque percipiuntur, non tamen alia ratione, quàm quòd ſunt odorata. Vbi vides apud iſtos quos volumus per factiones, eſſe principes ſapientiæ, rarò eſſe exquiſitas eloquutiones. Vmbras modò rerum dant, non lucem afferunt: & apponunt Promethei coria intus inania. Dixit autem actiuè, τέμνοντα, ſecant: pungunt enim acria, &, quod aiebat, διακρίνει. Nam ſi paſſiuè accipiatur: erit repetitio, atque idem quòd λεπτυνόμενα: & nihil apponet noui. C Τὰ δὲ συγλελεπτυσμένα. Acida ſiue acuta definit, per cauſam, per partium conſtitutionem, per motum, per quatuor effectiones. cauſa eſt σηπεδὼν, putrefactio. vult acida euenire per putredinem. conſtitutio partium, λεπτομερῆ. Vult attenuatis craſſis partibus acorem inferri. motus: εἰσδυόμενα. Dat ſubeundi facultatem paſſiuam, ab attrahente poteſtate: idque propter partium naturam: actiuam verò etiam ob vim quandam igneam, quæ reducta de potentia in actum à calore naturali, per ſe quoque ſubire poteſt: talis enim in aceto animaduerſa eſt. Itaque ab igni quoque (barbarè quidem ſed non ineptè) actuata frangere quit lapidem. ſic aceto calido. fertur Annibal diſſilire feciſſe rupes Alpium. Dixit: εἰς τὰς στενὰς φλέβας. ſicuti ſuprà flexu diminutiuo, φλεβία. D namque in magnis venis non fit ſenſus, ſed ad paruas, quibuſcum eſt affinium neruorum neceſſitudo. Effectio prima: ἀνακυκῶντα, permiſcentia: vnde κυκεὼ, quod etiam Latini proxima voce dicebant, cinnum ſubeundo ac diſgregando agitant & miſcent. Secunda effectio: ἀναζυμοῦντα, bullientia, vt fermentum ὡς ζύμη ἀναζέοντα, ampullantia fermenti more. Quæ namque fermenteſcunt, aerem igneum concipiunt: quo admiſſo, eius impreſſione rareſiunt: atque ideo intumeſcunt. Vtrumque enim fœliciſſimi verborum plaſtæ Græci tam exiguo gyro concluſere: ζῦν, ζυμοῦ; τὸ ἀνὰ ſignificat agitationem illam harum

A affectionum. Prior eſt actiua, poſterior paſſiua: mouentur enim in ipſa efferueſcentia. tertia quoque actiua eſt. ἀφρίζειν ποιοῦντα. Ipſa tumeſcunt acuta ferueſcendo: & faciunt alia quæ contingunt ſpumeſcere. Effectus ratio motus eſt, & aeris introductio. Ferueſcunt verò: quia ſi calidis affunduntur, eis euenit quod & aliis, vt bulliant. ſi frigidis applicantur, abſiſtunt. Habent enim partes igneas tenues, quæ refugiunt. itaque duabus de cauſis ampullantur. Vna eſt, quia tenues partes mobiles diſſident, non cohærent. Altera: quia nequit totum corpus acetoſum auferre ſeſe à ſuo contrario, quod intus eſt. Subſultat igitur. Veluti ſi iacentis pungatur dorſum, ſubſilit: quia totus illico non quit exurgere. Sic palpitat B in arido piſcis, quòd ἀσπαίρειν Græci dicunt: propterea quòd tota mole vnico tractu ſeſe non valet excitare. Καὶ ἕλκειν. quarta actio. trahere. Fortaſſe eſt ἑλκοῦν: mordicant enim ac puſtulas cient. quod verò trahant: nulla perſuadet ratio quin pro apocruſticis vtimur.

Τὸ δὲ σύμπαν. hæc poſuit ſub vno titulo διακρίνειν. Nunc altera ex parte ſtatuit exaduerſum dulcia: nempe ἕως τὸ συγκρῖναι. Ideo non ſolùm dixit πᾶν, ſed etiam σύμπαν. perinde atque vnum ſint omnia in eo. propterea dixit ὡς ἐπὶ πᾶν: quoad hæc. Οἰκεῖον. Oſtendit non eſſe definitiones ſed deſcriptiones quæ dantur per propria. οἰκεῖον, hîc eſt, ἴδιον. Ponit effectionem, & modum, & patiens. λεαίνει, actio. ἐπαλείφοντα, modus: quoties obducendo partes diſſitas, oblinit C ac læuem facit ſuperficiem, quoniam implet interualla. Τετραχυνθέντα, patiens.

Καθίστησι καὶ συνάγει. ſanè nunc nimis attribuit καθίστησι, ſiſtit. eſto. Non ſiſtit cogendo, vt auſtera, ſed per ſimilitudinem, cohærendo: quia dulce libens accedit, & à libentibus admittitur. Ac συνάγειν τὰ παρὰ φύσιν κεχυμένα, via mihi perſuadent. Vt quæ præter naturam fuſa ac ſparſa ſunt extra ſitum ſuum applicatione dulcium in integrum reſtituãtur. id nunquam factum Sed iungit, vti dicebamus, quemadmodum pons ripas: non velut ancteres vulneris labia. Τὰ δ' αὖ συνεστῶτα. Neque hoc per ſe facit: vt ea laxet, quæ præter naturæ leges ſtipata ſunt. hoc non facit. ſepararet enim ac retunderet. verùm alia ratione fit, ac per accidens. Sanè dulcedinis ap- D petens natura ſeipſum laxat, vt tam commendabilem excipiat hoſpitem.

Καὶ ἁπλῶς. hoc ἁπλῶς, aliuſmodi eſt atque ſuperius. Suprà poſteaquam diuerſa remotiora poſuiſſet, puta aſperare, exiccare: addebat ἁπλῶς διακρίνειν: quia τὸ διακρίνειν vnum erat ea principiis. Principia verò ſunt ſimpliciſſima: nempe rei compendium totius. Hîc autem τὸ εἶναι φίλον τῇ φύσει, non eſt vnum principium conſtituens ſaporem, ſed potiùs finis. Finis autem vnus: ergo ſimplex. In cauſis enim quod eſt vnum per ſe, ſimplex eſt. ideò dixit ἁπλῶς.

Οὗτοι μὲν οὖν. Colligit vnum eſſe modum hunc à differentiis facultatum: quem tamen duobus

bus methodis explicauit. Δημόκριτος δέ. Nunc Democriti ponit opinionem, à figuris. Sanè picta eſt opinio ac popularis. Nam vulgò qui pungetur acu, putabit in aceto mucrones item eſſe, quibus lingua feriatur. Feſtiuè dixit, Democritum appoſuiſſe vnicuique ſapori amictum figurarum: hoc enim eſt ἀποδοῦναι σχῆμα. Quia ſaporis actus eſt in ſuperficie cuiuſque partis. An verò etiam intus? Sanè verò, quando eſt affectus miſtionis partiũ materiæ ſecundæ ſub certa forma: id quod etiam de colore aduerſus pertinaces ſuo loco diſputatum eſt. Γλυκὺ μέν. Dicit dulce rotundũ eſſe: quoniam inoffenſa eſt ſuperficies quæ angulis caret. Addit autem ἀμμεγέθη, notam magnitudinis: quia non dat penetrationem. Quanquam etiam ſi ſit paruum, non penetret, ſed adhæreat, ſi planum fuerit & æquabile. Non enim ſpeciem variat magnitudo, & figura confert aliquid ad motum. Ita duas habes opiniones: ſuperior volebat impleri vacuum re quæ naturæ conueniret: hæc vult non ingredi. Sic vtroque modo fiet complanatio. Στρυφνὸν δέ. Acerbum agnoſcit μεγαλόσχημον. Non enim ſubit admodum, ſed plurimùm agit in ſuperficie. Τραχὺν δέ. Intelligit αὐστηρόν. Quod Latini aſperum, tam dura voce quàm dura eſt tum res, tum etymologia. Vox eſt agricolarum priſcorum, ſumpta à terra quæ eſſet inepta cultui, ὅθεν τὸ μὴ σπείρεσθαι: vbi eſſent ſaxa & ſquallor. Græcum autem fuit, τὸ τραχὺ καὶ τὸ ἄχος. Vrbanè Democritus multangulum facit. Sanè verò tum lima tum ſerra, multangulæ ſunt. Et ſapores aſperi partes habent diſſimiles atque inæquales. Ἀπεριφερῆ. Vitauit calumniam Sophiſtarum. Circulus enim eſt aliquo modo angulus, μία γωνία Pythagoreis. Itaque cùm dixit πολυγώνιον, intellexit πολυακίδα, multis mucronibus horridum. Id cauit hac exceptione. Vbi nota τῆς περιφερείας ſignificatum ex vſu potius, quàm ratione aſtrictum ad circuli ambitum deſignandum: non tamen prohiberi præpoſitione, quin extrema cuiuſcunque figuræ eadem voce declarentur.

Ὀξὺν δέ. Ex nominis notione figuram elicit, modò ſimplicem, modò compoſitam, vt acuti naturam explicet. Dat corpulentiam, quia proponit in concreto, non in abſtracto. Ideo dixit τῷ ὄγκῳ. Dat mucronem, γωνοειδῆ. Hæc ſunt ſimplicia: illa verò figura compoſita, καμπύλον: conſtat enim ex mucrone & flexu, ſicut hamus. Tales etiã ſunt vngues auium & rubi. Tertia ratio ſimplex eſt à totius conſtitutione, λεπτόν. Quia craſſum pungeret tantùm, non etiam ſubiret. Hæc differẽtia ſeparat ipſum ab auſtero. Quod addit ἀπεριφερῆ, intelligit de mucrone. Δριμὺ δέ. Hic ſanè labitur ratio. Nam quomodo ſaporem acrem faciat conſtare partibus rotundis? Fortaſſe ſcriptum fuit ἀπεριφερῆ. Nam rotunditas erat in contrario, nempe dulci. Quod addit λεπτόν, cõuenit cum Platonica illa exhalatione. Itẽ cùm dicit καμπύλον, nõn placet: rectà nanque fertur ignis. Neque tam commodè ſubit flexum quàm rectum: at ſubit aeris generoſè atque (vt medici loquuntur) ἀγωνιστικῶς. Ἀλμυρὸν.

A δέ. Pictura hæc admodum obſcura eſt. Angulos dat ſanè. Vellicat enim. Eſto igitur σκαληνόν. Attri- angulo æquicruro cùm ipſum comparat, confundit iudicia ſua. Nę fuit ille catus opifex, qui diſtorto illi æquanda curauit crura. Πικρὸν. Sicuti τὸν δριμὺν faciebat περιφερῆ: ſic & amarum hîc. Cùm autem omniũ conſenſu amarum diſtet à ſalſo ſolo gradu ita vt ab amaro vincatur ſalſum: ſi amarum conſtet rotundis, tantò magis ſalſum. Ego verò neutrum puto. Et importunè attribui arbitror inoffenſam obliquitatem: λείαν σκολιότητα.

Μικρὸν μικρόν. Ne hoc quidem conuenit. Non enim valde penetrant amara. Sed cùm dedit μεγέθος dulci, videtur eius contrario huius cõtrarium debere. Hoc autem eſt paruitas. Cæterùm priſci B omnes cùm omnino negẽt, amaris aliquicquam: non licebit ei puſillam aſsignare quantitatem, qua ſeſe in corpus inducere queat.

Lego ἑκατέρῳ τῷ γένει, non ἑκατέρῳ. Et τὰ τοιαῦτα τοῖς πάθεσι, non σχήμασι. Et συγκριτικὸν δὲ ἐν γλώττῃ, non διακριτικόν. Et λεκτικὸν, non τεκτικόν: nihil enim hîc ordo. Et κεχρημένος, non κεχρημένας. Non enim poteſtates vtuntur, ſed Plato illis. Et ὅτι δὲ φύσει πλεῖον μὲν τοῦ μετρίου, ὅτι καὶ ἀπατόνως, non autem (vt legitur) vel vt corrigunt.

Theodorus οἰκεῖα φυτοῖς, plantis conueniunt. Non expreſsit τὸ ἴδιον. Multis multa conueniunt, quæ non ſunt neque ἴδια, neque οἰκεῖα. Conuenit plantis putatio: non tamen eſt affectus manans ab internis principiis, ſed extrinſecus adueniens acci- C dens. Ἀπόμιξις, demiſtio. Verbum nouum, demiſcere. Galli ſic loquuntur demiſcere, ſeparare quod eſt in miſtis: ſicuti Latinè dicimus, deplere: auferre de pleno. At ἀπόμιξις eſt emunctio.

Ταῦτα μὲν οὖν τοῦ κεῖσθαι, hęc igitur iacent. Imò verò hæc ita iacta ſint tanquam fundamenta futuri inſtituti. Latinè dicimus, his ita conſtitutis. Ἀ-φανεῖ. Theodorus vtrùm legat, incertum eſt, διαφανεῖ an ἀδιαφανεῖ. Nam ſcriptum eſt indiaphanæ: & tamen exponit mox abſque negatione, ſic, trãſlucido corpore. Neutrum tamen eſt neceſſarium; odorem ſcilicet eſſe in corpore vel tranſlucido vel non tranſlucido. in vtrouis enim poteſt eſſe. Pellucidum vinum eſt & liquidum: non tranſlucida pix & liquida. Κἀκείνων λέγεται χάριν, illorum gratia ſubiunguntur. Non ſubiunguntur, ſed ſunt pro certis principiis conſtituta ac potius præſti- D tuta. Συμφύτου διακριτικὸν, humorem linguæ conſertum diſcernat. peſsimè. Nemo enim dicat σύμφυτον, conſertum. Omne inſertum alienum eſt: omne σύμφυτον naturale. Sequutus vulgarem lectionem errauit cum ſcriptore. Nam quomodo λεαίνει ſi διακρίνει? Lege apud Theodorum, leniat, non laniat. Ἐκκριτικὸν τῆς ἐν τῷ συμφύτῳ ὑγρότητι θερμότητος εἰς τὸν ἄνω τόπον. Qui calorem humoris conſerti loco ſuperno excernit. imò in locum ſupernum. Hoc enim vult, excerni ab hoc ſapore calorem ex humido connato: vnde fiat exhalatio. Ad corporis partes ſuperiores. Sic mox ex Platonis placitis de eodem acri, φερόμενα ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις.

Καυστικὸν, vim aduſtoriam ſortientur. Ver- A bum & ἀποπλάζειν & ineptum. Iam enim vis ineſt illa. Sortitò autem non habent, ſed natura facultatem vſtricem illam. Aduſtiuum. Μαλακτικὸν, mollitiuam. Arbitratu ſuo gradum addidit exceſſus. Πέρα τοῦ μετρίου, extra modum. Præter modum: vſitaté. Ὑπολυτικὰ, temperatiora. imbecilliorá. Ἀναζυμοῦντα, fermententactiuè, minus apté. Ὅταν λεαίνῃ, cùm leuiter mulcet. Ex ingenio ſuo. Ἐπαλείφοντα τετραχυσμένα. Et mitigat quę aſperitate horreſcit. Non expreſsit ἐπαλείφοντα, obducunt, oblinendo complanant. Neque curam habuit participii, cuius vis præſe fert cauſæ rationem quandam. Τὰ συνιστῶντα, quæ conſiſtunt. Sæpe monuimus curtam eſſe in repræſentãdo verbi huius ſignificatum, Latinitatem. Quare addidit illa, duráque ſunt: minus commodè: non enim dura omnia. Σχῆμα ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ. Figuram ſingulis reddit. Negligenter admodum. Non enim animaduertit interpretationis ſubtilitatem, quam explicauimus in Cõmentario. Εὐμεγέθη, amplus. Hoc eſt optimi viri huius vitium, vt dum trita fugit vocabula, aut dũ veretur eiuſdem vocis iterationem, excedat è via Latina. Amplum enim ſignificat magnum quidẽ, ſed capax. Dicimus porticum, nauim, vtrem, dolium, ampla: amplum ſaxum, non dicã: tantominus amplum ſaporem. Tractũ à maris ſpatiis, εὐρύχωρον. Hæc eſt illa peregrinitas, cuius paulo moroſius Pollio ſummos illos viros poſtulabat: quaſi ex vſu detorſerint aliqua noſtris auribus blandientia, Latinè moleſta puritati. Μεγαλόσχημον, figura magna perficitur. imò perfectus eſt. Summa ſubtilitate oſtendimus, verbum hoc & alia quædam in C præſenti tempore nullum ſui præſtare vſum bonis Philoſophis. Etenim finis cuiuſque rei eſt indiuiſilis. Verbum Facio, tractum habet ſub eo tempore, cuius tractus finem indiuiſibilem deſignat præpoſitio illa Per. Eiuſdem naturæ, perago, exoro, debello. Futurũ habebunt quod finis momentum declarabit: præſens non habebunt. Ὄγκῳ, mole. ſic & alibi. Nemo tamen in acu molem dicat. Eſt enim vox deducta à mola farinaria, quæ nuſquam puſilla eſt. At ὄγκος etiam in atomis. Quantitas, ſimpliciſsimé. Κωνοειδῆ, nucis pineæ ſpeciem gerit. Latinè meta.

CAPVT II.

Secundi Capitis argumentum. Conciliat opiniones, Non ſolùm de ſaporum poteſtatibus agendum, verumetiam de ſenſuũ differentiis. Eundem ſaporem non ſolùm videri poſſe alii alium, ſed etiam contrarium. Figuras magnitudine non variari.

OI' μὲν οὖν τρόποι. Ad hunc vſque locum deduximus primum Caput: quia pars hæc poſtrema Democriti ſententiam continebat: quemadmodum præcedens ſermo duas item alias opiniones quibus ſanè decuit adiungi & tertiam: aut illas æquè à ſe inuicem ſeparare. Hoc autem Capite apponit iudicium ſuum, quod attingebat etiam ſuprá. Aiebat enim, Democriti opinionem ab illis non differre, niſi quatenus cauſa differt ab effectu. Illi dicebant acutum, hic dicit acum. Nemo de hac proportione dubitabit: ſed figuras reprehendit in corporũ conſtitutione. Pro qua reprehenſione nos quoque afferimus argumentum nouum atque inuictum. Hoc quod appellat acum, aut eſt merum accidens hac figura, aut ſubſtantia efficiens mucrone ſuam illam effectionem. Non eſſe quit merum accidens. Quis enim accidenti figuram det, quæ eſt diſpoſitio extremorum corporis? Neque aliam figuram colori videmus adiũctam, quàm quæ eſt ipſi colori ſubiecti corporis. Non eſt igitur accidens. erit ergo B ſubſtantia. At ſi ita eſt, etiam ad tactum (qui digito fit) deprehendetur. Non enim oportet ad actũ reduci figuram: propterea quòd eſt actus quidam ipſamet extremorum. Verùm de his alibi. Poſt hæc ait, non ſolùm de ſenſibilibus dicendum fuiſſe, qua figura conſtituuntur, ſed etiam de ſenſibus. Huius diligentiæ ratio. Quia ſapor idem, cùm apud omnes non ſit idem, quin aliquando etiam contrarius: videndum, quibus figuris illæ figuræ tum in diuerſum, tum in contrariũ mutari queant. Hęc quidem eſt reprehenſio omiſsionis: ſequitur in tertia parte reprehenſio poſitionis. Non enim figurã mutari quantitate. Quia Democritus quibuſdam magnitudinem aſsignabat, aliquibus paruitatem. Democritus ad hęc diceret, magnitudine ac paruitate non mutari figuram, ſed iuuari ad C effectionem: hoc deſumere licet è quarto De cælo, nempe ad motum. Latum enim & fuſum deberi dulcibus, quia implanent: paruitatem acuto, quia ſubeat. In magno corpore naturali eſſe poſſe acedinem hanc: quoniam ex paruis multis componatur. In paruo eſſe poſſe dulcedinem: propterea quod è paucis fuſis ac latis conſtituatur.

Τοιοῦτον ὑπάρχειν. Nempe principia vel à poteſtatibus, vt effectricibus: vel à figuris, vt cauſis. Hoc ſibi vult τοιοῦτον. Καὶ οὕτως. Sic quoque ſtatui poſſe: & hæc illorum cauſa dicta eſſe: ſcilicet quia pungat acutum, ex acubus conflatum eſſe. Eadem verba ſuprà quoque.

Αὐτῷ γὰρ εἶναι δυνάμεις οὕτως ἀποδιδοὺς. Nota loquutionem. Aduerbium οὕτω, loco pronominis ταῦτα. Hæc ſtatuens ex ipſis facultatibus.

D Ὁμαλυνεῖ. Quod ſuprà dicebat ἀλείφοντα.

Διαχεῖ. Vt poſtquam excreuerit, etiam diffundat. Καὶ ἄλλας τοιαύτας. Puta, δάκνει, τήκει, φθείρει. Πάλιν ἴσως. Secunda pars, in qua reprehendit eum quòd actiua tantùm deſcripſerit: paſsiua non item. Ideo dixit ἔτι, id eſt præterea, ἐπιζητήσειε. Ὥσπερ καὶ ὑποκείμενον. Vox hæc duo ſignificat. Interdum enim ſubſtantiam accidentia deferentem: in ſecundo de anima ponitur pro eo quod vſitatè dicitur in ſcholis obiectum: nempe in quo eſt ea ſpecies quæ ſenſilis appellatur, & à quo in ſenſum delata effectrix eſt ſenſionis. Hic ſignificat ſubiectum receptionis. Ideo dixit, μὴ μόνον τὸ ποιοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ πάσχον.

Ἄλλως τ' εἰ χυμούς. Ratio, quare id etiam quæren-

quærendum. Quia non eodem modo ſentiunt omnia. καθάπερ φησί. Sicut & verum eſt, & ipſe quoque profitetur. Vrget ex ipſiúſmet dictis. Οὐδὲν γὰρ κωλύει. Euenit vt quod nobis dulce eſt, alijs non ſit. Hoc candidiſsimis verſibus proſequitur Lucretius. De cicuta, & hyoſcyamo, & coturnice, & ſturno, iam vulgata. Gallinis cibus ſcorpius, ſimiis araneus, ciconiæ ſerpentes. Δῆλον γάρ. Concluſio quæ ſtatuit id quoque tractare oportuiſſe. Sic conficit ſyllogiſmus. Vbicunque alius fit ſenſus non mutatis principiis, neceſſe eſt in ſentiente diuerſitatis eſſe cauſam. Hæc eſt maior. Minor hæc, in ſapore fit hoc. Concluſio: ergo in guſtu cauſa eſt. Alia demonſtratio. Igitur non de ſenſilium modò principiis **B** agendum, ſed de ſentientium quoque, vt mutationum cauſæ intelligantur. Διάθεσις. Affectus, ſignata voce. Quia ſi ſunt corpuſcula Democriti principia: ſi ſunt vacua, ſi ſunt figuræ, horum omnium intereſt ſitus: quem prima & propria origine deſignat vox illa διάθεσις. Ἔπειτα τό γε τοῦ χυμοῦ. Non ſunt in ſapore mutatæ figuræ: erant ergo in guſtu. De illo igitur dicendum. Ideo dixit διὸ δὴ λεκτέον. Filus autem orationis omnino ductus ex officina diuini Præceptoris. Ἅμα δ' ἐκεῖνο. Maior explicatio. Non ſolùm propter ſubiectum fit ea diuerſitas ſenſionis, ſed etiam contrarietas. Variatur ergo etiam in contrarium poteſtas. Οὐ μία τις δύναμις. Neque vna μία, neque τις, præſcripta. Ἐν ἄλλῳ. Quia (vt etiam docebat Plato) τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Idcirco dixit ἐν ἄλλῳ. **C**

Τὸ μὲν γάρ. Non eſt abſurdum, actiones variari pro ſubiectorum variatione. Patet hoc in cera & luto, ſi liquefactionem ſpectes & denſationem ab eadem ſolis vi. Item in capillo & cute, ſi coloris ineas rationem. Præterea in vino, & melle, & fructibus, ad ſaporem. Acet vinum: fructus dulceſcit: mel amareſcit. Ὥσπερ οὐδὲ τὸ πῦρ. Non omnia comburit ignis: non enim aurum. Non omnia liquefacit: non enim oſſa. Non omnia in cinerem ſoluit: non enim aquam. Etiam refrigerat: quia humidum educit calor, atque ideo calorem extinguit: velut in putrefactione. Item per antiperiſtaſin, vt in locis ſubterraneis Æſtate. Etiam perficit opus contrarii ſui: nempe aqua lauat lintea vulgaria: nihilo peius ignis linum aſbeſton. Πλείονος λόγου. **D** Quia diuerſum eſt ab latere, contrarium autem ex aduerſo per dimetientem. Maior ergo ratio quærenda eſt in actionibus contrariis quàm in diuerſis. Quia plures lineæ ducuntur ab vno puncto per circumferentiam ad punctum oppoſitum, quàm ad punctum, puta decaſſationis, quod eſt quaſi ἐναντίον. Ἐπεὶ γοῦν τοῦ πυρός. Tres ponit gradus mutationis: primum, ἑτέρως διαθεῖναι, ſcilicet in quoduis diuerſum: ſecundum, ἐναντία, contrarium. Hæc duo ſuprà: hîc ſimplicem priuationem: quum, inquit, ignis ne vrat, prohibetur. Hoc fit vt in ſarda & pyropo, quia non poteſt denſiſsimum ſubire, ſicciſsimum diſſolue- **A** re. Aqua verò non humectabit, vel propter maximam ſuperficiei læuitatem, qualis in vitro: vel propter maximam ſiccitatem, cuiuſmodi eſt in capillo & oſſe: vel ob maximam denſitatem, vt in auro. Quænam verò harum ſit in Adianto, quærendum eſt. Non enim eſt ſiccitas, vt dixere: quippe cuius è libra ſucci premitur plus ſelibra.

Τοῖς δὲ κατὰ τὰς δυνάμεις. Repetit eadem.

Ἐπειδὴ οὐχ ὅπερ αἱ φύσεις. Veriſsimum. Non enim manus guſtat aut videt. Idcirco formarunt Græci vocem neceſſariam, αἰσθητήριον: recentiores optimè, ſenſorium: ſicut ars ſutoria, tabula luſoria, auditorium: craſſo atque infelici iudicio damnati ab innouatoribus Ciceronianis, quod eo non ſit vſus Cicero. Sed hoc alibi.

Ἴσως δέ. Nouum argumentum ad idem. Tractandam etiam fuiſſe partium ac figurarum diſpoſitionem, quæ in ſubiectis corporibus eſt. Quare? Quia compoſiti cognitio perfecta non eſt, niſi partes quoque perfectè cognoſcantur. Sanè ſi ex duobus vnum fit, non cognoſcetur vnum, niſi cognitis duobus illis. At ſenſionem fieri ex ſaporum poteſtate confeſſum eſt: fieri ex ſubiecti aptitudine, probatum eſt. Ergo vtrunque cognoſcendum. De priore ſcripſit Democritus: de poſteriore item ſcriptum oportuit.

Ἄτοπον δέ. Alia reprahenſio ſententiæ, non omiſsionis. Οὐ γὰρ ὅμοιον. Subtiliſsima verba. Non eſt ſimilium differentia ſecundùm magnitudinem & paruitatem. Hoc declaratum eſt in libro categoriarum, & in quinto metaphyſices, **C** & in quarto de cælo tactum. Eſt & alia ſubtilitas. Videtur ergo ſimilium eſſe poſſe differentiam: imò neceſſariam: nam quemadmodum eadẽ ſubſtantia differunt nõ ſolùm qualitatibus, ſed etiam claſsibus in ſerie naturæ, quod in duodecimo diuinæ ſcientiæ diſceptatum eſt: ita ſimilia differunt non ſolùm ſubſtantiis, ſed etiã gradibus. Propter magnitudinem verò nulla ſpecies patitur diuerſitatem. Addita namq; norma quadrato non mutatur ſpecies. Οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορφῆς. Et confuſè & obſcurè omnia in hoc Capite: at hîc obſcuriſſimè. Ponit rationem abſurditatis. Hæc, inquit, ſententia ſtatuit in quantitate, non in forma, poteſtates. Λέγομεν. Omnino locus hic corruptus eſt. Fortaſſe ſic legendum eſt. εἰ δὲ ὁμοίων διαφορὰ κατὰ μικρότητα καὶ μέγεθος ἐστί, τὸ μὲν τὴν αὐτὴν **D** ἔχειν δύναμιν· οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς μορφῆς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὄγκου τὰς δυνάμεις, αἳ ἐν μὲν τῷ διαστήματι. Quæ nobis notæ ſunt ob earum vim. At vis in quantitate nulla: non enim agit ſimpliciter, ſed ſolùm augetur aut minuitur facultas, quia plus aut minus ineſt & formæ & qualitatis. Ideo dixit τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Non variabitur poteſtatis eſſentia, ſed gradus tantùm. Ergo etiam ſi poteſtas in figura eſt, at poteſtatis varietas in quantitatis modo. Ἔτι δὲ τὸ μὴ αὐτό. Non concedenda ſpeciei variatio, ſed modi tantùm. Igitur μᾶλλον καὶ ἧττον. τὸ αὐτὸ δέ. Quòd autem ſic ſit interpretandum, patet ex iis quæ ſequuntur. ἐπεὶ ἐν τοῖς σχήμασιν αἱ δυνάμεις. Siquidem ita ſit. Εἰ μὲν ὁμοιοσχήμονα. Si figura eſt princi-

pium actionis: vbi figura fuerit, erit etiam principium illud. Ideo dixit ὑπάρχον. Vbi præpoſitio ὑπὸ, non ſignificat ſubiectum: quaſi poteſtas ſit figuræ ſubiecta. Quin è contrario figura poteſtatẽ gerit. Sed poteſtas, puta calefaciendi ἀεὶ ὑπάρχει ef ſectui. Ὁμοίως δυσὶν ὀρθαῖς. deeſt ἴσας τὰς τρεῖς γωνίας. Καὶ τὸ μυριάγωνον. Omnis triangulus, quacunque ſit magnitudine, tres habet angulos æquales duobus rectis: & omnis figura multangula reductionem patitur illorum angulorum omnium ad angulos quatuor rectos. Quorũ theoriam habemus in elementis Euclidæ: neque huc ád oſtentationem pueriliter arceſſenda. Hoc dixit de magnitudinibus ad diuerſos reſpectus. Nunc exẽplũ vnum præciſé. Quia erant ibi tres anguli duobus æquales potẽtia: & anguli plures æquales quatuor potentia: hîc verò ſubdit actu, καὶ τὸ τετράγωνον τετράγωνον. Quaſi dicat, vbicunque fuerit quadrata figura, nempe quadrata erit. Eſt igitur actu τετραγωνία, in quacunque magnitudine. Hæc ſunt exempla de re ipſa: poſt hæc affert exemplum de re intelligibili, atque ait, non ſolùm conſtitutiones ipſas eaſdem eſſe in quacunque magnitudine, ſed etiam conditiones quas vocant circũſtantias: quę nonniſi ratione cõprehendi poſſunt. Vt quod dimetientis lineæ tractus cũ latere non habeat proportionẽ, ratione ſola percipitur: propterea quòd negatiua concluſio eſt, nullum in eam ius habet ſenſus. Ideo dixit λόγῳ τὰ αὐτά. Non mutabitur ratio, tametſi figura longè maxima ſit. Ὥς ἐπί. Quare cùm ſaporũ actiones proueniant ex figuris, quantitatis erit mutatio, non ſpeciei. Dixit ἐκ τούτων: ex figuris, tanquam ex materia: quia ſunt etiam principia quaſi materialia ἢ ἀπὸ τούτων: longè melius: ſunt enim principia efficientia: nempe mucronis officium, pungere: vnci, trahere. Ἀλλὰ γάρ. Non eſt diſputationi locus is: ſed in quinto, ſeptimo, nonn, diuinæ Philoſophiæ: in ſecundo phyſicorum. Quin nec reliqua de quibus dicebat, hîc tractanda fuere.

Lego δεῖ γὰρ εἰδέναι, non ἰδεῖν. ſicut mox infrà, δεῖ γὰρ εἰδέναι, non ἀεί Et διωρίσθαι περὶ τούτων, non διωρίσαντο. Et ἀλλὰ τὸν ὄγκον, non ὄγκον.

Theodorus οὕτως ἐκείνων ἀπέχειν. Ratio quoque figurarum, ſaporum vires ſequuta eſt, atque illarum gratia excogitata. Intellige hîc rationem, commentum Democriti, non autem rem illam naturalem quæ in figuris eſt, vt ex iis conſiſtant facultates: hæc enim eſſentia eſt, aut eſſentiæ comes non ſequuta eſt, ſed anteceſsit. Hîc igitur, ratio, ſignificat cognitionem naturæ figurarum. At infrà, ἄπειροι οἱ λόγοι τῆς μίξεως: hîc ſignificantur leges naturales, & principia miſtionum.

Ἐπιζητήσειε, exiget. ambitioſé. Quæret præterea. ἔτι, porrò. Modeſtiæ eſt ſimul ac diligentiæ, quærere: confidentiæ ac temeritatis, exigere. Μυριόπουν, centipedaneum. Quoniam nõ poterat ex denis millibus vocem componere, maluit ſibi plaudere. Καὶ τὸ μυριάπουν τὸ πλάτος, καὶ τὸ τετράγωνον πίπτειν. Ita legimus ex iis quæ circumferuntur, atque ita expoſuimus. Theodorus

A aliter. Quadraturæ quoque pedaneorum, & centipedaneorum quaternis angulis rectis pariter cõſtant. Omiſit autem omnia hæc, τὰ μὲν λόγῳ ὄντα ταυτά: & totam illam theoriam τῆς ἀσυμμετρίας. Ad rem tamen facere demonſtrauimus.

CAPVT III.

Tertii Capitis argumentum. Sapores atque odores in miſtis eſſe ſolis, in nullo ſimplicium. Aquas & terras odoratas miſtas eſſe.

ΟΤΙ δ' ἐν ἀπομίξει. Poſitis opinionibus quæ de miſtionum eſſentia circumferebantur, ſubdit ſuam ſententiam, minus tamen explicatè. Dicit, omnino in miſtis eſſe. Mi- B ſtionem igitur vnam è cauſis eſſe. Et quia miſtio eſt motus diuerſorum ad vnius conſtitutionem: duo excludit: primùm, figuras: nam Democriti figuræ primò ſunt in elementis: ergo ex accidentibus. At non ex quantitatibus: non enim agunt quantitates: igitur ex qualitatibus. Primùm ergo dicit, in quibus ſünt: vniuerſaliter ſcilicet in miſtis. In ſequenti Capite dicet, in quibus miſtis: vt propoſitum inſtitutum aggrediatur in plantis. Ὅτι δ' ἐν ἀπομίξει. Nõ dixit συμμίξει: quia vult eſſe cauſam quaſi effectricem ipſam miſtionem. Motus enim dum fit, aliquo modo mouet. Hoc manifeſtũ eſt in motu proiectorum, quæ non amplius tacta etiã atque etiã mouentur: ineſt enim accidentalis formæ impreſsio, velut calor in re calefacta. Sic cùm C miſcentur elementa, videtur motus eorum omniũ quæ fiunt, eſſe cauſa. Fit autem (vt Lucretius appellat) coetus, id eſt & coitio, & conſenſio, & conſtitutio: quam comitatur craſis, id eſt mutua ſubitio accidentium inter ſe: propter quam contingit color, odor, ſapor, in vi atque imperio formæ. Nõ enim producuntur ex elementorum puris qualitatibus tanquam ex portionibus: ita vt calor quidam ad hunc illúmve modum temperatus euadat affectus ille ſenſilis, quem colorem ſaporémve nominamus: ſed primo naturæ opere ſunt apparatus formæ ingreſſuræ: poſtmodum acceptis ab ipſa forma nouis legibus interpolantur, vt eius ſint inſtrumenta. Idcirco dixit πως. Non quæuis miſtio, ſed certa. Ὁ χυλὸς καὶ ἡ ὀσμή. Coniungit hîc (ſicut & ſuprà) cùm dicebat, μετά τινος ἀμφοῖν. Simul inueniuntur naturali coniuncta neceſsitudi- D ne. Οὐδὲν γὰρ φαίνεται. Accipit pro confeſſo, ſimplex corpus nullum his affici. φαίνεται, ad ſenſum ſcilicet, in aqua, terra, aere. Ἐπεὶ μὲ λάβῃ μίξιν. Non leuiter prætereunda verba. Simplex non habet ſaporem, niſi miſceatur. At poſtquam miſtum eſt, ſimplex non eſt. Ne tum quidem igitur. Nõ enim terra ſaporis ſubiectum eſt: ne cùm in miſto quidem eſt. Sed populariter locutus eſt: quia dixit φαίνεται. nempe quæ à metallis accipit aqua ſaporem, videtur aqua pura vulgò: miſta tamen eſt tenuiſsimis metallorum particulis, quę diſtillatione ſeparantur. Ideo dixit καθ' αὑτά: per ſe: ex natura ſua: ſaporem naturæ acceſsione alienæ. Ideo ex veterum ſententia dixit, aquis euenire ſa-

pores, ex terrarum per quas trāſeunt qualitatibus. πρὸς ἔτι, ad elegantiam, τούτῳ καὶ τῷ. Καὶ ἡ θάλαττα δέ. Quia mare non videtur ſalſum propter fundi ſalſuginē: poterat ratio quæri ſalſitatis. Hæc à Præceptore in meteoris ſatis eſt declarata. Σαπρά. Sanè verò peculiarem induunt ſaporem, quæ cum putruerunt. Ὀξεῖα. Hîc qualitas eſt ſine cauſę nomine. In nitroſa eſt qualitas & cauſa. In mari neque qualitas neque cauſa, ſed ſolùm ſubiectum. Acidæ aquæ ſunt ab alumine, quæ ſpeciem vini pręſe ferunt haud procul à prætura Lugdunenſi. εἰ γὰρ ὅλως. Cum odore ſaporem coniunxit ſuprà ob naturarum affinitatem: nunc explicat exemplis. Odorem in quibuſdam eſſe, qui ſaporem conſequatur. Ita vult ſaporem antecedere, ſicut & ſuprà. Cùm enim ſaporem definiſſet, odorē deinde per ſaporē definiuit, ἐν χυλῷ τῷ ξηρῷ διάθεσιν. Ideo dixit ἀκολουθεῖ. At nobis haud paruis rationum momentis diſceptandum eſt: vter ſit prior. Quæ contemplatio duas habet partes. Primùm videndum in ſubiectis ſeparatis vter vtro ſit prior. Secundùm, in eodem ſubiecto vter alterum antecedat: ſdque natura tantùm, an etiam tempore. Hæc tractatio penitus ab hoc loco aliena eſt: tamen pauxillum perſtringamus. Si ab elementis, tanquā à principiis cauſæ ratio ineatur: cùm ignis ſit quaſi forma elementorum propter actionis efficaciam: & is ſit odoris penè ſolus autor: videbitur eius opus ante cætera extare opera. Hoc agnoſci fortaſſe poterit in ſubiectis ſeparatis. At ſecus in eodem. Sapor enim minus elaboratus eſt: ergo magis mpróptu. Sanè fructus prius ſucculenti ſunt, quā odorati. At hęc diſcutienda nos illud perpulit verbum συνακολουθεῖ. Vbi nota ſubtilitatem. πρὸς ὅ, quia in eodē ſubiecto. Quippe ἀκολουθία eſt τῷ ἴσῳ, nō autem τῷ ἐν τῷ αὐτῷ καθ᾽ ἕν. Τῇ δὲ γῇ λίθον. Nobis ſæpe facit iniuriā: velut hîc vbi miſcet exempla ſimplicis & compoſiti. Cùm γῆ eſt ἄχυλος, id eſt in naturæ primordiis: quia ſimplex. Terræ formam nō potuit ſaporis affectus ſequi, propter imperfectionem. At cùm dixit λίθοι ἄχυλοι: miſtū hoc eſt quidem. Quamobrē igitur haud appoſuit rationem? Ratio eſt, quia omnis ſapor in miſto: at non in omni miſto ſapor. Huius rationis ratio. Quia non in omni miſto ſuccus liquidus, qui guſtui perfectas partes ſubire queat. Neq; tamen ibi tota ratio. Sunt enim ſolida quædam, quæ ſola ſuperficie contactam afficiunt linguam. Id fit facultate partium tenuium quæ ſoluuntur exhalatione. In lapide partes hæ aut ſunt nullæ aut ignauæ. Quęro, quænam eſt iſta μῖξις, quā vult accedere lapidi? An ſi diluantur aqua lapides, fient ἔγχυλοι? nequaquā. Non enim miſtio naturalis eſt, neque ex ſaporum principiis conſtituta. Propterea dixit παντελῶς μίξιν, qua ſaporis genus concilietur. Καὶ τινα γῆν. Declarat occultam cum terris miſtionem. Quēadmodum in luto & puluere cubiculorum, quem hîc appellat θαλαμιαίαν: & in cinere. De huius ſalſugine iam ſcriptum eſt in meteoris & in problematis: cubicularium autem non rarò ſalſum deprehendimus. Multæ queunt ſeſe offerre cauſæ quę in

A problematis tactæ ſunt. Hæc hîc amara dicit, non ſalſa. Non eſt laborandum. Nota loquutionem. Si τούτῳ refert γῆν, mutauit genus & numerum, more ſuo: vt dicat, hæc tamen etiam habent miſtionem. Si non refert γῆν, ſed miſtionem: neutro genere ęcerit comprehenſio: vt, triſte lupus ſtabulis. Omninò verò terras deſignant illa, ἔσω & ἐκ τῆς γῆς, ſanè. Non enim vna eſt natura. Καὶ ὅλως. obiectio. Etiam non miſtas aliquas habere ſaporem, vt argillam. Sed rectè dixit δοκεῖν. Nam profectò argilla quoq; miſtum quiddā eſt: quemadmodum & ab ipſo & à noſtris agricolis de rebus tica nē ſcriptum eſt. Sic & terra pulla. Ita terram habes ἄχυλον, ipſum elementum: & terram ἐγχυλον, vel manifeſta

B vel occulta miſtione. Huius verò gradus quoad cognitionem noſtrā multi. Occultum eſt nitrum in nitroſa: deprehenditur tamen tum ratione, tum experimento artis: occultior in mari cauſa: magis etiamnum latet in puluere domeſtico: longè maximè in argilla. Ἅμα δέ. Autoritate potius quā ratione diluit obiectionem. Non eſt abſurdum, inquit, ſaporem acquiri per acceſsionē terrę. Obiectionis ratio vna. Terra ſimplex eſt. In ſimplici ſapor non eſt. Igitur eius admiſtione ſapor accedet nullus. Adde & id. In terra non eſt humor: at humor eſt matrix ſaporis. Et ſanè verum non eſt, terræ admiſtione ſaporem concreari: ſed oportet præterea aduſtum eſſe vt ſalſus fiat. In cubiculorū ſcrobe etiam putrefactio quædam eſt. Τὰ δὲ μεταλ-

C λεύόμενα. Oſtendit item alia in quibus ſit quaſi à terra: metalla ſcilicet ac lapides. Hæc enim, inquit, etiam odores habent præter ſapores. Ideo dixit ἔτι, quod ſuprà συνακολουθεῖ. Dixit μεταλλευόμενα, vt cum metallis veris etiam comprehenderet metallica. Quod autem dixit, non ſolùm habent ſapores, ſed etiam odores: videndum an trerećat oratio. Dico, an plus ſit odoratum eſſe, quàm ſapore præditum. Hoc iam declaratum eſt, odorem eſſe operoſius quiddam quàm ſaporem. Ἅπαντα δ᾽ ὡς τούτῳ. Concludit porrò; præter miſtionē eſſe etiam cauſas alias alterationis. Iam duplicem notauit: vnam, cùm dixit ὡς ἐν; alteram autem, aduſtionem, vt in mari & cinere. Μίξει τινί. Sicuti ſuprà παντελῶς μίξιν. Τὰ μὲν ἁπλᾶ. Vult etiam ſimplicia ſola alteratione ſaporem acquire-

D re: quia terra ſimplex aduri poteſt: veluti quæ miſcetur mari. Poteſt etiam putrefieri. Cæterum non ſicco (vt aiunt) pede ſunt hæc tranſeunda: ſed more noſtro addenda mortuæ ſententiæ anima ſubtilitatis. Non enim terra putrefacta iam ſimplex eſt, ſed alieno humido contaminata. De aduſta verò quid dicendum? Idem ſanè Nam ſi calor ineſt aduſtionis, iam miſta eſt: ſin eum fingas abiiſſe, erit ergo ſiccior quàm fuerat antè. Quare idem elementum erit ſe ipſo magis tale, quàm quale ſuapte natura exiſtit. Hoc autem eſt abſurdum. Et ſanè repugnat ſuperioribus, vbi ſola commiſtione dicebat, ſimplicibus accedere ſaporē. Hoc eſt peculiare vitium Peripateticis, vt non ſemper ſtatuant quid in animo certi habeant, ſed ſimul cum diſcipulo veneentur concluſiones. Sic penè

per totos metaphyſicæ libros. A

Lego ἐν ἑτέροις, non autem ἐνίοις.

Theodorus, οὐδὲν ἁπλῶν; nihil ſimplicium numero. Barbara additio. Σαπρὰ, putidæ. Fortaſſe ſcriptum reliquit, putridæ. Συνακολουθεῖ, comitetur. Non expreſsit τὸ συν.

Θαλαμώδεις, aduſta. Tamen θάλαμος non eſt vaporarium, ſed primario uſu cubiculum nuptiale: θάλλειν ἅμα. Καθάπερ ὁ ἀργιλος. Theodorus addidit, dulcis.

CAPVT IIII.

Quarti capitis argumentum. In quibus miſtis naturalibus ſint odores, & ſucci, & ſapores. De ſaporibus terreſtrium humidorum.

ΠΕΡΙ δ' ἐν τρισί. Deducit vniuerſalem conſiderationem ad propriũ inſtitutum. B Ait enim, cùm ſapores & odores in tribus miſtorum generibus reperiantur: quorum generũ vnum eſt plantarum genus: de his hîc agendum. Nam diſceptatio quæ vniuerſaliter circa omnes verſatur illos qui in omnibus ſunt generibus, ad alium ſpectat artificem: nẽpe ad eam Philoſophiæ partem quæ poſt vniuerſalem animæ tractationẽ contemplatur obiecta poteſtatum eius. Hoc eſt quod dicebat κοινότερον, communius. Eſt enim cõmune, quod multis participatur. Quomodo cõmune? καθ' ὅλου. Quomodo καθόλου? Nõne & hîc τὰ καθόλου τῶν φυτῶν conſiderantur? ſanè. Sed hoc eſt minus commune: illud autem κοινότερον. Ἐν τρισὶν οἱ χυμοί. Quos ſuprà χυλοὺς appellabat. Hoc C iam declaratum eſt. Nam χυλὸς eſt ſuccus: χυμὸς, qui eſt in ſucco ſapor, quaſi χυλοσμός. Declarat deinde quæ ſunt illa tria, animalia & plantæ. Hæc duo ſunt. Tertium in iis quæ arte comparantur, aut eueniunt fortuitò. Quorum vtrunque partitur εἰς τὸ βέλτιον: veluti cinni obſoniorum. Aut vbi caſu miſcentur aliqui liquores. Hoc eſt primum membrum partitionis. Alterum, εἰς τὸ χεῖρον: veluti cùm putreſiunt. Hoc ſanè fit ſpontè. An verò arte quoque? ſanè. Quærimus enim arte putrefactionem, ídque multis de cauſis multíſque modis. Puta in corporis humani abſceſsibus, in carnis excreſcentia: in iis quæ obruimus fimo vt diſtillemus. Quod ſi per putredinem fit acetum, etiam pro exemplo acetum eſto. Rancor autem an ſit putrefactio, in libro de miſtorum affectibus D declaratum eſt. An verò proba ſit hæc partitio? maximè: ſed non ipſa explicatio partitionis. Principiò quid eſt αὐτομάτως? Nam etiam ad plantarum fortuitam generationem ſiunt principiorum miſtiones. Itaque membrum hoc tertio loco poſitum incidit in vnum ex duobus illis, nempe ἐν φυτοῖς. Præterea ſicuti diſtinguit artem à natura, ita quaſi membrum diuerſum ſeparare debuit ab arte caſum. Ne nunc dicamus, alia quoque inueniri ſubiecta inanimata. Quare ſic accuratius. Odorũ differentiæ tot ſunt quot ſunt entium ſpecies, quæ illis prædıtæ ſunt. Entia duobus ſummis diſtant faſtigiis, animato & inanimo. Animatum duplex A planta, animal. Cætera inanima, vt lapides, glebæ, aquæ. His ita diſpoſitis, attribuas affectus generales ſic, conſtantiã, variationem. Variatio per trãſmutationem, vt in melle dulcis in amarum: acerbi in dulcem fructibus matureſcentibus. Per tranſmutationem gradus, vt dulcis in dulciorem. Vtraque verò tranſmutatio duobus modis: aut in melius, vt acerbi in dulce: aut in peius, eáque duplici ratione. Aut enim mutatur ſubſtantia mutata, vt in putrefactis: aut nõ mutata, vt in melle decocto. Habet autem hæc tranſmutatio motum, aut vni⁹ ad vnum, vt acerbi ad dulcem: aut plurium ad plures, veluti cùm ſapores componuntur. Horum cauſæ efficientes aut internæ, vt forma: aut exter- B næ, duobus modis: nempe ars & caſus. Ars mutat ad finem. Caſus non eſt aliud quàm natura, ſed extra ordinẽ: vt ex balnei ſtrigmentis Punica Myrtúſve proxima ſi mutetur. Natura eſt in ſtrigmento qua mutare poteſt, in Myrto quæ mutari. Caſus autem coniunxit cauſam & effectum vicinitate. Accuratas haſce partitiones non perſequuntur Peripatetici Græci: ſed ſatis habuerunt tradere fundamenta iudiciis acrioribus.

Εἰσί τινες καὶ ὀσμαί. Dixit τινές: quia non omnes in omnibus. Propter hoc addidit κατὰ τὰς κράσεις. Secundum ſuam cuiuſque temperationẽ.

Μεμιγμένοις arte miſtis. Veluti cùm quid additur vel commiſcendo vel incoquendo. Ὑπὲρ δὲ τῶν φυσικῶν. Quod iam bis fecit, vt de iis quæ natura conſtant, agat. Sic in cauſis generationis per initia librorum. Primùm enim agnouit na- C turales: deinde ſtatuit ab arte. Sic poſtea in morbis. Nunc item in affectibus. Intelligit hîc naturalia ἁπλῶς, id eſt omnino: veluti quæ ordinaria naturæ lege tales ſunt, puta in Vua. Nanque αὐτόματα, etſi ſunt naturalibus principiis conſtituta, quẽadmodum ſuprà dicebamus: non tamen aut locus aut tempus concurrunt. Quocirca non ſemper tales contingunt. Hoc etiam innuit verbis ſequentibus, ἀρχὴ γὰρ ἡ πεφυκυῖα: nempe etiam artificialibus etiam fortuitis. Natura enim dux eſt in arte bifariam. Nam præterquam quòd ſuppeditat & materiam & aptitudines, etiam ponit operum ideas exemplis. Vt quia ſole perficitur in vua dulcedo vſque ad maturitatem primùm: deinde matura, cũ ſit paſſa, dulcior euadit porrò: id ſibi comparauit ad opus ars, vt conficiat Siræum. Καὶ πάντων. De- D clarat illud ἁπλῶν. Tũ, inquit, in ſimplicibus. ἁπλῶν voce vtitur ambiguè, non (vt ſuprà) deſignans elementa, ſed minus operoſa miſta. Itaque expreſsius ſubdit ὅλως τὰ ἄψυχα: ne quis exiſtimaret eũ de pauculis ſimplicioribus intelligere: ad omnia diffundit inanima. Ita ſupplet quod ſuprà deerat in diuiſionis tertia parte. Κατὰ τὰ φυτά. Hęc pars vna eſt ſuper iis quæ ad plãtas pertinẽt. Addidit autẽ καρπῶν, quia plantę quędã pro fructu ſunt, quorũ fructus nulli vſui, vt Lactucę: quędã totę, vt Fœnicul⁹: quędã ex parte, vt Braſsica. Aliarũ contrà ſoli fructus, vt arborũ & peponum. Καὶ γὰρ πάντα. Duæ rationes quibus oſtendit agendũ hîc de plantarum, non de animaliũ ſaporibus. Propterea quòd priores

res ſunt, & natura & cognitione: ſunt enim ſimpliciores. hæc prima ratio. altera. Ζωὴ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς ἀψύχοις: cohæret priori tractationi. Hoc per initia declaratum eſt, vt pleniore fruamur ſcientia, quæ excipitur ex plantarum cognitione: percepta ſubſtantia, cauſis, affectibus vtriuſque valetudinis tam aduerſæ quàm ſecundæ, dare operam oportet, vt aliarum affectionum adherentiũ ratio habeatur: cuiuſmodi eſt, quãtitas, & qualitas, de quãtitate, in trãſcurſu ſępe ſuprà: de qualitatibus quod ſupereſt, hîc. Theodorus: ἀρχὴ δὲ ἡ φύσις. Quocirca de naturalibus diſſerendum imprimis. malé. non enim illa eſt cauſa, quare primùm ſit agendum de naturalibus: ſed quia natura eſt omnibus principium. Nec id Græcè ſonat, ſed δὲ coniunctio ſine illatione. ſanè poſtea ſubditur cauſa, non antea dicta eſt. Ἀ' ψυχα. In animalibus: nouè potius, quàm abſurdé. Πρότερ' ἄν τις ποιήσαιτο. Prius animalium genere ſtatui debet. obſcura oratio, & abſurda. prius de his ſtatuendũ quàm de genere animaliũ. Σκέψις, ſtudium contemplandi: optimé.

CAPVT X.

V. Capitis argumentum. Sapores, qui in terra percipiuntur, eſſe maxime manifeſtos, ſimiles eſſe illis, qui in plantis inſunt, ſed pauciores, ac minus exquiſitos: miſtionum modos eſſe infinitos. ex iis ſaporum quoque conſtare modos.

OI' μὲν οὖν ἐν τῇ μίξει. Hinc demũ inſtitutã auſpicatur tractationẽ. nam quæ hæc antecedunt, ſunt προοίμια· σμένα eſt autem contemplatio. hæc in cõmuni. ſequenti Capite ſpecies perſequitur. incipit autem à notioribus qui in terris ſunt: vnde nos deducat in plantariorum cognitionem. enumerat autẽ aliquot ad exemplum. Omnino concludit à miſtionibus pendere: quàrum modis, ſaporum quoq; modi conſtituãtur. Χυμοὶ δὲ ἐν γῇ. Noluit metalla proferre: quorũ odor obſcurus, ſapor etiamnum magis. Nam qui nobis præſentibus iactabat, ſe in aquis Pyrenæis auri ſaporem deprehendiſſe, in aurum iam animũ ſuum trãſformarat: cuius ſpecies in ſomno vigilanti per phantaſma repræſentabatur ei. ſed intellexit τὰ ὑγρὰ, liquores illos, quos appellat Seneca ſuccos, metallina vocãt barbari noſtri, nonnulli etiam ſemimetalla. Οὖ τι γάρ. Ratio quare ab his incœperit. quia manifeſtiſsimi. ad illos ergo reducendi plantarum ſucci, quoad cognitionem: haud tamen temere aſſentiendum. Nam qui ſint cognitiſsimi: cùm ex imis terrę viſceribus erutos oportet, multa opera, multis etiã periculis, ſi de eis ferẽdum ſit iudicium. Plantę autẽ ipſę in oculis, in manibus, in ore vſu quotidiano. Prӕterea cùm ſapor à natura ſit inſtitutus ad cibi commendationẽ, vt ad vitam ſuſtinendam allicerentur animalia: metallicorum nihil ad alimenti capita reducatur: non videtur ſapor eſſe quæſitus à natura pro metallis. vocat autẽ κοινωνίας ἀνάγκας, cauſas metallis plantiſq; communes. Saporũ effectrices omnino: formales autẽ ex parte: finalem verò modo nullo. efficientes eadẽ penitus: quia miſtiones. Formales, partim cognatę, partim diuerſę. affines: quia calor quidã cęleſtis, qui ſeſe omnibus entibus inſinuat, eſt formarum inſtrumentum. diſsimilis alioqui: propterea quòd ſub diuerſis agit formis, tanquam apparitor Imperatori. Deeſt autẽ verbum, quod cum recto caſu cõmitti poteſt, cum quarto non poteſt. Præterea quæro cur in ſuccis illis acutum potius agnouerit ſaporem: ſiue enim alij in pleriſque multi: in nitro amarus, in ſale ſuus, in alumine acidus, in antimonio dulcis, in cæruleo auſterus. Συνιστάμενοι. Qui ſucci concreſcunt in terræ fibris ac ſinubus. συνιστάμενοι, ex ſuis, in ſuis, & à ſuis principijs, materialiter, formaliter, effectiue. & συνιστάμενοι, concreſcunt in ſoliditatẽ. his ergo ſimiles. diſsimiles autem multitudine, & ſimilitudinis gradibus. Ideo dixit, Οὔτ' ἴσοι τῷ πλήθει, οὔθ' ὅμοιοι, Multitudine: quia pauciores, & in paucioribus. ſanè multa inſipida ex metallis: neque autem admodum explicetur. In plantis autẽ præter primarios habes etiã alios, vt vini, ſorbi, citri: addunt enim quiddã dulcedini, aſtrictioni, aciditati. Similitudinis autẽ gradu: quia non ita exquiſiti. θολερώτεροι, impuriores, ac minus expreſsi. Minus enim elaborati ſunt in partibus craſsioribus, atque (vt ita dicam) magis brutis. Propterea dicebat, μετὰ τὴν αὐτὴν πέψιν non adeò excocti à calore naturali. τὴν αὐτὴν, ſpecie. quia effectiones rerum differentium ſpecie, quatenus tales ſunt, ſpecie differunt. Quia ſol eſt aliud ab igne: eius exiccatio differt ab ignis exiccatione: ſicut & eius calor ab ignis calore. Quamobrẽ ouum ignis calore dureſcit, ventriculi calore ſoluitur in ſuccum. Harum autem differentiarum atque proportionum cognitiones latent nos. hac de cauſa etiam ſubiunxit: οὐδ' ὁμοίως. vt forma diuerſa diuerſas effecerit effectiones non ſolùm ſpecie, ſed etiam modo. Τοῖς πλήθει. Explicat etiamnum clarius multitudinis differẽtias: vero numero ne comprehendi quidem poſſe. Πολλὰ γὰρ τῶν καρπῶν. Quia fructus ſunt quaſi plantarum partes: & ſunt futuræ plantæ: idcirco potuit ad exemplum. Duo dixit: πολλοὶ, quod reſpõdet illi, πλήθει: &, ἀνόμοιοι, vt intelligatur vera diuerſitas, non ex ſubiectis ſolùm, ſed etiam ex propriis eſſentiis. Tum vt excludat illos ab harum comparatione, ſubdit: οὐδὲ μὲν ἐμφαινόμενοι: qui non apparent, neq; percipiuntur in terrenis illis. explicat deinde qui ſint illi. Αὐστηρὸς, δριμύς. Aſtringentem amouet à terrenis. talem tamẽ vides in glebis, Armenica, ſamia, lemnia, rubrica vulgari noſtrate hac Pyrenęa. negat etiã acrẽ. Nõ ſunt acres, vt piper. vt antè dixerit: οὐχ' ὁμοίως. vrunt tamen fauces aliquot, vt ſulfur. quod autem addit, ἄλλοι δὲ πλείους: intelligit miſtos alios, non autem è ſimplicibus. Nam cæteros ſimplices omnes reperias in terrenis.

Εἰ μή τις λέγοι. Ponit obiectionem quam diluet. obiectio. In iis quoque terrenis illos eſſe, verũ minus explicatos, ac quaſi in ipſis principiis inuolutos. Nã qui terrenis in ſuccis ſunt, ii ſunt illorũ principia, qui ſunt in plãtis, quos illæ à terris hauriunt, aut occultis aut manifeſtis: & fortaſſe

ſutius,atque commodius dicendum: tam plantas, A quàm terrenos ſuccos quibuſdam principiis communibus in naturæ primordiis cōſtitui, quæ primordia ſint in generali rerum idea, & additis differentiis diducantur in ſpecies. Propterea intelligit eos eſſe genere eoſdem. diluit obiectionē ſic.

Οὕτω δ' ἂν οὐκ ἀπείρων. Eſſent igitur infiniti. quaſi velit dicere: ne in terrenis quidem futurum vt ſint ſimplicia principia,ſed ex aliis cōpoſita, & aliunde. Infiniti ergo viderentur. niſi hunc ad modum interpretere, non procedit refutatio. Quid tum poſtea? etiā ſi in plantis non fiunt ex illorum terrenorum miſtione,nihilo ſecius infiniti ſapores fuerint: quo ſanè modo infinitum dicimus impræ ſcriptum. Nuſquam enim infinitum in natura, ſed ignotum nobis numerum modorum. Α'πειρον γάρ. Minor propoſitio, qua futurā probat ſaporū B infinitatē. hæc enim eſt concluſio, quum velut abſurdam obiicit obiectioni. maior erat ſuprà. ſapores eſſe à miſtionibus. Καὶ ἔτι δέ. Alia differentia à gradibus, ſecundum magis & minus, vt loquuntur. Οἱ δ' ὁμογενεῖς. Non ſolùm eæ differentiæ ſunt inter ſapores terreſtres,& plantarios: verumetiam inter congeneres ipſas ſpecies. vt ſorbi, quàm cydonii ſuccus magis aſtringit. pinguior in adipe, quàm in lacte. amara magis aloe, quàm Abſynthium. Glycyrrhizæ dulcior, quàm fico. Quamobrem rectè veteres dixerūt: infinitos eſſe ſapores: quia ſint infinitæ miſtiones. hoc eſt, quod aiebat ὅθεν οἱ παλαιοί. interpretatur eorū axioma: non ſpecie, ſed gradu infinitos eſſe. Ο'μοίως γάρ. Suprà diſtinguebat naturales à non naturalibus: C hîc ſimul confundit naturaliū cognitionē cum iis, qui ſunt à putrefactione. Οὐ μὴν ἀλλά. Intercedit huic decreto. Melius, inquit, ſi finiti intelligantur. Ε'κ τούτων δ' ἤδη. Rectè reſpondet ad illam diſceptationē: fiunt ex miſtionibus miſtiones infinitę: ergo & iis aſſetior, inquit: ſed finitos aio primarios, tum ex iis alios enaſci, atque cōfieri. Proinde dixit ἐκ τούτων ſcilicet finitis. & δέ: quia diſiungit quod ſequitur à priore. Facit enim infinitos ex finitis, propter momentorum variationem: quæ momenta conſiſtunt in omnibus intelligibilibus portiunculis qualitatum, poteſtatum, efficientium cauſarum, in terra, aqua, aere, igne, cælo: quæ quidem ſunt numerabilia, ſed ſicut arena maris. & dixit ἤδη, iam: quia principia conſiſtunt, & quaſi ſtant. miſtio eſt motus ab illis, tanquam à termi- D nis ad finem. Ι'δίως γοῦν. Hactenus audacter, & aptè obequitauit: nunc ad χάσμα peruenit. Eſt enim in re difficultas: & in codice fortaſſe maxima labes. Primùm illud angit. ex terra, inquit, ſalſus elicitur, tanquam ex principio. Hoc vti dicebamus, non videtur verum: non enim terra, niſi aduſta, ſalſa eſt. Deinde ſi terra eſt primum ſalſuginis ſubiectum: erunt item aliorum ſaporum ſubiecta elementa alia. ergo non erunt niſi quatuor. Quòd ſi non eſt neceſſe aliorum alia eſſe ſubiecta prima: igitur non erit niſi vnus ſapor primus, nēpe ſalſus ille. nō erunt ergo congeneres ſapores, ſed longinqua eſſentia diſparati. Arbitramur tamen, dulcem A ſaporem fuiſſe primo loco à natura excogitatum: ſiquidem guſtus animalis affectus eſt propter cibū: cibus propter vitam: guſtus obiectum, ſapor: ſaporum princeps, dulcis. Alia quàm plurima, & quàm optima argumēta ſuo ſunt à nobis loco declarata. Ο'λίγος γάρ. Vides duo ſalſa ſimul, & inepta. negat, vllo in putamine ſalſuginem. Quid ſi argumentere? omne ſalſum à terra: nullum putamē ſalſum. Sequitur neceſſariò, nullum à terra putamen eſſe. Ait pręterea nullum eſſe fructum ſalſum. at fructus cùm ſunt maximè terreſtres, non ſunt ſalſi, ſed acerbi, aut acidi, aut auſteri. Ad hęc, cicer ſalſum eſt, fructus eſt. omnino vide: quaſi fructus nullus ſit terreſtris: quaſi putamen vllum aliud ſit penè quàm terra.

Lego γινόμενα δῆλον ὅτι διὰ τῆς. Et γίνεσθαι τοιούτους: non autem, τινάς. B

Theodorus: ἐν τῇ γῇ: in gremio terræ. agnoſcis fimbrias. Κρᾶσιν, Confuſionē, multis locis oſtendimus, malè interpretatum, φυσιολόγων, naturæ interpretes: valdè bene. qui naturalium rerum inierunt rationem. Ε'κ τούτων δ' ἤδη. Hiſque deſcriptis, conſtitutis, cognitis, deſignatis.

Ε'κ τῆς γῆς. Conditio terræ ſuū habet. nō habet ſaporem conditio: ſed terra ſaporis habet cōditionem.

CAPVT VI.

VI. Capitis argumentum Saporum, odorum, colorum numerus ſeptenarius: ſi non ſeparetur ſalſus ab amaro. an eorum quidam ſint tanquam principia: alii tanquam priuationes. dulces ſapores non omnes hominibus cibi ratione conuenire. excurſus de ciborū modo e ſaporibus. C

AI' δ' ἰδέαι τῶν χυμῶν. Antequam diſputet de ſaporū cauſis in genere plantarum, poſitis (vt videmus) ſaporū cauſis generalibus, digerit nūc ſpecies, atq; enumerat, in prima parte. in ſecūda quęrit: ſintne ſapores quidā quaſi principia, vt dulcis: alii verò ſicut priuationes. dubitationis ratio: quòd dulcibus alimur, aliis non item. Tum iucundo admodum excurſu diſputat: non eſſe capiendum à nutrimēto cognitionē habitus, & priuationis in ſaporibus. Quę oratio, quia eſt ad finē vſque candidiſſima, particulatim diſpicietur. hæc enim ſumma eſt. Ι'δέαι. Nequis arbitretur Platonica tantùm figmenta illa penſilia, tanquam oſcilla, deſignari: meminerit, & ab hoc Phi- D loſopho, & à Præceptore vocem hanc ſæpenumero poſitam pro eo quod eſt, εἶδος: quemadmodum ab eodem, ἰδέα, ad ſignificandas formas illas Platonicas ſeparatas. Non enim aduerſus nomen diſputat Philoſophus, ſed impugnat Hippocētaurum. Ε'πεὶ δὲ ἀκοῦειν Modeſtè, vt ſemper. ſic & diuinus Præceptor. Καθάπερ καὶ ἐν ἡμῖν. Hoc profitetur ex Præceptore, nobis diligentiam laudantibus, ingenii dexteritatem admirantibus, deteſtantibus ſecuritatem. Inſectatur Archigenē Galenus, quòd nouis nominibus doloris ſpecies appellauit: ridebitur fortaſſe, qui auſterum vocabit odorē. & tamen ſunt odores aſtringentes quidam. ſed quoniam non eſt hîc diſputationi locus: aſſentiamur

in præ-

in præſentia magnis viris ne importunis, ac prolixis diſputationibus aliorſum tractatis diſtrahatur. De coloribus longè alia ratio. non enim ſunt, niſi toto colores, quot nequeunt miſcendo in alios tranſire. Itaque albus & niger, veri colores. in exotericis, vter eſſet pro priuatione, diſputatum eſt. Prætèr hos duos, alii quoque non minus erunt veri, qui per ſe ſunt, non autem ex iis conſtituuntur: vt viridis, & ruber. ex iſtis quatuor & lucis additamentis cæteri omnes fiunt. Sapores autem tres: dulcis, amarus, acris: reliqui ſub his, aut ex his. Idem genus amaro, ac ſalſo: idem acerbo, acido, auſtero. Nam pinguis, vti diccbamus, omnino affectus eſt, non ſapor ab aliis ſeparatus: ſed aut ipſe, aut eius contrarium ſemper eum aliquo ſaporum. Τοῦτο δ' ἐάν. Septem modò ſunt: ſi ſalſus, & amarus vno ſint ſub genere. Sanè genus illud nomine certo aliquo cognitum oportuit: neutrum enim ſine alterius iniuria rationem generis aut appellationem ſuſtinere poſſit: & ſalſum volet amaro præferri, tanquam minus à dulci diſtans: Amarus illi ſe iubebit anteponi, velut elaboratius, & extremum naturę gradum, & quaſi vnum ex principiis: directò enim exaduerſum eſt principio vero, ac confeſſo, nempe dulci. Καθάπερ καὶ τὸ φαιόν. Modò nequis, inquit, ſeparet ab amaro ſalſum: quemadmodum ne ſeparatur quidem à fuſco niger. Quippe componitur ex albo, & nigro fuſcus, vtroque alterum diluente. At ſalſus non eſt amari gradus, ſed ſimplex ſibi ſuus, vt quidam voluere, aliis repugnantibus: propter quod hæc dicuntur hîc. Senſilia verò media non eſſe in natura ex extremis compoſita, ſed ſimplicia omnia, ſatis demonſtrauimus in exotericis, ex Ariſtotelis prima philoſophia: verum tamen eſt, quoidam ex miſtione fieri, odores, ſapores, colores: at non ſemper tranſit per hûc aut illum natura, vt eos creet qui medii dicuntur.

Ε᾽ἀν δὲ χωρίζῃ, ſi diſtinguatur: cõtinget hunc ſaporem octauum eſſe, non quidem ordine, ſed enumeratione, illorum opera, qui ſegregant ab amaro: nanque vero ordine amarus erit extremus, ſalſus proximus: ergo ſeptimus Dixit, ἀριθμοῦνται: quia ex vſu loquitur philoſophorum. Sic etiam dixit, ϖροςτιθέασι: quorundam ſcilicet ſententia. Οἰνώδη δέ τινες. Additio alia de vinoſo.

Ε᾽ϛι γὰρ. Illorum probatio: quia multis in fructibus inuenitur. Sanè ficus aliquos eſitauimus nihil penè diuerſos à vino: item perſica ſanguinea, & mora, & vina factitia. Καὶ ἐκ τῆς γῆς. Alia probatio. Quoniam de terrenis ſuccis dixit ſuprà: nunc à terra, inquit, aquas interdum ſcatere, ſapore ſimiles. De his ſuprà nos: nempe ab alumine ſubacidæ ſunt. Quod autem ſex, ſeptémve ſint primarii, ſatis ex eo conſtat, quòd omnia, quæ ſaporem habent, vnum ex his habent, tametſi priuatim à ſpeciei forma ſuum teneant peculiarem. Nam vbi nullus alius à ſpeciei primordiis ſuppeditatur: omnino ibi palam profitentur naturæ ſuæ principatum. Quòd ſi vinoſum pertinacius ſtatuas ſeorſum: ego etiam à fico, etiam

A à pepone, pyro, pane afferam. Dixit, ἀναπιδύει, exit: exurit ſc. τὸ ἀνὰ, eſt, quaſi ſubierit terras. Indicat ſcatebrarum materiam: vt vult Ariſtoteles, aerem, & vapores: vt nos addimus, etiam mare.

Ε᾽τι δ' οὐδ' ἄν. Alia ratio. ſubdendū eſſe aliis, qua ratione lacteum dulci. Οὐδ' ἂν ὁ οἰνώδης. Ratio in quodā vino ſapor inuenitur, qui ſit dulci contrarius. Parentheſis eſt illa tota: καὶ γὰρ ἂν ὅτως ἐν ἐνίοις ἀντιϛάσεως τεθείη τῷ γλυκεῖ. & ſic continuantur alia: ἔτι δ' οὐδ' οὕτω τὸ οἰνῶδες τῶν ἄλλων τινὶ ϖροςνέμειν ῥᾴδιον, ὡς ὁ γαλακτώδης εἰς τὸν γλυκὺν ἂν τεθείη. Aliquis obiiciat ei ſententiæ, quæ vinoſum addit pro genere ſeparato: obiectio hæc. ſi vinoſum addas: addidero ego lacteum. diluit obiectionem. nun eſt eadem horum duorum ratio. nanque lac reducitur ſub dulcem: vinum non poteſt ſub eo ſtatui: quia vinum aliquod eſt ſuo
B ſapore ſine vlla dulcedine. Ἀλλ' ἰδίαν τις ὁρῴη. Plus etiamnum facit. ait enim eſſe naturam priorem iſtis vulgatis, ac receptis: quæ natura recipere queat alios quoque ſapores, dulcem, acerbum, aſperum. Ideò dixit, καθ' αὑτὴν, ſeparatam, nec ab aliis pendentem. Hanc opinionem non confutat, ſed incerto iudicio penè profitetur negligentiam. Hoc nihil, inquit, refert ϖρὸς τὴν τῶν ἄλλων διαιρεῖν. Quid igitur hęc tam minutè tractas: ſi nihil faciunt ad aliorum cognitionem? nos verò dicamus: nō eſſe naturā ὑπερέχουσαν aliis ſaporibus, ita vt ſit ſapor genericus. Sed vini ſubſtantia ſuo prædita eſt ſapore, quemadmodum ſuo quoque oleum, pix, piper, alia. Omnis enim ſpe-
C cies ſuum obtinet ſaporem à ſua differentia inferiore, & à forma generica ſuperiore genericum ſenſile vnum ex iis ſeptem: cuius affectus ſit pingue, aut eius priuatio. Ac quemadmodum genericum ambitum, ita obtinet formaliter ſpecies, vt eum ſibi aſtringat: ita genericos affectus ſenſiles, ſpeciei ſenſilis affectus adiunctus comitatur: veluti riſibilitas ſenſibilitatem: quoniam humanitas animalitatem. Ο᾽ δὴ ἀριθμός. Excludit rationes illas populari perſuaſione ſola. Is, inquit, numerus ſeptenarius maioris partis philoſophorum receptus eſt Duobus autem commendat verbis: καιριώτατος, ſiue (vt fortaſſe legendum) κυριώτατος: opportuniſsimus, aut melius, certiſſimus: καιριώτατος etiam commodiſsimus. Altera vox, φυσικώτατος, naturaliſſimus: id eſt non controuerſus, ſed ſequens rerum primordia natura-
D lia. Πότερον δὲ. Secunda capitis pars, qua quęritur: ſint ne omnes ſapores principia & habitus: an quidam habitus, vt dulcis: quidam priuationes, vt alii appellauit ἀρχὰς, non generationis quidem. Cuius igitur erunt principia? nēpe aut quaſi materialia ad miſtionem: aut quaſi efficientia actionum. Quónam ergo iure cenſebuntur inter priuationes? hunc ad modum inſtitutam decuit diſputationem: cæterùm ſuo more aliter. Οἷον γλυκύν. Explicat quos quis exiſtimare poſſit habitus. dulcem, & pinguem. At cùm addit, σύνεγγυς: quónam intelligamus affines dulci, ac pingui? nondum ſanè mihi venit in mentem. Quare

de ſpeciebus intellige, vt in fico & lacte.

Ἐκ τούτων. Probat eſſe principia. quia ſint principia generationis & alimenti. Probatio non eſt falſa, ſed mala oratione explicata. γένεσιν hîc, ſequutus præceptorem, accepit pro generatione partus quæ fit in nutrimento. Non tamen ſunt principia tranſmutationis cibi in corpus animalis: ſed illices ad appetendum cibum: valde tamè longinqua motione. Primariæ verò qualitates, calor & humor ſunt eo modo principia ad eiuſmodi generationem, quomodo eſſe poteſt inſtrumentum quo fit apparatus ad formæ receptionē.

Ἢ πάντας φυσικούς. Altera quæſtionis pars. Appellat φυσικοὺς quia principia ſunt omnia naturalia, ac natura ipſa huic & huic adminiſtrabilis à rectrice natura, quę ſapientia Dei eſt. Priuationes autem etſi ſunt in natura, & propter naturam: non tamen ſunt naturæ partes, ſed reſpectus potius quaſi quidam. Ἔοικε μὲν. Ratio pro dulci, aduerſus alios. Videri naturam eſſe in ſolis dulcibus & pinguibus: quia ſunt κρείττω. vbique diuinus Præceptor, plurimis locis in libris de partibus: naturam μηδὲν μάτην ποιεῖν ... naturam ſemper διὰ τὸ εὖ: διὰ τὸ βέλτιον: τὸ ἄριστον. οὕτω ... τὸ εὖ: ἄλλως δ' οὐ ... & profectò niſi naturæ inſtitutum ſemper tenderet ad optimum: penderet ſemper opus. niſi vltimum nanciſceretur finem: nihil eſſet, ſed omnia fierent. Quòd autem præſtantiſsimi ſint ſapores ii duo declarat: quia per alios nihil videtur ali generarive. Ita vides demonſtrationis propoſitiones, probationes, cōcluſionem. Εἰ δ' εἰς τὰ πλείονα. Superioribus aduerſa ratio: quæ fundatur ſuper eo, quòd aut ſemper, aut omnia, aut maiori ex parte, aut maiorem partem natura facit. Itaque ait: quòd ſi rerum frequentia magis intereſt naturæ, quàm paucitas: citius dicemus alios eſſe naturales, & magis quidem, aut non minus ſaltem, quàm illi duo: propterea quòd hi plures: dulcis autem, & pinguis, pauci. Non enim videtur natura paucis conſtitutis multos aduerſarios oppoſuiſſe. Hæc oppugnatio multas habet difficultates. Nanque in omni natura vnum eſt ſummum & rectum: cætera, quæ ab eo declinant, analoga dicuntur à Philoſophorum principe: quę deſciſcunt, habentur loco priuationum. hoc ſubtilius eſt in prima Philoſophia declaratum. Exempla apertiſsima: virtus, ſcientia, ſanitas. Hæc omnia in medio, vnum. artes non ſunt virtutes, ſed ab eis vt declinant: ita ad eas pro portione reducuntur. Nam fabrica cenſetur aſſecla prudentiæ: cauet enim incommodis tempeſtatum. vitia verò deſciſcunt. Itaque ſunt priuationes, & contraria. ſic de ſcientia, & ſanitate: ne longa excurramus atque importuna ſatagentia. Cæterùm illud imprimis ad rem facit, quod in medicina diſputatum eſt an vni ſanitati plures ſint ægritudines contrariæ. vna enim videtur oculi ſanitas, morbi multi. Hanc quæſtionem contra Auerroem, & recentiores compilatores exactius ſuo loco expediuimus. Totidem nanque ſunt in oculo principia ſanitatis conſtituentia, & con-

A ſtituta, quot ſunt deprauationes. Vitium enim corneæ, eſt oculi vitium, quia oculi cornea eſt. Et liberalitati aduerſatur auaritia, quia retinet quod illa dat: contraria eſt prodigalitas, quia dat quod illa retinet. Duo ſunt ergo principia in liberalitate medium illud conſtituentia, & à recta ratione conſtituta. Dicemus ergo non eſſe ducendum à multitudine argumentum. quare cum ipſo ad reliqua tranſeamus. Σχεδὸν. Nunc ex ſimilitudine quæſtionum faciet pro omnibus ſaporibus, eóſque tanquam habitus agnoſcet. Inquit: ſimilis quæſtio eſt, cùm quærunt: inter animalia an homo ſit tanquam principium, reliqua veluti priuationes. Sic ſtultis chymiſtis aduerſati ſumus, qui aurum ſemper à natura intendi blaterabant, cum amentiſsima temeritate vocarent il-

B lum metallorum finem. Πρὸς τὸν ἄνθρωπον. πρὸς ſignificat reſpectum, & proportionem.

Καθάπερ γὰρ. æquat ſimilitudinē. Nemo negat: in cæteris item animalibus ſuam cuique formam eſſe peculiarem. Quo nanque modo forma ſit alterius formæ priuatio? Iccirco dixit: ἴδιαί τινες αἱ οὐσίαι. articulus eſt nota ὑπαρχούσης eſſentiæ. Etenim denotat ipſam, & illorum eſt, & propria, non autem dependens à forma hominis. Tum auget, cùm ait. Καὶ τῶν φυτῶν. Et quod plus eſt, etiam inferiores naturę ſuę ſibi ſunt, vt in plantis.

Εἰ μὲν οὖν. Demonſtratio validiſsima, cuius hæ ſunt propoſitiones. priuatio eſt defectus: in animalibus non eſt defectus. probatio: γεννῶσι καὶ ἐκτρέφουσι. generant, & educant. At hoc eſt φύσεως, gigne-

C re, & genita conſeruare. Eſt enim natura principium motus & quietis: generatio eſt mutatio. Deinde eſt quies facta generatione: quietis continuatio, nutritio. Τὰ ὅμοια. Argumentum excludens fortuitum: quoniam eſt ordo, & ſtata lex. id verò natura eſt. ſed addit: καὶ ἰσχυρότερα. quinetiam ſunt homine valentiora igitur minus in priuatione. hîc iniuria ſubeſt captionis. Non enim naturę finis eſt robur: ſed dei communicatio in fruitione, quę beatitudo appellatur. Alioqui faueret argumentum magis adhuc lapidibus.

Ἔτι ἔργα φυτῶν. Aliud argumentum. ſi amaritudo eſſet defectus: in magno defectu magna eſſet amaritudo, at non eſt. probat: eſt autem minoris probatio propoſitionis in Abſynthii exem-

D plo. Argumenti vis eſt in comparatione eiuſdem cum ſeipſo. Minus enim amarus eſt eius fructus per initia, magis autem vbi perfectus eſt. Igitur amaritudo comes perfectionis. Ἅμα συμβαίνει. Sunt ergo ſimul πλεονεκτοῦντα, & ſimul ... quo magis excoctum ac perfectum ſemen, eo minus amarum.

Καὶ τῶν τοιούτων. Vt Abrotoni, Matricariæ.

Ὡς ἐοικεν. Explicat efficaciam argumenti. videri potius dulcedinem in hiſce defectum eſſe. Nam ſi nondum perfecta ſemina, & minus amara planta: videtur ad amarorem tendere natura: quia perfectis fructibus, ita tùm demum amarior eſt, eſt autem in genere hoc ratio: coquendo à ſole exiccantur magis,

quæ

quæ natura ſua ſicca ſunt admodum. at ſicciora amariora. Ἔλλειψιν πέψεως. Dulcedinem hîc præ ſe ferre defectum coctionis. Eſt ſanè affectus comitans imperfectionem. Αἰεὶ γὰρ ἡ φύσις. In id ſemper intendit natura, vt quod efficit, fiat ſimile ſubiecti. Nam quod facit, eſt ſubiectum ipſum, cùm generat. In ſubſtantia generata ſiquid agit: id eſt accidens, vt hîc eſt amaror, cuius ſubiectum planta eſt at nullum accidens eſt ſimile ſubſtantiæ. Similia nanque ſunt in prædicamento relationis fundata ſuper qualitatibus. Vult dicere: ὑποκείμενον, propoſitum, inſtitutum. naturæ finis Abſynthium eſt, tali cum amaritudine. illud eſt ei ὑποκείμενον: idea ſcilicet, ſicut idea domus in intellectu fabri, eſt operæ ſubiectum. ſic dicimus apud poetas & oratores, ὑπόθεσιν. an voluit

A ad contrarias concluſiones. Ἀλλ' ἑκάστη. Multa dicit. ἑκάστη, ſcilicet σύστασις cuiuſque ſaporis. multa dicit. eorum itaque adæquat conditionem, quoad id quod quæritur. μεμερισμένη, ex aceruo communi diſpenſatio fit ſua cuique rei naturali. κατὰ μίξεις: reſpondet ſuperioribus, vbi ſtatuebantur in miſturis ſaporum differentiæ, ſecundum illarum differentias. Ἔτι δὲ αἱ γλυκεῖς. Aliud validiſſimum argumentum. eſt enim aduerſariorum ratio detorta contra illos. Aiebant: dulcem eſſe habitum, quia ſit naturalis: naturalis, quia ſolus aptus ad alendum. at, inquit, fallacia hîc eſt. concludis enim ex particularibus vniuerſale. Aliquod dulce alit: ergo omnia dulcia naturalia. tantum abeſt, vt verum ſit: vt ſint quatuor dulcium dif-

B ſerentiæ. hæc vna, quam prætendis, & aliæ tres non naturales. Vna eſt eorum quæ non nutriunt, non tamen nocent, vt aqua Antimonii. Vna eſt eorum, quæ aliquo modo nocent, vt ſuccus Lactucæ. Vna eſt letalis, vt ſuccus Solani. Ipſe ſic ordinat. οἱ μὲν ἐκστατικοί. quidam mentem agitant, ac mouent, vt radix ea, quæ Scolymo ſimilis eſt. de Turcarum Aſſeral, & Amfiam Indorum ſatis alibi dictum eſt. eſt etiam, quod Maſtlac illi vocant. fortaſſe noſtram Solanum furiens vnum ex illis eſt. de Stramonia quoque, & Hicca, ſuis locis. Οἱ δ' ὑπνωτικοί. Vt Opium, & Mandragora: quem qui nuper phileris immiſcuit, ex patriis libris hauſit fabulas, ſuccum non eſt expertus.

Ἔνιοι δέ. Alii mortiferi, ἀναιρετικοί paulò antè, θανατηφόροι. illud ἐπὶ, ſignificat, poſt ſaporem. & di-

C xit, ἐμφανιζόμενοι, quod alibi, φασίν. quia teſtatum vult ſe non expertum hæc flagitia, ſed ex aliorum ſcribere ſententia. Πολλοὶ δέ. Paſtorum hiſtoria: qui voratis radicibus, ad prima tentamenta illecti dulcedine, vitam cum voluptate commutarunt. Καὶ ἄλλα. Hîc non dixit dulcia, ſed ἡδέα, καὶ ἄλυπα, ſuauia, & iucunda: quæ ſunt in dulcium analogia, & ob ſuauitatem τρόφιμα, id eſt, alendo eſſe deberent, & communi argumento illo ſuperiore. Hactenus obiectiones dulcibus: nunc deinceps aliorum commendationes. Ergo ex his dulcia videbuntur defectus, non habitus, ac verò pluſquam defectus, ſi perimunt. alii verò fuerint habitus, ſi iuuant. Itaque dicit, Ἔτι δὲ φαῦλα. Contraria obiectio ab vtilitate aliorum, qui

D ſunt inſuaues, & amari, vt Intuborum: acres, vt Cepe: acidi, vt Ceraſi: aſperi, vt Sorbi: ſalſi, vt Braſſicæ. Adde etiam penè inſipidos, vt Portulacæ: neque ex iis vllum præ ſe ferunt carnes multæ.

Ὠφελοῦντα, iuuantia. præſtitiſſet tamen aſtringere verbum hoc ad cibum: non enim quadrat pro exemplo Centaurium. Abſynthio veſcuntur in Ponto pecora. laxauit autem hanc vtilitatẽ ad medicamenta vſque, ſanè commodè. Eorum nanque vſus adeò naturalis eſt, vt hęreat proportione generationis, cum alimento comparatorum. Nutritione reparatur defectũ membrũ: medicamentũ aufert, quod impedit, aut tollit, aut deprauat alimoniam. Tantum abeſt vt inſuaues ſapores

ὑποκείμενον τὸ ὑπάρχον; vt ſubiectum ſit corpus ipſum quod alitur. Et quia aliis aliæ partes egent alimentis: etiam ſapores ipſi propterea ſunt à natura inſtituti, vt ex ſimilitudine fiat tranſmutatio. Atque ita videtur intellexiſſe: ait enim ſtatim, γίνεται τροφή: &, τὸ λαμβανόμενον. hoc enim ſignificat cibum. ſic cùm planta ſit amara, id quo alitur, vult natura illi eſſe ſimile. quod & infrà dixit capite nono: πᾶσι φαίνεται πάντα ἐξομοιοῦσθαι καὶ τοῖς φυτοῖς, καὶ τοῖς ζώοις. vt ſit τὸ ὁμοιούμενον ipſum alimentum, τὸ ὑποκείμενον ipſa planta: laxè ſanè. nulla enim ſubſtantia cuiuſquam ſubſtantiæ ſubiectum eſt: quæ fuit cauſa, vt dubitaremus.

Πεφάνται γάρ. Quodcunque comparatur ad animatarum vitam rerum, vertitur in alimentum, quoties ab altrice facultate ſuperatur. hoc dicit, perſtans in veſtigiis diuini Præceptoris: qui alimentum partim ſimile docuit, partim diſſimile. Κρατηθῇ. Theophraſto verbum vſitatiſſimum. in tranſmutatione vincitur id, quod tranſmutatur. Τὸ λαμβανόμενον, cibus. Frequens medicis vſus vocabulorum: vnde, ἀναλαμβάνεται, & ἀναληπτικὸν Hippocrati.

Εἰσὶ δ' ἔτι. Aliud argumentum: actu calidis ali quædam: ergo & poteſtate calidis ali, item nonnulla, fatendum eſt, ergo & conſtare: amara, & acria, calida: non ergo priuationes, non enim priuationes ſubſtantiæ: at omne alens ſubſtãtia. argumenti tota vis in eo eſt: nõ ſolis dulcibus alimenta conſtare. Διαθερμαινομένοις. Cibis calefactis, vt homo: id adeò, vt Hippocrates etiam διαιτῇ procuret. Ὥς τι γίνεται, nimis iam inculcatum. Οὐδ' ἂν ἡ τῆς τροφῆς. Non erit à cibo validum ſatis argumentum: πίστις ἱκανή. haud plenam faciet fidem ſumptum à cibo.

Περὶ δὲ κατὰ φύσιν. Vt probetur qui ſit naturalis ſapor, qui non: Οὐδ' ἀρχήν. Neque primus rei ſtatus ſatis perſuadet. Appellat primã rei σύστασιν, conditionem affectæ rei quæ nondum perfecta eſt: à qua non poteſt argumentum capi. verbi gratia: cùm fructus inchoatur, acidus eſt: vbi fuerit adeptus perfectionem, dulcis. Ergo defectus acerbus, dulcis habitus. haud ita eſt. quia minus tetra ſunt Abſynthia nouella, vetula ſunt amariora. Ecce vacillant ex iiſdem locis

ſint priuationes. Exempla petes ex theriacis, & alexipharmacis, quorum ſapor & odor non ſolùm inſuauis, ſed etiam abominabilis, vt Ariſtolochia, Gentiana, Galbanum, Caſtoreum. A

Τῶν δὲ ἡδέων. Aliud argumentum fieri nequit: vt quod errores corrigit in natura, ſit præter naturam. At intinctus corrigunt cibos minus aptos: vt ſal, Acetum, Omphax, Citria, Origanum.

Ἄτροφον ὄν. Sumit hoc pro confeſſo. fortaſſe verum non eſt: Sinape nihil alere: ſed detur, vel pro vero, vel pro exemplo. Argumẽtum eſt à maiori. ſi quod nullum affert momentũ ad alimoniã, tamẽ eſt naturale: eſt autẽ naturale, quia cõmendatiorẽ facit cibum: quanto magis id quod per ſe cibus eſt? Οὐδὲ γάρ. Probatio, quod ſit ἄτροφοι οἱ χυλοί. ſi enim ſucci ii ſumantur ſoli: hoc eſt, ἀκρῆτον: nequeunt à nobis confici: hoc eſt, κρατεῖν. exemplum de ſale ponit: non enim ſolo ſale nutricari poſſet homo. ſiccaretur potius. B Ἔνια ζῷα. Quibuſdam animalibus ſal inutile. vidimus auiculas mori eſitata ſalita carne: etiam maiuſculas, vt picas: pſittacos nequaquam. Dixit ἥδεται: quia non ſolùm tolerat, ſed etiam delectatur: neque ſolùm voluptas percipitur, ſed etiam ſequitur conſeruatio: vt in Æthiopia. Etenim ſi non vtuntur ſale, tabeſcunt. itaque prodeſt etiam pecudibus. piſces verò penitus aluntur: ſtatui negant. Et iam de quibuſdam plantis declaratum eſt.

Τούτοις παρίζομεν. Aſſociamus his alios ſapores: ἀρτυματώδεις. Ἔνια δὲ καὶ αὐτά. Confirmat. dicat aliquis: ars hæc eſt: de natura loquere. potuit reſpondere: artis non eſſe, niſi miſtionem: C horum miſtorum naturas conſtare natura: ſed maluit occurrere hiſtoria. Tam, inquit, eſt naturalis apparatus horum embammatum, & condimentorum: vt aues ipſæ ſibi ſpontè quærant naturæ ductu. Sanè columbi tum quærunt, tum perſequuntur ſalem, & ſaxorum ſcobem putridorum, atque à ſole aduſtorum vorant. duas poſuit voces viitatas valde, ac ſignatas: πρόσφορα, commoda, vtilia, conuenientia: ad verbum, quæ conferunt: præſertim ad victum. Altera vox: ἐπικουρίαν. plus eſt quàm ἀρτυματικά. apparatus ἡδύσματα tantùm deſignat: at ἐπικουρία eſt adiumentum ad emendationem neceſſarium. Quaſi velit: ſalem non ſolùm delectare guſtum: ſed etiam (quod ſanè facit) in ventriculo prohibere corruptionem. Hoc igitur auxilium appellauit. Ὥσπερ καὶ αἱ D ὄρνιθες. Etiam muſtela Rutam. de ſerpentibus infrà. dixit ἄδει deeſt verbum, quo Præceptor vtitur in hiſtoriis, ἀμφισβητεῖν, ex obſeruatione, aut caſu. Καὶ φανερόν. Colligit concluſionem, quam etiam nouis fulciet rationibus: non eſſe μεμιγμένα ſcilicet τὰ τῶν χυμῶν: quia principia pertinent ad ſaporum conſtitutionem; ἁπλῶς, id eſt ſine differentiis eſſentialibus, ſed per gradus tantùm habitus, & priuationis in eodem genere. Quia quod nobis víui eſt ad alendum, aliis non item. μεμιγμένα: quoniam ſpecies partes ſunt.

Ἀλλὰ τὸ μὲν ἄτροφον. Argumenti ſuperioris explicatio: cuius fundamentum eſt: quod eſt habitus, non eſt priuatio. Atqui nobis cibus non eſt. at cibus aliis eſt. aliud porrò fundamentum. Priuatio non eſt in prædicamento relationis ita, vt dicere poſſimus, quod eſt huic habitus, eſſe huic poſſe priuationem: ſed omnium ſequitur eſſentiam prædicamentorum: quæ eſſentia cùm abeſt, illud abeſſe dicitur priuatio: cuius eſſe eſt, non eſſe: neque aliquid eſt, niſi in intellectu. Itaque abſentia toxici ab homine, cuius non eſt cibus, non poteſt eſſe ſubſtantia cuiuſpiam animalis. & ipſum toxicum ſi nihil eſt ad hominis cibum, ſi poteſt eſſe aliquid alicui ad cibum: exempli gratia viperę: non erit defectus niſi homini, at non ſimpliciter, & in natura ſua. Τὸ δὲ ἐπὶ τῶν Conuertit propoſitionem: vt vniuerſaliter ſibi ipſi veritas conueniat. Ὥσπερ γὰρ αἱ ζῶντες Inſiſtit ſuprà iactis fundamentis duabus enunciationibus. hæ verò ſunt. Sapores exiſtunt in temperamentis. Ex quibus conſtamus, iis alimur. hîc τὸ καθ' ἕκαστον ſignificat ſpecies, non autem indiuidua. quia dixit, αἱ φύσεις. at natura εἶδος. Ὁμοίως δέ. Amplificat veritatis cognitionem. Non ſolùm alimentũ, ſuæ quicque ſpeciei deſtinatum à natura, verumetiam tum animi affectus, tum eorum curationes. Vtrunque poſuit contrarium, λύπας, ἡδονάς: vt reſponderent, & conuenientiæ, & contrariis ipſorum ſaporum. Propterea quòd ἀλγεινά ſit naturalis, λύπη, non ſit. Quamobrem addidit etiam θεραπείας: ait enim βοηθείας adnerſus moleſtias adiumenta. Item duo πάθη, καὶ ἀρρωστήματα. quia πάθος patientis tantùm eſt, διάθεσις etiam agentis.

Ὃ καὶ φανερόν. Suauiſſima loquutio. alius dixiſſet: ὅθεν καὶ δῆλον ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν ζῴων ποιουμένων.

Οὐ περὶ τὰ συμβαίνοντα. Quia nunc nobis res eſt cum ſaporibus: quos vt ſpeciebus oſtenderet à natura diſpenſatos, demonſtrat & affectus, & affectuum moderationes eſſe attributas animalibus. Vtrunque nunc explicat, idque duobus modis. Quippe tum ipſis naturalibus affectionibus occurrere, tum fortuitis. Naturales intelligit, puta morbos. Iam vulgatum eſt de Aro, cuius eſu purgetur vrſus: Hieracio, & accipitre: nepeta, & fele: Elaphoboſco, & ceruo: Fœniculo, & ſerpente. Fortuitum verò: veluti cùm muſtela rutam vorat cum Vipera pugnatura. ideò dixit οὐ μόνον αὐτομάτων, ſed etiam ἐπιπεσόντα, inſuper aliud quippiam vorantia. Etiam τὸ αὐτόματον: omnino caſum ſignificare, videmus in exemplo quod ponit de anguibus. eos, ſi quid ederint noxium, rutam quærere & vorare, ſi alium vorarint. vbi naturæ miraculum non eſt prætereundum. Muſtelam à ſerpentibus liberare ſe ruta: ſerpentes eadem ruta tollere allii noxam. Rutam eſſe homini præſidium aduerſus venena non minùs allium, & ſi alia ratione. & quæ allio proxima, σκοροδώδη.

Lego καὶ γὰρ ὂν ἔτος: non autem, ὄν. Et τῶν ἄλλων θηρίων: non θεραπειῶν. Et εἰ δ' ὡς τὰ πλεῖστα: non autem οὐδ' ὡς τό. Et ἐπαινῶ γε: non autem, ἐπαινῶ: & fortaſſe verbum, δεῖ aſcribendum. οὐδὲ δεῖ ὡς τό.

Theodorus: ὡς ἐξαλλαχθῆναι, aliter intellexit,

lexit, ac nos. Lectori ſtudioſo ius erit conſulere veritati. non enim candidiorum intereſt ingeniorum cum autoribus pugnare, ſed cum ſententiis conferre ſententias ad communem vtilitatem, quæ in ſola veritate ſita eſt. dura Latinitas illa. lactis ſapor redigendus ad dulcem, minus appareat.

Πέψεως ἔλλειψιν. Incoctionis defectus. imò coctionis. Nam incoctio aut denotat vel locum, vel loci proportionem, vt incoquere ficus defruto: aut ſignificat priuationem. Σκόλυμον, carduum. at Latini fullonicum tantùm hoc nomine agnoſcebant. Cinaram. Τῶν κατὰ τὴν προσφορὰν ἡδεῖαν, ἢ εὔλυπον. quanquam guſtu ſuauia, aut certè facilia. προσφορὰν guſtum interpretatus eſt. pro cibo ſemper Hippocrates. & εὔλυπον, facilem, minus bene. Quanquam cibo idonea propter ſuauitatem, nec iniucunda. Φαρμακωδεστέρους. Veneno ſiores, peſſimè medicatos. Οὐ δυνάμεθα κρατεῖν ἐκκρατεῖν, niſi temperemus, exuperare non poſſimus. ſiquis Latinorum hæc percipiat, vicit diligentiam noſtram. Κράσεις. conditiones. nimis ſecure. Nam quæuis κρᾶσις conditio eſt: κρᾶσις, temperatura: quæ non eſt conditio, ſed habet conditiones, regionem, ætatem, gradum.

Λύπας, anxietates. ἀγωνία ſignificat angorem: λύπη, offenſionem, moleſtiam, triſtitiam.

CAPVT VII.

VII. Capitis argumentum. Odores quoſdam quibuſdam animalibus innocuos, aliis eſſe noxios. olfactus officium, ac vim eſſe variam. odorum diuerſitatem non exiſtere in parua, magnaue corpuſculorum quantitate.

Ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς ὁμοίως. Capta occaſione ſimilitudinis inter odores, & ſapores, quòd aliis alii vel proſint, vel obſint, deducit narrationem per diuerſos gradus tam odorum, quàm olfactus ſecundum ſpecies. Tractus orationis per ſingulas portiunculas clarius patebit. Hic ſecimus caput cõmodius, quàm Theodorus mox: hinc enim eſt initium diſceptationis, quæ ad odores pertinet. Quemadmodum ſapores erant ſalubres quibuſdam, aliis pernicioſi: ita odores quoque. Ἐναντίαι καὶ εὐ προσφοραί. Figura aſſeuerationis familiaris etiam Peripateticæ breuitati: vt ſæpe monuimus. Καὶ οὐ μόνον. Duo ſunt alienarum rerum modi: vnus, quando non proſunt. Itaque non dicimus carere nos iis, vt Ariſtolochia ad cibum. ideò dixit μὴ ἡδεῖαι: quæ eſt appetitus cauſa. μὴ δὲ ζητεῖν: quæ eſt διάθεσις & propenſio, & ὁρμὴ ſequens appetitũ. Alius modus eſt contrariorũ, bifariam: vel cùm aliquo modo nocent, vel etiam cùm interimunt. hoc eſt, ἀναιροῦσαι. & addit; ὅπερ δὴ ἴδιον ἡμῖν. extrema cõtrarietas: ſuauiſsima: nocentiſsima. vulturum ponit exemplum, quibus officiant vnguenta: & ſcarabæorũ, quibus Roſę. ſic ſuprà allium ſerpentibus. Amaris tam infeſtatur vulpes, vt eiuſmodi Amygdalis interire eas, memorię proditũ ſit. Certè Aloe deuorata, vnam mori vidimus. Vpupa facit in

A ſtercore nidum, ſcarabæus etiam intra ſtercus. At ſuibus & canibus etiam pro cibo eſt. & de Cyprii bouis merenda, verſus Ennii. Οἷον οἱ μὲν χάρ. Poſt eam collationem excurrit per totũ genus animalium, à quo penè vniuerſo colorum excludit voluptatem. Ab eis apperi odorata, negare non poteſt: flores enim ſentiunt ex longinquis apes locis, & muſcilliones vinum: at neutiquam mouentur ob odorem, ſed ob pabulum. Proinde ait, αὐτοῖς χαίρειν. & ne controuerſaretur, moderatus eſt vniuerſali. cùm dixiſſet οὐδὲν: correxit, οὐδὲ σχεδόν τι. Ἐν τοῖς ἄλλοις. Nequis putaret: hæc ſola tria genera bonis ab odoribus excludi. Nam fœtidos aliqua ſanè non ſolùm patiuntur, ſed etiam perſequuntur: vt ſus lutum.

B Ἀλλ' οὐδέ. Odorata affectant apes, non odores: itaque odores per accidens, quia ſunt in pabulis. ſicut albedo in lacte non appetitur, ſed dulcedo. Πρὸς ταύτην, ſcilicet τροφήν. at accidẽs non alit. Eſt ſiquidem alimentum corpus animalis poteſtate πρὸς ταύτην. Nota finis: acquieſcunt enim potiti. Mouebantur, vt potirentur, ὡς ὕλης, vt materiæ. appetunt ſanè, vt viuant. Εἰ δέ τι ἄρα. Excuſat: ſiquis tam vniuerſali ſuccenſeat negationi: atque ait. quòd ſiquis aliquod eſſe putet animal odoris appetens; eſto. id nos pro comperto non habemus. Videri tamen ita eſſe: modò verum ſit quod circunfertur de Panthera. Eam eſſe cæteris animalibus odoris iucundi, quo miſerè illecta voretur illa. multæ ſunt in Gallia viæ: nulla bene olet. Quòd ſiquis, vt hic quoque ſentire videtur, nobis obiiciat: non percipi ab

C homine pantheræ odorem illum: quia ſenſus is homini ſit obtuſiſſimus omnium animalium: bis errat. Primum quia Feli eſt longè obtuſior. præter enim murinum odorem, vel propter nares poſitum vix alio excitatur. Deinde quia pantheræ notus odor nobis eſt. Quod verò eo delectentur bruta, ratio eſt, vt in cæteris, non autem in occulta natura. Ἐπεὶ τὴν μὲν πάρδαλιν. An pardalis Græca ſit ſemper noſtra Panthera, ſuo loco docuimus. Nota loquutionem poſtquam nomen poſuit, pronomen adiunxit in fine, αὐτήν. in eodem caſu, non eſt flagitium: at optimo cuique Græcorum ſολοικοσ peculiaris ad elegantiam, & Atticiſmũ, notatus eſt pluribus è locis à nobis, in

D familiaribus exercitationibus. Euripides in Cyclope καὶ πῦρ ἀναιδῶν. χθονὸς αὐδὴν μὲν μέλων.

Ὅταν καταγηράσκῃ, anus facta, viribus defecta, & quo plurimum poteſt, ſaltu, fit illex odore.

Προσαγομένη, adducens, id eſt præ ſe ferens, προσαγωγὴ quid ſit Hippocrati, in commentariis declarauimus. Ἡ μὲν δή. Negat Philoſophus ſibi bene olere: profectò nec mihi quidem, præter ferum quiddam, vt & Feles. Simul oſtendit, quod & in ſaporibus, aliis alia olere bene, maléve: & quòd plus eſt, etiam nihil. Εἰμὴ κακοῖς τε. Iam diximus longè deterior olfactu Feles vti. Cæterùm acutius id obſeruandum. quoſdam odores quibuſdam animalibus eſſe notiores; veluti de mure ac fele dicebamus. Nam murem vel pro-

cul olfacit illico: fruſtum bubulæ, aut veruecinæ vel propè poſitum non ſentit, id quotidie experimur. Longe aliter canis: haurit enim ſtatim, ac repentè mouetur ad veſtigandum. De aliorum verò animalium odoratu nihil certi vel negando, vel affirmando ſtatui poteſt. Quis enim de equo iudicet? An bene procul cætera percipiat, atque odorem equæ? Ὅτι δ' ἄνευ δόξειεν. Omiſſa obiectione, quæ fieri poſſet aduerſus opinionem de Pantheræ odore, quod reſtat, quærendum eſt. Reſtat autem id in animalibus ſenſum hunc vegetum, atque integrum. hoc receptum eſt. Quare igitur non ſentiunt odores bonos? videntur autem non ſentire, ſi non appetunt. Reſpondet: ſentire quidam, ſed non appetere: non appetere, quia non oblectentur. Id quod ſanè víuuenit etiam hominibus quibuſdam: eis enim moſchus admodum diſplicet, & ipſi ei diſpliceret, ſi ſenſu eſſet præditus: quippe ruſticis nobilis. Neque verum eſt, quod dicebant quidam iis eſſe infeſtum, quibus eſſet calidum cerebrum, ac ſiccum. Nobis enim cerebrum igneum eſt: cor etiam pluſquàm igneum: mirificè tamen moſchi odore delectamur. Σαφέστερον. ἀκριβέστερον, exactius. tranſlatio à viſibilibus. Vult dicere: nobis compertum eſſe, cætera pollere odoratu. Τὰ ἔντομα πάντα. Oleo necantur inſecta omnia: eius odore abiguntur. βαρύνεται. inſectis oleum graue.

Ἔστι δέ. De oleo communis natura. fortaſſe, inquit, etiam ſunt alia, quæ moleſta ſint inſectis: ſanè acetum. Mirum à muſcis vrinas appeti.

Ἀλογον. Aliam vult amouere dubitationem. ſuprà erat ὑπέθετο: dulce eſſe naturæ conueniens. At pinguis ſapor eſt dulcedinis aſſecla: & ſanè oleum dulce. Quare igitur inſectis infeſtum adeò, vt vel ſolo necent odore? Reſpondet. Hoc item obiici poſſe hypotheſi ſuperiori, quæ volebat, ſolum dulcem eſſe principium cum pingui. Non enim omnibus eſt: nempe non inſectis. non ergo natura vniuerſalis. vbi craſsiorem videmus dulceptationem. non enim à dulcibus abhorrent inſecta. de lacte manifeſtum. quinetiam muſcis appetuntur adipes. Itaque in oleo quiddam eſſe illis noxium magis quàm quod in eo ineſt dulce, appetibile. Nota loquutionem: ὁ λιπαρὸς τῶν γλυκέων χυλῶν. Ἔνια δέ. Subtilius perſequitur. quædam inſecta perſequuntur dulcia. Cur ergo fugiunt oleū? quia quærunt dulce ſine pingui: vt muſtum. hoc quoque falſum. pingue enim lac, & mel, atque etiam muſta quædam. In ſeuo autem quis nō videt inſidentes muſcas inde ſibi ſuggere ſine pernicie? κώνωπες, culices. Οὐδὲν γὰρ. Eſt igitur in oleo quiddam ὑπερβάλλον, quod offendit inſecta: alioqui non obeſſet, quatenus dulce. Quia dulce non officit, ſi cuipiam conuenit, niſi præter modum eius fuerit vſus: id quod euenit ab aliis quoque ſuccis, ac ſaporibus. Orationis tractus conciſus, & ſcrupeus, atque, vt ita dicam, ſaltuoſus.

Ἀλλὰ τούτου. Conuertit ſe ab exceſſu illo, quem dicebat ὑπερβάλλον alias ad cauſas. In oleo præter dulcedinem eſſe acrimoniam quandam: A ſanè verum eſt. Itaque tum neruos mordicat, tum oculos. Ὥσπερ καὶ τῶν ἐσχάτων. Exemplum valde diuerſum. iccirco addit: καὶ ἐπὶ πάντων.

Ἄπορον γάρ. Quærendum: cur fugiant apes origanum, quæ thymum, & thymbrā, & ſaliuncæ vtrunque genus perſequuntur? etiam tum raphani, tum Spondylii flores delibare videmus: nec nunc Batrachium obiiciamus. Τὸ δὲ μὴ αἰσθάνεσθαι. Deſtruit illam opinionem, quæ auferebat odoratum ab inſectis: quam etiam damnat Præceptor in hiſtoriis. Partiebantur autem naturam illi ſic, vt animalia grandiora eſſent apta ad percipiendos odores quoſdam: minoribus autem aliorum ſenſiones eſſent peculiares. Εἰ μὴ ἄρα. Opinionis illius excludit confirmationem. poterat enim ſtatuere in inſectis, propter exiguitatem, B meatus anguſtos adeò vt odor ſeſe inferre nequeat. Hoc dicebant ii qui corpuſculorum erant autores, Epicurus, Democritus, Leucippus: vt eorum magnitudo ab anguſtiore aditu prohiberetur. Hanc reiicit rationem, illis verbis: οὐχ ἱκανόν. non enim in meatibus eſſe cauſam, ſed in affectibus, ac temperatura: rectè vtrunque. craſis eſt ipſa miſtio: διάθεσις, eſt affectus à miſtione procedens. πάθος eſt ipſa ſenſio. & ἀπάθεια eius priuatio: veluti cùm dicebat, à nobis odorem non percipi qui putatur eſſe in Panthera. Poteſt aliquod acrius iudicium ἀναισθησίας addere: ſicut τῷ πυρῷ additur τὸ εὖ, & fit εὐπυρία: facilitatem ad ſentiendum: atque etiamnum acutius, δυσαισθησίαν, moleſtam ſenſionem. Quamobrem dixit: λυπηρόν. nō C enim eſt ἀπάθεια, ſed alterum extremum τῷ πάθους ſicut alterum, τὸ εὖ. Ὥσπερ τεκμήριον. Maximum argumentum. Quid mirum in ſpeciebus, ſi in eiuſdem indiuiduis ſpeciei diuerſitas hæc inuenitur? Nempe homines aliis alii delectantur.

Ἀλλὰ μᾶλλον, circunſcribit ſententias. bonis odoribus non eodem æquè modo afficiuntur homines: maleolentes auerſatur totum genus humanum: qualia loca ſunt ſub graui cælo, & à corruptis aquis, aut tetris exhalationibus. Quin hoſce fœtores haud æquè omnibus diſplicere. hoc illa ſonant: ἐν ἐνίοις πᾶσιν. Nam ſi quidam mali odores ſunt infenſi æque omnibus: videntur ergo aliqui non eſſe infenſi æquè. Declarat autem qui ſint: qui letales, inquit, exhalant ab antris. Sanè ſi mortem afferunt, toti naturę humanæ aduerſa- D rii ſunt. Tales ſunt ad Mephitim, & olim ad Hierapolim Syriæ. Solos eunuchos eius peſtis expertes fuiſſe: vt natura mala frui potuerint, quibus fuiſſet ablata bona. Εἰ δ' ἄρα. Doctiſsimus Philoſophus amplificat cognitionem. Animalia omnia vti beneficio ſpiritus ad refrigerationem: alia ſpiratione vera: alia ſola tranſpiratione, vt inſecta. An verò fœtidi odores ii ſolis noceant animantibus, quæ ſpirant? hæc appellat hic ἀναπνευστικά. reſpondet: odores omnibus omnes aliis alios eſſe peculiares. Imò profitetur hoc pro re manifeſta, quemadmodum patet in ſaporibus. Hæc eſt prima propoſitio. alia: manifeſtum item, quòd odoribus, præter hominem, nullum tangatur animal,

mal, niſi quod cibum. moderatur tamen hoc: ὀλίγοις, ἢ οὐδέν. pauca, ac fortaſſe nulla. Nota vocem, οὐδέν: quomodo etiam oratores dicunt, οὐδένες, magna ambitione. ſic nos: nulli imperitius viuis perinæ tyrannus eſt. Sequitur alia propoſitio. Εἰ δὲ δή τινι. Afferéne illis aliquid vtilitatis, ſicut & nobis? nam præter voluptatem, etiam iuuamur. Eſt ſanè bonus odor ſpiritus materia. In animalibus, inquit, non eſt id compertum nobis. Ἀλλὰ γὰρ ταῦτα. Caſtigat meritò: qui naturæ theſauros aperuerit alieno loco. Nihil enim hic cum animalibus. Ideo ſeipſum monet; eò, vnde digreſſus eſt, reuertendum eſſe. Ita etiam vides: quanto commodius, atque prudentius hæc tractata eſſent abruptio in commentario de odoribus.

Lego ἔχει δὲ καὶ κατὰ τὰς ὀσμὰς ὁμοίως. non, κατὰ ταύτας. conferi enim cum ſaporibus odores. Et μυραλοιφίαν: non, μυρεψικίαν: vnguento delibutos moleſtas eſſe. Et ὅπερ καὶ συμβαίνει: non, κατὰ τόπον. Et τὸ ἁρμόττον, οὐ μὴ: deleta priori negatione. Theodorus Græcitauit ibi: οὐδέν, ἢ βραχύ: nullum, vel certè breue admodum eſt. nemo Latinè dicat: pauca animalia: breue. Κατὰ συμβεβηκός: per euentum. alibi fuſius caſtigauimus. At non euenit eulici, vt odor in vino ſit. Ἐπὶ τροφῇ ποιεῖ. Cùm ſcilicet cibus reddit odorem. male expreſſit Græcam ſententiam. Semper enim edit odorem ſuum quiſque. Quorum animalium cibus odoratus eſt. Περιεχόμενον, alliciendo: commodiſſimè. Τὸ πρῶτον. poſitionem ſententiam propoſitam. Τῷ ἁρμόττειν, ἢ μή. Simplicius legit Theodorus. quod minus congruerent. Τῶν τοιούτων αἰσθάνεσθαι. Parua ſentire, quæ paruis conueniant. explicauit per paraphraſin. Τὸν πάθος, καὶ τὴν ἀπάθειαν, ſenſatio, & inſenſatio. potius ſenſitio. commodius ſic: ab affectu, & temperatione euenire, vt ſentiant, aut non ſentiant. Λυπεῖν, inſuauitas. plus eſt, offendere, quàm inſuauem eſſe. eſt inſuaue languidum vinum: ſed non eſt λυπεῖν, moleſtum.

CAPVT VIII.

VIII. Capitis argumentum. Proprius ſeparatas differentiis eſſe ſaporum ſpecies. dulcem magis omnibus conuenire. fortaſſe ne hunc quidem omnibus.

D

ΕΚΑΣΤΟΥ τῶν χυλῶν Poſtquam omiſit, quæ extra propoſitum eſſent, vt redeat ad inſtitutum in generibus plantarum: agit in communi de diuiſione. Quemadmodum animalium ſpecies diſiunctæ ſunt differentiis, ita diſiunctos eſſe ſapores in plantis, ſecundum cuiuſque temperamentum. Dulcem tamen eſſe naturæ magis peculiarem. hoc à fine. dirigit enim ad cibum. Deinde opponit dubitationem de odore. an odor conſequens dulcedinem ſit præter cæteros conuenientior naturæ hoc ibi miſerè ſoluit. Latere nos. at ſi latet, non iuuat: non enim percipi-

A tur. Dati nanque ſunt ſenſus, vt appetamus. non appetũt, niſi quorũ ſenſionis ideas habent: & quæ futurum eſt, vt actu ſentire queant. ſentire autem nequeunt, niſi actu ſenſile ſentiatur. Itaque dicendum: Odores, qui dulcia comitantur, non eſſe modi vnius: puta vino, lacti, adipi, Ficui, Strobilis, Amygdalo, melli, ſaccharo: neque horum quicquam æquè appeti. Et in acribus eſſe odores magis idoneos aliquot ad cerebri corroborationem, ſpirituum recreationem: vt Galangæ, Macis, Cinnamomi. & in Roſa eſt aliquid amari. Alius in Viola ſapor, de quo pauci periculum fecere. Primùm enim præ ſe fert ſub odore paluſtri dulcedinem: deinde ſubeſt neſcio quid linguam vellicans: quod agnoſcere cogimur in terreis partibus. Tum alius eſt in Cydonio, alius in

B Citrio, quàm dulcis: quæ mihi omnia olent ſuauiſsimè. Poſt hæc repetit propoſitiones illas caſtigationum. dulcia κοινότατα, καὶ κοινῶς: id eſt omnibus communia magis ad alendum. Negat eſſe, de dulci quod dicebatur, verum: ἀεὶ γλυκὺς οὐδ' ἀληθές. & addit, ἴσως: quia quod multis argumentis ſuprà confirmabat, hic importuna afficit negatione. Ἑκάστου τῶν χυλῶν. Separandum vnumquenque ſaporem ab alio certa differentia.

Ὥσπερ καὶ τῶν ζῴων. Odioſam ſanè comparationem. ſubſtantiarum nanque differentiæ manifeſtiores: accidentium eſſentiæ obſcuriſsimę. Id adeò, vt in quarto primę Philoſophiæ diſputatum ſit: accidentis eſſentiam penitus eſſe à ſubſtantia: atque propterea inhærentiam eſſe for-

C malem eius differentiam. nos tamen aliter. Nempe accidentium ſunt genera & differentię, & propria diſtincta eſſentialiter ab omni eſſentia ſubſtantiæ. Ἡ πρὸς ἕκαστον. Oſtendit: quare cum animalibus compararit. Non tàm vt comparet, quàm vt intelligamus: quemadmodum nõ eadem cuique craſis animali: ſic ne ſapor quidem conueniens. Quamobrem ſapores diſtinctos oportuit: quia diſtinguebantur animalium temperaturæ. Media propoſitio: quia in temperamentis ſint odores, ad temperamenta quoque eſſe. Idem quoque ſuprà: ἐν ἀπομίξει ὁ χυλός. at ἀπόμιξις eſt κρᾶσις. ita hic: πρὸς τὴν κρᾶσιν ἁρμόττειν. ἢ μὴ πάντας ἄλλους τι. quid? nullus ergo ſapor erit omnibus communis? erit nempe dulcis, & affines eius: οἱ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν: puta pinguis, vt & ſuprá. Τροφιμώτερος, abutitur. non enim ſapor alit. Ἐναντίωμα δὲ τι.

D Concisa oratio, vt ſolet, ſupreſſo verbo. ſic noſtri barbari ſuis in diſputationibus: contrà, Cicero ad hoc vtitur verbo Occurrere. Ariſtoteles, ἐνστάσεις. vt contrarietas ſit vel cum motu, vel perſiſtendo. Τάχα δ' οὐκ Obiectio in quæſtione. an odor quoque ſequatur hanc dulcis communionẽ. τὸ ἀνάλογον, intelligit odorem: icci rco ſubdit vtriuſque explicationem. ὅτι χυλός: quia dulcis ſapor omnibus commendabilis. Τὴν δ' ὀσμήν. At ſub hoc genere non licet odorem ſtatuere dixit in tertio caſu τούτῳ τῷ γένει: non in ſecũdo, γένους: quia eſt ἀκόλουθον & ἀνάλογον, non autem ſpecies ſaporis odor. dixit, αὐτῷ: id eſt, ἅπασι. Negauit autẽ no-

tum eſſe odorem ſub re dulci, rectiſſimè: quia, vt A oſtendimus, multa dulcia variis odoribus.

Ἴσως δὲ. Illius ſententiæ caſtigatio ſatis patet ex ſupradictis. Τὰ δὲ ἐφ' αὑτῶν πόνον. Rurſus claudit τῆς ἀναίρεσιν πραγματείας officinam: vt ſe conferat ad opus inſtitutum.

Lego aſpiratè ἡ περὶ ἑκάστων non autem ἣ. Et πάντῃ τῷ γίνεσθαι, ὄντω.

Theodorus: ἔστι τις φύσις. cuiuſque ſaporis, odoriſque natura eſt. Omiſit, τις: certa: vocem perneceſſariam. Κατ' αὐτὴν συγχεῖται, qui meiuſmodi genere conſociantur. Imò extra id genus in analogia. non enim eſt ſυγγένεια, ſed proportio pinguis ad dulcem, & coordinatio quædam.

Τάχα δ' οὐκ ἀκόλουθον ἐστὶ τὸ ἀνάλογον. Quod ratione minus reſpondere exiſtimes: peſſimè. nam τὸ ἀνάλογον hic eſt odor: qui non ſequitur τὸ ὡς δύναμιν, καὶ τὸ ὅλως ipſius ſaporis. Λανθάνει: obliteſcat: ſuo arbitratu. Latini omnes: latet nos. B

CAPVT IX.

IX. Capitis argumentum. Bonam concretionem, eſſe ſaporis cauſam. dulcis ſaporis cauſam eſſe concoctionem.

TΩ῀N δὲ χυμῶν. Hinc iam incipit ſigillatim per ſpecies reddere cauſas, initium capiēs à dulci, tanquam à nobiliſsimo. Sic enim dabat tres prærogatiuas: nempe maximè communem, maximè naturalem, maximè nutrientem. Perfici verò maturitate: quæ non ſolùm cum efficit ſaporem, verumetiam odorem inducat. Per initia nanque immaturi fructus inodori ſunt. C Τῶν δὲ χυμῶν, addit: μάλιστα δὲ φανερῶν. Amplificat doctrinam. ſed ita φανερῶν intelligit: vt aſtringat illis: ὧν εἰσι οἱ χυλοί. τὰ δὲ χυλα. ſic præceptor vtitur. τὰ δὲ δύο, ἢ τέτταρας, ἢ πλείους ἔχει μόδας, ὅσα μόδας ἔχει. Διὰ τί δ' ἐστὶ ἔτυμον. Quare tres tantùm numeret, amarum, dulcem, pinguem, equidem neſcio. Alii nanque item inſunt quibuſdam plantis, acidus, aſtringens, ſalſus, acer. At ipſe dixit demonſtratiuè, τούτους, quos illico diſtribuit. Τὴν πρώτην. Primam conſtitutionem. id eſt, prima principia. quia quod formā dat, dat ea etiam quæ formā conſequūtur. tanto minus aſtringat ad illos tres. etenim multæ σύστασις horum D habent nullum. Ita verò explicatiſsimè digeremus partem hanc. Tres ſunt opiniones: vna per figuras: altera per concretionē. tertia per coctionem. prima in illis, τὰ ἐκ. ſecunda ibi: ἐμμέσως δὲ. οὕτως ſcilicet Philoſophus ἔχει ἀποδοῦναι ἴδιον λόγον κατ' αὐτὴν, ſcilicet σύστασιν: quam ſuprà, modò κρᾶσιν, modò μῖξιν appellabat. tertiā ibi: οἱ δὲ κατὰ πέψιν.

Ἀπεπτίαν. Si dulcedo ſola fit per coctionem: alii ſapores per cruditatem: ſola dulcedo erit habitus, alii priuationes. Propterea dixit: τάχ' ἂν δόξειεν κωλύειν. videbantur hæc prohibere, id eſt amouere à cœtu veritatis ea quæ paulo antè à nobis dicta ſunt. Πλὴν γάρ. Aſſertio ſententiæ. Intendit natura vires ſuas eò, vt ſimile plantis efficiat opus ſuum: quod ſuprà dicebat, ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἀπογεννήσαντι. at plantæ natura eſt in dulci. ergo dulce finis eſt. dixit, προθέμενη, ex propoſito. quia finis eſt primùm in mente artificis, vt mouens efficientem. Hanc ſententiam non impugnat, ſed ei aſſentitur illis verbis: ἀλλὰ πάντες. non tamen eſt vniuerſalis. etenim quædam ſpecies acidæ ſunt, vt Ceraſorum, aliæ acres, vt Fœniculi: quibus maturatio ſapores affert illos, non autem dulcem. Altera ſententiæ pars de odoribus; vera eſt: omnia nanque matura odoratiora. Item pars altera de ſaporibus, cùm dicit, ἀχυλότερα: ſi de ſucco intelligit ſiue de ſapore: ſucci nanque plus in omnibus maturis, & plus ſaporis. Δι' ἐκ τῷ γένει λαβεῖν. Vt excluderet ſpecierum quarundam obiectionem.

Ἑκατέρων περιττόν. Odore ſcilicet, atque ſapore. Κατὰ τὴν ἰδίαν. Quia coquitur aliter in aqueo humore ſapor, aliter odor in igneo.

Theodorus, πέψει τινὶ γίνονται, καὶ κατεργασίᾳ confectione, concoctionéque prouenire. quid illa ſit confectio, haud ſatis perſpicuum eſt.

Ὁμογενεῖς. Quæ genere copulantur eodem; concluſit ithyphallico cacozeliam.

Κατὰ τὴν οἰκείαν πέψιν. Modò ritu concoctionis ſuæ coqui occœperunt. οἰκείαν ritum, ridiculé. Inaniunt verborum aucupia in rebus Philoſophicis. Et infeliciſſimè addit: occœperunt. Raró apponit verba de ſuo, ſine ſententiæ periculo: ſæpe puerili ambitione. Videtur enim è clauſtris monachus aliquis ineptire, cùm dicit: audimus, habetur, agit, cernitur, pateſcit, alia infinita: & nunc occœperunt. Quin maturatio, ſiue coctio, non eſt in ipſa inceptione, ſed in perfectis.

CAPVT X.

X. Capitis argumentum. Saporum mutationes ad maturitatem vſque. vnum plures pati mutationes. More fructum peculiarem acidum eſſe maturos fructus eſſe humidiores.

TΩ῀N δ' ἄλλων. Expedita dulcis tractatione confert ſe ad alios. percurrit autem omnes in diuerſis ſubiectis. Conſiderationis huius ſummæ duæ. vna eſt, mutationum inchoatæ coctionis ad perfectam vſque. altera: quoſdam ſapores eſſe quaſi materiales futurorum: quoſdam verò formales. Nam qui ſunt in ipſo appararo, ac progreſſu, ii videntur eſſe materiales: non enim manent, neque ſunt finis. At forma eſt finis. ea nanque in materiam introducta ceſſat motus. Ergo maturatio cùm ſit finis: qui ſapores ſimul cum ipſa proueniūt maturatione, ii quaſi formales ſunt. qui verò ſunt, vel hi, vel illi, patet inductione. Ex amaro fit pinguis in olea. amarus erit ὕλη: pinguis autem εἶδος. his enim vocibus vtitur, non exactè

exactè digerens, ſed populariter loquens. Materia enim eſt ex qua fit aliquid, & in re effecta manet. at amaritudo abit ſuperueniente pingui. Ex acerbo fit tranſitus in acutum, aut dulcem: vt quibuſdam pomis & baccis, qualia ceraſa. at in vna complures contingere mutationes. Primùm aquoſus eſt, deinde acerbus, tum acidus, poſtremò dulcis. Addes exempla diuerſi exitus auſteri, tum è cydonijs, tum ex Iuglande, tum ex Caſtanea, tum ex Sorba, & alijs. ex aſpero cydonium fit ſubacidum. ex aſpero Iuglans fit ſubpinguis. ex aſpero Caſtanea ſubdulcis. ex aſpera Sorba fit vinoſa. Poſt hæc, quod Vua patitur, vinoſos quoque fructus pati dicit: exemplum eſt in Moro. ibi diſcutit dubitationem. inde oſtendit: maturitate conſequi ſucculentum quid. Vbi verſabitur illa dubitatio, quæ in libro de miſtorum affectibus agitata eſt: an coctio fiat condenſando. Poſtremò explicat illam, quam tetigimus, diuiſionem: quoſdam eſſe ὑλικούς, alios οὐσίας. Quo in loco non ſupinè accipienda conſideratio hæc. Quippe acidus quibuſdam finis eſt, vt Ceraſorum generi: in vna materiales. ſic aſtringens erit pars omnibus materialis: in Sorba manet cum dulcedine, non totus abit: in glande cum pingui terreo: in iuglande cum pingui aereo: propterea ſiticuloſa eſt. Nunc particulatim experiamur. Τῶν δ' ἄλλων. Dicit λαβεῖν: quia non eget probatione. His ita conſtitutis, cauſa poſtea fuerit veſtiganda. Ὁ δὴ καινὸν Meritò primo loco: quoniam commune eſt plantarum ſubſtantiæ. hic οὐσίαν eſſentiam totam intelligit, id eſt materiam informatam, quæ ſpecies dicitur naturalis. alibi capitur pro materia, vel pro forma ſola. Infrà in extremo capitis abutetur ſuper accidente: cùm dicet, ſaporem οὐσίαν. verùm ibi videbimus quomodo. Μεταβάλλει μετὰ τὴν πέψιν. Non poſſumus hunc tueri locum, quin pro corrupto habeatur. Non enim μετὰ τὴν πέψιν, ſed κατὰ dicendum. quis enim non videt: poſt coctionem ſapores non mutari? iam ſuprà dixit, coctione ſaporem acquiri dulcem. Iam mox dicet, poſtremum eſſe dulcem. ergo eſt coctio poſtrema, poſt quam nulla fit mutatio. hanc mutationem duplicem exequitur: primo loco vniuerſaliter dicit, ὡς ἁπλῶς, ſimpliciter, ſcilicet à priuationibus in ſpecies. Nam quæcunque apparantur ante generationem, ſunt priuationes nondum enim eſt quod erit. Iccirco appellauit ſτερησεις, non verè: quippe hoc ſuprà confutauit: ſed comparatos ad eum qui poſtremò imponitur. Εἰς τὸ κατ' εἶδος. Quoniam ſunt, ſicuti ſuprà dicebat, κατὰ φύσιν. at εἶδος, & φύσις hic idem, & mox οὐσία. infrà dicit, εἶδος οὐσία: hic κατὰ τὴν οὐσίαν. tum declarat vtrinque qui ſint: ὡς ἐκ στρυφνῶν. Ὁ μέσος. Qua voce etiam ſuprà vtebatur, de affinibus primariæ claſſi. ſunt enim gradus. Ὡς δὲ καθ' ἕκαστον. Singulas ſcilicet ſaporum ſpecies, non indiuiduorum.

Ὡς ἂν ἡ διάκεισις. Quia ſuprà ex conſtitutionum diuerſitate variabat ſuccos: ita hic διάκρισιν, ex diſtinctione naturarum. idque duobus modis: τὰ μὲν πλείους, vt in Vua: τὰ δ' ἐλάττους, vt in Olea. Ἐκ πικροῦ. Amari exemplum ab Olea. Συμφαίνονται πίονι: quia miſta eſt in ea pinguis cum aſtringente.

Ἐκ στρυφνοῦ. Exemplum acerbi in multis. Itaque generaliter ait, quæ natura habent acorem, in eam mutaſſe acerbitatem, quæ ipſis infuerit ab initio. hic eſt πλείονων: primùm acerbi, deinde acidi, tum dulcis, vt in Vua: cuius analogiam, vt ſucci, ita ſaporum agnoſcit in alijs quibuſdam: vt in Moro. Demit autem ὑδατώδης, quod erat in Vua: quia lignea Mora ſunt per initia.

Τῆς οἰνώδους, axioma. acor vinoſo proximus. quamobrem tollit quæſtionem. Ὑπερυθραίνεται. Mora, inquiunt, dum rubeſcunt, acidiora, quàm antè: & tamen tunc proxima ſunt maturitati. Οὐκ ὀρθῶς. Nullus, inquit, locus dubitationi. Primùm, quia iam dixit acidum ſaporem eſſe vino proximum. deinde quia cùm rubeſcunt mora, tunc in eo ſunt vt matureſcant, quo tempore vinoſa quoque ſunt. Itaque acor ille peculiaris propter affinitatem. at ante id tempus, cùm etiamnum alba ſunt, acerbitas magis diſtat à fine. ἀπηρτημένη, ſuſpenſa.

Καὶ κοινότερον. Propterea quòd Moro peculiaris acor eſt ad vinoſum: acerbitatem cum multis habet communem. Hoc ita dixit ipſe. mihi verò videtur ipſa quæſtio nihil quærere. Nanque acerbitas penè omnibus primus gradus eſt ad maturitatem: aciditas quibuſdam etiam finis: quare illam hæc conſequitur. Præterea Mora matura non ſunt acida, ſed dulci aqueo diluta. Procedit igitur in hiſce natura, ſicut in Vua. Διὰ τοῦτο. Proſequitur Mori mutationes. initio album, acerbum, durum: in proceſſu coloratur, mitigatur, diluitur. Καὶ ἐπιγίνεται. Poſitis affectibus mutationum, ponit cauſam materialem. ait enim ſucci affluxu corrigi duritiam, & acerbitatem. qui ſuccus poſtea calore domitus dulceſcat. Ideò dixit, ἐπιρρέοντος: vt materiam deſignaret: & διαρθρουμένου, quò materiam introductam indicaret. Dura tamen eſt metaphora: ſuccum dearticulari: ad animalium ſimilitudinem, cùm efformantur. Pertinet enim ad figurationem, ſicut apud Præceptorem, τὸ ῥυθμίζεσθαι. at hic eſt ſimplex qualitas in excoctione. Iccirco addidit, ὥσπερ. Καὶ ἀεὶ συναύξοντος. Augeſcente, propter materiam. & , σὺν: propter aſsimilationem, atque vnionem. Στρυφνά, velle videtur, acerbitatis cauſam, quaſi formalem eſſe ſiccitatem. Vtinam hanc in omnibus inſtitiſſet viam.

Ξηρότατά τι δοκεῖ. Quia dixit, ξηρὸν: videretur cuipiam miſcere contraria. Nam ſi ſucci ſunt quomodo ſicci? ſuccorum enim affectus, liquiditas. Sunt, inquit, humores quidam ſicci, propter conſiſtentiam: quia craſsi. Hos appellat ὀπώδεις, ſuccoſos, & lacteos, vt Fici.

Τούτους φανερόν. Hæc eſt illa diſtinctio materialium, & formalium, de qua dicebamus.

Υ᾿λικαὶ κατὰ τὰς ϛερήσεις, Materiales. quia forma nondum inuecta eſt: videatur penitus à partium pendere concretione. qui verò cum forma ipſa introducuntur aut formam conſequuntur, præter materiam etiam nonnihil eſſentialis habere videntur. Ita duas euertit opiniones: & eam, quam pro figuris Democritus commẽtus fuerat: & eam, quæ concoctioni vniuerſam eſſentiam attribuebat: à forma nanque vult etiam quippiam proficiſci. Igitur illos tum ſuprà, tum hic ϛερήσεις appellat. Rationem & iam diximus nos, & hic declarat ipſe. τὰ ξ ὂν ὁ μεταβάλλει εἰς τὴν πέψιν. ſi enim haud ſiſtitur in hiſce natura: non ſunt habitus ii, ſed ad habitum. Τοῖς δ' οἷον αἴτια ταῦτα. τοῖς, ſcilicet fructibus. ταῦτα, mutato genere more ſuo. Sapores. αἴτια: quia perfectio. οἷ: quia non verò αἴτια: non enim ſubſtantiæ ſunt, ſed accidentia. Sic etiam Philoſophus accidentia vocat aliquando formas accidentales. Καὶ τέλη. Non fines eſſentiæ, ſed fines operum naturæ. dat enim primò natura materiam: mox præparat: inde formam imponit: poſtremò ſaporem, qui conſequitur formã. Πολλοὶ γάρ. Ponit reſpectum. Aliqui ſunt quibuſdã materiales, & pręparationes priuatiuæ, vt acerbus: priuatiuę inquã: quia non conſiſtit ibi natura. cæteroquin haud ſunt priuationes, ſed χρόνοι. Aliqui verò fructus hoſmetipſos habent pro fine: quoniam talis eſt eorum natura. Iccirco frigidi ſunt, non dulces, vt Mala, Mora: item acerbi, vt Cydonia: acidi, vt Ceraſa: aſperi, vt Sorba. Οἷς ἐξ ἀρχῆς ἔλαττον. Quibus ab initio inſipida natura eſt. Minus ſapida, ἧττον ἔγχυλοι: vt ſuprà dicebat, ὑδατώδεις: vt & hîc agnoſcamus gradum. Quemadmodum aciditas eſt aliquibus gradus ad dulcem: ita quibuſdam inſipiditas gradus eſt ad aciditatem.

Lego, vt dicebam: κατὰ τὴν πέψιν: non, μετά. Et ἐπιλαμβάνει: non, αὐτῶν. Et ἐγγυτέρω τῆς πέψεως ὄν: non, ὄψεως.

Theodorus, ὁμόστιχος, conſociatilem. eiuſdem claſſis. eiuſdem ordinis, vt Terentius.

Ξηρὸν τὸ πρῶτον ἀπογραίνεται, ſiccius albeſcens: humectius eſt cùm rubeſcit: malè. non enim humectius eſt, ſed fit. Quod per initia ſiccum eſt, humeſcit rubeſcendo.

CAPVT XI.

XI. Capitis argumentum. Fructus aliquos per initia ſimiles eſſe plantis ſuis: alios non item. Mutationes in ſuccis eſſe aut ab vno, aut à pluribus. Maturationem fieri à natura, in quibuſdam per ſeparationem partium, in aliis per coctionem.

ΑΠΑΝΤΕΣ δῆπως ἐμφαίνουσι. Poſtquam declarauit progreſſum mutationis ad ſuccos, qui debentur maturitati: quia dicebat, acerbum per initia ineſſe maiori plantarum parti: nunc cauſam declarat. cauſa eſt, quoniam ſua referunt principia. principium planta eſt. planta lignea: ergo ſicca. At iam à ſicco acerbum conſtituebat. Igitur cùm etiam dixit: maturitatem euenire propter affluentem humiditatem, & calorem elaborantem: Iccirco id etiam conuenit quod ait hîc: magis per initia ſimiles eſſe plãtis, poſtea verò minus: minus enim ſicca ſunt. Propterea verò quòd non eſt verùm in omnibus: non enim in frugibus. Aqueus nanque, & lacteus earum eſt per initia ſuccus: ideò partitur diſceptationem hanc per ἐπετεῖα, & arbores. In annuis enim lac illud eſſe, in arboribus non eſſe. mox corrigit huiuſcemodi conſtitutionem. quippe in arborum quoque natura lac illud inueniri: nempe in Amygdalis. In quibus natura ſecernat ſuccos, qui ſuis in principiis exiſtunt confuſi: è quibus craſſos ad putamen excernat: tenues cogat in medullam. Atque ibi duos agnoſcit naturales modos generationis: hunc per ſegregationem, & alterum per compoſitionem. in ſuccorum autem generatione non eſſe compoſitionem ex aliis, vt inde fiat dulcedo: non enim amari, neque aliorum ex amaro & dulci. non enim eſſe principia. Tum iis de principiis quædam. hæc eſt totius Capitis σύνοψις, more noſtro.

Α᾿παντες δέ. Periculoſa propoſitio: ἅπαντες! ſed rationem reddit. οἷα ἐστὶν ἄττα ἡ ἀρχὴ ἐξ ἐκείνου γ' ὄντα. neceſſarium fortaſſe: vt quale principium eſt, talia ſint ea quorum illud eſt principium. dixit fortaſſe: quia mox aliter in frumentaceis. ſanè ſi ſemen eſt vltima coctione laboratus ſuccus: quo ex ſucco planta conſtabit, ex eodem & fructus. Οὐ μὴν μὲν ὄντα. Aufert obiectionem. nihil diſſimilius Pruni ſtipiti, quàm Pruni pulpa. Ita, inquit, eſt in fine: per initia non ita. ſic dixit: πεπεμμένα δ' ἧττον, minus, cùm ſunt maturi. Minus: non autem, omnino negatiuè. retinẽt enim in ſe talia principia: vt ex ipſis maturis queat planta porrò gigni. reddit autem rationem, quare minus ſimiles ſint, cùm ſunt perfecti.

Α᾿ποκρίνεται τοῖς ἐκκειμένοις. Quia terreſtres partes ſeparatæ ſunt. ſic enim fit in animalium generatione. in ſemine genitali, & in ouo ſunt confuſæ partes omnes, quas architecta natura ſeparat, cõſtituit, ordinat. Καὶ τῶν ἐδὲ τοιαῦτα. Quorum τῶν? ſi dixit ἅπαντα: quomodo potuit inferre: ἐνίων δέ? voluit dicere, τινῶν. Ε᾿νίων δέ. hîc contra. Longè enim maximè diſſimilis ratio. quippe aſtringens eſt Tritici ſtipula: at herbeſcenti lac in fructu, non aciditas. Poterat aliquis occurrere, At fortaſſe mox aciditas ſubit. haud ita eſt, inquit: ſed Οὐ γὰρ καὶ τελέως ἰδίως. Protinus ab ea teneritudine progrediuntur ad dulcedinem, quæ haud procul eſt ab illo lacte. Διὸ καὶ αἱ μεταβολαί. Quod ſuprà dicebat de duplici progreſſu, repetit. Erat autem progreſſus, aut cum mediis, aut ſine mediis. Itaque duplicem dat mutationem. Cæterùm obturbat, vbi dicit: κατὰ τὰς ἀναγκαίας φύσεις. non enim cùm ad dulcem ab aqueo procedit vini generatio per acerbum, & acidum, dulcis ille fit per horum compoſitionem,

ſed

ſed per abolitionem ac mutationem. Η᾽ δ᾽ ἀ-πλῆ μεταχυλος. Simplicem mutationem ab inſipido & inſuaui. Inſuaue id intelligit priuatiue.

Διὰ τὴν ὑποκειμένην φύσιν. Obſcurè ſatis. Tamen ſic intelligimus. Tanquam ſit ſubiecta natura, id eſt ad dulcedinem parata, ſine multa mutatione. Ω῞ς ἐνιάτε γε. Diuidebat per modum mutationum: nunc per ſubiecta. Alterum frequentius eſt in frugibus, ſcilicet ſimples mutatio. Alterum in arboribus. Adiungit cauſam. Propterea quòd ſunt arborum fructus operoſiores. Id illa ſignificant. ὡς πλείονος δεομένων πέψεως.

Τάχα δ᾽ ἀληθέστερον. Corrigit hanc διαίρεσιν. Fortaſſe non per fruges & arbores partiendum: quandoquidem in arboribus quoque ſimplex ſit mutatio, vt in Amygdali fructu. Quocirca non ſecundum genera illa duo, ſed ſecundum temperamenta mutationum incundam eſſe rationem: quo iure ſuprà quoque perfecti ſapores conſtituebantur.

Υ᾽δατώδης ὢν ἐν τῷ χλωρῷ. Dum viride eſt, aquoſum eſt. Deinde viride mutat in ſiccum. ξηροτέρα μὲν, id eſt minus fluida λίπος λαμβάνει, pinguedinem capeſcit. Suprà dicebat, in fructibus fieri maturitatem per humoris affluxionem. Itaque fructus humeſcere qui prius erant ſicci, atq; idcirco acerbi. Nũc dicit ſiccari. Quoniam fructus illi de quibus ſuprà verba faciebat, erant in altera parte diuiſionis huius. Amygdala verò ſunt in poſteriore in qua & frumentacea, quorum maturatio fit per exiccationem. An ſubtilius dicendum. Coactionẽ fieri, non exiccationem. Exiccatio duobus fit modis, aut exempto humido, vt in pane cocto: aut coacto humido, vt in pane gelato. Quare poſtea ſi calefiat panis ille, rurſus humeſcit. In Amygdalo verò & Iuglande non fit congelatio, ſed alia vi maturantur: nempe calore naturali ſpiſſatio fit. Itaque non pauciores, ſed plures ſunt in Iuglande matura partes, quàm in recenti cùm lacteſcit. Atque ita ſoluitur obiectio. Καὶ ἄλλα τινά. Comprehendit omnis naturæ cognitionẽ ſummo Nucum genere. Ea eſt (vt in putamẽ terrea pars excernatur) ſiue acidum ſit: vt Amygdali & Abellinæ: ſiue aſtringens, vt Ioglãdi & Caſtaneæ: aereæ verò partes exprimantur in nucleũ. Η῾ δ᾽ οὐ φύσις. Quia dicebat ὑποκειμένην, demonſtrat duplicem modũ maturationis: quippe alteratio illa cum motu locali partium fit. Appellat autẽ ἁπλοῦν, partem puriorem ob fructum: nõ quòd ſit ſimplex, ſed quòd defæcatior. Η῾ δὲ δόξειεν His verbis adit ad aliũ modum qui fit congregando. Itaque dicit: Ε᾽ν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις. Per miſtionem ſapor in aliis fructibus. Nimirum ſimul omnes in eadem maſſa manent, velut in farina. Haud tamen mihi ſatiſfacit. Nanque & in Amygdali nucleo terra eſt, ſed tenuior: & nihiloſecius in Tritico videmus corticem. Eſt & in homine cutis, & in conchyliis teſta, & lorica in Crocodilo, Tatto, Rhinocerote. Nec minus offendit cùm exiſtimat ex excrementis eſſe putamina. Quippe in animalibus oſſa quoque eſſent περιττώματα. At non ſunt, ſed στερήματα vel maximè neceſſaria. Huius ratio fulturæ pluri-

A mùni reſpondet ſibiipſa tum in fructuum natura tum in generibus animalium. Munimentum eſt, Cerato, Oleæ, Palmulæ, intus: Piſtacio, Iuglandi, Strobilo, foris. Oſſa intus homini, iumẽtis, pecudibus, ſepiæ: foris oſtreaceis & lyræ piſcis: ſi lyra furcatus ille noſter eſt. Teſtudini vtrobiq;. Partim ad firmamentum intra corpus, partim ad munimentum, extrà. Quæ omnia cùm ſuos habeant fines, neutiquam ex excrementis conſtituta fuiſſe intelligimus. Habent enim partes illæ vtilitatem: quare & finalem cauſam actiuam. At excrementa ſolam paſsiuam cauſam habent: nempe ſolam expulſionem, vt iis liberentur partes vtiles in natura. Ε᾽ν τοῖς δὲ. In nucum genere. ἐκ χωρίσεως iam dixit. ἐξαιρέσεως. Non quòd à toto partes B auferantur, ſed quòd in omni ſeparatione confuſorum permultæ fiunt ablationes. Καὶ ἔνθα μὲν. Subtilis ſententia. Etenim vbi fit compoſitio & miſtio, fit ex pluribus. Ideo dixit ἐκ τῶν ἀρχῶν. Vbi verò fit ſeiunctio, aufertur ἡ ἀρχὴ, ſcilicet pars principalis in qua ſunt primordia generationis: nempe nucleus ab excrementis. Separatur ergo τὸ ἐκ τῶν περιττωμάτων περιέχον. Sed ipſe τὴν ἀρχὴν τὸ γλυκὺ dixit: quia eſt in ipſo principio, ſcilicet medulla. Nã putamina cenſebat acida aut aſtringentia. Tum addit: Τοῦτο δ᾽ ἡ πέψις. Craſsiuſculè attribuit dulci coctionem. Non enim coquitur accidens, ſed ſubſtantia: quam ſequuntur accidentia. Proinde addit ὡς ἀνάγκη εἶναι. Ε῎οικε κ᾽ ἐκεῖνο. Confirmat eam partem quæ ſtatuit de excretione: non enim fieri poſſet aliorum compoſitio ex C amaro & dulci, quemadmodum corpora ex elementis. Πάλιν δὲ. Sed neque totum hoc ita fouendum (vt excludamus compoſitionem) ex iis enim ſanè fit aliquid. Ita diuiſionis aſſerit vtrunque membrum. Cenſet ex amaro & dulci tanquam ex duobus contrariis principiis naturalibus alios cõponi quoſdam: alioqui non eſſent principia. Ob id illa dixit, οὐ γὰρ ἀρχῶν ἡ τοιαύτη φύσις. Non eſt principiorum naturà, nihil vt ex eis fiat. Intelligit principia quæ dicuntur elementa: ea nanque inſunt in iis quorum ſunt elementa, & propriè στοιχεῖα dicuntur, quòd inter ſe ſunt ordinata non ſolũ in mũdo, ſed etiam in compoſito. ἀρχὴ tamen propriè de efficiente dicitur, αἴτιον de fine. Sed de his alibi. Εἰ μὴ ἄρα. Nihil ſtatuit, ſed & permittit & vellicat, ac ſoluit per dubitationem. Nihil officere quin eſſe D queant ἀρχαὶ: neque tamen quicquã ex eorum miſtione cõponatur: propterea quòd principii nomen ſit æquiuocũ: quod & in 2 Phyſ & in 5. diuinæ ſciẽtiæ. Nẽpe etiã priuatio ſuo quodã iure principium eſt, & motus, & locus, & tẽpus, & occaſio & alia. Sic dulce fuerit ſenſionis principium, non autẽ compoſitionis ſaporũ. Hoc ita dico, vt exponã Profectò ex amaro & dulci fit aliquod medium, vt in Cichorio. Cæterùm non eſt is vnus ex illis generibus quæ recenſebamus, acido, acri, aliis. Illi nanque omnes ſui ſunt. Dixit πολλαχῶς, multifariam: vt comprehendunt ſua ſignificata: κατὰ πλείους τρόπους, vt eorum vtimur ſignificatis.

Lego ἅπαντες. De fructibus enim loquitur.

non ἄπεπτα. Et ἐξ ὀξείνου γεύοντες, non autem γεύοντες. Et κεραμυλλῶν, non κυρημυλλῶν. Et ἐναντίους ἐπὶ τῶ ἄλλων: deleta coniunctione.

Theodorus legit ἐκρέοντος καταφερομένης, non ἐκχεόντος, effuſio. Suprà nanque ἐπιῤῥέοντος. Et alibi ſæpe συῤῥεῖ. Tamen ἔξωθεν ſignificat extrà. hic non eſt. At ſit ἔκχεοις, vt infrà ἐκχεῖται. Οὐ λαμβάνουσι πλείους μεταβολὰς, antequam fiant plures mutationes: peſsimè. Videretur enim ſic ſeipſam præoccupare natura, ſi dulcedine præueniret aliã imminentem mutationem. Cæterùm nullam neque molitur, neque expectar, neque anteuertit.

Τῶν κεραμυλλῶν. Theodorus omiſit: quia legiſſet κυρημυλλῶν: quod nihil ad rem. Γεώδους, terræ callum, ſanè ex eleganti ingenio. Nondum tamen calli quicquam concreuit cùm ſeparatur. Περίπλωμα, ſordes. Excrementa potius. Sordes enim, nonniſi quæ penitus abiiciuntur. σωρὸς ἀθροῖζεται, cumulantur enim vt eiiciãtur. At hic περίπλωμα eſt, quod ſupereſt purioribus partibus propter nucleum cõparatis. Chlamydum illa multa millia in Luculli opulentia, non erant ſordes, erant περιττά. Ὥσπερ κατὰ συντυχίαν, per conſolationem. Puto eſſe librarii culpam.

CAPVT XII.

XII. Capitis argumentum. Saporum mutationes fieri aut in contrarios aut in medios. Diſputatur contra Democritum. Maturis fructibus quibuſdam ſapor manifeſtus, aliis non item. Liberata putamine corióve pulpa ſinceriores eſſe omnes.

AI' δὲ γενέσεις τῶν χυλῶν. Hactenus de mutationibus & earum modis: nunc earum vult aſsignare cauſas. Ac primùm quidem terminos docet in genere. Omnis, inquit, ſaporum mutatio fit aut ad contrarium, aut ad mediũ. Deinde deſignat eorum materiam, ideſt ſubiectũ, quod eſſe dicit humorem. Tertio loco, efficientẽ ſtatuit calorem. Nam ſaporis formam ſiue quiditatem edere, ſolius intereſt metaphyſici. Suprà verò finem poſuit cùm dicebat, τροφίμους quoſdam, ad cibum ſcilicet: alios ἡδύσματα, ad condituram. Calorem verò duplicem docet, internum & à ſole. Hoc poſteriore plãtas opus habere, nõ animalia. Non reddit rationem, quoniã manifeſta videbatur. Plantarum nanque alimentum rude admodum, ac brutum multa eget interpolatione. Plantę verò calor modicus: non enim percipitur actu vllus. Ita & à magna patientis reſiſtentia, & ab agentis imbecilla facultate videtur excitata natura ad aeris ac ſolis ſubſidia. An verò animalibus quoq; calor conferat externus? Quis dubitabit? Quam tamen in diſceptationẽ acerrimo iudicio adornãdam cenſeo. Hyeme nanque ventriculi calidiores. In æſtibus multi mortales ita reſoluuntur, vt deterius appetant, minus commodè concoquant. Itaque ſic intelligendum. Omnino animalia nihiloſecius egere fauore cæli, ſed ſanè alia ratione. Robuſtos autem homines iuuare circumſtante frigore ad concoctionem, imbecillis noceri. Contrà, caloribus foueri debiles: fortiores minus corroborari. Poſt hæc contra Democritum diſputat

A hunc ad modum. Si mutantur ſapores, non erunt ex figuris compoſiti. Nanque aut mutantur figuræ (quod eſt contra eius placita) corpuſculis enim illis ſua cuique delineatio extremorum eſt, eáque immutabilis: & compoſita variantur ex illorũ ſolo concurſu fortuito. Aut ſi non mutantur, vel introducuntur quædam vel excernuntur. Atque ibi proſequitur hanc expugnationem. Deinde ait, omnes ſapores ineſſe in quaque planta poteſtate: actu verò vt ſint, effici à calore. Huic enuntiationi addit τὸ ἐνδέχεσθαι. Poſteaquã maturuerint, quibuſdam ſapor extat manifeſtus, vt Vuæ: aliis obſcurus, vt vinoſus in Myrto. Ex Myrto nanque vinum premebatur, tum aliis, tum fœminis Romanis, B quod Murrhinam vocabant, non à Myrrha quæ amara eſt, neque potibus idonea. Sanè Myrtum μύῤῥινον vbique vocat ipſe Theophraſtus. Ab his album deſcribit affectum. Detractis operimẽtis puriores eſſe ſuccos è mera pulpa. Hinc vinum protropum, quod non ſentit acinorum expreſsionem. Idem conſequi etiam procedẽte ætate, quia exhalet aqueum: terreſtre ſubſidat. Ea capta occaſione tranſibit ad peculiares animaduerſiones vini, ſicuti proximo capite videbimus. Ἐκ τοῦ εἴδους. Intellige mediam ſpeciem. Nam etiam contrarius ſapor εἶδος eſt. Hic deducuntur termini mutationis, à quo & ad quem. Κοινὰ δέ. Cauſa materialis. Et ſanè ſubiectum eſt humor ſaporis, non materia. Accidens non habet materiam, ſed C eſſe: non formam, ſed eſſentiam. Eſſe ſaporis eſt, hoc ipſum quod ipſa miſti: eſſentia verò id quod ex ipſa miſtione conflatur, puta dulcedo. Sic ingeniis acrioribus, eſſe ſanitatis eſt ipſe concurſus atque cœtus qualitatũ: eſſentia eſt ipſa qualitas quæ creatur ex conſenſu illo. Ab ipſo deinde eſſe, & ab ipſa eſſentia ſaporis, procedit propri⁹ affectus, qui eſt certa ratio mouẽdi guſtum. Verùm hęc altiora atque ex prima Philoſophia repetita. Ἀλλοιοῖ καὶ ποιεῖ. Rectiſsimè ποιεῖ: quia efficiens cauſa calor eſt. Et ordo verborum accuratus. Prius alterat, pòſt conſtituit ἀλλοιοῖ, quia mouet vt faciat: & mouet ſic, vt faciat hoc. Τὸ ἐν αὐτῷ καὶ ὁ ἥλιος. Duplex calor. Τοῦτο γάρ. Vbique addit ſolem in libris ſuperioribus. A terra, & imbribus, & aeris altera qualitate materiam, ſcilicet humorem: ab altera, id eſt à calore, & calore ſolis, & interno caD lore, efficientiam. Formam verò à matrice forma. Bis enim ſuprà dicebat, ἐξομοιοῦσθαι τῷ ὑποκειμένῳ.

Δημοκρίτῳ μέν. Tria proponit aduerſus Democritũ. Duo primũ deſtruit: quod tertium relinquitur, impugnat. Primùm, aut nihil intrat, nihil exit, ſed quæ inſunt intus, mutantur inter ſe figurę, ita vt ex ſcalenis & acutangulis euadant orbiculares. Quónam igitur abierint illi anguli? Sunt enim ἄτομοι. Secundum, aut intus illis ibi manentibus, alia ſubibunt Hoc non impugnat ipſe, magna ſanè culpa negligentiæ. Sed dicendum, cùm dulce vinum aceſcit: ſi nihil exit, & alia ſubingrediuntur corpuſcula, ſiet corpus vini maius. at fit minus. Reliquum eſt igitur vt exeant quædam. At hoc impugnat frigidè cũ dicit, omiſſam eſſe ab eo cauſam agen-

agentem, id eſt autorem illius expulſionis. Quid tum poſtea? Eodẽ ſe tuebitur errore pertinaciæ, quo illa congregat. Adunt enim fortuitum motum, ſed acrius nos. Exire aliquà detur. Quandoquidem & in ſchola noſtræ naturæ exhalant quędam. At quibus machinis ſeſe inferant in profundum maximi dolii roboreis ſeptum tignis? Hæc trita & ad manus. Illud aduerſus atomorum naturam vniuerſam. Non poteſt ἄτομον eſſe triangulũ, quia eſt difforme. Omne autem difforme partibile, ſed de his alibi. Μεταῤῥυθμίζεται. ῥυθμίζειν, eſt ſecundum commenſus delinente. Verbũ Præceptoris in quinto diuinæ Philoſophiæ, vbi ait, æs ſtatuæ ἀμετάβλητον καὶ ἀῤῥύθμιστον. Transfigurari πάντων ἐνυπαρχόντων. Η῎ ἐκκρινόμενα. Non omnia, ſed quædam modò: ea ſcilicet in quibus cauſa ſaporis eſt qui aboletur. Quædam verò ὑπομένειν. θάτερα, reliqua remanere: nempe illa quæ ſunt cauſa ſaporis remanentis. Hoc eſt ſecundum. Tertium: Τὰ μὲν ἐξιέναι. Prioris quæ exeunt, alias ſubire nouas. Ε᾿πεὶ δ᾽ ἀδύνατον. Quod ſuprà μεταῤῥυθμίζεσθαι, hic μετασχηματίζεσθαι. Vt idem ſit ῥυθμὸς καὶ σχῆμα. De hoc etiam diximus in Poeticis. Τὸ ἄτομον ἀπαθές. Probatio, quòd nequeat mutari figura. Omne enim indiuiſile eſt immutabile quoad terminos. At figura terminorum eſt. Α῎μφω δέ. Vtrunque, ſcilicet ingredi & egredi. Non tamen λόγον adducit, quare ſint ἄλογα: niſi quòd reprehendit Democritum, quando non aſsignauit nobis autorem ingreſsionis & egreſsionis. Iam diximus quid ille reſpondeat. Ε᾿ργαζόμενον καὶ ποιοῦν. Duo verba pro cauſa efficiente. ἐργάζεσθαι, deſignat operam & tractum effectionis. ποιεῖν, opus ipſum atque factum. Α᾿λλὰ γάρ. Non eſt hic immorandum: pertinet enim ad libros de principiis. Τῶν δ᾽ ἄλλων. Aliorum autem opinio tertia quæ maturationem pro cauſa ſtatuit, triplicem affert modum vnde fiunt hæ mutationes. Vnus eſt in ſeparatione & exhalatione: quemadmodum fit ex vino vapa. Alter eſt condenſando & ſiſtendo, quod fit in dulcedine. Tertius eſt in attenuatione, vt euenit in acerbis quorum terreæ partes attenuantur. Τὰ δ᾽ ὡς ἁπλῶς. Quartus igitur addetur, cùm introducitur calor aut frigus, ex quo acritudo aut acor. Ideo dixit καὶ δι᾽ ἃ καὶ ἐν τοῖς πνευμένοις. Ο῞λως δέ. Ex illis hoc eſſatur. Propterea dicit λοιπόν: ſumit enim ex illis hoc, in corporibus ſapidis omnes ſapores ineſſe poteſtate. Sanè de ſuperioribus elicitur. Nam ſi ἐξικμάζεται inerat, & quod relinquitur ſuberat, προϋπῆρχεν. Ergo vtrunque συνυπῆρχε. Περιττὸν μεταβολῆ. Quum adeſt mutatio. Actu verò fiunt tales iis quos dicebat modis. Itaque quod in Democrito reprehendebat, cauet. Addit enim agens τὸ ἀλλοιοῦν. Et nominauit τὸ πῦρ: vt calorem intelligamus. Πεπανθέντων δέ. Affectus hinc duos enarrat. Primùm, perfecta maturitate ſimul extare ſapores manifeſtò. Alter eſt de ſaporum puritate. Α᾿ποπιεζόμενον. Vinum expreſſum continuò amittit ſaporem dul-

A cem. Καὶ χωρισμός. Quod alibi χυλισμός. χωρισμός, à motu, ſeparatio. Separata nanque alium acquirunt locum, χώραν. χυλισμός, à ſubſtantia: quia ſuccus eſt. Οἷς δ᾽ οὐχ ὁμοίως. In aliis ſuccus ille ac ſapor magis hæret cæteris partibus, atque obſcurus eſt, ſicut in Myrto vinoſus. Et pinguis etiam minus. Hunc enim quoque Myrto attribuit: quin etiam vino ipſi. Quare tranſcolato vino lectum eſſe ad vſum lucernarum. Et in Problematis diximus, vinum & mare ardere. Vtrique enim aliquando ſupernatare oleum viſum eſt. Ε᾿φίσταται τῷ οἴνῳ σακκιζομένῳ. Saccis tranſmiſſo vino ſuperſidet. Α᾿κεραιότεροι δέ. Alius affectus. Si tegumenta detrahantur, fieri ſinceriores. Popularis ſanè animaduerſio. Perinde
B ac ſi quis dicat, quod minus miſtum, plus purum. Atque is vnus eſt modus puritatis. Alter, ſi ſeruentur. Tres nanque ſunt in oleo, melle, vino, lacte ſubſtantię: tenuis, craſſa, media. de iis alibi. Oleum è ſummo: mel ex imo: vinum è medio. Iam hæc peruulgata ſunt. Ideo dixit: Τ᾽ δὲ τοῦ δεῦτος ἀποπνεῖ. Intelligit χρονιζόμενον aliquatenus. Nam diuturniore vetuſtate non aquea ſolùm pars, ſed etiam ignea abit: vnde fiunt acida vina. Καὶ τὸ ὅλον. Hoc non iam facit πρὸς τὸ ἄκρατον. Hoc inquam, eſt extra illam puritatem. Nanque ſi exhalet calor ille naturalis, fit vini cadauer. Quare videtur deeſſe verbũ quod idcirco addidit Theodorus. Ε᾿πεὶ καὶ ἀφαιρεθέντων. Non ſolùm exuitur aliqua ſucci pars quum exprimitur ex V-
C ua, ſed etiam in Vuis ipſis. Α᾿λλοιοῦται. Fiunt enim paſſæ & craſſæ. Paſſæ, quia ſeceſſit aqueum: craſſæ, quia τὸ γεῶδες nequit tranſmittere corium. Καὶ τὰ γε χύματα. Amplificat doctrinam à vino in ſuccos alios. Eſt autem hic obſcura ſimilitudo, & quæ penè diſsimilis videatur. Oleum aereum eſt. Igitur oleoſi fructus ſeruati quomodo plus edunt olei? Nanque maturi decerpti ſunt: & eorum maturitas finem habet ſuum in oleoſitate: ibi nanque ſiſtitur. Cur ergo plus olei vltra finem olei? Dicendum, quod & in oliuarum tractatione dicebamus. Vberioribus pluuiis pulpæ multum in oleis, olei parum. Non enim domari atque euinci poteſt aquæ nimium à natura oleum affectante. Ergo in tabulato ſeruatis oleis abit aqueum, non exiens, ſed abit, id eſt mutatur occulta coctione: quemadmodum porrò
D coqui ſeruata ſemina ſuprà dicebamus. Ipſa quoque Sorba & Meſpila repoſita matureſcunt. Oleum tamen illud minus probum, quia craſsius.

Η῎ καὶ φανερόν. Atque ex iis ſicut è ſuperioribus illud repetit quod dicebat, ſapores omnes potentia conſtare ſimul in omnibus. Cuius rei facit fidẽ, quòd mel quoq; tametſi dulciſsimũ, vetuſtate aut excoctione amareſcit. Erat igitur int' amaror cum dulci à quo vincebatur. Exacto dulci relinquitur amarũ. Contra Galenum, qui amaro cauſam frigus dat. Nõ enim ſemper verum eſt. Et mel excoctũ calidius. Vbi diffundẽdũ eſt iudicium ad aliorũ cognitionẽ. Sic enim ſuſpicari poſſe videremur in coloribus: nanque excoctione mutantur,

Cæterùm res longè aliter ſe habet. Nanque ex ære quod rubrum eſt, fit ærugo viridis: quæ poſtea in emplaſtra indita rubeſcit rurſus. Si enim abiit in prima coctione rubedo, quo iure deintegro redit? Non ſunt igitur in potentia ſicut ſtatua in lapide, quæ educitur ablatione ſuperflui: ſed receptione, vt pictori tabula. Atqꝫ ita eſſe cenſeo, quẽadmodum cùm educitur ignis è lapide per eliſionẽ: quod barbaris quidem, ſed nõ inutilibus verbis dicit Auerrois eſſe in capitulo generationis, non autem ſeparationis. Ita nõ ſeparatione dulcis amarum fieri mel, ſed ignis impreſsione & æquabilium partiũ aduſtione: ſicuti de maris ſalſedine atque cinere ſcribit Philoſophus. Ridiculè verò quis arbitretur, in viuẽte cãcro ruborem obduci fuligine, qua per ignem ſublata rubor emergat. Tanto minus in Corncola gemma, quæ ad Limadura Cãbaiæ regni eruitur lacteo colore: ignis verò vi rubeſcit. De mellis affectu ratio. Partes in melle craſsiſsimæ, dulciſsimæ: quæ porrò denſatæ igni multũ terræ aduſtæ habẽt. Vinũ autẽ eò plus dulceſsit quo plus excoquitur: propterea quòd aduri nequit, ſicut mel: ſed abit aqueum quo dulcedo diluebatur. Εἰσὶ δ'. Nihil aliud quàm repetit. Mutari ſuccos aut in melius aut in peius: etiam corrumpi æquè intra ſuos folliculos, pulpas, coria, putamina, atque expreſſos.

Lego ὑχ' ὥσπερ τῶν ζώων, τῷ ἐν αὐτοῖς. Et ἄτομον ἀπαθὲς, non ἄτοπον.

Theodorus αἱ δὲ γενέσεις, generationes actitari. Quaſi ſi eſſent comœdiæ. Τὸ τοῦ ἐκτὸς. Omiſit: & dixit externus: puto, vt aerem quoque complecteretur. Ὀξυγωνίων, ex acuto conſtantibus angulo. Flagitioſa oratio in matheſi, vno angulo figuram conſtare, niſi ſit curuilinea. Cæterùm non ſic Democritus. Miror quare non ſit auſus dicere, acutangulis. Eſt enim vel ipſa Græca felicior vox.

Ἐνυπαρχόντων, inhærentibus. Non negamus accidentia inhærere: at ἐνυπάρχειν aliud omnino deſignat. Poteſt aliquid ſuperficiei tantùm adhærere: qua ratione tum fiet perfacilis ingreſſus, atque egreſſus ille quem idcirco nequeat hîc damnare. At ὑπάρχειν, ſignificat ſubeſſe, & ἐν, intus. Etiã Ciceroniani dicere malunt adhærentia quàm accidentia. Verùm haud temere ſapientes Græci, συμβεβηκότα: tum quia ſubſtantiis adueniunt, tũ quia è ſubſtantiis eueniunt, tum quia cum ſubſtantiis cõueniunt. hoc notat illud συμ. Non autẽ omnia adhærentia ſunt accidentia. Adhæret parieti manus: non autem accidit. Ἄτομον. Theodorus legit ἀσώματον: peſsimé. Corpora nanque illa ſunt Democrito. Nos ita emendauimus. Πάντων ὄντων μεταβολῇ, cunctos ſapores ineſſe potentia immutatione: néque: malé. Non enim inſunt mutatione. Sed Græcè ſic, cùm adeſt mutatio: id eſt dum mutantur. Προϋπαρχόντων id eſt ſubeſſe potentia: detegi mutatione. Conciſa breuitas. Σακκιζομένῳ, cùm ſaccelatur. Sanè cedimus illi hac diligentia.

Ἐφιστάζεται, reſidet atque innatat. imò inſidet. Reſident fæces. Τὸ ὑδατῶδες, diluta pars. Aquea potius: non enim intelligerem. Nam aqua

A vinum diluit, non autem diluta eſt. Καὶ ὅλον ὅτι θερμὸν ἐν αὐτῷ δύναμις, in totúmque calor inteſtinus corroboratur. Non malè addidit verbum quod ſanè deeſſe videtur.

CAPVT XIII.

XIII. Capitis argumentum. Vini tractat naturales mutationes, atque earum cauſas. Item ab arte: veluti cùm mare additur.

MΑ'ΛΙΣΤΑ δ'. Ex declaratis mutationibus, capta occaſione de vino, cuius potuit exemplum, eius recenſet mutationes tam naturales quàm non naturales, eáſque B duplices: partim enim ſunt in natura, ſed vitioſa: veluti cùm pingueſcit, muceſsit, aceſsit: partim ſunt in natura arte adiuta: veluti cùm miſcentur. Marinas enim addebant aquas in terra Græcia, quò eſſent tum valentiore ſapore, tum diuturniore. Itaque in Cantabria & Medulis vina vegeta: propterea quòd ſolum ſubeſt ſalſum. In Achaia etiamnum picãt dolia. Alii origanum imponebãt, vt eſt in Problematis. Quibuſdã locis etiam gypſum addunt: hîc nonnulli calcẽ ad tollendã oleaginem. Creticum etiam quod aduehitur dulce, aiunt coctione tale factum. Μάλιστα δ'. Ex tribus liquoribus qui maximè faciunt ad vitam mortalium, mutationes hæ potiſsimùm in vino patẽt. Dixit κατὰ πέψεις καὶ κατὰ τὰς φθοράς: & exequutus eſt τὰ κατὰ τὴν πέψιν, cùm dicebat ſeiungi ſuccos ac purificari: C nunc exequitur corruptiones. Intelligit autem corruptionem non exactè, ſed quancunque mutationem qua deſinit vinũ eſſe ſincerum. Duos ergo digerit modos. Vnum ait eſſe naturalem. Sic etiam profitemur naturalem morbum ſenectutẽ. Ita ſeneſcens vinum fit acrius, contrà quàm animalia. Ratio. Quòd animalia humectantur accidentali humiditate: intus tamen ſicceſcunt æquè. Vinum item exiccatur vetuſtate, ac terreſtre fit. quare partes igneæ euadunt acriores. Humectatio verò extrinſecus accedit nulla. Hæc igitur corruptio naturalis eſt. Præter naturam verò, quum aceſsit. Vtriuſque cauſas dat. πρεσβεύμενος, καὶ ἐξιστάμενος, καὶ ὥσπερ γηράσκων. πρεσβεύμενος, denotat motum propinquum & primum. ἐξιστάμενος, motum vltimum, & ipſam mutationem. πρεσβεύμενος, euaporãs. D Aſsiſtens, ſonat Græca vox. Id eſt commodùm exiens. In væſtibulo mutationis ἐξιστάμενος, priſtinã exuens naturam. γηράσκων, ſignificat totum illum ætatis ſupremæ tractũ. Et quia metaphora eſt ab animalibus, addidit moderationis notã ὥσπερ. Nulla non gens dicit vinũ nouum & vetus. Ἐν ὀξυνομένοις. Certis deficit gradibus. ὀξυνόμενα, quia deſignatis circumſcribitur differentiis acor & mucor. Ipſe tamen τὸ ὀξεῖν ſolum agnoſcit. Hæc eſt prima pars diuiſionis, quã indicabat illis verbis εἰ μὲν κατὰ φύσιν Quibus addidit ὥσπερ. Propterea quòd naturalis eſt mutatio ab internis principiis: non naturalis, quia vini finis eſt in vſu hominis. Vt ad alimenti proportionẽ ob alimẽtũ ſuauitas. Suauitas

tas autem deprauatur ætate inuecto amarore. O' δ' ὅταν ἐξίςῃ. Eadem ratione addidit ὅταν, qua & ſuprà. Quia nō ab externis tantùm fit acor, ſed etiam ab internorum deprauatione, quẽadmodum & in animalibus morbi. Παλαιούμενος. Prò cauſa eſt vetuſtas. Non quòd tẽpus aliquid efficiat, quãtitatis enim actio nulla: tantominus affectũ ipſius. At tempus eſt affectus motūs. Sed quia ſub ætatis tractu fiunt mutationes in miſtis naturalibus propter contrarias qualitates. E'κπικραίνεται. Effectus ipſius cauſæ, qui eſt affectus ſubiecti. Nota tẽpus perfectum in verbo: ſignificat enim effectionẽ abſolutam. πικρὸν hic accipit non pro vera amaritudine, ſed pro acrimonia. Sic πέπερι, piper. Τῶν δὲ συμβαινόντων. Cauſam reddit, quamobrẽ ὁ πότιμος educit aer, id eſt propter quod vſui erat ad potãdum, O' ἀὴρ. Non ſatis habuit: addidit τὸ περιέχων. Illa coniunctio καὶ eſt ἐξηγητική. Vbique enim alias τὸν περιέχοντα dixit ἀέρα. Aliquãdo etiam ſine additione, ſicut & Galenus. Dubitatur, an ignauꝰ in ſubterraneis cellis aer ipſiſsimas penetret ac vegetet. An vis illa vini potabilis exhalet ſpõte ſua: id quod ſanè putamus nos. Itaque dicere maluit ἀπιόντος, quã ἐξαγωγήν. Τὸ γεῶδες καὶ πικρόν. At ſuprà dicebat à terra eſſe ſalſuginem. Dicendum, hic in vini terreſtri parte portiunculas eſſe igneas. O' δ' ὅταν ἐξίςῃ. Sibi ſimilis in ſcribendi ratione Philoſophus, accuratus. Suprà vitia plantarum partiebatur bifariam, κατὰ φύσιν & βίᾳ. Sic nunc in vino τὸ πικροῦν cenſuit κατὰ φύσιν: alteram verò mutationem, βίᾳ. Et addit ὅταν, quia latet obſcurius cauſa mutationis, Siue ita intelligas vt referatur ad procatarcticas, quæ cum internis motibus nullam vnquã habuerint naturalem neceſsitudinem. Τοῦτο δ' ἐναντίον. Acidum contrariũ eſt. Ita ſibi conſtat autor. Nã & ſuprà inter naturales mutationes ad perfectionem conſequendam, mutari dicebat ſuccos aut in proximas ſpecies, vt acerbũ in acidum: aut in contrarias, vt amarum oleæ in dulcem ſiue pinguem. Sic nũc in vitiis & corruptionibus, mutabitur vinum dulce in amarum. Perpendendum etiam id, quomodo ſit ὀξὺ vino contrarium: quando ſuprà dixerit, acutum dulci proximum natura ſua. Dicẽdum, hoc acutum ab illo tota differre ſpecie. Illud enim eſt naturale, & in gradibus ſaporum qui ſunt per ſpecies conſtituti: hoc autem non naturale. Et vt accuratiſsimè dicamus, eſt quidem cum illo in ſummo genere idem: at ſecundum ſubiecta æquiuocatur. Quemadmodum albedo quæ eſt in cadauere, aliá eſt ſecundum ſpeciem ab ea quæ erat in viuente. E'χει δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Fortaſſe alia quoq; ſubiecit exempla: ſed corruptus eſt codex. Sequitur autem cauſæ nobilis explicatio. Initium ad perfectionem, acor. Perfectio, dulcedo. Regreditur igitur ad idem. Ideo dixit ἐκ τοῦ ὀξέος εἰς τὸ ὀξύ. Quemadmodum ſenex rurſum fit puer. Quibus vox illa περαινόμενος, quæ erat initio Capitis, explicatur. Vt ſit πείρασις ingreſſus mutationis: ἔκστασις autem exitus ipſe. Καθίσταται εἰς τὴν ὕλην. Sic & ſuprà reliquos omnes ὑλικούς: dulcem autem εἶδος & οὐσίαν. Siſtitur enim in eo motus progreſsio. Eſt au-

A tem generatio cuiuſque rei formæ vltima indiuiſibilis, & momentanea introductio. Μεταβάλλει. Alius affectus. An verò cùm ab ea defecerit perfectione, rurſus ex illa ecſtaſi reuertatur atque reſtituatur priſtinæ integritati? Rarũ, inquit. Ideo dixit ἀποκαθίστασθαι πάλιν. Et ὡσαύτως. Similis enim progreſſui regreſſus eſt. καὶ μάλισθ' ὅταν. Si mari miſtum fuerit. quoniam in ſale ſunt principia conſeruationis. Itaque non permittit ſal vehementem fieri corruptionem, Hoc eſt quod aiebat, οὐ γίνεται σφοδρά. Quemadmodum etiam cùm vi ſuſum conturbatur, Ideo addit præpoſitionem περὶ, ipſi verbo denotanti mutationem περικινεῖν.

Theodorus περαινόμενος, procedens ſuo vigore, B inſtans. O' ἀὴρ ἐξάγει, aere circumfuſo exactum ſit. Sanè verbi vis eadem vtrobique ἄγειν, agere. Cæterùm Latinis vſus alius. Exigere, non ſemper extrahere ſignificat, niſi in debitis & vectigalibus, εἰσπράττειν. at (vt hic) nequaquam. Quippe dicimus exactos reges, exactas fabulas, expulſos illos, exploſas hasce. Hic aer exemit, non exegit. Τὸ πότιμον. Theodorus, Tenue addidit de ſuo: peſsimé. Non enim potabile illud tenue eſt, ſed τῇ ὑδατώδει. Neque totum potabile tenue, neq; totum tenue potabile. Et amaror qui relinquitur, fit à partibus tenuiſsimis in terreſtri igneis. Theodorus illa omiſit omnia, τὴν αἰτίαν τὴν ἐκπεπτωκυῖαν ταύτην.

Οὐ γίνεται σφοδρά, niſi vehemens ſit. Imò verò vehemens non eſt illud vitium: vel quia fortis C reſiſtentia, vt ab aquæ marinæ ſalſugine, quæ non patitur putrefactionem: vel ab imbecillo motu, qualis fit ab æſtu camculæ.

CAPVT XIIII.

XIIII. Capitis argumentum. Affectus comitantes alterationes & corruptiones. Corruptiones, aut alieni miſtione, aut proprii exemptione, aut alteratione. Maturationem fieri à calore: à frigore in quibuſdam, alia ratione.

H' δὲ φθορά. Poſt expeditas vini mutationes quas peculiari interpoſuerat Hiſtoria, redit ad vniuerſalia. Idcirco prudenter (vt opinor) abſcidimus Caput hoc. Primùm affectus narrat qui eueniunt in mutatione, quæ corruptio nominatur. Duos oſtendit. Vnus eſt in partium conſtitutione: colliqueſcũt enim fructus D cùm procedunt ad corruptionẽ. Alter eſt in qualitate: fiunt enim acidi. Sanè amiſſo calore naturali ſubit putridus. Ariſtoteles ita vult omnia putreſcentia prius refrigerari, poſtea ſuſcipere calorem peregrinum, qui deinde corrumpat naturalem humiditatem. Γηρῶσκον δέ. Alius modus ab ætate, ſicut & ſuprá. Qui ſi non colliquentur, dureſcunt amiſſo humido naturali ac terreo relicto. Hoc frequens eſt in Vuis paſsis: duriores enim fiunt ac ligneæ pené. Dixit autem in neutro, vt omnia cõprehenderet γηρῶσκον & φθειρόμενον, in ſingulari: exẽplo rariore, in plurali vſitatius. O'λως δέ. Altera pars de cauſis corruptionũ. Tres aſsignat: vnam, cùm quid admiſcetur extraneũ: ſecundam, cùm egreditur quippiã: tertiã, cũ ſine motu locali

peregrinis afficitur qualitatibus. Τὸ δ' οἰκεῖον. non cuiuſlibet partis, ſed quæ eſt natura peculiaris. At τὸ ὑδατῶδες eſt vino peculiare, ex quo naturaliter conſtituitur. Eius parte abeunte præſtanſtantius euadit vinum. Itaque τὸ οἰκεῖον hic intelligitur τὸ κύριον. Αἱ δὲ κατὰ μῖξιν. Miſtionum duos dat modos: vnum vulgarem, cùm quid ingreditur extraneum: alterum ex adytis Philoſophiæ ποιότητος τῆς αὐτῆς τινος, ἢ πλεονάσαντος. Sanè duo puncta naturalia in morborũ cauſis: vnum à qualitatibus, ποιότητος. vnum à quantitate, πλεονάσαντος. Vna pats calorem accipit, ac mouetur ita, vt cum aliis miſceatur. Ob id dixit, πλεονάσαντος cùm exuberat, & vincit: eſt enim tunc πλεονασμὸς οὐ κατ' ὄγκον, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν. quanquam etiam κατ' ὄγκον. Efferueſcẽdo namque fit partium attenuatio, quibus neceſſariò maior locus occupatur. quocirca etiam rumpuntur vtres. Τάχα δ' ἀληθέστερον. Hac ſecunda monitus affectione tertiã fabricat. Fortaſſe, inquit, omnino ex motu cuiuſpiã partis & corruptione. quare à corrupto corruptio. facilis euaſio. Sed hoc quærimus: nẽpe illius corrupti prioris cauſam. ob id ait κινηθέντος. aliquapiam parte mota. Motum autem intelligit duplicem, tum localem verum, tum non verum alterationis. Sic enim & alibi loquitur, & alterationem ipſam in ſuperioribus motum appellabat. In ſuccis eſſe poteſt vtrumque motus genus, propter partium mutuam ceſſionẽ: in fructibus nonniſi alter: id eſt alteratio. quod & illis explicat.

Οὕτω γάρ. Sic enim fructus corrumpuntur, ſcilicet alteratione. Καὶ τῶν ὑγρῶν. humida vtroque motu. Οὐδὲν δὲ ἧττον. Nunc explicat fines ac terminos mutationũ, ſicut & ſuprà, cùm dicebat, εἰς εἶδος ἢ εἰς ἐναντίον. Hic ſeruari ordinẽ in corruptionibus nihilominus atque in perfectionibus ſeruabatur. Et iam tetigit hoc, vbi dicebat, vinum ab acido promotum ad dulce perfici: à dulci in acidũm defici. Hic autem, omnino in quãcunque abierit ſpeciem, in contrarium mutatum iri. Eſt enim contraria corruptio eſſentiæ & exiſtentiæ: eſſentiæ, per accidens: exiſtẽtiæ, per ſe. Non enim corrumpitur verè ſpecies, ſed indiuidua Proinde ait, οὐδὲν ἧττον τεταγμένως. Nihilominus ſeruatur ordo, tametſi non naturalis. Aceſcũt enim Et acor ille contrarius eſt nec naturalis.

Αἱ δ' ἐναντιότητες. Contraria multa. An verò vni queant eſſe plura contraria? Verum eſt in moralibus, extrema duo, vnum medium. At in naturalibus? Etiam in naturalibus, ſed alio modo. In coloribus vni extremorum omnes medii. Quid metaphyſico? nequaquam. Vni enim vnicum eſt contrarium. Sed de his alibi. Ἡ δὲ πέψις. Tertia capitis pars. Repetit cauſas maturationis, de quibus toties ſuprà. Duas dat: calorem per ſe eumque duplicem, internum & externum: externũ duplicem, à natura & ab arte: à natura, ſoli, ſolis, aeris: ab arte, fimo, aqua calida. quod ſuprà docebat ad Cucumeres. Altera cauſa eſt à frigore per accidens: quod & ſuprà de Oleis. Et nunc capiet occaſionem ad earum hiſtoriam peculiarem Fri-

A gore quoque Vuarum genus quoddam matureſcere ſcribit Plinius: & videmus ad Rhenum. An verò frigus ingrediatur opus naturæ, ſatis eſt alibi diſputatum.

Theodorus ἐν τεταγμένοις πάθεσι. Corruptio verò & alteratio accidere cæteris vitiis ſolet. Non eſt verum ex ſententia Theophraſti: & eſt falſum apud metaphyſicum. Dixit enim Præceptor, nullum accidens accidere alteri accidenti. Et ſanè accidens non eſt ſubiectum corruptionis, ſed apparatus & ipſamet tandem corruptio. Idem ſanè eſt albedo & dealbatio realiter, formaliter tantùm differunt. Ita vitium ipſum eſt corruptio: non autem corruptio accidit vitio. Nihil accidit ſibiipſi. Cæterùm & Theodoro & eius intempe-

B ſtiuis admirationibus dura hæc. Cæterùm Theophraſtus haud dicit hæc, ſed ἀλλοίωσιν ἐν τεταγμένοις πάθεσι. Alterantur affectus, id eſt vitia in vino habent pro cauſa alterationem ordinariam. Malè verò omiſit τεταγμένας. Vult enim certos eſſe ordines mutationum, vt ſuprà dicebat. Itaque primùm diluetur, deinde aceſcet. Idcirco addidit μάλιστα δὲ ὀξύνεται. Διὰ χρόνον, temporis cauſa. Sæpe monuimus, temporis nullam eſſe actionem. Αἱ δὲ κατὰ μίξεις, pereunt verò permiſtiones. imò fiunt. Et perit ſucci ſubſtantia miſtione: non autem perit miſtio. Καὶ αὐτῶν τῶν ὑγρῶν. Omiſit Theodorus. Fortaſſe ſperauit ſe ſatisfacere quum dixit, generis eiuſdem.

Τεταγμένα, certa. Multa ſunt certa quæ non

C ſunt ordinata. Hic intellexit ordinem mutationum. Γίνεται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, vi ſubminiſtratur caloris. γίνεται, aliud eſt quàm ſubminiſtratur. Miniſtratur quod ab alio fit, aut iam factum eſt: vt à calone, lixa, cacula, militi ligna, aqua, tela. At γίνεσθαι, deſignat autorem. Ἀντιπεριϊστάμενον, dum circumobſiſtit. imò verò obſeſſus.

CAPVT XV.

XV. Capitis argumentum. Recitat ex aliorum ſententia, augeri oleum in oliuis ſub arcturum vſque: poſt arcturum nihil acceſſionis fieri. Dubitatio. Qui fit hoc? Nam augetur humor ex imbribus. Solutio. Pulpam creſcere, non oleum.

ἜΛΑΙΟΝ δ' ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν. Suprà dixerat, ἐπιρρεόντων τῶν ὑγρῶν ἀπογίνεσθαι ἅμα τὸ πεττόμενον, ὥστε πέττεσθαι. Ergo ſi maturitas euenit af-

D fluente ſubinde ſucco, videbatur id eſſe in omnibus debere. At non eſt: non enim in Olea. Quippe eſſe in factorum opinione poſitũ: tota æſtate augeſcere oleum quoad arcturus oriatur. Poſt id tempus non augeri: & tamen debere videri propter imbres. At aquas eſſe ſuccorũ materias toties dictum eſt. Hæc eſt prima Capitis pars: ex cuius poſtrema ratione oritur ſecunda. Ibi nanque adducit contradicentium opinionẽ, ob eã (quã diximus) materiæ adiunctionem. In tertia parte ſoluit ſic. Succum quidẽ accedere, non tamẽ vinci poſſe ita atq; tranſmutari vt ex eo fiat oleũ: deeſt enim æſtiuus calor ille qui abierit cũ æſtate.

Verùm

Verùm enim pulpa fit. exẽpla percurrit, quę videbimus. Hæc eſt totius Capitis periocha. vbi duo animaduertenda. Primũ: penè totum hoc etiã ſuprà fuiſſe tractatũ: quorum locoſũ ne importuna ambitione lectorem occupemus, verba ſibi, qui volet, ſimul & ſententias conferet. Alterum: non hîc de ſuccis agi: ſuprà namque actum fuit idoneo loco, hîc autem de ſaporibus. quare videtur alienum totum caput hoc. Dicendũ ſuccum eſſe ſubiectum ſaporis. Et quia pinguem ſtatuit inter ſapores: hîc in oleo pinguedinis cauſam perſcrutatur. Nota loquutionẽ, cõmuniter dicitur τῇ ἐλαίᾳ συμβαίνει. Sed quia de ſucco loquitur, pulpa, nucleo: dixit ἐν, propterea quòd inſunt. Partes enim dicuntur aliquo modo in toto eſſe: tametſi cum ipſo ſunt idem: vt in quinto Metaphyſices.

Οὐδὲν πλέον. Loquitur de poteſtate: & idem valent verba hæc, quòd illa mox μεθ' ὃν οὐκ ἔτι δύναται. Notabis & hanc loquutionẽ. οὐκ ἴσχει πλέον τοῦ ἐλαιηροῦ. οὐκ ἴσχει ἰσχὺν τοῦ ποιεῖν ἔλαιον. Verbum felix: quaſi dicas, Oleari: ſicuti veteres, Oliuari: inde namque Oliuitas. Non habent eiuſmodi facultatẽ, qua poſſit Oleum concreari. Ἢ ὅσον λαμβάνει ὅσον, ſcilicet ἔλαιον. Nequit poſt arcturum augeri Olei quantitas, quæ per æſtatẽ cõparata eſt.

Ἅμα δὲ. Non temere verba facit de oſſis duritia ſuperueniẽte. Simul, inquit, os fit durius. Duæ ſunt hîc latitantes cauſæ, quare Oleum non accreſcat: vna eſt materiæ ſubductio. namque in os abit ſuccus. Rationẽ dat nullam: cùm tamen cauſas profiteatur. Fit autẽ, propterea quòd frigus ſuperuenit, quo nequit ſuccus elaborari. introrſum ergo adigitur ad os. altera cauſa eſt à fine. Videtur enim iam naturæ defunctum: neque ferè quicquã ſtudere aliud quàm oſſis perfectionẽ, ad propagã dam è ſemine ſpeciẽ. Is enim eſt primarius plantæ finis, vti ſuprà dicebamus: ſecundarius autem, ob vſum humoris. quãobrẽ hoc expleto illud curat. igitur haud amplius intendit Oleo faciundo.

Μεθ' ὃν. ſcilicet arcturum. Pòſt id tempus nequit Olea promouere ad Oleum operam ſuam.

Ὡς τὸ μὲν. reddit cauſas dupliciter. Primã appellat phyſicam: quia facit autorem calorem, quem ipſe nominat paulo laxius, ignem. Et ſcriptũ eſt à Præceptore: naturã igne vti. & tanquam materia, & tanquã inſtrumẽto. Τῷ συμπέρασμα τὴν ὥραν λαμβάνειν. perplexè admodũ. Vult dicere: terminũ coctionis illius, qui conſtituitur ſub arcturum, ignis, id eſt caloris progreſſu præſcribi.

Εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ. alteram cauſam ab anni tẽpore. Quaſi verò tẽpus quoque non ſit naturale: ita diſtinxit ipſum ab illa cauſa, quã phyſicam agnoſcebat. Quin tempus ipſum pro maxima rerum naturaliũ conditione ſtatuerunt. ideo dixit: vtrũque concurrere cauſa vnica quia tempus calidũ. calor autem coctionis autor. proinde ait: διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. & τῷ μὲν διὰ πυρός. quaſi tẽpus coquat. temperauit audaciã attributionis illa voce, διὰ Διαμφισβητοῦσι. Secunda pars quæ exagitat ſententiã illam. Τῷ εἰκότι προσάγοντες. à veriſimili, quaſi dicere velit: ἐπάγοντες: quia ſit pars in-

A ductionis hæc. inductio verò illa. Pyrus, Ficus, alia mature ſcunt affluxione ſucci: ergo & Olea.

Εἰκός. ſimillima ſunt, ἐπαγωγὴ, παράδειγμα, παραβολὴ, σύγκρισις, εἰκός. Quæ omnia digeſſimus accuratiſſimè in libris Poetices. Μὴ πληροῦσθαι. axioma in hac negatione. Non impleri ſucco, ſucci affluente materia: quoniam ſuccus Oleum eſſe oportet. at materia aqua eſt quę nequeat trãſmutari. Ἄτοπον, abſurdũ. non eſſe locum in natura huic propoſitioni. Τὴν τροφήν. Si aquæ ſunt alimenti materia: videtur alimentũ accedere, cùm accedit aqua: plenitudo accedit, cùm accedit aqua: plenitudo accedit, cùm accedit alimẽtũ. Non probat: quia vel fortuita manifeſtũ ſit ſenſiune vel conſulta experientia. Siquis enim affun-

B dat aquam, deprehendet repleri ſucco fructus. Itaque duplex argumentũ à caſu & ab arte ad probandam naturã hanc. Aliud addit experimẽtum. Siquis immaturas premat Oleas, minus prodire ſucci. Eas deſignat à calore: λιπαρὰς enim vocat.

Πασῶν δ' ἄριστα. Contrà, quæ poſtremæ omniũ lectæ fuerint, Olei plurimùm exhibere. hîc animaduertendũ, ne ſubſit fallacia. Namque immaturis maturæ cõparatæ plus effundunt. At (ſi, quod aiunt illi, verũ eſt) vtræque maturæ cõparatæ, & quæ ſub arcturum, & quæ pòſt lectæ fuerint, non erunt poſteriores prioribus pinguiores.

Διὰ μὲν γὰρ τὴν τελείωσιν. Hîc tota vis argumẽti latet: quam, vti videbimus, tollere nequit ſequẽs iudiciũ. explicemus. Solùm poſſũt huic obiicere, ſuccum illum ſuperuenientẽ non coqui in Oleum,

C quia calor deſit. hîc igitur hunc prætextum tollit. ait igitur, ab ipſo frigore perfici. hoc erat illud διὰ τὴν τελείωσιν. dic modũ hunc perfectionis. dat τὸ κεχειμάσθαι. Hyemis frigore exercitus. Dic effectionem & cauſam mediã inter frigus & maturitatẽ. dicit. ἀφαιρουμένου τοῦ ὕδατος. Ecce: quantum aquæ nimiũ prohibet oleitatem, tantum exuggitur Hyemis frigore. Reliquũ verò perficitur: hoc eſt, λοιπὸν ἐκπέττεσθαι μᾶλλον & dicit μᾶλλον: quia minus penſi commodiùs perficitur. Et ſanè ſunt fructus quidã, qui volunt Hyeme tangi: vt Olea, Zizipha, vuæ genus quoddam. etiam Cydonia ſera ſunt.

Ὁ μὲν οὖν λόγος. in hac tertia parte ſtatuit iudicium ſuum. partitur autem bifariam. Primùm oſtẽdit, Oleum priùs ineſſe, quàm nigreſcant. Iam hoc nihil deſtruit: illi enim quoque ſic ſentiebant:

D ſed minus. Iccirco addit καὶ καθαρώτερον, & purius, vt vtrum ſit illud Oleum. Illud autẽ quod fit poſt imbrium acceſſionẽ, impurius: multum enim trahit Amurcam ſecum. Ἐκ γὰρ τῶν φαυλίων. Ex Phauliis quod fit acerbum, album eſt. nigredo igitur poſtea. vbi & id notabis: etiam in cruda ineſſe Oleũ. Non igitur à coctione perfectio. ſi Oleum eſt perfectio: & Oleum ante coctionem dicendum, eſſe Oleum inchoatum. Τὸ δ' ἐμφαίνειν. vult obiectionẽ tollere. inquit: non eſſe abſurdum: quòd id ipſum album Oleum ſubamarũ ſit. Hoc enim indicat illud πώς. Siquidem ceſſat ea poſtea amaritudo: quoniam per ſe Oleum matureſcit. Sic & ſuprà dicebat, aliquando coctiones

fieri per partium ſeparationẽ. Ergo nõ erat prius coctum, ſi coctio fit per ſegregationẽ: & nondum facta ſegregatio eſt. Tũ ſi poſtea matureſcit, non erat antea maturum, igitur imperfectum. proinde perfectius in poſterioribus oliuis. Ταῦτα γάρ. dicerent illi. Ergo minus eſt Olei, ſi poſteaquam factũ fuerit, etiamnum abit aliquid. Nam ex maturo quicquã decedere, neceſſe non eſt, vt amaritudinem deponat. Ad hoc dicit: hanc amiſſionẽ partiũ quarundã, non eſſe propter Olei naturam, ſed ambientis aeris fieri vi, quod & vaſa faciunt ipſa. Ideo dixit: ἀλλ᾽ ὅτι συναπόλλυταί τι καὶ ὑπὸ τῆς περιέξ τοῦ χυλοῦ Circumſtantia intelligit, aerẽ & vaſa ὥσπερ καὶ τῶν ἀγγείων, ſcilicet ὑπό. Ὅτι δὲ ἐκ ἀναμένειν. validum argumentũ. Non eſſe expectandũ vltimam coctionem pro perfectione Olei. Probatio. fluit enim ex albis. Dicent illi eſſe Oleum imperfectũ: quare & amarum & mordicante acerbitate ſua; quemadmodum cùm ex vua premitur immatura ſuccus ita digeſſimus hanc diſputationis fluctuationẽ. Nam cum hactenus videatur pro Oleo, tanquã de perfecto agere, ſubdit. Ex his apparere, nõ eſſe quæſtionem diſcutiendã per actum & potentiam. Quaſi Oleũ in immaturis ſit potentia, quod futurũ ſit actu Oleum in maturis. Mihi tamen optima videtur illa diſtinctio. ſiquidem ait materiã Olei futurã. Vtinã verò vnum quempiã ex Scotiſtis & Vualteriſtis audirem tractantẽ hæc: pauciſſimis verbis plura, meliora, ordinatiora, quaſi ex ipſis rebus expicta longè commodiùs perciperemus. Τίς οὖν αἰτία. Hac portiuncula partis huius tertiæ quærit cauſã: quare vel nulla, vel perpuſilla fiat acceſſio poſt arcturum. Et ſicuti ſuprà dubitat atque cõmittit aliorũ fidem (ὡς λέγουσιν) ita hîc moderatur illis verbis. Ἢ ἁπλῶς, ἢ οὐ βραχεῖ τινι: vel nullum vel non magnũ fieri augmentũ. deeſt verbum αὐξάνεσθαι. Ἀμφότερα γὰρ ἄλογα. ſcilicet nihil augeſcere, & multum augeſcere. Primum: quoniam additur materia. Secundum, quia multa cùm ſit, mutari nequit. Μεῖζον δὲ ἄτοπον. familiarius dixiſſet, μᾶλλον. Nam ſi dicas, μεῖζον ἄλογον. erit ἄλογον ſubſtãtiuum. Vtrũ verò ſit illud, non declarauit. puto maluiſſe, nihil fieri. Ἢ ἑκάτερον. Problematicè ſoluit. An, inquit, alia eſt pulpæ, alia ſucci maturatio? Pulpa ſanè ad vtrunque, ſed vſu diuerſo, vel ad eſum vel ad Oleũ. nãque ad cibũ opus eſt amaritudinis abolitione. Ideo dixit: οὐδέτερον γὰρ δεῖ, in neutro: cùm tamen referat τὴν ἐδωδήν. Ταῦτα δ᾽ ἐν ἀλλοιώσει. Indicat quomodo guſtui apparetur idonea. in terreſtris ſubſtãtiæ alteratione, quam quidã σῆψιν appellarint. Ita conſulit eruditioni: vt etiam errores afferat antiquorum. Stultè namque detorqueat ad putrefactionem, ad vſum, aut ſignificatum ad rem naturalem. Καὶ γὰρ δρυπεπεῖς. Demonſtrant illi Druparum exemplo, quæ ſunt putrefactione aptæ factæ ad edendũ. quæ oſtentatio fatua eſt. Aliud enim matura Oliua, vt Drupa: aliud marcida. nam quæ marceſcunt è Drupis, item abiiciemus. Hæc igitur eſt pulpæ maturatio: illa verò ſucci. Τὸ δ᾽ ἔλαιον. Oleum verò ſucci mutatione: id eſt hu-

A moris, non carnis. At humor excoquitur multo calore, quo laboratur ante arcturũ: minore verò pulpa, quæ poſt arcturũ creſcit. Ergo quia eſt Oleum operoſius, diuturniore ac validiore opus habet opifice. χαλεπώτερον, operoſius. δημιουργεῖσθαι, cõfici. Quia naturalis calor architectus eſt à ſolo & aere, materia & inſtrumentum. Καὶ ἔδοξε. tempus declarat ante arcturum. Quia præuenitur conturbatio illa totius maſſę terreſtris, & aquæ quæ contingit poſt arcturũ. itaque amurcæ plurimũm. Ante arcturum fluit puriùs: quòd declarauit voce illa, ἀναπομίκτῳ, impermiſto. Quaſi ſubeat aqua multùm terreas partes, quæ iccirco in amurca fiant ignauæ. Nãq; in Olea immatura ſolidiores non miſcẽtur ſucco. Ἄμφω ταῦτα. ante arcturum, vtrunque vnum: Olei elabora-

B tio à calore: alterũ conſtantia terreſtrium partiũ pertinax, quæ propterea ſucco miſceri nequit.

Πρὸς ἀρκτοῦρον: ἀντὶ τοῦ, περὶ ἀρκτοῦρον. ad arcturum. Ad, enim vt eſt adiectionis nota, ita & excluſionis Ad parietem, prope parietẽ ſimul eſt, & extrá. Ὅτι δὲ. concludit contra obiectionem, pro prima ſententia. Olei copiã neque in alimenti copia, neque in Oliuæ pulpæ conſiſtere multitudine. probat clariſſimis exẽplis. nã ſi pluuius annus ſit, minus Olei. hoc à natura in tempore. Item ab arte: ſi rigentur Olìueta minus Olei. Aliud argumentũ à natura in ſpecie, quod priori coniunctum oportuit. Cęterùm iſti Gręci ſemper in ſuis diſceptationibus patiuntur iactationẽ: id quod ad faſtidiũ vexati, ad faſtidiũ monuimus. A ſpecie igitur argumentum. Quarum os paruum, Pulpa multa, minus edunt Olei. & nomine deſignat ſpe-

C ciẽ, tales Phauliæ. non ergo in Pulpa. Addit axioma, id ita naturæ ordine laboratum. Niſi mauis dicere: naturam laboraſſe potius quàm elaboraſſe: id eſt non potuiſſe vtrique ſufficere. Id nãque ſonant verba illa: ὡς τῆς φύσεως κεκμηκυίας. Vt & alior ſum, & aliunde ſit tum pulpa tum Oleũ. Sequitur aliud à locis argumentum. οὐδὲ δὴ ἐν τοῖς ψυχροῖς. Neque in frigidis multùm præſtare queunt Olei. ergo à calore ἰσχύουσι non rectè valent. quaſi Oleæ robur Oleo cenſeatur. Ἀλλὰ σώματα πολλήν. aut tẽpus, aut ipſe vorauit verbum.

Ὁ καὶ ἀπορεῖται. eadem breuitas. Non enim, quod nunc hîc dicit, dubitant: ſed ex iis omnibus patet, quid in quæſtione ſit ſentiendum.

Lego ὅ ἐνίοτε, non ὁ. quæ amaritudo ceſſet poſtea. Et συναπόλλυταί τι καὶ ὑπὸ τῆς περιέξ τοῦ χυλοῦ: nõ, vt corruptiſſimè legitur. Et δρυπεπεῖς, nõ

D ὑδροπεπεῖς.

Theodorus legit τοῦ ἀεὶ λαμβάνειν, non ταῖς admodum placet. Εἰ δὲ τῇ ὥρᾳ. Theodorus legit οὐ δὲ τῇ ὥρᾳ: & addit de ſuo: qui certè pro caſu habendus eſt: peſſimé. Quis enim caſu putet arcturũ occidere? Neque negauerit Philoſophus: qui illico fatetur, vtramque cauſam vnam eſſe.

Et omiſit δεῖ τὸ κεχυμῶσθαι at tempori conuenit poſt arcturum. Quare conferenda ſunt hæc cum ſuperioribus vbi tractantur hæc eadem.

Ὀλιγέστατος, parſimoniæ. pudet lapſus. Nam

cui par-

cui parcit natura tanquam hæredi? Ἠ σαρ- κον μὲν at non eadem. puto ſcriptum reliquiſſe an Εὐσαρκία, pleno corpore. nemo intellexerit multa pulpa. quare non, carne? an Vallam metuebat? Ὧν δὲ ἡ σὰρξ πολλὴ, πυρὴν δὲ μικρός. Theodorus non inſtituit hanc propoſitionem ad apparatum concluſionis: ſed formauit quaſi ſententiã cum cauſæ nota, ſic. quia multa caro, nucleus paruus. At hæc non pro nucleo profitetur Philoſophus, ſed per carnem & nucleum, de Olei exiguitate, neque verum eſt. Nucleus enim grandis in maioribus quibuſdam. Κεχρημένας. Sequutus eſt rectiſſimè ſecundam interpretationem.

CAPVT XVI.

XVI. Capitis argumentum. Cur gelidis locis Vua ſucco non careat, Oliua careat. Solum calorem efficere ſuccum Oleæ. frigus autem etiam vini.

ΔΙΑ' τί ἡ μὲν ἄμπελος. Ex hac dignotione cauſarũ in ſucco & pulpa Oleæ, texit corollam pulcherrimam in eius comparatione cum Vite. Quærit ergo quare in locis gelidioribus Vitis fructus ſuccum habeat, id eſt vinum reddat: Olea non reddat. Reſpõdet ex prædictis. Olei naturam opus habere calore multo: vinum etiam à frigore poſſe confici in ipſis vuis. Itaque patet quare liceat hoc hîc quærere. Vtrunque enim dixit iam: à calore Oleum, à frigore etiam vinum aliquãdo: quemadmodum ad Rheni ripas. In vltima Capitis parte redintegrat memoriam illius effati, quod & ſuprà dicebat. Repetit autem exemplo Ægyptiarum Olearum. Qua in terra quæ Oliuæ ſint plus corpulentæ, minimum reddant Olei: quæ minus, plus. Ἐν τοῖς χειμερινωτέροις. χυλὸς hîc & ſuccum, & ſaporem ſimul ſignificat. cõmodiùs dixiſſet χειμερινωτέροις. Namq; ſuperlatiuum illud vtriuſque plantæ naturam excedit. Si dicas, loca gelidiora: comparatio fiet locorum ſimilium in ferendo, diſſimilium inæquè ferẽdo. Duas cauſas dat. prima iam dicta eſt: facit ſyllogiſmum. Caro conficitur, non ſuccus ſine calore. In vuæ carne ſuccus eſt: in Oleæ carne non eſt, ſed ſeparatus. Duo cõiuncti ſyllogiſmi. Concluſio duplex, quæ erat in propoſita quæſtione. vua ſuccum dat: Olea non dat. Totius rei momentum in eo eſt: quòd vuæ caro eſt ipſemet ſuccus: ſiquidem expreſſo vino remanet nihil præter folliculos: quod ſanè animaduerſione dignũ ſit. Id verò loræ multo alioquin humore perpauxillũ ſaporis dare quit, ſucci penè nihil. ideo dixit καὶ ἔτι πρότερον. Ἴσως, non ſolùm in carne eſt, ſed etiam fortaſſe prius quàm caro ipſa. An hoc verum ſit: animaduertere dicet in ipſis vuarum primordiis. Suprà quoque dicebat, initia vini eſſe aquea. At è cõtrariò, ſuccus Oleæ longè poſterior eſt ipſa pulpa, & omnino aliud ab illa. itaque fracces admodum carnoſi. Addidit autem καὶ πρότερον: quia nõ ſine periculo potuit profiteri: ſuccum antecedere

A pulpam in vua. Videtur enim caro ſtatim poſt flores in acinulis ipſis abſque ſucco. Ait ergo præſtantius eſſe, & in quo potiſſimùm laboret natura. at ſecus in Olea. Nam tametſi præſtantior itẽ ſuccus eſt quàm pulpa: pulpa tamẽ ad hominis vſum nobilis admodum. ne hoc quidem explet animum. Nẽpe detractis vtrobique ſuccis, tam fracces quàm flocces nobis ad cibum nulli vſui ſũt. Antequam verò exprimantur, in vuis quidem recẽtibus penè nihil aliud quàm ſuccus: in Oleis nihil penè ſucci. In paſſis vuis caro, non ſuccus, quẽadmodum in Oleis paſſis: quibus veſcitur duriſſimi victus gens Calogerorum. Ὅτι ἡ διαφέρουσα. Vltima ratio eius, quod aiebat: ὅτι ἡ δύναμις εἰς τὴν σάρκα: hîc idẽ aliis verbis. ἡ διαφέρουσα, eſt

B expoſitio τῆς δυνάμεως. Et ποιοῦσα ἔλαιον, valet illud εἰς τὴν σάρκα. Eò namque natura rendit Olei opere fruſtrata. Ἡ εἰ μὲν γὰρ Probat quòd valido calore opus habeat Olei creatio. Affert autẽ duas ad magnitudinem conditiones. & intenſum eſſe oportere, & diuturnum. Omnis enim impreſſio eſt, aut à valida vna, aut à non validis multis continuatis actionibus. Vbi verò vtrunque eſt, magnum opus ex magnis ac multis operis euenire, neceſſe eſt. Quamobrẽ Vere nullũ fit Oleum, quia calor exiguus: in Æſtate non bonum, quia nondum regnauit ſatis: in Autumno fit, quia calor & inualuit Æſtu præcedente, & diu inſtitit. Fuit enim vigor in Æſtate, diuturnitas ad Autumnum. Quæ verò ſequuntur verba, quorſum euadant,

C me ſanè latet. Ait enim: οὐκέτι γὰρ δυνάμενος κατακρατεῖν ὁ ἥλιος. Non quit amplius dominari ſol & vincere atque immutare. at hoc potiùs aduerſatur ſẽtentiæ. Si enim fit à multo calore, tunc fieri decet, quum ſol multus eſt. quid ergo commendat ſolis imbecillitatem? Sed iam pugnauit: in gelidioribus non fieri. Simul dicit: Æſtate fieri non bonum, ſed Autumno: quo tempore mitigetur Solis violentia. Deinde ſubdit: Æſtate fieri: quoniam ſuccum aqueum, qualis eſt vini, coquere frigus queat, à quo nequeat Oleum coqui. Τὰ ὕδατα δὲ. repetitio ſuperiorum. Aquis augeri pulpam: nẽpe & concreari: aquis verò tam cęleſtibus quàm per rigua demiſſis. Τὸ δ' ἔλαιον ἄμικτον. ſicuti quãdo factũ eſt Oleũ, ſeparatũ videtur à pulpa: ita intus quoq; aliud eſt à pulpa. Quãobrẽ ſi eſt aliud, non

D fit ab eadẽ cauſa. Nõ igitur ab aquis, vt à materia quę locis frigidis abundat: non à frigore, vt ab efficiente, quo loca illa cæleſti vitalia ſunt. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ. ſpecies Olearum Ægyptiarum ἀνέλαιον, inquit, eſt: Oleo faciẽdo inepta: non enim Oleoſę ſunt. Θάτερον δ' ἐλαιῶδες. Alterum genus vtile & pingue. Neceſſariò poſuit: neq; is arbitraretur, id à regione fieri: quæ calida quum ſit, eo nomine multum Olei profiteri debet. Alias igitur ſpecies in eadem regione ferre. Nota loquutionẽ θάτερον. Atqui Olearum permultæ ſpecies: hîc eſt nota duarum tantùm. Intellexit alteram partem diuiſionis: ἀνέλαιον, ἐλαιῶδες: per quam conſtant faſtigia ſumma duo: ſub quarum altero, ſcilicet Oleifero, multas eſſe ſpecies agnouit: ait enim, πολ-

λαὶ γάρ. dicuntur autem AEgyptiæ,non quòd vel ſolę,vel ſola in AEgypto reperiantur: namque & illi vtuntur oleo elegantiſsimo: & illę,aut eis ſimiles tum in Africa,tum in Hiſpania,grandiores ad cibum,non ad ſuccum: ſed à Græcis ita nominabantur, quoniam in Græcia non eſſent, aut eò tranſlatæ ab AEgypto.

Lego χυλὸν ἔχει non autem ſine verbo: vt mutilè vulgò legitur: neque ἄχυλον, vt peſſimè ſcribitur à quibuſdam. Et μεγάλον ἀπίλαρόν ἐστι, non autem ἔλαρον.

Theodorus, χυλὸν ἔχει: ſapore non caret. χυλὸς hîc ſuccum, non ſaporem. de vini & Olei loquitur ſubſtantia, non ſapore. Ἀλλὰ τὸ μετόπωρον. Autumno melioreſcit. Adiunxit verbum ἐπιχειρητικῶς, quia dicebat τὸ δὲ θέρος εὔχυλον. Theodorus, quum legeret ἔλαρον: non, quemadmodum emendauimus nos, ἀπίλαρον: neque videret expediri ſentẽtiam poſſe, ſuſtulit: magna iactura diſputationis. Vult enim, quod & ſuprà iam bis, demonſtrare: vbi pulpam, ibi minus Olei.

CAPVT XVII.

XVII. *Capitis argumentum. De aliis agit plantis, quæ cum Olea communem habent proportionem, ad Oleoſæ naturæ generationem.*

PERI' μὲν οὖν τῆς τοῦ ἐλαίου γενέσεως. Poſt explicatas cauſas generationis vtriuſque liquoris, Olei ſcilicet ac vini. procedit ad ſimilem naturã aliarum arborum Oleoſarum, de qua nonnihil ſuprà: vbi totum genus illud καρυώδη, ſicut & hîc appellabat. Ait harum fructus Oleum continere poteſtate quadam: procedẽte poſtea tempore actu conformari Oleum intus.

Τῶν λίπος ἐχόντων. Quia ſi ab Olea Oleum, à Nuce Nuceum diceetur analogia. Ideo genus ad omnia dixit λίπος: quod adiectiuũ apponit Homerus Oleo. Συμφωνοῦτ' ἄν. omnia conueniunt. Quippe anno pluuio macræ Iuglãdes. itẽ alia naturę ſimilitudo. Vetuſtiores Nuces plus Olei dare, ſicut & Oleas. Quòd ſi, inquit, aliud Oliuis tẽpus, aliud Nucibus atque Amygdalis conſtitutũ eſt à natura, id non ex Olei concreatione, quæ calorẽ ſibi requirit, ſed ex arboris ſpecie factũ eſſe, atque etiam ex ſuccorum differentia. Ideo dixit: διαφορτέον ἢ τὰς φύσεις ἑκάστων, ἢ ποιεῖν τι τὸ λιπαρόν. Nẽpe Iuglandes tẽporius matureſcunt: propterea quòd eſt aerea pulpa magis. Amygdala etiamnum citius ieeirco eſſe Iuglãdis Oleũ craſſius. Quoniã craſſitudo non eſt in pulpa retenta, quẽadmodũ in Olea dicebatur. Amygdali verò ſubſtantia tenuior tota: ideo maturius perfici. Ἢ τὸν τρόπον. Tertia animaduerſio à modo generationis. Quoniam gignitur in Iuglande alio modo quàm in Oliua: nempe cum pulpa magis confuſum. Iccirco vetuſtate ſeparatur: fermenteſcit enim intus: tũ educuntur partes tenuiores. Fortaſſe verò, quemadmodum in ſeminibus quibuſdam agnoſcebamus, calor internus non tam educit immiſtas illas

A tenues, quã attenuat craſſas. Argumẽto eſt: quòd Oleum facturi priùs torrent ipſas Nuces.

Δυώαμιν ἔχει. quod & ſuprà dicebat. Tum addit, quod ſtatuebat, quorundam modum. dicit modum. Τ' ἀκτινίδιους ἀποχωρουμένου. abeunte aqueo. item συνισταμένου τοῦ λιπαροῦ. rectè ſanè. Non enim conuenit inter aqueum, & pinguem: ſed abſiſtit pinguis atque in vnum coit. Tertia conditio πεπεμμένου, concocto. Quia non omne pingue Oleoſum, antequam Olei formam induat.

Τῶν δὲ καρυωδῶν. Videndum an verum ſit, horum καρυωδῶν ſiccam eſſe pinguedinem. Amygdalo namque, ſicuti dicebamus, admodum aerea. itaque dulcior quàm Oliuis. Sed intellexit: minus Olei reddere. rationẽ non dixit. ea eſt. Quia miſta

B magis & minus expreſſa in ipſa cõſtitutione. Huius rationis ratio à fine. Nempe cibo potiùs apparata quàm ad ſuccum à natura. Εἰ μὴ ἄρα. Niſi, inquit, calor internus coerceatur, qui conficiat eam ſeparationem. Id fit per tẽporis tractũ ab aere obſidente: quamobrem etiam ranceſcũt. Rãceſcunt autem magis aere calido circumfuſo: quod eſt additamentum aduenìens naturali ad exceſſum. Iure verò ſecreuimus hæc à ſuperioribus certo Capite: quia materia ſeparata eſt τῶν καρυωδῶν, ab ea comparatione quæ fiebat inter Oleum & Vitem. Potuiſſet autem multas alias item recẽſere naturas ex fruticum ſeminibus, Sinapis, Eryſimi, Rapi, Lini, aliis. De Indicis Oleis ſatis alibi diximus.

Theodorus illa verba: συμφωνοῦτ' ἂν ἐκ πάντων: retulit ad conſenſionem atque concordiam

C Philoſophorum, qui tractarunt hæc. quemadmodum inter omnes conuenit autores: nos verò ad vtriuſque naturæ conditiones. Eas enim eſſe perſimiles, longè ſanè iudicio meliore. Vt, ἐκ πάντων, ſignificet, omnino & vndecunque. Ταῦτα γὰρ δυώαμιν μὲν ἔχει, τὴν δ' ἐνέργειαν ὁ χρόνος ἀποδίδωσι. Cùm tamen diu manſerint, ceu Nuces, vim certè obtinent: actionem verò temporis ſpatium educit. nõ rectè digeſſit. Attribuit enĩ illis vim Theophraſtus ſemper, etiam ſi non diu ſeruatæ fuerint: actu verò fieri Oleum ex ipſa diuturnitate. Itaque τὸ χωρίζόμενα ſeorſum eſt, quòd ipſe commiſcuit. Præterea non eſt actio hîc, ſed actus ἐνέργεια, longè maxima differentia in ſcholis Philoſophorum. Non enim tunc agunt nuces, ſed in ipſis agitur: id

D eſt elicitur Oleum, vt ſit actu. Eſt autẽ actu quod per ſe eſt, & ſeiunctum à ſuis cauſis. ita vt non habeat opus aliquo adiumento, vt hoc ſit quod eſſe debet. Nam antequã ſint vetulæ, earũ Oleũ adeò eſt cum pulpa miſtũ, vt eſſe queat ſeorſum ſeparatum. nondum tamen eſt. Itaque dicitur eſſe intra ſuã cauſam, id eſt ſub imperio eius facultatis quæ ipſum ſeparabit. Hęc aliquãdo faciet, vt ſit ſegregatũ: & tunc erit, vt loquuntur Metaphyſici, ἐνεργείᾳ ὄν. Aſt actio eſt cauſæ: Olei autem paſſio. idẽ hîc eſt ἐνέργεια, quod & alibi ἐντελέχεια. nemo verò dicat ἐντελέχειαν actionẽ. item ἀποδίδωσι aliud valet quàm educit. Non enim educit actum tẽpus, ſed exhibet.

CAPVT XVIII.

XVIII. *Capitis argumentum. Odorum partim ſimul ipſis cum ſaporibus ſentiri: partim nonniſi affrictu ſubiecto. & quare. Non habere neceſſariam communionem appellationum ſapores & odores. Olera quædam eſſe odorata: quædam non eſſe. Dulcem ſaporem non habere odorem ſecum. Amara eſſe odorata.*

AΠΑ'ΝΤΩΝ δ' ὅσα. Hîc omnino inſtituit aliam materiam, nempe odorum ſaporúmque affinitatē: quamobrē demiror, cur Theodorus non hæc diuerſis item Capitibus deſignarit. Docet igitur odorũ ſaporúmque neceſſitudinem, multis modis. Vnus eſt ex ipſa cauſa: quaſi videātur à ſaporibus odores naſci. controuerſum hoc: confeſſum illud: eſſe comites. Alter modus ab efficacia docet odorum differentias. Quoſdam illico in veſtibulo guſtus ipſius apparere ac quaſi extare. Alios nō ſtatim, neque niſi manſa deferente vtrunque ſubſtantia, aut affricata. tertius eſt ſecundum appellationes. Tametſi quidam quibuſdam ſint odores aſſeclę ſaporibus: non tamen ſaporum nomina ſequuta eſt odorum ratio per eaſdem voces. Quartus, per ſubiecta in iiſdem generibus. In omnibus Oleribus ſapores eſſe: in quibuſdam odores item ineſſe, in aliis non ita. Quintus cognationem ſtatuit odorũ aliquot certis cum ſaporibus. Ait enim: cum dulcibus nō eſſe, cum amaris eſſe. Α'πάντων δ' ὅσα. Sanè non erat odorum natura ſaporibus aſtringenda. Ineſt enim quibuſdam corporibus naturalibus, ac non paucis quidem, quæ tamen nullius ad vſum cibi recipiantur. recenſe glebas & lapides, & metalla, etiam nonnihil animaliũ. Cæterùm hîc cum ſaporibus ſunt coniuncti: quia de plantis agit, quę ſapores afferunt, vel tanquam cibariæ, vel tāquam medicatæ. Θλιβόμενα. nonniſi fricata & mota. Intelligit motionem partium tenuiorum, quæ fit, aut fricando aut miſcēdo, aut ſuccutiendo. Velut liquida quędam ſpirant magis agitata vel conturbata. ſunt tamē, quibus ad nares olent æquè omnia, quæ ad palatum. Καὶ πάλιν. oſtendit planè mutuum affectum. Nam quemadmodum ſapida manſa odorē excitant: ita odor excitat mādentibus ſaporem. Hæc ita fieri: propterea quòd valde vicini cohæreant ſenſus ii. Mihi verò nondũ vel ſenſu, vel intellectione potuit capi: quomodo faciat, odor ſaporem. niſi velit dicere de ſimilitudine. Vt qualis percipiatur odor antequam guſtentur: talis quoque guſtantibus ſentiatur ſapor. Α'λλὰ τρόπον τινά. Quinetiam ſenſibilia ipſa eſſe affinia & proxima, modo aliquo. Senſum enim vtrumque ad palatũ eſſe: guſtum ſubtus, Olfactum ſuprà. Sub palato cùm afficiunt ſapores, ſuprà palatum eodem tempore odores afficere.

Η῾ καὶ συγγενῶς. Quibus vltro citróq; cognitis, rectè ſtatui poſſe: odores eſſe pro ſaporum modo. Κατὰ χυλούς, ſecundum ſaporum rationem, odores τελεῖν, perfici. at ſuprà mutua dicebatur affectio. Nempe & à ſaporibus odores & ſapores ab odoribus excitari. Nota τὸ, frequens huic Phi-

A loſopho. vnde, quare, quocirca. Quòd autem rectè ſentiamus: non debere intelligi, odores è ſaporum natura conſtitui, ſed ab aliquo tertio vtrunque: ita vt τὸ κατ' non ſit nota cauſæ, ſed ratio modi: non, inquam, vt dicatur, à ſaporibus odores prodire: ſed pro ipſius odoris modo, eandem cauſam, quæ talis tantique odoris autor extiterit. talē, tantúmque ſaporis imponere. Quòd, inquam, ita ſit, patet ex conſequentibus. His, inquit, eiicitur eorum opinio, qui eos aiunt eſſe congeneres, atque ab eodem principio conſtitui. ideo dicebat ἀπὸ ταυτοῦ γεγενημένα. ſed addidit πως: quia non ſunt penitus idem. non ergo penitus eadem cauſa. Sed vult dicere: inter alios duos ſenſus nullos ita conuenire. Α' δεῖ καὶ δεῖ διελεῖν. accuratius duo conſideranda. Vnum, quomodo iidem ſunt: alterum,

B ſi ſunt idem: quatenus ergo differant. Hanc tamen dimiſit hîc diſquiſitionē: quia eſt vniuerſalis contemplationis, & pertinet ad libros De ſenſu & ſenſilibus. Οὐ μὴν ἴσως γε. Alia pars quę dicit: tametſi inter ſe conſequſitur, tamen non habere cōmunes appellationes. Hæc quoque pars ſuperiori adiungenda eſt, non in aliud caput traiicienda: ſiquidem mox eandem ſocietatis atque affinitatis tractationem continuabit: tum generationem per ſubiecta: veluti cùm dicit, aliter atque aliter ſe habere in Oleraceis. Tum per ipſorum eſſentiam, cùm dicit dulcem & amarum non eadem ratione odorata eſſe. Πικρὸν γάρ. ex vſu arceſſit notiones. Nō fuiſſe in more poſitum, vt amarus aut ſalſus diceretur odor. Dicimus enim Abſynthii, & Maris & Olei, & Sorbi odorem: at de iis neq; amarum. neque ſalſum, neque pinguem, neque a-

C ſtringentem. Ita gratiſ Galeno facit: cùm Archigenem impugnat ſaragentem nominum eorũ quę pertinent ad dolores. Οὐδὲ γὰρ οἱ χυλοί. Suprà conuertebat mutuò naturas: nēpe reciprocè inter ſe ſapores & odores excitari. Hîc dicit odores accedere ſaporibus: non tamen odorũ nomina nominibus hærere ſaporũ. Id volunt illa. οὐδὲ γὰρ οἱ χυλοὶ πάντες. dixit πάντες: quia ſanè acres odores feriũt nares: quemadmodũ ſapores acres feriũt palatum. Ω'ς οὐδὲν ἧττον. Tametſi nomina non communicantur: res tamen ipſæ proximæ ſunt.

Ε'νίων. Suprà ſcribebat de lacteo, & vinoſo controuerſiam: eſſénne ſpecies ſeparatæ, an confeſſis generibus attributæ. Nunc etiam mel addit, & quod plus eſt, aquam: quæ tamen ab omnibus, illa quidem pura, pro inſipida cenſetur. Quæ ſequuntur, clara ſunt ex ſuperioribus: ſunt enim re-

D petita. Repetit autem, vt oſtendat diuerſitatem odorum. Ταῦτα μὲν οὖν. Tranſit ad aliā partem, in qua eſt illorum aſſertio: cùm dicebat de odoris excitatione, quæ fit à ſapore. Per ſaporem odorem ſentiri, non eſſe præter rationem: quippe ἄοσμα dici quædam quæ in guſtu referant odorem quoque. leuicula ratio. Non enim fit à ſapore id, tanquam in eo ſit odor: neque à guſtu, quaſi ſit is cauſa, quomodò loquuntur, actuans odoratum: ſed per accidēs. Motus enim & partium attenuatio, cauſa eſt vt percipiatur odor ille: nam hoc

quoque à tactu ſit. Suprà ſanè profitebatur: quędam ſtatim odorem ſpirare: quædā nonniſi affricata. Hęc erat vniuerſaliter enunciata propoſitio: nunc ad Olera tantùm aſtringit. Anethum & alia nonnulla ponit in prima claſſe: in ſecunda lentem ſtatuit, & alia præſertim ſi ſicca ſint. vbi videmus ſupraſcriptæ definitionis delineationem. aiebat enim eſſe τὴν ὀσμὴν ἐν χυλῷ. Hîc contrariū in contrario: τὰ ξηρὰ minus odorata. Τὰ λαχανηρὰ verò extendit ad Legumina quoque: cùm lētem addebat & Cartamum. Καὶ ὀξύτερα, μανότερα. Eſt enim in definitione illud quoque, ἐνίοτε θερμά.

Ἐμφαίνεται. etiam in hoc notat ſimilitudinem. Ait enim ſaporem quoque mandendo excipi. ſanè hoc vel ipſis capellis non incompertum.

Ὡς ἐπὶ πολύ. Poſtrema Capitis pars: vbi coniungit ſpeciem cum ſpecie. namque generaliter hactenus loquutus eſt. odorata penè omnia eſſe amara. Huius cauſam dabit poſtea. πικρὸν nō eſt verum, niſi confundas cum acri. Nam omnium ciborum qui ſunt odorati, maxima pars acris eſt: amara non multa. Item dulcia odoratiſſima, mala Apiola, Melones. Ἐκ δὲ ὄντων. adhuc preſſius agit. Bina coniungit genera, duos habitus: amara cum odoratis ex vna parte: ex altera, cōtrariorum habitum cum priuatione: nempe dulcem cum inodoro. eleganter verò loquitur. Τῆς εὐχυλίας ἀρχήν. Cùm ſint duo contraria, dulce & amarum: alterum, id eſt dulcem, eſſe principiū boni ſaporis: alterum, id eſt amarū, eſſe principiū boni odoris. Vt dulce ſit principium conſequētium ſpecierum in ſuo genere. Eſt enim χυλὸς genus, εὐχυλία ſpecies, vt loquūtur, ſubalterna: ſub qua ſunt multi gradus, quorum principium & caput ſit dulce: amarum autem eſt principium non ſub ſuo genere, ſed proximo: quippe principium odoris.

Ἔργον λαβεῖν. Difficile quicquam odoratum inuenire, quod idem non ſit amarum. Cæterùm præter particularem hiſtoriam, quæ cōtrarii tum teſtis tum iudex eſt: etiam ratio nos amouet ab huius opinionis aſſenſione. Si enim verum eſſet hoc: odoratiſſimum eſſet amariſſimum. Hoc autē falſum, ſiue ſummum capias in moſcho: ſiue ſuauiſſimum in Viola: ſiue mediocrem per cæteros gradus. Eſt illud animaduertendum: hîc omnino velle ſaporem eſſe odoris formale principium. Componit enim cum dulci, quod ſanè ſtatuitur pro formali principio τῆς εὐχυλίας. Quoniam verò non rectè veritati ſatisfacit hoc, explicauit quid intelligit εὔχυλον. Multa, inquit, ſunt εὔχυλα commendabilis ſaporis quæ dulcia non ſunt. Hîc etiam quæramus: ſi ſalſa & acida participant εὐχυλίαν (ſanè verò adeò in hoc cenſu ſunt, vt etiā dulcibus anteferātur) quónam modo dulce ſit horum principiū? Profectò minus exquiſita hæc diſceptatio eſt: tanto minus, quum εὔχυλα facit ὁμώνυμα. & dulce, principium τῶν εὐχύλων: & amarum, principiū τῆς εὐοσμίας. Ipſemet oſtendit eſſe popularem, non autem exactam collationem hanc. Nam poſteaquam comparauit, addidit magis eſſe principium τῆς εὐοσμίας amarum, quàm dulce τῆς εὐχυλίας. Valde enim eſſe difficile, reperire quicquam odoratum, quod item amarum non ſit. at multa εὔχυλα, quæ non ſunt dulcia. Voluit igitur dulce eſſe principium τῶν εὐχύλων, non omnium, non plurimorum: amarum autem maximę partis odoratorum. Expeditiùs diceret: dulce non eſt principium τῆς εὐχυλίας: ſi multa εὔχυλα dulcia non ſunt.

Σχεδὸν δὲ ταῦτα. Quoniam ſubtraxit à principiis dulcedinis hæc εὔχυλα non dulcia: attribuit ea principiis odoris. at odoris principiū erat amarum. Igitur εὔχυλον habet partim dulce, partim amarum pro principio. Poſt hæc etiā quod dulci attribuit εὐοσμίαν: ſed addit ἀμαυρῶς. Atqui etiā ſi in vno ſolo inueniatur, excludet illā negationē. Ita videmus, neq; amara omnia odorata: neq; omnia odorata amara: & nullū amarū εὔχυλον. Dulcia oīa εὔχυλα: non omnia εὔχυλα dulcia: pauca dulcia odorata: εὔχυλα, quæ non ſunt dulcia eſſe odorata.

Κατὰ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν τροφήν. eſt expoſitio. Ad guſtum & cibum: quia guſtus cibi gratia.

Legitur καὶ οὐδὲ πάνυ δεῖ. Aut delendum verbum aut addendum, vt addunt, πολὺ γλυκεῖς οὐδὲ δεῖ.

In codice Theodori legitur: permulta: corrige, permota, κινούμενα, agitata. Εὔστομον. quod agnomen à gratia palati accepit. elegantiſſimé. Μυρρίδος. Theodorus legit ἴριδος. At Iris non venit ad cibum, ſed Myrrhis: σμυρνίδα vocat aliàs, Chærephyllon fortaſſe eſt, atque eadem cum Cicutaria: omnino verò congeneres ſunt: Cicutaria namque agreſtis. Καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ξηρῶν, ἄοσμον δέ. Atque etiam latius illa ſignificant, quæ præarida ſunt. quid ſignificent, neſcio.

CAPVT XIX.

XIX. *Capitis argumentum. Diſputat an ſuccus ſalſus ſit in plantis, ſicut cæteri. Ait, non eſſe. In ſalſo nihil gigni, aut parum. Si quid ſalſi inſit, id extra fructum eſſe, tanquam expulſum à natura. Ex aduerſo aſſerit naturalem ſuccum ſalſum quibuſdā. Etiam agriculturæ præceptis ſalem aſpergi.*

ΠΕΡΙ δὲ οἱ χυλοί. Nouo modo quæſtionem tractat. Non enim quærit, an ſalſus humor ſit in plantis: ſed illico ponit hypotheſim negatiuam: cuius cauſam quærit ſic. Cum omnes alii ſapores in plantis inueniantur: quare ſalſus inſit nulli. itaque obturbat admodū. Primùm occurrit cuidam obiectioni. ea eſt: in fructibus quibuſdam ſalſedinem inueniri. Reſpondet: non eſſe intra fructum, ſed in coriis ac putaminibus. Deinde cauſas reddit multas in hac prima parte: quaſi non inſit. Poſtea diſputat in ſecunda pro aduerſario. Atque oſtendit, eſſe quibuſdam ſuccum naturalem: adeò verò naturalem, vt etiam arte quæratur. Hæc ſumma eſt: argumenta verò videbimus ſigillatim. Ὁ δ᾽ ἁλμυρός. Ecce accipit aut ſtatuit pro vero: non ineſſe. neque dubitat, an ſit: ſed cauſam quærit. In ſecunda tamen parte dicit ineſſe. Οὐδὲν γάρ. Occurrit ei quam dicebamus, obiectioni. Non eſſe intra fructum ſalſuginem, non enim in Cicere ſed in corio: at eorum carnem dulcem eſſe. Αἴτιον δ᾽ ὅτι.

Primum

Primum argumentum ab eſſentia & fine. quia ſalſum inquit, non alit. Καὶ ἀγέννητα. & inepta generationi. Eadem namque vis alendi & gignendi Peripateticis: quia nutrimentum fit per generationem. An verò ſit eadem facultas quæ facit ſemen in animali, & quæ gignit carnes in eodem alibi ſubtilius diſputatum eſt. Probat autem eſſe ἀγέννητον, argumento vtriuſque, tum cauſæ, tum effectus. quia ſalſis in locis nihil gignitur. Ratio vlterior: ἐκδύει τὰς δυνάμεις, erodit facultates nouum verbum. Καὶ ἐξαιρεῖται. Igitur his δυνάμεις & forma, & materia. Corrumpit enim vires, quæ ſunt à forma: & eximit materiam: deſiccat enim ſal. Sic & infrà dicit: facere quendam μαγειρμὸν in Braſſica. Ἐδίει, accommodatum verbum ſali etiam vulgò. Etiam exeſas ſale Chalcidas, ait Columella. Itaque ſubtracto humido non poteſt rei generabilis fieri concretio naturalis: eſt enim humor glutinum ſiccorum. Et opportunè compoſuit præpoſitionem διὰ: quia ſubdit ac diuidit. icci rco indurat. vnde illud: durati ſale terga ſuis. Ὃ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. Argumentum ab vniuerſali cauſa. Quod in aliis prohibet generationem, ipſum vbique videtur eius autor incommodi etiam ſibi. ideo dixit: μὴ δὲ καθ' αὑτὸ: quod reſpondet illis: τοῖς ἄλλοις. Quod aliis incommodat, etiam à ſe ſibi inutile. Intellige, in natura: nam in vita ciuili contrà vſuvenit. Augeſcimus enim nobis aliena iactura. Neque aliis rationibus hodie res fit.

Ἐπεὶ καὶ τά. occurrit. Negabat in ſalſis gigni quicquam. At in mari tum piſces, tum plantæ. Reſpondet: & adducit id quod eget maiore probatione. Hoc enim priùs quærendum: an in mari gignatur aliquid. nam hoc hîc falsò negat. Deinde ſiquid gignitur: ex marisne materia generetur, an ex alio ſucco. Et confusè dixit: primùm γλυκύτητι, deinde ἄλλοις τισί. Quare tu igitur, quænam ſint illa alia. Decuit tamen afferre ad probationem. Nam ſi ſcit, dicat: ſi neſcit, nolit obturbare. Ad excitanda verò iudicia texamus & nos aliud argumentum eodem filo. Dicebat: Id quod eſt inutile aliis ad generationem, inutile quoque ſibi futurum. Dicamus & nos. aqua ſibi non conſiſtit: & eſt materia rei conſiſtentis, nempe ſalis. Præterea motus ſeipſum non calefacit, alia calefacit. Ad hæc animal maſculum in alio generat, in ſe non generat: fœmina in alio: in ſe non. Animaduertamus & inconſtãtiam. Primùm negat in ſalſis quippiam gigni. Mox concedit, ſed non ex ſalſis. At multis in locis de marinis ſcribit plantis, ac de rubri maris inſulis, in quibus ſata rigant marinis aquis etiam poſt imbres. Vbi quum ſcribit, id illarum naturæ deberi, tanquam aſſuetæ ſalſo ſolo: quid aliud, quàm dicat, ſalſis ali? omnino verò alendi opus à natura. A natura igitur tales creatæ: nam & Bryon marinum, quam Corallinam dicimus, tam eſt ſalſum, quàm ſal ipſum: ſed opponit latenti obiectioni piſces, quum ait. Καθάπερ ἰχθῦς. nam ſanè piſciũ caro dulcis aut inſipida. vbi etiam conſiderandum. Marini piſces dulces quidem videntur: ſi tamen fluuialibus comparentur, neſcio quid in ipſis deprehendatur. & omnino in canceris, atque oſtrearum cirris ipſis: maximè verò in carnibus cetaceorũ.

Καθόλου μὲν οὖν. Appellat cauſam vniuerſalem: quoniam argumentum ſumitur à tranſmutatione propter alimentum & generationem. Icci rco dixit: Δεῖ γὰρ ἐξ οὗ τι μέλλει. Id quod alicuius materia futurum eſt, neceſſariò eſſe oportet μεταβλητικὸν, tranſmutabile. Sanè demonſtratiua propoſitio hæc habet ſui cauſam priorem illam propoſitionem: generatio eſt tranſmutatio. Tum hæc adhuc in illam reſoluitur priorem. quod fit, neque eſt: quod erat, neq; quod futurũ eſt. Poſtremò hæc in illam vltimam, quod fit fieri potuit ſuapte natura. Hæc omnia deſignat vnicum verbum illud, μεταβλητικόν. Subdit autem minorem ſyllogiſmi.

Τὸ δ' ἁλμυρὸν ἀπαθές. Salſum non eſt μεταβλητικόν. inconſideratæ enunciationes. Plura enim ſignificat τὸ ἀπαθὲς quàm τὸ ἀμετάβλητον. Nam etiam ſi non eſſet μεταβλητικὸν ad generationem at intelligeretur παθητικὸν ad alia multa. Et quia fit ab interno calore naturali mutatio naturalis in generatione, atque icci rco opus eſt humoris attractione, qui humor alimentum plantæ futurus ſit: & is plantæ calor non valet ſurſum trahere ſolus, ſed adiutus à ſole, quemadmodum iam ſæpe dictum eſt: ideo cùm vult probare quòd ſalſum eſt ἀμετάβλητον: hæc apponit:

Ὅλως δὲ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. In ſingulis ſatis patet, quòd ex duabus rebus, altera fit, altera eſt. Fit quidem attractio à ſole ſucci leuioris: eſt autem ſalſum omne terreum, & graue, ideo poſuit vtrunque attrahens, ἥλιον καὶ τὸ θερμόν: & vtranque materiam, tum leuem, κουφότατον, ac propterea τροφιμώτατον: tum grauem, atque icci rco ἄτροφον. ac illud quidem non nominauit, γλυκὺ: quia ſapores quoque alios intelligit: hoc autem nominauit, ἁλμυρόν. quæ tamen ratio nulla eſt. nanque mox dicet: in corticibus eſſe ſalſedinem, ſicuti ſuprà in corio Ciceris, non in pulpa. Ergo plus penetrat, & plus trahitur: neque fit à ſalſo dulcedinis ſeparatio, ſed à dulci ſalſedinis, quæ illam relinquat, & ſubeat. Dixit, ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, in materialibus: quia ſuperius argumentum circa ſpecies verſabatur.

Ἐν τοῖς ἀκολουθοῦσι. In accidentibus quæ conſequuntur idem, quod ἐνδεχόμενον, quia excipitur: quod συμβεβηκὸς, quia contingit: quod σύμπτωμα, quia ſimul accidit. Ἔπειτα καὶ ἄσηπτος καὶ ἀναλλοίωτον. Placet vt ſit argumentum ſeparatum. ἔπειτα, adhuc.

Ἄσηψις. Peſsima deductio, & triuialis. Non enim putrefit ſemen, vt ex eo fiat vel planta, vel animal, ſed perficitur. Ideo paſsiones duobus modis euenire dicebat philoſophus, in primo de anima: quaſdam deſtruere, vt putrefactionem

& mortem: quaſdam perficere, vt intellectiones. Sic ſemen perficitur, & fit actu, quod eſt potentia. Quòd verò ſalſum ſit ἀλλοιωτὸν alterabile, duabus rationibus cognoſci poteſt. Vna eſt de accidente ipſo, id eſt ſalſedine: alia eſt de ſubiecto ſalſedinem deferente. Vtroque modo falſum eſt. Nam ſalſedo vel ipſius Theophraſti legibus diluitur in cibis piſcium. Dulces enim è ſalſis facti: ſiquidem dulcibus aluntur. Mutatur igitur accidens. Sin de ſubiecto, & ipſa loquitur materia: nihilo magis verum. Quippe ſalſæ carnes mutantur à concoctrice. καταλειπόμενον οὐ. Concluſio. quod non trahitur, remanet. Hoc eſt, οὐ συνελκόμενον, ſimul ſcilicet cum dulci. Ergo non miſcetur: ſi ne ab radicis quidem vi trahitur.

Ἔτι δ' ἐπειδή. Aliud argumentum à fine. maior propoſitio ſubiicetur. ea eſt. Quod non minus euacuatur, non multa eget recreatione: non igitur multo alimento. Ponit minorem. Planta eſt ἀπερίττωτον, non habet excrementa, ſicut animalia: quæ in fame coguntur τῶν τυχόντων ἀπολαύειν: adeò vt etiam detractis ſcutorum pellibus milites, obſeſſi Hebræi liberorum carnibus, alii putridis cadaueribus vitam ſuſtentarint. Itaque plantæ, inquit, non coguntur quicquam ſuggere, quod inutile ſit ad alendum. Ne hoc quidem argumentum multum facit. Non enim quia menſtrua ſoluit mulier, plus vorat. Non quia deiicit animal, cibum appetit: excernit enim inutilia & aliena, atque etiam noxia: ſed quia conſumitur id quod ſumpſit. At idem in plantis. augeſcunt, fœtant, ſuperfœtant. Etiam gummi extrudunt, Nucamenta, Fungos, Gallas, Cachryas, Culices, alia multa. Quamobrem quicunque fuerit præſtò ſuccus, is ſubſtituetur. Itaque etiam ſimpliciter effatum, hoc falſum eſt. Habent enim ſua quoque excrementa plantæ. Nam quemadmodum in homine & gallinis pediculos videmus: ſic in illis vermes, vt in fraxino Cantharides. Et ſanè ſua quibuſdam perittomata, vt φάκοι Cerri. Duo verba inculcauit, ἐπισπᾶσθαι καὶ ἕλκειν, euellere & trahere. αὐτῷ, cum difficultate. quòd ſalſugo ſit inepta ad ſubeundum. Ἔτι δὲ γάρ. Probatio, quòd non inſint excrementa plantis. Videamus verba. Excernerentur, ſi ineſſent: non autem in ſuperficie reſiderent, à ſolis vi leuata atque educta eouſque. Puto & in his nonnihil, & in ſequentibus multum eſſe, quod nos obturbare queat. Hoc primùm agamus. Videntur permiſtæ rationes, & ſimul admittere quod inficiatur. Inquit. Si eſſet planta excrementoſa: ea excrementa excerni oportuit. at non excernuntur. ſanè procedit. Non enim ſoluit aluum aut vrinam facit. demus. Addit. Neque ea reſidere in ſuperficie. Scilicet ſalſum reſidet in putaminibus, vt aiebat, & coriis fructuum. eouſque attractum à ſole. Ecce, quàm multa. Iam fatetur ineſſe ſuperfluum: iam attrahi à ſole: iam penetrare ad extrema vſque. Reliqua que ſequuntur minus mihi nota ſunt: nam & auehuntur ab inſtituto, & δημοκριτί-

A ζει. Quid Democritum agat: patet ex ineptiis figurarum. Quod ſint aliena? videtur ex eo quod ait: ſuperflua & excrementa liquoribus ſupernatare: puta, cadauera & maris ſordes. Hoc eſt, τοῖς ὑγροῖς ἐπιφέρεσθαι. Quid ad rem? Erit enim ſalſedo à ſole attracta ad ſuperficiem. Cæterùm inepta ſimilitudo. Supernatant cadauera iam putrida, & aere turgida. Sordes autem tum ea cauſa, tum quia ſpumeę etiam antequam putreſcant. Præterea multæ ſordes in fundo æſtuariorum & ſtagnorum. Salſedo autem eſt in ſuperficie, quia eſt terreſtris excocta, ſicut in mari dictum eſt à Philoſopho. Sibi verò in eo conſtat: quoniam ſuprà quoque dicebat, corticis ſubſtantiam eſſe excrementum nuclei eſculenti. Eſto. Quid
B ergo ſcribebat: relinqui ſubtus, neque trahi ſurſum? Quas verò ponit excrementorum conditiones, haud facilè percipio quorſum euadant: & videntur inter ſe minus conuenire.

Πλατέα, lata: quia latitudo eſt etiam in puſillis corpuſculis, vt ſquammulæ minimorum piſciculorum. Addit μεγάλα. vt etiam ſint fuſæ latitudinis. Tum apponit harum conditionum conditiones: ἀσύμφυτα καὶ εὐχάλαστα. incomplexa, & facilè ſeparabilia. Quæ ſunt propriæ quorundam piſcium in ſquammis. Non ſolùm non complectuntur inter ſe, quia non ſunt continuata, verumetiam ne pertinaciter quidem cohærent. Vult dicere non eſſe vnum corpus, vt in Lenticula aquatica, ſed plura, eáque tum lata, tum fuſa. Hoc ideo
C poſuit, quia ſuprà aiebat: ſale οὔσιον prohiberi. Quare verò ſint lata, duplex ratio eſt nimirum ab eorum natura, & à natura liquorum, in quibus natant. nam liquores plani ſunt. Hic eſt proportio loci & locati. At eorum natura eſt, in ſuperfluo atque inutili: vnde finis eſt, expulſio. Si expelluntur, ergo æquabiliter expellentur: ſiquidem vniformia ſunt: plana igitur. Sunt autem magna: quia tota exiguntur. neq; ea natura ſuſtinet mire ſecum ſocietatem. Hæc ita hic ſomniare cogimur iucundis diſquiſitionum deliramentis. & omnino Democritea mihi ridicula.

Διὰ τὸ μηδὲν. Hæc naturas eſſe tales, & ſuperficiem tenere, quia nullum ſit ſcalenum, ſed anguloſa. Penitus verò ſtomachus hic. Quaſi verò ſcalenum non ſit anguloſum. Quod autem ſe-
D quitur, καὶ πολυγωνῶ, oſtendit infelicitatem ſæculi. Forta ſſe legendum περιφερῆ. parum refert. ſunt enim nugæ. Nam ſi non ſummerguntur, quia non ſunt ex ſcalenis conſtituta: neceſſe eſt vt dicat: omnia quæcunque ſcalenis conſtituuntur, ideo ſubmergi: & è contrario. At pila ænea ſummergitur: & ſcalenum ligneum non ſummergitur. Sed hæc poſuit hic Philoſophus ad voluptatem, non ob doctrinam. Itaque ſubdit. Ταῦτα μέν. Hæc, inquit, an prohibeant, quominus plantis ſalſitas admiſceatur, hinc licet contemplari. Notabis σκαληνὰς noua forma: ſi mendum non eſt.

Περὶ δὲ τὰ περίττωμα. Manifeſtiſſimũ iam hic eſt quod ſuprà dicebamus: præpoſteram eſſe tractationem

tionem: Priùs enim ſtatuit hypotheſim: in plantis non eſſe ſalſuginèm. In ſequenti mox tractu & aſſeuerauit & cauſas adduxit. Nunc quærit cauſas, quibus inſit in plantis ſalſugo. Simillimas labyrinthis animaduertimus apud hoſce Græcos errationes. Videntur enim tanquam clauſis oculis circumferre ſeſe, quoad oſtium nanciſcantur. Interea offendunt ſæpe ipſi: auditorem verò ad cruces ſiſtunt. Quanto præſtat habere quæ velis dicere, omnia in numerato, tanquam milites, quos illico paratos in acie diſponas? Διὰ τί ποτε ἐνίοις. Videndum an ſatis exactè loquatur. Ἐγγίνεται, ingeneratur: id eſt, init ſubſtantiā. Tātùm in ipſius ſubſtātiæ generatione: ἢ ἐπιγίνεται: aut pòſt accedit generatis. quæ diſiunctio haud temere accipienda eſt. Namque omne accidens naturale poſterior eſt quàm ipſa ſubſtantia, natura ſua: ſimul autem cum ipſa, tempore, nō omne. Quædam enim ſimul, vt color carnis: quædam pòſt, idq; duobus modis: nempe aut ex principiis ipſius eſſentiæ: vt videre, quia viſiuus: aut extraneis, idque dupliciter: quippe aut à natura, vt apricantibus colorari: aut arte, vt ſemimedicus, qui barbam tingit. Neque mirum, accidentia poſterius euenire: quando etiam ſubſtantiæ agnaſcuntur, vt dentes & cornua, & oſſa bregmatis. Ita hic: ἢ ἐγγίνεται ἅμα τοῖς γινομένοις ἁλμυρότης: ἢ ἐπιγίνεται: vt Braſſicæ addito nitro. Εἰ μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς. tractat vtrumque. ὑπάρχειν, vt alibi diximus, ſignificat eſſe ὑπὸ τὰς ἀρχάς. Si natura hæc eſt ſub principiis: erit verum nutrimentum. Nemo negare poteſt quin ſit pars. Sin extrinſecus accedit: quærendum eſt, vnde accedat. Duæ poſſunt agnoſci cauſæ materiales: vna ab aere qui ſeſe induerit in meatus: altera à vaporibus humorum qui ab radice attracti, ſurſum efferuntur. Τοῦτο μὲν δῆλον. Magis accedit ad hanc ſententiam, quaſi communi conſenſu recipiendam. Ait enim, minus dubitandum id: extrinſecus accedere ſalſilaginem quibuſdam.

Ἐκεῖνο δ' ἄν τις. Ad illud diſquiri poſſit: vnde inuehatur. Πόθεν, locum ſignificat & principium. Aliud enim à terra eſt, aliud ab aere.

Καὶ ὑπὸ τίνος. vel agente, vel materia. Ἢ κατὰ τὰς ῥίζας. Duo ponit loca terram & aerem: tres materias, aeream ab aere, tenuiſſimam quæ ſeſe induat exhalationem à terra, mediocrem quæ aſcendat: humorem aqueum à terra, qui propter craſſitiem non aſcendat, ſed trahatur à radice. Ἐξανθεῖν. Adhuc perſtat in opinione illa: ſalſuginem in ſola eſſe ſuperficie. Metaphora à floribus, qui ſemper ſunt in ſummo pediculo. Sic effloreſcit è ſaxis ſalſugo, nitri imitatione. Sic ἐξανθήματα puſtulas dicimus, & id genus. Τὸ ἐξ ſignificat πόθεν, non à primo principio, ſed à ſecundo, nempe ab internis plantæ partibus. Nec minus eam fouere pergit opinionem, quæ putat excrementum eſſe. Appellat enim hic quoque περίττωμά τι. Quædam quaſi ſpecies: ideò dixit ἐξ: alioqui non prodiret, ſed retineretur à

A natura. Φαίνεται δ' ἡ ἅλμη. Salſuginis intereſſe, conſiſtere in ſuperficie. Τὸ φαίνεται, deſignabit, aut naturam talem, aut ſenſum tantùm. Id eſt ſenſu percipitur: ipſam eſſe ſuperficiariam, non intra pulpas. Ob id ait, καὶ ὅλως: quaſi dicat, penitus excluſam. Εἰ μὲν οὖν. rotundiſſima breuitas. Si igitur altera pars vera eſt, ſcilicet quod accedat: ἐπιγίνεται, μετὰ τὸ γεννηθῆναι, ἐπιλαμβάνει. Alteram autem ἄτοπον, ſcilicet συγγεννᾶσθαι. Διὰ τί. Quærendum, inquit, porrò: quamobrem in eorum ſuperficie: neque in omnibus, ſed in Cicere & aliis quibuſdam.

Μόνοις. duo poſſunt intelligi. Solis omnino ita vt alia nullam habeant ſalſitatem: & μόνοις, quâtenus ad ſuperficiem: vt alia quoque ſalſa ſint,
B ſed non in ſuperficie. Nota verbum & eloquutionem καταλαμβάνει: ſalſedo cōprehendit. Quoniam aduenire vult poſt generationem. Hoc de verbo. Phraſis illa: περὶ ἐρέβινθον καταλαμβάνει. Quaſi τὸ περὶ deſignet ipſam ambientis corii ſuperficiem. Et quia iam bis in Cicere ſalſedinē agnouit pro naturali: neque ſolùm conuenientem, vt mox appellabit, οἰκεῖον, ſed etiam neceſſarium: ſiquidem imbribus elota interea planta Cicerifera. Ideo remouet obiectionem, quę de Roſis præſtò erat, illis verbis. Ὥσπερ γάρ. Namque ſuperuacaneum eſt, de ſale obiicere, quòd noceat Roſis. Nunc enim loquimur de ſucco naturali, non de morbis. Equidem non interſeruiſſem hoc: nihil enim ad rem.

Καὶ οἰκεῖον, καὶ χρήσιμον. Imò verò ἀναγκαῖον, καὶ
C χρήσιμον πρὸς τὴν ζωήν. Eſt enim vitæ ſi non principium, at principiorum munimentum. Nota verba ἀποπλυνθέντων: elotis, ſicut & ſuprà, imbrium vi. Ὅταν ἀνθῶσι. quia tunc πονοῦσιν: opere ipſo laborant. Ἐκφῦσι. tertius caſus. ἐκφυῶσι. abſolutè quum flores exeunt. Ἄρτι συνισταμένοις. nouellis. Tunc enim laborant, non opere alieno, veluti quum florent, ſed pro ſeipſis: propterea quòd tum primùm initiantur vitæ ſacris.

Ἀπόλλυνται καὶ διαφθείρονται. Mirum ſi intereunt, quin corrumpantur. Quin priùs corrumpantur neceſſe eſt. Cæterùm more ſuo cauſam ſtatuit poſt effectum, vt alibi de Præceptoris imitatione dicebamus. Eſt autem corruptio cauſa mortis, præſertim quum aſtringit modo & ſpeciē: ait enim σφακελίζοντες. Vbi, ſi mendum non
D eſt, actiuum poſuit pro paſſiuo. Fortaſſe ſcriptum fuit σφακελισθέντες.

Ὅτι περὶ σωτηρίας. Colorat adhuc opinionem. admittit & interpretatur. Non eſſe ad ſuccum aut ad conſtitutionem, ſed ad præſidium. ſcilicet ſal prohibet corruptionem. Itaque iam conſtitutis ἐπάγει, ſuperinducit ſalem, vt ſuillis tergis œconomus. Igitur acutiſſimè interpretatum intelligeremus: niſi addidiſſet, τὰ τοιαῦτα σώζει. Si enim eſt ſalſilago Ciceri cognata, & συμφυής, non eſt ἐπακτόν. Neque ad præſidium ſolùm, ſed περὶ τὸ εἶδος quoque: genus enim eſt tanquam materia ſpeciei.

φαίνεται δέ. Omnino non ſolùm diſcutit quæſtionem, ſed etiam excutit tum hypotheſim, tum corollaria, & interpretationes. Hypotheſis erat: non ineſſe plantis ſalſedinem. Corollaria & interpretationes erant, eſſe in ſuperficie: non ſimul gigni, ſed à natura induci tãquam tectorium. Nunc oſtendit, in quorundam & foliis & ramis reperiri. Argumentum: quòd guſtu manifeſtò deprehendatur in aquam tranſmiſſa, qua elota ſint. Ita quod ſuprà dicit *ἀπολαβόντων*, hîc *ἀποπλυθέντων*. Et addit, non in iis ſolùm, ſed in fructibus quoq́;. Addit *ὅλως*, quod cõiunges cum *ἐνδήλως*: id eſt ſine controuerſia. quum hæc adiunxit, rurſus fluctuat, dicens, *ἐν κελύφει*: vt in putamine ſit, non in carne intus: *οὐκ ἐν τῷ ἐντός*. Ac repetit officium præſidii, quum inquit: *καὶ συνδέχεσθαι πρὸς τὸ ἄκεσθαι*. *Κάμνοις* hîc *φθορὸν* ſignificat ex morbo. Accuratius conſideremus. Principiò ſtatuebat, omnem ſuccum omnémque ſaporem ſimul eſſe: poſtea ſeparari, atque abire inutile in tegumenta. Haud ita dudum dicebat: ſalem neque à ſole, neque à natura trahi. hîc ait eſſe in putamine. Quis non videt, eius legibus priùs in nucleo fuiſſe? præterea quis putet putaminis ſale nucleum ſeruari? non eſſe verum, palàm eſt in carnibus. Quæ circa os ſunt in pernis rancidéſcunt: propterea quòd ſal eò non potuit penetrare. at circumfuſum eſt. *Καὶ φαίνεται*, adornat ſuam præſcriptionem. Ait, eſſe in eo naturæ ordine, atque ſi conſiſteret intra nucleum.

Ἦν δὲ καὶ πεφυκότως, quaſi eſſet innatum. *Καὶ γὰρ ἐν ἀμφοῖν*. Mira orationis argutia: ſi non deleas præpoſitionem illam *ἐν*. Ait: in vtroque eſt: in putamine *πεφυκυῖα*, in nucleo non *πεφυκυῖα*: idque ob conſeruationem. *Χλωρὸς δὲ μὲν ὤν*. adhuc fluctuat. Dum viret. in caule & ſiliqua eſt: quum exiccatum fuerit putamen id remanet. ergo, quod obiiciebamus, ſimul fuit. ergo vt alimonia. Non enim datum fuit ei ſal, *ὡς ἥδυσμα*, vt homini ad ciborum condimentum. Et quare non reliquit intus natura, quod & commodius ſeruaret & commendabiliorem guſtui faceret? Neque intus gignerentur animalia, quibus opus illud hominis gratia paratum corrumperetur.

Ὥσπερ ἂν ἀλλότρια. Ait id à natura conſultò factum, hæc vt ita diſploderentur: quoniam eſſent aliena. Quomodo ſal Ciceri alienum, illud ſi viridis continet medulla: ſi Braſſica præſefert: ſi palma requirit: ſi Crethmon exigit: ſi Soda tota penè ſal eſt, adeò vt etiam *Salſola* vulgò dicatur.

Καθάπερ. adducit exempla non ſimilia. nempe de Cucũmerum amaritudine. At longè alia ratio amari eſt: nullo enim modo expetitur, neque pro cibo, neque cum cibo. Itaque à Cucumere excludendus amaror, non à Cicere ſal fuit.

Καὶ ὅσα ἐν Καρίᾳ. Quid in Cariã pyra quæſitum; quæ lanuginem habeant *ἀνθώδη*? Equidem & amplector hiſtoriam, & habeo gratiam: afferat Iuglandis putamen, amariſſimum.

Οὐδὲν δ' ἄτοπον. Ne nobis, inquit, negotium faceſſat, quòd alia pleráque ſint eiuſmodi. tollit obiectionem. Inquiet aliquis: Amaritu-

A do quæ longior eſt quàm ſalſitas, alienior à natura cibi, fructibus ineſt. Reſpondet ſola autoritate (*αὐτὸς ἔφα*) *οὐδὲν ἄτοπον*. At oſtendere nobis rationem, qua natura patiatur amaritudinem, ſalſitatem non patiatur: cùm tamen amarum in quibuſdam ſit ſalſo elaboratius. Exempla ſunt in Bulborum apicibus, & in Cucumeribus ad pediculum: & in Glande, quà cuppula regitur. Nota hîc bulborum partem ſummam peculiari voce dictã, *κεφαλήν*. etiam *πυελίαν*, quòd alibi *πυελίτιν*. & *τὸ διῆκον*, Allii columellam mediam, cui hærent ſpicæ: *ὥσπερ τὸ διῆκον*: quaſi ſit veru tranſmittens. Simile verbum in Cyclope apud Euripidem.

Ταῦτα μὲν. quia non quadrant. Nemo enim eſt qui tollat à plantis amarum: palàm eſt in Intubis:

B neque acidũ: eſt enim in Oxalide & Trifolio: at tu ſalſum. Hæc, inquit, perinde atque ad hiſtoriæ ſimilitudinem dicta ſint. *Ὅτι δὲ φαίνεται*. Nunc iam deinceps contra hypotheſim diſputabit: non enim *ἐπιγίνεσθαι*, ſed *συγγίνεσθαι*. Allusio apud Græcos elegantior eſt: non adnaſci, ſed connaſci. Ideò dixit *φυσικῶν*, ex naturæ ordine. Nam etiam ſi arte ſal addatur: natura ſalis ſalſum faciet, non ars. Ars mouet loco tãtùm: natura mouet mutatione. Addit *συγγενεῖς*. non eiuſdem generis & eſſentiæ, ſed eiuſdem momẽti in generatione. Simul enim cum forma ſalſedinem introduci. Probat autem ſic:

Ὅπου ἂν σπαρῇ. vbicunque ſeratur. addit *καὶ φυῇ*. ſcilicet etiam non ſatum ſicubi oriatur. Nam ſi verbum hoc illi eſſet additum priori, ſic: vbicun-

C que ſeratur, modò naſcatur: ridicula eſſet oratio. Quis enim ignorat: ſi non naſcatur, non futurum ſalſum? & ſcitè occurrit obiectioni. Dicat ille: à ſoli natura id fieri: velut in ſabuletis Vibiſcorum. Diluit hoc illis. *Κἂν μὴ τὸ ἔδαφος*. etiam ſi ager non fuerit ſalſus. *Ἔτι καὶ τὸ*. Namque à ſolo ſalſuginẽ cõparari: nihil mirum, cum in aliis, tum in Halimo. id à terra quippiam tractum dicat. At in gleba dulci ſalſa naſci planta nequit, niſi ab eſſẽtia. Hoc quoque aduertatur argumento illi ſuperiori: nihil in ſalſis naſci: aut ſi naſcatur, ex dulcibus confieri. Namque Halimon & in ſalſis naſcitur, & ſalſum eſt. Aliud ſubdit argumentum à gradu. *Ἔνια καὶ ἀχυλότερα*. Quædã ſalſa non ſunt, at ſalſis ſiunt meliora. Hoc etiã ſuprà dixit in præceptis agriculturæ, Braſſicarum exẽplo. Tria tolli

D incommodãtia guſtui, acrimoniam, amaritudinẽ, duritiã, beneficio ſalis. Eam ſanè acquiri teneritudinem, vt ſi in terram cadant, frangantur. Miram profectò, ac vitream friabilitatem: quæ mirum in modum vt in Radicula commẽdatur, neutiquam alliſa terræ diſſiliunt partes. Itaque dixit: *ἅμα δὲ μανοτέραν τινὰ ποιεῖ*. ſimul digerit partes. Nẽpe ſalis illud intereſt vt excedat humidũ, ſicuti dicebamus. eodẽ modo ſimilẽ conficit gelu teneritudinẽ. Cõcreſcere nãque facit humorẽ, quo cohibẽtur cohærẽtes partes. Iccirco Lutetiæ ſic indicãt per vicos, Ad meos caules gelatos. Quæſtio hîc nõ inepta. Si cõſũpto humido tenerior Braſſica fit: quare tũ ipſa, tum Radicula, itẽ alia veteraſcentia, ſucco amiſſo fiunt victa? quia lentor ille terreſtrium

partium

partium eſt cum puſillo humido: plurimùm enim aeris calore abiit reſolutus in vaporem. At in recenti Braſſica, quæ nitroſis fuerit aquis rigata, ineſt humiditas facta nitrea vitri concretione. Εὐχυλότερον, dixit ad guſtum, βελτίω etiam ad vtilitatem: quippe acrimonia & amaritudine depoſita plus alet. Et rectè, περιαιρουμένην, auferens humiditatem, ſcilicet τὴν ὑγράν. Δαπανᾷ γὰρ ἅλες. minor ſyllogiſmi propoſitio. deſiccando quit ſal abolere humiditatem. Ἐμφαίνει δὲ. probat teneritatem. Ὅπερ οὖν. Oratio manca: ſed ſenſus eſt. Igni melius domari: quoniam in ſe habeat iam principia inchoatæ teneritatis atque dulcedinis. Ἐπεὶ καὶ εἰ τὴν λίτρον. hoc arte fieri nitratis aquis. Eſſe tamen naturæ imitationem artem hanc, & parum quiddam poſſe. hoc eſt illud, ἐξ ὀλίγου. At idem moliri naturam, pleníſque adeò viribus, ac paulatim. Nimirum opificis tum prudentiam tum felicitatem: primùm vt multùm valeat: deinde vt pedetentim agat. Qui verò irrigat, is totam ſimul affundit, ac per interualla. At natura nitroſum ſuccum particulatim per opportuna momenta ſubminiſtrat.

Ὅθεν οὐδὲ τοῦτο. Affectus idem alia de cauſa. à tempore, ſolſtitio: à loco, Eretria. Quippe illo tempore alibi peius habet Braſſica. Quænam igitur eſſe poteſt in Eretrienſi agro cauſa: fortaſſe terra mollior ibi atque vliginoſior. Namque in ſolo ſolidiore tum Braſſica, tum Radicula ligneæ ſunt anni ſquallore. contrà Pepones anno pluuio peſſimi. Ratio: quia Caulibus & Rhaphano acritudo cognata nimis acuitur: ſiccitate. Peponibus humor tollitur exuberans, & quantum naturalis relinquitur, commodiùs excoquitur.

Κατ᾽ ὀλίγον. Cauſa par, quamobrem paucis anni diebus in Ægypto Braſſica ſit commendabilis ſaporis. nempe ob ſiccitatem.

Ἡ δ᾽ ἁλμυρίς. Hæc poſtrema pars venit ſubſidio huic ſententiæ poſteriori contra ſuperiorem, quæ negabat ſalſedinem poſſe vel ſolis vel interni caloris vi ſurſum euehi. Hæc quæſtio etiam à Plutarcho in conuiuialibus tractata, à nobis in Commentariis de plantis iudicata. præter hæc argumenta, illud etiam arriſit. Non poſſe propter craſſitiem ſal per plantarum anguſtos meatus commeare. Quaſi verò quicquam ſit ineptius ad motum, & ad ſubitionem lentore ipſo reſinarum: quaſi verò quicquã ſit viſco moroſius & tamen vtraque natura hæc ſubiicit ſe in altiſſimas arbores: viſcum verò etiã in ſummis regnat.

Lego ἰδίως γὰρ καὶ ἐγχώριόν τινα, non ἔγκειον. Et ἀλλὰ γωνιῶδές τι ᾖ: id eſt anguloſum: non autem γωνοειδῆ. Nihil enim eſt angulo ſimile, niſi angulus. Et ipſum ſcalenum eſt γωνοειδὴς: at non eſt γωνιώδης in angulorum multitudine, ſed pentagonum & decagonum. Et ἅλμας νοσηματικὰς, vt emendant: non autem ἅλμαι νοσηματικῷ.

Et οὐδὲν δ᾽ ἄτοπον: addita coniunctione: ſicut & ibi: καὶ τοὺς βολβούς. Et μανωσμόν τινα ποιεῖ: non autem ἀφίεισιν. Et ἀμφοτέρους τέμνει, non τόπους.

A Theodorus, ὅτι καὶ ἐν ἑαυτῷ τοιοῦτον ἔχειν. Scilicet ita vt in ſe ſortiantur talem ſaporem. ambitioſiſſima loquutio. Κωλύειν τὴν δύναμιν. facultas generandi vetetur. Σύστασις humoris ſignificat concretionem quæ prohibetur à ſale: quoniam vt mox dicet, facit μανωσμόν. nihil hîc ad facultatem generandi. non enim tollitur facultas. Ad hæc nemo Latinè dicat; vetatur tibi ſcribendi facultas.

Καταλειπόμενον οὖν καὶ οὐ συνελκόμενον ὑπὸ τῶν ῥιζῶν, οὐκ ἀναμίγνυται τοῖς φυτοῖς. Quæ quum ita ſint: auerſam penitùs à plantis eſſe qualitatem eius ſaporis neceſſe eſt. Vides interpretis fidem. Et facit ſuſpitionem, ſe accepiſſe τὸ καταλειπόμενον, pro illatione: veluti quum dicimus: reliquum eſt, vt & cætera. & aliud eſt, οὐ συνελκόμενον quàm

B auerſam eſſe. Denique verba illa omnia deſignant rationem impeditæ generationis. Ἐπανιέναι καὶ ἕλκειν. alterutrum vacare putauit.

Ἀνάγεσθαι, prouocari. euocari potiùs ac produci. Τοῖς ὑγροῖς ἐπιφέρεσθαι. humoribus inferri, nunquam ex hiſce intelligas, ſupernatare. φορὰ motum quemuis ſignificat Græcis ἐπὶ, in ſuperficie. Neque ὑγρὸν rectè dixeris hîc humorem, ſed liquorem. Et addit illa (Democrito placet) non leguntur in exemplaribus. Γωνιώδη. Theodorus maluit, vt vulgò legitur, γωνοειδῆ. angulos imitantur. ſunt ergo rotunda. Nihil enim angulum imitatur præter lineam flexam. vnde veteres circulum dixere, μίαν γωνίαν. at ille non erit πολυγράμμος. Ἐγγίνεται ἢ ἐπιγίνεται. innaſci aut ſubnaſci ſolet. imò adnaſci. ſic ἐπιγεννώμενα μέρη: dentes, cornua. Κατὰ τὰς ῥίζας

C ἑλκυσθὲν. radicibus tracta per ſumma. addidit falſam ſententiam. Non enim quæ in radicibus ſunt, per ſumma ſunt. Sed poſteaquam ſurſum tracta eſt, & exigitur à medulla, atque erumpit ad corium, puta Ciceris. Ὅταν ἀνθῶσι καὶ φύῃ. Theodorus aliter in flore fructúque prouenieniente. Sed φύη prima producta ſignificat, prodeuntibus, non autem fructificantibus. Fructus enim perficitur póſt. ita non poteſt dicere in fructu. Tãto minus, cùm additur καὶ ἅμα συναυξανόμενος. Si enim tum primùm conſiſtunt flores: non ſunt informati fructus. Συνδιατηρεῖ πρὸς τὸ ἄσηπτον εἶναι. reconditum atque incorruptum ſeruetur. nihil ibi facit reconditum.

Ἐν τῷ χνοΐ. per ſummitatem. per ſummam lanuginem. Ἀηδῶδες. Theodorus legit ἀλμυρῶδες. ἀηδῶδες, triſtem. vt triſtes lucei apud Poe-

D tam. Μανωσμόν τινα. fragile quiddam efficit. legit ergo μανόν. ſi non eſſet τινα, acquieſcerem. Περιαιρουμένην. trahendum & abſumendum. Prius participium falſò ac temere appoſuit, vel vt interpres, vel vt Philoſophus. Nam neque id ait Theophraſtus: neque verum eſt ſal trahere. Ἐξ ὀλίγου, non pridem. imò verò, parũ, neque perpetuò. Ὑγρότητος ἐλάττονος, humor cõtractior. orationem obſcurauit ambitio. Nõ contrahitur, ſed abſumitur. Eiuſdem magnitudinis quę contrahuntur, ſunt, Limax, Erinaceus,

Squilla, Manus, Vrtica. Κατ᾽ ὀλίγον δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ. Theodorus ſuſtulit, κατ᾽ ὀλίγον. Et aſſeruit in Ægypto fieri optimam. quocirca ſunt autores conſulendi.

CAPVT XX.

XX. Capitis argumentum. Omnium ſaporum principiũ eſſe ſiccitatem, tametſi ab humido aliquo pendere videantur. De ſuccorum extractione.

ΕΚΕΙ͂ΝΟ δ᾽ ἴσως οἰκεῖον. Suprà duorum ſenſilium, totidémque ſenſuũ tractauit affinitatem, ſcilicet ſaporis & odoris. cui diligentiæ ſubdenda erant ſtatim quæ poſt hoc B Capitulum ſequuntur: quorum initium eſt, ὑποκειμένων τούτων: vt mox videbimus. Cæterùm diſcidit materiam ac diſſipauit, interpoſita quęſtione illa de ſalſedine. Qua abſoluta commiſcet alia nihilominus aliena: nempe de ſaporum principiis. Duo verò cognoſcit, humidorum & ſiccorũ, pro materia. Id quod patebat etiam in definitionibus; in quibus calor erat quaſi forma quædam. Acutum & auſterũ, eſſe humidi ſoboles: acrem & dulcem, ſicci. Ratio: quia humida ſpiſſata dulceſcant. At acerba & aſtringentia ſicciora ſunt, veluti fructus: tum vbi dulces euaſerint, ſucculentiores fiũt. Exempla vulgò cognita in Pyro, Vua, Ceraſo. Solum Amygdalum primò videtur aquoſum & acidum, poſtea ſpiſſatum dulceſcere. Quàm verò abſurda ſit hæc ſeparatio, atq; horum attributio C principiorum, ſatis ex eo patet, quòd etiam amarum indidem deducit, vnde & dulcem. Itaque tandem quaſi quæſierit, non quaſi docuerit, infert: omnes ex duobus fieri abſq; præſcriptione. Quòd ſi diſcrimen aliquod ſit: id eſſe, quòd alterum ſit quaſi materia potiùs, humidum ſcilicet: ſiccum autem magis formale. Vbi actionem ſicco attribuit aduerſus placita Præceptoris, in libro De affectibus miſtorũ. Tandẽ verò cõcludit porrò: ab vno eſſe omnes: quippe à ſicco. Ita videmus indigere ſaporũ conſtitutionẽ forma dirigente qualitates. Si enim ſiccitas eſt principium duorũ contrariorum, dulcis & amari: non poterit eſſe niſi materia. Forma igitur aliud erit à qualitatibus, cõtra ſtultos Alexandreos. Hæc eſt prima pars. In ſecunda triplicem docet modum extractionis ſuccorum. D Quod videtur ab iis alienum, niſi concinnemus: vt videatur oſtendere, ſapores eſſe in liquore. Atque hic finem facimus huius Capitis. Redibit enim ad ſuperiorem contemplationem, de neceſſitudine odoris & ſaporis. Ω᾽ς οἰκεῖον. Sic habetur ſcientia: vt de ſubiecto demonſtrentur affectus per principia, cauſas, elementa. Δοκεῖ μᾶλλον. Quia etiã in ſicco eſt acid⁹: dixit, magis in humido. Παχυνόμενα δ᾽ οὖν. Ratio quæ perſuaſit, dulcẽ eſſe in ſicco: quia liquida denſiora facta dulceſcant. Ο᾽ δὲ πικρὸς. Dubitãter: quia videtur abſurdũ: duorũ contrariorum vnum eſſe principiũ. Γίνοιτ᾽ ἂν δὲ, rectè. Nã ſi omnes fiant ex duobus,

A amarus, ex alterutro fiet: non ex humido: ergo ex ſicco. Videtur tamen orationis particulæ coniunctiuæ corruptæ. Εἰ μὴ αὐτῶν. Quia dixit, omnes ex duabus fieri qualitatibus: addit præſcriptionẽ: vt altera ſit potiùs materialis. Suprà docebat: quos putaret ſapores materiales, quos formales: nũc quas qualitates: ſanè humidũ. quaſi ſiccitas ſit humidi priuatio, humidũ habitus. De hoc ampliſſimè in Exotericis. Nã hic ſiccum formale quid potiùs facit: ſaltẽ, vt ita loquar, actuale. ſed obturbat more ſuo ſic. Πάντες ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ. Quomodo ab eodẽ: ſi ſunt prĩcipia duo? quia à ſicco. Addit enim: πάντες ἐκ ξηροῦ. Cæterùm τὸ ἐν, materiã ſubiectã potiùs deſignat. At ſiccitas non eſt materia: quippe in humore ſunt omnes, à ſiccitate modificati, à calore educti, ſub formæ poteſtate. Α᾽λλὰ περὶ μὲν. Hæc eſt altera pars: de ſuccorũ extractione: vt oſtendat in humorẽ tranſfundi ſiccitatẽ. Ita humidũ, quaſi materiã: ſiccum, quaſi formã. exempli gratia. Aqua Ficubus impoſita Ficuum induet formalẽ qualitatẽ: indita vuæ acinis, vinoſam. tripartita pars hæc eſt. Prima eſt, per expreſſionem, vt in vino & Oleo. ἑτέρας τῆς χρείας ἀφαιροῦντες: alio quàm cibi vſu. hoc eſt χωρίζειν, ſeparare. Secunda eſt per affuſionẽ. In aquã enim abit fructuum ſapor, qua ipſos maceramus. Nota verbũ ἀκρόδρυα. Ab his enim Ficus ſeparauit: ἀκροδρύων καὶ σύκων. Tertius modus eſt, per corruptionẽ: veluti in Zytho ſapor Hordei. vbi & vſũ attribuit Ægyptiis, & nomen, atq; appellat minus apud alios vſitata voce, ζῦθον.

Ἁπάντων δὲ, explicatio eſt familiaris. Arte ſeparationẽ atque eductionẽ, aut aliud quid eſſe in his. Separata verò & educta, ea eſſe naturæ principia. Hæc de duobus prioribus. Tertium, quod erat in putrefactione, vtrunque habet à natura, & putrefactionẽ, & rem putrefactã. Sic ſubtiliùs dixiſſet.

Α᾽λλὰ περὶ μὲν. Suprà ſæpe ſtatuit agriculturæ fundamenta his ex contẽplationibus: nunc dat initia præceptionum, tum œconomiæ, tum medicinæ, tum culinæ, expreſſionibus, infuſionibus, aliis ſuccorum confectionibus.

Theod. οἰκεῖον, accõmodatiſſimũ: peſſimé. Accõmodata, ſũt vtilia quidẽ, ſed extrinſecus applicata.

Περὶ δὲ διαιρεῖν. declarãdũ: malé. diuidẽdũ. Partitur enim, vt diſtribuat, his ſiccũ, his humidũ. Et non neceſſario addit illa: quam ſiccitatis, quam humiditatis. Et omiſit verbũ modeſtiæ, μικρόν.

Ο᾽ δὲ πικρὸς τάχα ἐκ τῶν αὐτῶν ἐξ ἀμφοῖν. Hæc omiſit Theod. & illa ſubſtituit: ni fortè hæc pro nihilo putãda ſunt: illúdq; melius dici poſſit. Et addit illis ἐξ ἀμφοῖν: diſpoſitionem, vt ſuprà, ſic: hoc eſt ex humiditate ſiccitatéque. Hanc paraphraſin cõmodiùs eò diſtuliſſet: vt declararet, vtra eſſet, humiditas, an ſiccitas: ſic materiã magis repræſentet: ſcilicet humiditas. ita ab eo aliquid didiſcemus. Ἀκροδρύων, Nucũ. Vidẽdũ accuratius vocis huius vſum. Nõ enim Nuces perfundimus: vt earum ſapor in aquã tranſmittatur: ſed premimus, vt exprimatur ſuccus.

CAPVT XXI.

XXI. Capitis argumentum. Non iiſdem in partibus eſt omnibus

omnibus gratus odor & ſapor. Flores, folia, radices, alijs alia bene olere. Radices eſſe plantarum ventres. De Teda & Pini ſuffocatione repetita.

Υ'ΠΟΚΕΙΜΕ'ΝΩΝ *οὖν, καὶ διωρισμένων τούτων.* Redit ad id quod intermiſerat de odoribus. Suprà dixerat, odorum ſaporúmque neceſſitudines, inter ſe comparatis eorũ naturis. Nunc oſtendit eorum à ſe ipſis differẽtias ſubiectorũ ratione. Idq; agit per quæſtiones, quas non ſoluit. Prima eſt, non in iiſdem partibus eſſe odorem & ſaporem iocundum in omnibus plãtis. Neque ponit exempla, neque dat cauſas. Exempla ſunt in Arancio. Cortex odoratus non eſt edẽdo. Succi odor minimus, ſapor maximus. Sic in Perſicis & aliis. Sphondylium enim odoratos habet flores, ſed ſapore horribili: radicis odor & ſapor æquè ad panaceam. Cauſa eſt in Arancii cortice terræ multum: in ſucco aquæ plurimum. Hæc eſt cõparatio duorum inter ſe. Alia, cùm idẽ ſibi comparatur. Dat partium exẽplũ in genere. Odor, inquit, aliis in ſummo, aliis ad radices. Neq; hîc exhibet hiſtoriã. Eſt in multis: Caryophyllata, albo Chameleone. Ita de ſaporibus. Gẽtianæ radix, Ariſtolochiæ. Hoc deinde diuidit iterum. Etiã quorũ ſuperiores partes odoratæ ſunt. At non omnes. Nanq; aliis fructus, aliis folia ſunt odorata. Peculiare illud Perſico. Florẽ olere penè quod nucleũ: pulpã longè aliud. Ratio à forma: quia idẽ eſt flos quod ſemen: neque differunt niſi partium diſpoſitione, actu & potentia. Potes per te tranſmittere per tã variam naturã vim ingenii ac iudicii. Quin minutius diuidit atque ait, hanc diuiſionem maiorẽ eſſe in odorib' quã ſaporibus. Illius cauſã mox dabit, coctionẽ. Quæ partes igitur magis erũt coctæ, minus dilutæ humido, plus habebunt ſicci, eæ magis erunt odoratæ. In aliquibus igitur eueniet, vt radices magis excoctæ ſint quã partes aliæ. Sanè ratio manca. Nanq; & Cepullarum & Cyperi radices plus habent ſucci, plus ſaporis, plus odoris quã folia. Item & Roſæ & Violarum flos ſucculentior atq; odoratior. Contrà, Lilii radix ſuccoſior, flos minus: & tamẽ odoratior. Aliter in Iride: ſuccus in radice inſignis, ſtrigoſus flos: vtrobique odor: ſapor in humidiore acrior. Hæc de partib'. Ad aliam quæſtionem. Quare maior eſt odoris quoad partes, quã ſaporis varietas. Quia plãtæ ſapor eſt ob cibũ: odor eſt acceſſorius. Hoc à fine. D A forma: quia recipere poteſt plures mutationes: eſt enim *εὐπαθέστερον*, quia partiũ tenuiorũ. Quod autem addidit, in ramis quoque. Non memini, ramos eſſe cuipiam odoratos, folia nõ eſſe aut cortices. Itaque ab horum affectibus non puto ſeparandos. De Carpeſio videndum: nunc enim nobis ignotũ eſt. Poſt hæc ait, odoratas herbas minimè habere flores odoratos, exẽplo Serpylli. Sanè neque Ocymi flos æquè ſpirat quod folium. Ratio: quia illius odor in aquea ſubſtantia. Idcirco rigationes amat perpetuas, etiam ſub ſole ipſo. In floris partibus tenuioribus non conſiſtit odor eiuſmodi. Maximè verò mirãdum hoc, odoratiſſimorum

A florum plantas inodoras eſſe: Roſæ, Violæ, Lilii, Ieſemini. Non affert cauſam. An tota vis in vnum apparatur? An ea vis in humido igneo, quod ſuapte natura petit extrema? Earũ plãtarum humidũ in flores à calore tractũ, ſubuectum, attenuatum? Poſt hæc abit ad dubitationẽ de radicum odoribus: cuius cauſam ſtatuit à coctione. Inde nactus occaſionẽ, quẽadmodum tranſeat ad hiſtoriã Tedæ, quam hîc repetit non neceſſariò, videbimus.

Υ'ποκειμένων. Scilicet quibuſdam principiis quæ ſumpſit à Philoſopho naturali in libris vniuerſalibus: Ideo ſæpe dixit *λαβεῖν δεῖ, ληπτέον*. *Καὶ διωρισμένων.* Quoniam ex acceptis aut cõſtitutis principiis multa deduxit. *Ε'ν τοῖς κάτω καὶ περὶ τὰς ῥίζας.* Oportet hæc poſtrema verba eſſe priorum expli B cationẽ. Ne quis putet ad imũ trunci odoratas eſſe, radices intelligit. Diuiſit enim per cõtraria *ἄνω, κάτω*. *τὰ ἄνω* declarauit per flores, fructus, folia, ramos. *τὰ κάτω*, per radices. *Ε'ν τοῖς περικαρπίοις.* Sanè in multis fructuum cortices ſunt ipſis pulpis odoratiores, vti ſuprà narrabamus. In quibuſdã nõ ita: nõ enim in peponibus vel odor vel ſapor corticis, quã pulpæ maior. Sic Cinnamomi cortex odoratus: de ligno nihil cõperti habemus: cõtrà, Sãdali cortex nulli vius, lignũ odore inſigni. In corio & pulpa & nucleo tũ Perſico tũ Armeniaco: Prunis ferè in nucleo ſolo. *Καὶ μᾶλλον.* Hoc iã declaratũ eſt. *Ε'ν τοῖς φλοιοῖς.* Sicut in Cinnamomo & Caſia. Habet enim cum trunco proportionis neceſſitudinẽ cortex, quã corium ad carnes in fructu. De li C gno verbum nullum. Eſt tamẽ in Agalocho, Sandalo, Gaiaco, Cypreſſo. An quia cortex nimis exuſtus? Exceſſus enim aduerſatur vel odoris vel ſaporis mediocritati. A nimia ſiccitate non eſt quicquã vel vaporabile ad odorẽ, vel ſolubile ad guſtum. *Κατὰ τὸ πλεῖστον.* Quia dixit flores eſſe maxima ex parte odoratos, oſtẽdit rationẽ quæſtionis in Serpyllo. Nam ſi Roſæ planta dicitur odorata propter florẽ: quare plãta Vere odorata florẽ nõ habeat odoratum? Argumenti vis hæc. Principia maiora & fuſiora etiã parti decuit communicata. Ratio quæſtionis. Floris odor à radice. Eius materia ſi quit aſcendere, plantã relinquit odore ſpoliatã. Si non eſt vaporoſa, reſidet infrà, nec florẽ occupat. Ita ſolutæ ſunt quæſtiones duæ. *Β'ραχεῖ δέ.* Trãſit ad reddẽdam cauſam de radicis odore. Ratio quæſtionis eſt: odor fit à coctione: radix minus D cocta: partes extantes coctiores. Nẽpe æquè à calore intimo, ab externo plus, aeris & ſolis. Quamobrẽ naturali videtur aduerſari conditioni: quòd minus coctum plus ſit odoratum, plúſq; ſaporis habeat: de radice hæc. Ideo dicebat *ἀμφότερα ταῦτα*, ſcilicet odor & ſapor, *γίνεται πλείω.* Deinde apponit maiorẽ propoſitionẽ ſic, Quod ſemper nouã recipit materiã nutrimẽti, atq; aliis trãſmittit, minus eã laborare videtur atq; conficere poſſe. Radix eſt huiuſmodi. Inde ſequitur concluſio obiectionis. *Ω'ς αἱ τῶν ζώων.* Exẽplo ventriculorũ in animalibus. In iis enim eſt nonniſi inchoata coctio. Dicit autẽ radicem eſſe plãtæ ventrẽ, quẽadmodũ & Præceptor dicebat in 2. de partibus. Acciperẽ

à tellure τῆς ἐκ τερμαςμένης τὰ φυτά: in radice confici A τὴν πέψιν, ὥσπερ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν ζῴων. Ita radix quatenus accipit, os eſt. quatenus exceptum coquit, ventriculus. Sic in 1. Hiſtoriarum. ῥίζα δ᾽ ἐστὶ τὸ τὴν τροφὴν ἐπάγεσθαι καὶ τὸ εἰς ἃ φέρεται. Vbi ori ſimilè facit radicē, cauſē ventriculo. Περὶ δὲ τῶν ποιῶν. Secunda pars, in qua aggreditur ſolutione. ποιῶν, quę dicta ſunt. ποσῶν, quæ dici poſſunt: puta de colore deq; figura. Intér multas quæſtiones illa eſt inſignis. Quare ſuperiora plātarum exiliora? Ratio quæſtionis. Videtur enim accōmodari debuiſſe ad leges toti*. Totū autē ipſum hoc eſt globus. Globus fit è pyramidibus inuerſis. Quocirca quæ intus continētur, ſimilia eſſe decuit. An eſt hic obratiocinatio? Non enim plantę ſunt mundi partes, tanquā globi conſtitutrices, ſed tanquā ſpecies. Exilitas autem procedēs ad ſummitatē euenit, quia abſcedit à materia alimenti quæ à terra trahitur aut ſubit. An hoc in omnibus verū non eſt, ſed iis tantū quę ramis carēt, vt ſpartum & iunci quidā. Nam quibus inſunt rami, ſi ramorum materia cum trunco ſuperiore comparetur inferiori, longè maior inuenia-tur? An eſt aliud αἴτιον in tā multiplici natura? eſt. Tribulo enim aquatico craſsiora ſunt ſuperiora. Ratio eſt, quia plus alitur aqua minus miſta. Talis autē eſt ſupra fundum. ſed ad Philoſophum. Vt ſoluat, duo ſumit principia: quorū alterū ſæpe adduxit, ſaporū atq; odorum principium eſſe maturationē: alterum eſt, radices eſſe plātarum vētres. Probat autē ſic: quia in illis alteratur ſucc* aliquo modo. hoc eſt τι πῶς. Quia non vltima coctione quæ fructibus debetur, ſed ſua. Et ſanè radix alitur: ergo ſibi quoq; venter eſt, non ſolū plantæ reliquæ. Sic & truncus ſibi alterat, non foliis aut floribus tantū. Sic meſeraicæ dicuntur ali ſanguine, qui nōdum ſubierit iecur. Sed & aiunt ſeipſum ex primo ſucco alere illico vētriculum. Omnino verò Galenus acceptum, vt omnia bona, ab Ariſtotele profeſſus eſt, ali mēbra omnia ſuccis iis quos ipſa continent. Illa verò verba, ὥστε καὶ ποιεῖν τι δεῖν: & illa, ἀλλ᾽ ἑαυτῷ γε φανερῶς ἐκ ἰσχυούσης τὸ πέπτειν: neq; faciunt ad rē: neq; ſublata quicquā mutilant: neque agnoſcuntur à Theodoro. Τοιούτους δ᾽ ὄντας. Cùm ſint ventres, nihil prohibet, in iis & saporem cōtinere & odorem. Quia ſi os tātùm eſſent, acciperent ab aliis formatum ſuccum atq; per venas tranſmiſſum: quemadmodum ſibi ſumit os animalis per vtraſque venas à iecore & à corde. Quanquam ſubtilius intuenti ſatis patet non eſſe neceſſarium, vt ſint odoratæ ventres eſſe. Satis eſt vt ſint partes, quod nemo negare poteſt, vt negare poteſt ventres eſſe. Quid, nōne quæ que pars ſuos habet ſuccos, ſuas qualitates? Nōne etiā oſſa ipſa? Quapropter lōgè melius dicetur ſic, radicē à cordis vicario poteſtatē accipere, qua ſuccum à toto receptū poſt certā primā concoctionē, porrò concoquat pro ſuo ſibi. Sic enim plus perficiet: ergo plus cōparabitur ſaporis & odoris, quā ſi dicatur in illa prima rudi coctione maiorē euenire odoris perfectionē, quā quanta ſit in flore quoad saporē & odorem. Non improbamus Philoſophi ſententiam: ſed hęc aſſerimus exercitationis cauſa. Ὅπου γὰρ ἐν. Quia ſapores in craſi conſtituerat, ex craſi iudicat radicum ſapores. Demonſtratio eſt cōcludēs ab eſſentia rei. Secūdum igitur tēperaturę modum ipſos itē tēperat & odores. Εἰ δὲ καὶ ἐν τοῖς. Et ſimilitudo eſt, & argumētum à maiori. Similitudo vētriculorum in animalibus: argumenti efficacia: quia tametſi, inquit, in vētribus animaliū ſunt excremēta: tamē ineſt etiā ſuccus vtilis quidam. Sanè cum eſſe vtilē, intelligimus ex illorum confeſſa omnibus nutritione quæ fit per ſuccum ipſum: ac præterea ex lumbricorum generatione. Eſt enim idoneus naturæ vel ad conficiēdas animātes. Ideo vocauit ἄχυλον: & addidit πώς. Non qualis à ſan-

B guine, ſed certa ſua. Quare ait ibi factā eſſe alterationē illā: non enim aliunde acceperunt. Καὶ ἐπὶ τῶν δένδρων. Cōponit nunc partes cōparationis: explicátq; in arboribus ſimilitudinē. Totā repetit Hiſtoriā de Pini teda, tametſi ſatis ſuprà: à qua ſtrangulētur, ſicut à pinguedine animalia. Teda verò in radice. Radix ergo ſibi cōficit. Hoc nemo negat, vt dicebamus: ſed vidēdum, ex primóne illo rudi atq; inchoato ſucco teda confiat in radice: an accepto per venas aliunde, fit enim humorum commeatus: quēadmodum apparet in hypoſtaſi manifeſto. Ὅτι τι διηθημένον. Oſtēdit in radice vim eſſe concoctricē, ſed obſcuris verbis. Sic declaremus. Vbicunq; fit inſpiſſatio, fit per calorē: ergo coctio. In teda fit inſpiſſatio: eſt enim pars denſa

C pinguis. Et teda eſt in radice. In radice vis igitur coquēdi. Καθαρόν τι τοῦτο. Quia purum eſt & à turbido ſeparatū. Vt etiā ſecretionē attribuat. Et ſanè teda puriſsimarum eſt ac tenuiſsimarum partiū admodum aereis nec parū igneis. Ideo dixit προσίζει, hæret. Eius enim auida natura non expellit. Quocirca non ſubmittitur, ſed inſidet. Ex eo inſeſſu alio ſuper aliū ſubeunte ſucco, neceſſariò fit coagmētatio atq; condēſatio. Hoc eſt illud ἀθροιζόμενον: & quod ſequitur πυκνοῦσθαι: qui eſt affect* ſubſtātiæ tedæ, ſcilicet πίονα, quēadmodum & πίονα. Pingue enim eſt aqueum aereū modica terra dēſatum. Τὸ δ᾽ ἴδιον. Quod verò cæteris partibus eſt peculiare, ſurſum fertur ad earum alimentum. Οὐ διὰ τούτων. Non aſcendit arboris alimētum ab radice per haſce partes pingues, quæ tedæ appellātur, ſed per alios meatus. Quapropter & no-

D ſtræ rationes ſuperiores valebūt, cùm dicebamus, poſſe radicē per meatus quoſdā humorem à terra haurire ac tranſmittere: per alios verò ſuccum alibi laboratum recipere, quē ſibi cōficiat peculiarem. Itē ex iiſdē verbis aliud. Quippe cū tota radix abierit in tedā: Pinum morituram. Non enim amplius ſuppeditabit ad alēdum, occupatis omnibus aditibus atq; inſeſsis viis ab illa pinguedine. Hæc vna cauſa interitus, humoris defectus. Alia mox. Interclūſo, inquit, ſpiritu. Vbi nanq; non poteſt commeare ſpiritus, aut abſumitur ab interno calore, aut computreſcit. Ignea nanque natura niſi ventiletur, extinguitur. Hoc volebat illud διαδοθῆναι πάλιν. & συμπνιγόμενα. Οἱ δὲ χυμοί, Amplificat doctrinam more ſuo, atque dat cauſam

ſam propter quam Pinus ita ſuffocetur: aliæ plantæ non item. nempe iis aut nulla pinguedo, ὅλως: tollit totam ſubſtantiam illam: λιπαρότης in oleis: πιότης in reſiniferis: aut ſi ineſt, haud ita multa. Vna ex cauſis, multitudo vel concauſa potius.

Μὴ δὲ σωματώδης. Alia cauſa, ſpiſsitudo. Non corpulenta, ſed diluta. Eæ plantæ, inquit, non patiuntur hanc πάχωσιν. Non fiunt obnoxiæ huiuſcemodi concretioni. Οἷς δ' ἐνεστι. Hic dat materiam, πιότητα: ibi efficientem, θερμότητα: illic efficientis modum, ἰσχυούσης. Oportet eſſe humorem, eſſe pinguem, eſſe multum, eſſe corpulentum, eſſe calorem, eſſe validum.

Lego ὅτι τὸ ἐξαθερμαινόμενον, non ἔτι. Et πιότητα & πιότητος, non παχύτητα. Et πάχους, non τρόπους. Et ἃ αὐτὰ μὲν πολλά, non ἃ αὐτά.

Theodorus δεδειγμένων, exploratis: peſsimè. Aliud eſt δεῖξις, aliud ἀπόδειξις. Aliud explorare, aliud demonſtrare. Ἀπορήσειεν, per duo expreſſit verba, dubitauerit quærétque. ſed malè modos variauit. Κλωνί, in rami ſummitate: malè. Nulla planta in rami olet ſummo, quæ non in toto ſtē ramo. Κρέων. Interpretatus eſt infelici verborum ambitu. Confuſione tali elementorum conditæ. Καθάπερ πεύκη. Pinus enim agit radicem totam teda refertam. Tot addit, & fruſtra; & non ex fide, & falſò. Non enim hic opus eſt tota radice tedata. Satis eſt tedam concipere. Hoc mox dicet. Ἐμποιεῖ τινα πιότητα, pinguedinem reddit. non: ſed efficit. Non reddit pinguedinem, niſi expreſſa aut vſtulata, aut è lābico ſtillare coacta. Calor autem denſat & conficit. Ἴδιον, reliquum. ſanè reliquum. Cæterùm ſi non legit λοιπόν, paraphraſis iam hæc, non verſio eſt. Nam refert vtrum ſcripſerit, intelligere. Quippe teda non ſolùm non eſt ἴδιον, ſed etiam φυσικὸν οὐδὲ φύσιν. Eſt enim alienum peculiare. Et quomodo erit ἴδιον, ſi necat? Non eſt hic ἴδιον, ἀκεῖον. Subtiliori iudicio ita digerendum eſt. Morbus non eſt ἴδιον: at pati morbum eſt ἴδιον. Itaque ſuccum qui arborem aleret, ἴδιον appellauit. Σωματώδης, calloſa. Quaſi ex commentario. Quia σῶμα, callum alibi vertit. Etiam calloſam pinguedinem dicere auſus eſt. Eſt tamen corpulenta etiam prius quàm concreſcat in lignum.

CAPVT XXII.

XXII. *Capitis argumentum. Arborum truncos potius quàm ſummas torqueri partes. Nouellis rarius accidere. Cauſam eſſe humoris reſidentiam. Eandem cauſam eſſe quare tedeſcāt arbores.*

ΠΑΡΟΜΟΙΟΝ. Capta occaſione abit ad aliam materiā. Quia de humore ad arborum radices reſidente verba fecit: propter quē ſtipites arborum torquentur: de hoc aget nunc. Poſtea ſimul oſtendet hanc itē eſſe cauſam, quòd in arboribus teda concipiatur. Inde redibit ad radicum ſapores & odores. Quamobrē ſcindemus ibi caput. Hæc enim intempeſtiuè ſunt interpoſita. Οὐλότητα. οὖλον ſignificat criſpum. De capillis Ariſtoteles: & de flexione. Ἀ βλαστάνουσιν ἐλαττον τοῖς. Criſpitudo enim eſt affectus flexuoſitatis. nempe frequētia flexionis. Ait ergo, ſtipites ab imo eſſe minus rectos. Duas facit comparationes: vnam, ſtipitū cū ramis, quos dicit eſſe minus rectos: alteram, ſtipitis partium inter ſe. Superioribus inferiores eſſe flexas magis. Καθάπερ ἡ παχύτητι. Medius terminus hic ad ſyllogiſmū; & fundamentum proportionis, ſic, Quod eſt craſſius & dēſius, flexuoſum fit. At ſtipes ad ramos relatus, talis. Item pars inferior ſuperiori collata, talis. Eſt enim craſsitudinis proportio in his par, ſtipitis ad ramos, & imę partis ad ſummā: quia ſtipitis ratio eſt inferior. Συμβαίνει δέ. Reddit cauſam vltimam, ſcilicet denſitatis & craſsitiei. Quia plus immoratur ibi alimentum, & diutius conſiſtit: ac propterea patitur à calore, rapitúrque in ſuam naturā à parte ipſa. Verū adhuc reddenda cauſa duplex homini acutiori. Prima, quare plus immoratur? Quia perpetuò ſuggeritur à radice: & antegreſſa minus truditur. ſpiſſatur ergo. Hinc elicitur altera. Quemadmodum fluuiorum flexus, & in ęs impacti plumbei ſtili reflexio propter obices: ſic fiet in lignis. Succus enim ille perplexitatibus anfractuum, qui ex ipſa ſtipatione contigerunt, diſtinetur. Quocirca radices quoq; arborū venas habent criſpiores: quales Oleæ, Laricī, Taxo. Ὅθεν ὅλως. Verba aut iniuria temporis, aut affectata breuitate odioſa. ἐάν, quod ſcilicet συνίσταται, οἷον ὡς εἰς βάθος αὔξησις, eſt augmentū quo fit craſsitudo. Quia ſi alitur ibi, nec aſcēdit, dilatabitur. Deinde ſequitur, εἰς τὸ ἀνωτέρω. Augmentum craſsitudinis aſcendens ad ſuperiora. Vides orationis peruerſitatē. Vult dicere, quæ materia cū immoretur infrà, fit alimentum ad craſsitudinē: ea ſurſum ſubiens fit longitudo. Ἐγκαταμένειν οὖν. Moram igitur trahente fit criſpitudo. Sed non explicat rationem quare conuoluatur & in ſeipſam inſinuetur. Ἐκεῖνο δέ. Illa verò quæ in ſummo eſt, ſemper procedit porrò. Atqui moderanda hęc ſentētia. Nā queādmodum quę erit in ſummo procedet, quæ erit in imo ſuccedet. ſed ratio eſt in alia ſubtilitate. Quę propius radicem ſunt, ea plus humoris habēt, plus terrei: itaque plus conſiſtit materia: minus aſcendit. Quæ iam cauſa eſt, quāobrē plantæ fiant ſurſum verſus ſeipſis ſemper exiliores. Διὸ ἡ ἐν νέοις. Deductio alterius ſyllogiſmi. In nouellis non eſt criſpitudo: quia ſemper augeſcunt ſurſum verſum. Vbi conſiderandum quòd in iuuenculis ſucci ſunt dilutiores: ac propterea denſantur minus. Hoc conuenit ſuperioribus, vbi tedæ ſuccus erat σωματώδης. Quòd ſi tenera in ætate amputatis ramis præmaturè creſcere cogantur, fiunt item flexuoſæ: propterea quòd ſibiipſis partes oneri ſunt. Nondum enim robur ſibi compararunt in craſsitudine. At vetulæ cùm craſſeſcunt, quare criſpæ fiunt: nō autem cùm ſurſum creſcunt in longum. Videtur enim hoc potius eſſe debere, quia facilius dilatatur humor aqueus quàm aſcendit. Dicēdum, cùm deſierit ſurſum efferri, intendere ad craſsitudinem. Hæc enim reliqua eſt naturæ. Tum ſuccedente a-

limento ab radice, ſtipari ſuccum: quia nõ amplius A aſcendit. Hoc videtur etiam in Iſiscis. curueſcunt enim farcta nimis. Ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ. Sicut & in animalibus. Ne applices integram comparationẽ: è contrario nanque fit. Creſcunt in craſsitudinem quidem animalia, poſteaquam deſierint proceriora fieri. Cæterùm ex Vaccis euadunt recta quædam, maxima pars ſaltem, rectiora. Ratio eſt in acquiſita firmitate. Ἡ αὐτὴ δέ. Altera Capitis pars, quæ fuit cauſa vt diuerſus in hæc abiret. Cùm enim de teda ſermo incidiſſet propter vêtres arborum: atque tedę cauſam agnouiſſet eſſe alimenti copiam: ex ea copia partium inferiorum, quarum erat affectus teda, affectum hunc alterum craſsitudinis deduxit. Ideo comparat. Nam ſicuti nouellę arbores B non afficiuntur criſpitudine, quia ſurſum tendit alimentum: ſic in iis non ingeneratur teda propter eandem cauſam. Ἡ αὐτὴ καὶ σύνεγγυς. Duæ voces, eadem & proxima. Eadem, quia abitio alimenti. proxima, quia effectus diuerſi. Alioqui nugatio ſit apud Philoſophum: cùm idẽ quippiam dixeris, proximum idem dicere. Nam idem quæ ſunt, neq; loco, neque accidente, neque ſubſtantia differunt. At proximum neceſſe eſt, horum quopiam differre ab eo cui proximum eſt. Ὥστε δέ. Docta verba. Pinus vetulæ cũ deſierint fructibus luxuriare, concipiunt ab imo tedas, retẽto ſucco qui ſurſum ferri conſueuerat. Quamobrem, inquit, etiam dicitur repletio. Suprà vocabat πίτταν, & agnoſcebat multam: nunc explicat nomine quo vtuntur me- C dici, πλῆθος. Ἀγχεμαχίαν. Duas cauſas, quarum vna etiam ſuprà poſita eſt, ſcilicet robur caloris. Hic dicit, robur radicum. Altera, cùm ceſſarit impetus creſcendi in longitudinem. Nota περίττωμα φυσικὸν, teda: ſicut in animali pinguedo. Nam ſubſtantia naturalis eſt: quantitas præter naturam: & hac ratione dicitur excremẽtum: non autem ſi reſpiciamus ad ſubſtantiam: pars enim eſt hæc arboris, illa animalis.

Lego καταλύειν καὶ σύνισχεται, non autem ἀπολύειν. id eſt immorari. Nam contraria ſunt καταλύειν καὶ ἀπολύειν: ſumpta à nautis & viatoribus metaphora, diuertere & diſcedere. Si non ſit mendum, fruemur hoc.

Theodorus illa, τῶν δ' αὐτῶν τῶν ἄνω: refert ad ramos. Vt ramorum initia craſsiora ſint ſummitatibus criſpiora: nos ad caudices: tu (ſi libuerit) ad vtrunque. Ἡ πυκνότητα γίνεσθαι, denſa ligna D creentur: peſsimé. Non creantur ligna denſa aut criſpa, ſed in lignis iam creatis criſpitudo.

CAPVT XXIII.

XXIII. *Capitis argumentum. Quarundam plantarum foliis inutilibus radices eſſe dulces: aut quia folia ſunt diluta, aut quia ſicca nimis. Contrà, radicibus humidis odorem non ſpirari, ſiccatis ſpirari, ſed non nimis ſiccatis.*

TAYTA μὲν οὖν. Redit ad ſuperiora. Inſipidis & inodoris cæteris partibus, ſi radix fuerit odorata: id euenire propter cauſam ſupradictam. At quare non & folia & ſti- A pes? Videtur enim odor, quoniam ſit in partibus tenuioribus potius aſcendere. Sic & ſapor. Hoc in quibuſdam, quarum tota moles talis eſt vt Fœniculi. Et aliis etiã quibus non tota, extrema ſunt odorata, vt flos & radix Iridi. Magis mirum, cæteris partibus inodoris florem ſolum eſſe odoratum, vt in Roſa. Quod ſuprà quoq; admirabamur. Odoris hîc ratio tota eſt in partium tenuitate. At ea in flore ſolo, non ſanè quadã humiditate, qua totã carere plantã, & ſenſus docet, & argumento ſunt ſpinæ. In præſenti verò tractatu duas cauſas aſsignat contrarias eiuſdem affectus. Duarum cauſarum ratio vna, extremitas: quoniam ſapor & odor ſit in mediocri, non in nimis humido: quia ſiccæ partes obtunduntur, quæ erant in vtriuſque definitione: B non in nimis ſicco, quia fieri nequit ſicci trãſmiſſio, quam vocabat in definitione percolationem.

Ταῦτα μὲν οὖν. Theodorus ita vertit: quaſi deſignẽt hæc excuſationem quòd hæc interſeruerit. Quaſi ſignificetur hoc verbis illis, ἔλαβε τὴν χώραν ταύτην. Quæ de criſpitudine diximus, hunc locum occuparunt: propterea quòd criſpitudinis erat eadem cauſa, quę & coagmentationis ſucci ad tedam. De qua loquuti ſumus: quoniam erat in radicibus arborum: & de radicis vi retentrice atque alteratrice verba fiebant. Nos antequam Theodori verſionem legeremus, arbitrati ſumus ea verba, ταύτην τὴν χώραν, innuere radicem ſic. Cauſa vtriuſque eadem: id eſt vis valida retinendi & alterandi fecit, vt tam teda quàm C criſpitudo fierent in locis inferioribus. Expoſitio noſtra & acutior & doctior. Et mos eſt huic Philoſopho, perturbare atque interſerere, abſque vlla excuſatione: quod nimis ſæpe vidimus. In ſecunda verò parte procedit ad aſſeuerationem propoſitæ ſententiæ. Humidum odori eſſe impedimento. Idcirco radices aliquas odoratas plus etiamnum odoris halare cùm ſiccatæ fuerint, modò ne nimis. Ita ſemper mediocritate quadam tẽperat abiectis extremis. Ἡ δ' εὐχυμία. Primùm poſuit εὐχυμίαν, deinde γλυκύτητα. Quia iucundus ſapor etiam in multis aliis quæ dulcia non ſunt. Et quibuſdam hominibus dulcedo inſuauis. Hipposelini quoque radices (quarum ponit hîc exemplum) non tam ſunt dulces quàm ſubacres: quin etiam væſtigium retinent nonnullus amaritudinis. Φανερὸν δέ. Quia de maio- D ribus loquutus eſt: de humilioribus etiam dicit.

Κυπείρου radicem ait dulcem. Hîc apud nos ſapor alius mihi videtur dominari, ſicut in Apio & aliis. Folia quoque ſaporem & odorem habent, cæterùm dulcia non ſunt. Et quoniam diuerſus eſt horum ſapor foliorum, à ſapore Betæ, Graminis, Cyperi: idcirco non determinatè, ſed confuſè innuit in negatiua illa οὐχ' ὁμοίως. Cæterùm ne ipſę quidem radices. Quæ ſequuntur perſpicua ſunt. Τ' αἴτιον δέ. Tria ponit: duo, vt cauſas inſipiditatis, aquoſitatem ac tenuitatem: tertiũ, cauſam ipſius aquoſitatis, μὴ ἔχοντα πέψιν. Tenuia verò non magis ſunt Betæ quàm Apii, & aquoſiora. Graminis verò tenuiora & ſicciora. Ἐς ὕδορλαί.

ἀδονλῶ.ſanè benè. Nam ſuum illa quoque ſuccum habent, tametſi minus gratum. Et dixit ἄνδυλον, propter Betarum fatuitatem. Ἢ πάλιν. Altera cauſa cõtraria. Prima erat ab humore nimio: hęc à nimia ſiccitate. Τὰ καλαμώδη. Colligit in ſumma, quarum ſtipes calamaceus, nempe ſicuti Cyperi. Notabis calami vocem etiam ad iuncos. Sic & apud Dioſcoridẽ. Quia medulla iuncorum araneacea. Χυλὸς δέ. Hoc eſt illud axioma quod eſt mediũ fundamentum harum duarum cauſarũ, quæ inter ſe cùm ſint contrariæ, vnum tamen & eundem pariunt effectum. Neque in ſicco neq; in humido nimio. Σισυρίγχιον. Traſi noſtri (noſtri enim ſunt, non in alia, quod ſciamus, Italię parte) radice dulciſsima, folio caricis, inſipido An ſit Siſyrinchus, cognoſci poſſet ſi priſcorum diligẽtia cognoſci poſſet. Sed Theophraſtus nihil, præterquam de radicis auctu paucula in 7. Hiſtoriarum. Dixit καὶ ἄχυλα: nõ autem ἄχυλα ἁπλῶς: habent enim omnes plantæ ſuum ſaporem. Ταυτὶ δέ. Alius modus. Prior erat foliorum inſipidorũ: hic acriorum, radice nihilominus dulci. In quibus radices agnoſcit εὐχυλοτέρας: quia contrà, illa ſũ folia λεπτὰ ſuprá. Item ibi folia ἄχυλα ἢ εὔχυλα: hic δύσοσμοι radices. Ἅπαντα δέ. Colligit vniuerſalis naturæ conditionem. Vbi ſuccus, ibi ſapor. Vt oſtendat, ſiccitatem eſſe odoris ſaporiſque priuationem. Nam etiam in ſiccis plantis quæ pars ſucci pluſculum potuit capeſcere: eam quoque ratio ſequuta eſt, qua poſſet eſculenta eſſe: exemplo Ægyptiæ arundinis, cuius Aſparagi ſucculentiuſculi manduntur. Dixit καὶ ἄλλως, quod nos, alioqui. Quanquam ſuapte natura ſicca. Quoniam verò natura plantæ vniuerſalis ſicca eſt, præponderat illi portiunculæ. Idcircò parum durat vſus eius partis, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ πάντων: minimè omnium talium. Quippe ætas id præſtat dum muſtea eſt. At calamus Ægyptius ſucculentus eſt, διὰ τὴν ἀτροφίαν, ſui vſum retinens. Quin & in ſummo & in radice idem, quoad ſiccentur. Vt etiam hîc oſtendat vel ſuperuenientem ſiccitatem, nedum naturalem, tollere ſaporem. ſanè, quia etiam ſuccum.

Διὸ καὶ τὸν καυλόν. Eadem in caulibus ratio, vt ad certam vſque ætatem vtique ſint edendo. Eum temporis tractum, quum eorum natura viget ad vſum, appellauit ἀκμήν: ὡραῖοι nanque tunc ſunt, id eſt tempeſtiui. Ἡ δ' ἀκμή. Secunda pars, in qua exequitur odorem. Nam in principio capitis ponebat vtrunque ſimul, ἀχυλίαν καὶ ἀοσμίαν. Expeditæ ἀχυλίας tractationi adiungenda fuit altera propoſiti pars. Quare miror quo conſilio diſiunxerit à ſuperiori membrum hoc Theodorus. Confirmat ergo quod iam dixit, neque in ſicco neque in humido nimio conſiſtere vel odorem vel ſaporem. Id quod etiam patet in radicibus. Nam virides quædam ſiue recentes inodoræ ſunt, reſiccatæ olent: ſed aliquatenus exiccatæ, non exuctæ. Ita neque ſuccoſæ neque aridæ. Proportio quædam eſt in putridis lignis: ſpirant enim iucundum neſcio quid, ſicut & muſcus arborum & boletorum puſillorum genus,

A quod ob odorem (opinor) vocant Vaſcones *Moſcherons*. Ἀνάπαλιν. Quare dixit ἀνάπαλιν, equidem neſcio. Non enim fit è contrario: imò ratio, natura, euentus, par. Sicca folia inſipida erant. quæ nimis ſicca nimiſue humida: at idem in radicibus de odore: inodoræ nãque tum ſuccoſæ tum exhauſtæ ſucco. Τῶν καλάμων. Scilicet odoratorum. Ἀκμὴ δέ πως καὶ τούτων καί, quia ſuprà quoque dicebat, μέχρις οὗ ἂν ἀπεξηρανθῶσι. Illa nanque eſt ἀκμή. Sic in odore vigor non duret in ſiccitate, niſi quandiu durat in mediocritate ſiccitas. Ἀπομαραινόμενα, exucta.

Lego ἢ γὰρ ἐγχυλότερα, non autem ἢ. ſicut mox item ἢ πάλιν. Et διὰ τὴν ἀτροφίαν, non autem ἀτροφίαν.

B Aduerſaretur enim ſententiæ, ſiquidem miſerè aleretur, atque idem eſſet ſucculentum. Et χλωρὰ μὲν οὖν, ἢ εὔχυμα.

Theodorus εὔοσμα, bene olida: perinde ac ſi diceret, bene fœtida. Ὑλημάτων, fructibus. Corrige, fruticibus. Ἔνυγρα, roſida. Non ſanè radix: rori nanque hauriendo inepta. Ἐπὶ πλεῖον, parte ampliore. malè. Non de eorum agitur quantitate, ſed de temporis tractu. Μέχρις ἄν. Addidit, ſtatim malè. Non enim inueniuntur huiuſcemodi momenta in natura. Ἀπομαραινόμενα, ſiccentia. Incõmoda vox. Prouecta ad ariditatem. Medicorũ voces, μαρασμὸς, μάρανσις. An rectè dicatur mareor, alibi diſcuſſum eſt. Ἔνδοτον. Theodorus omiſit, vt corruptum locũ. Senſus tamẽ elicitur, folia nõ re-

C cipere diſtributionẽ, ſed à radice ſuccũ diſtineri.

CAPVT XXIIII.

XXIIII. *Capitis argumentum. Sapores in ſuccis eſſe tum radicum tum aliarum partium. Succos ab iis exire vel natura vel arte. Alios eſſe liquidos, alios ſpiſſos. Quomodo ſit idem, ſuccus & lachryma.*

OI' δὲ χυλοί. Poſtquam dixit de ſaporibus & odoribus partium: declarat cuiuſmodi ſint in portionibus partium, nẽpe in ſuccis. Id quod maximè facit ad rem: propterea quòd aiebat in liquido ſapores tranſmitti. Agnoſcit ergo primùm, in quibus ſint. quippe in radicibus & aliis partibus: maximè in radicibus acrium, vt Allii & Cepullæ. Hæc in genere ciborũ. Altera pars verſatur in medicamentariis. Folia ſuprà dicebat inſipida propter tenuitatem. Hîc ergo ad ſaporis

D cognitionem, carnoſa. Poſt hæc addit ætates, poteſtates, principiũ, augmentum, ſtatũ. Omnino verò augeri vim reſiccatione. Exẽplum adducit ſuccorum. Qua capta occaſione per eos excurrit naturam, tũ per ſe tum arte paratam. Inde modũ extrahendi perſtringit potius quã exequitur. Aliter enim extrahitur à Pinu reſina, aliter ab vua ſucc⁹, ab olea, cẽtaurio, glycyrrhiza. Tum monet, inſpiſſari ſuccos exẽptos ob perfectionẽ. In poſtrema Capitis parte docet, quid ὀπὸς ſit, quid δάκρυον. Καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. Non ſicut odores in radicibus ſolis, ſed etiã in aliis partibus. ſanè minus accuratè. Nam etiam odores in aliis quàm in radicibus. Τὰς δυνάμεις. In plurali, quia de odore & ſapore. Et hîc χυλὸς ſuccum ſignificat. Οὐ μὴν ἀλλά. Explanat

eam confieri à coctione. Ab altera immodica ſu- A perari coctionem: nimis eſſe in hoc materiæ: alteri deeſſe materiam, ſcilicet nimis ſicco. Πλὴν δ' ἴσως. Eam coctionem non eſſe in omnibus eãdem, ſed ſecundum cuiuſque formã ac ſpeciem, quam appellat οἰκείαν φύσιν.

Lego ὡς γὰρ ἡ φύσις: addita coniũctione, vt correxere. Et οἰκεῖαι, non οἰκείαν. Et ἀσύμμετρον non σύμμετρον.

Theodorus, ἑκατέρου, vtrunque vertit. Ait enim: quorum natura minus parte vtraque modica eſt. potiùs vtrauis: aut alterutra, ſic mox ἐφ' ἑκάτερον: in alterutram. Si enim in vtraque eſſet immodica humiditas: in vtranque natura reperet. At in alteram ſolam vergit.

B

CAPVT XXVI.

XXVI. Capitis argumentum. Perſequitur adhuc partium differentias. In ſaporibus & odoribus eaſdem ferè eſſe differre autem gradu. In aquoſis maiores eſſe differentias. Foliorum & florum non eandem eſſe materiam. Materiam diuerſam propter diuerſos fines. Quorundam folia grauiore ſapore, fructum minus. In aliis contra.

OTI μὲν οὖν ἁπλῶς ἐναντίως. Abſoluta comparatione duarum diuerſarum partium ſecundum ſitum: cõterminũe partes ſuperiores cum ſeipſis, ſecundum ſpecies non omnium ſpecierũ partes ſuperiores eſſe ſimiles. Superiores accipit, ſtipitem, folia, flores, fructus. Oſtendit tamen cuiuſmodi ſit ſimilitudo. In ſpecie quidem ſimiles eſſe: puta, acrimonia, amaritudine: at gradu non eſſe. Nempe fructus maiori parti valentiores, vt oleraceis multis. Quin euenit etiam, C tota vt ſpecie differant: velut in citro. Semina enim amara admodum: arboris folia non item: pulpa dulcis: cortex acriuſculus. Ita Perſici frondes amaræ, item nucleus: pulpa dulcis. Hoc factum, mox dicet, propter finẽ: quia ſemina propagationi, pulpæ cibis paratæ ſunt à natura. Deinde vt harũ cauſam reddat diuerſitatum, periculoſam adiungit enunciationem. Ea eſt, Non eandem eſſe foliorum fructuúmque materiã. Idcirco addidit: fortaſſe. Non eſt eadem materia proxima, ſicuti neque oſſis neque carnis. Anima enim adeò diuina res eſt: vt non ſolùm, licet vna ſit, multa diuerſáque faciat præter aliarum formarum leges: vna D enim vnius tantùm operis artifex eſt: verumetiam contrariorum autor eſſe queat. Mouet enim ſurſum & deorſum, ac præter elementorum naturam omnem omnium etiam dextrorſum, ſiniſtrorſum, rurſum, prorſum, nec minùs circulariter: vt & hinc diſcant inſani Alexãdrei: non poſſe formam hanc ex formis confieri elemẽtorum: vt temerè nugantur. Adhæc architectatrix eſt. fabricat membra calida & frigida, quantitatẽ certam dat, numerum, figuram, ſitum, ordinẽ. Poſtrema Capitis pars, vti dicebamus, à fine recognoſcit temperaturas inſtitutas à natura. Ὅτι μὲν οὖν. Colligit dicta. Parat enim μετάβασιν ad ſequẽtia. Καὶ ἁπλῶς. Simpliciter hic ſignificat, in ſumma alias poteſtates intelligit, cætera ſenſilia, odorem, duritiam, aſperitatem, alia. Appellat autẽ δυνάμεις: quia ſenſus recipiendo ac patiendo perficiuntur: ſenſilia agendo perficiunt. Οὐ μὴν ἀλλά. Quoniam hic quoque ſequuntur craſes. Vt quæque pars tẽperata fuerit, ita odorata erit, atque ita ſapiet. Dixit σχεδόν: propterea quòd non eſt penitus tam lata ſimilitudo. Quoniam quibus erant folia ſicca, radices iis erant craſſę maxima ex parte. Hic autem non tam ſæpe tam fuſa eſt differentia. Idcirco dixit ἔχει τὴν ὁμοιότητα: & διαφέρει κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. Ἐμφανές. Hoc palàm eſſe in plantis quæ ſunt puriores. Ἀκροτάτας vocat, quæ in quopiam excellunt extremorum: vt B Ficus acrimonia, Pinus odore. Nam quibus remiſſi ſunt odores aut ſapores: iis mediocritas ineſſe videtur ſecũdum miſtionis modum. Sic quibus retuſa penitus vis ſaporis aut odoris, ac propterea dicuntur inodoræ, & inſipidæ: cuiuſmodi plurimæ ſunt aquoſæ plantæ: ſiue dilutæ, vt Lactuca & Beta: horum priuatio eſt in extremo miſtionis. Quocirca vocãtur à Græcis ἄχυλα καὶ ἄοσμα. aut ſi ſunt ἄοσμα, ſunt δύσχυλα. Quoniam ἄοσμα & ἄχυλα, non ſunt percocta propter humorem nimium. Quæ verò ἄοσμα: ea percocta ſunt aliquo modo. Sunt enim δύσχυλα, ingrati ſaporis: exemplum in Lampſanis & Corchoris.

Καὶ διαφέρειν. Addit multa verba ad eundem ſenſum. Ἄτοπον δέ. Hic eſt maximè conſiderandum. Non enim verum arbitror, quod ait: C quarundam folia non eſſe ſapida, fructum eſſe: propterea quòd fructus ſit coctus, incocta folia. Nemo dicat, Peponem coctum, folia non cocta. Non enim eſſent folia, ſed ſemper ἐν τῷ γίγνεσθαι. Neque natura, cùm fecit folia, voluit tunc fructum facere, & fruſtrata eſt. Abſit procul à nobis hæc væcordia. Adiantum enim eſſet, quod non eſt: & non eſſet quod eſt. Semper enim eſſet imperfectum. Nullum autem ens ſpecificum, eſt in potentia ens. At eſſet, ſi ita eſſet. Ideo adiungit illam emendationem. Τάχα δὲ μᾶλλον. Coctum vtrumque, atque ab eodem opifice, anima: in eadem naturæ fornace, ſed non eodem igni. Ita panis coctus dicitur, & lateres alio modo. & panis ipſius partes aliter atque aliter. Quin ſemina quædam inſipida, & inodora, cuiuſmodi Mal- D uacea ſunt. Quis dicere audeat eſſe nondum à natura cocta: à quibus tamen exit planta ſuæ ſpeciei? Sunt igitur partes illæ ſibi coctę, ſed diuerſo modo, quia diuerſa materia, diuerſa forma particularis, diuerſi fines.

Ἀπ' ἀκριβοῦς καὶ καθαρᾶς. ex pura & ſincera materia. Ἀπ' ἀκρ: quia tota plantarum materia turbida, ſuprà dicebatur, ac terrea. Sed ita eſt, quemadmodum ſiquis dicat: bonum virum Ligurem.

Ἐκβλοσυρωτέρα. Niſi ſit mendum: vides immoderatam metaphorã. βλοσυρὸν eſt truculentũ. Quòd & ipſe Lucretius: aſper, acerba tuens. παρὰ τὸ βάλλειν καὶ σύρειν τὸ ὄρος. Eadem tamen infrà vtitur voce, Capite vigeſimo nono

De paluſtribus ſaporibus & odoribus. Triſtem A igitur dices aſpectu. Ω῎ςε ἀνομοίων. Quia ſunt diſſimiles materiæ, ſunt etiam diſſimiles fines. Imò verò è contrario: quia diſſimiles fines, diſſimiles formæ. quia diſſimiles formæ, diſſimiles materiæ. mouet enim finis. Ideo dixit.

Ι῎σως δ᾽ ἀνάγκην. Non erat addendum aduerbium illud dubitandi. Πρὸς τὴν ὑποκειμένην. Hoc modo ſuprà quoque loquutus eſt. Ad naturam ſubiectam omnia inſtituta, apparata, ordinata, ſecundum propoſitam Ideam, non ſanè Platonicam illam ſeparatam: ſed ſcit Deus, quid, quorſû futurus ſit homo: ergo ex quibus & qualibus, & quomodo. Η῾ δ᾽ ἀναφορὰ. Vox percommoda ad finem deſignandum: referri namque ad eum dicuntur omnia. Πρὸς τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. Ad ſenſum noſtrum: quia ad cibum.

B Ε᾽ν τούτῳ ſcilicet ἀναφορᾷ. Pro modo rationéque finis fiunt partium diuerſitates. Ideo dixit: Οὐδὲν γὰρ κωλύει. Nihil impedit quin foliorum temperatura parata ſit ad cibum, vt in oleribus: in arboribus nequaquam. Folia namq; ſunt vice fructus in oleribus. Καὶ σφόδρ᾽ πικρά. Explicat quomodo ſit ἀσύμμετρον ad guſtum. Quia cùm guſtus admittat acerbitatem & auſteritatē, vt in Oxalide & Sorbo: nullus in iis exceſſus horum eſt, qui amoueat ab vſu ciborū. Nota, ἀωρότερον, ſicuti ſuprà, ὡραῖον. Η῾ κατὰ πικρότητα. Quia in intubaceis amaritudo non ingrata, & in Oliuis: alia in Abſynthio, Centaurio, Gentiana. Ω῎ςε χεδὸν vita eſt in oleribus. Contrà in arboribus: fructus eſculenti, frondes non. Dixit C χεδὸν: quoniam non æquè in omnibus oleribus. Nam Rhaphani folia non eduntur, neque ſinapis. Semina quædam eduntur, Aniſum, Fœniculum, Anethū: quanquā condimenti lege potiùs quàm cibi. Alia diſſoluuntur ad intinctus, vt ſinapis: alia emedullantur ad iuſcula, vt Cucurbitarum ſemina, Anguriarum, Cucumerum, Peponum: ex aliis Oleum premitur: quædam non niſi ad medicamenta. Τῶν μὲν οἱ καρποὶ. Declarat fructuū differentias in arboribus, tum ad olera, tum inter ſe. Ο῾ δ᾽ ἀρωμα. Seligit etiam quaſdam arbores, quarum natura ſequatur olerum naturam, vt Tilia. Eius frondes eſſe dulces. Fructus nulli cibo vtiles. Ε᾽πὶ πάντων. nempe λαχάνων.

Ε᾽κεῖνο μὲν γὰρ. Folium ex ſincera & pura ma- D teria. ἄκρατον, immune ab alieno, non autem priuatum temperamento. Ε῎τι γὰρ. explicat dyſcraſiam. Primas qualitates, nimis ſiccum: ſecundas, lignoſum: tertias, aſtringens & malcolés: quartas, ſub vocabulo δυσχερὲς abominabile.

Τὸ δ᾽ φύλλον. Contrà, folium tenerum: quia ὑγρότερον ἢ κεκραμένον. Non habet illam terreſtrē puritatem, ſed cum humidi neceſſitudine coniunctam. ex humore teneritudo. Ο῾ ἢ ἐπὶ τοῦ καρποῦ. Illud relatiuum ὃ, non deſignat totā hiſtoriam de folio & fructu, ſed naturam hanc execocti folii. Suauem namque & fructum, & folium, quia tenera ſtatim: tenera, quia humida. Cauſa vtilitatis: συμμετρία. Remittitur acrimonia aquei miſtione: vnde fit ſapor quidam ſuper ſicco. Τὸ ἐπὶ τοῦ κεκραμένου. aſſeueratio: Iuuari ſiccitatem humidi temperatione. Ideo dum recens eſt Laſerpitium, edendo eſt. vbi promouerit in ſiccitate, vehementius fit, quàm vt guſtui conueniat: id quod ſuprà dicebat ἀσύμμετρον. Magis verò ſemen eius: propterea quòd ſemper etiam ab initio, natura ſua ſiccius. Augetur ergo ſiccitas ætate.

Lego κεκραμένον, nō κρεμαμένον. ſic mox κεκραμένα. & ſuprà, ἄκρατον, cui hoc reſpondet.

Theodorus in illorum verſione, τὰς τοιαύτας δυνάμεις, adeò ſui ſimilis eſt, vt à me non intelligatur. Ait enim: vires eiuſmodi aliis ſuper alias ſubter haberi. Οἴναρον. Pampinus folium hic. Ελλείπει τοῦ τινος. malè omiſit, τινὸς. Vox aquæ propria, quæ à luto ſecreta eſt. Βλακωδέστερος. calloſiorem. peſſimé. Σύμμετρον τῇ γεύσει. modicum guſtui. licet modus ſignificet μέτρον: non tamen hæc loquutio conuenit Latinitati. Ε᾽ν φαρμάκου λόγῳ. Modus loquendi Græcis: λόγῳ, δίκῃ, τάξει. Theodorum nō intelligas medicaminis dari rationi. Commodiùs ea pertinent hac ratione ad vſum medicamentorū. Κρεμαμένων. emēdauimus κεκραμένων. Theodorus vulgatem ſequutus lectionem vertit, penſilis. Quid? nonne & fructus penſilis?

CAPVT XXVII.

XXVII. *Capitis argumentum. Repetit. De commendatione ſaporis, & cibi vſu in nouellis. Vires eiuſmodi in foliis ac fructibus earundem arborum. Inde comparat horum vſum quoad ibi, & quibus commodius. Poſtrema pars Capitis reſpondet initio. contra quædam ſuntem ad cibos commoda, viridia eſſe inſuauia.*

Ω῎ΑΙ ΣΕ δ᾽ ἐν πολλοῖς. Capitis huius prima pars nihil aliud quàm repetit, quæ iam dixit dudum. Secunda verò quæ iam dixit ſuprà: non eundem eſſe eſculentorum vſum nobis, & brutis. Tertia ſtatim ſuperiori Capiti debuit adiungi. Nam cùm dixit recentia magis commendari propter teneritudinem: hic ait, contrà in quibuſdam euenire. Aridiora namque magis eſſe grata: viridia non attingi. In extremo Capitis quædam de fructibus repetit, ſanè frigidiuſculé. Διὰ τὸ ἀναμεμῖχθαι. Cùm ſint hæc, vt vides, repetita: referantur ad ſuperiores explicationes. Τινῶν ἀκανθωδῶν. Sicut ea, quam vulgus noſtrū Criſpinum vocat, dum tenella eſt, māditur in acetariis: adulta ſpinis horret inter Acanaceas. Σχεδὸν δ᾽. Reducit hæc minutiora genera ἀκανθωδῶν, quæ carent ſpinis: & χαριέστερων, quia rum ſunt dulciora, ad quoddam genus ſummū. Ea ſcilicet, quorū ſucci ſunt amariuſculi, aut acriuſculi, ſunt dilutiora, ſi nouella. Dat exemplū à baccis Myrti, non importunè. ſcilicet maximæ partis contraria natura eſt. Nouelli namque fructus & acerbiores & amariores, maturando dulceſcunt. Sed oratio peſſimè habet. Quid enim eſt κεκραμένων? nonne χυλοὶ, miſti, ac temperati aqueo ſucco. Sequitur tamen: βελτίους ἢ γλυκυτέρους ποιοῦσι τοὺς χυλούς. Sanè deprauata.

Εἶδον. Hoc etiã ſuprá. tametſi quarũdã arborũ A fructus ſunt eſculenti, folia inſuauia: non tamen tollitur, vt quo minus in arborum item eodem genere ſummo ſint ſpecies contrariæ: quarum folia ſint viui, fructus non ſint. Καθάπερ εἴρηται. Quare igitur repetis? Παρεμπλέκων. Suprà dicebat: ob inſipiditatem, aut ariditatem carere ſapore, vt Betam, nunc cauſatur aliud. Quia, inquit, ſunt ſpinoſæ, vt Eryngium. radix enim mandi poteſt. Noto loquutionem. βρώματα ἔχοντα. imò ipſamet βρώματα ſunt. Διαφορά. Finis plantæ ſementiferę ſemen eſt. Huius finis duplex, vt toties dictum eſt: vnus omnium communis, propagatio propter ſpeciem: alter non omnium, alimentum, propter indiuidua. Ille eſt propter ſe: hic propter aliud. Animalium verò ſpecies quia ſunt B diuerſæ, diuerſa quoque alimenta alia ab aliis plantis. rectè hactenus. Porro aliud ſubtilius. Nam cùm formę animalium non ſint inter ſe contrariæ: quomodo fit, vt eorum alimenta dicantur inter ſe contraria? de ſturni cibo, & coturnicis, & hominis, vulgatum eſt. Canabis ſemen quare gallinas fœcundas facit, hominibus affert ſterilitatem? non edit homo Vlmi folia: bos illis ſaginatur. cauſa quam addit, & ſi quibuſdam conuenit, non tamen in cæteris ſatisfacit: ait enim. Διὰ τὴν ἰσχὺν, καὶ τὴν ἐργασίαν. Quia bruta robuſtiora ſunt tum ad mandendum, tum ad conficiendum. Exemplum in glandibus, & fœno, rubo, carice, carduo. at quędam ſunt & ſuauia guſtu, & facilia tum dentibus, tum ventriculo, veluti Turdus, & Aſcalopax. iis nos iucundè veſcimur, canis fugatur. fru- C ctum ferè nullum attingit felis: abhorret à vino canis. Itaque alia porro cauſa quęrenda eſt: quam diſcuſſimus ſuo loco. Χαίρει γάρ. Nunc diſtinguit haſce differentias, per qualitates teneri, ac duri, ſiue viridis, & ſicci. cuius rei dedit luculentam rationem. teneris enim ineſſe liquorem, atque in eo ſaporem: qui fiat deterior ipſius abitu, cùm ſiccheſcunt. Hæc illico poſt ſuperiora illa fuerant ſubnectenda. Itaque repetit, vt ſubiungat cõtrarium. repetitio illa eſt: χαίρει ἁπαλοῖς: contrarium, ἔνια δὲ τἀνάπαλιν. ſicciora quædam gratiora: quia inchoata, ſunt amara: poſtea verò dulceſcunt maturando, autore ſole. Exempla dat Seſami, & Eryſimi: quæ viridia non appetuntur ab animalibus. Ξηρανθέντων δὲ μᾶλλον. dixit, μᾶλλον: quia etiam ex viridibus vorant, ſed aridorum penuria. propterea dicebat, δοκεῖ. Οἱ δὲ καρποί. Harum D autem fructus non ſolùm meliores, ſed etiam ſuauiores: Seſami ſcilicet ac Eryſimi. Nam de fructibus, qui ad cibos quærũtur, mox. cæterùm ii quoque gratiores, paulo ſicciores. ſicut etiam Ficus, & Vuæ, & Amygdala, & Iuglandes. Iuglans enim recens, inſipidiuſcula, paulo magis vetula magis ſapit. Οὔτοι γάρ. De aliis fructibus, quos ξηροφάγους vocat. Nã illi erant ἰδιώματα. horũ, inquit, alia ratio. ex puriore nanq; conſtare materia: atque iccirco non opus habere illa quaſi decapulatione. eos itaque comprehendere maximum ambitum differentiarum, quæ in foliis, radicibus, ſeminibus recognitæ ſunt, eæ erant, ab ætate, à partibus, ab vſu animalium. arida folia quædam pręſtabant: alia contrá. ſic folia fructibus, aut radicibus, & contrá. quædam verò quibuſdam animalibus. fructus tam recentes quàm ſeruati: tam in exteriori parte quàm interna. Hoc eſt, μᾶλλον ἁρμόζει: & πλείοσιν ἁρμόζει. Nam Glande ſues ſaginantur, capellæ amittunt viſum. cancri caput grauant homini, caput grauatum leuant ſuibus.

Οἷον ἐξανθήματα τινά. Quaſi lecto naturæ flore conflati. ſicut Aelius ſextus Ennio, flos delibatus Populi. & flos ætatis. Nam florem vini, qui putant eſſe quod nos Muſchatellum dicimus, bene conſulunt eruditioni viri docti, & boni. non tamen ita eſt: ſed lectiſſimum vinum intelligitur, cuiuſque generis. Illud autem eſt ἀνθοσμίας.

B Lego λυομένης τῆς πέψεως: non, βρώσεως. Et μορίων πικρὸν: non, μικρόν.

Theodorus, τῶν ἀκρεμόνων, ſtipitum: malè. ramorum. Τὸ πικρὸν: Amaritudinis. addidit, difficultatis: quaſi legerit: καὶ δυσχερές. ſuper hac lectione, ſic verterem. Excreto atque percocto ſolis opera, quantum in eis fuerat amari, ſaporem acquirunt commendabilem. Δυσχυλίαν. Propter amaritudinem, & grauitatem ſaporis. videndum an grauis dicatur ſapor, vt odor. Ἐξανθήσεις. Liquati legit ergo: διανθήσεις. Pindarus tamen ſæpe ἄωτον ponit in rei purę, atque excellentis deſignatione. quod ſignificat leue, & quod cadens ſtrepitum non faciat, ſicut flos.

C

CAPVT XXVIII.

XXVIII. Capitis argumentum. Medicamentariarum plantarum partes alias alias præſtare iiſdem de cauſis quibus & alias vſus ratio hanc excellentia differentiã eſſe etiam inter ipſas ſpecies eodem ſub genere, atque iiſdem ſpeciebus ſecundum regiones.

DVOS plantarum fines ſuprà cùm ſtatueremus: non rectè videbamur omittere tertium. duo erunt. Prorogatio ſpeciei per indiuidua, finis vnus erat ad propriam vtilitatem. Alter eſt conſeruatio indiuiduorum alieni generis. is erat cibi vſus ad animalia. Ille per ſemina perficiebatur, per radices, per ſtolones: hîc fit per omnia. Nulla enim pars inuenitur, quæ in aliquo genere non ſit vtilis cuipiam animali. cor- D tice veſcuntur capræ, cuniculi, ſorices. Ligno, coſſi, tineæ: aliorum natura ad eiuſmodi vſum ſatis patet. Eſt autem tertius item finis vtrique horum annexus. Nempe aliuſmodi conſeruatio quã per cibum. Ac plantarum quidem à plantis, veluti de vicinia dicebamus. Scilla nanque, & Panicum, & Auena adſeritur quarũdã radicibus. Alter eſt modus ob animalia aduerſus morbos, nec minus propter plantas. Nanque oleo & reſina tollunt noxia, quæ bonis incõmodant: & vino rigabãt Platanos. Animalibus verò præſidio eſſe, vel ipſa nomina teſtantur, Chelidonium, Elaphoboſcũ. hęc hîc ſatis frigidula opera Philoſophus attingit: quippe

ſola propoſita quæſtione. Cur alia pars alii præſtet. Atque in eius rei reddenda cauſa nihil aliud, quàm repetit de varia coctione, ac cæli viribus. Cæterùm cùm alius quoque præter hoſce tres ſit plantarum finis: de eo fuit etiam nonnihil agendum. Quippe in hiſtoriis ad ędificia, carbones, fomites, eſcharas, eorũ viuum cauſas diceret. diceret etiã de duratione. quare ſit leuior abies, quare pandatur palma. quare crepet Euboica. quare ſub aquis Alnus incorrupta. quare ſub aquis nigreſcat quercus. quare curuetur igni lignum. quare abies tranſuerſa tignis vtilior, recta quercus. Vbi de criſpitudine ſcripſit, etiã de rectitudine ageret. quare quibus materia laxior, nodi ſolidiores. quare cupreſſus maſcula ſparſa, fœmina collecta. an dẽſitas in lignis ſit cauſa grauitatis? Et alia innumera, quæ malũ fatum, vt penè alia infinita, ex manibus noſtris excuſſit: ne nos è tenebris excuteremus. ſed ad rẽ. Α᾽λλ᾽ ἐπὶ τῶν φαρμακωδῶν, καὶ ὅλως κατὰ τὰς δυνάμεις διωριστέον, ὥσθ᾽ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν ἀρχόμενοι. ſic digerendum. nam illa ſunt interiecta. καὶ γὰρ ἐν τούτοις αἱ αὐταὶ δυνάμεις, οὐτ᾽ ἴσαι πᾶσιν. eſt enim totum hoc vice procemioli. & ſanè quod hîc agit, penè nihil eſt. Nã de saporibus cùm profiteatur: nihil refert, quo ſapore ſit medicamẽtum, ſi vium ſpectes. & de his nihil. Nam de viribus, non eſt hic locus. illud ſcribere licebat. amara penè omnia laxantia. perpauca aliuſmodi, Myxa, Caſia, Manna. in aliis omnes ſapores inueniri. Οὔτ᾽ ἴσαι, decreſcit oratio. nam ſi non ſemper eadẽ ſunt: tanto facilius fiat, vt haud ſemper ſint æquales. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν. A radicibus incipiẽdum. Maxima nanq; plantarum pars medicinæ deſtinatarum pręſtat radicibus, vel odore, vel ſapore, vel viribus. Οὐ μὴν δὲ. Quanquam iubet à radicibus incipiẽdum: haud tamen ſtatim exequitur: ſed ſubdit: quemadmodum in radicibus ſunt diuerſi ſapores, & ad alias partes cõparatis, & ad alias ſpecies reſpiciẽtibus: ſic etiã in partibus ſuperioribus, ramis & fructibus dat differẽtiã: μᾶλλον καὶ ἧττον. & addit: non eſſe ſine ratione. ἔχει τινὰ ἀναλογίαν. non explicat tamen. Id ex ſuperioribus colligendum: quia diuerſa partium materia, diuerſa forma coctrix.

Τὸ δὲ ὅλως. Tertia differentia à priuatione. prima erat à diuerſitate, vt loquuntur, poſitiua. Secunda à gradu poteſtatum. hæc à priuatione. ita ſeipſum ſequitur in methodo, quam ſtatuebat in primo hiſtoriarũ: περὶ τὸ ἔχειν, καὶ μή. ideò dixit, ὅλως quia illa erant, μέχρι τοῦ. contradictiora nanque ſunt: aliquatenus: &, vt Latiniſſimè dicam, protinus. Aliquatenus, ſecat totum: protinus exequitur, quãtum eſt. Τὰ τῶν ῥιζῶν. Exequitur propoſitum. ſemina, & caules non poſſe, quod radix poſſit. exẽplum in Elleboro. contrà πάλιν. quod poſſunt folia, non poſſe fructus, & radices. hic non dedit exemplum: & oportebat. Quippe facit admirationem, quãdo ſub vna ſunt forma. exemplum autem erit Vlmi. eius folia grata pecori, & vtilia. cætera nihil. ſic & lactuca, & braſſica ſine controuerſia. hoc in cibis. in medicamentis autem, malobathrum. Τὰς δ᾽ αἰτίας. Repetit cauſas à temperamento. Τὰ μὲν οὖν πάσχειν. Declarat ſapores per facultates, à quibus

A illorum trahebat eſſentiam ſuprá. Liquefacere, ſegregare, coquere, calefacere, frigefacere, ſiccare. hæc iam ſatis, nimi ſque. Τὸ δὲ δὴ ὅλως. Medicamentarios fructus potiſſimum eſſe tales merito, ratio. ſibi ſimilis tota in plãta natura eſt, tametſi vna: at differt ſecundũ materiam, & poteſtates: vt maiorem, minoremve coctionem. Καὶ ὅλως. Vt doceat differentias: dicit, quædam cocta, quædam nõ. Et ſunt facultates particulares, quæ ex alio ramum creant, ex alio frondem. quare tum apparatum ſtatuit ſimilem futuræ ſubſtantiæ, tum creatæ iam parti comitatum aſſignat, qualem oportet. Ait ergo, cocta pluribus conſtare. at ſupra, coctionem aliam per compoſitionem, aliam per exemptionem agnoſcebat: vbi efformabat ſaporem ex amaro dulcem. Præterea intellige, ἐκ πλειόνων, ſcilicet
B συμβεβηκότων. non enim ſubſtantiarum principiis diſtat à compoſitione prima, quæ fit ex elementis, ea materia, quam ſecundam dicimus, ſed accidentibus tantùm. ideo ſubdit. Διὸ καὶ τὰς χυλούς. Quia pluribus ex accidentibus ſunt conſtituta: nimirum pluribus quoque conſtabunt facultatibus. ſanè verò pluribus conſtat planta, quàm lapis conditionibus, colore, ſapore, figura, excremento, alteratione, generatione. Ergo & facultatibus actiuis, excedendi, vrendi, complanandi. Τοῦτο γάρ. Hic quoque duas aſcribit differentias medicamentariis, ſatiuas, & agreſtes. ſeruntur enim multa ad vſum medicum, vt Papauer, ob Opium in Aſia, & Indiis. Exempla poſuit ab iis, quarum radices amaræ, & ſucculentæ, fructus dulces. Quaſi radix ex incoctis conſtet
C partibus, ex bene coctis fructus. præſtat ſemper in ſuperiore opinione: amarorem confieri à cruditate. nos iam caſtigauimus. Quibus in plantis excoctis dulcor futurus eſt, iis amaror per initia queat eſſe argumentum cruditatis. At amarorem in aloe priuationem maturitatis indicare, falſum omnino eſt. Sicut in problematis quoque diſputatum eſt: non omnem fœtorem à cruditate, ſed à multa ac vehementi coctione multos. Quibus verò ſint amarę in hortis radices, cum fructibus dulcibus ad vſum comparatæ medicamentorũ: nondum in mentem venit. Itaq; non de medicamentariis hęc, ſed de cibariis dicta puto. quia ſubdit: ταὐτὸν δὲ ἐν ταῖς φαρμακωδῶν δυνάμεσι cæterùm tanta eſt accuratæ, explicatæque orationis huic autori negligentia, vt nihil diu percipere queam, quoad totum fuerit abſo-
D lutum. Ταὐτὸν δὲ. Procedit à notioribus. Sicut in ſatiuis amaræ ſunt radices, fructus dulces: ita & in medicamentis. ſimpliciſsimè dici potuit ſtatim poſt explicationem ſuperiorem, ſic de cibariis hæc Eiuſdem quoque naturæ affines ſunt medicamentariæ. Diſtant enim facultatibus inter ſe partes, tribus adeò modis: nempe aut diuerſis, ídque, vel ſpecie, vel gradu: aut priuatione, quia nihil penitus poſſunt reliquæ, quod vna poteſt. & quia de ſapore loquitur, quem poteſtatem vocat: intelligamus partes aliquot inſipidas eſſe. Quarum exemplum in medicinis inuenire, fortaſſe facile nõ eſt: Papaueris radix nunc in mentem venit, nec laboro. Nam Viola Martia, quæ diluiſſimi ſaporis exi-

ris exiſtimatur, primùm dulcicula, mox ſubaſpera eſt guſtanti. οὐκ ἀλόγως. Iā hoc non opus habuit tot deductionibus: aliorum radices, aliorum alia ſpectare. iam enim dictum eſt. Et verbū, ἰσχύειν, videtur de medicamentariis facultatibus intelligere: quia dicit εἰς ἴασιν: non de ſaporibus tantùm. Id quod magis patet mox, vbi de Elleboro diſputat. Ε'πεὶ καὶ ῥίζαι. Magnum argumentum videtur hoc. Radices aliis aliæ ſunt valentiores: & tamen eiuſdem vltimæ ſpeciei: quanto magis, diuerſarum partium diuerſi poterunt affectus eſſe? Quam tamen huic argumento cauſam addit, ea nequit alteri communicari. quippe ait: terrarum qualitatibus id euenire. Igitur Elleborus Parnaſi minus vtilis, quam ab Oeta: quia terra huic, non illi fauet. At in eodem ſolo quæ planta viget, non poteſt habere cauſam hanc diuerſitatis. B

Ω῾σπερ καὶ εἴπομεν. Hoc quoque narrabat in ſuperioribus. οὐ μακράν. Auget miraculum. tametſi nec multum loca diſtent: tamen admodum diuerſæ ſunt eædem viribus ſpecies, quæ in iis oriuntur. explicabamus rationem. ſicuti ſtatim ſub inſulis quibuſdam, ac ſcopulis ſubeſt mare: ita in terris aliquibus illico ſub ſaxis ſolum optimum, abſque vllius mediæ naturæ interuentu: ſic multos obſeruamus agros, cum certis tæniis, tum diuerſis à cætero tractu: vt in hiſce natura, tanquam in maculis Camelopardalis luſiſſe videatur. Ergo ne ſemipede quidem plantæ diſtabunt illæ, tam diuerſæ, quàm ſunt terræ non eædem. Deinde addit de fructuum varietate ob eaſdem cauſas. Iam hoc & ſuprà ſatis, & hîc C præter propoſitum. Agit enim περὶ φαρμακωδῶν, ergo quid hîc fruges faciant Bœotiæ cū ſua grauitate? Non enim adducit pro exēplo, ſed deducit quaſi nouam ex prædictis concluſionē. Fructus quoq; talia pati, quia & radices. Σκληρότητι. Quia eidē aeri ſuprà toties attribuebat μαλακότητι. Α῎λλως δέ. Iam millies dixit. Ε῎τι γάρ. Expedit locorū diuerſitates: qua partitione reſpondet ſuperiori. Dicebat: quaſdam eſſe partes ab aliis diuerſas, tum ſpecie, tum gradu. ſic in locis: non omnia vbique. Hoc de ſpecie. de gradu verò dudum. etenim de Oetæ ac Parnaſi Elleboro. Tertio loco, aiebat: quaſdam partes ab aliis differre, τῷ μὴ ἔχειν qualitates. ſic hîc. quibuſdam locis nō habere poteſtates. Α᾿λλὰ μαλισᾶς. Nondum inueni quid hîc vox hæc ſignificet. an legendum, ἀλλ᾿ ἀμαυραὶ, καὶ ἀδύνατοι: imbecillæ, & inualidæ. D quæ ſequuntur, videntur obnoxia iudicio: ait enim. Η῾ καὶ δόξειεν. Nunquam mihi perſuadeat: aere frigido medicamentarias plantas fieri meliores. de perflabili, aſſentior. Καὶ ἔτι τροφῆς. Hoc ſanè verius. obtundit enim vires humor. Ε῎ν τοῖς ὄρεσι, concluſio. medius terminus eſt, εὔπνους. quia montes ventis expoſiti. Argumentum in proportione. ſi in montibus bona pharmaca: in altioribus meliora. medius terminus ſyllogiſmi eſt, altitudo. nos alibi aduerſus Auenroin diſputauimus huius ſententiæ fautorem. fundamentū caſtigationis eſt: paluſtria eſſe quæ-

A damalia vmbras malle. Auenrois addit cauſam illam: quia cælo ſint propiores. ſi de qualitatibus elementaribus loquitur: falſa eſt probatio. in altis enim montibus niues, & gelu. Si de occultis: quibus Raued ſoluit hęc, & ſic: ridiculum, fatigari cæleſtes ſpecies tractu viginti milliariorum.

Lego ἀλλ᾿ ἀμαυραὶ, καὶ ἀδύνατοι.

Theodorus perſtat in errore: φαρμακώδεσι venenoſis. ſatis exploſum eſt. Κατὰ τὰς δυνάμεις. Quę vires obtineāt aliquas. peſſimè. omnia nanque medicamenta virium aliquid obtinent. Non igitur hęc ita ſegregaſſet, quaſi alia eſſent ſine viribus. Longè aliter Theophraſtus. addidit enim, quod vocant noſtri barbari formalem rationem contēplationis, quam hîc inſtitui iubet. Ea ratio eſt, pręſcriptio certorum terminorū. Nā medica- B menta multis modis à diuerſis artibus conſiderari poſſunt. Mathematicus agnoſcet, tāta, & figurę talis: mechanicus ad pondera. agricola ſub tempeſtatibus, locis, cultu, ad ſationes, ortum, propagationes. Naturalis quatenus ſūt mutabilia, loco, quantitate, qualitate, ſubſtantia. Hîc Theophraſtus horum nihil, ſed ſecundū eorum poteſtates, cuiuſcunque modi ſint. Ο῾πώδεις, lactuoſæ. tamen lactucę radices amarę nullæ, neque Hircinæ barbę. & lactoſum dicas: non, lactuoſum. Βαρύτητι καὶ κουφότητι. Theodorus omiſit, leuitatem.

Δοκεῖ γὰρ ἰσχυρότερον τὸ ἕτερον. Validius enim illud eſſe putatur. maximus error. poſuit (illud) quod Oetæum deſignat, pro (hoc) quod denotare debuit Parnaſium. * Quod deprauatè legitur, μαλισᾶς, hebetes, vertit. μάλκας, quid ſignificet, vulgò ſcitur. C

CAPVT XXIX.

XXIX. *Capitis argumentum. De odoribus in communi. odores alios aliis ineſſe partibus. odores à ſaporibus pendere. de aquatilium odoribus.*

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν ὀσμῶν. Hęc eſt inſtituti ſecunda pars. Cùm enim ſapores, odoréſque propoſuiſſet: illis abſolutis hos aggreditur. ſuprà dicebat: odores effici à ſaporibus. Hanc ſententiam quantopere probaremus, ſatis patuit. hîc nihilo felicius repetit. agit autem hoc primo partis huius Capite, de odoribus in cōmuni ait: generatim ſequi coctionē. Quę igitur fuerint partes coctæ magis, eas futuras odoratiores. coctas eſſe magis, in quibus minus prohibeatur coctio. prohiberi verò ab humore nimio. Ibi ergo D recenſet etiā gradus aquoſarum, atq; ex iis odores. ſimilis autē eſt Capitis huius tractatio ſuperiori. Sicut ibi recognoſcebatur saporū ratio per partes, ita hîc odorum. Ε῎πεὶ καὶ αὐτοῦ. Cauſa eſt, quare ſubdat hęc ſuperioribus: quia, inquit, odores quoq; ſunt in partibus. quid? nónne omnes qualitates ſunt in partibus, etiā colores? ſanè ſi ita ſimpliciter intelligamus: frigidè procedit. ſed animanda oratio hunc ad modū. quia etiam ſecundū partes variātur. Iccirco, inquit, eædē agnoſcendę cauſę, ſcilicet craſis, & coctio. quæ cū haud ęquè ſit in omnibus: in omnibus nō ęquè effectus erit, i. odor. hoc eſt quod aiebat. ἡ γὰρ πέψις: &, κατὰ μέρη.

quia plantæ, vel totæ ſunt odoratę, vel earum partes tantùm. de his hîc: de totis odoratis, infrà. A

Τοῖς μὲν ὑδαρέσιν. Quia porrò eſt inueſtiganda cauſa diuerſitatis. Quare coctio potius hîc quàm ibi fit? non reſpondet planè atque expreſſè, ſed craſsiore minerua ſequitur ſumma genera miſtionum. In aquoſioribus, inquit, plus excoquitur flos. Item in acrioribus. Item in iis quæ nõ ſunt εὔχυλα, & odore grauiore. primi membri dat exempla de roſa & croco. Secundi nullum ponit. non enim Crocum eſt δριμὺ, ſed ſubamarum potius. Tertii ponit Lilium, & Narciſſum. quæ loca ſunt, tum pro tota ſententia, tum pro exemplis valde conſideranda. Principiò non docet cauſam, quomodo aquoſi flores ſint odorati. deinde non eſt verum in omnibus. Tertiò videnda naturæ lex, ſecundum quam cum acribus aquoſæ habeant eandem cauſam. B Coniunxit enim, cùm dixit: ὑδαρέσι, καὶ δριμέσι. prætereà quod addit: odoratos eſſe flores, qui graueolentiam præ ſe ferunt aliquam: puerile ſapit. Ac ſiquis ita dicat: homo craſſum crus habens, crus habet. quòd ſiquis hunc ad modum tueatur: graueolentem plantam intelligere, cuius odorati ſint flores: id neque in omnibus eſt: non enim in Lampſani ſpecie, neque in Spatula fœtida, neque in Cotula. Neque ſequitur filum ſuperiorem. Nam cùm dicebat ὑδαρῶν: ſi florum affectum intelligebat: debuit hîc etiam intelligere βαρυοδμῶν. ſin hîc plantam βαρύοδμον: ibi quoque plantam ὑδαρῶν. Tum exemplum non quadrat: non enim Roſæ planta ὑδαρὸς, ſed ne ipſe quidem flos. neque in ſecundo exemplo, Croci planta λειμωνία. C ad hæc non dedit exemplum τῶν ἀχύλων. poſtremò ſi à ſapore procedit odor: ἄχυλα φυτὰ quoque inodora erunt. at hîc τῶν ἀχύλων odoratos flores facit. exemplum eſſe quit in Martiis. Ἔνια δ' ἄλλων. Apponit quaſi exceptionem ſuperioris enunciati. Et eſt quaſi tertius ordo harum aquoſarum. Modò ſcribebat de tantilla odoris grauitate, quæ in Lilio eſt: in Narciſſo etiam ſubſtupefaciens. Is erat ſecundus gradus (nam primus fuit in Roſa) nunc tantùm agnoſcit, vt etiam adimat εὐοσμίαν. eius cauſam non adiungit. Mirum ni adſcripſerit eruditatis quod & ſuprà diximus. cæterùm haud placet, vt oſtendebamus. Καὶ φανερόν. Quod toties iam à ſapore fieri odores. hoc hîc pro cauſa ponit. at nihil eſt. quærimus enim ſimul de ſapore illo, quamobrem fœdus ſit. D Οὐκ ἔστι ἀπηρτημένον. Non eſt abiunctus ab odore ſapor. familiaris huic viro vox: procul pendens. Ὅσα γάρ. Quartus gradus aquoſarum, quæ nihil vel olent, vel ſapiunt. harum in hac natura maiorem ait eſſe quantitatem. Simul hanc claſſem digerit: ſimul oſtendit, quod aiebat, horum duorum ſenſilium neceſsitudinem. & porrò materialem aperit cauſam τῆς εὐοσμίας. duæ ſunt, inquit. Prima.

Τῷ τε τὸν χυλόν. Cùm aquoſa eſt tantiſper planta. Altera. Τῷ πολύ. Vbi aquæ multum. ſanè ſi aliquid aquæ cauſa eſt: tanto magis, multum. & quia ſuprà docebat: in miſtione ſaporem ſitum eſſe, vult hîc demonſtrare, non eſſe miſtionem. A quo loco valde facetus eſt, ſimul & acutus. Vtrunque, inquit, ἄμικτον. primum quidem, ſcilicet τὸ ἔχειν τινὰ, non ſemper ἄμικτον, ſed ὥσπερ: quaſi immiſtum. Nã quis ſui compos, corpus aliquod naturale dicat carere miſtione? alterum autem ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἀφανίζεσθαι. aboletur ſapor ab aquæ multitudine: quapropter hoc quoque ὥσπερ ἄμικτον. addidit autẽ huic quoque τρίτον τινά. quia neque illud, neque hoc, neque vllũ aliud miſtione caret. Omne enim compoſitum, conſtat ex quatuor elementis, in primo de generatione. vult dicere: partes alias, præter aqueas, eſſe veluti Megarenſes. Ita ciuitas, in qua ἰσονομία non eſt, neutiquam miſta videtur ex populo, & optimatibus. Subſtantiæ quidem inſunt, atque earum miſtio B eſt: vires non ſunt. ideò dixit ἐμμίξει δέ τινι. non in quacunque miſtione, ſed in ea, ſub qua vires omnium certa valent proportione. Ὅσα δ' ἐν τροφῇ. Hic eſt quintus modus, qui refert aliquibus veſtigiis tertium: & eſt quintus, quia quartus is eſt modò dictus cum additione: nempe ἐν πλείονι τροφῇ. hoc idem cum illo erat: καὶ πολὺ τὸ ὑδατῶδες. ſed fit quintus additione illa, βλοσυρότητα: ſic quæ plantæ præterquam quòd aluntur aqueo, habent etiam illud aqueum triſte, & inamabile, atque vt hîc laſciuè ludit, toruum: illæ quoque grauiter olent. Vt quæ in ſtagnis: cuiuſmodi eſt iſtorum Acorus fœtidus. Cùm dixit: περιττωματικὰς ὀσμὰς ἔχει: perſtitit in ſuperiore ſententia, de ſaporibus odores pendere. Cùm dixit: C βαρείας ὀσμάς: populari atque vſitato modo loquutus eſt. Cùm addidit, θολερὰς: adaptauit tranſlationem. quid enim ſit odor turbidus, haud facilè dixeris. cœnulentum intelligit. Ἐπεὶ οὖν. Concluſio. dixit: quibus ſit in partibus miſtio, in iis eſſe odorem. aliud infert. In arboribus flores minutos eſſe odoratiores. Profectò minus ſunt materiales. non enim ibi πολλὴ τροφή. hoc innuebat illis: καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς δένδροις. Cæterùm quod infert, obſcurius. Καὶ ἥδιον ἐν τοῖς ἄλλοις. Quænam ſunt iſta alia? an aliæ partes arborum? non ſequitur oratio. An aliæ plantæ? at non ſequitur oratio: ait enim, ὅτι γεωδέστερα. non eſt verum, in aliis minutioribus plantis plus ineſſe terræ. Omnino fruticum flores arboreis comparati, odoratiores. quare parit ſequens Caput. D Si enim hæc cauſa non eſt: alia quærenda eſt. quæret igitur. Intelligit aliarum arborum flores grandiores.

Lego: ὅσα τε αὐτῶν μὴ εὔχυλα. non autem, ὅσα δὲ: non enim disiungit, ſed copulat.

Theodorus diuerſus abit in illorum verſione. ἢ τῷ τὸν χυλὸν ὑδαρῆ τινὰ ἔχειν φύσιν. ait enim: his duobus exordia qualitatis inolidę habentur. cùm & ſapor natura quædam aquoſa eſt, & humor aquæ nimium reddit. fateor me ignorare, quomodo humor aquæ nimium reddat. Imò χυλὸς accipit ab aqua quod habet. longè aliter Theophraſtus. Duos enim modos oſtẽdit aquoſitatis, quibus ſapore priuetur planta. deinde temere addidit

illam

illam vocem ſapor. Nã neque eſt in codice, & ſibi contradiceret. Aufert enim ab aquis ſaporem. ait enim, ὕδατι ἄχυλα, καὶ ἄοσμα. non hic igitur, χυλὸς ſaporem, ſed ſuccum ſignificat: τὸν χυλὸν ὕδατι τινὶ ἔχειν. Ἄμικτον. Miſceri non poteſt. quid hic verbum hoc agat, neſcio. Imo adeò mi-ſtum eſt, vt alterum diluerit humor, alterum ab-oleuerit. Βιαιότερον. vehementior. ſignatius, feru.

CAPVT XXX.

XXX. capitis argumentum. Tractat odores partium ſecundum genera plantarum, tamen per qualitates, humiditatem, ſuauitatem, acrimoniam, pinguedinem, dulcedinem.

ΙΣΩΣ μὲν οὖν καθόλου. Generalem appellat ſuperiorem tractationem, ſanè ſecundum multum pluſculum, modicum, minus, minimũ humoris. Item ab humoris qualitate graui & fera. nunc profitetur ſe cauſas odorum daturum in iiſdem partibus, ſecundum plantarũ genera, arborum, fruticum, herbarũ. Deſcẽdit etiam ad ſpecies, abietem, cedrum, rutam, mẽtam. Tractus orationis ſimplex. itaque vt quæque ſeſe offeret, explicabimus. Καθόλου. Quia ſecundum affectus maximè generales, qualis eſt humiditas. καὶ ἁπλῶς. quia genera ſunt minus explicata, quàm ſpecies ἴσως: quia ibi quoque recenſuit genera inferiora: & hic mox ipſa recenſet genera ſub faſtigiis magis generalibus: puta, ſuauitate, acrimonia, pinguedine, dulcedine. Hæc fuit cauſa, quare ſecuerimus hic Caput. Nam ipſemet quaſi monet ſe καθ᾽ ἕκαστα hic tractare: ſuperiora verò eſſe τὰ καθόλου. At hæc diuerſo adeò conſilio diſceptantur: vt illos excitarint fluctus in pelago Philoſophiæ: quid primum eſſet in natura cognitum. Οὐκ ἂν δόξειεν. Ait in floribus frequentius odorem eſſe. ſanè intellige: fructibus aut exceptis, aut cum floribus acceptis. Nam multarum arborum flores, aut penè nihil, aut parum odoris ſpirant. minus verò ſuauiter Perſico. Malè olent Ceratiæ: quarum fructus iucundo ſunt odore. Οὐκ ἀλόγως. Docebit rationem. quoniam flori duæ ſunt odoris prærogatiuæ in ipſa coctione. Nempe in radice prima inchoata: in fructu vltima. Altera ſeuiſsima, ἐλαφρότατον. at in partibus tenuibus odor. modum dat alterationis: ἀποξηραινόμενον. & ſubdit mutationem: μεταβάλλοντος. is erit ſyllogiſmus. Siccitas eſt odoris eſſentia. flores ſunt ſicciores: item, tenuitas eſt odoris eſſentia. flos eſt totius plantæ pars tenuiſsima. Οὐκ πρώτη Quia non eſt verè prima coctio, ſed ea, quæ perfectior ſit.

Ἅμα: Quia ſimul ſiccatur, ſimul mutatur, mutatione non ſubſtantiali quæ momento fit, ſed ad odorem conſequendum. Ὅταν δὲ. Aliquis dicat, quod & nos ſuprá. de fructu quid? nónne in eo fit optima coctio? non, inquit, optima, quia non mediocris: nimius enim obtundit

A humor. Profectò locus maximè obnoxius diſceptationi. Lac in animali ſanguis eſt magis coctus, humidior, & odoratior. Nihil eſt magis, melius, æquabilius, exquiſitius coctum ſemine: inodorũ tamen eſt. Præterea in hoc ipſo plantarum cenſu. Perſici fructus longè humidiſsimus, longè odoratiſsimus: flos minus hoc, minus illud. ſic & Pyra ſuperba, & Apia mala, & Pepones, alia innumera. Roſa etiam fructu ipſo longè ſucculentior fructu ſuo. Cùm igitur hanc animaduerteret difficultatem: addidit, ἐὰν μὴ φύσει περιττὸς ὁ χυλὸς. ridiculé. ſic enim omnia ſoluam. futurum tale, niſi repugnet natura. at naturam quærimus hanc. vide ſententiæ ſummam. Floris odori fructus erit inodorus, niſi fructus ipſius ſuccus fuerit odoratus natura ſua. At tibi dico, in plantis qui-

B buſdam eſſe vtrunque odoratum, vt Myrto, Citro, Fœniculaceis omnibus, aliquibus alterũ tantúm. Armeniaco fructus, flos non item: etiam Apiis malis, & aliis. Contrà, florem paucioribus in genere arborum, in fruticibus Roſam, Lilium, Flammulã. nonnullis neutrum, Glandi, Oleæ, Caſtaneæ. Ὧν δ᾽ ἐπὶ τὸ πᾶν. Concludit pro vniuerſa natura, in tribus. Nominat ſuauia, ἡδέα. ſecundo loco, ἄσσομα, propter acrimoniam. tum addit, pinguia. In quarto ponit dulcedinem, & excludit pro inodoris: quia fructus dulces craſ-ſiore ſunt ſucco. at odor in tenui. hoc quoque accuratius animaduertendum. Nam ſi amara minus cocta: & amara odorata: & amara magis terreſtria: & amara magis craſſa: deducantur con-

C cluſiones. Præterea queunt eſſe in corporibus dulcibus naturalibus partes tenues, in quibus erit odor exemplum in melle, dulciſſimo, & imprimis odore ſuaui. Tum quòd ait fructus eſſe craſsiſsimo ſucco eos qui ſunt dulces: ſi craſsiore ſunt quàm flores, ſucco: non erunt odoratiores. At ſunt in Apiis malis, Pyris ſuperbis, Citris. ἡδέων exemplum ponit Malum: τῶν δριμέων, propter acrimoniã Cedrides: pinguis Abietem. non tamen pinguedo cauſa. ipſi nanque adipes nihil olent. Τῶν δὲ γλυκέων &c. Quia falſum ſciebat: moderatus eſt, ὡς εἰπεῖν. & mox etiam, ἢ ἐπὶ μικρὸν: parum durat. Ἅμα δὲ. Optima excuſatio. quaſi dulcia neget, quatenus dulcia odorata eſſe: ait. Mala dulcia, quæ ſunt odoratã (ſunt autem vel ſuauiſsimæ) habere præter dul-

D cedinem ſuccum vinoſum quendam. cæterùm ſic etiam de pinguibus diceremus. Non enim pinguia, vt pinguia, ſed vt acria, velut in abiete. Plus etiam obturbat in cauſæ cauſa. conſtituit enim dulcem terreſtriorem. vbi duo quærimus. Nemo negat: in omni fructu multum eſſe humoris. itaque ſi ſit terreſtris: erit ſiccitas, quæ regula eſt odoris. Deinde nemo concedit in terreo dulcem, ſed in aereo, eóque maximè, commodiſsiméque cocto. at in coctione ſapor & odor.

Ἄλλως τε Præſertim in pulpa terrea natura illa eſt: quæ carebit odore. Quorum vtrunque falſum. Nanque Armeniaci pericarpium odoratum eſt. medulla non item. Præterea medulla

omnis ipſo pericarpio terreſtrior eſt, ſi ſit eſculentum. Adhæc, quis neſcit, Iuglandis pericarpium longè magis terreſtre, quàm medullam ipſam? eſſe tamen odore ſuo præditum peculiari: medullam nihil olere, & pinguem tamen eſſe.

Ἡ δὲ ὀσμή. Tres exigit conditiones ad odorem. tenuitatem, ſiccitatem, πέψιν: quæ nihil aliud eſt quàm coctio: excreto eo per exhalationem, quod mobile eſt. Ἐπὶ κεφαλαίων. Quia capita ſunt, faſtigiáque ſumma qualitatum.

Εἰς τέτταρα. Quia reduxit genera ad illa ſuprema quatuor. Atque hactenus quidem pro floribus. nunc de foliis & aliis. Τῶν δὲ φύλλων. Eadem in aliis, quæ ſuprà in floribus. ſed plus coegit arctiore gyro. Quippe aſtrinxit magis ad acrimoniam, & pinguedinem, & vinoſitatem: quæ omnia deprehenduntur in Myrti fructu. Eſt aliquid aromatis: eſt ſubpingue neſcio quid: eſt ſubuinoſum. eadem mox percurrit in coronariis, & oleribus: in quibus cauſas agnoſcit, ſiccitatem, acritatem, aſtrictionem. quæ repetita piget repetere.

Lego ὅταν δὲ εἰς τὸν καρπὸν: non autem, τοῦτον. Et φύλλων, καὶ κλώνων. non autem, κλώνες. Et ὥσπερ ἀμέλει: non autem, ὥσπερ ἄν. Et μυῤῥίνου. non autem μυῤῥῶν. Et καὶ ἐπὶ τῶν λαχάνων, potius quàm, τῶν ἄλλων.

Ludit nos Theodorus in illis, τῶν ἀνθέων ἃ ἀκροπότια: ait enim: quos acceptos vocamus: Et omiſit illa, ὃ ἐπὶ μικρῶν. Διαπτισμένων. Apti diſſolui. non aſſequitur. Δένδρων καὶ ὑλημάτων. Arborum & plantarum. ſibi tam grandem fecit iniuriam tantus vir. ac ſi diceret: homines, & animantes. Στεφανωματικῶν Herbarum, quas coronarias appellamus. peſsimé. non enim herbæ ſunt omnia coronaria, ſed maxima pars frutices. Στυφόν. Acerbitas: malé. aliud enim, στρυφνόν.

CAPVT XXXI.

XXXI. Capitis argumentum. Pro locorum caloribus odores plus minúſve in plantarum partibus eſſe. in calidis odoratiora. cur quædam ſicca magis oleant, quædam contrá.

ΕΥΟΣΜΟΤΕΡΑ δὲ καὶ ἡδίω. Hactenus cauſas deſcripſit à qualitatibus: nunc à locis. id quod agit prudentiſsimé. cùm enim coctionem ſemper adduxerit pro cauſa vltima: coctionis cauſam cælum: cæli verò inclinationes, atque ſegmenta aliis alia ſint locis: à locis etiam ſtatuit ſuas præſcriptiones. Rectè hinc igitur exorſi Caput hoc ſumus. aliud enim in cauſis principium. ait ergo: ſiccioribus odores melius prouenire. Item apertioribus. propterea quòd flatibus euerratur humor ſuperfluus. eius affert argumentum rei, quòd ſicciora melius oleant, amiſſo humido. ea capta occaſione pergit per hanc materiam. Quædam recentia, ac viridia minus olere: alia contrá. Nonnulla exiccata omnino malè olere. In poſtrema Capitis parte odoribus attribuit odorum appellationes.

A

Εὐοσμότερα. Significat intenſionem beneolentiæ. ἡδίω, ſuauitatem: ne exceſſus ille ſit inſuauis: addidit hanc temperationem. Moſchus recens è vomica eſt εὐοσμότερος, quam miſtus cum Gazellæ ſanguine, quo vtimur. At non eſt ſuauior. ferit enim cerebrum adeò, vt etiam ſanguinem eliciat. Quamobrem puto, pro pharmaco ſumptum ſanguinem educturum. Καὶ ὅλα. Non fruſtra vtrunque coniunxit. nanque de ſaporibus dixit ſeorſum, quatenus ſunt in partibus: & ſeorſum, quatenus ſunt in totis. ſic igitur & de odoribus. Præterea partes quædam melius, peiúſve à locis habent. Iridis radix melior in Illyrio. de Croco patet. de Elleboro, ſuprá. de Tritico, vulgare. Τοῦ ὑγροῦ ἀπιόντος. Abeunte aqueo terreum relinquitur, quod caloris vi fit odoratum.

B

in ſicco enim odor. Ideo dixit: εὔπνοα. quæ flatibus expoſita loca ſunt: in iis detergitur humor nimius. Καὶ μᾶλλον. Odorata maiore ex parte ſicca eſſe. dixit, μᾶλλον, propter odorata humida: qualia Mala, pepones, vuæ quædã, fraga, rubi genus, quod appellant Galli Framboeſas, temere Ideus rubus creditus à quibuſdam. Cæterùm in iis quoque pars odorata in ſicco eſt: vt lixiuii acrimonia, & aceti mordacitas in ſicco. quæ per humidum diffuſa non percipiuntur: quia non eſt ſeiunctum, ſicut in cineribus. Ob eandem cauſam dixit: αἱ ξηρότεραι εὐοσμότεραι: quoniam etiam humiditas eſt, ἄοσμα, ex vtroque miſtio: in miſtione odor. Σημεῖον δέ.

C

Cum calidis comparat loca ſicca. ſi in calidis plures odores: ergo & in ſiccis: quia calor eſt autor ſiccitatis. Χλωρὰ δ' οὐκ ὄζει. Hanc accipit occaſionem ad earum hiſtoriam, quæ partim ſicca, partim viridia minus olent, aut melius. quoniam dicebat, ſiccum eſſe odoris cauſam. viridia non olere, calamum, & iuncum, ſed ſicca. deinde ſtatuit alium porrò gradum. Τὰ δὲ μᾶλλον. Alius modus: quia hæc etiam viridia olent: ſicca verò magis: Iris, Inula. Addit exemplum florum: ne quis ſuſpicetur, ob tenuitatem aboleri. non amittitur in Meliloto, quia lentiuſculus humor. Is procedẽte tẽpore caſtigatior factus, etiam iucundius halat. Οἱ μὲν αὐτὰ οὕτως. Contraria hiſtoria. Ἃ δὲ διαιρεῖν. Diuidet igitur in

D

validiora, & imbecilliora. Quapropter vnico vtrunque Capite continuandum: nec ab hiſce abſcindenda illa: τὰ δ' ἀσθενῆ: vt fecit Theodorus. proſequitur enim. Τῶν μὲν γὰρ ἀσθενῶν. Prima pars. quibus odor imbecillior: iis recentes ſpirant flores iucundius: vt Martia, Matronalis: exhalant enim. hoc eſt illud: διὰ τὴν ἀναπνοήν.

Ὧν δ' ἰσχυρότερα. Alia pars validiorum duos harum facit gradus, alterum enim robuſtius. quæ terreſtre quiddam, & aqueum habent: hoc eſt, ὑπομένοντος τοῦ ὑδατώδους: cum terreſtri comes factus eſt aqueus: earum odor luculentior procedente tempore, non tamẽ penitus vetuſtarum: Ideò dixit: μέχρι τινός. exemplum Cydoniorum, & Abro-

& Abrotoni. Α῎μα γάρ. Declarat τὸ μέχρι τινός. quandiu duret aqueum illud. non enim percipitur in ſicco penitus. Καὶ ἡ τῶν τεργῶν. Sicuti decerpti fluctus melius olent, ceſſante alimenti affluxione: ſic poſtea aliquatenus ſiccata melius adhuc olent, abolito eo quod nimium eſſe poteſt. Propterea mox dicet: exempta ab arboribus, acquirere odorem: quia πεπαίνεται ἐπὶ ῥίζῃ: ibi verò τεγρά. idem ſuprà quoque dicebat de ſeminibus, quæ altero pòſt anno emergunt in plantã: percoqui à ſeipſis interno calore peculiari. Ideò dicebat: ὥσπερ πέψιν. quaſi maturationem capiunt ὥσπερ: quia ſunt extra matricem, à qua ſunt vitæ principia, & perfectiones. Συμβαίνει δ'. Hęc particula non eſt abſque obiectione. Primum: quia repetit. altera obiectio: velim ſcire, ὁπότερον, quomodo vocet Fœnum græcum. Παρίσταται. Abſiſtit ſic infrà de eodem. τῷ μόνον πνεῖσθαι, καὶ πνέχειν. ſic hic, vinum abſiſtit à priore natura in aliam: Latinè, deſciſcit. Mutatur ab inodoro ad odorem cùm defęcatur. ſimul enim exhalat vapor aqueus. Τὰ δ' ἀσθενῆ. Redit ad primam partem: atque ait: debiles odores illos parum durare. exemplo Violarum. quin albis accedere virus quoddam vetuſtate. Πικρὰ καὶ σκληρά. Amarum odorem, ſicut infrà dulcem, & durum.

Καὶ οὐχ' ὥσπερ τὰ ῥόδα. Eſt hæc tanquam exceptio legis huius. Quemadmodum ſuprà dicebat: ἁπλῶς πάνθ' οὕτως. ſic hic: οὐχ' ὥσπερ. non omnia ſuauiter olentia vetuſtate laborant: ſed quædam retinent: vt Roſæ. Πλεῖω τὰ μέν. Adhuc horum gradus quoſdam ſtatuit. Quoniam recentes Roſę procul olent: viget enim in eis humor is, quantum ſatis. At ſicca non olent: quia κατέσκληκότως: aliquò modo ſuccus intus induratus caloris abitu. Hebetatus non mouetur πρὸς τὴν ἀποπνοήν: ad exhalandum. Ε῎τι πρός τι τῆς χρείας. Ab artis præceptis, atque euentu ſumit argumentum. Pigmentarii ſiccant, non penitus, ſed aliquatenus, vt aſciſcant odorem. Οὐ μὴν ἀλλά. Alius gradus. ſiccata olebant: recentia non. recentia olebant: ſiccata melius. ſiccata nihil olebant: admodum ſiccitata malè olebant Hoc iam tetigit in Violis albis: vbi etiam amarum vocauit odorem. Χείρους, Declarat, quomodo deteriores. Θερμοτέρους, rectè. quia ſenſile omne oportet eſſe mediocre. nempe hominis ſenſus mediocres: quando ipſe eſt homo in mediocritate, feriunt enim nares αἱ θερμότεραι. Καὶ σκληροτέρας. Dura ſanè metaphora, & quæ ſit clypeus Archigeni contra Galenum. Sed ita eſt, veluti cum vſitatè dicimus, molles odores: etiam molliſsima vina legimus, non de guſtu: nihil enim alienum magis à vini commendatione, quàm ſaporis mollitia, qualis in re pingui: ſed ad odorem, aut ad vtriuſque mediocritatem. damnatur enim vinum guſtui aſperum, & pungens. ſic dixit, δριμεῖς σκληραὶ καὶ ἀγλυκεῖς duri odores, & indulces. ita medetur vulneri vulnere. quid enim aſperius, quàm & vox, & ſignificatum ad odorem? Galli tamen & Itali vulgò vtuntur ad

A multa dulcedinis & voce, & ſignificato.

Α῎μα τῇ ὑφειμένῃ. Auget audaciam trãſlationis; vt etiam cum animi affectibus communicarit. appellat enim ἀφειμένην, lenitatem, ac facilitatem. Ita comparauit agreſtia cum mitibus. Mitia præterquam quòd remiſsius ſpirant, id etiam habent, vt cum ea contentionis remiſsione coniunxerint lenitatem. hæc eſt, quæ vulgò ſuauitas nuncupatur. ita digeramus. odor. multus odor in agreſtibus. nullus in quibuſdam. inſuauis in aliquibus. remiſſus cum lenitate. Ε῎τι γάρ. Aſſertio. in odoribus eſſe dulcedinem, ſicut in ſaporibus. addit & alias appellationes. Καὶ ὅσα. Quaſi iacta ſint fundamenta. Siquid præterea quæratur, peti poſſe ex iis quæ dicta ſunt, tanquã à principiis. & ad commendationem addit, ῥᾳδίως. B ſi facilè fieri poſsit, nihil omiſſum videtur.

Συνιδεῖν. Sicut & ſuprá. ſic dicimus, σύνοψιν ſimul collata, & ordinata contemplari: ſimul intus in eorum ambitu ea quæ quæruntur, comprehendere.

Lego καὶ ἄλλα, καὶ κατὰ μέρος: addita coniunctione.

Et σχοῖνον, iuncus: non autem σχῖνος lentiſcus. Et εἰνώδεις: non autem, εὐωδέστερος. Et ἡ τεργῶν ἐπὶ ῥίζῃ: non, τεργῶν. Et ταυτὸ δὲ τὸ αἴτιον: non, ταῦτ' αὐτό.

Et τῷ πεπᾶσθαι: non, ἐπῳδῶν.

Theodorus, εὔπνοιαν: placidi ſpiritus. non intelligerem Latinè. circumloquutione vtendum cenſeo. locis, quæ placidis afflantur auris. Θερμοτέρους, æſtuoſis. malé. hic vult gradũ caloris intenſiorem, ſed tamen temperatum. æſtus eſt exceſſus extra modum. C Α῎δηλον, exiles. videndum an expleat. Παρίσταται. Conſtans perſiſcitur. ad verbum, aſsiſtit. abſcedens à priore ſtatu, hoc eſt ἀφίσταται firmatur, ſiſtitur. quia catenus fuit in motu alterationis. Κακώδη, Maleolidę ſatis ſolidæ. Τὰ μὲν χλωρὰ καὶ πόρρωθεν ὄζει. Theodorus addidit. ſiccæ non niſi proximè admotæ.

CAPVT XXII.

XXII. *Capitis argumentum. In plantis odoratis, & in plantis inodoris inueniri florem inodorum. in his, quia tota natura talis: in illis, quia flos vlterius excoquatur. excoctione odorem aboleri: quomodo in planta ſatis coctus ſuccus, in flore nimis excoctus.*

D ΟΣΑ δὲ μὴ κατὰ μέρος εὔοσμα. Hactenus de plantis, quarum partes ſunt odoratæ: nũc de iis, quæ totæ ſunt odoratæ. Quamobrem non immeritò nouam tractationem noua Capitis ſectione ſeparauimus à ſuperiore. His cauſam quærit eius, quòd ſuprà dicebat. eſſe admiratione dignum, quod non odoratarum flos eſſet odoratus: contrà, odoratarum non odoratus. Hæc enim membra duo ſunt naturæ huius. Alia duo illa non habent dubitationem: ſcilicet odoratarum eſſe odoratum, non odoratarum nõ eſſe. æqualis enim eſt in his natura. Quærit ergo: cur odoratis non ſit odoratus. quo in loco ſibi ipſe negotium faceſsit. Nam qui dicat: non per

partes eſſe haſce plantas odoratas, ſed totas: quomodo dicit, earum florem eſſe non odoratum? nam tametſi flos non eſt plantæ vera pars, ſed ſicut fœtus inchoatus: tamen hic totas cum ait, ſimul includit flores. Hanc tamen leuiculam oſtentatiunculam acutiſsima penitat explicatione cauſæ. Fit, inquit, flos per vlteriorem excoctionem. Ergo ſi odorata planta eſt, iam habet excoctionem ſuo ſucco peculiari: qui cum ad florem porrò coquitur generandum, neceſſe eſt vt mutetur. Exiſtit igitur ex odore. Acuta ſanè, ac tanto viro digna, falſa tamen. etenim ſi ita eſſet: nullius odoratæ plantæ flos eſſet odoratus. in omni enim fit mutatio. argumenti fallacia eſt in æquiuocatione mutationis, quibus inodorus fit, ii mutantur tota qualitate. Quibus odoratus permanet, fit ſubſtantiæ mutatio à ſucco ad florem non mutata qualitate. ratio potius hæc. plantæ odorem eſſe talem, id eſt in terreſtri: cuiuſmodi etiam Ladanum: cuius craſſæ partes plurimæ certa quantitati admiſtæ ſunt terminis, in quibus odor. Tales in plantis partes quibuſdam ad flores excoqui nequeunt. Eſt etiam modus alius: cùm plantæ partes exiliores ſunt: porrò, diſcoctæ ad florem, facilè diſſiantur. Ergo in præſentia vbi ſuccus non eſt tenax & conſtans, amittuntur qualitates in mutando. Ἢ οὐ κατὰ λόγον. Duplex hic ſenſus. Primus: vt ſit interrogatio, & reprehenſio dubitationis, ſic: an non rectè quiſpiam dubitet? apponit cauſam, quare non rectè. ἐνδεῖ γάρ. Nanque floribus deeſt odor in aliis inodoris plantis, quæ non ſunt odoratæ. Alter ſenſus. non eſt odoratus flos: aut non quantùm exigit plantæ ratio. vt hoc ſit οὐ κατὰ λόγον. priorem fouet ſententiam Theodorus: nos poſterioris autores ſumus, nec temere fortaſſe. Primùm: quia non ſequitur ratio reprehenſionis. Nam tametſi plantis inodoris inodorus flos eſt: non propterea tamen à dubitatione abſiſtẽdum eſt: quæ quærit, in plantis odoratis quare ſit inodorus flos. Imò magis, quàm cur in plantis inodoris ſit odoratus. hic enim perfici natura videtur omnino. Hæc eſt prima ratio. altera: quia fortaſſe verum non eſt: aliquam inueniri plantam totam odoratam, cuius flos abſque odore ſit. Iccirco addidit: inodorus, aut ſaltem minus quàm planta. vt ſit: οὐ κατὰ λόγον τοῦ λοιποῦ φυτοῦ. ſicuti mox: ὀσμὴν δὲ οὐκ ἔχων, ἧττον ὥσπερ ἔχει τὸ ἄνθος. ecce, ἧττον, idem quod οὐ κατὰ λόγον. non reſpondens plantę proportioni. & in fine, vbi concludit, vtitur iiſdem verbis: λελυμένην, καὶ ἐκλελυμένην τὴν ὀσμήν & vbique dicit, ἄνεσιν, remiſsionem. Ἐνδεῖ γάρ Non eſt ratio, quare quiſpiam temere dubitaret: quia ſcilicet etiam in aliis inodoris plãtis inodorus ſit flos: vt putauit Theodorus: ſed ratio dubitationis: quare meritò quæratur: cur in plantis odoratis ſine odore ſit flos. Nam tametſi hoc quoque videbatur in aliis quæ carent odore: at, ibi non eſt dubitandum, propterea quòd tota natura ſibi ſimilis in illis. at in plantis odoratis quærendum: propterea quòd in

A illis odoris natura ſubeſt. Cur igitur flores non concomitatur? hoc eſt quod aiebat: πάντως δὲ μᾶλλον ἔδει τὸ πρῶτον ὑπάρχειν τὴν φύσιν ὑπάρχει, natura ſubeſt in toto ſubiecto. &, πρῶτον: quia prius in planta quàm in flore; flos enim plantæ non eſt pars, ſed fœtus. quæ cauſa eſt etiamnum vt quæramus, cur non ſimilem ſibi fœtum facit: præſertim quando ex ipſo flore fit fructus, ex quo deinde creatur planta, quæ odorata eſt. Ἐνδεῖ γάρ. Deeſt odor floribus etiam non odoratis.

Αἴτιον δέ. Altera Capitis pars: in qua cauſam, eo quo diximus modo, expedit. Πέψις τίς ἡ ἄνθησις. Minor propoſitio, quę gratum faciat inambus ſophiſtis: cùm idẽ ait, florere, & coquere. Maior illa: πέψις μεταβολή. concluſio ἄνθησις μεταβολή. alius ſyllogiſmus. ἄνθος εὐῶδες. minor: μεταβάλλεται ἄνθος. concluſio. μεταβάλλεται τὸ εὐῶδες. B Tum ſtatuimus hanc ipſam concluſionem pro minore tertii ſyllogiſmi: cuius erit maior hæc: τὸ μεταβαλλόμενον μεταβάλλεται εἰς ἄλλο, ἢ εἰς τὸ ἐναντίον. Poſtremò: τὸ ἄοσμον, ὃ οὐ κατὰ λόγον ἐστὶν ἐναντίον: ὃ ἐναντίον πως τῷ εὐώδει. quare ſequitur quod petebamus ad quæſtionis concluſionem. Iccirco dicebat illa omnia. Ἐν μεταβολῇ τῶν ὑπαρχόντων. Fateor ſubeſſe naturam plantę, ſed in mutari. Ὅτι μὲν οὖν. Simul explicat rationem alterius naturæ, ſimul agnoſcit poteſtatem. Quibus plantis odore carentibus flos odoratus eſt, ais excoquitur humor plantæ porrò, ex quo fiat odor: eſt enim in coctione. quæ verò ſunt odoratæ: ſis ratio eadem; quare flos ſit talis: quia æquè mutatus eſt ſuccus. Ergo ad contrarium, ſi- C cut & in illis. Ideo dicebat: ἐπειδὴ ἡ πέψις ἐν μεταβολῇ. is enim medius eſt terminus, communis ad vtranque probationem. Ἧττον εὔοσμον. Quod ſuprà dicebat, οὐ κατὰ λόγον. minus, quàm planta ipſa flos odoris habet. Ὥσπερ ἐξάνθησις. Cùm plantæ mutatur ſuccus, vti flos fiat, tunc non fit ἄνθησις: id eſt non generatur flos, ſi odorem ſpectes, ſed ſi ſpectes corpus. Fit ergo, quoad odorem, floris potius degeneratio. ἐξάνθησις: egreſſio floris à natura ſua. & quia de odore intelligit hasce floris exuuias, iccirco addidit: τῆς πρὸ ἄνθους παρούσης ὀσμῆς. quaſi floris odor, & in planta ſubſit & in planta remaneat. Dicamus apertius. cùm ſuccus progreſſus faciet ad floris generationem: tunc exuet odoris naturam illam, quæ floti debe- D batur, ſi per inconſtantiam licuiſſet. Cæterùm propter tenuitatem diluta eſt, aut exhalauit, aut ob craſsitiem domari non potuit. hoc enim addimus nos. Διὸ καὶ αὐτῶν. Argumentum quo ſæpe vti ſolet, à communi conſenſione, vel populorum, vel artificum. Ideo potius quàm floreant, aiunt eas partes bene olere. Τοῦτο μὲν οὖν. Semper ſuo more cunctabũdus, amplius deliberandum cenſet. non enim eſſe argumenta ſatiſfacienda. Φαίνεται δέ. Scitiſsimam à ſaporibus ſimilitudinem. imperfecti ſapores excoctione perficiuntur. In quibus autem perfecti ſunt: ii vlteriore coctione vitiantur. Simile eſt Hippo-

cratis

Hippocratis aphoriſmo περὶ τῆς αὐξῆς. Τῶν A ἀνθῶν: Alibi ſignificat honorem & dignitatem: hic eadem origine priuato uſu, perfectionem.

Ο῎ταν πυρῶνται ἢ ἡλιῶνται: Si puro igni, ſolève afficiantur, amittũt prioris ſucci gratiam ii qui ſunt perfecti: imperfecti perficiuntur. Neceſſe enim eſt eos mutari quare cùm vltrà τέλος nihil ſit in quaque natura: alioqui penderet ſemper, qui pendet à nullo: qui ſunt ἐν τέλει, eorum progreſſus fit ἐκτροπὴ. Ο῾ δὴ ἢ ἐν τούτοις: Figura, quam vocauimus in Poeticis, Comparationis applicationem. Si mollior ſit odor in eam namque mediocritate perfectio eius eſt, fit ἄτονος: Ergo abolentur. ex paupere penu facilis inopia: puſilli vaſis citò fundus apparet. Τὸ ἀκέραιον: Quod purum eſt, vitiatur remiſſione: Regreſſio namque B fit à fine. Tunc enim pars altera fit validior: ἀσύμμετρος ergo. Ἅμα δὲ. Quia nimia vel ſiccitate remittitur, vel humiditate, vel etiam amittitur odor ipſe: æqualitatis illius remiſſione, odoris amittet præcipuitatem flos odoratæ plantæ ad aliquod extremum. De duobus ille tantùm. De ſicco dixit in exemplo, πυρῶνται: quod Hippocrates, φώγει: De humido nunc, In aliquibus haud generatur flos, niſi humoris acceſſione. Quare floris naturam cùm oporteat ſiccam eſſe: hoc enim floris proprium: nimirũ vitiabitur. hoc eſt quod aiebat: ξηρὸν εἶναι. quod florẽ ſiccum debet eſſe. Et ὅσα γίνεται ἐκ ξηρῶν. ſcilicet qui à ſicco tranſeunt in humidum. & κατὰ τοῦτο γίγνεται τοιαῦτα. ταύτῃ, ſic. quemadmodum. ᾗ, quatenus, & C quamobrem. Sic, inquit, id fiet, quod remiſſioné appellamus: remittitur enim ſiccitas. & εἰ δὲ μὴ ὑγρότητι: aut fit remiſſio humiditatis in aliquibus, quam oportebat in flore eſſe, nec eſt, vt eſſet odoratus. Hæc eſt obſcuriſſimorum ſententia verborum, moroſa ſanè, & quæ parum gratiæ ineat ab eruditis iudiciis, niſi ſit mendoſus codex.

Α᾿λλ' ἢ γλυκύτης: In ſumma ſiue ſiccitas, ſiue humiditas remittatur: intelligimus τὸ ἀκέραιον remitti, de quo ſuprà: id eſt puritatem illam miſtorum; quæ nihil haberet gradus alieni. ſic infrà ἐὰν δὲ ὑδαρῆ ὄντα: ἐπιζητοῦσι τὸ ἀλλότριον. Omnino enim oportet, ἀκέραιον odorem eſſe. Illud mediocre declarat nunc per γλυκύτητα, quæ ex illo conficitur. Demonſtratio eſt à poſteriori. Deprehenditur miſtionis æquabilis temperatio à dulcedine duobus principiis. Vnum eſt magni ambitus, ac propterea periculoſi: ἅπαντα ἐκ γλυκέος φύεται. Hoc ſuprà diſcuſſum an omnia è dulci fiunt. Alterum liberius eſt: maximam florum partem eſſe dulcem. Hęc igitur illi derogat, ſi non D eſt vniuerſalis. Non enim, ſi hæc verá eſt, generábũtur ex dulcibus omnia. Fit enim in flore omni coctio materiæ, quæ ſi dulcis erat, dulcis erit item in flore: quæ in fructu dulcis quoque futura eſt.

Καὶ τοῦτο κατὰ λόγον. Concluſio reſpondens propoſitioni. quæ dicebat, οὐ κατὰ λόγον Hic ſolutum, non vegetum odorem, λελυμένην. Καὶ ἐκλελυμένην, effœminatam, eneruatam, non contentam, ſpirantem. Vtitur hoc loquendi modo alibi quoque. Sic Preceptor, γυναικὸς tranſtulit etiã ad menſes feminis. Cùm autem dicit κατὰ λόγον, non aduerſatur ſuperioribus: vbi dicebat οὐ κατὰ λόγον: quia ſuprà accipiebat, non ſecundum plantæ proportionem. Hic intelligit, fieri ſecundum naturæ rationem: quæ excoquendo mutet ac remittat ita vt emergat contrarium.

Lego πάντως δὲ μᾶλλον. Et alia multa opus haberent emẽdatione, verũ non licet abſque fide exẽplariũm.

Theodorus, διὰ τὸ προϋπάρχειν τὴν φύσιν: quia ratio naturáque odoris præceſſerit. Non præceſſit, ſed ſubſunt, in planta ſcilicet. Εἰ δὲ μὴ ὑγρότητι Theodorus aliter exponit, nec placet. Nõ enim flos vllus generatur in dulcedine, aut ad dulcedinem ſine humoris acceſſione.

CAPVT XXXIII.

XXXIII. *Capitis argumentum. Sylueſtria melius olere quàm mitia, ſuo quicque genere. Dulcia minus olere. Saporis æquabilem commendationem in coctione perfecta conſiſtere, odoris in inchoata. De vini ſaporibus & odoribus.*

ΑΛΛὰ τί δ' τί ἂν εἴη αἴτιον: Comparatæ ſunt partes inter ſe: nunc etiã genera. Quærit: ſylueſtria mitibus in genere ſuo cur ſint odoratiora. Verboſiſſimè tractat hanc materiam. Dicere poterat: quia ſicciora, ea tamen ſiccitate, quæ non tollat, ſed patiatur, quantum humidi ſit ad odorẽ neceſſarium in natura. Sed abit diuerſus: quaſi ſylueſtria minus cocta ſint. Tãdem C concludit, ſaporem in perfecta conſiſtere coctione, odorem in imperfecta. Itaque eò quoque lapſus eſt: vbi credi vult, Mala melius olere immatura quàm matura. Admoue tu naribus Pepones, Cydonia, Perſica, Armeniaca. Inde per vinũ ſapores & odores excurrit. Poſtremò concludit ad id reuerſus, quod propoſuerat. Καὶ αὐτῶν δὲ. Duæ comparationes eadem proportione. Prima eſt agreſtium cum mitibus. Secunda eſt, agreſtium acerbiorum cum minus acerbis. Similis enim eſt reſponſus: Quemadmodum plus olent agreſtia quàm mitia, quia fera magis: ita quæ inter agreſtia magis erunt fera, erunt propterea magis odorata. Καὶ τὸ διαπέττειν. Ratio quæſtionis. Suprà ſtatuebamus in coctione odoris naturam: at agreſtia minus cocta. Signata vox διαπέττειν, D propter præpoſitionem: ſignificat enim perfectionem. Περὶ δὲ τούτων. Altera pars Capitis, qua inſtituit ſolutionem. Reſpondet primum è natura communi. In duritia iacet odoris fundamẽtum. Eſſe autem agreſtium naturam omnem duriorem, non ſolùm plantarum. Hoc innuit illis verbis: τὰ ἄλλα καὶ ἀθετοῦντες: plantæ ſcilicet.

Καὶ δὴ ἐν τοῖς ἄλλοις. Intelligit, quodcunque agreſte: puta etiam animalia. Aut intelligit qualitates alias: non ſolùm odorẽ, ſed etiam ſaporem, & partium conſtitutionem ad tactus obiecta. alia reſponſio non aſſignat cauſam, ſed methodum ad

inueſtigandum. Propiùs contemplandum: ſiquid intereſt inter cauſas, quibus ſapor, & quibus odor conſtituitur. Itaque dicebat per dubitationem, Εἴπερ διαιρεῖν δυνατόν. Siquid, aut ſiquis diſtinguere poſſit coctiones. Quod eſt ſecus, ac ſuprà dicebat: odores à ſaporum naturâ pendere.

Ἐν τίνι ἑκατέρ. Penes vtrum ſit ratio potior odoris ſtatuendi. Oratio paulò duriuſcula: præſertim cùm quærat: vtrum ab vtro conſtat. Nam ſi differentiæ ſunt diuerſæ: neutrum ab altero. Ideo ſubdit φαίνεται γάρ. Omnino videtur eſſe diuerſa conſtitutio; eáque manifeſta: ſi inueniantur eſſe diuerſa principia: vel occultior, ſi vtrúque pédeat à b vno efficiente: non declarat ſe: ita tamen explicari poteſt: Non ambigendum: eſſe diuerſa ſenſilia, & in diuerſa craſi, affini tamen: ac propterea ab eodem penè, non tamen ſub eodem momẽto. Quia probabatur: odorem eſſe in affecta temperatura, ſaporem in perfecta. Ob id ait:

Εἴθ' ἓν τι ὂν ὄντων, ſcilicet τῶν μεταβαλλόντων τὸ αὐτό. Siue ſit vnum, quod moueat, coquat, perficiat: quod ſanè eſt, nempe calor: ſiue plura: quod ſanè non eſt eſſentia, ſed ratione tantùm: propterea quòd alius quodammodo calor eſt in tempore, vt ita dicam, odorificationis, & alius, cùm perficitur ſapor. Τοῦτο μὲν οὖν. Nunc demittit orationem ad cauſam particularem. Quippe hactenus vſus eſt vocibus amphioris ambitus.

Σκληρότερα καὶ μετὰ ὀ. Ratio demonſtratiua exigit: vt non ſolùm ex primis deducamus, ſed etiam ex immediatis. Quamobrem iam arctiore gyro præſcribit diſquiſitionem: ſcilicet coctione, ſucci incraſſatione, dulcedine: vnde ſapores oſtendat. Vt oſtendat odorẽ eiuſcemodi coctionis, denſationis, dulcedinis præuentionem. Ergo duo diuerſa erunt, & à diuerſis & in diuerſis. Ideo dicit: Περὶ δὲ τὸ νῦν. Et dulcedo, & omnino ſapor is qui vſui habetur. Propterea quòd non omnis maturitas in dulcedine. Sunt enim eſculenta quædam alius ſaporis: vt ſuprà dicebatur. At tam in dulci quàm in alio illo ſapore commẽdatio, ac perfectio paratur denſatione. Quod & in libro De affectibus miſtorum. Διὸ καὶ γηράσκοντες. Vbique docuit, in arbore coqui ſuccos à parentis calore: exemptos nihilo ſecius percoqui à proprio calore. Adiuuari à ſole & aere, tam pendentes fructus, quàm in tabulatis. Propterea dixit, γηράσκοντες καὶ ἡλιούμενοι. At ſanè tum denſantur verò, cùm inſolãtur, ſimúlque rareſiunt. Abſumptis enim partibus aqueis ſubſidunt coria, & contrahuntur in rugas: vnde paſſas vuas appellamus. quę remanent partes, euadunt craſſiores.

Παχύνονται. Modos denſationis, ablato aqueo humido vetuſtate. Hæc ergo perfectio eſt in vltimo tractu operæ naturæ. At odoris alia ratio. Propterea dicit: Ἡ δ' ὀσμή. Odoris autem generatio in priore ac defecta coctione potiùs quàm perfecta. Σημεῖον δέ. probatio à ſenſu. Mala, fructus quæ alios non perfectè maturos perfectius olere. Cuius odorationis qui periculum fecerit, inueniet huius ſententiæ peri-

A cuſſũ. Non enim vera eſt. Quĩ ipſa quoq; Pruna, quæ ſuapte natura carent odore, ſũ verò nõ nihil, idque non obſcurum aquirũt ex ipſa maturitate. De floribus eadem ratio. Vel ſpiam Flammulam videamus, quam cognominarunt ab odore Caryophyllũ, nunquam validiùs ſpirat, quàm cùm fecit progreſſus ſuos ad maturitatem. Roſę etiam non niſi perfectæ perfectè olent. Quin, vt de quibus iam ſuprà dixi, taceam, etiam Iuglans ipſa maturitate ſola conſequitur odorem. Item Caſtanea nihil penitus olet, niſi poſteaquàm matura facta eſt. Καὶ τὰ πολλὰ χυλῶν. Atqui tunc potiſſimùm excoquitur ſapor. Sunt ergo diuerſa tempora: quare & principiorum modi. Propterea quòd concreatur odor in primis ſaporum muta-

B tionibus. Hoc eſt quod dicebat καὶ ἅμα.

Πλείους γὰρ ὥσπερ. Simul tractat & odoris opificium, & tractum generationis ſaporis. Inquit: Dum ſapor gignitur: in eo actu multi fiunt odores, id eſt multi gradus. Καὶ δὲ ἐν ἅμα, mendoſus codex. Senſus tamen eſt agitatione ſucci, quæ fit per ſpiritum naturalem in opere ac tractu coctionis, excitari qualitates odorabiles.

Καὶ ἐπεὶ. ſenſus eſt. Fructus vbi eo peruenerit, vt ſaporis nactus ſit naturam, denſatus, & coctus minus trahit alimenti. Τὰ τῆς τροφῆς ἐλάττω λαμβάνειν, quod & ſuprà dicebat eodem verbo τροφὴ, & altero ἀρρε. Quia perfectus eſt, minus trahit alimenti. Simul adipiſcitur inſpiſſatione dulcedinem. Τὰ μὲν οὖν ἄγρια.

C Concluſio, ſic: odor eſt in ſucco inchoato: Succus inchoatus eſt in agreſtibus: quia proportione ad mitia, propter duritiam videntur incocta: ergo magis odorata mitibus. Μᾶλλον τῶν ἡμέρων: ſcilicet mitium. Κατὰ λόγον. Secundum proportionem, quæ debetur inchoato ſucco, participant odorem. Proportionis ratio hęc: Sicut in eodem fructu tempus acerbitatis odoratum magis oſtendit ſuccum quàm tempus maturitatis: ſic ſpecies quæ acerbæ erunt, erunt etiam odorata magis. Καὶ ἀτεράμονα. Mitia, cùm multo alantur ſucco, magis hebetantur. At agreſtium ſuccus ille terreus eſt, &, vt ſuprà monebat, καὶ πικρὸς καὶ ξηρός. Μεταβάλλει. Quin vua ipſa acerba nihil penitus olet: matura ſuum quiddam. Etiam ex partibus aliud argumentum: Acerbæ ſuccus vuæ odorem præſefert incho-

D atum: de vini odore, qui eſt maturæ ſuccus, nihil dicam. Sic & Cucumeres, & Rapa, & alia inſipida. Acria verò omnino longè plus olent matura quàm immatura; Sic & auſtera omnia, Sorba, Glandes, Meſpila. Ocymi quoque flos, qui eſt omnium, quos equidem guſtarim, dulciſſimus, admodum redolet. Ἅμα δέ. ſenſus patet. Sed videntur otioſa verba, & ſententia repetita & corruptus codex. Μαλακώτερα γάρ. Vult dicere: mitia eſſe humidiora. quæ ſequuntur, plana. Illud obſtrepit: λεπτόχυλα ὄντα eſſe odoratiora. Non negamus odorem ipſum eſſe in partibus tenuioribus. Cæterùm in multis eæ partes paucæ ſunt, & multis craſſioribus admiſtæ.

admiſtæ. Vide Cinnamomum, & mande. Plurimùm eſt in Roſa terræ, plus in Lilio. Præterea dico: matura eſſe ſeipſis immaturis tenuiora. Nam tametſi vulgò dicatur: coctionem incraſſando fieri: tamen aio, partes omnes ſimul ſumptas in fructu maturo longè eſſe tenuiores partibus omnibus ſimul ſumptis in acerbo. Quem latent exempla, Malorum, Pyrorum, Cydoniorum, Vuę, Sorbarum, Prunorum, Perſicorum: quæ per initia ſaxea ſunt? Amygdali alia ratio, & Iuglandis & Tritici. Terreum quod in acerbo erat attenuatum eſt: aqueum auctum: aereum additum: igneum impoſitum. Neque illius effati fundamentum bonum eſt. Aiunt enim calore fieri coctionem: calore aliquid ſemper exhalare: demptione illa igitur tenuiorum exhalantium craſsiora relinqui: ridiculé. Nihil exhalat, à calore attrahitur alimentum: à retentrice retinetur: tum conficitur. Γ'ἀεῖν δὲ. Tertia Capitis pars, quæ eſt aſſeueratrix Probationis, tota in vini ſimilitudine, quam & ſuprà tetigit. Eodem tendunt omnia, dulcia & mollia non eſſe odorata: tenuia eſſe odoratiora. Eſt enim odor ignauus in craſsis, quia nihil vibrant. Talia ſunt dulcia quædam vina. Sunt alia dulcia ignea, vt Pramnium ſiue Maluaticum. Rœtica verò noſtra (quæ nunc *Vernaciæ* dicuntur) etiam nares feriunt. Sunt tenuia ignea, vt Vaſconica, quæ non ſolùm caput inuadũt illico, ſed etiam multas corporis partes. Aquea verò longè ignauiſsima: adeò verò tenuia vt excepta vix maneant: illico enim lotia cient. Talia ſunt quę ad Noualeſiam bibuntur, oligophorotata. Καὶ ϑᾶττον. Tenuia vina celerius purificãtur quàm craſſa. Nota πίονα. Aliud enim eſt pingue apud nos vinũ, aliud craſſum. Pingue eſt vitium: aut à ſolo, vt hi ſecundum naturam: aut à ſubuerſione, quæ euenit noſtratib⁹ albis ita, vt ab oleo nihil penè differant. Id fit vbi ignea vi extranea cum fæce miſcetur aqueum. Λεπτότητος: Suprà λεπτότητα & ἀτροφίαν odoris cauſas ſtatuebat: nunc iiſdem inſiſtit veſtigiis. λεπτότητα, vt ſuprà, in tenui. χωρισμὸν, ſicuti dicebat ἄκρατον: Et impedimentum agnoſcebat illud, μιγνυμένου ὑγροῦ. Hic ἀπαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ τοῦ ὑγροῦ. Ad hæc χωρισμὸν, quod eodem tendit, nempe ad puritatem: quæ & ignauo carent craſſo & compedibus aquei. Ε'πεὶ καὶ αὐτοῦ. Oſtendit inutilium partium vtilem ſeparationem. Craſſum ineptum eſſe ad odorem: argumento eſſe eadem, cuius fundus oleat minus. Ignea ſurſum: in igneis odor.

Η' αὐτή. Aliud iudicium, à craſſo hebetari odorem. Percolata vina celerius purificari: quia tenuius tranſmittitur. ἠϑικὸν, ἠϑουμένων. ἠϑμὸς colum. Συνεπιμαρτυρεῖ. Verbum ei vſitatum. Teſtimonium à locis & agrorum tenuitate. Καὶ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων. A b ætate, quia procedente ætate ſint validiora: puriora enim. Acriori autem eſſe odore & minus ſuaui: quoniam ſuauitas ſit mediocritas, quæ cum exceſſu nequeat eſſe πολυοσμία καὶ εὐοσμία. Hoc dicit, vt oſtendat odores acui ſicco. Facit hoc ad rem: quia reſponſionem fundauit in ſiccitate ac duritia. Negat itaque vetuſta vina continere τὸ μαλακόν. Ε'πὶ τῶν μύρων. Ab vnguentis argumentatur, acrimoniam cum ſuauitate non conſiſtere. Itaque miſcent vnguentarii, vti diluant. Noua vox ἀσμοδεῖν. Παντάπασι. Etiam hic in vnguentis excludit ab odore dulcedinem. Ait enim γλυκύ. Sic etiam mõtana vina odorata eſſe, quia aeria. Attulit etiã Amygdali exemplum commodiſsimum. Dulcia nanque non ſunt odorata, ſed amara. Ridiculè verò probare conatur, amaris Amygdalis nõ eſſe perfectam decoctionem, quòd ſint odorata, ſi dulcibus comparentur. Sata enim proueniunt. Quid, nónne Perſicorum natura talis? Ε'ξ ἁπάντων. Concluſio

B

reſponſionis. Quærendum enim proponebat, vnúmne eſſet, an diuerſa principia ſaporis & odoris. Aliud eſſe ait quod odorem faciat. Requirit tamen temperaturam conuenientẽ. Hoc ſignificant illa συμμετρίαν λαβόντος κράσεως. Η'δίστη δὲ. Suauiſſimum ex vtroque, ſcilicet extremo. Α'λλως τε. Nã in agreſtibus minor ſuauitas, quòd vergãt ad extremum, ſcilicet δριμύ. Addit καὶ ἀκρατον. Quoniam vnum extremorum minus ſit cum altero miſtum. Suprà (cui neutrũ extremorum admiſtũ eſſet) pro mediocritate. Inconſtanti vſu. Propterea dixit λυπεῖν, triſtitia offendere. Contrariũ eſt medio cõtrarium. Medium eſt ἐξ ἀμφοῖν, & eſt ἥδιστον, quod extremum eſt λυπηρόν. Ideo vult naturalẽ humiditatem altera ex parte afferre tẽperationẽ. Ita concludit, maiorẽ agreſtibus odorẽ, mitibus ſuauiorem. Ε'ὰν δ' ὑπερβάλῃ. Si alterũ exuperet ἰσοζυγῶν: ſuauis oratio, requirẽs quantũ deeſt.

C

Α'μα γάρ. Quia ſuprà dicebat, τὸ τρόφιμον ἐν μέσῳ: & in ſuperioribus, finẽ fructuum eſſe animalis alimentum: hic dicit, fruitionẽ eſſe in mediocritate. Χρὴ δὲ πειρᾶσθαι. Concludit, quærendum differentias in odore & ſapore. Ε'κεῖνο δ' οὖν. Oſtendit ſe perſoluiſſe fidẽ. Abſolutum quod propoſuerat, quęnã eſſent differentiæ vtriuſq; Φαίνεται δὲ. Appendix aſſeuerationis. Apparet τὴν εὐοσμίαν eſſe in imperfectiore: quia potiſsimùm exiſtat in amaris, acribus, acerbis. Quo loco tria conſideranda. Primũ, non eſſe verum, acerba & aſtringẽtia eſſe odoratiora dulcibus, vt in Peponibus. Alterum, nõ eſſe verũ eſſe hæc στερητικά, vt vocat: nã & ſuprà impugnata eſt hæc opinio. Et ſatis patet in multis hunc eſſe naturæ finem, vt aromatibus, aloe, allio. Tertiò,

D

quid ſibi velit illud ἀπεπτῶν. Eſt enim priuatio hęc ſaporis, at odoris non minus. Nunquam enim inſipida deprehendi dulcibus odoratiora. Διαφέρειν. Sicut & ſuprà, inſuauitatem. Οὐκ ἀλόγως. Ratio, quia magis ſpirant. De odoribus & amaris, verum. Plus enim obtinẽt partium tenuiorum & mobiliorũ: at de acerbis & aſtringentibus falſum: nihil enĩ emittũt: cõſtãt ſanè aqueo terreſtri. Tanto minus ἐν ἀπέπτοις, quæ recenſebat nihilominus inter hæc. Καὶ ὡς ἂν δόξειεν. Vides incõſtantiã: Negat enĩ quod dicebat, haſce eſſe priuationes: ſed agnoſcit pro naturis, quas appellat φύσεις. Τὰς ἴσως. Ratio: à priuatione actio nulla: ab iis actio. Η' δὲ οὖν ἀοσμία. Concludit per contrarium: nam de odore

k.

diſceptabat. Concludit de odoris priuatione quã ſtatuit in dulcibus, & quæ vocat ἄχυλα. Memineris eſſe piſces odoratos, ſanè Thymulum: menſis verò expetitum.

Lego τρυφερότητα, non φυφρόματα. Et διωίσαιτο διελθεῖν, non διωίσαιτο. Et ὅπως, non ὅπως. Et καὶ ὅλως ἡ ἀχυλία, non ἀοσμία. nam ſibi contradiceret. Et καὶ γλυκύτητα καὶ ἀοσμίαν, non ἀοσμίαν. Vtrunque enim vbique coniungit. Sic infrà, ὅλως ἄοσμοι, non ἄοσμοι. Sic in extremo γλυκέσι καὶ εὐχύλοις, non δυσχύλοις. Nam δύσχυλα vehementiſsimo dicebat odore prædita ſic, ἀτεροφωῦτα, non ἀτεροφωῦτα: quia ſucco nimio hebetantur mitia.

Theodorus ſecutus librariorum fidem, non ſicut emendauimus, ſed ſicut vulgò legitur, vertit ſic, Et ex toto odoris ſuauitudinem fieri, nonniſi craſſeſcente. At non perſpexit, Philoſophum nunquam coniungere ἀοσμίαν cum dulcedine. Is primus error alter in Philoſophia. Non enim eſt in humore craſſeſcente dulcedo, ſed in eo qui iã craſſefactus eſt. Ideo Theophraſtus dicebat ἐν παχεῖ, non autẽ ἐν παχυνομένῳ. Quòd ſi velimus eum tueri, vt certè vellemus, vſum eſſe verbo tractus & generationis (ait enim fieri) tũ erit falſum pro odore. Nanq; odor conſiſtit ita, vt iam factus ſit in eo in quo dulcedo nondum conſiſtit, neque facta eſt, ſed fit. Πνευματικὰ, flatilis potius ſpiritoſa.

Μᾶλλον ἐν ἡλιώσει, feruentius. non. Feruor enim eſt exceſſus odorem tollens, ſicuti calor ſtatuit. ἡλίωσις, apricatio. ἀπεικία, apriciora loca. Παρισάμενον, conſiſtit atq; perficitur. Non explicauit τὸ παρὰ, quod ſignificat mutationem. Quod mutatum cõſiſtat. Quod egreſſum à priore temperatura conſiſtat pingue. Ἠθικόν, morale, παρὰ τὸ ἦθος: ego à colo potius. Λυπηρόν, tedio. imò triſte. Tediũ enim eſt ex mora. Sed vt Media fert triſtes ſuccos. Et triſti contingere amurca. Ἐπιζητοῦμεν, quærimus. Omiſit ἐπί. Inſuper ac porrò quærere iubet. Δυσχέρειαν, tedii: ſuprà dicebat difficultatem. Neutrum placet. Sicuti ſuprà malè legebat ἀοσμία, pro ἀχυλία: ſic in fine Capitis æquè malè, δυσχύλοις, pro ἀχύλοις. Sic enim vertit, inſuauibus. Quin etiam legit ἀοσμίαν, nõ autem ἀοσμία: peſsimé. Nam in vnguentis erat δυσχυλία, quum ſeparabat ἀπὸ τῆς ἀοσμίας, ſicut ἄοσμον ἀπὸ τῆς πολυοσμίας.

CAPVT XXXIIII.

XXXIIII. *Capitis argumentum. Quare quædam procul melius oleant. Miſtiones adiutare vires odorum imbecilliorum. Diſcuſsio naturarum in odoribus à partibus diei & anni, ab ætate, à locis frigidis, à temporibus in genere ſecundùm frigus & calorem. De Iridis incubatu. Vſtione aut vſtorum admiſtione odores incendi.*

ΟΥ' μὴν ἀλλ' ἔνια γε. Poſtquam conſtituit odores in fructibus per ſua principia: nũc eos comparat & inter ſe & ſibi ipſis. Primùm, idem odor ſpirat aliter procul, aliter propé. Vnum tamen hic modum ponit, eũ ſcilicet qui ſit admirabilior. Nam propè olere, procul non item; tranſlatitium eſt. Omnis enim actio naturalis finita. Quamobrem & gradus & progreſſus habet ſecundum ſpatia atque interualla. Patet in ſenſibus. At è contrario, procul melius olere quàm propè: ad verò vt exit ex ratione illius axiomatis, ita eſt admirabile. Aggreditur ergo cauſam. Odorem in quibuſdam ſitum eſſe minus ſinceris partibus. Quare cùm propè ſentitur, procedit odor ille miſtus ab omnibus, quarum quędam obtundunt aut deprauant: nam etiam terreſtres ſubeunt. Vbi corpus illud ſit longius, tum ignauæ illæ progredi nequeunt eò, ſolæ igneæ ſeſe eiaculantur. Pulcherrima profectò ratio. Itaque & pars hæc & totum Caput elegantiſsimum. In ſecundo loco narrat quaſi appendice dictorum, imbecillos odores nun habere opus miſtione. Sanè effatum in natura valde commune. Omne imbecillum egere adminiculo, aut ſupplemento, aut refectione. At hic contrà, quia ſuperantur à validioribus imbecilli; non igitur extant amplius. A cui tamen modicis portiunculis vulgò patet apud pigmentarios. Idcirco matronalium ſincerior odor à terreſtribus liberatus. Liberatur autem cùm ſit remotior. Acriores autem miſtionis indigent, non ad augendas vires, ſed vt remittant ad mediocrem temperationem, quam eſſe propemodum formam quandam diximus τῆς ἀοσμίας. Ponit ad hoc quod faciat ciborum ſimilitudinem. Nam cibis acrioribus, nonniſi pro condimentis vtimur. In tertio comparat odorem pro ſeipſo, pro ratione temporis. Tempus autem hoc Capite tripliciter conſideratur. In vniuerſali affectu, calido & frigido. In minus vniuerſali, ſcilicet ad anni qualitates. In particulari, ſecundum diei partes. De his omnibus rationem quidẽ reddet, ſed præpoſteré. Prius enim de die, mox de anno: tum interiectis aliis, agit de tempore. Quarto loco dat differentias ſuupſius ſecundum ætates, nouellam, vetulam, mediam. In quinto repetit (quod iam toties dixit) in mediocri temperamento certo & æquabili ſitos odores eſſe. In ſexto de Iridis incubatu tractat ea quæ accepit à Præceptore. In ſeptimo concludit, omnem calefactionem odoribus conferre. Sanè (vt loquuntur noſtri barbari) actuatur odor: vt nos facetè diximus, animatur à calore. Ἐξ ἀποστάσεως. Ex diſtantia. Alius huius verbi vſus ſuprá. Καθάπερ καὶ τὸ ἴα. Intelligit violas matronales. Nam Martiæ iucundiſsimè ſpirant propé. Quanquam hæ quoque ſuauius halant, qua conſitæ ſunt deambulantibus, quum in faſciculis naribus admotæ. Proximæ enim ſenſui paluſtre neſcio quid obſtipant. Συναπηρῆται. Tereſtria hæc eſſe neque promouere longius poſſe. Concidere igitur in ipſis interuallis. Καθόλου γάρ. Appendix. Tenues odores atque ſuaues ſocietatibus vitiari. Exemplum ponit Myrti. Maceratas bacas muſio aut muſto ſuauius olere. Addit etiam (ſicut & ſuprà) dulcius. Cęterùm videtur exem-

exéplum hoc importunum. Vbi negauit ſuaues e-
gere miſtionis: audet exemplum dare ſuauis & mi
ſtionis. Suauiſsimus ſanè odor Myrti, atque etiam
maximè imbecillus. Quare opus habere arbitror
vehiculis igneis à vino. Ταυτὸ δὲ. Hoc etiam ſa
poribus air euenire. Sic modò dicebat, ἐν δὲ τοῖς
χυλοῖς. Ω᾿ς δ᾿ ἁπλῶς. A partibus dici differentiæ.
Manè melius ſpirare puriores: meridie minus: poſt
id tẽpus minimũ. Huius poſterioris cauſam ſolis
vim dat qua exiccentur. De matutinis cauſa: quia
ſunt recẽtibus viribus integri: deinde abit eorum
gratia ſimul cum partibus tenuioribus. Πλεῖϛον.
Quia ſanè matronales omnes ſub meridiẽ melius
ſpirãt: etiã Lilia. Ratio, quia terreſtre attenuatur.
Ω᾿ς δ᾿ ἐν τοῖς. Proportionem eandẽ in partibus
anni. Nã Ver eſt anni manè, Æſtas meridies. Pro-
pterea dixit κατὰ λόγον. Deinde dat exceptionem her
bæ cuiuſdam, quam vocat Heſperidẽ. Eam noctu
melius olere. Vt quemadmodũ ſunt animalia no-
cturna quædam, ſic & herbæ nõnullæ ſint. Dat ra
tionem, πέμπετοις τὸν ἀέρα συμμέτρον. Quaſi noctis v-
dum atque in calorem remiſſum quęrat tẽperamen-
tum. Κατὰ δὲ τὰς. Nunc ab ætate quæ reſpon-
dẽt ſuperioribus. Eſt enim Ver ætas animalis pri-
ma. Iuuentus, Æſtas. Hic aut omnibus eundem ſta
tuit odoris terminum & ſaporis. Sed quibuſdã ſa-
porem in vigore: paululùm porrò in odore: quo-
niam fiat ſiccitatis acceſsio. In aliis vtrũque ſimul
Æſtate ipſa ſtata. Ideo in vniuerſum dicebat, ἐκ ἐν
ταῖς ἀκμαῖς: non in extremis ætatibus: quia in pri-
ma nimis humoris, in poſtrema ſiccitatis. Priuatĩ
pro prima claſſe dicebat, μικρὸν τῆς παρεγκλινούσης:
paulò pòſt vigorem inclinatiore Æſtate. Quare?
Nam videtur potius in vigore: quo etiam tẽpore
perfectus ſapor. Reſpondet (quod & ſuprà) οὐ γὰρ
ἴσως ἡ αὐτὴ χυλοῦ. Fortaſſe non eſt eadem ſaporis
& odoris tempeſtiuitas. Fortaſſe, quia etiam poſt
vigorem illum etiam ſucci ipſi ſunt ſapidiores.

Τὸ μὲν γάρ. Ratio primoris ætatis. A ſucco ni-
mio hebetatur odor. Τὸ δὲ γεγηρακός. Alterius
extremi ratio. Diminutionem caloris aſsignat in
vetulis. Nos dicebamus, nimiam ſiccitatẽ. Vtraqʒ
militat aduerſus odorem. Οὐ μὴν ἀλλά Compa
rat vetula nouis. Exuunt de humore quantum o-
dorem obtundebat. Ω᾿ς ἐπικρατεῖ. Minor pro-
ſitio ſyllogiſmi. Vincit in vetulis ſiccitas: quod fir-
mat ſimilitudine propoſita à terra tenui. Ita etiam
loca tangit, quẽadmodum & tempora & ætates.
In ea terra iam dixit fructus arborum meliores.

Ω᾿ς δ᾿ ἁπλῶς. Pro altera parte diuiſionis ait,
in quibuſdam illud ita eſſe, vt odor ſubſequatur ſa
poris maturationem in ipſa inclinatione. In vni-
uerſum autem ea duo conſentire ſimul atque vtri-
que eundem eſſe finem. Ε᾿ν δὲ τοῖς ψύχεσι. A tem-
peſtatibus nunc Obſcuriores tum ſuccos eſſe, tũ
odores frigidis temporibus. Διὰ τὴν πῆξιν.
Percommodé. Sunt enim ſenſilia διαδόσεις quaſi
quædã: quia ſegregãtur partes tenuiores à calore.
Si frigus ingruat, obſtipabit. id eſt πεπηγότα γὰρ
οὐ διαδίδοται: compacta non diffunduntur.

Α῞μα δὲ. Alia ratio. Si quid exhalat, interimi-
A tur à frigore, tanquam ab aduerſario præualente.
Simul etiam ſenſus obtundit frigus: reciprocare
nanque cogit interdum ſpiritus. Ait enim Ariſto-
teles, ſpiritum eſſe quaſi animal: proinde refugere
noxia. Α᾿ναχεῖται, id eſt πεπήγεται, ſiue αἰσθητικά.

Α᾿φανίζεται. Abolentur ſenſilia: ſpiritus abi-
guntur: de medio tolluntur. Aliud verbum ἐξίστησι,
mouet è natura ſua. Ε᾿χεῖνα δὲ μᾶλλον. Vtrunqʒ di
cebat frigoribus obtundi. Nunc inter ſe compa-
ratis, ait ſenſilia plus retundi. Quoniam egẽt actu
quodam qui calore fit externo. At ſuum ſenſus in-
ternum motorem habet. Ε᾿πεὶ καὶ τῶν καρπῶν. O-
ſtendit τὸ ἀφάνιον. Quia frigus quoqʒ fructus exu-
ctos reddit. Cogit enim humidũ, vt in libro de af-
fectibus miſtorum: tanto magis flores. Ε᾿ξατμίζει.
B Cogendo & conſtringẽdo premit: vnde facit ex-
halare. Modus hic eſt. Huius cauſæ cauſa πῆξις cõ-
pactione. Adhuc quærã nã cõpactio videtur ob-
ſidere, non euocare. Reſponſio iã dicta, vt de ſpõ-
gia compreſſa. Itaqʒ dixit ἐξαίρει. Ω᾿σαύτως δὲ. Al-
teram cõtrariam ponit tẽpeſtatem, καύματα. Alio
verbo vtitur λυμαίνεται, deprauat, vitiat æſtus. Mo-
dus, καταξηραίνει. Exurit humidum quod eſt innati ca-
loris fundamentum. Tres noxæ ponit modos: pri-
mus eſt is: partim comburit ὀπτᾷ: partim tametſi
non comburit, tamen non coquit. Vtrunque hoc
anno contigit hic: vnde nouum in Philoſophia di-
ſceremus axioma. Nam μάλιϛα à frigore ſolo fie
bat in libro de affectibus miſtorum. At hoc autu-
mno fructus edimus lapidea duritia, ſucco caſſos:
C friabiles Pepones quaſi in pollinem mandendo:
ſine ſapore omnes. Summa rationum. Quia ſola
mediocritate opus eſt ad maturationem. Sic ignis
ſolus vrit carnes, cùm aqua non vrit. Temperatur
enim illa quam hic vocabat ἀπεπτότερον.

Τὰ δ᾿ ὅλως σήπει. Tertius modus. Partim e-
tiam quod putrefacit. Quomodo? διυγραίνει. Mi-
rum, calorem qui humidum diſſoluit atque conſu-
mit, humidum adiicere. Ita eſt: quoniam naturali
abſumpto ſubit non naturale. Ergo putrida prius
fiũt ſicca ſibi. Sic abolito illo naturali humido pe
rit calor naturalis, & ſeſe infert peregrinus. Fiunt
ergo prius etiam frigida ſibi. Τὰς δ᾿ ὀσμάς.
Exceptio. Tametſi etiam quarundam odores æ-
ſtu conſeruantur. Tum explicat quinam ii ſint.

Τάχα δὲ. Efficax explicatio. Tantum abeſt,
vt omnes æſtus conſumat odores, vt etiam conſer-
D uet aliquos: etiam nonnullos creet: ποιεῖ, ſcilicet
in ſiccis corporibus. Itaque Cinnamomum non
niſi æſtu ac ſiccitate fit odoratum. Α῎κρατος γάρ.
Reddit rationem, quare in ſiccis ab æſtu creetur
odor. Quia non quæritur in hiſce mediocritas,
ſed puritas. Πολλὰς δὲ. Intellige in iiſdem ſic-
cis. Alioqui fruſtra regurgitaret oratio repetita.
Niſi dicas priùs dixiſſe λυμαίνει: nunc autem φθεί-
ρει. Tamen iam dixit σήπει. Τοῖς καρποῖς. E-
tiam producit æſtus effectum ad fructus ipſos.
Ait ergo, Quanquam in aliquibus ſiccis, quia
ſunt puriora, fiunt odores ab æſtu: tamen
in quibuſdam ſiccis efficit temperationem.
Hoc eſt illud, ἐγχυλοτέρους καὶ μεμιγμένους.

Patet in Peponibus & Perſicis, quia moderatur A nimiã humiditatem. In his ergo (niſi coquantur) non fit odor. Hoc eſt illud τὰ μὴ πεττόμενα οὐ γίνεται. Non coquuntur in exceſſu humida, niſi ab exceſſu caloris. Hoc in quibuſdam. Nam in vniuerſum alia ratio eſt: quippe in ſymmetria: quod & ſuprà dixit. Proinde ait, τὸ δ᾽ ὅλον ἡ συμμετρία. Pendere autem magnam partem à ſicco. Quod & ſuprà docuit, & hic probat argumento terræ. Nam terra ſquallida vbi perfuſa eſt imbribus, imbres concaleſiunt: atque inde cietur odor.

Ταῦτα δὲ. Calor etiam in aliis atque alio modo creat odorem. Ita tranſit ad Iridis hiſtoriam, quam accepit à Præceptore. Primùm dicit rem ex aliorum ſententia, τὸ λεγόμενον, & ποιεῖ δ᾽ ὀσμήν. B Deinde dicit, quomodo: non ſemper: non vbique: non in omnibus. Igitur haſce ſtatuit conditiones, quas diligenter perpendimus in exotericis. Prima,

Ἐὰν ὕλη. Vbi ſylua exuſta fuerit. Ecce vult antecedere ſeminia caloris & ſiccitatis: & πρόσφατος, ne exhalarint tempore dilapſa: recens vſta. Mox reddit vſtionis rationem. Οὐδ᾽ ἔτι καθ᾽ αὑτήν. Hæc non eſt conditio ſeparata, ſed explicatio modi, quo cauſa eſt vel non eſt. Non enim affirmat, Iridem odoris eſſe per ſe cauſam, ſed per accidens. Potius attribuit hoc humori. Quia, inquit, ὕεται. Compluitur ſylua. Quaſi ex præcedente calore ab vſtione & imbre fiat odor: ſicut è terræ ſquallore ſuprà & pluuia. Ideo dixit:

Πεπυρωμένη. Igni concepto, terra compluta, fit miſtio quædam, atque ex ea odor.

Οὐδὲ γάρ. Optimè ſtatuit in mediocritate. C Ait enim, ſi largiores inceſſerint imbres, non fit odor: ſed ſi rores. Cuiuſcemodi veteres tempeſtatem à guttis, ſubſtillum tempus appellabant. Hæc igitur eſt alia conditio. Item illa alia:

Δεῖ δὲ καὶ αὐτήν. Non quamuis eſſe aptam materiam, ſed quandam: idque duplici reſpectu: οὐ πᾶσαν, vt ſpecies denotet: οὐ πάντως, vt etiam in iis ſpeciebus certi ſint affectus. Aſpalathum ponit Philoſophus. Ὅλως δὲ. Concludit, ab igni, vt calorem deſignet autorem: odorem vel bonum vel cuiuſque modi ingenerari: idque ſuffimentorum exemplo: quæ igni halent odores iucundos: igni molli, non vrente, ſed actum quempiam apponente. Ita ſibi ipſi conſtat: quia iam dicebat τὸ σύμμετρον. D

Lego ἐξ ἀποπνεύσεως, non ἀναπνεύσεως. Et μυῤῥίνη, non μυρλιών. Et ἴσως μὲν αἱ ὀσμαὶ, non autem ἴσως ἂν καὶ ὀσμαί. Et οὐ γὰρ ἴσως ἡ αὐτὰ χυλοῦ, non autem αὐτοῦ. Et πλείω τερπνὴν, non ἡλίῳ. Et ἰσμένῳ γὰρ, non ἰσμένη. Quo verbo ſuprà quoque vſus fuit. Et οὐδ᾽ εἰ γίνεται, non autem οὐδὲ.

Theodorus ἀναπνεῖ. efflaunt. Omiſit οὖν.

Περιϊούσης δὲ τῆς μεσημβρίας ἧττον: περιλειπούσης δὲ τῆς μεσημβρίας, ἥκιστα. Theodorus aliter, creſcente die minus, meridie minimé. malé. Nam manè ad meridiem vſque bene ſpirant: etiam meridie Poſt meridiem minus, vt Roſa, Violæ.

Δι᾽ ἐνδείαν θερμότητος. Theodorus addidit A neſcio quid, inſita eſt. Ἐν τοῖς τοιούτοις ὥσπερ. Theodorus omiſit.

CAPVT XXXV.

XXXV. *Capitis argumentum. Animalia non eſſe odorata, quia conſtent materia elaboratiore & puriore. Plantas eſſe odoratas, quia ſunt materiales magis. De humanorum ſenſuum hebetudine. Odores conſiſtere in mediocritate. Ab aere & ſolo potiſsimùm pendere.*

ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΥΣ ἢ, τὸ ποιοῦν τινα. Caput hoc quot conſtat partibus, tot obſtrepit repetitionibus. Proxima tractatione oſtendit, à ſiccitate plu- B rimùm pendere odores. Nunc ait, aliunde quoque odoris huius rationem cognoſci poſſe. Quippe animalia non eſſe odorata, plantas eſſe. hoc primo loco. Quod ſanè paritur multam dubitationem. Nam ſuprà ſolum tenuius & ſiccius creare dixit odores: itẽ ab æſtu cõſtitui quoſdam. Præterea poſt maturitatẽ nonnullos. Ad hęc vetulos flores plus olere quàm inchoatos: hæc omnia propter ſiccitatem. Hic cõtrà, Sicciora eſſe animalia & calidiora: idcirco minus odorata. Dicendum, addidiſſe: etiam puriora. Nihil igitur halare, quia non ſunt excremẽtoſa. Contra quod rurſus inſtare poſsit aliquis. Eſſe animalia longè humidiora: quod & verũ eſt. Quare ſi ab eiuſmodi qualitatibus elici queat ſententia quę ab animãtibus excludat odorẽ, potius obtuſũ dicamus ab hũ C mido quã priuatum à ſicco. Quinetiã illud addẽdum, inter animalia quędã omnino ſicciora, quędam humidiora quibuſdã eſſe plantis. Puto, nullã plantam æquè eſſe aqueam ac piſcem, vt Liparin: adde etiam limacem. Nullam æquè ſiccam, atque Gurgulionem: vix enim tactum ſoluitur in puluerem. Siccisſimum etiam aliud animaliculũ, quod in iiſdem verſatur horreis. Poſtremò, nequid agamus violentius, eſſe etiam quædam arbitror quorum temperamentum cum alicuius temperamẽto plantæ, pro æquali comparari queat: neque tamen erit illud animal odoratũ, & planta fuerit odorata. Sunt inſecta multa paulò intra modũ ſiccitatis: nẽpe muſca fœmina, cui detur eius naturæ comes Hyſſopum aut Ocymum. Ne repetamus quod ſuprà dicebatur, falſam eſſe hanc ſententiam. Item D ſiquis volet, apponet illud quoque. Non eſſe tam ſupinè exiſtimandum, odorem excrementum eſſe: qui res adeò diuina ſit, vt in ſuffitionibus apparare creditus ſit iter diis priſcis ad humanos cõgreſſus, quoties euocarẽtur. Diuinã eſſe potius partẽ eius maximè corporis in quo ſit. Fœtida excremẽta eſſe & à natura aliena. Bonum odorẽ expeti natura ſua, nõ repudiari. Non igitur eſſe rem ſuperfluam Hæc eſt prima diſcuſsio Capitis huius. In altera parte ſubdit huic enunciationi tanquam nimis vniuerſali, aliã. Quippe ait, ſubeſſe debere aliquod principium præter id quod de humiditate, ſiccitate, puritate, excrementis, dictũ eſt In tertia repetit animalium cũ plantis comparationẽ, eodẽ

filo

ſilo quo ſuprá. Fortaſſe inter ſe babere animalia notos odores naturæ communione mutuis ſentibus. Nobis eſſe deterrimos ſenſus. Atque ibi pergit (quod & ſuprà faciebat) Democriti figuras. In poſtrema repetit quæ ſupra dixerat, ab actis aruſque temperamento plurimùm ſtatui, addi, demi plantis ad odores. Hoc intelligendum eſt præter illud primum principium, quod neceſſe dicebat προϋπάρχειν. Non enim faciet aer odorem aut terra, niſi nacta fuerit in ſuis ſpeciebus odoris principia. Παρέγγυς δέ. Dicit ſuo more, aliquo modo ſimile, aliquo modo idem: quòd animalia ne ſint odorata, plantæ verò ſint. Hoc iam diſcuſsimus. Dicit autem πάρεγγυς, ſicuti παρόμοιον. Nam etiam differentias διηγήματα vocabamus Satis eſt ὅμοιον & ἐγγὺς: additur præpoſitio ad efficaciam, vt vſque adeo autem orationem ταυτὸ, vt non ſolùm ſimile ſit, ſed etiã idem. Etiã notabis tumultuoſam orationem, καὶ ἐπὶ τὸ δυσῶδες: addit, καὶ ὅλως τῶν ὑλωδῶν. Quare omiſit herbas? Τοῖς θηρίοις. Quoniam panthera ſit aliis feris odorata, non nobis. Quod & ſuprà iactabatur. Τὰ μὲν γὰρ θερμά. Reddit rationem. Propterea quòd animalium calor aptior fuerit ad officium coctionis: atque ita ſint purificata, quẽadmodũ excoquuntur metalla. Inde vapores & exhalationes, quas hîc vocat ἀναπνοαὶ, quia ſunt ſpirituoſæ, ſunt dilutiores. At plantis naturam plus in humido eſſe & craſſam magis. Verbũ vſitatũ ὑλωδέστερον, ſicut alibi σωματωδέστερον. Quod ab eis ſpirat iure ſimile eſſe. Prius vocauit ἀναπνοήν: nunc ἀποπνοήν. Alibi quoque dictum eſt, animalia excrementis exonerari: plantas non item. Itaq; illa puriora: minus hæ. Hæc à conſtitutione: nunc ab externis, nempe cibo. rectè quidem. Scriptum eſt à Philoſophis, feras mulıebri lacte educatas cicureſcere. Saxones non cremore aut pulte infantes alunt, ſed carne præmanſa. Pythagorei à carnibus abſtinebant. In Magorum libris ſcriptum inuenimus, oportere ſapientiæ ſectatores à piſcibus abſtinere: propterea quòd tales ſint animantes, quales cibi. Idcirco ab alimentis quoque deducit argumentum. Alteris eſſe alimentum ſimplex abſq; excrementis: alteris multiplex, variũ, miſtũ. Quid hîc dicemus? Veráne ſunt illa, an illa? Nam ſi plantis agnoſcat alimentum ſimplex, ſanè erunt puriores atq; excrementoſæ minus. Id quod & ſuprà dicebat. At hîc modò, animalia calidiora eſſe ac puriora. Nequit alia ſe tueri fuga, quàm quòd plus excernunt. At tunc inter ſe colludunt rationes.

Συμβάλλεται δέ. Hæc eſt ſecunda pars, in qua infrenat licentiam ſuperiorem. Laxior nanq; ſententia eſt, quę à ſola puritate deducit odorem: quin in miſtione conſiſtit, quin in mediocritate: at hæc in animalibus exactior. Itaque limites præſcribit arctiores à principiis aliis naturalibus, quę nobis incomperta ſunt, neque alio quàm temperamẽti nomine deſignantur. Hanc ipſe primo loco naturam vocat talem aut talem. Hoc ære non ſignato tale tantúmque debitum perſoluere putauit nobis: nempe illis verbis, ὅτι μὲν οὖν προϋπάρχειν δεῖ τινα. Quomodo προϋπάρχει? Non enim miſtio hæc antecedit vel tempore, vel loco ſiccitati, vel caliditati. Dicendum, exiſtere præ odore, quia ſit eius cauſa. Ideo appellauit ἀρχὴν & πρῶτον. Et prudentiſsimè incluſit in verbo tum rem tum cauſam, τινὰ, ἀρχή. Atque hîc (ſicut & alibi habes fundamenta habituum) atque effectionum ab occulta proprietate, quæ fit à tota ſpecie. Eſt enim φύσις, nota qualitatis ſubſtantialis.

Ἐπεὶ οὐδὲ τὸ δύσοσμον. Ratio. Si ab illa vel caliditate vel ſiccitate procederet odor, odor eſſet in plantis omnibus. At nun eſt. Igitur aliud ſubeſſe neceſſe eſt. Itaque planius atque explicatius nuncupat naturam illam κρᾶσιν. Intellige cauſam proximam illam elementorum harmoniam. At hanc cauſam eſſe fortuitam, neque à ſubſtantia pendere, ſanè ridiculum eſt. Τάχα δέ. Hæc eſt tertia pars, in qua repetit quæ ſuprà dixerat. Fortaſſe odorata eſſe etiam animalia, ſed à nobis non ſentiri. At quare ſentiuntur plantæ? Quare equi, canis, muris, felis odorem ſentimus? Quare corui, picæ, coortalium, omnes ſeparatos? neque eorum ſapor carnium, neque color vllius partis fallit nos: cur fallat odor? Ἐπεὶ τό γε ἄλλα. Alia rationum fultura. Nobis eſſe odoratum imbecillum: quia cæteræ animantes longè ſentiant. ſanè: quid tum? Non comparamus: ſic enim in aliis omnibus, præterquam in intellectus diuino munere vincimur. At à nobis tollere ſenſilium perceptionem, amentia eſt. De fele ſuprà diximus. Καὶ τὸ σύνεγγυς. Pulchram Philoſophiam. At ſenſus præſtantiam tribus cognoſcimus rationibus: aut quia celerrimè, aut quia longiſsimè, aut quia exquiſitiſsimè.

Ἢ τὸ μὲν ἴσως. Pergit venari Fortaſſe priuatim alios eis gratos odores eſſe, alios ingratos. Nihil ad rem. Quærimus enim de eis non an ſentiant, ſed an ſentiantur. Niſi ſic tueamur. Hoc eò tendere, vt panthera non ſit ἀηδὴς, ſed vt talis animalibus videatur. Hoc etiam contigit hominibus quibuſdam, partim vt fœterent Cydonia & Roſæ, partim vt beneolerent fœtida: vt illi, polypus Agnæ. Ἀλλ' ἐκεῖνο. Non improbat illam ſententiam, aliis alios cordi eſſe. At illud quod nobis fœtet, illud eis beneolere: neutiquam locum habet inter probabilia. Hoc enim ſignificat illud ἄτοπον. Τάχα δ' οὐκ ἄτοπον. Meritò ſubdit: non eſſe mirum, propter temperamenta. Res ſanè ſic ſe habet. Quis enim porcorum volutabra Cyprii bouis neſcit merendam? Ἐν αὐταῖς ταῖς τροφαῖς. Probatio eſt ab hiſtoria naturali. Ἐπεὶ τό γε σχήματα. Democriti figuras improbat appoſita nulla ratione. Neque nos apponemus quam ſuprà apponebamus: ne repetitio noſtra calumniam patiatur, vt eius inculcatio reprehenſionem. Ἀλλὰ ταῦτα μέν. Hæc eſt poſtrema Capitis pars, quæ ſuper illo principio, quod appellabat ἀρχὴν, & πρῶτον, & φύσιν, & κρᾶσιν, fundat aeris & ſoli vim ad odoris cõfirmationem, obliterationem, deminutionem, auctionem. Quod toties repetere non puduit. Poſt tot appellationes ipſius principii,

etiam qualitatis nomine agnoſcit hîc. Dixit autẽ τινὰ, certum: idcirco partietur ac moderabitur tribus conditionibus. addidit τροφῆς. Quia explicat quamobrem egeant locorum, cælíque facultatibus: quo ſcilicet alantur: ita quod & aiebat ſuprà: talem eſſe ἀπόλαυσιν, quale alimentum.

Δεῖ γάρ. Hæ ſunt conditiones. Mediocritas, amoto exceſſu, ac defectu. nihil alieni. Sane vides morborum circumſcriptiones in quantitate, & qualitate deprauata, alimenti circumſtantiæ, debita quantitas, & qualitas hîc. Sunt & aliæ nobis declaratæ ſuo loco. Vt facilè concoquatur: vt multùm alat: vt perparum habeat excrementi.

Ὠ' ς τὸ μὲν πλῆθ☉. Explicat propoſita. Quantitatis exceſſus ſuffocat: defectu non habetur vnde alatur: ex alieno nullam naturam conſtitui poſſe. Ad hæc temperandà multùm facere tum ſolum tum cælum. Ipſe vni tantùm delegat, πρὸς τὸ ποιὸν τι ποιεῖν. Id eſt ad ſuppeditandum quid, quale ſit conueniens. At nos etiam ad quantitatis mediocritatem: quod & ipſe iam ſuprà. Itaque & ὅσας & ὅπως τὰς τροφάς. Περὶ ἑτέρους δ'. Neque ſolùm hæc, ſed etiam ſpecies diuerſas fundi. Sic enim addimus nos: tametſi ad odores ipſe, & ad odores aſtringit ſolos. Nam ſi certis locis certas fouet cælum ſpecies, quia creat: quanto magis accidentia variabit? Id quod in exemplo innuit quum ait, κάρπιμα καὶ ἄκαρπα. Hoc enim eſt ſubſtantiæ, non accidentis. Sed mirum illud.

Βλαστητικὰ καὶ ἀβλαστῆ. Quibus locis arborum trunci edantur nudi ſine aliquo germine, doceri equidem vellem. Nam etſi alibi fructus vocat βλαστήματα, hîc tamen haud poteſt: iam enim dixit κάρπιμα. Nam de Ebeno (quod nugati ſunt aliqui) fabuloſum. Αἴτιος ἀὴρ καὶ ἡ τροφή. Duo conſtituit, quaſi ſeparatis cauſis ſeparata: non tamen ſunt, ſed vtrunque vtrique commune: nam & in ſolo craſis eſt, & in aere alimentum: id quod iam toties dictum eſt.

Lego ὡς πυλώτεροι, vel λεπτότεροι: aut vt etiamque melius aliud: non autem ὑπώτεροι. Et ὑλωδέστεροι, non μαλωδέστεροι. Et αὐτοῖς φαίνεται. Deleo nanque πάντα: aut ſcribo ταῦτα. Et ἐν αὐτοῖς ἰδίοις, non autem ἑαυτοῖς. Et καὶ ταυτί πως. Deleo τι, initio capitis.

Theodorus ὑλωδέστεροι, naturaliores. Corrige, materialiores. φαίνεται, autem interpretatus eſt, concurrunt. Ἔστι τε γε χρώματα. Theodorus illa addidit, efficere poſſe arbitrandum. Sicut illis, τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου: addidit frigora.

Οἱ χυλοὶ πολυειδεῖς, varia difformatura ſanè difforme.

CAPVT XXXVI.

XXXVI. *Capitis argumentum. Solutam eſſe quæſtionem, quare non omnia odorata in calidis. Quare quæ alicubi odorata, ſine odore alibi. De Ægypto & Cyrenes ſolo ad odores. De Myrto.*

A ὍΘΕΝ καὶ ταύτης τῆς ἀπορίας. Caput hoc deducta eſt oratione, nuſquam adhæreſcente, & narrationi. quàm diſputationi propior. Particulatim ergo perſequemur. Primùm ait ex iis quæ dicta ſunt, ſolutas eſſe duas quæſtiones. Prima eſt, Cùm dictum ſit calidis locis eſſe odoratiora, videbatur in calidis gigni omnia poſſe odorata. Rationis fundamentum. Si augetur odor, videtur etiam ab eodem conſtitui. Confirmatio. Odoris gradus omnes eiuſdem ſunt eſſentiæ. Hîc fallacia eſt. Nanque calor eſt accidens inſtrumentũ formę. Vbi ergo forma ſtatuit, inſtrumenti vis operatur ſub ea. Si non intereſt ideæ, vt hoc aut hoc ſit odoratum: calor ad odorẽ
B fruſtra eſt. Quæret aliquis, vnde igitur hæc eſt ſoluta quæſtio? Ibi cùm aiebat, oportere φύσιν προϋπάρχειν: non enim ſatis ducebat, calidum & ſiccum. Ἔτι μᾶλλον. Alia quæſtio. Quare quibuſdam odorata, aliis non? Solutio. Quia tametſi ſubeſt principium eſſentiale: tamen aeris & agri qualitas cõtraria qualitatibus delet eas. Cæterùm exempla valde videntur obturbare. Καθάπερ κάλαμος. Putátne igitur ſolo aere fieri hæc odorata. Ἐπίσης ὄντων. Ecce diuerſas innuit eſſentias.

Διὰ τοῦτο Confirmat argumentum, à loco potius quàm ab aere. Quoniam tractus in quo naſcitur calamus, breuis admodum eſt. Καὶ πάλιν. Adeo verò valere loca, vt quæ nonnullis apta ſint odoribus, alios aſpernentur. Quod illis declara-
C bat verbis, ὅσιν μᾶλλον & καὶ ἧττον. Καθάπερ συμβαίνει. Exemplum à fructibus. Si calida loca plus conferrent, fructus æquè à calidis melius haberent: at non habent. Et auxit exemplo familiari, à culinis & à metallis, in quibus alio alia egent igni. Ideo dixit in plurali, κατὰ τὰς τέχνας. puta vitrariam, carbonariam. Ἔτι μᾶχον δ'. Hactenus in vniuerſali natura verſatus: nunc deſcendit ad priuatas regiones, vt oſtendat cælum & ſolum conuenire. Nam in Ægypti agro, tametſi calido, flores tamen minus odorati: quia cælum craſſum, humidum. Cyrenaicus præter ſoli tenuitatem, etiam puro fruitur cælo. Δροσοβόλ☉. Sicut alibi ἀνδρόβολος rore perfunditur. Διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι. Ratio, quare non fiat ὀσμία: quia non eſt coctio. Non eſt coctio: quia nimis humoris. Hoc iam ſæpiſsimè inculcatum. Καὶ ὅλως ἀεί. Semper enim a-
D ſpirat ad illũ μετριότητα: vnde & mox συμμετρότερα.

Τὸ ῥόδον. Obiectio. Si eſt ἄνυγρος ager & exuctus, videtur ad alterũ vergere vicium, quod amouebat ſuprà cùm diceret, μήτ' ἐλλείπειν. Reſpõdet, pauco egere nutrimento & Roſam & Crocum. Non dat cauſas, cùm tamen oporteat diuerſas eſſe. Nam Roſæ planta ſicca admodum: Crocũ pingue admodum. Dicendum, pro modo & captu ſuo Roſam paruo contentam eſſe: quia pauci ſit ſucci natura ſua. Crocum à ſe ſatis habere: ſicut animalia quæ ſuo viuunt, dum latent ſucco.

Θαυμασιώτερον. Quia dixit, odores in AEgypto imbecilles eſſe: dat exceptionem. Myrtum

tum ait in Ægypto eſſe ſuauiſſimam. Conuenit hæc diſquiſitio ſuperioribus, vbi dicebat, quibuſdam locis eſſe quædam peculiaria. Neque dat rationem: & tamen auget dubitationem: quum ait: Myrti caliditatem & ſiccitatem maiorem, quàm in aliis quibuſdam: quòd & ſenſu pateat: neque tamen illis odore cedere, ſed excellere. Omnino ſic argumentandum. Ægyptii flores & coronamenta quædam eſſe calidiora & ſicciora, quàm Myrtus Ægyptia: quædam etiam minus: & omnia tamen illa à Myrto ſuperantur odore. Soluet hoc, quod & de ſapore fecit, per cratεos conuenientiã.

Ἔτι μὲν δή. Quia dixit, peculiares plantas agris. Nunc oſtendit aliarum regionum quarundam vim. ſi in eas tranſferantur, odores retinere. Nominat Cyprum, Rhodum, Cnidum. Ægyptiã Myrtum eſſe anguſto folio. Latifolias verò tranſlatas, odoratas quidem eſſe: ve tùm nihil ad illam. Hoc eſt quod dicebat: πλατυφυλλότεραι γίνονται· καὶ τὴν εὐωδίαν οὐκ ἐγγὺς ποιεῖν ἐκείνην. Illa verò eſt parentheſis: (λεπτὴ γὰρ ἐκείνη.) Corruptum tamen ibi videtur exemplar: οὐδὲν μετὸν τῆς αὐτῆς. ſic & quæ ſequuntur. μήτε καρπὸν ἔχει ſenſus tamẽ patet. Neque ſterilitatem, neque fructus colorem, eſſe argumenta valida ad obiectiones. Omnia enim cuiuſque cuiuſque ſit modi, ſiccam eſſe. Τὴν θαυμαζομένην. Ægyptiæ proprietatem. Ἄμφω γὰρ ξηρότης. odioſam breuitatem. Αἴτιον δέ. quare ſit odorata: quia pumila. hoc enim eſt, μικρόμυρτον. quia careat alimento: non enim complui. illa obſcura ὡς ἐπιζητοῦντα τὸν καρπόν. Obiectio at ſupplẽt rores pluuiæ vicem. Occurrit. τὰς δὲ δρόσους μὴ ἱκανῶν. Videndum quare in eodem caſu põ fuerit μικρόμυρτον καὶ ἐπιζητοῦντα τὸν καρπόν. Potiùs videtur dicendum ὡς ἐπιζητοῦντος τοῦ καρποῦ ſcilicet imbres: quia rores haud ſatis ſunt. Ὅ γὰρ κοινόν. Repetit: locorum eſſe communes quaſdam rationes, calorem, ſiccitatem, ἀπεψίαν, alias: præter quas oporteat quiddam accedere peculiarẽ.

Ἐοικεν οὖν. Probat comparatione. in Lycia Punicis ſapor excellit. vnde & Sidiæ dictæ. Item locis aliis odorata aliis δυνάμεις. In Lycia cauſam agnoſcit, fluuii vicinitatem. ab arte probat. rigatione fieri dulciores. De hac mutatione, ſuprà nõ ſemel. Ἅμα τῷ πλήθει. Cautè ad materiam adiungit qualitatem: vt illius aqua fluuii, non vt aqua, propter humiditatem, ſed vt hæc aqua, propter talem quandam humiditatem, adiumento ſit.

Ἐνταῦθα δέ. Hic in Myrto, videndum, num qua ſubſit cauſa peculiaris ad odorem. Componit autem cauſas omnes quas ſuprà ſtatuebat: cõmunem à calore & ſiccitate: propriam duplicem, vnam in ipſa planta, naturam illam, id eſt eſſentiã, ſimul qualitatum mixtiones: aliam exteriorem, à loco & aere. ideo dicebat. Κοινοῦ, ἰδίου γένους, τῆς μυῤῥίνης, ἰδέφους καὶ ἀέρος. Vt ἴδιον hîc ſit, & ſpeciei, & loci, & artis. Αὐτὴ δέ Incipit ab ipſa planta plus aliis ſiccam eſſe. Probatio à foliis, στενοφυλλία. à fructu, μικροκαρπία: à colore, ἡ χρόα τοῦ καρποῦ. Deinde procedit ἀναλυτικῶς. Τὸ ξηρὸν ὀλίγον ὑγρόν. ſiccũ parũ habet eſt humidi. figurata explicatio. alioqui ridicula ταυτολογία, vel ἀλογία. de hoc alibi. ſiccum eſt quod parũ habet humidi. at tale eſt ἄποιον. at εὐωδία in ipſa coctione. Addit deinde quod & ſuprá. Αὕτη ἄχυλος, καὶ ἐκ ἄχυλος. Quia non vult hîc eſſe χυλόν ad ſaporem, ſed odorem tantùm. Myrti tamen baccæ ſapidæ, atque ex iis vinum olim factitatum: quod Murrhinam vocabant, non à Myrrha qua diluerẽt. nemo enim biberit. At Murrhina in vſu erat Romanis mulieribus. Ἀπὸ μὲν οὖν. Vtinã tam ordinatè omnia tractaret. Tranſit ad agri & aeris naturã. Ὁ μὲν τῷ ξηρότερον. ſoli ſiccitas. Ὁ δὲ καθαρώτερον. aeris materia. Vtrunque enim requiretur ad coctionem: humoris, caloríſque, quantum ſatis. Quare potiùs dixiſſem θερμὸν quàm ξηρόν. Et nota vel abuſum vel mendũ codicis. Ὁ μὲν γὰρ δέ. tam de neutro quàm maſculino. Ἐπεὶ καὶ ἀποκτῶσι. omnia ſunt hæc repetita. ſicciora eſſe odoratiora. Quare & agreſtes, & quæ in apricis, & quæ ad meridiem. Quia minus ſucci melius coquitur, minore & opera, propiore fine. Διὸ καὶ ἐκ ἀέξεις. omnia repetita. Non ſunt proceræ: quia non ſubeſt ſuccus. ſed fruticoſæ & craſſiuſculæ. Succus enim exiguus magis diffunditur quàm ſubit. Quæ ſucci effuſio cauſa item eſt quare ſunt ramoſiores. Διὰ τὸ πολλάς. cauſa efficiens. calor potẽs eſt, & quaſi plures calores, quaſque multiplex principium: vndè procedere propterea queant multæ actiones.

Τοῦτο δ' ἐν τοῖς πρώτοις. hoc etiam ſuprá.

Λοιπὸν δ' εἰπεῖν Claudit Caput ſoluẽdo quæſtionem: quare in AEgypto non ſunt odorata. ad hoc enim refero. qui ad πελάγια malit: non repugno. Πέψιν. Rorem qui poſt ſolem deſcẽdit. Quaſi velit: Rori vis deleri ſolis opus. Vt quantum laborarit ſolo, tantum re crudeſcat noctu roris appulſu. quaſi ſit Penelope tela.

Τὰ μὲν ἄνθη. Quia & flores & coronamenta dicebat inodora eſſe in AEgypto. Ros, inquit, adhuc humectat magis flores, qui per ſe tamen humidi ſunt: alia verò quę ſunt imbecilliora ſicca, facit imbecilliora. Appellat hæc, vt ſuprà, ἄμικτα quod minus humoris habeant, non quòd miſta non ſint. Κρατεῖται μᾶλλον. ſua humiditate. Ratio eſt: quia diſſonam affert qualitatem: non enim talia volunt eſſe. Ὁ δὲ μύῤῥινος. idem de Myrto quoque dici poſſe videbatur. Reſpondet, mutila ſanè aut perplexa oratione: ſi non eſt mendoſus codex. non domari eo rore: quia non ſit ſatis. Κατὰ κεφαλῆς ὕδωρ. Quia non compluitur de ſuperiore loco. dicendi modus obſcruabitur. Quòd verò affert, μικρόκαρπον: id non eſt cauſa ſed effectus: quia non humectatur: non quare nõ humectetur à roribus. Ego verò cenſco diſpiciendum: roſariíne folia, an rubi ſint humida minus. Nam Myrti fructus longè minus eſt ſiccus quàm roſæ fructus.

Videtur ita legi oportere: μήτε καρπὸν ἔχει, μήτε λευκόν, ἀλλὰ μέλαν. Μικρόκαρπον legit Theodorus, non μικρόμυρτον. Item ἐν κήποις, non κοινῇ.

Vbique lego μύῤῥινος & μυῤῥίνης, atque eiuſmodi, non per aliam vocalem. Et τῷ δ' ἐν τοῖς πολλοῖς.

Theodorus, ἀόσμων τῶν θερμῶν τόπων. odoris fertilia ludit nos. Παραγίνεσθαι αὐτὰ χεῖρω κρεῖσσον ἔχουσι, minus ſufficiũt. Omiſit τὸ παραλλαγήν. In Cõmentario oſtendimus, non eſſe fruſtra. Ait enim: aut non ſuperare in alijs odoratis, aut ſuperari. Præterea non rectè dixit: χεῖρω, minus ſufficiunt. & ſubticuit, κρεῖσσον. Τὰ δ' ὀλίγοις, omiſit, καὶ δὴ, confuſa ſententia. Κατεξηρασμένοις: aridis. malé. Aridum eſt quod penitus humore caret, vt area, & ara. Vt vulgarem euitet eloquutionem, ſæpe ita obſtrepit. Sic feruidum pro calido. at feruor generationis hoſtis. ſic mox ἀνύγρῳ, ſitienti. Nimis atrox vox: nihil enim gigneretur.

Καὶ γὰρ ἡ ξηρότης, καὶ ἡ θερμότης οὐχ ἧττον. Theodorus addidit illa (nec quicquàm iuuat).

Πλέονα. Theodorus aliter videtur legiſſe. qui abundè deſcendens.

CAPVT XXXVII.

XXXVII. *Capitis argumentum. Quæ calidis locis odorata naſcuntur, eorum cauſa eſt ſoli calor. Cuiuſmodi oporteat eſſe terram, quæ calorem tum recipere, tum retinere queat.*

TΩ͂N δ' ἐν τοῖς ψυχροῖς. Quia dixit à calidis locis eſſe quoddam ſυμβαλλόμενον ad odores: vult obiectionẽ diſſoluere, quę narret etiã frigidorum locorũ plantas odoratas. Oportet igitur horum quoque cauſam reddere. Indidem ſanè deducit: atque nihilominus à calore, qui intra terræ gremium concludatur. Is vel ſubito euentu fieri: veluti, verbi gratia, quum externis flatibus intereſcit frigus, aut aliqua ſolis vi: aut quod certius eſt, vt à circumſtante frigore obſideatur. Hoc vt contingat: non qualemcunque terræ agnoſci conditionem. Declarabit ergo cuiuſmodi eſſe cõueniat, quæ recipiat calorem, & quæ receptum ſeruet. Ἐν τῇ γῇ τεταμιευμένον. quónam modo? Num diſtingit ita res: aliud vt terram faciat, aliud locum? Nam terram calidam facit hîc, locum frigidum. Dicendum: locum eſſe frigidum à ſtatu cæli, & quas vocant inclinationes: vt eſt Pontus & Scythia ad Euxinum. Ea tamen regio calida multa fert: idque tam noxia, quàm ſalubria: vt Air, Aconitũ, Toxicum. Terra eſt ibi per ſe frigida, calida per accidens ab aere frigido, quàm toties appellauimus ἀντιπερίστασιν. Ita etiam videtur in plantis aquaticis calidis. Cæterùm obiectio noſtra nullo modo tolli poteſt. Si enim eſſet hoc ab ea obſeſſione: radices omnes ibi eſſent calidæ. at ſunt frigidiſſimæ quædam. Quare dicendum à forma fieri hoc: vt etiam in frigidis calida naſcantur. Alioquin æſtate illa euaderent frigida laxato calore, qui obſidebatur. ſic in calidis frigida, Opium, Mandragora. At frigus ibi non eſt ſub ea terræ cruſta: multis enim cubitis effoſſis opus eſt priùs quàm ad frigida

A terræ viſcera perueniatur. Παντάχου γάρ. AEquè in locis frigida, atque calidis neceſſe eſt à calore fieri coctionem. Κἀλλοτρίως. Duos modos ponit, quos dicebamus: vnum, caloris repentini extrinſecus ingruentis: alterum caloris incluſi à frigore circumſtante. Dat ſimilitudinem ex Autumnali maturatione. ideo dicit.

Ὥσπερ ἐν τῷ τοῦ ὀπώρας. quia tum calor introrſum adigitur. illud eſt, συνελαυνομένη. Deinde obſidet. illud eſt ἀντιπεριισταμένη. præpoſterè ſuo more. Prius enim obſidet, quàm aſpellat. Item prius dixit: εἰς τὴν γῆν, quàm, συνελαυνομένη. Διὸ δεῖ. Declarat cuiuſmodi terram oportet eſſe, quæ in frigida regione calidos odores ferre queat. Non lutoſam: quia non cogitur. Non pinguem: quia

B etiamnum minus cogitur. non viſcidam: quia longe minimè cogitur. Hæc tria ſoli genera ſua pertinaci humiditate ſoli calorem obtundunt. Hoc eſt quod aiebat: διὰ τὴν θερμότητα οὐχ ὁμοίως ἐργάσασθαι τὸ θερμόν. Ἀλλὰ μὴν τοιαύτην. Aliam proſequitur circumſtantiam. Quippe ne admittit aeris circumſtãtis frigus. Hoc primum. Quare non oportet vt ſit tenuis, rara, laxa. Item:

Τὸ θερμὸν ἀποστέγειν, καὶ τηρεῖν. Intruſum vt calorem ſeruare queat, quaſi ſub tecto, ἀποστέγειν: ne exhalet. Διὰ τοῦτο. Cùm dedit præceptum vniuerſale, ponit naturalem priuati loci narrationem. Talem eſſe in Illyrico tractu, vbi ſit Iris optima: non talem in Macedonia, vbi ſit non optima. Minus talem in Thracia, vbi etiam ſit inodo-

C ra. Sic apud nos quoque minus odorata eſt.

Καὶ γὰρ ἡ πίειρα. Explicat quod proponebat. Nolebat eſſe pinguem: at in Thracia pinguis. Vetabat humidam: in Thracia humida, & aer infeſtus frigoribus. Illud eſt, καὶ ὁ χειμὼν ἔκτοπος iucunda vox. imò ἔκτοπος. Sed eſt, vt dicimus, ἄτοπος: ſic ἔκτοπος, immanis, qui ab omnibus locis excludendus eſt. Quoniam loci prærogatiua eſt conſeruare. At is nocens eſt. Ἐν δὲ τοῖς ἀλεειναῖς. Videbatur locis tepidis eſſe optimam debere. Ita, inquit, erit niſi ſolum ſit tenue: quemadmodum in Africa. minus enim proba Iris ibi. Ratio: διὰ μαλακώτατα τῆς ἀέρος. quaſi exhalet robur.

Οὐκ ἔστι γάρ. Quia non cogitur intrò calor, ob terrę laxitatem. haud tamen ſine iudicio prætereundum. Quandoquidem non videtur o-

D pus habere illa circumſiſtentia. Communicatur enim calor extimus ſubditæ radici. Sic etiam quæ ſupra terram ſunt odorata, nihiloſecius aeris beneficio talia exiſtunt. Enimuerò in ſolidiore ſolo meliorem videmus Iridem euenire, quàm in terra ſoluta. Siquidem in Illyrii mediterraneis commendabilis illa Iris oritur, non ad litora. & in muris noſtris ſata infelici: pabulo multo eſt odore firmiore, quàm in hortis. Sicca enim omnino quærit.

Lego ὅλως ἄοσμον, non ἄλλως.

Theodorus: τὴν θερμότητα, τὴν ἐν τῇ γῇ. Calori in terra concluſio. Malè addit (concluſo) nam mox dicet, περιγενέσθαι. Quomodo igitur concluſum diſiungit, in concluſum & non concluſum?

ſum? Sic & illud ὅτι δὲ κατακλειόμενον: alias. ſe telluri inſinuat. Nam etiam qui calor ϖεϱιπαγὴς, is ſeſe terræ inſinuat: ſiquidem coquit quæ ſub terra ſunt. At aliud eſt, κατακλειόμενον. Vt non ſolùm ſit inſinuatus, ſed etiam retentus. Iccirco mox docet cuiuſmodi eſſe oportet ſolum, quod efficiat vtrumque, & recipiat, & receptum contineat.

Πεϱιισαμένου. circumobſiſtens. maximus error. Non enim ἀκτικῶς: ſed paſſiuè, à frigore circumobſeſſus calor. ἀντιπεϱίστασις fit à contrario. Quomodo calorem calor obſidebit? Καὶ διὰ τὴν ὑγρότητα. Theodorus addidit, lentoris. malé. Namque ὑγρότης omnia comprehendit, limum, pinguedinem, lentorem. Ἀποφϱάττειν. obturare. malé. nemo dixerit, obturare calorem. obturatur hiatus, Græca vox δίεξ.

CAPVT XXXVIII.

XXXVIII. *Capitis argumentum. Neque fructus neque planta partem vllam ab alio vel fructu vel planta trahere. Iuxta plantas ſeri, Cepe, Allium, & eiuſmodi quo fiant odoratiora.*

TA' Σ Δ' ὀσμάς. Non poteſt quin ſit contradictio. Primùm ait: adſeri acria, vt comparetur odoris vis. Simul negat quicquam aliarum plantarum à planta vlla, plantæve parte trahi. Trahunt enim, ſi fiunt odoratiores. Quin in ſolutione dicit: acria illa trahere quod ſit in plantis fœtidum. Tametſi nobis aliter videtur. Attenuantur enim humores acrium ſpirituum ſubitione atque admiſtione. Ipſe tamen ſic ait. Ex alterutro cauſa ducenda eſt. Prima: fœtorem ab illis tollunt acria quæ propter ſata ſunt, quia ſunt ipſa fœtida. Vnumquodque enim alitur ſuo ſimili. Hæc ratio nulla eſt. Propterea quòd plantæ illæ non ſunt fœtidæ, ſed odoratæ. Non ergo trahitur extra illas fœtor. Ideo addit alteram cauſam. Quia, inquit, exiccant locum. Hæc pendet à ſuperioribus. A ſiccitate namque ducebat odores. Vera tamen cauſa eſt: calor acris, acreus, ſubuiſcidus, qui ab illis in haſce transferatur: vnde illarum odor (vt loquuntur vulgò) acuetur. Sic Cebi ſeſe affricant Cepullis, vnde contentiorem odorem halant. Cetera omnia penè repetuntur. Hoc autem Caput huc introductum eſt: propterea quòd à terris & aere odorem dabat poſt principium quoddam naturale. Nunc oſtendit, aliunde: ſcilicet à vicinia. Eſt tamen loci analogia, ſi locus, vt hic vult, ab illis alteratur. Commodè igitur Caput hoc abſcidimus: quum ſit alia natura. Ὡς γε. Nullus Philoſophus cautiùs hoc loquitur, quòd alicuius appareat momenti. Ἀφαιϱοῦντες. Appellat ἀλλότϱιον, nō fœtidum ſolum, ſed quodcunque alius naturæ impedire odorem poteſt. Tametſi non erit εὐωδης, ſi non ſit fœtidum. Omnino ratio non placet. Διὰ τὴν ξηϱότητα. Duæ cauſæ deſiccationis. Πολυτϱοφία, ſibi tra-

A hendo: & calor: reſoluendo: vtroque humor eximitur.

Theodorus, πολυτϱοφίᾳ, edacitate: duriſſimé. Aut quod exiccant locum, tum calore, tum humoris attractione ad ſui alimentum, quo egent plurimo.

CAPVT XXXIX.

XXXIX. *Capitis argumentum. Qui plantarum ſucci à plantis exempti attrahant odores. Sicca res quomodo ſibi trahāt odores. De leporum veſtigiis.*

B OI' δὲ χυλοί. Explicatiorē facit diſquiſitionē. Cùm odor ſit in ſucco, de odore in ſucco qui in plātis eſt, egit. Nunc de eo qui eſt in ſuccis extra plātas. Quare neceſſariò fecimus aliud Caput. Habet autem partes duas. In prima de liquidis loquitur, ſcilicet de ſuccis ipſis. In altera de concretis. Omnia perſpicua, & de ſuperioribus repetita. Non ſolùm autem proprios odores narrat, ſed etiam oſtendit, qui ſucci propenſi ſint ad peregrinos odores conſequendos.

Ὁ δὲ ὕδως ἄλογον. Obiectio. Si vinum & Oleum trahūt, quæ ſunt craſſiora: quamobrem non admittit aqua, tenuior alioqui. Hæc prima ratio: Λεπτομεϱής. Altera: Ἀοσμον. Vt & locus ſit inter laxas partes partibus ſubituris, & priuatio qualitatis introducendæ. Tertia ratio ſecundæ ſimilis: ἄχυλον: inſipida. Quarta Διαφανής: eadem cum prima aut ſimilis: perſpicua. Tranſmittit radios viſuales, apud Opticos: vt eſt in Problemate de

C mari: ergo & odorem. Mihi tamen videtur aqua denſiſſima. De perſpicuitate longè alia ratio.

Τὰ δ' ἔγχυλα. Vt abſtulit ab aqua, perinde quaſi recipere deberet: ſic aliis attribuit, à quibus videbatur recipi non debere. ἔγχυλα. ſuccoſa & ſapida. Quare non deberent admittere: Habent enim. Opponitur illi ἄχυλον. Ὁ' δ' ἄσμῶδη. Si ſunt odorata, quomodo fiunt odorata? quod ſit non eſt. Παχύτηες. minimè apta.

Δέχονται δὲ. auget δίον. Tanta vini poteſtas eſt, vt non ex iniectis tantùm, variis & odoribus & ſaporibus imbuatur: verumetiam ex affinibus. Ἔλκει γάϱ. Eloquentiam ſpecta, & candorem puriſſimæ orationis. Non dicit τῇ ξηϱότητι, ſed τῷ ἔχειν. quaſi forma trahat, & calor ſit inſtrumentum. Mox alio genere: πάντῃ γὰρ τὸ ἕλκειν. Verbi repetitio facit ϖϱὸς τὴν ἑϱμηνείαν.

D Τὸ δ' ὕδωϱ. Aqua non trahit: quia frigida. Contraria naturæ, trahit enim calore, quod trahit. Τὸ δὲ διὰ. Sicuti ſupra terræ ponebat conditiones, quæ arceret frigus, calorem admitteret ac feruaret: ita hic de liquore. Μὴ οὕτω πυκνόν. Non adeò denſum: vt etiam tenue ſit certa tenuitate, qua poſſit etiam conſeruare.

Τὸ μὲν γὰρ διαιϱεῖν. Quod rarum eſt ac tenue, tranſmittit & quaſi percolat. Moderatus eſt metaphoræ coli: quum dixit ἦθειν. Τὸ δὲ σωματωδέστεϱον. Parentheſis eſt illa tota: φυλα-

κτικὸν ᾖ, πρὸς ἀμφω συμμετρίαν ἔχει. Οἷόν ἀμφιπτον. talc eſt vinum. Καὶ ἡ μυρεψοὶ Ab vſu artis probat, Oleum eſſe tale. Tum quia fit vtile ad liquorem, tum quia commiſſos odores ſeruet. Διαπνεῖ ἐκπνέων. Aqua ſtatim halat ac diluit. Faceté. Eluit quidem ab aliis, ſed non retinet. Καὶ διιησιν. tranſiſtit, tranſmittit. διιεν. Vt & tractum dicat, & quod eſt trans, deſignet. tamen ipſa in alio non ſtatuit. Ἡ δὲ λεπτότης. Inutilem eſſe tenuitatem, palàm eſt ex aere. Non enim retinet, ſed διηθεῖν: ad vnguem Latinè, tranſmittit. Ita plures habemus voces: διιεν, ἰθμὸς, διηθεῖν, διϊσιν, διηθοῦμαι. Τῶν δὲ ξηρῶν. Altera Capitis pars, extra quidem hoc inſtitutum. Pertinet enim potiùs ad librum de odoribus. Sicca, inquit, admittunt, & retinent, vt lanæ Ratio: quia laxa. Laxitas igitur cauſa, non ſiccitas. Atque adeò retinent, vt ægrè aliud admittant.

Icciréo in peſtilentiis ne letali halitu inficiantur, perfundimus odoramentis, aut ſuffimus. Οὐ μὴν ἀλλά. Exceptio ad illas conditiones. Nam etiam lapida quædam ſuſcipiunt odores, atque etiam ſuccoſa, quæ ſicca non ſunt, vt Mala. Acutam addit rationem. ἢ χυλοῦ μᾶλλον. Quæ inodora ſunt, odorata fiunt: quæ odorata, odorata magis. Nor abis verbum ἢ χυλοῦ. Non enim verum eſt, acquirere ſuccum, ſed odorem. Quin aliquid potiùs amittunt ſucci. Χρὴ γάρ. porrò magis moderatur. Neque penitus oportere ſiccum eſſe, vt cinerem & arenam: neque humidiſſimum (εὔδιυγρον) vt aquam. Minus accuratè digerit. Namque Acetum eſt liquidiſſimum & tenuiſſimum, & omnem acquirit odorem.

Τὸ μὲν γάρ. Ratio de ſicco qui tranſcurrit odor, non tangit, aut vix: & ſanè in cineris partibus diſſitis non eſt fundus retinens. Ἐν δὲ τῷ. Ratio de liquido: quia eluitur. De his ſuprà quoque. ſic de leporum veſtigiis. Neque humida neque ſicca, vel aeris conſtitutione, vel anni parte, vel diei. Ψιχεδίοτα, veſtigia irrorata, diutiùs hærent, ἀπιρρύπτω: quia non deterguntur.

Καὶ τὰ χθονία. Aufert ſicca & limoſa. In ſicco puluere, aut auferuntur diſſipata flatibus, aut alio puluere inducuntur. In limo, non halant. Καθάπερ. Ad ſententiæ perſpicuitatem ponit ſimilitudinem.

Lego ἢ χυλοῖς ἢ ὅλως, non ἴχνα. Et ἄκρα ἔλκει, non ἔχει. Et τὰ δὲ διεξώλην, non δὲ.

Et διηθεῖσθαι, non διηθεῖσθαι.. Et διεκπίλαν, non διεκπίλαν.

Theodorus, διαυγής: ſincera & munda non. ſed perſpicua, ad verbum. Multa ſunt ſincera, vt Saccharum recoctum, cuius maſſa non erit διαυγής. Τὸ μὲν γὰρ διειτὸν ὥσπερ ἰθμὸς οὐκ ἔχειν, οὐ στέγει. Odor enim receptus in eo delabitur atque effunditur. quaſi fundus nullus ſit, quò obſiſtere poſſit. Non tamen dixit οὐκ ἔχειν ἰθμὸν: ſed διειτὸν, ὥσπερ ὁ ἰθμός. Non dixit: non habens fundum: ſed tranſmittit vt colum. non eſt ἰθμὸς, ſed ἰθμός. & vinum calloſum dixit. ridiculé. Διὰ τὸ ἔχειν ἀμπιτον. Nullo odoris tranſitu affici poteſt. Imò verò adeò tranſit, vt etiam pertranſeat: ſed tam celeriter, vt ne attingat. Afficitur adeò tranſitu: vt odore affici nequeat. Ἀπιρρύπτον εἰς τὰ ἄλλα. Theodorus totam illam addidit ambitionem: nec ſublimiter euagantia delitéſcunt.

CAPVT XL.

XL. Capitis argumentum. Non omnia Syluestria odoratiora. Ratio à mediocritate. Quædam ſyluestria nimis acriter olent culta diluuntur. Redit ad leporum veſtigia.

ΠΕΡΙ δὲ τὰ μὲν ἄμειςα. Redit ad plantas. Et quia in ſicco ſtatuebat odorem: ſylueſtria quæ ſicciora eſſent, odoratiora viderentur. Roſam excipit: quia egent ad mediocritem ſuam temperationem paulo meliore humoris conditione. Ita videmur prudenter hic nouum auſpicari Caput. Eſt enim omnino alia materia. Quæ verò ſylueſtria ſint acriora, ea cultu deponere quantum nimis eſt: & quaſi feritatem illam. Ita reducit ad medium. vtrinque. Οὐκ ἀκολουθεῖ. Non poteſt in ſpeciebus omnibus fieri concluſio ex vniuerſali axiomate ſumpto à ſiccitate. Ideo dixit ὅλως: quia vniuerſale eſt ὅλως: & dicitur καθόλου. Ἐνταῦθα δὲ τὰ ἄγρια. Alius dixiſſet: ἔνθα μὲν τὰ ἥμερα, ὡς τὸ ῥόδον: ἔνθα δὲ τὰ ἄγρια, ὡς τὸ ἴον. Ita neque pro ſylueſtribus, neque pro mitibus procedit toto genere, ſed aliter alii. In iis autem modi multi. Namque Roſa ſuauis, & mitis tamen melior. Serpyllum & Ruta agreſtes deponunt cultura quod eſt inſuaue. Ὡς δὲ καὶ δίαιτα. proſequitur particulatim. Ἐξαιροῦσι δ' ἱκανῶς. Neque alieni egent, & ſui ſatis habent. Deeſt verbum, aut à librario aut ab autore. ſatis odioſé. Κεφαλόρριζα. quare de ſuo ſatis habeant quia radix opulenta.

Ὅτ' ἐν τοῖς. Quare in hortis luxuriant, minúſque ſunt odorata. Διὰ τοῦτο. Vt ea luxuries humoris caſtigetur, addunt cineres Violis: Crocum autem conculcant. Τὸ δὲ ῥόδον. E contrario, ſiqua ſunt ſicciora, vt Roſa, Ruta, ea temperantur addito atque comparato è cultura ſucco. Οὐδὲ γάρ. Sic neque alba Viola in ſiccioribus odoratior: quia ſicca ſuapte natura ſit. Ἡ δὲ συμμετρία. Repetita omnia, tum hæc, tum quæ dudum ſuper leporinis veſtigiis. Περὶ μὲν. Epilogus. hæc vniuerſalia. Quæ verò pertinent ad plantarum facultates ſecundum ſpecies, in aliis declarandum. Vbi vides ſcientiarum coniunctionem. Agit enim Philoſophus de poteſtatibus plantarum, vt eam partem tradat medico. Medicus enim neſcit quid ſit temperamentum, niſi edoctus à Philoſopho. De his autem à Galeno curatum eſt: quòd à Philoſophis reli-

phis relictum videbat, Sic etiam Præceptor ait, A vbi finem facit Philoſophus, inde medicum inſtitutiones auſpicari ſuas.

Lego κεῤόν, non ἔεγον.

Theodorus, ἐκ ἀκολουθεῖ περὶ τὸ γένος ὅλως τὸ διαφέρειν. Præſtantia odoris non alterius generis eſt, aliter nos. Non in quauis ſpecie per totum generis ambitum, eſſe odoris excellentiam.

Τὰ δὲ πάτῳ. Theodorus intellexit Cineris aſperſionem, πάτῳ: nos Croci conculcationem, ſicut & alibi, πατεῖν. Itaque dixit τὰ δὲ, non autem τῶν δὲ.

SEXTI LIBRI ET VLTIMI FINIS.

GRATIAS TIBI

DOMINE

IESV.

TOTIVS HVIVS OPERIS

SEX LIBRORVM DE CAVSIS PLANTARVM.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

I. LIB.

PRINCIPIA Generationis tractat, & quid cuiſque ſpeciei debeatur, deducit ad cauſas vſque. Sementiferis omnibus communem eſſe naturam, vt è ſemine proueniant. Tum vnde ſumenda ſint argumenta & inueſtigationis & cognitionis naturæ PLANTARVM, in iiſne quæ ſponte proueniunt, an in iis quæ ab arte, explicat

II. LIB.

PRIORE parte docet quibus rebus naturalibus plantæ bene habeant. Quæ illis conferant & incommodent: inde ad earum officia, quippe fructificãdi. Poſtea tam ipſæ habitudines quàm earum officia quibus de cauſis mutentur, ſcilicet ad fœcunditatem aut ſterilitatem. Deinceps de natura ſeminũ ac de fructuũ mutationibus. ¶ Altera verò parte, Quæ fiant ab arte mutationes. Ab his regreditur ad naturas, & agit de accidentibus, nempe de odorum cauſis. Tum de ſpecierum mutatione. Inde, quam ob cauſam in aliis quędam innaſcantur: in terra verò ſatæ non item. Hinc de mutuis inter plantas officiis, aut noxis. Poſtremò de mutatione foliorum.

III. LIB.

AC cùm duplicem plantarum naturam poſuit, agreſtem & mitem, déque agreſtium cauſis egit, mites fieri per artis acceſſionem: diſquirit an ſint agreſtes omnes aptæ ad recipiendum hoc artis beneficium. Ait non omnes vel opus habere vel appetere finem hunc: ſed quaſdam à natura quemadmodum habẽt principium, ita quoque nactas eſſe finem. Poſtmodũ oſtendit culturæ opus atque vtilitatem quibuſdã, aliis damnum adferre. Poſtremò affert exempla multa huius exceptionis: & quæ abhorreant à cultu, quæque ſibi depoſcant manus hominũ. Partitur autem hæc in duas omnia tractationes: in prima de Arborum cultu: in ſecunda de aruis & ſegetibus. Inter vtramque naturam per huius initia conſulit olitoribus. In vtraque autem & terras eligit, & tempora deſignat, & operarum modos explicat, & morborum cauſas narrat. Pleniſſimis autem commentationibus præcepta ſtatuit quibus vineæ curentur.

IIII. LIB.

POST duplicem cognitionem, vnam ſimplicem ipſius naturæ plantarum, alteram quæ cum arte cõiungitur, agit de ſeminum degeneratione: de rubigine. ac de temporibus ſationum, déque leguminum floribus. & quibus iuuentur fruges. Pergit porrò ad longè diuerſum argumẽtum, nempe de ſeminum duratione, & plantarum fructificatione, quarum finem partitur, tum ad ipſam generis propagationem, tum ad vſum noſtrum.

V. LIB.

PERTRACTATIS quæ pertinent ad naturam quandã ordinariam, aggreditur ea, quibus cognoſcatur in plantis aliquid quod communibus legibus neutiquã comprehẽdatur. Id cùm eſſe poſſit vel à natura vel ab arte: priorem partem explicat primis ſeptẽ Capitibus: artis vim duobus ſequentibus. Poſt hæc de affectu plantæ ſimili poſt mortem, nempe quòd è lignis cæſis prodeant germina, vt præter naturæ leges, inſtauratio naturæ appareat. Inde declarat quibus modis fructuum mutentur partes: corúmq; colores quemadmodũ mutentur. Altera libri parte narrat plantarum morbos quorum quidã habent principia interna, vt vermiculatio: quidam externa, eáque duplicia, vel à cælo vel à caſu: à cælo, vt ſideratio, rubigo: à caſu, vt ſi vulneretur arbor, aut à capra mordeatur.

VI. LIB.

SAPORIS & odoris oſtendit affinitatem, deinde quibus in miſtis inſint naturalibus. quorum modos ponit, & à fine metitur naturam. Saporum cauſas & affectus dat, ac mutationum modos. quaſdam fieri per ſeparationem partium, alias per coactionem: alias à calore fieri, alias à frigore. Porrò docet vſum medicamentorũ à plantis. Inde odorum principia. priuatim de florum odoribus, tum de Syluestrium. odores variari ſecundum anni & diei partes. repetit à locis odorum varietates.

Index eorum quæ in his Scali-

GERI DOCTISSIMIS IN Theophraſtum Commentariis continentur: non is quidem quem tam exquiſita & multiplex rerum ac verborum tum Græcæ tum Latinæ linguæ varietas poſtulat: ſed quæ Lectori Philologiæ ſtudioſo ſufficere poſsit: qui & longè plura in vſum ſuum ex his colligere, & componere poterit.

Prior numerus paginam: alter eiuſdem columnam: a. b. c. d. columnæ ſeriem indicant.

A

Abdo quid ſonet 15,1,b
Abellina 30,1,b.c. 82,2,b
Abellina 222,2,c. qualis 239, 1,2. duriſsima d. minus pinguis ioglande 223,1,a. cur diu duret Ibidem
Abellina quando fœcunditatem amittat 178,2,c
Abellinæ nuces quomodo infœcundæ fiant 141,1,a
Abies 152,1,c.& 154.2.2. 137. 1,d.4,2,c. 12,1,d. 92,2,2.106,1 d. 121,2,b. Pinui quibus rebus eſt affinis 122,1,b. eius vertex 126,1,b
Abieti quorſum excremētum turdus ſuggerat 154,1,b
Abiſsini populi 55 1,c
Ἀβλαστὲς ϰ ἄγονος quomodo differunt 120,1,b
Aborſus Plinio 265,2,d
Abrotonum 12,1,2. nec æſtum nec hyemem fert 124, 1,d. eius imbecillitas vnde iudicanda 2,2
Abſynthium 161,1,c.ad eſcam inutile 228,1,c
Abſyrtus Medeæ 75,2,2
Abundè eſſe quid dicatur 155, 2,2
Acacia 13,1,d
Accidens cur ἐπισυμβεβηκὸς dicatur 160 2,c
Accidentis accidens propriè non eſt ſubiectum 173,1,b
Accidentia ſunt à formis 149, 1,d
Accidentia ex ſubſtantiis naſcuntur ac pendent 191,1,2. 212,1,2
Accidētia cum ſuis ſubiectis quandam habent affinem relationem 83,2,2. vnde fluunt 91, 1,b
Accidentium hoſpitium 160,2,c
Accipiter & cuculus qua parte differant 150,2,a
Accipiter vorax & infœcundus 83,2 c
Accretio quid ſit 105,2,2.& 48 1,d
Acerbitas vnde 177,1,d
Acetoſa 178,1,d
Acida omnia actu ſunt humida, poteſtate autem ſicca 122,1,d
Acidæ perpetuò ſunt agriotæ vt ceraſa 146,1,b
Acidula 186,2,a
Acidularum tria genera 146,1,a
Acini 133,2,d
Acini caro à medulla prouenit 197,1,a
Ἄχνη in ſeminibus 225,2,c
Ἀχραία non eadem quæ ὡραία 200,2,d
Acor differt ab acrimonia 15,1,2
Acre omne calidum 224,1,a
Ἀκρέμονες, κλῶνες, & πτόρθοι quid differant 265,2,a
Ἀκρέμονες vnde dicti 255,2,b
Actio quid 229,1,a
Actio quomodo in eodem ſubiecto comitem ſibi habeat paſsionem 7,2,2
Actionum ante & poſt partam artem diuerſitas 160,2,b
Actionum humanarum legitimus finis 164,2,d
Acuere vinum 276,1,2
Adamas 128,1,c
Additio Mathematica quid à Phyſica diſcrepat 23,1,b
Adiantum 18,1,b.57,2,b.128,1,c
Adminiculis quænam egeant 156, 1,d
Ædium extruendarum occaſio 175,2,d
Æger, vox 60,2,c
Ægilops 233 2,b.c.d.234,1,2.b. 2,c.235,1,2.2,c. d. 236,1,2.d. eius granum 241,2,d
Ægyptia arbor centeſimo quoque anno fructum ferre ridiculè dicitur 75,1,d.2,b
Ægyptia ſpina 94,2,2
Ægyptiæ ſationes 248,2,c
Ægyptus expers frigoris, lætiſſimas arbores parit 100,1,c. A Nilo magnoperè iuuatur 108, 1,2
Ἀείκαρπα 45,1,2
Ἀείφυλλα 45,1,2.2,c
Ἀειφύλλων plantæ cur ciborum auidæ 156,1,c
Ænenſe triticum 247,c
Ænon cuius regionis ciuitas 247, 1,d
Æquale ad pondus 94,1,2
Æqualitas in ſubſtantia eſt identitas 78,1,2
Aeris etymon 111,1,2
Aer, multarum facultatum 16,1,a ſolus eſt ſeminum principium, Anaxagoræ 17,1,b. qualis Peripateticis 33,2,d. Tepidior qua eſt facultate 45,1,c, cum ſole non ſemper conuenit 57, 1,b. à ſideribus interdum mutatur 37,1,b. eius qualitates ab aſtris pendent 87,2,d. Auſtrinus implet 100, 2,b. Temperatus mirificè prodeſt 106,1,b. eius qualitates primæ 114,1,b. virtutes 166,1,b

I i

Aër Bœoticus 243,1,c
Aër craſſus, ſiccus, pinguis, tenuis: pinguis vnde & vbi 256, 1,b
Æs Cyprium ex quibus conſletur 208,1,b
Æſtas factioſa 166,2,a
Æſtas qualem affert calorem 169, 2,c
Æſtatem pati quæ plãtæ nequeãt 168,2,a,
Æſtate multa creantur 40,1, d. cur mulieres magis libidinoſæ: viri minus. Ibidem,2,a
Æſtiuæ ſationis cauſa 256, 2,d
Æſtus vehemens florida reddit cichorium, maluam, barrachium 30,2,b. ſæuiens nihil producit 38,1,b. eius vis in quas res imperium habeat 55,1,b
Ætas quæ ſicca 171,1,b
Æternæ ſpecies in Philoſophia, quæ 108,2,d
Æthiopia quomodo morboſa 213, 2,d
Æthiopis alba nata filia, ex viro albo parit Æthiopem 37, 1,a
Æthiopum capilli cur flexuoſi 92, a,b
Affirmatio negationem antecedit 28,2,c
Affligi arbor quando dicatur 138, 1,b
Africæ ſitus 105,2,c. quales elephantos & homines pariat 143,1,a
Africus ventus vnde ſpirat 105, 1,b
Agaricum 101,1,b.
Ager quid 143,1,b
Ager reſtibilis 241,2,b
Ager in Cilicia & Aegypto mutat, licet non mutatus 276, 2,b
Ager ob qualitates efficiens concauſa cæli, materialis autem propter alimentum 77, 2,d
Agere quomodo in ſeipſum nihil, verè dicatur 66,1,c
Agere an idem quod facere 103, 2,c
Ἄγρια quid 135,1,b
Agmen, vulneris labiis ineptè cur tribuatur 182,2 c
Agnaſcentes fructus 270,1,b
Agnaſcentia membra 270,1,b
Ἀγρὸς & ἄλσος quomodo differunt 120,2,b
Agreſtia mitibus robuſtiora 212, 2,b. iiſdemque ſicciora 148, 2,a
Agreſtia quædam miteſcunt 135, 1,c
Agreſtis ſurculus in mitem arborem inſitus 27,2,b
Agreſtis planta effundendo fructu feſtinat 61,2,b. eadem largè fructificat 63,1,a. fructus quam habeant pulpam 6,2,d
Agreſtitas quid 37,2,b
Agricolæ circa plantas ſtudium 181,1,c. In quo à Philoſophi induſtria differat 178,1,b
Agricolarum conſuetudo 1,2,b
Agricultura nec generat nec parit 97,2,a
Agricultura quarum rerum eſt medicina 166,1,a
Agrimoniæ diuerſa folia 42, 1,c
Agriotæ perpetuò acidæ 146, 1,b
Αἴρειν verbum Thucydidi frequentiſsimum 11,2,c
Αἴσακον quid antiquis 9,2,d
Albara quid Italis 148,2,d
Albarum plantarum natura 211, 1,a
Albertus barbarus 236,1,d
Albumen calore ignis cur cocat 250,2 d
Alendi autor calor 120,2,a
Alexander vbi cum Dario conflixerit 36,2,d
Alexandri deliria 85,2,c
Alga 116,2 a
Alga nullo cultu miteſcit 261, 1,c. ſalſis prouenit 262, 1,b
Alica & ſecale circa triticum ſata, habitiora fiunt 287,1,d
Alica quomodo interdum abluatur 29,1,a
Alienum omne in plantis eſt noxium 205,2,a
Alimentum copioſius à quibus requiratur 191,1,b. quomodo idem cum eo quod alitur 213, 2,a
Alimentum, materia incrementi 16,2,d. ſeu apparatus 33,2,b. eius cauſæ φιλοσωματικῶν digeſtæ 34,2,c. non eſt à ſapore ſed à ſubſtantia 120,2,b. vberius, cur arborum proceritatem impediat 126,1,b. eius finis vltimus aut in ſuo genere præcipuus 128,1,c. medius, Ibidem.
Alimentum ſimilitudinem conciliat 141,2,b
Alleluia barbarorum 146,1 b
Alliaria & apium hortenſe viciſſim commutantur 141,2,d
Allium & eius ſpica 11,1,c. eſt ·lentum, Ibidem a,a. 13,1,d. cur ei cortex ſerendo detrahitur. Ibidem. Eius tunica 15,1,b
Ἄλσος quid 103,1,d
Alnus arbor 111,2,b. 116,2,d ſub aquis non producit 198, 1,a
Aloe 68,1,a
Alſine nomen vnde deriuatur 103, 1,b. herba quibus locis gaudeat Ibidem & c. frigida Ibidem.
Alteratio quas in res facilè cadat 31,2,a. nomen eſt barbarum 76,2,b. In plantis cur multo tempore egeat 98,1,d
Altitudo an ſolo rectè tribuatur, 79,1,a
Altrix facultas nobiliſsima 49, 2,a. ductricis miniſtra tamen 105,2,b
Alumen calidam quidem ſed ſterilem terram reddit 114, 2,c
Aluus quando maximè cietur 55, 2,b. cur non à flore Perſico 52, 2,c
Amaraci natura 12,1,c
Amaroor 146,1,b
Amarum in fructu antequam matureſcat 76,1,c. ſapor eſt affinis ſalſo 117,1,c. hoc tamen illud potentius eſt, Ibidem d. Inutile ad alendum. Ibidem. Non ſemper eſt à calore 125, 1,b
Amaritudo 146,1,c
Amaritudo quomodo ſemina conſeruet 261,1,c
Ambulacra Ariſtotelica 560, a,b
Amicitiæ & inimicitiæ inter plantas 556,1,b
Ἀμπελουργία quid 597,1,d
Amputare, magis eſt quàm putare 594,1,d
Amurca 83,1,b
Amygdalus 7,1,d. 19,1,b. 35, 2,b. fructus veſtigia prius quàm frondem edit 41,2,c, Noua totam hyemem frondes retinet 56,1,d. Ampla & ſicca 57,2,a. 59,2,b,c. 76,1,a. 77,2,b. 82,1,b. Auara eſt ac iniqua 88,2,b. 89,2,b. ei quid & quomodo decedat 127, 1,a. Eius natura 137,2,b. 148, 1,c. 222,2,c. 238,1,d. & 239,1,a, & 276,2,c. Quo pacto degenerat 36,1,b. & 144,2,b,c,d. 145, 1,a. Quomodo ex amara dulcis reddatur. 186,1,c. Valida 189,2,b. Ionoxia d. 238,1,d. floret etiam flante Borea 249, 1,c
Amygdalum an lacte præditum 29,2,c. Cur durum 36,2,c.

Cur

cur amarum 76,1,c. cur multiplici tegumento 82,2,b. eius pulpa & medulla 82,2,c.126,2,c. eius ſuccus Ibid.d. & luxuria effrenis 176,1,c
Amygdalorum affectus, ſterilitas 151,1,c
Ἀπαμμίζεως quid propriè 112,1,c
Anadendras 190,1,b.c.& 151,2,c
Anagallis 159,2,a
Ἀνάληψις quid 62,2,b
Anates buſonibus veſcuntur 243,1,b
Anceps ductio tanquam ſcopulus declinanda 177,2,c
Anemone 38,2,c
Ἄνεμος, πνεῦμα καὶ αὔρα quomodo differant 105,1,c
Anethum 72,2,c
Angot regio prodigioſè fœcunda 53,2,a.87,1,d.117,2,d.& 216,1,c. quomodo ab æſtu recreetur 2,a
Anguillarum ſtrigmenta 28,1,d
Anguria 224,2,c
Angulum quid ſit 196,1,c
Anima eſt materiæ expers 136,1.b
Anima ſimplex & multiplex 42,1,d
Animal poſt partum ad venerem inſtigatur 198,2,d. tribus modis mutatur. 231,1,a
Animalia quædam ex putredine naſcuntur 2,2,a,& 149,2,b. plantis longè præſtantiora 19,2,a. quædam ſine ſemine producuntur, Ibidem. Genere diuerſa tertium procreant 24,1,b. Perfecta quomodo alantur 49,1,b. Imperfecta quomodo, Ibidem. Horum ordo conueniens 51,1,c. horum in lucem emiſſorum à productis frugibus diſcrimen 72,2,d. Triplicia ſunt ratione locorum vbi degunt 94,1,c. Puſilla fœcundiora 260,2,b
Animalium quorundam tranſmutatio 142,1,a
Animalia omnia vbi candida 273,1,c. colorem quomodo mutent 273,1,b
Aniſo quorſum vtimur 66,2,c
Ἀνισορῆναι quid ſit 12,2,d
Annicaulia 11,2,d
Annus in ſeipſum reflectitur 40,2,c. quo fine circunſcribendus, Ibidem. vnde à quibuſdam inchoatus 46,1,a. quando eſt in ſenio, Ibidem. Eius περίοδος 53. eius partes, præſertim altera alteri ſuccedentes debent aliqua qualitate conſentire 55,2,d. clemens parabiliorem fructificationé reddit 87,1,c. varius varios gignit fructus 108,1,c
Annum ferre non aruum 216,2,b
Ἀνώμαλος & ἀνόμοιος differunt 217,2,b
Ἀνωμαλία quid propriè 217,2,b
Ἀνθίας quæ ſint ſemina 249,2,b
Anthoſmia vinea quæ dicatur 197,1,c
Ἀντικείμενον quid ſit Ariſtoteli 210 1,a
Ἀντίληψις quid 21,2,c
Ἀντιπερίστασις 48,1,d. quid ſit 120,1,c
Ἀποβλάστησις quæ ſint 2,2,c
Apes vnde oriantur 154,2,c
Ἀπύρηνος & ὠμὸς quî differant 109,1,c
Ἄπεπτον eſt naturæ imperfectio 212,1,c
Ἀφαιρέω 205,2,a
Ἀφαιρεῖν & διαιρεῖν differunt 181,1,a
Ἀφαίρεσις & ἐξαίρεσις quî differant 207,1,a
Ἀφανιζόμενα quæ dicantur 15,1,b
Ἀφιστάμενα vſitata vox Medicis in abſceſsibus 205,2,c
Aphrodiſienſis quomodo inſaniuit 68,1,b
Apium 13,2,b. 18,1,b.224,1,a
Apium hortenſe & alliaria viciſſim commutantur 141,2,d
Apii radix magna quomodo fiat 284,2,a
Apium ſub terra coercitum criſpari 285,2,c
Ἀπὸ quid interdum ſignificat 188,1,d
Ἀπὸ & περὶ quid habeant diſcriminis 25,2,d
Ἀπὸ τούτου pro ex eo tempore, apud hiſtoricos 59,2,b
Ἀποδιδοῦν 262,1,b
Ἀπομυθοῦν quid 138,2,a
Ἀποξύειν quid 27,1,b
Ἀποσήπειν quid ſit propriè 15,1,b
Appetentia eſt ſoboles defectus 121,2,d. cauſa motus 128,1,c
Appetunt omnia bonum 161,1,a
Appetunt omnia finem ſuum 160,1,a
Apricus locus quis 121,1,a. ei quis contrarius 121,1,a
Apuæ ex ſpuma naſcuntur 16,1,d. & 280,1,a
Aqua quomodo alere poſſit 142,2,d. cur feruens in vaporem citius quàm oleum ſoluatur 7,2,b.73,2,c.111,2,d. Per ſe qualis eſt 56,1,b. plantarum alimentú 96,2,c. diſtribuitur variè 115,2,b. noxia 119,2,a. fluuiorum & fontium quales, Ibidem b. contumax quomodo emolliatur. Ibidem, c. quæ potabilis 120,1,a. liquorum mater 83,1,b
Aqua in quibuſdam cauſa nigredinis 158,1,d
Aqua maris vbi dulceſcat 174,2,b
Aquæ in rigationibus vtilitas 143,1,d
Aquæ omnes ſpecie conueniunt 186,2,c
Aquæ diuerſorum fluminum diſtincto colore 282,1,d
Aquatilium differentiæ 202,2,b
Aquila rapax & infœcunda 85,2.c
Aquilo 98,1,a
Aquinæ vocis quanta abſurditas 159,2,b
Arabes quidam magiſtelli reprehenduntur 40,2,d
Arancia 156,1.c.163,1.d
Arancium 42,2,a. In eadem arbore duplex 44,2,a. borum ſuperfœtatio 45,2,d
Aranei 154,2,d. è ſitu naſcuntur 16,1,d
Araneus eſca ſimiis 242,1,b
Araneus oleis inimicus 214,1,d. & viti Ibidem
Arare bene, cur Cato præcipit 209 1,b
Aratio calidas regiones cur vrat 216,1,d
Arbor vnde robuſta fiat 183,1,c. cur valentiore fimo offenditur 186,1,b. quando turget 194,1,a. eius vita quid ſit 195,2,c. cur ſerò fructus edit 220,2,d. quomodo ſuccum è terra trahit 221,2,a. quædam aliâs fructifera cur nullum edit fructum 228,1,c
Arbor penè omnis ſecta pullulat 12,1,d. grandis eſt Empedocli ouipara 28,1,b. In pappos ſoluitur 35,2,c. biſera 43,1,b. cur interdum eius partium aliæ citius, aliæ ſerius fructificant 45,1,a,b
Arbor perpetuifolia 53,2,a. biſera 56,2,c.

maximè fertilis · bis fert eodem anno. 57,1,c. ægreſcens Ibidem, 2,c. munienda à gelidioribus flatibus 59,1,d. quódnam eius eſt maximũ opus 64,1,d. duabus maximè cauſis offenditur. 100,2,c. quando generatur 101,1,2. quid in ſuis radicibus deſiderat 114,2,2. vbi ſit ciuis 116,1,d. eius affectus 132,2,2
Arbor inſita quem fructum afferat, 152,1,d. culta ab agreſti quid differat 264,1,b
Arbor quando affligitur 138,1,b. Quomodo terræ vicem gerat 151,2,b
Arbores amputatæ laborare dicuntur 180,1,d
Arbores cur in vinetis ſerantur 156,1,c. Cur putatione fortiores reddantur. 135,1,d. Quando & cur pangantur 166,2,c. putatio illarum quantum valeat 147,1,b
Arborum tranſlatio quomodo fiat 28,1,2
Arborum mutatio aliarum in alias quomodo fiat 288,2,c
Arbuſtum quid 187,1,c
Arbuſtiua vitis 41,1,c
Arbutus 245,1,c
Arbutea poma 124,1,2
Α᾽ρχὴ, quid 292,1,d
Arcturi exortus quid notat 23,1,c. cur eo elapſo oliuarum caro, non oleum augetur 84,1,d
Arduenna ſylua vt conſtiterit 18,2,b
Areſcunt facilè plantæ ob gracilitatem 182,1,d
Α᾽ρετὴ vox quàm latè pateat 115,1,b
Α᾽ργὸ quid 194,1,c
Argilla 25,1,2 & d. & 151,2,2
Α᾽ργιλος vnde nomen inuenit 208,1,c
Α᾽ργὸν quid 208,1,c
Ariſtæ ſæpius ademptæ 287,2,b
Ariſtodemus vir fortiſsimus 37,2,b
Ariſtoteles conciſus 8,2,2. Induſtrius 68,1,b. Deum cauſam vniuerſi agnoſcit 87,2,c. Mundi vniuerſalitatem inducit 132,2,c
Ariſtotelis de ſemine animalium ſententia 205,1,b
Ariſtotelica ambulacra 160,2,b
Armeniacum 81,2,c
Armoracium 135,1,d
Ars quid 175,2,d
Ars ἄεργος 164,1,d. naturam imitatur 96,2,b,c, & 156,1,d
Artis quis finis 160,2,d
Ars ſine opera 160,1,d. quid ea ſit 2,2
Ars quomodo propagatur 36,1,b. eius principia ſunt homines 97,1,c. quid agat ad frugum procreationem 97,2,2. optimum quodque conatur 100,2,c
Α᾽ρσις & Muſicis & grammaticis θέσει contraria 11,2,c
Artemiſia 151,1,c. 234,1,b
Arteriarum munus 48,2,d
Articulorum Græcorum vſus 38,2,d
Aruerni montes inter Vulturni exortum & Vaſconiam 104,b
Arundo 11,1,b. 12,2,b. eius ſpongiæ 30,1,c. radix 32,1,d
Aruum 185,2,d
Aſia rei frumentariæ ditiſsima 158,2,d
Aſparagus 11,1,c. 135,1,d. eius ſpongia 30,1,c
Aſparagus quomodo miteſcat 203,2,d
Aſparagos ſylueſtres cicurari 275,1,2
Aſper ſapor, terreus 143,2,2
Aſperum, ad generationem ineptum 6,2,c. propinqua eſt natura cum ſicco 7,1,2
Aſpiratio in reciproco Græco an omittenda 31,2,c. 76,1,c
Aſteiſmus Græcis 7,2,2
Aſtrorum in aerem imperium 57,1,b
Aſylum humanæ imbecillitatis in ſcientiis 247,1,d
Α᾽τέρμων quid 290,2,b. & 155,1,2
Α᾽τερμόνης 224,1,b
Atherina 158,1,c
Athleticæ habitudines 70,1,c
Α᾽τμὸς quid 215,1,2
Α᾽τεχνία βλάβη 119,2,2
Atticiſmus 192,1,2
Atticorum idioma 22,1,d
Attonſio plantarum non idẽ quòd purgatio 206,1,d. eius quadruplex vtilitas 2,b
Atriplex 224,2,c
Atrum à pullo quid differat 115,1,2
Auarcæ Vaſconum 80,1,c. 124,1,b
Auctio & crementum differunt 52,1,c
Auellana 223,1,2
Auena 199,1,c. 234,2,d. & 29,2,1,2
Auenæ ſteriles quæ dicantur Virgilio 236,2,c
Auena vetula 262,1,c
Auerrois lapſus 87,2,2
Auerrois vacillat 227,1,d. qui putet omnia ab hominibus noſci 238,2,d
Augmentum non eſt ſine generatione 47,2,b. quanquam non eſt ipſa generatio, Ibid. eſt perfectio 47,1,2
Auium coloris immutatio 150,2,c
Auium, quod ſemen eſt genitale 152,2,b
Aues 93,2,b
Αὐγὴ vnde cõponitur 105,1,c. quid differat ἀπὸ τῶν αἰγῶν & σπέρματος, Ibid.
Aura vnde deriuatur 105,1,c. A flatu quomodo differat Ibid.
Aureliana vina 135,2,b. Vites aurelianæ cur non ſint vetulæ, Ibidem.
Auſter, vnde nomen traxit 104,2,2. Quomodo afficit plantas in Francia 33,2,d. grauis 100,1,2,a,b,c. eo flante qualis ſit pluuia 103,1,d. cur humidus 104,2,2. Aliis ſaluber, aliis pernicioſus 105,2,c,d. qualem reddit aerem 123,2,d
Autumnus honori ſyluarum contrarius 22,2,c. cur inſitioni aptus Ibid. d. ſemina terræ incluſa ſcitè continet 23,2,b. qualis. 54,2,b. morbos peſtilenter quidem inuehit 55,2,b. aliuos prorritat & febres accendit Ibidem.
Αὐτὸ & ἐκεῖνο quid differant. 184,1,b
Autumnus tempus putationis 181,2,b. 198,2,c
Autumnus & ver quomodo differant 166,2,2
Autumnus cur idoneus ad arbores tum ſerendas tum pangendas 167,1,c. 2,d
Autumni ſiccitas vnde 166,2,2
Autumnalis æſtus quibus vmbraculis cõmodè reperetur 189,1,b
Autumnalis ſatio 168,1,b
Α᾽ξαέχειν vox, quid ſibi velit, neſcire ſe fatetur Scaliger 29,2,2
Α᾽ζωον 861,1,c

B

Babylonica ſpina 155,1,b,c
Baccæ varii apud varias gentes coloris 252,2,2
Balſamum 14,1,b. puſilla arbuſcula 15,2,2
Barbariæ nomen vnde 216,2,c
Barbaria ſententiarum eſt non minus quàm vocum 76,2,b
Barbarorum alleluia 146,1,b
Barbulæ olitorum 13,1,d
Batrachium æſtuoſiſſimo anni tempore florens 30,2,b. 94,2,d
Bdellium 14,1,b
Belli finis pax 92,1,d
Benioin 16,1,2
Beta 66,1,d. 154,1,2. qualis 206,1,d.

1,d. 124,1,a.b. nulla eſt Galeno 132,2,c.& 203,2,c. eius inæqualitas vnde 2,c.236,1,a. ſemen 250,1,d.2,b
Betonica locis opacis delectatur 122,1,a
Bibere non aſſueta animalia 248,2,b
Bicolor ficus 265,1,a
Biferæ arbores 56,2,c
Bigeronum macra regio 140,2,a
Bios nomen quid complectatur 9,2,b. latius patet quàm ζωή. Ibidem.
Biſtortæ folia qualia 158,1,d
Bitumen calidam ſed interea ſterilem efficit terram 114,2,c
Blanc vox Gallica vnde 213,1,b
Βλαστάνειν, agere 30,1,d
Βλάστησις quid 189,2,a.194,1,b duplex 2,2,b. actio materialis 54,2,c.
Βλαστὸς quid 197,2,c
Βλαστολογία vnde 197,1,d
Blitum 206,1,d.224,2,c
Bonum omnia appetunt 161,1,a
Bonum finis omnis ſcientiæ 164,2,c
Bonum quomodo ſit quicquid eſt 179,1,d
Borealis locus lætiſsimas arbores profert 33,2,d. frigus quomodo plantis proſit 100,1,c. huius frigoris ad Auſtri teporem proportio 103,2,a.
Borrago 224,2,c
Boſtuorce 92,2,d
Botryum 151,1,c
Bouis multæ ſpecies 93,2,c.parū fœcundæ Ibidem.
Βουλὴ quàti habeatur à Thucydide 1,2,a
Βρεχετοπύων quid impetretur 199,1,d
Braſsica 12,1,a.b.66,1,d.& 250,1,c.ſalſis delectatur 117,2,a.c.118,1,d.119,2,b
Braſsicæ 243,2,c. qualem aquam ſibi affundi appetit 186,2,c quomodo ab erucis tuta 188,2,d. á quibus infeſtatur 190,1,d. cui plantæ inimica 203,1,c. eius natura 204,1,d.206,1,c.d.2,b.c. In rapum mutatur 141,2,d.149,1,b.223,2,c. aliquando in ſinapi Ibidem.
Brignolẽ Vaſconum 108,1,b
Βρῦμα 135,1.a.2,d
Brumales flores multi 46,1,c
Bruma quoque florẽt caules 30,2,b
Βρύον quibus in arboribus eſt floris vicarium 138,2,c.293,2,d
Bryza 215,1,c
Buffonibus anates veſcuntur 242,1,b
Bugloſsi foliis Cato vſus eſt 25,1,d
Bulapathum qua eſt radice 161,2,d
Bulbus eſt capitatus 11,2,b. radicis rationem obtinet 13,1,c. fibris facilè caret Ibidem. vide 236,2,b
Bulbacea quæ dicantur 11,1,d. ſunt glutinoſa, 30,2,c.radix eſt integra 32,1,d. ſunt valentiſsima 40,1,c
Buxus 141,1,b.& 178,2,b
Buxus eſt denſa 33,2,108,2,a
Byzantium quomodo à Stratonico nominatur 23,2,c

C

Cachrys 42,1,c. 44,2,a.101,1,b
Καχρύλλιον 284,2,a
Cado verbum vnde 130,1,b
Cæcare vitem quid Columellæ 198,2,b
Cæcos fœtus cur animalia quædam edant 167,2,a
Cælũ niſi moueretur, corrumperentur omnia 22,2,a. decimũ & eius progreſſus non ita pridem ignorabatur. 23,1,c. con-cauſa eſt generationis rerum, vt ſolum 77,2,c.cur eſt motu infinito 87,2,b
Cæſaris genus in quo defecerit 248,2,a
Cæſura quibus plantæ partibus & quomodo noceat 196,1,b.huius meta 2,b
Καὶ particula expoſitiua 247,2,a
Καιρὸς eſt pars naturæ 215,1,d
Calamitas nomen ab agricolis ſumptum 195,1,d
Calamus 92,2,a
Calculi quæ ſunt natura 174,2,b
Calcis ardentis tumor 257,2,c
Calculo tollendo quid proſit 66,1,c
Calidum cum humido eſt generationis principium 3,1,c. ſi excedat in plantis, ſunt minus fœcundæ 91,1,c. vt etiam animalia 93,2,a.d
Calor eſt inſtrumentum ad fœcunditatem 8,2,c.naturalis eſt induſtrius 13,2,d. miniſter ſecretricis ac expultricis facultatis, Ibid.2,d. eius in vniuerſum munus 15,1,d. cæleſtis pro anima ſumitur aliquando 21,1,a.2.genitalis materiam ſuam non conſumit 28,1,c. autor incrementi 34,1,d. elementaris eſt formæ inſtrumentum in viuentibus præſertim 44,2,b. eius miniſter aer 45,1,d. comes accretionis 48,1,d.duplex 51,1,b.formæ inſtrumentum 71,2,d. 91,1,c. moderatus plurimum iuuat 94,1,a. laxat 95,1.a, ſed huius rei cauſa nemini comperta eſt 103,1,d
Calor in conceptu qualis 166,1,b
Calor peregrinus quo anni tempore aduehatur 169,2,c
Calor pro radice habet humidum 202,2,c. euocat 213,2,c.per ſe agit 216,1,c
Caloris vis & natura 257,2,c
Camelloti panni 142,2,c
Camolanga 161,1,d
Κάμπαι 214,1,c
Cancellus quem vitæ ſocium ſibi requirat 151,2,c
Canchrydias 211,1,c
Cancritio quid 48,2,b
Cancrorum inceſſus 48,2,a
Canella ignea & dulcis in acrimonia 33,1,a
Canibalorum mos 225,1,c
Caniculæ tempore & autumni plantæ cur inſerantur 22,2,d
Canis vterum gerendi certum tēpus non habet 79,1,d. 93,2,a,a. duplex Philoſophus ad res cognoſcendas 113,2,c
Cani cum fele cur non bene conueniat 189,1,a. in coitu multùm trahit moræ 180,2,b. altero poſt conceptum menſe parit c. Laconica 246,2,a
Cannabis 132,2,c
Cannabinum ſemen gallinas fœcundiores reddit 242,1,b. hominis abſumit genituram Ibidem
Cantharos vitis 144,2,a
Capella ſydus aerem mutat 171,1,b
Capilli cur flexuoſi 92,2,b
Capitis præcipuæ partes tres 250,1,c
Capitis amputationem an dyſcraſia comitetur 291,2,b
Capito cui ſimillimus, & diſsimillimus 250,1,d
Capnia vitis 273,2,c
Capniæ color 272,1,a
Capo albus è nigro 273,1,c
Capparis 68,1,c.& 162,1,a
Caprificus 35,2,b. 80,2,a.127,2,a.b.c.131,2,a.266,1,a
Caprifici fructus 228,2,b.c
Caprificatio vbi non quæratur 128,1,d.2,a,b
Carbonum aliquot differentiæ 160,2,a
Cardines 204,2,b.206,1,c
Cariophylla 161,2,d
Caricæ 266,1.a
Caryophyllata flores duarum ſpecierum gerit 42,1,d
Carnoſa ſemina lacteſcunt 29,2,

b. Inter fructus multa ſucco ſunt ingratiſsimo 26,2,a
Caro quid dicatur in fructibus & radicibus 11,2,b
Κάρπαι 214,1,c
Καρπίω ſimplex verbum non eſt in vſu 205,2,b
Carpere verbum vnde manat 89,2,c
Carpeſii feſtucæ 161,2,d
Καρπίζειν quid ſit 239,2,b
Καρπὸς & περικάρπιον quî diſcrepent 63,1,c.d. & σπέρμα Ibid. 2,b. 89,2,b. Nominis deriuatio, Ibidem, c
Καρποτοκία quid 292,1,c
Caſia 68,1,2.94,2,a
Caſſab 92,2,a
Caſſyta 152,2,d
Caſtanea 133,2,b. 223,1,2.238,1,d.239,1,a
Caſtanea antequam matureſcat, qualis ſit 146,2,b
Caſtanea quali eſt corio 28,2,b. 30,1,b.c. 73,2,b.82,2,b
Caſtanea viſcum edit 152,1,c
Caſtigator aliorum caſtigari merito ſuo ſuſtineat 76,2,c
Caſus fructuum cauſa 127,1,a & 2,1,a
Κατὰ præpoſitio quid ſignificat 48,1,2. ſæpe deteriorem reddit ſignificatum compoſiti 73,2,b
Καταβάλλειν, verbum eſt fundamentorum 48,2,d
Κατεχεῖν ſignificat potentiam 19,2,c
Κατέχειν eſt obtinere 16,1,a
Catelli Melitæi 151,2,c
Catelli, ſimi quomodo fiant 286,1,b
Catelli olim Melitenſes nũc Lugdunenſes 68,1,d
Catellorum incrementum quomodo impediatur 286,1,2
Κατηγορία quid ſit 210,1,a
Caterua, dictio recipitur ad ſupplementum penuriæ Latinæ 124,1,b
Κάθαρσις quid 246,1,d.2,a
Καθῆκον quid 54,1,a
Cati homines qui olim dicerentur 113,2,c.
Cato ſenex 155,2,b
Catulire quid 24,2,c
Cauernoſa terra qualis 111,1,a 112,2,d
Caules bruma quoque florent 30,2,b. vnde dicuntur 81,1,c
Cauſa eſt aliqua omnium quæ in natura fiunt 16,2,a, externa plantarum 91,1,d
Cauſæ multæ nos latent 162,2,b
Cauſas προκαταρκτικὰς quas vocent Medici 136,1,d
Cedrus 92,2,a
Cedri cortex 205,2,c
Centaurium 161,2,c
Centaurium minus 150,2,c
Cepe quando ſemen edit 40,1,b
Cepullæ bulbus cur potior eſt fibris 12,1,c
Ceraſus 133,2,b.168,1,d
Ceraſo cortex findendus 205,2,c
Ceraſum 38,1,c. 63,2,d. eius ſemen & medulla vtilis ad calculum 66,1,c.124,2,b
Ceraſa cur in Septentrione aciſsima 27,1,d
Ceraſa ſemper acida ſunt 146,1,a
Ceraſa ſunt viſcida 240,1,a
Κερόβολα 254,2,c
Ceratia 41,1,d
Cerebrum vt cor eſt κύριον 2,2,a. In plantis eſt ipſa medulla 5,1,d
Cerui cornibus hærens edera 153,1,b
Ceſpitare quid ſit ignorat Scaliger 71,1,c
Chaldæorum & Syrorum linguã quis in Græciam deportarit 115,1,b
Channæ ſine mari concipiunt 2,2,a
Chaos nomen vnde 130,1,b
Χάραξ 265,2,c
Χάριν τούτου ἢ πρὸς τοῦτο idem 2,2,b
Χειμάζειν quomodo dicuntur naues 97,2,c
Χήραμος quid ſit 194,1,c
Χιασμὸς ſeu antitheſis 113,2,a
Chloris eſt vxor, comes aut ſoboles zephyri 105,1.b
Χώρα ἢ τόπος quomodo differant 243,1,a
Chorographia & topographia quomodo differant 143,1,a
Chryſalis 149,1,d. 150,1,d. 231,1,b
Χύλωσις quid 187,1,d
Chymiſta 160,2,a
Cibus cur debet eſſe friabilis & tener 117,2,b. eius princeps affectus, ſapor, Ibidem. eſt poteſtate corpus animalis 121,2,a
Cibi delicatiores quibus incommodi 242,2,a
Cicer 223,1,b. qualis aquæ affuſionem requirat 186,2,c. 223,1,c. eius acrimonia 223,1,2. calor b. vrinam ciet ac abſtergit, Ibidem. nigrum qua eſt ſa-cultate 223,1,b. columbinum 239,1,b. eximendum è leguminum claſſe 240,2,a. quali ſolo lætius excreſcit 140,2,a. eius corruptio 259,1,d.& 261,1,b
Cicer arietinum non eſt πολυφόρον 139,2,a
Ciceronis munditiæ 26,2,b
Ciceroniani taxantur, 293,1,b
Cichorium æſtuoſiſsimo anno florens 30,2,b
Cicindula poſtridie quàm concepit parit 220,2,c
Cicuratio 143,1,d
Cicures plantæ quomodo valentiores 61,2,d
Cicuta venenum eſt 242,1,b
Cidonium 82,1,d
Κίκι 261,2,a
Cinara 40,1,2.96,2,c. quomodo miteſcat 203,2,d
Cinaræ conſeruatio per hyemem 287,1,a
Cinis ficuum vt iuuet 202,1,d. Cinis ſalem gignit Ibidem.
Κίνησις & μεταβολὴ differunt 29,2,c
Cinnamomum diuino odore eſt 148,2,b
Cipirus 92,2,a
Citatio crebra locorum oſtentationem vel ſuperſtitionem prodit 1,1,c
Circumablatio, in arboribus letalis 316,2,d
Citrium tenui eſt cortice 20,2,b. 42,2,a. eius ſuccus 95,1,a
Citros 156,1,c
Citrus 245,1,c
Citri cortex mollis 24,1,d
Clades, vnde deriuetur 195,1,c
Κλάδωσις quid 195,1,c
Κλάσις quid 195,1,c
Clauus ferreus in media quercu 274,1,d
Clauiculæ apud Ciceronem 156,2,b
Clidemi opinio 215,1,a
Κλῆμα eſt vitium 9,2,d. à Latinis variè nuncupatur. Ibidem, 265,2,b
Κλᾶν quid 6,2,c
Κλῶνες cur dicti 265,2,b
Κλᾶσθαι, πτόρθοι, ἀκρέμονες quid proprii quid commune habeant 265,2,a
Κνῆκος quid & vnde deducatur 172,1,d
Κνίζειν quid ſit 212,1,d
Coctana 266,1,a
Coctio cuius cauſæ effectus 8,2,c. quid 71,2,b.72,2,b. quas habeat ſibi obſiſtentes qualitates 74,

74,2,a.94,2,b,& 98,1,c. d.
Coctio fructuum 161,1,d
Cocta aqua attenuatur, & citius gelaſcit 311,1,d
Coeunt facilè,natura & ætate ſimilia 24,1,c
Cœtus,à coeundo 2,1,c
Cognoſcendi duplex ratio 91, 1,d.
Coitus varius animalium 220, 2, b
Κόλουσις in plantis quid 205.2,d
Colendi terram leges ab ipſis locis accipiendæ 208 2,d
Colocaſium 228.2. c
Coloni in Italia quales 135,1,d
Color quibuſdam plantis mutatur 142,1,c
Color cerni non poteſt niſi intercedente luce 74,1,a
Coloris fructuum mutatio 271, 2,c
Colorem animalium quid mutet 141,2,c
Colorum diuerſitas ex locorũ varietate 152,2,a
Κόλουσις quid 146,1,d.2,a.& 200, 2,a,206,2,b. quot pariat commoda ibidem.
Columba 40,1,d. eius fimus quam ad rem vtilis 59,1,d.huius idea 93,2,b
Comici quomodo peccata excuſent 193,1,b
Commentari quid ſit 20,1,b
Compilare quid 71,1,b
Complexio non eſt mixtio 250, 1,a
Compoſitiora pluribus contrariis obſidentur 150,2,b
Concauſa 315,1.a
Conceptus ſine mari 2,2,a. arborum in ſe 59,1,a
Concluſiones artium quibus gradibus natæ 160 2,a
Concoctio vbi melior 66.1.c
Congenerem eſſe & ſocium differunt 26,2,b
Κοίνωσις 201.2,d
Coniungi aliud eſt quàm miſceri 226,2,d
Conſeruatio quæ habet principia 22,2,a. plantarum fit aeris ſolíque beneficio 36,1,d. quid ſit 92,1,c. fit à ſimilibus 94,1,d
Conſtitutio 46,2,b
Conſtituendi & conſeruandi lex eſt eadem 92,1,c
Conſuetudo quorum lex eſt 164, 1,c
Conſuetudo res valida & violenta 184,2,b. altera natura 242, 2,c
Conſuetudinis vis 171,2,c. eius & naturæ affinitas 187,2,b
Contemplatio iudicium præcedit 91,2,a
Continui ſolutio lædit animantes 61,1,a
Contractio & effuſio contraria 61,1,b
Contradictorio vero falſum eſt quod dicitur 56,1,c
Contrarium eſt vnum vni non pluribus 54,1,c
Contraria quæ ſint 54,1,c. 94,1,d
Controuerſiarum plenæ ſunt omnes penè præceptiones 174, 2,d
Conuoluolus 156,2,a
Conuoluoli apud Catonem quid 214,1,b
Copia ſuffocat 188,1,b
Copiæ vocis etymon 112,2,c
Cor, vt cerebrum eſt κύριον 1,2,a. prius quàm iecur creatur 28,1, a. membrum eſt primarium 47,2,d. & inter partes corporis præcipua vitæ cauſa Ibidem. quas tamẽ momento paruo in ipſa creatione antecedit 48,2,c. circumuallatur munimento & arteriis 48 2,d
Cordis proportionem quid in plãta habeat 134.2,d
Κόρος nomen officii 115,1,b. hoc nomine materiam cur vocat Plato Ibidem.
Coria calfacta 158.1,c
Coriandri tarditas vnde 224, 1,a
Coriandro quorſum vtimur 65, 2.c
Corinthiacæ vites 97,1,b
Cornix infœcunda eſt 93,2,d
Cornicis pes eſt τῶν λαχάνων 140, 1,c
Corna 41,1,c
Cornopoda 117,2,a
Cornua cur animalibus tributa 67,1,b
Cornucerui 117,2,a
Cornus quo pacto ægreſcat 188,1, c.ab hominum manu & opera abhorret 208 2,d
Cornus robuſtiſsima inter arbores 31,2,c. cultum reſpuit 70, 2,b
Corollarium quid 139,1,b
Coronariæ herbæ 13,1,2.d
Coronariæ ſunt ſiccifsimæ 224, 2,b
Coronas quæ arbores olim darẽt 223,2,b
Corporis teretis dimenſiones 169,2,a
Corpulentior aqua, magis obnoxia putrefactioni 311,2,d
Correctio duplex 96,2,c
Corruptio 229,2,a
Corruptio duo habet principia 28,2,d. fit à contrariis 94, 1,d
Cortex eſt plantis principium vitæ conſeruans 5,1,d.13,2,a. eius officium 13,1,b.25.1,c
Corticis ſcabritia vnde 171,1,b
Corticis natura 284,1,c
Corus 98,1,a. vnde perflat 105,1,b
Coruus infœcundus 93,2,d fabuloſum eſt quod nonnulli tradũt de eius viuacitate, Ibid.
Coruus omnium animalium tenacisſimo eſt colore 141,2,c
Corylus 147,1,a
Corylus 2,2,d.3,1,2.4,1,b.ſemen eſt ei alioqui fructus 18, 1,2.19,1,c. eius fructus duplex 42,1,c, ſtolones exeuntes 130, 2,c
Coſsi 154,2,d
Coſsi ex terræ putredine proueniunt 2,2,a
Cos Vaſconum 194,1,d
Coturnix veneno veſcitur 242, 1,b
Cotula 206,1,c
Crabrones nunquam manſueſcũt 68,1,d
Κρόδων 265,2,b
Κρόσις quid 115,1,d
Craſſum & denſum differunt 149, 1,c
Craſsitudinis natura latè patet 16,2,b
Κρατεῖν 241,2,a
Crementũ & auctio quid habeant inter ſe diſcriminis 52,1,c. 106, 1,b
Crenides,locus in Thracia à ſonticulis dictus 312,1,d
Creſco verbum vnde deriuatur 52,2,c
Creſcendi ratio in iumentis & infantibus 49,1,b
Cretacea terra ſterilis plane 208, 1,a
Cretenſe ſolum cupreſsis procreandis aptum 4,2,d
Crethmon 151,1,c
Κρίσις in morbis 12,2,d
Crithmos vrinæ aſperſione lætior euadit 186,1,d.c
Crocum 144,2,b
Crocum quomodo transferri oporteat 11,1,c
Cruditas vnde 62,1,a. quid 128,1,b
Cuculus & accipiter qua parte differant 150,2,a
Cucumis 39,2,a. 41,1,b.c. 76,1,c
Cucumer quomodo dulcis patetur 186,2,a. quomodo alendus 201,1,c. qua arte tener reddatur 2,b.eius firmitas vnde,Ibidem. qualis 224,1,2.d. 2,a.c. 245,1,b. cucumeres hyberni 285,2,b

Cucumerum ſemina cur & quomodo præmacerentur 143,2,d
Cucurbita 33,2,c. 224,2,c. vbi maturè naſcitur Ibidem,d. 41,1,c. duplicem gerit florem 42,2,d. 79,1,d. tegumento eſt duplici 82,2,b. 224,2,c. opacat 156,2,c
Culex 128,1,2.b
Culices 154,2,d
Culices in lentiſci folliculis quomodo naſcantur 279,2,d
Culinæ rem culinariam edoctæ 53,2,b
Cultæ arbores 61,2,c.64,1,b
Cultæ arbores cur citius ſeneſcāt 135,1,c
Cultura cornus cur damnanda 162,1,a
Cultura quomodo effœminat 66,1,a
Culturæ ſpecies aut leges 206,1,c
Cultus nimius quibuſdam terris nocet 208,2,d
Cultum quædam plantæ appetūt, aliæ omnino reſpuunt 68,2,a
Cumulationis frumenti vtilitas 257,2,d
Cupreſſus 178,2,b.c
Cupreſſus 4,1,b.c. 2,c.d. 18,1,b.c. eius ſemen furfuri ſimillimū 19,2,c. 34,2,a.b. 35,2,c. germinans octobri 47,2,c. quæ ſucculentior 56,1,d. 57,2,b. 74,1,c. 81.2,c.d
Cupreſſus rectiſsima 137,1,d
Cupreſſus & eius radix pauca & minùs profunda 183,1,b. 240,1,b.2 a
Curguliones 261.2,a
Curſus quid 100,2,a
Cuſcuta 153,1,b
Cuſpis 27,1,c
Cyclaminus quomodo transferri debeat 11,1,c.32,1,d
Cyclamini qualia folia 158,1,d
Cydonium ac pyrum commune genus habent 21,1,a. quod mas, quod fœmina 132.2,d
Cypreſſus 45,2,c.
Cyprus inſula eſt velut horreum quoddam 89,1,a
Κύαρον quid ſit 1,2,a
Cytinus 60,1,b. c. 126,2,d
Cytini quomodo magni fiant 283,2,d
Cytiſus quandiu floreat 236,1,c
Cyzicena faba 223,1,d

D.

Dæmones, quòd falſa quædam poteſtas iis affingeretur, inſanos quoſdam deluſerunt 68,1,c. an ſint, Ariſtoteles in medio relinquit 94,1,c. Platonica pecora: varia poteſtate armati 123,1,a. Dei miniſtri ſunt Ibidem.
Datio quid 17,1,c
Daucus 91,1,c
Debile quid 72,2,a
Debilibus parcendum 181,2,c
Decutitur fructus, non arbor 88,1,b
Defectus qua re emendatur 112,1,b
Definitio conuerti debet cum definito 63,1,d
Degeneratio plantarum 252,1,b
Degenerantium quarundam plantarum cauſæ 159,1,c
Δεῖ verbum aſſertiuum 185,2,b
Δεινὸν in vtranque partem accipitur 88,2,c. vnde fluat Ibidem.
Democriti de alendis plantis ſententia 138,2,d
Democriti de flexuoſarum arborum radicibus ſententia 136,2,c
Democriti oculi 198,2,b
Denſa pluribus conſtant partibus 191,1,b
Denſat tum calor tum frigus 13,2,d
Denſatio & ſtipatio quid differūt 292,2,b
Denſeſcendo res intus augentur 34,1,b
Denſitas plantarum humidum intus continet 7,1,d. eius facultas 8,1,c. quomodo tum iuuat tum nocet 10,1,d.
Denſum ægre ad incrementum promouetur 33,1,d. non continuò eſt quicquid durum 105,1,d
Denſiora & ſolidiora plus calida aut frigida 312,2,c
Denſum & craſſum quomodo differant 149,1,c
Deponere verbum quid ſignet 15,1,b
Deſiccantia 199,1,c
Deſiderium & voluntatem inanimis quoque rebus tribuunt Plato & Ariſtoteles 7,2,a
Detergentium facultas 118,1,d
Deus ab ariſtotelica familia agnoſcitur vniuerſi cauſa efficiens 87,2,c. æternus 108,2,d. deprecanda eius ab ipſo ira 123,1,a.
Deus ſol⁹ verè & ſimpliciter perfectus 227,2,a
Διὰ quid notat 62,2,b. 290,2,a
Διὰ nonnúquam nota mediæ cauſæ 203,1,a
Διάθεσιν quid 37,1,d
Διαστροφῶς & ἀμφιδέξως differunt 181,1,a
Διασκευάζειν quid 187,2,a. quibus conueniat 206,2,a
Διαμένειν 233,1,a
Διάσπους 241,2,b
Διαστάλλειν quid 200,1,a
Διαστολὴ 200,2,a
Διαπεράτειν 242,2,c
Διὰ τέλους, cur mira loquutio 24,2,b
Διαφέρειν quid ſit 242,1,a
Διαφορὰ 26,1,c. 27,2,b
Διήρειν & διαίρειν quomodo differāt 144,1,a
Διοδεῖν quid 209,1,d
Διστίζειν vnde 290,2,a
Dii philoſophorum 236,1,d
Διίκειν quid 88,2,a
Dilabi 99,2,b
Diluuio obnoxii Abiſsini 55,1,c
Dimenſiones teretis corporis 169,2,a
Διοίκησις Galeno quid 166,1,b
Diophanes lunæ domiciliis vniuerſa præſagia eruens 46,1,a
Dipſas 107,2,d
Dirum quid 226,2,b
Diſponere, diſtribuere, & attribuere vt differant 187,2,a
Diuerſitas cauſa multitudinis 44,1,c
Diuerſitatis quæ ſit cauſa 263,1,b
Doga canis anglicus 80,2,d
Dolare quid 281,1,c
Dracontium capitatum 11,2,b
Δρῦς περίπλεω & πρεμνῶν differunt 103,2,c
Δρυμία 262,1,c
Δρυμώτης ἀπὸ τῆς ὀξύτητος quomodo differat 15,1,a
Druidæ 154,2,a
Druidarum ſuperſtitiones 164,1,a
Dryopteris 37,2,d
Dulcia minus ſunt quæ ſicca 162,1,b. item quæ ſtrigoſa Ibidem.
Durantes parum fructus 124,2,b
Durateus equus 28,2,b
Duriæ fluuii aqua fœcundiſsima 112,2,c
Duri, proprium eſt reſiſtere 250,2,d
Duritia accretioni apta 200,1,c. vnde naſcatur 239,1,d. 243,1,d
Durum quid 105,1,d. ægrè creſcit 33,1,d
Δύναμις 52,1,a
Δυνατὸν frequentius paſsiuè ſumitur 196,2,d
Δυσχερεία 293,1,b
Δύσκρατον quomodo temperatum ſit 199,2,a.293,1,b
Dyſenterici 113,1,c

E.

E'κ præpoſitio miræ efficaciæ 24,2,c. quid ſignificet 100,2,a. 264,2,c

E'χλεσις

Ἔκβασις 291,1,d,292,2,c
Ἐκεῖνο & αὐτὸ quomodo differunt 184,1,b
Ἐκθηλυνθεὶς 161,2,b
Ἔκλειπτον vox, an apud probatum autorem vſurpetur 113,1,a
Ἔκλειμμα quid 113,1,a
Eclipſis Attica 22,1,d
Ἐκρήγματα 17,2,a.19,2,c
Ἔκστασις corruptio ſecundum quid 229,2,a
Ἐκτομιαῖα animalia quæ 300,1,b
Ἐκτροπὴ 167,1,a
Ἔκφυσις 50,2,a
Ἔλαφος 241,1,d
Edax non continuò eſt qui edit 190,2,a
Edendo non eſt ilex 156,1,c. nec laurus nec myrtus Ibidem.
Edera 12,1,a. diutiſsimè viuit 31,2,c. dicitur non viuere in Aſia 58,1,c. miri caloris 92,2,a. calida ſicca 122,1,b. quibus locis læta eſt, Ibidem, c. exugit 196,2,c. & 316,1,b. hærens cerui cornibus 153,1,b
Effuſio & cótractio cótraria 61,1,b
Egeſtas cauſa appetentiæ 128,1,c
Ἐγχέειν 307,2,c
Ἐγκαταμεμιγμένον quô pertineat 64,1,b
Ἐλαύνειν verbum equiſonum 27,1,c. 55,1,d.
Elementa 509,2,a
Elementi Stoica quædam etymologia 213,2,b
Elephãti albi vbi homines nigerrimi 142,2,d. illorum peculiaris color, Ibid. vbi ſint nigerrimi 143,1,a.273,1,d
Ἔμβιον quid ſit 7,2,c
Ἔμβολος & ἔνθεμα quomodo differant 25,1,c
Empedocli piſces ignei 92,1,a. naturæ illuſit: proinde refellitur 94,1,b
Ἔμμονον duo includit 18,2,d
Ἐμφυτεία quid ſit 20,2,a
Empiricorum cæci ac periculoſi errores 164,2,a
Emplaſtratio maiorum noſtrorũ 20,2,b
Ἐμποδίζειν quid ſonet 184,1,a
Ἐν quid notat 62,2,b
Ἐνεδρεύειν 135,1,b
Ἐνεχομένου voce cur accidens intelligatur 160,2,c
Ἐνέργεια quomodo eſt δύναμις 220,1,c
Ἔνορχος 190,2,a
Ens apud Latinos exoleuit prorſus contra Græcorum loquendi rationẽ 17,1,a. an æquiuocè dicatur 91,1,b. reciprocatur cũ vno 119,1,a
Ens omne quomodo bonum 179,1,d. entium affinitas 161,1,b
Entitas cauſa vnitatis 68,2,c
Ἔνθεμα quid differat ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου 25,1,c
Ἐπάγειν verbum mercatorum & nautarum 17,2,a
Ἐπαγωγὴ quid 204,2,d
Ἐπανάληψις apud medicos quid 180,1,d
Ἐπαύξησις accretio 16,2,d
Ἐφάπαξ quid Ciceroni 11,2,d
Ἔφαλμα & ἄφαλμα quid differant 296,1,d
Ἐπὶ quid ſignificat 43,2,a
Ἐπιβάλλειν verbũ militare 180,2,c
Ἐπιβλάστησις quid 194,1,b
Ἐπιβολὴ 201,2,c
Ἐπίκαρπον quid Theophr. 140,2,b
Ἐπικαρπίζειν 197,2,a.b.198,1,b
Ἐπιμύειν duo ſignificat 104,1,a
Ἐπίφορος quæ ſit fœmina 167,2,d. 168,2,d
Epiroticus tractus 223,1,d
Ἐπίρρυτα quæ dicantur 184,1,d. ἀπὸ τῶν ὀχετευομένων quomodo differant Ibidem.
Ἐπιρρεῖν quid 245,1,c
Epithymum 153,1,b. vnde naſcatur 151,2,d. è thymbra 279,2,d. ſemper alio nexum enaſcitur 37,2,d
Ἐπιθυμία plantis non cóuenit 123,1,b
Ἔποχον 310,2,d
Ἐπομβρίαι 292,1,a
Equus durateus 28,2,b. 86,1,d
Equi inculpatiores qui 249,1,a. quomodo colorem mutent 273,1,c
Eraſmus ineptit 216,2,b
Erectum quid 176,2,d
Ἔργα καὶ ἡμέραι Heſiodi cur coniunctim dicantur 195,2,d
Ἐργασία 207,1,b
Ἔαρος 267,2,b
Eruca 117,2,a. & 154,2,d. figuram mutat 150,1,d. in arroſione frõdium, ſonum edit 300,1,a
Erucæ omnes ſunt τῶν λαχάνων 140,1,c. quas plantas infeſtent 214,1,c
Eruum contra quæ animalia valeat 156,1,d
Eryngii radix 240,2,a
Erythrinus ſine mari concipit 2,2,a. mas enim ſeminis eſt expers 28,1,d
Ἐρυσίβη 259,1,a
Eſſe quid propriè dicatur 61,1,a
Eſſentiæ facultas 22,1,d
Eteſias Italiæ gratus 105,2,d. quid afferat AEthiopiæ, Ibidem.
Ἑτερόχροοι fructus 272,1,d
Ethici quidam vnde fiant 112,1,b
Ἔτος φέρει οὐκ ἄρουρα 216,2,b
Εὖ particula quid ſonet 179,1,c. ſuperlatiuum quando aduerſatur 242,1,b
Εὔβια quænam ſint 9,2,b
Εὐκρασία medium, quibus extremis contrarium 88,2,d
Εὔβοτος terra quæ 5,1,a
Euentus & effectus quid differant 304,2,d
Εὔσειον quid 308,2,b
Εὔχυλον quid medicis 11,2,b
Εὔοδον quid ſit 215,1,b
Εὐχροια nõ eſt niſi ſit ſanitas 112,1,a
Εὔλογον & εὔχος 22,1,b
Εὔγεως terra quæ 211,1,c
Εὐοξίας olim quærentes, duabus rebus vtebantur 112,1,d
Eupatorium 234,1,b
Euphorbium 13,2,d
Εὐθὺς quid ſignificet 291,1,c
Εὐθὺς & εὐθὺς vt differant 137,1,c
Εὐτροφία 133,1,a
Euripidis conſilium 10,1,c
Ἐξανθήματα, vlcuſcula vnde dicta 297,2,b
Εὔξυλα quæ 86,2,d
Ἐξαίρεσις & ἀφαίρεσις quid differãt 207,1,a
Exceſſus naturam omnem vitiat 25,1,a. exceſſui & medio contrarius 54,2,b. quibuſdam rebus gratus eſt, modóne nimius, ſed finitus 106,2,a
Extrema duo in virtutibus 36,1,d. inter ſe aduerſantur, & ipſi medio 72,2,b
Exceſſus omnis præter naturã 205,2,a
Exceſſus tum frigoris tum caloris vnde 314,1,d
Excrementum duplex 113,2,c
Ἐξέρυθρος 310,1,c
Exhibere quippiã ſibi impropriè dicitur 183,1,c
Ἐξομαλίσαι quid 37,1,b
Exuctio leguminum quando commodè fiat 256,2,b

F.

Faba quando ſerẽda 217,2,c. florẽs quid amet d. eius farina 223,1,c. corium 239,2,b. quando ſerẽda 243,2,b. multis incõmodis obnoxia 245,2,a. imbecillitas eius vnde deprehendatur 252,2,b. quomodo corrumpatur 259,1,a. Cysicena 223,1,d. Theſſala & Tarentina 262,1,b
Fabæ quali ſolo ſurgunt lætiores 140,2,a
Facere & agere differunt 103,2,d
Facilitas naturæ eſt in tenera ætate 23,2,d
Facilitas & celeritas diſiũcta ſunt tum notione tum natura 313,1,b
Factionis nomen vnde 17,1,b
Factioſæ duæ anni partes 166,2,a

M.

Falda, vox vet⁹ Germanica 307,1,a
Famem quindecim dierum poteſt homo ferre ſine interitu 315,1,d
Fari quid 32,1,c
Farra trimeſtria 192,1,c
Fatum quid 275,1,b
Fauonius vnde ſpirat 105,1,b. cur in Vaſconia tam pernicioſus Ibid. 2, b.
Febres quo anni tempore maximè accenduntur 55,2,b. 75,1,a
Felis cum cane cur non conuenit 189,1,a. lacertos vorat 242, 1,b
Felis paruus magnos habet ſpiritus 31,2,c
Feracem eſſe, plus eſt quàm ferre 190,2,a
Feræ arbores robuſtiores 26,1,c
Feritas 36,1,d. eſt quoque in arboribus Ibid. ... fœcunditatem non imp... 116,1,d
Feritas terræ caſtiganda 159,2,b
Ferocia quid propriè 37,2,a,& b
Ferox aliud quàm ferum 218,2,a
Ferri acies calore obtunditur 95,1, a. & citriorum ſucco Ibid.
Fertiles maximè arbores bis in anno ferunt 57,1,c
Feſtucæ carpeſii 161,2,d
Fibra quando radicis rationem & partes obtinet 13,1,c
Fibrillarum iniquitas 188,2,c
Ficus arbor 1,2,c. 3,2,a. 6,2,b.c. 7, 1,d. propriè quæ dicatur 265, 2,d. triplex genus 265,2,d. humidior quàm olea Ibidem, 2, b. & eius ſtipes quàm oleaginus Ibidem. humidiſsima 25,2,d. 30,1,c. 34,2,a. non facilè coquit cibum 35,2,d. eius ſuccus 67, 2,a. 72,2,c. multas continet ſpecies 73,1,b. quomodo melior fiat 76,1,c. 79,1,d. flos Ibidem. quæ fœcundiſsima aut quando 88,1,d. 89,1,b. cur in AEgypto bona non eſt 108,1,2,b. vbi optima Ibid. vbi deterrima Ibid. Succus cur perfacilè aduratur 108,1,c. 124,1,a. 126,2,b.d. 127,1,d. 2,a. ſylueſtris 130,1,d. mitis Ibid. Indica Ibid. 2,c.d. 131,1,2.b.2,b,& 133,1,d. 170,2,d. Laconica 175.2,b. quid ex cinere capiat commodi 202,1,d. 245,1,b. eius ſcarificatio 143,1,c abſque flore fructū edit 152,1,b
Ficus fructus 20,2,b. nudis fructibus eſt affinis 71,2,c. putamen ei ineptè tribuitur 77,1,a. cur & quomodo cadit 128,2,a.b. ſerus 129,1,c.d
Flos ficus 136,1,a
Fœtificatio ficuum 263,2,c. dignitas 256,1,a
Figuræ animaliū & plātarū 286,1,b
Filix 118,1,c
Fimetum muſcas producit 16,1,d
Fimi natura 173,2,d. 174.1,a. quid plantis conferat 96,2,b. cur in aruum inferatur 185,2,d. quid incommodi arboribus afferat 186, 1,a b. 314,2,c. inuehit luxuriam aut vrit, largè appoſitus 315,1,c iumentorum eſt leuiſsimus 2,d. quomodo temperetur 187,1,a. contrarius eſt macro ſolo 208, ſuillus quid afferat punicæ 202, 1,d. columbinus ad quid vtilis 59,1.d. coriarius fimus 314,2,d. ex balneorum ſtrigmentis, & lixiuiorum cineribus 315,1,a
Fim⁹ acerb⁹ 174,1,c. acer 186,1,a. b. 314, 2,c
Finis humanarum actionū 164,2,d
Finis ſui omnia ſunt appetentia 160,1,a
Flaccum aliud quā flaccidū 138,1,a
Flagellum in vite 265,2,b
Flammulæ 238,2, a
Flatus & auræ differentia 105,1,c. frigidus quomodo iuuat Ibid. a
Flatus cur cuiq; regioni peculiares 299,1,d
Flauities faciei ex aura marina 273,1,d
Flexi vel ligni vel metalli pars exterior, rara magis 8,1,a
Flexuoſa radix cur ſit 8,1,a. cur tā robuſta Ibidem, c
Flexuoſitatis in plantis duæ cauſæ 8,1,b. quibus accedit tertia quædam externa Ibid.
Florent pleraque hyeme 38,2,c
Florentes quædam herbæ æſtuoſiſsimo anni tempore 30,2,b
Florētes vites ſpondent columellæ 205,2,a
Flores, coloris mutatio 150,2,c. qui odoratiores 148.2,b. varii 136,1,a
Florētinorum reſpublica 240,1,a
Flos cur ex pulegio ērumpit ſummo cum frigore tum calore 31, 2,b. hyemalis, autumnalis, æſtiuus 38,1,b. duplici conſtat genere 42,2,b. flos fructus inchoatus atque adeò res imperfecta 60, 1,a
Floſculacea ſemina 32,2,a
Fluminum duplex finis 33,1,b
Fluuii, nobiliores aluei 17,2,a. apud quos nulli 55,1,c
Fluxionis facilitas 33,1,b
Fodiendum quo pacto 193,1,b
Fœcunda minus ſunt robuſtiora 145,1,c
Fœcundæ plantæ minùs viuunt 135,1,c. & 301,1,b.c
Fœcunditas ex humore proficiſcitur 3,2,a. in plantis humiditatē deſiderat 56,1,c. in germinatione ex duabus cauſis pendet 56,2, b. finis terræ ad alendum 77,2,d cum calido duobus tantum animalibus ineſt 93,2,a
Fœcūditas fēſim interimit 135,1,d
Fœmella cur in vtero ſeriùs moueatur 211,2,a. cur celerius creſcat, Ibid. cur naturæ dicatur ... 230,2,b
Fœmellæ in quo animalium genere ſint maribus maiores 34,1,d. in omnibus ferè humor calorē vincit, Ibidem. per metaphorā plantæ appellantur 132,2,a
Fœniculum 66,2,c. 72,2,c
Fœniculum qua arte dulce paretur 186,2,a
Fœniculi duplex vſus 152,1,a
Fœnum 178,1,d
Fœnumgræcum 239,1,b
Fœnumgræcum 244,2,b
Fœtus cæcos cur animalia quædā edant 167,2,a
Fœtus cur certo tempore ex matrice exeat 249,1,c
Fœtus materia 166,1,b
Fœtus plures ſunt in piſcibus quā matricis ſinus 42,2,d. nomen, quid à partu differat 86,1,d
Fœtui in vtero matris vnde ſuccus amandetur 62,2,b
Folia cur diuerſa eidem plantæ aliquando naſcantur 42,1,c.d. quomodo in arboribus retineantur 45,1,a. cur cadant 47,1, b
Folia quibus arboribus neceſſariò inſunt 152,2,a
Fontium ex ſcaturigine varia aquarum diuerſitas 119,2,b
Forma ad generationem actiuè cōfert 2,1,a. vt in materiā introducatur, quid antè requiratur, Ibid. c. in alienam materiam agens quid moliatur 8,2,c. autor germinationis 13,1,a. plantarū à ſurculo 26,1,c. eius quódnā ſit primarium inſtrumentum 44, 2,b. 71,2,d. quomodo & quam cauſam conſtituat 49,2,c
Forma origo accidentium 149,1,d
Forma plantarum ſol 166.2,d
Forma quomodo agat 161,2.c
Fortiores arbores vnde reddantur 135,1,d
Foſsio quādo inſtituenda 187,2,c. quid ſit & quis eius vſus, Ibid. & d. 188 2,b. cur aratione vtilior 207.2,c. 209,2,b. 287,1,d
Foſsionis duplex finis 96,2,c
Fraga 1,2,c. & 227,1,c
Fragor nomen vnde 178,1,c
Francigenæ Veſtales 161,2,d
Fraxini ſemen 94.2,d
Frequentare & occupare quid intereſt 19,1,c
Friabile quid 78,2,a
Frigida loca cur fertiliora 216.1,a

Fri-

Frigoris origo, vnde 305,1,b. effectus 158,2,a. & 306,2,c
Frigus eſt rigori cognatum 43,2,a perfectas radices impedit 52,2,a denſat 95,1,a. incluſum terræ ſemen detinet 98,1,a. quomodo coquat Ibidem. eius vis συγκριτική 100,1,b. per ſe ad naturæ opera ineptum 105,1,a. quomodo humoré eximat 108,1,c. cur denſat 103. vrit 123,2,c. maiiùs deſideratur à ſiccis fructibus Ibid. cur horrorem inducit 125,2,d
Frigus per accidens agit 216,1,c
Frondes, partes plantæ 38,1,a. retinentur totam hyemem à noua amygdalo 56,1,d. minus operoſæ fructibus 59,2,c. partes habét penè vniformes 59,2,d. eadẽ ſpecie alibi amittuntur, alibi non 87, 1,c
Frondium iniquitas quæ 139,2,b
Frõdes fimi vicẽ præſtãtes 156,1,c
Frondes paucæ & imbecilles fœcundarum arborum 277,2,a
Frondet citò morus, fructum ſerò edit 41,2,b
Fructus abſque flore 152,1,b
Fructus an pars arboris 173,2,c
Fructus duo in ſe habet 36,2, a. è planta, vt fœtus ex animali 38,1, a. non gignitur inſtar frõdium Ibid. cur varius eidem naſcatur plantæ 42,1,c.d. duplicẽ ob finem à natura dari ſolet 43,1,c. ſecundus eſt vendibilior 57,1,a. eius partium ſunt & multæ & magnæ differentiæ 60,1,a. nullus germinationẽ antecedit 60, 2,d. eius operimentũ quãdo eſt oſſeum 67,1,d. nudus quis 71 2,c aqueus procul à coctionẽ 73.2,a duplicẽ ob finẽ dari⁹ ſolet Ibid. 1,b. amarus antequã matureſcat 76,1,c. qua arte melior reddatur Ibid. b. collectus ab animali in lucem edito quid differat 79, 2,d. varia habet ac multiplicia tegumenta 82,2,b
Fructuum coloris mutatio 271,2,c
Fructus magis elaborato ſucco eget quã folia 186,1,c. eius vniuerſæ conditiones 188,1,c. operimenta 222,2,a. genera 227,1,c. maturatio vnde iudicanda 2,b. quis viſcidus 240,1,a
Fructus non ſunt partes plantarũ 151,1,a
Fruct⁹ pars quoties mutetur 273,1,a
Fructuum coctio 161,1,d. finis duplex Ibidem.
Fructuum ſuauitas vnde 147,2,b
Fructuũ teneritudo vndẽ 147,2,b
Fructuum varia genera 152,1,a
Fructificatio ficuũ diuerſa 267,1, d. & 64
Fructificationis extraordinariæ cauſæ 263,1,a
Fruges quibus conſtent radicibus 208,2,a. ſerotinæ 215,1,b. ſunt ſimplici natura 229,1,d
Fruges incorruptæ quæ 262,1,b
Fruges quoto anno tum mutant tum ſeruntur 37,1,a
Frugi quis ſit 78,1,b
Frui & potiri differunt tanquam ſpecies & genus 104,1,d
Frumentacea 30,1,c
cur maturè ſerenda 237,1,b
Frumentaceorum ſpica 258,2,c
Frumentacea corrupta nõ omnia animal gignere 261,1,c
Frumentaria res in Aſia 158,2,d
Frumẽtũ 28,1,b. hyeme aſpera plꝰ agit radices 48,2,a. aliis fructibus anteferendũ 77,2,d. radices multas in læto ſolo agit 78,2,c
Frumenti granum 238,2,c. eſu iumenta pereunt 241,2,c
Frumentum expanſum cumulato peius afficitur 257,1,c
Frutices quô accedant naturæ 206 1,b
Frumenti calor & vapor 257,2,c
Fruticum ſoboles cur parenti æqualis 9,2,b. generalis maximè generatio, variúſq; ortus 11,1,b
Fugere bibentem vt canem ad nilum 31,1,d
Fulminis ſonò moles nequaquam diſiici, ſed aeris motu 299,1,d
Fundi vocabulum vnde 5,1,c
Fundi nomen vnde 137,2,a
Furunculus quid 194,1,d
Furũ inexplebilis im̃pbitas quod prouerbium dederit 52,1,b
Fuliginoſa vitis 272,2,c
Fuſca vitis 276,1,a

G

Γαλάκτωσις 233,1,a
Galen⁹ plurimũ debet Ariſt. 213,2,b
Galla 42,1,c. 44, 2, a. in ſaluia & quercu 101,1,b. vnde proueniat 153,1,d. eius fructus 152,1,b
Gallina cur omnia ſua oua nõ poſſit perficere 44,2,d. ſine mari parit 45,1,a. pinguis ſterileſcit 62, 1,c. eius quemadmodum galli, natura fœcunda 93,2,d. quo cibo fœcundiores reddãtur 242, 1,b. etiã veſcũtur ſcorpiis Ibid.
Γαςέρες ἀργοὶ 60,2,c
Gazæ κακοζηλία 290,1,b. tam multis locis & toties notatur vt indicare non ſit neceſſe
Γε particulæ in aſſerenda rara natura momentum 9,1,a
Gelatio an ſit affectus aeris craſſi 311,1,d
Gemmæ vitium quomodo habitiores fiant 199,1,b. & 306,2,c
Gelu cauſæ 307,2,d
Gelicidium terræ 309,2,b
Gemitus à γέμειν quum plenũ mœrore pectus erumpit in ſonitũ 306,2,c
Generandi vis vulnere tardatur 59,2,a
Generatio ἄλλο fit à priore 2,1, c. ex quibus principiis perficiatur 3,1,c. naturæ opus, ibidem, 2,c. plantarum earundẽ fœdere ac ſocietate operoſior 23,1,b. partim ex ente partim nõ ente 32,1,b. non vniuoca 35,2,b. non abſque quãtitate 47 2,b. varios eius effectores fingebat Empedocles 49,2,c. illius duo autores & tantum vnus Ibidem. frigiditas illi contraria 54,2,c. maximum eius opus in arbore 64, 1,d. ob quam re. 63,2,b. opus habet præſidio 100,2,d. particulatim compleri poteſt 103,2,d
Generatio fit in momento 136,1,b naturalis quæ 248,2,b. eius ordo 249,2,b
Generantes partes ſemen proferre 287,2,c
Generabilium rerum tẽpora duo 290,2,c
Genitalis humor 21,1,a. pars in ſeminibus 29,2,b
Genuenſes & Placentini 150,2,a
Genuenſium Therſitica capita vnde 287,2,b
Γένος quid declarat 22,1,c
Genus eſt τὸ ὅλον ſpecierũ 251,1,d
Genus ſecatur à ſpeciebus 81,1,b. eſt ſpeciei totum & pars 97,1, differentiæ 113,2,d
Γεωργούμενον quô pertineat 64,1,a
Germen ex humiditate prodit 2,2, d. multis ex plantæ partibus erumpit 5,2,b, & 310,2,d
Germina an ditanda 200,1,b
Germinandi tria tempora & quæ 54,1,c
Germinantes plãtæ neceſſariò humidum habẽt 3,1,c. quales ſunt penè omnes 41,1,a
Germinatio vnde fiat 8,2,b. quid ſit 37,2,d. verna 40,2,b. eſt generatio 51,2,a. eã fructus nullus antecedit 60,2,d. cur tardatur culturâ 61,2,a
Germinationi quando ineptæ arbores 167,1,c
Geteum 224,1,b
Gigarium 30,1,c. 63,1,d. 90,1,c. & 221,1,d. in vuis quando frequẽtius Ibid. 2,c
Git 238,2,a
Glans 219, 2, a. omnium penè minimè durat 223,1,a. 229, 1,a

Glandis medulla 30,1,c. humida 38,1,d. 41,1,c. 42,1,c. frigida 74,2,a. 76,1,c. 82,1,c. 2,b. 130,2,c
Glarea quot vtilitates plantis afferat 175,1,b
Glebæ vber apud Virgilium 6,1,c
Glebæ concretæ frigore, quomodo ab eodẽ reſoluantur in puluerem 310,2,b.c
Gliſcere verbum, vnde 77,1,c
Γλίσχρω quid dicatur 7,1,b
Glumus vnde dicitur 296,2,c
Glutinoſa ſunt quæ bulbacea 30,2,c
Γνώμων 276,1,b
Graciles arbores cur putãdæ 182,1,d
Gracilitas ariditatem plantis inuehit 182,1,d
Græcia moderatè humida 130,1,c
Græcorum geſtandis coronis inſania 224,2,c
Gramen 96,2,b. 206,1,c. 234,1,a . in Sarmatia quomodo tũ oriatur tum legatur 209,2,a
Grammaticè multi, Latinè pauci loquuntur 77,2,a
Grana fluuius 19,2,d. aqua eius mirificè fœcunda 119,2,c
Graphium 20,2,a
Grauitas in cibis quid 243,1,b
Grellare verbum Vaſconicum in defluxione acinorum 296,2,d
Groſsi 265,2,d
Groſſorum maturitas imperfecta 266,2,b. 267,1,a
Groſſos in ficu naſci non mirandum 269,1,b
Gubernaculorum inueniendorum quid præbuerit occaſionem 175,2,d
Gulonum prodigioſa guloſitas 92,1,b
Gummi nobiliſsimũ medicamentum 13,2,c. quid ſit 15,1,c. excrementum arborum 13,2,b
Gummatio morbus in arboribus 298,2,c
Gurgulio quomodo gignatur 128,1,b
Gymnaſtæ quomodo circa olei naturam decepti 124,2,c

H

Habitus & priuatio nihil habent medii 134,1,c
Habitudo nimis bona caſtiganda 182,1,c
Halcyones plena bruma procreãt 40,1,d
Halcyonii dies 39,2,b
Halicarnaſſeus reprehendens, reprehenditur 133,1,b
Hectici quomodo refrigerentur 202,2,c
Hederæ & quercus coniunctio 282,2,b
Heluola vitis 271,2,c
Heluolus color 272,1,a
Hemerocales 102,2,d
Herbarii noſtri 41,2,d
Hercynia ſylua 18,2,b
Heroicus habitus 36,1,d
Hipparis quædã vt oriatur 37,2,d
Hippocrates breuiloquus 8,2,a. in quo caſtigatur eius ſimplicitas 79,2,a
Hippocratis diuina, quaſi naturæ ipſius loquentis ſententia 184,
Hippocratis hæreſis 164,1,c
Hircos mulget, prouerbium quô detorquendum 19,1,b. 76,1,a
Hirquitallire priſca vox 296,2,d
Hirundo nunquã mãſueſcit 68,1,d
Holeracea 29,1,a
Homo, cauſa cur cætera condita ſint 225,1,b. [illegible] Ibid. princeps animalium 242,2,c
Homo cur inuerſa arbor dictus 23,2,c. virtutum atque vitiorũ ſubiectum 36,1,d. 40,1,d. 89,2,d
Homeri locus à Virgilio verſus 18,1,c
Homines proceri, nonnunquam imbecilliores 178,2,c
Homines quid maximè ſpectare oportet 164,2,d
Hominum cura 151,2,c
Hordeum 151,1,c
Hordeum in vinea ſarum 188,2,d. 199,1,c. in quo ſolo melius proueniat 211,1,b. quando ſerendum 217,2,c. duplici tegumento munitur 223,1,b. 241,1,a. leue 242,1,a. quando rurſus ſerendum 243,2,b. aereum 247,1,a
Hordeum terram ſtrigoſam deſiderat 106,1,a. vnde lædatur 256,2,c
Horror cur ex frigore 125,2,d
Horriditas plantarum 148,2,b
Horti penſiles 48,1,c. minùs fructuoſi Ibid.
Humanæ imbecillitatis aſylum 247,1,d
Humanarum actionum legitimus finis 164,2,d
Humanarum rerum epithetõ Heraclito 40,1,a
Humidi eſt implere 289,2,c
Humidi quid proprium 162,1,b
Humidiores quædã plãtæ 172,1,a
Humidiſsima quarundam arborum natura 25,2,c
Humiditas quid arboribus conferat 191,2,d. duplici genere continetur 7,1,b. ad germinandum requiritur 31,1,b. 33,1,d. cur aliquando à naturali calore modificatur 64,1,b
Humiditas quã vim habeat 156,1,a
Humidum cum calido generationis principium 3,1,c. facilius vt rarum creſcit 34,1,c. quomodo ſit ignis pabulum 54,2,c. facilius putreſcit 111,2,a. cauſa vnionis partium 118,2,c. radix caloris 202,2,c. quomodo afficitur in magnis æſtibus 214,1,b
Humor autor fœcunditatis 3,2,a quomodo vitale principiũ contineat & vicisſim ab eo cõtineatur 7,2,c. genitalis 21,1,a. in arbore vices gerit ſolius materiæ Ibid. b. in viuẽtibus eſt caloris pabulum 54,2,a. materia 91,2,c. nimius actionem impedit & putredinem gignit 103,2,a. quomodo à frigore tollitur 108,2,c. aptus ad patiendum 111,2,a. ſiccitate acuitur 112,1,c
Humor externus cum interno leguminum humore coniunctus quomodo ea lædat 256,2,d
Hyacinthus 502,2,d
Hyades aerem mutant 57,1,b
Hydropes qua re abſtineãt 29,1,c
Hydroſelinum 221,1,c
Hyems factioſa 166,2,a. nullũ germen fundit 38,1,c. ſi ſæuiat, nihil oritur Ibidem, b. pleroſque flores emittit 38,2,c. plena procreat halcyones 40,1,d. aſpera quî frumentis ſit 48,2 quomodo cauſa coctionis 98,1,b. vbi vuas maturat 123,2,c. Quid vitibus afferat 198,2,c. mutilatrix & velut carnifex plantarũ 205,2,c. quomodo calori vim faciat 216,2,b
Hyoſcyamus 68,1,b. 107,2,d venenum continet 242,1,b

I

Iactura quando fiat 184,2,b
Iam aduerbii vis 195,2,c
Iaſio, ex Plinio 156,2,a
Iaua inſula velut horreum quoddam 89,1,a
Ichnemnon exiguus maximos habet ſpiritus 31,2,c
Ἰχνογραφία vulgò modella 3,2,a
Idem genere eſſe plus eſt quã idẽ qualitate 21,2,b
Iecur cur primùm membrorũ formari cenſuit Hippocrates 28,1,a. falſò quidẽ & ridiculè 47,2,d
Ieſemini ramus 4,2,a
Ieſeminũ florem ſine fructu edit 152,2,a
Igni quomodo vtatur natura 92,2,b. 109,2,b. & 213,2,a. quis ad generationem ineptus 114,2,c
Ilex 46,2,c. & 219,2,a. non eſt edẽdo 156,1,c
Ilithya arborum 278,2,b

Imbe-

Imbecillæ plantæ 38,2,b.& c
Imbecillitas in quo ſit prædicamento 239,2,b. fundamentum eſt patiendi 252,2,a. ignorantiæ humanæ quod aſylum habeat 247,1,d
Imbecillium duplex cauſa 155,1,b
Imber 16,1,b.2,b. 17,1,b. cur largior & maiori cum impetu irruat æſtate ſumma & autumno 55,1,b
Impar numerus quomodo diuiſibilis 120,2,d
Imperfecta cur facilius gignuntur 14,1,d
Imperfectarum ſpecierum ideæ 16,2,a
Inanitio duplex 300,2,a
Inæqualitas omnis offenſionem creat 33,1,c. duplex eſt, Ibidem.
Incalmare quid 20,2,a
Incoctilia vnde ſint 251,2,a
Incorrupti ſeminis cauſæ 262,1,c
Incrementum frumenti 257,2,d
Incrementum vnde 116,2,d
Indi quid dicatur 187 2 a
Indica ficus 133,1,d.& 170.2,d
Indomitus quid 307.2 a
Indorum nux magna 161,1,d
Infantes iuuenibus humidiores 202,2,c
Infantes quomodo creſcant 49,1,b
Ingenium vecors muliercularum 146,1,c
Ingreſſus & acceſsio quid differunt 305,1,b
Inoculatio 20,2,b.c 21,1,c
Inſectorum coitus 120,2,b.& præcox partus Ibid. c
Inſerendi opportunum tempus 22,2,c
Inſita arbor quem fructum effundat 152,1,d
Inſitio, vox pecularis Plinio 20,2,a. habet quod alit & alitur eiuſdem naturæ 20,2,d. huic non omnis arbor apta eſt 32,2,c
Inſpicare vnde deriuetur 15,1,a
Inſtrumentum formæ primarium 44,2,b
Intempeſtiuè erumpentium pœna 39,2,c
Interitus plantarum aut naturalis aut præter naturam 300,1,d
Interlucare 126,1,a
Interpretis quam fidem vult eſſe Galenus 10,1,c.37,1,d
Intubus 29,1,c.118,1,d
Intuba nouella 147,2,b.201,2,b
Intuborum & myrti ſpcies quomodo differant 159,2,a
Intubus 135,1,d
Ioannes Duns barbarus 236,1,d
Ἴαμοι, quid ſint 214,1,b.c
Ipſe pronomen, & eius vſus 309,2,c
Iracunda quæ vehementer ſint animalia 162,2,a
Iridis natiua ſolertia 156,1,c
Iris 144,2,b
Iris quando & cur tum hiat tum contrahitur 158,2,b
Ἰσχάδες 266,1,a
Ἰσχὺς quid 10,2,c
Ἰσχάω verbum agricolis familiare 181,1,a
Itali vexantur Februariis frigoribus 100,1,c
Italicæ mali cur ſemper frondoſæ 152,2,a
Italorum albara 148 2,d
Iudicium, poſterius contemplatione 91,2,a
Iuglans 29,1,b. lac habet ſed non verum 29,2,c. eius putamen 30,1,b. 36,1,b. odor & ſapor 46,2,c. eius germinatio copioſa 57,2,a. 59,2,c. putamen & medulla 63,2,d. ſuccus cur ægrè coquatur 73,2,c. 83,1 b c/d. corium 82,2,b. 86,2,d 89,2 b
Iuglans magna 133,2,b. 183,1,a. quomodo recidenda 187,2,b. 188,1,b. vnde naſcatur 219,2,a. quando & cur rancideſcat 222,1,a. c. tenerrima d
Iuglans in ſalice 153,1,c
Iuglans quando pangitur 166,2,c
Iuglandis panis 143,1,c
Iuglandis qualis medulla 146,2,b
Iuiubarum vt ſanſæ quãta vis 222,2,d
Iumenta quæ leuiſsimum fimum exhibent 186,2,d. tritici pabulo pereunt 242,1,a
Iumenta quomodo creſcunt 49,1,b
Iuncus odoratus 92,2,a
Iuniperus 47,1,a.92,2,a
Iuniperi carbones 160 2,b
Iureconſultorũ amplificatio 114,1,a
Iuſtum agere & iuſtè in quo diſsideant 164.1,c
Iuuenes ſunt infantibus ſicciores 202,2,c

L

Labruſca 41,1,c. cur plures quàm vitis edat fructus 62,1,b
Labruſcæ natura 190,1.c
Labruſcarum gigarta 153,1,d
Lac verum non eſt in iuglande aut amygdalo 29.2,c
Lacertos vorant feles 242,1,b
Laconica ficus 175,2,b
Laconica regio 167,2,d
Lacryma Iob 240,2,a. qualis 154,1,a
Lacrymæ ſtatuarum 179,1,b
Lacrymæ in plantis 14,1,b. vnde & quomodo defluant 103,1,d
Lacrymatio quandiu durat 27,2,a
Lactuca 29,1,c.39,2,a quando amara 147,2,b. quibus iuuetur 186,2,a. etiam hyeme viget 224,1,d. princeps olerum 2,c. quam ad rem vſui d.243,2,c
Lactucæ proprius ſuccus 148,1,a
Ladanus 326,2,a
Læuor cuius accidentis ſubiectũ 173,1,a
Lambruſca 40,1,a
Λάχανα 140,1,c
Lanæ tonſæ craſsior ſuccedit 142,1,c
Lanæ tenuitas ouium Narbonenſium 142,2,c
Lapathum 132,2,c.161,2,d.203 2,c,d
Larix 219,2,a. nulla eſt in tota Græcia 20,1,a. 46,2,c. 77,1,b
Laſer 14,1,b.15,2,c.16,1,c.ſ,a
Laſerpitium prodigioſe ortũ 16,1,b
Latinitas non recipit multas Græcas voces 100,1,a
Laurus 7,1,d.9,1,d.177,1,c.d. eius natura 294,2,b.c in platano & quercu 153,1,b.& 155,2,c. minus fœcunda 135,2,d. cur vitiis obnoxia, Ibidem, non eſt edendo 156,1,c an ficu calidior 309,1,c. cur hyeme frondes retineat 152,2,a quantumuis procera, infirma & breuis vitæ 31,2,c.34,2,a. 46,2,c.72,2,c.82,2,c. humiditate ab olea vincitur 94,2,d. eius ſtolones 130,2,c
Laxiores plantæ imbecilliores 136,2,b
Λείπειν quid 327,2,c
Λείπειν, in prædicamento paſsionis 327,2,c
Λεῖψις non ſolùm defectus ſed etiam omiſsio 304,2,b
Λειψάνα Ibidem
Leges colendi terram ab ipſis locis accipiendæ 208,2,d
Legumina 30,1,c
Legumina fœcundiora quàm frumentacea ſemina 139,2,a. cur maturè ferenda 209,1,d. quando 231 2 c. 237,1,b. cur fœcunda 239,2 a. excrementoſa 240,1,c. quem ſuggant ſuccum, Ibidem. cur duræ coctionis 241,1,a. cur flatuoſa 2,a. incoctilia

250,1,d. quædam quò diutius coquuntur eo duriora 2.d
Legumina rubigini quomodo obſiſtant 258 2,b
Leguminibus triticum agricolæ in aruis ſufficiunt 287,1,c
Lens in bubulo ſtercore 287,1,b
Lens plurimum aſtringit 223, 1,c
Lenticula 122,1,c
Lenticula nullo cultu cicuratur 161,1,c
Lentiſcus 40,1,d.128,1,b
Lentitudo coctionem tardat 73, 2,c
Lentor quid 30,2,b. cur pertinacius reſiſtit Ibidem. c
Leo non iubatus 248,2,c
Leo cur nobilis 16,1,d
Λειψυδρία 302 2 a
Λιπῶν 215,2,d
Λιπῶν duo ſignificat 18,1,c
Lepus 40,1,d.43 1,a
Lepores alpini quando candidi fiant 142,1,a
Λιχαῖον quid ſit 210,1,b
Libido in mulieribus quo anni tépore magis accenditur 40,2,a cur ita Ibidem
Librariorum quorundam perfidia 76,2,a
Libri de plantis falſò Ariſtoteli attributi 27,2,b.52,1,c.116,2,d
Librorum Græcorum menda 9, 2,c
Libri arborum denſi & ſicci 28, 2,b
Lichen 37,2,d. 116,2,a.122,1,c.153, 1,a
Ligna quædam germinare naturaliter 277,2,d
Lignorum nerui ac venæ 195,1,a
Lignoſum quid denotet 7,1,a
Lignum, pro vinacco 281.2 c
Ligures Taurini hyeme vites ex arbuſtis detractas terra operiunt 303,2,c.d
Lilium 12,2,a.13,2,b.30,2,a.60,1, c.102,2,d
Λιμάλιος, quis 113,1,a
Limacei 154,2,d
Limus 25,1,a
Linea recta quæ 136,2,d
Lingua ceruina 57,2,b
Linum 199,1,c. in lolium degenerat 229,1,b
Limonium 42,2,a
Λιπαρεῖν quid dicatur 7,1,b
Liquor ſiccus 121,2,c
Locus, par locato 7,1,c. principium primarium conſeruationis 22,2,a
Locus à graduum comparatione fallit 94,1,a
Locorum duæ differentiæ 68,1,c natura duplex 104,2,c.161,1,a
Locorum ex autoribus nimis crebra citatio vel oſtentationem prodit vel ſuperſtitionem 1,1,c
Locuſtarum attritio 300,1,a
Λόγοι origo & anima legis 10,1,d
Lolium 150,1,c. vnde dictū 151,1,a
Lolium & triticum viciſsim commutantur 141,2,d.274,2,c.275, 2,b. capiti noxium 221,2,d. 247,2,c. veluti triticum ſylueſtre 221,2,d.229,2,b.230,1,2.2,d eius acrimonia 262,1,c
Λόφος quid ſignificet 174,1,a
Λόπος quid 296,2,c
Loquendi modus Theophraſto vſitatus 48,2,c
Lotium ſuillum cui plantæ apponi M. Cato iubeat 186,1,d
Lotio quid 329,2,a
Lotos 158,2,b.& 236,1,2.c.2,b
Lotos Euphratea 158,1,2.2,d
Lumina duo maxima probandis rebus 1,1,c
Luna quid ſeminibus & plantis conferat 286,2,b
Luna plena 213,1,a
Lupinus 154,1,2. amarus 223, 1,2. calidus b.237,1,b.c.d eius importuna luxuries 162, 1,b. & durabilitas 261,1,b. quando colligitur 256,1,d
Luſcinia diuerſum à verno ſuo cantu canit ſub autumnum 290 1,2.b
Luſitani mercaturæ dediti 143, 1,b
Lutum quo chymiſtæ vtuntur 25, 1,d
Lutoſa tellus 214,1,2,c
Lutoſo ſolo non panguntur arbores 100,1,b
Luxuria amygdali 176,1,c

M

Macedonia frigida 252,2,b
Macerata omnia citius prodeunt 224,1,a
Maceratio vnde 226,2,d
Macrum ſolum & fimus contraria 208,1,a
Μακροτομίας quid obtineatur 199, 1,d
Mador vox Latina Græcis orta parentibus 114,1,c
Mandragora quomodo germinat 38,1,c.68,1,b.107,2,d
Magnitudo animalium & plantarum 286,1,b
Magnitudo oleæ 172,2,d
Mahometi nequitia 152,1,b
Maiz Indicum 248,1,b. duas gerit florum ſpecies 42,2,a
Mala aquea 240,1,a
Mali vermibus infeſtantur 294, 2,a
Mali Italicæ cur ſemper frondoſæ 152,2,a
Mali quædam per interualla ceſſant parere 133,1,b
Malleolus in vite 265,2,b
Malua æſtuoſiſsimo anno florens 30,2,b
Maluæ folium 159,1,a
Malus verna 136,2,a
Malus viſcum emittit 152,1,c
Malum boni ſucci, malæ carnis 36,2,b.c.126,2,c. agreſte 124,1, b. pumilum 68,1,c. vbi & quomodo dulce 71,1,d. granatum 20,2,a
Malus quando ſerenda 167,1,c
Malus quomodo putanda 182,2,a. innocua arbor 189,2,d. qualis præterea 219,2,c.223,1,a. eius ſemen 221,2,d. verna calidis rigatur 204,1,c. agreſtis quomodo miteſcat 203,2,d
Malus arbor 7,1,d.38,2,d.43,2,a. 79,1,d.80, Imbrium vbertate non gaudet 99,2,d. Non amat loca calida 107,2,b. quomodo ſterilis 132,2,c. eius ſuccus eſt multus 39,1,b. Malus agreſtis plures, mitis maiores fructus edit 62,1,b. ſuburbana 87,1,2. nana quando fert fructum: 79,2,c. Punica 2,2.d.3,1, a. Perſica 43,2,2. Medica 42, 1,c.2,2.b. 43,1,d.2,b. nulla in Græcia viſuur 44,2,c. 45,1,c. 58,1,c.87,1,d
Μανοῦ quid ſit 210,2,a
Μάνος 302,1,a
Manſueſcere nequeūt hirundines nec crabrones 68,1,d
Manus, inſtrumentum inſtrumentorum 67,2,b
Maraſmus 293,2,d
Marcus Manlius cur interfectus 104,1,a
Mare an fœcūditatem afferat 116, 1,d. reciprocat Ibidem
Marinæ aquæ quomodo dulces reddantur 116,1,d. plantæ, Ibid. 2,a
Mares plantæ per metaphoram appellantur 132 2,a
Mariſcæ 266,1,a
Marmorea ſigna & ſtatuas ſudare 279,1,b
Marna 207,2,d
Martia 150,2,c
Mas homo ad ſexageſimum diem in vtero formatur 220,2,c
Μασχάλη quid ſit 23,2,b
Mater vera, terra 151,2,b
Materia ſeipſam nec mouet nec regit 214,1,b. vt materia vnum tantùm patitur 220,1,a
Materiæ elaboratio eſt operoſa 137,

137,2,c
Materia in cópoſito quem teneat locum 1,2,2. ad generationem paſsiuè valet 2,1,2. cur χώρα à Platone dicatur 7,1,c. eſt commune fundamentum 90,2,b. prima non augetur 16,1,c. eſt æterna 108,2,d. nihil capacius ea 83,2,b
Materiatæ bene aut ædes aut naues quæ dicantur 88,1,a
Mathematicus ſine nullo ducitur 164,2,c
Matrix à vulua quid differat 157,2,b
Matrix qualis videatur Platoni 166,1,b
Matrix fœminarum eſt latè fuſa 13,1,2. alia in ſatione, alia in inſitione 30,2,c. non ſemper habet tot ſinus quot fœtus 42,2,d
Matronalis viola 150,2,c
Maturè ſatum maturè exit 249,2,d
Maturitas fructuũ vnde æſtimāda 163,1,d
Maturitas, cur coctio 71,2,b. tempeſtiua quibus competat 71,2,b. fructuum amaritudinem corrigit 76,1,c. quibus fructibus ineſſe nequeat 124,2,c. diuerſa 155,1,d
Maturum quid 77,1,d. vnde vox 77,2,2
Maus ſeu Mulia Aegyptiorum 10,1,b
Meatus affectus duplex 32,2,c
Medeæ Abſyrtus 75,2,a
Medica 178,1,d. & 221,1,c
Medica malus 42,1,c. 2,2,b 43,1,d. 2,b. 45,1,c. 58,1,c. 87,1,d. nulla in Græcia videtur 44,2,c
Medici vna hora creati quid mereantur 164,2,a
Medici quas res falſò non naturales appellant 9,2,b
Medicina quorum dici iure poſsit agricultura 564,1,a
Medicorum vna iudicatio 20,201,1,c
Medicamentum quoddam eſt dulce, aliud acre 68,1,a. Exempla aliquot, Ibidem.
Medulla fructuum qualis 67,1,c
Megarenſes experti 501,1,d. horum conſuetudo 208,1,d
Mel aliquando vappeſcit 84,1,c
Melanis & Cephiſi concurſus aquam nihilominus bicolorem ſeruat 282,1,d
Meliſſa eſt τῶν λαχάνων 140,1,c
Melitæi catelli 151,2,c
Meneſtoris ſententia 91,2,d. 92,1,a. d. 2,c. 95,1,d. 106,2,c
Menta 232,2,b. 234,1,a
Menta gentilis ſeu nobilis 147,2,d
Mentæ profunda radix 550,1,b
Mercurialis odor in vineis aut iuxta laurum 148,1,a
Meſpilus 588,1,d
Meſpilum 38,1,d. 41,1,d. 124,1,b. tricoccum Ibidem 2,b
Μεταβολὰ eſt velut genus κινήσεως 29,2,c
Metalla plantis ſunt ſimpliciora 107,1,c. & tamen homini minus nota. Ibidem.
Metamorphoſis vera quorundam animalium 149,1,d
Μετασχηματισμὸς ſpecies μεταβολῆς 149,2,b
Μεθιστάναι 298,1,c
Methodus à priſcis docetur ab ipſis neglecta 148,1,c
Metunt & ſerunt toto anno in Angot regione Aethiopiæ 53,2,a
Μεθιέναι 501,1,c
Μέθη 201,2,a
Mileto cur peculiares erucæ, quæ flores abſumunt 279,1,c
Milium vnde dictum 140,1,a. 82,1,c. 199,1,c. 221,1,b. 222,2,a. 240,1,a. eius radix 2,2. 140,1,a
Milium vbi & quando maximè eſt ſubſidio 140,2,a
Milium ſolis, quale 154,1,a
Milii radices 240,1,a
Miliacea 30,1,c
Miſceri & coniungi differunt 226,2,d
Mittio quid 250,1,a
Mites arbores 61,2,a. multæ non coluntur 135,1,c
Miteſcere quæ plantæ nequeant 161,1,c
Miſia ſylueſtribus ſui generis ſũt humidiora 148,2,a
Modicum, vocis etymologia 112,2,c. minus eſt quàm mediocre 132,1,b
Modus dicitur quaſi medius 18,2,1,b
Mollities vnde 239,1,d
Mollitudo vnde 143,2,a
Mollitudo 27,1,b
Μέλλωνες quid 243,2,d. 244,1,d
Μέλλωνες in vite 299,1,a
Monachi continentiam non ſeruant 19,2,d. ignari ſunt & ſibi viuunt 132,2,b
Monedula eſt infœcunda 93,2,d
Monedulæ quædam quãdo & qua cauſa fiant candidæ 142,1,a
Μονόφορα 590,2,a
Μονοφυῆ quæ ſunt 2,2,c
Monſtrum quid 272,1,c
Montana loca ſicciora ferè ſunt vallibus 121,1,a. eorum partitio, Ibidem.
Mora tota ſunt edendo 207,1,c
Mora Aegypti quomodo matureſcant 224,2,c
Morbus & mors idem habent etymon 134,1,b
Morbi plantarum partim præter naturam, partim ſecundum naturam 590,2,b.c.d. & 191,a.b
Morbi à duobus cauſarum generibus 5,2,b
Morborum cauſæ in vite 297,2,d
Morborum cauſæ in fructibus 98,2,a
Morborum cauſæ duæ 213,1,b. horum materia Ibidem,
Mors quid 134,1,2. habet idem etymon quod morbus Ibid. b
Mors plantarum quomodo ab animalium diuerſa 136,1,a
Morſus gallinæ 559,2,a
Morus ac eius fructus qualis 137,2,c
Morus 2,2,c. exiguum fert ſemen 35,2,c. citò frondet, ſerò fructũ edit 41,2,b. ſapienter cunctatur 45,1,2. 71,2,d. 72,1,b.c.d. vbi ſit crebra & pulcherrima, Ibidem. Fructum edit penè nudum 71,2,c. 86,1,c. 128,2,a. Aegyptia 129,1,a
Mo.chus 148,2,b
Motus omnis ſit in tempore 246,2,c
Motus, externus 3,2,d. exiccat 33,2,d. rectus cur ſinitus 87,2,b. ſit in tempore 98,1,c. calorem gignit 127,2,d. nominis etymon 513,1,d
Mucro 27,1,c
Mugil cui tum ſimillimus tum diſſimillimus 150,1,d
Mulia Aegyptiorum 10,1,b
Mulget hircos, prouerbium quò detorquendum 19,1,b
Mulier citò adoleſcit 220,2,c
Mulier ſemen habet 28,1,d. eius ſuperfœtatio non pendet à tempore, vt arboris 42,1,b. cur æſtate ad venerem procliuior 40,2,a. ſeptenos vtero geſtans 42,2,d. cur eius obeſitas nó perpetuò nocet geſtando vtero 62,2,b. ad fœtus ſui commoditatem neceſſe eſt vt habeat rarum corpus Ibidem.
Muliebre ingenium 549,2,c
Mulierculárum præpoſterum & vęcors ingenium 146,1,c
Multitudinis cauſa 44,1,c
Mulus vnde procreatur 21,1,a.b. 40,1,d. quomodo creſcat 49,1,b
Mulus quidam glaucus ac idem excellentiſsimus 142,1,b
Mundus nonnullis cur videatur æternus 16,1,c
Mundus cur Empedocli imperfectus videatur 16,1,b

Mundus quomodo vnus 289,2.c
Mus è fumo bibulo ſæpe prodit 15,2,b
Muſca quot pedibus conſtet 158, 2,a
Muſcæ ex fimeto prodeunt 16,1, 1,d. ex vermiculis 28 2.a
Muſcæ 149,2,b
Muſcus non niſi in aliis prouenit 37,2,d
Muſcus vnde oriatur 153,1,a
Muſcus vbi ferè reperiatur 138, 2,c
Muſcus & argilla 25,1,a.&2,a
Mutatio omnis paſsio eſt & econtra 302,1,d
Mutatio omnis eſt corruptio 149, 1,a
Mutatio & eius autor 37,2,b. earum quæ in aere fiunt cauſæ duæ 55,2,c. fit ſemper in contrarium Ibid. magna multum paſsionis naturæ inducit 94, 1,d. fit inter contraria Ibid.
Mutatio plantarum duplex 229,1, c. ex occulta vi cælorum 245, 2,d. omnis in quod fiat 247,2,c
Mutatio duplex 141,1,d. 142,1, d.2.b
Mutatio quarundam plãtarum ex albis in nigras 149,1,b
Mutatio nulla eſt prorſus repentina 144,2,d
Mutationes variæ 150,1, c.d. in plantis 141,2,d. 149,1,b.
Mutationes naturam debilitant 292,1,d
Mutationis duplex cauſa 143,1.c
Mutationum modi 290,1,d
Mutilatione non interire arbores ſed ſterileſcere 317,1,a
Myrobalani aſtringunt 68,1,a
Myrrha 14,1,b
Myrrhis 91,1,c
Myrtus 2,2,d. 3,1,b.13,2,a. inchoata tantum iurget 57,1,c. denſa & ſicca 122,1,d. opacis locis gaudet Ibid. quos appetat ſoles Ibid. 2,b. ſicciorem fert fructum 123,2,c.309.2,d luxurians quomodo compeſcatur 182,1,d. cognata eſt oleæ 188,2,d. qualis præterea 203,2, b. eius mutatio 204,1,c.& 142, 1,c
Myrti fructus qualis 177,1,c non eſt edendo 156,1,c
Myrtus alba 141,2,c. in nigram mutatur 149,1,b
Myrti & intuborum ſpecies quomodo differant 159,2,a

N

Narciſſus 14,2,c. 40,1,b. 102.2,d
Nardi odor 148,2.c
Natura 160,1,d
Natura conſulta 155,1,b
Natura artium parens 175,2,d
Natura & eius τὸ ἔργον 181,2,a. ſemper intendit quod melius 213,1,d. imbecillioribus præſidia adhibet 219,2,d. eius lex viſque duplex 248 2,c
Natura & conſuetudinis viciſsitudo 287.2,b
Natura & Deus vnum quibuſdã, 1,1,c. nihil facit fruſtra Ibid. 96,5,d. 97,1,b. antequam radices fundat, duabus in rebus occupata 5,2,a. ſagax 8,1,b.41, 1,a.44.2,d. 47,2,c.127,2,c. ſemper ſibi conſona 45,1,a. quàm maximè poteſt ſeipſam fœcundat 9,1,d. plus eſt quàm οὐσία 47,1,c. operum ſuorum conſeruationem quærit 47,1, a. in ſe habet ὁρμήν. 50,2,a. prouida in vniuerſum genus animalium 53,1,a. Oeconoma 54,1,b. eius proprium munus 61,1,a. quid ſit 69,1,a.91,1,b. ſemper intendit quod optimũ 69,1,c. principium generationis & motus 121,1,c
Naturæ in minimis quibuſque rebus nihilo minor prouidentia 150,2,b
Naturam ars imitatur 156,1,d
Naturalis Philoſophus artificum omnium velut doctor 159,2,d
Naturale eſt quicquid eſt in natura 125,1,b
Naturalia omnia quibus conſtent 220,1, a. ſunt quæcunque in natura exiſtunt 240,2,b
Naturalia ſunt quæcunque in natura exiſtunt · quædam tamen non naturalia 179,2,b
Νεᾶν verbum eſt artis 209,1,c
Νεασμὸν quid ſit in plantis 196, 2,d
Nebulæ rubiginem creant 218, 2,a
Neceſſe, vox Dictatoria 231,1,d
Νέκρωσις quid 293,2,d
Negantis notæ duplex vſus 17, 2,d
Negationem antecedit affirmatio 28,2,c
Negligere quid dicamur 62,2,d
Negligere quas res dicamur 147, 2,c
Nequam hominum pœnitentia 128,1,a
Nilus 55,1,c.167,2,d.168,2,d
Nili beneficium 108,1,a. 216, 2,a
Nitor cuius accidentis accidens 173,1,a
Nitrum calidam quidem ſed ſterilem terram reddit 114,2,c 98,2,a.b
Nix quare non congelat quum pruina quæ minore ſit quantitate congelet 130,1,a. eius vtilitas 98,2,a.b
Nobiles ſpecies 26,1,d
Norma 276,1,b
Νέον & πέπον 299,2,b
Notiones quid 97,1,b
Notius nobis eſſe nihil deberet quàm noſmetipſi 55,2,a
Notus flans quid agat 98,1,a.quibus peſtilens & quos oblectet 105,1,d
Νοῦς Anaxagoræ 300,2.c
Nouellæ plantæ 24,1,a. ſibi & viuunt & creſcunt 56,1,c. quæ dicantur 58 2,a. germinationes ſunt nitidiſsimæ 27,1 a
Nouellæ arbores qualem radicem deſiderent 183,1,c
Nubes quomodo gignãtur 56,1,b
Nuces abellinæ quomodo infœcundæ fiant 141,1,a
Nuciperſica Italorum 209,1,b
Nucleus quando luxuriat pulpa macilentior 65,1,a, eius teſta 67,1,a
Nudus fructus quis 71,2,c
Nugari turpe eſt Peripatetico 43, 1,c
Nugatio palilogiæ quid ſit 2,2.c
Numerus impar quomodo diuiſibilis 120,2,d
Numeri mutatio claſsicis autoribus frequentiſsima 29,1,b
Nimbus vermes naſci 209,2,a
Nutriens idem eſt potentia cum nutrito 94,1,b
Nutrimentum quid 63,1,d.115, 2,d
Nutritio quomodo fiat 64,2,b. nulla abſq; generatione 121,1,d
Nutritiua facultas 62,1,c.
Nucula ſeu nucis os 30,1,b.42, 1,c
Nux 18,1,c.239,1,a. quomodo naſcatur in ſalice 97,1,a. Perſica 136,b.109,1,b. Tarentina 36,1,b Indica 161,1,d

O

Obiectum Philoſophis quid 210, 1,a
Obloquutio quid 91,2,c
Occaſio quid 112,2,b
Occatio 207,2,b. eius etymon 210,2,d
Occidens tres vẽtos emittit 105, 2,b
Oceani Germanici plãtæ 161,1,b
Ὀχετεύματα quatenus ἀπὸ τῶν ὑπορύτων differant 184,1,d
Ὄχημα θεῶν 55,1,c
Oculus vitis 198 2.b
Oculus plantarum 21,2,a.23, 2,c.25,1,b

Occupare non idem eſt quod frequentare 19,2,c
Ocymum 12,1,b. 39,2,a 224,1,a. d.a. ſiticuloſum Ibidem b. 41, 1,b. quid proprium habeat 118, 2,c
Ocymum quemadmodum perpetuò rigetur 184,2,a. quali aqua 186,2,c. cur æſtate gaudeat 2,a. omnium flaccidiſsimum Ibidem
Ocymi degeneratio 289,1,d
Odor & ſapor eiuſdem, non ſemper conſentiunt 149,2,c
Odor Mercurialis 142,2,a
Odor florum 148,2,b
Odor ſiſymbrii degenerãtis 289, 1,c
Odor ſuauis temperatum calorem deſignat 9,2,a.
Odores varii 148,2,b.c
Oenanthe 58,1,b.
Officia naturalia quare cõcilientur 190,2,d
Οἶκοι magis eſt quàm ſui 95 2,c
Οἶκο θεν proverbium 21,2, d. & 130,1 b
Οἰνάνθης quid ſit 107,1,d
Οἴναρα 277,1,b
Olea 6,2,b. 168.2,d. 170,1,b. ſiccior vite & ficu 7 2,b. Eius deſiores meatus, Ibidem. 9,1,d. quomodo ſeratur 22,2.b. eius cortex 13.2,a. fibræ non ſunt partes κύριαι, Ibidem. Partibus mutilis ſublatis æquè germinat 13 2 a. eius inſitio 24,2, a. 30,1,b. taleæ, Ibidem. c. 30 2.b. 34 2.a.38 1,c. 41,1,c. 46,2,c, 63 1,d. ſuccus cur ægrè coquitur 73,2,c. 76,1,a. 82,2,b.c quouſque oleum pariat 82 2,d. cur decuti perticis non debeat 83, 2,d. 86.2.d. 87,1,a. fert quotannis 88,1,c. 90,1,d. humidior lauro 94 2,d. imbrium vbertatem non amat 99.2,d. 102 2, a. cur nec in Germania eſt nec Aethiopia 107
Olea fœcunda frondes exiles edit 276,2,c. minus valida quàm Oleaſter 305,1,d
Olea qua eſt magnitudine 172, 2,d
Olea quibuſcum genere conueniat 157,1,d
Olea ſerò maturat 165,1,c
Olea quando fructum maturat 181,2 d. myrto cognata 188.2, d. luxurians quomodo coercenda 182,1,d. omnium arborum refugit viciniam 189,1,b. quando nimis coquit 190.2,a. erucis infeſtatur 214,1,c. araneis inimica d. 219,2.c. eius ſemen cui ſit cognatum 221,1,b. os penè inuictum 222,2,d
Oleæ flos 136,1,a
Oleaſtri radix cur auara & tyranna & cur vexatur 75,1,a. & b
Oleoſitas quomodo ſemina conſeruet 261,1,c
Olera 148,1,c. cur expetantur 147,1,c
Olera quomodo ſtercoranda 186, 1,b. quibus iuuentur 2,a.ob ſola folia quæruntur 193,2,d. quibus ſint cõſentanea 206,1,b
Olera ſecta rurſus pullulant 12,1, d. horũ vtilitas a ſalſis 117,1,a
Olerum mutatio 275.2,a
Olerum radices magnæ quomodo fiant 283.1,d
Oleracea 147,1,b
Oleum nõ putreſcit 222 2,c
Oleum, cur feruens non ſoluatur in vapores inſtar aquæ 7,1,a. 73.2.c. 75 2,d. quando fiat deterius 83,1,a. eius natura 83,1,b. quando vberius 90,2 c. quid ſit 111,1,a. an ſoluitur in vapores vt aqua, Ibidem. 2,d. eius facultas 124.2,b. diffugiens 55 2,a
Oleum in ſole albeſcit 158,1,d
Ὀλιγοχρονία gradus ad τὴν ἀκαρπίαν 134 1,c
Oliua quomodo fœcunda 9,1,a. ne perticis decutiatur 86,2,d
Oliua vnde tenerior fiat 189,1,a. in cibum à veteribus adhibita 204.2,b
Ὅλως pro vbique 198,2,a
Olimpias ventus 303,1,d
Olympiodori error 17,1,a
Ὀλυνθος 266,1,a
Olynthus 228,2,c
Omnia bonum appetunt 101,1,a
Omnia, & maior pars contraria cur ſint 74,2,d
Ὠμὸς & ἀπέπαντος quomodo differant 107,1.c
Ὁμώνυμα 80,1,b
Opacantes quædã plantæ 156,2,c
Opium frigidum 13,2,d. 68,1,a. amarum 33,2,a
Oppilare quid 71,1,b
Opus quotuplex 51,1,d. maximum in arbore 64,1,d
Ὦρα quid 54,1 a
Ὡραῖα non eadem quæ ἀκμαῖα 200,2,d
Orchomenus, lacus in Bœotia 303.1,b
Orion aerem mutat 57,1,b
Oris officium in animali vt radicis in planta 48,1,b, 134,2,d
Orobanche ſtrangulat 156,2,c
Ὀρθὸν & ὕπτιον quomodo differãt 137,1,c
Ὀρθότομοι qui 300.2,b
Os leonis 150,2,c
Oſſa animalium cur condità 67, 1 b. qualia ſint, Ibidem.
Oſsà plura colligata & defoſſa coaleſcere & vnam ſtirpem edere 286,2,d
Oſſeum fructus operimentum 67, 2,d
Oſsifragus rapax & infœcundus 93,2,c
Oſtentum 272,2,d
Oſtrya 306,1
Ouis cur diutius gerit vterum quàm canis 220,2,c
Ouorum & ſeminum diſcrimen 260.2,c
Ouorum perfectio 260,2,c
Οὐσία minus eſt quàm natura 47, 1,c
Ouum cur plantarum ſemini ſimillimum 225,1,d. an alitur 235,1,c. quò plus coquitur eò magis indureſcit 250,2,d
Ouum ſimilitudine accedit ad plantæ ſemen 27,2,d. quomodo in piſcibus præſertim ex infœcundo fit fœcundum 131, 1,b
Ὀξὺ quid 207,1,c
Oxygalacte 326.2,b
Ὀξύτης & δριμύτης quî differant 15,1,a

P

Πάγοι 302,2,d
Palilogia Peripateticis deteſtabilis 8,2,d
Palma 4.1.b.c.2.d.5,1,b.c.d. 2 d. 9,2,d. 85,2,b. 86,1,a. 106,1,d. 113, 2,d. 127,1,d 2,a. 130 2,d. 131 1,a.b
Palma ſalſis oblectatur 202,1,b. 2,a. eius radix reſiccanda c. ſale ſubanda 203,1,a. 221 1,a. ex ſato oſſe optima b. huius ſemen qui cum affine, Ibidem.
Palma rectiſsima 137,1,d. & 178,2,b
Palmea ex ara 280,1,c
Palmes 265,2,b
Palmes quid 9,2 d
Palmites ſunt tanquam tyranni 176,2,b. quomodo fiant robuſtiores 198,2,b
Palmula 90,1,c
Palmibus 93,2.b
Pampinarium 270,1,b
Pampinarius ſurculus 200,2,c
Pampinatio quid 197,2,d. quàm valeat 199,1,a
Pampinationes, ἀποφυλλισμοὺς 227, 1,b
Pampinus 9,2,d. 265,2,b
Pampini caſtigandi 197,2,a
Pangi quando debeant arbores 166,2,c. 167.2,b
Panis vbi excellentiſsimus 343, 2,a

Πανταχοῦ aduerbium 196,1,c
Papauer 238,2,a
Par nomé vnde deducitur 79,2,d
Παρὰ præpoſitio 25,2,b.59,1,b. cũ quarto caſui iuncta quid ſignificat 121,1,b
Παρὰ qualis nota 188,1,d. & quid ſignificat 251,1,a
Παραβλαστάνειν generationis affectus eſt, non cauſa 7,2,d
Παρέκβασιν quid vocat Ariſtoteles 10,1,d
Παραχρῶν quid ſignificat 188,1,d
Παραλλαγὴ verbum Ariſtotelis 22,1,d. quid ſignificat, Ibid.
Paralogum quid 10,1,d
Paraphraſtæ munus 47,1,d
Paraphraſis & verſio 26,2,b
Παράταξις 20,2,d. verbum militare 26,2,a
Pardus affinis leoninæ ſpeciei 248,2,c
Parıendi leges diuerſas fixit natura 80,1,d
Parietaria 270,1,d
Parietum cum tritico συμπάθεια 262,1,a
Πάραγχος quis ſit propriè 183,1,c
Πάραυγος ficus 266,2,a
Partes emortuæ quando amputandæ 308,2,d
Particularium cognitio vnde pendeat 107,1,a
Partus variorum animalium 220,2,c
Partus frequens quid efficiat 134,2,a
Partus & fœtus quomodo differant 86,1,d
Pars alia aliam trudit 196,1,d
Pars omnis tam plantarum quàm animalium duplicem obtinet rationem. 11,2,b. vetula non coit 23,2,d. eſt in triplici genere 68,2,d
Paſtinatio quantum iuuet 199,1,a. 200,1,b. 207,1,b
Paſsio duplex 31,2,a
Peccata quomodo à Comicis excuſentur 253,1,b
Peciolum quid vocat Theophraſtus 209,2,b
Pecora Platonica 123,1,a
Pecorum vtilitas ad hominis vſum 250,1,b
Pediculi quomodo naſcantur 151,2,c.d., vnde gignuntur 128,1,d. cur ſanguinem ſugunt Ibid.
Pellafiga auis 266,1,b
Πεφυκέναι 181,1,d
Πεφυκὸς quid 6,1,c
Pepin 171,2,a
Pepin Gallorum 84,1,b
Peplion 159,2,a
Pepo 201,2,c.224,2,c.238,1.d.245,1,b
Pepo loco inique ſatus 36,2,a. 79,1,d. eius pulpa & medulla 82,2,c. 125,1,b. ſuum habet ſexũ 132,2,d.142,1,c.
Peponis maturitas vnde perſpicienda 161,2,a
Πέψις quid 213,1,d.226,2,c
Περκάζειν quid 201,2,c
Perdix & gallinaceum genus, tertium quiddam generant 246,2,b
Perdices candidæ vbi 142,1,a
Peregrinus calor 169,2,c. ramus 171,2,d
Peregrinorum ingenia 252,1,d
Perenne quid 138,2,d
Perfecta quomodo ſint omnia 227,2,a
Perfectum quod non eſt nondum eſt 130,2,b
Perficitur verbum, quid Philoſophis 215,2,d
Περαίνεσθαι quid 63,1,c.d. æquiuoce vſurpatur 81,2,d. variũ eſt ac varie affectum 82,1,c.82,2,a. 89,2,a.b.c.d. eius finis 90,1,c
Perielis perfugium 247,1,d
Περίεργον naturæ opus præcidendum 181,2,a
Περίσπασμα verbum militare 135,1,a
Peripatetica tum veritas tum ſecuritas 10,2,c
Peripateticorum error 227,1,d. 247,1,c
Peripateticis deteſtabilis palilogia 8,2,d. nugari turpe 43,1,c, horum eorundem mos in docendo 96,2,a. 113,1,c
Περισκελεῖς quinam ſint 106,1,c
Περισσοὺς Græcis 21,2,c
Περιττὰ 264,1,d
Perpetuum, vox augurum 138,2,d
Perpetuifoliæ plantæ 42,2,a.d.45,2,c. 53,2,a
Perſea 109,1,b.107,2,c
Perſica 42,2,b. eius vtilitas ad calculũ 66,1,c. 86,1,c. quæ mas aut fœmella 132,2,d. 109,1,b
Perſica quo ſint oſſe 222,2,c. quo nucleo 223,1,a. aquea 240,1,a. 244,2,b
Perſicaria 221,1,c
Perſicum 33,63,2,d.81,2,c. 82,1,b.d. 89,2,b.109,1,b.124,2,b. flos 59,2,c. nuclei 90,1,d. pulpa & nucleus, Ibid.2,c
Pertuſum triticum calida perfuſum germinare 262,1,b
Pertuſu facilius hordeum quàm triticum 262,1,b
Peruinca 96,2,b
Petroſelinum 19,1,b
Πίτταν & κηλεοῦν in fructu, idem 80,2,b
Φαίνειν, verbum Athenienſibus odioſum 141,1,c
Philoſophi munus circa proportiones tractandas 12,2,b
Philoſophia ſoboles admirationis 305,2,a
Philoſopho bono ſub cuius ſignis militandum 164,1,c
Philoſophorum ſtudia 223,2,d. leges vnde cudantur 230,1,b. dii eorum qui 236,2,d
Phocenſis pyrus 144 2,2,b
Φορὰ quid propriè 307,1,d
Φθόγγος & τριγμὸς 300,1,a
Phylira 24,1,d. 25,1,c.d
Φύσις pro generatione 39,1,d
Φυτεία vox quid ſignificat 181,1,b
Φυταλμίων quid 173,1,a
Pica infœcunda 93,2,d
Picea 74,1,c.& 119,2,a
Picea craſſeſcit in tedam 300,2,b. tedata radice abſumitur 301,2,a
Piceus imber 16,1,b
Picturæ origo 175,2,d
Πίλημα quid 135, 1,b
Pili non ſunt penitus excrementa 67,1,b
Pinaſtrum non poteſt degenerare 36,1.c
Pingue plus aeris habet quàm terræ 30,2,c. omne humidum 100,1.d. cur arboribus inimicum, Ibidem. cur non lædit ſegetes 100,2,a. quomodo à frigore afficiatur 114,2,d
Pingue putredini quomodo reſiſtat 261,1,b
Pinguedo & lentor quĩ differant 30 2,b. 83,1,d
Pinguedo in vino 317,2,d
Pinnæ 154,1,b
Pinnam quid ſibi conciliet 151,3,c
Pinus 4,2,c.34 2,a.b.35,2,c. ſterilis quædam ſpecies ac vbi 36,1,c. 45,2,a. 46,2,c.57,2,b. 74,1,c. 81,2,c.d.92.2,a. 93,1,b. pinguis eſt 95,1,a.2,d. humida loca quærit 121,2,b. quibus rebus conſentit cum abiete 122,1,b,d
Pinus natura 137,1,d. & 152,1,c. & 154,2,a.178,2,c. cur radice pauca & minus profunda 183,1,b. cur innoxia 189,1,b 2,b.219,2,a. radix qualis 240,1,b,2,a. vult transferri 171,2,a
Piperis vſus 256,1,a
Piper igneum 33,2,a, rarum, Ibid. ſalis vicem præſtat 213,2,d
Piſa 239,1,b
Piſces quidam ἐπιπολῆς natant 8,2,b. horum fœtus 42,2,d. vbi degunt 115,2,c. vbi ſole ſiccati ſeruentur 187,1,a. duplici genere

re conſtant 302,1,b. quomodo coeunt 220,2,b
Piſtacium 30,1,b
Piſum 259,1,b
Pix. 16,2,b. ex pino. 81,2,d. 121, 2,c
Placentini & Genuenſis cohæréś natura 130,2,a
Πλάγιον quid 6,1,a
Planta 2,1,b. 2,2,d. eius natura 5,1,c. eius ſubſtantia, quid 13, 2,c. nonnulla ſine ſemine producitur 19,2,a. multa vocabula ab animalibus ducta ſibi accommodat 23,2,b. homo inuerſus 23,2,c. valida quid poſſit 38,2,b. debilis, Ibidem. perpetuifolia 41,2,a.d. temperatæ facultas 42,1,c. quæ nobiliſsima 46,1,b. cur cicur valentior 61,2,d. diuerſi generis 96,2,b. qua re alatur 1,d. quomodo cicuranda 100,2,c. ſimplicior animalibus 107,1, c. aqua ſola non alitur 119 1,c
Planta habitior abſtractione caſtigatur 182,1 c. vnde producatur 183,1,a. radicem habet pro ſui principio 2,b. in ſicco ſolo quando putanda 198,1,d. eius primaria capita 206,1,b. quomodo ſexum habere dicatur 228,1,d. humectari appetit 244,2,c
Plantæ Oceani Germanici 161, 1,b
Plantæ quædam cur degenerent 159,1,c
Plãtæ laxiores imbecilliores 136, 2,b
Plantis naſci plantas, naturale 279,2,a
Plantarum cultus & vitia 264,2,b
Plantarum horriditas 148,2,b
Plantarum quarundam coloris mutatio 149,1,b
Plantarium quid 171,1,a
Plantaria, Gallis Pepiniere 84, 1,c
Platanus ex æreo tripode 280,1,c
Plato quid de matrice ſentiat 166, 1,b
Platonica pecora 123,1,a. dæmones. Ibidem.
Pleiades aerem mutant 57,1,b
Plethora 37,1,d. & 205,2,a
Pleuriticis cur triticei panis vſus remouendus 239,2,d
Plumbi in aurũ imaginaria tranſformatio 68,1,c
Pluuia ex animaliculis 16,1,a. borealis ſine gelu eſſe nequit 97, 2,d. æſtiua 99,1,b. arbores iuuat, Ibidem. Tempeſtiua 103, 1,a. Auſtrina. Ibidem.d.
Pluuia deficiens quomodo ſuppletur 184,1,c
Πνεῦμα, ἄνεμος καὶ αὔρα qui differant 105,1,c
Πνευματῶδες 257,2,d
Ποασμὸς quid 209,1,c. 210,2,a
Pœnitentia improborum 128,1,a
Ποιεῖν δρᾶν καὶ πράττειν differunt 103,2,c
Potiri qua re propriè dicamur 104,1,c
Polleo verbi vſus 10,2,a. 95, 5,d
Πολυβλαστία quid 206,2,c
Πολυχετανία ſeminum 261, 1,b
Πολύχουν quid 185,2,c
Πολυχεύστερα ſemina quæ 139, 1,b
Πολύχρονα animalia eſſe vitæ breuis 300,2,b
Πολύλοπον quid 247,2,d
Polypodium 153,1,a
Polypodium quomodo naſcitur 37,2,d
Πολύῤῥιζα verè feruntur 247,1,b
Πολύσπορα quæ 225,2,d
Pomorum ſemina 239,1,a
Pomum quid 81,1,c.d. cur frondibus multum prominet 123,1,b, arbuteum 124,1,a. Perſicum 109,1,b.
Ponticum frumentum 243,1,d 2,a
Pontus regio qualis 216 1,d
Populus arbor 3,2,a. 4,2,a. alba, viuax, & odore ſuaui 9, 2,a. multó humore lento prædita eſt, Ibidem. b. vbi fera 116,1,d. qualibus locis recta, alta, flexuoſa, ſtrigoſa 126,1,b. faciem non mutet 132,2,d. 229,1.b
Populus alba in nigram mutatur 149,1,b. 159,1,c. & 289,2,b. 288, 2,b
Populi materia qualis 149, 1,d
Populi albæ & nigræ natura diuerſa 289,2,b
Porrum 217,2,d. 224,1,a. 2,a.b. capitatum 11,1,d
Portulaca 39,2,a. 41,1,b. 59,1, d. 140,1,c. 186,1,a. 221,1,c. 224, 1,d. 2,c. ſylueſtris 159,2,a
Præcepta ex euentis ſæpe inſtituuntur 215,2,b
Prægnans quid ſit 167,1,d
Præpoſterum quid 43,2,c
Praſsium nullo cultu miteſcit 161,1,c
Prata quod ſolum amant 211, 1,a
Πράττειν, δρᾶν, καὶ ποιεῖν differunt 103,2,c
Principia quot habent ſpecies 1, 2,a. 2,2,a. 3,1,c. 22,2,a. corruptionis 28,2,d. quædam ſunt axiomata velut nobiſcum nata 65, 1,c
Principium vitale quomodo humorem contineat & ab hoc contineatur 7,2,c. primarium vnicum, forma 44,1,c
Principium plantæ 183,2,a.b. totius compendium 204,1,b. plantæ quod primum, quod item ſecundum 231,2,a
Priſci in quo vęcordes 152,2,c
Priſcorum diſtorta oratio 137, 1,b. methodus 148,1,c
Priuatio & habitus nihil habent medii 134,1,c
Priuatio formæ προϋπαρχούσης 2, 1,c. quo ſenſu eſt principium 22,2,a
Πρὸ quid deſignat 160,2,a
Πρὸ & ὑπὸ quare diſſentiant 25, 2,d
Probabile quid 242,1,c
Προβολὴ verbum militare 123,1,c
Procatarcticum cauſæ genus 5, 2,b
Proceritas aliquando nocet 178, 2,c
Proceritatem arborum quid impediat 126,1,b
Prodigium quid 279,1,d
Πρόδρομοι ficus 265,2,d. & 266, 1,b
Προδρόμων & πρωΐμων ficuum differentia 266,2,b
Profunda loca plus alimenti plantis cur præbeant 9,1,d
Profundæ radices 8,1,d
Propagines 172,1,c
Prophylactica, medicinæ pars 296,1,a
Proportio inter cauſam & affectum 186,2,d
Proportio quid requirat 151, 2,b
Proportio cultæ arboris ad incultam & mitis ad feram 64, 1,b
Proportiones quid contineant 12,2,b
Πρὸς 27,1,c
Πρὸς τοῦτο καὶ τό του χάριν idem 1, 2,b
Proſerpinaca 134,1,a
Προσφέρειν quid 242,1,c
Προθυμία 257,1,a
Pruina, ros concretus 30, 1,b. Vnde dicatur, Ibid. c.
Pruina quomodo ſegetes afficiat 269,1,d. vrit pruina plantam humidum 110,2,a. & 307,1,b
Pruinis quid efficiatur in hominum vtilitatem 97,2,c
Pruna magnitudine ouorum 151, 1,b

Prunorum differentia 267,1,c
Prunus 219,2,2,c. prolixa eius radix 8,1,d.59,2,b. 79,1,d. flores 79,2,b. 81,2,c.82, 1,b.c. quibus regionibus optima 108,2,b. viſcum gignit 152,1,c
Prunum 63,2,d. eius pulpa & teſta 90,1,b. 2,c. 125,1,b. 126,2, b. Damaſcenum 22,2,a.
Pſittaco cum turture vt conuenit 189,1,a
Ptiſanæ nomen vnde 223,2,a
Ptiſana dum elixatur qua re opus habeat 145,2,b
Πτόρθοι, κλῶνες, ἀκρέμονες quid differant 265,2,b
Πτόρθοι vnde dicti 265,2,b
Publicum quid 198,1,b
Publicè & vulgò quî differant 181,1,c
Puellæ cur celerius creſcunt 34, 1,c
Pulchritudo quid 206,2,d
Pulegium 29,2,a. 30,2,a.d. 31,1,a. b.c.d
Pulicaria quam terram appetat 151,1,c
Pullulantes plantæ 3,1,d
Pullulatio ab radice 9,1,a
Pullum ab atro quid differat 115, 1,a
Pullus intra oui putamen 28,1,a
Pulmonaria vbi prouenit 37, 2,d
Pulpa, aliud à fructu 81,2,b
Puluis 201,1,d
Puluis tritico quomodo obſit 261,2,c
Punica malus 2,2,d.9,1,b. 136,2,a.143,2,c.144,1,b.147,1,a. aſtringit 25,2,d. 30,1, b.33,1, c.34,2,a.35,1,a.36,2,c.41,1,c. inchoata 57,1,b.a. auara & iniqua 88,2,b, rara & ſicca 122, 2,d. quibus locis gaudeat, Ibidem. quos ſoles quærat, Ibidem. 2,b.eius cytini 127,1, a. ſtolones 130,2,c. vmbroſis gaudet 177,1,c. 2,c. luxurians quomodo reprimenda 182,1,d. quomodo ſtercoretur 186,1,c. amat lotium ſuillum d.& 202,1,d
Punica ſunt tantùm edendo 152, 2,a
Punicæ eiuſdem diuerſi fructus 282,2,a
Punicæ grana 143,2,a
Punicæ mutatio 272,2,c
Punicæ fructus quales 177,1,c
Purgationis definitio 206,2,d
Purum, nomen vnde 140,2,d
Putare minus eſt quàm amputare 124,1,d
Putatæ arbores 180,1,d
Putatio arborum quantùm valeat 135,1,d.& 147,1,b
Putatio cuius rei cauſa 143,1,d. quando opportuna 181,2,b.c. non æquè ab omnibus plantis fertur 182,2,b cur graciles arbores iuuet 1,d. duplicé finem ſibi ſtatuit 183,2,d.cur ſibi ſuccedentem ſtercorationem requirat 185,2,a.b. prudentiá requirit 195,2,a.b.
Putatio vitium quando inſtituenda 196,1,b. autumnalis 198, 2,c. locis vdis quádo inſtituenda 199,1,b
Putatione cur fortiores reddantur arbores 135,1,d
Putatione, quæ plantæ opus habeant 179,1,b.180,1,c. ea vbi parcius vtendum 180, 2,a eius duo fines 140,2,d
Putei cur maximè inſtituantur 55,2,b
Putredo cui plantarum parti primùm accidat 136,1,b
Putredo quæ animalia producat 2,2,a
Putredo quorundam animalium mater 149,2,b
Putredinis materiam quæ loca afferant 134,1,d
Putredinis mater 146,2,c
Putrefactum triticum non germinare 262,1,b
Putrefactio vnde 169,2,c.2,1, c.16,2,c. 100,2,a
Putrefactio frumentorum 261,2, c.262,1,a
Pyrethrum 94,2,d
Pyri germinatio 288,1,c
Pyri tum pulpa tum ſemen quorſum comeditur 152,1,a
Πύρινοι quid 250,2,c
Pyrum & eius grana quomodo ſeruentur 222,2,b.245,1,b
Pyrum ſæpe boni ſucci ingratæ carnis 36,2,b. 56,2,c. cur ei pulpa data 82,2,a. 126,2,c.
Pyrum humanam faciem repræſentans 264,2,b
Pyrus 2,2,d.3.1,a.7,1,d. radix eius 7,1,d.9,1,b.genus cum cydonio commune habet 21,1,a. 82,1,c.d.62,1,c. culturam quærit 70,2,b.79,1,d. ſalſis offenditur 127,1,a. ei quid & quomodo decedat 127,1,a.130,2,c. ſylueſtris 61,2,d. multos ſed non magnos fructus edit 62, 2,b. eſt prærhumida & frigida 74,2,a. quod locorum genus auerſatur 107,2,b. Moſchata 79,2,c
Pyrus quando ſerenda 167,1,c
Pyrus viſcum profert 152,1,c
æſtatem pati non poteſt 168, 2,a
Pyrus Phocenſis 144,2,a.b. quomodo putanda 182,2,a.b. agreſtis quomodo miteſcat 203,2,d. eius ſemen 221,1,d
Πυθμένα quæ dicuntur 194,1,d
Πυθμενόθεν quid ſignificat apud Hippocratem 194,2,a

Q

Quæſtio nodus dicitur 154,1,b
Qualitates inſtrumenta formæ 91,1,b. 161,2,c
Qualitates vnde impulſæ agunt 22,2,b
Qualitas nihil habet contrarii 54, 1,d. non nocet 119,2,b
Quantitatis nulla actio 190,1,b
Quantitatum continuæ ac deiunctæ proportio 139,2,d
Querculæ minoris varia folia 42, 1,c
Quercus 133,2,b.152,1,c. & 154, 2,a. diu viuit 137,1,c.2,b
Quercus è ſalice 279,2,b
Quercus & hederæ coniunctio 282,2,d
Quercus flos 136,1,a
Quercus Luſitanæ quas Porphyrius Græca fide commemorat 116,1,c
Quercus vlmo inſita 52,1,c. eius radix pretioſa 27,1,a. perfecta & adulta 27,1,a. quos fructus edit 42,1,c.44,2,a. qualis 57,2,a. 86,2,d. 97,1,a. 113,2,d. eius proceritas 126,1,b. obnoxia culicibus 128,1,b. Luſitana & fictitia 116,1,c
Quicquam, nominis vſus 233, 2,a
Quies finis motus 16,2,d
Quies inter duos motus 220, 1,c
Quoddam, quale nomen 155, 2,b

R

Racemi 42,1,c. grano intus carentes 197,1,c
Racemi eiuſdem acini albi & nigri 265,1,a
Radices quibus minus profundæ 170,1,b
Radices cur non putreſiant 285, 1,d
Radices ad germinationem quando ineptæ 167,1,c
Radices, vitæ primordia 171, 2,d
Radicibus quomodo germinum magnitudo cómunicetur 286, 1,d
Radicum magnitudo quibus artibus paretur 283,2,b
Radix quem ſuccum habeat ſi contorta

contorta 8,1,a, flexuoſa, loco multarum, Ibidem. quo magis flexuoſa eo minus robuſta, Ibidem,. c. quæ viuacior, Ibidem. robuſtæ duplex cauſa, Ibidem. d. cur inæqualiter porrigatur & profunda quærat 9,1,c. cur eius incondita ſoboles 9,1,d, bulbacea 32,1,d. genera duo habet 32,1,d. 44 1,b. 48,1,a. eius munus, Ibidem. b. prolixitas 51,1,a. perfecta quare impediatur 52,2,a. multùm nacta multum trahit 78,1,a. refrigeratione egens 118,1.c.
Radix vt deſcendat, curandum 182,2,d. plantæ principium 183,2,b. 186,2,a. 178,1,b. ergo eius partes non recidendæ 183,2,c. quòd hanc eæ ſemper ſugant 183,2,d. robore duplici pollet 231,2,b. valida multùm quærit alimenti 239,2,d. tres affectus 241,1,b.
Radix principium plantæ 178,1,b
Radix cur cordis, oris & ventriculi rationem obtineat 134,2,d
Ῥαίνειν quid ſonat 29,2,a
Rami in arboribus 23,2,a. quomodo vocantur à Dioſcoride Ibid.c
Rami plantarum an ſint principia 183 2,b. qui putandi & qui non Ibid.d. c. 175,2,b.
Ramorum vocabula 265,2,a
Ramorum natura 265,2,a
Ramos ſummos aliquando gelaſcere, radicibus illæſis 308,2,c
Ramus peregrinus quis 171,2,d 173,1,c
Ranæ efformantur potius quàm generantur 290,1,a
Ranunculæ creſcunt partium numero 149,2,c
Ῥεφὰ quid ſonet Syris 202,1,c
Rapum & braſsica viciſsim commutantur 141,2,d. 149.1,b
Rapum latius quomodo fiat 286,2,a
Rapum quomodo transferẽdum 11,1,c. citò rugatur, Ibidem. 2,a. 14 2,c. 19,1,b. 40,1,b, 57,2,b
Rara corpora 113,2,a
Raritas cur terræ nociua 209,1,d
Raritas cum humiditate augendis corporibus confert 34,1,c
Raritas terræ cur probanda 169,1,c
Ratiocinatio motus quidam eſt. 16,2,d
Rectiſsimæ omnium quænã ſint arbores 137,1,d
Rectum, è ratione eſt 25,1,b. eſt norma obliqui 80,1,c
Redditiuum Grammaticorum 230,2,b
Regiones macræ quomodo annonæ inopiam ſuſtineant 140,2,a
Regionis conditio aut à cælo aut terrarum qualitate aut à ſitu 105,2,b
Regulus auicula in veruculo igni appoſita, tametſi nemo vertat, per ſe conuertitur 158,1,b
Rei, etymologia 274,1,a
Religioſiores ſunt qui remittunt de ſuperſtitione 146,2,c
Remorum inueniendorum occaſio 175,2,d
Reſex quid olim diceretur 200,2,b
Reſina quid 121,2,c
Reſolutio duplicem in eo quod reſoluitur naturam indicat 3,1,b
Reſtibilis ager 241,2,b
Reſumi quæ corpora propriè dicantur 112,1,d
Retentrix facultas à quo foliatur 127,1,a
Rhamnus 41,2,d
Rhaphanum citiſsimè rugatur 11,2.a. 14.2,c
Ricini varia folia 42,1,c
Ridica 265,2,c
Ricini quomodo viuant 151,2,c
Ricini folia 149.2,b
Rigationum vtilitas 59,1,d
Rigatio quomodo temperanda 185.1, b. frequens quam afferat incommoditatem, Ibidem. pluuiarum inopiam ſupplet 184,1,c
Rigidum 43,2,a
Rigor & frigus cognata ſunt 43,2,a
Ῥῆξις & τομὴ differunt 173,1,a
Ros 166,2,d. alit 167,1,a. vermiculos parit 16,1,d
Roma ſuis viribus ruit 28,2,c
Romanorum prætorum loquendi ratio 48,2,c
Roſa 12,2,a. 57,2,c. 59.2,c. quid agẽdum vt hyeme aſſeruetur, Ibidem. qualis flos 60,1,c
Roſæ quomodo in hyemem parandæ 183,2,a. quæ odoratiores 148,2,a
Roſariorum affectus 206,2,b
Rubiginis in ferro & frugibus ab ærugine diſcrimen 259,2,b
Rubigo in vite, Latinè Diſcoctio 299,1,a
Rubigo plantarum quid 212,2,b. creantur à nebulis 218,22,a
Rubigo frumẽtis infeſtior quàm leguminibus, & quibus frumenti ſpeciebus inimicior 258,2,b
Rubrica 208,1,a. lenta 251,2,a
Rubus 75,1,a. eius fructus, Ibid. b.c. 96,2,b.c. 130,2,c. 133,2,a
Runcatio quid 210. 2,a. tantum eſt dumorum, Ibidem.
Runcias cur Galli vocant quod Latini ſentes 210,2,a
Ruo verbum vnde deducitur 99,2,b
Rus quid ſit 20,1,b
Ruſticæ rei tripartita diuiſio 207,1,d
Ruta 12,1,a. 204,1,d. eius affectus 206,2,b.c.a. ei addendus cinis 207,1,b
Rutæ ſemen in ficu 286,2,d

S

Sabulum alimenti expers 109,2,d
Saccharum candidiſsimum quomodo nigreſcat 158,1,d
Sagitta in vite 265,2,b
Sal è cineribus 202,1,d. quale 2,c. qualem terram reddat d. quales radices, Ibidem. eius facultas, Ibidem. iuuat palmam 203,1,a. mordet d.
Salgamarum cultu nullo cicuratur 161,1,c
Salſis oblectatur palma 202,1,b
Salis actio 116,2,d. à calore manat, Ibidem.
Satis aduerbium, nota mediocritatis 111,2,c. vnde, Ibidem.
Saliua purpurarum 28,1,d
Salix 2,2,c.d. 3,2,a 4.2,a. 15,2,b. 18,1,a.b. 279,1,b. obſcurum eius ſemen 20,1,b. 30,1,c. nucem producens 97,1,a. vbi fera 116, 1,d. quo odioſo epitheto ab Homero notatur 130,2,c. eius quædam genera 132,2,c. cur non ſit [illegible] 137,1,d. non omnis fert fructum 228,2,a. nec vllum ad eſcam idoneum b.
Salſedo quomodo ſemina conſeruet 161,1,c
Salſugo eſt qualitas 203,1,d. impedit putrefactionem 213,1,d
Salſum & amarum ſapores ſunt affines 117,1,c
Saltuarii qui dicantur Iureconſulto 20,1,b
Samara quid ſit 227,1,b. 228,2,c. Vlmi ſemen 306,1,c
Samaram quid priſci vocarunt 18,1,a
Sambucus 3,2,a

Sanguis vltimum animalis nutrimentum 141,2,b
Sanguinis riui apud Sophoclem 179,2,d
Sanguinis craſsi animalia quæ 162,2,a
Sanitas vnde 206,2,d. 213,1,c
Sanitatis latitudo 94,1,a
Sapientis munus 52,2,d. 65,1,a. ei multa licet ignorare 106,2,d
Sapor varius fructuum eiuſdem arboris 44,2,a. cur cibis inditus 117,1,b. eius iucunditas alendi facultati amica, Ibid. 2,a. an de aqua dicatur 120,2,b
Sapor aſper terreus 143,2,a
Sapor & odor eiuſdem non ſemper congruunt 149,2,c
Sarmatiæ gramina 209,2,a
Sarmentum 9,2,d
Sarmenta quæ importuna & quæ non 179,2,c. in vite 265,2,b
Sarmentum μονόκλωνον 194,2,b
Sarraceni infatuati 152,1,b
Sarrire quid 209,1,c
Sarritio 207,1,b. 2,b
Satio per taleam 12,2,b
Satio quid requirat 207,1,d
Satureia 224,2,a
Scabioſæ varia folia 42,1,c
Scaliger equorum ſtudioſiſsimus 49,1,b. ingenuè ſatetur quod neſcit 81,1,d. 104,1,a. 135,2,d. modeſtè de ſe loquens ſuam probat diligentiam 113,1,a. Gazæ fauere ſe profitetur 225,1,c
Scaligeri de Theodori oratione iudicium 150,2,c
Scaligeri in interpretãdo fides atque conſilium 177,2,c
Σκάλλειν quid 209,1,c
Σκαπάνη 200,2,c
Scapus 225,2,c
Scabiei cauſæ 297,2,b. c
Σχῖνος 51,1,c
Σχίδαξ quid 19,2,a
Scientia, perfecta quid doceat 8,2,d. quid à ratiocinatione 17,1,a. ex quibus conſtituta ſit 69,1,b. quódnam habeat ſundamentum 107,1,b
Scientia omnis bonum pro fine habet 164,2,c
Scillam repoſtam germinare 278,2,b
Σχῖνον ſcillam antiquis dictam fuiſſe 286,2,c
Scire quando propriè dicamur 164,1,c
Scirrus ventus 303,1,d
Σχίζειν καὶ τέμνειν differunt 195,1,a
Scroſa Scaligeri villa mirè fœcunda 87,2,b
Scolymos 40,1,b. 135,1,d
Scolymi terra 201,2,b
Scorpioides 40,1,b
Scorpiis veſcuntur Gallinæ 243,1,b
Scotia excellentiſsimo pane nobilis 243,2,a
Secale & alica circa triticum ſata, habitiora fiunt 287,1,d
Secale quandiu floreat 236,1,c. 245,1,d. quale ſit 244,2,a quomodo interdum abſumatur 29,1,a. 103,2,d
Secta vnde deriuatur 20,1,a
Sedum quale eſt 94,2,a
Seges conſtat radice parua & ſuperficiaria 185,2,d. cur ab herba præuertatur 209,2,c. quot de cauſis tondeatur 215,2,a
Seges cur matrem habet hyemẽ 97,2,c. cur pingui non offendatur 100,2,a. quomodo fiat 128,1,c
Semen auium quódnam genitale 132,2,b. 152,2,b. 134,2,a
Semen Syricum 152,2,d
Semen ſpeciem perpetuò ſeruat 152,1,c
Semen plantæ 139,1,b
Semen arboris, eſt arbor poteſtate 134,2,a
Semen, principium dicitur 1,2,a. inſitam gignendi vim habet 2,1,a. ab eo prodeuntium diſferentiæ 10,1,a. quid ſit 15,2,b. 64,2,b. 101,1,a. comparatum ouo 27,2,d. ſeparatum diu durat 28,1,c. habent quoque mulieres 28,1,d. non illico animal facit, Ibidem. 2,a. In duo genera tribuitur 21,2,a. animalis cõtinet partes aſcititias 29,2,c. quoddam non niſi vetulum terræ mandatur 37,1,a. plantæ quomodo planta 38,1,a. diuerſum ſacultate in eadem planta 42,1,d. in ſe actu animam habet 66,1,b. puſillum cur citò perficitur 78,2,c. eius finis 89,2,d. 90,1,c
Semẽ eſt quaſi totius plãtæ compendium 215,1,c. 225,1,d. plantæ imbecillioris cur robuſtius quam robuſtioris 219,1,a. annuum cur robuſtum 2,d. cur à natura inſtitutum 220,1,b. arboris ſatum cur degeneret 221,1,b. cur ſeruandum 224,2,d. quandiu generandi vim habeat, Ibidem. Varia ætate variis quoque eſt aut inæqualibus viribus 225,1,c. in vtero fœmellæ non corrumpitur ſed perficitur 234,2,a
Sementiferis omnibus natura cõmunis 1,1,b
Semina quædam integrum annum incorrupta manent ſub terra 154,1,b
Semina colligata linteolo & defoſſa coaleſcere 286,1,d
Semina conſeruatu facilia quæ & quare 261,1,a
Seminalia vaſa vnde nutriantur 133,1,a
Seminis duo vitia 322,1,a
Seminum & ouorum diſcrimen 260,2,c
Seminum alimentum, vita, forma 258,1,b
Seminum corruptio & peſtis 261,1,b
Seminum perfectio 260,2,c
Seminum paruorum fructus cur multiplex 260,1,d
Senecio 94,2,a
Senectus quas arbores citius inuadat 135,1,c
Senectute animalium quædam chartilagines in oſſa mutantur 191,1,c
Senectutis tabe cur animal perit 300,2,c. d
Senſus alterum maximum lumen 1,1,c. cùm fit ſpecies recipitur 95,1,b. quomodo ad vniuerſa nos prouehit 91,2,a
Senſilia an à formis elementaribus ducenda 325,2,b
Seps 107,2,d
Sequor vnde deriuatur 20,1,a
Ser 111,1,d
Serendi pro terrarum varietate tempus varium 192,2,b
Seri quando debeant arbores 167,1,c. 168,1,b
Sericum 111,1,d
Serpentaria integram habet radicem 32,1,d. eius varia folia 42,1,c
Serpyllum 12,1,a. 206,2,a. eius duplex genus, Ibid. b 156,2,a
Seruorum quorundam conditio 106,1,d
Seſami natura 260,1,a
Seſamum rancori obnoxium 261,1,b
Sicca, minus dulcia 162,1,b
Siccitas, naſcendi tempus differt 224,1,a. Inepta ad generationem 6,2,c. an ſit actiua qualitas 17,1,a. an paſsiua 25,1,a. effectus caloris aut frigoris, Ibidem.

Interna

interna quid incommodi poſſit hominibus afferre 112,1,c. in animalibus præſertim humores acuit 112,1,c
Siccitas cuius ætatis eſt affectus 171,1,b
Siccitas quomodo ſemina conſeruet. 261,1,c.2,c
Siccitas florum hos reddit odoratiores 148,2,b
Siccitatis cauſa 261,2,c
Siccioris plantæ ramus ad futurã arborem inutilis 2,2,c
Siccum plantæ cur tribuatur 3,1,b quid ſit 39,1,c. propinqua eſt naturæ cum aſpero 7,1,a
Σῖτος quid 2,1,c
Sicilia eſt velut horreum quoddã 83,1,a
Sidera ſua plantis quibuſdã 46,1,b
Siderationis cauſæ 293,2,a.b.c
Siderum quorundam vis 158,2,d
Siligo 199,1,c.234,2,d.245,1,d
Silphium 16,1,b.68,1,c. & 161,2,d. 162
Σημεῖον 279,1,d
Simiæ nulli araneo parcunt quin edant 242,1,b
Simile ſimili facilè coaptatur 21,2,a.omne cur eſt alio modo diuerſum. 97,1,b. ſimili augetur 117,2,b.à ſimili appetitur 121,2,b.& iuuatur 106,2,a
Similitudo quib⁹ in rebus ſpectatur 21,2,b.54,2,d
Similitudo ſumma diſsimilitudóque inſignis inter aliquas eaſdem res 150,1,d
Similia ſunt quaſi vnum 191,1,a
Similitudinis finis 290,1,c
Similitudinis & diſsimilitudinis notæ quomodo accipiantur 159,2,a
Simpliciora quænam ſint, genera formis, an formæ generibus 97,1,d
Sinapi non eſt cibus,ſed condimẽtum 224,2,d
Sinapi quorſum adhiberi ſoleat 66,2,e
Sĩgularia quæ philoſophis 165,1,d
Sipare verbum vetus 13,1,d. 37,1,d
Siſennæ ſputatilica 227,2,c
Siſymbrium quô propius natura accedat 150,1,a
Siſymbrium 12,1,a. 206,2,a
Siſymbrii in mẽtam commutatio 288,2,d
Siſymbrii radix 150,1,b
Siſymbrium quomodo mutetur 148,2,d
Siſymbrium in mẽtam facilè conuertitur 141,2,d
Siti aſſueta animalia 248,2,b
Σῖτος prior quàm τροφὴ 247,2,a
Situs araneos gignit 16,1,d
Smilax 75,1,a.156,2,c. topiarius 156,2,a
Smyrnium 142,1,b
Societatis nomen vnde 20,1,a
Socius propriè quis 25,2,b. vnde dicatur 81,1,b
Sol quid præſtat in rerum generatione 17,1,a.eius facultas nũnunquam victa 57,1,b. 90,1,c. quem humorem vrat & corrũpat 103,2,c. & 166,2,d. quomodo & in quo putredinẽ gignat 212,2,d
Solida corpora 113,2,a
Solonis leges 214,2,d
Solum mutatur nonnunquam facie 17,1,b. concauſa cum cælo 77,2,c. à ſuperficie quomodo diſtinguendum 109,2,c
Solum macrum & fimus contraria 208,1,a
Solutio continui animantes lædit 61,1,a
Solſequii flos 159,1,a
Somnum plantis tribuebat Anaxagoras 134,2,c
Sophiſtarum contentioſa nugacitas 164,2,c
Sophoclis poema 10,1,c
Sorbus 154,2,a.& 41,1,c
Sorbus viſcum parit 152,1,c
Sorte nihil euenit in natura ex peripateticis 6,1,a
Sphacliſmus an in radice tantum ſit 296,2,a
Sphacliſm⁹ ab animalibus ad plãtas tranſlatus morbus 293,2,d
Σφακελισμοῦ & μαρασμοῦ differentia 295,2,c
Σπάνις quid 185,1,c
Σφάκελος vnde dicatur 295,1,c
Spatha 265,2,b
Species à quo artifice cõdatur 181,1,c.nunquam interit 190,1,a. hæc aut illa deſeritur nonnunquam ab animalibus 248,2,b
Species totum eſſentiale 19,1,c.genus ſecat 20,1,a,à duobus indiuiduorum generibus non prorogatur 56,1,c. quomodo incorruptibilis 63,2,a. quomodo & quare prorogatur 64,2,c. quid ſit 80,2,c.æterna eſt quælibet 108,2,d. realis eſt 109,1,a. ab aliis ſpeciebus diſtat potius quã differt 127,1,d
Specierum mixtio contra Peripateticorum placita 143,1,d
Σπέρμα καὶ καρπὸς quomodo differant 63,2,b.89,2,b
Spica frumentaceorum 258,2,c
Spicæ cur ſic dictæ 15,1,a
Spiculi nomen vnde 15,1,b
Spina regia 40,1,b. Aegyptia 94, Babylonica 55,1,b.c
Spinachia 42,1,d.91,1,c.132,2,c.178,1,d. 224,2,c. 229,1,a. 178,1,d.
Spinus 31,2,c
Spirandi & vitæ idem finis in animalibus 300,2,b.c
Spiritus quales in vacca ingenti 31,2,c.in animali quid ſint 92,2,b.autores operum animæ 124,2,c.127,2,c
Spiritus natura 257,2,c
Sponte multa prodeunt 1,2,c
Spuma apuas gignit 16,1,d
Squilla 30,2,a.b. & 172,2,d. eius radix integra eſt 32,1,d
Squadra 276,1,c
Staphyſagria & eius folia 42,1,c. 94,2,d.& 221,1,b.323,2,a
Στάσις 304,1,c
Στέφειν verbum quam vim habeat 15,1,b
Stercorandi vtilitates 100,2,d
Stercoratio quid ſit 156,2,b. quorſum adhibenda 143,1,d.cur poſt putationem inſtituenda 185,2,a. b.aliter arboribus, aliter aruis, Ibid.crebrior quibus tum locis tum temporibus vel idonea vel inutilis 186,1,a. eius vtilitas 59,1,d.fines 173,2,b
Stercus non aliter quàm animal multas habet ſpecies 186,2,c. alimenti nimium plantis ſuggerit 210,1,b
Steriles plantæ 3,2,a.terræ 114,2,c
Sterilitas vnde 73,2,d
Στίζειν 125,1,a
Strangulat orobanche 156,2,c
Strigoſa minus dulcia 162,1,b
Stipites ad quid facti 139,2,c
Στῖφος 125,1,a
Stipitis vnitas ſignum eſt,non cauſa ineptitudinis ad generandũ 7,2,d
Stirps quid olim ſignificaret 177,2,c. vocis origo, Ibidem.
Strigmenti vox vnde 52,2,a
Stolones 8,2,d. 11,1,b.15,2,a
Strobilorum grana 238,2,a
Sturnus veneno veſcitur 242,1,b
Suauitas fructuum vnde 147,2,b
Suauitas quarum ſit qualitatum affectus 206,2,d.huius fundamẽtum, Ibid.
Subiectum & eius accidentia affini quadam relatione cohærent 83,2,a
Subſtãtia hoſpitiũ accidẽtiũ 160,2,c
Subſtantiæ ſunt actionũ principia 328,2,d
Subſtilla pluuia 299,1,a
Sudum quaſi ſine vdo 307,2,c
Succus lactuceæ proprius 148,1,a
Succ⁹ viſcoſus ægrè coquitur 239,2,d. Succus plantarum eſt earum pars interna 249,2,a

Succus in contortis radicibus 8,1,a quomodo in plantis coquitur, Ibid.2,b. eius tum varietas tum multiplex facultas 42,1,d. cur in planta coercetur 55,2,a. lentus ac viſcidus ægrè coquitur 73,2,c. ſeruandus idoneam habet ætatem 82,2,c. multus multam coctionem expetit 122,1,a
Sudor marmoreorum ſimulachrorum 279,1,b
Suillus fimus quorſum valeat 102,1,d
Sulphur igneum ac ſpongioſum 33,2,a. calidam quidem, ſed ſterilem terram reddit 114,2,c
Superfœtatio arborum à tempore pendet 42,2,b. eius imago 45,2,d. 46,2,d
Superflua in plantis 62,2,a
Superficiariæ radices 8,1,d
Superficiei à ſolo diſcrimen 109,2,c
Supergerminatio fit autumno & ſub cane 22,2,c. quando fiat 45,2,d. imago ſuperfœtationis, Ibidem.
Superlatiuum non iudicat de duobus 255,1,c
Superſtitioſa imaginatio de Deo 122,2,d
Superſtitio non prodit verã hominum religionem 146,2,c
Superſtitiones Druidarum 164,1,a
Supinã cæſura cãuenda in vite 298,1,a
Surculatio ſpecies inſitionis 21,1,d
Surculus pampinarius quid 200,2,c
Surculus 21,1,b. eius vigor 23,2,a. cur ἐνθεῖα dicitur 25,1,c. ſoboles aliarum plantæ partium 26,2,c. quid ſit 62,2,d
Sus 93,2,a
Σύκειλις 266,2,a
Sycomorus 75,2,c.d
Sycomori cum ficu affinitas 270,2,c
Σῦκον 265,2,d
Σύγχυσις quid 115,1,d
Σύγχυσις 291,1,d
Syluestria ſicciora ſunt 130,1,d. quomodo ſeſe ferant 130,2,c
Syluestria mitibus ſui generis ſunt ſicciora 148,2,a
Σύμβασις quid Thucydidi 2,1,b. quid Paulo iureconſulto, Ibid.
Συμβολικὸς quid 16,1,a. & 304,2,c
Symboli nomen vnde 17,1,c
Συμπτῶσις 190,1,b
Σύμφορξις quid 301,2,b
Συμφυλία quid vocant medici 2,1,b
Συμπτωματικὸν apud Stoicos quid 256,1,a
Σύνθεσις quid 132,b
Συνεχὲς aliud quã ἀπτόμενον 19,2,d
Συνεχῶς quid ſignificat 185,1,d
Syngrapha cur dicatur 138,2,b
Syria maturius fructus effundit quàm Francia 22,2,a
Syricum ſemen 152,2,d
Syrochus ventus 122,2,c
Syrorum elegans loquutio 242,2,a
Syrorum paronomaſtica dicendi ratio 16,2,d
Syrorum apertio & haliţus cauendus 257,2,d
Σύστασις quid 2,1,c. 17,2,a. 19,2,c. 45,1,a
Σύστασις 46,2,b. 47,1,d

T

Tabes à Græca voce τακτικὸν 328,1,a.
Τάχος & εὔλογον 23,1,c
Talea 12,2,c. 15,2,a
Talea & termus quid differant 265,2,b
Talpæ oculi perfecti 130,2,b
Tamarindi acidi 68,1,a
Tarentinæ nuces 36,1,b
Tarentinus ager 299,1,d
Taxus 46,2,c. 75,1,a
Tegumentorum differẽtiæ 30,1,a
Τελειότης finis τῆς τελειώσεως 227,2,b
Τελεσφόρος terræ quæ 216,2,d
Telephion 159,2,a
Tellus matrix plantarum 96,2,c
Τέμνειν aliud ab σχίζειν 195,1,a
Temperamentum quid 45,2,b
Temperatæ plantæ facultas 42,1,c
Tempeſtiuitas varia 200,2,d
Tempus affecla & menſura quantitatis 190,1,b
Tempus nihil agit 22,2,a. idoneũ ad plantas plantandas tum inſerendas, Ibid. 2. non patitur 30,2,d. cur poetis genitabile, Ibidem. generationi aptum 31,1,c. variè variis rebus idoneum 38,1,b. quid ſit 48,2,d. quatenus tempus nulli eſt contrarium 54,1,d
Teneritudo fructuum vnde 147,2,b
Tepidioris aeris facultas 45,1,c
Tepor laxat 98,2,a. & 100,2,b
Termes 9,2,d
Termus quid à talea differat 265,2,b
Τερόμενα legumina 251,1,d
Τέρετα 279,1,d
Teretis corporis dimenſiones 162,2,a
Terminus in mutatione duplex 54,2,b
Terra, vera mater 151,2,b
Terra humida ſcrobes magnas nõ requirit 192,2,d. 211,1,b. plantis velut vterus 249,1,c. ſemnia leuis 251,1,c
Terra bona quæ 151,1,c. & qualis 26,1,a. autor mutationis 37,2,b. puriſsima 67,1,c. contumax 78,1,b. exuctior, Ibid. quomodo corrigenda 98,2,c. cauernoſa 111,1,a. calida, Ibid. c. humida quid requirat, Ibid. nunquã ex ſe calida 114,2,c. eius vis 167,1,c
Terra mortua quid priſcis 291,2,d
Terræ feritas caſtiganda 169,2,b raritas quot de cauſis commendanda 109,1,c
Terram qualẽ eſſe expediat 169,1,c
Terreſtrium differentiæ 202,2,b
Terreus aſper ſapor 143,2,a
Terror vnde dictus 279,1,d
Teſta nuclei 67,1,a
Θάλλος de olea dicitur 9,2,d
Thapſia eſt ignea 33,2,a. rarã, Ibid.
Thaſii 138,1,c, & 133,2,a
Θεὸς in verbo θεοσεβεία ſuperſtitioſè explicatum 102,1,c
Theodorus & ipſius populares taxantur 138,2,c. & 135,2,d
Theodor⁹ nimis crebrò rerũ quas tractat ordinẽ peruertit 139,2,a
Theodori candor 176,2,c. eius euagatio 162,2,c. laſciuiens 14,2,c. 15,1,d. 81,1,c. audacia 10,1,b. 182,2,c. ſibi canit 201,1,b. ambitioſus 177,2,c. cùm penè toto libro reprehenditur tum 10,2,a. variis verbis orationem ſuam pingit 19,2,c. barbarus, Ibid. d. eius cincinni 26,2,b. 47,1,c. à Scaligero nõ intelligitur 26,2,c. verborum flexu ſæpe abutitur 27,2,a. eius lapſus fatalis 35,1,b. 112,2,d. trita verba defugit 37,2,a. eius oratio 43,2,d. perplexa 51,1,d. vbique paraphraſten agit 52,1,c. variationis ſtudioſiſsimus 71,1,d. in ſolutionibus penè ſemper fluctuat 79,2,a. in quo ſe & alios fefellit 81,2,a. interpretis fidem excedit 108,2,d
Theophraſtus modeſtus 1,1,c. accuratiſsimus philoſophus 5,2,c
Θεῶν ὄχημα 55,1,c
Θέμα idem quod theſis apud Oratores 295,2,a
Θερμὸν principium germinationis 309,1,c
Theriacæ incrementum vnde 257,2,c
Θέσις contraria φύσει 11,2,c
Thracias ventus 307,1,c
Thracium triticum 211,1,c. 221,2,b 247,2,c. 248,1,c
Θεία 277,1,b
Thucydides immeritò ab Halicarnaſſæo reprehenſus 277,1,b
Thymus 1,2,c. 206,2,a. eius flos 18,1,a.b. ſemen 20,1,b fructus vbi latitet 228,2,c. 249,2,b

Tilia

Tilia 93,1,b. frigidis locis gaudet 106,1,d. & 157,1,d
Tiliæ cortex 205,2,c
Tiliæ inferiora cur exalbida 158,1,d
Tipha aquatica 221,1,c. 229,1,d. 2,a
Tiphion flos 40,1,b
Tithymallus 59,1,d. 236,1,c
Tofus segeti in loco macro ſubiectus 215,2,b
Τομὴ ἐκ ῥίζης 173,1,a
Tonſæ lanæ craſſior ſuccedit 142,2,c
Τομὴ quando ſit 187,2,a
Tonat ſine nube aliquando in Vaſconia 307,1,b
Topica Ariſtotelis defenſa 14,2,a
Topographia & chorographia quî differant 143,1,a
Τόπος quomodo differat ἀπὸ τῆς χώρας 143,1,a
Torpor membrorum vnde 93,1,a
Totum partium conuentus finis 49,1,d. vt compleatur pars non ſufficit 63,1,b
Τούτου χάριν ἢ πρὸς τοῦτο idẽ 1,2,b
Tragacanthum 13,2,d
Tranſferenda pinus 171,2,a
Tranſitio, figura 48,2,b
Tranſlatio 21,2,d
Tráſmutatio quibus egeat 98,1,d
Tranſplantationis vis 289,1,c
Τρέχειν 48,1,c
Tribulus 206,1,c
Tricocca meſpila 124,2,b
Trifolium acetoſum 146,1,a
Trimeſtris planta hyeme non ſerenda 247,1,b. 249,1,d
Τεταμὴς & φθόγγος 300,1,a
Triticum nobiliſſima planta 46,1,b. annua planta 134,1,b. 211,1,a. cur in macro ſolo ali nequeat b. ſibi ipſi ſimus 2,a. quam habeat cum fœtibus proportionem. Ibidem. validius hordeo b. ad quas res vtile 228,2,c. in lolium degenerat 229,1,b. 247,2,c. cur 232,1,a. cur συνεχές 238,2,b. huius pabulo iumenta pereunt 242,1,a. 2,a. eius ſubſtantia 242,2,c. 243,2,c. quomodo nonnunquam abſumatur 22,1,a cur χαρπὸς & σπέρμα 63,2,b. eius tegumen 82,2,b. 90,1,d. quos ſulcos poſcit 106,2,a
Triticum & lolium viciſſim mutantur 141,2,d. & 148,2,d. 274,2,c. 275,2,b
Triticum carptum & tonſum ſimile producit 287,2,d
Triticum pulueruleutum quomodo putreſcat 261,2,c qua arte ne in lolium degeneret impediatur 151,1,a
Triticum vnde iuuetur 258,2,c
Tritici maturitas vnde iudicanda 161,2,a ſemen cur degeneret 159,1,c
Troglodytæ 213,2,d
Trudi quid 39,1,a
Trulliſſatio 281,2,d
Truncus cur in planta primum putreſcat 138,1,b
Truncus arborum quãdo craſſeſcere deſinat 138,1,b
Truncum populi germinaſſe 265,2,a. 19,1,b
Tuber totum editur 227,1,c. 228,2,c
Tumere & turgere differunt 156,1,a
Turdus quomodo viſcum ferat 155,1,a
Turdus quorſum excrementa ſua abieti ſuggerit 154,2,b
Turgentia venerea 188,1,b
Turgere medicis quid 155,2,d
Turiſanus monachus 305,2,d
Turtur 93,2,b
Turturi cum pſittaco cur malè cõuenit 189,1,a
Turtures ſua pinguedine ſuffocantur 300,2,b
Tuſionis leguminum tempus 258,2,b
Τυγχάνειν quid 112,1,d

V

Vacca ingens molles habet ſpiritus 31,2,c
Væapium 13,2,b
Validarum plantarum facultas 38,2,b
Valles humidiores mõtibus 121,2,a. harum differentiæ, Ibidem.
Vappa ex vino quoties fiat 82,2,c
Vaporarii non ſano cerebro 16,2,a
Varietas mira 42,1,c. 44,2,a
Vaſa ſeminalia 133,1,a
Vaſconiæ vites quando frigoribus obnoxiæ 139,2,b
Vaſiones Itali ignaui 135,1,c
Vaſtum quid 104,1,d
Vber glebæ quid Virgilio 6,1,c
Velorum inueniendorum occaſio 175,2,d
Venarum alueus 179,2,d
Venarum oſcula pinguedine obducta 301,2,b
Ventriculus plantæ 134,2,d
Venena quam ad rem vtilia 227,1,d. his quæ animalia veſcantur 242,1,b
Ventriculus in animali, pro radice in planta 48,1,b
Ventus quid ſit 104,2,a. incrementis an obſit 33,2,d. præcipui qui, ibidem. c. quidam alii è terra ſpirant, ibidem. d. qui calidiores aut frigidiores 105,1,a. 119,1,a
Ver non habet multùm humoris 26,1,b. maximam rerum partẽ gignit 40,1,d. plantas ad germinandum adducit 41,1,a. maximæ animalium parti ad generationem confert 52,2,d. 54,1,d. calidum, ibidem. 2,b. cur ſanum dicitur 105,2,c. quando mious ſiccum & vnde fiat 168,2,b. ab autumno quomodo differat 138,2,a. quale 212,1,a. 229,1,d. cur germinãdis radicibus ineptum 187,1,c
Verbaſcum quandiu floreat 236,1,c
Vermem in ſua quemque naſci arbore 299,2,c
Vermes in niuibus naſci 209,2,a
Vermiculatio leguminum & frumentorum 252,1,c
Vermiculationis cauſæ 294,b.c
Vermiculi non niſi iis aluntur è quibus enati ſunt 300,1,c
Vermiculi ex rore 18,1,d
Vermium differentiæ 299,2,c
Vermicularis 159,2,a
Vermiculorum mutatio 150,1,d
Verſio an mera paraphraſis 26,2,b
Veruactum quid 241,2,b
Veſpæ ex terræ putredine 2,2,a
Veſtigationis modi duo 159,2,b
Vetula arbor minus frondeſcit minúſque trahit 190,1,a. 197,2,b
Vetulæ arbores qua arte in iuuenile robur vindicentur 135,1,d
Vetulæ partes non coaleſcunt 23,2,d
Vinea macra quo pacto ſtercoranda 309,1,a
Vinea vno anno gelatione fructũ ne ferat cohibita 19,1,d. vbi fera & tamen fructuoſiſsima ſit 116,1,d. quando in Italia putari ſoleat 181,2,d. anthoſmia quæ 197,1,c. cur ex conſita arbore vel hordeo vtilitatẽ promat 199,1,c. quomodo ſylueſcat 135,2,c
Vingus 228,2,c
Vinũ cur odoribus facilè afficiatur 157,1,d
Vinum vdæ vineæ quale 191,2,c
Vinum qua arte paretur excellentiſsimum 135,2,b.c
Vinum vbi fœlicius 72,2,d. dilutius, Ibid. eius regimen 82,2,d
Viola 58,1,b. Martia 38 2,c
Vires permultarum rerum nobis igootæ 227,1,d
Vires robuſtæ ex amplitudine corporis 31,1,c. diſpertitæ, tenuiores 64,2,a

Virgas deponendi duæ rationes 172,1,c

Virgas ſalignas abiectas germinaſſe 265,2,a

Virtus collecta firmior ſeipſa diſſipata 23,2,b

Virtutum ſubiectum, homo 36,1,d

Viſcum 30,2,c. 37,2,d. 52,2,b. 97,1,a. 151,2,d. 152,1,c. 153,1,b. vnde oriatur 153,1,d. vorax 2,c. quomodo inutile 152,1,a. nutrimenti appetentiſsimũ 155,2,b. quomodo ſerat turdus 155,1,a

Viſci & arboris vnio 280,2,b

Viſcoſitas maturam ſucci coctionem impedit 73,2,c

Vita fœcundarum plantarum breuior 135,1,c

Vita in arboribus quònam ſui cõſeruandæ principium habeat 5,1,d. diuturna non iudicanda ex corporis proceritate 31,2,c. cuius rei finis 77,2,d

Vitæ generatio & prorogatio 167,2,a

Vitale principiũ qualiter humor contineat, & viciſsim ab illo cõtineatur 7,2,c

Vitiatum & vitioſum quî differat 217,1,d.

Vitis 3,1,b. 2,a. 6,2,b.c. 7,1,d. 134,a,b. 157,1,c. 2,a. ſuccoſiſsima eſt 7,2,b. luxuria ſterileſcit 19,1,a. 25,2,c. 34,2,a. arbuſtiua 41,1,c. 41,1,d. inſana 43,1,d. 2,b. 46,1,b. ea quid agat 80,2,b. quæ ſerò putatur, ſerò germinat 57,2,c. 52,1,d. fructus eius 71,2,c. multæ ſpecies 73,1,b. 79,1,d. flores, Ibid. 2,b. alba quando fœcundiſsima 88,1,d. 89,1,b. quomodo corrigenda 96,2,b. folia 111,1,d. varia vitis fœlicitas vnde 113,1,d. 2,d. 123,2,c. 128,2,a. quando ſtringenda 79,1,a. cur arbores poſcat 156,1,c. natura perhumida 172,2,a. 181,2,a. ficu rarior 182,1,b. vnde ea raritas, Ibid. adulta quomodo tractanda 183,1,b. quibus temporum interuallis ſtercoranda 187,1,a. quibus locis gaudeat, Ibid. cur à ficu & olea infeſtatur 189,2,a. eius ſuperficiaria accidentia 190,2,d. eius medulla c. putatio quorſum referatur 193,2,d. 194,1,a. ὀφθαλμὸς eius 12,c. putatio in ſicca regione 196,1,c. eius partium multa nomina 197,2,a. 198,1,a. adminiculis eget 156,1,d. eius oculus 2,b. ἀμβλυωπεῖν, Ibid. duo à frigore patitur, Ibidem. naſcendo qualis euadat 201,2,c. colorum partitio, Ibidem. ei, quæ planta inimica 203,1,c. eius cortex 205,2,c. multum ſtudii requirit 208,2,c. quibus animalculis infeſtatur 214,1,c.d. quæ infœlicior 219,2,a,c

Vitis eadem candidas & nigras vuas quomodo ferat 281,1,b

Vitis racemus Cantharos dictus 144,2,a

Viti quis locus ineptiſsimus 176,2,a

Vitem fructus ſine frondibus non edere 276,2,b

Vitem racemos ſuſtinere etiã, prolapſis foliis 276,2,d

Vitiorum ſubiectum homo 36,1,d

Viuaciores quænam radices 8,1,c

Viuiradices 230,1,d

Viuax & vinificum quomodo differunt 58,1,d

Viuens omne corpus meatus habet ad cutem aut corticẽ 23,2,d

Viuentium natura quot rebus conſtet potiſsimum 175,1,d

Vlmus 18,1,a. 133,2,c. 306,1,c. 227,1,a. & 133,2,c. inſita 22,1,c. adulta 27,1,a. culicibus obnoxia 128,1,b quibuſcum genere conueniat 257,1,d

Vlyſſes errabundus 143,1,b

Vmbroſis cur gaudeat punica 177,1,c. 2,c

Vngulæ cur à natura animalibus conceſſæ 67,1,b

Vnio quid requirat 21,2,c. Mathematica 102,1,b

Vnum & ens reciprocãtur 119,1,a

Vnum Mathematicum 21,2,b

Voluenam quid Vaſcones appellent 188,1,a

Voluntas & deſiderium inanimis rebus à Platone & Ariſtotele tribuuntur 7,2,a

Vrina affuſa quam plantam iuuet 186,1,d. à quo cietur 223,1,b.c

Vrſi vbi albi 143,1,a.

Vſtio vnde 108,1,a

Vſu deleta reuocare cuius ſit ingenii 269,1,b

Vſus rerum duo requirit 261,2,a

Vſui ad aliquid ſunt quæcunque ſub ſole ſunt 227,1,c

Vua 30,1,b.c. quoddam genus non niſi hyeme mateſcens 123,2,c. vt hyeme mateſcat quid agendum, Ibid. quomodo à vitibus exempta dulceſcat 124,1,d. quomodo diutiſsime ſeruetur, Ibid. 2,a. paſſa, Ibid. Corinthiaca 90,2,a

Vua vinaceorum expers quomodo naſcatur 281,2,a

Vuæ ex medulla vitis oriuntur 197,1,a. 152,1,a. 143,2,a

Vuæ nigræ albi acini 272,1,b

Viuerra 31,2,c

Vniuoca cum æquiuocis quid cõmune habeant 96,2,b

Vulgò & publicè quomodo differant 181,1,c

Vulgus agreſtium circa plantas iudicium 18,2,d

Vulneris incommodum vim generandi tardat 59,2,a

Vulpes vbi nigerrimæ 143,1,a

Vultur rapax & infœcundus 93,2,c

Vulturnus aliis calidus, aliis frigidus 104,2,b. cur Vaſconiæ frigidus, Ibid.

Vulturnus non obeſt plantis 33,2,d. 98,1,a

X

Xanthus fluuius 141,1,a

Ξόανα vnde dicta 279,1,a

Xylobalſamus 161,2,d

Xylocaſia 261,2,d

Ξηρὸν cuius qualitatis nota ſit 7,1,a

Z

Zaphera 117,2,b

Zea 229,1,d. 231,2,c. 232,1,c. in auenam mutatur 247,2,c

Zephyrus alit plantas 33,2,d. 105. eius vxor, comes aut ſoboles, Ibidem.

Zeli Tattarci 92,2,a

Zizipha quando fructum maturat 181,2,d

Zizipha 38,1,c. 41,1,c. 82,2,c. 90,1,d

Zoroaſter 46,1,a

Ζωὴ cur arboribus conueniat non ζῶον 9,2,b. quid ſignificat, Ibid. vnde nomen deflectitur 17,1,b

Ζῶον plantam non complectitur 52,1,c

Ζωτικὸν actiuè aliquando pro viuifico 58,2,d

FINIS.